JOHN IRVING

KOL TAVE RASIU

Alma littera

JOHN IRVING

KOL TAVE RASIU

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
DAIVA DAUGIRDIENĖ

Alma littera

VILNIUS / 2008

UDK 820(73)-3
Ir32

Versta iš:
John Irving
UNTIL I FIND YOU
Bloomsbery, London, 2005

ISBN 978-9955-24-868-2

Skiriu savo jauniausiam sūnui, Everetui,
kurio dėka vėl pasijutau jaunas.
Nuoširdžiai tikiuosi, kad, kai būsi pakankamai subrendęs,
kad galėtum skaityti šį romaną, jau būsi išgyvenęs
(arba dar tik įpusėjęs) nuostabiausią vaikystę –
nė kiek nepanašią į tokią,
kokia čia aprašyta.

Tai, ką mes, ar bent jau aš, neabejodami vadiname atsiminimais, – turėdami omenyje akimirkas, vaizdus ar įvykius, kaip nors užfiksuotus, taigi išgelbėtus iš užmaršties, – iš tikrųjų yra tam tikras pasakojimas, niekada nenutrūkstantis mūsų mintyse ir ilgainiui dažnokai kintantis. Gyvenime per daug prieštaringų jausmų bei troškimų, kad jis galėtų būti visiškai priimtinas, galbūt to siekdamas pasakotojas ir turi kai ką pertvarkyti. Šiaip ar taip, kalbėdami apie praeitį mes meluojame sulig kiekvienu kvėptelėjimu.

Viljamas Maksvelas
Iki, pasimatysime rytoj

I

ŠIAURĖS JŪRA

1

Tikinčiųjų ir buvusių auklėtinių globoje

Pasak jo motinos, Džekas Bernsas buvo aktorius dar prieš tapdamas aktoriumi, bet pats Džekas iš savo vaikystės aiškiausiai atsiminė tas akimirkas, kai jausdavosi turįs įsikibti į motinos ranką. Tuomet jis nevaidindavo.

Žinoma, mes nieką teįsimename, kai mums dar nėra nė ketverių ar penkerių metų, – ir tie mažų dienų atsiminimai būna labai nenuoseklūs, riboti ar netgi klaidingi. Tai, ką Džekas *atsiminė* kaip pirmą kartą, kai jis pajuto poreikį įsikibti į mamos ranką, iš tikrųjų gal buvo šimtasis ar dušimtasis kartas.

Per ikimokyklinius patikrinimus paaiškėjo, kad Džeko Bernso ne pagal amžių gausus žodynas, koks dažnai būna vienturčių vaikų, įpratusių kalbėtis su suaugusiaisiais, – ypač kai vienturtį vaiką augina tik vienas iš tėvų. Tačiau dar reikšmingesnis, kaip rodė patikrinimų rezultatai, buvo Džeko gebėjimas viską įsiminti nuosekliai; tuo gebėjimu jis, būdamas trejų, prilygo devynerių metų vaikui. Kai Džekui sukako ketveri, jo gebėjimas išlaikyti atmintyje visokias smulkmenas bei laiko tėkmės suvokimas jau buvo kaip vienuolikamečio. (Minėtosios smulkmenos būdavo ne tik tokie menkniekiai kaip kieno nors drabužiai ar gatvių pavadinimai, bet ir daugybė kitų dalykų.)

Patikrinimų rezultatai glumino Džeko motiną, Alisą, kuriai atrodė, kad jis nedėmesingas vaikas; jos nuomone, dėl polinkio svajoti Džekas pagal savo metus buvo nepakankamai subrendęs.

Vis dėlto tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt devintųjų rudenį, kai Džekui buvo ketveri ir jis dar nelankė vaikų darželio, motina nusivedė jį prie Pikthol gatvės ir Hačings Hilo kelio sankryžos Forest Hile, labai gražiame Toronto rajone. Alisa paaiškino, kad juodu laukia, kol mokykloje pasibaigs pamokos, kad Džekas pamatytų mergaites.

Šventos Hildos mokykla tada vadinosi „bažnytinė mokykla mergaitėms", nuo darželio iki tryliktos klasės – tais laikais tokia dar buvo, Kanadoje, – ir Džeko motina nusprendė, kad kaip tik ten Džekas pradės mokslus, nors jis buvo berniukas. Ką nusprendusi ji jam pasakė tik tuomet, kai atsivėrė paradinės mokyklos durys, tarsi juos sveikindamos, ir pro jas pasipylė mergaitės – kai kurios daugiau ar mažiau paniurusios, kitos džiūgaujančios, ir gražios, ir susikūprinusios, netvarkingos.

– Kitais metais, – pranešė Alisa, – Šventos Hildos mokykla priims ir berniukus. Bet labai nedaug berniukų, ir tik iki ketvirtos klasės.

Džekas negalėjo nė pajudėti; jis vos kvėpavo. Iš visų pusių pro jį ėjo *mergaitės*, kai kurios didelės ir triukšmingos, visos su uniformomis, tokių spalvų, kokias Džekas Bernsas vėliau ėmė manyti pasirinksiąs įkapėms, – pilkos ir kaštoninės. Mergaitės vilkėjo pilkais megztiniais arba trumpais kaštoniniais švarkeliais ant baltų jūreiviškų palaidinukių.

– *Tave* priims, – tarė Džekui motina. – Aš susitarsiu.

– Kaip? – paklausė jis.

– Dar nesugalvojau, – atsakė Alisa.

Mergaitės segėjo pilkais klostuotais sijonėliais ir mūvėjo pilkomis puskojinėmis, kokias kanadiečiai vadino „kojinėmis iki kelių". Džekas pirmą kartą matė tiek nuogų kojų. Jis dar nesuprato, koks vidinis nerimas verčia mergaites nusismaukti kojines iki kulkšnių ar bent jau iki pusės blauzdų, – nors pagal vieną iš mokyklos taisyklių kojinės iki kelių turi būti užtemptos iki kelių.

Paskui Džekas Bernsas pastebėjo, jog mergaitės tarytum nemato, kad jis čia stovi, arba žvelgia per jį kiaurai. Bet štai viena – vyresnė mergaitė moteriškais klubais ir krūtimis, ir putliomis kaip Alisos lūpomis. Ji įsisiurbė Džekui į akis, lyg negalėdama nusukti žvilgsnio.

Būdamas ketverių, Džekas nelabai suvokė, ar čia jis negali liautis į ją spitrėjęs, ar ji, tarsi sugauta, nepajėgia atplėšti akių nuo jo. Šiaip ar taip, jos veido išraiška buvo tokia supratinga, kad jis net išsigando. Gal ji išvydo, kaip Džekas atrodys, kai bus kiek vyresnis, arba visai suaugęs vyras, ir tai jame įžvelgusi sustingo iš ilgesio ir nevilties. (Arba iš baimės ir gėdos, ilgainiui padarys išvadą Džekas Bernsas, nes ta vyresnė mergaitė staiga nukreipė žvilgsnį į šalį.)

Džekas su mama taip ir stovėjo tarp daugybės mergaičių, kol atvažiavo ir išvažiavo kai kurių pasiimti atvykę automobiliai, o kitos išsivaikščiojo pėsčiomis, ir neliko nei jų žingsnių aido, nei bauginančio, bet kartu ir jaudinančio jų juoko. Bet rudens pradžios oras dar buvo pakankamai šiltas, kad jame išsilaikytų jų kvapas, kurio Džekas nenoriai įkvėpė ir pamanė, jog tai kvepalai. Tačiau dauguma Šventos Hildos mokinių kvepėjo ne kvepalais; ore tvyrojo pačių mergaičių kvapas, prie kurio Džekas Bernsas niekada nepripras ir kurio niekada nelaikys savaime suprantamu dalyku. Netgi baigęs ketvirtą klasę.

– Bet kodėl aš turėsiu lankyti *šitą* mokyklą? – paklausė Džekas motinos, kai mergaitės pradingo. Vieninteliai judantys daiktai ramioje gatvių sankryžoje dabar buvo keli nukritę lapai.

– Nes čia gera mokykla, – atsakė Alisa. – Ir tu būsi saugus tarp mergaičių, – pridūrė.

Džekas tikriausiai taip nemanė, nes akimirksniu įsikibo į mamos ranką.

Tą rudenį, likus metams iki kol Džekas bus priimtas į Šventos Hildos mokyklą, jo motina buvo kupina staigmenų. Parodžiusi jam uniformuotas mergaites, kurios netrukus turėjo tapti itin svarbios jo gyvenime, Alisa pranešė ketinanti apkeliauti visą

Šiaurės Europą, ieškodama pasprukusio Džeko tėvo. Ji žinojo, kuriuose Šiaurės jūros uostuose jis veikiausiai galėtų nuo jų slapstytis; juodu jį suseks ir primins jam neatliekamas pareigas. Džekas Bernsas dažnai girdėdavo motiną apie save bei jį kalbant kaip apie tėvo „neatliekamas pareigas“. Tačiau netgi būdamas ketverių, Džekas jau suprato, kad jo tėtis juos paliko visam laikui, – jį, Džeką, tai dar net negimusį.

Ir kai mama pasakė pinigų kelionei prasimanysianti dirbdama tuose užsienio miestuose, Džekas žinojo, koks yra jos darbas. Kaip ir jos tėvas, Alisa buvo tatuiruočių meistrė; ji nieko daugiau nemokėjo, tik tatuiruoti.

Šiaurės jūros uostamiesčiuose, kuriuose juodu apsilankys, kiti tatuiruotojai duos Alisai darbo. Jie žino, kad ją mokė jos tėvas, garsus tatuiruotojas, dirbęs Edinburge, – tiksliau sakant, Leito uoste, – kur Džeko mama, savo nelaimei, susipažino su jo tėčiu. Ten jis padarė ją nėščią ir netrukus paliko.

Pasak Alisos, Džeko tėvas išvyko laivu *New Scotland*, kuris plaukė į Halifaksą. Kai gausiąs gerai apmokamą darbą, pasikviesiąs ir ją – bent jau taip jis pažadėjęs. Bet Alisa tvirtino nesulaukusi žinios iš jo – tik *apie* jį. Prieš iškeliaudamas iš Halifakso, Džeko tėvas ten sukėlęs nemenką šurmulį.

Nuo gimimo buvęs Kalamas Bernsas, Džeko tėvas pasikeitė vardą, tapo Viljamu, dar mokydamasis universitete. Jo tėvo vardas buvo Alasderas – anot Viljamo, pakankamai škotiškas, kad užtektų visai šeimai. Edinburge, tuo laiku, kai šitaip skandalingai spruko į Naująją Škotiją, Viljamas Bernsas buvo jaunesnysis Karališkosios vargonininkų kolegijos narys, o tai reiškė, kad jis turėjo ir vargonininko diplomą, ne tik muzikos bakalauro. Kai susipažino su Džeko motina, Viljamas buvo Pietų Leito parapijos bažnyčios vargonininkas; Alisa giedojo tos bažnyčios chore.

Edinburgo vaikinui, pretenduojančiam į aukštuomenę, be to, gerai išsilavinusiam, – Viljamas Bernsas mokėsi Herioto mokykloje, prieš studijuodamas muziką Edinburgo universitete, – toks pirmas darbas, groti vargonais žemesniosios klasės

apgyventame Leite, galėjo atrodyti panašus į linksminimąsi lindynėje. Bet Džeko tėtis juokais sakydavo, kad Škotijos bažnyčia moka daugiau negu Škotijos episkopalinė bažnyčia. Nors Viljamas buvo episkopalinės bažnyčios narys, jis puikiai jautėsi Pietų Leito parapijoje, kur visi šnekėjo, kad kapinėse palaidota vienuolika tūkstančių žmonių, nors antkapių ten buvo ne daugiau kaip trys šimtai.

Neturtėliams nebuvo leidžiama statyti antkapių. Bet naktimis, kaip Džekui pasakojo mama, vargšai atnešdavo savo mylimųjų pelenus ir pro tvoros tarpus išbarstydavo į kapines. Pagalvojęs apie daugybę tamsoje besiplaikstančių sielų, berniukas sapnuodavo košmarus, tačiau ta bažnyčia – nors gal tik dėl šventoriuje esančių kapinių – buvo žmonių labai mėgstama vieta, ir Alisa pasijuto tarytum numirusi ir patekusi į rojų, kai pradėjo ten giedoti Viljamui.

Pietų Leito parapijos bažnyčioje choras bei vargonai buvo parapijiečiams už nugarų. Ten atsisėsti vietos pakakdavo ne daugiau kaip dvidešimčiai choristų – moterys sėdėdavo priekyje, vyrai už jų. Viljamas Alisos primygtinai prašydavo, kad per visą pamokslą ji priešakinėje eilėje sėdėtų pasilenkusi pirmyn, kad jis galėtų ją matyti nuo galvos iki kojų. Ji vilkėdavo plačia mėlyna suknele – „mėlynojo kėkšto spalvos“, kaip sakė Džekui, – su balta apykakle. Džeko mama įsimylėjo jo tėvą tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt ketvirtų metų balandžio mėnesį, kai jis pirmą kartą atėjo groti vargonais.

„Giedojome Prisikėlimo giesmes, – pasakojo Alisa, – o kapinėse žydėjo krokai ir narcizai.“ (Visi tie paslapčia išbarstomi pelenai neabejotinai buvo puikios trąšos gėlėms.)

Alisa jaunąjį vargonininką, kuris buvo ir jos choro vadovas, nusivedė namo supažindinti su tėvu. Jos tėvo tatuiruočių salonas vadinosi *Iškęsk* – tai Leito uosto devizas. Viljamas apskritai pirmą kartą matė tatuiruočių saloną; šis buvo arba Mendelsono, arba Džeinės gatvėje. Tais laikais, paaiškino Džekui mama, skersai Leito alėją ėjo geležinkelio tiltas, jungiantis Mendelsono ir Džeinės gatves, tačiau Džekas niekaip negalėjo atsiminti, ku-

rioje gatvėje, pasak mamos, buvo tas tatuiruočių salonas. Jis tik žinojo, kad jie ten gyveno, salone, po dundančiais traukiniais.

Jo motina tai vadino „miegojimu ant adatų“ – taip buvo sakoma tarpukariu. Tais sunkiais laikais žodžiai „miegu ant adatų“ reiškė, jog žmogus nakvoja tatuiruočių salone, – nes daugiau neturi kur gyventi. Bet kartais taip pat būdavo šnekama ir kai tatuiruotojas mirdavo – kaip Alisos tėvas – savo salone. Taigi, kad ir kaip apibrėžtume to posakio reikšmę, jos tėvas amžinai miegojo ant adatų.

Alisos motina mirė ją gimdydama, o tėvas – su kuriuo Džekas taip nė karto ir nepasimatė – Alisą augino tatuiruočių pasaulyje. Džeko supratimu, jo mama buvo tikrai unikali tatuiruotoja, nes pati ant savo kūno neturėjo nė vienos tatuiruotės. Tėvas jai pataręs tatuiruotis tik tada, kai jau būsianti pakankamai subrendusi ir suvokusi kai kuriuos esminius dalykus apie save; jis tikriausiai turėjęs galvoje tuos dalykus, kurie nesikeičia.

„Na, gal kai jau būsiu pradėjusi septintą ar aštuntą dešimtį, – sakydavo Džekui mama, būdama vos dvidešimt kelerių. – O *tu* pirmą tatuiruotę galėsi darytis tik po mano mirties“, – pridurdavo ji, norėdama jį įspėti, kad *nė nesvajotų* apie tatuiravimąsi.

Alisos tėtis iš karto pajuto antipatiją Viljamui Bernsui, pirmą tatuiruotę pasidariusiam tą pačią dieną, kai abu vyrai susipažino. Ta tatuiruotė apėmė dešinę Viljamo šlaunį, tokioje vietoje, kad jis galėtų ją perskaityti sėdėdamas ant klozeto, – įžangines jųdviejų su Alisa repetuojamo Velykų himno, prasidedančio žodžiais „Viešpats Kristus šiandien prisikėlė“, natas. Kadangi žodžių šalia nebuvo, turėjai mokėti skaityti natas, ir sėdėti prie pat Džeko tėvo – gal ant gretimo klozeto, – kad suprastum, kuris čia himnas.

Tačiau Alisos tėtis tuoj pat, vos padaręs talentingajam jaunajam vargonininkui tą pirmą tatuiruotę, dukteriai pareiškė, kad Viljamas tikrai „įjunks į dažus“, taps „kolekcionieriumi“, – jis norėjo pasakyti, kad Viljamas yra vienas iš tų vaikinų, kuriems nepakanka pirmos tatuiruotės, netgi pirmų *dvidešimties*. Jis vis tatuiruosis, kol visas jo kūnas pasidarys kaip marga partitūra ir neliks nė mažiausio odos lopinėlio be kokios nors natos, – šiur-

pi pranašystė, bet ji neatbaidė Alisos. Tatuiruotėmis susižavėjęs vargonininkas jau buvo užvaldęs jos širdį.

Ketverių metų Džekas Bernsas jau seniai buvo girdėjęs beveik visą šią istoriją. Jis nustebo tik kai motina, pranešusi jam apie būsimą kelionę į Europą, pridūrė: „Jeigu kitais metais tokiu laiku, kai tau reikės pradėti lankyti mokyklą, dar nebūsime radę tavo tėvo, išmesime jį iš galvos ir gyvensime toliau."

Džeką tie žodžiai apstulbino todėl, kad nuo pat tų dienų, kai jis ėmė suvokti, kad jo tėvas dingęs, – dar blogiau, kad jis „paspruko", – juodu su motina gana atkakliai ieškojo Viljamo Bernso, ir Džekas manė, jog taip bus visada. Mintis, kad jie *galėtų* tiesiog „išmesti jį iš galvos", berniukui buvo didesnis netikėtumas negu pasiūlyta kelionė į Šiaurės Europą; be to, Džekas anksčiau nežinojo, jog tai, kad jis pradės lankyti mokyklą, jo motinai atrodo taip svarbu.

Ji pati nebuvo baigusi mokyklos. Alisa ilgai jautėsi prastesnė už universitetinį išsilavinimą turintį Viljamą. Viljamo tėvai buvo pradžios mokyklos mokytojai ir dar papildomai užsidirbdavo mokydami vaikus skambinti pianinu, bet abu labai pagarbiai žiūrėjo į profesionalesnį meninį lavinimą. Jie manė, kad jų sūnui per žema groti vargonais Pietų Leito parapijos bažnyčioje, – ir ne tik dėl klasinės tų laikų Edinburgo ir Leito trinties. (Buvo ir tam tikrų skirtumų tarp Škotijos episkopalinės bažnyčios ir Škotijos bažnyčios.)

Alisos tėvas išvis nevaikščiojo į jokią bažnyčią. Alisą į bažnyčią bei choro repeticijas jis leido tam, kad ji turėtų ir kitą gyvenimą, už tatuiruočių salono sienų, ir nė neįtarė, kad *bažnyčioje, per choro repeticiją* ji sutiks savo pražūtį – ir atsives tą begėdį suvedžiotoją į saloną, kad jos tėvas padarytų jam tatuiruotę!

Viljamo tėvai reikalavo, kad jis, nors jau buvo pagrindinis Pietų Leito parapijos vargonininkas, priimtų pasiūlymą tapti Senosios šv. Pauliaus bažnyčios vargonininko padėjėju. Jiems svarbiausia atrodė tai, kad Senoji šv. Pauliaus bažnyčia yra episkopalinė – ir kad ji Edinburge, ne Leite.

Patį Viljamą pakerėjo vargonai. Jam buvo šešeri, kai jis pradėjo mokytis skambinti pianinu, o prie vargonų pirmąkart prisilietė tik sulaukęs devynerių, bet būdamas septynerių ar aštuonerių metų Viljamas jau kaišiojo popieriaus juosteles virš pianino klaviatūros – ir įsivaizduodavo, jog tai vargonų registrai. Jis jau svajojo, kad kada nors gros vargonais, Tėvo Vilio* vargonais Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje.

Jo tėvai laikėsi nuomonės, jog daug prestižiškiau būti Senosios šv. Pauliaus bažnyčios vargonininko padėjėju negu pagrindiniu vargonininku Pietų Leito parapijos bažnyčioje, o Viljamui tiesiog rūpėjo prisiliesti prie Tėvo Vilio vargonų. Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje, kaip Džekui pasakojo mama, prie vargonų šlovės nemažai prisidėjo ir akustika. Džekas vėliau vis pagalvodavo, kad gal mama norėjo pasakyti, jog ten gerai būtų skambėję beveik kiekvieni vargonai, nes reverberacijos trukmė – tai yra laikas, per kurį garsas susilpnėja šešiasdešimčia decibelų, – ten svarbesnė negu vargonai.

Alisa prisiminė, kaip sykį klausėsi, pasak jos, „vargonų maratono" Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje. Toks renginys, matyt, buvo sumanytas siekiant surinkti kam nors lėšų – visą parą trukusiame koncerte vargonininkai grojo keisdamiesi kas valandą ar kas pusvalandį. Kuris kada gros, be abejo, buvo paskirstyta pagal hierarchiją; geriausi vargonavo tada, kai atrodė labiausiai tikėtina, kad juos kas nors girdės, o kiti jau ne tokiu patogiu laiku. Jaunasis Viljamas Bernsas turėjo groti dar prieš vidurnaktį – bet tik pusvalandį iki jo.

Pustuštėje, o gal ir beveik tuščioje bažnyčioje Džeko motina buvo labiausiai susižavėjusi klausytoja. Šiek tiek prastesnis vargonininkas, pasirengęs groti po Viljamo, turbūt irgi sėdėjo ten – tas savo eilės laukiantis muzikantas, kuriam buvo paskirtas laikas iškart po vidurnakčio.

Viljamas nenorėjo praleisti progos pasimėgauti legendine Senosios šv. Pauliaus bažnyčios reverberacija pasirinkęs *ramų* kūrinį. Kaip Džekas suprato iš mamos pasakojimo, jo tėvas grojo,

* Henris Vilis, žinomas kaip Tėvas Vilis (*Father Willis*), – garsus XIX a. vargonų meistras. (*Vert. past.*)

kad būtų *išgirstas*; tinkamiausia jam pasirodė Boelmano tokata, anot Alisos, „jaudinanti ir triukšminga“.

Lauke palei pat Senąją šv. Pauliaus bažnyčią ėjo siaurutė gatvelė. Prie bažnyčios sienos, slėpdamasis nuo lietaus, glaudėsi vienas iš Edinburgo valkatų – tikriausiai koks vietos girtuoklis. Jis buvo arba tiesiog nusmigęs toje gatvelėje, arba įsitaisęs nakvoti; gal kone kasnakt ten miegodavo. Tačiau netgi girtuoklis negali ramiai sau snausti, kai griaudėja Boelmano tokata, – netgi už bažnyčios sienos, kaip tuoj paaiškėjo.

Alisa mėgdavo suvaidinti, kaip staiga apsireiškė tas gerokai įtraukęs valkata: „Gal, po velnių, nustosi ten dundėt? Kaip, velniai griebtų, aš galiu, po velnių, gerai išsimiegot, kai čia nuo šitų, velniai griebtų, sušiktų vargonų eina toks sušiktas triukšmas, kad tuoj prikels sušiktus numirėlius?“

Alisai atrodė, kad tas girtuoklis turėtų būti nutrenktas vietoj už tokius žodžius bažnyčioje, tačiau Dievui dar nespėjus imtis kokių nors veiksmų, Viljamas vėl užgrojo – kiek galėdamas smarkiau. Jis grojo taip garsiai, kad visi klausytojai išlėkė iš Senosios šv. Pauliaus bažnyčios, netgi Alisa. Vargonininkas, turėjęs pradėti groti vidurnaktį, stovėjo lietuje šalia jos. Nepraustaburnio valkatos, kaip Džekui pasakojo mama, išvis nebebuvo matyti. „Jis tikriausiai ieškojo kokios ramesnės vietos, kur jo nepasiektų Boelmano tokata!“

Nors ir šitaip griausmingai pademonstravęs reverberaciją, Viljamas Bernsas tais vargonais vis dėlto nusivylė. Tėvo Vilio vargonai, pastatyti 1888 metais, būtų buvę vertingesni, jei būtų išlikę originalios būklės. Bet su jais, Viljamo manymu, kažkas, deja, buvo „gerokai pasikrapštęs“; kai Viljamui pasitaikė proga juos išmėginti, jie jau buvo restauruoti ir perdirbti į elektrinius; toks elgesys su karalienės Viktorijos laikų vertybėmis būdingas septintajam dvidešimto amžiaus dešimtmečiui.

Bet Alisai, žinoma, rūpėjo ne *vargonai*. Ją labiau pribloškė kitkas: kai Viljamas atsisakė Pietų Leito parapijos bažnyčios vargonininko pareigų, nusprendęs verčiau groti Tėvo Vilio vargonais Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje, Alisa negalėjo sekti paskui jį ir tapti tenykščio choro giedotoja. Tais laikais Senosios šv. Pau-

liaus bažnyčios chore giedojo vien vyrai, – o sėdėdama tarp parapijiečių, Alisa matydavo tik Viljamo nugarą.

Kaip ji pavydėjo tam chorui! Ne tik dėl procesijų, kuriose choras eidavo paskui kryžių, bet ir dėl to, kad choristai sėdėdavo bažnyčios priekyje – visų matomoje vietoje, – o ne gale, nematomi, kaip Leite. Ypač nelaiminga Džeko motina pasijuto sužinojusi, kad ji nėra vienintelė choro giedotoja, įsimylėjusi Džeko tėvą, bet tik ji nuo jo pastojo.

Kaip Senosios šv. Pauliaus bažnyčios vargonininko padėjėjas, Viljamas Bernsas buvo pavaldus vyresniajam vargonininkui ir klebonui; į tai, kad Viljamas užtaisė vaiką kažkokio Leito tatuiruočių meistro dukteriai, nei ambicingieji jo tėvai, nei Škotijos episkopalinė bažnyčia nepažiūrėjo pro pirštus. Kas nusprendė, pasak Džeko motinos, „išvyti Viljamą į Naująją Škotiją“, Džekas taip niekada ir nesužinos, bet prie to tikriausiai prisidėjo ir bažnyčia, ir Viljamo tėvai.

Halifakse Senąją šv. Pauliaus bažnyčią atitinkanti Kanados anglikonų bažnyčia vadinosi tiesiog Šv. Pauliaus. Joje nebuvo Tėvo Vilio vargonų. Geriausius vargonus Halifakse turėjo Pirmoji baptistų bažnyčia Oksfordo gatvėje. Viljamui Bernsui, matyt, buvo liepta apsispręsti tuoj pat. Kitaip sunku paaiškinti, kodėl pasirinkdamas jis labiau atsižvelgė į denominaciją negu į vargonus, – juk jam visada svarbiausia atrodė muzika, o ne bažnyčia. Bet Halifakso Šv. Pauliaus bažnyčios vargonininkas rengėsi eiti į pensiją; taigi laikas buvo tarsi likimo lemtas.

Šurmulys, Viljamo esą sukeltas Halifakse, berods prasidėjo dėl vienos ar dviejų choro giedotojų. (Sklido šnekos ir apie kažkokią vyresnę moterį.) Viljamas netruko įsipykti svetingiesiems anglikonams; anot Džeko motinos, jo tėvas nė dienos ilgiau nebūtų ištempęs ir su baptistais.

Viljamo tėvai atseit tikino Alisą, kad nė karto nesiuntė jam pinigų ir tikrai nuo jos neslepia, kur jis yra. Pirmasis jų tvirtinimas gal ir buvo tiesa – Viljamo tėvai ne kažin kiek pinigų ir teturėjo. Daug sunkiau Alisai buvo patikėti tuo, kad jie nėra su-

simokę jį nuo jos slėpti. Taigi kai Viljamas turėjo sprukti iš Halifakso – prieš pat Alisai ten atvykstant, – jam tikriausiai labai reikėjo pinigų. Jis buvo pasidaręs dar vieną tatuiruotę, kaip Alisa sužinojo pirmą kartą išėjusi jo ieškoti, – Čarlio Snou tatuiruočių salone Halifakse, kur elektrinės mašinėlės veikė prijungtos prie automobilio akumuliatoriaus. Turbūt praėjo šiek tiek laiko, kol Viljamas susirado darbą, ir dar greičiau jo neteko, Toronte.

Alisa niekada nekaltino Senosios šv. Pauliaus bažnyčios dėl to, kad ji gal kiek prisidėjo prie Viljamo išsiuntimo į Naująją Škotiją. Ne kas kitas, o Senosios šv. Pauliaus bažnyčios parapijiečiai – keista, bet ne Alisos parapijos žmonės Pietų Leite – rinko pinigus, kad ji galėtų išvykti į Halifaksą jo ieškoti.

Be to, Kanados anglikonų bažnyčia rūpinosi ja Halifakse, ir darė tai tikrai nuoširdžiai. Tačiau pirmiausia Alisa buvo apgyvendinta Šv. Pauliaus parapijos namuose, prie Argailo ir Princo gatvių sankryžos, kad ten sulauktų gimdymo. Tuo laiku ji jau buvo ne tik kad nėščia, bet ir „išsipūtusi“.

Džekas Bernsas gimė esą labai sunkiai. „Prireikė sekcijos“, – pasakė jam mama maždaug tada, kai juodu atvyko į pirmą Šiaurės jūros uostamiestį. Ketverių metų berniukas pamanė, jog tai reiškia, kad jis gimė kažkokiame ypatingame Halifakso ligoninės skyriuje, sekcijoje, kur guldomos sunkiai gimdančios moterys. Tik po kiek laiko – gal dar nepasibaigus jųdviejų klajonėms po Europą – Džekas sužinojo, kad „sekcija“ vadinamas cezario pjūvis, ir kas tai per operacija. Tik tada berniukui buvo paaiškinta, jog todėl jam ir nedera maudytis vonioje kartu su mama ar šiaip žiūrėti į ją nuogą. Alisa Džekui pasakė nenorinti, kad jis matytų jos cezario pjūvio randą.

Taigi Džekas Bernsas gimė Halifakse, globojamas tikinčiųjų ir *kitos* švento Pauliaus bažnyčios. Tie žmonės – kaip juos vis prisimindavo jo motina, dažniausiai maloniai – labai užjautė suklydusią choro giedotoją iš Škotijos bažnyčios ir reiškė didžiausią panieką pasileidusiam vargonininkui, kuris buvo vienas iš jų. Škotijos episkopalinininkai ir Kanados anglikonai siūti ant to paties religinio kurpalio. Turbūt kaip tik dėl tų Halifakso Šv. Pauliaus bažnyčios anglikonų Viljamas ilgai nesislapstė Toronte.

„Bažnyčia sužinojo apie jo darbelius", kaip sakė Alisa.

Tada, po Džeko gimimo Naujojoje Škotijoje, jo motina pradėjo dirbti Čarlio Snou salone. Čarlis buvo anglas, per Pirmąjį pasaulinį karą tarnavęs jūreiviu Britanijos prekybos laivyne; kai kas šnekėjo, kad jis iššoko iš laivo Monrealyje, kur Fredis Boldvinas, irgi kilęs iš Anglijos ir kovojęs būrų kare, išmokė jį tatuiruoti.

Ir Fredis Boldvinas, ir Čarlis Snou pažinojo Didįjį Omį. Žmonės mokėdavo pinigus, kad pamatytų tatuiruotą Didžiojo Omio veidą; Omis atkeliaudavo į Halifaksą su cirku. Po miestą jis vaikščiodavo su slidininko kauke. „Niekam neleisdavo žiūrėti už dyką", – pasakojo Džekui mama. (Berniukui tai buvo dar vienas košmarų šaltinis; Džekas nenorom vis įsivaizduodavo baisias tatuiruotes ant Didžiojo Omio veido.)

Iš Čarlio Snou Alisa išmoko praplauti tatuiravimo mašinėles etilo alkoholiu; vamzdelius ji valydavo pypkių šepetėliais, pamirkiusi juos alkoholyje, ir kiekvieną vakarą virindavo vamzdelius bei adatas garapuodyje. „Kokiame verdami moliuskai ir omarai", – sakė Alisa.

Čarlis Snou pats prisikarpydavo tvarsčių iš lininio audinio. „Tais laikais dar nedaug kas sirgo hepatitu", – paaiškino Alisa.

Ji Džekui papasakojo, kad kaip tik Fredis Boldvinas Čarliui Snou padarė pačią įspūdingiausią tatuiruotę. Virš Čarlio širdies sėdėjo Sėdintis Jautis*, atsisukęs į tuščiu žvilgsniu į tolį žiūrintį generolą Kasterį, ištatuiruotą dešinėje Čarlio krūtinės pusėje. Ant Čarlio Snou krūtinkaulio, per patį vidurį, buvo laivas iškeltomis burėmis, o ant vėliavos, nusidriekusios nuo Čarlio raktikaulio, užrašyta: GRĮŽTU NAMO.

Čarlis Snou namo, į amžino poilsio vietą, grįžo tik tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt devintais metais, sulaukęs aštuoniasdešimties. (Jis mirė nuo kažkokios kraujuojančios opos.) Alisa daug ko išmoko iš Čarlio Snou, bet japoninį karpį** nusižiūrėjo iš Džerio Svolou, kurį, kaip tatuiruotoją, visi vadino Jūreiviu Dže-

* Dakotų vadas, kartu su kitu vadu, Šėlstančiu Žirgu, subūręs dakotus ir sutriuškinęs Kasterio dalinį. (*Vert. past.*)

** Dekoratyvinė žuvis, japonų drąsos ir stiprybės simbolis. (*Vert. past.*)

riu; jis buvo Čarlio Snou mokinys nuo tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt antrų metų. Alisa sakydavo, kad juodu su Džeriu Svolou drauge mokėsi iš Čarlio Snou, tačiau ją, žinoma, pirmiau mokė jos tėvas – tatuiruočių salone *Iškęsk* Leito uostamiestyje.

Į Halifaksą Džeko motina atvyko jau seniai mokėdama tatuiruoti.

Džekas Bernsas savo gimtojo miesto neatsiminė; iki ketverių metų jis šiek tiek pažino tik Torontą. Džekas dar buvo kūdikis, kai jo mama suuodė, kur yra jo tėvas ir ką jis ketina veikti Toronte; tada juodu leidosi ten paskui jį iš Halifakso. Bet Džeko tėtis paspruko iš miesto jiedviem dar neatkeliavus; tai jau darėsi įprasta. Tuo laiku, kai berniukas ėmė suvokti, jog neturi tėvo, pasklido kalbos, kad Viljamas dar kartą perplaukė Atlantą ir grįžo į Europą.

Beveik visą savo vaikystę bei jaunystę Džekas vis mąstė, ar kaip tik dėl gandų apie jo tėvo žygius Toronte motina pirmiausia apsilankė Šventos Hildos mokykloje. Tiesiog neįtikimas dalykas, bet ta mokykla priėmė į darbą Viljamą Bernsą, kad jis vadovautų vyresniųjų mokinių chorui, kuriame dainavo mergaitės nuo devintos iki tryliktos klasės. Be to, Viljamas dar ir privačiai mokė mergaites groti pianinu bei vargonais; daugiausia vyresniąsias. Galima įsivaizduoti, ką Džekas, būdamas paauglys, galvojo apie tėvo nuotykius mergaičių mokykloje! (Kadangi Viljamas nemažai prisidėjo prie muzikinio mergaičių lavinimo, jis dar buvo paskirtas ir pagrindiniu Šventos Hildos mokyklos koplyčios, kurioje kasdien vyko pamaldos, vargonininku.)

Nieko keisto, kad Viljamui Šventos Hildos mokykloje sekėsi neilgai. Nors pirma jo kerams pasidavė vienuoliktokė – viena iš tų, kurias jis mokė skambinti pianinu, – vaiką jis užtaisė tryliktokei. Vėliau pats vežė tą mergaitę į Bafalą darytis nelegalaus aborto. Kai atvyko Alisa, kartu atsitempdama ir savo pavainikį, Viljamas jau buvo pabėgęs iš Toronto, tačiau Džeką bei jo motiną vėl svetingai priėmė tikintieji.

Šventos Hildos mokykla priklausė anglikonams; mokyklos koplyčia, kurioje daugelis Šventos Hildos absolvenčių vėliau ir tuokdavosi, atrodė tikra Kanados anglikonų bažnyčios tvirtovė Toronte. Toms kelioms stipendijoms, kurias septintajame dvidešimto amžiaus dešimtmetyje galėjo gauti į mokyklą priimtos mergaitės, lėšų skirdavo Buvusių auklėtinių sąjunga – galinga kadaise šią mokyklą baigusių moterų organizacija. Paprastai pirmiausia būdavo padedama dvasininkų vaikams; dėl kitų sprendimų, kas gaus piniginę paramą, reikėdavo susitarti. Apie Alisą ir jos padėtį netrukus jau žinojo ne tik anglikonai ir mokyklos mokytojai bei administracija, bet ir buvusios auklėtinės. (Alisos „padėtis", be abejo, buvo Džekas.) Taigi kai Alisa Džekui pasakė, jog susitars, kad jis būtų priimtas į Šventos Hildos mokyklą kaip vienas iš vos kelių berniukų, jis pamanė, kad mama tikisi buvusių auklėtinių paramos.

Tiesą sakant, Alisai su Džeku jau anksčiau nusišypsojo sėkmė; juodu rado prieglobstį vienos buvusios Šventos Hildos mokyklos auklėtinės namuose. Ponia Vikstid buvo itin veikli Buvusių auklėtinių sąjungos veteranė, po vyro mirties nežinia kodėl tapusi ir netekėjusių motinų gynėja. Ji ne tik kovojo dėl jų gerovės – ji netgi priimdavo jas pas save gyventi.

Ponia Vikstid, seniai nebegedinti našlė, gyveno, galima sakyti, viena didingame, bet nelabai prašmatniame name prie Spadinos ir Louterio gatvių sankryžos, kur Džekas su mama ir gavo kambarius. Nedidelius, ir tik du, su bendra vonia, bet labai gražius ir švarius, aukštomis lubomis.

Tos buvusios Šventos Hildos mokyklos auklėtinės namų šeimininkė, vardu Lotė, buvo šluba moteriškė, kilusi iš Princo Edvardo salos. Lotė prižiūrėdavo berniuką, kol Alisa ieškojo vienintelio darbo, kurį mokėjo dirbti.

Septintajame dvidešimto amžiaus dešimtmetyje Torontą vargu ar galėjai pavadinti Šiaurės Amerikos tatuiruotojų meka. Pasimokiusi tėčio salone *Iškęsk* – ir paskui dar pasitobulinusi Halifakse, dirbdama su Čarliu Snou ir Džeriu Svolou, – Alisa buvo

pernelyg gera meistrė Toronto tatuiruočių salonams. Daug geresnė už Bastūną Bilą, kuris (dėl Džekui nežinomų priežasčių) nepasiūlė jai darbo, ir netgi už vyriškį, vadinamą Kinu, kuris ją priėmė. Tikrasis jo vardas buvo Polis Harperis, ir jis neatrodė panašus į kiną, bet jis tais tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt penktais metais iškart suprato, jog Alisa – geriausia tatuiruočių meistrė visame Toronte, ir priėmė ją nedvejodamas.

Kino salonas buvo šiaurvakariniame Dando ir Džarvio kampe. Šalia senojo „Voriko" viešbučio stovėjo karalienės Viktorijos laikų namas su laiptais, vedančiais žemyn, prie pusrūsio durų. Į tatuiruočių saloną, esantį tame pusrūsyje, galėjai įžengti tiesiai nuo Dando gatvės šaligatvio; pusrūsio langų užuolaidos visada būdavo užtrauktos.

Kol buvo mažas, Džekas Bernsas retkarčiais prisimindavo, kad reikia pasimelsti ir už Polį Harperį. Vadinamasis Kinas padėjo Alisai pradėti karjerą mieste, kuris vėliau jai – bet, deja, ne Džekui – ėmė atrodyti pats mieliausias.

Tačiau nieko čia gero, kai turi būti kam nors dėkingas; toks įsiskolinimas kartais brangiai atsieina. Kinas niekada nevertė Alisos jaustis, kad ji jam kaip nors įsipareigojusi, bet ponia Vikstid buvo visai kas kita. Tuo, kad ji norėjo gero, niekas neabejojo, tačiau sakydami, kaip sakė išsiskyrusi jos duktė, jog Džekas su Alisa buvo „nemokamai gyvenantys nuomininkai", ne visai tinkamai pavartotume žodį „nemokamai".

Ponia Vikstid daug negalvodama nusprendė, jog škotiška Alisos tartis – jos prastos visuomeninės padėties požymis, žalingesnis už nuostabą keliantį, nors ir nelabai malonų, jos žavėjimąsi tatuiravimo menu. Džeko supratimu, ponia Vikstid manė, kad jo mamos greblavimas yra ne tik anglų kalbos – tokios, kokia kalba pati ponia Vikstid, – darkymas, bet ir savotiškas prakeiksmas, dėl kurio „vargšės Alisos" visuomeninė padėtis gali visam laikui likti žemesnė, negu buvo Leite.

Kaip Šventos Hildos mokyklai ištikima Buvusių auklėtinių sąjungos narė, kurios kišenės ganėtinai plačios, ponia Vikstid pasamdė jauną tos mokyklos anglų kalbos mokytoją, panelę Karoliną Vurc, kad ši kaip nors pataisytų bjaurią Alisos tartį.

Ponios Vikstid nuomone, panelė Vurc iš kitų išsiskyrė ne tik tobula tarsena, bet ir tuo, kad berods neturėjo lakios vaizduotės, kokią turinčiam žmogui Alisos greblavimas galėjo pasirodyti visai malonus. Kita vertus, gal panelė Vurc į Alisą nepalankiai žiūrėjo dėl svarbesnių dalykų – ir škotišką tartį laikė *mažiausia* jaunosios tatuiruotojos yda.

Karolina Vurc, kilusi iš Vokietijos, į Torontą atkeliavusi per Edmontoną, buvo puiki mokytoja. Jos padedamas bet kas būtų atsikratęs svetimo akcento – ji atrodė pasirengusi ryžtingai kovoti net su pačiu žodžiu „svetimas". Be to, kad ir kokios buvo jos menamo nepalankumo Alisai priežastys, panelė Vurc neabejotinai dievino Džeką. Ji tiesiog negalėdavo atplėšti akių nuo jo; kartais, kai įsistebeilydavo į berniuką, atrodydavo, kad veidelio kontūruose įžvelgia jo ateitį.

O dėl Alisos, tai ji nebesijautė prisirišusi prie Škotijos; Alisa nesistengė atsilaikyti prieš tobulą Karolinos tarseną, tarytum jos pačios tarmėje nebūtų buvę nieko jai brangaus. Po tėvo mirties, – jis mirė jai atvykus į Halifaksą, bet dar prieš Džeko gimimą, – ir atstumta Viljamo, Alisa tikrai negalėjo varžytis su panele Vurc.

Taigi vienoje Atlanto pusėje praradusi skaistybę, kitoje Alisa neteko ir savo škotiškos tarties.

„Ne kažin kokia netektis", – vieną dieną pasakė ji Džekui. (Berniukas pamanė, kad mama turi galvoje savo tartį.) Alisa berods nejautė pagiežos nei panelei Vurc, nei poniai Vikstid. Džeko mama nebuvo išsimokslinusi moteris, bet mokėjo gražiai kalbėti. Ponia Vikstid ir jai, ir Džekui buvo labai gera.

Apie Lotę, tą šlubą moteriškę, reikia pasakyti, kad berniukas ją mylėjo. Ji visada laikydavo jį už rankos, dažnai paimdavo anksčiau, negu jis pradėdavo tiesti į ją savo rankutę. Ir kai Lotė jį apkabindavo, Džekas suprasdavo, kad ji tai daro ir dėl savęs, ne tik tam, kad jis jaustųsi mylimas.

– Sulaikyk kvėpavimą, aš irgi sulaikysiu, – sakydavo ji berniukui. Nekvėpuodami juodu jausdavo, kaip plaka jų širdys suglaustose krūtinėse. – Tu tikriausiai gyvas, – visada pridurdavo Lotė.

– Tu irgi tikriausiai gyva, Lote, – atsakydavo berniukas, gaudydamas orą.

Vėliau Džekas sužinojo, kad Lotė iš Princo Edvardo salos išvyko panašios būklės, kokios buvo ir jo motina, kai išplaukė į Halifaksą, – tik Lotės vaikas gimė negyvas, kai ji atkeliavo į Torontą, kur ponia Vikstid ir visos kitos buvusios Šventos Hildos mokyklos auklėtinės buvo jai labai geros. Kad ir kaip jas vadintume – anglikonėmis ar episkopalininkėmis, ar Anglijos bažnyčios narėmis, – tų moterų sąjunga veikė kaip tikras pagalbos tinklas. Kadangi Džekas su mama Naujajame Pasaulyje buvo benamiai, jiedviem labai pasisekė, kad buvusios Šventos Hildos auklėtinės paėmė juos į savo globą.

2

Išgelbėtas mažiausiojo kareivio

Kadangi Stronačas – tipiška Aberdino srities pavardė, Alisos tėtį, Bilą Stronačą, tatuiruočių pasaulyje visi vadino Aberdino Bilu – nors jis buvo gimęs Leite ir su Aberdinu neturėjo beveik nieko bendra. Pasak Alisos, vienintelio jo vaiko, Bilas Stronačas tik vieną savaitgalį užgėręs praleido Aberdine – tokį savaitgalį, kai viskas nesiseka, – tačiau to pakako, kad visam gyvenimui būtų pakrikštytas Aberdino Bilu. Būdamas jaunesnis, Alisai dar negimus, Aberdino Bilas keliavo su cirkais. Naktimis tatuiruodavo cirko artistus jų palapinėse, paprastai prie žibalinės lempos. Jis išmoko susimaišyti geriausių juodų dažų iš žibalinių lempų suodžių ir melasos.

Tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt devintųjų rudenį, kai Džekas su mama rengėsi vykti į Europą, Alisa nusiuntė laiškus žinomiems tatuiruočių meistrams, dirbantiems tuose miestuose, kuriuose ji su sūnumi ketino apsilankyti. Alisa rašė, kad savo amato išmoko salone *Iškęsk* Leito uostamiestyje; visiems užteko vien to, kad ji – Aberdino Bilo duktė. Šiaurės jūros uostuose nebuvo nė vieno šio to verto tatuiruotojo, kuris nebūtų girdėjęs apie Aberdino Bilą.

Pirmiausia Džekas su Alisa nukeliavo į Kopenhagą. Olė Hansenas dirbo salone Nyhavno 17; jis buvo gavęs Alisos laišką ir

jos jau laukė. Kaip ir Aberdino Bilas, Olė buvo jūreivių tatuiruotojas – jam patiko jūra. (Jis pats niekada nebūtų pasivadinęs tatuiruočių meistru; verčiau sakėsi esąs tiesiog tatuiruotojas.) Be to, kaip ir Aberdino Bilas, Tatu Olė piešė visokias širdis ir undines, gyvates ir laivus, vėliavas ir gėles, peteliškes ir nuogas moteris.

Kaip tik Olė – tuomet dar jaunas vyriškis, tik pradėjęs penktą dešimtį – davė Alisai tatuiruotojos vardą. Ji su Džeku įžengė į Olės saloną Nyhavne, Naujajame uoste, kur ant pilko kanalo bangų pliaukšėdami suposi laivai – nuo Baltijos pūtė smarkus lapkričio pabaigos vėjas. Olė pakėlė akis nuo daromos tatuiruotės: nuogos moters ant plačios pusnuogio vyro nugaros.

– Tu tikriausiai Duktė Alisa, – tarė Tatu Olė. Taigi Alisa tatuiruotojos vardą gavo dar net neturėdama savo salono.

Tatu Olė iškart priėmė ją į darbą. Pirmą savaitę Olė piešdavo kontūrus, o jai pavedė spalvinimą; antros savaitės pradžioje jis jau leido jai piešti pačiai.

Svarbiausia Tatu Olės salone atrodė tai, kad Olė Hansenas – jūreiviškos prigimties žmogus, ir Duktė Alisa prie jo pritapo. Šiaip ar taip, ji juk užaugo pratindamasi dirbti su tėvu; pirmus piešinius išbadė ranka, tik paskui tėtis ją išmokė tatuiruoti elektrine mašinėle.

Dar nuo *Iškęsk* – tėvo salono Leite – laikų Alisa buvo įgudusi daryti tatuiruotes pagal acetatinius trafaretus, kokiais naudojosi ir Tatu Olė. Ji galėjo nupiešti sužeistą širdį, arba plyšusią perpus, arba kraujuojančią, apipintą dygliais bei rožėmis. Mokėjo ištatuiruoti šiurpią kaukolę su dviem sukryžiuotais kaulais, ir ugnimi alsuojantį drakoną, ir stulbinantį Kristų ant kryžiaus, ir nepaprastai dailią Mergelę Mariją su žalia ašara ant skruostò, ir kažkokią deivę, kardu kertančią didžiulei gyvatei galvą. Jai puikiai pavykdavo ir laivai jūroje, visokie inkarai, ir ant delfino šonu sėdinti undinė. Be to, Alisa pati piešė ir nuogas moteris, nenorėjo kopijuoti Olės trafaretų.

Ją trikdė viena Tatu Olės piešiamų nuogų moterų detalė. Siauras jo moterų gaktos plaukų ruoželis buvo išlenktas kaip apverstas antakis, kaip vertikaliu brūkšniu perbraukta šypsena.

Neretai daugiau plaukų būdavo matyti tų moterų pažastyse. Bet Alisa Olės į akis nekritikavo, tik pasakė, kad jai labiau patinka jos pačios piešiamos nuogos moterys „iš užpakalio".

Kitas Olės mokinys, ganėtinai savimi pasitikintis jaunuolis Larsas Madsenas, vadinamas Mergišiumi Larsu arba Mergišiumi Madsenu, Alisai prisipažino, kad nuogos moterys jam patinka iš visų pusių. „Ir iš priekio, ir iš užpakalio", – pasakė.

Alisa į tokius pajuokavimus arba išvis nereaguodavo, arba tarstelėdavo: „Ne prie Džeko."

Berniukas mėgo Mergišių Larsą. Mama Džeko beveik niekada nesivesdavo į Kino saloną Toronte. Nors Džekas jau nemažai žinojo apie jos meistriškumą ir apie tai, kaip ji mokėsi tatuiruoti, mama nenorėjo, kad jis stebėtų ją dirbančią. Bet Kopenhagoje nebuvo Lotės, kuri būtų galėjusi prižiūrėti vaiką, be to, kol Tatu Olė surado jiedviem du kambarius su vonia viešbučio „D'Angleterre" kambarinių fligelyje, Džekas su mama nakvodavo tatuiruočių salone Nyhavno 17.

„Vėl miegu ant adatų", – sakydavo Duktė Alisa, tarsi pati nežinodama, ar turėtų tuo džiaugtis, ar liūdėti.

Ji ir seniau, kad ir nenoromis, kartais leisdavo Džekui pažaisti su elektrine tatuiravimo mašinėle. Berniukui ta mašinėlė atrodė tarytum koks pistoletas, nors jos garsas panašesnis į dantisto grąžto ir ja galima padaryti daugiau negu du tūkstančius dūrių per minutę.

Iki kelionės į Kopenhagą Džekas labai retai gaudavo progą pasidarbuoti adata ir paprastai badydavo kokį apelsiną ar greipfrutą – tik vieną kartą, nes šviežios žuvys, pasak mamos, buvo brangios, jis tatuiravo plekšnę. (Aberdino Bilas Alisai sakydavo, kad šviežios plekšnės oda panašiausia į žmogaus.) Tačiau Mergišius Larsas leido Džekui praktikuotis ant *jo* odos.

Larsas Madsenas buvo tik truputį jaunesnis už Džeko motiną, bet toli gražu ne toks prityręs kaip mokinys; gal todėl jis taip kilniaširdiškai elgėsi su berniuku. Nuo tada, kai pamatė, kaip Alisa moka tatuiruoti, vargšui Larsui Olė patikėdavo tik spalvi-

nimą. Išskyrus kai kuriuos atvejus, Olė ir Alisa, išbadę kontūrus, pavesdavo Larsui nuspalvinti tatuiruotę, o Mergišius Madsenas leido Džekui pačiam išbadyti norimus piešinius ant jo kūno.

Larsas elgėsi labai drąsiai, gal netgi nutrūktgalviškai, leisdamas tai daryti ketverių metų vaikui. Laimė, Džekas turėjo apsiriboti vien Madseno kulkšnimis, kur kažkoks „terlius“ (prastas tatuiruotojas) buvo išraižęs dviejų buvusių draugių vardus, kurie dabar kenkė Larso meilės reikalams – bent jau jis taip manė. Berniukas privalėjo tuos vardus kaip nors paslėpti.

Tiesą sakant, visame pasaulyje dvidešimt procentų tatuiruočių daromos tam, kad uždengtų ankstesnes, – ir pusėje nepageidaujamų tatuiruočių būna įrašytas kieno nors vardas. Viena Mergišiaus Madseno, mėlynakio blondino nuolat išsišiepusia švarplėta burna ir per pralaimėtas muštynes suknabinta nosimi, kulkšnis buvo apjuosta mažytėmis raudonomis širdelėmis, išsprogusiomis ant žalios dygliuotos šakos – tarsi koks pakvaišęs rožių krūmas būtų subrandinęs ne žiedus, o širdis. Kita kulkšnis apvyniota juoda grandine. Į dygliuotą šaką buvo įpintas vardas *Kirsten*, o prikabintas prie grandinės – *Eliza*.

Mažoje rankutėje vos nulaikydamas vibruojančią tatuiravimo mašinėlę, pirmą kartą aštriu daiktu liesdamasis prie žmogaus odos, berniukas turbūt per smarkiai spaudė. Klientas, jei nėra girtas, neturėtų kraujuoti, o Madsenas nebuvo gėręs nieko stipresnio už kavą. Adatos paprastai nepaleidžia kraujo – jei nebado odos giliau negu per vieną šešiasdešimt ketvirtąją colio dalį, ar netgi vieną trisdešimt antrąją. Džekas vargšą Larsą, matyt, badė giliau. Mergišius dėl to nepyko, bet kai prie smulkučių dažų lašelių prisidėjo daug didesni ir ryškesni kraujo purslai, tikrai buvo ką šluostyti. Madsenas ne tik kad kraujavo; jis dar ir blizgėjo nuo vazelino.

Tai, kad Larsas nesiskundė, liudijo ne tik jo jaunystę. Jis tikriausiai buvo iki ausų įsimylėjęs Alisą – ir galbūt stengėsi pelnyti jos meilę aukodamas Džekui savo kulkšnis.

Alisai buvo tik dvidešimt su trupučiu, o Larsui – beveik dvidešimt, bet kai esi tokio amžiaus, bet koks skirtumas atrodo nepateisinamai didelis. Negana to, Madsenui, regis, visai nepadėjo

jo apatinės veido dalies plaukai. Jis kvailai pūsdamasis nešiojo smailutę ožišką barzdelę, kuri labiau panėšėjo į kelis per neapsižiūrėjimą nenuskustus šerius, negu į barzdą.

Madsenų šeimos verslas buvo žuvys. (Jie jas pardavinėjo, ne tatuiravo.) Bet Mergišius Larsas netroško prisidėti prie žuvų verslo. Kaip tatuiruotojas, jis gal ir nebuvo labai gabus, tačiau tatuiruočių pasaulyje Larsas Madsenas jautėsi ne toks priklausomas nuo šeimos, bent kiek atitrūkęs nuo visų tų žuvų. Išsitrinkęs galvą šampūnu, jis kiekvieną kartą dar praskalaudavo plaukus vandeniu su ką tik išspaustomis citrinų sultimis. Čia viskas atrodė kaip ir su Kirsten ir Eliza, tomis buvusiomis draugėmis, tarytum tebelaikančiomis jį už kulkšnių; Larsas vis tardavosi užuodžiąs šeimos verslo kvapą, įsiskverbusį net į plaukų šaknis.

Tatu Olė atidžiai apžiūrėjo, kaip Džekas paslėpė Kirsten vardą – tą, kuris buvo įpintas tarp širdelių ir dyglių, – ir garsiai pasakė, kad net Herbertas Hofmanas iš Hamburgo nebūtų to padaręs geriau. (Nors ir šitaip pagerbtas, Larsas Madsenas tebekraujavo.)

Alisa raides paprastai pridengdavo lapeliais ir uogomis. Iš kiekvienos raidės, mokė ji Džeką, galima padaryti lapelį arba uogą – arba dar kartais kokį žiedlapį. Kai kurios raidės apvalesnės už kitas; viską, kas apskrita, nesunku paversti uogomis. Kai raidės kampuotos, tai būna gražiau, jeigu iš jų daromi lapeliai, o ne uogos. Žiedlapiai gali būti ir smailūs, ir apskriti.

Iš *Kirsten* išėjo daugiau lapelių negu uogų, ir dar vienas nelabai tikroviškas žiedlapis. Kartu su nepaliestomis širdelėmis bei dygliais visa tai atrodė kaip padrikas vainikas, užmautas ant kairės Larso kulkšnies; tarsi kas būtų nužudęs daugybę mažų gyvulėlių ir išmėtęs jų širdeles neprižiūrimame sode.

Džekas tikėjosi, kad jam geriau pavyks paslėpti *Elizą*, tačiau tos juodos grandinės grandys buvo šiurpokas fonas lapelių ir uogų deriniui – be to, *E* sunku paversti kuo nors iš augalų pasaulio.

Ketverių metų berniukas savo antram mėginimui tatuiruoti žmogaus odą pasirinko bugienio šakelę. Jis manė, kad smailūs,

siauri lapukai ir ryškiai raudonos uogos kuo puikiausiai tiks tokiam trumpam vardui kaip Eliza; tačiau jo pastangų rezultatas atrodė nelyginant koks sudarkytas Kalėdų papuošalas, kurį kažkas, norėdamas pasišaipyti, užkorė ant vielų tinklo tvoros.

Bet Tatu Olė vis tiek pareiškė, kad legendinis Lesas Skjusas iš Bristolio pavydėtų Džekui sugebėjimo šitaip darbuotis adata. Tai buvo tikrai puikus pagyrimas. Labiau paglostyti vaikui širdį Olė galėjo nebent pasakydamas, jog net Aberdino Bilas atsisėstų karste, kad tik pamatytų tokią tatuiruotę, tačiau Olė žinojo, jog Alisai būtų skaudu girdėti užuominą apie jos tėtį karste.

Ji graužėsi, kad nebuvo ten ir neišbarstė jo pelenų pro tvoros tarpus į kapines prie Pietų Leito parapijos bažnyčios, nors jos tėvas buvo iš anksto su vienu žveju susitaręs, kad šis verčiau išbertų juos į Šiaurės jūrą. Taigi Olė tik vieną kartą užsiminė apie visiems Šiaurės jūros šalių tatuiruotojams žinomą liūdną tiesą, kad Aberdino Bilas mirtinai nusigėrė.

Ar dėl dukters užsitrauktos gėdos – dėl to, kad ji pabėgo į Halifaksą ir ten pasigimdė pavainikį, – jis ėmė taip gerti? O gal Aberdino Bilas visada buvo girtuoklis? Gal, atsižvelgiant į tą savaitgalį Aberdine, kai viskas nesisekė, galima daryti išvadą, jog dukters išvykimas tik pablogino ir taip jau prastą padėtį?

Duktė Alisa apie tai nešnekėjo. Tatu Olė irgi daugiau niekada nepradėjo tokios kalbos. Džekas Bernsas augo apsuptas nuogirdų ir paskalų; salone Nyhavno 17 jų tikrai netrūko.

Kaip ir galima buvo tikėtis iš keturmečio, Džekas paliko motinai apvalyti ir aprišti Mergišiaus kulkšnis. Tatuiruotė paprastai užgyja pati. Kelias valandas palaikai ją uždengtą, o paskui nuplauni su kokiu nors bekvapiu muilu. Mirkyti negalima; reikėtų patepti drėkinamuoju kremu. Olė Džekui dar pasakė, kad nauja tatuiruotė peršti kaip nudegimas nuo saulės.

Ketverių metų vaiko padarytos tatuiruotės gal ir neatrodė labai meniškos, bet jam išties pavyko paslėpti tų dviejų buvusių Larso draugių vardus. O kad Mergišius Madsenas vaikščiojo pasipuošęs kulkšnis nežinia kokių krūmokšnių vainikėliais su kažkieno kūnų dalimis – arba, dar blogiau, pasak Tatu Olės, „antikalėdine propaganda“, – tai jau buvo visai kas kita.

Vargšas Larsas. Nors Olė jį ir praminė Mergišiumi, greičiausiai viskas buvo kaip tik priešingai. Džekas nė karto nepastebėjo, kad Larsas būtų su kokia mergina, ir netgi negirdėjo jo apie kokią nors kalbant. Berniukas, be abejo, taip ir nepamatė nei Kirsten, nei Elizos – tik jų vardus, kuriuos paslėpė po rašalo ir kraujo sluoksniu.

Kaip ir kiekvienas ketverių metų vaikas, Džekas Bernsas beveik nekreipė dėmesio į tai, ką kalba suaugusieji. *Gal* jo laiko tėkmės suvokimas ir buvo kaip vienuolikamečio, tačiau viską, ką suprato apie savo tėvą, jis sužinojo iš trumpų pasišnekėjimų su mama – ne iš atsitiktinai nugirstų Alisos pokalbių su kitais suaugusiaisiais. Kai mama su kuo nors įsiplepėdavo, Džekas mintimis vis nuklysdavo tolyn; jis *nesiklausydavo* kaip vienuolikametis.

Net Mergišius Larsas atsiminė matęs Viljamą Bernsą, nors tatuiruotę jam darė pats Olė ir natų tikrai nereikėjo spalvinti. Visos Viljamo tatuiruotės buvo juodos; *vien* kontūrai, regis.

– Jo viskas buvo juoda, – kartą pasakė Olė.

Tai išgirdęs Džekas turbūt pamanė, kad jo tėvas vilkėjo vien juodais *drabužiais*, – na, jeigu berniukas nepraleido tų žodžių pro ausis. (Kadangi Olei labai patiko Duktė Alisa, galimas daiktas, kad kalbėdamas apie juodumą jis turėjo omenyje neištikimą Viljamo *širdį*.)

O dėl pravardės, kurią Olė davė Džeko tėčiui, tai berniukas nugirdo gerai: tatuiruotojas jį vadino Muzikantu.

Olė Viljamui nukopijavo kažkokį Bacho kalėdinės muzikos fragmentą – ant dešinio peties, kur tatuiruotė nusidriekė kaip išskleistos vėliavos skiautė. Alisa manė, jog tai turėtų būti arba Bacho *Weihnachtsoratorium*, arba jo *Kanonische Veränderungen über das Weihnachtslied*; ji žinojo daugelio jaunojo vargonininko mėgstamų kūrinių pavadinimus. O ties Viljamo inkstais, kur ypač skauda, kai esi badomas, Olė ištatuiravo gana ilgą ir sudėtingą Hendelio frazę.

– Dar daugiau kalėdinės muzikos, – tarė Olė, užbaigdamas pokalbį. Alisa pati sau pagalvojo, jog ten tikriausiai buvo ištrauka iš *Mesijo* Kalėdų dalies.

Tatu Olė išpeikė dvi ankstesnes Viljamo tatuiruotes – darytas ne Aberdino Bilo, žinoma. (Velykų himnas ant dešinės Muzikanto šlaunies Olei labai patiko.) O kažkokio kito himno fragmentas gaubė kairę Viljamo blauzdą kaip kokia kojinė be pėdos. Čia jau buvo ir žodžiai, ne tik natos; Mergišiui Madsenui ta tatuiruotė padarė tokį įspūdį, kad jis net įsiminė žodžius. Juos gieda viso pasaulio anglikonai: *Alsuoki many, Šventoji Dvasia.*

Alisa mokėjo pagiedoti ir toliau. Tai skambėjo labiau kaip giesmė, negu kaip himnas, bet ji vadino tai himnu – tiesiog malda su muzika, pasak jos. (Ji giedodavo tą himną Džekui, netgi repetavo su Viljamu.) Kadangi ir Olė, ir Larsas taip žavėjosi ta „Šventosios Dvasios" tatuiruote, Alisa spėjo, jog tai Čarlio Snou arba Jūreivio Džerio darbas; senieji bičiuliai, tausodami jos jausmus, detaliai nepasakojo, kokias tatuiruotes padarė Viljamui Halifakse.

Larsas anų dviejų *prastų* Muzikanto tatuiruočių nepeikė taip baisiai kaip Olė, bet pritarė, kad jos atrodo nekaip. Kairys Viljamo klubas irgi buvo išmargintas natomis, tačiau tatuiruotojas berods nenumatė, kad Viljamui susilenkus per liemenį, kai kurios natos susigrūs į krūvą.

Remdamasi vien tokiu menku įrodymu kaip šis nupasakojimas, Alisa nusprendė, kad Viljamas Toronte apsilankė pas Bastūną Bilą, – nors vėliau ji pripažino, jog ir Kinas kartais taip apsirinka. Kitą klaidą, dėl kurios kelių natų nebuvo matyti, nes jos juosė dešinį Viljamo bicepsą beveik iki pažasties, galėjo padaryti bet kuris iš tų dviejų vyrų.

Pasiklausę Tatu Olės ir Mergišiaus Madseno pasakojimo, Džekas su mama puikiai įsivaizdavo, kaip atrodo vis kintantis Muzikanto kūnas. Viljamas tikrai įjunko į dažus – tapo kolekcionieriumi, kaip ir išpranašavo Aberdino Bilas.

– O kaip jo *muzika*? – paklausė Alisa.

– O ką muzika? – atsakė Tatu Olė.

– Jis turbūt kur nors groja vargonais, – tarė Alisa. – Tikriausiai turi kokį darbą.

Džekas Bernsas gerai įsiminė jei ne tolesnį pokalbį, tai bent jau tylą, kai visi staiga pasidarė labai budrūs. Pirmiausia todėl,

kad niekada negalėdavai pasakyti, jog Tatu Olės salone *tylu*. Ten nuolat būdavo atsukta kuri nors populiarią muziką transliuojanti radijo stotis. Be to, tą akimirką, kai Džeko mama prakalbo apie tai, kur galėtų būti jo tėtis, – tai yra, kaip Džekas suprato (netgi būdamas ketverių), apie jai gyvenime labiausiai rūpintį dalyką, – salone zyzė trys tatuiravimo mašinėlės.

Olė tatuiravo vieną iš savo nuogų moterų – undinę, be Alisai taip nepatinkančio apversto antakio. Klientas, senas jūreivis, atrodė užmigęs arba miręs; jis gulėjo nė nekrustelėdamas, kol Olė brūkšniavo žvynus ant undinės uodegos. (Tai buvo žuvies uodega su moters klubais, į kuriuos Alisa taip pat žiūrėjo nepritariamai.)

Mergišius Madsenas irgi buvo įknibęs į darbą, jis kažkokiam švedui spalvino vieną iš Olės jūrinių gyvačių. Tikriausiai smauglį, nes tas padaras apsivijęs spaudė jau kone sprogstančią širdį.

Alisa buvo bebaigianti dailinti savo firminę Jericho rožę. Ši grožybė užėmė nemažą jauno vaikinuko krūtinės ląstos dalį širdies pusėje. Alisai tas vaikinukas atrodė lyg ir per jaunas, kad žinotų, kas yra Jericho rožė. O Džekas – *gerokai* per jaunas, kad tai žinotų. Jam buvo pasakyta tik tai, kad Jericho rožėje kai kas paslėpta.

– Tai rožė su paslaptimi, – paaiškino jam motina.

Tarp tos rožės vainiklapių būna užmaskuotas *kitos* gėlės žiedas; Jericho rožėje galima įžiūrėti vaginą, bet tik jeigu žinai, ko ieškai. Kaip Džekas vėliau sužinos, kuo sunkiau pamatyti vaginą, tuo geresne laikoma tatuiruotė. (Be to, gerai ištatuiruotoje Jericho rožėje, kai jau *pamatai*, kur ta vagina, ji tiesiog bado akis.)

Trys tatuiravimo mašinėlės kelia nemažai triukšmo, negana to, vaikinukas, pageidavęs Jericho rožės, jau kurį laiką gana garsiai verkšleno. Alisa buvo jį įspėjusi, kad skausmas, kai tatuiruotė daroma ant krūtinės ląstos, įsismelkia ir į petį.

Bet kai Alisa ištarė „Tikriausiai turi kokį darbą“, Džekas pamanė, jog dingo elektra; net radijas nutilo.

Kaip trys tatuiruotojai, nesusitarę ir nedavę vienas kitam jokio ženklo, gali tą pačią akimirką atitraukti kojas nuo pedalų? Šiaip ar taip, staiga visos trys mašinėlės nustojo veikusios; nu-

trūko dažų ir skausmo srautas. Senasis jūreivis tarytum pabudo iš komos, atsimerkė ir žvilgtelėjo į nebaigtą undinę ant raustančio dilbio. Švedas, kuriam buvo spalvinama širdį spaudžianti gyvatė – ne kur kitur, o kaip tik jam ant širdies, – klausiamai pažvelgė į Larsą. Apsiverkęs vaikinukas sulaikė kvapą. Gal Jericho rožės tatuiravimas, ką jau kalbėti apie jo kančias, galiausiai baigėsi?

Tik radijas vėl pradėjo groti. (Džekas atpažino džiaugsmingą Kalėdų giesmę, net ir giedamą daniškai.) Nesulaukusi atsakymo, Alisa pakartojo klausimą:

– Jis turbūt kur nors groja vargonais, – vėl tarė ji. – Tikriausiai turi kokį darbą.

– *Turėjo*, – pasakė Tatu Olė.

Kadangi jis pavartojo būtąjį laiką, Džekas įsileido galvoti, kad jie, ko gero, ir šį kartą atvyko per vėlai, todėl nebespės sučiupti jo tėčio, bet ketverių metų berniukas gal ką ne taip suprato; jam pasirodė keista, kad mama neišsidavė nusivylusi. Ji vėl uždėjo koją ant pedalo ir ėmėsi toliau slėpti rausvas lytines lūpas tarp gėlės vainiklapių. Jericho rožę užsisakęs vaikinukas vėl garsiai sudejavo; senasis jūreivis, kantriai laukiantis savo undinės, užsimerkė; Larsas, amžinai ką nors spalvinantis, stengėsi, kad būtų matyti, jog gyvatė vis labiau spaudžia širdį ant tikrosios švedo širdies.

Tatu Olės salono sienos buvo nukabinėtos trafaretais ir daugybe ranka spalvintų piešinių – galimų tatuiruočių pavyzdžiais. Džekas, neturėdamas ką veikti, įsispoksojo į vieną iš tų margų sienų, tuo tarpu Olė ėmė smulkiau pasakoti apie vis pasprunkantį jo tėvą. (Tai buvo viena iš tų akimirkų, kai berniukas mintimis nuklydo tolyn.)

– Jis grojo vargonais citadelės bažnyčioje, – šnekėjo Olė. – Bet, žinai, nebuvo ten pagrindinis.

– Tai gal vargonininko padėjėjas? – išdrįso įsiterpti Alisa.

– Toks lyg ir mokinys, – tarė Larsas.

– Taip, bet labai geras, – pasakė Tatu Olė. – Tiesa, aš pats nė karto nesiklausiau jo grojimo, bet girdėjau žmones kalbant, kad jis puikus vargonininkas.

– Ir puikus mergišius, girdėjom... – buvo bepasakojąs Larsas.

– Ne prie Džeko, – sudraudė jį Alisa.

Džeko dėmesį patraukė ta sienos dalis, kur kabojo vadinamosios „Žmogaus pražūties“ paveikslėliai. Tuose tatuiruočių pavyzdžiuose buvo pavaizduoti įvairūs vyrams būdingi savęs naikinimo būdai – azartiniai žaidimai, girtavimas ir moterys. Berniukui labiausiai patiko martinio taurė su moters krūtimi, tik speneliu, tarsi alyvuoge, kyšančia iš gėrimo; arba su panašiai išsikišusiu nuogu moters užpakaliu. Abiejuose paveikslėliuose, gėrimo taurėse – kaip ledo kubeliai – plūduriavo du lošiamieji kauliukai.

Džeko mama mokėjo ištatuiruoti atsakančią „Žmogaus pražūtį“, truputį kitokią negu tie pavyzdžiai. Jos piešiniuose nuoga moteris – matoma, be abejo, iš užpakalio – buvo užsivertusi puspilnį vyno butelį. Kauliukus ji laikė ant ištiestos rankos delno.

– Tai citadelės bažnyčioje buvo kažkokių *bėdų*? – paklausė Alisa.

Mergišius Madsenas pavydžiai linktelėjo galvą.

– Ne prie Džeko, – atsakė Tatu Olė.

– Suprantu, – tarė Alisa.

– Ne dėl kokios choristės, – vėl prabilo Olė. – Ji buvo viena iš parapijiečių.

– Jauna kariškio žmona, – paaiškino Mergišius Larsas, bet Džekas gal gerai nenugirdo; berniukas net prasižiojęs tebespoksojo į moters spenelį martinio taurėje – visiškai netekęs žado, tarytum būtų žiūrėjęs televizorių. Jis nematė, kaip jo motina nutildė Larsą tuo savo „ne prie Džeko“ žvilgsniu.

– Vadinasi, jis išvyko iš miesto? – dar pasidomėjo Alisa.

– Geriau pasiteirauk bažnyčioj, – patarė jai Olė.

– Tikriausiai negirdėjot, kur jis iškeliavo? – paklausė Alisa.

– Girdėjau, kad į Stokholmą, bet iš tiesų tai nežinau, – atsakė Olė.

Larsas, jau baigęs spalvinti švedo gyvatę, tarė:

– Stokholme žmoniškos tatuiruotės jam tikrai niekas nepadarys. Švedai atvyksta tatuiruotis pas mus. – Larsas žvilgtelėjo į švedą. – Argi ne?

Švedas patempė aukštyn kairę savo kelnių klešnę.

– *Šitą* pasidariau Stokholme, – pasakė.

Ant jo blauzdos buvo visai neprasta tatuiruotė – pakankamai gera, kad galėtum pamanyti, jog ją padarė Tatu Olė arba Duktė Alisa. Durklu su puošnia žalios ir aukso spalvos rankena buvo persmeigta rožė; ir rožės vainiklapiai, ir durklo rankena dar apkraštuoti oranžiniais apvadais, ir aplink tą rožę bei durklą apsivyniojusi kažkokia žaliai ir raudonai išmarginta gyvatė. (Švedas, matyt, mėgo gyvates.)

Džekas iš mamos veido išraiškos suprato, kad jai patinka ta tatuiruotė; net Olė pripažino, kad ji gera. Mergišius Madsenas tiesiog amo nustojo iš pavydo, arba mėgino įsivaizduoti savo ateitį, beveik neišvengiamai susijusią su šeimos žuvų verslu.

– Doko Foresto darbas, – tarė švedas.

– Kaip vadinasi jo salonas? – paklausė Olė.

– Nežinojau, kad Stokholme *yra* salonas! – sušuko Larsas.

– Jis dirba namuose, – pasakė švedas.

Džekas žinojo, kad į Stokholmą juodu su mama nesirengė keliauti; to miesto nebuvo mamos sąraše.

Alisa atsargiai tvarstė vaikinukui skaudančius šonkaulius. Jis pageidavo Jericho rožės ant krūtinės ląstos, kad gėlės vainiklapiai judėtų jam kvėpuojant.

– Pažadėk, kad nerodysi savo motinai, – tarė vaikinukui Alisa. – O jei rodysi, tai bent jau nesakyk, kas čia. Ir jokiu būdu neleisk jai žiūrėti *ilgai*.

– Pažadu, – linktelėjo vaikinukas.

Senasis jūreivis visaip sukiojo savo dilbį ir susižavėjęs stebėjo, kaip raumenims susitraukiant juda undinės uodega, kurią dar reikėjo nuspalvinti.

Buvo jau beveik Kalėdos; tatuiruočių verslas ėjosi puikiai. Tačiau žinia, kad Viljamas paspruko – ir ne kur kitur, o į Stokholmą, – prieš šventes nepagerino nuotaikos nei Alisai, nei Džekui.

Be to, visada būdavo tamsu, kai juodu išeidavo iš salono Naujajame uoste, netgi ketvirtą ar penktą po pietų. Kad ir kiek būdavo valandų, Nyhavno restoranų virtuvės jau dirbdavo. Dabar

Džekas su Alisa jau nesunkiai atskirdavo kvapus: triušienos, elnio kojos, laukinės anties, keptuvėje skrudinto oto, ant grotelių keptos lašišos, netgi švelnios veršienos. Juodu užuosdavo ir troškintus vaisius su žvėrienos padažais; daugelis daniškų sūrių taip pat buvo pakankamai kvapnūs, užuodžiami net iš gatvės žiemą.

Kad sektųsi, juodu visada suskaičiuodavo prie kanalo krantinės prišvartuotus laivus. Gal todėl, kad artėjo Kalėdos, apšviesta arka virš statulos aikštėje šalia viešbučio „D'Angleterre" jiedviem atrodė patikima apsauga; pats viešbutis buvo papuoštas šviečiančiais Kalėdų vainikais.

Eidami į savo kambarius viešbučio kambarinių fligelyje, Džekas su mama dažnai stabtelėdavo išgerti Kalėdų alaus. Tas alus būdavo tamsus ir saldus, bet stiprokas, todėl Alisa Džekui jį atskiesdavo vandeniu.

Vienas iš Alisos klientų Tatu Olės salone – bankininkas, ant nugaros bei krūtinės išsitatuiravęs daugybę įvairių nominalų užsienio valiutos banknotų, – jai buvo sakęs, kad Kalėdų alus labai gerai vaikams, nes jo išgėrę jie nesapnuoja košmarų. Berniukas turėjo pripažinti, kad tie bankininko vaistai nuo baisių sapnų lyg ir padeda: nuo tada, kai pradėjo juos gerti, jis arba nė karto nesapnavo košmaro, arba tiesiog negalėjo nė vieno prisiminti.

Sapnuose Džekas ilgėdavosi Lotės – tų akimirkų, kai Lotė jį apkabindavo, nuoširdžiai ir nė kiek nesivaržydama, ir sulaikę kvėpavimą juodu jausdavo, kaip plaka jų širdys suglaustose krūtinėse. Vieną naktį „D'Angleterre" viešbutyje Džekas pamėgino šitaip apkabinti savo mamą. Alisa pritrūko kantrybės, kai reikėjo nekvėpuoti. Klausydamasis, kaip tuksi jos širdis, berods lėčiau ir ritmingiau negu Lotės, Džekas tarė:

– Tu tikriausiai gyva, mama.

– Na, žinoma, kad gyva, – atsakė Alisa, dar pastebimiau suirzusi negu tada, kai Džekas paprašė jos sulaikyti kvėpavimą. – Tu irgi tikriausiai gyvas, Džeki, – bent jau buvai gyvas, kai pastarąjį kartą tave mačiau.

Jam nė nepajutus, kada ir kaip, ji jau buvo išsilaisvinusi iš jo glėbio.

Kitą dieną, saulei dar nepakilus, – Kopenhagoje, tuo metų laiku, tai galėjo būti ir po aštuntos valandos ryto, – mama Džeką nusivedė į Frederikshavno citadelę. *Kastellet* – taip vadinama ta senovinė tvirtovė. Ten stovėjo ne tik kareivinės, bet ir komendanto namas, ir citadelės bažnyčia – *Kastelskirken*, kurioje grojo Viljamas Bernsas.

Ar yra pasaulyje bent vienas berniukas, kuriam nepatiktų tvirtovės? Kaip Džekas jaudinosi, su mama atėjęs į *tikrą* tvirtovę! Jis tiesiog savo kailyje netvėrė iš džiaugsmo, kad gali čia pažaisti, – kaip tik tai jam Alisa ir liepė daryti.

– Norėčiau, kad niekas netrukdytų, kai kalbėsiuosi su vargonininku, – pasakė ji.

Džekas galėjo vaikščioti kur tinkamas. Pirmiausia jis aptiko kalėjimą. Už citadelės bažnyčios; vienas kalėjimo koridorius ėjo palei bažnyčios sieną; toje sienoje buvo iškirstos klausymosi angos, kad kaliniai galėtų niekieno nematomi klausytis pamaldų. Džekas labai nusivylė, neradęs nė vieno kalinio – tik tuščias kameras.

Vargonininkas, Ankeris Rasmusenas, – tai tipiška danų pavardė, – pasak Alisos, buvo pagarbus ir šnekus. Vėliau Džekui pasirodė keista, kad vargonininkas vilkėjo uniforma, bet motina jam paaiškino, jog nieko čia ypatinga, kad citadelės bažnyčioje grojantis muzikantas yra kariškis.

Per trumpą laiką, kol dirbo Rasmuseno padėjėju, Viljamas esą puikiai išsimiklinęs groti keletą Bacho sonatų, taip pat Bacho *Präludium und Fuge in B Moll* ir jo *Clavierübung III*. (Džekas stebėjosi, kad jo mama taip gerai įsiminė vokiškus kūrinių, kuriuos tėtis išmoko groti, pavadinimus.) Viljamui neblogai sekėsi ir Kupereno *Messe pour les couvents*, be to, Alisa neklydo dėl Hendelio *Mesijo* Kalėdų dalies.

Apie tą suviliotą parapijietę, jauną kariškio žmoną, mama Džekui daug nepasakojo – tik tiek, kiek reikėjo, kad berniukas suprastų, jog tėtis iš darbo citadelės bažnyčioje buvo paprašytas išeiti ne dėl to, kad supainiojo kokį priedainį.

Kai atsibodo landžioti po kalėjimą, Džekas išėjo į lauką. Buvo nežmoniškai šalta; pilkšva dienos šviesa kone temdė dangų. Berniukas net suvirpėjo iš jaudulio, pamatęs žygiuojančius kareivius, bet prie jų nesiartino, nubėgo žvilgtelėti į gynybinį griovį.

Vandens pilnas griovys aplink tvirtovę vadinamas *Kastelsgraven*; ketverių metų berniukui tas griovys atrodė panašus į tvenkinį, arba į nedidelį ežerėlį, – be to, didžiausiam Džeko nustebimui, vanduo buvo užšalęs. Tatu Olės salone kažkas Džekui buvo pasakojęs, kad Naujojo uosto kanalas retai kada apsitraukia ledu, o Baltijos jūra – beveik *niekada*; jūros vanduo apskritai neužšąla, nebent užeitų itin smarkus speigas. Tai kas tada tame griovyje? Vanduo ten tikriausiai buvo gėlas, bet Džekui daugiau niekas nerūpėjo, jis tik matė, kad griovys užšalęs.

Nedaug yra stebuklų, žavinčių vaikus taip, kaip žavi permatomas ledas. Ir iš ko keturmetis berniukas suprato, kad vanduo apsitraukęs ledu? Iš to, kad ant jo vaikštinėjo kirai ir antys, – Džekas nemanė, kad tie paukščiai šventi. Dėl viso pikto dar susirado akmenuką ir metė į juos. Akmenukas šokčiodamas nuslydo ledo paviršiumi. Tik kirai pakilo į orą. Antys galvotrūkčiais puolė prie akmenuko, turbūt vylėsi, jog tai duona; paskui visos nukrypavo šalin. Kirai vėl nusileido ant ledo. Netrukus antys sutūpė, lyg susirinkusios kažko aptarti, o kirai niekinamai stypčiojo aplink jas.

Kareiviai vis marširavo, čia nutoldami, čia priartėdami, garsiai trypdami kojomis. Netoli užšalusio griovio pakraščio buvo sukaltas parapetas; kaip siauras medinis keliukas nuožulniais kraštais. Džekas juo nesunkiai nulipo žemyn. Kirai tarytum tyčiojosi iš jo, spoksodami savo apskritomis akutėmis; antys nekreipė į jį dėmesio. Žengęs ant skaidraus ledo, berniukas pasijuto taip, lyg būtų radęs kažką dar paslaptingesnį negu jo dingęs tėvas. Jis vaikšto ant vandens; dabar netgi antys sužiuro į jį.

Priėjęs griovio vidurį, Džekas išgirdo lyg ir vargonus citadelės bažnyčioje – tačiau vien žemus garsus, nelabai panašius į muziką. Gal vargonininkas pagrojo kelias natas, kad Alisa geriau įsivaizduotų tai, apie ką jis pasakoja? Bet Džekas dar niekada gamoje nebuvo girdėjęs tokių žemų tonų. Tai buvo ne vargonai.

Berniukui gausdamas kažką sakė pats gynybinis griovys. Užšalęs tvenkinys piktinosi jo buvimu; senąją tvirtovę supantis vanduo pajuto įsibrovėlį.

Prieš įskildamas ledas sudejavo – paskui pasigirdo pokšėjimas, tarytum šūviai. Džekui po kojomis išsiraizgė nelyginant koks voratinklis. Panirdamas į stingdantį vandenį berniukas dar girdėjo kareivių šūksnius.

Džeko galva po vandeniu buvo tik porą sekundžių; ištiesęs rankas į viršų, jis sugriebė atsikišusį ledo kraštą. Atsirėmė į jį alkūnėmis, bet neturėjo tiek jėgų, kad ištemptų visą savo kūnelį iš vandens, – be to, ledo iškyšulys nebūtų išlaikęs jo svorio. Džekas galėjo tik plūduriuoti taip įsikibęs, iki pusės panįręs į ledinį tvenkinį.

Pabaidyti kareiviškų batų trypimo ant medinio parapeto, pakilo ir kirai, ir antys. Kareiviai kažką vienas kitam nurodinėjo daniškai; kareivinėse garsiai skambėjo varpas. Išgirdusi triukšmą, atlėkė ir Alisa su vyriškiu, kurį Džekas manė esant vargonininką. „Kai man šitaip blogai, kokia nauda iš vargonininko?“ – galvojo Džekas. Bet Ankeris Rasmusenas, jeigu ten tikrai buvo jis, bent jau *atrodė* panašesnis į karišką negu į muzikantą.

Alisa isteriškai klykė. Džekas ėmė baimintis, kad ji pamanys, jog ir dėl šios nelaimės kaltas jo tėvas. Paskui berniukui dingtelėjo mintis, kad tam tikra prasme taip ir *yra*. Jis pats abejojo, ar pavyks jį išgelbėti. Ledas juk neišlaikė net jo, tai kaip išlaikys kurį nors iš kareivių?

Paskui Džekas pamatė jį – mažiausią kareivį. Jo nebuvo tarp tų, kurie atbėgo pirmi; gal Ankeris Rasmusenas jį pasikvietė iš kareivinių. Tas kareivis atskubėjo be uniformos – tik su ilgais apatiniais, tarsi būtų miegojęs ar šiaip gulėjęs lovoje ir sveikęs po ligos. Jis visas drebėjo jau tada, kai ėmė ledu šliaužti prie Džeko – taip, kaip, Džeko manymu, buvo išmokyti šliaužti visi kareiviai: atsargiai stumdamasis alkūnėmis ir pilvu. Šautuvą jis tempė laikydamas už perpetinio diržo, sukandęs tą diržą kalenančiais dantimis.

Prišliaužęs prie Džeko lede pramuštos skylės, kareivis šautuvą pastūmėjo Džekui – buože į priekį. Džekas abiem rankom

sučiupo perpetinį diržą, o kareivis suėmė vamzdį už tos vietos, kur užmaunamas durtuvas, ir ėmė traukti berniuką iš vandens ir ledu prie savęs.

Džekui jau buvo apšalę antakiai, be to, jis jautė, kad ledėja ir plaukai. Vėl atsidūręs ant kieto paviršiaus, mėgino atsistoti keturpėsčias, bet mažiausiasis kareivis užrėkė ant jo.

– Gulėk ant pilvo! – sušuko. Džekas nenustebo išgirdęs, kad kareivis prabilo angliškai; keista buvo tik tai, kad jis kalbėjo ne kareivišku balsu. Džekui pasirodė, kad to kareivio balsas kaip vaiko – berniuko, dar netgi ne paauglio.

Taigi Džekas gulėjo išsiplojęs, kol mažiausiasis kareivis per užšalusį gynybinį griovį pritempė jį, kaip kokias rogutes, prie parapeto krašto, kur laukė Alisa. Mama suspaudė Džeką glėbyje ir bučiavo – ir staiga skėlė jam antausį. Kiek Džekas Bernsas atsiminė, tai buvo vienintelis kartas, kai mama jam sudavė, ir tą pačią akimirką pati apsipylė ašaromis. Jis nedvejodamas paėmė ją už rankos.

Džekas buvo susuptas į antklodes ir nuneštas į komendanto namą, nors vėliau neprisiminė, kad būtų matęs patį komendantą. Mažiausiasis kareivis paieškojo Džekui drabužių. Jie buvo per dideli, bet Džekas labiau stebėjosi tuo, kad tai civilio drabužiai – ne kareivio uniforma.

– Kareiviai turi ir paprastų drabužių, kuriais vilki ne tarnyboje, Džekai, – paaiškino mama, tačiau ketverių metų berniukui buvo sunku tai suvokti.

Kai Džekas su mama jau ėjo iš citadelės, Alisa atsisveikindama pabučiavo mažiausiąjį kareivį; tai darydama ji turėjo pasilenkti. Džekas matė, kaip kareivis pasistiebė, pasitikdamas jos bučinį.

Kaip tik tada Džekui toptelėjo, kad mama turėtų pasiūlyti jo išgelbėtojui nemokamai padaryti tatuiruotę – juk kareiviai, kaip ir jūrininkai, mėgsta tatuiruotes. Alisą ta mintis berods pradžiugino. Ji vėl priėjo prie mažiausiojo kareivio ir pasilenkė – šįkart ketindama ne pabučiuoti, o kažką pašnibždėti jam į ausį. Tai, ką ji pasakė, jį neabejotinai sujaudino; jos pasiūlymas jam tikrai patiko.

Paaiškėjo, kad Džekas su Alisa turi ir daugiau priežasčių vykti į Stokholmą, ne tik tam, kad susipažintų su talentinguoju Doku Forestu. Ankeris Rasmusenas Alisai papasakojo, kad prieš trejus metus mirė Stokholmo Hedvigos Eleonoros bažnyčios vargonininkas, Erikas Erlingas. Jį pakeitė puikus dvidešimt ketverių metų muzikantas Torvaldas Torenas. Dabar esą sklinda gandai, kad Torenas ieškąs padėjėjo.

Alisa išreiškė nuostabą, kad Viljamas nori užimti už jį patį jaunesnio vargonininko padėjėjo vietą. Ankeris Rasmusenas į tai žiūrėjo kitaip: Viljamas esąs pakankamai protingas ir gabus, kad taptų geru vargonininku; dabar jam pats laikas keliauti, groti įvairiais vargonais, susigraibstyti viską, ko tik jis gali išmokti ar ką nuvogti iš kitų vargonininkų. Rasmusenui atrodė, kad Viljamą vis kitur kraustytis verčia ne tik nemalonumai dėl moterų.

Motina Džekui prisipažino, kad ją gerokai sutrikdė tokie Ankerio Rasmuseno pamąstymai; ji Viljamą Bernsą įsimylėjo išgirdusi, kaip jis groja vargonais, tačiau jai niekada net į galvą neatėjo, kad jį suviliojo pats instrumentas. Nejaugi Viljamas nerimsta dėl to, kad jam vis knieti prisiliesti prie didesnių ir geresnių vargonų, ar bent jau prie kitokių? Ar čia nelyginant jaunų merginų meilė žirgams? (Alisa, be abejo, dar labiau sutriko suvokusi, kad Viljamui tikriausiai patinka kaip pirštines keisti ir mentorius, ne tik moteris.)

Džekas tikėjosi, kad juodu tučtuojau keliaus į Stokholmą, bet jo motina turėjo kitų sumanymų. Per Kalėdų šventes Tatu Olės salone ji galėjo nemažai užsidirbti. O iš to, kad toks geras meistras kaip Dokas Forestas dirbo namuose, buvo aišku, jog Stokholme tatuiravimas laikomas bemaž neteisėta veikla. Taigi Alisa suprato, kad jai nebus lengva prasimanyti pinigų Stokholme; ji nusprendė prieš vėl leisdamasi su Džeku į kelionę dar pasinaudoti švenčių dienomis pas Tatu Olę.

Jie ilgokai užtruko, kol galiausiai atsisveikino salone Nyhavno 17. Džekas neatsiminė, kad ten būtų pozavęs nuotraukai, gatvėje priešais Tatu Olės saloną, tačiau fotoaparato spragsėjimas

jam atrodė labai jau įprastas garsas. Matyt, kažkas vis dėlto fotografavo.

Alisa turėjo tokį pasisekimą tarp klientų, dauguma kurių buvo per Kalėdas atostogaujantys jūreiviai, kad jai tekdavo dirbti iki vėlyvo vakaro. Mergišius Madsenas nebuvo toks populiarus. Jis dažnai palydėdavo Džeką į „D'Angleterre" viešbutį, o Alisa tatuiruodavo toliau.

Larsas pasėdėdavo ant lovos Džeko kambaryje, kol berniukas išsivalydavo dantis; paskui Mergišius Džekui prieš miegą ką nors pasakodavo. Klausydamasis Madseno istorijų Džekas netrukdavo užmigti. Tai būdavo savigailos kupini pasakojimai apie paties Larso vaikystę. (Dažniausiai apie visokius nelaimingus atsitikimus su žuvimis; Džeko manymu, Mergišius nesunkiai galėjo tokių atsitikimų išvengti, bet Larsui tos nelaimės atrodė nepaprastai reikšmingos.)

Kai berniukas jau miegodavo ankštesniame iš dviejų viešbučio kambarinėms skirtų kambarėlių, kurį nuo jo motinos miegamojo skyrė vonios kambarys su dvejomis stumdomosiomis durimis, Mergišius Madsenas skaitydavo žurnalus, įsitaisęs ant klozeto. Kartais Džekas prabusdavo ir per matinį vonios durų stiklą matydavo Larso siluetą. Larsas dažnai užsnūsdavo ant klozeto, nusvarinęs galvą ant kelių, ir Alisa grįžusi turėdavo jį pažadinti.

Larso labai prašoma, Alisa padarė jam tatuiruotę. Jis pageidavo plyšusios širdies ties tikrąja jo širdimi, kuri, jo tvirtinimu, irgi buvo beplyštanti. Alisa jam ištatuiravo skaisčiai raudoną širdį, perplėštą perpus horizontaliai; tarp nelygių plyšio kraštų baltavo švarios odos ruoželis, ganėtinai platus, kad tilptų kieno nors vardas, bet ir Alisa, ir Tatu Olė Mergišių Madseną įtikinėjo, kad jokio vardo nereikia. Jau pati plyšusi širdis yra pakankamas jo kančios įrodymas.

Tačiau Larsas norėjo Alisos vardo. Ji nesutiko.

– Tau širdis plyšta ne dėl *manęs*, – pareiškė, bet gal ir klydo.

– Turėjau omenyje, – tarė Mergišius Madsenas, netikėtai sukaupęs visą savo orumą, – kad noriu tavo, kaip *tatuiruotojos*, vardo.

– A – ištatuiruoto *parašo*! – sušuko Olė.

– Ką gi, gerai – tai visai kas kita, – pasakė Larsui Alisa.

Ant baltutėlės odos tarp abiejų plyšusios jo širdies dalių ji kursyvu išbadė savo vardą.

Duktė Alisa

Alisa jautėsi dėkinga Mergišiui už stropią Džeko priežiūrą.

– Nemokamai, – tarė ji jam, tvarstydama jo plyšusią širdį.

Džekas nežinojo, kuo jo mama galėjo apdovanoti Olę. Gal Olė negavo jokios dovanos – netgi visų geidžiamos Alisos Jericho rožės, kuria Tatu Olė taip žavėjosi.

Paskutinį jų vakarą Kopenhagoje Olė anksčiau uždarė saloną ir nusivedė juos pietauti į prašmatnų restoraną Nyhavno gatvėje. Ten buvo atviras židinys ir Džekas užsisakė triušienos.

– Džekai, kaip tu gali valgyti Zuikį Puikį? – paklausė mama.

– Netrukdyk jam gardžiuotis, – sudraudė ją Larsas.

– Žinai ką, Džekai? – tarė Tatu Olė. – Tai negali būti Zuikis Puikis, nes danų zuikiai nevilki drabužiais.

– Jie tik tatuiruojasi! – sušuko Mergišius Madsenas.

Kai niekas nematė, Džekas atidžiai apžiūrėjo triušieną, ar nėra tatuiruočių, tačiau nerado nė vienos. Berniukas valgė toliau, bet tikriausiai nebuvo išgėręs pakankamai Kalėdų alaus.

Tą vakarą, labai vėlai, jis susapnavo košmarą. Pabudo nuogas, visas drebėdamas. Buvo ką tik įlūžęs ir prigėręs gynybiniame griovyje. Dar baisiau tai, kad miręs ir nugrimzdęs į griovio dugną Džekas atsidūrė tarp daugybės anksčiau ten nuskendusių kareivių. Šaltame vandenyje jie buvo puikiai išsilaikę. Tarp negyvėlių kažkodėl gulėjo ir mažiausiasis kareivis.

Kaip visada, vonioje degė palikta šviesa – vietoj naktinės lempelės Džekui. Jis atstūmė abejas matinio stiklo duris ir įėjo į mamos miegamąjį. Mama jam leisdavo, kai susapnuoja baisų sapną, įlįsti pas ją į lovą.

Bet šįkart kažkas jau buvo jį aplenkęs! Mamos lovos, tokios pat siauros kaip ir jo, kojūgalyje Džekas matė iš po antklodžių

kyšančius į viršų pakeltus jos kojų pirštus. Tarp jos pėdų bolavo dar dviejų kojų padai – pirštais žemyn.

Iš pradžių, be jokio aiškaus pagrindo, berniukas pamanė, jog tai Mergišius Madsenas. Bet geriau įsižiūrėjęs į plikas įsibrovėlio pėdas Džekas įsitikino, kad abi kulkšnys *netatuiruotos*. Be to, tos pėdos tarp jo mamos pėdų atrodė per mažos, kad galėtų būti Larso. Jos buvo netgi mažesnės negu mamos – beveik tokios pat mažos kaip Džeko!

Iš vonios kambario sklindančioje šviesoje berniuko dėmesį patraukė dar kai kas. Ant kėdės, kur mama dažnai pasidėdavo drabužius, gulėjo kareivio uniforma – Džekui pasirodė, kad maždaug jo dydžio. Bet kai jis ta uniforma apsirengė, paaiškėjo, kad ji didesnė, negu jis manė. Džekas turėjo pasiraitoti kelnių klešnes, o diržo sagties liežuvėlį verti į paskutinę skylutę, be to, ir marškinių, ir švarko pečiai buvo gerokai per platūs. Epoletai Džekui siekė žastus – rankovės visiškai dengė plaštakas.

Jei Džekui būtų reikėję spėti, jis būtų sakęs, kad mažiausiojo kareivio uniforma bent vienu numeriu tikrai didesnė negu jo civiliniai drabužiai – tie, kuriuos Džekas pasiskolino po nelaimingo atsitikimo gynybiniame griovyje. (Ne tarnyboje vilkimi *paprasti* kareivio drabužiai, kaip juos pavadino Džeko mama.)

Nė kiek nesutrikęs dėl tokio paslaptingo aprangos dydžio, nes tada tai atrodė visiškai nesvarbu, Džekas nusprendė pastovėti sargyboje prie mamos lovos, išsitempęs tarsi po komandos „ramiai“. Kai mama su mažiausiuoju kareiviu nubus, Džekas pareikš jiems pagarbą – kaip daro kareiviai. (Turėdama omenyje aprangą ir berniuko ketinimus, mama vėliau sakys, jog tai buvo pirmas Džeko mėginimas vaidinti.) Tačiau šitaip ramiai bestovėdamas jis suprato, kad jie nemiega. Iš pradžių Džekas nepastebėjo, jog lova šiek tiek kruta. Jo motina gulėjo užsimerkusi, bet nemiegojo; jos burna buvo pravira, kvėpavimas tankus ir negilus, kaklo raumenys įsitempę.

Mažiausiojo kareivio buvo matyti tik pėdos. Jis tikriausiai gulėjo padėjęs galvą Alisai tarp krūtų, pridengtų antklode; turbūt stengėsi atsigauti, pamiršti susapnuotą košmarą, bent jau Džekas padarė tokią išvadą. (Dabar jam darėsi aišku ir kodėl dreba

lova.) Be to, Džekas žinojo, jog tai baisių sapnų naktis, juk pats buvo ką tik tokį susapnavęs; taigi berniukas nė kiek neabejojo, kad ir kareivis išsigando baisaus sapno, todėl ir įsiropštė į jo mamos lovą. Džekui, matyt, vis dar atrodė, jog tas kareivis – toks pat vaikas kaip jis.

Staiga mažiausiasis kareivis vėl ėmė sapnuoti košmarą, dar šiurpesnį. Lyg paklaikęs nuspyrė antklodes, – Džekas vonios lempos šviesoje išvydo nuogą jo užpakalį, – o Alisa tikriausiai per smarkiai jį suspaudė, nes jis garsiai inkštė ir dejavo. Kaip tik tada mama atsimerkė ir pamatė čia pat stovintį Džeką – dar vieną kareivėlį, pagarbiai išsitempusį. Pirmą akimirką Alisa nepažino savo sūnaus; turbūt dėl uniformos.

Spiegdama ji pergąsdino ne tik Džeką, bet ir mažiausiąjį kareivį. Pamatęs uniformuotą ketverių metų vaiką, jis taip pat suklykė. (Jo balsas vėl buvo kaip mažo berniuko!) Ir Džeką, pamaniusį, jog jie visi sapnuoja tą patį košmarą, netikėtai apėmė tokia baimė, kad jis irgi ėmė klykti. Negana to, jis prisisiojo kelnes – na, ne savo, o mažiausiojo kareivio kelnes.

– Džeki! – suriko mama, atgavusi kvapą.

– Sapnavau, kad prigėriau tame griovyje, – pradėjo pasakoti Džekas. – Su manim buvo daug negyvų kareivių, iš anų laikų. Ir *tu* ten buvai, – pasakė mažiausiajam kareiviui.

Šis dabar nebeatrodė toks jau mažas. Džekas apstulbo pamatęs, koks didelis jo penis; ilgumo kaip pusė durtuvo – tokio, koks maunamas ant šautuvo, kuriuo kareivis pasinaudojo gelbėdamas Džeką, – ir dar atsikišęs į priekį, ir nukreiptas aukštyn, kaip tikras durtuvas.

– Gal tu geriau jau eik, – paragino Alisa mažiausiąjį kareivį.

Kaip ir derėjo kariškiui, jis iškart pakluso įsakymui; tučtuojau nužygiavo į vonią, nė puse žodžio nepaprieštaravęs, ir kai ten susitvarkė, grįžo į Alisos miegamąjį pasiimti drabužių. Džekas jau buvo nusivilkęs kareivio uniformą, tvarkingai ją sulankstęs, padėjęs ant kėdės ir įlindęs pas mamą į lovą.

Juodu drauge žiūrėjo, kaip mažiausiasis kareivis rengiasi. Džekui buvo nesmagu, kad prisisiojo savo išgelbėtojui kelnes, ir jis aiškiai matė, kurią akimirką mažasis didvyris pajuto, kas atsi-

tikę. Jo veide šmėstelėjo abejonė ir kančia – primenanti nerimą, kurį Džekas įžvelgė, kai drąsusis vaikinukas atsargiai šliaužė per ploną ledą, vilkėdamas vien ilgais apatiniais.

Bet, šiaip ar taip, jis buvo kareivis; pažiūrėjo į Džeką labai supratingu ir gal netgi pagarbiu žvilgsniu, tarytum berniuko sisiojimas į jo kelnes jam būtų atrodęs tokiomis aplinkybėmis visiškai tinkamas poelgis. Be to, prieš išeidamas mažiausiasis kareivis dar padarė tai, ką pirmiau ketino padaryti Džekas: kariškai pareiškė pagarbą Džekui ir jo motinai.

Beje, Džekas, nors ir matė jį nuogutėlį, nepastebėjo nė vienos tatuiruotės – ir netgi jokio tvarsčio. Dabar berniukas įsigalvojo apie tai, užuot stengęsis užmigti, – vos sumerkęs akis, jis tikriausiai vėl būtų ėmęs sapnuoti košmarą, kad skęsta gynybiniame griovyje.

Galiausiai jis pateikė mamai tą keblų klausimą:

– Ar tu padarei jam nemokamą tatuiruotę? Aš nemačiau.

– Na... žinoma, *padariau*, – atsakė mama, lyg ir sudvejojusi. – Tu tiesiog nepastebėjai.

– Ką nupiešei? – pasidomėjo Džekas.

– Tokį... mažytį kareivį, – tarė mama, vėl tarytum dvejodama. – Dar mažesnį negu jis pats.

Džekas, ką tik matęs pusės durtuvo ilgumo penį, jau nebemanė, kad tas kareivis labai mažas, bet su motina apie tai nekalbėjo, tik paklausė:

– Kurioje vietoje?

– Ant kulkšnies – kairės.

Berniukas pagalvojo, kad iš vonios sklindanti šviesa turbūt labai apgaulinga, nes jis juk atidžiai apžiūrėjo kareivio kulkšnis ir ant jų tikrai nebuvo tatuiruotės. Paskui Džekas nusprendė, kad greičiausiai bus jos nepastebėjęs, kaip mama ir sakė.

Jis užmigo mamos glėbyje, kaip dažnai užmigdavo aprimęs po košmarų, – gulėdamas anaiptol ne taip nepatogiai, kaip atrodė gulįs mažiausiasis kareivis.

Visa tai nutiko Kopenhagoje, kur Džekas Bernsas vėl apsilankys tik praėjus beveik trisdešimčiai metų. Bet jis niekada nepamirš Tatu Olės ir Mergišiaus Madseno, ir kokie jie buvo geri jo mamai ir jam. Nepamirš ir užšalusio gynybinio griovio, vadinamo *Kastelsgraven*, kuris vos jo nepasiglemžė. Ir mažiausiojo kareivio, kuris jį išgelbėjo – ne tik jį, bet ir jo motiną.

Iš tikrųjų Džekas nelabai ir suprato, kas ten nutiko. Nors jis to nežinojo, tuomet susiformavo tam tikras gyvensenos modelis. Džekui dar daug ką reikėjo išsiaiškinti, ypač apie tuos dalykus, kuriuos mama dažniausiai nuslėpdavo, – ne tik ką reiškia nemokama tatuiruotė, bet ir visa kita.

Ir kai jis sapnuodavo, kad nuskendo gynybiniame griovyje, tai visada būdavo tas pats košmaras. Jis jau prigėręs. Kova baigta, aplinkui tik begalinis šaltis. Toje amžinybėje kartu su Džeku būdavo šimtai negyvų Europos kareivių. Iš jų aiškiai išsiskirdavo mažasis jį išgelbėjęs didvyris – ne dėl to, kad turėjo didžiulį penį, o todėl, kad buvo taip stojiškai ir sustingęs: kariškai reikšdamas pagarbą.

3

Apsaugoti švedų buhalterio

Kartą, kai jau buvo vyresnis, Džekas motinos paklausė, kodėl jo tėvas nevyko į Angliją – kodėl juodu neieškojo jo ten. Šiaip ar taip, Anglijoje juk netrūksta nei moterų, nei vargonų – ir ten tokios senos tatuiravimo meno tradicijos.

Alisa tiesiog pasakė, kad Viljamas, kaip škotas, pakankamai patriotiškai nusistatęs, kad nekęstų anglų. Jis tikrai nekeliautų į Angliją dėl moters, juo labiau dėl vargonų – netgi dėl tatuiruotės. Bet Viljamas Bernsas vis dėlto nebuvo pakankamai patriotiškai nusistatęs, kad pasiliktų škotišką Kalamo vardą, ar ne?

Iš Kopenhagos Alisa su Džeku keltu per sąsiaurį nuplaukė į Malmę, paskui traukiniu nuvažiavo į Stokholmą. Švedijoje sausio mėnesį per parą būna tik kelios šviesios valandos. Visi šventė Naujuosius, tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtuosius, metus. Atrodė, kad Viljamas ėmė slapstytis vos atvykęs, o Dokas Forestas savo tatuiruočių saloną atidarys tik po kokių dvejų metų. Taigi Doką Forestą surasti buvo beveik taip pat sunku kaip ir Viljamą Bernsą.

Pirmiausia Alisa su Džeku nuėjo į Hedvigos Eleonoros bažnyčią. Visas to didingo apsnigtų antkapių supamo pastato ku-

polas spindėjo auksu; altorius bei prieš jį esanti tvorelė irgi buvo iš aukso. Vargonų fasadas žalsvai auksinis, klauptai nudažyti pilkšvai žalia spalva – švelnia, sidabriška, ne tokia tamsia kaip samanų. Simetriškai, po du išdėstytų rotondos langų stiklas nespalvotas, blandus kaip žiemos dienos šviesa.

Hedvigos Eleonoros bažnyčia atrodė gražiausia iš visų Džeko matytų bažnyčių. Ji priklausė liuteronams ir nuo seno turėjo puikų chorą. Šį kartą Viljamas spėjo artimai susipažinti su trimis choro giedotojomis, kol pirmoji sužinojo apie trečiąją. Ją demaskavo antroji choristė, Ulrika, bet ir kitos dvi, Astrida ir Vendela, neabejotinai jautėsi taip pat prislėgtos. Iki tol Viljamui sekėsi neblogai – jis, kaip Torvaldo Toreno padėjėjas, grojo vargonais Hedvigos Eleonoros bažnyčioje ir dar studijavo kompoziciją Stokholme esančioje Karališkojoje muzikos akademijoje.

Vargšės Astrida, Ulrika ir Vendela – vėliau Džekas gailėjosi, kad su jomis taip ir nesusipažino. Jis prisiminė tik Torvaldą Toreną; netgi Džekui Torenas atrodė jaunas. Dvidešimt ketveri metai – tikrai nedaug, be to, Torenas buvo lieknas vyriškis, greitų judesių ir gyvų akių. Džekas jautė, kad jo mamą visiškai nuginklavo ir pats Torenas, ne tik jo pranešta pribloškianti žinia apie tris choristes. Beje,Torenas buvo gražiai apsirengęs, ne taip, kaip daugelis laikui bėgant Džeko matytų vargonininkų. Berniukui neišdildomą įspūdį padarė ir dalykiškai atrodantis juodas Toreno portfelis.

Kadangi Torenas buvo jaunas, guvus, išvaizdus ir jo laukė puiki ateitis, – jis mokė groti vargonais kelis labai apdairiai pasirinktus studentus, – galimas daiktas, kad Alisos širdyje jis sužadino tas pačias viltis, kurias ji kadaise siejo su Viljamu. Džekas tuomet pamanė, kad mamai, ko gero, buvo sunku atsisveikinti su Torvaldu Torenu. Kai Džekas su Alisa jau ėjo iš Hedvigos Eleonoros bažnyčios, berniukas matė, kaip mama dar keliskart atsigręžė į auksinį altorių, – o lauke, krintant sniegui, amžinoje, kaip jiedviem atrodė, Stokholmo tamsoje Alisa per petį vis žvilgčiojo į apšviestą bažnyčios kupolą. Tačiau Alisos pokalbio su Torenu Džekas beveik negirdėjo; ketverių metų berniuko dėmesį buvo visiškai užvaldžiusi pati bažnyčia ir jaunojo vargonininko išvaizda.

Taigi jiedviem dar nespėjus susirasti Doko Foresto, Viljamas jau buvo pasislėpęs! Bet Alisa sakėsi esanti įsitikinusi, kad Viljamas negali išvykti iš jokio uostamiesčio nepasidaręs tatuiruotės; o kažkur Stokholme tikrai yra mažų mažiausiai vienas geras meistras. Gal Dokas Forestas žinos, kur Viljamas iškeliavo. Juk žmonės, bent jau tam, kad užsimirštų ir ne taip jaustų skausmą, mėgsta šnekėti, kai jiems daromos sudėtingos tatuiruotės.

Tuo laiku, kai su Džeku ieškojo Doko Foresto, Alisa sparčiai leido pinigus. Juodu gyveno „Grand" viešbutyje – geriausiame visame Stokholme. Pro jų kambario langus buvo matyti senamiestis ir vanduo – ir prieplauka, kur prišvartuoti stovėjo iš salyno atplaukę ir vėl išplaukti pasirengę laivai. Džekas nepamirš, kaip pozavo prie vieno iš tų laivų dėdamasis ką tik į kartą išlipusiu jo kapitonu. Jis žinojo, kad viešbutis brangus, nes mama tai parašė ant atviruko poniai Vikstid ir prieš išsiųsdama jam perskaitė. Tačiau Alisa buvo šį tą sumaniusi.

„Grand" viešbutis stovėjo netoli operos ir dramos teatrų – žmonės jame susitikdavo išgerti ir papietauti. Vietos verslininkai ten valgydavo pusryčius bei priešpiečius. Be to, „Grand" viešbučio vestibiulis buvo didesnis ir ne toks niūrus kaip „D'Angleterre". Džekas tiesiog gyveno tame vestibiulyje, tarytum pilyje, kaip mažasis „Grand" viešbučio princas.

Alisos sumanymas buvo paprastas, bet kurį laiką viskas ėjosi gerai. Džekas su Alisa turėjo nedaug puošnių drabužių ir vilkėjo jais dieną naktį; jiedviem nemažai kainuodavo ir skalbyklos paslaugos. Iš išvaizdos nė kiek nepanašūs į klientų medžiotojus, juodu kas rytą kaip reikiant prisikimšdavo pusryčiaudami. Švediškas stalas buvo įskaičiuotas į kambario kainą; tik tą vienintelį kartą per dieną juodu normaliai pavalgydavo. Ir godžiai šlamšdami dairydavosi, ar tarp piningingų pusryčiautojų nepamatys bent vieno galbūt pageidaujančio tatuiruotės.

Priešpiečius jie praleisdavo. „Grand" viešbutyje nedaug kas priešpiečiaudavo vienas, o Alisa žinojo, kad pasidaryti tatuiruotę žmogus paprastai pasiryžta vienumoje. (Juk negali apsispręs-

ti, kad tikrai nori būti paženklintas visam gyvenimui, kai esi su kolegomis ar draugais; jie dažniausiai mėgina nuo to atkalbėti.)

Vakarėjant Džekas pasilikdavo vienas viešbučio kambaryje, užvalgydavo kokios šaltos mėsos ir vaisių, o mama eidavo į barą pažiūrėti, ar ten nėra galimų klientų. Vėliau, kai Džekas jau gulėdavo lovoje, Alisa valgomajame užsisakydavo pačių pigiausių užkandžių. Turbūt nemažai „Grand" viešbučio gyventojų vėlyvus pietus valgydavo vieni – visokie, Alisos manymu, „keliaujantys verslininkai".

Galimą klientą Alisa visada užkalbindavo tais pačiais žodžiais: „Ar turite kokią nors tatuiruotę?"(Ji netgi išmoko pasakyti tai švediškai: *Har ni någon tatuering?*)

Jei žmogus prisipažindavo turįs, ji paklausdavo: „Gal Doko Foresto?" Tačiau niekas nebuvo apie jį girdėjęs, be to, paprastai atsakymas į pirmą klausimą būdavo neigiamas.

Kai galimas klientas, arba klientė, atsakydavo, jog *neturi* jokios tatuiruotės, Alisa pasiūlydavo – pirma angliškai, o paskui, jei reikėdavo, ir švediškai: „Tai gal norėtumėte?" (*Skulle ni vilja ha en?*)

Dauguma žmonių nenorėdavo, bet kai kurie pratardavo: „Gal..." Alisai to jų „gal" visiškai pakakdavo – jai visada reikėdavo tik įkelti kur nors savo dailią kojytę, kad gautų darbo.

Negalėdamas užmigti, Džekas atmintinai kartodavo tą dialogą; taip į miegą nugrimzdavo greičiau negu galvodamas apie Lotę ar skaičiuodamas avis. Gal kaip tik todėl, kad nepamiršo tų žodžių, Džekas Bernsas ir tapo aktoriumi.

– Aš turiu kambarį ir visus reikmenis, jeigu jūs turite laiko. (*Jag har rum och utrustning, om ni har tid.*)

– Kiek laiko tai trunka? (*Hur lång tid tar det?*)

– Kaip kada. (*Det beror på.*)

– Kiek kainuoja? (*Vad kostar det?*)

– Irgi kaip kada. (*Det beror också på.*)

Kartą, jau būdamas vyresnis, Džekas susimąstė apie žodžius: „Aš turiu kambarį ir visus reikmenis, jeigu jūs turite laiko." Gal tie „keliaujantys verslininkai", kuriuos Alisa medžiodavo viena, ne visada gerai suprasdavo, ką ji siūlo? Vienintelė moteris, sakiusi, jog norėtų tatuiruotės, iš tikrųjų norėjo visai ko kito. Ali-

sos kambaryje pamačiusi ketverių metų berniuką, ji ne tik kad nustebo; ji pareikalavo, kad jis išeitų.

Alisa nesutiko išsiųsti Džeko. Ta moteris, kuri nebuvo nei jauna, nei graži, atrodė baisiai įsižeidusi. Ji puikiai kalbėjo angliškai – tiesą sakant, gal netgi buvo anglė – ir tikriausiai kaip tik iš jos viešbučio valdytojas sužinojo, kad Alisa savo kambaryje daro tatuiruotes.

Tatuiravimo mašinėlės, dažai, įtampos keitiklis, pamina, maži popieriniai indeliai, spiritas ir hamamelio ekstraktas, glicerinas, vazelinas ir popieriniai rankšluosčiai – tų daiktų buvo tiek daug! Bet viskas suslėpta, kad nepamatytų kambarinės. Kadangi Stokholme tatuiravimas buvo neteisėta veikla, Alisa suprato, kad „Grand" viešbučio administracija nebūtų patenkinta išgirdusi, jog ji sumanė čia šitaip užsidirbti pragyvenimui.

Vėliau Džekui kilo įtarimas, kad nemalonumai su viešbučio valdytoju turbūt prasidėjo dėl tos angliškai kalbėjusios lesbietės, tačiau tuomet berniukas nieko nežinojo apie slaptas motinos ir viešbučio valdytojo derybas. Jis tik pastebėjo, kad staiga pasikeitė mamos požiūris į „Grand" viešbutį. Ji ėmė šnekėti: „Jeigu ir šiandien nieko neišsnipinėsiu apie Doką Forestą, rytoj iš čia išsikraustom", ir panašiai. Bet juodu ir toliau gyveno tame viešbutyje. Be to, prabudęs naktį, Džekas dažnai matydavo, kad mamos nėra. Jis buvo per mažas, kad suprastų, kiek valandų, tačiau jausdavo, kad jau taip vėlu, jog tikrai niekas nebeturėtų pietauti valgomajame. Tai kurgi Alisa būdavo tomis naktimis? Gal ji nemokamai darė tatuiruotę viešbučio valdytojui?

Jiedviem labai pasisekė, kad susipažino su tuo buhalteriu. Džekas netrukus ėmė manyti, kad gal kiekviename mieste jo mamai būtinai reikia su kuo nors susipažinti, kad tas žmogus apsaugotų juos nuo nelaimės. Atrodė beveik absurdiška, kad juos išgelbėjo *buhalteris*, ypač po pažinties su tokiu didvyriu kaip mažiausiasis kareivis. Bet Džekas su mama, savaime suprantama, dar nežinojo, kad jis buhalteris, kai per pusryčius pamatė jį „Grand" viešbutyje.

Tas vyriškis, vardu Torstenas Lindbergas, buvo toks liesas, jog piršosi mintis, kad jam reikia ir kažko daugiau, ne tik pavalgyti. Tačiau pusryčiai jam, šiaip ar taip, buvo tikra šventė, kaip ir Alisai

su Džeku. Jųdviejų dėmesį jis patraukė ne kaip galimas klientas, o todėl, kad į savo lėkštę buvo susikrovęs bene visą pusdubenį silkės, – Džekas su Alisa silkės nemėgo, – o Lindbergas tą žuvies kalną dorojo akivaizdžiai gardžiuodamasis. Net nepagalvoję, kad gal reikėtų šito aukšto, iš pažiūros niūroko vyriškio paklausti, ar jis turi kokią nors tatuiruotę ir ar norėtų turėti, Džekas su mama žiūrėjo, kaip jis ryja, apstulbinti jo apetito. Ir abu nejučia mąstė, ar ir *jis* vienintelį kartą per dieną normaliai pavalgo per pusryčius prie švediško stalo „Grand" viešbutyje. Jis atrodė panašus į juos – gal ne silkės mėgimu, bet apetitu tai tikrai.

Juodu turbūt labai nemandagiai spoksojo; greičiausiai todėl Torstenas Lindbergas įsistebeilijo į juos. Vėliau jis sakė negalėjęs nepastebėti, kiek daug valgo *jie* – tik kad ne silkės. Kaip įžvalgus buhalteris, jis gal suprato, kad šitaip juodu mėgina sumažinti išlaidas.

Džekas iš savo trijų kiaušinių omleto buvo atsargiai išrinkęs grybus – palikęs juos mamai. O ši, suvalgiusi lietinius su įdaru, jam į šalį atidėjo meliono rutuliukus. Lindbergas darbavosi toliau, rijo savo silkės krūvą.

Žmonės, kurie mano, jog visi buhalteriai yra bejausmiai šykštuoliai, ypač paniurstantys prie vaikų, tikrai nebuvo sutikę Torsteno Lindbergo. Sudorojęs savo milžinišką patiekalą, – kai Džekas su Alisa tebepusryčiavo, nes jie kavinėje dar žvalgėsi galimų klientų, – Lindbergas stabtelėjo prie jų staliuko ir geranoriškai nusišypsojo Džekui. Paskui kažką pasakė švediškai; berniukas žvilgtelėjo į mamą, prašydamas pagalbos.

– Atleiskite – jis kalba tik angliškai, – tarė Alisa.

– Puiku! – sušuko Lindbergas, tarsi angliškai kalbančius vaikus būtų juo labiau reikėję pralinksminti. – Ar kada matei, kad žuvis plauktų be vandens? – paklausė Džeko.

– Ne, – atsakė berniukas.

Nors ir solidžiai apsirengęs – tamsiai mėlynu kostiumu, su kaklaraiščiu, – Lindbergas elgėsi tarytum klounas. Gal jis ir atrodė kaip gedėtojas per laidotuves – arba, dar blogiau, kaip skeletas, parengtas guldyti į nestandartinį, ilgesnį, karstą, – tačiau vaikui prisistatė žaviai ir paslaptingai, kaip daug vilčių teikiantis cirko artistas.

Ponas Lindbergas nusivilko švarką ir padavė jį Alisai – mandagiai, bet gal pernelyg pasitikėdamas savimi, tarsi ji būtų buvusi jo žmona. Paskui ceremoningai atsisegė vieną baltų marškinių rankovę ir užraitojo ją virš alkūnės. Ant jo dilbio sumargavo minėtoji žuvis be vandens; iš tikrųjų tai buvo puiki tatuiruotė, žuvis toje vietoje labai tiko. Jos galva buvo užriesta Lindbergui ant riešo, o uodega nusidriekusi iki alkūnės linkio; tatuiruotė apėmė kone visą dilbį. Piešinys buvo beveik neabejotinai japoniško stiliaus, nors ir ne karpis. Spalvos įvairiausios, besimainančios – nuo mirguliuojančios mėlynos iki ryškiai geltonos, pereinančios į mirguliuojančią žalią, paskui į visiškai juodą ir galiausiai į sodrų Šanchajaus raudonį. Kai Torstenas Lindbergas įtempė dilbio raumenis ir pradėjo vos pastebimai sukioti riešą bei apatinę rankos dalį, žuvis ėmė plaukti – spirališkai vingiuoti žemyn, mojuodama vėduokliška uodega, lyg taikydamasi nerti Lindbergui į delną.

– Na, dabar jau matei, – pasakė ponas Lindbergas Džekui, kuris vėl žvilgtelėjo į motiną.

– Labai gera tatuiruotė, – tarė ji Lindbergui, – bet galiu lažintis, kad ne Doko Foresto.

Jis atsakė ramiai, nė nemirktelėjęs:

– Būtų nepatogu rodyti jums Doko Foresto tatuiruotę viešoje vietoje.

– Jūs pažįstate Doką Forestą! – pradžiugo Alisa.

– Žinoma. Maniau, kad ir *jūs*!

– Aš tik mačiau jo darbus.

– Kaip suprantu, jūs nusimanote apie tatuiruotes! – sušuko Lindbergas, vis labiau jaudindamasis.

– Slėpkite savo žuvį, – tarė jam Alisa. – Aš turiu kambarį ir visus reikmenis, jeigu jūs turite laiko.

(Visa tai prisimindamas, Džekas vis pagalvodavo, jog labai gaila, kad nei jis, nei mama taip ir neišmoko švediškai pasakyti: „Slėpkite savo žuvį.")

Juodu nusivedė Torsteną Lindbergą į savo kambarį, kur Alisa jam parodė piešinių pavyzdžius ir išsitraukė pirmą tatuiravimo mašinėlę – kontūrams badyti. Tačiau mašinėlės, kaip netrukus tapo aišku, kol kas dar nereikėjo. Torstenas Lindbergas buvo šio

meno žinovas; jis neketino darytis jokios tatuiruotės gerai visko neapsvarstęs.

Pirmiausia jis būtinai norėjo parodyti Alisai visas savo tatuiruotes – ir tas, kurios buvo ant užpakalio.

– Ne prie Džeko, – tarė Alisa, bet Lindbergas ją patikino, jog tokias tatuiruotes galima rodyti ir vaikams.

Džeko mama, be abejo, baiminosi ne dėl tatuiruočių, o dėl to, kad vaikas pamatys Lindbergo užpakalio plyšį. Bet lieso vyriškio užpakalis – ne toks jau baisus reginys, ir Lindbergas ten nebuvo išsitatuiravęs nieko labai bjauraus, tik akies obuolį ant kairio sėdmens ir atkištas lūpas ant dešinio. Akis tarytum žvilgčiojo į prakaulaus užpakalio plyšį, o lūpos atrodė kaip ką tik įspaustas bučinys – netgi raudoni dažai dar drėgni.

– Labai gražu, – tarė Alisa – taip, kad ponas Lindbergas suprastų, jog ji nepritaria tokiam demonstravimui. Jis tuoj pat užsimovė kelnes.

Tačiau Lindbergas turėjo ir daugiau tatuiruočių – tiesą sakant, ganėtinai daug. Viešumoje buhalteriai paprastai būna apsirengę. Gal niekas iš pono Lindbergo bendradarbių nė nenumanė, kad jis visas ištatuiruotas – juo labiau kad turi akies obuolį ant užpakalio! Jis turėjo ir Tatu Olės piešinį, Alisa iškart atpažino; tai buvo viena iš Olės nuogų moterų, su apverstu antakiu vietoj gaktos plaukų. Bet ši nuogalė atrodė lyg ir truputį kitokia. (Džekas nesuprato, kas ne taip, nes mama jam neleido gerai įsižiūrėti.) Be to, ant Torsteno Lindbergo kūno buvo ir Amsterdame dirbančio Tatu Peterio kūrinys, ir Herberto Hofmano iš Hamburgo. Tačiau netgi tokioje impozantiškoje draugijoje Alisai didžiausią įspūdį padarė Dokas Forestas.

Ant siauros, įdubusios pono Lindbergo krūtinės plaukė aukštas kliperis iškeltomis burėmis – tristiebis, tvirtu korpusu, su didingu rangautu ir takelažu. Po jo pirmgaliu iš vandens kilo jūrų pabaisa. Tos gyvatės galva buvo tokio pat didumo kaip laivo grotas; pabaisa iš jūros stiebėsi kairėje pirmgalio pusėje, bet jos uodegos galas išniręs kyšojo šiek tiek į dešinę nuo laivagalio. Pasmerktasis laivas tikrai negalėjo atsilaikyti prieš tokią baisenybę.

Alisa pareiškė, kad Dokas Forestas pirmiau, matyt, buvo jūreivis. Ji mananti, kad plaukiantis burlaivis ant Torsteno Lind-

bergo krūtinės dar gražesnis negu namo grįžtantis laivas, jos matytas ant velionio Čarlio Snou krūtinkaulio. Torstenas Lindbergas žinojo, kur gyvena Dokas Forestas, – jis pažadėjo Alisą su Džeku nuvesti pas jį ir supažindinti. Be to, kitą dieną Lindbergas apsispręsiąs, kokią tatuiruotę jam galėtų padaryti Alisa.

– Ko gero, norėčiau *man pritaikytos* jūsų Jericho rožės, – prisipažino jis.

– Jos reikėtų kiekvienam tatuiruotam žmogui, – linktelėjo Alisa.

Bet ponas Lindbergas tarytum dar abejojo. Jis apskritai atrodė nerimastingas žmogus; gal labiau dėl to nuolatinio nerimo negu dėl greitos medžiagų apykaitos ir buvo toks liesas. Jis jaudinosi ir dėl Alisos padėties „Grand" viešbutyje, ir ypač dėl Džeko gerovės.

– Netgi Švedijos žiemą berniukas turėtų mankštintis! – šnekėjo Lindbergas. Paskui paklausė Alisos, ar Džekas moka čiuožti.

Alisa atsakė, kad Džekas, nors ir gyveno Kanadoje, čiuožti kol kas nesimokė.

Torstenas Lindbergas žinojo, kaip ištaisyti tokią padėtį. Jo žmona kasryt čiuožinėjanti ant Melareno ežero. Ji ir išmokysianti Džeką!

Gal Alisa ir sunerimo, kai ponas Lindbergas taip greitai pasiūlė savo žmonos, kaip čiuožimo mokytojos, paslaugas, bet ji nesakė nieko, – kita vertus, Džekas ir nebūtų girdėjęs, ką jo mama sako. Berniukas buvo vonioje. Jam skaudėjo pilvą: per daug prisivalgė per pusryčius. Todėl jis ir praleido visą tą pokalbį apie čiuožimą. Kai pagaliau išėjo iš vonios, dėl jo mankštinimosi žiemą jau buvo susitarta.

Ketverių metų vaikui nepasirodė keista, kad mama apie pono Lindbergo žmoną kalba taip, tarytum tą moterį jau pažinotų. „Ji tokia pat drūta, koks Lindbergas liesas, – pasakojo mama Džekui. – Ir tokių linksmų plaučių, kad visiems akys nušvinta."

Paskui Alisa Džekui dar pasakė, kad pati ponia Lindberg nenorėtų būti tatuiruojama, nors Lindbergo puošmenos jai berods patinka. Taigi ponia Lindberg – stambi, plačiapetė moteriškė, vilkinti megztiniu, į kurį lengvai būtų tilpusios dvi tokios moterys kaip Alisa, – ėmė vedžiotis Džeką čiuožinėti ant Melareno

ežero, kaip jos vyras ir buvo pažadėjęs. Džekas, beje, pastebėjo, kad Agneta Lindberg lyg ir labiau mėgsta vadintis mergautine pavarde – Nilson.

– Kas nesutiktų, kad vardas Agneta geriau dera prie Nilson, negu prie Lindberg? – pasakė sūnui Alisa, tuo ir užbaigdama pokalbį.

Džekas žavėjosi matydamas, kaip puikiai ta storulė čiuožia, bet jam buvo neramu, kad Agneta tuoj uždūsta. Kaip žmogus, čiuožinėjantis kiekvieną rytą, ji pernelyg greit pritrūkdavo oro.

Torsteno Lindbergo pasirinktos ir jam pritaikytos Jericho rožės tatuiravimas galėjo būti kokių trijų dienų darbas, nes Lindbergas sakėsi esąs labai užsiėmęs. Buvo aišku, kad kontūrų badymas truks kone keturias valandas, o paskui gal reikės dar vienos, ketvirtos, dienos gudriai užmaskuotoms lytinėms lūpoms spalvinti.

Gaila, kad mama Džekui neleido gerai įsižiūrėti į užbaigtą tatuiruotę, nes jei berniukas būtų pamatęs, ką Lindbergas turėjo galvoje, kai prašė *jam pritaikytos* Alisos Jericho rožės, gal būtų suvokęs, kad gyvenime daug kas yra ne taip, kaip atrodo.

Melareno ežeras – didelis gėlo vandens telkinys, įsiliejantis į Baltijos jūrą prie pat Stokholmo senamiesčio; ta vieta vadinama *Slussen*. Kai smarkiai nesninga, ant to ežero labai smagu čiuožinėti. Nors ir patyręs nelaimę plonu ledu apsitraukusiame gynybiniame griovyje, Džekas nebijojo įsmukti į Melareno ežerą. Jis žinojo, kad jeigu jau ledas išlaiko Agnetą, tai tikrai išlaikys ir jį. Be to, kai juodu čiuoždavo, Agneta dažnai paimdavo jį už rankos – taip pat tvirtai kaip Lotė. Kol Džekas išmoko sustoti ir apsisukti, ir netgi čiuožti atbulomis, Alisa užbaigė Jericho rožę ant dešinės Torsteno Lindbergo mentės. Mama Džekui pasakė, jog tai tas petys, kurį Lindbergas atgręžia žmonai miegodamas. Kasryt, vos atmerkusi akis, Agneta išvysianti tarp gėlės vainiklapių paslėptą vaginą. Būdamas vyresnis, Džekas susimąstys, kodėl moteriai turėtų būti malonu šitaip atsibusti, – kita vertus, juk ne visi pagauna tatuiruočių prasmę. Jei pasaulyje nebūtų torstenų lindbergų, Džeko motina nebūtų tapusi tokia populiaria meistre, Dukterimi Alisa.

Kai pono Lindbergo Jericho rožė jau buvo baigta, jis nuvedė Džeką ir Alisą susipažinti su Doku Forestu. Doko būstas neatrodė kuo nors ypatingas, dėmesį traukė tik piešinių pavyzdžiais nukabinėtos kambarėlio, kuriame Dokas ir tatuiruodavo, sienos. Alisai Dokas labai patiko. Jis buvo neaukštas, bet tvirtas vyriškis stambiais kaip Popajaus dilbiais, tvarkingai pakirptais ūsais, ilgomis žandenomis, smėlio spalvos plaukais ir žibančiomis akimis; be to, jis sakėsi seniau tikrai buvęs jūreivis. Pirmą tatuiruotę jam padaręs Tatu Peteris, Amsterdame.

Dokas apgailestavo, kad negali priimti Alisos į darbą kaip mokinės, bet jam ir pačiam esą nelengva rasti pakankamai klientų, kad išsilaikytų; tiesą sakant, jis ieškąs kokio rėmėjo, kuris padėtų atidaryti pirmą saloną.

O dėl Muzikanto, – nes Viljamas Bernsas, žinoma, buvo susiradęs Doką Forestą, – tai šįkart jis pageidavęs Pachelbelio kūrinio ištraukos; tai buvo arba *Aria quarta*, arba tokata, kaip Džekui pasakė mama. Ji dar paminėjo švedų filmo, kurio dėka išgarsėjo kažkuris Pachelbelio kūrinys, pavadinimą. „O gal Mocarto“, – pridūrė Alisa. Džekas nesuprato, ar ji kalba apie to švedų filmo muziką, ar apie jo tėčio tatuiruotę. Tačiau berniukui susikaupti labai trukdė viena gyvatė. (Visa siena jam prieš akis buvo nukabinėta vien jūrų gyvatėmis, hidromis ir kitokiomis gelmių pabaisomis.)

– Tikriausiai nenumanote, kur Viljamas galėjo iškeliauti? – paklausė Alisa Doko Foresto. Ji jau buvo iki gyvo kaulo visiems įsipykusi „Grand“ viešbutyje, arba viešbučio valdytojas jau buvo įsipykęs jai.

– Manau, kad jis Osle, – atsakė Dokas Forestas.

– Osle! – sušuko Alisa. Jos balse suskambo dar didesnė neviltis negu anksčiau. – Juk Osle nėra jokio tatuiruotojo.

– Jei vis dėlto yra, tai jis dirba namuose, kaip ir aš, – tarė Dokas.

– Osle, – pakartojo Džeko mama, šį kartą jau tyliau. Kaip ir Stokholmo, Oslo nebuvo jos numatytame kelionės maršrute.

– Ten yra vargonai, – pridūrė Dokas. – Labai seni – taip jis pasakojo.

Žinoma, kad Osle yra bent vieni vargonai! Ir jei ten yra koks tatuiruotojas – nesvarbu, geras ar prastas, – net jeigu jis dirba namuose, Viljamas jį susiras.

– Ar jis minėjo, kurioje bažnyčioje? – paklausė Alisa.

– Šnekėjo tik apie vargonus – šimto dviejų registrų, – tarė Dokas Forestas.

– Ką gi, tokius bus nesunku surasti, – pasakė Alisa, labiau pati sau negu Dokui ar Džekui.

Ant piešinių pavyzdžiais nukabinėtos sienos vis pastebimesnis darėsi vienas pasikartojantis motyvas, ir berniukas jau buvo besuvokiąs, kas tai, – kažkokios gyvatės, apsivijusios kardus.

– Turėtumėte apsistoti „Bristolyje“, Alisa, – patarinėjo Torstenas Lindbergas. – Ten gal nerasite tiek daug klientų, kiek buvo „Grand“ viešbutyje, tačiau jūsų bent jau nepersekios valdytojas.

Po daugelio metų Džekas apgalvos viską, ką Lindbergas galėjo turėti omenyje sakydamas „nepersekios“. Bet tąsyk Alisa neatsakė nieko, tik padėkojo rūpestingajam buhalteriui; savaime suprantama, ji padėkojo ir Dokui Forestui.

Dokas stipriomis savo rankomis kilstelėjo Džeką aukštyn ir pašnibždėjo:

– Apsilankyk pas mane dar kartą, kai būsi vyresnis. Gal tada norėsi tatuiruotės.

Džekui patiko „Grand“ viešbučio vestibiulis, būdavo malonu rytais pabusti pažadintam į salyną ir atgal kursuojančių laivų sirenų. Ir čiuožinėti ant Melareno ežero su Agneta Nilson, stambiąja ponia Lindberg. Jei ne ta tamsa, jis būtų buvęs patenkintas, galėdamas pasilikti Stokholme, tačiau dabar juodu su mama vėl leidosi į kelionę.

Iki Geteborgo važiavo traukiniu, toliau į Oslą plaukė laivu. Tikriausiai daug kas toje kelionėje buvo labai gražu, bet berniukas įsiminė tik tamsą – ir tai, kad nuolat jautė šaltį. Šiaip ar taip, vis dar buvo sausio mėnuo, ir jie klajojo toli šiaurėje.

Kadangi vežiojosi visus tatuiravimo reikmenis, juodu turėjo daug bagažo. Todėl niekur neatrodydavo atvykę trumpam. Turbūt ir „Bristolio“ viešbučio registratorius pamanė, kad jie viešės ilgai.

– Norėtume ne paties brangiausio kambario, – paprašė Alisa, – bet gražaus ir kad nebūtų labai ankštas.

Jiedviem reikės pagalbos, patys nepatemps visų lagaminų; registratoriui pakako nuovokos, kad tai suprastų; jis pašaukė patarnautoją ir draugiškai paspaudė Džekui ranką, vos nesutraiškydamas jam pirštų. Džekas pirmą kartą susipažino su norvegu.

„Bristolio“ vestibiulis nebuvo toks didingas kaip „Grand“ viešbučio. Džekas tikėjosi, kad jam nereikės čia apsiprasti. Na ir kas, kad tie vargonai labai seni; tegul tas nelemtas gremėzdas sau būna kad ir *dviejų* šimtų dviejų registrų – jam nerūpi.

Džekas su mama jau dabar jautėsi be galo dėkingi trims tatuiruotojams, dviem vargonininkams, vienam mažučiam kareiviui ir tatuiruotam buhalteriui. Kam *dar* turės dėkoti? – galvojo berniukas, paskui patarnautoją bei lagaminus eidamas tamsiu, kilimine danga išklotu koridoriumi.

Jų kambarys „Bristolio“ viešbutyje buvo mažas ir tvankus. Juodu įsiregistravo jau sutemus, – tiesą sakant, lauke beveik visą laiką tvyrojo tamsa, – be to, pro savo langą jie galėjo matyti tik kitą pastatą. (Už užtrauktų užuolaidų blausiai švytėjo keli kambariai, į juos žiūrėdama Alisa įsivaizdavo, kaip nuobodžiai, tyliai gyvena tie žmonės – ne taip, kaip ji kadaise svajojo gyvensianti su Viljamu.)

Juodu buvo nieko nevalgę nuo paskutinių pusryčių „Grand“ viešbutyje. Patarnautojas pasakė, kad „Bristolio“ restorane dar galima pavakarieniauti, bet ragino paskubėti. Mama Džeką iš anksto įspėjo, kad restorano patiekalai, be abejo, bus brangūs, todėl nereikėtų daug visko užsisakyti.

Džekas nelabai ir norėjo to, ką siūlė patarnautojas.

– Būtinai paragaukite tekšių, – patarė, – ir, žinoma, šiaurės elnio liežuvio.

– Užsisakyk lašišos, Džekai, – pasakė mama, kai patarnautojas išėjo. – Pasidalinsime.

Štai tada berniukas pravirko – ne todėl, kad jam nuo registratoriaus pasisveikinimo tebetvinkčiojo pirštai, ir ne dėl to, kad buvo alkanas, pavargęs ir jį jau vemti vertė nuo viešbučių kambarių. Netgi ne dėl Skandinavijos žiemai būdingos tamsos – to

dienos šviesos trūkumo, dėl kurio nemažai švedų bei norvegų tikriausiai ir šoka į fiordą, jeigu tik randa kur neužšalusį. Ne, Džekas verkė ne todėl, kad vis keliauja, o dėl kelionės *priežasties*.

– Man nerūpi, ar mes jį rasim! – riktelėjo jis mamai. – Tikiuosi, kad *nerasim*!

– Jei rasim, parūps – tai tikrai bus svarbu, – pasakė ji.

Bet jeigu jie yra jo tėvo „neatliekamos pareigos", argi tai nereiškia, kad tėtis jau parodė esąs nusivylęs jais abiem? Argi Viljamas neatstūmė Alisos *ir Džeko*? Ar galiausiai jį radę jie nesuteiks jam progos atstumti juos *dar kartą*? (Ketverių metų berniukas, žinoma, negalėjo išreikšti tokių minčių, tačiau kaip tik tai jis jautė – dėl to ir verkė.)

Motinai primygtinai reikalaujant, Džekas liovėsi ašarojęs, kad jie galėtų eiti vakarieniauti.

– Mudu pasidalinsim lašišą, – pasakė Alisa padavėjui.

– Nereikia nei šiaurės elnio liežuvio, nei tekšių, – pridūrė Džekas.

Restorane daugiau lyg ir niekas nieko nevalgė. Kažkokia senyva pora sėdėjo tylomis; tai, kad tie žmonės neturėjo apie ką kalbėtis, dar nereiškė, kad jie norėtų tatuiruotės. Prie kampinio staliuko murksojo vienišas vyriškis. Atrodė apimtas visiškos nevilties, turbūt pasirengęs šokti į fiordą.

– Tatuiruotė jo neišgelbės, – tarė Alisa.

Paskui į restoraną įėjo jauna porelė. Džekas dar nebuvo matęs, kad jo mama šitaip persimainytų, išvydusi įsimylėjėlius; galėjai pamanyti, kad ir ji mielai šoktų į fiordą, nė nedvejodama.

Jis buvo lieknas, sportiškos išvaizdos, ilgais, pečius siekiančiais plaukais – kaip roko žvaigždė, tik geriau apsirengęs, – ir jo žmona ar draugė tiesiog negalėjo nuo jo atitraukti nei rankų, nei akių. Aukšta, ilgakojė mergina plačia šypsena ir gražiomis krūtimis. (Netgi būdamas ketverių, Džekas Bernsas visada atkreipdavo dėmesį į krūtis.) Nežinia, ar jie buvo viešbutyje apsistoję svečiai, ar Oslo gyventojai, bet atrodė tokie pat žavūs kaip tos jaunos porelės, kurios užeidavo į Tatu Olės saloną. Tikriausiai jau tatuiruoti.

– *Paklausk* jų, – paragino Džekas mamą, tačiau jai buvo nelengva į juos net žiūrėti.

– Ne, – sušnibždėjo ji, – tik ne jų. Aš negaliu.

Džekas nesuprato, kas jai atsitiko. Juk tai įsimylėjėlių porelė. Argi įsimylėjimas nėra visiškai naujas potyris, panašus į pirmos tatuiruotės darymąsi? Džekas buvo girdėjęs mamą su Ole kalbantis apie gyvenimo lūžius, kurie sukelia norą pasidaryti tatuiruotę – taip žmones veikia beveik visi svarbūs pasikeitimai. O ši jauna porelė, matyt, kaip tik tai ir išgyvena. Be to, jeigu jie apsistoję viešbutyje, tai tikriausiai šį vakarą jau pasimylėjo, – bet Džekas, žinoma, nieko apie tai neišmanė. (Jie turbūt nekantravo pavalgyti ir lėkti pasimylėti *dar kartą*!)

Netgi prie padavėjo, pasirengusio jiems siūlyti ypatinguosius restorano patiekalus, jie niekaip nesiliovė glamonėjęsi. Kai padavėjas, priėmęs jų užsakymą, pagaliau nuėjo, Džekas bakstelėjo mamai alkūne į pašonę ir tarė:

– Gal nori, kad *aš* paklausčiau? Žinau, ką sakyti.

– Ne, būk geras – valgyk lašišą, – atsakė Alisa, vis dar pašnibždomis.

Net ir tokiu šlykščiu oru ta mergina vilkėjo trumputę suknelę, jos kojos buvo plikos. Džekas pagalvojo, kad jie, matyt, tikrai gyvena viešbutyje, nes niekas gi neitų į lauką apsirengęs tokia suknele – kai šitaip šalta. Negana to, Džekas lyg ir pastebėjo tatuiruotę – tai galėjo būti ir apgamas – vidinėje vieno nuogo merginos kelio pusėje. Vėliau paaiškėjo, jog tai mėlynė, tačiau vos pamatęs tamsią dėmelę berniukas pašoko nuo kėdės ir įsidrąsinęs prisiartino prie tos poros staliuko. Mama paskui jį nesekė.

Džekas priėjo tiesiai prie gražiosios merginos ir išpyškino žodžius, kuriuos kartodavo lovoje, kai stengdavosi užmigti:

– Ar turite kokią nors tatuiruotę?

(Pirma angliškai. Bet galėjo kalbėti ir švediškai – dauguma norvegų būtų supratę.)

Mergina turbūt pamanė, kad Džekas juokauja. Vaikinas apsidairė tarytum nesusigaudydamas kur esąs. Gal šis berniukas – kažkoks restorano lankytojus linksminantis artistas? Džekas nesuprato, ar jaunasis vyriškis taip baisiai susidrovėjo jį pamatęs, ar jam šiaip kažkas atsitiko; atrodė, kad jam skaudu žiūrėti į Džeką.

– Ne, – atsakė mergina, irgi angliškai. Vaikinas papurtė galvą; gal ir jis neturėjo jokios tatuiruotės.

– Tai gal norėtumėte? – paklausė Džekas merginos – *tik* jos.

Vaikinas vėl papurtė galvą. Jis labai keistai žvelgė į Džeką, tarsi pirmą kartą gyvenime matydamas vaiką. Bet vos Džekui dirstelėjus į jį, tuoj pat nusukdavo akis į šalį.

– Gal, – tarė jo gražuolė žmona ar draugė.

– Aš turiu kambarį ir visus reikmenis, jeigu jūs turite laiko, – pasakė jai Džekas, bet kažkas atitraukė jos dėmesį. Nė vienas iš jaunuolių nebežiūrėjo į Džeką; dabar abu stebeilijo į jo mamą. Ji nebuvo pakilusi nuo savo staliuko, tačiau verkė. Džekas nežinojo, ką daryti.

Mergina, berods labiau susirūpinusi dėl Džeko negu dėl jo motinos, taip smarkiai pasilenkė į priekį, kad berniukas net užuodė jos kvepalus.

– Kiek laiko tai trunka? – pasidomėjo ji.

– Kaip kada, – šiaip taip pajėgė atsakyti Džekas, tik todėl, kad mokėjo tuos žodžius atmintinai. Jam buvo baisu, kad mama verkia; užuot atsisukęs į ją, Džekas spoksojo į merginos krūtis. Paskui sunerimo dar labiau, nes nebegirdėjo mamos verksmo.

– Kiek kainuoja? – paklausė vaikinas, bet neatrodė, kad tikrai norėtų tatuiruotės; turbūt jis tik stengėsi neužgauti Džeko jausmų.

– Irgi kaip kada, – tarė Alisa. Ji ne tik kad buvo nustojusi verkti; ji stovėjo čia pat, sūnui už nugaros.

– Gal kitą kartą, – pasakė vaikinas; jo balse pasigirdo lyg ir koks kartėlis, tai pajutęs Džekas vėl pažvelgė į jį. Vaikino žmona ar draugė tik linktelėjo galvą, tarsi kažko išsigandusi.

– Eime, tu mano aktoriuk, – pašnibždėjo mama Džekui į ausį. Vaikinas kažkodėl užsimerkė; tarytum nenorėjo matyti, kaip Džekas nueina.

Berniukas neatsigręždamas siektelėjo atgal. Jo rankutė, kurią neseniai buvo skaudžiai suspaudęs viešbučio registratorius, nejučia susirado motinos ranką. Kai Džekui Bernsui reikėdavo įsikibti į motinos ranką, jo pirštai nepasiklysdavo ir tamsoje.

4

Tuščios pastangos Norvegijoje

Osle Alisa susirado vos kelis klientus. Ir visi tie bebaimiai „Bristolio“ viešbutyje apsistoję užsieniečiai bei restorano lankytojai, kurie priėmė jos pasiūlymą, jau buvo tatuiruoti.

Kadangi pusryčiai ir „Bristolyje“ buvo įskaičiuoti į kambario kainą, Džekas su mama toliau piktnaudžiavo tuo rytiniu maitinimu. Per vieną tokį persivalgymo seansą juodu susipažino su vokiečių verslininku, keliaujančiu su žmona. Tas vokietis turėjo „Jūreivio kapą“ ant krūtinės (skęstantį laivą su tebeplevėsuojančia Vokietijos vėliava) ir San Paulio švyturį ant dešinio dilbio – dvi solidžias jūreiviškas tatuiruotes, sukurtas Herberto Hofmano, kurio salonas Hamburge buvo prie pat Riperbano.

Vokietis norėjo, kad Alisa padarytų tatuiruotę jo žmonai, ant nugaros jau turinčiai aštuoniolikos colių ilgumo driežą. Po pusryčių verslininko žmona iš Alisos piešinių katalogo išsirinko raibuliuojančios žalios spalvos vorą. Alisa jai ant ausies spenelio ištatuiravo juodą spiralę; voras, pakibęs ant raudonos gijos, tarytum kažko tykojo duobutėje tarp jos raktikaulio ir priekinės kaklo dalies.

– Pretenzingas darbas, kaip Osle, – pasakė Alisa tai vokiečių porai.

Alisa nekantravo susipažinti su Herbertu Hofmanu; ji visada svajojo apsilankyti San Paulyje. Hofmanas, kaip ir Tatu Olė, ir Tatu Peteris, kūrė kaip tik tokias Šiaurės jūros stiliaus tatuiruotes, kokias ji pirmiausia pamatė tėčio salone. Alisa žinojo, kad Tatu Olė Herbertui Hofmanui padovanojo pirmąją tatuiravimo mašinėlę, ir kad Hofmaną tatuiravo ir Olė, ir Peteris.

Džekas Herbertą Hofmaną pamatyti troško dėl savų priežasčių, ne profesinių. Olė berniukui buvo sakęs, kad Hofmanui ant užpakalio ištatuiruotas didžiulis paukštis – visą kairį sėdmenį apkėtęs povas išskleista margų plunksnų uodega! Tatu Peteris Džeką irgi domino ne kaip puikus tatuiruočių meistras, o veikiau todėl, kad visi šnekėjo, jog jis vienakojis.

Ant vokiečio kūno išvydusi Herberto Hofmano kūrinius, Alisa apgailestavo, kad neatsidūrė Hamburge; negana to, jai buvo apmaudu, kad Osle praėjo visa savaitė, kol pagaliau pasitaikė proga tatuiruoti jokio kito meistro dar nepaliestą klientą – „skaistuolį“, kaip ji juos vadino. Galbūt niekas Norvegijoje neieškojo naujų potyrių – jeigu ir ieškojo, tai gal ne tokių, arba ne „Bristolyje“.

Su mama nuolat apsirydamas per pusryčius, tiesiog nežmoniškai gausius, palyginti su kone bado dieta per priešpiečius bei pietus, Džekas pastebėjo, kad sausai marinuota lašiša skanesnė negu rūkyta. Vaikams kiekvieną kart įkyriai siūlomos tekšės pasirodė esančios visai neblogos; vienaip ar kitaip patiekto šiaurės elnio, be abejo, nebuvo įmanoma išvengti, tačiau Džekas bent jau sugebėjo atsispirti įkalbinėjimams paragauti to vargšo gyvulėlio liežuvio. Bet nors juodu per priešpiečius bei pietus ir tenkindavosi vien šaltais užkandžiais ir desertais, maistas jiems kainuodavo daugiau, negu Alisai pavykdavo užsidirbti. Be to, Osle nė vienas žmogus nenorėjo su jais šnekėti apie Viljamą. Tariamas Viljamo aistros (dėl kurios jis visai nusmuko) objektas Norvegijoje buvo tokia jauna mergaitė, kad niekas nedrįso to aptarinėti – netgi tarp suaugusiųjų.

Žiūrint nuo paradinių „Bristolio“ durų, Oslo katedra matyti šiek tiek įkalniau. Pirmą tamsų rytą ta *Domkirke* Džekui su mama

pasirodė tarytum iškilusi vidury kelio, ilgos tarmvajaus bėgiais nužymėtos gatvės gale. Bet juodu nevažiavo tramvajumi; į katedrą buvo nesunku nueiti pėsčiomis.

– Galiu lažintis, kad ta ir bus, – tarė Alisa.

– Kodėl? – paklausė Džekas.

– Tiesiog žinau.

Katedra atrodė pakankamai svarbi, kad turėtų senus šimto dviejų registrų vargonus. Tie vokiečių „Walcker" firmos vargonai buvo rekonstruoti 1883 ir, dar kartą, 1930 metais. Išorės apdaila išlikusi nuo 1720 metų. Pilkai tie vargonai nudažyti 1950-aisiais, originali jų spalva buvo žalia; pilkumas senovinį baroko stiliaus fasadą padarė dar didingesnį ir niūresnį.

Oslo katedra buvo mūrinė, su pažaliavusio vario kupolu ir didžiuliu, įspūdingu bokšto laikrodžiu. Laikrodžio ciferblatas atrodė perdėtai iškilnus, nelabai liuteroniškas, tarsi visas pastatas būtų buvęs veikiau kokia šventų relikvijų saugykla, o ne paprasčiausi maldos namai.

Tokį įspūdį atitiko ir tai, ką Džekas su Alisa pamatė bažnyčios viduje. Jokių žvakių; katedroje švietė elektra. Palubėse kabojo milžiniški sietynai; netikrą, tik panašią į žvakių šviesą skleidė ir senoviški sieniniai šviestuvai. Altorius – anaiptol nestebuklingas Paskutinės vakarienės ir Kristaus mirties ant kryžiaus derinys – buvo apkrautas visokiais blizgučiais, kaip kokia senienų parduotuvės lentyna. Neaukšti, masyvūs laiptai, vedantys į sakyklą, papuošti aukso spalva nudažytais mediniais vainikais. Virš sakyklos, tarsi krintantis dangaus skliautas, kyšojo ore pakibusi angelų sala – kai kurie iš jų skambino arfomis.

Vargonais negrojo niekas; ir niekas nesimeldė klauptuose. Alisą su Džeku pasveikino – bet kažkaip atsargiai – tik valytoja, pasirėmusi plaušine šluota, kaip kokia lazda. Vėliau Alisa Džekui paaiškino, jog nė vienas žmogus, bent kiek susijęs su katedra, nenori, kad jam kas primintų Viljamą. O Džekas – gyvas priminimas.

Pamačiusi berniuką, valytoja taip ir sustingo. Įtraukusi daugiau oro ir įtempusi rankas, šluotą laikė priešais save, tarytum tai būtų buvusi ne šluota, o Šventas Kryžius, ir moteriškė, abiem

rankom į jį įsitvėrusi, būtų turėjusi vilties šitaip apsiginti nuo Džeko.

– Ar galėčiau pasikalbėti su vargonininku? – paklausė Alisa.

– Su *kuriuo* vargonininku? – riktelėjo valytoja.

– O kiek jų čia yra? – atšovė Alisa.

Beveik neatitraukdama akių nuo Džeko, valytoja Alisai pasakė, kad katedros vargonininkas – ponas Rolfas Karlsenas. Tačiau dabar jo „nėra". Išgirdęs žodį „nėra", Džekas nebegalėjo susikaupti; staiga jam pasirodė, kad bažnyčioje sklando vaiduokliai.

– Ponas Karlsenas – didelis žmogus, – šnekėjo valytoja, bet buvo sunku suprasti, ar sakydama „didelis" ji turi omenyje jo ūgį, ar jo nuopelnus – ar viską kartu.

Valytoja dar pridūrė, kad bažnyčioje dabar nėra ir nė vieno pastoriaus. Ji jau mojavo savo šluota kaip burtų lazdele, nors pati tikriausiai to nejautė, nes pastėrusiomis akimis tebespoksojo į Džeką. Džekas dairėsi jos kibiro, tačiau niekur jo nematė. (Kaip galima plauti grindis plaušine šluota be kibiro? – galvojo berniukas.)

– Tiesą sakant, – vėl prabilo Alisa, – ieškojau *jauno* vargonininko, užsieniečio, Viljamo Bernso.

Valytoja užsimerkė lyg melsdamasi, arba beviltiškai tikėdamasi, kad jos šluota tikrai pavirs kryžiumi ir ją apsaugos. Paskui iškilmingai pakėlė tą šluotą aukštyn ir ja parodė į Džeką.

– Čia jo sūnus! – suriko. – Tik aklas neatpažintų tokių blakstienų.

Džekui dar niekas nebuvo sakęs, kad jis panašus į tėvą. Dabar ir mama įdėmiai žiūrėjo į jį, tarsi pirmą kartą įžvelgusi panašumą; berniukui dingtelėjo mintis, kad ji sunerimusi ne mažiau už valytoją.

– O tu, vargšele, tikriausiai jo žmona! – pasakė valytoja Alisai.

– Kadaise norėjau būti, – tarė Alisa. Ji ištiesė valytojai ranką ir prisistatė: – Alisa Stronač. O čia – mano sūnus, Džekas.

Brūkštelėdama sau per šoną, valytoja nusišluostė delną ir energingai pasisveikino su Alisa. Džekas suprato, koks smarkus buvo jos rankos paspaudimas, nes matė, kaip mama sukrūpsėjo.

– Aš – Elsė Meri Lotė, – tarė ta moteris. – Telaimina tave Dievas, Džekai, – kreipėsi į berniuką. Džekas, prisiminęs „Bristolio" registratorių, nepaspaudė jos ištiestos rankos.

Elsė Meri nenorėjo daug šnekėti apie tai, kas atsitiko, tik pasakė, kad parapijiečiai iki šiol negali pamiršti „to įvykio". Alisai su sūnumi reikėtų tiesiog keliauti namo, dar patarė.

– Kas buvo ta mergina? – paklausė Alisa.

– Ingrida Moe – ne mergina, ji dar *vaikas*! – sušuko Elsė Meri.

– Ne prie Džeko, – paprašė Alisa.

Valytoja savo šiurkščiomis, stipriomis rankomis uždengė Džekui ausis ir pasakė dar kažką, ko jis jau neišgirdo, kaip ir motinos atsakymo; šiaip ar taip, užbaigdama pokalbį Elsė Meri Alisos vargšele nebevadino.

– Niekas su tavimi nešnekės! – riktelėjo Elsė Meri jiedviem pavymui, kai juodu jau ėjo iš katedros, ir tie jos žodžiai garsiai nuaidėjo tuščioje erdvėje.

– Ta mergina šnekės – tas *vaikas*, – tarė Alisa. – Pasikalbėsiu su Ingrida Moe!

Bet kai Džekas su mama antrą kartą apsilankė Oslo katedroje, jam susidarė įspūdis, kad visi jų šalinasi. Valytojos ten nebebuvo. Kažkoks vyriškis, pasilypėjęs ant skečiamųjų kopėčių, keitė perdegusias sieninių šviestuvų lemputes. Jis atrodė pernelyg gražiai apsirengęs, kad būtų katedros prižiūrėtojas. (Gal koks ypač uolus parapijietis – savanoris bažnyčios visų galų meistras.) Tačiau tas vyriškis, kad ir kas jis buvo, tikrai žinojo, kas tokie yra Džekas su Alisa, – jis su jais nešnėkėjo.

– Ar pažįstate Viljamą Bernsą, tą škotą? – paklausė Alisa, bet vyriškis tiesiog nuėjo šalin. – Ingrida Moe! Gal pažįstate *ją*? – dar sušuko Alisa. Nors lemputes keitęs vyriškis vis tolo, Džekas pastebėjo, kaip jis krūptelėjo. (Ir vėl pasigirdo jau įprastas garsas, fotoaparato spragtelėjimas, – kai Džekas priešais katedrą paėmė mamą už rankos. Kažkas juos nufotografavo begrįžtančius į „Bristolį".)

Galiausiai, sekmadienio rytą, juodu išgirdo grojant nematomą vargonininką. Džekas įsikibo į mamos ranką, ir mama nusi-

vedė jį prie vargonų. Jis stebėsis, bet gerokai vėliau, kad ji žinojo, kur eiti.

Vargonininko vieta buvo vienu aukštu aukščiau, jei skaičiuotume nuo bažnyčios lygio; prie vargonų reikėjo lipti katedros gale esančiais laiptais. Vargonininkas grojo taip susikaupęs, kad Džeką su Alisa pamatė tik tada, kai juodu priėjo prie pat jo.

– Ponas Rolfas Karlsenas? – Alisos balse aiškiai suskambo abejonė. Ant vargonininko suolelio sėdintis jaunuolis atrodė kone paauglys – tikrai negalėjo būti Rolfas Karlsenas.

– Ne, – atsakė jaunuolis. Jis tučtuojau liovėsi grojęs. – Aš tik mokinys.

– Puikiai groji, – pagyrė jį Alisa. Ji paleido Džeko rankutę ir prisėdo ant suolelio šalia to mokinio.

Jis buvo truputį panašus į Mergišių Larsą – šviesiaplaukis, mėlynakis, iš pažiūros švelnus, bet jaunesnis ir netatuiruotas. Ir niekas jam nebuvo sulaužęs mažos mergaitiškos nosytės, be to, jis neturėjo nucibusios Larso barzdelės. Jo pirštai tarytum sustingo ant vargonų registrų; Alisa paėmė arčiau esančią jo ranką ir prisitraukusi pasidėjo sau ant kelių.

– Pažiūrėk į mane, – sušnibždėjo. (Jis nedrįso.) – Tada paklausyk, – tarė ji ir ėmė pasakoti: – Seniau pažinojau vieną vaikiną, tokį kaip tu; jo vardas buvo Viljamas Bernsas. Čia jo sūnus, – pasakė, kriptelėdama galvą į Džeką. – Pažiūrėk į jį. (Jaunuolis nežiūrėjo.)

– Neturėčiau su jumis šnekėti! – staiga išpyškino.

Laisvąja ranka Alisa palietė jam veidą, ir jis atsisuko į ją. Sūnus į motiną visada žiūri ypatingu žvilgsniu; Džekui Bernsui, ypač kol buvo mažas, mama atrodė tokia graži, kad net sunku būdavo į ją žiūrėti, kai ji prikišdavo savo veidą prie pat jo. Taigi Džekas suprato, kodėl jaunasis vargonininkas užsimerkė.

– Jeigu tu su manimi nešnekėsi, aš pakalbinsiu Ingridą Moe, – pasakė jaunuoliui Alisa, bet dabar ir Džekas jau buvo užsimerkęs, gal solidarizuodamasis su tuo mokiniu, o kai tik užmerkdavo akis, berniukas nieko gerai nebegirdėdavo. Tamsoje buvo per daug visokių jo dėmesį blaškančių dalykų.

– Ingridai sutrikusi kalba, – tarė jaunuolis. – Ji nemėgsta šnekėti.

– Tai ji tikriausiai ne choristė, – padarė išvadą Alisa. Ir Džekas, ir jaunasis vargonininkas atsimerkė.

– Ne, tikrai ne, – atsakė jaunuolis. – Ji mokosi groti vargonais, kaip ir aš.

– Kuo tu vardu? – paklausė Alisa.

– Andreasas Breivikas.

– Ar turi kokią nors tatuiruotę, Andreasai?

Jis atrodė pernelyg apstulbintas, kad galėtų jai atsakyti; matyt, ne tokio klausimo tikėjosi.

– Tai gal norėtum? – sušnibždėjo Alisa. – Neskaudės, be to, jeigu su manimi pasišnekėsi, padarysiu nemokamai.

Vieną sekmadienio rytą, prieš pamaldas, Džekas „Bristolio“ pusryčių kambaryje per abu žandus kimšo visko dar daugiau negu paprastai. Mama jam buvo sakiusi, kad jeigu jis pasėdės valgomajame, kol ji nemokamai tatuiruos Andreasą, tai galės valgyti kiek tinkamas. (Be jos juk nebus kas jį sustabdo.) Du kartus papildomai prisikrovęs patiekalų nuo švediško stalo, Džekas ėmė abejoti, ar reikėjo valgyti antrą porciją dešrelių, bet jau buvo per vėlu; dešrelės jam jau lindo pro kitą galą.

Nors mama buvo liepusi palaukti jos valgomajame, – ji kartu su juo papusryčiausianti, kai tik baigsianti tatuiruoti Andreasą, – Džekas suprato turįs tuoj pat lėkti į tualetą. Tikriausiai ir pirmame „Bristolio“ aukšte buvo koks nors vyrų tualetas, bet berniukas nežinojo kur; bijodamas, kad nesuspės jo rasti, jis nuskuodė laiptais į viršų ir paskui tolyn kilimine danga išklotu koridoriumi į savo kambarį; pribėgęs garsiai daužė duris, kad mama greičiau jį įsileistų.

– Luktelk, aš tuoj! – vis šūkčiojo ji.

– *Dešrelės!* – rėkė Džekas. Jis jau stovėjo susirietęs dvilinkas, kai Alisa pagaliau atvėrė duris.

Džekas įpuolęs užsidarė vonioje – taip greitai, kad vargu ar pastebėjo, jog lova nepaklota, mama basa, o Andreasas Breivikas segasi džinsų užtrauktuką. Jaunojo vargonininko marškiniai buvo nesukišti ir atsegioti, tačiau Džekas nepamatė jokios tatui-

ruotės. Andreaso veidas atrodė papurtęs, tarytum vaikinas būtų jį trynęs – ypač apie lūpas.

Gal jis verkė, galvojo Džekas. „Neskaudės", – buvo pažadėjusi Alisa, bet Džekas žinojo, kad visada skauda. (Būna tikrai skausmingų tatuiruočių, viskas priklauso nuo to, kuri kūno vieta tatuiruojama ir kokia spalva dažoma – kai kurie dažai labiau dirgina odą.)

Kol Džekas išėjo iš vonios kambario, ir mama, ir Andreasas spėjo tvarkingai apsirengti ir pakloti lovą. Tatuiravimo mašinėlės, popieriniai rankšluosčiai, vazelinas, dažai, spiritas, hamamelio ekstraktas, glicerinas, įtampos keitiklis, pamina ir netgi maži popieriniai indeliai – viskas jau buvo suslėpta. Tiesą sakant, Džekas net neprisiminė, kad būtų ką nors iš tų daiktų matęs per miegamąjį strimgalviais lėkdamas į vonią.

– Skaudėjo? – paklausė Džekas Andreaso.

Jaunasis vargonininkas arba neišgirdo berniuko klausimo, arba tebebuvo ištiktas šoko, dar neatsipeikėjęs nuo pirmos tatuiruotės skausmo; jis be žado spoksojo į Džeką. Alisa nusišypsojo sūnui ir meiliai pataršė jam plaukus.

– Juk neskaudėjo, ar ne? – tarė Andreasui.

– Ne! – sušuko jis, pernelyg garsiai. Jam, matyt, pasireiškė neigimo reakcija. Džekas pagalvojo, kad šįkart mama tikriausiai netatuiravo Jericho rožės ant krūtinės ląstos; tam nebuvo laiko. Gal kokį nedidelį piešinėlį ties inkstais.

– Kur jam padarei tatuiruotę? – paklausė Džekas mamos.

– Tokioje vietoje, kad jis niekada nepamirštų, – sušnibždėjo Alisa, šypsodamasi Andreasui. Džekas pamanė, jog veikiausiai ant krūtinkaulio; turbūt todėl vaikinukas visas ir suvirpėjo, kai Alisa prie jo prisilietė. Ji stūmė jį, bet labai švelniai, durų link; atrodė, kad iš skausmo jis vos bepaeina.

– Vieną dieną palaikyk uždengtą, – patarė Džekas Andreasui. – Perštės kaip nudegimas nuo saulės. Reikėtų patepti drėkinamuoju kremu.

Andreasas Breivikas suglumęs stovėjo koridoriuje, lyg nesuvokdamas netgi tokių paprastų nurodymų. Alisa pamojavo jam atsisveikindama ir uždarė duris.

Iš to, kaip mama atsisėdo ant lovos, Džekas suprato, kad ji pavargusi. Paskui ji išsitiesė ant nugaros, atmetusi rankas už galvos, ir pratrūko juoktis sūnui jau pažįstamu juoku; toks jos juokas greitai virsdavo ašaromis, be jokios aiškios priežasties. Kai ji pravirko, Džekas jos paklausė, – kaip dažnai klausdavo, – kas atsitiko.

– Andreasas nieko nežinojo, – sukūkčiojo Alisa. Ir šiaip taip susitvardžiusi dar pridūrė: – Jei būtų ką žinojęs, būtų man pasakęs.

Darėsi aišku, kad juodu pavėluos į pamaldas, jeigu Alisa dar užsuks papusryčiauti; be to, pasak jos, Džekas jau buvo pakankamai prisipusryčiavęs už juos abu.

Kiekvieną kartą, kai jie „Bristolyje“ atiduodavo drabužius į skalbyklą, palaidinės bei marškiniai būdavo grąžinami sulankstyti ant kartono lapų; su kartonu susluoksniuoti drabužiai atrodydavo tarsi didžiuliai sumuštiniai. Dabar Džekas stebėjo, kaip mama ima vieną iš tų kietų baltų lapų ir kažką ant jo rašo didžiosiomis raidėmis savo flomasteriu, kuriuo žymėdavo dažų tūbeles. Ji juodai užrašė: INGRIDA MOE.

Paskui Alisa pasikišo tą kartono lapą po paltu ir su Džeku nuskubėjo įkalnin, į katedrą. Sekmadienio pamaldos jau buvo prasidėjusios, kai juodu įėjo į vidų. Gaudė vargonai; choras giedojo įžanginę giesmę. Gal prieš tai dar buvo kokia nors procesija, bet Džekas su mama nespėjo pamatyti. Berniukas nusprendė, kad groja tikriausiai pats garsusis (ar bent jau *didysis*) Rolfas Karlsenas, nes vargonų muzika skambėjo ypač gražiai.

Bažnyčia buvo artipilnė; juodu įsitaisė galiniame centrinės navos klaupte. Pamokslą sakantis pastorius pasirodė esąs tas pats vyriškis, kuris keitė elektros lemputes. Jis turbūt kažką pasakė apie Džeką ir Alisą, nes vidury pamokslo keli susirūpinę parapijiečiai atsigręžė į juos skausmo ir gerumo kupinais veidais.

Neturėdamas ką veikti, Džekas įsispoksojo į katedros lubas ir persigando, išvydęs ten šiurpų paveikslą. Kažkoks numirėlis lipo iš savo kapo. Džekas aiškiai matė, kad numirėlį už rankos laiko Jėzus, bet vis tiek labai bijojo to vaikštančio lavono.

Staiga pastorius parodė į lubas ir norvegiškai perskaitė ištrauką iš Biblijos. Berniukui kažkodėl pasidarė ramiau, kai ir visi parapijiečiai sužiuro į šiurpųjį paveikslą. (Džekas tik po daugelio metų suprato, kas ten buvo pavaizduota, ir angliškai pasiskaitė vienuoliktą Evangelijos pagal Joną skirsnį, kurio keturiasdešimt trečioje ir keturiasdešimt ketvirtoje eilutėje parašyta, kaip Jėzus prikelia Lozorių iš numirusių.)

Tai pasakęs, jis galingu balsu sušuko: „Lozoriau, išeik!" Ir numirėlis išėjo iš kapo. Jo rankos ir kojos dar buvo suvystytos aprišalais, o veidas apvyniotas drobule. Jėzus jiems įsakė: „Atraišiokite jį ir leiskite jam eiti".*

Kai pastorius surėkė „Lozoriau", Džekas net pašoko. „Lozorius" ir „Jėzus" buvo vieninteliai žodžiai, kuriuos jis suprato, tačiau dabar bent jau žinojo to numirėlio vardą; tai irgi buvo šiokia tokia paguoda.

Pamaldoms pasibaigus, Alisa atsistojo centrinėje navoje šalia savo klaupto, prie krūtinės laikydama tą kartono lapą. Plūsdami iš bažnyčios visi parapijiečiai turėjo praeiti pro ją ir pro užrašą INGRIDA MOE. Patarnautojas, maždaug Džeko amžiaus berniukas, vedė tikinčiuosius į lauką ir nešė kryžių. Pro navoje stovinčią Alisą pražingsniavo nuleidęs akis. Pastorius, kurį Džekas mintyse tebevadino lempučių keitėju, navos viduriu ėjo paskutinis; paprastai jis pirmas sekdavo paskui patarnautoją, bet šį kartą, matyt, tyčia buvo atsilikęs.

Jis stabtelėjo prie Alisos ir atsiduso. Paskui tas lempučių keitėjas švelniu balsu tarė:

– Prašau jūsų – keliaukite namo, ponia Berns.

Nežinia, ar Alisa atkreipė dėmesį į tai, kad pastorius ją pavadino *ponia Berns*; šiaip ar taip, ji nemėgino jo pataisyti; gal iš jo pusės tai buvo ne apsirikimas, o dar viena gerumo apraiška.

Pastorius uždėjo ranką jai ant riešo ir purtydamas galvą pridūrė:

* Šios citatos vertimas paimtas iš Šventojo Rašto. – Katalikų pasaulis, 1998.

– Telaimina Dievas jus ir jūsų sūnų. – Tai pasakęs nuėjo.

Kadangi Džeką jau buvo palaiminusi net valytoja, jis pamanė, jog Norvegijoje visi nuolat vieni kitus laimina. Iš kapo lipantis Lozorius, be abejo, irgi jau dairėsi, ką čia palaiminus.

Vėliau „Bristolyje" Alisa siurbčiojo sriubą. (Tai buvo jųdviejų priešpiečiai – tik sriuba.) Alisa nebejautė noro žvalgytis galimų klientų, bet Džekas vieną lyg ir pastebėjo. Kažkokia jauna mergina įdėmiai žiūrėjo į juos, sustojusi valgomojo tarpduryje; jos veidelis buvo vaikiškas, kūnas ištįsęs; ji nesileido metrdotelio nuvedama prie laisvo staliuko. Džekas abejojo, ar mama tą merginą tatuiruotų. Alisa laikėsi savų taisyklių. Žmogus turėdavo būti sulaukęs tam tikro amžiaus, o ši kūdikiško veido mergaitė atrodė per jauna, kad būtų tatuiruojama.

Vos ją pamačiusi, Džeko mama suprato, jog tai Ingrida Moe. Alisa paprašė padavėjo, kad šis atneštų dar vieną kėdę, ir ta aukšta, iš pažiūros nesmagiai besijaučianti mergina nenorom prisėdo prie jų. Pritūpė ant kėdės kraštelio, rankas pasidėjo ant stalo, tarytum sidabriniai įrankiai būtų buvę vargonų registrai ir ji būtų ketinusi groti; kaip tokio amžiaus mergaitės, jos rankos bei pirštai buvo nežmoniškai ilgi.

– Man labai gaila, kad jis tave įskaudino. Būtų geriau, jei išvis nebūtum su juo susipažinusi, – pasakė Alisa tai mergaitei. (Džeko manymu, mama turėjo omenyje jo tėvą. Apie ką dar ji galėjo kalbėti?)

Ingrida Moe prikando lūpą ir įsistebeilijo į ilgus savo pirštus. Stora šviesių plaukų kasa, nukabusi žemyn ant tiesutėlės jos nugaros, kone siekė kryžkaulį. Bet kai mergaitė prabilo, nuostabų jos grožį sudarkė nenormalios pastangos, aiškiai matomos jai tariant žodžius; ji kalbėjo sukandusi dantis, lyg bijodama ar nenorėdama parodyti liežuvio.

Džekas visas pašiurpo pagalvojęs, kokia kančia jai būtų ką nors bučiuoti ir kaip jaustųsi žmogus, bučiuojantis ją. Po daugelio metų, kai jam į galvą atėjo mintis, jog pirmą kartą ją matydamas galbūt panašiai mąstė ir jo tėvas, Džekas susigėdo.

– Norėčiau tatuiruotės, – kreipėsi į Alisą Ingrida Moe. – Jis sakė, kad jūs tuo užsiimate. – Dėl kalbos sutrikimo buvo beveik neįmanoma suprasti, ką ji šneka, bent jau angliškai.

– Tu per jauna, kad tatuiruotumeisi, – tarė Alisa.

– *Jam* nebuvau per jauna, – atšovė Ingrida.

Sakydama „jam" ji atitraukė lūpas atgal ir atidengė sukąstus dantis; jos kaklo raumenys įsitempė, apatinis žandikaulis atsikišo į priekį – galėjai pamanyti, kad ji tuoj ims spjaudytis. Buvo baisu žiūrėti į akimirksniu persimainiusią tokią gražią mergaitę; vargais negalais košdama žodžius ji atrodė bjauri.

– Patarčiau tau kol kas nesidaryti jokios tatuiruotės, – pasakė Alisa.

– Jeigu nesiimsite jūs, padarys Trondas Halvorsenas, – šiaip taip išspaudė Ingrida. – O jis tai nekoks – kažkuo užkrėtė Viljamą. Turbūt visus užkrečia.

Alisa krūptelėjo – greičiausiai todėl, kad mergaitė ištarė Viljamo vardą, o ne sukrėsta žinios, jog prastas tatuiruotojas nešvariomis adatomis užnešė Viljamui kažkokią infekciją. Bet Ingrida Moe, matyt, ne taip suprato tą Alisos krūptelėjimą.

– Jis pasveiko, – skubiai pridūrė mergaitė. – Tik prireikė antibiotikų.

– Nenoriu tavęs tatuiruoti, – pasakė jai Alisa.

– Aš žinau, ko noriu, ir kurioje vietoje, – šnekėjo Ingrida. – Trondui Halvorsenui tos vietos nenorėčiau rodyti, – dar paaiškino. Sakydama „Trondui Halvorsenui" ji taip perkreipė lūpas, jog tai nuskambėjo kaip kažkokios nevalgomos žuvies pavadinimas. Išskėtusi ilgus pirštus, Ingrida iš šono uždėjo dešinę ranką sau ant kairės krūties, ties širdimi. – Čia, – tarė. Jos plaštaka visiškai uždengė mažytę krūtį, pirštų galiukai siekė šonkaulius.

– Čia skaudės, – įspėjo ją Alisa.

– Aš ir noriu, kad skaudėtų, – atsakė Ingrida.

– Kaip suprantu, pageidauji širdies, – tarė Alisa.

Gal plyšusios, galvojo Džekas. Jis žaidė sidabriniais stalo įrankiais – jo dėmesys vėl buvo kažkur nuklydęs.

Alisa patraukė pečiais. Plyšusi širdis – tokia įprasta jūreivių tatuiruotė, kokią ji galėjo padaryti net užsimerkusi.

– Jo vardo tai nerašysiu, – pasakė ji Ingridai.

– Aš ir nenoriu jo vardo, – atkirto mergaitė.

Tik širdies, plyšusios perpus, galvojo Džekas. (Taip sakydavo Mergišius Madsenas.)

– Kada nors sutiksi žmogų, kuriam turėsi viską paaiškinti, – perspėjo Ingridą Alisa.

– Jei tokį sutiksiu, jis galiausiai vis tiek turės viską apie mane sužinoti, – atsakė mergaitė.

– Kaip sumokėsi? – paklausė Alisa.

– Pasakysiu, kur galėtumėte jį rasti, – pažadėjo mergaitė. Bet Džekas nebesiklausė; jį trikdė neaiški Ingridos kalbėsena. Galimas daiktas, kad mergaitė pro dantis iškošė: „Pasakysiu, kur jis nori keliauti.“

Še tau ir taisyklės. Paaiškėjo, jog Ingrida Moe vis dėlto nėra tokia jauna, kad jos nebūtų galima tatuiruoti. Joks ji ne vaikas, tik taip atrodo. Tai suprato netgi Džekas, nors jos veidelis ir buvo kūdikiškas. Jei Džekui būtų reikėję spėti, jis būtų sakęs, kad jai šešiolika, bet galėjai pamanyti, kad bemaž trisdešimt. Džekas nė nenujautė, kiek daug vyresnių moterų dar sutiks savo gyvenime.

Vidurdienį viešbučio kambarį užliejusioje gintarinėje šviesoje blyški Ingridos Moe oda atrodė dar gelsvesnė, negu buvo iš tikrųjų. Ingrida, nusirengusi iki juosmens, sėdėjo ant vienos iš dviejų viengulių lovų, Alisa – šalia jos. Džekas, įsitaisęs ant kitos lovos, spoksojo į tos ištįsusios mergaitės krūtis.

– Jis dar vaikas – tegu sau žiūri, aš neprieštarauju, – kiek anksčiau buvo pasakiusi Ingrida.

– Gal *aš* prieštarauju, – tada pyktelėjo Alisa.

– Prašau jūsų – leiskite Džekui būti čia, kol visa tai darysite, – paprašė Ingrida. – Iš išvaizdos jis bus visai kaip Viljamas. Jūs tai žinote, ar ne?

– Taip, žinau, – tarė Alisa.

Galbūt Ingrida berniukui į ją žiūrėti leido todėl, kad krūtų ji, galima sakyti, beveik ir neturėjo; tačiau Džekas vis tiek negalėjo atplėšti nuo jos akių. Ji sėdėjo tiesi kaip žvakė, ilgais pirštais

spausdama sau kelius. Auksinės odos fone buvo aiškiai matyti mėlynos jos dilbių venos. Dar viena mėlyna kraujagyslė nuo kaklo vingiavo žemyn, tarp dviejų mažučių kauburėlių; ji visa pulsavo – tarytum po oda būtų krutėjęs koks gyvuliukas.

Alisa jau buvo išbadžiusi širdies kontūrus ant kairės Ingridos Moe krūties kraštelio ir šoninio krūtinės ląstos paviršiaus, kai Džekas pagaliau susigaudė, jog tai bus *ne* sužeista širdis – *ne* plyšusi perpus, kokios, jo supratimu, pageidavo Ingrida, – o sveikut sveikutėlė. (Ingrida be veidrodžio nematė, koks piešinys jai tatuiruojamas; be to, ji buvo užsižiūrėjusi į Džeką, kuriam labiau rūpėjo jos krūtys negu tatuiruotė.)

Netgi kai Alisa badė kraštinę liniją Ingridai ant šonkaulių, mergaitė sėdėjo nejudėdama ir nė karto nesudejavo, nors jos skruostais sruvo ašaros. Alisa nekreipė į jas dėmesio, nebent koks lašas užkrisdavo ant kairės Ingridos krūties; tas nuklydusias ašaras ji šluostė taip pat mechaniškai (su trupučiu vazelino ant popierinio rankšluosčio skiautės) kaip ir badant kontūrą vis ištykštančius mažyčius juodų dažų lašelius.

Tik kai Alisa pradėjo spalvinti piešinį raudonai, pasimatė visas jo neįprastumas. Ištatuiruota ant šiokios tokios Ingridos krūties iškilumos, ta putli širdelė tarytum plakė. Ingridai kvėpuojant, kilnojantis jos krūtinei, tatuiruotė pastebimai tvinkčiojo – taip tikroviškai, jog atrodė, kad tuoj paplūs krauju. Džekas prisiminė matęs motiną tatuiruojant širdis, apkaišytas gėlėmis arba įrėmintas rožėmis, o ši širdis buvo be nieko. Ir ne tik kad mažesnė už visas Alisos anksčiau pieštas, bet šiaip kitokia. Tatuiruotė iš šono užgriebė kairę Ingridos Moe krūtį ir kone lietėsi prie jos širdies – taip, kaip tą vietą kada nors lies kūdikio rankutė.

Baigusi darbą, Alisa nuėjo į vonios kambarį nusiplauti rankų. Ingrida palinko į priekį ir uždėjo ilgas savo rankas Džekui ant šlaunų.

– Tavo akys kaip tėvo, ir burna, – sušnibždėjo, bet dėl kalbos sutrikimo tai buvo ne šnibždesys, o kažkokia garsų maišalynė. (Jos sudarkytas žodis „burna“ nuskambėjo kaip „čiurna“.) Negana to, Alisai tebebūnant vonios kambaryje, Ingrida palinko

dar labiau ir pabučiavo Džeką į lūpas. Berniukas sudrebėjo – atrodė, kad nualps. Jos lūpos prasivėrė taip, kad net dantys barkštelėjo į jo dantis. Savaime suprantama, jis sunerimo, ar jos kalbos sutrikimas neužkrečiamas.

Grįždama iš vonios Alisa atnešė savo veidrodėlį. Ji prisėdo prie Džeko ant antrosios lovos ir juodu drauge stebėjo, kaip Ingrida Moe pirmą kartą apžiūri jau užbaigtą širdį. Prieš ką nors sakydama Ingrida ilgai į ją stebeilijo. Šiaip ar taip, Džekas iš tikrųjų ir neišgirdo, ką ji galiausiai pasakė. Jis jau buvo vonioje, kur paėmė gerą gumulą dantų pastos ir prie kriauklės išsiskalavo burną.

Ingrida tikriausiai piktinosi:

– Ji nesužeista – aš norėjau perpus plyšusios širdies.

– Tavo širdžiai nieko neatsitiko, – galbūt ramino ją Alisa.

– Ji plyšo perpus! – pareiškė Ingrida. Tai išgirdęs Džekas išėjo iš vonios.

– Tau tik taip atrodo, – šnekėjo jo mama.

– Čia ne tai, ko prašiau! – išrėžė Ingrida.

– Nupiešiau tai, ką tu iš tiesų ir *turi*, tikrą širdį – mažytę, – pridūrė Alisa.

– Eikit jūs velniop! – riktelėjo Ingrida Moe.

– Ne prie Džeko, – sudraudė ją Alisa.

– Nieko jums nesakysiu, – tarė mergaitė. Ji laikė veidrodėlį prie pat tatuiruotos krūties. Širdis gal ir buvo ne tokia, kokios ji norėjo, bet Ingrida negalėjo liautis žiūrėjusi į tatuiruotę.

Alisa pakilo nuo lovos ir vėl nuėjo į vonios kambarį. Prieš užsidarydama duris dar pasakė:

– Kai sutiksi tau skirtą žmogų, Ingrida... o taip ir bus... turėsi širdį, ant kurios jis norės uždėti ranką. Ir tavo vaikams bus malonu ją liesti.

Paskui Alisa atsuko kriauklės čiaupą; nenorėjo, kad Ingrida su Džeku girdėtų ją verkiant.

– Tu jos neaptvarstei, – tarė Džekas – žiūrėdamas į uždarytas vonios duris.

– *Tu* aptvarstyk, Džeki, – paprašė mama, perrėkdama bėgančio vandens garsą. – Aš nenoriu jos liesti.

Džekas ant sulankstyto marlės gabalo, maždaug tokio didumo kaip Ingridos Moe plaštaka, užtepė truputį vazelino; tvarstis visiškai uždengė širdį ant jos krūties. Tada berniukas pleistru prilipdė marlę prie Ingridos odos, stengdamasis neprisiliesti prie spenelio. Ingrida šiek tiek prakaitavo, todėl pleistras ne iš karto prilipo.

– Ar jau esi tai daręs? – paklausė mergaitė.

– Žinoma, – atsakė Džekas.

– Ne, nesi, – tarė ji. – Tik jau ne ant krūties.

Džekas atmintinai išpyškino įprastus nurodymus; jis juk puikiai viską žinojo.

– Vieną dieną palaikyk uždengtą, – pasakė berniukas Ingridai. Ši sagstėsi palaidinukę – su mažute liemenėle nesiterliojo. – Perštės kaip nudegimas nuo saulės.

– Iš kur tu žinai, kaip perštės? – vyptelėjo Ingrida. Atsistojusi ji atrodė labai aukšta, Džekas jai buvo vos iki liemens.

– Reikėtų patepti drėkinamuoju kremu, – dar patarė jis.

Ji pasilenkė lyg taikydamasi vėl jį pabučiuoti. Džekas tvirtai suspaudė lūpas ir sulaikė kvapą. Tikriausiai drebėjo, nes Ingrida uždėjo dideles savo plaštakas jam ant pečių ir tarė:

– Nebijok – aš tavęs neskriausiu.

Paskui, užuot jį pabučiavusi, pašnibždėjo jam į ausį:

– Sibelijus.

– Ką?

– Pasakyk mamai, kad jis sakė „Sibelijus". Tik apie tai ir tegalvoja. Na, norėtų ten nuvykti, – pridūrė Ingrida.

Ji pravėrė duris į koridorių, tik truputėlį. Pro plyšį atidžiai apsidairė, tarsi pastaruoju metu būtų įpratusi atsargiai išeiti iš viešbučių kambarių.

– Sibelijus? – tarė Džekas, norėdamas pasitikrinti, ar gerai nugirdo. (Jis manė, jog tai norvegiškas žodis.)

– Sakau tik dėl *tavęs*, ne dėl jos, – paaiškino Ingrida Moe. – Pasakyk mamai.

Džekas žiūrėjo, kaip ji eina tolyn koridoriumi. Iš nugaros ji neatrodė kaip vaikas; jos eisena buvo moteriška.

Sugrįžęs į kambarį, berniukas išmetė mažus popierinius indelius su dažų likučiais. Pažiūrėjo, ar užsukti glicerino, spiri-

to ir hamamelio ekstrakto dangteliai. Padėjo į vietą tvarsčius. Paskui Džekas ant popierinio rankšluosčio išdėliojo abiejų tatuiravimo mašinėlių adatas – tos, kurią mama vadino „Džounso kuprotąja“, kuria badydavo kontūrus, ir Rodžerso, kuria spalvindavo. Džekas žinojo, kad mama adatas dar turės dezinfekuoti.

Pagaliau išėjusi iš vonios, Alisa negalėjo nuslėpti, jog verkė. Džekas visada manė, kad jo mama labai graži moteris, – ir tai, kaip dauguma vyrų į ją žiūrėdavo, jam anaiptol netrukdė laikytis tokios nuomonės, – bet jai tikriausiai buvo nežmoniškai sunku tatuiruoti krūtį, aukso spalvos odą, tokiai jaunai ir dailiai kūdikiško veido mergaitei kaip Ingrida Moe.

– Ta mergaitė – gyva pagunda, Džekai, – tepratarė Alisa.

– Ji sakė „Sibelijus“, – raportavo mamai Džekas.

– Ką?

– „Sibelijus“.

Iš pradžių tas žodis Alisai buvo tokia pat mįslė kaip ir Džekui, bet ji vis galvojo.

– Gal jis ten išvažiavo, – spėjo berniukas. – Gal tai vieta, kur galėtume jį rasti.

Alisa papurtė galvą. Džekas pamanė, jog tai reiškia, kad Sibelijus – dar vienas miestas, į kurį juodu nesirengė keliauti; berniukas net nežinojo, kurioje jis šalyje.

– Kur tas miestas yra? – paklausė Džekas mamos.

Ši vėl papurtė galvą.

– Tai žmogus, o ne miestas, – pasakė. – Sibelijus buvo kompozitorius, suomis.

Džekui pasigirdo, kad ji ištarė „tuomet“ – gal norėdama pasakyti, jog tas kompozitorius jau miręs.

– Jis iš Suomijos, – paaiškino Alisa. – Tai reiškia, kad tavo tėvas išvyko į Helsinkį, Džekai.

Į Helsinkį tai juodu tikrai nesirengė keliauti. Džekas persigando, išgirdęs tokį pavadinimą. Tik jau ne į miestą, kuriame yra *pragaras**!

---

* Hell – pragaras (*angl.*).

Prieš iškeliaudama į Suomiją Alisa dar norėjo pasišnekėti su Trondu Halvorsenu, tuo niekam tikusiu tatuiruotoju, kuris užkrėtė Viljamą. Halvorsenas pasirodė esąs kaip tik toks nemokša, kokius Tatu Olė vadino „terliais". Jis dirbo Gamlebiujene (senamiestyje), rytinėje Oslo dalyje, pirmame aukšte esančiame bute; „tatuiruočių salonas" buvo jo virtuvė.

Trondas Halvorsenas buvo senas jūreivis, „ranka" tatuiruotas Borneo saloje ir – taip pat be jokios mašinėlės – Japonijoje. Be to, jis turėjo Tatu Džeko (Tatu Olės mokytojo) piešinį ant dešinio dilbio ir vieną iš Olės nuogų moterų ant kairio. Ir dar keletą tiesiog pasibaisėtinų tatuiruočių, daugiausia ant šlaunų ir ant pilvo; jas buvo pasidaręs pats.

– Kai mokiausi, – paaiškino, rodydamas Alisai su Džeku begalę savo klaidų.

– Papasakokite apie Muzikantą, – paprašė Alisa.

– Iš manęs jis norėjo tik kelių natų, – tarė Halvorsenas. – Nežinau, kaip skambėtų ta muzika.

– Kaip suprantu, gavo ne tik tas natas, bet ir infekciją, – neiškentė Alisa.

Trondas Halvorsenas nusišypsojo; jis neturėjo dviejų iltinių dantų – vieno viršutinio ir vieno apatinio.

– Infekcijų pasitaiko.

– Ar jūs dezinfekuojate adatas? – paklausė Alisa.

– Kas gi turi tiek laiko? – atsakė Halvorsenas.

Puode ant viryklės kunkuliavo kažkoks viralas, iš jo kyšojo žuvies galva. Visa virtuvė dvokė žuvimi ir tabaku, maždaug vienodai smarkiai.

Alisa negalėjo nuslėpti pasišlykštėjimo; net Halvorseno piešinių pavyzdžiai buvo nešvarūs, trafaretai išterlioti taukais ir suodžiais. Ant virtuvės stalo stovėjo keletas neuždengtų popierinių indelių su sukietėjusiais dažais; dabar jau buvo sunku suprasti, kokių spalvų.

– Aš Aberdino Bilo duktė, Alisa. – Staiga jai pačiai tai turbūt pasirodė visiškai neįdomu. – Dirbau su Tatu Ole. – Jos balsas nuslopo.

– Girdėjau apie tavo tėvą, ir visi, be abejo, žino Olę, – tarė Halvorsenas; jis atrodė nė kiek nesutrikęs dėl aiškiai matomo jos bjaurėjimosi.

Džekas niekaip nesuprato, ko jie čia atėjo.

– Muzikantas... – vėl prakalbo Alisa. – Jis jums tikriausiai nesakė, kur ketina keliauti.

– Supyko dėl tos infekcijos, – neslėpė Trondas Halvorsenas. – Kai grįžo, nebuvo nusiteikęs šnekėti apie keliones.

– Jis išvyko į Helsinkį, – pasakė Alisa. Halvorsenas tik klausėsi. Jeigu ji jau žino, kur Viljamas išvyko, tai ko dar nori iš Halvorseno? – Gal žinote kokį tatuiruotoją Helsinkyje? – pasidomėjo Alisa.

– Gero ten nėra nė vieno, – atsakė jis.

– *Čia* tai tikrai nėra, – išrėžė Alisa.

Trondas Halvorsenas mirktelėjo Džekui, lyg pripažindamas, jog su tokia motina berniukui tikrai sunku gyventi. Paskui jis pamaišė verdantį puodą ir akimirką palaikė iškėlęs žuvies galvą – parodė Džekui.

– Helsinkyje, – tarė Halvorsenas, tarytum kreipdamasis į tą žuvį, – tatuiruotę padaryti galėtų nebent koks senas jūreivis, toks kaip aš.

– Koks nors terlius? – ištrūko Alisai.

– Žmogus, dirbantis namuose, kaip aš, – pasakė Halvorsenas; dabar jis lyg ir teisinosi, gal netgi suirzo.

– Ar jūs pažįstate bent vieną tokį tatuiruotoją Suomijoje – nesvarbu, gerą ar prastą? – paklausė Alisa.

– Helsinkyje yra toks restoranas, kur lankosi jūreiviai, – pradėjo pasakoti Trondas Halvorsenas. – Nueik į uostą ir susirask restoraną „Salve“. Kas nors tikrai žinos – jis labai populiarus.

– O tada? – nekantravo Alisa.

– Paklausk padavėjos, kur galėtum pasidaryti tatuiruotę. Kuri nors iš vyresnių tau pasakys.

– Labai ačiū, pone Halvorsenai! – padėkojo Alisa. Ji ištiesė jam ranką, tačiau Halvorsenas jos nepaspaudė. Netgi terliai turi šiek tiek savigarbos.

– Ar turi vaikiną? – paklausė Alisos Halvorsenas; ir išsišiepė, vėl parodydamas tuščius tarpus, kur seniau buvo dantys.

Mama pakedeno Džekui plaukus ir prisitraukė jį sau prie šono.

– O mano Džekas – argi ne vaikinas? Kaip manote? – tarė Halvorsenui.

Trondas Halvorsenas taip ir nepaspaudė Alisai rankos.

– Manau, kad tavo Džekas labai panašus į jį, – pasakė tas terlius.

„Bristolyje“ juodu tylomis susidėjo daiktus. Registratorius atrodė patenkintas, kad jie išvyksta. Vestibiulis buvo sausakimšas iš užsienio sulėkusių sporto žurnalistų ir čiuožimo aistruolių. Pasaulio greitojo čiuožimo čempionatas Oslo centre esančiame Bisleto stadione turėjo prasidėti tik vasariui įpusėjus, bet žurnalistai ir aistruoliai suvažiavo anksčiau. Džekas gailėjosi, kad juodu su mama iškeliauja; jis taip vylėsi pamatysiąs čiuožėjus.

Tą vasarį oro temperatūra Osle buvo aštuoniais laipsniais žemesnė už vidutinę. Registratorius sakė, kad kai taip šalta, bus „greitas ledas“. Džekas mamos paklausė, ar sportininkai čiuožia tamsoje, ar Bisleto stadionas kaip nors apšviečiamas. Ji nežinojo.

Kaip viskas bus Helsinkyje, berniukas nedrįso klausti – bijojo, kad mama atsakys: „Dar tamsiau.“ Blausų vidurdienį viešbučio kambarys vėl pasidarė gintaro spalvos, bet be auksinio Ingridos Moe odos švytėjimo Oslas vis tiek atrodė paniręs į amžiną tamsą.

Sapnuose Džekas vis dar matė paraudusius tos mergaitės šonkaulius ir tvinkčiojančią širdį ant krūties. Tąkart, pridėjęs prie jos odos sulankstytą marlę, jis jautė tatuiruotės karštį; įkaitusi jos širdis net ir per tvarstį degino jam ranką.

Kai Džekas su Alisa jau ėjo kilimine danga išklotu koridoriumi, kuriuo Džekas tada matė nueinant Ingridą Moe – kaip tikrą moterį, – berniukas pagalvojo, kad ir jo tėvo paieškos iš tiesų tarsi sapnas, tik vis nesibaigiantis.

Vieną dieną, arba vieną vakarą, juodu įeis į restoraną – labai populiarų, pavadintą „Salve“, kur lankosi į Helsinkį atplaukiantys jūreiviai, – ir susiras ten padavėją, kurią pirmiau negu jie bus susiradęs Viljamas Bernsas. Ji jiedviem pasakys, ką jau bus pasakiusi jam, – kur galima pasidaryti tatuiruotę, – bet kai jie ten nueis, Viljamas jau bus spėjęs savo odą papuošti dar vieno muzikos kūrinio fragmentu. Be to, Džeko motina šnekės, kad jo tėvas ir čia suvedžiojo kažkokią moterį ar mergaitę, su kuria susipažino bažnyčioje, – ir jokia bažnytinė muzika nepaveiks parapijiečių taip, kad bent vienas iš jų padėtų Džekui su Alisa jį surasti.

Viljamas vėl bus pradingęs, kaip didingiausioje katedroje užgrojus geriausiems vargonams pradingsta jų gausmo nustelbti choro giedotojų balsai ir visa kita, kas žmogiška, – ir juokas, ir širdgėla, ir netgi toks liūdesys, į kokį Džekas girdėdavo grimztant motiną, kai ji manydavo, kad jis kietai įmigęs.

– Viso gero, Oslai, – sušnibždėjo Džekas koridoriuje, kuriuo Ingrida Moe nuėjo su nesužeista, jo manymu, širdimi – neplyšusia perpus.

Mama pasilenkė ir pabučiavo jį į spranduką.

– Sveikas, Helsinki! – tyliai pasakė jam į ausį.

Džekas vėl įsikibo į jos ranką. Tik tai jis ir galėjo padaryti. Kaip vėliau paaiškės, tai buvo kone vienintelis neabejotinas dalykas.

5

Nesėkmė Suomijoje

Pirmiausia juodu sukorė ilgą kelią atgal į Stokholmą – taip pat, kaip ir buvo atvykę, – o paskui laivu keliavo iš Stokholmo į Helsinkį, visą naktį plaukė per Suomijos įlanką. Buvo taip šalta, kad užtiškę sūrūs purslai pradėdavo stingti Džekui ant veidelio, jei tik jis ilgiau negu minutę pastovėdavo lauke. Kai kurie suomiai ir švedai, nepaisydami blogo oro, iki vidurnakčio gėrė ir dainavo ant apledėjusio denio. Alisa pastebėjo, kad jie dar ir vemia – gana sėkmingai, jei spėja nulėkti į pavėjinę laivo pusę. Iš ryto Džekas sutiko kelis suomius ir švedus, kurie, savo nelaimei, buvo susivėmę stovėdami prieš vėją.

Iš tų girtuoklių – daugelis jų buvo jauni žmonės – Alisa sužinojo, kad Helsinkyje tatuiruotojos reikmėms labiausiai tiktų „Torni“ viešbutis su vadinamuoju amerikietišku baru – nuolatine pasiturinčių studentų susitikimų vieta. Vienas iš ant denio stoviniuojančių suomių ar švedų pareiškė, jog ten visi eina susipažinti su drąsiomis merginomis. „Drąsios merginos“ buvo kaip tik tai, ko reikėjo Dukteriai Alisai, mat ji pamanė, jog žodis „drąsios“ reiškia, kad tos merginos (ir su jomis susipažinti ateinantys vaikinai) neatsisakys tatuiruotis.

Pats viešbutis atrodė jau visko matęs. Kadangi senas liftas su geležinėmis grotomis „laikinai“ neveikė, o Džekas su Alisa gyve-

no penktame aukšte, juodu gerai įsiminė laiptus, kuriais lipdavo susikibę rankomis. Jų numeris buvo be vonios ir tualeto, bet su kriauklе – nors viešbučio darbuotojai patarė negerti vandens iš čiaupo – ir vaizdu į tarytum kokią vidurinę mokyklą. Džekas sėdėdavo prie lango ir ilgesingai žiūrėdavo į moksleivius, berods turinčius daug draugų.

Į tolokai esančią vonią bei tualetą, kuriais naudojosi ne tik Džekas su mama, bet ir dar nežinia kiek kitų tame aukšte gyvenančių žmonių, tekdavo eiti vingiuotu koridoriumi. Viešbutyje buvo šimtas kambarių; vieną dieną, pjaunamas nuobodulio, Džekas privertė mamą drauge juos suskaičiuoti. Mažiau negu pusė kambarių buvo su voniomis.

Vis dėlto Alisa nesuklydo, pasirinkdama „Torni“. Vos apsistojusi ji kaip reikiant įsuko savo verslą tarp amerikietiško baro lankytojų. Tik kelios iš Džeko ten matytų merginų buvo gražios, – o ar drąsios, jam nepasitaikė progos sužinoti, – bet daugelis iš jų, ir dar daugiau vaikinų, nedvejodami leidosi tatuiruojami. Tačiau girti tatuiruotojų klientai paprastai plūsta kraujais; Džekas matė, kad Helsinkyje mamai prireikė daugybės popierinių rankšluosčių.

Per savaitę Alisa užsidirbdavo beveik tiek pat, kiek jai pavyko pelnyti Tatu Olės salone per Kalėdų šventes. Džekas dažnai užmigdavo klausydamasis tatuiravimo mašinėlės birzgimo. Juodu vėl, galima sakyti, miegojo ant adatų.

Restorane „Salve“ Džekas su Alisa paklausė atkaklios padavėjos patarimo – užsisakė ant lengvos ugnies virto arktinio šalvio, o ne kepto syko ar gėlavandenio sterko. Kaip šalto užkandžio juodu mandagiai paragavo šiaurės elnio liežuvio – iš esmės todėl, kad darėsi vis sunkiau jo išvengti; Džeko nuostabai, liežuvis pasirodė esąs skanus, ne kaip guminis. O desertui Džekas pageidavo tekšių. Jos buvo tamsios aukso spalvos; rūgštokas jų skonis, kaip kontrastas, maloniai derėjo su vaniliniais ledais.

Mama palaukė, kol Džekas suvalgė desertą, tik tada padavėjos paklausė, ar ši kartais nežinanti, kur būtų galima pasidaryti tatuiruotę. Atsakymas buvo ne toks, kokio Alisa tikėjosi.

– Girdėjau, kad „Torni" viešbutyje yra tokia moteris... – pradėjo pasakoti padavėja. – Ji ten apsistojusi, užsienietė – labai graži, bet liūdna.

– Liūdna? – pakartojo Alisa. Lyg nustebusi. Džekas negalėjo į ją žiūrėti; net ir jis žinojo, kad ji liūdna.

– Girdėjau taip šnekant, – pasakė padavėja. – Ji turi mažą berniuką, tokį kaip tu, – pridūrė, žiūrėdama į Džeką.

– Šit kaip, – tarė Alisa.

– Vis sukiojasi amerikietiškame bare, o tatuiruoja savo numeryje – kartais kai vaikas miega, – toliau šnekėjo padavėja.

– Labai įdomu, – linktelėjo Alisa. – Bet aš ieškojau kito meistro – berods vyriškio...

– Na, dar yra Samis Salas, tačiau ta moteris geresnė.

– Papasakokite apie Samį Salą, – paprašė Alisa.

Padavėja atsiduso. Ji buvo žema ir apkūni, įsibraškinusi į ankštus drabužius; jai turbūt skaudėjo kojas. Vaikščiojo kas žingsnis prisimerkdama, storos jos rankos tirtėjo, bet šiaip atrodė ne ką vyresnė už Džeko mamą. Po prijuoste ji turėjo pasikišusi skudurėlį, kuriuo ėmė šluostyti stalą.

– Klausyk, brangute, – tyliai pasakė Alisai. – Prie Samio geriau nelįsk. Jis ir taip jau žino, kur galėtų tave rasti.

Alisa vėl tarytum nustebo; gal tik dabar suprato, jog padavėja iškart permatė, kad *ji* ir yra ta „Torni" viešbutyje apsistojusi tatuiruotoja. Bet juos juk nesunku atpažinti. Kas gi dar Helsinkyje atitinka jaunos moters ir mažo berniuko, kalbančių angliškai su amerikietišku akcentu, apibūdinimą?

– Norėčiau susitikti su Samiu Salu, – tarė padavėjai Alisa. – Paklausčiau, ar jis netatuiravo vieno mano pažįstamo.

– Samis Salas nenori tavęs matyti, – atrėžė padavėja. – Tu stumi jį iš verslo, ir jam tai nepatinka. Girdėjau taip šnekant.

– Labai jau daug visko girdite, – burbtelėjo Alisa.

Padavėja nukreipė savo stačiokišką dėmesį į Džeką.

– Atrodai pavargęs, – palingavo galvą. – Ar gerai išsimiegi? Gal per visą tą tatuiravimą negali sumerkt akių?

Džeko mama atsistojo nuo staliuko ir ištiesė ranką sūnui. Restoranas buvo triukšmingas, prisigrūdęs žmonių; suomiai

valgo ir geria labai garsiai. Berniukas gerai nesuprato, ką mama pasakė padavėjai. Jis tik spėjo, kad greičiausiai kažką panašaus į „Ačiū už rūpestį“; arba, dar labiau tikėtina: „Jei kurį vakarą užsuktumėte į „Torni“, mielai jums ką nors ištatuiruočiau ypač skaudžioje vietoje.“ Be to, Alisa per tą padavėją galėjo ką nors perduoti Samiui Salui; kad padavėja su juo draugauja, buvo aišku kaip dieną, netgi Džekui.

Daugiau juodu į tą restoraną nebėjo. Valgė „Torni“ viešbutyje, o amerikietiškame bare jautėsi kaip namuose.

O bažnyčia? – vis pagalvodavo Džekas prieš užmigdamas. Kodėl jie nieko neklausinėja apie vargonus, kuriais Helsinkyje galbūt groja jo tėvas? Kur tos sugniuždytos jaunos moterys, su kuriomis, jų nelaimei, Viljamas čia susipažino? O Sibelijus?

Neretai Džekui į galvą įsismelkdavo mintis, kad mamai, ko gero, jau pabodo vaikytis jo tėvą – arba, dar blogiau, ji staiga išsigando, kad gali jį rasti. Gal ji suvokė, kaip būtų baisu galiausiai susitikti akis į akį su Viljamu – tik tam, kad jis gūžtelėtų pečiais ir nueitų. Juk Viljamas, be abejo, seniai žino, kad jie jo ieško. Ir bažnytinės muzikos, ir tatuiruočių pasauliai nedideli. O jeigu pats Viljamas nuspręstų pasirodyti jiems? Ką jie jam pasakytų? Ar juodu iš tikrųjų *nori*, kad jis liautųsi bėgęs ir gyventų su jais? *Kur* jis su jais gyventų?

Helsinkis – itin nemaloni vieta graužtis apniktam abejonių. Atrodė, kad Alisa nebepasitiki savimi. Naktį užsinorėjusi į tualetą, ji būtinai prikeldavo Džeką ir versdavo jį eiti ilgu koridoriumi kartu su ja; ir niekada neišleisdavo jo vieno iš kambario. (Kartais Džekas sisiodavo į kriauklę.) O vakarais, kai Alisa sukinėdavosi amerikietiškame bare, medžiodavo klientus, Džekas nenuleisdavo nuo jos akių, įsitaisęs vienu aukštu aukščiau įstrigusioje grotinėje berods visam laikui sugedusio lifto kabinoje – tarytum stebėjimo aikštelėje ant laivo stiebo.

Kai tik koks galimas klientas apsispręsdavo, kad jam reikia tatuiruotės, Alisa pažvelgdavo į viršuje kabančią neveikiančio

lifto kabiną ir linktelėdavo Džekui, tupinčiam tarsi paukščio narvelyje.

Džekas žiūrėdavo, kaip Alisa vedasi klientą laiptų link. Paskui išeidavo iš lifto ir paknopstomis, pirma jų, užlėkdavo į penktą aukštą. Paprastai jis jau laukdavo prie kambario durų, kai mama su klientu pasirodydavo koridoriuje.

– Tik pamanykite – čia tu, Džekai! – sušukdavo mama. – Atėjai darytis tatuiruotės?

– Ne, ačiū, – visada atsakydavo Džekas. – Aš dar per jaunas. Tik pažiūrėsiu.

Gal tai buvo ir kvailokas ritualas, bet Alisa su Džeku įprato taip elgtis ir nekeitė nusistovėjusios tvarkos. Klientas bemat susivokdavo, kad juodu dirba išvien.

Prasidėjus trečiai savaitei Helsinkyje, Sibelijus jau buvo iškritęs Džekui iš galvos. Tuomet dvi merginos (iš pažiūros drąsios) priėjo prie Alisos amerikietiškame bare. Jiedvi norėjo tatuiruotės – vienos abiem. Lifto kabinoje, vienu aukštu aukščiau, Džekas nelabai girdėjo, ką jos sako.

– Negalite dviese turėti vienos tatuiruotės, – berods tarė jo mama.

– Žinoma, kad galime, – paprieštaravo aukštaūgė mergina.

O jos draugė, daug žemesnė, lyg ir pridūrė:

– Juk mes dviese turėjome vieną *pati žinote ką*. Abiem turėti vieną tatuiruotę gal nebus taip sunku.

Tebelindėdamas sugedusiame lifte, Džekas pastebėjo, kad mama papurtė galvą, – tai nebuvo įprastas jos duodamas ženklas. Džekas jau buvo matęs ją sakant „ne" pernelyg girtiems vaikinams, kokių negalima tatuiruoti, arba keliems vyrams iš karto; vyrus mama į kambarį vesdavosi tik po vieną. Bet šios dvi merginos, ilgšė ir mažiulė, buvo visai kas kita; atrodė, kad Alisai nesmagu su jomis kalbėtis. Džekui toptelėjo, kad mama jas, ko gero, jau pažįsta.

Alisa staiga apsisuko ir pasitraukė toliau nuo jų. Tačiau drąsiosios merginos sekė jai iš paskos; ir nesiliovė kažką šnekėju-

sios. Pamatęs, kad mama jau lipa laiptais, Džekas išėjo iš lifto. Ilgšė su mažiule lipo aukštyn paskui Alisą.

– Mes juk ne per jaunos, ar ne? – klausė ilgšė.

Alisa vėl papurtė galvą; ji nesustodama lipo į viršų, o tiedvi merginos – paskui ją.

– Tu tikriausiai Džekas, – tarė mažiulė, žiūrėdama į kiek aukščiau stovintį berniuką. Džekui pasirodė, kad ji netgi žinojo, kur reikia jo dairytis. – Mes abi – muzikos studentės, – dar pasakė mažiulė. – Aš studijuoju bažnytinę muziką – ir chorinę, ir vargonų.

Alisa stabtelėjo, tarsi pritrūkusi kvapo. Abidvi merginos ją pasivijo laiptų aikštelėje tarp antro ir trečio aukšto. Džekas, laukiantis mamos trečiame aukšte, iš viršaus žiūrėjo į visas tris moteris.

– Sveikas, Džekai! – užkalbino berniuką ilgšė. – Aš groju violončele.

Ji buvo ne tokia aukšta kaip Ingrida Moe – ir ne tokia svaiginamai graži, – bet irgi ilgapirštė; garbanotus šviesius plaukus nusikirpusi trumpai, berniukiškai, ant medvilninio golfo apsirengusi ne per švariausią slidinėjimo megztinį su pablukusia šiaurės elnių banda.

Antroji mergina, mažiulė, buvo putloka, dailiu veideliu ir ilgais tamsiais plaukais, siekiančiais krūtis. Ji segėjo trumpą juodą sijonėlį (ant juodų triko kelnių), avėjo juodais batais su ilgais, iki kelių, aulais ir vilkėjo jai gerokai per dideliu juodu megztiniu V formos iškirpte. Tas megztinis iš pažiūros buvo labai minkštas – ir be jokių elnių.

– Muzikos studentės, – pakartojo Alisa.

– Mokomės Sibelijaus akademijoje, Džekai, – paaiškino aukštoji mergina. – Ar esi apie ją girdėjęs? – Berniukas nieko neatsakė; jis tebežiūrėjo į savo mamą.

– Sibelijaus... – sušvokštė Alisa – tarsi tas pavadinimas būtų perdrėskęs jai gerklę.

Putlioji dailiaveidė mažiulė pažvelgė aukštyn ir nusišypsojo Džekui.

– Tu tikrai Džekas, – pasakė.

Ilgšė užlėkė laiptais į viršų, peržengdama kas antrą pakopą. Atsiklaupusi Džekui prie kojų, ji pailgomis, lipnokomis plaštakomis apėmė jo veidelį.

– Dievaži, Džekai, – tarė; jai iš burnos padvelkė kramtomąja guma, vaisine. – Tu kaip iš akies luptas tėvas.

Džeko mama užlipo laiptais kartu su antrąja mergina.

– Patrauk nuo jo rankas, – įsakė Alisa ilgšei; ši tuoj pat atsistojo ir atbula žingtelėjo tolyn nuo berniuko.

– Atleisk, Džekai, – sumurmėjo.

– Ko judvi norite? – paklausė Alisa tų muzikos studenčių.

– Jau sakėm – tatuiruotės, – priminė jai mažiulė.

– Be to, norėjom pažiūrėti, kaip atrodo Džekas, – prisipažino ilgšė.

– Tikiuosi, tu neprieštarauji, Džekai, – lyg atsiprašė mažiulė.

Bet Džekui buvo tik *ketveri*. Kaip jis galėjo įsiminti, ką iš tiesų šnekėjo ilgšė ir mažiulė? Ko gero, labiau tikėtina, kad po susitikimo su tomis merginomis Džekas dar daug dienų – daug savaičių, netgi *mėnesių* – mamą klausinėjo, ką reiškė tas pokalbis „Torni" viešbučio laiptinėje, ir mama jam viską susakė taip, kaip norėjo. Gal jis „įsiminė" ne tikruosius ilgšės ir mažiulės žodžius, o beveik nekintantį Alisos saviškai perverstą pasakojimą apie tai, kaip Viljamas juos paliko.

Ir vėliau Džekas Bernsas kartkarčiais pasijusdavo tebestovįs ant tų laiptų, ne tik todėl, kad viešbučio liftas neveikė toli gražu ne „laikinai", – Džekas sugaišo daugybę metų, mėgindamas įžvelgti skirtumą tarp motinos pasakojimo apie tėvą ir to, kas jo tėvas iš tikrųjų yra.

Gerai Džekas tąkart įsiminė tik tai, kad kai mama vėl ėmė lipti laiptais, jis nepaleido jos rankos. Muzikos studentės neatsilikdamos kopė į viršų drauge su jais, iki pat jų aukšto. Džekas suprato, kad mama nervinasi, nes ji stabtelėjo prie kambario durų ir pradėjo raustis rankinėje, apgraibomis ieškodama rakto. Matyt, pamiršusi, kad jį turi Džekas – kaip visada, nes juodu buvo taip susitarę.

– Štai, – tarė berniukas, paduodamas jai raktą.

– Galėjai pamesti, – burbtelėjo ji. Džekas nesumojo nė ką atsakyti; dar nebuvo matęs mamos tokios išsiblaškiusios.

– Klausykite, mes tik norėjom žvilgtelėti į Džeką, – toliau kalbėjo aukštaūgė mergina.

– Tik vėliau sugalvojom pasidaryti tatuiruotę, – pasakė mažiulė.

Alisa įsileido jas į kambarį. Džekui vėl pasirodė, kad mama šias merginas jau pažįsta. Kambaryje Alisa įjungė visas šviesas. Ilgšė vėl priklaupė prie Džeko. Gal ir dabar norėjo rankomis apimti jo veidelį, bet susilaikė – tik stebeilijo į jį.

– Kai būsi vyresnis, Džekai, – tarė, – turėsi daug pažįstamų merginų.

– Kodėl? – paklausė berniukas.

– Žiūrėk, ką šneki, – sudraudė ilgšę Alisa.

Mažiulė dailiu veideliu ir ilgais plaukais irgi atsiklaupė Džekui prie kojų.

– Mes labai atsiprašom, – vienu balsu pasakė abidvi merginos. Džekas nesuprato, ar jos kreipiasi į jį, ar į jo mamą.

Alisa klestelėjo ant lovos ir atsiduso.

– Gerai, sakykit, kokios čia bendros tatuiruotės norėtumėt, – tarė, įsmeigusi akis į tuštumą tarp merginų – stengdamasi nežiūrėti nė į vieną iš jų. Alisa tikriausiai jautė, jog šios drąsios merginos gerokai patvirkusios, ir žinojo, kaip jų buvimas šalia veikia Džeką.

Bendra tatuiruotė, kurios pageidavo ilgšė su mažiule, buvo dar vienas sužeistos širdies variantas – šįkart perplėštos perpus vertikaliai. Kairę tos širdies pusę Alisa turėjo ištatuiruoti ant kairės krūties aukštaūgei merginai, o dešinę – mažiulei, irgi ant kairės krūties. Nelabai originalus sumanymas, tačiau netgi Džekas jau buvo pastebėjęs, jog žmonės, apimti noro tatuiruotis, retai kada susigalvoja ką nors savito. Sužeistos širdys – populiarūs piešiniai; negana to, būdų tokioms širdims pavaizduoti nėra tiek jau daug, ir dėl kūno vietos, tinkamiausios sužeistai širdžiai, abejonių paprastai nekyla.

Tais laikais tatuiruotės dar buvo savotiški suvenyrai – simboliniai ženklai kokios nors kelionės, didžiosios gyvenimo meilės,

baisiausio sielvarto ar aplankyto uosto atminimui. Žmogaus kūnas pavirsdavo tarsi kokiu albumu; pačios tatuiruotės nebūtinai turėdavo būti geros nuotraukos. Gal jos tikrai neatrodydavo labai meniškos ar malonios akiai, bet nebūdavo ir bjaurios – bent jau tyčia tokių niekas nedarydavo. Beje, visos senosios tatuiruotės sentimentalios; joks žmogus nepasiženklindavo visam gyvenimui, jei nebūdavo itin jausmingas.

Kaip galėjo tatuiruotės būti savitos, kai jomis žmonės išreikšdavo tai, kas visiems įprasta? Jausmus motinai, pasprukusiam mylimajam ar mylimajai; jaudulį, apimantį, kai pirmą kartą plauki į jūrą. Tai dažniausiai būdavo jūreiviškos tatuiruotės – jūreiviai neabejotinai jausmingi.

Tokios pat buvo ir tos muzikos studentės, ilgšė ir mažiulė. Gal jos elgėsi vulgarokai, bet neatrodė, kad Alisa jų nekęstų, – be to, jos nebuvo per jaunos tatuiruotis. Netgi Džekas matė, kad jos tikrai vyresnės už Ingridą Moe.

Aukštaūgė mergina buvo vardu Hanelė; po megztiniu su pablukusiais šiaurės elniais ir medvilniniu golfu ji nesegėjo jokios liemenėlės. Nors Džekui ne pagal amžių rūpėjo krūtys, šįkart jam didžiausią įspūdį padarė neskustos Hanelės pažastys. Ji buvo plačiapetė mergina ne ką didesnėmis negu Ingridos Moe krūtimis, ir jai iš pažastų kyšojo stulbinantys šviesūs, bet kiek tamsesni nei ant galvos plaukai. O virš bambos, kaip sumaigyta pralieto vyno spalvos skrybėlė, tamsavo Floridos formos apgamas.

Alisai pradėjus darbuotis „Džounso kuprotąja", Hanelė suglaudė lūpas ir ėmė švilpauti. Džekui per tatuiravimo mašinėlės birzgimą buvo sunkoka sekti melodiją. Hanelė sėdėjo ant sofos prie lango plačiai išskėtusi kojas, labai jau nemoteriškai, bet ji mūvėjo mėlynais džinsais ir, šiaip ar taip, buvo violončelininkė; taip pat, be abejo, sėdėdavo ir grodama.

Po daugelio metų, kai nuoga moteris Džekui grieš violončele, jis prisimins Hanelę ir ims galvoti, ar ji bent kartą šitaip griežė Viljamui. Tada Džekas vėl susigės dėl to, kad galbūt patyrė tą patį, ką ir jo tėvas. Jis supras, kuo Hanelė galėjo patraukti Vilja-

mą. Ji buvo drąsi mergina, be jokios abejonės; tiesiog sėdėjo sau ir švilpavo, net kai Alisa, badydama jai pusės širdies kontūrus, priėjo prie šoninės krūtinės ląstos dalies.

Kol Alisa spalvino Hanelei jos plyšusios širdies pusę Rodžerso mašinėle, Džekas sėdėjo ant plačios lovos su putliąja mažiule, vardu Ritva. Jos krūtys buvo didesnės negu Hanelės, ir Džekas stengėsi neužmigti, kad matytų, kaip, sulaukusi savo eilės, bus tatuiruojama Ritva.

Jis tikriausiai atrodė mieguistas, nes mama tarė:

– Gal jau valykis dantukus, Džekai, ir apsirenk pižama.

Berniukas nulipo nuo lovos ir išsivalė dantis prie kriauklės, iš kurios čiaupo jam buvo nuolat sakoma negerti. Alisa ant kriauklės krašto laikė geriamojo vandens ąsotį; baigęs valytis dantis, Džekas turėdavo gurkštelėti vandens iš jo ir išsiskalauti burną.

Pižama jis apsirengė pasislėpęs už pravertų sieninės spintos durų, kad nei Ritva, nei Hanelė nepamatytų jo nuogo. Paskui vėl įsitaisė ant lovos šalia Ritvos, kuri jam atitraukė antklodes. Džekas gulėjo nejudėdamas, padėjęs galvą ant pagalvės, kol Ritva jį apkamšė. Buvo girdėti tik tatuiravimo mašinėlės birzgimas ir tylus, bet didvyriškas Hanelės švilpavimas.

– Saldžių sapnų, Džekai! – palinkėjo Ritva; ir pabučiavo jį prieš miegą. – Argi ne taip jūs sakote angliškai? – paklausė Alisos. – „Saldžių sapnų“?

– Kartais, – burbtelėjo Alisa. Džekui jos balsas pasirodė šiurkštokas; tai buvo neįprasta.

Gal „saldžių sapnų“ linkėdavo Viljamas? Galbūt jis taip sakydavo Alisai, ir Ritvai, *ir Hanelei* – nes dabar Hanelė akimirką liovėsi drąsiai švilpavusi, tarsi kairę krūtį ir šoninę krūtinės ląstos dalį badančių spalvinimo mašinėlės adatų keliamas skausmas staiga būtų pasidaręs nebepakenčiamas. Džekas pamanė, kad kvapą užimantį skausmą jai tikriausiai sukėlė tie žodžiai, „saldžių sapnų“, o ne adatos.

Berniukas iš paskutiniųjų stengėsi atsispirti miegui; bet akys nejučia vis sulipdavo ir jis, ištiesęs rankutę, užčiuopdavo minkštą Ritvos megztinį ir pajusdavo, kaip šilti jos pirštai suima daug mažesnius jo pirštukus.

Džekas gal dar išgirdo motiną klausiant:

– Tikriausiai nežinot, kur jis iškeliavo?

– Mums nesakė, – galbūt tarstelėjo Hanelė, tebešvilpaudama.

– Judu su Džeku jį persekiojat. – Džekas aiškiai girdėjo, kaip Ritva papriekaištavo jo mamai. – Manau, to pakanka.

– Jis taip ir sakė, kad „persekiojam", ar ne? – pasitikslino Alisa.

– *Aš* taip sakau, – atšovė Ritva.

– Mes jau seniai taip sakom, – įsiterpė Hanelė.

– O ar jums neatrodo, kad rūpintis Džeku yra jo pareiga? – paklausė Alisa.

Abi merginos pritarė, kad tėvas privalo rūpintis Džeku, tačiau tai buvo vienas iš tų pokalbių Helsinkyje, kuriuos berniukas girdėjo geriausiu atveju pusiau miegodamas. Po kurio laiko prabudęs, Džekas išvydo dailų prie jo palinkusios ir jam besišypsančios Ritvos veidą; iš jos išraiškos jis suprato, kad ji, tyrinėdama dar ne visai susiformavusius jo veidelio bruožus, tikriausiai įsivaizdavo jo tėtį. (Netgi dabar Džekas retkarčiais dar sapnuoja tą dailų veidą – arba mato jį prieš užmigdamas.)

Jis taip ir nepamatė putlių Ritvos krūtų – ir nesužinojo, ar jos pažastys tokios pat prižėlusios kaip Hanelės. Kai prabudo dar kartą, ant pagalvės šalia jo bolavo miegančios Hanelės veidas; ji jau buvo apsivilkusi medvilninį golfą, tačiau be megztinio. Turbūt užmigo belaukdama, kol Alisa ir Ritvai ištatuiruos pusę širdies. Džekas girdėjo, kad mašinėlė tebebirzgia, bet mama jam užstojo Ritvos krūtis ir pažastis. Žiūrėdamas mamai per petį, berniukas matė tik Ritvos veidą; tvirtai užsimerkusi, ji raukėsi iš skausmo.

Miegančios Hanelės veidas buvo prie pat Džeko; lūpos šiek tiek pravertos. Jai iš burnos nebedvelkė vaisine kramtomąja guma, kvapas dabar atrodė nelabai malonus. Jos plaukai atsidavė kažkuo saldžiarūgščiu – tarytum per ilgai puodelyje laikytu ir jau apkartusiu karštu šokoladu. Bet Džekas vis tiek panoro ją pabučiuoti. Sulaikęs kvėpavimą, jis atsargiai prikišo savo veidelį arčiau jos.

– Miegok, Džekai, – pasakė mama. Ji sėdėjo atsukusi jam nugarą; Džekas nė nenumanė, kaip ji suprato, kad jis nemiega.

Hanelė plačiai atmerkė akis ir įsistebeilijo į Džeką.

– Tavo blakstienos tokios, kad nors mirk, – tarė. – Argi ne taip jūs sakote angliškai? – paklausė Hanelė Alisos. – „Nors mirk“?

– Kartais, – vėl burbtelėjo Alisa.

Ritva vos užgniaužė ašaras.

Hanelė po antklode ilgais savo pirštais pakėlė Džeko pižamos viršutinę dalį ir pakuteno jam pilvuką. (Netgi dabar Džekas kartais dar jaučia tuos pirštus ką nors sapnuodamas – arba prieš užmigdamas.)

Beldimas į viešbučio kambario duris buvo netikėtas ir labai garsus; Džekas pabudo iš sapno. Kambarį gaubė tamsa. Mama, knarksinti šalia Džeko, nė nekrustelėjo. Berniukas atpažino jos knarksėjimą. Ir suprato, kad ranka ant jo šlaunies yra jos, ne Hanelės.

– Kažkas prie durų, mama, – sušnibždėjo Džekas, bet ji negirdėjo.

Vėl pasigirdo beldimas, dar garsesnis negu pirmiau.

Kartais klientams amerikietiškame bare nusibosdavo laukti, kol Alisa sugrįš. Tada koks tatuiruotės pageidaujantis girtuoklis atšlitiniuodavo prie kambario ir imdavo daužyti duris. Alisa tokius nusilakėlius visada vydavo šalin.

Džekas atsisėdo lovoje ir spigiu balseliu suriko:

– Tatuiruotis jau per vėlu!

– Aš ir nenoriu tatuiruotis! – atsiliepė piktas vyriškas balsas iš koridoriaus.

Tokią išsigandusią mamą Džekas buvo matęs tik tą naktį su mažiausiuoju kareiviu. Ji staiga atsisėdo, tiesiai kaip strėlė, ir prisispaudė Džeką prie savęs.

– Ko norite? – šuktelėjo.

– Klausinėjai apie Muzikantą, ar ne? – atsakė vyriškis. – Na, aš jį tatuiravau. Viską apie jį žinau.

– Samis Salas? – paklausė Alisa.

– Susitarkim, – tarė Salas. – Pirmiausia atidaryk duris.

– Tuojau, pone Salai.

Alisa iššoko iš patalo ir ant naktinių marškinių užsivilko chalatėlį. Paskui, išsitraukusi piešinių pavyzdžius, geriausius savo kūrinius, paskleidė juos ant lovos. Džekas, vilkintis pižama, tarytum plūduriavo jūrų pasaulyje – vaikas, apsuptas įvairiausių širdžių ir gėlių, visokių laivų pakeltomis burėmis ir pusnuogių merginų su viksvų sijonais. Ketverių metų berniukas gulėjo tarp gyvačių ir inkarų, „Jūreivių kapų" ir Jericho rožių, ir mamos pieštų „Žmogaus pražūties" paveikslėlių. Čia buvo ir jos „Mano širdies raktas", ir nuoga moteris (matoma iš užpakalio) su peteliškės sparnais – lendanti iš tulpės.

Berniukas tysojo tarp tų piešinių, tarsi ką tik pabudęs iš visokiausiomis tatuiruotėmis išmarginto sapno. Atidariusi duris, Alisa pasitraukė į šoną ir leido Samiui Salui pro ją įžengti į jos pasaulį. Jis buvo terlius, kaip ji ir manė; Alisa žinojo, kad jis negalės atplėšti žvilgsnio nuo meniškų jos kūrinių.

– Susitarkim taip... – buvo besakąs Salas, bet tuoj pat nutilo. Į Džeką gal nė nedirstelėjo – jo dėmesį akimirksniu užvaldė piešiniai.

Samis Salas iš pažiūros buvo nusikamavęs senyvas vyriškis; ištįsusio jo veido išraiška atrodė kaip žmogaus, perkratančio savo sąžinę; jis buvo užsimaukšlinęs tamsiai mėlyną jūreivišką budėtojo kepurę ant ausų užleistais kraštais ir vilkėjo trumpa vilnone jūreiviška striuke – bušlatu, tokios pat spalvos. Visas išmuštas prakaito – su šiltais žieminiais drabužiais užlipęs į penktą aukštą – jis garsiai šnopavo. Daugiau netarė nė žodžio; tik spoksojo į geriausius Alisos kūrinius.

Salui turbūt labiausiai patiko arba Alisos Jericho rožė, arba „Mano širdies raktas" – tas raktas gulėjo ant nuogos moters krūtų, o rakto skylutė buvo patys žinote kur. (Ši tatuiruotė nuo visų kitų Alisos nuogų moterų skyrėsi tuo, kad čia nuogalė buvo matoma ne iš užpakalio.)

Sprendžiant iš jo veido, neabejotinai pralaimėjęs Samis Salas buvo savotiškas „Žmogaus pražūties" variantas.

– Susitarkim... – pasufleravo jam Alisa.

Salas nusiėmė kepurę, tarsi ketindamas nulenkti galvą ir pasimelsti. Paskui atsisagstė jūreivišką striukę, tačiau tebestovėjo

vietoje. Po striuke vilkėjo murziną baltą megztinį; iš po apvalios megztinio apykaklės kyšojo pilkšvi ištiestos skeleto rankos pirštai, tarytum sugriebę Salą už gerklės. Tai buvo viena iš prasčiausių Alisos matytų tatuiruočių – bent jau Džekas taip pamanė, atkreipęs dėmesį į mamos veido išraišką. Laimė, kad visas kitas skeleto dalis dengė megztinis.

Džekas su Alisa taip ir nepamatė kitų Samio Salo tatuiruočių – Salas atrodė nenusiteikęs ilgai šnekėtis.

– Susitarkim taip, – vėl prabilo. – Aš jums papasakoju apie Muzikantą, o jūs išvažiuojat iš šito miesto. Man nerūpi kur.

– Labai gaila, kad nukentėjo jūsų verslas, – tarė Alisa.

Jis linktelėjo, priimdamas jos atsiprašymą. Džekui pasidarė nesmagu dėl to vargšo žmogaus; berniukas pakišo galvą po pagalvėmis.

– Atleisk, jei mano žmona restorane kalbėjo šiurkštokai, – gal dar pasakė Alisai Salas. – Ji nelabai mėgsta dirbti vakarais.

Džekas sumetė, kad jo žmona greičiausiai bus ta atkakli restorane „Salve“juos aptarnavusi padavėja. Vaikas dar pagalvojo, kad kai laikai galvą po pagalvėmis, suaugusiųjų pasaulis atrodo daug gražesnis. Netgi Džekas suprato, jog ponas Salas gerokai vyresnis už nusiplūkusią žmoną, iš pažiūros tinkančią jam į dukteris.

Vienas kito atsiprašę, Alisa su Samiu Salu beveik nebeturėjo apie ką šnekėtis.

– Į Amsterdamą, – tarė tas terlius. – Kai išbadžiau jam ant užpakalio kažką iš Bacho, jis pasakė, kad keliaus į Amsterdamą.

– Mudu su Džeku išvyksim iš Helsinkio, kai tik pasirengsim kelionei, – pažadėjo Alisa.

– Tu labai talentinga moteris, – dar išgirdo Džekas Samio Salo balsą; tarytum jau iš koridoriaus.

– Ačiū, pone Salai, – padėkojo Alisa, uždarydama duris.

Amsterdamas bent jau buvo miestas, kuriame juodu iš pat pradžių rengėsi apsilankyti. Džekas nekantravo pamatyti Tatu Peterį, ir vienintelę jo koją.

– Neturėtume pamiršti Šv. Jono bažnyčios, Džekai, – tarė mama. Džekas manė, kad juodu eina į keleivinių laivų bilietų kasą, bet jis klydo. – Ten grojo tavo tėvas. Mums reikėtų nors žvilgtelėti į tą bažnyčią.

Juodu artinosi prie jūros. Naktį snigo; sunkaus pajūrio sniego sveriamos medžių šakos buvo nulinkusios žemyn.

– *Johanneksen kirkko*, – pasakė Alisa taksi vairuotojui. (Ji netgi mokėjo ištarti tos bažnyčios pavadinimą suomiškai!)

Šv. Jono bažnyčia atrodė milžiniška – didingas raudonų plytų gotikos stiliaus pastatas su dviem bokštais vienodomis saulės šviesoje žalsvai spindinčiomis smailėmis. Mediniai klauptai buvo rusvi, Džekui ta spalva priminė Hanelės pažastų plaukus. Atvykusius Džeką su Alisa pasveikino bažnyčios varpai. Pasak Alisos, tie trys varpai skambino tris pirmąsias Hendelio *Te Deum* natas.

– Do diezas, mi, fa diezas, – sušnibždėjo buvusi choro giedotoja.

Į apskritą altoriaus pano įstatytame aukštame, siaurame paveiksle buvo pavaizduotas Pauliaus atsivertimas pakeliui į Damaską. Vargonai buvo „Walcker“ firmos, iš Viurtembergo, pastatyti 1891 metais, restauruoti 1956-aisiais, septyniasdešimt keturių registrų. Džekas žinojo, kad registrais vadinamos tokios lyg ir rankenėlės, bet nesuprato, ar nuo to, kiek yra registrų, priklauso garso stiprumas, ar tembras. (Kadangi Viljamas Bernsas Džekui girdint būdavo nuolat juodinamas, berniukas nelabai domėjosi tėvo taip mėgstamu instrumentu.)

Helsinkyje išaušusią šitokią saulėtą dieną pro vitražus besiskverbianti šviesa blykčiojo ant vamzdžių – regėjosi, kad vargonai, nors ir be muzikanto, akimirksniu pratrūks gausti.Tačiau bemat prisistatė ir vargonininkas, priėjo pasisveikinti. Alisa tikriausiai buvo susitarusi su juo susitikti. Jis buvo vardu Karis Vara – draugiškas vyriškis tokiais pasišiaušusiais plaukais, kad galėjai pamanyti, jog ką tik laikė iškišęs galvą pro didžiuliu greičiu lekiančio traukinio langą. Kalbėdamas jis iš jaudulio vis narstė rankas – atrodė, kad tuoj ryšis atlikti visą jo gyvenimą

pakeisiančią išpažintį arba puls ant kelių, tarsi staiga išvydęs sukrečiantį stebuklą.

– Tavo tėtis – labai talentingas muzikantas, – bemaž pamaldžiai pasakė Vara Džekui, kuris negalėjo ištarti nė žodžio; berniukas nebuvo įpratęs girdėti ką nors *giriant* jo tėvą. – Tačiau talentą reikia puoselėti, kitaip jis sunyks. – Kario Varos balsas skambėjo kaip žemieji vargonų registrai.

– Mes žinom apie kelionę į Amsterdamą, – įsiterpė Alisa. Ji tarytum bijojo, kad Karis Vara neatskleistų šiurpios tiesos, – kad neleptelėtų kažko, apie ką nevalia šnekėti „prie Džeko".

– Ne šiaip į Amsterdamą, – kone užgiedojo vargonininkas. Džekas žvilgtelėjo į „Walcker" vargonus, gal tikėdamasis, kad instrumentas pritars. – Jis ten gros Senojoje bažnyčioje.

Džekas deramai neįvertino pagarbaus Varos tono, bet jo mama apsidžiaugė, išgirdusi bažnyčios pavadinimą.

– Tenykščiai vargonai turbūt kažkuo ypatingi, – pasakė Alisa.

Karis Vara giliai įkvėpė, tarsi ketindamas vėl iškišti galvą pro lekiančio traukinio langą.

– Senosios bažnyčios vargonai *neaprėpiami*, – tarė.

Džekas, matyt, subrūkšėjo kojomis arba kostelėjo, nes Vara vėl atkreipė dėmesį į jį.

– Aš tavo tėčiui sakiau, kad *dideli* ne visada būna *geriausi*, bet jis – jaunas žmogus, nori įsitikinti pats.

– Taigi, jis visuomet norėdavo viskuo įsitikinti pats, – pritarė Alisa.

– Kartais gal ir reikia taip elgtis, – pareiškė savo nuomonę Vara.

– O kartais *nereikia*, – paprieštaravo Alisa.

Karis Vara pasilenkė prie Džeko. Berniukas užuodė, kad sunertos vargonininko rankos kvepia muilu.

– Gal ir *tu* turi talentą groti vargonais, – pasakė Vara. Jis plačiai išskėtė rankas, lyg taikydamasis apglėbti instrumentą. – Nori pamėginti?

– Tik per mano lavoną, – nukirto Alisa, imdama Džeką už rankos.

Jie tarpu tarp klauptų eilių išėjo iš Šv. Jono bažnyčios. Saulės šviesa mirguliavo ant neseniai iškritusio sniego.

– Ponia Berns! – sušuko Karis Vara jiedviem pavymui. (Ar ji jam prisistatė esanti ponia Berns?) – Visi šneka, kad Senojoje bažnyčioje vargonininkai groja turistams ir prostitutėms!

– Ne prie Džeko! – per petį riktelėjo Alisa. Jų laukė taksi vairuotojas; kita sustojimo vieta turėjo būti prie laivų bilietų kasos.

– Aš tik norėjau pasakyti, kad ta bažnyčia „raudonųjų žibintų“ rajone, – paaiškino Vara.

Alisa kluptelėjo, bet tuoj pat atgavo pusiausvyrą ir suspaudė Džekui rankutę.

Juodu galėjo iš Helsinkio plaukti į Hamburgą, o paskui, iš Hamburgo į Amsterdamą, keliauti traukiniu. Tačiau tai būtų buvusi ilga kelionė, be to, Alisa galbūt bijojo, kad, ko gero, *pasiliktų* Hamburge; juk ji taip troško susipažinti ir padirbėti su Herbertu Hofmanu. (Gal juodu išvis nebūtų grįžę į Kanadą; Džekas nebūtų lankęs Šventos Hildos mokyklos, ir taip toliau.) Alisa Hofmanui buvo nusiuntusi tiek atvirukų, kad Džekas jau atmintinai žinojo adresą: *8 Hamburger Berg*. Jeigu jie būtų plaukę į Hamburgą – jei būtų pamatę San Paulį ir Riperbaną, ir Herberto Hofmano *Tätowierstube*, – gal tikrai būtų ten ir pasilikę.

Bet jie keliavo krovininiu laivu, plaukiančiu iš Helsinkio į Roterdamą. (Tais laikais krovininiuose laivuose dažnai būdavo kajučių keleiviams.) Iš Roterdamo į Amsterdamą Alisa su Džeku važiavo traukiniu, neilgai. Džekas gerai įsiminė tą trumpą kelionę. Lijo lietus; kai kur vanduo jau sėmė pievas. Tebebuvo žiema, tačiau be sniego. Žiūrint pro traukinio langą atrodė, kad niekada neateis pavasaris. Alisa kakta atsirėmė į lango stiklą.

– Ar stiklas nešaltas? – paklausė Džekas.

– Man taip gerai, – atsakė ji. – Gal karščiuoju.

Džekas pridėjo rankutę jai prie kaktos – jam nepasirodė per šilta. Alisa užsimerkė ir užsnūdo. Kitapus tarpo sėdintis kažkoks lyg ir verslininkas vis dirsčiojo į ją. Džekas įbedė žvilgsnį

į tą vyriškį ir stebeilijo tol, kol tas nusuko akis. Netgi būdamas ketverių berniukas jau bet ką galėdavo sugluminti įsispoksojęs.

Džekas nesitvėrė iš jaudulio, galvodamas apie vienintelę Tatu Peterio koją, ir tikriausiai mėgino įsivaizduoti, kokio didumo bus tie *neaprėpiami* Senosios bažnyčios vargonai. Bet staiga jam į galvą šovė visai kitoks klausimas.

– Mamyte? – sušnibždėjo jis. Turėjo kalbėti truputį garsiau, kad ji pabustų: – *Mamyte?*

– Ką, tu mano aktoriuk? – pašnibždomis atsiliepė ji, nors tebebuvo užsimerkusi.

– Kas yra tas „raudonųjų žibintų“ rajonas?

Alisa kurį laiką nieko nematydama žvelgė pro lekiančio traukinio langą. Kai vėl užsimerkė, kitoje vagono pusėje sėdintis verslininkas vogčiomis dar kartą dirstelėjo į ją.

– Na, – tarė Alisa, neatmerkdama akių, – manau, netrukus sužinosime.

6

Šventasis Dievo griausmas

Po Amsterdamo Alisa jau buvo tarsi kita moteris – beveik visiškai netekusi ankstesnio, kad ir menko, pasitikėjimo savimi bei vidinio savo vertės pojūčio. Džekas tikriausiai pastebėjo, kad mama pasikeitė, – nors jis negalėjo žinoti kodėl.

Toliausiai į šiaurės rytus einančioje „raudonųjų žibintų" rajono Zedeiko gatvėje buvo tatuiruočių salonas *De Rode Draak* – „Raudonasis drakonas". Ten dirbantį tatuiruotoją, Teo Rademakerį, visi vadino Tatu Teo. Ta pravardė skambėjo kaip pasityčiojimas, nes Amsterdame Rademakeriui buvo lemta amžinai likti Tatu *Peterio* šešėlyje.

Tačiau nekokia Rademakerio reputacija neatbaidė Viljamo Bernso, kuriam Tatu Teo išraižė sunkiai išskaitomą Samuelio Šaidto „Mes visi tikime vieną Dievą" fragmentą, išriestą pusračiu, ant stuburgalio. Kai kurias natas dengė žodžiai: *Wir glauben all' an einen Gott* – tai buvo pati pirma Viljamo Amsterdame pasidaryta tatuiruotė.

Vėliau jį tatuiravo Tatu Peteris, kuris jam ir pasakė, kad Tatu Teo darbas nelabai vykęs; Tatu Peteris Muzikantui išbadė ištrauką iš Bacho – *Jesu, meine Freude* („Jėzau, mano džiaugsme").

Bet jis nepasakojo, kurioje vietoje, tik pareiškė, kad jo darytoje tatuiruotėje natos nesigrumia su žodžiais.

Tikrasis Tatu Peterio, turbūt garsiausio to laiko tatuiruočių meistro, vardas ir pavardė – Peteris de Hanas. Jo prarasta koja buvo viena iš labiausiai Džeką vaikystėje viliojusių paslapčių; mamos nenoras sakyti, kaip Tatu Peteris jos neteko, žadino berniuko vaizduotę. O pačiai Alisai didžiausią įspūdį darė tai, kad Peteris de Hanas tatuiravo Herbertą Hofmaną ir kad tuodu vyrai buvo draugai.

Tatu Peterio salonas buvo vieno Šv. Olofo take stovinčio namo pusrūsyje – taigi Viljamas du kartus darėsi tatuiruotes „raudonųjų žibintų“ rajone. Pasak Tatu Peterio, Viljamui Bernsui buvo lemta visą gyvenimą būti paženklintam muzikos ženklais, o Alisa bus visam laikui paženklinta dėl jo.

Pusrūsyje esančiame salone būdavo labai šilta. Peteris dažnai darbuodavosi nusirengęs marškinius; jis Alisai sakydavo, jog tada klientai juo, kaip tatuiruotoju, dar labiau pasitiki. Džeko supratimu, tai reiškė, kad klientai negali nesižavėti paties Tatu Peterio tatuiruotėmis.

– Jeigu jau taip, – kartą pasakė Peteriui Alisa, – tai aš gal nenusirengsiu.

Džekas iš to padarė logišką išvadą: kadangi mama neturi nė vienos tatuiruotės, ji išvis prarastų klientų pasitikėjimą.

Peteris de Hanas buvo šviesiaodis kūgiškos figūros vyriškis maloniu, visada švariai nuskustu veidu ir žvilgančiais atgal nuglostytais plaukais. Jis paprastai mūvėdavo tamsiomis kelnėmis ir sėdėdavo atkišęs savo vienintelę koją į laukujes salono duris – nutrauktos kojos bigę pusiau paslėpęs, atrėmęs į medinį suoliuką ar taburetę. Sėdėdamas Tatu Peteris nesikūprindavo; jo nugara būdavo tiesutėlė, laikysena kuo puikiausia. Bet Džekas nė karto nematė jo stovinčio.

Ar jis vaikšto su ramentais, ar su dviem lazdom; o gal, kaip piratas, prisitvirtina medinę koją? Gal atvažiuoja ir išvažiuoja invalido vežimėliu? Džekas to nežinojo – jis nė karto nematė Peterio nei ateinančio, nei išeinančio.

Vėliau Džekas išgirs, jog tuomet kaip mokinys kartu su Peteriu dirbo ir jo sūnus, bet Džekas prisimins Tatu Peterio salone, be savo mamos, matęs tik dar vieną mokinį. Tai buvo šiurpokas vyriškis, vardu Jakobas Brilis. (Galbūt Brilis Džekui padarė tokį įspūdį, kad Peterio sūnus tiesiog iškrito jam iš atminties.)

Jakobas Brilis Roterdame turėjo savo tatuiruočių saloną, bet savaitgaliais jį uždarydavo, atvažiuodavo į Amsterdamą ir kiekvieną šeštadienį nuo pusiaudienio iki vidurnakčio dirbdavo Tatu Peterio salone. Ištikimi jo klientai stovėdavo eilėje, kad galėtų pas jį patekti; visi Brilio gerbėjai buvo uolūs krikščionys.

Jakobas Brilis buvo mažutis, liesas, bet raumeningas – tikras skeletas, o ne žmogus – ir kurdavo tik su religija susijusias tatuiruotes; ypač mėgo Kristaus žengimą į dangų. Ant savo kaulėtos nugaros Brilis turėjo Kristaus, iškeliaujančio iš šio pasaulio su būriu angelų, paveikslą. Rojų Brilis vaizduodavo tamsų ir debesuotą, bet jo angelai buvo su nuostabiais sparnais.

Krūtinę Jakobas Brilis patardavo papuošti Kristaus Kančia – kraujais paplūdusia Išganytojo galva su erškėčių vainiku. Krauju būdavo aptekusios ir Kristaus plaštakos, ir pėdos, ir šonas; Brilis tvirtino, kad kraujas čia labai svarbu. Pačiam Jakobui Briliui ant krūtinės buvo ištatuiruota ne tik kruvina Išganytojo galva, bet ir Viešpaties maldos žodžiai – „Tėve mūsų“. Ant žastų bei dilbių – Mergelė Marija, Kūdikėlis Jėzus ir dvi Marijos Magdalietės – viena su aureole, kita be. Pilvą jis buvo pasilikęs klaikiausiam atvaizdui – iš kapo kylančiam Lozoriui. (Alisa sakydavo, kad kaip tik dėl to Lozoriaus Briliui vis sutrinka virškinimas.)

Galėjai pamanyti, kad dviem Marijomis Magdalietėmis pasipuošęs Brilis yra krikščioniškai atlaidus – ypač toms vargo bitelėms, stoviniuojančioms „raudonųjų žibintų“ rajono tarpduriuose ir languose. Bet Brilis aiškiai parodydavo, kad smerkia prostitutes. Iš tos vietos, kur išlipdavo iš traukinio, iš Centrinės stoties, į Šv. Olofo take esantį Tatu Peterio saloną Jakobas Brilis galėdavo pėsčiomis atkeliauti nepraeidamas nė pro vieną prostitutę; tiesą sakant, tiesiausias kelias iš geležinkelio stoties į tatuiruočių saloną nėjo per „raudonųjų žibintų“ rajoną. Tačiau

Brilis apsistodavo viešbutyje Damo aikštėje, „Krasnapolskyje". (Tais laikais „Krasnapolskis" buvo gana prašmatnus viešbutis; tikrai pernelyg prašmatnus tokiam žmogui kaip Brilis.) Ir kiekvieną kartą, ar išėjęs iš „Krasnapolskio", ar sugrįždamas, Brilis būtinai pražingsniuodavo visomis „raudonųjų žibintų" gatvėmis – ir kai skubėdavo į darbą Tatu Peterio salone, ir kai eidavo atgal.

Vaikščiodavo Jakobas Brilis taip pat greitai, kaip ir visus kritikuodavo. „Raudonųjų žibintų" rajoną į atskiras dalis dalija du kanalai; Brilis patruliuodavo abiejų kanalų abiejuose krantuose ir dar šalutinėse gatvelėse. Siauriausiais skersgatviais, kur tarpduriuose stovinčias moteris galėjai paliesti ranka, jis pralėkdavo kaip įkirptas. Moterys, pamačiusios jį artėjant, traukdavosi jam iš kelio. (Džekas manė, jog todėl, kad Brilis sukelia skersvėjį.) Kartą Džekas su mama sekė paskui Brilį iš „Krasnapolskio". Juodu niekaip nesuspėjo eiti kartu su tuo mažu žmogučiu; Džekas būtų turėjęs bėgti, kad nepaleistų jo iš akių.

„Krasnapolskis" atrodė pernelyg prašmatnus viešbutis ir Džekui su Alisa – ne tik Jakobui Briliui, – bet juodu jau iš patirties žinojo, kas kartais nutinka, kai apsigyveni pigesniame. „De Roode Leeuw" („Raudonasis liūtas") buvo Damrako gatvėje, kaip tik priešais universalinę parduotuvę, kurioje Džekas sykį kažkaip atsiskyrė nuo mamos ir sugebėjo kokias penkias ar dešimt minučių išbūti pasimetęs.

„Raudonajame liūte" Džekui labai patiko žaisti su žiurke, užklupta viešbučio biliardinėje, už lazdų stovo. Džekas pastebėjo, kad kai įstatai lazdą viename stovo gale ir gerai pamakaluoji, žiurkė išbėga pro kitą galą.

„Raudonąjį liūtą" mėgo visokie prekeiviai. Kažkoks ankstesnis to viešbučio gyventojas viename iš Džeko komodos stalčių buvo palikęs gerą šūsnį užslėptos marihuanos. Džekas ją rado ieškodamas savo apatinių ir panaudojo išsitaršiusiam šienui, kuriuo buvo išklota mamos per Kalėdas Kopenhagoje jam dovanota prakartėlė, pakeisti. Taigi Džeko Kūdikėlis Jėzus gulėjo

kvaišalų guolyje, o Marija su Juozapu, ir karaliai, ir piemenys (kartu su įvairiais kitais prakartėlės veikėjais) stovėjo iki kelių įsibridę į „žolę“, o ne į šieną, kai Alisa juos aptiko. Prie prakartėlės ją pritraukė kvapas.

Alisa pareiškė, kad „De Roode Leeuw“ – ne toks viešbutis, kokio jiedviem reikia, tačiau Džekas nematė, kad ji būtų išmetusi marihuaną. Jie persikėlė į „Krasnapolskį“. Ne pirmą kartą gyveno viešbutyje ne pagal kišenę, bet šiaip jau, žinoma, nebūtų pasirinkę to, kuriame apsistoja Jakobas Brilis. Net žiurkė „Raudonajame liūte“ buvo draugiškesnė negu Brilis.

O dėl to mėginimo pasekti Jakobą Brilį, einantį per „raudonųjų žibintų“ rajoną, tai Džekas su Alisa jį sekė tik tą vienintelį kartą. Brilis ne tik kad vaikščiojo per greitai – jam apskritai nepatiko bendrauti su jais. Paprastai, „raudonųjų žibintų“ gatvėmis žingsniuodami į Tatu Peterio saloną ir atgal, Džekas su mama žaisdavo savotišką žaidimą. Kaskart stengdavosi eiti vis kitu keliu; šitaip susipažino su visomis prostitutėmis. Dauguma jų buvo draugiškos. Netrukus jau visos žinojo Džeko vardą; o jo mamą vadindavo jos, kaip tatuiruotojos, vardu – Dukterimi Alisa.

Tos kelios tarpduriuose ir languose stovinčios prostitutės, kurios į Alisą su Džeku žiūrėjo priešiškai, labai aiškiai tai parodydavo. Beveik visos tos moterys buvo jau pagyvenusios – Džekui kai kurios atrodė tokios senos, kad, ko gero, būtų tikusios jo mamai į motinas, – bet buvo ir keletas nedraugiškai nusiteikusių jaunų merginų.

Viena iš jų net išdrįso Alisai papriekaištauti.

– Čia ne vieta vaikščioti su vaiku, – pasakė.

– Man irgi reikia dirbti, – atšovė Alisa.

Tais laikais dauguma „raudonųjų žibintų“ rajono moterų buvo olandės – daugelis jų ne iš Amsterdamo. Jei kokia Amsterdamo gyventoja norėdavo tapti prostitute, ji galėdavo važiuoti į Hagą; moterys iš Hagos ir iš kitų Olandijos miestų, ir kaimo mergaitės, atvykdavo į Amsterdamą. (Mažiau apkalbų, kurias turi iškęsti šeima; ne taip gėda.)

Maždaug tuo laiku į Olandiją ėmė kraustytis šeimos iš Surinamo. Tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtaisiais „rau-

donųjų žibintų" rajone vis dažniau galėdavai pamatyti rudaodę moterį. Be to, dar prieš surinamietes ten pasirodė šviesesnio atspalvio rudaodės merginos iš Indonezijos – buvusios Nyderlandų kolonijos.

Kartą viena iš tamsesnių rudaodžių, surinamietė, įteikė Džekui dovanėlę. Džekas labai nustebo, nes anksčiau nebuvo tos moters matęs, bet ji žinojo jo vardą.

Ji sėdėjo lange, ne „raudonųjų žibintų" rajone, o lyg ir Korsjesporto take arba Bergo gatvėje, kur Džekas su mama nuėjo pasiklausinėti apie jo tėvą. Džekas iš pradžių pamanė, kad ta surinamietė ne gyvas žmogus, o manekenas – ji sėdėjo nė nekrustelėdama, ir šiaip buvo panaši į statulą, – bet staiga ta moteris išėjo į gatvę ir padavė jam šokolado plytelę, tokios pat spalvos kaip jos oda.

– Laikiau tau, Džekai, – pasakė. Berniukas iš nuostabos neteko žado. Mama jam prikišo, kad jis tai moteriai gražiai nepadėkojo.

Šiokiadienių rytais, kai Džekas su mama eidavo į Tatu Peterio saloną, „raudonųjų žibintų" gatvėse paprastai dirbdavo nedaug moterų – iš pat ryto jos darbą pradėdavo tik savaitgaliais. Naktimis, be abejo, šviesdavo visi raudonieji žibintai ir visame rajone knibždėte knibždėdavo žmonių; kartais prostitutės, pažįstančios Džeką su Alisa ir visada draugiškos, būdavo pernelyg užsiėmusios, kad galėtų pašaukti juos vardais ar bent jau linktelėti.

Netgi dar neatėjus pavasariui, kai oras tebebuvo šaltas, moterys dažniau stovėdavo tarpduriuose negu languose; jos mėgo pasišnekučiuoti. Visos avėdavo aukštakulniais bateliais, segėdavo trumpus sijonėlius ir būdavo apsirengusios palaidinukėmis arba megztinukais su didžiulėmis iškirptėmis – na, bent jau ne nuogos. Ir kadangi jos elgdavosi labai draugiškai – su Džeku, su jo motina tai ne visada, – Alisa galėjo šiek tiek pameluoti, nupasakodama sūnui prostitucijos esmę.

Tais laikais pas prostitutes galėjai pamatyti besilankančius tik vyrus; Džekas pastebėjo, kad tie vyrai atrodo labai nelaimingi,

kai kas nors juos mato tai darant. Ir kai jie išeina, tai visada paskubomis, o ateina, atvirkščiai, iš lėto, dėlioja koją už kojos (ir daug kartų praslenka pro prostitutės langą ar duris), kol *galiausiai* apsisprendžia, pas kurią moterį norėtų apsilankyti.

Alisa paaiškino, jog taip yra pirmiausia dėl to, kad tie vyrai iš prigimties viskuo nepatenkinti ir neryžtingi. O prostitutė, kaip Džekui pasakojo mama, yra moteris, duodanti patarimų vyrams, kuriems apskritai sunku suprasti moteris – arba vieną moterį, pavyzdžiui, savo žmoną. Susigėdę tie vyrai atrodo todėl, kad žino, jog iš tikrųjų apie tokius svarbius ir asmeniškus dalykus turėtų kalbėtis su savo žmonomis ar draugėmis, bet jie kažkodėl negali arba nenori to daryti. Jie „užsisklendę“, pareiškė Alisa. Moterys jiems – neįmenama mįslė, savo širdis jie ryžtasi išlieti tik svetimoms, už pinigus.

Džekas iš pradžių nesuprato, kas kam moka; paskui mama jam paaiškino, kad moka vyrai. Mama tvirtino, kad tai labai nemalonus darbas – klausytis tų nelaimingų vyrų išsipasakojimų. Buvo matyti, kad jai gaila prostitučių, todėl ir berniukas jautė joms gailestį; o į tuos vyrus Alisa žiūrėjo su panieka, taigi juos niekino ir Džekas.

Tačiau Džeko ir Alisos panieka anaiptol neprilygo Jakobo Brilio paniekai. Brilis kone apčiuopiamai bjaurėjosi ir prostitutėmis, ir jų klientais. Negana to, jis buvo kupinas paniekos Džekui ir jo mamai. Alisa sūnui sakė, jog tikriausiai todėl, kad ji yra netekėjusi motina, o Džekas – nesantuokinis vaikas.

Briliui Alisa nepatiko dar ir dėl to, kad buvo tatuiruotoja; jis vis burbėjo, kad padori moteris neturėtų grabinėti pusnuogių vyrų. Pats Brilis nedarydavo tatuiruočių moterims – nebent ant plaštakų ar dilbių, arba ant pėdų ar kulkšnių. Kiek aukščiau būdavo, pasak jo, jau „per aukštai“; bet kurioje kitoje moters kūno vietoje – „pernelyg intymu“.

Moterims, kurios pageidaudavo su religija susijusių tatuiruočių arba per aukštai, arba pernelyg intymiose kūno vietose, būdavo patariama kreiptis į Dukterį Alisą, nors Brilis nepalankiai žiūrėjo į tai, kad ji kuria tokias tatuiruotes. Jis sakė, jog Alisa nėra tiek religinga, kad galėtų nuoširdžiai tai daryti.

Alisa piešdavo mažus, dailius kryželius, apkaišytus rožėmis, kokius jaunoms moterims patikdavo turėti užslėptus tarp krūtų – tarsi tai būtų kaklo papuošalas, kabantis ant ilgos nematomos grandinėlės. Ji mokėjo ištatuiruoti ir Nukryžiuotąjį, didumo sulig žmogaus mente. (Bet gal ne taip baisiai kenčiantį ir tikrai ne tokį kruviną kaip Brilio mirštantis Jėzus.) Paprašyta ištatuiruodavo ir Išganytojo galvą su erškėčių vainiku, dažniausiai ant žasto arba ant šlaunies; Brilis tą galvą peikdavo, nes Alisos piešiamas Kristus jam atrodė „pagautas ekstazės".

– Gal mano Jėzus jau žengia į dangų, – kartą paaiškino jam Alisa.

Jakobas Brilis tą mintį atmetė grėsmingu mostu. Jis staiga priglaudė dilbį sau skersai krūtinės, lyg taikydamasis viršutine kaulėtos plaštakos puse suduoti Alisai per veidą.

– Tik jau ne mano salone, Brili, – sudraudė jį Tatu Peteris.

– Ne prie Džeko, – tarė Alisa. (Tai jau buvo įprastas jos priedainis.)

Brilis pervėrė juos abu tūžmingu žvilgsniu, kokiu paprastai nutvilkydavo prostitutes.

Džekas su Alisa nė karto nematė Jakobo Brilio išeinančio iš Tatu Peterio salono; jis iš ten išeidavo kiekvieno šeštadienio vidurnaktį, kai „raudonųjų žibintų" rajone gyvenimas liedavosi per kraštus ir jame vos tilpdavo visi, atkakliai ieškantys svarbiausių čia teikiamų paslaugų, – kai dirbdavo visos merginos. Vėliau Džekas galvos, kiek laiko sugaišdavo Brilis, kol pagaliau parsigaudavo į „Krasnapolskį", praėjęs pro kiekvieną prostitutę kiekviename lange ar tarpduryje.

Ar jis niekada nesulėtindavo žingsnių? Nejaugi nė viena moteris nė karto nepriverė jo sustoti? Ar pragaro kančių atšvaitai Brilio akyse išblėsdavo tik kai jis miegodavo? O gal jo sapnuose pragaras liepsnodavo dar ryškiau?

Kadangi Alisa nemėgo šiaip jau labai jaukiame Tatu Peterio salone dirbti kartu su Jakobu Briliu, dažną šeštadienį Peteris jai pasiūlydavo parodyti savo talentą Zedeiko gatvėje ir galbūt šio to išmokyti „Raudonajame drakone" įsitaisiusį Teo Rademakerį.

– Vargšas Tatu Teo, – sakydavo Peteris. – Manau, kad šiandien jis mielai pailsėtų. Arba pasimokytų iš Dukters Alisos.

Daugelio žmonių menkinamas Tatu Teo tikrai nebuvo terlius; jam tiesiog nepasisekė, kad tame pačiame „raudonųjų žibintų“ rajone dirbo ir toks puikus meistras kaip Tatu Peteris. Rademakeris anaiptol neatrodė toks prastas tatuiruotojas kaip Samis Salas ar Trondas Halvorsenas – jam trūko tik sveiko proto, pasak Alisos, o ne gabumų. Be to, Alisai patiko jaunutis Tatu Teo mokinys, Robis de Vitas. Niekam iš aplinkinių nebuvo paslaptis, kad Robis ją iki ausų įsimylėjęs.

Taigi Džekas su Alisa sprukdavo kuo toliau nuo Jakobo Brilio, kai tik galėdavo. (Vargu ar Brilis jų pasigesdavo; jis troško, kad jie išvis išsinešdintų.) *De Rode Draak* Džekui bei jo mamai būdavo malonus aplinkos pakeitimas – ten užsukdavo aibės turistų, ypač šeštadieniais. Kartais tomis dienomis, jei Tatu Peteris turėdavo daugiau klientų, negu juodu su Jakobu Briliu įstengdavo aptarnauti, Peteris pas jį atėjusius žmones kilniaširdiškai siųsdavo į „Raudonąjį drakoną“ – perspėjęs, kad kreiptųsi tik į Dukterį Alisą.

Rademakeris tikriausiai jausdavosi dėkingas už suteiktą progą papildomai uždirbti, nors jam gal būdavo skaudu girdėti naują klientą pageidaujant Alisos. Tatu Teo mėgo Alisą, jai jis irgi patiko. Džeko bei jo mamos gyvensena vėl tarytum nusistovėjo; pirmos savaitės „raudonųjų žibintų“ rajone jiedviem daug kuo priminė laimingiausias dienas Kopenhagoje su Tatu Ole ir Mergišiumi Madsenu.

Kaip ir Larsas, Robis de Vitas stengėsi pelnyti Alisos meilę itin maloniai elgdamasis su Džeku. Alisai Robis patiko, bet daugiau nieko tarp jų nebuvo. Ir Alisa, ir Robis mėgo Bobą Dilaną; juodu drauge pritardavo Dilano dainoms, „Raudonajame drakone“ nustelbiančioms tatuiravimo mašinėlių birzgimą. Ir Rademakeris mielai klausydavosi Dilano. Jis Dilaną vadino tikrąja pavarde ir visada pasakydavo ją vokiškai – kaip vėliau paaiškės, netaisyklingai.

– Gal vėl pasiklausom *der Zimmerman*? – pasiūlydavo Tatu Teo, mirktelėdamas Džekui, kurio pareiga buvo uždė-

ti seno albumo plokštelę. (Vokiškai sakant, žmonės klausosi *den Zimmerman.*)

Džekui patiko Robiui de Vitui ant smakro styrantis gyvaplaukių kuokštas, primenantis Mergišiaus Madseno pastangas užsiauginti barzdą. Kadangi Džeko prakartėlės figūros, netgi Kūdikėlis Jėzus, vis dar atsidavė kvaišalais, berniukas atpažindavo nuo Robio sukamų cigarečių sklindantį salsvą marihuanos kvapą, bet neskaičiavo, kiek kartų mama užtraukdavo „žolės". Ji sakydavo, jog tai padeda jai dainuoti į toną kartu su Bobu.

Rademakeris pasakojo vieną vasarą dirbęs žvejybiniame laive prie Aliaskos krantų; kažkoks „eskimų tatuiruotojas" jam ant krūtinės buvo išbadęs ruonį, o ant nugaros – Kodjako lokį.

Apskritai Džekas su mama buvo laimingi – bent jau taip atrodė Džekui.

Jo mama nusiuntė dar vieną atviruką poniai Vikstid. Tuomet Džekas dar nežinojo, jog ponia Vikstid buvo atsiuntusi pinigų; kad jie ir toliau gyventų jiedviem pernelyg brangiuose viešbučiuose, buvo iš dalies ponios Vikstid sumanymas. Ji pasirodė esanti labai gera Šventos Hildos mokyklos auklėtinė, tikrai. (Gal ponia Vikstid manė, kad prabangus viešbutis – tokia pat šviesesnės Alisos ateities garantija kaip ir škotiško akcento atsikratymas.)

Tame atviruke buvo pavaizduotas vienas iš siaurų Amsterdamo kanalų; languose bei tarpduriuose stovinčių prostitučių, be abejo, negalėjai įžiūrėti. „Džekas siunčia linkėjimus Lotei", – brūkštelėjo Alisa. Vėliau Džekas neprisimins, ar ten dar buvo kas nors daugiau parašyta. Prie Lotės vardo jis nupiešė besišypsantį veidelį; ir dar liko pakankamai vietos inicialui *Dž.*

– Lotė žinos, kas čia, – patikino Džeką mama.

Taigi į Torontą iškeliavo atvirukas su linksmu Džeko veideliu.

Bet kas gi atsitiko tam mažam berniukui, kuris, būdamas trejų, viską įsimindavo taip pat nuosekliai kaip devynerių metų vaikas? Kur dingo Džeko gebėjimas išlaikyti atmintyje visokias smulkmenas bei laiko tėkmės suvokimas, kuris, kai jam buvo ketveri, atrodė kaip vienuolikamečio?

Tik ne Amsterdame; ten Džekas manėsi su mama išgyvenęs gal porą mėnesių, kol juodu galiausiai ryžosi įžengti į Senąją bažnyčią ir išgirdo gaudžiant tuos *neaprėpiamus* vargonus. Iš tikrųjų Alisa, žinoma, nedelsė nė savaitės.

Oude Kerk, Senoji bažnyčia, stovinti pačiame „raudonųjų žibintų" rajono centre, pašventinta berods Utrechto vyskupo, 1306 metais, yra seniausias Amsterdamo pastatas. Ta bažnyčia nukentėjo nuo dviejų didžiulių gaisrų, įsiplieskusių 1421 ir 1452 metais; paskui altorius smarkiai apgadino 1566-aisiais siautėję ikonoklastai. 1578-aisiais, kai Amsterdamas oficialiai tapo protestantų miestu, nuo Senosios bažnyčios buvo nulaupytos visokios Romos katalikų puošmenos ir ji visa atnaujinta, kad tiktų protestantų apeigoms. Sakykla išlikusi nuo 1643 metų, choro užtvara – nuo 1681-ųjų. Senojoje bažnyčioje palaidota pirmoji Rembranto žmona, be to, ten yra penki antkapiai septyniolikto amžiaus olandų jūrų didvyriams atminti.

Vargonai, kaip ir sakė Karis Vara, *neaprėpiami* ir labai seni. Juos 1726 metais pastatė Kristianas Fateris iš Hamburgo, Vokietijos. Fateriui prireikė dvejų metų, kad sukonstruotų milžinišką ir tikrai gražų keturiasdešimt trijų registrų instrumentą, kuris tuoj pat išsiderino, kai tik buvo įjungtas daugiau negu vienas registras. Taigi ir tų vargonų ydos atrodė neaprėpiamos – jie vienuolika metų stovėjo išsiderinę. Galiausiai kažkokiam Miuleriui buvo pavesta Faterio vargonus išardyti ir išsiaiškinti, kas juose negerai. Miuleris užtruko penkerius metus, kol juos sutaisė.

Bet Senosios bažnyčios vargonai vis tiek dažniausiai būdavo išsiderinę; jie derinami prieš kiekvieną koncertą dėl seno pastato vidaus temperatūros – Senosios bažnyčios neįmanoma gerai prišildyti.

Ir tądien Senoji bažnyčia dvelkė šalčiu; Džekas su mama sėdėjo ant vargonų suolelio greta *jaunesniojo* vargonininko – minkštabūdžio vaikigalio, kuriam dar nereikėjo skustis. Jis, matyt, buvo vunderkindas. Pasak Alisos, apie jaunuolio talentą jai pasakojo *vyresnysis* vargonininkas, Jakobas Venderbosas, per-

nelyg užsiėmęs, kad ištaikytų laiko su ja susitikti. (Venderbosas dar grojo vargonais ir Amsterdamo Vesterkerke, ir Harlemo bei Delfto bažnyčiose.) Taigi Alisa galėjo pasišnekėti tik su penkiolikmečiu jo mokiniu.

Jaunasis genijus, vardu Fransas Donkeris, prisibijojo Alisos, kaip visi tokio amžiaus vaikinukai. Kaip ir Andreasas Breivikas, jis kalbėdamas nedrįso pakelti į ją akių. Kiek Džekas suprato, jo mama iš persigandusio vunderkindo sužinojo, kad Karis Vara klydo manydamas, jog Viljamas priimtas į darbą Senojoje bažnyčioje kaip vargonininkas, – iš tikrųjų jis buvo nusamdytas tik tam, kad derintų vargonus. Už šias nuolatines daug pastangų reikalaujančias paslaugas Viljamui būdavo leidžiama pratintis groti tuo milžinišku instrumentu. Fransas Donkeris Džekui ir Alisai pasakojo, jog tai tikrai ypatingi vargonai – „ir nuostabūs, ir sudėtingi“; ir Viljamas ne tik kad suderindavo juos geriau, negu kas galėjo prisiminti, – visų dėmesį traukė ir liūdnai pagarsėjęs jo muzikavimas. (Džeko dėmesį išblaškė kūdikių pudros kvapas, ir jis visiškai susipainiojo.)

– Aš labai gerbiu Viljamą – kaip vargonininką, – šnekėjo jaunasis Donkeris.

– Maniau, kad jis dabar tik vargonų *derintojas*, – tarė Alisa.

Fransas Donkeris nuleido tuos žodžius negirdomis. Jis kuo rimčiausiai paaiškino, kad Senojoje bažnyčioje nuolat kas nors vyksta, nuo ankstaus ryto iki pat nakties. Be pamaldų ir choro repeticijų, čia dar būna ir visokių viešų kultūros renginių, dažniausiai vakarais, – ne tik koncertų bei rečitalių, bet ir įvairiausių paskaitų bei poezijos skaitymų. Nebūtų gerai, jeigu ilgokai trunkančiomis Senosios bažnyčios darbo valandomis kas nors derintų vargonus.

– Tai kada jis tai darydavo? – paklausė Alisa.

– Na... – Jaunasis Donkeris lyg sudvejojo. Gal jis pasakė: – Viljamas vargonus imdavo derinti tik po vidurnakčio. O groti dažniausiai pradėdavo antrą ar trečią nakties.

– Vadinasi, grodavo tuščioje bažnyčioje? – tarė Alisa.

– Na... – vėl tarytum nesiryžo pasakoti Fransas Donkeris. Džeką jau pjovė nuobodulys, mintys klaidžiojo kažkur kitur, bet jis

manėsi išgirdęs Donkerį sakant: – *Oude Kerk* – labai didelė bažnyčia, labai aidus pastatas. Reverberacijos trukmė čia – penkios sekundės. – Vunderkindas žvilgtelėjo į Džeką ir paaiškino: – Tai laikas, per kurį tavo grojamos muzikos aidas sugrįžta pas tave.

– O, – murmtelėjo berniukas; jį ėmė miegas.

Jaunasis Donkeris niekaip negalėjo liautis jį mokęs:

– Bachas tavo tėčio mėgstamiausias tokatas sukūrė atsižvelgdamas į didelės erdvės poveikį. Erdvėje muzika sklinda...

– Gana apie tą muziką, – pertraukė jį Alisa. – Tai jis grodavo tuščioje bažnyčioje?

– Na...

Visa kita buvo sunkoka suprasti ir Alisai, o ketverių metų vaiko galvelėje tai išvis netilpo. Jei reverberacijos trukmė Senosios bažnyčios *viduje* yra penkios sekundės, tai po kiek laiko vargonų muzikos aidas, kai būdavo grojami dramatiškiausi Bacho kūriniai, – pavyzdžiui, jo Tokata d-moll, – pasiekdavo prostitutes jų kambarėliuose Oudekerkspleine, pasagos formos gatvėje, einančioje palei Senąją bažnyčią? (Galbūt po šešių ar septynių sekundžių? O gal ir prostitutės jį išgirsdavo po penkių sekundžių?)

Lauke vargonų muzika tikriausiai skambėdavo ne taip garsiai, tačiau antrą ar trečią valandą nakties, kai šurmulys „raudonųjų žibintų" rajone pritildavo, šaltame žiemos ore garsas, matyt, sklisdavo toli už Oudekerkspleino. Moterys, dirbančios siauriausioje, šlykščiausioje gatvelėje, – čia pat esančiame Trompeterio take, – turbūt irgi puikiai girdėdavo Viljamą Bernsą grojant savo numylėtąjį Hendelį ar itin mėgstamą Bachą. Gal netgi anapus kanalo, kitoje Oudezeids Forburgvalio pusėje, jo galėdavo klausytis tarpduriuose tebestovinčios prostitutės.

– Tokiu laiku daugelis vyresnių prostitučių jau rengiasi eiti namo – jos baigia darbą, – drebančiu balsu suvapėjo Fransas Donkeris – tarsi baimindamasis, kad tokių dalykų gal nevalia pasakoti „prie Džeko". (Donkeris nežinojo, kad Džekas mano, jog prostitutės yra tik nenuilstančios patarėjos, mėginančios pačius niekingiausius vyrus išmokyti to, ką jiems reikėtų išmanyti apie moteris.)

Tais laikais „raudonųjų žibintų“ rajone buvo daug pagyvenusių prostitučių – netgi pradėjusių septintą dešimtį – ir nemažai jų dirbo pirmame aukšte esančiuose kambarėliuose aplink Senąją bažnyčią. Vyresnes rajono moteris gal greičiau sujaudindavo bažnytinė muzika, nors Donkeris turėjo pripažinti, kad ir kelios jaunos prostitutės tapo pernakt išsėdinčiomis Bacho ir Hendelio mėgėjomis.

– Ar tu nori pasakyti, kad prostitutės ateidavo čia klausytis, kaip jis groja? – paklausė Alisa.

Fransas pasimuistė ant vargonų suolelio; lygiu odiniu sėdynės paviršiumi slystelėjo į vieną pusę, paskui į kitą. („Vėl tas kūdikių pudros kvapas“, – galvojo Džekas.)

Po daugelio metų kūdikių pudros kvapas Džekui primins prostitutes; jis mintyse matys tas pavargusias moteris, nusivalančias makiažą ir kabinančias darbo drabužėlius į nedideles sienines spintas. Jos neavėdavo aukštakulnių batelių ir nesegėdavo trumpų sijonukų, kai eidavo namo – ir kai iš ryto arba po pietų skubėdavo į darbą. Jų gatviniai drabužiai buvo mėlyni džinsai arba senos laisvos kelnės; auliniai ar šiaip masyvūs batai, galima sakyti, beveik be kulnų; be to, tos moterys paprastai vilkėdavo figūros nepagražinančiais, bet iš pažiūros šiltais paltais ir nešiodavo veltines skrybėles. Jos neatrodydavo kaip prostitutės, tik kad būdavo antra ar trečia valanda nakties, o kokia gi dar moteris tokiu laiku galėtų viena vaikštinėti po miestą?

Kuo vargonų muzika taip pakerėjo tas moteris, kad jos lyg įkalintos „raudonųjų žibintų“ rajone užtrukdavo dar bent vieną ar dvi valandas? Fransas Donkeris pasakojo, kad Senojoje bažnyčioje dažniausiai sėdėdavo keliolika moterų ir daugelis jų išeidavo tik kai Viljamas liaudavosi grojęs, neretai tik ketvirtą ar penktą valandą ryto, kai Senojoje bažnyčioje būdavo labai šalta.

Taigi Viljamas Bernsas rado klausytojų – jis grojo prostitutėms!

– Jos tikrai suprato, ko jis vertas, – toliau šnekėjo jaunasis genijus – taip autoritetingai, kaip šneka tik vunderkindai arba pamišėliai. – Kartais ir aš atsikeldavau paryčiais ir ateidavau paklausyti, kaip jis groja. Kaskart čia būdavo vis daugiau mote-

rų. Jis – puikus muzikantas. Bachą ir Hendelį Viljamas gali grot užsimerkęs.

– Gana apie tą muziką, – vėl pertraukė Donkerį Alisa. – Sakyk, kas atsitiko.

– Berods viena iš moterų parsivedė jį namo... tiesą sakant, ne viena.

Bet čia buvo ne tai, kas atsitiko, arba dar ne viskas. (Šį kartą Džekas negalėjo susikaupti dėl nelemtos kūdikių pudros.)

Senosios bažnyčios administracijai turbūt atrodė, jog tai nepadoru, – kad Viljamas groja prostitutėms, ką jau kalbėti apie bendravimą su jomis. Šiaip ar taip, tai juk bažnyčia. Jis tikriausiai buvo išmestas iš darbo, ar panašiai. Ir tada prostitutės – bent jau kelios iš vyresnių – pakėlė triukšmą. Visaip reiškė protestą. Amsterdame demonstracijų niekada netrūko. Pro „Krasnapolskio" langus Džekas su Alisa matė nemažai mitingų Damo aikštėje. Tai buvo hipių laikai. Alisa nuolat tatuiruodavo visokius taikos simbolius ir (dažnai ir vaikinų, ir merginų lyties organų srityje) lėkštą to laikotarpio devizą: *Mylėkis, o ne kariauk.* Keli iš jų matytų žmonių sambūrių neabejotinai buvo demonstracijos prieš karą Vietname.

Galbūt „raudonųjų žibintų" rajono prostitutės palaikė Viljamą ir priglaudė jį kaip savą.

– Jos į jį žiūrėjo kaip į persekiojamą menininką, – pasakė Fransas Donkeris. – Kai kurios taip pat žiūri ir į save.

O dėl to, kur dabar yra Viljamas, tai jaunasis genijus pažvelgė į Džeką, ne į Alisą, kai tarė:

– Turėsite paklausinėti prostitučių. Aš pradėčiau nuo vyresnių.

Alisa žinojo, su kuriomis prostitutėmis reikėtų pasišnekėti. Dauguma jų, bet ne visos, atrodė pagyvenusios; tai buvo kaip tik tos rajono moterys, kurios elgėsi itin nedraugiškai.

– Ačiū, kad skyrei mums laiko, – padėkojo Alisa jaunesniajam vargonininkui. Ji atsistojo nuo suolelio ir ištiesė ranką Džekui.

– Gal norite, kad jums ką nors pagročiau? – paklausė Fransas Donkeris. Džeko mama jau tempė sūnų prie siauros laiptinės. Jie buvo tarsi kokioje galerijoje užpakalinėje Senosios bažnyčios

dalyje, virš parapijiečių ir jų nematomi; dar aukščiau į viršų kilo gal dvidešimties ar daugiau pėdų ilgumo vargonų vamzdžiai.

– Pagrok, ką groja Viljamas, jei nori, – atsakė Alisa jaunajam vargonininkui. Ji neketino pasilikti ilgiau ir pasiklausyti.

Su mama jau išeidamas, Džekas dar pamatė Donkerį barstant oda aptrauktą suolelį kūdikių pudra. Tai *tikrai* kūdikių pudros kvapas! Visas pudruotas buvo ir vunderkindo kelnių užpakalis. Taip jaunasis vargonininkas ant suolelio greičiau slysčiojo į šonus. Jis nebūtų galėjęs pasiekti viename ir kitame gale esančių trimis eilėmis išdėstytų klavišų glotniu odos paviršiumi neslidinėdamas iš kairės į dešinę ir atgal.

Nuo klaviatūros aukštyn ėjo medinis frontonas; medyje žiojėjo daugybė pragręžtų skylių – kur buvo iškritusios ar išlupinėtos žalvarinės jungiamosios detalės. Be savo natų, vargonininkas galėjo matyti tik vitražą. Viskas aplink Donkerį buvo sena ir aptriušę, tačiau tai nebeatrodė svarbu, kai jis ėmė groti.

Alisa nespėjo laiku ištrūkti iš Senosios bažnyčios. Sodrus skambesys, tobula tonų kaita, antifona ir rezonuojantis aidas – Bacho Tokata ir fuga d-moll – griūte užgriuvo juos, kai jie lipo laiptais. Džekas ilgai atsimins medinį turėklą vienoje įvijų laiptų pusėje. Kitoje pusėje vietoj turėklo buvo vaškuota virvė, deginto cukraus spalvos; stora kaip suaugusio vyro riešas.

Juodu išsvirduliavo iš laiptinės lyg apsvaiginti kurtinamo gaudesio. Alisa norėjo greičiau sprukti iš bažnyčios, bet ne ten pasuko. Jie atsidūrė centrinėje navoje, priešais altorius; dabar juos iš visų pusių supo nežmoniškas griausmas.

Kur paprastai sėdi parapijiečiai, pačiame tos bažnyčios dalies viduryje, spietėsi priblokštų turistų grupė. Jų gidas atrodė netekęs žado vidury sakinio – taip ir stovėjo išsižiojęs, tarsi Bachas būtų veržęsis iš jo. Kad ir ką jis ten pasakojo, buvo aišku, kad pabaigs tik kai nutils tokata ir fuga.

Lauke, Oudekerkspleine, blausioje pavakario šviesoje, muzikos klausėsi languose bei tarpduriuose stovinčios prostitutės. Jos neabejotinai žinojo, kokį kūrinį Donkeris groja; tikrai buvo daug kartų girdėjusios Bacho Tokatą ir fugą d-moll paryčiais. Iš

nelabai patenkintų prostitučių veidų Džekas ir jo mama suprato, kad Viljamas šį kūrinį groja geriau negu jaunasis Fransas.

Džekas su Alisa nuskubėjo tolyn. Buvo ne laikas ko nors klausinėti tas nedraugiškai nusiteikusias moteris – tik jau ne dabar, kai skamba ši muzika. Kurtinamas garsas sklido paskui juos iki Varmustrato; šventasis Dievo griausmas persekiojo ir einančius pro policijos nuovadą. Tik nuskuodę daugiau negu pusę kelio į Šv. Olofo take esantį Tatu Peterio saloną juodu nebegirdėjo tų neaprėpiamų vargonų gaudesio.

Ar Viljamo, kaip vargonininko, karjera jau eina į pabaigą? Ar jis tik *derina* vargonus, praktikuojasi, bet negroja viešai – arba groja tik labai jau neįprastu laiku nerafinuoto skonio klausytojoms? O gal tai iš tikrųjų ypatinga garbė – tiesiog *girdėti* tuos neaprėpiamus Senosios bažnyčios vargonus?

Tai buvo išties didingas ir šventas gaudesys. Jis vertė netgi prostitutes, kurios šiaip jau nieko nenori daryti nemokamai, visiškai jam atsiduoti – tiesiog *klausytis*.

7

Irgi ne pakeliui

Tūkstantis devyni šimtai trisdešimt devintų metų lapkričio devintą dieną Leitas patyrė pirmą vokiečių antskrydį. Uostas nenukentėjo, bet Alisos mama sausakimšoje priešlėktuvinėje slėptuvėje persileido. „Štai tada aš ir turėjau gimti“, – sakydavo Alisa.

Jeigu ji būtų gimusi „tada“, jos motina gal nebūtų mirusi gimdydama, be to, Alisa gal nebūtų susipažinusi su Viljamu Bernsu – o jeigu jie ir būtų susitikę, jai būtų buvę tiek pat metų kiek ir jam. „Taigi būčiau atsispyrusi jo žavesiui“, – tvirtino ji. (Džekas kažkodėl tuo abejojo, netgi būdamas mažas.)

Berniukas užmiršo iš Surinamo kilusios prostitutės vardą – tos, kuri jam arba Korsjesporto take, arba Bergo gatvėje davė šokolado plytelę, tokios pat spalvos kaip jos oda, – bet jis puikiai prisiminė, kad tos dvi gatvelės, tarp Singelio ir Herengrachto, ėjo tolėliau nuo „raudonųjų žibintų“ rajono – iki jų buvo gal dešimt ar penkiolika minučių kelio pėsčiomis – ir atrodė, jog tai tiesiog gyvenamųjų namų kvartalas, ne toks aptriušęs.

O dėl gandų apie Viljamą, paskatinusių Alisą pasiklausinėti ten, tai kreiptis į Dviratininką, dėdę Geritą, Alisai patarė arba

Blondinė Nelė, arba Juodoji Lola. Juodoji Lola buvo pagyvenusi baltaodė moteris juodais kaip degutas dažytais plaukais, o dėdė Geritas – niurzgus senukas, dviračiu važinėjantis nupirkti, ko reikia prostitutėms. Jis vežiojosi sąsiuvinį, kuriame moterys surašydavo, ko norėtų priešpiečiams ar šiaip užkąsti. Dėdė Geritas reikšdavo nepasitenkinimą, jei kuri mergina per daug visko užsiprašydavo, be to, jis nepriimdavo užsakymų nupirkti tamponų ar prezervatyvų. (Gal prostitutės turėjo ir kokį kitą pasiuntinį, aprūpinantį jas tamponais ir prezervatyvais, bet Džekas su mama nė karto jo nematė.)

Moterys be paliovos erzino dėdę Geritą. Kartais jis, norėdamas nubausti už šaipymąsi, vienai ar kitai prostitutei nieko nebepirkdavo – paprastai tik porą dienų. Viena liesa kaip skiedra prostitutė, vardu Saskija, įprato prašyti Alisos su Džeku, kad jie nupirktų jai sumuštinį. Saskija buvo nežmoniškai raji mergina ir dėdė Geritas nuolat ant jos pykdavo. Ji duodavo Džekui arba jo mamai pinigų už raguolį su kumpiu ir sūriu beveik kiekvieną kartą, kai tik juos pamatydavo. Vėl eidami pro šalį, Džekas su Alisa užnešdavo Saskijai sumuštinį – jeigu ji nebūdavo su klientu.

Kadangi Saskija buvo populiari prostitutė, Džekas suvalgė daugybę raguolių su kumpiu ir sūriu. Alisa mielai nupirkdavo Saskijai sumuštinį ir už savo pinigus. Kaip ir daugelis kitų „raudonųjų žibintų“ rajono moterų, Saskija turėjo ką papasakoti, o Alisa buvo gera klausytoja – na, ji mokėjo išklausyti moteris. (Prostitutės, galinčios pripasakoti visokių liūdnų dalykų, berods įžvelgė tą Alisos būdo bruožą, gal todėl, kad matė, jog ir jos pačios gyvenimo istorija liūdnoka.)

Saskijos praeityje buvo du vyrai. Pirmas tos vargšės merginos skriaudikas buvo klientas, kuris apdegino ją kambarėlyje Bludo gatvėje. Mėgino padegamuoju skysčiu aplieti jai veidą, bet Saskija spėjo dešiniu dilbiu prisidengti akis bei nosį; ji smarkiai apdegė, tačiau tik nuo riešo iki alkūnės. Kai žaizda užgijo, Saskija pasipuošė nudegimo rando sudarkytą ranką apyrankėmis. Stovėdama savo kambarėlio tarpduryje, ji ištiesdavo tą ranką į

Bludo gatvę ir žvangindavo apyrankes. Tai patraukdavo dėmesį – turėdavai į ją pažvelgti. Saskija šitaip prisiviliodavo aibes klientų.

Ji atrodė pernelyg liesa, kad galėtum ją pavadinti gražia, – be to, šypsodamasi galimiems klientams ji niekada nepraverdavo burnos, nes jos buvo nekokie dantys.

– Gerai, kad prostitutėms nereikia bučiuoti klientų, – kartą pasakė Saskija Džekui, – nes niekas nenorėtų bučiuotis su manimi. – Ji plačiai nusišypsojo berniukui, rodydama savo nuskilusius dantis ir tuščius tarpus.

– Gal ne prie Džeko... – įspėjo ją Alisa.

Saskija buvo beprotiškai patraukli, su tomis žvangančiomis apyrankėmis ant vienos rankos, – kairė jos ranka, neapdegusi, būdavo plika. Gal vyrai manydavo, kad ji – moteris, netvardanti savo jausmų; o gal juos traukdavo nematomos jos žaizdos, gilesnės negu nudegimo randas ant rankos. Jos akyse galima buvo įžvelgti skausmą, tarsi tebeliepsnojančią ugnį.

Antras Saskijos dviejų vyrų istorijos veikėjas buvo klientas, kuris ją sumušė, nes ji nenusimovė apyrankių. Prisiklausęs kalbų, kad ji apdeginta, jis norėjo pamatyti randą. (Džekas tuomet pamanė, kad tam vyriškiui tikriausiai dar labiau reikėjo gero patarimo negu įprastiems prostitučių klientams.)

Saskija taip klykė, kad keturios kitos Bludo gatvės moterys ir dar trys merginos, dirbusios už kampo, Oudezeids Achterburgvalyje, išgirdusios atlėkė jos gelbėti. Jos ištempė vyriškį, kuriam žūtbūt reikėjo patarimo, į Bludo gatvę ir ten pliekė, tvatijo drabužių pakabais, daužė kanalizacine pompa – kol galiausiai viena iš moterų pataikė jam tiesiai į galvą metaliniu bidė kamščiu ir kaip reikiant sukruvino. Jis buvo kone be sąmonės ir jau kliedėjo, vis dar negavęs jokio patarimo, kai atvažiavo policija ir jį išsivežė.

– Čia ir buvo tai, kas atsitiko tavo dantims? – paklausė Saskijos Džekas.

– Taip, Džekai, – linktelėjo ji. – Savo randą rodau tik tiems žmonėms, kurie man patinka. Gal ir tu su mamyte norėtum pamatyti?

– Žinoma, – atsakė berniukas.

– Tik jeigu neapsunkinsim... – pridūrė Alisa.

– Ne, visai ne, – tarė Saskija.

Ji įsivedė juos į savo kambarėlį, uždarė duris ir užtraukė užuolaidas, tarytum Džekas su mama būtų buvę jos klientai. Džekas nustebo pamatęs, kiek mažai tame kambarėlyje baldų – tik viengulė lova ir naktinis staliukas. Šviesa neryški – degė tik viena lempa su raudonu stikliniu gaubtu. Sieninė spinta buvo be durų; joje kabėjo beveik vien apatiniai ir rimbas, kokiais pliaukši liūtų tramdytojai.

Tiesa, ten dar buvo kriauklė ir baltas emaliuotas stalelis, kokį gali tikėtis pamatyti ligoninėje ar gydytojo kabinete. Ant stalelio pūpsojo didelė krūva rankšluosčių, vienas iš jų buvo patiestas ant lovos – Džekas pamanė, jog dėl viso pikto, jei vyrai, atėję prašyti patarimo, vilkėtų šlapiais drabužiais. Daugiau nebuvo kur sėstis, tik ant lovos; Džekui dingtelėjo, jog tai labai neįprasta vieta patarinėti ar klausytis patarimų, tačiau Saskijai tai, matyt, atrodė visiškai normalu; atsisėdusi ant lovos, ji pakvietė Džeką su Alisa įsitaisyti šalia.

Paskui vieną po kitos nusimovė apyrankes ir padavė Džekui. Raudonoje stikliniu gaubtu pridengtos lempos šviesoje berniukas ir jo mama apžiūrėjo susiraukšlėjusį, tarsi dar nesugijusį Saskijos rando paviršių, panašų į nuplikytos vištos kaklą.

– Nebijok, Džekai – gali paliesti, – tarė Saskija. Jis nenoriai palietė.

– Skauda? – paklausė.

– Dabar jau ne, – atsakė Saskija.

– O dantis tebeskauda? – dar pasidomėjo berniukas.

– Tų, kurių nebeturiu, neskauda, Džekai.

Ji leido jam vėl po vieną užmauti jai apyrankes; jis stengėsi jų nesumaišyti, mauti nuo didžiausios iki mažiausios.

Kas galėjo atsisakyti atnešti tai liesai, alkanai merginai sumuštinį? Džekas niekino dėdę Geritą, Dviratininką, už tai, kad jis nuolat pyksta ant Saskijos ir nieko jai neperka. Tačiau kaprizingasis prostitutes aptarnaujantis senukas taip elgėsi dėl savų priežasčių. Paryčiais jis dažnai pastatydavo dviratį prie Seno-

sios bažnyčios; neretai tylomis įsmukdavo į kurį nors klauptą ir klausydavosi pakilios muzikos. Dėdė Geritas buvo Viljamo Bernso gerbėjas. O Saskija gal ne.

– Turėtum pasišnekėti su Femke, – pasakė Dviratininkas Alisai. – *Aš* patariau Viljamui kreiptis į ją! Femkė žino, kas būtų geriausia berniukui!

Džekas nesuprato, ką visa tai reiškia, tačiau matė, kad dėdė Geritas pyksta ir ant jo mamos. Džekas su mama stovėjo Štofo take, kai Dviratininkas nuvažiavo. Jis pasuko už kampo ir toliau mynė pedalus pro *Casa Rosso*, kur buvo rodomi pornografiniai filmai ir erotiniai spektakliai, – bet Džekas, žinoma, nė nenutuokė, kas tai yra. (Manė, kad gal irgi koks nors patarinėjimas.)

Viename tarpduryje Štofo tako gale įsitaisiusi prostitutė buvo vardu Elsė. Džekui ji atrodė maždaug jo mamos amžiaus, arba tik truputį vyresnė. Ji visada elgdavosi labai draugiškai. Buvo užaugusi kaime, ūkininko sodyboje. Elsė Džekui ir jo mamai pasakojo, jog beveik tikisi kada nors „raudonųjų žibintų“ rajone išvysianti savo tėvą ar brolius. Argi jie nenustebtų, pamatę ją lange arba tarpduryje? Ji sakė, kad nesikviestų jų į vidų. (Džekas pamanė, kad jiems, matyt, nieko neįmanoma patarti.)

– Kas ta Femkė? – paklausė Džekas mamos.

Elsė tarė:

– Aš tau papasakosiu Femkės gyvenimo istoriją.

– Gal ne prie Džeko, – suabejojo Alisa.

– Užeikit pas mane ir pažiūrėsim, ar aš sugebėsiu pasakoti gražiai, kad galėtų klausytis ir Džekas, – pasiūlė Elsė. Kaip vėliau paaiškėjo, arba Elsė, arba Alisa Femkės istoriją papasakojo taip, kad berniukas visiškai susipainiojo.

Elsė visada būdavo su labai šviesiu, platinos spalvos, peruku. Džekas nė karto nematė tikrųjų jos plaukų. Kai ji stambia ranka apkabindavo Džeką per petukus ir prisitraukdavo jo veidelį sau prie klubo, jis jausdavo, kokia ji stipri – tikra kaimietė. O Elsės biustas ir įspūdinga iškirptė buvo kaip operos dainininkės; jos krūtys styrojo valdingai atsikišusios į priekį nelyginant didžiulio laivo pirmgalis. Kai tokia moteris siūlosi papasakoti istoriją, verta paklausyti.

Bet netrukus Džeko dėmesį atitraukė kiti dalykai; jis nustebo pamatęs, kad Elsės kambarys beveik toks pat kaip Saskijos. Ir čia daugiau nebuvo kur sėstis, tik ant lovos, ant kurios gulėjo patiestas rankšluostis; taigi jie visi trys ten ir susėdo. Alisa be reikalo nuogąstavo, kad Femkės istorijos gal negalima pasakoti „prie Džeko". Berniuką tiesiog pakerėjo prostitutės kambarys ir milžiniškos jos krūtys. Džekas nelabai suvokė, ką Elsė šneka apie Femkę, kurią jis manė esant lyg ir naujokę patarinėjimo versle. Kita vertus, kad ir kaip keista, Femkė buvo piniginga kažkokio Amsterdamo advokato buvusi žmona. Gal juodu seniau kaip partneriai dirbo vienoje teisinių paslaugų firmoje? Džekas nugirdo tiktai kažką apie teisininkų šeimos verslą. O paskui reikalai komplikavosi: Femkė sužinojo, kad jos vyras dažnai lankosi pas aukštesnio lygio prostitutes Korsjesporto take ir Bergo gatvėje. Ji buvo ištikima žmona, bet pasistengė, kad jos olandiškos skyrybos įeitų į istoriją ne tik dėl priteistų alimentų.

Femkė nusipirko kambarį gerai matomoje vietoje, kampiniame Bergo gatvės ir Herengrachto name; tai buvo neįprastas prostitutės kambarys – su langu pusrūsio aukšte, be to, prie durų reikėdavo palypėti laipteliais žemyn. Ir tarpduris, ir langas buvo žemiau šaligatvio, todėl praeiviai iš viršaus žiūrėdavo į prostitutę, matomą ir iš pravažiuojančių automobilių.

Ar Femkė buvo taip įsiutusi, kad nusprendė *nusipirkti* prostitucijai tinkamą kambarį ir išnuomoti jį kokiai nors dirbančiai prostitutei – taigi galiausiai gauti pelno iš niekingo verslo, suardžiusio jos santuoką? O gal ji sumanė iškrėsti dar baisesnį pokštą? Tai, kad pati Femkė pasirodė pusrūsio lange bei tarpduryje Bergo gatvėje ir kad keletas pirmųjų jos klientų buvo jos buvusio vyro verslo partneriai, – su keliais iš tų džentelmenų juodu netgi bendraudavo viešuomenėje, – trenkė kaip perkūnas iš giedro dangaus. (Pačiai Femkei tai, matyt, nebuvo netikėta – ji seniai žinojo, kad daugumai vyrų atrodo patraukli, gal tik ne buvusiam sutuoktiniui.)

Kitos Korsjesporto tako ir Bergo gatvės prostitutės į jos pasirodymą reagavo įvairiai. Daugelis žavėjosi tokia vieša jos pergale prieš buvusį vyrą ir vertino tai, kad Femkė tapo kovotoja dėl

prostitučių teisių, – šiaip ar taip, ji buvo moteris, į kurios įsitikinimus, visada drąsiai reiškiamus, turėjo būti atsižvelgiama, – nors ji pati nebuvo *tikra* prostitutė, bent jau kai kurių merginų (ir Elsės) supratimu.

Femkei tikrai nereikėjo pinigų; ji galėjo būti išranki, ir buvo. Daug galimų klientų ji pavarydavo šalin – tokio malonumo moterys, dirbančios „raudonųjų žibintų" rajone, ir netgi prostitutės, stovinčios languose bei tarpduriuose Korsjesporto take ir Bergo gatvėje, nedrįso nė įsivaizduoti. Negana to, Femkės pavaryti klientai jausdavosi pažeminti. Tie, kurie būdavo atėję pirmą kartą, galbūt manydavo, kad juos gali atstumti *visos* prostitutės. Kelios Bergo gatvėje šalia Femkės įsikūrusios sekso darbuotojos tvirtino, kad ji atvirai kenkia jų verslui. Femkė ne tik kad buvo geidžiamiausia tos gatvės prostitutė, – kai ji paniekindavo klientą, matant visoms tarpduriuose ir languose stovinčioms kaimynėms, būdavo aišku, kad susigėdęs vyriškis pageidaujamų paslaugų ieškos kitoje gatvėje. (Nenorės būti su moterimi, mačiusia, kaip Femkė jį atstūmė.)

Tačiau ji turėjo ir sąjungininkių – ypač tarp vyresnių prostitučių. O užtikusi Senojoje bažnyčioje tuoj po vidurnakčio susirinkusias kitas muzikos mėgėjas, Femkė su kai kuriomis itin artimai susidraugavo. (Ar Džekas klydo manydamas, kad ir choro giedotojos, ir prostitutės prie to pereidavo tarsi savaime – na, įsimylėdavo vargonininką todėl, kad patikdavo jo muzika?)

Vertindamas Femkę pagal tai, kaip ji atkeršijo buvusiam vyrui, galėjai susidaryti nuomonę, kad jos prisirišimas prie Viljamo Bernso buvo savininkiškesnis. Bet Femkė tiesiog džiaugėsi jo muzika ir bendravimu su juo. Išsilaisvinusi, atitrūkusi nuo buvusio vyro, ji atrado kitokią meilę – sielų giminystę su moterimis, parduodančiomis kūnišką meilę už pinigus ir kai kam ją *dovanojančiomis*. Jei ne viena iš muzikos mėgėjų, klausiusių, kaip Viljamas vargonuoja Senojoje bažnyčioje, „parsivedė jį namo", tai kiek jų patarinėjo jam nemokamai?

Daug vėliau Džekas vis galvos, ar tos „raudonųjų žibintų" prostitutės buvo didžiausia jo tėvo pergalė. O gal moterys, pa-

tarinėjančios vyrams už pinigus, nebūna linkusios švaistytis patarimais, kai bendrauja su tais retai sutinkamais vyrais, iš kurių *neima* užmokesčio?

Ketverių metų berniukui ta istorija pasirodė labai paini. Kita vertus, gal tiktai keturmetis vaikas ir galėjo ja patikėti.

Paini ar ne, tai buvo Femkės istorija, maždaug tokia, kokią papasakojo Elsė, – šiek tiek pakitusi (kaip pakinta viskas) bėgant laikui, ir dar dėl to, kad Alisa ją Džekui metai iš metų vis perpasakodavo. Kai berniukas su mama nuėjo pas Femkę į jos kambarį Bergo gatvėje, buvo aišku, kad ji jų laukė.

Femkė nesirengdavo kaip prostitutė. Jos drabužiai buvo greičiau kaip elegantiškų kviestinių pietų atėjusius svečius priimančios šeimininkės. Oda – auksaspalvė, be jokių trūkumų, kaip ir plaukai; krūtinė iškili, klubai šiek tiek išsikišę. Ji visais atžvilgiais atrodė nepaprasta gražuolė – Džekas nė viename Amsterdamo lange ar tarpduryje dar nebuvo matęs tokios moters – ir nuo jos sklido tokia panieka viskam aplinkui, jog buvo lengviau patikėti, kiek daug vyrų ji pavarė šalin, negu įsivaizduoti ją *bent kartą* priimančią klientą.

Kaip Femkė turėjo niekinti Alisą, vis persekiojančią jau seniai ją atstūmusį vyrą! Džekui pasirodė, kad Femkė su begaline panieka žiūri į vaikus. (Gal berniukas klaidingai suprato Femkės jausmus jo motinai; Džekas turbūt pamanė, kad Femkei nepatinka *jis*.) Jis panoro tuoj pat išeiti iš jos kambario, kuris, palyginti su matytais kitų dviejų prostitučių kambariais, atrodė beveik toks pat gražus kaip pati Femkė – ir gana prašmatniai apstatytas.

Lovos čia nebuvo, tik didelė odinė sofa, ir jokių rankšluosčių. Kambaryje stovėjo netgi rašomasis stalas. Iš pažiūros patogus oda aptrauktas krėslas buvo pastatytas kampe prie lango, po skaitymui pritaikyta lempa, šalia knygų spintos. Gal Femkė savo lange skaitydavo, nesiteikdama net pažvelgti į pro šalį einančius galimus klientus; kad patrauktų jos dėmesį, vyrai, matyt, turėdavo nulipti laipteliais žemyn ir pabarbenti į duris arba į langą.

Ar ji tada pakeldavo akis nuo knygos, nepatenkinta, kad kažkas trukdo skaityti?

Ant sienų kabėjo paveikslai – peizažai, vienas su karve, – o kilimas buvo rytietiškas, veikiausiai toks pat brangus kaip ir jo savininkė. Tiesą sakant, pas Femkę Džekas pirmą kartą pajuto, kas yra neginčijama pinigų galia – ir su tuo susijęs aklas pasipūtimas.

– Kur taip ilgai užtrukote? – tarė Femkė Alisai.

– Ar jau galime eiti? – paklausė Džekas mamos. Jis ištiesė rankutę, bet mama jos nepaėmė.

– Žinau, kad palaikote su juo ryšius, – pasakė Alisa prostitutei.

– „... palaikote su juo ryšius“, – pakartojo Femkė. Ji pajudino klubus; liežuviu sudrėkino lūpas. Jos judesiai buvo kaip iš ryto lovoje besirąžančios naktį gerai išsimiegojusios moters, įpratusios nuolaidžiauti savo silpnybėms; drabužiai tarytum glamonėjo jos kūną, kaip šiltas vonios vanduo. Iš pažiūros ji netgi stovėjo, ir sėdėjo ant kėdės su tiesia atkalte, visiškai atsipalaidavusi. Femkė tikriausiai net kietai įmigusi atrodydavo kaip katė, kuri prašosi paglostoma.

Ar niekas nesakė, kad Femkė dažniausiai rinkdavosi dar nekaltus jaunuolius, nes su jais buvo saugiau? Jaunus berniukus. Policija primygtinai prašė, kad Femkė iš jų reikalautų įrodymų, jog jie pilnamečiai. Džekas niekada nepamirš Femkės, ir kaip jis jos bijojo.

Alisa Džekui jau seniau buvo paaiškinusi, kad nekaltais vadinami nepatyrę vaikinai, – kuriems dar nė karto nepatarinėjo jokia moteris. Tą vėlyvą popietę Femkės kambaryje Bergo gatvėje Džekas pirmąsyk pajuto, kad jam reikėtų kokio nors patarimo dėl moterų, tačiau bijojo prašyti.

– *Jei* vis dar palaikote su juo ryšius, gal būtumėte tokia maloni, perduotumėte jam žinią... – kalbėjo Alisa.

– Ar aš atrodau *maloni*? – nusišiepė Femkė.

– Gal jau galime eiti? – vėl paklausė Džekas; mama ir dabar nepaėmė jo už rankutės. Džekas pažiūrėjo pro langą į pravažiuojantį automobilį. Į kambarį nesitaikė užsukti jokie galimi klientai.

Alisa kažką šnekėjo; jos balsas skambėjo liūdnai.

– Tėvas turėtų bent jau žinoti, kaip *atrodo* jo sūnus!

– Viljamas tikrai žino, kaip berniukas atrodo, – tarė Femkė. Tarytum norėjo pasakyti: „Manau, Viljamas jau užtektinai prisižiūrėjo į Džeką." Tokia žinia (nors gal ir klaidinga) gali pakeisti žmogaus gyvenimą. Džeko tai neabejotinai pakeitė. Nuo tos dienos jis vis mėgindavo įsivaizduoti, kad jo tėvas vogčiomis žvilgčioja į jį.

Ar Viljamas matė, kaip Džekas įlūžo į gynybinį griovį? Ar Muzikantas būtų išgelbėjęs savo sūnų, jei nebūtų atbėgęs mažiausiasis kareivis? Ar Viljamas žiūrėdavo, kaip Džekas pusryčiauja „Grand" viešbutyje Stokholme? Ar tėtis matė jį tą sekmadienio rytą, kemšantį per abu žandus prie švediško stalo „Bristolio" viešbutyje Osle, arba tupintį apleistame lifte, pakibusiame virš amerikietiško baro „Torni" viešbutyje Helsinkyje?

O šeštadieniais Amsterdame, kai Džekas sėdėdavo Zedeiko gatvėje esančio „Raudonojo drakono" lange arba stovėdavo tarpduryje ir žiūrėdavo į savaitgalį suplūdusių žmonių srautą – į nesuskaičiuojamą daugybę vyrų, klaidžiojančių po „raudonųjų žibintų" rajoną, – ar jo tėvas retkarčiais nepraeidavo pro šalį, įsimaišęs į minią? Jei Viljamas, kaip sakė Femkė, tikrai žino, kaip atrodo jo sūnus, tai kiek kartų Džekas jį matė ir nė nenumanė, kas jis toks?

Tačiau kaip jis galėjo *neatpažinti* Viljamo Bernso? Viljamas, žinoma, nedrįso nusirengti marškinių ir parodyti Džekui ant odos užrašytų natų, bet juk turėtų būti kokių nors panašių bruožų. (Gal blakstienos, kaip tvirtino kelios moterys, akimis įsisiurbusios į Džeko veidelį.)

Tą dieną Femkės kambaryje Bergo gatvėje Džekas pradėjo ieškoti Viljamo Bernso. Tam tikra prasme Džekas nuo tada jo visur ir dairėsi – remdamasis tik tokiu menku pagrindu! Moters, kurią jis manė esant prostitutę, kuri galėjo ir meluoti, – ir buvo neabejotinai žiauri, – pasakymu, kad jo tėtis jį matė.

Alisa čia pat paneigė Femkės žodžius:

– Ji meluoja, Džekai.

– Tai jūs meluojate, sau pačiai, – atkirto Femkė. – Apgaudinėjate save įsikalbėdama, kad Viljamas jus tebemyli. Tikra nesąmonė manyti, kad apskritai mylėjo!

– Žinau, kad kadaise jis mane mylėjo, – tarė Alisa.

– Jei Viljamas *kada nors* būtų jus mylėjęs, negalėtų žiūrėti, kaip jūs parsidavinėjate, – išrėžė Femkė. – Graužtųsi, matydamas jus lange ar tarpduryje, argi ne? Na, *jeigu* jūs jam rūpėtumėte.

– Žinoma, kad aš jam rūpiu! – sušuko Alisa.

Įsivaizduokite, kad jums ketveri ir jūsų motina su kažkuo barasi. Ar iš tikrųjų girdite tą ginčą? O gal taip stengiatės suprasti, kas *ką tik* buvo pasakyta, – kaip nors tai išsiaiškinti, – kad nebeišgirstate, kas sakoma *dabar* ir apie ką kalbama toliau? Argi ne taip ketverių metų vaikai girdi, arba praleidžia pro ausis, suaugusiųjų barnius?

– Pagalvokite, ką jaustų Viljamas, matydamas jus tarpduryje, giedančią tą himną ar giesmę, kurią, be abejo, mokate, – šnekėjo Femkė. – Kaip ten skamba tie žodžiai? *Alsuoki many, Šventoji Dvasia.* Taip? – Femkė mokėjo ir melodiją, dabar paniūniavo. – Čia škotų giesmė, ar ne? – paklausė.

– Tiesą sakant, anglikonų, – atsakė Alisa. – Jis išmokė ir *jus*?

Femkė patraukė pečiais.

– Išmokė visas kekšes Senojoje bažnyčioje. Jis grodavo, jos giedodavo. Neabejoju, kad grojo ir jums, ir jūs giedojote.

– Neprivalau įrodinėti, kad Viljamas mane mylėjo. Tik jau ne *jums*, – tarė Alisa.

– *Man*? Kas *man* darbo? – nustebo Femkė. – Norite tai įrodyti *sau pačiai*! Argi Viljamui būtų vis tiek – jeigu jūs priimtumėte klientą, du klientus, tris, keturis? *Jei* kada nors jam būtumėte rūpėjusi.

– Ne prie Džeko, – paprašė Alisa.

– Pasamdykite Džekui auklę, – patarė Femkė. – Juk turite *keletą* draugių „raudonųjų žibintų" rajone?

– Ačiū už sugaištą laiką, – padėkojo Alisa; ir pagaliau paėmė Džeką už rankutės.

Iš Bergo gatvės jie grįžo į „raudonųjų žibintų" rajoną, pasukę į Oudekerkspleiną. Buvo pavakarys, ką tik pradėję temti. Seno-

sios bažnyčios vargonai dar negaudė, tačiau visos moterys jau stovėjo tarpduriuose – tarytum žinodamos, kad ateina Džekas su Alisa. Anja buvo viena iš vyresnių; kartais ji elgdavosi gana draugiškai. Bet ne *tą* vakarą: ji niūniavo *Alsuoki many, Šventoji Dvasia* melodiją, ir tai atrodė žiauroka.

Apskritai ta melodija neįsidėmėtina. Tai bendruomenės malda, tik ne kalbama, o giedama, ir jos žodžiai svarbesni negu melodija. Kaip ir daugelis kitų paprastų dalykų, Džeko manymu, ji buvo graži; viena iš jo mamos mėgstamiausių.

Paskui juodu pražingsniavo pro Margritą, vieną iš jaunesnių merginų, kuri Džeką visada vadindavo „Džekiu"; šįkart ji nepratarė nė žodžio. Toliau stovėjo Anelizė, Išdykėlė Nanda, Katja, Pikčiurna Anuk, Meilužė Misė ir Ručkė Roza; visos niūniavo giesmės melodiją, į kurią Alisa nekreipė dėmesio. Tik Senė Jolanda mokėjo žodžius.

– *Alsuoki many, Šventoji Dvasia*... – giedojo ji.

– Tu gi taip nedarysi, ar ne? – paklausė Džekas mamos. – Man nerūpi, ar kada nors jį pamatysiu, – pamelavo berniukas.

Galbūt Alisa atsakė: „*Aš* noriu jį pamatyti, Džekai." Arba tarė: „Tai *jis* nori pamatyti *tave*, Džeki."

Kai Alisa apie Femkės sumanymą papasakojo Tatu Peteriui, tas vienakojis vyriškis mėgino ją atkalbėti. Ant dešinio bicepso Peteris turėjo ištatuiruotą geniuką Vudį. Džekui pasirodė, kad netgi geniukas nepritaria mamos pasiryžimui giedoti giesmę kurios nors prostitutės lange ar tarpduryje.

Po daugelio metų Džekas motinos paklausė, kur ta nuotrauka, kurioje jis turėtų būti jos nufotografuotas su Tatu Peterio geniuku Vudžiu. „Gal ta nuotrauka man nepavyko", – teatsakė ji.

Papozavęs su geniuku, Džekas su mama nuėjo į „Raudonąjį drakoną"; ten Robis de Vitas Alisai susuko keletą cigarečių su marihuana, kurias ji įsidėjo į rankinę. Galbūt Robis juos nufotografavo su Tatu Teo. (Džekas vis galvodavo: *Gal ir ta nuotrauka nepavyko.*)

Juodu nupirko Saskijai raguolį su kumpiu ir sūriu, bet Saskija Bludo gatvėje buvo su klientu, taigi sumuštinį suvalgė Džekas,

kol jie priėjo Štofo tako kampą, kur Džekas tarpais klausėsi mamos pokalbio su Else.

– Tikrai nepatariu, – šnekėjo Elsė. – Bet, žinoma, gali naudotis mano kambariu, o aš pasaugosiu Džeką.

Stovėdami Elsės kambario tarpduryje Džekas su mama nematė nei Saskijos lango, nei durų Bludo gatvėje; turėjo pereiti į kitą kanalo pusę, kad pažiūrėtų, ar Saskija vis dar užsiėmusi. Ji tebebuvo su klientu. Kai juodu grįžo pas Elsę, jau ir ši buvo su klientu. Džekas su Alisa nužingsniavo atgal į Bludo gatvę ir šnektelėjo su Janeke, artimiausia Saskijos kaimyne.

– Kas ten per giesmė? – paklausė Alisos Janekė. – Gal kokia malda? – Alisa tik papurtė galvą. Jie visi trys stovėjo gatvėje – laukė, kol Saskijos klientas išsėlins pro duris; po kelių minučių jis ir išsėlino. – Jei būtų su uodega, kaip šuo, išeitų ją pabrukęs, – pareiškė Janekė.

– Tikriausiai, – pritarė jai Alisa.

Pagaliau Saskija atitraukė užuolaidas ir pamatė juos gatvėje. Ji pamojavo ir nusišypsojo praverdama burną, kaip niekada nesišypsodavo galimiems klientams. Saskija Alisai pasakė, kad ši galinti naudotis ir jos kambariu, ir patikino, kad pakaitomis su Else deramai prižiūrės Džeką.

– Labai ačiū, – padėkojo Alisa kadaise apdegintai ir sumuštai merginai. – Jei kada norėtum tatuiruotės... – Jos balsas nuslopo. Saskija negalėjo į ją žiūrėti.

– Būna ir blogiau, – pratarė Saskija, lyg ir į nieką nesikreipdama. Alisa vėl papurtė galvą. – Žinai ką, Džekai? – paklausė Saskija; ji neabejotinai norėjo pakeisti pokalbio temą. – Tu atrodai kaip vaikas, kuris ką tik suvalgė raguolį su kumpiu ir sūriu. Tau, šelmi, labai pasisekė!

Visos Amsterdamo prostitutės buvo įrašytos į policijos įskaitą. Visos nufotografuotos; be to, policija registruodavo net asmeniškiausius duomenis apie jas; kai kurių smulkmenų gal ir nereikėjo. Bet jei prostitutė turėdavo artimą draugą, tai jau būdavo svarbu, nes jeigu ją nužudydavo ar sumušdavo, paprastai paaiš-

kėdavo, jog tai padarė kaip tik tas draugužis – o ne koks klientas. Tais laikais nebūdavo nepilnamečių prostitučių, ir policija su „raudonųjų žibintų" rajono moterimis stengdavosi palaikyti kuo draugiškesnius santykius; policija žinodavo beveik viską, kas ten darosi.

Vieną rytą, jau kone pavasarišką, Džekas su Alisa, lydimi Elsės ir Saskijos, nuėjo į Varmustrato policijos nuovadą. Labai malonus policininkas, vardu Nikas Oudejansas, pasikalbėjo su Alisa. Saskija paprašė, kad Alisą apklaustų Nikas; ir kai ji buvo apdeginta, ir kai ją sumušė, Nikas pats pirmas iš policijos patrulių pasirodė nusikaltimo vietoje Bludo gatvėje. Džekas gal nusivylė pamatęs, kad Nikas vilki paprastais drabužiais, ne uniforma, bet Nikas buvo „raudonųjų žibintų" rajono moterų itin mėgstamas pareigūnas – ne šiaip koks pažįstamas patrulis, o policininkas, kuriuo prostitutės labiausiai pasitikėjo. Jis atrodė bebaigiąs arba jau peržengęs trečią dešimtį.

Į klausimą apie artimą draugą Alisa atsakė „ne" – ji tokio neturinti, – bet Nikui jos atsakymas sukėlė įtarimą.

– Tai kas tas vaikinas, kuriam tu giedi, Alisa?

– Jis mano *buvęs* vaikinas, – paaiškino Alisa, uždėdama ranką Džekui ant spranduko. – Džeko tėvas.

– Laikysime jį artimu draugu, – mandagiai pasakė jai policininkas.

Kažkas, galbūt Elsė, tarė:

– Čia tik vienai popietei ir daliai nakties, Nikai.

– Neketinu priimti jokių klientų, – gal dar patikino malonųjį policininką Alisa. – Tik sėdėsiu lange arba stovėsiu tarpduryje, ir giedosiu.

– Jei visus atstumsi, kai kurie vyrai ant tavęs supyks, Alisa, – perspėjo ją Nikas.

Tada tikriausiai Saskija pasakė:

– Viena iš mūsų visą laiką būsime netoliese. Kai ji bus mano kambaryje, ją saugosiu aš; o kai Elsės – aplink sukiosis Elsė.

– O kur būsi tu, Džekai? – paklausė Nikas.

– Su manimi arba su Else! – atsakė Saskija.

Nikas Oudejansas papurtė galvą:

– Man tai nepatinka, Alisa – tai ne tavo darbas.

– Aš juk buvau choristė, – tarė Alisa. – Moku giedoti.

– Čia netinkama vieta giedoti ar melstis, – pasakė policininkas.

– Gal tu galėtum retkarčiais praeiti pro šalį, – užsiminė Saskija. – Dėl visa ko, jei kartais ji sutrauktų minią.

– Tai jau tikrai sutrauks, neabejoju, – linktelėjo Nikas.

– Na ir kas? – nesuprato Elsė. – Aplink naują merginą visada susiburia minia.

– Kai nauja mergina pasikviečia klientą į vidų ir užtraukia užuolaidas, minia paprastai išsiskirsto, – paaiškino Nikas Oudejansas.

– Neketinu priimti jokių klientų, – galbūt pakartojo Alisa.

– Kartais tai padaryti lengviau negu pasakyti „ne“, – tarė Saskija. – Skaistuoliai, pavyzdžiui... Jie dažniausiai būna labai mieli.

– Ir ilgai neužtrunka, – pridūrė Elsė.

– Ne prie Džeko.

– Tik žiūrėk, kad skaistuolis nebūtų per jaunas, Alisa, – įsiterpė Nikas Oudejansas.

– Aš tau tikrai labai dėkinga, – pasakė jam Alisa. – Jei kada norėtum tatuiruotės... – Ji nutilo; gal jai dingtelėjo, kad jei pasisiūlys nemokamai padaryti tatuiruotę, policininkas, ko gero, palaikys tai mėginimu jį papirkti. Jis buvo malonus vaikinas, tas Nikas Oudejansas. Mėlynų kaip liepsnelės kiaušiniai akių, su nedideliu raidės *L* formos randeliu ant vieno skruostikaulio.

Lauke Alisa padėkojo Elsei ir Saskijai, kad šios padėjo jai gauti policijos leidimą vieną popietę ir dalį nakties pabūti prostitute.

– Nusprendžiau, kad bus lengviau įkalbėti Niką negu atkalbėti tave, – tarė Saskija.

– Saskija visada daro tai, kas lengviau, – paaiškino Elsė. Visos trys moterys nusijuokė. Jos žingsniavo taip, kaip kartais vaikšto jaunos olandės: susiglaudusios, susikabinusios už parankių. Alisa buvo viduryje; Elsė vedėsi Džeką, paėmusi už rankutės.

Varmustratas eina išilgai vieno „raudonųjų žibintų“ rajono pakraščio. Džekas su Alisa traukė atgal į „Krasnapolskį“. Elsė

ir Saskija buvo pasišovusios padėti Alisai apsispręsti, kuo rengtis, – ji sakėsi norinti vilkėti savais drabužiais. Alisa neturėjo nei tokio trumpo sijonėlio, kokius segėdama Saskija pasirodydavo savo lange arba tarpduryje Bludo gatvėje, nei palaidinukės su didžiule iškirpte, kokiomis pasipuošusi Elsė patarinėdavo vyrams Štofo take.

Turbūt buvo kokia vienuolikta valanda ryto, kai jie priėjo Šv. Onos gatvės kampą. Ten dirbo tik viena prostitutė, kitame gatvės gale, bet netgi būdama taip toli ji juos pažino. Prostitutė pamojo ranka, jie irgi jai pamojavo. Žiūrėdami į Šv.Onos gatvę, į „raudonųjų žibintų" rajono gilumą, jie nepamatė Varmustratu prie jų artėjančio Jakobo Brilio. Kadangi visi keturi tebežingsniavo susikabinę, Brilis niekaip negalėjo su jais prasilenkti. Jis kažką riktelėjo olandiškai – gal nusikeikė ar kažkaip kitaip juos pasmerkė. Saskija tuoj atsikirto. Nors nei Elsė, nei Saskija nevilkėjo drabužėliais, su kuriais stovėdavo tarpduriuose, Brilis jas tikrai atpažino; šiaip ar taip, jis juk buvo atidžiai apžiūrėjęs visas prostitutes.

Moterys turėjo atsiskirti viena nuo kitos ir praleisti Jakobą Brilį; Brilis turbūt pirmą kartą buvo priverstas stabtelėti „raudonųjų žibintų" rajone. Jis, be abejo, atpažino ir Alisą – ji stovėjo tarp dviejų prostitučių. O dėl berniuko, tai Brilis visada žvelgdavo tarytum kiaurai jo; galėjai pamanyti, kad jis Džeko išvis nemato.

– Dievo akyse, – pasakė Jakobas Brilis Alisai, – su kuo sutapsi, tokia pati patapsi!

– Man tokia kompanija patinka, – atšovė Alisa.

– Ką tu žinai apie Dievo akis? – pašaipiai paklausė Brilio Elsė.

– Niekas nežino, ką mato Dievas, – pareiškė Saskija.

– Jis mato net menkiausias nuodėmes! – sušuko Brilis. – Atsimena kiekvieną sanguliavimą.

– Kaip ir dauguma vyrų, – burbtelėjo Elsė.

Saskija patraukė pečiais.

– O aš tai pamirštu, dažniausiai, – prisipažino.

Jie žiūrėjo, kaip Jakobas Brilis skuodžia tolyn Šv. Onos gatve, ryžtingai tarsi kokia žiurkė. Vienintelės prostitutės, stovėjusios tarpduryje kitame gatvės gale, nebebuvo matyti; ji turbūt laiku pastebėjo atlekiant Brilį.

– Jau vien dėl Jakobo Brilio turėsiu dingti iš gatvės prieš vidurnaktį, – nusprendė Alisa. – Neįsivaizduoju, ką jis pasakytų, pamatęs mane sėdinčią lange arba išgirdęs giedančią tarpduryje. – Ji nusijuokė trūksmingu juoku; Džekas jau žinojo, kad toks jos juokas pranašauja ašaras.

Kažkuri, Elsė arba Saskija, tarė:

– Yra ir kitų priežasčių, svarbesnių negu Jakobas Brilis, dėl kurių reikėtų dingti iš gatvės prieš vidurnaktį.

Iš Varmustrato jie pasuko į Damo aikštę ir nužingsniavo į „Krasnapolskį".

– Kas yra sanguliavimas? – paklausė Džekas.

– Patarimų davimas, – atsakė Alisa.

– Dažniausiai gerų patarimų, – paaiškino Saskija.

– Bent jau reikalingų, – pridūrė Elsė.

– O kas yra nuodėmė? – dar pasidomėjo Džekas.

– Beveik viskas, – atsakė Alisa.

– Būna ir gerų, ir blogų nuodėmių, – patikino Džeką Elsė.

– Nejaugi? – nustebo Saskija; ji atrodė tokia pat suglumusi kaip ir Džekas.

– Na, ir gerų, ir blogų patarimų, – paaiškino Elsė. Džekas padarė išvadą, kad nuodėmė – sunkiau suvokiamas dalykas negu sanguliavimas.

Įeidama į viešbučio kambarį, Alisa tarė:

– Apie nuodėmes, Džekai, galima pasakyti tik tai, kad kai kuriems žmonėms tai atrodo labai svarbu, o kiti mano, kad tokio dalyko išvis nėra.

– O ką *tu* apie tai manai? – paklausė berniukas. Alisa tarytum kluptelėjo, nors Džekas nematė nieko, už ko ji būtų galėjusi užkliūti; jau buvo begriūnanti lygioje vietoje, bet Elsė ją sugavo.

– Suknisti kulnai, – sumurmėjo Alisa, tačiau jos batai buvo žemais kulnais.

– Klausyk, Džekai, – įsikišo Saskija. – Mes čia turim kai ką padaryti – labai svarbu, kad tavo mamytė tinkamai apsirengtų. Dabar negalim blaškytis šnekėdamos apie tokį painų dalyką kaip nuodėmė.

– Pakalbėsim apie tai vėliau, – pažadėjo berniukui Elsė.

– Pakalbėkit, kai aš pradėsiu giedoti. Pakalbėkit be manęs, – paprašė Alisa, bet Elsė tiesiog nuvedė ją prie sieninės spintos.

Saskija jau knisosi po Alisos tualetinio staliuko stalčius. Ji palaikė iškėlusi aukštyn liemenėlę, kuri būtų buvusi gerokai per didelė jai, bet mažoka Elsei. Saskija kažką tarstelėjo olandiškai, Elsė tai išgirdusi susijuokė.

– Mano drabužiais turbūt nusivilsite, – pasakė prostitutėms Alisa.

Kiek Džekas atsiminė, jo mama tąsyk pademonstravo visus spintoje turimus drabužius. Alisa visada labai drovėdavosi Džeko. Jis nematydavo mamos nuogos ar pusnuogės, taigi ta valanda „Krasnapolskyje" buvo pirmas kartas, kai jis žiūrėjo į ją, tripinėjančią tik su liemenėle ir kelnaitėmis; bet netgi tada Alisa iš šonų laikė suspaudusi krūtis žastais bei alkūnėmis, o iš priekio dangstėsi kryžmai sudėtomis plaštakomis. Tiesą sakant, Džekas geriau matė Saskiją ir Elsę negu savo mamą, nes tos dvi moterys vis užstodavo ją, čia aprengdamos, čia vėl nurengdamos – ir be perstojo berdamos patarimus.

Galiausiai jos išrinko vieną suknelę; Džekui ji atrodė graži, bet labai paprasta. Kaip ir jo mama – ir *ji* atrodė graži, bet labai paprasta, bent jau palyginti su „raudonųjų žibintų" rajono moterų išvaizda ir apdarais. Tai buvo juoda suknelė, be rankovių, su nedidele iškirpte; priglundanti prie kūno, bet ne pernelyg siaura.

Tikrų aukštakulnių Alisa neturėjo, tačiau tokia proga apsiavė batelius bent jau vidutinio aukštumo kulnais, – kaip jai, gal ir aukštais, – o kaklą pasipuošė perlų vėriniu. Tas vėrinys buvo jos motinos; tėvas Alisai jį padovanojo tą dieną, kai ji iš Škotijos išplaukė į Naująją Škotiją. Alisa manė, jog tai kultūriniai perlai, bet iš tikrųjų nežinojo. Šiaip ar taip, tą vėrinį ji labai brangino, kad ir kokie ten buvo perlai.

– Ar man nebus šalta vien su berankove suknele? – paklausė Alisa Saskijos ir Elsės. Moterys jos spintoje tuoj surado gerai prigulantį juodą susegamą nertinį.

– Jis man per mažas, – skundėsi Alisa. – Negaliu užsisagstyti.

– Sagstytis ir nereikia, – tarė Elsė. – Čia tik kad nebūtų šalta rankoms.

– Turi palikti atsegiotą ir susiimti rankomis pečius, – mokė Alisą Saskija, rodydama, kaip tai daroma. – Kad atrodytų, jog tau šaltoka. Tai seksualu.

– Aš nenoriu atrodyti seksualiai, – paprieštaravo Alisa.

– Ką reiškia „seksualiai"? – susidomėjo Džekas.

– Jei atrodai seksualiai, vyrai mano, kad gali jiems duoti gerą patarimą, – paaiškino jam Elsė. Abi prostitutės šokinėjo apie Alisą, tvarkė jai plaukus, ir dar reikėjo apsispręsti dėl lūpų dažų – ir viso makiažo.

– Lūpų dažų nereikia, nenoriu jokio makiažo, – priešinosi Alisa, bet moterys jos neklausė.

– Patikėk manim: lūpų dažų tikrai reikia, – įtikinėjo ją Elsė.

– Kokių nors tamsesnių, – siūlė Saskija. – Ir vokų šešėlių.

– *Negaliu pakęsti* vokų šešėlių! – šaukė Alisa.

– Juk nenori, kad Viljamas, žiūrėdamas į akis, matytų tave tokią, kokia ir esi? – protino ją Elsė. – Na, tarkime, kad jis tikrai pasirodys. – Tai išgirdusi Alisa aprimo; leidosi moterų išdažoma.

Džekas stebėjo, kaip ji keičiasi. Mamos veidas dabar buvo išdailintas, lūpų kontūrai raiškesni; keisčiausi – tamsūs šešėliai apie akis; galėjai pamanyti, kad mirė kažkoks jai artimas žmogus ir ji stengiasi tai nuslėpti nuo Džeko. Apskritai mama atrodė daug vyresnė.

– Kaip aš atrodau? – paklausė Alisa.

– Tiesiog triuškinamai! – tarė Saskija. („Raudonųjų žibintų" rajone visada lankydavosi daug anglų. Saskija turbūt manė, kad „triuškinamai" – labai gražus žodis.)

– Ką ten minią – tu sutrauksi ištisą *armiją* vyrų, – drąsino Alisą Elsė, bet kažin ar Alisai tai patiko.

– O *tavo* nuomone, Džeki, kaip aš atrodau? – paklausė ji.

– Labai graži, – atsakė berniukas, – bet ne visai kaip mano mamytė. – Ji lyg ir sunerimo.

– Manau, atrodai kaip Alisa, – raminamai tarė Saskija.

– Be abejo, – linktelėjo Elsė. – Mes, Džekai, tik padarėm ją paslaptingesnę.

– Kas jau čia taip paslaptinga? – nesuprato Alisa.

– Elsė sako, kad turėjom tave bent kiek užmaskuoti, – paaiškino Saskija.

– Paslėpėm joje esančią *mamytę*, Džekai, – pridūrė Elsė.

– Nes tai turi matyti tik *tu*, – pasakė Saskija, taršydama berniukui plaukus.

– Man viskas bus gerai, – pareiškė Alisa. Ji nusisuko nuo veidrodžio ir daugiau į jį nebeatsigręžė.

Amsterdamo „raudonųjų žibintų" rajonas mažesnis, negu mano daugelis turistų. Tai toks painus siauručių gatvelių raizgynas, – piko valandomis sausakimšas žmonių, – kad pirmą kartą užsukę lankytojai dažnai pasiklysta tame labirinte ir įsivaizduoja, jog languose bei tarpduriuose stovinčių prostitučių eilės driekiasi be galo. Iš tikrųjų iš vieno to rajono pakraščio į kitą – iš Damo gatvės į Zedeiko – galima palengva nueiti greičiau negu per dešimt minučių. O nuo Senosios bažnyčios iki Saskijos kambario Bludo gatvėje, arba iki Elsės Štofo take, buvo mažiau negu penkios minutės kelio pėsčiomis.

Šeštadienio popietę žinia apie iš kažkur atsiradusią naują merginą pasklido labai greitai. Atseit kažkokia moteris, neatrodanti kaip prostitutė, giedanti lyg ir kokią bažnytinę giesmę, stoviniuoja čia viename tarpduryje Štofo take, čia Bludo gatvėje. Tas gandas kaip žaibas išjudino visą „raudonųjų žibintų" rajoną. Dar nesutemus vyresnės moterys, dirbančios Oudekerkspleine, susikabinusios už parankių atėjo savo ausimis paklausyti, kaip gieda Duktė Alisa. Anja atžingsniavo su Anelize ir Išdykėle Nanda; Katja – su Pikčiurna Anuk ir Meiluže Mise. Maždaug vakarienės laiku pasirodė ir Ručkė Roza su Sene Jolanda. Tos senstelėjusios prostitutės nepratarė nė žodžio ir ilgai neužsibu-

vo. Jos, matyt, tikėjosi, kad Alisa apsikvailins, bet graži moteris, turinti gražų balsą, beveik niekada neatrodo kvailai.

Gatvelėmis slankiojančius vyrus Alisos giedojimas turbūt traukė taip pat kaip žvangančios apyrankės ant apdegusios Saskijos rankos; tačiau Alisa atstūmė visus pretendentus. Ji stovėjo prostitutės tarpduryje arba sėdėjo prostitutės lange, bet vis purtė galvą, kai tik koks galimas klientas išreikšdavo susidomėjimą; o kartais turėdavo akimirką liautis giedojusi ir griežčiau pasakyti „ne“. Sykį, kai naudojosi Elsės kambariu, Alisa netgi buvo priversta vienam ypač atkakliam džentelmenui pameluoti, jog laukia savo vaikino ir bijo, kad jo nepamatys, jeigu bus su klientu, kai jis pasirodys. (Saskija tai išvertė į olandų kalbą ir vyriškis pagaliau nuėjo sau.) O kai Alisa stovėjo Saskijos tarpduryje, ją mėgino perrėkti būrys jaunuolių. Ji tikriausiai pavarė šalin vieną iš tų vaikigalių, arba visus, ir tie, supykę, kad juos atstūmė, susispietė prie jos ir garsiai užtraukė savo dainą.

Alisa įėjo į Saskijos kambarėlį ir užsidarė duris; įsitaisiusi lange, toliau giedojo *Alsuoki many, Šventoji Dvasia*, nors niekas jos nebegirdėjo. Elsė liepė jaunuoliams eiti savais keliais; jie visi, išskyrus vieną, tebesiginčijo su ja, kai į Bludo gatvę užsuko Nikas Oudejansas. Kadangi vaikigaliai nedingo pakankamai greitai, Nikas užrėkė ant jų ir jie leidosi bėgti. Tas vienintelis, kuris nesiginčijo su Else, bėgo atbulas – jis niekaip negalėjo atplėšti akių nuo Alisos.

Nikas nusišypsojo Džekui, mojuojančiam lange sėdinčiai mamai. Ši giedojo toliau.

– Aš vis pažiūrėsiu, ar jai viskas gerai, Džekai... ir tau, – pažadėjo policininkas.

Būtų buvę lengviau tiesiog kviestis vyrus į kambarėlį; jų nusivylimas, kai negaudavo jokio patarimo, prasiveržsaid kaip visa jausmų gama: nuo visiško nesupratimo iki pykčio. Kai kurie paprasčiausiai susigėsdavo ir nuspūdindavo šalin, kiti atrodydavo suglumę arba staiga nusiteikdavo karingai. Alisa vis giedojo; nepertraukė savo giesmės netgi tam, kad suvalgytų raguolį su kumpiu ir sūriu, kurį Saskija su Džeku jai atnešė. Vos sutemus ją aplankė Tatu Teo. Jis buvo įdėjęs į pintinę butelį vyno, šiek

tiek vaisių bei sūrio, tačiau Alisa nenorėjo nieko imti. Ji stipriai apkabino Rademakerį ir pabučiavo; paskui iš tarpdurio pamojo Elsei su Džeku, kad prieitų arčiau, ir atidavė pintinę jiems. Jie, savaime suprantama, nunešė maistą ir vyną nuolat alkanai Saskijai.

Pasirodė ir Robis de Vitas. Galėjai pamanyti, kad jam plyš širdis, kai pamatė Alisą, negirdimai giedančią Saskijos lange. Robis atnešė porą cigarečių su marihuana, kurias Alisa paėmė; nuėjusi nuo lango ir įsitaisiusi tarpduryje, ji prisidegdavo tokią cigaretę ir įtraukdavo „žolės" nenustodama giedoti.

Tik po daugelio metų Džekui atsivėrė akys – jis suvokė, jog tai buvo viena iš tokių naktų, apie kokias Bobas Dilanas būtų galėjęs sukurti nuostabią dainą.

Maždaug dešimtą valandą vakaro, kai „raudonųjų žibintų" rajone buvo baisi grūstis, Elsė, Saskija ir Džekas palydėjo Alisą iš Saskijos kambario Bludo gatvėje į Elsės kambarį Štofo take. Elsė nešė Džeką ant rankų. Berniukas jau snaudė, padėjęs galvą jai ant peties. Eidama iš vienos vietos į kitą Alisa negiedojo.

– Kaip manot, ar Viljamas kada nors pasirodys? – paklausė ji.

– Aš *niekada* nemaniau, kad jis pasirodys, – atsakė Saskija.

– Šįvakar gal jau pakaks, Alisa, – tarė Elsė. Ji atrakino savo kambarėlį, ir Alisa iškart užėmė įprastą vietą tarpduryje. Jau buvo bepradedanti giedoti, kai pamatė Štofo taku atskubančią Femkę.

– Tu negiedi, – prikišo Femkė.

– Jis neateis, ar ne? – paklausė jos Alisa.

Ir Saskija, ir Elsė užsipuolė Femkę – buvo įsiutusios ir aiškiai tai parodė. Džekas pabudo, bet negalėjo suprasti, ką jos sako. Moterys rėkavo olandiškai. Femkė joms nenusileido, nė kiek. Elsė su Saskija vis aršiau ją plūdo. Berniukas jau manė, kad Elsė tuoj parties Femkę ant akmeninio gatvės grindinio, bet jos liovėsi šūkavusios, kai Alisa ėmė giedoti. Džekas pirmą kartą girdėjo ją šitaip gražiai giedant *Alsuoki many, Šventoji Dvasia*. Femkė atrodė nugalėta jos balso. Galbūt Femkė tarė: „Nemaniau,

kad tikrai tai *padarysi.*" O Alisa giedojo kaip giedojusi – gal tik truputį garsiau. Bet Džekas per miegus nelabai ką besuvokė, taigi gali būti, kad iš tiesų Femkė pasakė: „Nemaniau, kad jis tikrai *sutiks.*"

Kaip Džekas suprato, jo tėvas – ar kažkas kitas – dabar skambino pianinu kruiziniame laive. Alisa lyg ir nustebo, išgirdusi apie pianiną, tačiau dauguma vargonininkų pirmiausia mokosi skambinti pianinu – Viljamas, be abejo, irgi mokėsi. Gal staigmena buvo tai, kad Viljamas nori plaukti į Australiją ir būti tatuiruojamas Sindės Rei.

Alisa perėjo prie kitos giesmės, bet, šiaip ar taip, tebegiedojo – nekreipdama dėmesio į tokias smulkmenas kaip pauzės ar tai, kad Viljamas galbūt jau keliauja į Australiją. *Mano Ganytojas – meilės Karalius,* – giedojo ji. (Vis kartojo tą eilutę.)

Ar Viljamas tikėjosi, kad Australija bus per toli, todėl Alisa su Džeku ten paskui jį nebeseks? Džekas grimzdo į miegą, prisiglaudęs prie didelių, minkštų Elsės krūtų. Alisa pradėjo dar vieną giesmę ir, regis, neketino liautis giedojusi. *Švenčiausias dieviškasis sakramentas,* – kartojo ir kartojo. Tyras Alisos balsas lydėjo Femkę tolyn gatve. Kai ji jau buvo beišsukanti iš Štofo tako, Alisa vėl užtraukė *Alsuoki many, Šventoji Dvasia* ir Džekas pabudo.

– Jau gana, Alisa, – tarė Saskija, bet Alisa nenutilo.

– Kur yra Australija? – paklausė Džekas Elsės. (Jis žinojo tik tai, kad Australija jiems ne pakeliui.)

– Nesijaudink, Džekai – į Australiją tu tikrai nekeliausi, – patikino jį Saskija.

– Ji kitame pasaulio krašte, – pasakė Elsė. Berniukas pasijuto geriau, kai pagalvojo, kad jo tėvas gal jau kitame pasaulio krašte; tačiau Džekui vis tiek kažkodėl atrodė, kad tėtis stebi jį iš minios.

– Nagi, Alisa, – pakaks, – tarė Saskija.

– *Mano Ganytojas – meilės Karalius,* – vėl užgiedojo Alisa, nelabai išraiškingai.

Jie visi taip susidomėję akimis lydėjo nueinančią Femkę, kad nė nepastebėjo, kaip prisiartino Jakobas Brilis. Dar buvo net ne

vidurnaktis, bet Brilis staiga pasirodė Štofo take, ir šįkart neskuodė kiek įkabindamas. Stovėjo lyg suparalyžiuotas, apimtas religinio įsiūčio.

– Juk čia giesmė – *malda*! – sušuko Brilis Alisai.

Ši pažvelgė tiesiai į jį ir giedojo toliau: *Švenčiausias dieviškasis sakramentas.* (Būdama tokios dvasinės būsenos, gal tik tas tris giesmes – arba tik jų pavadinimus – ir tegalėjo prisiminti.)

– Profanacija! – rėkavo Brilis. – Šventvagystė!

Saskija jam kažką atrėžė olandiškai; berods nelabai dievobaimingai. Elsė prišoko prie Brilio ir jį pastūmė; jis kluptelėjo ant vieno kelio, bet nepargriuvo – delno apačia atsirėmė į grindinio akmenis. Kai atsitiesė, Elsė vėl jį stumtelėjo. Jis šiaip taip išsilaikė ant kojų, tačiau atsitrenkė į namo sieną.

– Ne prie Džeko, – ramiai pasakė jam Elsė. Ji žengė artyn, ketindama dar kartą jį pastumti, bet Brilis pasitraukė nuo jos.

– Kurgi tas Nikas, kai jo reikia? – juokais tarė Saskija – neatrodė, kad Elsei reikėtų Niko pagalbos.

Alisa vėl užgiedojo *Alsuoki many, Šventoji Dvasia.* Kaip tik tada jie visi jį ir pamatė – tą vaikinuką, kuris nesiginčijo su Else, kuris atbulas išbėgo iš Bludo gatvės. Jis atėjo čia, nes troško dar kartą pažvelgti į Alisą. Šįkart buvo vienas. Elsė jam kažką pasakė olandiškai; atrodė, kad ims stumdyti ir jį – dabar, kai Brilis jau traukėsi.

– Neliesk jo. Jis vienintelis elgėsi mandagiai, – sustabdė Elsę Alisa; ji galiausiai liovėsi giedojusi. Nusišypsojo vaikinukui, bejėgiškai stovinčiam priešais ją. – Jam, regis, reikia patarimo, ar ne? – paklausė Alisa.

– Alisa, tu neprivalai... – atsakė Saskija.

– Bet atrodo, kad jam tikrai reikia patarimo.

– Jam gali patarti Saskija, arba aš, – tarė Elsė.

– Manau, jis nori *mano* patarimo, – nenusileido Alisa.

– Šįvakar gal jau pakaks, Alisa, – pakartojo Elsė.

– Gal norėtum užeiti į vidų? – pakvietė Alisa vaikinuką. Jis turbūt nesuprato angliškai. Elsė jam išvertė, ką sakė Alisa, ir jis linktelėjo galvą.

– Eime, Džekai, – tarė Saskija; ji paėmė berniuką už rankutės. – Mielai suvalgyčiau raguolį su kumpiu ir sūriu. O tu?

Jaunuolis, kuriam reikėjo patarimo, buvo rusvaodis, labai tamsiais, trumpai nukirptais plaukais, smulkaus sudėjimo ir dailių, kone mergaitiškų veido bruožų, įdėmiai žvelgiantis plačiai atmerktomis akimis. Pakviestas į prostitutės kambarį, nė nekrustelėjo – stovėjo kaip įkastas. Jis norėjo tik dar kartą pažvelgti į Alisą, net minties neturėjo, kad išdrįs vėl paprašyti jos paslaugų ar kad jam pasitaikys proga tai padaryti, – na, jeigu jau prašė pirmiau. (Iš pažiūros buvo pernelyg išsigandęs; tikriausiai anąkart Alisos paslaugų prašė ne jis, o tik vienas ar keli rėksmingieji jo draugai.)

Elsė užėjo jam už nugaros ir pastūmė jį Alisos link, o ši sugriebė už rankos ir įsitempė į kambarį; vaikinuko viršugalvis vos siekė jai smakrą. Kai Alisa užsidarė duris ir užtraukė užuolaidas, Elsė prisidėjo prie Saskijos ir Džeko.

– Ar jis skaistuolis? – paklausė Džekas moterų.

– Neabejotinai, – linktelėjo Elsė.

Prisiminęs, ką policijos nuovadoje mamai sakė Nikas Oudejansas, Džekas dar pasidomėjo:

– Gal per jaunas skaistuolis?

– Taip vėlai vakare niekas nėra per jaunas, – nuramino jį Saskija.

Džekas buvo prasnaudęs pusę popietės bei vakaro – pirmiausia kokią valandą numigo Elsės kambaryje, paskui Saskijos, ir, žinoma, dar snūduriavo Elsės glėbyje, jos nešiojamas iš vienos vietos į kitą, – tačiau dabar vis tiek pasijuto baisiai pavargęs. Kai jie grįžo į Saskijos kambarėlį, Saskija užtraukė užuolaidas, kad Džekas galėtų miegoti. Atsistojusi tarpduryje, ji saugojo jį, o Elsė ėjo ir ėjo – kas penkiolika ar dvidešimt minučių – į Štofo taką pažiūrėti, ar Alisa jos kambaryje vis dar patarinėja tam skaistuoliui.

Džekas sugebėjo išsilaikyti neužmigęs, kol ji ten suvaikščiojo pirmus du kartus.

– Elsė lyg ir sakė, kad skaistuoliai ilgai neužtrunka, – neiškentė berniukas.

– Miegok, Džekai, – tarė Saskija. – Taip ilgai turbūt todėl, kad tas skaistuolis nelabai supranta angliškai. Tavo mamytė su juo, matyt, turi kalbėti iš lėto.

– A...

Daug vėliau Džeką pažadino šnabždesys. Visos trys moterys sėdėjo ant Saskijos lovos krašto, blausioje lempos su raudonu stikliniu gaubtu šviesoje; Džekui, neišsiduodančiam, kad pabudo, ant tos lovos beveik nebebuvo vietos. Mamos vėrinys buvo sutrūkęs. Elsė su Saskija mėgino padėti Alisai vėl suverti perlus.

– Tai atgrubnagis snarglius! – bambėjo Saskija. – Su tais nekaltučiais visada taip.

– Jis netyčia – dar niekad niekam nebuvo nusegęs vėrinio, – pašnibždomis teisino vaikinuką Alisa. – Čia berods kultūriniai perlai. Ar tai gerai, ar blogai?

– Reikėjo likti su vėriniu, Alisa, – pasakė Elsė.

– Jis tikrai labai mielas – tik nieko *tokio* dar nebuvo daręs, – šnibždėjo Alisa.

– Turbūt turėjo krūvą pinigų, už šitiek laiko, – tarė Saskija.

– O, aš iš jo nieko neėmiau – kitaip būčiau buvusi *prostitutė*! – Visos trys moterys nusijuokė. – Ššš! Pažadinsim Džeką, – šnipštelėjo Alisa.

– Aš nemiegu, – prakalbo Džekas. – Ar davei tam vaikinui gerą patarimą? – paklausė mamos. Ši apkabino jį ir pabučiavo, o Saskija su Else toliau rankiojo ir vėrė perlus.

– Taip, manau, kad gana gerą patarimą, – atsakė Alisa.

– Geresnio jis tikriausiai niekada ir negaus, – įsikišo Saskija.

– Bent jau *už dyką*, – pridūrė Elsė. Moterys vėl įsikvatojo.

– Turėsi nešti šitą nelemtą daiktą juvelyrui, – pareiškė Saskija, atiduodama Alisai sutrūkusį vėrinį ir saują perlų. Alisa palaidus perlus bei vėrinį įsidėjo į rankinę.

Saskija su Else pasisiūlė palydėti Alisą su Džeku atgal į „Krasnapolskį", bet Alisa norėjo dar padaryti nedidelį lankstą. Sumanė praeiti pro Oudekerkspleiną, kad tos senės prostitutės pamatytų, jog ji tebėra čia.

– Per vėlu – dauguma jų bus baigusios darbą, – pasakė jai Elsė.

– Vis tiek verta pamėginti, – tarė Saskija. – Net jeigu ten bus tik viena, sužinos ir kitos.

Tikriausiai jau buvo antra ar trečia valanda ryto. Juos visus, vos išsukusius iš Oudekenio tako, pribloškė muzika, dar geriau girdima ant tilto per senąjį kanalą. Senosios bažnyčios vargonai stūgavo tarsi kokia dieviška pabaisa.

– Bachas? – paklausė Džekas mamos.

– Taip, Bachas, – atsakė Alisa, – bet groja ne tavo tėvas.

– Iš kur žinai? – susidomėjo Elsė. – Ta Femkė – tikra gyvatė. Bent jau nueik ir pažiūrėk.

– Čia Bacho Fantazija G-dur, – paaiškino Alisa. – Dažnai grojama per vestuves. – Viljamas, matyt, nelabai mėgo vestuvinę muziką, tačiau ir Saskija, ir Elsė būtinai norėjo žvilgtelėti į vargonininką.

Prieš įžengdama į Senąją bažnyčią Alisa užsispyrė apeiti Oudekerkspleiną, taigi jie taip ir padarė. Tik viena prostitutė stovėjo savo tarpduryje ir klausėsi muzikos. Viena iš jaunesnių – Margrita.

– Taip vėlu, o tu dar nemiegi, Džeki, – tarė Margrita.

– Ir mes *visos* dar nemiegam, – pasakė jai Elsė.

Jie įėjo į Senąją bažnyčią. Viename klaupte sėdėjo dvi pagyvenusios prostitutės; viena iš jų, Išdykėlė Nanda, tarytum snaudė; kita, Pikčiurna Anuk, tyčia nežiūrėjo į Alisą.

Jie visi priėjo prie didžiosios parapijos salės gale esančios laiptinės, bet tik Saskija, Elsė ir Džekas ėmė lipti siaurais laiptais į viršų. Alisa jų laukė apačioje.

– Jis gi Australijoje arba kaip tik ten plaukia, – atkakliai kartojo ji. – Įsivaizduokit, su kiek moterų susipažins kruiziniame laive!

Jie pirmiau užuodė vos juntamą, tyrą kūdikių pudros kvapą, tik paskui pamatė Fransą Donkerį, jaunesnįjį vargonininką. Staiga išvydęs Saskiją ir Elsę, jaunasis genijus persigando – liovėsi grojęs. Tada pastebėjo tarp dviejų prostitučių stovintį Džeką.

– O, turbūt pamanei, kad čia tavo tėtis, – pasakė Džekui Fransas.

– Iš tikrųjų tai ne, – vyptelėjo Saskija.

– Nešnekėk – grok, – paliepė Elsė. Jiems dar tebelipant laiptais žemyn, vunderkindas vėl ėmėsi Bacho.

– Ten tas mažius, Donkeris, ar ne? – spėjo Alisa. Jie visi linktelėjo. – Jis groja kaip derintojas, – tarė Alisa.

Bacho Fantazija G-dur lydėjo juos Trompeterio taku, kur vis dar parsidavinėjo kelios jaunos prostitutės. Tik bemaž priėję Šv. Onos gatvės galą jie nebegirdėjo muzikos.

– Juk neplauksite į Australiją? – galbūt paklausė Alisos Elsė.

– Ne. Kelionė į Australiją Džekui būtų per ilga ir per sunki, – tikriausiai atsakė Alisa.

– Tokia kelionė per ilga ir per sunki bet kam, Alisa, – tarė Saskija.

– Turbūt, – nesiginčijo Alisa. Ji kalbėjo kažkaip keistai suliedama žodžius, o jos veido išraiška – nuo tos akimirkos, kai Džeką pažadino moterų šnabždesys Bludo gatvėje, – atrodė neįprastai svajinga ir atsaini. Vėliau Džekas ėmė manyti, jog tai susiję su jos surūkytomis cigaretėmis, nes iki kelionės į Amsterdamą jo mama nebuvo įjunkusi į marihuaną. Tačiau kaip reikiant pasimėgavo tą šeštadienio vakarą ir sekmadienio rytą.

Saskija su Else palydėjo juos į viešbutį – ne todėl, kad tiedvi prostitutės būtų maniusios, jog „raudonųjų žibintų“ rajone pavojinga, netgi tokiu metu, o dėl to, kad bijojo, jog Alisa gali susidurti su Jakobu Briliu. Jos žinojo, kad ir Brilis apsistojęs „Krasnapolskyje“.

Kai moterys atsiglėbesčiavo ir atsibučiavo su Džeku ir Alisa, linkėdamos jiems labos nakties, juodu ėmė rengtis miegoti. Kiek Džekas galėjo atsiminti, tai buvo pirmas kartas, kai mama įsmuko į vonią praustis pirma jo. Kažkas ją ten, matyt, pralinksmino, nes ji staiga prapliupo juoktis.

– Ko juokiesi?

– Berods palikau savo apatinius Elsės kambary!

Visas tas patarinėjimas ją neabejotinai išblaškė, – be to, išsivalęs dantis, Džekas Alisą rado jau užmigusią. Berniukas išjungė šviesą miegamajame, o vonios kambaryje paliko degančią ir pravėrė duris – tai jiems buvo tarsi savotiška naktinė lempelė. Tada jam dingtelėjo, jog mama pirmą kartą užmigo anksčiau

negu jis. Džekas įsitaisė lovoje šalia jos, tačiau netgi miegodama mama dainavo. Laimė, kad bent jau nebegiedojo giesmių. Beje, turbūt marihuanos dėka Alisa buvo atgavusi savo škotišką akcentą, kurį ir vėliau Džekas pajusdavo tik kai ji būdavo girta ar apsvaigusi nuo narkotikų.

O dėl dainos, tai Džekas nežinojo, ar čia tikra liaudiška meilės daina, mamos prisimenama iš vaikystės, ar – tai atrodė labiau tikėtina – jos pačios susikurta dainelė, kuriai ji per miegus sugalvojo ir melodiją. (Kodėl gi ne? Juk ji pusę dienos ir nakties giedojo giesmes.)

Štai ta daina, kurią Alisa dainavo miegodama:

Oi, nebūsiu aš katytė,
nei širdelė,
nei pupa.
Blogiau
Nei uosto prieplauka
tik Leito cypės kamera.
Ne, nebūsiu aš katytė,
Tuo jau aš esu tikra –
Nestovėsiu ant krantinės,
Aš – ne palaida merga.

Palaida merga, be abejo, buvo surimuota su *tikra*. Džekas pamanė, jog tai gal kokia vaikiška dainelė, kurią – netgi miegodama – mama norėjo padainuoti jam.

Džekas sukalbėjo jųdviejų kasvakarinę maldą – kaip visada užsimerkęs. Šįkart kalbėjo garsiau negu paprastai, nes mama jau miegojo, taigi jis turėjo melstis už juos abu. „Diena, kurią mums davei, Viešpatie, pasibaigė. Dėkojame Tau už ją.“

Jie miegojo iki sekmadienio vidurdienio, tada Džekas mamos paklausė:

– Kas yra „palaida merga“?

– Aš taip sakiau per miegus?

– Taip. Tu dainavai.

– Palaida merga – kaip prostitutė, tokia patarėja, Džeki.

– Kaip žmogus gali būti katytė arba širdelė, arba pupa? – stebėjosi Džekas.

– Taip vadinamos patarėjos, Džekai.

– O!

Juodu susikibę žingsniavo „raudonųjų žibintų“ gatvėmis į Tatu Peterio saloną, kai berniukas dar pasidomėjo:

– Kur yra ta uosto prieplauka?

– Aš ten niekada neatsidursiu, – tepratarė Alisa.

– Kaip Tatu Peteris neteko kojos? – gal šimtąjį kartą paklausė Džekas.

– Juk sakiau – turėsi paklausti jo paties.

– Gal važiavo dviračiu... – garsiai pagalvojo berniukas.

Popietė jau buvo įpusėjusi; dauguma rajono moterų jau siūlėsi kam nors duoti patarimų. Visos sveikino Džeką ir Alisą, šaudamos juos vardais, – netgi pagyvenusios prostitutės, įsikūrusios prie Senosios bažnyčios. Alisa būtinai norėjo apeiti visą Oudekerkspleiną; jie pražingsniavo pro visus langus ir tarpdurius, perpus lėčiau negu Jakobas Brilis. Nė viena iš moterų neniūniavo *Alsuoki many, Šventoji Dvasia.*

Užsukę į Šv. Olofo taką, juodu atsisveikino su Tatu Peteriu.

– Alisa, kai tik norėsi, mielai vėl priimsiu tave padirbėti, – pasakė tas vienakojis vyriškis. – Saugok kojas, Džekai, – kreipėsi į berniuką. – Su dviem daug lengviau suktis.

Paskui juodu nuėjo į Zedeiko gatvę atsisveikinti su Tatu Teo ir Robiu de Vitu. Robis paprašė, kad Alisa jam ką nors ištatuiruotų.

– Tik ne sužeistą širdį, – tarė ji. – Man jau gana tų širdžių, plyšusių perpus ar dar kaip.

Robis apsisprendė, jog norėtų jos parašo ant dešinio žasto.

Duktė Alisa

Rademakeriui taip patiko dailus Alisos braižas, kad ir jis įsigeidė tokio pat parašo – ant kairio dilbio, kurį Tatu Teo sakėsi laikęs nepaliestą kokiai nors ypatingai tatuiruotei. Raidės nusidriekė nuo Rademakerio alkūnės linkio iki jo laikrodžio cifer-

blato, kad kiekvieną kartą, žvilgtelėjęs, kiek valandų, jis prisimintų Dukterį Alisą.

– Ką pasakysi, Džekai? – tarė Tatu Teo. – Gal dar pasiklausom *der Zimmerman*? (Jis nebuvo vokietis; neskyrė *der* nuo *den*. Bet ir Džekas nemokėjo šnekėti vokiškai – kol kas dar ne.)

Džekas išrinko ir uždėjo vieną Bobo Dilano plokštelę. Netrukus Robis de Vitas jau dainavo kartu su Dilanu, tačiau Alisa tą dainą nelabai mėgo. Ji tiesiog darbavosi toliau, neprisidėdama prie Robio ir Bobo.

Kai gaidys giedos ir paraus dangus, – traukė Bobas su Robiu. – *Pažvelk pro langą – manęs nebebus.* – Tą akimirką Alisa pradėjo badyti pirmą savo vardo raidę *A*. – *Dėl tavęs iškeliauju į tolius plačius*, – virkavo Bobas su Robiu. – *Bet nesuk sau galvos, viskas gerai.*

Na, ne viskas buvo gerai – anaiptol, – bet Alisa toliau sau tatuiravo.

Elsė nuvedė juos į keleivinių laivų bilietų kasą, ten viskas atrodė gana painu – jiedviem reikėjo, kad Elsė padėtų susitvarkyti kelionės reikalus. Jie traukiniu važiuos į Roterdamą ir iš ten plauks į Monrealį, o paskui jau parsigaus į Torontą.

– Kodėl į Torontą? – paklausė Alisos Saskija. – Tu juk ne kanadietė.

– Dabar jau kanadietė, – tarė Alisa. – Niekada negrįšiu į saulėtąjį Leitą, nė už ką – net už visą Škotijos viskį. – Ji nesakė kodėl. (Gal ten buvo per daug praeities šmėklų.) – Be to, jau radau Džekui tinkamą mokyklą. Tai gera mokykla, – išgirdo Džekas mamą sakant Saskijai ir Elsei. Paskui mama pasilenkusi pašnibždėjo jam į ausį: – Ir tu būsi saugus tarp mergaičių.

Įsivaizdavęs save tarp Šventos Hildos mokyklos mergaičių – ypač tarp vyresniųjų – Džekas nušiurpo. Ir vėl, paskutinį kartą Europoje, įsikibo į mamos ranką.

II

MARIOS MERGAIČIŲ

8

Saugus tarp mergaičių

Džekui susidarė įspūdis, jog vyresniosioms Šventos Hildos mergaitėms nepatinka, kad jų mokykloje mokosi ir berniukai. Nors berniukai čia galėjo baigti tik keturias klases, buvo manoma, kad jie – netgi *maži* berniukai – būdami šalia daro blogą įtaką. Anot Emos Oustler: „Ypač *vyresniosioms* mergaitėms."

Ema buvo grėsminga mergaitė, be to, viena iš vyresniųjų. Šeštokės, kaip vyriausios pradinės mokyklos mokinės, atidarydavo ir uždarydavo automobilių dureles, sutikdamos mažylius prie durų iš Roseterio kelio pusės. Kai Džekas tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtųjų rudenį pradėjo lankyti vaikų darželį – tais metais, kai Šventos Hildos mokykla pirmą kartą priėmė ir keletą berniukų, – Ema jau mokėsi šeštoje klasėje. Jam buvo penkeri; jai – dvylika. (Dėl kažkokių sunkumų šeimoje ji buvo praleidusi vienerius mokslo metus.) Pačią pirmą dieną Ema Džekui atidarė automobilio dureles – tai daug ką ir nulėmė.

Džekas ir taip jau drovėjosi dėl automobilio – juodo „Lincoln Town Car" iš limuzinų nuomos bendrovės, kuriuo ponia Vikstid važinėdavo visur, kur tik jai prireikdavo. (Nei pati ponia Vikstid, nei Lotė nemokėjo vairuoti; Alisa irgi niekada neturėjo vairuotojo pažymėjimo.) Limuziną vairavo labai draugiškas

jamaikietis – stambus vyriškis, pramintas Mažiumi, beveik toks pat juodas kaip ir limuzinas. Jis buvo ponios Vikstid mėgstamiausias vairuotojas.

Koks vaikas nori pirmą dieną į mokyklą atvykti limuzinu su vairuotoju? Bet negalima sakyti, kad Alisa blogai pasielgė, leisdama poniai Vikstid viską daryti savaip. Ta buvusi auklėtinė berods mokėjo ne tik už Džeko mokslą Šventos Hildos mokykloje, bet ir už limuziną.

Kadangi Alisa Kino tatuiruočių salone dažnai dirbdavo iki nakties, kas rytą Džeką pakeldavo ir pusryčius jam paruošdavo Lotė. Ponia Vikstid per tą laiką spėdavo pakankamai prabusti, kad parištų berniukui kaklaraištį, nors ir nelabai atidžiai. Visus kitus drabužėlius Lotė išdėliodavo Džekui einant miegoti, – kai reikėdavo skubėti į mokyklą, ji dar padėdavo jam apsirengti.

Tais rytais Džekas užsukdavo į prieblandoje skendintį mamos kambarį ir pabučiuodavo ją atsisveikindamas; paskui Lotė šaligatviu nuvesdavo jį prie Spadinos ir Louterio gatvių sankryžos, kur „Linkolne“ jau laukdavo Mažius. Alisos garbei reikia pasakyti, kad ji pasisiūlė pirmą dieną palydėti sūnų į mokyklą.

– Alisa, – pertarė ją ponia Vikstid, – jei tu pati vesi Džeką, jam tai bus proga paverkti.

Ponia Vikstid tvirtai laikėsi nuomonės, jog nereikia Džekui suteikti progų graudentis. Vieną rytą, rišdama jam kaklaraištį, ji pasakė:

– Tave erzins, Džekai. Nebūtina dėl to verkti. Verk tik jei tave sužeis – tada tai jau rėk visa gerkle.

– O ką daryti, kai erzins? – paklausė Džekas.

Ponia Vikstid vilkėjo įvijais baltais ir raudonais dryžiais išmarginta velionio vyro pižama ir ant jos dar buvo užsimetusi tamsiai violetinį chalatą. Berniukui kaklaraištį ji visada rišdavo sėdėdama prie virtuvės stalo, pirmu arbatos puodeliu šildydamasi sustingusius pirštus. Žili jos plaukai būdavo susukti ant suktukų, veidas blizgėdavo nuo avokadų aliejaus.

– Ką nors sugalvok, – patarė ji Džekui.

– Kai mane erzins?

– Būk mandagus, – pasiūlė išeitį Lotė.

– Būk mandagus *pirmus du kartus*, – tarė ponia Vikstid.

– O trečią kartą? – paklausė jos Džekas.

– Ką nors sugalvok, – pakartojo ji.

Parišusi kaklaraištį, ponia Vikstid pabučiavo Džeką į kaktą ir į tarpuakį; paskui Lotė nuvalė jam nuo veiduko avokadų aliejų. Lotė irgi pabučiuodavo Džeką – paprastai hole, prieš atidarydama laukujes duris ir už rankutės privesdama jį prie laukiančio Mažiaus.

Lotės šlubčiojimas, žadinęs Džeko vaizduotę beveik taip pat kaip ir Tatu Peterio prarasta koja, buvo dažna berniuko pokalbių su motina tema.

– Kodėl Lotė šlubuoja? – tikriausiai šimtą kartų klausė Džekas mamos.

– Paklausk pačios Lotės.

Bet kai pirmą dieną važiavo į mokyklą, Džekas dar nebuvo įsidrąsinęs savo auklės paklausti, kodėl ji šlubčioja.

– Kas gi tai poniai, kad taip klibikščiuoja, ponaiti? – limuzine pasmalsavo Mažius.

– Nežinau. Gal tu jos paklausk, Mažiau?

– *Tu* klausk, ponaiti, – tu esi vienintelis džentelmenas šiuose namuose. Aš tik *vairuotojas*.

Vėliau Džekas Bernsas vis pagalvodavo, kad ir anam pasauly jam vaidensis Pikthol gatvės ir Hačings Hilo kelio sankryža – kaip Mažius pristabdo automobilį, „Linkolnas“ vos vos slenka, o skeptiškai nusiteikusios vyresniosios mergaitės neabejoja, kad štai limuzinu atvyko dar vienas turčių vaikelis. Buvo šiltas rugsėjo rytas; Džeko dėmesį vėl patraukė į sijonėlius nesukištos jūreiviškos mergaičių palaidinukės, prie kaklų tik truputį prilaikomos laisvai užrištų dryžuotų uniforminių pilkos ir kaštoninės spalvos kaklaraiščių. (Po poros metų visos mergaitės dėvės palaidines su sagutėmis apykaklių kampuose ir nesegs viršutinės sagos.) Bet geriausiai Džekas prisimins maištingai atkištus jų klubus.

Mergaitės niekada nestovėdavo ramiai – arba laikydavo abiem rankom apsikabinusios kokią draugę, arba, perkėlusios visą svorį ant vienos kojos, kita sau trepsendavo. Sėdėdamos

užsimesdavo koją ant kojos – ir viršutinė nuolat krutėdavo. Kadangi pilki klostuoti mergaičių sijonėliai buvo itin trumpi, Džeko žvilgsnis vis krypo į jų kojas, ypač į stulbinamai apvalias šlaunis. Mergaitės gnaibydavo sau pirštus, krapštinėdavo nagus, sukiodavo žiedelius; kasydavosi antakius ir plaukus. Žiūrėdavo į *panages*, tarsi ieškodamos ten paslapčių, – atrodė, kad jos turi daug paslapčių. Draugės susižinodavo tam tikrais rankų judesiais, be to, buvo ir vos pastebimų kitokios gestų kalbos požymių.

Prie mokyklos durų iš Roseterio kelio pusės, kur Mažius sustabdė „Linkolną“, šeštos klasės mergaitės Džekui pasirodė ypač linkusios slapukauti, bet nesantūrios. Vienuolikos ar dvylikos metų mergaitės paprastai manosi atrodančios bjauriai. Juk jos nebe vaikai, bent jau savo pačių supratimu, bet dar ir ne jaunos moterys, kokios netrukus bus. Tokio amžiaus mergaitės labai skiriasi viena nuo kitos: kai kurių išvaizda ir judesiai jau kaip jaunų moterų, o kitų kūneliai berniukiški, gestai kaip drovių vaikinų.

Tik ne Emos Oustler; jai buvo dvylika, tačiau galėjai pamanyti, kad aštuoniolika. Kai ji Džekui atidarė automobilio dureles, vos įžiūrimus ūsiukus ant viršutinės jos lūpos jis palaikė prakaitu. Plaukeliai ant stiprių, įdegusių jos rankų buvo nušviesinti vasaros saulės, stora tamsiai ruda kasa dryksojo permesta per petį, iš vienos pusės tarytum įrėminusi apydailį veidą. Ta sunki ir ilga, iki bambos, kasa skyrė dygstančias jos krūtis vieną nuo kitos ir darė jas labiau pastebimas. Gal ketvirtadalis šeštokių turėjo aiškiai matomas krūtis.

Kai Džekas išlipo iš limuzino ir atsistojo šalia Emos, jis jai buvo iki liemens.

– Neužmink sau ant kaklaraiščio, pupuli, – tarė Ema.

Kaklaraištis berniukui siekė kelius, bet kol Ema nebuvo jo perspėjusi, jis nė nepagalvojo, kad gali parvirsti netyčia jį primynęs. O išaugti pilki Džeko bermudai buvo per trumpi, kad atrodytų „prideramai“, – bent jau taip sakė ponia Vikstid. (Kitaip negu mergaitės, berniukai mūvėjo trumpomis kojinėmis.)

Ema sugriebusi šiurkščiai kilstelėjo aukštyn Džeko smakrą.

– Nagi, parodyk savo blakstienas, meiluti... Dievulėliau! – sušuko.

– Kas?

– Matau, kad bus bėdos, – pareiškė Ema Oustler. Įsižiūrėjęs į jos veidą, Džekas irgi suprato, kad bus bėdos. Be to, jis susivokė pirma apsirikęs – čia ūsai. Žiūrėdamas iš arti niekaip negalėjai pamanyti, jog švelnūs pūkučiai ant Emos viršutinės lūpos yra prakaito lašeliai. Būdamas penkerių, Džekas nežinojo, jog merginos itin jautriai reaguoja į tai, kad joms auga ūsai. Jam atrodė, jog labai malonu tokius turėti; savaime suprantama, jis panoro juos paliesti.

Jei pirma diena mokykloje, kaip ir pirma tatuiruotė, yra visiškai nauja patirtis, – ką gi, Džeko patirtis buvo tokia. Ir netrukus paaiškės, jog tai, kad jis palietė Emos Oustler ūsiukus, prisidėjo prie jo charakterio formavimosi.

– Kuo tu vardu? – paklausė Ema, prisilenkdama arčiau.

– Džekas.

– *Koks* Džekas?

Tą siaubingą akimirką, užsispoksojęs į pūkučiais apaugusią jos lūpą, jis niekaip negalėjo prisiminti savo pavardės. Tačiau šitaip sutriko ne tik dėl jos ūsų. Jis buvo pakrikštytas Džeku Stronaču. Tėvas jį paliko nevedęs jo motinos; Alisa nematė jokio pagrindo jiedviem vadintis Viljamo pavarde. Bet ponia Vikstid su tuo nesutiko. Nors Alisa nieku gyvu nenorėjo būti ponia Berns, ponia Vikstid laikėsi nuomonės, kad joks vaikas neturėtų kentėti dėl to, jog yra nesantuokinis; jos iniciatyva Džeko pavardė buvo pagal įstatymą pakeista, ir jis tapo „teisėtu", bent jau sprendžiant iš pavardės. Be to, ponia Vikstid buvo asimiliacijos šalininkė; tos Šventos Hildos mokyklos auklėtinės įsitikinimu, Džekui Bernsui turėjo būti lengviau pritapti prie Kanados kultūrinės aplinkos negu Džekui Stronačui. Ponia Vikstid, be abejo, tarėsi daranti berniukui didelę paslaugą.

Bet Džeko sutrikimas, kai jis niekaip negalėjo Emai Oustler pasakyti savo pavardės, patraukė vienos iš mokytojų dėmesį – tos, kurią visi vadino Pilkąja Šmėkla. Ponia Makvot buvo išties vaiduokliška būtybė. Ji sugebėdavo išdygti šalia visiškai

netikėtai; niekas nežinodavo, iš kur ji atsirado. Gal ankstesniame gyvenime ponia Makvot buvo negyvėlė. Kaip dar galėjai paaiškinti, kodėl nuo jos dvelkia šalčiu? Net jos iškvepiamas oras būdavo šaltas.

– Kas gi čia? – pasidomėjo ponia Makvot.

– *Kažkoks* Džekas, – atsakė Ema Oustler. – Pamiršo savo pavardę.

– Neabejoju, kad kaip nors padėsi jam prisiminti, Ema, – tarė ponia Makvot.

Pilkoji Šmėkla nebuvo azijietė, bet jos akys atrodė įkypos dėl nežmoniškai įtemptų ir į plieno pilkumo kuodą ant pakaušio susuktų plaukų. Plonos jos lūpos paprastai būdavo tvirtai sučiauptos, o Emos, atvirkščiai, šiek tiek pravertos. Emos burna buvo tarsi besiskleidžiantis gėlės žiedas, o švelnūs lyg pudra ūsiukai ant viršutinės lūpos – kaip ant vainiklapio užkritusios žiedadulkės.

Džekas mėgino sulaikyti savo ranką, ypač dešinį smilių. Ponia Makvot kaip staiga buvo atsiradusi, taip ir pradingo, – o gal Džekas užsimerkė, stengdamasis atsispirti norui paliesti Emos ūsus, todėl ir nematė, kaip Pilkoji Šmėkla nuėjo?

– *Galvok*, Džekai. – Emos Oustler kvėpavimas buvo toks pat karštas, koks ponios Makvot šaltas. – Tavo pavardė... nagi, juk gali prisiminti.

– Džekas Bernsas, – pagaliau sušnibždėjo berniukas.

Ar ją taip nustebino jo pavardė, ar pirštas? Gal viskas kartu. Tai, kad savo pavardę Džekas ištarė tą pačią akimirką, kai smiliumi perbraukė Emai per pūkučiais apaugusią viršutinę lūpą, buvo visiškai netikėta ir jam pačiam. Pakerėtas nepaprasto jos lūpos švelnumo jis pašnibždomis paklausė:

– O kuo *tu* vardu?

Ji sugriebė jo smilių ir atlaužė atgal. Jis krito ant kelių, suklykęs iš skausmo. Pilkoji Šmėkla akimirksniu vėl išdygo šalia.

– Liepiau *padėti* jam, Ema, o ne *skriausti*, – įspėjo mergaitę ponia Makvot.

– *Kokia* Ema? – paklausė Džekas tos dičkės, laužiančios jam pirštą.

– Ema Oustler, – atsakė ji ir prieš paleisdama jo smilių dar skaudžiai jį suktelėjo. – Žiūrėk, kad nepamirštum!

Jis ir norėdamas nebūtų pamiršęs nei pačios Emos, nei jos pavardės. Net skausmas, kurį Ema jam sukėlė, atrodė savaime suprantamas dalykas – tarsi Džekas būtų gimęs tam, kad jai tarnautų, o ji – kad rodytų jam kelią. Ponia Makvot, ko gero, tai įžvelgė skausmo iškreiptame Džeko veidelyje. Jis tik vėliau supras, kad Pilkoji Šmėkla neabejotinai dirbo Šventos Hildos mokykloje, kai jo tėvas miegojo su vienuoliktoke ir užtaisė vaiką kažkokiai tryliktos klasės mokinei. Kitaip gal nebūtų klaususi: „Ar tu kartais ne Viljamo Bernso sūnus?"

Vos tai išgirdusi Ema Oustler vėl susidomėjo Džeko blakstienomis.

– Tai *tu* tos tatuiruotojos vaikas! – sušuko ji.

– Taip, – atsakė Džekas. (O jis jaudinosi, kad niekas nežinos, kas jis toks!)

Naujų mokinių atvykimą atidžiai stebėjo dar viena mokytoja, Džekas iškart atpažino nuostabų jos balsą, tarsi būtų kasnakt jį girdėjęs per miegus, – tai buvo panelė Karolina Vurc, padėjusi jo mamai atsikratyti škotiško akcento. Ji ne tik kad tobulai tarė žodžius – jos balso tembras buvo lengvai atpažįstamas bet kur, ypač Džeko sapnuose. Edmontone, iš kur ji atvyko, panelė Vurc būtų buvusi laikoma gražia – be jokių išlygų. O tokiame daugelio tautų mieste kaip Torontas trapus jos grožis buvo pasmerktas sunykti. (Dar labiau tikėtina atrodė tai, kad ji kažkuo nusivylė asmeniniame gyvenime – gal apgaulinga meile, arba pernelyg greit nutrūkusia pažintimi.)

– Prašyčiau perduoti linkėjimų mamai, Džekai, – tarė panelė Vurc.

– Labai ačiū – perduosiu, – atsakė berniukas.

– Tatuiruotoja turi *limuziną*? – nusistebėjo Ema.

– Tai ponios Vikstid automobilis su vairuotoju, Ema, – paaiškino panelė Vurc.

Pilkoji Šmėkla vėl buvo kažkur pradingusi – tiesiog išgaravusi. Džekas pajuto Emos ranką, valdingai uždėtą jam ant peties,

ir kad jo žandas liečiasi prie jos klubo. Ji pasilenkė ir kai ką pašnibždėjo jam į ausį, kad neišgirstų panelė Vurc:

– Judviem su mama labai pasisekė, meiluti.

Džekas pamanė, kad ji turi omenyje „Linkolną“ arba Mažių, tačiau šnekos apie tai, kad ponia Vikstid globoja „tą tatuiruotoją“ ir jos pavainikį, Šventos Hildos mokykloje buvo pasklidusios anksčiau, negu Džekas pradėjo lankyti vaikų darželį. Ema Oustler kalbėjo apie ponios Vikstid, kaip jų globėjos, vaidmenį apskritai. Berniukas nelabai suprato ir ką Ema pasakė paskui:

– Taip ir reikia, Džekai. Ne kiekvienam nusišypso laimė tapti nemokamai gyvenančiu nuomininku.

– Ačiū, – tarė Džekas, siekdamas jos rankos. Jis džiaugėsi, kad pirmą dieną mokykloje susidraugavo su viena iš mergaičių. Kadangi ir išsiskyrusi ponios Vikstid duktė Džeką bei jo mamą vadino nemokamai gyvenančiais nuomininkais, Džekas pagalvojo, kad Emos mama turbūt irgi išsiskyrusi. Gal į šitokią padėtį patekusios moterys ypač prijaučia tokioms geroms buvusioms mokyklos auklėtinėms kaip ponia Vikstid, priglobusi Džeką ir Alisą po savo sparnu.

– Ar tavo mama išsiskyrusi? – paklausė Džekas Emos Oustler. Emos mama, deja, jau keletą metų gyveno tūžmingai išsiskyrusi, ir bent jau viena iš jos skyrybų pasekmių buvo tokia šlykšti, kad ji žinojo vien dėl to visada save laikysianti *ponia* Oustler. O Emai ta opi tema tebebuvo lyg koks skaudulys.

Džeko manymu, norėdama parodyti, kokie jie artimi draugai ir kaip be žodžių vienas kitą supranta, Ema suspaudė jam ranką. Jis neabejojo, kad ji nenorėjo sukelti jam skausmo, nors tas spūstelėjimas buvo toks pat smarkus kaip „Bristolio“ viešbučio registratoriaus pasisveikinimas Osle.

– Ar tu norvegė? – paklausė Džekas, bet Ema pernelyg garsiai šnopavo, kad išgirstų, ką jis sako. Gal todėl, kad ji iš visų jėgų stengėsi sutraiškyti jam plaštaką, arba dėl to, kad mėgino kaip nors suvaldyti neapykantą vyrų nekenčiančia pabaisa po skyrybų tapusiai motinai, neseniai išryškėjusi Emos krūtinė pastebimai kilnojosi. Ašara, kurią Džekas iš pradžių palaikė prakaito srovele, nuriedėjusi skruostu žemyn, taip ir liko ant jos

ūsiukų – kaip rasos lašelis ant ką tik sužėlusių samanų. Džekas akimirksniu liovėsi būgštavęs dėl Šventos Hildos mokyklos lankymo. Koks puikus sumanymas: leisti šeštokėms būti mažesnių vaikų vedlėmis pradinėje mokykloje!

Ant akmeninių laiptų, vedančių prie pusrūsio aukšte esančių durų, Džekas kluptelėjo, bet Ema ne tik kad jį sulaikė; ji pakėlusi prisispaudė jį prie šlaunies ir tą pirmą dieną nešte įnešė į mokyklą. Džekas, apimtas švelnaus dėkingumo jausmo, apsikabino ją abiem rankom; ji irgi jį apglėbė – taip nuožmiai, kad jis išsigando, jog uždus, įsikniaubęs į šiltą jos kaklą. Sakoma, kad bealpstantys žmonės mato vaiduoklius, gal todėl Džekas Pilkąją Šmėklą iš pradžių palaikė vaiduokliu. Ponia Makvot vėl išdygo šalia – kaip tik tą akimirką, kai jau atrodė, kad Ema Oustler tuoj sulaužys Džekui stuburą arba uždusins jį bedygstančiomis dvylikametės krūtimis.

– Paleisk jį, Ema, – tarė Pilkoji Šmėkla. Džeko marškiniai buvo išsipešę ir nukabę beveik iki plikų kelių, bet ne taip žemai kaip kaklaraištis. Jis jautėsi lyg apsvaigęs ir žiopčiojo, gaudydamas orą. – Padėk jam susikišti marškinius, Ema, – paliepė Pilkoji Šmėkla. Vos tai pasakiusi ji išnyko – turbūt grįžo į dvasių pasaulį.

Atsiklaupusi Ema atrodė tokio pat ūgio kaip Džekas. Pilki jo bermudai buvo ne tik per trumpi, bet ir per ankšti. Ema turėjo atsegti viršutinę sagą ir užtrauktuką, kad sukištų berniukui marškinius. Po šortais abiem rankom suėmusi ir spūstelėjusi jo sėdmenis, ji sušnibždėjo jam į ausį:

– Dailus *užpakaliukas*, Džekai.

Džekas, jau bemaž atgavęs kvapą, atsilygino jai panašiu komplimentu:

– Gražūs ūsai, – tarė – šitaip sutvirtindamas jųdviejų draugystę ir tiems keleriems metams Šventos Hildos mokykloje, ir visam vėlesniam laikui. Džekui dingtelėjo, jog tai turbūt iš tiesų gera mokykla, kaip mama ir buvo sakiusi, o šis jaudinantis pirmasis susitikimas su Ema Oustler – tam tikras pagrindas tikėtis (bent jau taip manė Džekas), kad jis tikrai bus saugus tarp mergaičių.

– O, Džekai, – pašnibždomis pasakė Ema jam į ausį, neįtikimai švelnia viršutine lūpa prisiliesdama prie jo kaklo. – Mudu puikiai leisime laiką.

Arkinės pradinės mokyklos koridoriaus durų angos versdavo Džeką Bernsą mąstyti apie rojų. (Džekas vis pagalvodavo, kad jeigu į rojų veda koks koridorius, tai jis tikriausiai irgi skliautuotas.) O žiūrėdamas į juodus ir pilkus linoleumo grindų trikampius Džekas jausdavo, kad mokymasis mokykloje ir tolesnis jo, suaugusio žmogaus, gyvenimas bus tarytum žaidimas – galbūt toks, kokio jis dar nežaidė, bet vis tiek žaidimas.

Dar vienas žaidimas buvo žvilgčiojimas į sporto aikštelę pro mažytį išdaužtą antro aukšto tualeto – vienintelio berniukų tualeto Šventos Hildos mokykloje – langelį. Matinio lango stiklo kvadratėliai buvo nedideli, įdėti į geležinius rėmus; vienas toks stikliukas išdaužtas. Jis tebebuvo nepakeistas ir kai Džekas baigė ketvirtą klasę. O žemi pisuarai berniukų tualete vis dėlto buvo nepakankamai žemai, kai Džekas lankė vaikų darželį. Jis turėdavo pasistiebti ir taikyti kuo aukščiau.

Tuo antro aukšto koridoriumi nedažnai, bet bauginamai praeidavo vyresniosios mergaitės, gyvenančios bendrabutyje; per pradinę mokyklą buvo galima patekti į jų kambarius. Į bendrabutį būdavo priimamos tik septintos ir vyresnių klasių mokinės, ir tokių buvo ne daugiau kaip šimtas iš penkių šimtų viduriniųjų ir vyresniųjų klasių mergaičių. (Šventos Hildos mokykla buvo mieste – dauguma mokinių gyveno namuose.)

Mergaitės, gyvenančios bendrabutyje, Džekui atrodė *daug* vyresnės už kitas. Pastebimai paniurusios būdavo ne tik diplomatų dukterys bei šiaip iš užsienio atvykusios mokinės; nebuvo tas niūrumas būdingas ir kuriam nors vienam šalies kraštui – pusseserės, pravardžiuojamos „Naujosios Škotijos kekšėmis“, vaikščiodavo tokios pat nusiminusios kaip ir mergaitė iš Britų Kolumbijos, kurią Ema Oustler vadino „B. K. kale“. Buvo matyti, kad bendrabučio gyventojos jaučiasi ištremtos. Jų balsai mokykloje skambėdavo liūdniausiai.

Pradinukai paprastai nesusidurdavo su bendrabutyje gyvenančiomis mergaitėmis, bet kartą, jau būdamas trečiokas, Džekas išėjo iš berniukų tualeto (segdamasis užtrauktuką) ir pamatė dvi tryliktokes, dideliais žingsniais artėjančias prie jo, – blizgančiais lakuotais nagais, iki kulkšnių nusmauktomis kojinėmis, dailiomis kojomis, plačiais klubais, putliomis krūtimis. Džekas puolė į paniką. Per skubėjimą užtrauktukas prignybo jam penį. Jis, žinoma, suklykė.

– Dievulėliau, čiagi *berniukas*! – sušuko viena iš tų dičkių.

– Tai jau tikrai, užtrauktuku prisignybęs savo nusmurgusį pimpį, – tarė kita.

– Kada jie pradeda žaisti su tais savo daikčiukais? – paklausė pirmoji mergaitė. – Nustok rėkt! – subarė Džeką. – Juk visai jo nenusignybai?

– Leisk man... – pasakė antroji, priklaupdama prie Džeko. – Turiu broliuką – žinau, ką reikia daryti.

– Liesi jį *rankomis*? – pasibaisėjo pirmoji. Ji irgi atsiklaupė prie Džeko.

– Parodyk – atitrauk rankas! – paliepė Džekui mergaitė, turinti broliuką.

– *Skauda!* – sucypė Džekas.

– Tu tik sugnybai odą – net kraujas nebėga. – Tai mergaitei buvo mažiausiai septyniolika ar aštuoniolika metų – gal ir devyniolika.

– Kada jis padidėja? – paklausė pirmoji mergaitė.

– Neatrodo, kad norėtų padidėti dabar, įstrigęs užtrauktuke, Meredita.

– Padidėja, kai pats *užsinori*? – nustebo Meredita.

Tryliktokė laikė suėmusi Džeko penį; kitos rankos nykščiu ir smiliumi ji atsargiai timptelėjo užtrauktuką.

– Oi!

– Tai ką man daryti? – paklausė Džeko jam padedanti mergaitė. – Laukti, kol tu užaugsi?

– Jau tavo blakstienos tai kaip širdžių ėdiko, – tarė Džekui Meredita. – Kai paaugsi, kaišiosi savo pimpį kur reikia ir kur nereikia.

- *Oi!*

- *Dabar* kraujas jau bėga, - pasakė antroji mergaitė. Džekas buvo išlaisvintas, bet ji tebelaikė jo penį rankoje.

- Ką tu *darai*, Amanda? - nesuprato Meredita.

- Žiūrėk, - tarstelėjo Amanda. Ji tai sakė ne Džekui. Jis ir nežiūrėdamas jautė, kad jo penis darosi didelis - na, bent jau šiek tiek didesnis.

- Kuo tu vardu? - paklausė Meredita.

- Džekas.

- Jautiesi geriau, a, Džekai? - nusišypsojo Amanda.

- Dievulėliau, tu tik pažiūrėk! - sušuko Meredita.

- Čia dar niekai, - tarė Amanda. - Gali ir labiau padidėti, ar ne, Džekai? - Džekas savo penio didesnio nebuvo matęs. Jau bijojo, kad sprogs, jeigu dar padidės.

- Vėl pradeda skaudėti, - pasiskundė.

- Čia kitoks skausmas, Džekai. - Prieš paleisdama Amanda jį draugiškai spustelėjo.

- Tokio milžino tai jau neprignybk užtrauktuku, - perspėjo Džeką Meredita. Ji atsistojusi pataršė jam plaukus.

- Gal mus susapnuosi, Džekai, - pasakė Amanda.

Žaizdelė ant Džeko penio užgijo per porą dienų, bet tie sapnai niekur nedingo.

Panelė Sinkler, Džeko darželio grupės mokytoja, kaip ir Alisa, neabejojo, kad Džekas saugus tarp mergaičių. Tą iliuziją dar įtikimesnę darė šeštokių buvimas šalia darželinukų pogulio laiku. Ema Oustler buvo savanorė, kaip ir kitos dvi šeštokės - artimiausios Emos draugės Šarlotė Barford ir Vendė Holton. Jos būdavo panelės Sinkler pagalbininkės, kai reikėdavo suguldyti vaikus. Tos vyresnės mergaitės turėdavo padėti penkiamečiams užmigti; kad kaip tik dėl jų darželinukai nesudeda bluosto, atrodė panašiau į tiesą.

Panelė Sinkler Džekui į atmintį įkrito todėl, kad nuolat pasmerkdavo jį *poguliui* su trimis šeštokėmis. Apie panelę Sinkler jis geriausiai atsiminė tai, kad jos vis nebūdavo.

Pogulis prasidėdavo nuo, anot Emos Oustler, „pasakėlės prieš miegą“. Pati Ema tas pasakėles visada ir sekdavo – iš to turbūt jau galima buvo suprasti, koks bus jos pašaukimas. Vendė su Šarlote vaikščiodavo nuo vieno vaiko prie kito, žiūrėdavo, ar jų guminiai čiužiniai patogiai ištiesti, ar jie jaukiai apsikamšę antklodes ir nusiavę batus, o Ema pritemdytame kambaryje imdavo pasakoti istoriją.

„Diena buvo sunki, jūs labai pavargę“, – tokia būdavo visų Emos pasakojimų pradžia. Istorijos, turėdavusios sukelti mieguistumą, klausytojus paveikdavo priešingai – persigandę darželinukai bijodavo sumerkti akis. Vienoje dažnai sekamoje, kone klasika tapusioje Emos Oustler „pasakėlėje prieš miegą“ panelė Sinkler pamesdavo visą darželinukų grupę Karališkojo Ontarijo muziejaus šikšnosparnių olų paviljone. Iš tikrųjų pirmai Džeko bei kitų mokinių išvykai į Karališkąjį Ontarijo muziejų vadovavo jo trečios klasės mokytoja, panelė Karolina Vurc.

Panelė Vurc buvo mokytoja, kurią Džekas vėliau prisimindavo mieliausiai, ir ne tik dėl jos trapaus grožio; ji jam buvo ir svarbiausia patarėja, mokiusi jį aktoriaus meistriškumo, dar vieno dalyko, kuris jai puikiai sekėsi. Panelė Vurc buvo dramos meno žinovė, daugybės spektaklių, kuriuose Džekas vaidino mokydamasis Šventos Hildos mokykloje, režisierė. Tačiau jos, kaip klasės auklėtojos, sugebėjimai atrodė ne kažin kokie, palyginti su teatralės talentu; ji neįstengdavo suvaldyti trečiokų. Nulipusi nuo scenos, ten, kur neplieksdavo rampos šviesos, – šėlstančioje klasėje arba, ko gero, dar siautulingesniame išoriniame pasaulyje – panelė Karolina Vurc būdavo itin lengvai sutrikdoma būtybė, nepasitikinti savimi ir visiškai nemokanti kam nors vadovauti.

Per klasės išvykas panelė Vurc elgdavosi kaip viena iš pagrindinių Emos Oustler „pasakėlių prieš miegą“ veikėjų – būdavo tiesiog bejėgė. Kai ji prarado savitvardą Karališkajame Ontarijo muziejuje, prie šikšnosparnių olų, dauguma trečiokų jau ir taip krūpčiojo iš baimės, atmintyje kuo aiškiausiai atkūrę Emos mėgstamą siaubo pasaką. (Tai, kad jie jau buvo aštuonmečiai, nebe penkerių metų mažyliai, vargu ar turėjo reikšmės; aplin-

ka, į kurią jie pateko tikrovėje, ***buvusiems*** darželinukams, apie šikšnosparnių olą pirmiausia sužinojusiems iš Emos pramanytų istorijų, atrodė bauginamai pažįstama.)

Kai per muziejaus garsiakalbį buvo pranešta, kad kai kuriuose žinduolių paviljonuose laikinai sutriko elektros energijos tiekimas, vaikai iškart suprato, jog tai tik įžanga. „Nepulkite į paniką, – pasigirdo balsas iš garsiakalbio, o panelė Vurc ėmė kūkčioti. – Elektra netrukus atsiras." Ultravioletinės šviesos šikšnosparnių buveinėje tebedegė; tiesą sakant, dabar tai buvo *vienintelės* neužgesusios šviesos, kaip ir Emos pasakojime.

Emos išgalvotoje istorijoje nesugebantiems apsiginti vaikams kažkodėl nebūdavo kitos išeities, tik ropoti *į olą* ir miegoti su šikšnosparniais. Ema jiems patardavo nepamiršti esminio tariamų vampyro ir milžiniško vaisėdžio šikšnosparnio „siurbimo įpročių" skirtumo. Vaikai turėdavo visą laiką būti tvirtai užsimerkę, kad ultravioletinė šviesa jų neapakintų; be to, miegantiems, arba tik apsimetantiems, kad miega, vaikams būdavo liepiama atkreipti dėmesį, ties kuria kūno vieta jie netrukus pajus karštą, drėgną kvėpavimą.

Jeigu prie gerklės, bus aišku, jog tai vampyras; vaikai būdavo mokomi nublokšti tokį šikšnosparnį šalin ir abiem rankom dengtis gerklę. (Pasak Emos, jiems reikėdavo „daužytis kaip išprotėjusiems".) O jei minėtasis karštas, drėgnas kvėpavimas juntamas ties *bamba*, – na, ta vieta labiausiai domina niekingus didžiulius vaisėdžius šikšnosparnius. Jie savo kvėpavimu sušildo vaikams pilvukus, o paskui šiurkščiais kaip dildės liežuviais laižo druską iš jų bambučių; nors tai jausti gal nelabai malonu, vaikai beveik nenukenčia. Taigi prisiartinus milžiniškam vaisėdžiui šikšnosparniui, mažyliai turėdavo gulėti ramiai. Pirmiausia todėl, kad vaisėdžiai šikšnosparniai pernelyg dideli, tokio nenublokši, – be to, Ema sakydavo, kad vaisėdžiai iš tiesų pavojingi tampa tik tada, kai juos išgąsdini.

– O ką išgąsdintas vaisėdis šikšnosparnis *daro*? – Džekas prisiminė, kaip kartą paklausė Džimis Beikonas.

– Geriau jam nesakyk, Ema, – tada tarė Šarlotė Barford.

Emos pasakos apie šikšnosparnių buveinėje paliktus darželinukus pabaiga buvo sukrečianti. Kadangi dauguma vaikų bū-

davo pernelyg įsibaiminę, kad užmigtų, jie, be abejo, žinodavo, jog pasilenkusios prie jų kvėpuoja Ema Oustler, Vendė Holton ir Šarlotė Barford – ne šikšnosparniai. Bet mažyliai vis tiek elgdavosi, kaip jiems būdavo prisakyta. Pajutę karštą kvėpavimą prie bambų, darželinukai nė nekrustelėdavo. Daug kartų klausydamasis tos pasakos, Džekas išmoko atskirti ne tokius jau panašius Šarlotės, Vendės ir Emos liežuvius. Jų liežuviai *nebuvo* šiurkštūs; vaikai iš tikrųjų beveik nenukentėdavo, tik kad vėliau imdavo sapnuoti košmarus. O priartėjus į kaklus kvėpuojantiems vampyrams, jie reaguodavo išties energingai – trumpai tariant, mažyliai daužydavosi kaip išprotėję, dengdavosi gerkles ir spiegdavo, mosikuodami rankomis.

– Laikas nubusti, Džekai, – visada sakydavo Ema (arba Šarlotė, arba Vendė). Bet jis nebūdavo užmigęs.

Šarlotė Barford buvo didelė mergaitė, tikra šeštoje klasėje besimokanti moteris, tarsi nulieta pagal Emos Oustler pavyzdį. O Vendė Holton – iš pažiūros lyg nubadėjęs beglobis vaikas. Neatkreipęs dėmesio į su lytinio brendimo sunkumais susijusius tamsius ratilus jai apie akis – ir į jos patinusias, sukandžiotas lūpas, – galėjai pamanyti, kad Vendei kokie devyneri. Tačiau dėl to, kad buvo mažesnė ir vaikiško sudėjimo, ji neatrodė prastesnė bambų laižytoja; dėdamasi vaisėdžiu šikšnosparniu Vendė elgdavosi agresyviau negu Ema, jos liežuvis lįsdavo giliau negu Šarlotės. (Šarlotės Barford keliai buvo kaip arbūzai, atitinkamai didelis ir liežuvis – pernelyg platus ir storas, netgi pats galiukas, kad tilptų į Džeko bambą.)

Ar panelė Sinkler, grįžusi į darželinukų klasę, kada nors rado vaikus pažvalėjusius po dienos miego? Gal kaskart stebėdamasi, kokie jie judrūs, ji manydavo, kad mažyliai gerai pailsėjo? Vaikai, žinoma, jausdavo palengvėjimą, ir tai, be abejo, būdavo matyti; džiaugdamiesi, kad išliko gyvi išklausę dar vieną Emos Oustler „pasakėlę prieš miegą“, taip ir neužmigę ir kaip visada kūrybingai pažadinti, jie atrodydavo dėkingi.

Kitas kone klasika tapęs Emos pasakojimas prieš miegą, beveik prilygstantis jos pasakai apie Karališkojo Ontarijo muzie-

jaus šikšnosparnių olų paviljone paliktus darželinukus, buvo sakmė apie suspaustą vaiką. Ta istorija turėjo tris skirtingas pabaigas, bet prasidėdavo kaip visi Emos pasakojimai: „Diena buvo sunki, jūs labai pavargę.“

Džekas gulėdavo tarp Gordono ir Karolinos Frenčų, dvynių, kuriuos reikėdavo atskirti vieną nuo kito, nes jie vienas kito nekentė. Kita panelės Sinkler darželinukų klasėje besimokanti dvynių pora, Heter ir Patsė But, buvo identiškos mergaitės; jos nieku gyvu nesileisdavo perskiriamos. Kai kuri nors iš jų sirgdavo, antroji irgi pasilikdavo namuose ir liūdėdavo – arba laukdavo savo eilės susirgti. Guldamos pogulio dvynukės But sudėdavo čiužinius, kad jie užeitų vienas ant kito, ir susisupdavo į vieną antklodę – gal norėdamos pasijusti kaip anksčiau, kai jiedvi buvo toje pačioje gimdoje.

Abi dvynių poros besiklausydamos pasakojimo apie suspaustą vaiką labai susijaudindavo, bet skirtingai. Kaip du vandens lašai panašios seserys But imdavo žįsti savo bendrą antklodę; pasigirsdavo su murmesiu sumišęs čiulpsėjimas, dėl kurio susinervinęs Džimis Beikonas pradėdavo dejuoti. Gordono ir Karolinos Frenčų, brolio ir sesers, gulinčių šalia Džeko iš abiejų pusių, susijaudinimas būdavo gal labiau fizinio pobūdžio ir pasireikšdavo netikėtais beprotiško, lyg ir betikslio judrumo protrūkiais. Dvyniai Frenčai po savo atskiromis antklodėmis kulnais daužydavo guminius čiužinius, nedarniai trypdami sustingusiomis kojomis; darydavosi kraupu, bet dar labiau visi sunerimdavo, kai jie liaudavosi judėję. Frenčai nustodavo spardytis staiga – atrodydavo, kad jie mirė nuo tos pačios ligos, nors ir guli priverstinai atskirti vienas nuo kito.

Trys galimos Emos Oustler pasakojimo apie suspaustą vaiką pabaigos užvaldydavo darželinukų sąmonę. „Trims iš jūsų, – visada sakydavo Ema, – šią sunkią dieną viskas ėmė dar labiau nesisekti.“ Dvyniai Frenčai staiga pradėdavo kulnais daužyti čiužinius ir netrukus taip pat netikėtai numirdavo; iš ten, kur gulėdavo dvynės But, pasigirsdavo identiškas su murmesiu sumišęs čiulpsėjimas; Džimis Beikonas šiurpiai sudejuodavo. „Vienas iš jūsų nakvoja pas su mama išsiskyrusį tėtį, – toliau

šnekėdavo Ema. – Tėtis ką tik apalpo nuo pernelyg intensyvaus sekso.“ (Džekas *negalėdavo pakęsti* šitos pasakojimo dalies.)

Morina Jap, nervinga mergaitė, kurios tėvas buvo kinas, kartą pertraukė Emą klausdama:

– Kas yra pernelyg intensyvus seksas?

– Tau tai negresia, – atsakė Ema, duodama suprasti, kad klausimas nesvarstytinas.

Kitąsyk, kai Emą to paties paklausė Džekas, ji tarė:

– Gana greit sužinosi, Džekai.

Džekas po antklode visas nušiurpo. Jis rėmėsi tuo, ką gal ne visai gerai buvo supratęs iš Amsterdame girdėto mamos pokalbio su Saskija ir Else. Elsė tada sakė, kad jei atrodai seksualiai, vyrai mano, kad gali jiems duoti gerą patarimą. Taigi seksas susijęs su patarinėjimu; Džekui dingtelėjo, kad seksas, kaip ir patarimai, turbūt gali būti geras arba prastas. Jeigu su mama išsiskyręs tėtis Emos Oustler istorijoje apalpo nuo pernelyg intensyvaus sekso, tai tas seksas, matyt, buvo pats prasčiausias.

„Tavo tėtis ir seniau bendraudavo su netikusiomis merginomis, – toliau pasakodavo Ema, – bet šita, regis, dar vaikas. Liesas, ištvermingas vaikas, – pridurdavo. – Ji sudžiūvusi kaip stagaras, jos kumščiai kieti kaip akmenys; be to, ji tavęs nekenčia. Tu jai trukdai. Ji su tavo tėčiu galėtų dar dažniau užsiiminėti seksu, jei tavęs čia nebūtų. Kai tėtis apalpsta, ji įremia kumščius tau į smilkinius ir spaudžia – jau bijai, kad sutraiškys galvą!“

Dvyniai Frenčai iš jaudulio imdavo spardytis, tarsi išgirdę kokį signalą; ir vėl tas antklodės čiulpimo garsas, murmesys ir dejonės! „Tuo pačiu laiku, – visada sakydavo Ema, – vienas iš jūsų yra su netekėjusia motina, kuri irgi apalpo.“ (Šita pasakojimo dalimi Džekas jau *tikrai* baisėjosi.)

– *Irgi* nuo pernelyg intensyvaus sekso! – paprastai sušukdavo Morina Jap.

– Nuo *prasto* sekso? – kartais paklausdavo Džekas.

– Kaltas netikęs *draugužis*, – paaiškindavo darželinukams Ema. – Vienas iš *stambiausių* netikusių draugužių visame pasaulyje. Kai mama apalpsta, jis ateina ir užgula tave – nuogu pilvu užspaudžia tau veidą.

– O kaip tada kvėpuoji? – visada klausdavo Grantas Porteris, tikras asilas.

– Tai ir yra blogiausia, – paprastai atsakydavo Ema. – Turbūt nekvėpuoji.

Čia pasigirsdavo beprecedentis nedarnus dvynių Frenčų trinkčiojimas kulnais; jau šlapios antklodės čiulpimo garsas – iš ten, kur gulėdavo dvynės But, – ir Džimio Beikono aimanos, vis panašėjančios į dusulį.

„O ką, jeigu mama turi *draugužę*? – pasakodavo Ema. (Šita istorijos dalimi Džekas baisėdavosi labiausiai.) – Jos krūtys didesnės negu visų jūsų motinų. *Kietesnės* negu visų jūsų tėčių jauniausių merginų. Jos krūtys kaip *kiborgo*. Tarytum būtų su *kaulais* – tokios didelės ir kietos." Vos susapnavęs krūtis su kaulais, Džekas Bernsas ir po daugelio metų šokdavo iš gilaus miego, – o tuomet, kai jie klausydavosi istorijos apie suspaustą vaiką, nė vienas darželinukas nė akimirką nesudėdavo bluosto.

– Kuris iš šitų vargšų vaikų esi *tu*? – kaskart klausdavo Ema.

– Aš nenoriu būti *nė vienas*! – sušukdavo Morina Jap, kaip ir galima buvo tikėtis.

– Ypač nenorėčiau stengtis kaip nors kvėpuoti su didžiuliu netikusio draugužio pilvu ant veido, – būtinai pasakydavo Grantas Porteris.

– Tik jau ne krūtys su *kaulais*! – rėkdavo Džeimsas Terneris, dar vienas asilas.

Kartais Džekas įsidrąsinęs pareikšdavo:

– Manau, *labiausiai* man nepatiktų kieti kaip akmenys tos sudžiūvusios, liesos merginos kumščiai.

Bet Ema Oustler, Vendė Holton ir Šarlotė Barford jau būdavo pasirinkusios aukas. Džekas netgi tvirtai užsimerkęs jausdavo, kaip jos eina užimti nusižiūrėtų pozicijų.

Liesoji su mama išsiskyrusio tėčio mergina kietais kaip akmenys kumščiais – na, tai būdavo Vendė Holton. Ji spausdavo aukai smilkinius tarp savo kelių. Jos keliai buvo maži ir kieti kaip beisbolo kamuoliukai. Nepraėjus nė minutei Džekui imdavo skaudėti galvą, – o po Vendės sijonu, kai jis išdrįso ten žvilgtelėti, buvo, deja, tamsu ir beveik nieko nematyti.

Sunkiai įsivaizduojama mamos draugužė didžiulėmis ir kietomis kaip kiborgo, *kaulėtomis* krūtimis būdavo Šarlotė Barford su savo arbūzo didumo keliais. Jokios krūtys neatrodo tokios kietos kaip *keliai* – bent jau neatrodydavo, kol į jas niekas nekišdavo implantų. O dėl reginio po Šarlotės sijonu, tai Džekas ten taip ir nepažvelgė; pernelyg gerai įsivaizdavo, kas būtų, jei Šarlotė nutvertų jį bežiūrint.

O netikęs mamos draugužis, nuogu pilvu užgulantis veidą ir verčiantis iš visų jėgų stengtis įkvėpti oro, – tai, žinoma, būdavo Ema Oustler. Džekas pirmiausia nosimi susirado jos bambą; ten buvo šiek tiek vietos kvėpuoti. Kartą, kai jis tyrinėjo jos bambą liežuviu, Ema tarė:

– Oho! Ar tau kada nors būna taip, kad *nežinotum*, ką darai?

Tikrame šikšnosparnių olų paviljone buvo beveik taip pat baisu. Bet kai panelė Karolina Vurc kraustėsi iš proto, trečiokai bent jau žinojo, kad prie jų gali prisiartinti tik vampyrai ir milžiniški vaisėdžiai šikšnosparniai. Šikšnosparnių buveinėje negyvena nei netikusios išsiskyrusių tėčių merginos, nei netekėjusių motinų draugužiai arba draugužės! Palyginti su tais į neseniai išsiskyrusius tėčius ir mamas įsikibusiais seksualiniais grobuonimis, paprasčiausi *šikšnosparniai* vaikams atrodė ne tokie jau kraupūs.

Tie trečiokai, kurie nebuvo mokęsi Šventos Hildos mokyklos darželinukų klasėje, iš pradžių visai neišsigando išgirdę, kad kai kuriuose Karališkojo Ontarijo muziejaus žinduolių paviljonuose laikinai sutriko elektros energijos tiekimas; jie dar nebuvo patyrę, ko reikia bijoti šikšnosparnių olų paviljone. Bet kartu su jais esantys buvę darželinukai pašiurpo pakankamai, kad savo baime užkrėstų ir juos.

Tuo, kad panelė Vurc irgi bijo, iš pradžių niekas nesistebėjo – ji jau ne kartą buvo suskydusi trečiokų klasėje. Tačiau šikšnosparnių olų paviljone panelė Vurc negalėjo į pagalbą pasikviesti Pilkosios Šmėklos. Pradinės mokyklos patalpose netikėtai, tiesiog antgamtiškai pasirodanti ponia Makvot panelę Vurc gel-

bėdavo dažnokai. Bet ne Karališkajame Ontarijo muziejuje, kur šalia panelės Vurc klykė Džekas bei kiti trečios klasės mokiniai; tai, kad jie visi tučtuojau užsimerkė, panelę Vurc galutinai išmušė iš pusiausvyros.

– Atmerkite *akis*, vaikai! *Nemiegokite*! Tik jau ne *čia*! – šaukė panelė Vurc.

Karolina Frenč, tvirtai užsimerkusi, isterijos priepuolio ištiktai mokytojai davė puikų patarimą:

– Neišgąsdinkite vaisėdžių šikšnosparnių, panele Vurc. Jie pavojingi tampa tik tada, kai juos išgąsdini.

– *Atsimerk*, Karolina, – spiegė panelė Vurc.

– Jei karštą, drėgną kvėpavimą pajusite prie gerklės, tai bus visai kas kita, – toliau šnekėjo Karolina Frenč.

– *Ką* pajusiu prie gerklės? – pasibaisėjo panelė Vurc ir rankomis susiėmė kaklą.

Džeko jausmai panelei Vurc buvo labai prieštaringi. Jis jautėsi nesmagiai, matydamas, kad tikrame gyvenime ji kritišką akimirką nesugeba elgtis kaip scenoje, bet vis tiek manė, kad ji nuostabiai graži. Jis slapčia ją mylėjo.

– Ji kalba apie vampyrą, – Džekas mėgino paaiškinti panelei Vurc, nors Karolina Frenč baisiai piktindavosi, kai kas nors ją pertraukdavo. (Ją nuolat pertraukinėjo brolis.)

– Tu tik išgąsdinsi panelę Vurc, Džekai, – piktai tarė Karolina. – Panele Vurc, jei karštą, drėgną kvėpavimą pajusite prie *gerklės*, daužykitės kaip išprotėjusi. Nublokškite jį šalin.

– *Ką* nublokšti šalin? – klyktelėjo panelė Vurc.

– Bet jei tas kvėpavimas bus prie bambos, išlikite rami, – pasakė Gordonas Frenčas, tarsi prieštaraudamas nedraugiškai nusiteikusiai seseriai dvynei.

– Nejudėkite, – pridūrė Džekas.

– *Niekas* nekvėpuoja man prie bambos! – visa gerkle surėkė panelė Vurc.

– Matai, Džekai? – tarė Karolina Frenč. – Tu viską tik pabloginai, ar ne?

– Nepulkite į paniką, – vėl pasigirdo balsas iš garsiakalbio. – Elektra netrukus atsiras.

– Užmiršau, kodėl mes turime ropoti į olą, – suvapėjo Džimis Beikonas. (Nė vienas iš vaikų negalėjo prisiminti tos Emos Oustler pasakojimo dalies.)

– Niekas į šikšnosparnių olą *neropos*! – visai paklaikusi šaukė panelė Vurc. – Visi atmerkite *akis*! – Džekas jau norėjo jai pasakyti, jog ultravioletinė šviesa juos kažkaip apakins, bet panelė Vurc atrodė pernelyg susijaudinusi, kad galėtų išklausyti dar vieną blogą žinią.

– Jaučiu vaisėdį šikšnosparnį, – nejudėdamas sušnibždėjo Džekas, tačiau tai buvo Morina Jap; parkritusi ant kelių, ji giliai kvėpavo jam prie pat bambos.

– Liaukitės! – suriko panelė Vurc. Džimis Beikonas dejavo, galva trindamasis jai į šlaunį. Panelė Vurc gal netyčia sugriebė Džimį už gerklės, bet Džimis elgėsi, kaip jam buvo prisakyta elgtis prisiartinus vampyrui: jis ėmė daužytis kaip išprotėjęs, klykė ir mosikavo rankomis. Panelė Karolina Vurc irgi klykė. (Tik pamanykite – juk scenoje ji nuolat visus mokydavo „laikytis santūriai"!)

Tokia buvo pirma Džeko, Šventos Hildos mokyklos mokinio, klasės išvyka. Tas įvykis, kaip ir daugelis kitų išgyvenimų pradinėje mokykloje, būtų buvęs neįsidėmėtinas be atitinkamo pasirengimo būsimai kelionei, kuriuo dar darželyje pasirūpino Ema Oustler – „pasakėlių prieš miegą" sekėja, nusprendusi būti asmenine Džeko vedle.

Taigi Džekas buvo tikras laimės kūdikis! Neabejotinai saugus tarp mergaičių.

9

Nepakankamai subrendęs

Kai Džekas pradėjo lankyti pirmą klasę, Ema Oustler bei jos draugės jau buvo perėjusios į vidurinę mokyklą – jau septintokės. Pradinukų vedlėmis po jų tapo ne tokios grėsmingos šeštokės; Džekas tų mergaičių išvis neįsiminė. Kartais jis visą dieną, bet retai kada dvi iš eilės, mokykloje nesutikdavo Emos, bauginamai pažadėjusios visada palaikyti su juo ryšį. O Vendę Holton ir Šarlotę Barford Džekas matydavo tik kartkartėmis ir paprastai, laimė, iš tolo. (Kietakumštę Holton, kaip jis mintyse tebevadino Vendę. Kaulėtapapę Barford, kaip visuomet prisimins Šarlotę ir jos arbūzo didumo kelius.)

Panelė Vong, Džeko pirmos klasės mokytoja, buvo gimusi Bahamų salose, siaučiant uraganui. Neatrodė, kad jos prigimtyje būtų išlikę kas nors panašaus į atogrąžų vėtrą, nors panelės Vong įprotis dėl visko atsiprašinėti galėjo būti susijęs su tuo uraganu. Ji taip ir nepasakė, kaip buvo pavadintas būtent tas uraganas, kurio įkarštyje ji gimė, todėl pirmokai, ko gero, įtarė, kad jos pasąmonėje ta vėtra dar nenurimusi. Bet jokie uragano atgarsiai neįpūsdavo gyvybės vangiam jos kūnui ir nė kiek nepagreitindavo jos kalbėsenos.

– Atsiprašau, bet turiu jums pranešti, vaikai, jog pirma klasė nuo darželio labiausiai skiriasi tuo, kad mes negulame pogulio, – paskelbė panelė Vong pirmą mokslo metų dieną.

Savaime suprantama, išgirdę tokį jos atsiprašymą, visi mokiniai su palengvėjimu atsiduso, o kai kurie dar nevalingai ėmė reikšti padėką – dvyniai Frenčai sutukseno kulnais, seserys But sutartinai pačiulpsėjo lūpomis, lyg žįsdamos antklodę, Džimis Beikonas širdingai sudejavo. Iš to, kad keista pirmokų reakcija į pranešimą, jog nebus pogulio, nesužadino „Mis Bahamų", kaip vaikai už akių vadino panelę Vong, smalsumo, irgi buvo galima suprasti, kad naujoji jų mokytoja nelabai gyvybinga.

Per pradinės mokyklos pamaldas koplyčioje, rengiamas kartą per savaitę vietoj kasdienio susirinkimo didžiojoje salėje, Morina Jap pašnibždėjo Džekui:

– Ar tu kartais savotiškai *nepasiilgsti* Emos Oustler ir jos „pasakėlių prieš miegą"?

Džekui tarsi kas įstrigo gerklėje; jis nebegalėjo nei giedoti, nei kalbėtis su Jape Plepe, kaip vaikai pravardžiuodavo Moriną.

– Žinau, kaip jautiesi, – toliau šnekėjo Japė Plepė. – Bet kas buvo *blogiausia*? Ko tu *labiausiai* ilgiesi?

– *Visko*, – šiaip taip atsakė Džekas.

– *Visi* ilgimės, Džekai, – tarė Karolina Frenč.

– Visi ilgimės *visko*, – pataisė ją tiesiog iš proto varantis jos brolis dvynys, Gordonas.

– Užsičiaupk, Gordonai, – pyktelėjo Karolina.

– Kartais norėtųsi padejuoti, – prisipažino Džimis Beikonas. Dvynukės But, nors ir neturėdamos po ranka antklodės, kaip visada vienodai sučiulpsėjo lūpomis.

Ar pirmokai taip norėjo vėl klausytis pasakojimų apie išsiskyrusius tėčius, apalpusius nuo pernelyg intensyvaus sekso? Ar jie troško, nors ir niekieno neginami, vėl atsidurti Karališkojo Ontarijo muziejaus šikšnosparnių olų paviljone? Ar ilgėjosi istorijų apie netekėjusias motinas ir nežmoniškai stambius, pernelyg seksualius jų draugužius ir draugužes? O gal jie ilgėjosi Emos Oustler? Emos ir jos draugių, jau beveik subrendusių, arba kaip tik kenčiančių pragariškas lytinio brendimo kančias, – Kietakumštės Holton ir Kaulėtapapės Barford.

Pirmoje klasėje mokėsi viena naujokė, Lusinda Fleming. Ji buvo apimta, pasak panelės Vong, "tylaus įniršio", pasireiškiančio savo kūno žalojimu. Pristatydama Lusindą, apie jos psichikos sutrikimą panelė Vong klasei pasakojo taip, tarsi pačios Lusindos čia nebūtų.

– Turime atidžiai stebėti Lusindą, – tarė mokiniams panelė Vong. Lusinda ramiai sutiko įdėmius jų žvilgsnius. – Jei pamatysite, kad ji turi kokį aštrų ar šiaip iš pažiūros pavojingą daiktą, tuoj pat pasakykite man. Jei atrodys, kad ji taikosi viena kur nors nulįsti... na, tai jai irgi gali būti nesaugu. Atleisk man, jeigu aš klystu, bet argi ne taip mes turėtume elgtis, Lusinda? – paklausė panelė Vong tylinčios mergaitės.

– Aš neprieštarauju, – giedrai nusišypsojo Lusinda. Ji buvo aukšta, liesa, blyškiai mėlynų akių ir turėjo įprotį vaiduokliškai balkšvų plaukų sruoga braukyti sau per dantis – kaip kokiu dantų siūlu. Jos plaukai visada būdavo surišti į didžiulę arklio uodegą.

Karolina Frenč paklausė, ar tas įprotis žalingas Lusindos plaukams arba dantims. Karolina norėjo pasakyti, kad braukymas plaukais per dantis tikriausiai yra vienas iš pirmųjų "tylaus įniršio" požymių, pranašaujantis dar pavojingesnį elgesį.

– Atleisk, kad tau nepritariu, bet aš taip nemanau, Karolina, – atsakė panelė Vong. – Juk tu nemėgini susižaloti plaukais arba dantimis, ar ne, Lusinda?

– Dabar ne, – murmtelėjo Lusinda. Ji kalbėjo su plaukų sruoga burnoje.

– Man tai neatrodo pavojinga, – pareiškė Morina Jap. (Japė Plepė ir pati kartais pačiulpdavo plaukus.)

– Taigi, bet tų plaukų tiek *daug*, – tarė Heter But.

Patsė, identiška Heter sesuo dvynė, pakartojo:

– Taigi.

Džekas pamanė, jog turbūt labai gerai, kad Lusinda Fleming – naujokė, kad ji nelankė Šventos Hildos vaikų darželio. Nežinia, kaip bendravimas su Ema Oustler būtų paveikęs Lusindą, linkusią tyliai niršti. Žiaumodama plaukus, Lusinda Džekui papasakojo, kad jos mamą apvaisino kažkoks ateivis; ji tvirtino,

kad jos tėvas – iš kitos planetos. Nors Džekui buvo tik šešeri, jis įtarė, kad Lusindos mama išsiskyrusi. Klausydamasi Emos Oustler sakmės apie suspaustą vaiką, – nesvarbu, su kuria pabaiga, – Lusinda Fleming būtų sprogusi iš įniršio.

Džekas Bernsas vengdavo vadinamojo vidinio kiemelio, netgi pavasarį, kai žydėdavo vyšnios. Į tą keturkampį kiemą išėjo apatiniame aukšte esančių muzikos kabinetų langai; ten būdavo girdėti, kaip vaikai mokosi skambinti pianinu. Kartais Džekas įsivaizduodavo, kad jo tėtis kažką tebemoko viename iš tų kabinetų. Jam nesinorėdavo klausytis tos muzikos.

O balti, apvalūs valgomojo šviestuvai jam atrodė panašūs į tuščius Žemės rutulius – kažkodėl be valstybių, be aiškiai įžiūrimų jų sienų, netgi be sausumos ir jūrų kontūrų. Kaip pasaulis, kuriame pradingo jo tėvas; Viljamas Bernsas taip pat galėjo būti ir ateivis iš kitos planetos.

Džekas ilgai ir atidžiai stebėjo Lusindą Fleming, ar nepamatys kokių nors jos "tylaus įniršio" požymių, bet neįžvelgė nieko. Jis vis galvojo, ar atpažintų simptomus, – gal ir jį vienur ar kitur buvo apėmęs toks įniršis, bet jis nežinojo, kas tai. Kas geriausiai išmano apie įniršį? (Tik jau ne panelė Vong, neabejotinai sugebėjusi nutraukti ryšį su pasąmonėje tebesiaučiančiu uraganu.)

Džekas nebuvo įpratęs taip retai matyti savo mamą; jis išeidavo į mokyklą jai dar neatsikėlus, o vakare užmigdavo anksčiau, negu ji grįždavo namo. O dėl įniršio, tai savąjį Alisa turbūt išreikšdavo skausmingais adatų dūriais, visam gyvenimui paženklindama begales žmonių – daugiausia vyrų.

Ponia Vikstid, kas rytą kantriai, bet nedėmesingai rišanti Džekui kaklaraištį, laikėsi savo nusistatymo, kad reikia būti mandagiam *pirmus du kartus*, nė neužsimindama, ką berniukas turėtų daryti, jei būtų spiriamas būti mandagus trečią kartą. Patarimas *ką nors sugalvoti* Džekui atrodė nelabai konkretus; jame nebuvo galima įžvelgti nei tylaus, nei kokio nors kitokio įniršio. O Lotė, nors ir praradusi kūdikį, visą savo įniršį buvo palikusi Princo Edvardo saloje – bent jau leido Džekui taip manyti.

– Dabar aš nebesu pikta, Džekai, – tarė Lotė, kai jis ėmė klausinėti, ką ji apskritai žino apie įniršį – ir ypač apie tylų. – Galiu tau tik pasakyti, kad geriausia jam nepasiduoti, – pridūrė.

Vėliau Džekas vis pagalvodavo, kad Lotė – viena iš tų moterų, nei jaunų, nei senų, kurių seksualumas greitai išblėsta; buvo galima pastebėti tik nežymius dar likusių troškimų ženklus, pavyzdžiui, kai užklupdavai ją bežiūrinčią į savo atspindį veidrodyje, pasisukusią profiliu. Buvusio Lotės patrauklumo blyksnius Džekas išvysdavo tik visiškai netikėtai, kai ji užsimiršdavo, – kai jis, susapnavęs košmarą, pažadindavo ją iš gilaus miego, arba kai ji rytais keldavo jį rengtis į mokyklą, pati dar nespėjusi pasirūpinti savo išvaizda.

Užuot paprašęs Lusindos Fleming, kad ji pati jam papasakotų apie savo tylų įniršį, – toks paprastas ir sąžiningas sprendimas negalėjo ateiti į galvą jokiam šešerių metų berniukui, – Džekas nusprendė sukaupti visą drąsą ir paklausinėti Emą Oustler. (Kas kitas, jei ne Ema, geriausiai išmanė apie įniršį?) Bet Džekas bijojo Emos; jos bendrininkės jam atrodė gal ne tokios pavojingos. Todėl jis ir drąsinosi, kad galėtų kreiptis į Emą, pirma klausinėdamas Vendę Holton ir Šarlotę Barford. Pradėjo nuo Vendės, tik todėl, kad ji buvo smulkesnė.

Pradinukai priešpiečiauti eidavo pusvalandžiu anksčiau negu vyresnės mokinės. Kaip simboliška, kad Džekas su Vende kalbėjosi ne kur kitur, o po apvaliais valgomojo šviestuvais – po tais tuščiais Žemės rutuliais, jokiomis žymėmis neišmargintais pasauliais. Kaip gerai (ir kaip ilgai!) jis atsimins neramias jos akis, nukramtytas lūpas, nešukuotus drumzlinai geltonus plaukus – ir, žinoma, nubrozdintus kelius, kietus kaip akmeniniai kumščiai.

– *Koks* ten tas įniršis, Džekai?

– Tylus.

– Tai kas tau neaišku, snargliau?

– Na, kas tai iš tikrųjų *yra* – kas yra tas tylus įniršis?

– Tu gi nesirengi valgyti šitos neaiškios mėsos, ar ne? – paklausė Vendė, nepritariamai žiūrėdama į Džeko lėkštę.

– Ne, nė už ką, – atsakė Džekas. Jis šakute atskyrė pilkšvą mėsą nuo rusvų bulvių.

– Nori pamatyti šiek tiek *įniršio*, Džekai?

– Taip, tikriausiai, – atsargiai tarė jis – neatitraukdamas akių nuo Vendės. Ji turėjo nerimą keliantį įprotį traškinti krumplius, spausdama juos prie neišsivysčiusių savo krūtų.

– Nori susitikti su manimi tualete? – pasiūlė Vendė.

– *Mergaičių* tualete?

– Tikrai nerizikuosiu būti sugauta su tavimi *berniukų* tualete, kvėša.

Džekas norėjo tai apmąstyti, bet buvo sunku ramiai galvoti Vendei stovint šalia, prie stalo. Džeką sutrikdė ir žodis *kvėša*; jis atrodė visiškai netinkamas beveik vien mergaičių mokykloje.

– Atleisk, kad kišuosi, bet ar tu neketini valgyti priešpiečių, Vende? – paklausė panelė Vong.

– Geriau jau mirčiau, – atšovė jai Vendė.

– Na, man tikrai labai gaila, kad taip sakai! – tarė panelė Vong.

– Tai eisi paskui mane, ar tau *dreba kinkos*? – sušnibždėjo Vendė Džekui į ausį. Jis jautė kietą, nubrozdintą jos kelį, įremtą jam į šonkaulius.

– Gerai, – linktelėjo.

Laikydamasis nustatytos tvarkos Džekas turėjo prašyti panelės Vong leidimo išeiti iš valgomojo, bet panelė Vong buvo kaip visada nusiteikusi atsiprašinėti (nes jautėsi kalta, kad mėgino priversti Vendę Holton priešpiečiauti, nors Vendė *geriau jau mirtų*).

– Panele Vong... – buvo besakąs Džekas.

– Taip, *žinoma*, Džekai, – sutauškėjo mokytoja. – *Atsiprašau*, jei dėl manęs pasijutai nepatogiai, jei aš tave užlaikiau prie stalo, kai tu dėl visai suprantamos priežasties, kad ir kokia ji būtų, jau turi eiti. *Dievulėliau!* Nebegaišk dėl manęs nė *sekundės*!

– Aš tuoj grįšiu, – murmtelėjo Džekas.

– Neabejoju, kad grįši, Džekai, – tarė panelė Vong. Galbūt pasąmonėje glūdėjusį apsilpusį uraganą ji galutinai įveikė tuo savo atgailavimu.

Arčiausiai valgomojo esančiame mergaičių tualete Vendė Holton įsivedė Džeką į vieną iš kabinų ir pastatė ant klozeto. Tiesiog čiupo už pažastų ir užkėlė. Stovinčio ant klozeto sėdynės Džeko akys buvo tokiame pat aukštyje kaip ir jos; kad nenuslystų, Vendė laikė jį suėmusi už klubų.

– Nori pajausti įniršį, *vidinį* šėlsmą, Džekai?

– Aš klausiau, kas yra *tylus*, tylus įniršis.

– Nėra jokio skirtumo, pimpiagalvi, – tarė Vendė.

Čia tai bent pasakymas, jis paskui daug metų neišėjo Džekui Bernsui iš galvos – *pimpiagalvi*! Išties didelį nerimą keliantis pasakymas.

– *Jauti*? – paklausė Vendė. Ji paėmė jo rankas ir uždėjo sau ant krūtų – *nesamų* krūtų, tiksliau sakant.

– *Ką* jaučiu? – nesuprato Džekas.

– Nebūk toks kvėša, Džekai – juk žinai, kas čia.

– Čia ir yra *įniršis*? – nusistebėjo berniukas. Net ir pasitelkęs vaizduotę to, kas buvo po nedideliais jo delnais, jis negalėjo pavadinti *krūtimis*.

– Aš – vienintelė jų *neturinti* septintokė! – sušuko Vendė, užsidegusi pykčiu. Na, čia jau buvo įniršis, be jokios abejonės.

– O!

– Tik tai ir tegali pasakyti? – niršo Vendė.

– Man labai gaila, – greitai pridūrė Džekas. (Iš panelės Vong jis nieko daugiau ir neišmoko, tik atsiprašinėti.)

– Džekai, tu tiesiog dar *nepakankamai subrendęs*, – pareiškė Vendė. Ji paliko jį šitaip nesaugiai stovintį ant klozeto. – Kai triskart pabelsiu į duris iš koridoriaus, žinok, kad jau gali išeiti, – pasakė. – *Įniršis*, – dar pratarė, tarsi pavėluotai kažką prisiminusi.

– *Tylus* įniršis, – pakartojo Džekas, šiaip sau, dėl aiškumo. Jis suprato, kad su Šarlote Barford apie tai reikia kalbėti kitaip. Tačiau *kaip*?

Kai Vendė triskart pabeldė į tualeto duris, Džekas išėjo į koridorių. Panelė Karolina Vurc labai nustebo jį pamačiusi; daugiau nieko koridoriuje nebuvo.

– Džekai Bernsai, – tarė panelė Vurc, kaip visada tobulai tardama žodžius. – Tu mane nuvylei: kaip matau, vaikštai į mergaičių tualetą.

Džekas ir pats buvo nusivylęs, taip ir pasakė; tai išgirdusi panelė Vurc akimirksniu tapo atlaidesnė; jai patikdavo, kai sakydavai, kad supranti, kaip ji jaučiasi, bet ji ne visada taip greitai atsigaudavo po *nusivylimo.*

Iš Šarlotės Barford Džekas tikėjosi sužinosiąs daugiau. Šarlotė bent jau *turėjo krūtis*, kaip jis buvo pastebėjęs. Nežinia, dėl ko niršta *ji*, bet tikrai ne dėl neišsivysčiusios krūtinės. Deja, Džekas dar nebuvo gerai pasirengęs, dar nežinojo, kaip norėtų užkalbinti Šarlotę Barford, kai Šarlotė užkalbino *jį*.

Kartą per savaitę, po priešpiečių, Džekas giedodavo pradinukų chore. Viešai jie pasirodydavo dažniausiai per ypatingas pamaldas – per kanadiečių Padėkos dieną, per Kalėdas, Pirmojo ir Antrojo pasaulinio karo aukų atminimo dieną. Per Velykas užtraukdavo kurtinamą *Gaudeamus.*

Ateikit, tikintieji,
Triumfuokite ir džiaukitės!

Džekas stengdavosi nežiūrėti vargonininkei į akis. Jis jau buvo matęs ganėtinai daug vargonininkų; nors Šventos Hildos koplyčioje vargonais grodavo moteris, ji vis tiek jam primindavo talentingąjį tėtį.

Tą dieną, kai koridoriuje susidūrė su Šarlote Barford, Džekas niūniavo arba *Švenčiausiasis Viešpatie Jėzau*, arba *Linksminkimės ir džiaukimės, Dievui garbę duodami* – vieną iš kelių panašių himnų. Jis kaip tik ėjo pro tą patį mergaičių tualetą, kuriame Vendė Holton jį buvo privertusi paliesti *nesamas* jos krūtis ir įsivaizduoti jos įniršį, – to tualeto jis nepamirš iki grabo lentos, – kai Šarlotė Barford atidarė duris. Sučiupusi dar šlapiomis, šlykščiu dezinfekuojamuoju skystu muilu atsiduodančiomis rankomis, Šarlotė įsitraukė Džeką į tualetą.

– *Koks* ten tas įniršis, Džekai? – paklausė, didžiuliu, pliku keliu prispaudusi jį prie vienos iš kriauklių. Štai jis, jam po krūtine – vadinamasis papas su *kaulais*!

– Tylus, vidinis – įniršis, kuris nepraeina, – mėgino nupasakoti Džekas.

– To negali žinoti, niekas apie tai nešneka, reikia palaukti ir išsiaiškinti pačiam, – tarė Šarlotė, dar giliau įspausdama Džekui į pilvą savo kelį. – Tai viskas, dėl ko tu pyksti, Džekai.

– Bet aš nežinau, ar išvis dėl ko nors pykstu, – suabejojo berniukas.

– Žinoma, kad pyksti, – pasakė Šarlotė. – Tavo tėtis – geras diegas. Dėl jo judu su mama, galima sakyti, *gyvenat iš labdaros*. Visos lažinasi dėl tavęs, Džekai.

– Dėl *manęs*?

– Na, kad tu būsi *mergišius*, kaip ir tavo tėvas.

– Kas yra *mergišius*? – paklausė Džekas.

– Netrukus sužinosi, gražuoliuk, – tarė Šarlotė. – Beje, *mano* krūtų tu nečiupinėsi, – sušnibždėjo. Ir pridūrė, sukąsdama jam ausies spenelį: – Kol kas dar ne.

Džekas jau žinojo, kaip reikia išeiti. Jis tualete palaukė, kol Šarlotė triskart pabeldė į duris iš koridoriaus. Ir nustebo, šį kartą nepamatęs panelės Vurc, kaip tik einančios pro šalį, – koridoriuje buvo tik Šarlotė Barford, ji jau skubėjo tolyn. Jos klubai nevalingai siūbavo – taip pat kaip Ingridos Moe, kurią Džekas prisiminė dideliais žingsniais nueinančią „Bristolio“ viešbučio koridoriumi, – nors Šarlotės sijonėlis būtų buvęs gerokai per trumpas segėti Osle žiemą.

Džekas daug ko nesuprato – ne tik kas yra „mergišius“, bet ir ką reiškia „gyvenat iš labdaros“. Be to, jam reikėjo apmąstyti ir tokius žodžius kaip „pimpiagalvis“, „diegas“, o dabar dar ir „gražuoliukas“.

Džekui neatrodė, kad tai būtų „priderama“ tema pokalbiui su ponia Vikstid, kai ji kitą kartą riš jam kaklaraištį, – tik jau ne anksti rytą, kai ji sėdi su suktukais, dar nenusivaliusi nuo veido avokadų aliejaus, pasistiprinusi tik pirmu arbatos puodeliu. Ir Lotės, berniuko manymu, apie tokius dalykus nederėjo klausinėti. Seniau patyrusi visokio vargo, nežinia kodėl apšlubusi, Princo Edvardo saloje palikusi ankstesnį savo gyvenimą, Lotė išvis nebuvo linkusi įtemptai apie ką nors kalbėtis. O dėl mamos, tai Džekas, be abejo, žinojo, ką ji atsakys. „Pakalbėsime apie tai, kai būsi pakankamai subrendęs“, – nuolat žadėdavo

mama. Į kai kuriuos dalykus ji žiūrėjo taip pat, kaip ir į norą pasidaryti pirmą tatuiruotę: tam (Alisos įsitikinimu) žmogus irgi turėjo būti *pakankamai subrendęs.*

Ką gi, Džekas pažinojo vieną pakankamai subrendusį žmogų. Kai jis, atsidavęs likimo valiai, mokėsi pirmoje klasėje, prižiūrimas be perstojo atsiprašinėjančios, jokių vėtrų neišjudinamos panelės Vong, Ema Oustler jau buvo septintokė, trylikos metų, bet galėjai pamanyti, kad bemaž dvidešimt vienerių. Su Ema buvo galima kalbėtis apie viską. Tik kad Ema dažnai įsiusdavo. (Džekas žinojo, jog Ema supyks išgirdusi, kad jis pirma kreipėsi į Vendę ir į Šarlotę.)

Nedarykite neteisingų išvadų iš nusikalstamų veiksmų koridoriuose ir smurto tualete – iš to, kaip vyresniosios mergaitės elgėsi *ne* klasėje. Šventos Hildos mokykla buvo tikrai gera, akademiniu požiūriu – ten niekas niekam nenuolaidžiavo. Galbūt todėl, kad per pamokas iš jų buvo daug reikalaujama, vyresniosios mergaitės norėdavo kiek papaikioti; joms knietėjo kaip nors pasireikšti, savotiškai pasipriešinti tiksliam minčių formulavimui ir taisyklingai tarsenai – viskam, ką puikiai išmanė ne tik panelė Vurc, bet ir kiti, apskritai kalbant, labai geri mokytojai. Mergaitėms reikėjo savos kalbos – koridorių žargono, tualetų gramatikos. Todėl jos visur ir kaišiojo savo „pala" – ir visokius „man reik", „netauzyk", „duokš – tik *staigiai*" – taip vyresniosios mergaitės šnekėdavo tarpusavyje, arba su Džeku. Jeigu jos kada nors būtų šitaip prašnekusios klasėse, mokytojai – ne tik panelė Vurc – būtų tučtuojau ėmę reikšti pastabas.

Bet ne Mažius, iš Jamaikos kilęs ponios Vikstid vairuotojas. Mažius negalėjo priekaištauti Emai Oustler dėl to, kaip ji kalba su Džeku, įsitaisiusi šalia jo ant užpakalinės „Linkolno" sėdynės. Pirmiausia reikia pasakyti, kad ir Mažius, ir Džekas labai nustebo, kai Ema pirmąkart šmurkštelėjo į automobilio galą. Buvo šalta, lietinga popietė. Ema gyveno Forest Hile; paprastai ji į mokyklą ir atgal vaikščiodavo pėsčiomis. Po pamokų – ir mokydamasi vidurinėse, ir vyresniosiose klasėse – Ema su keliomis draugėmis dažniausiai leisdavo laiką restorane bei kavinėje prie Spadinos ir Lonsdeilo gatvių sankryžos. Bet ne tą dieną, ir ne todėl, kad buvo šalta ar kad lijo lietus.

– Tau reikia, kad kas padėtų ruošti pamokas, Džekai, – pareiškė Ema. (Berniukas buvo dar tik pirmokas. Anksčiau negu antroje klasėje kažin kiek namų darbų jam niekas neužduvinės, o pagalbos iš tikrųjų prireiks tik trečioje ir ketvirtoje.)

– Kur vešim panelę, ponaiti? – paklausė Mažius Džeko.

– Vežk mane pas jį namo, – pasakė vairuotojui Ema. – Turim tiek darbo, kad *apsišik vietoj* – ar ne, Džekai?

– Regis, ji čia viršininkė, ponaiti, – tarė Mažius. Džekas negalėjo to užginčyti. Ema sėdėjo išsidrėbusi ant užpakalinės sėdynės, prisitraukusi jį prie savęs.

– Noriu tau pasakyt vieną naudingą dalyką, Džekai, – sušnibždėjo ji. – Neabejoju, kad kada nors pravers, kai prisiminsi.

– *Ką* prisiminsiu? – irgi pašnibždomis paklausė Džekas.

– Jei užpakalinio vaizdo veidrodėlyje nematai vairuotojo akių, – pašnibždėjo Ema, – tai reiškia, kad vairuotojas nemato tavęs.

– O! – Tą akimirką Džekas nematė Mažiaus akių.

– Mums tiek daug visko reik aptart, – toliau šnekėjo Ema. – Svarbiausia, įsikalk į galvą: jeigu ko nors nesupranti, klausk *manęs*. Ta suskė Vendė Holton – visai iškrypus kalė, niekad neklausinėk Vendės! Šarlotė Barford – garantuota pusprotė čiulpikė. Kiekvienąkart, kai kalbi su Šarlote, rizikuoji ir savo galva, ir savo *diegu*! Atsimink: jei tau nutiks kas nors *naujo*, pirmiausia pasakyk man.

– *Kas* naujo? – paklausė berniukas.

– Pats suprasi, – tarė Ema. – Pavyzdžiui, kai pirmą kartą pajusi, kad nori liesti mergaitę. Kai atrodys, kad tas sumautas noras jau nesuvaldomas, pasakyk man.

– *Kaip* liesti mergaitę?

– Pats suprasi, – pakartojo Ema.

– O! – Džekas susimąstė, ar būtina prisipažinti, jog norėjo paliesti Emos ūsiukus; juk jis tai jau padarė.

– Ar tau norisi liesti *mane*, Džekai? – paklausė Ema. – Nagi – sakyk, nebijok.

Jo viršugalvis nesiekė jos peties, netgi kai juodu šitaip sėdėjo sudribę ant minkštos sėdynės; jis staiga panoro priglausti galvą

jai prie krūtinės, tarp kaklo ir dygstančių krūtų. Bet ūsiukai vis tiek buvo patraukliausia jos kūno dalis, ir jis žinojo, kaip jautriai ji reaguoja į prisilietimą prie jų.

– Gerai, tai jau aišku, – tarė Ema. – Vadinasi, tu *nejauti* noro mane liesti, kol kas dar ne. – Džekas gailėjosi, kad praleido progą, ir tikriausiai atrodė nuliūdęs. – Nenusimink, Džekai, – sušnibždėjo Ema. – Viskas savo laiku.

– *Kas* savo laiku?

– Tu būsi kaip *tėtis* – mes visos to tikimės. Tau bus atviros visos durys, Džekai.

– *Kokios* durys? – Kadangi Ema į tą klausimą neatsakė, berniukas padarė išvadą, kad, ko gero, ir vėl bus palietęs temą, kuriai dar nėra pakankamai subrendęs. – Kas yra „mergišius“? – paklausė jis, manydamas, jog nusuka kalbą kitur.

– Žmogus, kuriam vis negana moterų, pupuli. Kuris nori vienos, paskui kitos, be jokių pertraukų.

„Na, toks tai jau nebūsiu“, – pagalvojo Džekas. Jį ir taip iš visų pusių supo marios mergaičių, jis tikrai nemanė, kad galėtų norėti *daugiau*. Mokyklos koplyčioje, už altoriaus įtaisytame vitraže, keturios moterys – tikriausiai šventosios – tupinėjo apie Jėzų. Taigi Šventos Hildos mokykloje netgi *Jėzus* buvo apsuptas moterų. Visur, kur tik pažvelgsi, buvo moterys!

– O ką reiškia „gyvenat iš labdaros“? – paklausė Džekas Emos.

– Dabar taip gyvenat judu su mama, Džekai.

– Bet ką tai *reiškia*?

– Jus išlaiko ponia Vikstid, Džekai. Jokia tatuiruotoja neuždirba tiek, kad galėtų leisti vaiką į Šventos Hildos mokyklą.

– Atvažiavom, panele, – tarė Mažius, tarsi Ema būtų buvusi vienintelė limuzino keleivė. Mažius sustabdė „Linkolną“ prie šaligatvio krašto Spadinos ir Louterio gatvių sankryžoje, kur stovėjo Lotė, beveik visą svorį laikydama ant vienos kojos.

– Tavęs berods jau laukia Šlubė, meiluti, – sušnibždėjo Ema Džekui į ausį.

– O, sveika, Ema – *vaje*, kaip tu užaugai! – pratarė Lotė.

– Nėr kada plepėt, Lote, – atšovė Ema. – Džekas kai ko nesupranta, kas labai svarbu. Atvažiavau jam padėt.

– Dievulėliau, – sudejavo Lotė, šlubuodama paskui juos. Ema žirgliojo pirma – vedėsi Džeką prie durų.

– Tikiuosi, toji Šikstid bus prigulusi, Džekai, – pašnibždomis pasakė Ema. – Stenkimės netriukšmaut, kad nepažadintumėm.

Džekas dar nebuvo girdėjęs, kad kas ponią Vikstid vadintų „tąja Šikstid“, bet Emos Oustler autoritetas atrodė neginčijamas. Ji netgi žinojo, kur yra užpakaliniai laiptai, vedantys iš virtuvės į Džeko ir Alisos kambarius.

Vėliau viskas pasirodė visai suprantama: vyrų nekenčiančia pabaisa po skyrybų tapusi Emos Oustler mama buvo išsiskyrusios ponios Vikstid dukters draugė – štai kodėl jos abi Džeką bei jo mamą vadino nemokamai gyvenančiais ponios Vikstid nuomininkais. Be to, paaiškėjo, kad Emos mama ir ponios Vikstid duktė – irgi Šventos Hildos mokyklos auklėtinės, kad jos mokėsi toje pačioje klasėje. (Jiedvi buvo tik truputį vyresnės už Alisą.)

Užlipusi į viršų, Ema sušuko apačioje be jokio tikslo po virtuvę klibikščiuojančiai Lotei:

– Jeigu mums ko reiks, arbatos ar šiaip ko, ateisim pasiimt. Nesivargink, nelaipiok laiptais, Lote. Pailsink savo *koją*!

Džeko kambaryje Ema pirmiausia atitraukė antklodes ir atidžiai apžiūrėjo paklodę. Lyg ir nusivylusi, vėl užmetė antklodes ant lovos.

– Klausyk, Džekai, – taip bus, bet dar ne dabar. Vieną rytą nubudęs ant paklodės pamatysi dėmę.

– *Kokią* dėmę?

– Pats suprasi.

– O!

Ema jau ėjo toliau – per vonios kambarį į jo mamos miegamąjį, – palikusi jį vieną pamąstyti apie tą paslaptingą dėmę.

Alisos miegamasis atsidavė kvaišalais, nors Džekas nematydavo mamos ten rūkančios „žolę“; tikriausiai marihuanos kvapas buvo įsigėręs į jos drabužius. Berniukas žinojo, kad ji kartais užsitraukia cigaretės pas Kiną, nes užuosdavo tą kvapą, sklindantį nuo jos plaukų.

Ema Oustler pasimėgaudama įkvėpė oro ir sąmokslininkiškai žvilgtelėjo į Džeką. Tada ėmė apžiūrinėti jo mamos spintoje

kabančius drabužius. Laikydama rankose vieną megztinį, nužvelgė save spintos durelėse įtaisytame veidrodyje, mėgindama įsivaizduoti, ar tas megztinis jai tiktų; paskui paėmė vieną iš Alisos sijonų ir prisidėjo prie klubų.

– Ji tokia lyg ir *hipė*, tavo mama – ar ne, Džekai?

Džekas anksčiau nemanė, kad jo mama – hipė, bet iš tikrųjų tai ji *buvo* panaši į hipę. Tuo laiku, ypač uniformuotoms Šventos Hildos mokyklos mergaitėms ir vis didėjančiai išsiskyrusių jų motinų armijai, Alisa atrodė tikrų tikriausia hipė. („Hipė" turbūt buvo *gražiausias* žodis, kuriuo galėjai apibūdinti netekėjusią motiną, negana to, dar ir tatuiruotoją.)

Vėliau Džekas Bernsas sužinojo, jog tai ne kažin koks stebuklas, – kad moteris, vos žvilgtelėjusi į pirmąsyk matomą komodą, gali pasakyti, kuriame stalčiuje kita moteris laiko savo apatinius. Emai buvo tik trylika metų, bet ji nesuklydo. Alisos apatinių stalčių atidarė iš karto. Paėmusi vieną liemenėlę, prisidėjo prie augančių krūtų; kol kas liemenėlė buvo per didelė, tačiau netgi Džekas suprato, kad netrukus nebebus. Jo penis nežinia kodėl pasidarė kietas kaip pieštukas – bet vis tiek ne didesnis už mamos mažąjį pirštelį, o jo mamos plaštakos buvo smulkios.

– Parodyk man savo strypuką, pupuli, – paprašė Ema, tebelaikydama prie krūtinės Alisos liemenėlę.

– Savo *ką*?

– Tau *sukietėjo*, Džekai, – dėl Dievo meilės, parodyk.

Džekas žinojo, ką reiškia „sukietėjo". Jo mama, ta sena hipė, tokį penį vadino *pagaliuku*. Kad ir kaip jis buvo vadinamas, Džekas Emai Oustler jį parodė, mamos miegamajame. Tikriausiai viską dar labiau pablogino tai, kad apačioje, virtuvėje, klibikščiavo Lotė, o senoji ponia Vikstid jau budo iš popietės miego; Ema Džeko strypuką apžiūrėjo atidžiai, bet neslėpdama nusivylimo.

– Viešpatie, Džekai, – manau, tu dar ilgai nebūsi pasirengęs.

– *Kam* pasirengęs?

– Pats suprasi.

– Arbatinis užvirė! – sušuko Lotė iš virtuvės.

– Tai išjunk! – riktelėjo Ema. – Viešpatie, – vėl kreipėsi į Džeką, – tu geriau jį stebėk ir pasakyk man, kai švirkštels.

– Kai *sisiosiu*?

– Pats suprasi, kai bus *ne sysis*, Džekai.

– O!

– Svarbiausia, sakyk man *viską*, – tarė Ema. Ji ranka suėmė jo penį. Jis sunerimo, prisiminęs, kaip Ema kadaise laužė jam smilių. – Nepasakok mamai – tik imtų be reikalo karščiuotis. Ir Lotei – kad nepradėtų dar labiau šlubčioti.

– Kodėl Lotė šlubuoja? – paklausė Džekas. Juk Ema Oustler jam buvo šitoks autoritetas; Džekui toptelėjo, kad ji tai tikrai žinos. Deja, ji ir *žinojo*.

– Dėl nelemtos epidurinės, – paaiškino Ema. – Kūdikis vis tiek mirė. Jai tai jau baisiai nenuskilo.

Vadinasi, galima apšlubti po nesėkmingo gimdymo! Džekas, savaime suprantama, priėjo prie išvados, kad „epidurinė“ yra kūno dalis, kažkoks *moterų* organas. Taip pat, kaip seniau manė, kad „sekcija“, apie kurią kalbėjo mama, yra kažkoks ypatingas Halifakso ligoninės skyrius, kuriame jis gimė, dabar Džekas neabejojo, kad Lotė gimdydama *neteko* epidurinės. Jis tikriausiai nusprendė, kad epidurinė – itin svarbus organas; galbūt reikalingas tam, kad moteris nešlubuotų. Po daugelio metų, neradęs žodžio „epidurinė“ Grėjaus *Anatomijos* rodyklėje, Džekas prisimins, kaip suklydo dėl „sekcijos“. (Kad jo mamai niekas nedarė jokio cezario pjūvio, jam bus dar didesnis atradimas.)

– Arbata užplikyta! – iš virtuvės Džekui su Ema vėl šūktelėjo Lotė. Džekas tik būdamas daug vyresnis supras, jog Lotė žinojo, kad Ema – pavojinga mergaitė.

– Susapnuok man šlapią sapną, mažyli, – pasakė Ema Džeko peniui. Ji buvo tokia gera draugė; švelniai padėjo jo peniui grįžti į deramą vietą, į kelnaites, paskui labai atsargiai užsegė užtrauktuką.

– Ar peniai sapnuoja? – paklausė Džekas.

– Tu tik nepamiršk man pasakyti, kai susapnuos *taviškis*, – tarė Ema.

10

Svarbiausias žiūrovas

Džeko antros klasės mokytojas, ponas Malkomas, – vienas iš tik dviejų tuomet Šventos Hildos mokykloje dirbusių vyrų, – atrodė tiesiog neatskiriamas nuo žmonos, kurią dėl skaudžių priežasčių kasdien atsiveždavo į mokyklą. Ta akla, prie invalidų vežimėlio prikaustyta moteris būdavo ramesnė, kai girdėdavo pono Malkomo balsą. Jis buvo puikus mokytojas, kantrus ir malonus. Visiems patiko ponas Malkomas, bet visi antrokai jam jautė gailestį; jo akla, vežimėlyje sėdinti žmona buvo tikra pabaisa. Mokykloje, kur tiek daug vyresniųjų klasių mergaičių elgėsi žiauriai, o širdyje graužėsi, dažnai dėl triukšmingų tėvų skyrybų, antrokai meldė Dievą, kiekvieną dieną, kad ponas Malkomas išsiskirtų su savo žmona. Net jeigu jis būtų ją nužudęs, mokiniai jam būtų atleidę; jeigu būtų ją nudėjęs jiems matant, jie, ko gero, dar būtų paploję.

Bet ponas Malkomas buvo taikus žmogus, požiūriu į skutimąsi aplenkęs savo laikmetį. Ėmęs plikti, jis nusiskuto galvą, – aštuntojo dešimtmečio pradžioje beveik niekas taip nedarydavo, – be to, nors tai atrodė dar keisčiau, jam labiau patiko čia vienokio, čia kitokio ilgumo šeriai negu tikra barzda arba švariai nuskustas smakras. Tada Šventos Hildos mokyklai neabejotinai darė garbę tai, kad ten niekas ponui Malkomui dėl plikai nu-

skustos galvos ir dygiais šeriais apaugusio veido nepriekaištavo; kaip ir antrokai, mokyklos vadovybė, regis, buvo nusprendusi neskriausti ir taip jau nuskriausto pono Malkomo. Matydami vežimėlyje sėdinčią aklą žmoną, visi jo gailėjo.

Antrokai klasėje mokydavosi kuo stropiausiai, kad tik jis būtų patenkintas. Ponui Malkomui niekada nereikėdavo jų drausminti; jie patys laikydavosi drausmės. Nedarydavo nieko, kas galėtų jį nuliūdinti. Ponas Malkomas gyvenime ir taip jau buvo nepelnytai prisikentėjęs.

Ema Oustler į tą tragediją žiūrėjo kaip žmogus, puikiai žinantis, kas yra žiaurumas, bet vertindama Malkomus kaip porą, Ema tikriausiai neklydo. Ponia Malkom, vardu Džeinė, kadaise nukrito nuo kažkokio stogo, per bažnyčios iškylą. Ji tada buvo dar nebaigusi vidurinės mokyklos, graži ir visų mėgstama mergaitė – staiga paralyžiuota žemiau juosmens. Pasak Emos, ponas Malkomas, šiek tiek jaunesnis, seniai žavėjosi Džeine. Bet įsimylėjo ją jau paralyžiuotą, iš esmės todėl, kad ji pasidarė prieinamesnė.

„Jis turbūt buvo toks nepatrauklus vaikinas, su kokiu ji nieku gyvu nebūtų susitikinėjusi prieš tą nelaimę, – sakė Ema. – Bet po to, kai nukrito nuo stogo, Ratuotoji Džeinė nelabai beturėjo iš ko rinktis." Tačiau Džeinei Malkom tikrai pasisekė, kad ji pasirinko poną Malkomą, net jeigu jis buvo *vienintelis* kandidatas.

O dėl aklumo, tai čia dar viena istorija; tai nutiko po daugelio metų, kai Džeinė Malkom jau seniai buvo ištekėjusi. Jai anksti pasireiškė senatvinė abiejų akių geltonųjų dėmių degeneracija. Kaip antrokams paaiškino ponas Malkomas, jo žmona prarado centrinį regėjimą. Ji dar matė šviesą, pastebėdavo judesius, be to, dar nebuvo galutinai netekusi periferinio regėjimo. Bet pačiuose regėjimo lauko pakraščiuose, periferijoje, ponia Malkom nebeskyrė spalvų.

Proto netekimas – visai kas kita; ponas Malkomas nieko negalėjo pasakyti, kad apsaugotų nuo to vaikus ir apsisaugotų pats. Taigi *periferija* ir *periferinis*, kaip vadinamieji „įsidėmėtini žodžiai", antrokų klasėje nuskambėjo pačią pirmą mokslo metų dieną – vėliau jų vis daugėjo, kasdien būdavo pridedami dar du.

Tačiau tokių kaip *pamišėlė*, *maniakė* ar *paranojikė* antrokų žodynėliuose nebuvo. Nors Ratuotoji Džeinė atrodė kaip tik tokia; visiškai nuprotėjusi.

Kai ponia Malkom imdavo griežti dantimis arba staiga, įsmaginusi vežimėlį, trenkdavosi į Patsės But suolą, Džekas pažvelgdavo į Lusindą Fleming – beveik tikėdamasis, kad aiškiai matomas Džeinės Malkom įniršis sukels *tylaus* Lusindos įniršio protrūkį. Tik beprotė ir galėjo pulti kurią nors vieną iš dvynukių But. Kaskart, kai tik ponia Malkom su savo vežimėliu nusitaikydavo į Patsės suolą, suklykdavo ir Patsės sesuo, Heter.

Kartais ponia Malkom pradėdavo mataruoti galvą į šonus, lyg mėgindama atsikratyti periferinio regėjimo. Gal ji manė, kad galutinai apakusi jaustųsi geriau. O kai kuris nors iš antrokų pakeldavo ranką, norėdamas atsakyti į pono Malkomo klausimą, akloji Džeinė savo vežimėlyje greitai prilenkdavo galvą prie kelių – tarsi pamačiusi kokį žudiką su peiliu rankoje ir stengdamasi išsisukti, kad jis neperrėžtų jai gerklės. Tokios dramatiškos akimirkos, kai ponia Malkom visiškai paklaikdavo, antrokų klasę padarė labai dėmesingą; vaikai atidžiai klausydavo kiekvieno pono Malkomo žodžio, bet jų akys būdavo įsmeigtos į *ją*.

Retsykiais – ne ilgiau kaip tris ar keturias sekundes, ne dažniau negu dukart per savaitę – iš pažiūros baisiai pavargęs ponas Malkomas tiesiog negalėdavo rasti tinkamų žodžių; tada Ratuotoji Džeinė leisdavosi į kelionę, vis į ką nors atsitrenkdama. Ji skriedavo kuriuo nors tarpu per klasę – vežimėliu kliudydama vaikų suolus, nusibruoždama krumplius.

Kol ponas Malkomas sulakstydavo į medicinos sesers kabinetą ir atgal – arba atsivesti pačios seselės, arba (jei žaizdos būdavo nedidelės) atsinešti pirmosios pagalbos vaistinėlės, – ponią Malkom baugščiai prižiūrėdavo vaikai. Kas nors iš užpakalio laikydavo vežimėlį, kad ji negalėtų ištrūkti; visi kiti mokiniai lyg suakmenėję stovėdavo aplinkui, tokiu atstumu, kad ji nepasiektų. Jiems būdavo prisakyta neleisti jai išsiropšti iš vežimėlio, nors vargu ar septynmečiai būtų įstengę ją sulaikyti. Laimė, ji nė karto nemėgino išsilaisvinti; tik mosuodavo rankomis, šūkalodama vaikų vardus, kuriuos įsiminė jau pirmą mokslo metų savaitę.

– Morina Jap! – surėkdavo ponia Malkom.

– Aš čia, ponia! – irgi visa gerkle atsiliepdavo Morina, ir ponia Malkom atsukdavo aklas akis į Japę Plepę.

– Džimis Beikonas! – šūktelėdavo ponia Malkom.

Džimis sudejuodavo. Ratuotosios Džeinės klausa buvo puiki; išgirdusi dejonę, ji nieko nematydama atsigręždavo į Džimį.

– Džekas Bernsas! – kartą sušuko ji.

– Aš čia, ponia Malkom, – atsiliepė Džekas. Jo tarsena, netgi antroje klasėje, buvo daug geresnė negu kitų tokio amžiaus vaikų.

– Tavo tėvas irgi mokėjo gražiai šnekėti, – pareiškė ponia Malkom. – Tavo tėvas – blogis, – pridūrė. – Žiūrėk, kad tavęs neapsėstų šėtonas, nebūk toks kaip jis.

– Ne, ponia Malkom, nebūsiu. – Galbūt Džekas tai pasakė visiškai pasitikėdamas savimi, bet Šventos Hildos mokyklos beveik vien mergaičių pasaulyje jam buvo aišku, kad šansų laimėti jis turi nedaug. Dauguma „didžiųjų lažybų", apie kurias Ema Oustler kalbėjo pagarbiai, kaip paprastai šnekėdavo tik apie savo mėgstamus romanus bei filmus, dalyvių palaikė mintį, kad viršų paims galingi Viljamo genai. Jei polinkis merginėti paveldimas, tai Džekas tikrai bus paveldėjęs jį iš tėvo. Kone visų Šventos Hildos mokinių ir mokytojų (netgi tik šį tą pačiuose regėjimo lauko pakraščiuose tematančios ponios Malkom) akimis žiūrint, Džekas Bernsas buvo kaip iš tėvo kailio nertas – arba tuoj turėjo toks pasidaryti.

– Negali ant žmonių pykt už tai, kad domisi, Džekai, – filosofiškai šnekėjo Ema. – Juk tikrai įdomu – pamatyt, kas iš tavęs išeis. – Taigi buvo aišku, kad ir poniai Malkom, kaip kokiai genetikei, rūpi, kas išeis iš Džeko.

Bet blogiausiai Džeinė Malkom elgdavosi tada, kai jos vyras grįždavo į antrokų klasę – arba su mokyklos sesele, arba su vaistinėle.

– Štai ir aš – jau grįžau, Džeine! – garsiai pranešdavo ponas Malkomas.

– Girdėjot, vaikai? – pratrūkdavo ponia Malkom. – Jis grįžo! Niekada neišeina ilgam ir visada grįžta!

– Prašau tavęs, Džeine... – tildydavo ją ponas Malkomas.

– Ponui Malkomui *patinka* manimi rūpintis, – pasakodavo klasei Ratuotoji Džeinė. – Jis *viską* daro už mane – viską, ko negaliu pati.

– Na, na, Džeine, būk gera... – ramindavo ją ponas Malkomas, bet ji neleisdavo jam suimti nubrozdintų jos krumplių. Iš pradžių vangiai, bet paskui vis greičiau, ji skaldydavo jam antausius.

– Ponui Malkomui *patinka* viską daryti už mane! – šaukdavo. – Jis mane maitina, rengia, *prausia*...

– Džeine, širdele...

– Ir *nušluosto*! – dar klyktelėdavo ponia Malkom; tai visada būdavo paskutinis žodis, tada ji imdavo verkšlenti ir dejuoti.

Džimis Beikonas dejuodavo kartu su ja; netrukus pasigirsdavo ir ypatingieji antklodės čiulpimo garsai, kuriuos galėjo skleisti tik dvynukės But – netgi be antklodžių. Nuo jų beveik neatsilikdavo kulnais tuksenantys dvyniai Frenčai. O Džekas vogčia žvilgtelėdavo į Lusindą Fleming, kuri dažniausiai žiūrėdavo į jį. Giedroje jos šypsenoje nebūdavo galima įžvelgti jokio paslaptingo vidinio įniršio. *Nori jį pamatyti?* – šypsodamasi tarytum klausdavo ji. – *Ką gi, aš tau parodysiu*, – žadėdavo, – *bet dar ne dabar*.

Taigi Džekas gyveno keistame „dar ne dabar“ pasaulyje, nuo darželio iki kol baigė antrą klasę. Pono Malkomo gailėjimas jau savaime buvo lyg ir auklėjimas. Tačiau dar įsimintiniau, ir dar reikšmingiau Džeko ateičiai, buvo tai, kad jo auklėjimu ne mažiau negu ponas Malkomas rūpinosi Ema Oustler.

Lietingomis dienomis arba kai snigdavo, Ema šmurkštelėjusi įsitaisydavo ant užpakalinės „Linkolno“ sėdynės ir liepdavo vairuotojui:

– Tiesiog pavežiok mus, Mažiau. Nesidairyk atgal. Žiūrėk į kelią.

– Neprieštarauji, ponaiti? – visada paklausdavo Džeko Mažius.

– Ne, viskas gerai, Mažiau. Ačiū, kad paklausei, – atsakydavo berniukas.

– Jūs čia viršininkė, panele, – tarstelėdavo Mažius.

Įsmegę į minkštą užpakalinę sėdynę, Džekas su Ema be perstojo kramtydavo gumą, jų burnos kvepėdavo mėtomis arba vaisiais – nelygu kokio skonio būdavo guma. Ema leisdavo Džekui išpinti jai kasą, bet niekada neleisdavo jos vėl supinti. Palaidų Emos plaukų būdavo tiek daug, kad jie abu galėdavo paslėpti po jais veidus.

– Jeigu įvelsi man į plaukus savo gumą, pupuli, aš tave nudėsiu, – dažnai sakydavo Ema, bet kartą, kai Džekas iš kažko juokėsi, ji staiga prabilo kaip jo mama: – Nesijuok su guma burnoj – gali paspringt.

Būdavo ir viena kebloka akimirka, kai juodu žiūrėdavo, ar Emai jau tinka *mokomoji* liemenėlė, kaip ją su panieka vadino pati Ema. Kiek Džekas galėjo suprasti, tos liemenėlės duoti nurodymai jos krūtims darė reikiamą poveikį. Šiaip ar taip, Emos krūtys didėjo. Argi ne tai buvo svarbiausia?

Jeigu jau kalbame apie didėjimą, reikia pasakyti, kad Džeko penis nebuvo padaręs pastebimos pažangos.

– Kaip laikosi mažylis? – kaskart pasidomėdavo Ema, ir Džekas jai klusniai parodydavo. – Ką tu sau manai, mažyli? – sykį paklausė Ema jo penio.

Jei peniai sapnuoja, Džekas nė pats nesuprato, kodėl taip nustebo išgirdęs, kad jie gali ir ką nors *manyti*, tačiau jo mažylis tarytum išvis apie nieką negalvojo – *kol kas dar ne.*

Baigęs antrą klasę, Džekas poną Malkomą paprastai matydavo tik berniukų tualete, kur mokytojas retkarčiais užsukdavo paverkti. Bet dažniausiai Džekas poną Malkomą užklupdavo apžiūrinėjantį savo šerius ant veido – beaugančios barzdos šešėlis ir vos vos prasikalę ūsai, ko gero, buvo svarbiausios (gal netgi vienintelės) jo tuštybės apraiškos.

Ponią Malkom Džekas irgi sutikdavo retai. Paprastai ne dažniau negu dukart per dieną ant vieno iš mergaičių tualetų durų būdavo pakabinamas užrašas NEVEIKIA – tai reikšdavo, jog

ten ponas Malkomas padeda Ratuotajai Džeinei. Mergaitėms buvo liepta „gerbti jų privatumą".

Kartą Džekas išgirdo su niekuo nesupainiojamą garsą: ponia Malkom tualete skaldė savo vyrui antausius. Berniukas nuskubėjo koridoriumi tolyn, kad negirdėtų to pliaukšėjimo, tačiau nespėjo pabėgti nuo graudžių pono Malkomo žodžių: „Na, na, Džeine..." ir jo maldavimo: „Džeine, širdele..." – po kurio tą nuolatinę melodramą užgožė įprastas klegesys koridoriuje. (Pro šalį ėjo kelios šeštokės, bet, savaime suprantama, kėlė tokį triukšmą, jog atrodė, kad jų *keliasdešimt*.)

Dar dvejus metus mokydamasis Šventos Hildos mokykloje Džekas neretai imdavo ilgėtis pono Malkomo, tačiau tikrai nenorėjo vėl matyti, kaip jo antros klasės mokytojas nuolat skriaudžiamas. Nuo tada, matydamas invalidus vežimėliuose, Džekas jų gailėdavo – nė kiek ne mažiau negu prieš susipažindamas su ponia Malkom. Bet *dar labiau* jam būdavo gaila juos prižiūrinčių žmonių.

Džekui ir jo mažyliui jau buvo aštuoneri, kai juodu perėjo į trečią klasę. Net kai jo penis dar nebuvo aiškiai parodęs gebėjimo sapnuoti ir nepriklausomai mąstyti, Džekas su mažyliu jau gyveno tarytum šalia vienas kito (jeigu ne visiškai atskirai).

Panelės Karolinos Vurc grožis itin trapus ir „pasmerktas sunykti" atrodė dar ir todėl, kad ji buvo tiesiog miniatiūrinė. Daug smulkesnio sudėjimo negu bet kuri iš trečiokų motinų. O panelės Vurc kvepalai keldavo trečios klasės berniukams norą prisigalvoti sunkumų dėl matematikos. Panelė Vurc žiūrėdavo, kaip jie išsprendė uždavinius, ir taisydavo klaidas pasilenkusi prie jų suolų, taigi berniukai galėdavo įkvėpti jos kvepalų ir iš arčiau pasigrožėti žavingu apgamu ant dešinio jos raktikaulio bei meškerės kabliuko formos randeliu toje pačioje kaklo pusėje.

Kiekvieną kartą, kai panelė Vurc susinervindavo, ir tas apgamas, ir randelis tarsi įsiliepsnodavo. Džekas puikiai atsiminė, kaip jos randelis atrodė ultravioletinėje šikšnosparnių olų paviljono šviesoje; jis tada pulsavo kaip neono lempa. Noras žinoti,

nuo ko liko tas randelis, žadino Džeko vaizduotę – kaip ir Tatu Peterio prarasta koja ir Lotės šlubčiojimas, nors dėl to tai viskas darėsi dar neaiškiau, nes berniukas klaidingai manė, jog „epidurinė“ – kažkoks labai svarbus moterų organas.

Kad Šarlotė Brontė yra panelės Vurc mėgstamiausia rašytoja, o *Džeinė Eir* – jos parankinė knyga, pradinėje mokykloje žinojo visi; kasmetinė to romano inscenizacija būdavo svarbiausias pradinukų įnašas į vidurinių ir vyresniųjų klasių kultūrinį gyvenimą. Vyresnės mergaitės gal būtų galėjusios geriau suvaidinti tokį pretenzingą kūrinį – įtikimiau parodyti ne tik Džeinės dvasios stiprybę, bet ir Ročesterio aklumą bei religinį atsivertimą, – tačiau panelė Vurc tvirtino, jog *Džeinė Eir* priklauso pradinukams, todėl Džekui ir trečioje, ir ketvirtoje klasėje buvo suteikta garbė vaidinti Ročesterį.

Kuris kitas pradinukas būtų galėjęs įsiminti to vaidmens žodžius? “Bijokite sąžinės graužimo, kai ima pagunda nusidėti, panele Eir: sąžinės graužimas apnuodija gyvenimą.“ Džekas tuos žodžius pasakė lyg žinodamas, ką tai reiškia.

Tais metais, kai Džekas, būdamas trečiokas, pirmą kartą vaidino Ročesterį, *šeštokė*, vaidinanti Džeinę, buvo Konė Turnbul. Ta amžinai susimąsčiusi, visų atstumta būtybė tikrai tiko našlaitės vaidmeniui. Kai ji sakė: „Tuščia tvirtinti, kad žmogus turi būti patenkintas ramybe“, tai skambėjo įtikimai. (Konė Turnbul anaiptol neatrodė rami.)

Žinoma, buvo juokinga, kai Džekas, vaidinantis Ročesterį, turėjo apglėbti Konę, tai yra Džeinę, ir sušukti: „Dar niekada, niekada niekas nebuvo toks trapus ir kartu toks nepalenkiamas.“ Džekas Konei, ir visoms kitoms šeštokėms, buvo vos iki krūtinės. „Galėčiau ją įveikti vienu pirštu!“ – šaukė jis, o neįtikinti žiūrovai garsiai kvatojo.

Konė Turnbul pažvelgė į jį lyg norėdama atrėžti: „Tik pamėgink, pimpiagalvi!“ Bet ne vien dėl sugebėjimo gerai įsiminti žodžius ir puikios tarsenos Džekas tapo išties patraukliu aktoriumi. Panelė Vurc jį išmokė „užvaldyti sceną“.

– *Kaip?* – paklausė jos Džekas.

– Tu turi vieną svarbiausią žiūrovą, Džekai, – pasakė berniukui panelė Vurc. – Tavo užduotis – suvirpinti vieną širdį.

– Kieno?

– O kieno širdį tu norėtum suvirpinti?

– Mamos?

– Manau, kad jos širdį tu ir taip gali suvirpinti kada panorėjęs, Džekai.

Tai kieno širdį galėjo suvirpinti senasis Ročesteris? Argi ne *Džeinė* virpino širdis? Bet panelė Vurc ne tai turėjo omenyje. Ji kalbėjo apie žmogų, kuris norėtų žiūrėti į Džeką, bet pats išlikti nematomas; kas galėjo būti tas nepažįstamasis pilnoje žiūrovų salėje, kuriam rūpėjo *tik* Džekas? Kas norėjo žavėtis Džeku, bet vengė tiriamo berniuko žvilgsnio?

Svarbiausias žiūrovas Džekui, be abejo, buvo jo *tėvas*. Nuo tos akimirkos, kai įsivaizdavo Viljamą, Džekas jau mokėjo „užvaldyti sceną", kiekvieną jos pėdą; visą likusį gyvenimą jis buvo prieš kameras. Vėliau Džekas suprato, kad aktoriaus darbas ne toks jau sunkus, tik čia svarbūs du dalykai. Kad ir ką vaidini, turi priversti žiūrovus tave pamilti; o paskui turi sudaužyti jiems širdis.

Įsivaizduodamas savo tėvą kiekvienos žiūrovų salės tamsoje, Džekas galėjo vaidinti bet ką.

– Pagalvok apie tai, Džekai, – primygtinai siūlė panelė Vurc. – Vieną širdį. Kieno ji?

– Mano tėčio?

– Puiku! Nuo to ir pradėk! – pasakė berniukui panelė Vurc, o jos apgamas bei randelis liepsnote liepsnojo. – Pažiūrėsim, kaip seksis.

Viskas sekėsi kuo geriausiai, netgi kai Džekas, mažutėlis Ročesteris, vaidino su Kone Turnbul – daug didesne ir stipresne Džeine. Jam sekėsi nuo pat pradžių.

Kai Ročesteris sako: „Džeine! Jūs turbūt manote, kad aš – bedievis šunsnukis...", na, Džekas visus sužavėjo. Gal tai ir juokinga, bet jis sužavėjo ir Konę Turnbul. Kai ji paėmusi bučiavo jam ranką, jos lūpos buvo praviros; ji prisilietė prie jo plaštakos ir dantimis bei liežuviu.

– Bravo, Džekai, – sušnibždėjo į ausį. Konė nepaleido jo rankos ir kol juodu klausėsi aplodismentų. Džekas jautė, kad Ema Oustler nekenčia Konės Turnbul; Emos pavydo banga, lyg skersvėjo atnešta iš nematomų žiūrovų minios, užliejo sceną.

Bet Džekui Ročesterio vaidmuo labiausiai patiko todėl, kad jis galėdavo pabūti aklas. Berniukas, be abejo, naudojosi nuolat į ką nors atsitrenkiančios pamišėlės ponios Malkom patirtimi, tačiau vaidindamas aklą turėdavo progą patirti ir dar kai ką. Kai per repeticijas už ko nors užkliūdavo ir parvirsdavo, jo gelbėti tuoj pripuldavo panelė Vurc. (Kaip tik dėl jos teikiamos pagalbos, nors jis tik apsimesdavo susižeidęs, Džekas ir griuvinėdavo.)

Jo penis pirmą kartą *savo nuomonę* pareiškė ne kai Konė Turnbul „prancūzišku“ bučiniu bučiavo jam ranką – Dievulėliau, tikrai ne. Mažylis nepriklausomai mąstyti pradėjo reaguodamas į panelės Karolinos Vurc artumą. Keistoko potraukio prie vyresnių moterų, kurį pirmąsyk pajuto Osle, žiūrėdamas į Ingridą Moe, Džekas Bernsas negalės atsikratyti visą gyvenimą.

Panelės Vurc plaštakos buvo ne ką didesnės negu trečios klasės mergaičių; ramindama kurį nors iš vaikų – o kartais ir paprasčiausiai šnekėdamasi – ji uždėdavo ranką jam ar jai ant peties, ir tas berniukas ar mergaitė jausdavo, kaip virpa jos pirštai, nelyginant mažo, išsigandusio paukščiuko sparneliai. Atrodydavo, kad ta ranka, o gal ir visa panelė Vurc, tuoj pakils į orą. Tikriausiai nė vienas iš trečiokų nebūtų nustebęs, jei kada nors panelė Vurc būtų tiesiog ėmusi ir nuskridusi. Ji buvo tokia smulkutė; gležna kaip lėlytė, padaryta iš *plunksnų*. (Todėl ir „pasmerkta sunykti“, kita prasme.)

Panelė Vurc nesugebėdavo palaikyti tvarkos trečiokų klasėje. Tie vaikai nebuvo labiau išdykę negu kiti trečiokai, nors Rolandas Simpsonas vėliau, jau būdamas paauglys, leido laiką kažkokioje specialiojoje pataisos mokykloje ir galiausiai atsidūrė kalėjime. O Džimio Beikono polinkis dejuoti buvo tik vienas iš daugybės bjaurių jo bruožų – Džimis nuolat ką nors iškrėsdavo.

Kartą jis prieš trečiokų Helovyno pokylį persirengė vaiduokliu ir po paklode su iškirptomis skylėmis akims nevilkėjo *nieko*, net apatinių. Kai šalia jo, kaip visada netikėtai, išdygo Pilkoji Šmėkla, – ponia Makvot buvo ketvirtokų mokytoja, – Džimis taip išsigando, kad net *apsikakojo* po savo paklode.

Tačiau panelė Vurc, tokia trapi, tikriausiai nebūtų įstengusi suvaldyti net darželinukų, ir net savo pačios vaikų. Gal jos stiprybė pasireikšdavo tik scenoje? Alisa apie panelę Vurc šnekėjo remdamasi intuicija, bet be gailesčio. „Karolina, regis, taip ir neatsikvošėjo, kažko netekusi. Vargšelė."

Džekas Bernsas iš panelės Vurc pasimokė visam laikui: gyvenimas – ne spektaklis scenoje, gyvenimas yra *improvizacija*. Panelė Vurc negalėjo pakęsti improvizacijų; vaikai turėdavo išmokti žodžius ir pasakyti viską taip, kaip būdavo parašyta. Įgimtas Džeko sugebėjimas ypač gerai įsiminti tekstą teatre buvo didelis pranašumas, o panelės Vurc Džekui duotas patarimas įsivaizduoti savo svarbiausią žiūrovą – jos ir pradingusio jo tėvo dovana jam. Bet Džekas gerai įsidėmėjo ir panelės Vurc nesėkmes klasėje, ne tik jos nurodymus, ką reikia daryti, kad viskas sektųsi scenoje. Jis aiškiai matė, kad *gyvenime* savo vaidmens gerai neatliksi, jei nemokėsi improvizuoti. Taip, žodžius įsiminti reikia. Tačiau kartais tenka juos sugalvoti pačiam. Viskuo, ko sugebėjo jį išmokyti, bet dar labiau tuo, ko nemokėjo pati, panelė Vurc patraukė Džeko dėmesį; nieko keista, kad ji išliko jo atmintyje (ir buvo jo gyvenimo dalis) ilgiau negu bet kuri trečios klasės mergaitė.

Džekas dažnai sapnuodavo, kad bučiuoja Karoliną Vurc; tomis akimirkomis ji niekada nebūdavo apsirengusi kaip mokytoja. Jo sapnuose panelė Vurc vilkėdavo tokiais senamadžiais apatiniais, kokius Džekas pirmą kartą pamatė Lotės paštu atsiunčiamų prekių kataloguose. Tokie apatiniai dėl nežinia kokių jam nerimą keliančių priežasčių buvo siūlomi paauglėms ir netekėjusioms moterims. (Kodėl ištekėjusios moterys dėvi *kitokius* apatinius, Džekas taip ir nesuprato, nei tada, nei vėliau.)

O iš tikrųjų mokykloje panelė Vurc kartais vilkėdavo kone permatoma kremo spalvos palaidinuke, bet dažniausiai – ka-

dangi trečiokų klasėje buvo šalta – rengdavosi megztiniais, kurie jai labai tiko. Džeko mama sakė, jog tai kašmyro megztiniai, taigi aišku, jog panelė Vurc drabužius perkasi ne tik iš Šventos Hildos mokyklos mokytojos algos.

– Ta Vurc *garantuotai* turi kažkokį draugužį, – šnekėjo Ema. – *Turtingą*, ar bent jau jaučiantį, kas yra gražu. Aš taip manau.

Džekas vis neigdavo Emos kaltinimus, kad jo penis sukietėja kiekvieną kartą, kai Konė Turnbul „prancūziškai" bučiuoja jam ranką, – arba kad mažylis reaguoja, kai jis, Ročesteris, laiko Konę, tai yra Džeinę, glėbyje, įkniaubęs veidą jai į krūtis. Emai dar nebuvo atėję į galvą, kad Džekui stovi visą laiką, kai jis būna šalia Karolinos Vurc, – nesvarbu, ar ji *tikrai* šalia, ar jis ją sapnuoja, daugiau ar mažiau apsinuoginusią.

O dėl Emos šnekų, kad „ta Vurc", kaip Ema ją vadino, turi turtingą draugužį, ar bent jau jaučiantį, kas yra gražu, – ar netgi *buvusį* draugužį, – tai Džekas apskritai nenorėjo, kad toks tipas egzistuotų: kad nesumanytų līsti į jo sapnus, kuriuose panelė Vurc būna pasipuošusi korsetais ir liemenėlėmis iš paštu atsiunčiamų prekių katalogų.

Trečios klasės mergaičių Džekas išvis nesapnuodavo, netgi Lusindos Fleming, kuriai pavyko ilgiau negu dvejus metus išlaikyti savo „tylų įniršį" gerai užslėptą. O dėl to, kad jo sapnuose panelė Vurc būdavo su vos įžiūrimais ūsiukais ant plonutėlės viršutinės lūpos... na, čia jau buvo kalta Ema Oustler. Džekas tiesiog negalėjo susivaldyti, jį taip traukė Emos viršutinė lūpa, ypač sapnuose. Mažylis vis dažniau atgydavo ne kai Džekas to norėdavo, o visiškai nepriklausomai.

– Gal yra kokių naujienų, Džekai? – pašnibždomis klausdavo Ema ant užpakalinės limuzino sėdynės, kai Mažius vežiodavo juos po Forest Hilą.

– Dar ne, – atsakydavo Džekas. (Jis manė, *ir neklydo*, kad taip sakyti bus saugiausia.)

Vakarais, kai Lotė paguldydavo jį miegoti, Džekas dažnai nueidavo į mamos miegamąjį, įlipdavo į jos lovą ir užmigdavo.

Kadangi jųdviejų dienotvarkės labai skyrėsi, mamos beveik niekada ten nebūdavo. Džekas jau seniai miegodavo, kai ji grįždavo namo ir įsiropšdavo į lovą. Kartais, pusiau miegodama, ji permesdavo vieną koją per Džeką ir jis pabusdavo. Mamos plaukai atsiduodavo cigarečių dūmais ir marihuana, o specifinis balto vyno kvapas iš jos burnos būdavo nelyginant benzino. Retkarčiais jie abu nemiegodavo – gulėdavo prieblandoje ir šnibždėdavosi. Džekas nežinojo, kodėl juodu kalbasi pašnibždomis; nei Lotė, nei ponia Vikstid tikrai negalėjo jų girdėti.

– Kaip laikaisi, Džekai?

– Gerai. O *tu*?

– Mudu daromės lyg svetimi, – kartą sušnibždėjo Alisa. Džekas jautėsi nusivylęs, kad mama nematė, kaip jis vaidina; jis taip ir pasakė. – Bet aš mačiau, kaip tu vaidini! – tarė Alisa.

Džekas turėjo omenyje savo vaidmenį spektaklyje pagal *Džeinę Eir*, arba kurioje nors kitoje panelės Vurc inscenizacijoje. „Ta Vurc“ mėgo dramos meną, bet labiausiai jai patikdavo pritaikyti vaidinti romanus. Džekui tik vėliau atėjo į galvą, kad inscenizuodama romanus panelė Vurc visais atžvilgiais paimdavo į savo rankas visus spektaklius. Nebūdavo jokio dramaturgo, galinčio suklaidinti vaikus. Panelė Vurc savo mėgstamiausius romanus inscenizuodavo *savaip*. Kaip aktoriai, vaikai būdavo mokomi „užvaldyti sceną“, tačiau tik panelė Vurc nuspręsdavo, kokie turi būti jų veiksmai – ir jų tariami žodžiai.

Vėliau Džekas suprato ir kokius nuostabius dalykus panelė Vurc savo inscenizacijose *praleisdavo*. Juk ji buvo ir cenzorė. Pritaikydama scenai romaną *Tesė d'Erbervilių giminės*, ji daug daugiau visko paėmė iš skyriaus „Mergaitė“ negu iš „Jau nebe mergaitė“. Bet Džekui didesnį nerimą kėlė tai, kad ji jam paskyrė Tesės vaidmenį.

„Niekas Tesės nekaltino taip, kaip ji pati kaltino save“, – tokia buvo inscenizacijos pradžia. (Panelė Vurc, galinti didžiuotis savo tobula tarsena, visada mėgo balsą už kadro.) Džekui, be abejo, labai tiko vaidinti būtybę, kuri „gyveno vien jausmais ir dar neturėjo jokios patirties“.

Bet netgi vilkinčiam ilga suknele – ir dar balta, – ir netgi apsirengusiam kaip melžėja, berniukui pavyko scenoje patraukti visų dėmesį. „Jos žvilgsnyje vis dar slypėjo kažkoks vaikiškumas“, – garsiai skaitė žiūrovams panelė Vurc; tuo tarpu Endželas Kleras taip ir nepakvietė Tesę vaidinančio Džeko pašokti. Koks lepšis tas Endželas! Džimis Beikonas, amžinai dejuojantis po paklode apsikakojęs nevykėlis, buvo kaip tik tinkamas tam vaidmeniui.

„...nors ji atrodė kaip linksma, žydinti moteris, – fatališku balsu skaitė panelė Vurc, – jos veide galėjai kartais pamatyti dvylikametės mergaitės bruožus, jos akys bėgiojo kaip devynmetės; o lūpose kartkartėmis nušvisdavo penkiametės mažylės šypsena.“

Visą tą laiką Tesę vaidinantis Džekas neturėjo ką daryti. Stovėjo scenoje ir tiesiog spinduliavo belyte nekaltybe. Jis labiau didžiavosi Ročesterio vaidmeniu, bet tarpais galėjo sužibėti ir kaip Tesė, – kad ir tada, kai reikėjo parodyti tą belytę nekaltybę, gal *ypač* tada. Pavyzdžiui, kai Tesė sako d'Erberviliui (tą kiaulę vaidino grėsmingoji Šarlotė Barford, panelės Vurc apdairiai pasiskolinta iš vidurinės mokyklos): „Ar jums niekada neatėjo į galvą, jog tai, apie ką visos moterys kalba, kai kurios gali ir jausti?“ (Šarlotė Barford atrodė taip, tarytum, kaip vyras, būtų patyrusi malonumą, suvedžiodama Džeko vaidinamą moterį.)

Kapinėse prie bažnyčios laidodamas savo mirusį kūdikį, Džekas girdėjo tarp žiūrovų sėdinčių vyresniųjų mergaičių šniurkščiojimą – jos jau verkė. O pasakojimas apie Tesės pražūtį buvo dar tik prasidėjęs! Tomo Hardžio, pasakotojo, žodžius Džekas tarė lyg su kažkuo kalbėdamasis prie vaikelio kapo. „...tame niekingame Dievo žemės užkampyje, kurį Jis užleido dilgynėmis“, – šnekėjo Džekas, o vyresniosios mergaitės turbūt įsivaizdavo, jog ir *jos* gali pakliūti į tokią keblią padėtį; kaip tik tai panelė Vurc, o gal ir pats Tomas Hardis, ir norėjo pasakyti.

„...kur laidojami nekrikštyti vaikai, liūdnai pagarsėję girtuokliai, savižudžiai ir visi kiti nelaimėliai, hipoteziškai laikomi pasmerktais“, – pasakojo Tesė, tai yra Džekas, įkvėptas vyresniųjų mergaičių verksmo. (Panelė Vurc, nemėgstanti improvizacijų,

Džekui neleido išmesti to „hipotetiškai“, nors per repeticijas jis nuolat suklysdavo, tardamas tą žodį.)

Kai Džekas tam lepšiui Džimiui Beikonui, vaidinančiam Endželą Klerą, tarė: „Bet jūs su manim nenorėjote šokti“, spektaklį žiūrinčioms vyresniosioms mergaitėms vėl gailestis suspaudė širdis. „Ak, tikiuosi, tai nebus mums blogas ženklas dabar!“ – dar pasakė Džekas-Tesė Džimiui-Endželui, o mergaitės vėl apsiverkė, – nes Hardžio romanuose juk *viskas* yra blogas ženklas. Mergaitės žinojo, kad Tesė pasmerkta, beviltiškai, kaip panelė Vurc ir norėjo, kad jos žinotų.

Tai buvo „tos Vurc“ įspėjimas mergaitėms. Būkite atsargios! Bet kuri moteris gali pastoti! Kiekvienas vyras, jeigu jis ne lepšis, kaip Endželą vaidinantis Džimis Beikonas, yra kiaulė, kaip Šarlotės Barford d'Erbervilis. O Džekas Bernsas, suvaidinęs Tesę, tik perteikė panelės Vurc mintį. Pradinukams vadovaujančios Karolinos Vurc inscenizacijos buvo savotiški pamokymai vidurinių ir vyresniųjų klasių mergaitėms.

Džekas mokėsi *trečioje* klasėje. Jis negalėjo suvokti spektaklio pagal *Tesę d'Erbervilių giminės* idėjinio turinio. Tačiau pagrindinė to pasakojimo mintis juk ir buvo skirta ne Džekui. Šventos Hildos mokykloje svarbiausi pamokymai būdavo išsakomi vyresniosioms mergaitėms. Džekas buvo tik aktorius. Panelė Vurc žinojo, kad jis susidoros su vaidmens žodžiais, netgi jų nesuprasdamas. Ir dėl visa ko, jei kokia visiška neišmanėlė (iš vyresniųjų mergaičių) iškart nepagautų, kas jai sakoma, *visi* spektakliai buvo pastatyti pagal romanus, kuriuose išmėginama moterų stiprybė.

Kai Džekas panelės Vurc inscenizuotoje *Purpurinėje raidėje* vaidino Esterą Prin, jam nepavyko prikalbinti mamos ateiti pažiūrėti į jį – į aštuonerių metų svetimautoją su raide *A* ant krūtinės.

– Nemėgstu to romano, – pašnibždomis pasakė sūnui Alisa miegamojo prieblandoje. – Tai taip neteisinga. Paprašysiu Karolinos, kad tave nufotografuotų. Galėsiu žiūrėti į nuotraukas, Džekai, bet tikrai nenoriu matyti tos istorijos *pritaikytos vaidinti.*

Įžvalgioji panelė Vurc antgamtiškai liesame, negailestingame Vendės Holton kūne – tvirtuose jos keliuose, kietuose kaip akmeniniai kumščiai, – įžiūrėjo nepaprastą panašumą į pavydo graužiamą kerštingąjį Rodžerį Čilingvortą. Taigi parinkdama aktorius „ta Vurc“ iš vidurinės mokyklos vėl pasiėmė vieną iš buvusių Džeko kankintojų.

Deja, paaiškėjo, jog pastoriaus Dimsdeilo vaidmuo paskirtas visiškai netinkamai aktorei, nors pasirinkdama Lusindą Fleming, kuri trečioje klasėje buvo visa galva aukštesnė už Džeką, panelė Vurc galbūt tikėjosi, kad tylus Lusindos įniršis prasiverš scenoje lemiamą akimirką, kai Dimsdeilas kamuojasi, slegiamas kaltės, ir visiems širdys apmirs iš išgąsčio. Gal kai Dimsdeilas šaukia Esterai: „Teatleidžia Dievas mums abiem! Mes, Estera, nesame baisiausi nusidėjėliai šiame pasaulyje. Yra vienas baisesnis net už susitepusį dvasininką!“ Gal viskas būtų pavykę, jei Lusinda Fleming tą akimirką būtų praradusi savitvardą, – jei būtų pradėjusi daužyti galvą į rampos šviestuvus ar apgailėtinai mėginusi pasismaugti susivyniodama į scenos uždangą.

Tačiau Lusinda laikė savo įniršį savyje. Gal jau buvo išsikankinusi taip pat kaip ir pastorius Dimsdeilas, bet atrodė nusprendusi atidėti visų ilgai lauktą protrūkį kitam kartui, kai bus ne scenoje. Džekas buvo įsitikinęs, kad ji kažką laiko užgniaužusi kaip tik jam. Bet būti scenoje su Dimsdeilą vaidinančia Lusinda vis tiek buvo geriau, negu stoviniuoti užkulisiuose su Vende, nes – kai šalia nebūdavo panelės Vurc – Vendė aiškiai parodydavo, jog Džekas, jos nuomone, asmeniškai atsakingas už tai, kad jai reikia vaidinti Čilingvortą. (Tas vaidmuo, žinoma, nepavydėtinas.) Taigi *Purpurinės raidės* pastatymas Džekui buvo skausmingas – iki mėlynių. Vendė jį kumščiuodavo arba vis suduodavo keliu į šonkaulius, kai tik matydavo, kad jai už tai neklius.

– Dievulėliau, – sušnibždėjo Alisa sūnui miegamojo prieblandoje. (Ji suprato, kad jam skauda, vos prie jo prisilietusi.) Paskui įjungė šviesą ir nustebo: – Ką tie puritonai tau daro, Džekai? Ar tu nešioji tą *A* ant krūtinės, ar jie ta raide tave *muša*?

Mama neatėjo pažiūrėti ir kai jis puolė po traukiniu panelės Vurc savaip perteiktoje *Anoje Kareninoje*. („Aš vėl paprašysiu

Karolinos, kad padarytų keletą nuotraukų, Džekai.") Pamokomame Karolinos Vurc repertuare buvo be galo daug nuskriaustų moterų. O kaip gerai, kad dairydamasi, kas galėtų vaidinti grafą Vronskį, panelė Vurc pasirinko Emą Oustler! Ema netgi turėjo tam vaidmeniui reikalingus ūsus!

Po pamokų – Džeko kambaryje, arba kai juodu važinėdavosi, įsitaisę ant užpakalinės „Linkolno" sėdynės, o Mažius vogčia žvilgčiodavo į Emos kojas, – *Ema*, kaip ir anksčiau, nuspręsdavo, apie ką jie šnekėsis. Džekas negalėjo užvaldyti *tos* scenos, kur su Ema leisdavosi į tokias improvizacijas, apie kokias jam dar daug ką reikėjo sužinoti.

– Juk tai nuostabu, Džekai, – mes užmezgėm romaną!

– *Tikrai?*

– Na, scenoj.

– O *čia*? – paklausė Džekas, turėdamas omenyje užpakalinę „Linkolno" sėdynę, ant kurios dažnai gulėdavo prispaustas Emos, permetusios per jį vieną sunkią savo koją, taip pat impulsyviai, lyg per miegus, kaip kartais koją ant jo užmesdavo ir mama; arba ant lovos jo kambaryje, kur Ema Lotei sakydavo, jog padeda Džekui ruošti pamokas, ir prašydavo jiedviem netrukdyti.

– Jis atsilikęs, Lote. Galiu jam padėt atsigriebt, jeigu jis manęs klausys.

Kaip jis galėjo jos *neklausyti*? Pirmiausia, ji tiesiog jėga įveikdavo jį ir ant užpakalinės sėdynės, ir ant jo lovos. Be to, Ema žinojo, kad jis negali atsispirti jos ūsiukams; ji vis prisiliesdavo prie jo savo švelnia kaip šilkas viršutine lūpa. Perbraukdavo ūsiukais jam per plaštakos viršų, pamėgdžiodama „prancūzišką" Konės Turnbul bučinį, kuris jai pavykdavo geriau negu Konei; arba per skruostą, ar netgi (ištraukusi marškinius iš kelnių) per nuogą pilvuką, stabtelėdama ties bamba.

– Ar tu kada nors *plauni* šitą vietą, Džekai? Čia, žinai, prilindę visokių pūkelių.

Visa tai būdavo tik įžanga – nesvarbu, ar Ema apsimesdavo, kad ji – grafas Vronskis, o Džekas – Ana, ar elgdavosi tiesiog kaip Ema Oustler, labai svarbi veikėja, bent jau Džeko gyveni-

me. Viskas anksčiau ar vėliau privesdavo prie „baigiamosios frazės", kaip sakydavo panelė Vurc. „Ištark savo baigiamąją frazę taip, kad tavo svarbiausias žiūrovas ją įsimintų, Džekai. Taip, kad niekas jos nepamirštų, gerai?"

– Kaip laikosi mažylis? Ką jis sau mano, Džekai? – galiausiai paklausdavo Ema.

Tai buvo lemiamas laikas – jie repetavo *Aną Kareniną*, bet dar nieko nežinojo apie panelės Vurc ketinimą inscenizuoti *Protą ir jausmus*. Ema su Džeku „ruošė pamokas" ant jo lovos. Buvo girdėti, kaip apačioje, virtuvėje, triūsia Lotė. Į Emos klausimą, ką *sau mano* jo penis, Džekas atsakė kaip paprastai:

– Jis daug negalvoja.

– Pažiūrėkim, pupuli. – Džekas jai parodė. Jam pasigirdo, kad Ema taip gailiai atsiduso, o gal jis per daug mąstė apie Aną ir traukinį... Šiaip ar taip, nenorėjo amžinai liūdinti Emos.

– Kartais jis sapnuoja, – tarė Džekas.

– Ką sapnuoja? Ką mato sapnuodamas, Džekai?

– *Tave*, – atsakė berniukas. (Taip sakyti jam atrodė saugiau, negu užsiminti apie panelę Vurc.)

– Ką aš darau tuose sapnuose, Džekai?

– Ten dažniausiai būna tik tavo ūsai.

– Ak tu iškrypėli, tu mano gražuoliuk, Džekai...

– Ir panelė Vurc, tik su apatiniais, – staiga leptelėjo Džekas.

– Aš su ta Vurc? *Dievulėliau*, Džekai!

– Galima sakyti, kad panelė Vurc ten būna viena, su tavo ūsais, – prisipažino Džekas. – Ir su apatiniais.

– *Kieno* apatiniais? – paklausė Ema.

Jis antro aukšto koridoriumi nutykino į Lotės kambarį ir atnešė Emai naujausią paštu atsiunčiamų prekių katalogą.

– Gal tu trenktas, Džekai? Kaip gyva nedėvėčiau tokio šlamšto. Aš tau *parodysiu*, kokie turi būti apatiniai!

Jis jau buvo matęs jos ankstesnę *mokomąją* liemenėlę – dabartinė buvo tik truputį didesnė. Bet kai Ema ją nusisegė, jos krūtys atrodė daug dailesnės ir putlesnės negu anksčiau; o kai ji nusimovė kelnaites ir laikė jas prisidėjusi prie klostuoto sijo-

nėlio, nėriniais apsiūtas jų juosmuo buvo jaudinanti naujiena ir Džekui, ir mažyliui.

– Jis krustelėjo, – pasakė Ema.

– *Kas*?

– Tu žinai kas, Džekai. – Juodu žiūrėjo į mažylį, kuris nebebuvo toks mažas kaip pirmiau. Ema pasilenkė prie Džeko penio. – Panelė Vurc, – tarė. – Užsimerk, Džekai. – Jis, žinoma, pakluso. – Karolina Vurc, – pašnibždėjo Ema jo peniui. – Aš tau atnešiu *tikrus* apatinius, mažyli. – Džekas net ir užsimerkęs suprato, kad mažyliui tas sumanymas patinka.

– Regis, pagaliau bent kiek pažengėm į priekį, Džekai.

– Gal galėčiau išpinti tau kasą, Ema?

– *Dabar?*

– Taip.

Ji leido jam tai padaryti, o pati neatitraukė akių nuo jo penio. Palaidi jos plaukai iš visų pusių apgaubė jo klubus; jis jautė, kaip jie liečiasi jam prie šlaunų.

– Tai veikia, pupuli, – pranešė Ema. – Tu neblogai sugalvojai.

– Arbatinis užvirė! – sušuko Lotė iš virtuvės.

– Pažiūrėkim, ar aš gerai supratau, – tarė Ema, nekreipdama dėmesio į Lotę. – Vadinasi, ten būna ta Vurc su mano ūsais ir Lotės apatiniais?

– Ne Lotės – tiesiog šiaip apatiniais iš jos katalogo. (Galvoti apie panelę Vurc su *Lotės* apatiniais nebuvo malonu.)

– O plaukai kieno? – paklausė Ema.

– Manau, kad tavo. *Ilgi* plaukai, šiaip ar taip.

– Gerai, – tarė Ema. Džekas jos nematė; paleisti plaukai buvo visiškai uždengę jai veidą. – Berods nusitaikėm į keletą svarbiausių dalykų.

– Į *ką* nusitaikėm?

– Aišku, kad tavo silpnybė – plaukai, meiluti. Ir, kaip jau įprasta, vyresnės moterys.

– O! (Džekui visa tai anaiptol neatrodė *įprasta*: ta jo silpnybė vyresnėms moterims, ką jau kalbėti apie žavėjimąsi ūsais ir kasomis.)

– Dieve mano, dabar tai jau *tikrai* pažengėm į priekį! – garsiai paskelbė Ema; ji atmetė atgal savo plaukus. Džekas pirmą kartą matė mažylį taip pasistojusį. Jeigu jis būtų buvęs dar bent kiek ilgesnis, jo šešėlis būtų siekęs Džeko bambą – pilną visokių pūkelių.

– Dievulėliau, Džekai, – ką tu dabar darysi?

Džekas visiškai sutriko.

– Ar aš turiu ką nors *daryti*? – paklausė.

Ema jį prisispaudė prie nuogų krūtų; padidėjęs jo penis lietėsi prie šiurkštaus vilnonio jos sijonėlio. Džekas kiek pasimuistė tos dičkės glėbyje, ir mažylis daug patogiau prigludo prie nuogos Emos šlaunies.

– O, Džekai, – tarė berniukui Ema, – taip gražiai pasakei – tu toks mielas, kad trūksta žodžių. Ne, žinoma, tu nieko neturi daryti! Kada nors žinosi, ką *nori* daryti! Kada nors tikrai taip bus.

Jis ranka palietė vieną jos krūtį; ji kiek tvirčiau prispaudė prie tos vietos jo veidą. Visa kita buvo mažylio sumanymas, vien jo. Ema su Džeku sėdėjo ant lovos, susiglaudę klubais – ir apsikabinę, – bet jo penis tebebuvo prigludęs prie jos šlaunies. Kadangi Džekas jautė jos šlaunį, Ema turėjo jausti jo penį. Jam buvo aštuoneri; jai – penkiolika. Užmetęs vieną koją ant kitos jos šlaunies, Džekas pasijuto gulįs ant Emos, o mažylis atsidūrė jai tarp kojų – dabar lietėsi prie abiejų jos šlaunų.

– Ar tu žinai, ką darai, Džekai? – paklausė Ema. (Jis, be abejo, nežinojo.) Jos tebekramtoma guma kvepėjo mėtomis. Džekas viršugalviu jautė, kaip ji kvėpuoja. – Gal mažylis žino, – tarė Ema, pati atsakydama į savo klausimą. Džekas negalėjo apimti jos klubų, bet laikė uždėjęs ant jų rankas – dešine liesdamas nėriniuotą kelnaičių, kurias Ema buvo išskleidusi sau ant sijonėlio, juosmenį. – Parodyk, ką dar moka tavo mažylis, pupuli. – Iš jos balso galima buvo suprasti, kad ji Džeką erzina. Tas jos „pupuli“ neabejotinai buvo maloninis žodelis, bet Ema jį dažniausiai ištardavo pašaipiai.

– Aš nežinau, ką mažylis moka, – prisipažino Džekas, ir kaip tik tą akimirką juodu su mažyliu padarė stulbinantį atradimą. Emai Oustler tarp šlaunų auga *plaukai*!

Penio galiuku prisilietęs prie tos plaukuotos vietos, Džekas pamanė, jog dabar tai jau Ema jį *užmuš*. Ji kojomis suėmė jį per liemenį ir pervertusi paguldė ant nugaros. Mažylis pakliuvo tarp šiurkštaus vilnonio jos sijonėlio klosčių. Ema, grabaliodama viena ranka, ne iškart jį surado; Džekas baiminosi, kad suradusi, ko gero, *nuraus*, – bet Ema jam penio nenurovė. Tik laikė jį gal kiek per smarkiai suspaudusi.

– O kas *ten*? – paklausė Džekas. Jį labiau baugino plaukai, kuriuos ten pajuto, negu tai, kad Ema jį šitaip prispaudė.

– Aš tau tikrai nerodysiu, meiluti. Tai būtų vaiko tvirkinimas.

– Tai būtų *kas*?

– Tu pernelyg susijaudintum, – tarė Ema. Džekui nebuvo sunku tuo patikėti. Jis ir netroško žiūrėti į tą plaukuotą vietą. Keista, bet Džekas, arba jo mažylis, kažkodėl norėjo *būti* joje. (Tiesą sakant, Džekas bijojo pamatyti, kaip ta vieta atrodo.)

– Aš ir nenoriu žiūrėti, – greitai pasakė jis.

Ema atleido kojų gniaužtus jam apie liemenį; ir jau truputį švelniau laikė jo penį.

– Tavo silpnybė – plaukai, be jokios abejonės, – tarė.

– Arbata bus *per stipri*! – iš virtuvės surėkė Lotė.

– Tai ištrauk arbatžolių maišelius arba tą suknistą sietelį! – šūktelėjo jai Ema.

– Ir *atšals*! – dar pridūrė Lotė.

Kelnaites Ema užsimovė nusisukusi nuo Džeko; o liemenėlę bei palaidinukės sagas segėsi atsigręžusi į jį. Buvo aišku, kad mažylis palietė itin slaptą vietą, bet kodėl ten auga *plaukai*?

– Kaip jums ten sekasi *ruošti pamokas*? – sušuko Lotė, jau kone apimta isterijos. Džekui toptelėjo, kad ji gal dar kartą išgyvena nelemtos epidurinės siaubą.

– Ar įsivaizduoji, koks sumautas Lotės gyvenimas? – paklausė Džeko Ema, tačiau tebežiūrėjo į jo penį. Mažylis vėl darėsi normalaus dydžio, tiesiog jų akyse. – Stebėk jį, Džekai. Čia kaip nuosavas mažytis stebuklas. Arba *ne toks jau mažytis*, – pridūrė Ema. – O, *gražiausia*! Žiūrėk! Atrodo, kad jis *dingsta*!

– Gal jam liūdna, – tarė berniukas.

– Įsimink šitą pasakymą, Džekai. Kada nors gal pravers. – Džekas niekaip nesučiuopė, kokiomis aplinkybėmis jam galėtų praversti prisipažinimas, kad jo peniui liūdna. Panelė Vurc tikrai nusimanė apie visokius posakius. Bet Džekas kažkodėl jautė, jog šitas jai nepatiktų – gal todėl, kad jame per daug improvizacijos.

Po savaitės Ema Džekui atnešė vieną išsiskyrusios savo mamos liemenėlę – juodą. Džeko supratimu, tai buvo veikiau jau *pusė* liemenėlės, su kietos vielos puslankiais po kaušeliais – nedideliais, bet keistai, įžūliai atsikišusiais. Ema jam paaiškino, jog tai vadinamoji „pakelianti" liemenėlė. (Tokia valdinga, kokia tik gali būti liemenėlė, – bent jau taip pasirodė Džekui.)

– O *kam* reikia kelti krūtis aukštyn? – nustebo jis.

– Mano mamos labai maži papukai, – tarė Ema. – Ji nori kuo daugiau iš jų išspausti.

Tačiau ta liemenėlė buvo įdomi dėl kitos priežasties: nuo jos dvelkė kvepalais ir, beveik taip pat smarkiai, prakaitu. Ema ją atnešė nukniaukusi iš skalbinių dėžės – nešvarią.

– Bet taip dar geriau, ar ne? – paklausė Ema.

– Kodėl?

– Nes tu ją *užuosi*! – pareiškė Ema.

– Bet aš nepažįstu tavo mamos. Kodėl turėčiau norėti ją *užuosti*?

– Tiesiog pamėgink, meiluti. Ką tu žinai, kas gali patikti mažyliui?

Tik to betrūko! (Deja, praėjo daug metų, kol Džekas viską apie tai išsiaiškino.)

Nemažai laiko praėjo ir kol kažkas jam pasakė, kad Kino tatuiruočių salonas šiaurvakariniame Dando ir Džarvio kampe niekada nebūdavo atidarytas iki nakties. Paprastai tas pusrūsyje esantis salonas, į kurį galėjai įžengti tiesiai nuo Dando gatvės šaligatvio, būdavo uždaromas apie pavakarę. Džekas vėliau neprisiminė, kas jam tai pasakė. Gal koks senas tatuiruotojų klientas, įjunkęs į dažus, „kolekcionierius", viename iš salonų Karalienės gatvėje – maždaug tada, kai Alisa ten atidarė savo saloną.

Aštuntajame dvidešimto amžiaus dešimtmetyje Karalienės gatvėje tokie tatuiruotojai kaip Duktė Alisa nieku gyvu nebūtų galėję išsilaikyti – tai buvo nuolatinė rokerių susitikimų vieta, antihipiškai nusiteikusių tipų, vilkinčių baltais trumparankoviais marškinėliais ir maukiančių viskį, rajonas. Gal kaip tik toks žmogus Džekui viską ir papasakojo, bet tai, ko gero, buvo tiesa. Bevardis Kino salonas vakarais būdavo uždarytas; na, gal penktadieniais ir šeštadieniais jie padirbėdavo ilgiau – bet tik iki aštuntos ar devintos valandos.

Tai kur ji užtrukdavo – šitaip vėlai, beveik kiekvieną vakarą, kai Džekas mokėsi Šventos Hildos mokykloje? Jis nė nenumanė. Tik mintyse atkūręs praeitį, – o tuo niekada negalima visiškai pasikliauti, – Džekas padarė išvadą, kad jo mama galbūt mėgino nutraukti savo savininkišką ryšį su sūnumi. Augdamas jis darėsi vis panašesnis į tėvą; gal kuo labiau Džekas panašėjo į Viljamą, tuo labiau Alisa stengėsi atsiriboti nuo berniuko.

Čia, regis, dar prisidėjo ir tai, kad Ema Oustler jam atnešė savo mamos liemenėlę. Buvo galima numatyti, kad Alisa ją tikrai aptiks. Džekas kasnakt miegodavo su ta nelemta liemenėle – netgi nešdavosi ją į mamos lovą, kai eidavo gulti ten. Vieną iš tų naktų Alisa, kaip kartais būdavo, per miegus užmetė koją ant Džeko ir jį pažadino. Tąnakt kažkodėl pabudo ir pati. Paslaptingoji liemenėlė sumankyta gulėjo tarp jų; Alisai tikriausiai dūrė tie kietos vielos puslankiai po kaušeliais. Ji atsisėdo lovoje ir įjungė šviesą.

– Kas čia, Džekai? – paklausė, laikydama rankoje prakaitu dvokiančią liemenėlę. Ir taip pažvelgė į sūnų... Na, jis niekad nepamirš to žvilgsnio. Tarytum staiga būtų pamačiusi Emos *mamą*, gulinčią lovoje tarp jųdviejų; tarytum būtų užklupusi Džeką *in flagrante delicto*, savo mažyliu liečiantį tą plaukuotą, slaptą vietą.

– Čia „pakelianti“ liemenėlė, – paaiškino Džekas.

– Žinau, kas čia. Turėjau omeny, žinau *kieno*. – Alisa pauostė liemenėlę ir suraukė nosį. Paskui, atitraukusi antklodes, įsistebeilijo į mažylį, kyšantį, lyg po komandos „ramiai“, iš berniuko pižamos. – Tai ką pasakysi, Džekai?

– Ji Emos Oustler mamos – Ema ją nukniaukė ir davė man. Nežinau kodėl.

– Užtat *aš* žinau, – tarė Alisa. Džekas apsiverkė. Aiškiai matomas mamos pasibjaurėjimas jį tiesiog gniuždė; mažylis irgi atrodė sugniužęs.

– Nustok žliumbti – *nešniurkščiok*, – supyko Alisa. Džekui reikėjo išsipūsti nosį. Mama padavė jam tą liemenėlę, bet jis dvejojo. – Nagi – *pūsk*! – sukomandavo Alisa. – Šiaip ar taip, prieš grąžindama turėsiu išskalbti.

– O!

– Aš klausau, pasakok, Džekai. Viską. Kokius žaidimus čia žaidžiate su Ema? Gali pradėti nuo to.

Jis viską jai ir išklojo – na, gal ir ne viską. Galbūt neužsiminė apie tai, kad Ema kartais apnuogina savo krūtis; tikriausiai nepasakojo apie *visus* tuos kartus, kai Ema prašė parodyti mažylį; ir, žinoma, neprisipažino peniu prisilietęs prie tos Emos plaukuotos, slaptos vietos. Bet mama, regis, puikiai suprato, kas darosi.

– Jai *penkiolika*, Džekai, o tau *aštuoneri*. Pasišnekėsiu su ponia Oustler.

– Ar Ema pateks į bėdą?

– Nuoširdžiai to tikiuosi, – tarė Alisa.

– O aš patekau? – paklausė Džekas.

Kokiu žvilgsniu mama jį perliejo! Anksčiau Džekas nežinojo, ką ji turėjo galvoje, kai sakė, kad juodu darosi „lyg svetimi“. Dabar suprato. Mama pažvelgė į jį kaip į svetimą.

– Netrukus pateksi, – tepasakė.

11

Tėvo prigimtis

Palyginti su dramatišku Džeko ir Emos bendravimu, ir su būsimais Alisos ir ponios Oustler santykiais, tai, kad panelė Vurc nesugebėdavo palaikyti drausmės trečiokų klasėje, buvo smulkmena; tačiau ir ten jau rutuliojosi drama, nors ir improvizuota.

Lusinda Fleming, kuri Džekui viską užstodavo, sėdėjo suole priešais jį. Ji nuolatos – tyčia – čaižydavo Džekui veidą savo plaukais, surištais į didžiulę arklio uodegą, storą kaip šluota, siekiančią nugaros vidurį. Įpykęs Džekas abiem rankom sučiupdavo tą jos uodegą ir trūktelėdavo žemyn. Kartais jam pavykdavo prilenkti Lusindos pakaušį prie savo suolo viršaus. Džekas pastebėjo, kad gali ją šitaip ir laikyti, įrėmęs smakrą jai į kaktą, bet smakras jam netrukus įskausdavo. O Lusindai, regis, niekas negalėjo sukelti skausmo, nebent ji pati, neatsispyrusi tariamam potraukiui žaloti savo kūną, tačiau Džekas tuo jau abejojo. Gal Lusindai labai nepatiko, kad jai buvo paskirtas Dimsdeilo vaidmuo, kai Džekas vaidino Esterą, arba ji tiesiog nepatogiai jautėsi, būdama visa galva už jį aukštesnė; galbūt ji manė, kad plakdama Džeką savo plaukais privers jį greičiau *užaugti.*

Karolina Vurc niekad nepastebėdavo, jog Lusinda vis pliekia Džekui per veidą savo vešlių plaukų šluota. Kas dedasi, ji pama-

tydavo tik *tada*, kai Džekas jau būdavo atlenkęs Lusindos galvą atgal ir prispaudęs prie savo suolo. „Būk geras, Džekai, – sakydavo panelė Vurc, – *nenuvilk* manęs."

Jo sapnuose, kai panelė Vurc tardavo „nenuvilk manęs", jos balsas skambėdavo gundomai. Bet ne trečiokų klasėje. Tikrovėje geriau būdavo nenuvilti panelės Vurc – nuvilta ji nežinodavo, kaip turėtų elgtis. Tačiau trečiokai dažnai tyčia ją nuvildavo. Mokinius piktino jos susikaupimas ir tironiškumas *kitoje* veiklos srityje, kai ji mokydavo juos dramos meno; tai, kad ji nemokėjo palaikyti tvarkos klasėje, buvo jos silpnoji vieta, ir jie tuo raudodavosi.

Kartą Gordonas Frenčas paleido savo augintinį, žiurkėną, kaip visada priešiškai nusiteikusiai seseriai dvynei į plaukus. Matant Karolinos reakciją, galima buvo pamanyti, jog tas žiurkėnas pasiutęs ir ką tik jai įkando. Tačiau kvailas gyvulėlis tik lakstė jai aplink galvą, tarsi bėgdamas savo nepaliaujamai besisukančiu ratu. Panelė Vurc, galbūt išsigandusi, kad žiurkėnas nukentės, pravirko. Verksmas jai būdavo paskutinė išeitis, kai kas nors ją nuliūdindavo, ir ji labai dažnai taip gelbėdavosi. „O, niekad nemaniau, kad *taip* nusivilsiu!" – aimanuodavo. „O, man taip skaudu, kad trūksta *žodžių!*" Bet kai panelė Vurc pradėdavo verkti, vaikai nebeklausydavo, ką ji šneka. Visi sutelkdavo dėmesį į tai, kas, kaip jie žinodavo, tuoj atsitiks, kam nebuvo įmanoma pasirengti. Staigus Pilkosios Šmėklos pasirodymas, netgi kai to tikėdavaisi, keldavo šiurpulį.

Trečiokų klasėje buvo tik vienerios durys, o kiaurai sienų ponia Makvot, nors, visų manymu, ir turinti antgamtinių galių, dar nevaikščiojo; tačiau vaikai net ir matydami, kaip pasisuka durų rankenos bumbulas, nutirpdavo iš baimės. Kartais durys staiga atsilapodavo, bet už jų nieko nebūdavo. Jie girdėdavo sunkų Pilkosios Šmėklos kvėpavimą koridoriuje; tada Džimis Beikonas imdavo dejuoti, o abi dvynių poros – savaip skelbti pavojų. Kitais kartais ponia Makvot įpuldavo į klasę durų rankenai berods dar net nekrustelėjus. Tik Rolandas Simpsonas, būsimasis nusikaltėlis, tyčia užsimerkdavo. (Rolandui *patikdavo* būti gąsdinamam.)

Pasak ponios Vikstid, Pilkoji Šmėkla per karą buvo netekusi plaučio. Per *kurį* karą, *kurio* plaučio, Džekas nežinojo. Esą ponia Makvot, karo seselė, apsinuodijo dujomis. Nuo to laiko ir švokščia. Pilkoji Šmėkla visada sunkiai gaudydavo kvapą. *Kur* ji apsinuodijo, *kokiomis* dujomis, Džekas irgi nenutuokė.

Trečiokai būtų galėję tiesiog pažodžiui surašyti, ką sakys ponia Makvot. Kaip visada neišvengiamai ir labai staigiai pasirodžiusi, Pilkoji Šmėkla į klasę kreipdavosi tarytum kurio nors Karolinos Vurc inscenizuoto romano veikėja. Kapų šalčiu dvelkiančiu dusulingu balsu ponia Makvot paklausdavo: „Kuris iš jūsų... *pravirkdė*... panelę Vurc?"

Vaikai nedvejodami parodydavo kaltininką. Išgirdę tą šiurpų klausimą, jie būtų išdavę *bet ką*. Tą akimirką klasėje nebebūdavo jokių draugų, jokios ištikimybės. Nes visi niūriai mąstė: jeigu ponia Makvot apsinuodijo ir neteko plaučio, tai gal ji ir *mirė*? Kas gali garantuoti, kad ji *ne vaiduoklis*? Jos oda, plaukai, drabužiai – viskas pilka, pilka, pilka. Ir kodėl jos rankos tokios šaltos? Kodėl niekas jos nemato nei atvykstančios į mokyklą, nei išvykstančios? Kodėl ji visada išdygsta kaip iš po žemių?

Džekas ilgai atsimins, kaip Pilkoji Šmėkla Gordono Frenčo paklausė:

– Tu paleidai... *ką*... seseriai... į plaukus?

Gordonas atsakė:

– Tik žiurkėną, labai *draugišką*!

– Atrodė, kad kokį šunį, Gordonai, – piktinosi Karolina.

Gordonas laikėsi įprastos tvarkos. Įsitempęs kaip kareivis, stovėjo prie savo suolo, paralyžiuotas žinojimo, ką jam tuoj teks iškęsti.

– Tikiuosi... tu *nesužeidei*... žiurkėno... Karolina, – tarė ponia Makvot, taigi Gordonas galėjo akimirką atsikvėpti.

– Nelabai malonu, kai įsivelia į plaukus, – atsakė Karolina.

– Kur *dabar* tas žiurkėnas? – staiga klyktelėjo panelė Vurc. (Dėl to, kad ir jos vardas buvo Karolina, kartais kildavo tam tikra painiava.)

– Prašau... *surask* žiurkėną... Karolina, – paliepė Pilkoji Šmėkla. Bet Karolinai Frenč dar nė nepradėjus jo ieškoti, panelė

Vurc krito ant visų keturių ir ropomis palindo po Karolinos suolu. – Ne *tu*... mieloji, – priekaištingai tarė ponia Makvot. Visi vaikai jau ropinėjo ant grindų kartu su panele Vurc.

– Kuo jis vardu, Gordonai? – paklausė Morina Jap.

Pilkoji Šmėkla neketino Gordono taip lengvai paleisti.

– Tu eisi su manimi... Gordonai, – pasakė. – Melskis, kad tavo žiurkėnas... nebūtų pasimetęs... nes jis *tikrai* žūtų, jei pasimestų.

Vaikai žiūrėjo, kaip Gordonas išeina iš klasės su Pilkąja Šmėkla. Visi žinojo, kad ponia Makvot jį veda į koplyčią. Joje dažnai nebūdavo nė vieno žmogaus. Bet netgi kai repetuodavo kuris nors choras, ponia Makvot nuvesdavo prasikaltusį vaiką į koplyčią ir ten palikdavo. Vaikas turėdavo klūpėti ant akmeninių grindų centrinėje navoje, prie vienos iš vidurinių klauptų eilių, nusigręžęs nuo altoriaus. „Tu atsukai... nugarą Dievui, – sakydavo tam vaikui Pilkoji Šmėkla. – Tikėkis... kad Jis nepamatys.“

Kaip vėliau pasakojo Gordonas, jam buvo labai nemalonu klūpėti nusigręžus nuo Dievo ir nežinoti, ar Jis mato, ar ne. Po kelių minučių Gordonas jau tarėsi jaučiąs, kad kažkas stovi už jo – prie altoriaus arba prie sakyklos. Gal kuri nors iš tų keturių moterų, tupinėjančių apie Jėzų, – viena iš tų šventųjų, dabar irgi pavirtusių šmėklomis, – išlipusi iš vitražo, taikėsi paliesti jį ledine ranka.

Trečiokų pamokos šitaip būdavo pertraukiamos taip dažnai, kad mokiniai kartais net nebeprisimindavo, kas yra ištremtas į koplyčią ir klūpi, atsukęs Dievui nugarą. Ponia Makvot niekada neparvesdavo vaiko iš koplyčios – tik nuvesdavo ten ir palikdavo. (Rolandas Simpsonas, galima sakyti, *gyveno* koplyčioje, nusigręžęs nuo Dievo.) Praeidavo nemažai laiko, kol kas nors – dažniausiai Japė Plepė – paklausdavo: „Panele Vurc, ar nereikėtų nueiti į koplyčią pažiūrėti, kaip ten Gordonas?“

„Viešpatie! – sušukdavo panelė Vurc. – *Kaip* aš galėjau pamiršti!“ Ir ką nors pasiųsdavo pasakyti Gordonui (arba Rolandui), kad jis atleidžiamas nuo neabejotinai siaubingo klūpėjimo vienumoje, tuščioje koplyčioje, užpakaliu į altorių. Atrodydavo,

kad koplyčioje žiūrėdamas ne į tą pusę darai kažką bloga, tarytum šaukiesi nelaimę.

Užtat trečiokai gerai pasirengdavo ketvirtai klasei; ketvirtokus, kaip žinome, mokė ponia Makvot. Vieninteliai ketvirtokai, kuriuos reikėdavo drausminti koplyčioje, būdavo *nauji* mokiniai, nepatyrę malonumo stebėti, kaip suskysta „ta Vurc". Pilkoji Šmėkla drausmę *savo* klasėje palaikydavo be vargo; šmėkliškų ponios Makvot sugebėjimų vis prireikdavo tik panelės Vurc mokiniams tramdyti.

Trečiokai nuolat prisidarydavo nemalonumų ir galiausiai atsidurdavo koplyčioje, užpakaliu į altorių, nes – kad ir kaip bijojo Pilkosios Šmėklos – jie *negalėdavo* atsispirti pagundai paerzinti taip žaviai sugniūžtančią panelę Vurc. Vaikai ir mėgaudavosi jos verksmu, ir nekęsdavo jos už tai, – netgi būdami trečiokai, jie suprato, jog tik dėl panelės Vurc bejėgiškumo juos vis baudžia ponia Makvot. (Tokia pat *bejėgė* panelė Vurc dažnai atrodydavo ir su „pakeliančia" ponios Oustler liemenėle, Džeko sapnuose, kuriuos jis ir toliau sapnavo, net kai Alisa grąžino tą liemenėlę poniai Oustler.)

Pilkosios Šmėklos Džekas, ačiū Dievui, nesapnuodavo. Savo jaunu protu jis tai suvokė kaip dar vieną ženklą, kad ponia Makvot jau mirusi. Tačiau ji būdavo netgi labai gyvybinga trečiokų klasėje, kur staigūs jos apsireiškimai ilgainiui pasidarė tokie pat įprasti kaip ir „tos Vurc" ašarojimas. Taigi kai Džimis Beikonas pasirodė Morinai Jap – kilstelėjo savo vaiduoklišką paklodę, kad ji pamatytų, jog jis po Helovyno kostiumu tikrai nevilki jokiais apatiniais, – panelė Vurc vėl pasijuto taip įskaudinta, kad net *pritrūko žodžių*. (Ir graudžiai pareiškė niekad nemaniusi, jog bus *šitaip* nuvilta.) Ir kai Pilkoji Šmėkla paliko Džimį koplyčioje, žiūrintį ne į tą pusę, Džimis, tas persigandęs vaiduokliukas, a*psikakojo* po savo paklode. Pilvą Džimiui paleido iš karto, kai tik ponia Makvot išdygo šalia jo, o paskui, negalėdamas atsikratyti minties, kad Jėzus *dingo* iš virš altoriaus įtaisyto vitražo, jis galutinai apsidirbo.

– Pasirinkai netinkamą kostiumą, Džimi, – tepasakė panelė Vurc, pamačiusi suterštą paklodę.

Kad ir kiek kartų Lusinda Fleming pykdė Džeką švytruodama į arklio uodegą surištais plaukais, o jis laikė prispaudęs jos galvą prie savo suolo, dėl *tokių* jų nesutarimų Karolina Vurc neverkdavo. Lusinda su Džeku visada nustodavo peštis neprivedę panelės Vurc prie ašarų. Ir abu, ko gero, buvo tokie kvaili, kad tikėjosi išvengsią žaibiško Pilkosios Šmėklos pasirodymo.

Bet Lusinda buvo už ausies nutempta į koplyčią dėl *kito* nusižengimo: ji ištrynė Rolando Simpsono matematikos testo atsakymus, kol Rolandas klūpėjo, nusigręžęs nuo Dievo. (Visi kiti vaikai nesuprato, kam Lusinda taip varginosi; juk Rolando atsakymai veikiausiai buvo neteisingi.)

Džeką ponia Makvot į koplyčią nuvedė tik vieną, bet tikrai įsimintiną kartą. Jis panelę Vurc pravirkdė *ne* čiupęs Lusindą Fleming už plaukų ir prispaudęs jos galvą prie savo suolo, o ją pabučiavęs. Džekas, žinoma, *įsivaizdavo* bučiuojąs panelę Vurc, bet iš tikrųjų į sprandą pabučiavo Lusindą Fleming.

Tik vienas žmogus galėjo jį paskatinti taip bjauriai pasielgti – Ema Oustler. Ema pyko ant Džeko už tai, kad jis ją „įskundė" savo mamai, nors vargu ar ta diena, kai ponia Oustler atgavo liemenėlę, Emai buvo atpildo diena. Emos mamos nesujaudino Alisos pasakymas, kad Ema „tvirkino" Džeką. Ponia Oustler laikėsi nuomonės, jog nebūna taip, kad moteris ar mergaitė tvirkintų vyrą ar berniuką; kad ir kokius žaidimus Ema žaidė su Džeku, jam tai, matyt, patiko, – taip teigė ponia Oustler. Bet šiokios tokios bausmės Ema vis dėlto susilaukė. Ji buvo „nusodinta", kaip pati sakė Džekui; visą mėnesį po pamokų turėjo eiti tiesiai namo.

– Nebesitrainiosim ant užpakalinės sėdynės, pupuli. Nebestatysim mažylio.

– Tik vieną mėnesį, – priminė Emai Džekas.

– Klasėje tavęs turbūt niekas neužveda? – paklausė Ema. – Na, *be* tos Vurc.

Džekas suklydo: ėmė guostis dėl Lusindos Fleming, – kad ji nuolat kankina jį su tais savo plaukais, bet nemalonumų dėl to

visada užsitraukia jis. Nekaip nusiteikusi Ema tikriausiai sumanė užtraukti jam dar daugiau nemalonumų.

– Lusinda nori, kad tu ją pabučiuotum, Džekai.

– *Tikrai*?

– Pati to nesuvokia, bet nori.

– Ji už mane didesnė, – reikšmingai tarė Džekas.

– Pabučiuok Lusindą, Džekai, – ir ji bus tavo vergė.

– Man nereikia *vergės*!

– Tu dar nesuvoki, bet reikia, – pasakė Ema. – Įsivaizduok, kad bučiuoji tą Vurc.

Kai tą pačią savaitę Gordono žiurkėnas buvo rastas negyvas kreidos dėžutėje, Džekas tikrai turėjo susimąstyti. Čia tai bent blogas ženklas! Tačiau jis nekreipė į tai dėmesio. Labai ilgai *nedrįso* pabučiuoti Lusindos Fleming, bet ir neišmetė tos minties iš galvos. Sėdėdamas už Lusindos ir žiūrėdamas, kaip ji švytuoja, tarsi botagu, ta savo surištų plaukų uodega... na, pakanka pasakyti, kad dažnai jam prieš akis suboluodavo atidengtas jos kaklas. Taigi vieną dieną, kai panelė Vurc ant lentos rašė naujus žodžius, Džekas atsistojo, pasistiebė, persilenkė per savo suolą ir – pakėlęs plaukų uodegą – pabučiavo Lusindą Fleming į sprandą.

Jo mažylis į tai nereagavo – dar vienas blogas ženklas, į kurį Džekas jau negalėjo nekreipti dėmesio. Ir kokia ten buvo nesąmonė – tas paliepimas vaikams žiūrėti, ar neprasiverš Lusindą apėmęs vadinamasis „tylus įniršis“. Jos įniršis tikrai nebuvo *tylus*! Lusinda niekada nė necyptelėdavo, kai Džekas tampydavo ją už plaukų arba spausdavo jos galvą prie savo suolo, bet kai pabučiavo, galėjai pamanyti, kad jai keršydama įkando pastipusio Gordono žiurkėno šmėkla. (Net beprotiškiausiuose Džeko sapnuose panelė Vurc, seginti įvairiomis liemenėlėmis ir kitokiais kūną varžančiais įtaisais, į jo bučinius nereaguodavo taip audringai, kaip ta pusprotė Lusinda.)

Lusinda Fleming spiegė, kol visa paraudonavo. Gulėjo ant grindų prie savo suolo, spardėsi, mosikavo rankomis ir purtė galvą bei plaukų uodegą tarsi apspista žiurkių. Toks išmėgini-

mas panelei Vurc jau tikrai buvo per sunkus. Ji turbūt pamanė, kad Lusinda šitaip rengiasi nusižudyti.

– Oi, Lusinda, kas tave taip *nuliūdino*? – lyg ir sušuko panelė Vurc – arba kažkokiais kitais kvailais žodžiais išreiškė savo susirūpinimą, nes „ta Vurc" tokiais atvejais visada lептelėdavo ką nors visiškai netinkama. Gal vaikai ir pasiduodavo pagundai paišdykauti vien norėdami išgirsti, ką ji pasakys.

Meistriškai kurdama savo mėgstamiausių romanų inscenizacijas panelė Vurc be vargo atrinkdavo geriausias eilutes – ir nemažai jų pasiglemždavo sau, balsui už kadro. Spektaklyje pagal *Protą ir jausmus* pristatydama Džeko vaidinamą Elinorą, ji išties puikiai ją apibūdino. (Džekas buvo protingoji sesuo.) Apie Elinorą žiūrovų nematoma panelė Vurc pasakė: „Ji buvo labai geros širdies, meilaus būdo; ir jausminga, bet mokėjo valdyti savo jausmus; jos motinai dar reikėjo išmokti taip tvardytis, o viena iš seserų atrodė apsisprendusi niekada to nesimokyti."

Deja, ketvirtoje klasėje panelė Vurc Džekui paskyrė tos nesitvardančios sesers, Marianos, kuria jis bjaurėjosi, vaidmenį. Džekas norėjo vaidinti įkyriąją motiną, ponią Dešvud, bet panelė Vurc, lyg pamiršusi, kad Džekas jos valia jau buvo ir aklasis Ročesteris, ir nebe mergaitė Tesė, ir raide *A* paženklinta Estera, ir po traukiniu puolusi Ana, pareiškė, jog jis neatrodo *pakankamai subrendęs*, kad galėtų vaidinti moterį, pagimdžiusią tris dukteris.

Nors panelė Vurc, regis, nežinodavo nei ko griebtis, nei ką sakyti, kai kas nors tiesiog *atsitikdavo*, ji visada kalbėdavo autoritetingu balsu, taisyklingai tardama žodžius, net jeigu iš tų jos žodžių paaiškėdavo, kad ji visiškai nesuvokia, kas darosi. Dėl to vaikai labai sutrikdavo.

Taigi kai Lusinda Fleming staiga visa įsitempė ir ėmė pakaušiu daužyti grindis, panelė Vurc mokinių paklausė:

– Kuris iš jūsų, nerūpestingi vaikai, taip nuliūdino ir įskaudino Lusindą?

– *Ką?* – nesuprato Morina Jap.

– Lusinda *sisioja*! – sušuko Karolina Frenč.

Iš tikrųjų: Lusinda gulėjo vis besiplečiančioje balutėje – pilkas jos sijonėlis keliose vietose buvo patamsėjęs. Tarytum nesėkmingai mėgindami pataikyti į Lusindos pakaušiu mušamą taktą, dvyniai Frenčai, kaip visada, sutuksėjo kulnais – nelyginant kokio orkestro, kuriam dar reikia repetuoti, mušamųjų grupė. Seserys But, užuot, kaip visi tikėjosi, ėmusios žįsti nesamą antklodę, kažkodėl pradėjo sutartinai *springti*. Jų skleidžiami garsai buvo tarsi antklode *dusinamo* žmogaus; tačiau – kaip akompanimentas savo šlapimo baloje ritmingai galvą daužančiai Lusindai Fleming – tie garsai vis tiek atrodė tinkamesni negu tai, ką galėjo pasakyti panelė Vurc.

– Lusinda dabar *prastai jaučiasi*, vaikai, – be jokio reikalo dar pranešė trečiokams panelė Vurc. – Ką mes galėtume padaryti, kad ji pasijustų geriau?

Džimis Beikonas, žinoma, sudejavo. Džekas norėjo padėti, tačiau *kaip*?

– Aš ją tik *pabučiavau*, – mėgino paaiškinti.

– *Ką* padarei? – nustebo panelė Vurc.

– Į kaklą.

Džekas matė, kaip Lusindos Fleming akys užvirto aukštyn; galėjai pamanyti, kad ji jau iškeliauja į aną pasaulį. Paskui ir Lusinda išleido savotišką dusimo garsą – lyg norėdama paguosti seseris But, seniai nebeturinčias vaikų darželyje pamėgtų antklodžių. Net Rolandas Simpsonas, kuriam buvo lemta atsidurti pataisos mokykloje ir galiausiai kalėjime, tą akimirką išsigando ir (neilgam) tapo paklusnus. O Džimis Beikonas, jei būtų vilkėjęs savo paklode... na, gal nereikia to rašyti.

Karolina Frenč staiga ėmė elgtis kaip mergaitė, kuriai į plaukus įsivėlė *šimtas* žiurkėnų. O visiški bukagalviai Grantas Porteris ir Džeimsas Terneris, ir Gordonas Frenčas, – tiesą sakant, *visi* klasės berniukai, netgi Rolandas Simpsonas ir Džimis Beikonas, – nuoširdžiai pasibjaurėjo Džeku. Jis pabučiavo Lusindą Fleming, neabejotinai protiškai atsilikusią mergaitę. (Užsitraukė *šitokią* gėdą!) Gal baimindamasi, kad jos *niekada* niekas nebučiuos, Japė Plepė pravirko, – bet toli gražu ne taip pastebimai kaip panelė Vurc.

Ar Lusinda Fleming prarijo liežuvį? Gal *todėl* ji kriokia lyg dusdama?

– Dabar jai bėga *kraujas*! – sušuko Karolina Frenč. Lusindos burna tikrai buvo kraujuota. Bet kraujas žliaugė ne iš liežuvio – ji buvo įsikandusi apatinę lūpą.

– Ji save *valgo*! – klyktelėjo Morina Jap.

– Oi, Džekai, aš taip nusivyliau, kad trūksta *žodžių*, – kūkčiojo panelė Vurc. Apskritai ji sukėlė tokį sąmyšį, tarsi Džekas Lusindai būtų *užtaisęs vaiką*. Jau darėsi aišku, kad jis tuoj keliaus į koplyčią. Štai kuo gali baigtis *bučiavimas*: šlapimo bala, krauju ir įspūdinga stingstančio lavono pantomima. O juk Džekas ją pabučiavo tik į *kaklą*!

Kaip tik tada nualpo Džimis Beikonas. Pilkoji Šmėkla pasirodė išties efektingai, Džimis turbūt pernelyg išsigando, kad apsikakotų. Nė vienas iš vaikų nepastebėjo, kaip ponia Makvot prisiartino. Ir staiga pamatė ją jau klūpančią prie Lusindos. Pilkoji Šmėkla šiaip taip praskyrė sukąstus Lusindos dantis – išlaisvino sudarkytą apatinę lūpą. Paskui įspraudė Lusindai į burną čia pat pastvertą knygą.

– Sukąsk šitą... Lusinda, – pasakė Pilkoji Šmėkla. – Lūpą jau *apsikramtei*... kaip reikiant.

Džekas nepamirš tos knygos. Kartais jis, deja, vienodai gerai įsimindavo ir svarbius, ir nereikšmingus dalykus, – nors Ednos Mei Bernham *Pianino kursas: antra dalis*, kurią dažnai matydavo ant Lusindos suolo, Džekui Bernsui, ko gero, nebuvo nereikšmingas dalykas. Jis manė, kad ta knyga naudojosi jo tėtis, – gal kažkam užduodavo iš jos šį bei tą išmokti tuo laiku, kai Šventos Hildos mokykloje kvailiojo su dviem mokinėmis. Galbūt kuri nors iš tų merginų (arba abi) skaitė Ednos Mei Bernham parašytą vadovėlį!

Japei Plepei viso to jau buvo per daug – ir to bučinio, ir visko, kas dėjosi paskui. Morina irgi nualpo, bet ne taip įspūdingai kaip Džimis. Gal Morinai pasirodė, jog staiga apsireiškusi Pilkoji Šmėkla – juo labiau kad ji klūpojo prie Lusindos – yra Mirties angelas. Bet Pilkoji Šmėkla, be abejo, mokėjo suteikti pagalbą žmogui, persikandusiam lūpą. (Jeigu ji buvo karo sese-

lė – nesvarbu, kurio karo, – tai tikriausiai buvo mačiusi ir daugiau kraujo.)

Panelė Vurc, savaime suprantama, niekaip negalėjo liautis verkusi, todėl netrukus įvyko tai, kas buvo neišvengiama.

– Kuris iš jūsų, – dusulingu balsu kreipėsi į vaikus ponia Makvot, – *pravirkdė*... panelę Vurc?

– Aš, – atsakė Džekas. Visi atrodė apstulbę, kad jis pats prisipažino, nes paprastai niekas taip nesielgdavo. Tik Pilkoji Šmėkla berods nenustebo išgirdusi jo balsą. – Man *labai gaila*, – pridūrė Džekas, tačiau ponia Makvot nebesiklausė, ką jis šneka.

Lusinda Fleming jau stovėjo ant kojų, nors ir nelabai tvirtai, iš smarkiai sukandžiotos jos lūpos sruvo kraujas; ir palaidinukė, ir kaklaraištis buvo permirkę. Ir dar tas šlapimas – Lusinda, regis, dar nematė, kad apsišlapino. Šypsojosi tokia pat nenormaliai giedra šypsena kaip ir anksčiau.

– Tau reikia... susiūti žaizdeles... Lusinda, – pasakė Pilkoji Šmėkla. – Nuvesk ją... pas seselę... Karolina. – Panelė Vurc vėl pamanė, kad ponia Makvot kreipiasi į *ją*, bet Karolina Frenč suprato, jog padėti Lusindai turi ji. – Ne *tu*... mieloji, – tarė Pilkoji Šmėkla panelei Vurc. – Juk čia tavo klasė... tu *pasilik*.

Dvynukėms But buvo liepta palydėti į seselės kabinetą Moriną Jap. Dar ne visai atsigavusi po nuoalpio, Morina atrodė lyg apdujusi. Ir Džimis Beikonas dar nebuvo kaip reikiant atsipeikėjęs. Stovėjo keturpėsčias, lyg tebeieškodamas pastipusio Gordono žiurkėno. Grantas Porteris ir Džeimsas Terneris gavo užduotį nuvesti pas seselę Džimį. (Abu buvo tokie mulkiai, kad Džekas net suabejojo, ar jie žino, kur yra seselės kabinetas.)

Dėl Džeko, tai jis nustebo pajutęs, kaip švelniai ponia Makvot paėmė jį už ausies. Jos nykštys bei smilius, suspaudę jam ausies spenelį, buvo šalti kaip ledas, bet kai Pilkoji Šmėkla vedė jį iš klasės, jam neskaudėjo. O koridoriuje, kur ji paleido jo ausį, – tačiau tebevedė reikiama kryptimi, šalta ranka suėmusi už sprando, – juodu įsišnekėjo, gana nuoširdžiai, kaip tokiomis aplinkybėmis.

– Tai kas gi... nutiko panelei Vurc... *šį* kartą? – pašnibždomis paklausė ponia Makvot.

Džekas labiausiai ir baiminosi, kad, ko gero, reikės papasakoti apie bučinį, tačiau dvejojo tik akimirką. Meluoti Pilkajai Šmėklai buvo tiesiog neįmanoma.

– Aš pabučiavau Lusindą Fleming, – prisipažino.

Ponia Makvot linktelėjo galvą, tarytum nenustebusi.

– Į kurią vietą? – sušnibždėjo.

– Į sprandą.

– Tai... ne taip jau... blogai, – tarė Pilkoji Šmėkla. – Maniau, kad viskas... daug baisiau.

Koplyčioje nebuvo nieko, ir Džekas net suvirpėjo iš baimės, pagalvojęs, kad dabar jau turės atsukti Dievui nugarą. Bet ponia Makvot jį nuvairavo į vieną iš priekinių klauptų. Juodu atsisėdo drauge, veidais į altorių.

– Nenorite, kad nusigręžčiau? – paklausė Džekas.

– Tik jau ne tu, Džekai.

– Kodėl ne?

– Manau, tu turi žiūrėti... reikiama linkme, – tarė Pilkoji Šmėkla. – *Niekada* nenusigręžk nuo Dievo, Džekai... nes tave, aš nė kiek neabejoju... Jis stebi.

– *Stebi*?

– Tikrai.

– O!

– Tau... tik aštuoneri, Džekai. Ir tu... jau bučiuoji mergaites, būdamas aštuonerių!

– Tik į sprandą.

– Tai, ką padarei, buvo menkniekis... bet matei... kuo tai baigėsi.

(Apsišlapinimu, krauju, lyg pomirtiniu sustingimu, *siūlėmis*!)

– Ką man daryti, ponia Makvot?

– Melskis, – pasakė ji. – Ir turi... žiūrėti reikiama linkme, kai kalbėsi poterius.

– *Ko* prašyti Dievą?

– Kad galėtum... atsispirti savo potraukiams, – tarė Pilkoji Šmėkla.

– Atsispirti savo *kam*?

– Melsk Dievą stiprybės, kad... susilaikytum, Džekai.

– Nuo bučiavimosi?

– Nuo... blogesnių dalykų, Džekai.

Ponia Makvot galėjo tiesiog pasakyti, kad jis turi stengtis nepasiduoti tėvo prigimčiai. Pridurdama: „Melsk Dievą stiprybės, kad... susilaikytum", – ji neišdrįso pažvelgti Džekui į akis – žiūrėjo jam į *tarpkojį*! Matyt, šnekėjo apie mažylį, apie visa tai, ką jis gali sumanyti. Kad ir kas buvo blogiau negu bučiavimasis, Džekas prašė Dievą jėgų nuo to susilaikyti. Jis meldėsi ir meldėsi.

– Atleisk, kad... pertraukiu tavo maldas, Džekai, bet turiu... kai ko paklausti.

– Klauskite.

– Ar tu kada nors darei ką nors blogiau... ne tik bučiavaisi... su mergaite?

– O kas būtų blogiau?

– Na... *daugiau* negu bučiavimasis... tikriausiai.

Dabar Džekas meldė Dievą, kad Pilkoji Šmėkla jam atleistų už tai, ką jis pasakys.

– Aš miegojau su ponios Oustler liemenėle.

– *Emos* Oustler? Ji tau davė... savo liemenėlę?

– Ne Emos – ten buvo jos mamos liemenėlė.

– Bet Ema... ją davė *tau*?

– Taip. Paskui mano mama ją grąžino.

– Dieve brangus! – sudejavo ponia Makvot.

– Ten tokia *pakelianti* liemenėlė, – dar paaiškino Džekas.

– Tu gal... melskis toliau, Džekai.

Ji išėjo, kaip visada šmėkliškai, – prieš tai dar priklaupusi tarpe tarp klauptų eilių ir persižegnojusi. Dabar, kai ponia Makvot jam buvo tokia gera, Džekas pajuto, kad ji gyvesnė, negu jis seniau manė; bet ką tik iš jos išgirsta naujiena kėlė šiurpą – lyg perspėjimas iš kapo.

Dievas stebi Džeką Bernsą. Jei Džekas nusigręžtų nuo Dievo, Jis pamatytų. Ir jeigu Dievas taip atidžiai į jį žiūri, tai tikriausiai todėl, kad žino, jog Džekas *nusidės*. (Ir Pilkoji Šmėkla tuo berods neabejoja.) Nežinia, ar dėl to kalta jo tėvo prigimtis, ar mažylio jau parodytas gebėjimas nepriklausomai mąstyti bei laki vaiz-

duotė, bet Džekui, regis, lemta ištvirkauti, kaip Ema Oustler ir numatė.

Džekas meldėsi ir meldėsi. Jam įskaudo keliai, maudė nugarą. Po kurio laiko jis atpažino kramtomosios gumos kvapą, sklindantį iš klaupto jam už nugaros, – šįkart guma buvo vaisinė.

– Ką čia veiki, pupuli? – pašnibždomis paklausė Ema.

Džekas nedrįso atsisukti.

– Meldžiuosi, – atsakė. – O kaip tau atrodo?

– Girdėjau, kad ją pabučiavai, Džekai. Prireikė keturių siūlių jos lūpai susiūti! Dievulėliau, nejaugi mes blogai paruošėm namų darbus! Neturėtum griebti mergaitės dantimis, tarsi ji būtų koks *mėsos gabalas*!

– Ji pati susikandžiojo, – paaiškino Džekas, be reikalo.

– Staiga apėmė aistra, a? – toliau klausinėjo Ema.

– Aš *meldžiuosi*, – tarė Džekas, vis dar neatsisukdamas.

– Maldos tau nepadės, meiluti. Verčiau ruošk namų darbus.

Taigi Ema Oustler atitraukė jį nuo maldų. Jei Ema nebūtų jo radusi koplyčioje, jis gal būtų skrupulingai laikęsis Pilkosios Šmėklos nurodymų. Ir jei būtų sėkmingai meldęs Dievą stiprybės, kad pajėgtų susilaikyti – ir suvaldyti savo mažylį, be abejo, – na, kas gali žinoti, ko Džekas Bernsas būtų išvengęs ir ko per jį nebūtų patyrę kiti?

12

Ne tik dar viena Jericho rožė

Ir po daugelio metų Džekas tebebuvo vienas iš žmonių, gaunančių jau gerokai įkyrėjusius Lusindos Fleming kalėdinius sveikinimus. Jis nežinojo kodėl. Daugiau nė karto jos nebučiavo. Nepalaikė su ja jokio ryšio.

Ema Oustler manė, jog tas Džeko pabučiavimas į sprandą trečioje klasėje, ko gero, buvo pirmas ir maloniausias – ir galbūt paskutinis – Lusindos patirtas bučinys. Bet atsižvelgdamas į tai, kad Lusinda Fleming turėjo krūvą vaikų, – tuose nuobodžiuose kalėdiniuose laiškuose ji būtinai surašydavo visų vardus ir kiek kuriam metų, – Džekas buvo linkęs atmesti tokį Emos spėjimą. Apstulbintas tiesiog neįtikimo Lusindos vaisingumo, Džekas galėjo daryti vienintelę išvadą: kad jos vyras ją bučiuoja – netgi sėkmingai. Bučiuojama vyro, tai darančio kone visą gyvenimą, Lusinda Fleming tikriausiai *nesusikandžioja* apatinės lūpos ir *neapsišlapina*.

Prisimindamas praeitį Džekas nesiilgėdavo Lusindos – ir jos, regis, jam vienam savyje laikyto įniršio. Jis pasiilgdavo Pilkosios Šmėklos. Ponia Makvot nuoširdžiai stengėsi padėti jam netapti tokiam kaip tėvas. Ne ji kalta, kad Džekas nepakankamai uoliai meldėsi, kad pritrūko jėgų atsispirti tam, ką Pilkoji Šmėkla pa-

vadino jo „potraukiais"; kad nusigręžė nuo Dievo, kaltesnis pats Džekas negu ponia Makvot ar jo tėtis.

Ketvirtoje klasėje pamokų jam būdavo užduodama per akis. Ema tikrai padėdavo jas ruošti. Be to, Ema toliau rūpinosi ir *kitais* Džeko namų darbais, jo lytiniu lavinimu; kaip visas paslaptis atskleidžianti savanorė vedlė, ji dirbo nenuilsdama.

Ponia Makvot, Džeko ketvirtos klasės mokytoja, dvi dienas per savaitę pasilikdavo po pamokų ir papildomai mokydavo jį matematikos. Jis iš tikrųjų susikaupdavo ir galvodavo vien apie matematiką; kai būdavo su Pilkąja Šmėkla, niekas neblaškydavo jo dėmesio, nereikėdavo kovoti su noru traukti į save jos kvapą. Jis nesapnuodavo ponios Makvot su *niekieno* apatiniais. Atvirai kalbant, Džekas turėjo jai padėkoti už tokį palankumą – ne tik už tai, ką ji jam pasakė koplyčioje, bet ir už nuoširdžias pastangas bent kiek sumažinti įtaką, kurią Karolina Vurc darydavo berniukui kiekvieną kartą, kai tik duodavo jam valią scenoje. (Arba *neduodavo* valios, kaip dažniau būdavo, kai Džekas vaidindavo vadovaujamas griežtosios režisierės Vurc.)

Šleikštulį keliančioje panelės Vurc *Adamo Bido* inscenizacijoje Džekas vaidino Adamą. JIE DŽIAUGSMINGAI BUČIUOJASI, tokia buvo scenos remarka. Stengdamasis negalvoti apie pragaištingas jokio džiaugsmo niekam nesuteikusio Lusindos Fleming pabučiavimo pasekmes, Džekas ėmėsi užduoties. Kadangi Dinos vaidmeniui panelė Vurc buvo parinkusi vieną iš dvynukių, Heter But, kad ryžtumeisi tam bučiniui, iš tiesų reikėjo drąsos. Negana to, kad Džeko bučiuojama Heter šiurpiai čiulpsėjo lūpomis, lyg žįsdama antklodę, tokius pat garsus skleidė ir užkulisiuose lūkuriuojanti jos sesuo, Patsė.

Patsei panelė Vurc paskyrė Hetės vaidmenį – moters, kuri išduoda Adamą. Išties pasibaisėtina *Adamo Bido* interpretacija! Džeko vaidinamas Adamas galiausiai *veda* identišką jį apgaudinėjusios moters seserį dvynę! (Džordž Eliot tikriausiai apsivertė karste dėl tokio savavaliavimo!)

Be to, panelei Vurc labai patiko viena pastraipa penkiasdešimt ketvirto skyriaus pabaigoje. Kaip visada viską darydama pagal savo pačios norą, ji tą pastraipą atidavė Džekui, kaip dialogą,

nors iš tikrųjų tai yra romano autorės Džordž Eliot pasakojimo dalis. Džekui nekiek tepadėjo žiūrėjimas į iš meilės apdujusias Heter But akis, kai jis tarė tuos reikšmingus žodžius. „Kas gali būti geriau dviem žmonėms, negu jausti, jog jie sujungti visam gyvenimui, – kad paremtų vienas kitą visuose darbuose, paguostų visose nelaimėse, kad pagelbėtų vienas kitam visuose skausmuose, kad būtų kartu tyliuose neišsakytuose prisiminimuose paskutinio išsiskyrimo akimirką?“ – klausė Džekas, tai yra Adamas, Diną vaidinančios Heter, o ši nesiliovė vos girdimai čiulpsėjusi; tas garsas sklido iš jos galugerklio – atrodė, kad nuo Džeko bučinio ją ėmė pykinti ir ji tuoj susivems.

– Džekai, – tarė ponia Makvot, kai pamatė, kaip jis vaidina, – neimk visko už gryną pinigą, ką sako panelė Vurc.

– Už *ką*?

– Čia toks posakis – „neimk už gryną pinigą“ reiškia, kad neturėtum to laikyti tikru dalyku.

– O!

– Aš nemanau, kad dviem žmonėms nėra nieko geriau, negu būti sujungtiems visam gyvenimui. Atvirai kalbant, neįsivaizduoju didesnio siaubo.

Iš to Džekas padarė išvadą, kad ponios Makvot santuokinis gyvenimas nenusisekęs, – o jeigu jos vyras jau miręs ir ji yra našlė, tebesivadinanti *ponia* Makvot, tai gal Pilkoji Šmėkla su velioniu ponu Makvotu nebuvo kartu „tyliuose neišsakytuose prisiminimuose paskutinio išsiskyrimo akimirką“.

Savaime suprantama, Ema Oustler davė Džekui velnių už „džiaugsmingą“ Heter But bučiavimą matant vyresniosioms mergaitėms.

– Berods darbavaisi liežuviu? – paklausė Ema. – Atrodė, kad bučiuoji „prancūziškai“.

– *Kaip* darbavausi liežuviu?

– Prie to dar prieisim, meiluti. Susikaupė nemažai namų darbų. Per tą savo matematiką gerokai atsilikai.

– Nuo ko?

– Garsas buvo toks, lyg būtum ją *dusinęs*, pusproti.

Tačiau dvynukės But šitaip šlykščiai čiulpsėdavo lūpomis, lyg žįsdamos antklodę, dar nuo darželio laikų, – Ema turėjo tai

prisiminti. (Emos „pasakėlės prieš miegą“, ko gero, ir buvo pagrindinė priežastis, dėl kurios dvynukės ėmė skleisti tuos baisius garsus!)

– Palauk, tuoj prieisi prie *Midlmarčo*, Džekai, – guodė jį Pilkoji Šmėkla. – Tai ne tik kad geresnis romanas negu *Adamas Bidas*; panelė Vurc dar nesugalvojo, kaip galėtų jį subanalinti.

Taigi ketvirtoje klasėje ponios Makvot dėka Džekas išvydo šiokią tokią perspektyvą. Vėliau jis apgailestavo, kad Pilkoji Šmėkla nebuvo jo auklėtoja ir patarėja dar keletą metų, kol jis baigė vidurinę, bet Džekui tikrai pasisekė, kad ji mokė jį bent jau tais paskutiniais metais Šventos Hildos mokykloje.

Perspektyvą pamatyti nelengva. Karolina Vurc buvo viena iš tų skaitytojų, kurie išnaršo romaną, išrankioja visokias tiesas, pamokymus bei sąmojingas mintis – nesukdami galvos dėl to, kas lieka iš paties romano. Jei Pilkoji Šmėkla nebūtų Džekui patarusi neimti visko už gryną pinigą, nežinia, kaip ilgai jis dar būtų laikęsis klaidingo įsitikinimo, kad perskaitė *Džeinę Eir* ir *Tesę d'Erbervilių giminės* – ir *Purpurinę raidę*, *Aną Kareniną*, *Protą ir jausmus*, *Adamą Bidą* ir *Midlmarčą*. Iš tikrųjų ketvirtoje klasėje Džekas dar nebuvo skaitęs tų nuostabių knygų – jis tik vaidino spektakliuose, pastatytuose pagal tai, ką panelė Vurc tikslingai iš jų išvogė.

Džekas, be abejo, apžiūrėdavo Šventos Hildos mokyklos skelbimų lentas, nusagstytas visokiais ditirambais moterims; ten tarp įprastų skelbimų buvo ir labai rimta Emersono pastaba. („Nemažą įtaką civilizacijai daro geros moterys.“) O prieš gaudamas Dorotėjos vaidmenį panelės Vurc inscenizuotame *Midlmarče*, Džekas tarp įvairių pranešimų pamatė citatą iš kažkurio Džordž Eliot kūrinio. Tuomet Džekas, žinoma, neabejojo, kad Džordž Eliot – *vyras*. Galbūt nekenčiantis kitų vyrų, bent jau taip galima buvo pamanyti remiantis tuo itin populiariu skelbimų lentoje kabančiu *pono* Elioto, kaip manė Džekas, teiginiu. („Vyro protas – kiek jis jo turi – visada pranašesnis tuo, kad yra vyriškas, – kaip mažiausias beržas viršesnis už aukščiausią palmę – ir netgi vyro nemokšiškumas visada logiškesnis.“) *Ką tai reiškia*? – vis galvojo Džekas.

Kaip Dorotėja, „trokštanti pažinti gyvenimo tiesas“, Džekas spinduliuote spinduliavo (panelės Vurc nurodymu) „labai vaikišką požiūrį į vedybas“. Tai jau tikrai – juk jis ir buvo vaikas!

„Išdidumas mums padeda, – plepėjo Džekas-Dorotėja, – be to, išdidumas – neblogas dalykas, kai verčia mus tik slėpti savo skausmą, o ne skaudinti kitus.“ (Ir šie žodžiai romane *nebuvo* nei Dorotėjos, nei kurio nors kito veikėjo.)

Panelės Vurc išsakytą Džeko, kaip aktoriaus, talento vertinimą, – kad scenoje jo „galimybės“ beribės, – ponia Makvot atrėmė trupučiu tiesos, rastos *Midlmarčo* puslapiuose.

– „Iš tikrųjų pasaulis pilnas vilties teikiančių panašumų ir gražių, bet abejotinų nežinia kokios veiklos užuomazgų, vadinamų galimybėmis“, – sušnibždėjo Pilkoji Šmėkla.

– Džordž Eliot? – paklausė Džekas. – Iš *Midlmarčo*?

– Žinoma, – atsakė ponia Makvot. – Ta knyga – ne vien jaudinantys *pamokslai*, Džekai.

Savo nuomonę apie panelės Vurc pranašystę, kad Džekas kada nors bus garsus aktorius, – bet tik jei negailėdamas jėgų atsidės skrupulingam personažų kūrimui, ko „ta Vurc“ jį taip griežtai ir mokė, – Pilkoji Šmėkla išreiškė pacituodama kitą *neinscenizuotą* mintį iš *Midlmarčo*: „Iš visų klaidų pranašavimas yra didžiausia beprasmybė.“

– Didžiausia *kas*?

– Aš tik sakau, Džekai, kad savo ateitimi labiau turėtum rūpintis tu pats, o ne panelė Vurc.

– O!

– Negi nematai, kas yra tai Vurc, pupuli? – nusistebėjo Ema Oustler.

– O kas jai *yra*?

– Aišku, kad tos Vurc gyvenimas nenusisekęs, Džekai, – tarė Ema. – Tikriausiai suklydau, kai sakiau, kad ji turi kažkokį draugą. Galbūt kas nors iš jos šeimos pripirko jai gražių drabužių. Juk nemanai, kad ji gyvena lytinį gyvenimą, ar kada nors gyveno?

Džekas tikėjosi, kad tik jo sapnuose. Jis turėjo prisipažinti, bet gal ne Emai, kad visa tai jį trikdo, – na, kad jis tiek daug išmoksta iš panelės Vurc, nors ji tikrai ne be ydų.

Kaip Karolina Vurc aklai naršė romanus, taip Džekas vis apžvelgdavo Šventos Hildos mokyklos skelbimų lentas, lyg brangenybių ieškodamas dvasią pakeliančių patarimų; bet ne taip, kaip panelė Vurc romanuose, jis ten rasdavo ne kažin kiek naudingų minčių. Tais metais vyresniosios mergaitės labai mėgo Kalilį Džibraną. Džekas vieną iš gluminančių Džibrano pamokymų atnešė Pilkajai Šmėklai, kad ši jam paaiškintų, kaip tai reikėtų suprasti.

Tegu būna erdvės jūsų buvime kartu,
Ir tegu tarp jūsų siaučia dangaus vėjai.

– Ką tai reiškia? – paklausė Džekas ponios Makvot.

– Paistalai, sapalas, kliedesys, – suburbėjo Pilkoji Šmėkla.

– Ką?

– Tai nieko nereiškia, Džekai.

– O! – Ponia Makvot laikė paėmusi iš jo lapelį su citata. Jis žiūrėjo, kaip ji glamžo tą lapelį šaltoje savo rankoje. – Ar neturėčiau jo vėl prisegti prie skelbimų lentos? – paklausė Džekas.

– Pažiūrėsim, ar ponas Džibranas pats sugebės ten grįžti, – tarė Pilkoji Šmėkla.

Džekas pasitikėjo ja. Ją išdrįsdavo paklausti to, ko bijodavo klausinėti ką nors kitą. Kaupėsi vis daugiau dalykų, apie kuriuos jis *nenorėjo* šnekėtis su motina; jos pastangos atitolti nuo jo buvo savotiškas įspėjimas, bet Džekas nelabai suprato, dėl ko ji nori jį įspėti. Jam jau buvo atsibodę jos pažadai viską paaiškinti, kai jis bus „pakankamai subrendęs“, kad ir dėl kokių priežasčių ji nuo jo tolo.

O Lotė buvo Lotė. Kadaise ji jam atrodė labai svarbi – galbūt svarbiausia tada, kai jis keliavo iš vieno Šiaurės jūros uosto į kitą ir jos ilgėjosi, – tačiau dabar, kai jau buvo vyresnis, Lotė nebelaikydavo jo apkabinusi, kad galėtų palyginti, kaip plaka jų širdys suglaustose krūtinėse. Dabar, kiek paaugęs, Džekas tą žaidimą mieliau žaisdavo su Ema. (Ema apie tai pasakė: „Aišku, kad įdomiausias Lotės gyvenimo tarpsnis jau pasibaigė.“)

Ponia Vikstid buvo sena ir dar labiau seno; virš arbatos puodelio šildydamasi vis sunkiau jai paklūstančius pirštus, ji nejučia

įmerkdavo juos į arbatą ir kartais aptaškydavo Džekui marškinius bei kaklaraištį. Meistriškai rišti kaklaraiščius ji išmoko, kai jos vyras keletą metų sirgo artritu.

– O dabar jo liga kankina mane, Džekai, – sakydavo berniukui ponia Vikstid. – Tik pamanyk! Ar tau tai atrodo teisinga?

Apie teisingumą Džekas neretai pamąstydavo ir susidūręs su kitais dalykais.

– Neteisinga, kad aš pasidarysiu toks kaip tėtis, – kartą atvirai pasakė jis poniai Makvot. (Tuo laiku su Ema apie tai jis kalbėdavo ne visai atvirai.) – Kaip *jūs* manote, ar tai teisinga? – paklausė Džekas Pilkosios Šmėklos. Dabar jis matė, kad ji tikrai buvo karo seselė, nors negalėjo žinoti, kiek tiesos yra, ar išvis nėra, pasakojimuose, kad ji turi tik vieną plautį, nes apsinuodijo dujomis. – Ar ir *jūs* manote, kad aš pasidarysiu toks kaip jis, ponia Makvot?

– Pasivaikščiokim, Džekai.

Džekas iškart suprato, kad jie žingsniuoja į koplyčią.

– Jūs mane baudžiate? – paklausė.

– Ne! Mudu tik einam ten, kur galėsim ramiai pagalvoti.

Jie drauge įsitaisė viename iš priekinių klauptų, atsigręžę į reikiamą pusę. Susikaupti jiems šiek tiek trukdė tai, kad viduriniame tarpe tarp eilių klūpėjo kažkoks trečiokas, atsukęs Dievui nugarą. Nors pati Pilkoji Šmėkla ir buvo jį ten paklupdžiusi, – nežinia, prieš kiek laiko, – ji tarytum nustebo, kai jį pamatė, bet netrukus nebekreipė dėmesio.

– *Jei* pasidarysi toks kaip tėtis, Džekai, tėčio dėl to nekaltink.

– Kodėl?

– Išskyrus nelaimes, kurias galima pavadinti Dievo rykšte, auka esi tik tada, kai pats nori ja būti, – pasakė Pilkoji Šmėkla. Iš to, kaip persigando vidury koplyčios klūpintis trečiokas, galima buvo suprasti, jog tam vargšui pasirodė, kad ponia Makvot kalba apie jį.

Ačiū Dievui, kad Džekas nesumanė Emos Oustler paklausti to, ko sėdėdamas koplyčioje paklausė ponią Makvot.

– O jei nuolat galvoji apie seksą, ar tai irgi Dievo rykštė?

– Viešpatie! – aiktelėjo Pilkoji Šmėkla, atitraukdama akis nuo altoriaus ir žiūrėdama į Džeką. – Tikrai?

– Nuolat, – pakartojo jis. – Be to, nieko daugiau ir nesapnuoju.

– Džekai, ar kalbėjaisi apie tai su savo mama? – paklausė ponia Makvot.

– Ji tik pasakytų, jog aš dar nepakankamai subrendęs, kad galėtume apie tai kalbėtis.

– Tačiau tu, regis, jau *pakankamai* subrendęs, kad beveik vien apie tai tegalvotum ir tik tai sapnuotum!

– Gal berniukų mokykloje bus geriau? – tarė Džekas. Jis žinojo, kad toliau mama ketina jį leisti į berniukų mokyklą. Visai netoli Šventos Hildos, prie to paties kelio, – tiesą sakant, taip arti, kad lengvai galėjai nueiti pėsčiomis, – buvo Aukštutinės Kanados koledžas. (AKK berniukai nuolat sukinėdavosi apie vyresniąsias Šventos Hildos mergaites.) Ponia Vikstid, kaip ir reikėjo tikėtis, „kai ką pažinojo“ Aukštutinės Kanados koledže, be to, buvo aišku, kad Džekas gaus puikias Šventos Hildos mokytojų rekomendacijas – bent jau todėl, kad gerai mokosi. Jis jau buvo nuėjęs į AKK pasikalbėti. Jam, pripratusiam prie pilkų ir kaštoninių Šventos Hildos mokyklos atspalvių, pasirodė, kad Aukštutinės Kanados koledže gerokai per daug mėlynos spalvos, – jų uniforminiai kaklaraiščiai buvo išmarginti tamsiai mėlynais ir baltais dryžiais. O sportuojančių mokinių, vadinamieji „pirmosios komandos“ kaklaraiščiai – megzti, vienspalviai, tamsiai mėlyni, tiesiais galais. Alisa sunerimo pamačiusi, kad sportininkai taip išskiriami iš kitų berniukų ir garbinami. Tardamasi dėl Džeko priėmimo, ji neklausiama pasakė, kad jos sūnus nesportiškas.

– Iš kur tu žinai? – papriekaištavo jai Džekas. (Juk jis niekada neturėjo progos bent *pamėginti* sportuoti!)

– Patikėk manim, Džekai. Tu nesportiškas. – Bet jam buvo vis sunkiau tikėti savo motina.

– Kurioje berniukų mokykloje manai mokytis? – dabar paklausė jo Pilkoji Šmėkla.

– Aukštutinės Kanados koledže, taip sako mama.

– Pasikalbėsiu su tavo mama, Džekai. Tie AKK bernai suės tave gyvą.

Kadangi jis gerbė ponią Makvot ir pasitikėjo jos nuomone, ta mintis jo nepadrąsino. Džekas išsakė savo susirūpinimą Emai.

– *Kodėl* jie suės mane gyvą? *Kaip* suės?

– Sunku įsivaizduoti tave sportuojantį, Džekai.

– Taigi?..

– Taigi jie suės tave gyvą, na ir kas? Gyvenime tu dar prisisportuosi – *savaip*, pupuli.

– Prisisportuosiu savaip...

– Užsičiaupk ir pabučiuok mane, meiluti, – tarė Ema. Jie vėl susiglaudę drybsojo ant užpakalinės „Linkolno" sėdynės. Naujovė buvo tai, kad Ema dabar galėdavo per kelias sekundes priversti Džeko penį atsistoti – arba *ne*, viskas priklausydavo nuo nenuspėjamos mažylio reakcijos. Ema mokėsi jau dešimtoje klasėje, jai buvo šešiolika, bet galėjai pamanyti, kad bemaž trisdešimt ar keturiasdešimt; be to, ji neseniai buvo pradėjusi nešioti dantų kabes – ir labai dėl to niršo. Džekas šiek tiek bijojo su ja bučiuotis.

– Ne *šitaip*! – mokė jį Ema. – Ar aš koks paukštelis? Gal tu kiši man *kirminą*?

– Čia mano liežuvis.

– Žinau, kas čia, Džekai. Noriu pasakyt, jog svarbiausia, koks *jausmas*, kai jį kiši.

– Tarsi kiščiau *kirminą*?

– Tarsi mėgintum mane uždusint.

Ji laikė jo galvą pasidėjusi sau ant kelių ir žiūrėjo į jį nekantriai, bet meiliai. Ema kasmet darėsi vis didesnė ir stipresnė. O Džekas, kaip jam pačiam atrodė, beveik neaugo. Bet dabar jam sukietėjo, o Ema visada tai pajusdavo.

– Tavo mažylis tuoj sukels sensaciją, meiluti.

– Ką?

– Taip sakoma apie filmų premjeras, kad sukels sensaciją...

– O!

– Tu tuoj čia išsiliesi, Džekai. Aš *tai* norėjau pasakyt.

– Šita panelė tampo tave už virvutės, ponaiti, – tarė Mažius.

– Užsičiaupk ir vairuok, *ponaiti*, – nutildė jį Ema. Mažius, kaip ir Džekas, buvo visiškai jos pavergtas.

Džekas vis galvojo, – po to, kai jo mama grąžino „pakeliančią“ liemenėlę poniai Oustler, – kas paaiškėjo susitikus abiem motinoms, kad jam *vėl* leidžiama būti vienam su Ema. O vieni Džekas su Ema būdavo dažnai; kartais netgi – kokią valandą ar ilgiau – pas Emą. Nesvarbu, ar Emos mama būdavo namuose, ar ne, jiedviem ten niekas netrukdydavo – jokia Lotė nesitrankydavo virtuvėje ir nešūkalodavo nesąmonių apie arbatą.

Didžiulį trijų aukštų namą Forest Hile poniai Oustler buvo palikęs jos buvęs vyras; priteisti alimentai Emą bei jos mamą padarė turtingas. Bulvariniai Toronto laikraščiai apie moteris, pasipelniusias iš skyrybų, rašydavo su didžiausia panieka, tačiau ponia Oustler būtų pasakiusi, jog toks būdas praturtėti nė kiek ne blogesnis už bet kurį kitą.

Emos mama buvo nedidukė, smulkaus sudėjimo moteris – tai galėjai suprasti ir iš jos liemenėlės. O matant Emos ūsiukus, nesunku buvo numanyti, kad jos mama nepaprastai plaukuota – bent jau kaip moteris, ir dar tokia smulki. Emos mama būtų turėjusi dar pastebimesnius ūsus negu jos duktė, bet ponia Oustler (anot Emos) plaukelius nuo viršutinės lūpos dažnai šalindavo vašku. Jai tikrai reikėjo pagalvoti, ar nevertėtų šitaip depiliuoti ir rankų, tačiau kol kas vienintelė kita *matoma* jos noro išvengti pernelyg didelio plaukuotumo išraiška buvo itin trumpai, berniukiškai, nukirptų žvilgančių juodų elfiškai sutaršytų plaukų šukuosena. Nors ponia Oustler buvo daili ir mažutė, Džeko manymu, ji šiek tiek panėšėjo į vyrą.

– Taip, bet labai *patrauklų*, – pasakė sūnui Alisa. Ji šnekėjo, kad Emos mama „labai graži“, ir tikrai gaila, kad Ema „atsigimusi į tėvą“.

Džekas taip ir nesusipažino su Emos tėčiu. Po kiekvienų žiemos atostogų į Šventos Hildos mokyklą Ema sugrįždavo įdegusi. Tėvas ją nusiveždavo į Vest Indiją arba į Meksiką; iš esmės tai ir būdavo vienintelis laikas, kurį juodu praleisdavo kartu. Tiesa, kiekvieną vasarą Ema vieną mėnesį gyvendavo vasarnamyje prie Džordžijos įlankos, tačiau ten ją dažniausiai prižiūrėdavo kokia nors auklė arba samdoma namų šeiminin-

kė – tėtis atvažiuodavo tik savaitgaliais. Ema niekada apie jį nekalbėdavo.

Ponios Oustler įsitikinimas, jog Ema dar per jauna, kad jai reikėtų vašku šalinti ūsiukus, buvo viena iš motinos ir dukters nesutarimų priežasčių. „Juk jie beveik nepastebimi, – sakydavo Emai mama. – Be to, tavo amžiuje tai ne taip jau svarbu." Tarp jų, be abejo, iškildavo ir kitokių ginčų, kaip dažniausiai ir būna, kai išsiskyrusi moteris augina sunkiai auklėjamą vienturtį vaiką – šešiolikmetę dukterį, jau aukštesnę, stambesnę ir stipresnę negu motina, ir vis dar augančią.

Ponia Oustler manė, jog Ema dar per jauna ir kad galėtų tatuiruotis, – Emai atrodė, jog tai baisi veidmainystė, nes jos mama turėjo visai neseniai Dukters Alisos padarytą tatuiruotę. Džekui tai buvo naujiena, kaip beveik viskas, ką jam pasakydavo Ema.

– Ką jai ištatuiravo? Kurioj vietoj? – paklausė jis.

Čia tai bent staigmena! Emos mama panoro tatuiruotės, kad paslėptų randą.

– Jai darė cezario pjūvį, – pasakė Ema. *Vėl ta pati istorija*, galvojo Džekas. – Taigi nuo sekcijos liko randas, – pridūrė Ema. O jis kadaise manė, jog taip vadinamas kažkoks ypatingas Halifakso ligoninės skyrius, kur guldomos sunkiai gimdančios moterys! – Pjovė palei bikinio liniją, – dar paaiškino Ema.

– Palei ką?

– Na, horizontaliai, ne vertikaliai.

– Vis tiek nesuprantu, – tarė Džekas.

Taigi juodu turėjo nueiti į ponios Oustler miegamąjį. (Emos mamos namie nebuvo.) Ten Ema Džekui parodė mamos kelnaites – juodas, mažučiukes, neabejotinai priderintas prie anos „pakeliančios" liemenėlės. Ponios Oustler randas buvo vadinamas pjūviu „palei bikinio liniją", nes jis ėjo kiek žemiau kelnaičių gumelės.

– A! O kokia tatuiruotė?

– Kažkokia idiotiška rožė.

Džekas taip nemanė. Jis buvo beveik tikras, jog žino, kokia tai rožė, – turbūt per didelė, kad ją visiškai uždengtų mažučiukės ponios Oustler kelnaitės.

– Jericho rožė? – paklausė jis Emos.

Dabar – bent kartą – atėjo eilė jai pasirodyti nieko neišmanančiai.

– *Kieno*?

Devynerių metų berniukui nebuvo lengva tai paaiškinti. Džekas sugniaužė kumštį.

– Maždaug tokio didumo, gal truputį didesnė, – tarė.

– Taip, – linktelėjo Ema. – pasakok, Džekai.

– Tai gėlė su joje paslėptais *kitos* gėlės vainiklapiais.

– *Kokios* kitos gėlės?

Buvo tiek daug žodžių, kuriuos jis girdėjo ir įsiminė, – nors ne visus suprato. *Lytinės lūpos, vagina* – juk jos kaip gėlės, argi ne? Tas kitas Jericho rožėje esantis žiedas, jo vainiklapiai, juk atrodo kaip lūpos, kokias turi *moterys*, – tai vagina, paslėpta rožėje. Džekas nė pats nesuvokė, kaip viską supainiojo, aiškindamas tai Emai, bet Ema, be abejo, suprato, ką jis *mėgina* pasakyti.

– Tu turbūt juokauji, Džekai.

– Turi žinoti, ko ieškai, kad pamatytum, – tarė berniukas.

– Tik jau man čia nepasakok, kad žinai, kaip atrodo vagina, meiluti.

– Kaip atrodo tikra, tai ne, – prisipažino Džekas.

Tačiau jis buvo matęs Jericho rožę – netgi ne vieną, o daugybę. Buvo gerai apžiūrėjęs *tos* gėlės vainiklapius. Buvo aptikęs rožėje užmaskuotas „lūpytes“, kaip jas vadino Mergišius Madsenas, – tą labai jau savotišką, bet galiausiai įžvelgiamą *paslaptį*, kurį daro Jericho rožę ne visai tokią kaip kitos rožės.

– Gal tu gerai neįsižiūrėjai, – pasakė jis Emai, kuri atrodė kaip nesava – lyg paralyžiuota iš netikėtumo. – Na, į *tatuiruotę*.

Ema paėmė Džeką už rankos ir parsivedė į savo miegamąjį. Kitoje rankoje ji tebelaikė mamos kelnaites; galėjai pamanyti, jog Džekui Bernsui iki grabo lentos reikės nešti lemtingo bendravimo su ponios Oustler apatiniais naštą.

Emos miegamasis buvo kaip tik toks, kokį ir galima tikėtis išvysti mergaitės, iš vaikystės įžengusios į geidulių kupiną lytinės brandos amžių, kambarį. Ant didžiulės lovos, ne pačiose garbingiausiose vietose, sėdėjo niekam neberūpintys meškiukai bei kiti minkšti žaislai; ant sienos kabojo „The Beatles“ koncerto

plakatas, ir kažkurio Roberto Redfordo filmo. (Gal *Džeremijo Džonsono*, nes Redfordas buvo su barzda.) Visur: ant grindų, ant lovos mėtėsi begėdiškai išdraikytos Emos kelnaitės bei liemenėlės – viena tarytum smaugė meškiuką. Iš tų moterimi tampančios paauglės, kokia Ema ir buvo, apatinių galėjai suprasti (bet Džekas nesuprato), kad Ema labiau skuba suaugti negu dauguma jos amžiaus mergaičių.

O Džekas, palyginti su ja, visai neskubėjo tapti vaikinu. Tiesiog atsitiko taip, kad jis susipažino su Ema Oustler, šį tą girdėjusia apie jo tėvo praeitį; nors ir būdama septyneriais metais vyresnė, Ema troško, kad Džekas greičiau ją pasivytų.

– Taigi tu žinai, kaip atrodo vagina, – tarė Ema, atvirsdama tarp išmėtytų savo kelnaičių, liemenėlių ir meškiukų.

– Žinau, kaip ji atrodo Jericho rožėje, – atsakė Džekas. Ema nepaleido jo rankos. Jis norom nenorom turėjo gultis ant lovos šalia jos.

– Vadinasi, moters lyties organai tau gana įprastas dalykas – lytinės lūpos, ir visa kita, – šnekėjo Ema, pasikeldama savo trumpą klostuotą sijonėlį ir išsirangydama iš kelnaičių. Emos užpakalis niekaip nebūtų tilpęs į mažučiukes jos mamos kelnaites. Kaip ir reikėjo tikėtis iš nerūpestingai rengtis (ir nusirengti) įpratusios Šventos Hildos mokyklos mokinės, Ema kelnaičių visiškai nenusimovė; ištraukusi vieną koją, paliko jas tabaluoti ant kitos kulkšnies, tokias kontrastiškai baltas prie pilkų kojinių iki kelių, kaip paprastai nusmauktų žemiau negu iki pusės blauzdų, – tarsi tos kojinės būtų buvusios dar vienas ženklas, kad Emai patinka būti pusiau apsirengusiai (arba pusiau nusirengusiai).

– Kokios didelės tavo pėdos! – tarė Džekas.

– Negalvok apie pėdas, Džekai. Tu pirmąsyk matai vaginą ir nori man pasakyt, kad nenustebai?

Džeką vėl nustebino *plaukai* – nors nebe taip kaip anąkart, kai jis juos pajuto nematydamas. Bet visa kita... na, jis žinojo, kad tai bus sudėtinga. Keistos odos raukšlės („lūpytės“, kaip sakydavo Mergišius Madsenas) buvo tokio sveiko rausvumo, kokio jokiais dažais negalėtų pavaizduoti joks tatuiruotojas; tačiau

apskritai šios puošnios durys, nes vagina juk yra anga, atrodė seniai pažįstamos, tokios pat kaip mamos Jericho rožėje, kurių Džekas buvo matęs gal kokį šimtą. Dabar apžiūrėjęs Emos, jis visada be vargo ras tą kitą gėlę rožėje, bet ar daug yra devynmečių berniukų, kuriems pirmąsyk matomi moters lyties organai nepadarytų įspūdžio?

– Gal liežuvį prarijai, Džekai? – tarė Ema.

– Skirtumas tas, kad čia visur plaukai – tatuiruotėje jų nėra, – pasakė jis.

– Nori pasakyt, kad tau įdomūs tik *plaukai*? Visa kita jau esi matęs?

– Čia Jericho rožė, – linktelėjo Džekas. – Atpažinčiau ją bet kur.

– Čia *vagina*, meiluti!

– Taip, bet ir Jericho rožė, – nenusileido Džekas. – Tu tik geriau įsižiūrėk į mamos – na, į jos *tatuiruotę*.

– Gal mažylį tikrovėje tai domina labiau negu tave, Džekai. – Deja, mažylis neatrodė pakankamai susidomėjęs, kad pelnytų Emos pagyrimą. – Dievulėliau, pupuli, man regis, kažkas negerai! – Bet Džekas, einantis dešimtus metus, tiesiog buvo dar per jaunas. Nenuspėjamas jo penio elgesys – čia jis susijaudinęs, čia viskam abejingas – jį liūdino kur kas mažiau negu Emą. – Pabučiuok mane, – pareikalavo Ema. – Kartais tai padeda.

Bet ne šį kartą. Džekas jautė, kad Ema bučiuojasi energingiau negu paprastai ir kad, – nors jai ir nepatiko, kai jis anąsyk įkišo liežuvį jai į burną ir judino kaip kokį *kirminą*, – jo burną tyrinėjančio *jos* liežuvio judesiai tuoj patrauks mažylio dėmesį. Tačiau tą pačią akimirką, kai jo penis, ne didesnis už mažąjį pirštelį, ėmė rodyti susidomėjimą, Emos žodžiais tariant, „teikiantį vilčių“, apatinė Džeko lūpa užkibo už atsikišusios naujųjų Emos dantų kabių vielos. Kai juodu tai pastebėjo, Džekas jau buvo nuo galvos iki kojų iškruvinęs Emą ir išsikruvinęs pats – ir dar išterliojęs krauju lovą, keletą minkštų žaislų bei minėtąją liemenėlę. (Tą, kuri tarytum smaugė meškiuką.)

Kraujo buvo visur; negana to, Ema su Džeku niekaip negalėjo vienas nuo kito atsikabinti. Tebebuvo nepatogiai – Džekui tai ir

skausmingai – sukibę ir kai Ema savo sujauktame miegamajame ieškojo veidrodėlio. Apatinė Džeko lūpa laikėsi tarsi prisegta prie viela sutvirtintų Emos dantų. O veidrodėlyje, kai Ema jį pagaliau rado, matomas vaizdas tik klaidino, nes buvo atvirkščias. Taigi namo grįžusi Emos mama užtiko juos nesėkmingai tebemėginančius ištraukti kabių suspaustą Džeko lūpą ir meistriškai, per kelias sekundes, atskyrė vieną nuo kito.

– Gal tau *tikrai* jau reikėtų depiliuoti viršutinę lūpą, Ema, – tarė ponia Oustler.

Džekas nerimavo, ar jam lūpos nereikės *susiūti*. Juk kraujas plūsta taip pat kaip anąkart Lusindai Fleming, kai ji norėjo pati save suvalgyti! Pavojingas bučiavimasis Džekui Bernsui buvo ne naujiena.

– Čia tik durtinė žaizdelė, – pasakė Emos mama, nykščiu bei smiliumi sugnybusi jo lūpą. Neatrodė, kad ji jaudintųsi dėl kraujo. Džekas atpažino kvepalų aromatą, kurį užuosdavo naktimis, miegodamas su jos liemenėle. Tą pačią akimirką, kai jis prisiminė nukniauktą liemenėlę, ponia Oustler pastebėjo ant iškruvintos Emos lovos numestas savo mažučiukes juodas kelnaites. – Būtų geriau, jei šituos žaidimus žaistum su *savo* apatiniais, Ema, – susiraukė ponia Oustler. Matant baltas, nėriniuotas kelnaites, apsivyniojusias Emai aplink kairę kulkšnį ir užkritusias ant pėdos, galima buvo suprasti, kad Ema su Džeku kažkokį žaidimą žaidė ir su *jos* apatiniais. Bet poniai Oustler labiau rūpėjo atgauti savo juodąsias kelnaites. – Tu, matyt, ne pagal metus subrendęs berniukas, Džekai, – tarė Emos mama.

– Džekas viską žino apie tatuiruotes, – pasakė jai Ema. – Bent jau apie tavąją.

– Nejaugi? Tikrai, Džekai? – paklausė ponia Oustler.

– Jei tai Jericho rožė, kai ką žinau, – linktelėjo Džekas.

– Nagi – parodyk jam, – paprašė mamos Ema.

– Vargu ar Džekui būtų įdomu pamatyti dar vieną Jericho rožę. Manau, kad jis jų jau prisižiūrėjęs.

– Na, aš pati norėčiau geriau įsižiūrėti, – prašė Ema. – Dabar, kai jau žinau, kas tai.

– Gal vėliau, Ema, – tarė ponia Oustler. – Negalim išsiųsti Džeko namo viso kruvino.

– Tu turi *vaginą* virš savo vaginos, o man neleidi išsitatuiruot net peteliškės ant kulkšnies! – sušuko Ema.

– Ant kulkšnies skauda, – įsikišo Džekas. – Skauda, kai tatuiruoja ten, kur tik oda ir kaulai.

– Džekas, regis, *tikrai* nusimano apie tatuiruotes, Ema. Tau derėtų jo paklausyti.

– Aš noriu tik *peteliškės*! – šaukė Ema.

– Štai ką dabar darysim, Džekai, – tarė ponia Oustler, nekreipdama dėmesio į dukterį. – Nusivesiu tave į savo vonios kambarį, kur galėsi apsiprausti. Ema apsipraus savo vonioje.

Emos mama paėmė Džeką už rankos ir jam jau žinomu keliu vedėsi į savo miegamąjį, šalia kurio buvo erdvus vonios kambarys su didžiuliais veidrodžiais ant visų sienų. Kitoje rankoje ponia Oustler nešėsi savo mažučiukes juodas kelnaites ir vis suko jas aplink smilių. Švelniame besisukančių kelnaičių keliamame vėjelyje Džekas dar geriau užuodė jos kvepalus.

Ji nurišo jam krauju suteptą kaklaraištį, nuvilko marškinius ir prileido į vonios kambario kriauklę šilto vandens; drėgnu frotiniu rankšluostėliu nušluostė veidelį bei kaklą, labai atsargiai prisiliesdama prie pradurtos lūpos, iš kurios vis dar bėgo kraujas, bet nebesmarkiai. Kol Džekas kriauklėje plovėsi kruvinas rankas, Emos mama vėsiais, švelniais delnais trynė jam pečius. Džeko pečiai nebuvo ištepti krauju; poniai Oustler tiesiog patiko jį liesti, kaip ir jos dukteriai.

– Tu būsi stiprus vaikinas, Džekai, – nelabai aukštas, bet stiprus.

– Jūs taip manote?

– Aš žinau. Tai jau matyti.

– O! – Jis suprato, kodėl jos delnai atrodo tokie vėsūs ir švelnūs kaip šilkas. Ji trynė jam nugarą bei pečius savo juodosiomis kelnaitėmis.

– Pagal metus tu berods jau labai subrendęs, – toliau šnekėjo Emos mama, – o Ema, nors ir tokia didelė mergaitė, kitais atžvilgiais tikra *nebrendila*. Jai, pavyzdžiui, anaiptol nelengva bendrauti su savo amžiaus berniukais.

– O! – vėl tarė Džekas. Jis rankšluosčiu šluostėsi rankas, o ponia Oustler tebetrynė jam nugarą bei pečius savo kelnaitėmis. Veidrodyje jis matė jos mąslų, rimtą veidą, įrėmintą elfiškos trumpų plaukų šukuosenos.

– O tu, Džekai, regis, visai gerai jautiesi su vyresnėmis mergaitėmis ir moterimis. – Jis pasijuto ne visai gerai, kai Emos mama savo šilkinėmis kelnaitėmis perbraukė jam per sprandą ir užmaukšlino jas jam ant galvos, kaip kokią kepurę – keistos formos beretę. Jo ausys kyšojo ten, kur turėjo būti jos šlaunys. – Ką, po galais, pasakysim tavo mamai dėl *lūpos*? – paklausė ponia Oustler. Džekui dar nespėjus nieko sugalvoti, ji tarė: – Jaučiu, kad Alisa nelabai pasirengusi išgirsti, jog tu bučiuojiesi su šešiolikos metų mergaite.

Taigi jo mama poniai Oustler jau „Alisa“; jis nustebo, bet ne per labiausiai. Turėjo ir pats susivokti. Jericho rožės tatuiravimas – ganėtinai ilga procedūra, trunkanti keletą valandų, geriausiomis sąlygomis, o šįkart dar tokioje intymioje kūno vietoje... Džekas neabejojo, kad jo mama su ponia Oustler įsišnekėjo kaip reikiant. Aukštielninka gulėdama ant lovos arba ant stalo, kelias valandas be jokios pertraukos, kai tau prie pat vaginos, tik truputį aukščiau, tatuiruoja Jericho rožę... na, apie ką *nedrįstum* šnekėti? Žmonės artimai susidraugauja ir per gerokai trumpesnį laiką, negu reikia, kad ištatuiruotum Jericho rožę. Alisa kelias valandas stebeilijo į ponios Oustler gaktą; tokiomis aplinkybėmis, argi jos galėjo *nesusipažinti*? Bet nors Alisa, rodos, sutiko su ponia Oustler dėl Džeko ir Emos elgesio, buvo aišku, jog tai, kad Džekas įsidūrė lūpą nevykusiai *bučiuodamasis*, gali pakirsti Alisos ir ponios Oustler draugystę pačioje pradžioje. Šiaip ar taip, Džekas nusprendė, kad bus geriau, jeigu jis mamai nesakys, kad susižeidė bučiuodamas Emą.

– Gal pasakyk, kad įsidūrei vieline popieriaus kabe, Džekai. Kad aš niekaip negalėjau atskirti dviejų susegtų lapų ir tu norėjai man padėti. Atlenkei vielutę dantimis.

– Kodėl turėčiau tai daryti dantimis? – nustebo Džekas.

– Nes esi vaikas, – tarė ponia Oustler. Ji patapšnojo per savo kelnaites, su kuriomis Džekas ir stovėjo, tarsi su kepure; paskui

nutraukė jas jam nuo galvos ir per visą vonios kambarį sviedė į atvirą skalbinių pintinę. Metimas buvo taiklus. Visi ponios Oustler judesiai atrodė sportiški, kaip berniuko. – Paieškosiu tau kokių nors marškinėlių, kad galėtum pareiti namo. Pasakyk mamai, kad tavo marškinius ir kaklaraištį atiduosiu į valyklą.

– Gerai, – linktelėjo Džekas.

Emos mama savo miegamajame pradarė kažkurį stalčių. Džekas vonios kambaryje neatitraukdamas akių žiūrėjo į save, nuoga krūtine, virš kriauklės kabančiame veidrodyje – tarsi tikėdamasis, kad ims pastebimai augti. Ponia Oustler grįžo su marškinėliais – juodais, kaip ir jos kelnaitės, trumpomis ir siauromis rankovytėmis, kokios patinka moterims. Emos mama buvo tokia smulki, kad jos marškinėliai Džekui atrodė tik truputį laisvoki.

– Čia mano, žinoma, – pasakė ponia Oustler. – Emos drabužiai, – nepritariamai pridūrė, – tau būtų per dideli.

Jo apatinė lūpa pagaliau liovėsi kraujavusi, bet gerokai ištino, ir buvo matyti, kur įsmigo Emos dantų kabių viela. Ponia Oustler atsargiai patepė žaizdelę blizgiu lūpų balzamu. Kaip tik tada į vonios kambarį įėjo Ema.

– Su šitais marškinėliais atrodai kaip mergaitė, Džekai, – pareiškė ji.

– Na, Džekas toks gražus, kad tikrai gali palaikyti mergaite, – tarė ponia Oustler. Iš piktos Emos veido išraiškos bei kūprinimosi galima buvo suprasti, kad ji susigėdo, tarytum motinos žodžiai būtų užgavę jai širdį. (Džekas gražus kaip mergaitė, o ji – mamos manymu – ne.) – Džeko mamai pasakysim, kad jis įsidūrė vieline popieriaus kabe. Mėgino ją atlenkti dantimis, kvailiukas.

– Parodyk man tą sušiktą Jericho rožę, – pareikalavo Ema. – Ir Džekui.

Netardama nė žodžio, ponia Oustler, kuri mūvėjo prigludusiais juodais džinsais su sidabriniu diržu, išpešė iš jų savo medvilninį golfą, irgi juodą. Paskui atsisegė diržą ir rangydamasi nusmaukė džinsus ant grakščių šlaunų. Džekas matė tik viršutinę Jericho rožės pusę, virš mažučiukių juodų kelnaičių.

Ponia Oustler užkišo nykščius už kelnaičių juosmens, bet prieš patraukdama jas žemyn dar pasakė:

– *Tai*, Džekai, tik be reikalo nuliūdintų tavo mamą – gal netgi labiau negu bučiavimasis su šešiolikmete, jei supranti, ką noriu pasakyti.

– O! – tarė Džekas, kai ji nusismaukė kelnaites.

Štai jis ir pamatė. (*Ne* Jericho rožę. Džekas negaišo laiko žiūrėdamas į dar vieną tokią tatuiruotę. Jo mama išmanė savo darbą; jis žinojo, kad visos Dukters Alisos Jericho rožės visiškai vienodos.) Kol Ema net išsižiojusi spoksojo į rožėje aiškiai matomą *kitą* gėlę, Džekas gerai įsižiūrėjo į tai, kas tikra, – jis antrą kartą tą pačią dieną iš tikrųjų matė moters lyties organus. Emos gaktos plaukai buvo netvarkingi kaip ir ji pati, o ponios Oustler – gražiai apkarpyti. Be to, seniau Džekas gal kiek abejojo autoritetingu Emos tvirtinimu, kad jį traukia vyresnės moterys, o dabar dėl to jokių abejonių neliko. Emos vagina mažylio beveik nesujaudino, o ką Džekui daryti dabar, kai mažylis šitaip pašoko, sužavėtas Emos mamos?

– Kaip *šlykštu*! – sušuko Ema. (Ji turėjo omenyje tatuiruotę.)

– Čia Jericho rožė, tokia pat kaip visada, – patikino ją Džekas. – Mano mamai jos puikiai pavyksta.

Jis tebespoksojo į ponios Oustler tarpukojį, kai ji, taršydama jam plaukus, tarė:

– Tai jau tikrai, Džekai, – jai puikiai pavyksta.

Staiga Ema jam smogė – taip smarkiai, kad jis perskrido visą plytelėmis išklotą vonios kambarį ir nusileido prie skalbinių pintinės. Džekas nejučia prisidėjo pirštą prie apatinės lūpos, išsigandęs, kad gal vėl papliupo kraujas.

– Žiūrėjai ne į *tatuiruotę*, pupuli.

– Tokie jau tie berniukai, Ema, – pasakė dukteriai ponia Oustler. – Neskriausk Džeko. Būk gera, nebesužeisk jo iki kraujo.

Ema pastatė jį ant kojų, trūktelėjusi už mažučių mamos marškinėlių. Viename iš daugybės vonios kambario veidrodžių Džekas spėjo pamatyti, kaip ponia Oustler maunasi kelnaites ir vėl rangydamasi užsitempia džinsus.

– Na, ar mažyliui patiko mano mamos Jericho rožė? – paklausė Ema Džeko, kaip visada lyg ir grasindama.

Ponia Oustler, žinoma, nesuprato, kad Ema kalba apie Džeko penį. Ji tikriausiai pamanė, kad duktė šaiposi iš berniuko dėl mažo jo ūgio.

– Nesikabinėk prie jo, Ema, – tarė ponia Oustler. – Negražu taip elgtis.

Išeidamas Džekas kiek sutriko, kai ir Ema, ir jos mama atsisveikindamos jį pabučiavo – ponia Oustler į skruostą, o Ema į nesužeistą viršutinę lūpą. Kad be reikalo neliūdintų mamos, Džekas nusprendė kalbėdamas su ja apie trikdančius jų bučinius neužsiminti – ir apskritai nepasakoti apie įvykių kupiną dieną didžiuliame ponios Oustler name Forest Hile.

Tą vakarą Džekas ir miegoti atsigulė su juodaisiais ponios Oustler marškinėliais, nors Lotė sakė, kad jis jai labiau patinka, kai vilki savo pižama. Lotė į frotinį rankšluostuką įvyniojo ledo kubelį ir laikė priglaudusi jam prie apatinės lūpos, kol prie jo meldėsi.

– Tesaugo tave Viešpats, Džekai, – pradėjo savo įprastą maldą Lotė, – ir teneleidžia tau nieko skriausti. – Pastaroji mintis Džekui pasirodė tiesiog juokinga. Kodėl jis turėtų ką nors skriausti? – Tesaugo Viešpats ponią Vikstid, kad ji dar šiek tiek pagyventų, – toliau meldėsi Lotė. – Leisk man, Viešpatie, mirti Toronte, neversk grįžti į Princo Edvardo salą.

– Amen, – kaip visada šitoje vietoje tarė Džekas, tikėdamasis, kad čia jau viskas.

Bet Lotė dar nebuvo baigusi.

– Prašau tavęs, Viešpatie, apsaugok Alisą nuo jos polinkių...

– Nuo jos *ko*?

– Juk žinai, Džekai, – nuo to, kas jai patinka, – pasakė Lotė. – Nuo pasirenkamų draugų.

– O!

– Teneleidžia Dievas tavo mamai savęs skaudinti, tiesiai sakant, – šnekėjo Lotė. – Ir telaimina Viešpats žemę, kuria tu vaikštai, Džekai Bernsai, kad nepasiduotum pagundoms. Kad

užaugtum toks, koks *turėtų* būti vyras, Džekai, o ne kokie dauguma jų yra.

– Amen, – vėl tarė Džekas.

– Pirma *aš* tai pasakysiu, o tu pakartosi, – kaip visada priminė jam Lotė.

– O, gerai.

– Ačiū jums, ponia Vikstid, – galiausiai sušnibždėjo Lotė – tarsi ponia Vikstid būtų buvusi Viešpats Dievas ir Lotė nuo pat pradžių būtų kalbėjusi su Ja. – Amen.

– Amen.

Ji atitraukė į rankšluostuką įvyniotą ledo kubelį nuo jau sustirusios jo lūpos. Bet kai tik Lotė išėjo, Džekui išlakstė visi miegai; jis nutykino į mamos kambarį, įlipo į jos lovą ir tik po kurio laiko ten užmigo. (Džekui galvoje sukosi pernelyg daug ryškių tos dviejų vaginų dienos atsiminimų; jis negalėjo iškart kristi į miegą.)

Pabudo pajutęs, kad mama permetė per jį koją; o *mamą* pažadino marškinėliai. Alisa uždegė šviesą, norėdama geriau įsižiūrėti.

– Kodėl tu vilki Leslės marškinėliais, Džekai? Ar dabar Ema jau vagia mamos marškinėlius?

Taigi ponia Oustler jau „Leslė" – Džekas vėl šiek tiek nustebo. Netgi tuos marškinėlius mama buvo įsidėmėjusi geriau, negu Džekas manė. Jis atsargiai paaiškino, kad ponia Oustler paskolino jam savo marškinėlius, nes jo drabužiai ištepti krauju – ir atiduoti į valyklą, – o Emos marškinėliai jam būtų buvę per dideli. Paskui Džekas mamai parodė išsipūtusią apatinę lūpą, kurią atseit prasidūrė popieriaus kabe, mėgindamas ją atlenkti dantimis.

– Nemaniau, kad tu toks kvailas, – tarė Alisa.

Jis neskubėdamas, dar atsargiau, mamai papasakojo supratęs, jog ji kažką ištatuiravo poniai Oustler, – lyg ir Jericho rožę, kaip galima spėti iš Emos apibūdinimo, nelabai įtikimai paaiškino Džekas, – tačiau tatuiruotė tokioje intymioje vietoje, kad Emos mama nenorėjusi jam rodyti.

– Stebiuosi, kad ji tau neparodė, – pasakė Alisa.

– Ką ten žiūrėti: dar viena Jericho rožė, – toliau šnekėjo Džekas. (Net pats pajuto, kad ištarė tai pernelyg atsainiai.) – Kuo ta jos tatuiruotė jau tokia ypatinga?

– Ne tatuiruotė, tik vieta, Džekai, – ji ypatingoje vietoje.

– O! – Džekas tikriausiai nusuko akis, neatlaikęs mamos žvilgsnio. Ji buvo tokia gera melagė, jam visada būdavo sunku jai meluoti.

– Ne visos moterys taip apsiskuta gaktos plaukus, – pasakė jam mama.

– *Ką* apsiskuta?

– Tie plaukai vadinami *gaktos* plaukais, Džekai.

– O!

– Tau dar neauga, bet augs.

– O tu taip apsiskutusi savo gaktos plaukus? – paklausė Džekas mamos.

– Tai ne tavo reikalas, vaikine, – atšovė Alisa, bet Džekas matė, kad ji verkia. Jis nieko nesakė. – *Leslė* – tau tai ponia Oustler – labai... *nepriklausoma* moteris, – pradėjo pasakoti Alisa, tarytum garsiai skaitydama ištrauką iš storos knygos. – Išgyveno skyrybas, nemalonų laikotarpį, tačiau ji labai... *turtinga*. Ir pasiryžusi pati viską reguliuoti savo gyvenime. Ji labai... *tvirta* moteris.

– Bet nedidelė – šiaip ar taip, mažesnė už Emą, – pertraukė mamą Džekas. (Jis nė nenumanė, ką ji nori jam pasakyti.)

– Būk atsargus su ponia Oustler, Džekai.

– Stengiuosi būti labai atsargus su *Ema*, – išdrįso prisipažinti Džekas.

– Taip, tau reikėtų saugotis ir Emos, – tarė Alisa, – bet *dar labiau* jos mamos.

– Gerai.

– Nieko baisaus, kad ji tau parodė, – pridūrė Alisa. – Žinau, kad tu neprašei.

– Ema prašė, kad ji man parodytų.

– O dabar papasakok, kas nutiko tavo lūpai.

Džekas jau seniai buvo pastebėjęs, kad suaugusieji geriau moka kai ką nuslėpti negu vaikai; be to, jis vis dažniau jausdavo, kad mama toli gražu ne viską jam sako. Pavyzdžiui, apie ponios

Vikstid sveikatą: Džekas žinojo, kad ji serga artritu, nes ir pats tai matė, ir ponia Vikstid apie tai su juo kalbėdavo. Bet niekas jam nesakė, kad ji serga vėžiu, iki pat tos dienos, kai ji rytą nebeatsikėlė parišti jam kaklaraiščio, – ir tada Džekui tai pasakė Lotė, ne mama. (Gal mama buvo labai užsiėmusi; tai, ko gero, nutiko kaip tik tą savaitę, kai ji tatuiravo ponią Oustler.)

Staiga paaiškėjo, kad niekas kitas namuose nemoka parišti kaklaraiščio, tik ponia Vikstid, o ji jau miršta!

– Miršta nuo *artrito*? – paklausė Džekas Lotės.

– Ne, mielasis. Ji serga vėžiu.

– O! – Štai kodėl Lotė kiekvieną vakarą melsdavo Viešpatį Dievą, kad leistų poniai Vikstid dar šiek tiek pagyventi.

Tą rytą kaklaraištį Džekui parišo Mažius. Jis juk buvo limuzino vairuotojas; kasryt pats rišdavosi kaklaraištį. Mažius Džekui pagelbėjo labai dalykiškai, nesikrapštė taip ilgai, kaip krapštydavosi ponia Vikstid – netgi prieš susirgdama artritu.

– Ponia Vikstid miršta, Mažiau.

– Tai labai blogai, ponaiti. Ką dabar darys ta šluba moteriškė? – Štai kodėl Lotė meldė Dievą, kad leistų jai numirti Toronte. Visi, net ir Mažius, žinojo, kad Lotė nenori grįžti į Princo Edvardo salą.

Džekui dingtelėjo, kad tikriausiai kiekvienas žmogus turi kur nors paslėptą Jericho rožę. Gal ji ne visada matoma – gal kartais būna tarytum nemokama tatuiruotė. Bet vis tiek tai žymė visam gyvenimui, tik jos nepamatysi ant odos.

13

Neįprasta paštu užsisakyta nuotaka

Susirūpinęs dėl ponios Vikstid, Džekas paprašė, kad panelė Vurc tą savaitę jį atleistų nuo *Džeinės Eir* repeticijų; šiaip ar taip, jis juk ne pirmą kartą buvo Ročesteris. (Galėjo suvaidinti tą vaidmenį net užsimerkęs, kaip sakoma.) Tačiau Džeinę dabar vaidino nebe Konė Turnbul, o Karolina Frenč. Džekas dar niekada nebuvo laikęs glėbyje savo ūgio mergaitės. Karolinos plaukai lindo jam į burną, jis negalėjo to pakęsti. Tą akimirką, kai aistros apimtas Ročesteris Džeinei sako, jog ji turbūt mananti, kad jis „bedievis šunsnukis", susijaudinusi Karolina pradėdavo karštligiškai tuksėti kulnais. Džekas įsivaizduodavo užkulisiuose lygiai taip pat kulnais tuksintį bukaprotį jos brolį dvynį, Gordoną. O kai Džeinę vaidinanti Karolina pirmąkart paėmė Džeko, tai yra Ročesterio, ranką ir prisispaudė prie lūpų, Džekas pasibjaurėjo – ir Karolinos ranka, ir lūpos buvo lipnios.

Ne tik todėl, kad ponia Vikstid jau merdėjo, jis nenorėjo dalyvauti repeticijose; panelė Vurc visą tą savaitę liejo ašaras. Mama Džekui pasakė, kad ponia Vikstid kadaise padėjo panelei Vurc išsisukti iš „bėdos". Ar ta „bėda" kaip nors susijusi su skoningais ir brangiais panelės Vurc drabužiais, – su draugužiu, kurio egzistavimu Ema nebetikėjo, – Džekas taip ir nesužinojo. Jis

buvo atleistas nuo repeticijų. Karolina Frenč turėjo jį *įsivaizduoti* savo lipniame glėbyje.

Tačiau ir būdamas laisvas jis niekuo negalėjo padėti poniai Vikstid, kuri, paguldyta į ligoninę, kentė daugybės tyrimų keliamą skausmą. Lotė Džeką patikino, jog bus geriau, jeigu jis senosios ponios tokios nematys. Mama, nors ji su Džeku apie tai, kaip jaučiasi, beveik nesikalbėdavo, atrodė iš nerimo tiesiog pametusi galvą. Savo miegamojo prieblandoje Alisa Džekui atvirai pasakė, kad po ponios Vikstid mirties Lotė neišvengiamai turės laivu grįžti į Princo Edvardo salą, o juodu bus išmesti į gatvę. Džekas paklausė, ar jie, jeigu jau gresia pavojus atsidurti gatvėje, negalėtų prisigausti Kino salone. „Ant adatų nebemiegosim“, – teatsakė jam mama.

Ar išsiskyrusi ponios Vikstid duktė dabar didžiausias jų priešas? Jai niekada nepatiko, kad jie įsikūrę pas jos motiną kaip nemokamai gyvenantys nuomininkai. Bet argi ji nėra ponios Oustler draugė? Ar jiedvi su Lesle Oustler kartu nesimokė Šventos Hildos mokykloje? Dabar, kai Leslė susidraugavo su Alisa, Džekas manė, kad gal ponia Oustler galėtų pasišnekėti su ponios Vikstid dukterimi ir juos užtarti. Bet Alisa tik pasakė, kad ponios Vikstid duktė ir Leslė Oustler jau nebe draugės.

Nieko keista, kad Džekas tuo neramiu laiku patarimo kreipėsi į Pilkąją Šmėklą, tačiau ponia Makvot žinojo kažką, ko nenorėjo jam sakyti. Ji Džekui primygtinai patarė kartu su ja pasimelsti koplyčioje, o tai reiškė tik tai, kad juodu ten melsis *dar daugiau*. Ir kai jis Pilkosios Šmėklos paklausė, ar jai pavyko įtikinti jo mamą, kad Aukštutinės Kanados koledžo berniukai jį „suės gyvą“, ponios Makvot atsakymas buvo nei šioks, nei toks. Buvusiai karo seselei netiko taip išsisukinėti.

– Gal tame AKK... nebūtų buvę... taip blogai, Džekai.

Ką reiškė tas „nebūtų buvę“?

– Atleiskite, ponia Makvot... – buvo besakąs Džekas.

– Tu truputį... *per mažas*... gyventi internate... Džekai... bet yra mokyklų – daugiausia Jungtinėse Valstijose... kur tai... įprasta.

– *Kur* gyventi?

Juodu sėdėjo antrame klaupte, į kairę nuo vidurinio tarpo – altorius buvo užlietas auksinės šviesos, vitraže šventosios rūpinosi Jėzumi. Tai bent pasisekė vyrukui, turi keturias apie jį tupinėjančias moteris! Ponia Makvot savo šalta ranka apkabino Džeką per pečius ir prisitraukė prie savęs. Paskui, priglaudusi sausas lūpas jam prie smilkinio, vos juntamai pabučiavo. („Ji bučiuoja jį sausu bučiniu“, – po daugelio metų perskaitys Džekas scenarijuje ir prisimins tą akimirką koplyčioje.)

– Berniukui, patekusiam į tokią... *padėtį*, Džekai... šiek tiek... *savarankiškumo*... gal bus kaip tik tai, ko reikia.

– Šiek tiek *ko*?

– Pasišnekėk su mama, Džekai.

Bet jos taip ir neprakalbinęs, Džekas nusprendė verčiau pasišnekėti su Ema Oustler. Ema jį vedžiojo po motinos rūmus Forest Hile. Juodu apžiūrinėjo svečių miegamuosius – svečių „sparną“, kaip sakydavo ponia Oustler. Ten buvo trys miegamieji, kiekvienas su vonios kambariu; tai tikrai atrodė kaip atskiras *sparnas*.

– Tiesą sakant, – kalbėjo Ema, – aš nesuprantu, kodėl judu nepersikraustot *čia*. Manau, labai kvaila tave išsiųst.

– Kur išsiųst?

– Pasišnekėk su mama. Čia ji taip sugalvojo. Mano, kad mum nereikėtų tiek bendraut. Nenori, kad tu lytiškai bręstum gyvendamas kartu su manim.

– Kaip bręsčiau?

– Aišku, neturėtumėm miegot vienam kambary, – pasakė Ema, parversdama jį ant plačiausios svečių lovos. – Tavo mamos, ir mano, galvosena kaip Šventos Hildos mokytojų. Mergaitės mato berniukus, kol jiems sueina *devyneri*, paskui berniukai dingsta!

– *Kur* dingsta?

Ema kaip visada žiūrėjo, kokią pažangą padarė jo penis, kuris ją, regis, nuliūdino. Nutempusi žemyn kelnes bei apatines kelnaites, ji gulėjo, padėjusi savo sunkią galvą Džekui ant nuogos šlaunies.

– Žinai, ką aš dabar manau? – tarė Ema, berods kreipdamasi tik į mažylį. – Gal tu jau *pakankamai* subrendęs. Gal *aš* dar per jauna... turiu galvoje, per jauna *tau.*

– *Kur* dingsta? – dar kartą paklausė Džekas. – Kur mane išsiųs?

– Į berniukų mokyklą Meine, pupuli. Girdėjau, kad ji gana *atokioj* vietoj.

– *Kokioj* vietoj?

– Gal mažyliui patinka dar vyresnės moterys, negu iš pradžių maniau, – kalbėjo Ema. Džeko penis nekrutėdamas, susitraukęs gulėjo jos delne. Taigi Džeką išsiųs į *Meiną*, bet mažyliui tai nerūpi. – Šnekėjausi su dviem tryliktokėm ir viena dvyliktoke. Jos išmano apie penius, – pasakė Ema. – Gal galėtų padėt.

– Kaip padėt?

– Vienintelis keblumas tas, kad jos gyvena mokyklos bendrabuty. Negalim tavęs ten įvest, nebent būtum mergaitė.

Džekas turėjo tai numatyti. Jam juk nesunku pabūti mergaite. Jis pakankamai gražus, kaip sakė ponia Oustler, – be to, daugybėje Šventos Hildos mokyklos spektaklių dažniau vaidino moteris negu vyrus.

Neseniai jam – prieš panelės Vurc valią – buvo paskirtas moters vaidmuo vyresniųjų klasių mokinių spektaklyje *Paštu užsisakyta nuotaka Šiaurės Vakarų teritorijose* – devyniolikto amžiaus melodramoje, kurios panelė Vurc negalėjo pakęsti. Džekas vaidino tą vargšę iš vaiko amžiaus dar neišaugusią nuotaką. Dėl opios pjesės temos – jos pastatymas kasmet būdavo rodomas *tik* vyresniųjų klasių mergaitėms – Džekas turėjo gauti motinos leidimą imtis to vaidmens. Alisa, kaip visada, kad ir nenoromis, su viskuo sutiko. Ji nebuvo skaičiusi tos pjesės. Kadangi Alisa augo ne Kanadoje, jai paauglystėje neteko išgyventi *Paštu užsisakytos nuotakos Šiaurės Vakarų teritorijose* siaubo, kurį buvo išgyvenusios beveik visos jos kartos kanadietės. (Ir kurį Kanadoje turėjo išgyventi beveik visos Emos kartos mergaitės.)

Tais laikais – ypač Šventos Hildos mokykloje – kanadiečių literatūra buvo nuolatinis vyresniųjų klasių mergaičių penas. Panelė Vurc piktinosi tuo, kad daugelį pasaulinės reikšmės roma-

nų – jos garbinamą klasiką – neretai išstumia kūriniai su prierašu *kan. lit.* Tiesa, kartais – kai akimirką nustodavo liaupsinti vadinamuosius klasikus – panelė Vurc pareikšdavo, kad Kanada turi daug puikių rašytojų. (Robertsonas Deivis, Alisa Munro ir Margareta Atvud buvo jos mėgstamiausi.) Po daugelio metų, tarsi tebesiginčydama su Džeku dėl *Paštu užsisakytos nuotakos Šiaurės Vakarų teritorijose*, panelė Vurc parašė jam laišką ir liepė perskaityti Alisos Munro *Stotelę tyruose* – nuostabų pasakojimą apie paštu užsisakytą nuotaką. Panelė Vurc nenorėjo, kad Džekas manytų, jog kasmetinis vyresniųjų klasių spektaklis jai iš anksto nepatiko dėl *temos.*

Abigailė Kuk, dramaturgė, nevykusiai ištekėjusi moteris, gyvenusi Šiaurės Vakarų teritorijose, tikrai nebuvo viena iš geresniųjų Kanados rašytojų. (Toli gražu neprilygo Alisai Munro.) Tai, kad Šventos Hildos mokyklos vyresniųjų klasių mokinės turi skaityti Abigailės Kuk *Paštu užsisakytą nuotaką Šiaurės Vakarų teritorijose*, panelės Vurc manymu, buvo „tiesiog šlykštu"; o tai, kad ta pjesė statoma kiekvienais metais, jos raiškiai ištartais žodžiais sakant, „tikra teatro parodija". Tą pjesę buvo išleidusi kažkokia maža, beveik niekam nežinoma scholastinės literatūros leidyklėlė. (Panelė Vurc, kuri šiaip jau niekada nekalbėdavo vulgariai, to Kanados leidėjo įmonę kartą pavadino Barzdotų penių spaustuve; ir tuoj pat atsiprašė Džeko dėl žodžio „penis".) Panelė Vurc Džeką įtikinėjo, kad ta pjesė neverta jo, kaip aktoriaus, talento; tai esą ne kas kita, kaip siūlymas žemintis prieš vyresnių mergaičių auditoriją.

Džekui labai palengvėjo, kai Pilkoji Šmėkla jam vėl patarė neimti visko už gryną pinigą. Ponia Makvot sutiko, jog tai *tikrai* pasibaisėtina pjesė – „menkos rašytojos ir neabejotinos isterikės kliedesiai". Tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimt antrais metais Abigailė Kuk nužudė savo vyrą, esą ją skriaudusį, ir nusišovė; pjesė, rasta palėpėje, buvo išleista po jos mirties, tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt kažkelintaisiais. Daugelis buvusių Šventos Hildos mokyklos auklėtinių, tarp jų ir ponia Vikstid, tą rašytoją laikė savo epochą aplenkusia feministe.

Ponia Makvot pareiškė, kad vienintelis įdomus vaidmuo toje pjesėje ir yra tas, kuris Džekui pasiūlytas, – paštu užsisakytos nuotakos. Pilkoji Šmėkla manė, jog Džekui tai gera proga „laisviau atsiskleisti", – ji turėjo galvoje, kad režisierė bus *ne* panelė Vurc. Vyresniųjų klasių dramos meno mokytojas – vienintelis kitas, be pono Malkomo, tuomet Šventos Hildos mokykloje dirbęs vyras – buvo veiklusis ponas Ramzis. Tais laikais tokius kaip jis visi vadino užkietėjusiais senberniais. Tik penkių pėdų ir dviejų colių* ūgio, su šviesia apverstos širdies formos barzda ir ilgais šviesiais plaukais, – kaip koks neūžauga vikingas, – ponas Ramzis buvo visa galva žemesnis už daugelį vyresniųjų klasių mergaičių, o už kai kurias ir dešimčia ar penkiolika svarų lengvesnis. Jis kalbėdavo aukštu, mergaitišku balsu; įkarštis, kurio apimtas mokė mergaites, atrodė ne tik rėksmingas, bet ir pagirtinai pastovus. Ponas Ramzis buvo nesulaikomas jaunų moterų gynėjas, vyresniosios Šventos Hildos mokyklos mokinės jį labai mėgo.

Vien berniukų ar netgi mišrioje mokymo įstaigoje iš pono Ramzio visi būtų tyčiojęsi ir šiaip blogai su juo elgęsi, o Šventos Hildos mokykloje tai, kad jis neabejotinai homoseksualus, niekam nerūpėjo. Jei koks mokinys būtų storžieviškai pavadinęs jį „žydručiu" ar „pederastu", ar kuriuo nors kitu menkinamuoju žodžiu, kokiais paprastai svaidosi berniukai, kabinėdamiesi prie kitų berniukų, vyresniųjų klasių mergaitės būtų sumalusios tą prasikaltėlį į miltus – ir ne be pagrindo.

Ponas Ramzis, nors nežinia kodėl itin pamėgęs *Paštu užsisakytą nuotaką Šiaurės Vakarų teritorijose*, Džekui buvo tarsi atgaiva – pirmas iš tikrųjų kūrybiškai (o ne diktatoriškai) dirbantis režisierius.

– Čia *tas* Džekas Bernsas? Negali būti, kad mums *taip* pasisekė! – sušuko ponas Ramzis, išskėtęs rankas, per pirmą repeticiją. – Jūs tik *pažiūrėkit* į jį! – įsakė ponas Ramzis vyresniosioms mergaitėms, jau kurį laiką žiūrinčioms į Džeką; joms nereikėjo pono Ramzio paraginimo. – Argi čia ne nuotaka, dar vaikas, gimęs tam, kad sužeistų mums širdis? Argi čia ne ta neįkainojama

* 157,4 cm (*Vert. past.*)

nekaltybė ir tobulas grožis, dėl kurių tais tamsiais laikais *daugeliui* paštu užsisakytų nuotakų tekdavo keliauti į pražūtį?

Džekas šį tą jau žinojo apie „pražūtį“ – jau buvo vaidinęs Tesę. *Paštu užsisakyta nuotaka Šiaurės Vakarų teritorijose* literatūriniu požiūriu vargu ar galėjo būti toks pat reikšmingas kūrinys; tačiau svarbiausia pjesės veikėja, kaip nė kiek neklysdamas sakė ponas Ramzis, neabejotinai turėjo sužeisti širdis daugybei bręstančių (ir dažnai apimamų isterijos) mergaičių.

Iš atšiaurių Šiaurės Vakarų teritorijų, kur vyrai vyriški, o moterų beveik nėra, pirmųjų kolonistų bendruomenė, kailinių žvėrelių medžiotojai ir po ledu žuvis gaudantys žvejai, siunčia nemažai pinigų – „kelionės išlaidoms“ – „Nuotakų iš rytų“ agentūrai. Vargšės nuotakos parenkamos iš neįvaikintų Kvebeko našlaičių; daugelis jų net nekalba angliškai. Kai kurios mergaitės į Šiaurės Vakarų teritorijas susitikti su jas paštu užsisakiusiais vyrais iškeliauja lytiškai dar nesubrendusios. Pjesės veiksmas vyksta septintajame devyniolikto amžiaus dešimtmetyje; kelionė iš Kvebeko į Šiaurės Vakarų teritorijas ilga ir sunki. Tikimasi, kad daugumai nuotakų, kai atvyks, jau bus suėję pakankamai, arba daugiau negu pakankamai, metų ir jos galės tekėti. Be to, kailinių žvėrelių medžiotojai ir po ledu žuvis gaudantys žvejai vyresnių mergaičių nepageidauja. Pagrindinis medžiotojas, būsimas Džeko vyras, ponas Halidėjus, paštu užsisakydamas nuotaką prašo: „Noriu kuo jaunesnės žmonos. Supratot?“

Pjesėje keturios mergaitės keliauja į vakarus su žiauria palydove, madam Ober, kuri vieną iš jų parduoda kažkokiam kalviui Manitoboje, kitą – gyvulių fermos savininkui Albertoje. Abi tos nelaimingos nuotakos kalba tik prancūziškai. Madam Ober, nors pati yra prancūzė, joms jaučia vien panieką. Viena iš dviejų mergaičių, kurios nuvyksta į Šiaurės Vakarų teritorijas, Sara, dviem kalbomis kalbanti miknė, praranda nekaltybę paštu ją užsisakiusio vyro užgulta ant šunų traukiamų rogių; po to ji nuklysta į sniegynus ir mirtinai sušąla pūgoje.

Džekas turėjo vaidinti antrąją iš tų dviejų mergaičių, Meilutę Dženę, kuriai pavyksta maldomis atitolinti pirmąsias menstruacijas – „mėnesines“, kaip jos vadinamos per visą pjesę. Ji žino,

kad kai pradės kraujuoti, bus pakankamai subrendusi, kad taptų pono Halidėjaus žmona, – bent jau to storžievio Halidėjaus supratimu. Taigi Dženė, gelbėdamasi vien maldomis, valios jėga prisiverčia nekraujuoti. Kaip tik dėl šitos siužeto vietos Džekui prireikė Alisos leidimo vaidinti ir gluminančio apsilankymo pas mokyklos seselę, jaunąją panelę Bel, kuri jam kai ką paaiškino apie „gyvenimo tikrovę", – bet tik apie tai, ką patiria *mergaitės*, pirmiausia apie menstruacijas.

Džekas, neseniai tą pačią dieną pirmą kartą pamatęs išsyk dvi vaginas, labai nenustebo, kai išgirdo, kad tokia sudėtinga ir svarbi vieta periodiškai kraujuoja, bet įsivaizduokite, kaip jis persigando pamanęs, jog *tai* ir yra tas laukiamas įvykis, kurio padarinius Ema Oustler tikisi aptikti ant jo paklodės. Kiek Džekas žinojo, jo penis dar nebuvo „švirkštelėjęs"; berniukas bijojo ir pagalvoti, jog Ema, ko gero, turėjo omenyje, kad iš jo ištrykš *kraujas*.

Pamačiusi, koks Džekas sutrikęs, mokyklos seselė, be abejo, susirūpino. Panelė Bel apie pirmąsias menstruacijas buvo pasakojusi daugybei mergaičių; dabar drovėjosi apie tai šnekėtis su devynerių metų berniuku, tačiau bent jau jautėsi tam pasirengusi. O vyrų poliucijos buvo toli gražu ne panelės Bel sritis. Ji pakraupo nuo minties, kad Džekas bus supainiojęs naktinį sėklos ištekėjimą su menstruacijų kraujavimu, bet nemokėjo jam gerai paaiškinti, kuo tai skiriasi.

– Tikriausiai, Džekai, tu net nepastebėsi, kai miegodamas pirmą kartą ejakuliuosi.

– Kai pirmą kartą *ką* darysiu?

Panelė Bel buvo jauna ir uoli. Džekas iš mokyklos seselės kabineto išėjo apie menstruacijas žinodamas daugiau, negu jam reikėjo žinoti. O dėl gresiančio pirmo „šlapio sapno", tai jį apėmė siaubas. Naktinis sėklos ištekėjimas Džekui atrodė kaip kažkas, ką galima patirti Karališkojo Ontarijo muziejaus šikšnosparnių olų paviljone. Jeigu Džekas tikriausiai – kaip sakė panelė Bel – net nepastebės, kai miegodamas pirmą kartą ejakuliuos, tai gal jis kraujuos, kol numirs, taip ir neatsibudęs!

Spektaklyje Džeką paštu užsisakiusį vyrą, poną Halidėjų, vaidino pati įspūdingiausia, itin dramblota tryliktokė, Virdžinija

Džarvis. Džinė Džarvis tikrai atrodė panaši į kailinių žvėrelių medžiotoją. Ji buvo stambi ir labai moteriška – kaip Ema Oustler ir Šarlotė Barford, tik vyresnė. Ant jos viršutinės lūpos želė dar tankesni ūsai negu Emos, o krūtys niekaip nebūtų tilpusios į „pakeliančią" ponios Oustler liemenėlę. Prieš pirmą repeticiją Ema Džekui pasakė, kad Džinė Džarvis yra viena iš tų dviejų tryliktokių, kurios išmano apie penius; kita buvo geriausia Džinės draugė, Penė Hamilton, vaidinanti bjauriąją palydovę, madam Ober. (Penė kurį laiką gyveno Monrealyje ir mokėjo kalbėti su tikrų tikriausiu prancūzišku akcentu, kuris Toronte visiems atrodė labai juokingas.)

O dėl dvyliktokės, kuri, pasak Emos, irgi išmanė apie penius, tai ji – ta trečia bendrabutyje gyvenanti mokinė – pasirodė esanti Penės jaunesnioji sesuo, Bonė. Penė Hamilton buvo graži mergaitė, ir pati tai žinojo. Bonė Hamilton kadaise buvo patekusi į automobilio avariją; net po daugybės operacijų ji liko šluba. (Dar šlubesnė negu Lotė.) Dėl kažkaip keistai, visam laikui išnirusių dubens kaulų Bonė Hamilton eidama į priekį keldavo kairę koją, o dešinę vilkdavo iš paskos, kaip kokį maišą. Džekas nemanė, kad ji šlubuoja labai negražiai, tačiau Bonė laikėsi kitokios nuomonės.

Bonė Hamilton *Paštu užsisakytoje nuotakoje Šiaurės Vakarų teritorijose* vaidmens neturėjo; ji niekada nevaidindavo spektakliuose, dėl to šlubavimo. Bet Džekui Bonė atrodė gražesnė už Penę. Per repeticijas jis Bonę matydavo tik sėdinčią. Ji buvo suflerė. Įsitaisiusi ant sulankstomos metalinės kėdutės, ant kelių pasidėjusi atverstą scenarijų, Bonė rankoje laikydavo pieštuką, kad galėtų pažymėti klaidas. Sėdėdama ji, žinoma, nešlubuodavo.

Per pirmą repeticiją, kai poną Halidėjų vaidinanti Džinė Džarvis Džeko, tai yra Meilutės Dženės, paklausė, ar ji jau „pradėjo *kraujuoti*", visi kiti aktoriai susidrovėję nuščiuvo ir stojo nesmagi tyla.

– Žinau, žinau – *nedovanotinas* klausimas, tačiau kaip tik tai ir yra svarbiausia, – tarė ponas Ramzis.

Džekas atsakė, kaip turėjo atsakyti; jis jau buvo išmokęs žodžius. *Jam* Bonės Hamilton sufleravimo nereikėjo. „Ką čia *kalbate*? – šaukia Dženė Halidėjui. – Kodėl turėčiau *kraujuoti*?“ Bet Dženė puikiai žino, ką Halidėjus turi galvoje.

Halidėjus vis labiau nekantrauja. Jam sunku patikėti, kad jaunutė jo nuotaka taip ilgai netampa moterimi. Vieną vakarą, kai Džekas, tai yra Dženė, supdamasi verandos sūpuoklėse, dainuoja ilgesingą dainą, Džinės vaidinamas Halidėjus ją užpuola. Dženė, sumani mergaitė, turi iš madam Ober pasivogtą pistoletą – jį ponas Ramzis pasiskolino iš Aukštutinės Kanados koledžo bėgikų komandos. Tai buvo starto pistoletas, šaudantis tuščiais šoviniais. Antro veiksmo pabaigoje Džekas-Dženė tuo starto pistoletu nušauna Džinę-Halidėjų. Jis labai garsiai paleidžia du tuščius šūvius jai į krūtinę, ir Džinė Džarvis – Šventos Hildos mokyklos žolės riedulio komandos žvaigždė – sportiškai dunkstelėdama krinta ant scenos.

Trečiame veiksme Dženė teisiama už Halidėjaus nužudymą. Ji ginasi sakydama, kad buvo dar vaikas, kai per prievartą turėjo tekėti už to kailinių žvėrelių medžiotojo, ir kad iki šiol tebėra skaisti. „Stebuklą“ – kad Dženei dar neprasidėjo mėnesinės – aptarinėja visi jos kaltintojai. Dženė nesileidžia apžiūrima vienintelio bendruomenės gydytojo, nes jis vyras. Kelios čia gyvenančios moterys – tarp prisiekusiųjų moterys tik dvi – supranta, kodėl ji atsisako apžiūros. (Jos nekenčia to gydytojo).

Dženės likimas dabar iš Jelounaifo pakviestos gydytojos rankose. Bet tai gydytojai dar nespėjus atvykti, Dženę išgelbsti kitas – vėl jos maldomis išprašytas – stebuklas. Duodama parodymus, kaip nušovė poną Halidėjų, Dženė staiga atsistoja, klykteli ir pradeda kraujuoti. Tam reikėjo dar vienos rekvizito detalės, panaudojamos kūrybiškiau negu Aukštutinės Kanados koledžo bėgikų starto pistoletas. Džekas po suknele turėjo plastikinį maišelį su raudonais maistiniais dažais nuspalvintu vandeniu. Jo raiščiai surišti ties juosmeniu. Atsistojęs jis prispaudžia rankas prie pilvo apačios, tarsi iš skausmo, – ir praplėšia maišelį; raudonas kaip kraujas vanduo persisunkia jam per suknelę ir nudažo rankas.

Girdėdami veriamą Meilutės Dženės klyksmą prisiekusieji supranta, kad tai *pirmosios* jos mėnesinės. Ji sakė tiesą. Ji nekalta. Bylos nagrinėjimas baigtas! Tačiau Džekas prieš pirmą spektaklį vos vieną kartą pamėgino praplėšti tą plastikinį maišelį – tąsyk pripiltą tik vandens. Paskui vis galvojo, kad jei būtų dar pasipratinęs tai daryti, gal viskas būtų pavykę geriau.

Užkulisiuose, po generalinės repeticijos, Ema Oustler, Penė ir Bonė Hamilton, ir Džinė Džarvis slapčia aprengė Džeką iš vienos stambokos šeštokės iškaulyta mokykline uniforma – trumpu pilku sijonėliu ir kojinėmis iki kelių. Kadangi Džeko veidas jau buvo nugrimuotas – parausvinti skruostai, sceniniais lūpų dažais padažytos lūpos, raudonesnės, negu atrodė rampos šviesoje, – nieko daugiau ir nereikėjo daryti, tik šiek tiek pataisyti jo dėvimą Meilutės Dženės peruką. Su Pene Hamilton ir Ema iš šonų, Džine Džarvis priekyje ir Bone Hamilton (bei kaip visada iš paskos velkama jos koja) ariergarde mergaite perrengtas Džekas tuoj pat nužingsniavo į vyresniųjų mokinių bendrabutį. Pamokos jau buvo pasibaigusios, todėl niekas nepastebėjo, kaip jie ten įžengė iš antrame aukšte esančių pradinės mokyklos patalpų.

Seserys Hamilton gyveno viename kambaryje. Džinė Džarvis – tiesiai priešais jas, kitapus koridoriaus. Visos durys buvo be užraktų, tačiau budėtoja paprastai žiūrėdavo, ką veikia mergaitės, tik po vakarienės – kai jos jau turėdavo būti savo kambariuose ir mokytis. Džekui mergaitės pasiūlė atsigulti ant lovos. Jis tikriausiai atrodė sunerimęs, nes Ema pasilenkė ir pašnibždėjo jam į ausį:

– Nesijaudink, meiluti, aš niekam neleisiu tavęs paliest.

Bet aplink Džeką stovėjo mergaitės, vyresnės už Emą; jis išsigando.

– Į kurią iš mūsų tau labiausiai patinka žiūrėt, Džekai? – paklausė Džinė Džarvis. Iš abejingo Džinės balso galima buvo suprasti, jog ji nesitiki, kad berniukas pasirinks ją. Penė Hamilton stebeilijo į jį kupina bauginančio pasitikėjimo savimi. Bonė Hamilton į Džeką nežiūrėjo; ji stovėjo truputį toliau nuo lovos, atkišusi kairę koją.

– Manau, Bonė labai graži, – tarė Džekas.

– Matot? – pasakė Džinė susispietusioms mergaitėms. – Negali žinot, kas veikia vyrus ar berniukus. – Džekas suprato, kad supykdė Penę, nepasirinkęs jos, ir dėl to dar labiau sunerimo. – Prieik arčiau, Bone, – paliepė Džinė. – Pasirodyk jam.

Bonė pasviro į priekį, žengdama kaire koja. Džekas bijojo, kad ji neužvirstų ant jo, bet ji atsiklaupė šalia lovos – abiem rankom įsirėmusi jam į krūtinę, kad neprarastų pusiausvyros. Ir dabar nepakėlė akių. Klūpėjo prie jo, pasidėjusi rankas sau ant šlaunų, žvilgsnį nudūrusi žemyn; kaip amžina suflerė, ji tarytum klausėsi, ar kas nesupainios žodžių. Staiga susidrovėjęs Džekas irgi nesiryžo į ją pažvelgti, nes Bonė nežiūrėjo į jį. Jis jautė, kaip Džinė Džarvis pakėlė jam sijonėlį ir nutraukė kelnaites. Bent jau manė, kad tai Džinė, – Penė Hamilton atrodė pernelyg suirzusi, kad juo domėtųsi. Niekas jo nelietė.

– *Mažas*, tikrai, – pareiškė Penė, kai Džinė jį apnuogino.

– Dar pažiūrėsim, – atkirto Džinė.

– Kas čia darosi? – paklausė Džekas Emos.

– Nieko, pupuli. Nesijaudink.

– *Mažiau* negu nieko, – burbtelėjo Penė Hamilton.

– Jis išsigandęs. Taip negalima, – tarė Bonė Hamilton. – Per jaunas – dar *vaikas*! – Ji pasilenkė prie Džeko. Žvelgė į jį atidžiai, kaip į jai, suflerei, patikėtą tekstą, tarsi jo veidelis būtų buvęs vienintelis besirutuliojančios istorijos raktas ir tik ji, Bonė Hamilton, būtų galėjusi neginčijamai pasakyti, ką jis jaučia.

Dėl to, kad Bonė šlubavo, Džekas nejučia vis žiūrėdavo į ją ir įsivaizduodavo jos patirtą nelaimę. Dabar jis pirmą kartą suprato, kad fiziškai traukia, ir netgi geismą sužadina, ne tik tobulas kūnas ir gražus veidas. Jį viliojo Bonės *praeitis* – visa tai, ką jai teko išgyventi, kai jis jos dar nepažinojo. Džeko susidomėjimą kėlė automobilio avarija, per kurią nukentėjusi Bonė liko luoša. Tai buvo blogiau negu potraukis, kurį Ema neklysdama pavadino jo silpnybe vyresnėms moterims. Džeką traukė Bonės luošumas; dėl to, kad ji buvo sužeista, jis jos dar labiau geidė. Apie tai galvodamas Džekas taip sutriko, kad net apsiverkė.

– Esu mačiusi tokių penių, – šnekėjo Džinė Džarvis.

– Gal jis miega, ar ką, – garsiai mąstė Penė Hamilton.

– Nesileisk jų gąsdinamas, Džekai, – pasakė Bonė Hamilton.

Jis nustebo pamatęs, kad *ji* atrodo apimta baimės, tarytum įkalinta keleivio vietoje ir ką tik išvydusi greitai artėjantį kitą automobilį, su kuriuo susidurs, vairuotojui nespėjus sureaguoti. Bonė laikė prikandusi apatinę lūpą ir lyg nustėrusi iš siaubo spoksojo į Džeką – galėjai pamanyti, kad *jis* yra ta netrukus ją ištiksianti nelaimė, bet Bonė, nors ir mato jį artėjant, negali nusisukti.

– Kas atsitiko? – paklausė Džekas. – Ką tu *matai*? – Bonės akys prisipildė ašarų.

– *Neverk* prie vaiko, Bone, – *tu* jį gąsdini, – subarė ją Penė Hamilton.

– *Kažkas* jį veikia, – pranešė Džinė Džarvis. – Gal verksmas.

– Žliumbk sau toliau. Man nerūpi, – metė seseriai Penė.

– Jeigu Džekas bijo, turėtume liautis, – tarė Ema.

– Manau, kad bijo *Bonė*, – nusijuokė Penė.

– Jeigu Bonė bijo, turėtume liautis, – pasakė Džekas, nors jis net nežinojo, ką jos čia pradėjo. Bonė Hamilton jam atrodė *persigandusi*. Jis vis labiau baiminosi to, ko bijojo *ji*, kad ir kas tai buvo.

– Jis gi tik mažas, išgąsdintas berniukas! – sušuko Bonė Hamilton.

– Aš čia, pupuli, – tarė Ema. Ji pasilenkė prie Džeko ir pabučiavo jį į lūpas. Vėliau jis neprisiminė, ar ji kišo liežuvį; jam labiausiai rūpėjo jos viršutinė lūpa. Tikriausiai pajutęs Emos ūsiukus, Džekas sulaikė kvėpavimą.

– Bučiuok jį, Ema, nenustok, – paliepė Džinė Džarvis.

– Kažkas čia *tikrai* bus, – geriau įsižiūrėjo Penė Hamilton.

Jis galėjo kvėpuoti, bet tiesiog liovėsi. Jam akyse sužibo daugybė žvaigždžių, švystelėjo visų kanadiečių mėgstama marga Šiaurės pašvaistė.

– Gal leisk jam atsikvėpti, Ema, – išgirdo jis sakant Bonę Hamilton.

– *Pala!* Atsargiai! – riktelėjo Džinė Džarvis. Sėkla jam ištryško kaip tik kai Penė Hamilton, norėdama pažiūrėti, prisilenkė

arčiau – pernelyg arti, kaip paaiškėjo. (O juk niekas jo net nepalietė!)

– Pataikei jai tiesiai į tarpuakį, meiluti, – vėliau pasakė Džekui Ema. – Aš taip tavim didžiuojuos! Jaučiaus kalta, kai pamačiau, kad tu bijai. Daugiau prie tavęs neprileisiu tų mergų, Džekai. Nuo šiol geriau tavim rūpinsiuos.

Bonė Hamilton tada buvo įsmeigusi akis į Džeką, niekaip negalėjo liautis į jį stebeilijusi.

– O ką *tu* matai? – paklausė ji. – Džekai, kas *yra*?

– Tu – gražiausia iš visų mergaičių, – tarė Džekas, vis dar sunkiai gaudydamas kvapą.

– Jis kliedi – nesuvokia, ką šneka, – negailestingai pareiškė Ema, tačiau Bonė to turbūt negirdėjo; ji tebežiūrėjo į Džeką. Jos sesuo, Penė, įsiutusi popierinių nosinių gniužulu valėsi kaktą. Džekas, savaime suprantama, panoro pamatyti kraują.

– *Ką*, pupuli?

– Jis tikriausiai manosi esąs Meilutė Dženė! – pasakė Džinė Džarvis. – Berniukai tikrai trenkti.

Ema Oustler paėmė jį už rankos. Jie ištykino iš mergaičių bendrabučio – per pradinės mokyklos patalpas, kaip ir buvo atėję. Kai grįžo į teatrą, Džekas užkulisiuose apsirengė savo drabužiais. Jis dar norėjo parepetuoti, dar bent kartą praplėšti tą plastikinį kraujo maišelį, bet ponas Ramzis jau buvo išėjęs namo.

Mažių Džekas su Ema rado miegantį „Linkolne". Jie nuvažiavo į namus prie Spadinos ir Louterio gatvių sankryžos, nes Lotė dažniausiai būdavo ligoninėje, kur, pasak jos, ponia Vikstid jau rengėsi keliauti į aną pasaulį, o Alisa – arba Kino salone, arba su ponia Oustler. Džekas jautėsi dėkingas, kad Ema jį užstojo ir pažadėjo neprileisti prie jo tų vyresnių mergaičių, bet ar ilgai taip bus? Juk penktus mokslo metus jis pradės išsiųstas į Meiną. (Kas prie jo neprileis vyresnių *berniukų*?)

Nerimą kėlė ir tai, ką sužinojo Ema: kad ji, perėjusi į vienuoliktą klasę, turės įsikurti *mokyklos bendrabutyje*. Kodėl? – galvojo Džekas. Ema visada gyveno namuose. Į mokyklą jai nesunku nueiti *pėsčiomis*!

– Mama nenori, kad trainiočiaus aplinkui, – tepasakė Ema. Vis mąstydama apie gyvenimą bendrabutyje ji atrodė dar labiau paniurusi negu paprastai.

Juodu buvo Džeko miegamajame, Ema apžiūrinėjo mažylį.

– Regis, nenukentėjo, – tarė ji. – Turbūt neprisimeni, apie ką tada galvojai?

Džekas vos prisiminė tai, kad nekvėpavo, tačiau dabar – po kone mirtinos ejakuliacijos – jis svarstė, ar ponia Vikstid iškeliaudama pamatys tą spindulingą Šiaurės pašvaistę. Be to, Džekas stengėsi Emai kaip nors paaiškinti, kuo jį patraukė Bonė Hamilton, – ne tik tuo savo šlubavimu, bet ir vis dar jaučiama išgyventa kančia, patirtu *skausmu*. Jis nemokėjo to išreikšti žodžiais, negalėjo Emai tiksliai nupasakoti, kaip Bonė į jį žiūrėjo – kaip jis suprato, kad Bonė jį įsimylėjusi, nors ji pati to gal ir nežino.

Džekas net pamėgino apie tai pasišnekėti su ponia Makvot – neprasitardamas, žinoma, kad išsvirkštė sėklą (ir vos nenumirė) mergaičių bendrabutyje.

– Tai buvo viena iš vyresniųjų mergaičių? – paklausė Pilkoji Šmėkla. – *Kaip* ji į tave žiūrėjo?

– Tarsi negalėdama nusukti akių, lyg nepajėgdama atsispirti.

– Pasakyk man, kas ji, Džekai.

– Bonė Hamilton.

– Juk ji *dvyliktokė*!

– Sakiau, kad vyresnė.

– Džekai, kai kokia vyresnė mergaitė į tave taip žiūrės, tiesiog nukreipk žvilgsnį kitur.

– O jeigu negaliu nukreipti kitur, jeigu ir aš neatsispiriu?

– Dieve brangus! – sušuko ponia Makvot. Manydama, kad keičia pokalbio temą, ji pasidomėjo: – O kaip sekasi vaidinti nuotaką?

– Vienintelis keblumas – tas kraujas.

– Šįmet ten *kraujas*, *tikras* kraujas?

– Raudonais maistiniais dažais nuspalvintas vanduo – tik butaforija.

– *Butaforija*! Man labiau patinka, kai kraują reikia įsivaizduoti. Aš gal pasikalbėsiu su ponu Ramziu.

Net jei Pilkoji Šmėkla iš tikrųjų pasikalbėjo su ponu Ramziu, jų pokalbis nepadarė jokios įtakos *Paštu užsisakytos nuotakos Šiaurės Vakarų teritorijose* premjerai. Tą šeštadienio vakarą Šventos Hildos mokyklos teatras buvo sausakimšas. Džekas nustebo, pamatęs ne tik panelę Vurc, bet ir šalia jos pirmoje eilėje įsitaisiusią Pilkąją Šmėklą. Gal ponia Makvot tikėjosi padrąsinančiu savo buvimu galėsianti sušvelninti kandžias panelės Vurc pastabas apie tą pjesę.

Dar didesnis netikėtumas Džekui buvo tai, kad salėje, irgi pirmoje eilėje, sėdėjo Alisa su ponia Oustler ir Ema. (Džekas žinojo, kad Lotė budi prie ponios Vikstid mirties patalo, – kitaip Lotė irgi būtų buvusi teatre.) Bet labiausiai Džeką nustebino atėjęs *Mažius*. Jis turbūt kai ką nugirdo, kai Džekas su Ema ant užpakalinės „Linkolno“ sėdynės šnekėjosi apie spektaklį. Ir atėjo ne vienas, o su nepaprastai gražia juodaode moterimi. Mažius turi žmoną arba draugę! Kad ir kas buvo ta Mažiaus moteris, tarp išsiskyrusių mamų ir tėčių – nuolatinių vyresniųjų Šventos Hildos mokinių teatro lankytojų – ji atrodė gerokai per daug, tiesiog pribloškiamai, išsipuošusi. Mažiaus *ponia* vilkėjo gėlėta suknele su gilia iškirpte, o jos skrybėlė – Džeko, žiūrinčio iš užkulisių, nuomone – buvo tarytum kokia papūgos iškamša.

Susirinko tikrai įspūdinga žiūrovų minia, ypač palyginti su publika, kurią Džekas matydavo vaidindamas panelės Vurc inscenizacijose. Bet kai kurios aktorės labai jaudinosi prieš išeidamos į sceną. Madam Ober vaidinanti Penė Hamilton, kurios prancūziškas akcentas taip patiko torontiečiams, baisiausiai susinervino lįsdama į bjauriosios mergaičių palydovės kostiumą. (Vėliau Džekui į galvą vis ateidavo maloni mintis, kad Penė niekaip negalėjo susikaupti ir apsirengti turbūt prisiminusi, kaip jis švirkštelėjo tiesiai jai į kaktą.)

Sandra Stiuart, pagal savo amžių labai maža devintokė, vaidino Sarą – tą dviem kalbomis kalbančią miknę, kuri praranda nekaltybę ant šunų traukiamų rogių ir galiausiai mirtinai sušą-

la. Sandra užkulisiuose susivėmė; tai matydamas ponas Ramzis pasakė:

– Čia tik nervai.

Poną Halidėjų vaidinanti Džinė Džarvis, visa išprakaitavusi su kailinių žvėrelių medžiotojo kostiumu, tarstelėjo:

– Atrodo, kad ne tik.

(Džekas, žinoma, pamanė, kad ponas Ramzis su Džine kalba apie Sandros *vėmalus*.)

Per pirmus du veiksmus Džekas vogčiomis vis žvilgčiojo į Bonę Hamilton, kuri nė karto nepažvelgė jam į akis. Į žiūrovus Džekas tik kelissyk dirstelėjo iš užkulisių. Mažius atrodė patenkintas. Jo ponia sėdėjo nusiėmusi nuo galvos tą savo papūgos iškamšą. Panelė Vurc beveik visą vakarą raukėsi ir kažką burbėjo poniai Makvot. Pilkosios Šmėklos veido išraiška buvo tokia kaip visada – neperprantama. Ponia Oustler, regis, nuobodžiavo – per savo rafinuotą gyvenimą, be abejo, buvo mačiusi geresnių spektaklių. Ema muistėsi ant kėdės; ji stebėjo daugumą repeticijų, todėl dabar jai rūpėjo tik kaip viskas pavyks su krauju.

Kai Džekas-Dženė starto pistoletu dukart šovė į Džinę-Halidėjų, Mažius pašoko ant kojų ir iškėlęs pakratė kumščius. (Panelė Vurc, žinodama, kad tuoj pasigirs šūviai, iš anksto užsidengė ausis.) Alisa, neskaičiusi pjesės ir nieką tenutuokianti apie keblią jos temą, berods vis labiau baisėjosi. Kai pistoletas iššovė, ji krūptelėjo tarsi sužeista.

Pasibaigus antram veiksmui ir nusileidus scenos uždangai, užsidegė šviesos žiūrovų salėje, todėl buvo geriau matyti publika. Bet Džekas iš užkulisių tebežiūrėjo tik į pirmą eilę. Mažius niekaip negalėjo nusiraminti po šaudymo. Ema kramtė gumą. Panelė Vurc, regis, ilgai ir nuobodžiai dėstė kritišką savo nuomonę apie šią pjesę – ir, be abejo, apie tokią temą, kaip menstruacijos, apskritai – nė žodžio nepratariančiai poniai Makvot. Alisa su ponia Oustler laikėsi susikabinusios už rankų.

Kodėl jos susikabinusios? – galvojo Džekas. Jis žinojo, kad susiėmusios rankomis dažnai vaikšto olandės ir kitos europietės, tačiau dar nebuvo matęs, kad taip darytų *kanadietės*, – išskyrus kai kurias Šventos Hildos mokyklos mokines. *Jaunos*

moterys arba mergaitės kartais laikosi už rankų, bet ne Alisos ir Leslės Oustler amžiaus moterys. Negana to, Emos mama buvo nusispyrusi batelius. Viena basa pėda, mažesne negu Emos, ji švelniai braukė Alisai per pliką blauzdą. Džekas nieko nesuvokdamas stebėjo tokį keistą jų elgesį. Jis dar nebuvo permatęs to, ką Ema permatys anksčiau už jį: *kodėl* jo mama su ponia Oustler nori gyventi vienidvi tokiame dideliame name; tai, kad Ema su Džeku būtų „nekoks derinys", buvo ne svarbiausia priežastis.

Priėjęs ponas Ramzis sutrukdė Džekui toliau iš užkulisių apžiūrinėti publiką – jau buvo laikas pririšti berniukui prie juosmens kraujo maišelį, be to, Džekui jau reikėjo rengtis teisiamosios suknele. Galbūt Džekas turėjo atrodyti panašus į Žaną d'Ark, nors buvo aišku, jog jam (kad ir apsikraujavusiam scenoje) viskas baigsis geriau negu vargšei Žanai. Siaura maišinio audeklo suknelė buvo rusvai gelsvos – bulvių – spalvos. Ponas Ramzis Džeką patikino, kad kraujas geriausiai matysis tokiame neutraliame fone. Su šaltu ir lipniu plastikiniu maišeliu, po suknele besiliečiančiu prie nuogo pilvo, Džekas iš pradžių jautėsi nei šiaip, nei taip. Nors tas maišelis nebuvo labai didelis, ponas Ramzis nerimavo, kad žiūrovai gali pamanyti, jog Džeko vaidinama Dženė *nėščia*. Todėl jis atpalaidavo mazgą maišelio viršuje, norėdamas išleisti orą, jeigu jo ten yra. Gal po to skystis ir pradėjo po truputį sunktis, tačiau Džekas tai pajuto tik atsisėdęs į liudytojo vietą duoti parodymų. Jis manėsi prakaituojąs. Bet per vieną jo koją žemyn sruveno kraujas, arba raudonais maistiniais dažais nuspalvintas vanduo, – ne prakaitas. Džekas, neseniai patyręs kone mirtiną ejakuliaciją, išsigando, kad kraujuoja jo *penis*. Paskui suprato, jog čia iš maišelio varvantis raudonas vanduo, ir ėmė nerimauti, ar likusio kraujo pakaks svarbiausiai *pliūptelėjimo* scenai.

Po spektaklio ponas Ramzis gyrė Džeką, kad jis taip įtikimai, pasak pono Ramzio, „rengėsi" pašokti ant kojų, suklykti ir įspūdingai paplūsti krauju, – kad taip muistėsi ant liudytojo kėdės, tarsi jam, nors jis to dar nežino, jau būtų prasidėjusios pirmosios mėnesinės. Tačiau taip ir *buvo*!

Parodymus Dženė davė vis užsikirsdama; ponas Ramzis tokį miksėjimą vėliau pavadino „nuostabiu“, – bet patikimoji suflerė, Bonė Hamilton, dėl to net pakėlė akis nuo ant kelių laikomo teksto ir labai susirūpinusi pažvelgė į Dženę vaidinantį Džeką. (Iš jos lūpų Džekas galėjo išskaityti savo dar neištartus žodžius.) Jis matė, jog ir žiūrovai jau sėdi kaip ant adatų, ir tikėjosi, kad nė vienas iš jų neįžiūrės plonytės kraujo srovelės. Bet Mažius ją pastebėjo. Tas vargšas vyrukas nebuvo nuolatinis teatro lankytojas; šįkart jis atėjo tik todėl, kad jam patiko Džekas. Mažius nieko nežinojo apie butaforiją – baisiai nustebo, išvydęs ginklą. O dabar jis matė, kad Džekas *kraujuoja*, – gal iš didelės įtampos, arba jam hemorojus, o gal užkulisiuose kuri nors iš tų vyresnių mergaičių jį sužeidė kokiu aštriu daiktu? Džekui iki svarbiausios akimirkos buvo likę vos keli žodžiai, kai Mažius pakilo iš savo vietos ir, rodydamas pirštu, sušuko:

– Džekai, tau bėga *kraujas*, ponaiti!

Čia jau buvo tai, ko panelė Vurc labiausiai bijojo, – *improvizacija*. Džekas daug negalvodamas nusprendė praleisti likusią parodymų dalį; tai supratusi Bonė Hamilton tik žioptelėjo. Bet jis jau kraujavo. Argi kraujas, ir Dženės reakcija, kai jį pamato, nėra geriausias nekaltumo įrodymas? Džekas pašoko ant kojų ir abiem kumščiais sudavė per varvantį raudono vandens maišelį. Tačiau kraujo jau buvo ištekėję daugiau, negu Džekas manė; maišelis nebebuvo toks pilnas, kad lengvai pratrūktų. Meilutė Dženė daužė ir daužė kumščiais sau per pilvo apačią. Paskutinį kartą trinktelėjo gal per smarkiai; nuo to smūgio Džekas-Dženė net susirietė. Maišelis plyšo taip garsiai, tarsi būtų nutrūkusi kokia sausgyslė; kraujas tuoj pat išsiliejo po bulvių spalvos suknele.

– Džekai, dabar *dar labiau*, ponaiti! – riktelėjo Mažius.

Bet įsijautęs Džekas tą akimirką galvojo tik apie savo svarbiausią žiūrovą. Jis klykė ir klykė. Surištus riešus iškėlė virš galvos; kraujas nuo plaštakų lašėjo jam ant veido. Atrodė, kad tai ne gerokai vėluojančios pirmosios mėnesinės, o mirtinas kraujoplūdis. Kažkas iš prisiekusiųjų (viena iš tų dviejų moterų) turėjo pasakyti, jog tai neabejotinai pirmosios Dženės mėnesinės,

bet Džekas tų žodžių neišgirdo. Jų, be abejo, negirdėjo ir žiūrovai. Net Bonė, suflerė, liovėsi sufleravusi. Džekas staugė kaip mirtį pranašaujanti šmėkla.

Jį išsiųs į *Meiną*! Sėkla jam ištryško ne tik dėl to, kad jį traukia Bonės Hamilton skausmas, bet ir todėl, kad jis seniai žavisi Emos Oustler ūsais – ir *vos nenumirė*, sulaikęs kvėpavimą, kai bučiavo Emą! Ponia Vikstid jau guli mirties patale. Lotė laivu plauks atgal į Princo Edvardo salą. Buvo aišku, kad Džeko gyvenimas tuoj pasikeis, dar kartą. Jis niekaip negalėjo nustoti klykęs. Džekas-Džienė plūdo krauju kaip mergaitė, vienu kartu sulaukusi *penkerių* pirmųjų mėnesinių!

Iš susižavėjusios panelės Vurc veido išraiškos buvo matyti, kad ji, baisiausiai apstulbinta, staiga praregėjo: suprato, jog anksčiau dėl savo literatūrinio snobizmo deramai neįvertino nei Džeko sugebėjimo improvizuoti, nei *Paštu užsisakytos nuotakos Šiaurės Vakarų teritorijose* pastatymo galimybių. Visi aktoriai sustingo iš nuostabos. Užkulisiuose Sandra Stiuart vėl susivėmė. (Džinė Džarvis, dabar jau nužudytas ponas Halidėjus, pareiškė, jog dėl to kaltas Džekas.)

Ema liovėsi kramčiusi gumą – taip ir liko prasižiojusi. Net poniai Oustler visas tas kraujas ir klyksmas, regis, padarė įspūdį. Mažiaus ponia gniaužė savo skrybėlę tarsi norėdama nusmaugti papūgą. Džekas ne iš karto pastebėjo, kad Mažius užšoko ant scenos jam padėti. Jis toliau klykė ir kraujavo. Apie savo svarbiausią žiūrovą nebegalvojo tik pažvelgęs į mamą.

Alisai pastaruoju laiku nebuvo lengva. Ji neseniai sugavo Džeką mėginant po antklode vogčiomis žvilgtelėti į jos cezario pjūvio randą. Miegamojo prieblandoje Džekas jo taip ir nepamatė. Teisinosi norėjęs tik pažiūrėti, ar jai pjovė palei bikinio liniją, kaip Leslei Oustler, ar vertikaliai.

– Tai asmeniška, Džekai, – ne tavo reikalas! – suriko mama. Bet kodėl ji taip susinervino?

Sėdėdama Šventos Hildos teatre, pirmoje eilėje, Alisa tikriausiai prisiminė tą nesmagią akimirką – arba galvojo apie tai, kad ponia Vikstid jau miršta ir netrukus jie nebeturės Lotės. (Arba

mąstė apie ateitį – apie persikraustymą pas ponią Oustler, be viso kito.)

Netgi klykdamas ir kraujuodamas scenoje, Džekas suprato, kad jo mama, kaip ir Mažius, nėra tikra teatro mėgėja. Ji manėsi jau mačiusi, kaip jis vaidina, tačiau *tokios* vaidybos tikrai nesitikėjo. Dabar sėdėjo prasižiojusi taip pat kaip Ema, sugniaužtais kumščiais spausdama sau smilkinius, tvirtai suglaudusi kelius, tarsi *ji* būtų kraujavusi. Džekas, kadangi pats klykė, negirdėjo jos verksmo. Tik matė, kad jos skruostais plūsta ašaros. Ji verkė ir verkė – nesulaikomai, tiesiog isteriškai. Leslė Oustler visaip stengėsi ją nuraminti. Ema nebežiūrėjo į Džeką, ji nustebusi spoksojo į Alisą.

– Man nieko neatsitiko, – pasakė Džekas Mažiui, kuris, paėmęs jį ant rankų, jau šaukė, kad kas nors pakviestų gydytoją. – Čiagi *spektaklis*, Mažiau.

– Ponaiti, tu netekai *šitiek* kraujo! – tarė Mažius; bet Džekas negalėjo atitraukti akių nuo mamos.

– Oi, Džeki, Džeki, – verkė ji. – Atleisk, man, Džekai, – atleisk!

– Man viskas gerai, mama, – mėgino pasakyti Džekas, tačiau ji jo negirdėjo. Jam buvo sunku perrėkti aplodismentus, žiūrovams atsistojus virtusius griausmingomis ovacijomis. (Plojo net panelė Vurc.) Visi aktoriai stovėjo scenoje, kartu su Mažiumi ir Džeku. Dabar visiems reikėjo nusilenkti, bet Mažius Džeką tebelaikė ant rankų.

– Čia tik raudonais dažais nuspalvintas vanduo, Mažiau, – pašnibždėjo Džekas tam dičkiui į ausį. – *Butaforija.* Iš tiesų aš nekraujuoju.

– Velniai griebtų, ponaiti! – susinepatogino Mažius. – Ką man dabar daryti?

– Gal pamėgink nusilenkti, – patarė jam berniukas. Mažius, nepaleisdamas Džeko iš glėbio, nusilenkė.

Vėliau, pirmadienį, ponas Ramzis pasiteiravo, ar negalėtų pakviesti Mažiaus dalyvauti ir kituose spektakliuose, bet Mažius nieku gyvu nenorėjo dar kartą to patirti. (Po daugelio metų jis Džekui prisipažino, kad taip ir neatsigavo po ano atsitikimo.)

Džekas matė, kad Pilkoji Šmėkla stebuklingai išdygo prie jo mamos. Kaip patikima karo seselė, ponia Makvot irgi mėgino nuraminti Alisą, tačiau net Pilkoji Šmėkla nieko negalėjo padaryti. Triukšmas užgožė Alisos kūkčiojimą, bet Džekas vis dar matė persimainiusį jos veidą. Iš lūpų suprato, kad ji tebekartoja jo vardą ir vis prašo atleisti.

Džekas norėjo jos paklausti, ar dabar jie bus nemokamai gyvenantys ponios Oustler nuomininkai – ir, jeigu jau kalbės apie „nemokamus" dalykus, ar ji padarė Emos mamai nemokamą tatuiruotę. Bet matydamas, kaip mama suskydo, sujaudinta jo suvaidintos Meilutės Dženės, jis nusprendė nieko neklausinėti. Netgi nežinodamas, kokie iš tikrųjų yra mamos santykiai su Lesle Oustler, Džekas jautė, kad šiame pasaulyje niekas nieko (nieko svarbaus) negauna *nemokamai.*

Nors žiūrovai tebeplojo, Džekas, ko gero, būtų vėl pratrūkęs klykti, – bet staiga nusileido scenos uždanga, ir jis pasijuto esąs užkulisiuose, vis dar Mažiaus glėbyje. Mažius dirstelėjo į iš viršaus krintančią uždangą lyg baimindamasis dar vienos scenarijuje nenumatytos nelaimės. Bet kai juos apspito daugybė mergaičių, jis nurimo ir pasveikino puikiai vaidinusį Džeką. Tik tada Mažius pagaliau pastatė berniuką ant grindų.

– Džekai Bernsai! – šaukė ponas Ramzis. – Visos paštu užsisakytos nuotakos turėtų būti tau dėkingos! – Džekas pastebėjo, kad ponas Ramzis rankose laiko fotoaparatą; jis fotografavo Džeką su Dženės suknele.

– Gali šaudyti į mane, kai tik panorėsi, Džekai, – pernelyg garsiai sušnibždėjo Džinė Džarvis jam į ausį.

Tai nugirdusi Penė Hamilton, kuri taip kvailai prikišo kaktą, kai jis kone mirdamas švirkštelėjo, pasakė:

– Taigi, Džekai, yra šansų, kad šaudai ne tuščiais.

– Ką?

– Atstokit nuo jo, – tarė Ema Oustler. Ji kažkaip prasibrovė į užkulisius ir dabar stovėjo globėjiškai apkabinusi Džeką per pečius.

Užkulisiuose Džekas pamatė ir tą nerimastingą veidą, kuris jam vis vaidensis ateityje. Bonė Hamilton žiūrėjo į jį iš tolo, tarsi

nedrįsdama prieiti arčiau. Ji jau niekam nieko nebesufleravo, bet iš virpančių jos lūpų Džekas suprato, ką ji nori pasakyti.

– *Matai?* – šnipštelėjo jis Emai į ausį. – Matai, kaip Bonė į mane žiūri? *Tai* ir turiu omeny.

Tačiau tokią akimirką, visiems garsiai klegant, Ema negirdėjo, ką jis sako, – arba buvo pernelyg užsiėmusi: gynė jį nuo kitų mergaičių.

– Žinai ką, pupuli? – tarė Ema. – Gal ne taip jau blogai, kad tu keliausi į berniukų mokyklą Meine.

– Kodėl?

Jam dar reikėjo nusivalyti grimą ir sceninius lūpų dažus, – ką jau kalbėti apie kraują. Režisierius, ponas Ramzis, tas neūžauga vikingas, niekaip negalėjo liautis stripinėjęs aplinkui.

– Kaip tik tada, kai jau ėmiau manyti, kad Abigailė Kuk gal kiek *pasenusi*... – šnekėjo ponas Ramzis panelei Vurc, atėjusiai (su ašaromis akyse) jo pasveikinti.

Senosios Emos bičiulės, Vendė Holton ir Šarlotė Barford, irgi atskubėjo į užkulisius.

– Jei man kada būtų tokios mėnesinės, turbūt *pakratyčiau kojas*, – pasakė Džekui Vendė. Šarlotė Barford rijo jį akimis kaip kokį be priežiūros paliktą užkandį.

Mažius, nors buvo stambokas vyriškis, – be to, paskutinę akimirką taip svariai prisidėjęs prie pjesės pastatymo, – sugebėjo išsmukti niekieno nepastebėtas. Aiškiai matomą motinos sielvartą po pavykusios premjeros kilusiame džiaugsmingame šurmulyje Džekas tiesiog nustūmė į pasąmonę. Bet Šventos Hildos mokykloje jis turėjo savotišką sąžinės balsą – ponią Makvot. Lyg varžydamasi su Džeku, kuriam taip pasisekė, Pilkoji Šmėkla kaip visada įspūdingai atsirado šalia jo – berniukui net užėmė kvapą. Jeigu jis dar būtų turėjęs bent kiek kraujo, tikriausiai būtų vėl juo paplūdęs. Jeigu jam nuo klyksmo nebūtų taip skaudėjusi gerklė, būtų vėl suklykęs – dar garsiau.

Džekas su Ema jau rengėsi eiti namo. „Pirmąkart *nakvosim drauge*, meiluti!“ – tą vakarą pranešė jam Ema. Dabar ji buvo išėjusi iš užkulisių susirasti mamos, kuri lūkuriavo su Alisa. Džekas per kažkokį stebuklą, nors ir neilgam, užkulisiuose liko

vienas. Net jo mieliausioji suflerė buvo patyliukais kažkur pradingusi – bent kartą niekas nematė jos iššlubuojant.

Kaip tik tada Pilkoji Šmėkla ir išdygo prie Džeko – šaltomis rankomis suėmė jį už abiejų riešų, už tų vietų, kur jie buvo surišti.

– Gerai pasirodei, Džekai, – tyliai tarė ponia Makvot. – Tačiau tu dar turi kai ką padaryti. Na... ne scenoje, – sušnibždėjo.

– Ką padaryti? – nesuprato Džekas.

– Rūpinkis savo *mama*, Džekai. Paskui jausies kaltas... jei nesirūpinsi.

– O! (*Kaip* turėčiau ja rūpintis? – norėjo paklausti Džekas. – *Kodėl*?) Bet Pilkoji Šmėkla, kuri beveik visada taip elgdavosi, jau buvo išnykusi.

Džekas pajuto, kaip ne sykį pajus ir vėliau, po daugelio metų, kad užkulisiai kartais būna tamsūs ir niūrūs – kai išeina žiūrovai bei kiti aktoriai ir lieki vienas. Džeko Bernso niekas negalėjo net lyginti su paštu užsisakyta nuotaka, tačiau tas kruvinas pagrindinis vaidmuo pono Ramzio režisuotame spektaklyje buvo jo *startas*.

14

Ponia Mašado

Užaugę berniukai buvusių Šventos Hildos mokinių susitikimuose paprastai nedalyvaudavo. Koks čia gali būti klasės susitikimas, jei nebaigei tos mokyklos? O Šventos Hildos berniukai iš mokyklos išeidavo po keturių klasių – be jokių iškilmių.

Lusinda Fleming nenuilsdama rengdavo savo klasės susitikimus Šventos Hildos mokykloje – toje baigiamojoje klasėje būtų mokęsis ir Džekas, jei būtų buvęs mergaitė. Morina Jap, kurios santuokinės pavardės niekas taip ir nesužinojo, atvykdavo į visus bendraklasių susitikimus – netgi nesukaktiniais metais. Dvynės But irgi nepraleisdavo nė vieno susitikimo ir visada juose dalyvaudavo drauge. Bet Lusinda savo kalėdiniuose laiškuose nė karto neužsiminė apie seserų But čiulpsėjimą lūpomis. (Džekas vis galvodavo, ar jiedvi taip tebečiulpsi, lyg žįsdamos antklodę.)

Karolina Frenč susitikimuose nesirodydavo. Gal ji dar kartais ir patuksėdavo kulnais, bet jau viena. Priešiškasis jos brolis dvynys, Gordonas, žuvo plaukiodamas valtimi – netrukus po to, kai išėjo iš Šventos Hildos mokyklos, kai Džekas dar mokėsi kitur. Džekui atrodė keista, kad galima taip ilgėtis beveik nepažįstamų žmonių – netgi tų, kurie kadaise nelabai patiko.

Paskutinė mokslo metų diena, tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt penktųjų pavasarį, Džekui buvo įdomi tuo, kad ne tik Ema Oustler, bet ir ponia Makvot išlydėdama paėjėjo su juo iki „Linkolno“, stovinčio prie durų iš Roseterio kelio pusės kuriame, neišjungęs variklio, jo pareigingai laukė Mažius. Toks buvo ponios Vikstid priešmirtinis noras: kad Mažius ir toliau vežiotų Džeką, kol šis mokysis Šventos Hildos mokykloje.

Ema su Džeku šmurkštelėję įsitaisė ant užpakalinės „Linkolno“ sėdynės, tarsi nė negalvodami apie jokias gyvenimo permainas. Mažius ašarojo. *Jo* gyvenimas irgi keitėsi – galima sakyti, po ponios Vikstid mirties ir skubaus Lotės išvykimo į Princo Edvardo salą, *jau* buvo pasikeitęs. Pilkoji Šmėkla pasilenkė prie atviro automobilio lango ir vėsia ranka paglostė Džekui skruostą – lyg žiemos šalčiu dvelktelėjo žydintį pavasarį.

– Tu gali... man *rašyti*, Džekai, – tarė ponia Makvot. – Tiesą sakant, aš... *norėčiau*, kad rašytum.

– Gerai, ponia Makvot, – linktelėjo berniukas. Mažius tebekūkčiojo, kai „Linkolnas“ pajudėjo.

– Rašyk ir man, pupuli, – pasakė Ema.

– Būk atsargus, ponaiti, – sušniurkščiojo Mažius. – Užsiaugink akis pakaušy ir saugok savo subinę!

Džekas sėdėjo ant užpakalinės sėdynės netardamas nė žodžio – kaip ir tada, kai važiavo į ponios Vikstid laidotuves ir iš jų. Jo mama tada neužsičiaupdama šnekėjo, kad ateinanti vasara bus „ne atostogos“. Sakėsi nusprendusi parengti Džeką išvykimui į tą toli esančią mokyklą. „Turi išmokti bendrauti su *berniukais*, Džekai.“

Alisa, kurios nuomonė, kad sūnus nesportiškas, buvo gal pernelyg pesimistiška, bet iš esmės teisinga, pagalbos kreipėsi į keturis tatuiruotus vyrus, savo klientus, kad šie pamokytų Džeką vyriško savigynos meno. Kokios savigynos norėtų mokytis, jis galįs pasirinkti pats.

Trys iš tų jos tatuiruotų vyrų buvo rusai – vienas iš Ukrainos ir du iš Baltarusijos. Visi imtynininkai. O ketvirtasis – kikboksininkas iš Tailando, eksčempionas, buvęs „Misteris Bankokas“, kaip kovotojas, pasivadinęs Krungu. „Misteris Bankokas“ ir im-

tynininkas iš Ukrainos, – pavarde Ševčenka, bet Alisa jį vadino tiesiog Čenka, – buvo jau pagyvenę ir nuplikę. Krungas ant abiejų skruostų turėjo ištatuiruotus raidės V pavidalo ašmenis, o Čenka – dantis šiepiantį vilką ant pliko viršugalvio. (Kai Čenka nusilenkdavo priešininkui, šis pamatydavo tą nedraugiškai nusiteikusį vilką.)

„Manau, kad tai ukrainietiška tatuiruotė“, – pasakė Džekui Alisa, neslėpdama pasibjaurėjimo. Krungo ašmenys ant veido, anot Alisos, buvo „iš Tailando“. Ant krūtinių abu vyrai turėjo plyšusias širdis. Ištatuiruotas Dukters Alisos – Džekas ir pats tai matė.

Senoje, nešvarioje sporto salėje Batersto gatvėje lankėsi gal daugiau kikboksininkų negu imtynininkų. Dauguma klientų buvo juodukai ir azijiečiai, bet ateidavo ir keli portugalai bei italai. Tuodu vaikinai iš Baltarusijos buvo taksi vairuotojai, gimę Minske, – „minskiečiai“, kaip juos vadino Čenka. Borisas Ginkevičius ir Pavelas Markevičius nebuvo labai išsimarginę tatuiruotėmis, bet puikūs imtynininkai; juos treniravo Čenka.

Borisas ir Pavelas turėjo tatuiruotes daugelio imtynininkų mėgstamoje vietoje – aukštai ant nugaros, tarp menčių, kad būtų matyti virš triko. Borisas buvo išsitatuiravęs kinų hieroglifą, reiškiantį sėkmę, kurį pamatęs Džekas iškart atpažino, jog tai viena iš naujausių mamos sukurtų tatuiruočių. Pavelas tarp menčių turėjo ištatuiruotą chirurginį instrumentą (laikiklį) – ploną, nusmailintą kabliuką su rankenėle. Tokiu laikikliu, kaip Džekui paaiškino pats Pavelas, dažniausiai sugriebiamos ir prilaikomos arterijos.

Senosios sporto salės sienas puošė Dukters Alisos ir Kino piešinių pavyzdžiai – tai buvo viena iš nedaugelio vietų Toronte, kur Kinas reklamavo savo saloną. Net veidrodžiai priešais sunkumų kilnojimo treniruoklius buvo apkraštuoti Alisos plyšusiomis širdimis, o vyrų persirengimo kambaryje kabojo jos „Žmogaus pražūties“ paveikslėliai, bet pačioje salėje daugiausia buvo visokių kinų hieroglifų. Džekas atpažino ilgaamžiškumo ženklą ir penkis šikšnosparnius, simbolizuojančius vadina-

mąsias penkias likimo dovanas. Čia buvo ir ypatingasis Kino skeptras, tas trumpas kardas, kurio reikšmė – „kad viskas būtų, kaip tu nori".

Džekas mamai buvo sakęs, jog tas skeptras – jo mėgstamiausias iš visų Kino piešinių. „Nė nesvajok", – tada atkirto Alisa. Berniukui patiko ir pirštų pavidalo citrono žiedas, žinomas kaip „Budos ranka", kurį arba Alisa, arba Kinas buvo ištatuiravęs Krungui ant šlaunies.

Ant senosios sporto salės sienų buvo ir kinų hieroglifų, reiškiančių elnią, ir laimingąjį šešetą, – ir dar bijūno simbolis, ir kiniška vaza, ir karpis, šokinėjantis virš drakono vartų. Vadinamieji drakono vartai yra krioklys; karpis šoka prieš srovę, virš krioklio, ir ore tampa drakonu. Tokia tatuiruotė užima visą nugarą; kad ją padarytum, prireikia kelių dienų, kartais netgi savaičių. Alisa sakė, kad kai kuriems žmonėms, išsitatuiravusiems visą nugarą, nuolat būna šalta, bet Tatu Olė dėl to su ja ginčijosi. Olė tvirtino, kad šaltis krečia tik tuos, kurie išsitatuiravę visą kūną, ir tai ne visus. (Alisa teigė, kad šąla *dauguma* visą kūną išsitatuiravusių žmonių.)

Toje Batersto gatvėje esančioje sporto salėje buvo ir Mėnulio deivė, ir vadinamoji Vakarų karalienė motina – daosistai tiki, kad ji gali padaryti žmogų nemirtingą. Ten buvo ir kinų hieroglifas, reiškiantis dvigubą laimę, kurio Alisa niekam netatuiravo; tai savotiškas santuokos sinonimas, o ji santuoka nebetikėjo.

Ta aptriušusi sporto salė seniau buvo kilimų parduotuvė. Didžiulės vitrinos, išeinančios į Batersto gatvę, ir dabar pritraukdavo smalsesnius praeivius. Daugelis to rajono gyventojų žinojo, kad buvęs „Misteris Bankokas" moko kikbokso. Krungas, nors ir su raidės V pavidalo ašmenimis ant skruostų bei „Budos ranka" ant šlaunies, buvo mokinių labai mėgstamas mokytojas. Jis turėjo kelias visų lygių kikbokso grupes. Džeką, žinoma, priėmė į pradedančiųjų grupę; kadangi berniukas buvo dar mažas ir lengvas, jam tinkamos treniruočių partnerės galėjo būti tik moterys.

Mama Džeką atidavė į patikimas „Misterio Bankoko" rankas (tikriau sakant, *kojas*), kad jis išmoktų apsiginti nuo tokių sil-

pnesniuosius bauginančių mušeikų, kokie, kaip manoma, būna tam tikro amžiaus berniukai – ypač berniukų mokyklose. Tačiau aplinkybės susiklostė taip, kad pavojingiausios Džeko priešininkės vėl buvo už jį vyresnės moterys. Kai jis vienos storašiknės jamaikietės paklausė, ar ji pažįsta jo draugą Mažių, ši atšovė: „Tavo mažius man nerūpi, ponaiti." Džekas lengviau atsiduso, supratęs, jog ji per sunki, kad galėtų būti jo treniruočių partnere.

Jis buvo suporuotas su keturiasdešimt kelerių metų portugale, ponia Mašado, kuri jam papasakojo, kad suaugę jos vaikai išsikraustė gyventi kitur ir ji liko niekieno nesaugoma nuo ją vis užpuldinėjančio buvusio vyro. Ponia Mašado guodėsi turinti nuolat keisti buto durų užraktus. Jos buvęs vyras ir toliau reikalaująs, kad ji „atliktų žmonos pareigas", nors ji jam nebe žmona. Kadangi jis jau ne kartą buvo įsiveržęs į jos butą, kad ją išprievartautų arba kad sumuštų, ponia Mašado nusprendusi mokytis apsiginti.

Dėl panašių priežasčių visos Krungo pradedančiųjų grupės moterys ypač norėjo išmokti koja smūgiuoti į paslėpsnį. (Džekui ponia Mašado spirdama vis pataikydavo į krūtinę arba į kaklą.) Buvęs „Misteris Bankokas" laikėsi nuomonės, kad spirti į paslėpsnį „negražu"; tačiau ir Džekui, ir pradedančiųjų grupės moterims, besimokančioms smūgiuoti į tą vietą, labiausiai rūpėjo kas kita, ne kikbokso *grožis*. Žinodamas, kad tikriausiai reikės gintis nuo priekabių ieškančių vyresnių berniukų, Džekas mielai mokėsi koja smūgiuoti į paslėpsnį.

Treniruotis su ponia Mašado jam buvo nelengva. Ta mažaūgė, bet kūninga moteris – šiurkščiais, žvilgančiais juodais plaukais ir žemai nukarusiomis krūtimis – beveik kiekvieną kartą, kai berniukas taikydavosi jai spirti, jam sukliudydavo atkišdama storą šlaunį arba, pasisukusi šonu, atremdavo jo smūgius plačiais klubais. Ji buvo tikrai neaukšta, tačiau Džekas dar mažesnis – tik keturių pėdų ir aštuonių colių* ūgio. O svėrė jis tik septyniasdešimt penkis svarus**. Ponia Mašado buvo penkių pėdų

* 142 cm (*Vert. past.*)

** 34 kg (*Vert. past.*)

ir dviejų colių* ūgio ir svėrė šimtą penkiasdešimt**. Kojomis ji smūgiavo daug smarkiau negu jis.

– Gal tau geriau sektųsi eiti su ja *imtynių*, – patarė Džekui Čenka. – Tik stenkis neatsidurti *po* ja.

Čenka gerbė Krungą bei kikbokso jau pramokusius sporto salės lankytojus, bet į Krungo pradedančiųjų grupės moteris – ir į ponią Mašado – žiūrėjo su panieka. Ponia Mašado spardėsi smarkiai, bet nebuvo pakankamai judri. Čenka manė, kad ji tikrai neapsigintų nuo savo buvusio vyro jį spardydama. Nebent jai pavyktų jį suluošinti pirmu spyriu; o jei gerai nepataikytų, kova būtų baigta. Čenkos nuomone, poniai Mašado verčiau reikėjo mokytis imtynių.

O dėl galimos Džeko savigynos, tai Čenka sakė, kad berniukas turbūt negalės apsiginti – nei smūgiuodamas kojomis, nei imdamasis, – kol nebus keliais coliais aukštesnis ir nepriaugs dar bent penkiasdešimties ar septyniasdešimt penkių svarų.

– *Kol kas* tavo mama, regis, veltui leidžia pinigus, – pasakė Džekui Čenka – tada jau buvo praėjusi kokia savaitė nuo tos dienos, kai Džekas su ponia Mašado pradėjo vienas kitą spardyti.

Bet argi tai ne ponios Oustler pinigai? (Džekas įtarė, kad *ji* savo pinigus leidžia ne veltui.) Leslė Oustler rytais jį nuveždavo į sporto salę Batersto gatvėje, kai jo mama dar nebūdavo atsikėlusi. Džekas ten praleisdavo visą dieną. Mokydavosi kikbokso su ponia Mašado, paskui po penkias minutes nesustodamas šokinėdavo tai ant vienos, tai ant kitos kojos, atlikdavo daugybę raumenų tempimo pratimų, – kad galėtų nuosekliai smūgiuoti kojomis virš savo pečių lygio neprarasdamas pusiausvyros.

Džekas su Čenka išvyniodavo kilimus, juos dezinfekuodavo ir sausai nušluostydavo. Jis kikboksininkams bei imtynininkams atnešdavo švarių rankšluosčių, geriamo vandens buteliukų ir į keturias dalis supjaustytų apelsinų. Kai popietei įpusėjus ateidavo minskiečiai, Džekas su Čenka sėdėdavo ant kilimo krašto ir žiūrėdavo, kaip Borisas su Pavelu minko vienas kitą. Abu tie

* 157,4 cm (*Vert. past.*)

** 68 kg (*Vert. past.*)

vaikinai buvo maždaug tokio svorio kaip ponia Mašado, bet liekni – du labai stiprūs taksi vairuotojai, abu bebaigiantys arba neseniai peržengę trečią dešimtį. Čenkos ausys buvo labiausiai nukentėjusios, gumbuotos kaip žiediniai kopūstai, o Borisas su Pavelu atrodė lyg be kaklų ir vietoj antakių turėjo tik kažkokius rumbus, be to, ir minskiečių ausys pūpsojo tarytum nevienodi tešlos gumulai – ne ką panašesnės į ausis negu Čenkos.

Imtynių veiksmai, kurių Džekas mokėsi, buvo patys paprasčiausi – dauguma jų gynybiniai. Rusiškas rankos suėmimas ir galvos suėmimas kabliu iš priekio, trijų ketvirčių nelsono veiksmas ir laikymas už veido. Atsidūręs viršuje, Borisas būdavo labai pavojingas, jeigu jam pavykdavo užgulti priešininką skersai; iš stovimos padėties Pavelas atlikdavo neblogą „panėrimą", dar geresnį rankos tempimą ir tiesiog meistriškai suimdavo varžovą už kulkšnies. Čenka priešininką dažniausiai pargriaudavo suėmęs per tarpukojį, bet Borisui su Pavelu labiau patiko paprastas vienos kojos suėmimas. Čenka mėgo ir permetimą per šoną, bet tik jei varžovas maždaug tokio pat ūgio. Džeko ūgio sportininkų Batersto gatvės salėje nebuvo. Jis neturėjo su kuo imtis – tik mokėsi atlikti įvairius imtynių veiksmus su Čenka, Pavelu ir Borisu.

Kartais, kai ponia Mašado, pratindamasi koja smūgiuoti į paslėpsnį, itin gerai pataikydavo Džekui į krūtinę arba į kaklą, – ypač kai nuo smūgio berniukui net užimdavo kvapą, – jam pasisekdavo ją prikalbinti „pasivolioti" su juo ant imtynių kilimo. Permetimui per šoną ji buvo per aukšta, bet Džekas galėdavo kad ir visą dieną laikyti ją suėmęs už kulkšnies – ponia Mašado dėl to labai suirzdavo, – o jeigu kaip nors ją pargriaudavo, tai neleisdavo atsistoti, užgulęs skersai. Ji nepajėgdavo ištrūkti.

Teisybės dėlei Čenka išmokė ponią Mašado staigiai numesti priešininką ant kilimo; kai ji numesdavo Džeką ant visų keturių, jis nesugebėdavo išsilaisvinti. (Būdama septyniasdešimt penkiais svarais sunkesnė, ji tiesiog gulėdavo ant berniuko ir sunkiai šnopuodavo.) „Ha!" – sušukdavo jį numetusi – tokiu pat šūksniu ponia Mašado išreikšdavo džiaugsmą ir gerai įspyrusi priešininkui į paslėpsnį.

Gal Džekas bent kiek ir pramoko gintis, bet neturėjo kaip to patikrinti. Dienai baigiantis, jį negailestingai užpuldavo Ema – ant svetainėje stovinčios sofos, arba ant kilimo, arba savo miegamajame, arba kuriame nors svečių kambaryje; dviejuose iš jų tą vasarą gyveno Džekas su mama. Ema, jau septyniolikos metų, buvo ir aukštesnė, ir sunkesnė už ponią Mašado. Ema galėjo sumalti Džeką į miltus. Niekas, ko jis išmoko, jam nepadėdavo apsiginti nuo jos; tai buvo baisus smūgis jo pasitikėjimui savimi.

Birželio viduryje ponia Oustler išsiuntė Emą į, anot jos, svorio reguliavimo stovyklą Kalifornijoje. „Į storulių fermą", kaip pasakė Ema. Džekas niekada nemanė, kad Ema stora, tačiau ponios Oustler nuomonė buvo kitokia. Emai turbūt pasidarė dar sunkiau neprarasti savigarbos, kai jų namuose apsigyveno liekna ir patraukli Alisa, nors Alisa anaiptol nebuvo tokia smulki kaip Leslė Oustler.

Tai buvo dviejų savaičių svorio metimo programa – vargšė Ema! – ir tam laikui buvo pasamdyta ponia Mašado, kad kasdien virtų Džekui pietus ir jį prižiūrėtų, kol jo mama su ponia Oustler grįš namo (paprastai, kai jiedvi parsirasdavo, ponia Mašado jau seniai būdavo paguldžiusi berniuką miegoti). Taigi Džeko kikbokso treniruočių partnerė ir, retkarčiais, priešininkė ant imtynių kilimo tapo jo aukle – labai jau keistu Lotės pakaitalu.

Kai ateidavo nustatytas laikas gulti, ponia Mašado su Džeku dar šiek tiek pasitreniruodavo – nesueidami į sąlytį, „be baigiamųjų judesių", kaip būtų pasakęs Čenka, – o paskui ponia Mašado Džeką paguldydavo, bet duris į svečių sparno vestibiulį palikdavo atviras ir neužgesindavo kitame koridoriaus gale degančios šviesos. Prieš užmigdamas Džekas dažnai girdėdavo ponią Mašado kalbant telefonu. Ji kalbėdavo portugališkai – tarytum su kuriuo nors iš savo suaugusių ir „kitur" išsikrausčiusių vaikų. Jie turbūt gyveno ne per toliausiai, Toronte; pokalbiai būdavo ilgi, taigi tikriausiai vietiniai. Neretai ponia Mašado baigdavo kalbėti pravirkusi.

Džekas užmigdavo klausydamasis, kaip ji verkia, basomis kojomis tapsėdama po gražius didžiulio ponios Oustler namo apa-

tinio aukšto kambarius, – kietmedžio grindys kartais sucypdavo, kai ji pasistiebusi staigiai pasisukdavo ant vienos kojos, kita spirdama virš pečių lygio. Tada Džekas suprasdavo, kad ponia Mašado įsivaizduoja spardanti savo buvusį vyrą – ar kokį kitą užpuoliką. Šiaip ar taip, berniukas buvo pripratęs prie tokių judesių – ir prie tokio grindų cypčiojimo.

Vieną iš pirmų šiltų tos vasaros vakarų, birželio pabaigoje, ponia Mašado verkė, sukiojosi ir spardėsi taip garsiai, kad Džekas tai girdėjo net ūžiant palubėje besisukančiam vėdintuvui. (Ponios Oustler name oras buvo kondicionuojamas, bet ne svečių kambariuose – Džekas su mama turėjo vėdintuvus.) Šiltam metų laikui Alisa Džekui buvo nupirkusi keletą, kaip ji sakė, „vasarinių pižamų“ – laisvų vyriškų kelnaičių su trumpomis klešnėmis. Kol kas tos pirmosios vyriškos trumpikės jam buvo didokos.

Berniukas išlipo iš lovos mūvėdamas iki kelių nukabusiomis languotomis trumpikėmis. Langeliai buvo pilki ir kaštoniniai – lyg tyčia parinktų Šventos Hildos mokyklos spalvų. Jis pasuko į apšviestą svečių sparno koridoriaus galą ir ėmė lipti laiptais žemyn, norėdamas kaip nors paguosti ponią Mašado. Matė ją vestibiulyje, besisukiojančią apie senovišką ant grindų stovintį laikrodį, tarsi tas laikrodis būtų buvęs jos priešininkas. Kurį laiką, kol ji balansavo ant kairės kojos, Džekas grožėjosi jos poza, tiksliai taip, kaip reikia, per kelį sulenkta smūgiui parengta koja; aukštyn iškelta ir reikiamu kampu pakreipta jos pėda atrodė kaip išsipūtusi kobros galva.

Džekas turėjo ką nors pasakyti ar bent jau kostelėti, bet ponia Mašado buvo tokia susikaupusi, jog jis baiminosi, kad ją išgąsdins, jei prakalbės. Ji pernelyg garsiai šnopavo, kad išgirstų žemyn lipančio berniuko žingsnius ant laiptų, – jai kvapą gniaužė slopinamas kūkčiojimas. Jos veidu sruvo ašaros, be to, ji visa buvo išmušta prakaito, juoda berankovė trikotažinė palaidinukė išsipešusi iš melsvų sportinių šortų; sunkios, nukabusios jos krūtys siūbavo, kai ji sverdėjo pirmyn ir atgal ant kairės kojos,

kurią Krungas vadino „atramine“, iš paskutiniųjų stengdamasi išlaikyti pusiausvyrą.

Ponia Mašado turbūt pastebėjo dalinį Džeko atspindį ant senoviško laikrodžio durelių stiklo – jos ūgio ar kiek aukštesnį pusnuogį vyriškį, sėlinantį artyn iš užpakalio. Džekas tebestovėjo ant antros ar trečios laiptų pakopos, kai ponia Mašado jį pamatė, todėl jis jai ir pasirodė aukštesnis. (Gal buvęs jos vyras prieš ją puldamas išsirengdavo.) Staiga išgirdęs, kaip sucypė grindys po atramine jos koja, Džekas taip ir sustingo ant laiptų. „Misteris Bankokas“ būtų didžiavęsis, jei būtų matęs tą jos smūgį į paslėpsnį, – nors Krungas ir laikėsi puristiško nusistatymo, kad nedera spirti į tą vietą. Kadangi Džekas stovėjo ant laiptų, ponia Mašado, šįkart jau „sueidama į sąlytį“, jam pataikė šiek tiek žemiau, negu jis tikėjosi; tai buvo spyris tiesiai į kiaušius.

– Ha! – riktelėjo ponia Mašado.

Džekas susmuko – nelyginant kokios trumpikės, kažkieno nusimautos ir numestos ant žemės. Gulėjo vestibiulyje susirietęs kaip embrionas. Jam atrodė, kad sėklidės staiga pasidarė didelės tarsi greipfrutai ir atsidūrė galugerklyje.

– Oi! Oi! Oi! – aimanavo ponia Mašado, tebestraksėdama ant vienos kojos.

Džekas mielai būtų numiręs, ar bent jau susivėmęs, tačiau tokio palengvėjimo nesulaukė.

– Aš jau einū, nešū tau *ledo*, daug *ledo*! – šaukė ponia Mašado iš virtuvės.

Paskui ji padėjo jam atsistoti ir pusiau nešte užvilko laiptais į viršų, dantyse laikydama tabaluojantį plastikinį maišelį su ledo gabaliukais.

– Džekai, Džekai, mano vargšeli *meilūti* Džekai! – šiaip taip iškošė ponia Mašado pro sukąstus dantis.

Patiesusi ant jo lovos didelį frotinį rankšluostį, ji privertė Džeką nusimauti trumpikes. Džekas, jau rodęs savo mažylį Emai bei jos draugėms, labiau jaudinosi dėl ledo, negu drovėjosi. Tačiau ponia Mašado, regis, sunerimo pamačiusi, koks mažas jo penis. Ji turbūt augino dukteris. (O jeigu sūnus, tai gal jau buvo praėję daug metų nuo tada, kai jie augo; gal ponia Mašado tiesiog

nebeprisiminė, kokie juokingai maži buvo jos sūnų kiaušiukai ir peniai.)

– Ar jys mažesnis? – išsigandusi paklausė ji.

– Mažesnis negu *kas*?

– Mažesnis, negu būvo prieš tai, kai aš tau spyriau!

Džekas greitai žvilgtelėjo ir pats, bet viskas atrodė kaip buvę. Kiaušius baisiai skaudėjo, penis tvinkčiojo, be to, mažylis galėjo būti susitraukęs ir nuo minties apie ledą, kuriuo ponia Mašado Džekui viską apdėjo, kai jis aukštielninkas atsigulė ant rankšluosčio.

– Koks šaltas! Dabar skauda *dar labiau*, – pasakė jis.

– Labiau skaudės tik kelias mynutes, Džekai.

– O! Ar ilgai reikės šaldyti?

– Penkiolika mynučių.

Džekui dingtelėjo, kad per tiek laiko jo pimpis *suledės*.

– Ar jūs kada nors jau esate šaldžiusi penį? – paklausė jis ponios Mašado.

– Ne *šytaip*, – atsakė ji.

Peniui buvo taip šalta, kad Džekas net pravirko. Ponia Mašado prigulė prie jo ir apkabinusi supo glėbyje, dainuodama kažkokią portugališką dainelę. Ir po dešimties minučių Džekas tebedrebėjo, bet nebekaleno dantimis. Kad berniukui būtų šilčiau, ponia Mašado užsiropštusi išsitiesė ant jo; jos krūtys išsiplojo tarsi tarp jų įkišta sofos pagalvėlė.

– Žynai, dabar ir aš jaučiū ledą, – po kurio laiko tarė ponia Mašado. – Ne toks jau šaltas.

Skausmas atlėgo; kiaušiai buvo nutirpę, o penio Džekas išvis nejautė.

Po penkiolikos minučių ponia Mašado nuėmė ledo maišelį. Džekas nedrįso apsižiūrėti – bijojo, kad jo penis bus dingęs. Jis girdėjo, kaip ponia Mašado vonioje į kriauklę išpylė ledinį vandenį su keliais neištirpusiais kubeliais. Paskui ji grįžo į kambarį ir atsisėdo ant lovos šalia Džeko.

– Labai raudonas, – pasakė.

– Aš nieko nejaučiu. Gal jis mirė, – tarė Džekas.

Ponia Mašado rankšluosčiu švelniai patapšnojo per jo mažylį.

– Manau, jys atsigaus, – nuramino Džeką, pridėjusi rankšluostį prie jo penio. Džekas net per rankšluostį jautė jos rankos šilumą. Ji sėdėjo šonu į jį. Šiurkštūs, žvilgantys jos plaukai buvo nubraukti nuo veido ir surišti į netvarkingą arklio uodegą – ponia Mašado ją vadino savo „kovine šukuosena“. Džekas matė, kad jos pasmakrės ir kaklo oda padribusi, o nukarusios jos krūtys siekė storą juosmenį. Ji niekada nebuvo graži. Bet kai tau dešimt metų ir moteris laiko suėmusi tavo penį, visa kita nesvarbu.

– Ha! – tarė ponia Mašado, patraukdama rankšluostį. – Ponas Pėnis atsigavo ir kažką *sumanė*! – Mažylis nebuvo pripratęs prie tokios pagarbos. (Ponas Penis dažniau girdėdavo nusivylimo šūksnius – ir netgi priekaištus.) Ponios Mašado šitaip pamalonintas, mažylis ne tik kad atsigavo po smūgio; Džeko penis ryžtingai atsistojo ir visas įsitempė, kaip koks karo didvyris. – *Dievūliau*, pone Pėni! – sušuko ponia Mašado. – Ar tu čia tik stengies pasirodyt, ar kažko nori?

Žinoma, peniai visada ko nors nori, – tačiau Džekas, būdamas tik dešimties metų, negalėjo aiškiai pasakyti, ko nori jo penis. Bet ponia Mašado turbūt mokėjo skaityti mintis.

– Ir ką gi ponas Pėnis čia *sumanė*? – paklausė ji mažylio.

– Nežinau, ponia Mašado, – sąžiningai atsakė Džekas.

Jis viršutine plaštakos puse prisilietė prie jos klubo, bet tikrai netyčia, – o ponia Mašado šlaunimi prie jo prisiglaudė, prispausdama jo plaštaką prie šono, ne atsitiktinai. Ji ranka siektelėjo savo pakaušio ir vienu greitu judesiu paleido arklio uodegą – plaukai paslėpė jos veidą, kai ji pasilenkė prie Džeko penio. Mažylis jautė jos kvėpavimą.

– Atrodo, aš žynau, ko nori ponas Pėnis, – pasakė ponia Mašado.

Sunkios jos krūtys įsirėmė Džekui į pilvą, kai ji apžiojo jo penį. Tai prisimindamas Džekas vėliau pats sau prisipažino, kad nuo tos akimirkos ponas Penis elgėsi gal pernelyg nutrūktgalviškai. Atitinkami Džeko klubų judesiai buvo nevalingi, bet jaudulys ne toks jau malonus. (Berniukas bijojo, kad ponia Mašado jo *neprarytų*!)

– Kas čia darosi? – paklausė jis.

Gal Čenka klydo manydamas, kad ponia Mašado nelabai judri, nes dabar ji kūno svorį perkėlė ir pozą pakeitė taip greitai, kad Džekas nespėjo net krustelėti. Ponia Mašado tikriausiai nebuvo burtininkė, bet Džekas nematė, kada ji nusirengė berankovę palaidinukę ir nusisegė liemenėlę, – ir nesuvokė, kaip ji sugebėjo nusimauti melsvus sportinius šortus bei kelnaites. Jam tik akimirką prieš akis šmėstelėjo *didžiulis* plaukuotas jos tarpkojis – na, *didžiulis* palyginti su anksčiau matytomis atitinkamomis ponios Oustler ir Emos kūno vietomis. Jo mamos tatuiruojamos Jericho rožės būdavo meniškai tapačios – rožėje paslėpta gėlė visada vienoda, – bet dabar Džekas suprato (kai ponia Mašado lipo ant jo), kad iš tikrųjų jų būna įvairiausių. Remdamasis tokiais nepaneigiamais pavyzdžiais, Džekas Bernsas ilgainiui, deja, ims manyti, kad kiekviena vagina unikali.

Kai ponia Mašado jį apžergė, šlaunimis suspausdama jam klubus, jis dar kartą, bet jau atkakliau, paklausė:

– Kas čia *darosi*?

Džekas būtų dar labiau išsigandęs (kai ji nukreipė mažylį į save), jei nebūtų taip gerai žinojęs, kokios ten keistos odos raukšlės slepiamos Jericho rožėje. Dabar jis bent jau suprato, kur lenda. Berniukas baiminosi tik kad *visas* neįslystų į ponią Mašado – jautėsi toks mažas.

Džekui vis dar norėjosi judinti klubus, bet jis negalėjo judėti, prislėgtas ponios Mašado. Jai tarp krūtų, kabančių jam abipus veido, tekėjo prakaito srovelė.

– Nieko nesidaro, mano meilūti Džekai, tik ponas Pėnis tuoj *apsiverks*.

– *Kaip* apsiverks? – dar paklausė Džekas, nors tarp jos krūtų beveik negirdėjo savo balso.

– Džiaugsmo ašarom, mažūti, – atsakė ponia Mašado.

Džekas žinojo tą posakį, bet sunerimo, kai ponia Mašado jį pavartojo kalbėdama apie jo penį.

– Nenoriu, kad ponas Penis verktų, – tarė jis.

– Jau tuoj, meilūti. Nebijok – neskaudės.

Bet Džekas *bijojo.* (Juk Čenka buvo jį perspėjęs, kad stengtųsi neatsidurti *po* ja.)

– Aš bijau, ponia Mašado! – suriko.

– Jau tuoj, tuoj, Džekai.

Jis pajuto kažką išsiveržiant. Jei būtų mėginęs nupasakoti tą jausmą Pilkajai Šmėklai, ji būtų pasakiusi, kad jis neteko sielos. Staiga pradingo kažkas, kas jam labai svarbu, tačiau beveik nepastebimai – kaip vaikystė. Vėliau Džekas daug metų vis galvos, kad kaip tik tą akimirką nusigręžė nuo Dievo – netyčia. Gal Dievas paspruko, kai Džekas nematė.

– Kas čia buvo? – paklausė jis ponios Mašado, dabar jau nebesikilnojančios virš jo.

– Džiaugsmo ašaros. Tau turbūt pyrmas kartas.

Tiesą sakant, ne pirmas. (Pirmą kartą Džeko džiaugsmo ašaros švirkštelėjo Penei Hamilton į kaktą.)

– Antras, – pasakė berniukas poniai Mašado. – Bet anąkart pamiršau, kad reikia kvėpuoti. Šįkart buvo geriau.

– Ha! – sušuko ponia Mašado. – Manęs neapgausi, meilūti.

Jis nesistengė jos įtikinti. Kai ant tavęs sėdi šimtą penkiasdešimt svarų sverianti moteris, o tu pats sveri tik septyniasdešimt penkis, ginčytis nesinori. Be to, Džekas lyg pakerėtas žiūrėjo, kaip ponia Mašado rengiasi. Ji tai darė neskubėdama, ypač palyginti su tuo, kaip greitai *nusirengė.* Tebesėdėdama ant Džeko, ponia Mašado užsisegė liemenėlę ir apsivilko palaidinukę; galiausiai turėjo nulipti, kad apsimautų kelnaites ir savo melsvuosius sportinius šortus.

Ant lovos buvo šlapia dėmė; ponia Mašado ją patrynė rankšluosčiu. Paskui įmetė rankšluostį į skalbinių pintinę, prileido į vonią vandens, bet tik iki pusės, ir liepė Džekui nusiprausti – ypač gerai nuplauti poną Penį. Džekas užuodė kažkokį smarkų, neįprastą kvapą, kuris nusiprausus pradingo. Tas kvapas buvo keistas tuo, kad Džekas taip ir nesuprato, ar jis malonus, ar ne.

Dėmė tebebuvo drėgna, kai Džekas grįžo į lovą, bet ponia Mašado jam padavė švarias trumpikes ir liepė apsimauti. Taigi jis vėl atsigulė – ne ant tos drėgnos dėmės, bet taip arti, kad galėjo ją liesti ranka. Liesdamas jautė vėsą – tarsi būtų klūpojęs ant

akmeninių koplyčios grindų, nusigręžęs nuo Dievo, arba viena iš tų vitraže virš altoriaus apie Jėzų tupinėjančių moterų būtų nepastebimai prigulusi šalia jo.

Džekas žinojo, kad ta moteris iš vitražo – šventoji, nes ji buvo nematoma. Ponia Mašado negalėjo jos matyti, bet jis jautė šaltį, sklindantį nuo neregimo jos kūno, tokio pat kieto kaip akmeninės koplyčios grindys ir tokio pat draudžiamo paliesti kaip tas vitražas virš altoriaus, iš kurio ji atėjo.

– Neišeikite, – pašnibždomis paprašė Džekas ponios Mašado.

– Laikas miegoti, meilūti.

– *Būkite gera*, neišeikite! – maldavo berniukas.

Džekas kažkodėl buvo įsitikinęs, jog šventoji iš vitražo tik ir laukia, kad ponia Mašado išeitų. Jis nė neįsivaizdavo, ką ta šventoji galėtų būti sumaniusi. Vėl palietė šaltą, drėgną dėmę ant paklodės, bet nedrįso ranka siekti toliau, nežinodamas, ką užčiuops.

– Rytoj eisim imtynių kaip reikiant, – šnekėjo ponia Mašado. – Daugiau nesispardysim, tik imsimės!

– Aš bijau, – pasakė jai Džekas.

– Tau skauda, meilūti?

– *Ką* skauda?

– Poną Pėnį.

– Ne, bet jis lyg ir kitoks, – tarė Džekas.

– Taip, jys kitoks! Ponas Pėnis dabar turi *paslaptį*.

– *Kokią* paslaptį?

– Kas atsityko ponui Pėniui, yra mūsų paslaptys, meilūti.

– O!

Ar jis susitarė su ponia Mašado, kad saugos jos paslaptį? Džekas pajuto, kad šventoji kažkur pradingo, arba ne ji, o jis pats. Ar ta šventoji grįžo į vitražą? (O gal Džekas jautė, kaip pradingo jo *vaikystė*?)

– *Boa noite*, – portugališkai sušnibždėjo ponia Mašado.

– Ką?

– Labanakt, mažūti.

– Labanakt, ponia Mašado.

Miegamojo tarpduryje ją iš užpakalio apšvietė kitame svečių sparno koridoriaus gale deganti lempa. Matydamas jos žemą ir storą, tarsi pritūpusį, siluetą, Džekas prisiminė Čenkos pastabą, kad ponios Mašado stovėsena kaip imtynininkės, – kad ji stovi kaip meška ant užpakalinių kojų, tarsi poniai Mašado būtų patogiau vaikščioti keturiomis.

Iš koridoriaus, lyg norėdama Džekui priminti, kad saugotų paslaptį, ponia Mašado dar kartą pašnibždomis pasakė:

– *Boa noite*, pone Pėni.

Džekas miegojo nekaip; kažką vis sapnavo, savaime suprantama. Gal bijojo, kad jam miegant ta šventoji iš vitražo vėl neįsliuogtų į jo lovą, – arba, dar labiau, kad ji nebūtų nuo jo nusigręžusi, kaip jis, ko gero, nusigręžė nuo Dievo?

Džekas žinojo, kad jo mama su ponia Oustler jau grįžo namo, bet ne todėl, kad būtų prabudęs, kai mama užėjo į jo kambarį ir jį pabučiavo, – mama bent jau *sakydavo*, kad kiekvieną vakarą užeina jo pabučiuoti, – o dėl to, kad koridoriuje švietė kitokia šviesa. Lempa kitame jo gale nebedegė, užtat mamos miegamojo durys buvo praviros; blanki šviesa į koridorių sklido iš jos vonios kambario. Džeko vonioje irgi buvo šviesu – po durimis matyti siauras, ryškus ruoželis.

Džekas žinojo ir kad susapnavo „šlapią sapną“, nes tas šaltas, drėgnas plotelis jo lovoje jau buvo pradžiūvęs, bet šalia jo atsiradusi kita, *drėgnesnė* dėmė, dar šilta, – ten, kur mažylis nuvarvino dar kelias džiaugsmo ašaras. Gal jis sapnavo ponią Mašado. Džekas kurį laiką galvojo, ar papasakos Emai apie šį „šlapią sapną“, kurio Ema taip seniai laukia. (Vėliau Džekas Bernsas vis galvojo, ar kada nors *kam nors* papasakos apie ponią Mašado.)

Jis išlipo iš lovos ir skersai koridorių nuėjo į mamos kambarį, bet mamos ten nerado; jos lova net nebuvo paklota. Džekas leidosi jos ieškoti po visą didžiulį tamsoje skendintį namą. Ponia Mašado tikriausiai jau buvo išėjusi, nes pirmame aukšte šviesa nebedegė. Iš svečių sparno berniukas pasuko į koridorių, vedan-

tį pro tuščią Emos miegamąjį. Tada pastebėjo bliksint švieselę; ji sklido iš po Leslės Oustler miegamojo durų.

Džekas pamanė, kad ponia Oustler su jo mama žiūri televizorių. Jis pasibeldė į duris, bet jiedvi, matyt, neišgirdo. O gal Džekas pamiršo pasibelsti, tiesiog atidarė duris? Televizorius nebuvo įjungtas – bliksėjo ant naktinio staliuko deganti žvakė.

Iš pradžių Džekui pasirodė, kad ponia Oustler negyva. Jos kūnas buvo išsirietęs, lyg būtų lūžęs stuburas, o galva nukabusi nuo lovos krašto, veidas atgręžtas į Džeką, – bet atverstas smakru į viršų. Berniukas iškart suvokė, kad ji jo nemato. Ji buvo nuoga, spoksojo stiklinėmis plačiai atvertomis akimis, tarsi blausioje koridoriaus šviesoje Džekas būtų buvęs nepastebimas. O gal *jis* negyvas, ir ponia Oustler žiūri kiaurai jo? Džekui dingtelėjo, ar tik jis nebus numiręs sapnuodamas tą savo „šlapią sapną". (Jis nebūtų labai stebėjęsis sužinojęs, jog tai, ką patyrė su ponia Mašado, buvo jo mirties priežastis – ne tik tas spyris į paslėpsnį, bet ir visa kita.)

Alisa staiga atsisėdo ir abiem rankom prisidengė krūtis. Ji irgi buvo nuoga, tačiau Džekas net nepastebėjo jos lovoje, kol ji nesujudėjo. Dabar ji įsitempė kaip strėlė tarp ją apkėtusios Leslės Oustler kojų. Ponia Oustler nė nekrustelėjo, bet Džekas pajuto, kad jos žvilgsnis įsmigo į jį; jam labai palengvėjo, kai suprato, kad ponia Oustler jį pamatė.

– Aš nenumiriau, tik susapnavau sapną, – pasakė Džekas.

– Grįžk į savo kambarį, Džekai, – aš tuoj ateisiu, – paliepė jam mama.

Alisa ieškojo savo naktinių marškinių, kuriuos galiausiai rado suveltus tarp patalynės lovos kojūgalyje. Leslė Oustler tiesiog gulėjo nuoga ir žiūrėjo į Džeką. Žvakės šviesoje ryškiai raudoni ir rausvi jos Jericho rožės vainiklapiai atrodė dviejų juodos spalvos atspalvių – juodi ir dar juodesni.

Džekas jau buvo koridoriuje, ėjo į savo kambarį, kai išgirdo ponią Oustler sakant:

– Nebeturėtum su juo miegoti vienoj lovoj, Alisa. Jis jau per didelis.

– Taip miegam tik kai Džekas susapnuoja baisų sapną, – tarė Alisa.

– Visada, kai tik Džekas užsinori, – paprieštaravo ponia Oustler.

– Atleisk, Lesle, – dar nugirdo Džekas sakant mamą.

Berniukas gulėjo savo lovoje niekaip nesumodamas, ką reikėtų daryti ar sakyti dėl tos drėgnos dėmės. Gal nieko. Bet mama, kai tik įsitaisė prie jo, iškart ją aptiko.

– O, *štai* koks buvo tas tavo sapnas, – tarė ji, lyg norėdama pasakyti, jog tokių sapnų niekas nelaiko košmarais.

– Čia ne kraujas ir ne sysis, – dar paaiškino berniukas.

– Žinoma, Džekai, – čia *sėkla*.

Džekas visai sutriko. (Jis nesuprato, kaip „šlapias sapnas“ gali būti susijęs su kažkokiomis *sėklomis*!)

– Aš netyčia, – ėmė teisintis. – Net neprisimenu, kaip tai atsitiko.

– Tu dėl to nekaltas, Džeki, – berniukai kartais sapnuoja tokius sapnus.

– O!

Jis norėjo, kad mama jį apkabintų; norėjo prisiglausti prie jos, kaip prisiglausdavo susapnavęs baisų sapną, kai buvo mažesnis. Bet mėgindamas pasislinkti arčiau, netyčia prisilietė prie mamos krūtų, ir mama jį atstūmė.

– Manau, tu jau per didelis, kad miegotum su manimi, – pasakė.

– Ne per didelis! – sušuko Džekas. Kaipgi jis, ką tik buvęs dar per mažas, *nepakankamai subrendęs*, taip greitai pasidarė *per didelis*? Jis vos nepravirko, šiaip taip susitvardė. Mama, matyt, tai pajuto.

– Neverk, Džekai, – tu jau tuoj būsi per didelis ir kad verktum, – tarė ji. – Kai išvažiuosi į tą mokyklą, negalėsi verkti. Jei verksi, berniukai tave erzins.

– Kodėl aš turiu ten važiuoti? – paklausė Džekas.

– Taip bus geriau visiems, – atsakė mama. – Tokiomis aplinkybėmis... tiesiog geriau.

– *Kokiomis* aplinkybėmis?

– Tiesiog geriau, – pakartojo ji.

– *Man* ne geriau! – riktelėjo Džekas. Mama jį apkabino ir leido prisiglausti jos glėbyje. Taip jis užmigdavo, kai buvo ketverių ir juodu keliavo po Europą.

Džekas turėjo mamai papasakoti apie ponią Mašado. (Jei būtų papasakojęs, gal Alisa būtų supratusi, kad jis dar nepakankamai subrendęs – *tikrai* ne per didelis.) Bet Džekas jai nieko nepasakė. Užmigo jos glėbyje, kaip užmigdavo seniau – arba beveik kaip seniau. Mama dabar kvepėjo kitaip; kažkokiu keistu kvapu atsidavė jos veidas. Džekas atpažino, jog tai tas pats smarkus kvapas, kurį užuodė prausdamasis vonioje. Gal tai buvo ponios Mašado kvapas? Džekas vėl pasijuto nei šiaip, nei taip, nežinodamas, ar jam tas kvapas patinka, ar ne. Jautė jį ir per miegus.

Kiek laiko Leslė Oustler buvo prie jų Džeko miegamajame, tiesiog sėdėjo ant lovos iš tos pusės, kur gulėjo Alisa? Pabudęs ir ją pamatęs, Džekas iš pradžių nesuprato, jog čia ponia Oustler. Jam pasirodė, kad tai šventoji iš vitražo. Grįžo jo pasiimti! (Gal kaip tik taip, nusimetusios visus drabužius, dvasios ir apsėda žmones?)

Leslė Oustler buvo nuoga ir glostė Alisai tarpumentę – tą vietą, kur Borisas turėjo išsitatuiravęs kinų hieroglifą, reiškiantį sėkmę, o Pavelas – laikiklį.

Džekas, matyt, pabudo tik akimirka anksčiau už mamą.

– Tau reikėtų ką nors užsivilkti, Lesle, – tarė Alisa.

– Susapnavau sapną, – atsakė ponia Oustler. – Labai baisų.

– Grįžk į savo kambarį, Lesle, – aš tuoj ateisiu, – pažadėjo Alisa. Džekas žiūrėjo, kaip ponia Oustler išeina iš jo miegamojo; berniukui dingtelėjo, kad ji labai didžiuojasi savo kūnu. Mama pabučiavo jį į kaktą. Vėl tas kvapas; Džekas užsimerkė, vis dar mėgindamas suprasti, ar jis malonus. Dabar mama bučiavo jo akių vokus. Sunku mėgti tokį kvapą, tačiau Džekas pagalvojo, kad jis jam vis dėlto patinka.

– Atleisk, Džekai, – pasakė mama. Jis neatsimerkė, tik klausėsi, kaip ji basa nutapsi koridoriumi paskui Leslę Oustler.

Džekas netvėrė nekantrumu laukdamas, kada Ema sugrįš iš tos Kalifornijoje esančios storulių fermos. Ema jam, be abejo,

padės suprasti, kokios čia susiklostė naujos, nerimą keliančios „aplinkybės“, – kaip mama pavadino savo santykius su ponia Oustler.

Treniruodamasis su ponia Mašado, kuri tapo nuolatine jo partnere, Džekas pastebimai pramoko imtynių, – bet ne taip pastebimai kaip ji. Ji buvo arši varžovė – net Čenkai tai darė įspūdį, – be to, už Džeką dukart sunkesnė; dėl tokio pranašumo jis ir negalėjo jos įveikti. Džekas vis dar pajėgdavo ją išlaikyti užgulęs skersai, bet jam būdavo sunku ją pargriauti; jai daug geriau sekėsi veiksmai stovėsenoje, todėl jis nebeįstengdavo jos suimti už kulkšnies. Rankos tempimas, po kurio varžovas numetamas suėmus už vienos kojos, buvo vienintelis puolamasis veiksmas, kuris jam kartais pavykdavo, bet jis niekaip negalėdavo ponios Mašado prispausti prie kilimo, nebent sučiupdavo ją už veido. Ji jam buvo tiesiog per stipri, ypač kai juodu susikibdavo rankomis. Bet Džekas žinojo, kad imasi vis geriau.

Tai žinojo ir ponia Mašado, ir jį vis padrąsindavo. Du trečdalius taškų pelnydavo ji, tačiau būtent jai prireikdavo poilsio. Džekas taip greit nepavargdavo.

Imtynės – toks sportas, kur labai svarbios svorio kategorijos, vis primindavo jam Čenka. Ir Borisas, ir Pavelas sakė maną, kad jei Džekui kada nors pasitaikys proga imtis su tokio pat ūgio ir svorio berniuku, tai Džekas jį sutriuškins. Bet Džeko gyvenime nebuvo nė vieno tokio ūgio ir svorio žmogaus, bent jau kol baigėsi ta vasara.

Ema iš storulių fermos grįžo numetusi dešimt svarų, – tačiau nei jos charakteris, nei maitinimosi įpročiai nebuvo pagerėję.

– Jie ten, po velnių, tiesiog marino mane *badu*, – tepasakė ji.

Ema ir dabar tebebuvo sunkesnė už ponią Mašado, iš kurios trumpam perėmė Džeko auklės pareigas. Nė savaitės nepabuvusi Toronte, Ema turėjo vykti į tėvo vasarnamį prie Džordžijos įlankos ir ten praleisti visą liepą. Vis dėlto, kai jie kelis vakarus buvo vienudu, Džekas galėjo Emai papasakoti apie ponią Mašado. Bet nepapasakojo. Jam atrodė, jog pakanka ir to, kad

sugadino nuotaiką ir jai, ir sau, pasakodamas apie jųdviejų mamas – apie tai, kaip užtiko jas vienoje lovoje. Labiausiai Džekas nuliūdo pamatęs, kad Ema nenustebo.

– Na, esu mačius jas darančias viską, bet ne *laižančias* viena kitai, – bjaurėdamasi tarė Ema. – Nieko keista, kad tave siunčia į sušiktą *Meiną*, o aš turėsiu gyvent *bendrabuty*!

– *Ką* laižančias?

– Tiek to, Džekai. Jos *meilužės*, supranti? Patinka viena kitai taip, kaip merginoms paprastai patinka vaikinai, ir atvirkščiai.

– O!

– Man nerūpi, ką jos daro! – sušuko Ema. – Aš, pupuli, siuntu tik dėl to, kad jos su mumis apie tai *nekalba*. Užuot kalbėjusios, mūsų atsikrato!

Džekas nusprendė, jog ir jis turi teisę siusti dėl to, kad niekas su juo apie tai nekalba. Tokia pat neteisybė atrodė ir tai, kad visame ponios Oustler name kabojo daugybė Emos ir Džeko nuotraukų, daug kur abiejų drauge. Tos nuotraukos, be abejo, buvo tarsi įrodymas, kad jie visi yra šeima, kad čia Emos ir Džeko namai, – tačiau juodu netrukus bus išvaryti!

Be to, jei Džeko mama su juo nekalba apie *savo* meilužę, kodėl jis turėtų mamai pasakoti apie ponią Mašado? Apie ją jam reikėjo pasišnekėti su *Ema* – na, anksčiau, negu jis tai padarė. Bet nespėjus Džekui nė susivokti, atėjo liepa. Ema išvyko prie Džordžijos įlankos, o ponia Mašado vėl buvo Džeko treniruočių partnerė ir auklė.

15

Draugai visam gyvenimui

Jeigu tai, ką Džekui darė ponia Mašado, galima vertinti kaip prievartavimą, kodėl jis tuo laiku nesijautė prievartaujamas? Netrukus Džekas įsipainiojo į santykius su kitomis moterimis, jau *žinodamas*, jog tie santykiai lytiniai; tik tada suvokė, jog tai, ką daro, ir kas daroma jam, jau yra patyręs su ponia Mašado. O anuomet, kai visa tai vyko, jis neturėjo jokių gairių, kad suprastų, kaip nederamai ji su juo elgiasi.

Kartais ji net sukeldavo jam skausmą, bet niekada nedarė to tyčia. Jis ja bjaurėdavosi, tačiau labai dažnai, – kartais kaip tik kai atrodydavo itin atstumianti, – ji Džeką tuo pat metu ir traukdavo. Be to, jis neretai jos bijodavo. Na, bent jau nesusigaudydavo, ką ji jam daro, ir kodėl, – arba ko iš jo nori ir kaip jis turėtų tai padaryti.

Aišku buvo tik viena: ji jam neabejinga. Jis tai jautė; ir vėliau, rausdamasis nelabai patikimoje savo atmintyje, Džekas nerado nieko, dėl ko būtų suabejojęs tuo, kad ponia Mašado širdyje jį dievino. Tiesą sakant, kad ir kaip jį tai trikdė, ponios Mašado dėka Džekas jautėsi mylimas – tuomet, kai mama jau buvo nusprendusi jį išsiųsti į Meiną!

Įdomu tai, kad ponia Mašado supykdavo tik kai Džekas imdavo ją klausinėti apie *jos* vaikus. Jis manė, kad jie tiesiog užau-

go, – todėl ir išsikraustė gyventi „kitur“, – bet jai ta tema buvo skaudi.

Ponia Mašado gal per daug optimistiškai vylėsi (bent jau taip sakė), kad ponas Penis niekada nebus negailestingai išnaudojamas. Tačiau kas galėtų jį taip skriausti? Neklaužados mergaitės ir savanaudės moterys?

Džekas buvo jau suaugęs vyras, kai pirmąkart apsilankė pas psichiatrę ir sužinojo, kad daugelis vaikus tvirkinančių moterų manosi juos saugančios, – kad tai, ką paprastai vadiname prievartavimu, tos moterys laiko motiniška globa. („Labai jau keista globa“, – pasakys mergaitė, su kuria Džekas tada dar nebuvo pažįstamas.)

Jam pačiam tuo laiku keisčiausia atrodė tai, kad per vieną naktį jis taip pasikeitė: seniau nieko neslėpdavęs nuo mamos, dabar buvo pasiryžęs slėpti nuo jos *viską*. Jis paklusniai mylėjosi su ponia Mašado, bet dar labiau negu mylėjimasis jam patiko visas tas slaptumas – ypač mintis, kad apie ponią Mašado nieko nežino jo mama.

Alisa, negana to, kad jau seniai stengėsi atitolti nuo Džeko, dabar dar buvo taip įsitraukusi į meilės žaidimus su Lesle Oustler, kad berniukas būtų galėjęs nuslėpti nuo jos bet ką. Į tai, kad ponia Mašado lyg kokios manijos apimta viską skalbia – ne tik Džeko paklodes, rankšluosčius, apatinius bei treniruočių aprangą, bet ir Alisos, ir ponios Oustler skalbinius, – nei Alisa, nei Leslė, regis, nekreipė dėmesio. (Net jei Džekas poniai Mašado būtų užtaisęs vaiką, – jei tai būtų buvę įmanoma, – vargu ar Alisa su ponia Oustler būtų ką pastebėjusios!)

Kai rugpjūčio mėnesį grįžo prie Džordžijos įlankos atostogavusi Ema – visa įdegusi, nuo saulės pašviesėjusiais ant rankų augančiais plaukučiais, – *ji* pastebėjo, kad Džekas kažkoks pasikeitęs, ir ne tik todėl, kad jųdviejų mamos – meilužės.

– Kas tau yra, pupuli? – paklausė Ema. – Kaip ten tos tavo *imtynės*? Galima pamanyt, kad tu *dulkinies* su ponia Mašado!

Vėliau Džekas vis galvojo, kodėl nieko neįtarė Čenka – arba Borisas, arba Pavelas. Jie, be abejo, atkreipė dėmesį į tai, kad daugelis moterų iš Krungo kikbokso grupių labai jau susidomėjusios stebi, kaip jis imasi su ponia Mašado.

Be to, grįžusi nuo Džordžijos įlankos, Ema vėl tapo naktine Džeko auklė. Čenka, Borisas ir Pavelas, savaime suprantama, matydavo, kad Džekas dabar dažnai išeina iš sporto salės su ponia Mašado – beveik kiekvieną dieną kažkur praleidžia kokią valandą ar netgi dvi, arba prieš vidurdienį, arba tuoj po pietų.

– Jys gy augantys berniūkas, o mieste rugpjūtys! Jam reikia pakvėpuoty grynu oru! – pareikšdavo ponia Mašado.

Juodu eidavo į jos vos išlaikomą menkai apstatytą butą, kuris buvo netoli, Sent Klero aveniu, purvino tamsiai rudo namo, be lifto, ketvirtame aukšte. Pro langus buvo šiek tiek matyti už Sero Vinstono Čerčilio parko ir Sent Klero vandens saugyklos esanti siaura dauba, o nedideliame namo kieme, kur nebeaugo žolė, riogsojo niekam nereikalinga konstrukcija, kažkada pastatyta vaikams laipioti, visa eilė sūpuoklių ir šliaužynė – galėjai pamanyti, kad *visi* mažieji daugiabučio ponios Mašado namo gyventojai užaugo ir išsikraustė „kitur", o daugiau vaikų negimė.

Oras ankštame ponios Mašado butelyje buvo ne ką grynesnis negu Batersto gatvės sporto salėje, be to, Džekas stebėjosi matydamas, kad čia nėra šeimos nuotraukų. Na, nieko keista, kad ponia Mašado namuose nelaiko nė vienos buvusio vyro nuotraukos, – juk jis, pasak jos, nuolat ją užpuldinėja. *Jo* atvaizdo jai, be abejo, nereikia. Bet ir jos dviejų vaikų nuotraukos buvo tik dvi – ji turėjo tik po vieną abiejų berniukų portretą. Tose nuotraukose jie abu atrodė maždaug Džeko amžiaus, nors ponia Mašado pasakojo, kad tarp jų yra ketverių metų skirtumas ir kad jie „jau suaugę". (Ji Džekui nesakė, kiek jiems metų dabar, – tarsi būtų bijojusi nelaimingų skaičių ar tiesiog nenorėjusi pripažinti, kad jos berniukai jau nebe vaikai.)

Ponios Mašado bute buvo tik vienas kambarėlis, kurį iš bėdos galėjai pavadinti miegamuoju; ten stovėjo tik komoda, o ant grindų gulėjo platus čiužinys. Virtuvė buvo sujungta su valgomuoju; svetainės ponia Mašado neturėjo – ir netgi jokio bufeto ar indaujos. Džekas pastebėjo vos kelis virtuvės reikmenis, iš to jis padarė išvadą, kad ponia Mašado, jeigu išvis valgo, tai *ne namie*. O kaip ji maitino savo šeimą, kai ją turėjo, jis visiškai nesuprato; jos bute nebuvo nei valgomojo stalo, nei kėdžių, tik *viena*

taburetė prie stulbinamai tuščios, niekuo neapkrautos virtuvės spintelės.

Atrodė, jog tai ne tie namai, kuriuose ponia Mašado užaugino vaikus, o veikiau jau šiaip kažkoks butas, į kurį ji neseniai įsikraustė. Bet Džekas su ja ten eidavo tik pasimylėti ir greitai apsiprausti po dušu. Jis neketino klausinėti, kur miegojo jos vaikai. Arba kodėl ji tebesivadina *ponia* Mašado – ir kodėl namo fojė šalia durų skambučio esančioje lentelėje parašyta *P. Mašado*, tarsi *Ponia* būtų jos vardas. (Jeigu jos buvęs vyras iš tikrųjų taip priešiškai nusiteikęs, kodėl ji apskritai dar nori būti *ponia*?)

Kaip tik tie slapti pasismaginimai jos bute, nelabai gryname rugpjūčio ore, galiausiai ir atsiliepė Džeko sveikatai – ne imtynės. Jis nuolat jautėsi pavargęs. Čenkai nerimą kėlė tai, kad penkiais svarais sumažėjo jo svoris, – tai sužinojusi mama nusprendė, kad Džekas turėtų gerti daugiau pieno, – be to, jis staiga nustojo sapnavęs „šlapius sapnus". (Kaip galėjo juos sapnuoti, kai kone kasdien suguldavo su moterimi?)

Dabar Džekas sapnavo kitokius sapnus – labai baisius, kaip būtų pasakiusi Leslė Oustler. Negana to, jam ausyse tebeskambėjo mamos žodžiai, jog jis jau per didelis, kad miegotų su ja. Jis žinojo, kad nevalia ropštis į lovą, kur mama guli su ponia Oustler; o jeigu jam pavykdavo – bet labai retai – įkalbėti mamą prigulti prie jo, ji ilgai neužsibūdavo. Džekas ir pats suprasdavo, kad tuoj ateis Leslė ir ją išsives.

Jų „šeimyniniai pietūs", apie kuriuos Ema šnekėdavo su vis didėjančia panieka, buvo tikras nesusipratimas. Alisa nemokėjo gaminti valgio, ponia Oustler išvis nemėgo valgyti, o Ema buvo vėl priaugusi tiek pat svorio, kiek numetė Kalifornijoje.

– O ko tu tikėjaisi, išsiųsdama mane prie Džordžijos įlankos? – kartą paklausė Ema savo mamos. – Ar matei, kad kas liesėtų misdamas ant rėmo kepta *mėsa*?

Pietauti jie paprastai eidavo į tailandiečių restoraną arba užsisakydavo maisto išsineštinai.

– Viskas visada baigiasi tuo, kad valgom kokį tailandiečių ėdalą arba picą, – sakydavo Ema.

– Dėl Dievo meilės, Ema, – pykdavo ponia Oustler. – Užsisakyk tik *salotų*.

Per vieną tokį kulinarinį renginį, – kai jie valgė atsineštą picą *ir* salotas, – Alisa su Lesle ėmė svarstyti, kas galėtų palydėti Džeką į jo naująją mokyklą Meine. Pasirodė, jog dar neaišku, kaip jis ten nusigaus, juo labiau kad ten nuvykti iš tikrųjų buvo nelengva. Berniukas turės skristi į Bostoną, o paskui, mažesniu lėktuvu, į Portlendą; nuo Portlendo jau reikės keliauti išsinuomotu automobiliu; tačiau Alisa nemokėjo vairuoti. Ponia Oustler mokėjo, bet ji nenorėjo trenktis į Meiną.

– Jei Redingas būtų pakrantėje, gal dar pagalvočiau, – tarė Leslė. Tačiau Redingas (tai ir miestelio, ir berniukų mokyklos pavadinimas) buvo pietvakarinėje valstijos dalyje – Meino *gilumoje*, ne pakrantėje. (O čia jau, kaip Džekas netrukus sužinojo, didžiulis skirtumas.)

– Dėl Dievo, *aš* turiu vairuotojo pažymėjimą – galiu jį nuvežti, – pasakė Ema. Bet Ema, septyniolikos metų, buvo per jauna, kad galėtų Portlende išsinuomoti automobilį; ir netgi Ema sutiko, kad kelionė automobiliu į Redingą iš Toronto būtų pernelyg ilga.

Ema, užuot valgiusi salotas, nagrinėjo Meino kelių žemėlapį.

– Redingas yra į šiaurę nuo Velšvilio, – pranešė ji. – Į pietus nuo Ramfordo, į rytus nuo Betelio, į vakarus nuo Livamor Folzo. Dievulėliau, jis visiškam *užkampy*!

– Galėtume pasamdyti Mažių, kad palydėtų Džeką ir pabūtų vairuotoju, – pasiūlė ponia Oustler.

– Mažius – Kanados pilietis, bet gimęs Jamaikoje, – reikšmingai pasakė Alisa. (Gal amerikiečiams atrodo, kad labai rizikinga į Jungtines Valstijas įsileisti užsienio kilmės kanadiečius?)

– Mane galėtų nuvežti Borisas su Pavelu. Juk jie – taksi vairuotojai, – tarė Džekas, o pats sau galvojo, kad jie dar ir *imtynininkai.* Su jais jis būtų saugus. Bet Borisas su Pavelu dar nebuvo Kanados piliečiai; sakėsi dar visai neseniai parašę prašymus, kad jiems būtų suteiktas pabėgėlių statusas.

Čenka nemokėjo vairuoti, o Krungas, vairuojantis tiesiog pamišėliškai, buvo kraupus tailandietis su raidės V pavidalo ašmenimis, ištatuiruotais ant skruostų. Kadangi karas Vietname buvo pasibaigęs tik prieš keletą metų, Leslė Oustler ir Alisa nemanė,

kad Jungtinių Valstijų muitininkai svetingai sutiktų „Misterį Bankoką".

– Gal mane palydėtų ponia Makvot, – atėjo į galvą Džekui. Jo mama sustingo lyg gavusi antausį.

– Nereikėtų trukdyti mokytojų vasarą, – tarstelėjo ponia Oustler – Džekui pasirodė, jog labai mįslingai. Jis jautė, kad mama Pilkosios Šmėklos pagalbos nenori prašyti dėl kitų priežasčių; galbūt ponia Makvot aiškiai pasakė, jog nepritaria mamos ketinimui išsiųsti jį į Meiną.

Džekas žinojo, kad panelė Vurc dalį vasaros praleidžia Edmontone, – be to, jis ir šiaip nenorėjo, kad jį į Redingą vežtų „ta Vurc". (Beveik neabejojo, jog tada jau pati kelionė būtų labai *dramatiška*.)

– O ponia Mašado? – paklausė Alisa. Tik Ema pastebėjo, kad Džekas staiga neteko apetito.

– Vargu ar ji moka vairuoti, – iškart atmetė Alisos mintį Leslė Oustler. – Ta moteris tokia kvaila – net skalbinių nesugeba sudėlioti į reikiamus stalčius.

– Neskani pica, meiluti?

– Džekai, būk geras, išgerk pieną – net jeigu jautiesi sotus. Šitaip sulysai! – susirūpino Alisa.

– Jei nebenori picos, aš suvalgysiu, – tarė Ema.

– O tas žydrutis, tavo vaidybos mokytojas? – paklausė Džeko ponia Oustler. – Kokia ten jo pavardė?

– Ponas Ramzis, – pasakė Ema. – Jis labai simpatiškas – geras žmogus! Nevadink jo *žydručiu*.

– Bet jis toks *yra*, mieloji, – atšovė Emai mama. – Manau, jis *nepavojingas*, – dar pridūrė Leslė, žiūrėdama į Alisą. – Jei būtų *palietęs* bent vieną Šventos Hildos berniuką, kas nors neabejotinai būtų jį įskundęs.

– Juk sakėte, kad nereikėtų trukdyti mokytojų vasarą, – priminė poniai Oustler Džekas.

– Ponas Ramzis tikrai neatsisakys, – tarė ji. – Juk aišku, kad jis tave dievina, Džekai.

– Na, nežinau... – sudvejojo Alisa.

– *Ko* nežinai, Alisa? – paklausė Leslė Oustler.

– Vis dėlto jis homoseksualus.

– Paprastai ne *vyrai* limpa prie Džeko, – pareiškė Ema.

– Man *patinka* ponas Ramzis – viskas bus gerai, – nusprendė Džekas.

– Jeigu jis matys kelią iš už vairo, pupuli.

– Manau, nieko blogo nenutiks, jeigu jo *paklausim*, – tarė Alisa. – Gal ponas Ramzis norėtų tatuiruotės.

– Jis juk mokytojas, Alisa – nekiek teuždirba, – nusišiepė Leslė. – Ponui Ramziui nereikia nemokamos tatuiruotės; jam reikia pinigų.

– Na...

Kai Alisa su ponia Oustler išėjo į kiną, Ema turėjo suplauti indus ir paguldyti Džeką. Ji valgė likusius picos gabalėlius iš visų lėkščių. Džekas suprato, kodėl Ema tokia alkana: juk net neparagavo savo salotų.

– Uždėk kokios muzikos, meiluti.

Ema valgydama mėgo dainuoti. Ir Bobą Dilaną geriausiai pamėgdžiodavo traukdama jo dainas pilna burna. Džekas uždėjo plokštelę, kurios pavadinimas buvo „Kita Bobo Dilano pusė“, – paleido garsiai, kaip Emai patiko, – ir užlipo į viršų rengtis miegoti. Net vonios kambaryje, atsukęs čiaupą virš kriauklės ir valydamasis dantis, girdėjo Emą kartu su Dilanu dainuojant *Motorpsycho Nightmare*. Tikriausiai ta daina jį ir nuliūdino.

Nusirengęs Džekas žvilgtelėjo į savo penį – truputį paraudusį, lyg apibrozdintą. Norėjo patepti drėkinamuoju kremu, bet išsigando, kad perštės. Taigi tiesiog apsirengė švaria „vasarine pižama“ – užsimovė dukslias trumpikes – ir gulėjo lovoje laukdamas, kada Ema ateis jo pabučiuoti ir palinkėti labos nakties.

Džekas galvojo apie tai, kad pasigenda maldų su Lote. Vienintelė jo kartais vienumoje dar sukalbama maldelė buvo ta, kurią seniau prieš miegą sukalbėdavo su mama, dabar nebesimeldžiančia su juo, – gal irgi todėl, kad jis jau per didelis. Bet ir ta įprastinė škotiška maldelė atrodė nebetinkama – dabar, kai jis šitaip gyvena su ponia Mašado. „Diena, kurią man davei, Viešpatie, pasibaigė. Dėkoju tau už ją.“ (Džekas vakarais dažniausiai jau nebenorėdavo niekam dėkoti už praėjusią dieną.)

O dėl Lotės, tai ji Džekui atsiuntė atviruką iš Princo Edvardo salos; žiūrėdamas į egles, pilkas uolas ir tamsiai mėlyną vandenyną negalėjai suprasti, kad kažkas negerai.

Ne, ne, ne manęs, mažyte, – dainavo Ema. – *Ne manęs tu ieškai, mažyte.*

Džekui iš galvos neišėjo mintis, kad ponas Ramzis veš jį į Meiną; turbūt dar ir dėl to jam buvo taip liūdna. Pasidarė gaila savęs, o nuo tokios savijautos iki košmaro tik vienas žingsnis. Bobo Dilano plokštelė tebesisuko, kai Džeką suėmė miegas. Jam atrodė, kad mama su ponia Oustler grįžo iš kino Emai dar nespėjus užlipti į viršų palinkėti jam labos nakties. Jis gulėjo ir galvojo, ar mama, ar Ema pirma jį pabučiuos, tačiau tai, be abejo, buvo sapnas – Džekas tik sapnavo, kad guli lovoje dar neužmigęs.

Bobas Dilanas tebevirkavo, bet gal tik Džeko sapne. *Gal tai gęstančios saulės šviesa / Nušviečia kryžkelę, o aš stoviu joje,* – dainavo Ema kartu su Bobu. – *O gal čia oras taip veikia mane, / Bet, mama, tu mano mintyse.* (Švelniai pasakyta!)

Kažkas įėjo į Džeko miegamąjį. Jis atsimerkė, norėdamas pažiūrėti, ar tai Ema, ar mama, tačiau tai buvo Leslė Oustler, nuoga. Ji atitraukė antklodę ir atsigulė šalia jo. Kadangi buvo tokia smulki, lovoje neužėmė tiek vietos, kiek užimdavo ponia Mašado, – be to, ponia Oustler daug maloniau kvepėjo. Ji išleido kažkokį gerklinį garsą, lyg suurzgė – tarsi kokia plėšrūnė, besitaikanti įkąsti. Ilgais, lakuotais nagais draskė Džekui krūtinę; paskui jais perbraukė jam per pilvą. Mažytė, vikri jos ranka šmukštelėjo Džekui po trumpikėmis. Vienas nagas užkliudė jo mažylį; netyčia įdrėskė kaip tik tą vietą, kurią jau ir taip skaudėjo. Džekas tikriausiai krūptelėjo.

– Kas yra – aš tau *nepatinku*? – sušnibždėjo Leslė jam į ausį, smulkute savo plaštaka suimdama jo penį. Jis pasijuto tarytum paralyžiuotas kibiame ponios Oustler glėbyje.

– Labai patinkate – tik man skauda penį, – mėgino pasakyti Džekas, bet neįstengė ištarti nė žodžio. (Sapnuose visada būdavo tarsi be žado – išvis negalėdavo kalbėti.)

Jis jautė, kad mažylis Leslės rankoje vis pampsta. „Ponios Oustler plaštaka ne didesnė už mano!“ – galvojo Džekas, o mu-

zika tebeskambėjo. *Net nesvarbu, kur pabusi rytoj ryte,* – dainavo Ema, – *mama, tu visad mano mintyse.*

– Ten, kur eina ponas Penis, jam nebeskaudės, – pašnibždomis pasakė ponia Oustler Džekui į ausį.

Bet iš kur Leslė žino apie poną Penį? – dingtelėjo berniukui. – Kaip ji suprato, kad jam skauda penį, juk jis nepratarė *nė žodžio*? „Ką jūs pasakėte?“ – norėjo paklausti jos Džekas, bet negirdėjo savo balso – tik ponios Oustler, kartojančios vis tą patį.

Jos balsas dabar atrodė pasikeitęs. Prie Džeko glaudėsi neabejotinai Leslės Oustler kūnas, tvirtas ir liesas, bet balsas buvo ponios Mašado – bent jau labai panašus. „Teñ, kur eina ponas Pėnis, jam nebeskaudės.“ (Džekas stebėjosi, kad ji nesako „meilūti“.)

– Būkite gera... Man tikrai skauda penį. Liaukitės, – mėgino paprašyti Džekas. Bet jeigu net pats negirdi savo balso, kaip jį išgirs ponia Oustler? (Jis žinojo, jog neverta tikėtis, kad išgirs *mama*, arba kad ji ateis jo gelbėti, jeigu išgirs.)

Džekas galvojo, kad jei Bobas Dilanas nutiltų, gal *Ema* išgirstų jo šauksmą ir ateitų į pagalbą. Jis nebegirdėjo muzikos, tačiau tai dar nereiškė, kad Bobas pagaliau užsičiaupė. Kai Leslė Oustler šitaip šnopuoja į ausį, vargu ar įmanoma būtų girdėti Bobą Dilaną, net jeigu jis visa gerkle plyšautų čia pat, miegamajame.

– Tu vėl pamiršai, kad reikia kvėpuoti, pupuli, – aiškiai išgirdo Džekas sakant Emą. Jis manė, kad jį bučiuoja ponia Oustler, tačiau tai buvo *Ema*! – Gali ir toliau mane bučiuot, bet nesiliauk kvėpavęs.

– Aš sapnavau, – prisipažino Džekas.

– Pati mačiau! Vos nenusirovei gaiduko, meiluti. Nieko keista, kad skauda.

– O!

– Gal parodyk man savo mažylį, Džekai, – tarė Ema. – Pažiūrėkim, kas ten jam atsitiko.

– Nieko, – murmtelėjo Džekas. (Jam buvo gėda jai rodyti gerokai nukentėjusį savo penį.)

– Džekai, čia *aš*, dėl Dievo meilės! Aš tavęs neskriausiu. – Šviesa degė ir vonios kambaryje, ir ant naktinio staliuko. Ema

atidžiai apžiūrėjo poną Penį. – Lyg atvira žaizda – visas *nutrintas*! – pasakė.

– *Koks?*

– Viešpatie, Džekai, tu *nutrynei odą*! Bent porą naktų nebeliesk. Kada pradėjai?

– Aš jo netryniau.

– Neskiesk, pupuli. Smaukeisi taip dažnai, kad mažylis atrodo visiškai *nukamuotas*!

– Ką reiškia „smaukeisi“?

– Žinai, ką tai reiškia, Džekai. *Masturbavaisi.*

– Ką?

– Tu dirginai jį ranka, Džekai!

– Ne.

– Džekai, tu tai darei *miegodamas*! – Tada Džekas ir pravirko. Jis norėjo, kad Ema juo patikėtų, bet nežinojo, kaip jai viską papasakoti. – Neverk, meiluti. Mes tuoj jį pagydysim.

– Kaip?

– Na, gal patepsim kremu. Nesijaudink, Džekai. Visi berniukai taip daro – tampo savo pimpalus. Aš klydau manydama, jog tu dar per mažas, kad taip darytum.

– Aš taip *nedarau*! – atkakliai gynėsi Džekas. Turėjo šaukti, nes Ema buvo nuėjusi į kitapus koridoriaus esantį jo mamos vonios kambarį. Grįžo su drėkinamojo kremo indeliu. – Perštės? – paklausė Džekas.

– Nuo šito – ne. Peršti tik kai būna pridėta visokių nesąmonių.

– Kokių nesąmonių?

– Chemikalų, – paaiškino Ema. – Ir kvepalų, ir šiaip visokio nenatūralaus šlamšto. – Ji tepė Džekui penį skystu kremu; nors neskaudėjo, jis niekaip negalėjo nustoti verkęs. – Susiimk, meiluti. Na ir kas, kad pasismaukei? Didelio čia daikto!

– Aš nesismaukau. Tai ponia Mašado, – pasakė Džekas.

Ema kaip nuplikyta paleido mažylį iš rankų.

– Ponia Mašado tave liečia, Džekai?

– Ji daug ką daro. Įsikiša poną Penį į save.

– Poną Penį?

– Ponia Mašado sako „Pėnį“.

– *Kur* įsikiša, pupuli? – paklausė Ema. – Į *burną*? – pridūrė, Džekui nespėjus atsakyti.

– Taip, ir į burną.

– Džekai, tai, ką daro ponia Mašado, yra *nusikaltimas*!

– Kas?

– Taip elgtis *negalima*, meiluti. Kalbu ne apie tave – *tu* nepadarei nieko blogo. Bet *ji* tai tikrai padarė.

– Būk gera, nesakyk mano mamai, – paprašė berniukas.

Ema jį apkabino ir suspaudė glėbyje.

– Meiluti, – pašnibždėjo, – mes turim sustabdyti ponią Mašado, kad ji taip nebedarytų. Būtinai turim ją sustabdyti.

– *Tu* gali ją sustabdyti, – atėjo į galvą Džekui. – Žinau, kad galėtum.

– Taip, tikrai galėčiau, – grėsmingai tarė Ema.

– Neišeik! – maldaujamu balsu paprašė Džekas. Ir iš visų jėgų įsikibo į ją. Žinojo, kad ji galėtų suspausti jį daug smarkiau, bet Ema tebelaikė jį glėbyje kaip laikiusi. Ji glostė jam nugarą, tarp menčių, bučiavo akių vokus, dar drėgnus nuo ašarų, ir ausis.

– Aš su tavim, pupuli. Miegok, Džekai. Aš niekur neišeisiu.

Jis nugrimzdo į miegą, be jokių sapnų, įmigo taip kietai, kad gerai neprabudo net girdėdamas ginčą:

– Jis susapnavo košmarą, dėl Dievo meilės, – šnekėjo Ema. – Aš tik laikiau jį apkabinusi, kol vėl užmigo. Matyt, užsnūdau ir pati. O ką dar, tavo manymu, čia dariau? Gal *dulkinau* jį net nenusirengusi?

– Neturėtum gulėti su Džeku vienoj lovoj, Ema, – priekaištavo jai ponia Oustler. – Buvai palindusi po antklode, tiesą pasakius.

– Manau, kad viskas gerai. Džekui nieko nenutiko, – įsiterpė Alisa.

– O, jūs manote, kad jam *nieko nenutiko*. Ką gi, man, po velnių, labai *palengvėjo*! – sušuko Ema.

– Nekalbėk šitaip su Alisa, Ema, – sudraudė ją ponia Oustler.

– Džekai, tu nemiegi? – paklausė Ema.

– Turbūt ne, – atsakė jis.

– Jei vėl susapnuosi baisų sapną, sakyk man, – tarė Ema. – Žinai, kur mano kambarys.

– Ačiū! – šūktelėjo jai Džekas, kai ji jau ėjo iš jo miegamojo.

– Ema... – buvo besižiojanti toliau bartis ponia Oustler.

– Tegu sau eina, Lesle, – pasakė jai Alisa. – Matau, kad nieko nenutiko.

– Tikrai nieko, Džekai? – dar paklausė Leslė.

– Žinoma, kad nieko. Viskas gerai, – patikino ją Džekas. Jis žvilgtelėjo į mamą, tarsi ji būtų buvusi jo svarbiausia žiūrovė, nors ir žinojo, kad taip nėra. – Visiškai nieko nenutiko, – tarė jai. Panelei Vurc būtų patikusi jo tarsena. Berniukas pats nustebo, kad šįkart pameluoti jam buvo taip pat lengva kaip ir scenoje ištarti kokio nors vaidmens žodžius; jis pirmą kartą pajuto, kad meluoti mamai visiškai nesunku.

Džekas girdėjo ponios Oustler žingsnius koridoriuje. Ir kaip Ema užtrenkė savo kambario duris, Leslei nespėjus prieiti. Jis suprato, kad mama su ponia Oustler Emą supykdė dar labiau negu jį, o jis, tiesą sakant, jautėsi gerokai supykęs.

Kai mama jį pabučiavo, linkėdama labos nakties, Džekas nusišypsojo. Žinojo, kokia jo šypsena mamai labiausiai patinka, ir nusišypsojo kaip tik taip. Buvo pavargęs ir nusiminęs, bet kažkodėl jautė, kad naktį gerai išsimiegos. Ema Oustler poniai Mašado bus lygiavertė priešininkė – dėl to Džekas neabejojo.

Kitą rytą Ema Džeką pažadino, kai jos mama dar nebuvo atsikėlusi. (Džeko mama *niekad* nesikeldavo rytais; į Batersto gatvėje esančią sporto salę jį visada veždavo ponia Oustler.) Paprastai berniukas pats prisipildavo dubenėlį javainių arba pasiskrudindavo duonos, be to, išgerdavo vieną stiklinę pieno, o kitą – apelsinų sulčių; per tą laiką Leslė nulipdavo žemyn ir išsivirdavo kavos.

Ponia Oustler rytais su Džeku elgdavosi draugiškai, tačiau daug nešnekėdavo. Ji delnu suglostydavo berniukui plaukus arba patapšnodavo per sprandą, paskui paruošdavo jam sumuštinį priešpiečiams, ir dar įdėdavo obuolį bei keletą sausainių – ypač jei bijodavo, kad tų sausainių neaptiktų Ema.

Bet šį rugpjūčio vidurio rytą Džekas nubudo pajutęs, kad vėdintuvas palubyje sukasi visu greičiu. Atsimerkęs pamatė Emą, į sportinį krepšį, kuriame jis nešiodavosi imtynių aprangą, grūdančią savo šortus, kojines bei marškinėlius.

– Šiandien į salę eisim anksčiau, pupuli. Nuo šiol *aš* būsiu tavo treniruočių partnerė. Bet kol dar nepradėjom, noriu su Vilkagalviu pasimokyt kai kurių veiksmų.

– Su Čenka?

– Aha, su Vilkagalviu.

– Bet kodėl taip anksti? – paklausė Džekas.

– Todėl, kad aš didelė mergaitė, meiluti. Didelėms mergaitėms reik apšilt.

– O.

Kai jie basi – kuo tyliau – lipo laiptais žemyn, ant virtuvės stalo jau gulėjo raštelis. Ema jį tikriausiai parašė dar iš vakaro. (*Šiandien aš vedu Džeką į sporto salę*, ar panašiai.)

Ema su Džeku pėsčiomis nuėjo į Forest Hil Vilidžą ir papusryčiavo kavinėje Spadinos gatvėje. Džekas suvalgė paplotėlį su razinomis ir, kaip visada, išgėrė stiklinę pieno bei kitą apelsinų sulčių. Ema sau nusipirko tik kavos – ir atsikando didelį kąsnį Džeko paplotėlio.

Paskui jie pasuko į Sent Klero aveniu ir Džekas Emai parodė purviną tamsiai rudą daugiabutį namą, kuriame gyveno ponia Mašado. Jis jau šiek tiek baiminosi, matydamas, kaip ryžtingai Ema žingsniuoja toliau; buvo keista, kad ji nieko nesako. Ema atrodė tokia įpykusi, jog Džekas net pagalvojo, kad gal reikėtų jai papasakoti ką nors *gero* apie ponią Mašado, kas sužadintų gailestį. Kad ir kaip Džekui dėl to buvo gėda, iš esmės ponia Mašado jam *patiko*. (Jis tik vėliau supras, jog tai buvo viena iš jo nelaimės priežasčių.)

– Ponia Mašado nuolat keičia buto durų užraktus, nes pas ją vis įsilaužia buvęs vyras, – pasakė Džekas Emai.

– Ar tu ten matei naujus užraktus? – paklausė Ema.

Dabar, apie tai pagalvojęs, Džekas prisiminė, jog nematė.

– Lyg ir ne... – tarė.

– Gal ten *nėra* jokių naujų užraktų, pupuli.

Taigi pokalbis išėjo ne toks, kokį Džekas norėjo pradėti.

Į Batersto gatvę jie atžingsniavo labai anksti, Krungo dar nebuvo. Salėje vienas kitą puldinėjo du visai neblogi kikboksininkai. Čenka sėdėjo ant suvyniotų kilimų ir gėrė kavą.

– Džeki! – sušuko jis, pamatęs Emą. – Atsivedei savo mergaitę?

– Aš – naujoji Džeko treniruočių partnerė, – prisistatė Ema. – Džekas dar per jaunas, kad turėtų mergaitę.

Čenka atsistojo, norėdamas paspausti Emai ranką. Tas ukrainietis buvo jau pradėjęs septintą dešimtį – kiek sustorėjęs per liemenį, bet jo krūtinės bei rankų raumenys pūpsojo lyg plieno luitai, be to, kaip penkių pėdų ir dešimties colių* ūgio vyriškis, sveriantis šimtą aštuoniasdešimt ar šimtą devyniasdešimt svarų**, jis buvo labai vikrus.

– Čia Ema, – pasakė Džekas Čenkai ir šis nusilenkdamas paspaudė jai ranką. Į ant pliko Čenkos viršugalvio dantis šiepiantį vilką Ema pažvelgė kaip į kokį kambarinį gyvulėlį. (Džekas jau buvo jai apie jį pasakojęs.)

– Tavo ūgis tikriausiai penkios pėdos ir vienuolika, Ema, – spėjo Čenka.

– Penkios ir vienuolika su puse, – tarė jam Ema. – Bet aš dar augu.

Prieš eidami į persirengimo kambarius, Ema su Džeku padėjo Čenkai išvynioti kilimus. Ema neturėjo imtynių batų, tik kojines.

– Tuoj surasiu tau batus, Ema, – pasakė Čenka. – Su kojinėmis ant kilimo slidinėsi.

– Paprastai neslidinėju, – atšovė Ema.

– Kaip manai, kiek ji sveria? – pašnibždomis paklausė Džeko Čenka, ieškodamas Emai batų, bet Ema nugirdo jo klausimą.

– Šimtą šešiasdešimt penkis***, jei diena nebloga, – atsakė ji.

– Jei diena nebloga, – pakartojo Čenka, žiūrėdamas, kaip ji aunasi jo surastus batus.

– Šiandien gal šimtą *septyniasdešimt* penkis****, – pridūrė Ema.

---

* 177,4 cm (*Vert. past.*)

** 81 ar 86 kg (*Vert. past.*)

*** 75 kg (*Vert. past.*)

**** Beveik 80 kg (*Vert. past.*)

– Tu, ko gero, ne Džeko svorio kategorijos, Ema, – tarė Čenka.

– Pradėsiu su jumis, – pasakė Čenkai Ema. – Jūs atrodote pakankamai didelis.

– Na... – buvo besižiojąs Čenka, bet Ema, liuoktelėjusi ant kilimo, jau ėjo ratu aplink jį.

– Manau, pirmiausia turėtumėte man susakyti taisykles, – tarė Ema. – Jeigu yra kokios nors taisyklės, man turbūt reikėtų jas įsidėmėti.

– *Kelios* taisyklės yra, nedaug, – ėmė ją mokyti Čenka. – Negalima badyti priešininkui akių.

– Gaila, – burbtelėjo Ema.

Čenka pradėjo nuo grumtynių rankomis – tiesiog suėmė Emą už riešų ir neleido jai judinti plaštakų, – tačiau ji greit susiorientavo ir, atlupusi jo pirštus, pati sučiupo jį už riešų bei plaštakų.

– Gerai! – pagyrė ją Čenka. – Atrodo, tu jauti, kaip reikia kovoti rankomis. Tik atsimink, kad turi iškart į saują suimti kuo daugiau pirštų, bent jau tris ar keturis. Negalima griebti tik už nykščio ar mažylio ir laužti.

– Kodėl ne? – paklausė Ema.

– Šitaip gali kam nors sulaužyti pirštą, – įspėjo ją Čenka. – Tai draudžiama. Turi suimti ne vieną, o *kelis* pirštus.

– Turbūt draudžiama ir kandžiotis, – tarė Ema. (Iš balso atrodė nusivylusi.)

– Taip, aišku, kad draudžiama! – pasibaisėjo Čenka. – Be to, negalima tampyti priešininko už plaukų, laikyti už drabužių. Arba smaugti, – pridūrė.

– Parodykit man smaugimo veiksmą, – paprašė Ema.

Čenka suėmė jai kaklą kabliu iš priekio, jos galvą staigiu judesiu nulenkdamas žemyn, o sprandą prisispausdamas prie krūtinės; jo dilbis atsidūrė jai ant gerklės.

– Tai *draudžiamas* veiksmas, – paaiškino Čenka, – nes aš kartu neapėmiau tavo rankos. – Tai pasakęs jis apglėbė ir vieną Emos ranką; dabar Čenkos dilbis nebesilietė prie jos kaklo. – Kai sugriebi priešininką kabliu už galvos, turi kartu apimti ir jo ranką. Negalima apkabinus ranka spausti kaklo ir tiesiog smaugti.

– Gaila, – vėl burbtelėjo Ema.

Čenka jai parodė taisyklingą imtynininko stovėseną ir vieną iš pagrindinių suėmimų už kelio. Be to, dar pademonstravo kablį iš apačios bei dvigubą kablį iš apačios, ir kaip, užgriebus sprandą, galima pereiti prie galvos suėmimo kabliu iš priekio. „Kartu su *ranka*", – vis kartojo Čenka. Jis parodė Emai ir varžovo permetimą per šoną, ir netgi leidosi jos šitaip permetamas. (Džekas matė, kad Čenka į kilimą trenkėsi šiek tiek smarkiau, negu tikėjosi, drauge su jį visu svoriu užgriuvusia Ema.)

– Tavo puikūs... – buvo besakąs Čenka, bet nutilo, pritrūkęs žodžių. Tik rodė pirštu į vidurinę Emos kūno dalį.

– Klubai? – spėjo Ema.

– Puikūs klubai, taip, – linktelėjo Čenka. – Klubai – stipriausia tavo kūno dalis.

– Ir pati visada taip maniau, – atsakė Ema.

Juodu vartėsi ant kilimo – Čenka Emai rodė rankos užlaužimą, – kai Džekas pastebėjo, kad ant kilimo krašto stovi ponia Mašado, jau su treniruočių apranga. Kol kas ji tik mankštinosi, bet Džekas suprato, kad ponia Mašado atidžiai stebi Emą.

– Kas ta dydelė mergaitė, meilūti? – paklausė ji Džeko.

Džekas neteko žado, kaip sapne; negalėjo ištarti nė žodžio. Ema tebesiraičiojo ant kilimo su Čenka.

– Ponia Mašado tvirkina Džeką, – pasakė Ema ukrainiečiui. – Iki kraujo nuzulino jam pimpuką.

Čenka persivertęs atsisėdo ir įsistebeilijo į Džeką su ponia Mašado. Ema, pašokusi ant kojų, jau ėjo prie jų.

– Džekai, ar tu šytai dydelei mergaitei pasakei mūsų *paslaptį*? – sunerimo ponia Mašado.

Tai nebuvo panašu į varžybas, vėliau pasakos Čenka Borisui ir Pavelui. Ema pirštais dūrė poniai Mašado į akis, į *abi* akis. Ponia Mašado suriko iš skausmo ir užsidengė veidą delnais. Ema sugriebė dešinės jos rankos mažąjį pirštelį ir atlenkė atgal, iškart jį sulaužydama. Pirštelis taip ir liko atsikišęs stačiu kampu nuo plaštakos viršaus. Ponia Mašado sužviegė lyg skerdžiama.

Ema sučiupo ją už sprando ir staigiai palenkė jos kaklą į priekį, neleistinai suimdama galvą kabliu – *neužgriebdama* rankos. Paskui ji visu svoriu užgulė ponios Mašado pakaušį; kadangi

Emos dilbis buvo jai skersai gerklės, ponia Mašado nebegalėjo kvėpuoti.

Džekas tik tada suprato, kad jau atėjo ir Krungas. Buvęs „Misteris Bankokas“ imtynėmis turbūt susidomėjo todėl, kad Ema su ponia Mašado buvo nusiritusios nuo kilimo, bet Ema priešininkę vis tiek tebesmaugė. Ponia Mašado nekvėpavo, tačiau dar spardėsi.

– Kas ta naujokė? – paklausė Čenkos Krungas.

– Ji sparčiai mokosi, ar ne? – tarė Čenka. Ema per mažiau negu dešimt sekundžių atliko tris draudžiamus veiksmus; sunku buvo įsivaizduoti *sparčiau* besimokančią imtynininkę. Nieko keista, kad ji taip norėjo sužinoti taisykles!

– Neketini sustabdyti? – paklausė ukrainiečio Krungas.

– Tuoj, – atsakė Čenka. Ponia Mašado tysojo priplota ant pilvo; jos kojos beveik nebejudėjo, tik viena pėda dar trukčiojo. Spirti kam nors į paslėpsnį ji nebegalėjo.

– Manau, jau pakaks, – tarė Čenka Džekui. Atsiklaupęs prie imtynininkių, jis sulaikė Emą trijų ketvirčių nelsono veiksmu. – Nepatikėsit, kaip turėjau ją užgulti, kad ji atleistų tą kablį! – po pietų pasakojo Pavelui ir Borisui, supažindinęs juos su naująja Džeko treniruočių partnere.

Ponia Mašado neištarė nė žodžio. Kai ta nugalėta moteriškė sliūkino iš Batersto gatvės sporto salės, – kai tik pajėgė atsistoti ir bent kiek paeiti, – jai taip skaudėjo gerklę, kad ji išvis negalėjo kalbėti. Kalbėjo Ema. Ponia Mašado turbūt nesučiuopė minties, kai Ema riktelėjo, jog ji „ne kokia paštu užsisakyta nuotaka“, tačiau puikiai suprato, ką Ema norėjo pasakyti, pasivadindama *vienintele* Džeko treniruočių partnere. Nežinia, ką tą akimirką pamanė ponia Mašado, bet Krungui ir Čenkai tie žodžiai tikrai padarė reikiamą įspūdį, – nors jie šiek tiek išsigando dėl berniuko.

„Misteris Bankokas“ mėgino Emą sudominti kikbokso treniruotėmis, bet Ema pareiškė apsiribosianti vien imtynėmis.

– Spardyti mėgstu tik tai, kas guli ant žemės, – pasakė Krungui, kuris galiausiai tarytum lengviau atsiduso, gal netgi pasijuto dėkingas, kad Ema taip tvirtai pasirinko kilimą.

Kai Pavelas su Borisu tą popietę atėjo į salę pasigrumti, su jais raičiojosi ir Ema. Džekui jau reikėjo pailsėti. Jam degte degė nubrūžintas skruostas ir skaudėjo petį, – Čenka Emai parodė „gaisrininko permetimą", kuris jai iškart lengvai pavyko, – be to, Džekas turėjo pasaugoti pirmą kartą pritrintą ausį.

Pamačiusi, jog Pavelo ir Boriso ausys irgi gumbuotos, beveik tokios pat baisios kaip Čenkos, Ema pareikalavo, kad pritrinta Džeko ausis būtų „sutvarkyta". Kad taip sužalotą ausį galima „sutvarkyti", Džekui buvo naujiena, bet Čenka ir minskiečiai, nors ir nepritarė pritrintų ausų „drenavimui", gerai žinojo, kaip tai daroma.

– Atsiprašau, pupuli, – tau gali skaudėt, tačiau būtų nusikaltimas, jei leisčiau tau užaugt su tokiom ausim kaip šitų vyrukų. Tu būsi pernelyg gražus, kad gadintum sau ateitį įsitaisydamas tokias ausis – kaip šūdo gabalus.

Džekas suprato, kad Čenka, Pavelas ir Borisas įsižeidė. Gumbuotos jų ausys – vyriškumo žymės, o ne šūdo gabalai! Bet Ema Oustler rūpinosi Džeko ateitimi, ir niekas nebūtų drįsęs atmesti jos prašymo.

Ausys gumbuotos pasidaro nuo susitelkusių skysčių; kai ausis trinama į kilimą, arba smarkiai prispaudžiama prie varžovo veido, ji kraujuoja ir ištinsta. Skysčiams sukietėjus, ten, kur buvo įlinkiai, atsiranda gumbai. Taigi svarbiausia, kad skysčiai nesukietėtų. Jie ištraukiami adata ir švirkštu. Paskui reikia paimti šiek tiek marlės, pamirkytos skystame gipse, ir įspausti į ausies įlinkius. Kai gipsas sustingsta, ausis nebegali tinti – skysčiai po oda nebesikaupia. Ausies forma išlieka kokia buvusi.

– Bus truputį nepatogu, – įspėjo Džeką Čenka.

– Bet vis tiek geriau, negu su nuzulintu pimpiu, meiluti. – (Dėl to netgi minskiečiai visiškai sutiko su Ema.) Taigi Džekas namo grįžo su gipso tvarsčiu ant vienos ausies ir kitoje veido pusėje iki kraujo nubrūžintu skruostu.

– Tu tik pažiūrėk į savo Džekį, Alisa! – sušuko Leslė Oustler, kai jie tą vakarą valgė iš restorano atsineštus pietus. – Tie Batersto gatvės banditai vienąkart jį *pribaigs*.

– Bet vis tiek geriau, negu su nuzulintu pimpiu, – tarė Džekas.

– Ką jau kalbėti apie *žodžius*, kurių tie rusai jį primoko, – toliau piktinosi ponia Oustler.

– Džekai, prašau tavęs – galvok, ką šneki, – sudraudė jį mama.

Kitą vakarą ir Ema grįžo su pritrinta ausimi. Džekas su Ema labai didžiavosi vienodais gipso tvarsčiais. Tądien Džekui pavyko suimti Emą už veido, tačiau nors jis kiek galėdamas dešiniu smilkiniu spaudėsi jai prie kairės ausies, ji spardydamasi išsilaisvino iš jo gniaužtų ir priplojo jį atvirkščiu pusiniu nelsonu.

– Tu *negali* išlaikyti priešininko, kurio kūno sudėjimas kaip *jos*, kai pats esi tik *toks*, – pasakė Džekui Čenka.

Tikra teisybė, bet Džekas žinojo, kad jam naudinga turėti tokią stiprią treniruočių partnerę kaip Ema Oustler. Be to, imtynės buvo į naudą ir Emai. Ji per savaitę numetė aštuonis svarus. Džekas suprato, kad Borisas su Pavelu jai padarė gerą įspūdį, – jei ne jų ausys, tai bent jau maitinimosi įpročiai. Minskiečiai visada laikėsi drausmės – ne tik treniruodamiesi, bet ir valgydami.

– Galėjai sutaupyti pinigų: reikėjo iškart siųsti mane į Batersto gatvės sporto salę, o ne į tą sušiktą storulių fermą, – pasakė Ema savo mamai.

– Tu irgi galvok, ką šneki, panele, – pyktelėjo ponia Oustler.

– Pimpis, pimpis, pimpis! – sudainavo Džekas.

– Čia tai bent! – tarė Leslė Oustler.

– Eik į savo kambarį, Džekai, – paliepė mama.

Bet Džekas nekreipė dėmesio. Jam knietėjo pasakyti: „Jūs verčiat Emą gyventi nusmurgusiam *bendrabuty*, o mane siunčiat į sušiktą *Meiną*, ir dar norit, kad mes galvotume, ką šnekam!“ Tačiau, užuot tai išrėžęs, jis tik kartojo: „Pimpis, pimpis, pimpis“, kol užlipo laiptais.

– Elgiesi kaip tikras vyras, Džekai! – šūktelėjo mama.

– Nepyk ant jo, Alisa, – jis tik liūdi dėl to, kad turi išvykti į mokyklą, – išgirdo Džekas sakant Leslę Oustler.

– Velniai griebtų – tiesiog nuostabu, – burbtelėjo Ema.

– Eik į savo kambarį, Ema, – tarė ponia Oustler.

– Smagiai susiplaukit indus! – pasakė Ema, dramblindama laiptais į viršų. (Paprastai indus plaudavo ji.)

Ema su Džeku dabar būdavo kartu ne tik per treniruotes. Pagaliau jie iš tikrųjų susidraugavo – iš dalies todėl, kad mamos ketino juos išskirti. Kadangi Ema su Džeku vienas kitam vis nubrūžindavo skruostą, praskeldavo lūpą, pamušdavo akį ar pritrindavo ausį, ir Alisai, ir poniai Oustler darėsi vis aiškiau, kad jų santykiai – kad ir kokie jie būtų – tikrai ne lytiniai. Džekas jau galėdavo atsikelti vidury nakties, nueiti į Emos kambarį ir įlįsti pas ją į lovą, – arba ji ateidavo į jo miegamąjį ir priguldavo šalia. Jų mamos nebesakydavo nieko.

Šiaip ar taip, vasara jau ėjo į pabaigą. Nei Alisai, nei Leslei Oustler nerūpėjo, kad Ema su Džeku per dienas mala vienas kitą į miltus Batersto gatvės sporto salėje. (Džekas Emos „į miltus“, žinoma, nesumaldavo, bet kartais ir jam pavykdavo vienas ar kitas veiksmas.)

– Tai tik hormonai... turiu omeny Emą, – kartą pasakė ponia Oustler. O Džekas, Alisos supratimu, tebesimokė apsiginti nuo *berniukų*.

Per dvi savaites Ema numetė dvylika svarų – ir buvo aišku, kad numes dar daugiau. Ne tik todėl, kad nuolat treniravosi; ji dabar ir maitinosi kitaip. Jai patiko Čenka. „Tik ne jo ausys.“ Patiko ir Borisas su Pavelu – viskuo, išskyrus ausis.

Kai Džekas gulėdavo šalia Emos jos lovoje, arba kai ji laikydavo jį glėbyje, atėjusi į jo kambarį, jam būdavo skaudu jos klausti, su kuo ji treniruosis – na, kai jis išvyks į Meiną.

– O, manau, susirasiu ką nors kitą, ką galėsiu visaip mankyti, pupuli.

Džekas jau mokėjo su ja bučiuotis nesulaikydamas kvėpavimo, nors kartais sunkiai atsispirdavo pagundai nekvėpuoti, kol apims alpulys. Be to, Ema tebebuvo tokia pat dėmesinga jo mažyliui; kaip ji ir sakė, Džeko penis sugijo. Padėjo drėkinamasis kremas, kuriuo Ema vis tepė mažylį, – netgi kai Džekui jau seniai atrodė, kad nebereikia, – ir tai, kad prie jo pagaliau nebelindo ponia Mašado, anksčiau tikrai nejautusi saiko.

– Ar tu jos ilgiesi, Džekai? – vieną naktį paklausė Ema. Jis dažnai pagalvodavo, kad pasiilgsta kai ko, ką darydavo ponia Mašado, bet ne jos pačios. Jam buvo nesmagu su Ema šnekėtis apie tai, ko pasiilgsta. Džekas baiminosi, kad ji nepamanytų, jog jis nesijaučia jai dėkingas už išgelbėjimą nuo ponios Mašado. Bet juodu su Ema juk buvo tikri draugai ir treniruočių partneriai. Ema visada jį suprasdavo. – Man atrodo, tu susijaudindavai, bet kartu ir bijodavai, – dabar tarė Ema.

– Taip.

– Mane ima šiurpas, kai pagalvoju, į kokią bėdą mažylis gali patekti *Meine*, – pasakė Ema.

– Ką turi omeny, Ema?

Juodu buvo jos kambaryje. Ema turėjo didžiulę lovą – tiesa, pilną minkštų žaislų. Džekas mūvėjo tik trumpikėmis, o Ema vilkėjo Pavelo arba Boriso jai padovanotais marškinėliais – iš imtynių turnyro, vykusio Tbilisyje, bet turėjai mokėti skaityti gruziniškai, kad suprastum, iš kur jie; Emai labiausiai patiko tai, kad tie marškinėliai buvo išblukę, suplėšyti ir su senomis kraujo dėmėmis.

– Nusimauk trumpikes, meiluti. – Ema po antklode vilkosi marškinėlius, vartydama į šalis savo minkštus žaislus. – Aš tave pamokysiu, kaip *nepatekti* į bėdą, Džekai. – Ji paėmė jo ranką ir uždėjo ant penio. – Gali ir kita ranka, jei tau patogiau, – pasakė. – Daryk, kaip tau patogu.

– Patogu?

– Pasmaukyk, Džekai! Juk moki, ar ne?

– *Ką* pasmaukyt?

– Tik jau nešnekėk, kad dar niekad to nedarei, meiluti.

– Nedariau.

– Na, neskubėk – pats susivoksi, – padrąsino jį Ema. – Gali mane bučiuot, arba liest kita ranka. Tik *ką nors* daryk, Džekai, – dėl Dievo meilės!

Džekas pamėgino. Bent jau nebijojo.

– Kaire lyg ir geriau, – pasakė Emai, – nors šiaip aš dešiniarankis.

– Ne taip jau sunku, juk čia ne koks rusiškas rankos suėmimas, – tarė Ema. – Nebūtina aptarinėt.

Jis iš visų jėgų spaudė ją glėbyje – ji buvo tokia stipri, tokia tvirta. Jos bučiuojamas Džekas nenustojo kvėpavęs – bent jau ne iš karto.

– Berods veikia, – pranešė jis.

– Žiūrėk, kad čia visko neišterliotum, pupuli, – įspėjo jį Ema. – Juokauju! – greitai pridūrė.

Džekui jau darėsi sunku ją bučiuoti ir nesiliauti kvėpavus – ir dar *šnekėti.*

– Ką mes čia darom? Kaip tai vadinama? – paklausė jis Emos.

– Taip tu ištversi Meine, – atsakė ji.

– Bet tavęs ten nebus! – šuktelėjo Džekas.

– Turėsi mane įsivaizduoti, pupuli, arba aš atsiųsiu tau nuotraukų. – O, ta Šiaurės pašvaistė – ta dangaus šviesa! – Čia tai bent! Juk prašiau, kad visko neišterliotum, – šnekėjo Ema, o Džekas mėgino kaip nors vėl kvėpuoti. – Tu tik pažiūrėk, ką padarei. Ir kad niekad negirdėčiau sakant, jog aš tavęs nemyliu!

– Aš tave myliu, Ema, – leptelėjo berniukas.

– Neprivalai nieko tokio sakyt ar pasižadėt, – tarė Ema. – Vien tai, kad esi mano geriausias draugas, jau tikras stebuklas.

– Aš tavęs ilgėsiuos! – sušuko Džekas.

– *Ššš*, taip garsiai nešauk – išgirs. Nesuteik joms to malonumo.

– Ko?

– Ir aš tavęs ilgėsiuos, meiluti, – sušnibždėjo Ema.

Ji rengėsi marškinėliais, minkšti žaislai vėl ritosi į visas puses – spruko, kur kuris galėjo, – kai Džekas išgirdo mamos balsą koridoriuje. Emos kambario durys buvo praviros.

– Čia *tu*, Džeki? – šūktelėjo mama. (Jam tikriausiai išsprūdo kažkoks neįprastas garsas.)

Ir Ema, ir pats Džekas žinojo, kad jis neužsimovė trumpikių. Džekas net nesusigaudė, kur jos galėtų būti; tikėjosi, kad po antklode. Jis gulėjo padėjęs galvą Emai ant peties; ji vieną ranką laikė laisvai užmetusi jam ant kaklo. Tai neatrodė kaip galvos suėmimas kabliu, bet kai Alisa įėjo į kambarį, buvo aiškiai matyti, kad juodu susiglaudę po antklode.

– Susapnavau sapną, – pasakė mamai Džekas.

– Suprantu, – tarė ji.

– Mano lova platesnė negu jo – daugiau vietos košmarams, – paaiškino Alisai Ema.

– Taip, matau, – atsakė Alisa.

– Vėl sapnavau tą gynybinį griovį, – ėmė pasakoti Džekas. – Prisimeni mažiausiąjį kareivį?

– Taip, žinoma, – tarstelėjo Alisa.

– Susapnavau *tą* sapną, – pasakė jai Džekas.

– Nežinojau, kad tu jį tebesapnuoji, – tarė mama.

– Nuolat, – pamelavo Džekas. – Dabar dažniau negu paprastai.

– Suprantu, – linktelėjo mama. – Na, man labai gaila.

Minkšti žaislai gulėjo išblaškyti po visą kambarį, tarsi negyvėliai po žudynių. Džekas vis dar tikėjosi, kad tarp jų nėra jo trumpikių. Alisa jau buvo beeinanti iš Emos miegamojo, tačiau tarpduryje stabtelėjo ir atsisuko.

– Ačiū, kad taip gražiai draugauji su Džeku, Ema, – tarė.

– Mes – draugai visam gyvenimui, Alisa, – pasakė Ema.

– Ką gi, tikiuosi, kad taip ir bus, – nusišypsojo Alisa. – Labanakt, vaikai, – švelniai pridūrė ir nuėjo tolyn koridoriumi.

– Labanakt, mama! – dar suriko Džekas jai pavymui.

– Labanakt! – šūktelėjo Ema. Jos ranka po antklode susirado ir suėmė mažylį, kuris atrodė užmigęs.

– Kaip greitai tu viską pamiršti, – sušnibždėjo Ema Džeko peniui.

„Kaip senais laikais“, – pagalvojo Džekas jau snausdamas – daug nemąstydamas, kas tais „senais laikais“ buvo gerai, o kas ne. Jį raminamai veikė net Emos knarkimas.

Ema buvo išpleškinusi visą juostą, fotografuodama Džeką su Čenka Batersto gatvės sporto salėje. Ji iš visų pusių įamžino vilką ant Čenkos viršugalvio; ir ant imtynių kilimo šalia senojo ukrainiečio turkiškai sėdintį Džeką. Čenka sėdėjo viena ranka apkabinęs Džeką per pečius; berniuko manymu, labai *tėviškai*.

Dabar Džekas gulėdamas klausėsi Emos knarkimo ir įsivaizdavo tas nuotraukas. Jis žinojo, kad netrukus bus Meine, tačiau

nebebijojo. Grimzdo į miegą įsitikinęs, kad Meine nėra nieko, kas galėtų jį išgąsdinti.

Džekas Bernsas vėliau ilgėjosi tų mergaičių, tų vadinamųjų „vyresnių moterų“. Netgi tų, kurios jį tvirkino. (Kartais *ypač* tų, kurios jį tvirkino!) Jis ilgėjosi ir ponios Mašado – labiau, negu galėjo prisipažinti Emai Oustler.

Džekas ilgėjosi ir niekada jo neskriaudusių mergaičių – tarp jų ir Sandros Stiuart, tos *vėmikės*, vaidinusios dviem kalbomis kalbančią miknę, paštu užsisakytą nuotaką, kuri, išdulkinta ant šunų traukiamų rogių, nuklysta į sniegynus ir mirtinai sušąla per dramatišką pūgą! Gal jis nesveikas, kad įsiminė ir *ją*?

Jis ilgėjosi visų, pagrindinių ir epizodinių, beribėse mergaičių mariose sutiktų veikėjų. Tų mergaičių – tų *moterų*, kaip jam tada atrodė, – dėka jis tapo stiprus. Jos išmokė Džeką Bernsą pajusti *terra firma* – tvirtą žemę (arba nelabai tvirtą) – po kojomis, parengė jį tolesniam gyvenimui, ne tik su moterimis, bet ir su berniukais bei vyrais. Po daugybės mergaičių, kokie silpni priešininkai buvo berniukai! Po to, ką Džekas patyrė su vyresnėmis moterimis, kaip lengva jam buvo bendrauti su *vyrais*!

III

LAIMĖS KŪDIKIS

16

Šalčio daubos

Tomis karštligiškos skubos dienomis, prieš Džekui išvykstant į Meiną, mama atsidėjusi siuvo juosteles su pavarde prie visų naujųjų jo drabužių. Ponia Oustler buvo nusivedusi jį apipirkti. Redinge nebuvo kokių nors ypatingų spalvų mokyklinių uniformų, bet berniukai vilkėjo švarkais, ryšėjo kaklaraiščius ir mūvėjo arba chaki, arba vilnonės flanelės kelnėmis – ne džinsais. Kadangi drabužius Džekui išrinko Leslė Oustler, galėjai numanyti, kad jis bus vienas iš gražiausiai apsirengusių mokinių.

Alisa turėjo pasikalbėti su Džeku; turėjo jam viską papasakoti. Tačiau užuot pasikalbėjusi, ji siuvo.

Džekas išvis nieko nebesuprato: kai buvo ketverių, juodu kone ištisus metus blaškėsi po Šiaurės jūros uostus, ieškodami pasprukusio jo tėčio; bet paskui, kai Džekas penkerius metus mokėsi Šventos Hildos mokykloje, Alisa apie Viljamą beveik nebekalbėjo. Dabar, jau dešimtmetis, Džekas vis labiau troško ką nors sužinoti apie savo tėvą; seniau Alisa apie Viljamą šnekėdavo kaip apie patį velnią, todėl berniukas ėmė bijoti savęs ir to, kuo jis gali tapti. Tačiau mama nenorėdavo atsakyti į Džeko klausimus apie tėtį. Ji su Džeku retai kada elgdavosi žiauriai, bet kartais būdavo abejinga, ypač kai Džekas klausinėdavo apie tėvą.

Alisa gal šimtą kartų atsisakė apie tai kalbėti. „Kai būsi pakankamai subrendęs“, – kirste nukirsdavo – ir berniukas suprasdavo, kad pokalbis baigtas.

Sykį jis pamėgino apie tai pasišnekėti su ponia Makvot.

– Nesiskųsk dėl moters, mokančios laikyti paslaptį, – tarė Pilkoji Šmėkla.

Kadangi Ema buvo dėl daug ko nepatenkinta savo motina, Džekas jautėsi galįs Emai pasiguosti dėl savosios.

– Aš tik noriu žinot, kas jis per tipas, po velnių!

– Nesikeik, pupuli.

Ir Ema, ir Džekas jau buvo perskaitę *Mokyklos etikos kodeksą*, atsiunčiamą visiems Redingo naujokams bei jų šeimų nariams. „Priderama kalba“ buvo viena iš svarbiausių mokinio elgesio normų. *Mokyklos etikos kodeksą* susidomėjęs perskaitė ir ponas Ramzis, sutikęs nuvežti Džeką į Meiną; jis pareiškė, jog tų elgesio normų „labai sunku laikytis“.

Džeko bei pono Ramzio išvykimo į Meiną išvakarėse Ema su Džeku, užėję į vieną Forest Hil Vilidžo vyrų kirpyklą, vienodai apsikirpo plaukus. Džekui tokia šukuosena tiko, nors dabar jo plaukai buvo trumpesni – ne tokie laisvai krintantys gaurai, kokius tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt penktais metais nešiojo dauguma berniukų. Tačiau Ema, nusikirpdama trumpai, neabejotinai padarė didžiulę klaidą. Tai nebuvo kirpimas pagal pirmą numerį, bet vis dėlto *vyriškas*, užpakalyje plaukai nebedengė kaklo. Nors Ema ir toliau metė svorį, jos kaklas pastebimai sustambėjo – nuo visų tų tris ar keturis kartus per savaitę atliekamų „tiltelių“ su plokščiu dvidešimt penkių svarų svarmeniu ant krūtinės. Emos sprandas buvo kaip amerikietiško futbolo rikiuotės galo gynėjo, o trumpi plaukai tą nekokį pirmą įspūdį, kad Ema Oustler išvis be kaklo, darė dar prastesnį. Iš užpakalio ji atrodė kaip vyras.

Džekas apsikirpo pirmas, o paskui stovėjo šalia krėslo ir žiūrėjo, kaip kirpėjas kerpa Emą.

– Mama tave už tai užmuš, – tarė jai Džekas.

– *Kaip?* – paklausė Ema.

Iš tikrųjų: Ema būtų galėjusi perlaužti ponią Oustler perpus kaip šiaudelį. Netgi Čenka, kaip netrukus pats pamatė, nebepa-

jėgė imtis su ja. Kai Džekas išvyko į Meiną, Čenka tapo Emos treniruočių partneriu. Kaip tokio amžiaus vyriškis, jis buvo geros sportinės formos, be to, už Emą dvidešimt penkiais ar trisdešimčia svarų sunkesnis – ir, svarbiausia, prityręs imtynininkas. Bet Džekas žinojo, kaip greitai galima nukentėti, kai labai stengiesi nesužeisti priešininko; imtynininkas neturėtų būti pernelyg atsargus.

Čenka sugriebė į jį įsirėmusią Emą; galėjo permesti ją per šoną, tačiau sudvejojo, ar jos nesužeis. Kol mąstė, Ema kuo puikiausiai permetė *jį*. Ji sulaužė Čenkai krūtinkaulį, užvirtusi jam ant krūtinės. Toks lūžis sugyja negreit, ypač kai žmogus jau pradėjęs septintą dešimtį.

Taigi Ema toliau treniruotis galėjo tik su Borisu ir Pavelu; jie bent jau buvo pakankamai jauni, kad nebijotų traumų.

Kirpykloje prieš veidrodį apžiūrinėdamas vienodas savo ir Emos šukuosenas, Džekas iš anksto padarė išvadą, jog Šventos Hildos mokyklos vadovybei, matyt, buvo užtemęs protas, kai priėmė Emą į bendrabutį. Juk jos elgsena visiškai netinkama, ką jau kalbėti apie galingus pečius ir septyniolikos colių* storumo kaklą.

„Tiek pat colių, kiek tau metų“, – pasakė Emai Čenka.

Vėliau Džekas nenustebo sužinojęs, kad Ema Šventos Hildos mokyklos bendrabutyje gyveno tik vienerius metus. Atvirkščiai: jam pasirodė truputį keista, kad ją ten taip ilgai pakentė. Visiems mokykloje labai palengvėjo, kai, poniai Oustler nenorom sutikus, Ema parsikraustė atgal pas ją ir dvyliktoje bei tryliktoje klasėje mokėsi gyvendama namie. Ji užsigrobė visą buvusį svečių sparną, įsikūrė Alisos miegamajame, esančiame priešais Džeko kambarį, – nors buvo aišku, kad Džekui to kambario keletą ateinančių metų beveik nereikės.

Alisa, žinoma, nustojo apsimetinėti ir persikėlė į Leslės Oustler miegamąjį. (Anot Emos, nepraėjus nė savaitei po to, kai Džekas išvyko į Meiną.) Ema svečių sparne įsikūrė ne tiek todėl, kad norėjo miegoti kuo toliau nuo jųdviejų, kiek piktindamasi tuo, kad nei jos mama, nei Džeko jai nieko nesako apie savo santykius. Bet Alisa apskritai niekada nesileisdavo į kalbas apie

* 42,5 cm (*Vert. past.*)

svarbius dalykus, o ponia Oustler pernelyg daug kartų buvo užsisklendusi nuo Emos, kai ši norėdavo pasikalbėti, kad dabar galėtų tikėtis, jog duktė *leis* jai atsiverti. Ir Alisa pernelyg daug kartų atsisakė kalbėtis su Džeku. Džekas jau buvo nusprendęs, kad jos neklausys, kai ji pagaliau bus pasirengusi prabilti, kad ir kada tai būtų.

Meine jis daugiau žinių sulaukdavo iš Emos negu iš motinos, – Ema jam pranešė ir naujieną apie ponią Mašado. Ši buvo suimta Sero Vinstono Čerčilio parke už tai, kad lytiškai priekabiavo prie nepilnamečio, kažkokio dešimties metų berniuko. Paaiškėjo, kad jos pačios vaikai *nesuaugo* ir neišsikraustė „kitur“; jos sūnūs, vienuolikos ir penkiolikos metų, gyveno kitoje Toronto dalyje su antrą kartą, jau sėkmingai, vedusiu tėvu. Poniai Mašado, tvirkinusiai vyresnįjį, penkiolikmetį, berniuką, kai šiam buvo tik dešimt, teismas uždraudė artintis prie sūnų.

Buvęs vyras ponios Mašado, be abejo, nepuldinėjo ir neprievartavo, jai nereikėjo keisti buto durų spynų. Raidė *P* lentelėje su užrašu *P. Mašado* galbūt reiškė ne „ponia“ – juo labiau po skyrybų. Taigi, kad ir kas tokia buvo ta ponia Mašado, priežastys, dėl kurių ji norėjo pramokti kikbokso ir imtynių, taip ir liko neaiškios.

Alisa Džekui apie tas naujienas net neužsiminė, nors jas tikriausiai žinojo. Ema sakė, kad straipsnių apie tai buvo visuose laikraščiuose, „su nuotraukomis, kaip reikiant“. Gal Alisai nė nedingtelėjo, jog ponia Mašado galėjo tvirkinti Džeką. Bet labiau tikėtina, kad ji tiesiog nenorėjo apie tai galvoti, – arba jautėsi rami, nes neabejojo, kad Džekas būtų jai pasakęs, jei kas nors būtų buvę blogai.

Ema tik šaipėsi: „Aha, galima pamanyt, kad jei kas blogo būtų nutikę *jai*, ji būtų pasakiusi *tau*!“

Džekas Pilkajai Šmėklai rašė ne taip dažnai, kaip ji jam. Ponia Makvot buvo išmintinga moteris, bet geriausia Džeko patarėja dabar tapo Ema. Kad ir kaip keista, ankstesnis klaidingas berniuko supratimas, jog prostitutės yra patarėjos, ne taip jau

smarkiai prasilenkė su tiesa. Ema, žinoma, nebuvo prostitutė, bet, regis, neskyrė sekso nuo patarinėjimo.

Ir panelei Vurc Džekas rašė su pertrūkiais. Jis labai prisirišo prie pono Ramzio, ne tik todėl, kad susidraugavo su juo vaidindamas paštu užsisakytą nuotaką. Pirmoji kelionė į Meiną, su ponu Ramziu, Džeką taip paveikė, kad nuo tada savo vadovu pačioje svarbiausioje – dramos meno – srityje jis jau laikė poną Ramzį, nebe panelę Vurc.

Džekas vis dar *sapnuodavo* panelę Vurc, vilkinčią vien apatiniais, ir panašiai, bet jau buvo priėjęs gyvenimo kryžkelę, ir dabar *klausytis* pono Ramzio jam atrodė prasmingiau, – nors neretai pono Ramzio šnekoje būdavo daugiau vaidybos negu prasmės. (Kaip aktorius, Džekas būtų buvęs veidmainis, jei dėl to ponas Ramzis jam būtų bent kiek mažiau patikęs.)

Vos tik lėktuvas nusileido Portlende, ponas Ramzis sugriebė Džeką už rankų.

– Džekai Bernsai! – sušuko, taip garsiai ir netikėtai, kad berniuką nusmelkė mintis, jog lėktuvas dūžta, atsitrenkęs į žemę. – Kad ir kaip viskas būtų, tu jau *Meine*! – Džekas sunerimęs pažvelgė į už lango skriejantį gudronuotą nusileidimo taką. – Ir atmink mano žodžius, Džekai: mokykla, kurios devizas toks, koks yra Redingo, negali būti labai bloga. Nagi, pasakyk!

– Ką?

– Savo mokyklos devizą!

Džekas jau buvo jį pamiršęs. Kitaip negu ponas Ramzis, berniukas, skaitydamas *Mokyklos etikos kodeksą*, pastebėjo, jog ten labiausiai propaguojamas kovingas širdingumas. Žodis „charakteris" pakartotas daugybę kartų, įkištas visur, kur tik įmanoma. „Padorumas – svarbiausia elgesio norma", – dar skelbiama tame kodekse. Gal *tai* ir yra devizas?

– „Padorumas – svarbiausia elgesio norma"? – paklausė Džekas pono Ramzio.

– Na, *žinoma*! – nekantriai atsakė mokytojas. – Bet čia ne devizas. Džekai Bernsai, juk tavo tokia puiki atmintis! Tu mane stebini!

Džekas prisiminė, kas kodekse rašoma apie bendravimą su kitais mokiniais. „Venkite žodžių, prasidedančių raide *n*!" – pa-

tariama. Bet nors Džekas buvo gerai įsidėmėjęs tą neįprastą nurodymą, jam pakako sveiko proto, kad suprastų, jog čia ne mokyklos devizas, – nors būtų buvęs visai neblogas. Berniukams draudžiama su mokslo draugais kalbėti *n*epagarbiai ar *n*iekinamai. O svarbiausia kodekso dalis – kiekvieno mokinio pasirašoma „sutartis dėl elgesio", kurioje sakoma, jog žmogus negali gerbti savęs, jei nejaučia pagarbos kitiems. Džekas tą sutartį jau buvo pasirašęs, tačiau abejojo, ar tie žodžiai yra mokyklos devizas.

– Užuomina, Džekai. Tai *lotyniškas* posakis. – Labai naudinga užuomina!

Oras Portlende buvo gaivus, bet vis dar vasariškas – ne toks vėsus, koks, Džeko manymu, galėjo būti Meine, – nors netrukus turėjo atšalti. Oro uostas Džekui pasirodė toks pat senoviškas kaip ir nusileidimo takas.

– *Labor omnia vincit!* – riktelėjo ponas Ramzis dviem pro šalį einantiems lakūnams. Tie neabejotinai pamanė, kad jis ne viso proto. – Negirdėjot, kaip skamba devizas, kol jo nepasakė Džekas Bernsas, – dar pridūrė ponas Ramzis, kreipdamasis į nustebusią stiuardesę, patrauklią trisdešimt kelerių metų moterį.

– *Labor omnia vincit*, – autoritetingai ištarė Džekas – pabrėždamas žodį *vincit*.

– Pasakyk jai, ką tai reiškia, Džekai, – toliau šnekėjo ponas Ramzis, bet stiuardesė į jį nekreipė dėmesio; matė tik Džeką.

Štai jis, svetimoje šalyje, – ne kur kitur, o Meine, – ir nors neprisiminė savo naujosios mokyklos devizo, ir nė nenutuokia, ką tie žodžiai reiškia, dabar nesunkiai skaito stiuardesės mintis. Ji Džekui, be abejo, buvo dar viena vyresnė moteris. Berniukas jai nieko nesakė, tik šyptelėjo, bet puikiai suprato, ką ji galvoja.

– Gerai, kad vaikas keliauja ne vienas, – tarė stiuardesė ponui Ramziui, neatitraukdama akių nuo Džeko.

– Čia Džekas Bernsas, – pasakė jai ponas Ramzis. – Jo atmintis pasakiška, bet ne šiandien.

– *Labor omnia vincit*, – pakartojo Džekas, sukdamas galvą, ką tai galėtų reikšti.

– Darbas... – jau žiojosi sakyti ponas Ramzis, bet Džekas jį pertraukė, staiga prisiminęs, kaip tas posakis buvo išverstas.

– Darbas viską nugali, – pasakė dešimtmetis berniukas stiuardesei.

– Kokia aš kvaila – maniau, kad viską nugali *meilė*, – nusišypsojo ji.

– Ne meilė, *darbas*, – tvirtu balsu patikino ją Džekas.

Stiuardesė atsiduso ir švelniai pataršė berniukui plaukus. Paskui, tebežiūrėdama į Džeką, tarė ponui Ramziui:

– Jūs tikriausiai nė neįsivaizduojate, kiek širdžių jis sužeis.

Tebuvo šviesu, kai jie išsinuomotu automobiliu važiavo į šiaurę bei šiaurės vakarus, Redingo link, tolyn nuo vandenyno ir Portlendo. Už Luistono beveik nebebuvo į ką žiūrėti. Vest Mainotas – neįsimintinas, kaip ir Ist Samneris bei Vest Samneris; nors tai, kad nėra tiesiog Samnerio, patraukė pono Ramzio dėmesį.

– Meino valstijoje miesteliai pavadinti ne itin protingai – bent jau aš taip manau, Džekai.

Aplinkui plytintys tyrlaukiai prieš saulėlydį atrodė nykokai. Kiek anksčiau ponas Ramzis su Džeku buvo užmezgęs įkvepiantį pokalbį apie tai, kaip galima būtų taikyti ponios Vikstid taisyklę, kad reikia būti mandagiam „pirmus du kartus“, jei berniukas Redinge susidurtų su priešiškai nusiteikusiais mokiniais, bet dabar juodu tos problemos nebegvildeno. Užsižiūrėjęs į niūrų gamtovaizdį, netgi toks energija trykštantis vyrukas kaip ponas Ramzis staiga leptelėjo, ką tikrai derėjo nutylėti:

– Žinai, Džekai, mano manymu, čia nelyginant kokia *paštu užsisakytų nuotakų* teritorija. – Džekas visai nusiminė. Ponas Ramzis mėgino pakeisti pokalbio temą: – Manau, dauguma Redingo mokinių gyvena bendrabutyje. O kaip tau atrodo, Džekai?

– Tikriausiai, – atsakė berniukas.

Redingo mokykla buvo privati (kitaip tariant, nevalstybinė), berniukai joje mokėsi nuo penktos iki aštuntos klasės imtinai. Ponia Oustler mokestį už Džeko mokslą toje mokykloje galėjo sumokėti, pasak Alisos, „nė nemirktelėjusi“, bet iš to, ką ponas Ramzis su Džeku matė važiuodami pro visokius miestelius ir mažytes gyvenvietes, netgi ne kaimus, buvo aišku, kad nedaug šio krašto šeimų išgali leisti savo sūnus į Redingą. Tiesa, mo-

kykla kai kam skirdavo stipendijas, tačiau tik penkiolika ar dvidešimt procentų mokinių gaudavo kokią nors piniginę paramą. Redingas neturėjo dosnių rėmėjų.

Ponas Ramzis, beje, Džekui papasakojo ir ką jam pavyko išskaityti tarp *Mokyklos etikos kodekso* eilučių; jis įžvalgiai atkreipė berniuko dėmesį į išankstinį nusistatymą gintis ir teisintis, juntamą jau pačiame pirmame kodekso sakinyje: „Pirmiausia, ne visi Redingo mokiniai turi sunkumų“.

Iš to ponas Ramzis, žinoma, suprato, kad dauguma, ar bent jau daugelis, Redingo mokinių sunkumų *turi*, ir dabar garsiai mąstė, kokie tie sunkumai galėtų būti:

– Tikriausiai tie mokiniai iš nedarnių šeimų, o gal išmesti iš kitų mokyklų.

– Už ką? – paklausė Džekas.

– Na, pakanka pasakyti, jog reta kuri internatinė mokykla, netgi Naujojoje Anglijoje, į bendrabutį priima tokius mažus vaikus, kokie yra penktokai. Bet aš manau, kad toks berniukas kaip Džekas Bernsas tokioje mokykloje tiesiog *klestės*! – pareiškė ponas Ramzis.

– Kaip klestės?

– Na, sakykime, jog čia mokykla, kurioje *graži elgsena* vertinama labiau negu *gabumai*, Džekai. Manau, tu būsi pranašus tuo, kad pasižymi abiem šiom savybėm. – Džekas Bernsas iš kitų mokinių labiau išsiskyrė gražia elgsena negu gabumais, ir ponas Ramzis tai žinojo, bet gerasis mokytojas netvėrė savo kailyje. Apimtas entuziazmo dėl Džeko, jis pripažino tik vieną greitį ir kryptį: visu greičiu pirmyn. – Be to, man atrodo, kad vadinamasis charakterio ugdymas tokioje mokykloje, kur mokosi vienos lyties vaikai, turėtų būti sėkmingesnis, nes čia mažiau kas atitraukia dėmesį – na, tokių gražių vaikinų, kaip Džekas Bernsas, dėmesį!

– Turite omenyje, kad nėra mergaičių?

– Taigi, Džekai. Net *negalvok* apie mergaites. Tu turi būti didvyris tarp berniukų – arba, jei nepavyks, bent jau *atrodyti* kaip didvyris.

– Kodėl turiu būti didvyris? – paklausė Džekas.

– Berniukų mokykloje, Džekai, vieni būna didvyriai, o kiti – pėstininkai. Geriau, kai esi vienas iš didvyrių.

Ema neklydo: ponas Ramzis sunkiai matė kelią iš už vairo. Jis buvo tokio pat žemo ūgio kaip ponia Mašado, ir dar dvidešimčia svarų už ją lengvesnis. Tai, kad jam pavyko tapti didvyriu mergaičių mokykloje, Džekui netrukdė suprasti, jog seniau ponas Ramzis tikriausiai buvo pėstininkas. Jo tvarkingai apkarpyta apverstos širdies formos barzdelė atrodė maždaug tokio pat didumo kaip vaikiškas smėlio kastuvėlis; nedidelės pėdos, įkištos į, Džeko manymu, šešto dydžio mokasinus, vos siekė stabdžio ir akceleratoriaus pedalus.

– Kur jūs nakvosite? – paklausė Džekas.

Staiga įsivaizdavęs, kaip ponas Ramzis važiuos atgal į Portlendą, – vienas, tamsoje, – berniukas išsigando dėl jo. Bet ponas Ramzis buvo drąsus žmogus; jis nerimavo tik dėl Džeko.

– Jei pateksi į bėdą, Džekai, suburk minią. Jei mušeikų bus daugiau, ne vienas, iš karto pulk patį stipriausią. Tik žiūrėk, kad viskas vyktų viešai.

– Kodėl viešai?

– Jeigu jis norės tave pribaigti, gal kas nors iš minios jį sulaikys.

– O.

– Nebijok būti sumuštas, Džekai. Blogiausiu atveju, tai bent jau proga pavaidinti.

– Suprantu.

Taip jie ir pervažiavo pietvakarinę Meino dalį. To krašto nykumas tiesiog vėrė širdį. Kai jau buvo netoli mokyklos, ponas Ramzis užsuko į degalinę. Džekas lengviau atsiduso, pagalvojęs, kad atgal į Portlendą ponas Ramzis važiuos su pilnu baku. Tai buvo tokia kaimo degalinė, kokiose parduodamos įvairios bakalėjos prekės – daugiausia bulvių traškučiai ir gazuoti gėrimai, cigaretės ir alus. Šalia kasos aparato, prie kurio ant taburetės sėdėjo stambi moteriškė, šnopštė aklas šuo. Moteriškė net sėdėdama atrodė aukštesnė už poną Ramzį. Džekas, būdamas imtynininkas, galėdavo vos žvilgtelėjęs atspėti, kiek žmogus sveria. Ta moteriškė svėrė daugiau negu du šimtus svarų*.

– Kad ir kaip viskas būtų, mes važiuojam į Redingą, – pasakė jai ponas Ramzis.

– Pati matau, – atšovė storulė.

---

* 90 kg (*Vert. past.*)

– Nepanašūs į čionykščius, a? – spėjo ponas Ramzis. Moteriškė nė nešyptelėjo.

– Turbūt gaila atiduoti į internatą tokį berniuką, kuris dar net *nesiskuta*, – tarė ji, kryptelėdama galvą į Džeką.

– Na, – atsakė ponas Ramzis, – šiais laikais, susidėjus įvairioms aplinkybėms, šeimos kartais patiria sunkumų. Kartais nebūna kitos *išeities*.

– *Visada* yra kita išeitis, – paprieštaravo storulė. Siektelėjusi po kasos aparatu, ji išsitraukė revolverį ir padėjo ant prekystalio. – Pavyzdžiui, – kalbėjo toliau, – galėčiau išsitaškyti smegenis, tikėdamasi, kad kas nors iš ryto ras šunį, nors niekas, žinoma, nepriglaustų aklo šuns. Gal reikėtų pirma nušauti šunį, o *paskui* išsitaškyti smegenis. Aš tik noriu pasakyt, kad niekas nebūna paprasta, – bet visada yra *kita išeitis*.

– Suprantu, – nesiginčijo ponas Ramzis.

Storulė pastebėjo, kad Džekas žiūri į ginklą; ji vėl pakišo revolverį po kasos aparatu. – *Šįvakar* dar ankstoka šaudyti, – pasakė, mirktelėdama berniukui.

– Ačiū už benziną, – padėkojo ponas Ramzis. Grįžęs į automobilį, jis tarė: – Buvau pamiršęs, kad šitoje šalyje visi *apsiginklavę*. Būtų pigiau ir saugiau, jei vakarais jie tiesiog išgertų migdomųjų, tačiau tų tablečių be recepto turbūt nenusipirksi.

– O kai perki ginklą, recepto nereikia? – paklausė Džekas.

– Berods ne, Džekai, bet dar blogiau, mano manymu, tai, kad ginklo *turėjimas*, regis, sužadina didesnį ar mažesnį norą jį *panaudoti* – bent jau nušauti aklą šunį!

– Vargšas šuo, – atsiduso Džekas.

– Paklausyk manęs, – tarė ponas Ramzis, kai iš upę gaubiančio rūko išniro Redingo mokyklos miestelis – paprasti, be jokių papuošimų, raudonų plytų pastatai, panašūs į pataisos namus ar kalėjimą. Džekui dingtelėjo mintis, kad anksčiau čia gal ir buvo kalėjimas. Iš tikrųjų Redingas kadaise buvo didžiausia Meino psichiatrinė ligoninė, valstybinė įstaiga, netekusi finansavimo dvidešimto amžiaus penktojo dešimtmečio pradžioje, kai visas lėšas valdžia skyrė šalies gynybai. (Kaip kažin kokia kalinimo vieta mokykla atrodė todėl, kad bendrabučio langai tebebuvo apkalti grotomis.)

– Džekai Bernsai, – pabrėžtinai kreipėsi į Džeką ponas Ramzis, – jei tau kada kils noras iš čia pabėgti, gerai pagalvok. Aplinka, į kurią ištrūksi, gali pasirodyti esanti priešiškesnė negu pati mokykla, be to, visiškai aišku, kad šitie žmonės *ginkluoti*.

– Jie mane nušaus kaip aklą šunį. Ar *tai* turite galvoje? – paklausė berniukas.

– Bravo, Džekai Bernsai! – sušuko ponas Ramzis. – Įžvalgus požiūris į padėtį, išsakytas scenos žvaigždės!

Džekas nelabai panėšėjo į scenos žvaigždę, kai bendrabučio koridoriuje ašaringai atsisveikino su ponu Ramziu. Ponas Ramzis irgi apsiverkė, sakydamas berniukui „sudie“.

Džeko kambario draugas buvo išbalęs ilgaplaukis žydukas iš Bostono srities, Nojus Rozenas; jis maloniai išblaškė beįsiraudantį Džeką išreikšdamas pasipiktinimą tuo, kad jų kambarys be durų. Nuo koridoriumi vaikštančių žmonių juos skyrė tik užuolaida. Džekas tučtuojau paspaudė Nojui ranką ir taip pat pareiškė esąs pasipiktinęs dėl tos užuolaidos. Juodu gal pernelyg mandagiai siūlė vienas kitam pasirinkti rašomąjį stalą prie lango arba patogesnę lovą, tai yra tą, kuri stovi toliau nuo užuolaidos ir eismo koridoriuje, kai užuolaida staiga suplevėsavo ir į jų kambarį (be jokio perspėjimo) įžengęs iš pažiūros karingas vyresnis berniukas, Džeko manymu, septintokas arba aštuntokas, garsiai, – taip užgauliai ir šiurkščiai, kad Džekas vos nepamiršo ponios Vikstid taisyklės, jog reikia būti mandagiam „pirmus du kartus“, – paklausė:

– Kurio iš jūsų, suskiai, tėvas – tas neūžauga pederastas?

– Čia Tomas Ebotas, – pašnibždėjo Džekui Nojus. – Prieš pusvalandį mačiau jį prausykloje, išvadino mane „žydpalaikiu“.

– Sveikas, Tomai, – tarė Džekas, tiesdamas ranką. – Aš esu Džekas Bernsas, iš Toronto.

„Na, vienąkart jau pabuvau mandagus“, – galvojo Džekas, bet nujautė, kad paskui per skubą gali ir apsirikti skaičiuodamas. (Netgi suaugusiam Džekui matematika bus tikra prapultis.)

– Tas neūžauga pederastas su šviesia barzda – tavo tėvas? – paklausė Džeko Tomas Ebotas.

– Tiesą sakant, ne. Jis mūsų šeimos draugas, – atsakė Džekas. – Vienas iš buvusių mano mokytojų, teatro vadovas – šau-

nus vyrukas. – Džekas pasisuko į Nojų ir tarė: – Padėk man skaičiuoti. Buvau mandagus du kartus. Manau, mandagumo pakaks. – Jis pro Tomą Ebotą žengė į koridorių, atitraukdamas užuolaidą.

– Ką pasakei, suski? – įtūžo Tomas Ebotas ir paskui Džeką taip pat išėjo į koridorių. – Manai, čia kas nors tave apgins?

– Aš neprašau, kad apgintų, – atšovė Džekas. – Man tik reikia žiūrovų.

Kažkoks berniukas, berods irgi penktokas, sėdėjo koridoriuje ant nedidelio lagamino. Jo kambario draugas stovėjo tarpduryje, prilaikydamas į šalį patrauktos užuolaidos kraštą.

– Sveiki! Aš – Džekas Bernsas, iš Toronto, – pasakė jiems Džekas. – Čia tikriausiai bus muštynės. Gal norėsite pažiūrėti? – Paskui, vis dar neatsigręždamas į Tomą Ebotą, jis šūktelėjo porai koridoriaus gale stoviniuojančių berniukų: – Tai bent *pagarba*! Kai žmogų išvadina „žydpalaikiu“. Arba „pederastu“. Ar jums neatrodo, jog tai skamba *niekinamai*?

Džekas pajuto ranką ant peties; suprato, kad ne Nojaus. Kai kas nors paliečia tave iš užpakalio, tai dažniausiai tikisi, kad atsigręši. Čenka buvo Džeką pamokęs atsigręžti per kitą petį – tada priešininkas sutrinka. Taigi Džekas atsigręžė per kitą petį ir susirėmė krūtinėmis su Tomu Ebotu; Džeko viršugalvis nesiekė Eboto smakro. Tomas Ebotas už Džeką buvo keturiais ar penkiais coliais aukštesnis ir trisdešimčia ar keturiasdešimčia svarų sunkesnis, bet Ebotas nebuvo imtynininkas; jis visu svoriu palinko prie Džeko.

Džekas trūktelėjo jį už rankos, ir Ebotas parkrito ant visų keturių; Džekas prilenkė jo galvą sau prie kelio ir suėmė jį už veido. Tomas Ebotas buvo daugiau negu triskart silpnesnis už Emą Oustler; jis turėjo, geriausiu atveju, tik du trečdalius ponios Mašado jėgos. Džekas dar nieko nebuvo taip tvirtai suėmęs. Tomo Eboto nosis visiškai prisiplojo jam prie kelio; Ebotas šnopštė tarsi kankinamas sinusito. Tada Džekas ir išgirdo kažką sakant:

– Pusėtinas suėmimas už veido.

– O kas negerai? – paklausė Džekas. Jis nematė, kas kalba, bet balsas buvo neabejotinai vyresnio berniuko.

– Galėčiau tau parodyt, kaip suimti *dar tvirčiau*, – pasakė Džekui tas vyresnis berniukas. Aplink susispietusių vaikų vei-

deliai atrodė kaip penktokų. Džekas jautė, kad su juo kalbantis berniukas stovi tiesiai jam už nugaros. Tomas Ebotas, žinoma, negalėjo kalbėti – jis vos kvėpavo. Džekas toliau laikė jį suėmęs iš visų jėgų; jis laukė. – Jau gali paleisti, – tarė tas iš balso tikrai vyresnis berniukas.

– Nereikėtų žmonių vadinti pederastais ar žydpalaikiais, – pasakė Džekas. – Tai skamba *niekinamai*.

– Paleisk, – paliepė jam tas vyresnis berniukas. Džekas paleido Tomą Ebotą ir atsistojo. – Ką tu veiki penktokų koridoriuje, Tomai?

Džekas pažvelgė į dabar jau su Tomu kalbantį berniuką. Jis dar nežinojo, jog tai jų aukšto proktorius, bet iškart suprato, jog imtynininkas. Tik penkių pėdų ir aštuonių ar devynių colių* ūgio, tačiau tvirto kūno sudėjimo, Emos svorio kategorijos arba šiek tiek sunkesnis. Ir nors jo ausys atrodė nukentėjusios labai nežymiai, palyginti su Čenkos, – netgi ne tokios gumbuotos kaip Pavelo ar Boriso, – buvo aiškiai matyti, kad jis jomis didžiuojasi.

Tomas Ebotas vis dar nešnekėjo. Stovėjo tarytum susitaikęs su likimu – na, su tuo, kad proktorius Džekui tuoj parodys, kaip galima *tvirčiau* suimti priešininką už veido.

– Tai nori, kad parodyčiau? – paklausė proktorius Džeko.

– Taip, prašyčiau parodyti, – atsakė Džekas.

Dabar jau proktorius suėmė Tomą Ebotą už veido. Vieną kelį įrėmė jam į šonkaulius, todėl įstrižai laikomo Tomo klubai pasisuko į priešingą pusę negu galva ir kaklas.

– Ne tik tvirčiau, bet ir dar nepatogiau priešininkui, – paaiškino proktorius.

Jo pavardė buvo Lumis – visi ir vadino jį pavarde. Tas aštuntokas iš Pensilvanijos imtynių treniruotes lankė jau dešimt metų. Lumiui dėl kažkokio sveikatos sutrikimo nelabai sekėsi mokslas; antroje ir ketvirtoje klasėje jis kartojo kursą. Taigi Lumis buvo tik pora metų jaunesnis už Emą.

Džekas nežinojo, kad Redingas turi imtynininkų komandą, tačiau to tikrai galėjai tikėtis mokykloje, kur pirmiausia atsi-

* 172 ar 175 cm (*Vert. past.*)

žvelgiama į *charakterį* – labiau pasikliaujama pastangomis negu gabumais.

Pagal Redingo taškų sistemą už kiekvieną *nepagarbų* ar *niekinamą* žodį, pasakytą kitam berniukui, gaudavai baudos tašką; be to, taip pat, kaip už negražius žodžius, būdavai baudžiamas ir už nederamus poelgius. Pavyzdžiui, Tomas Ebotas gavo tris baudos taškus – vieną už Nojaus išvadinimą žydpalaikiu, kitą už tai, kad Džeką ir Nojų vadino suskiais, o trečią – kad pradėjo grumtynes su Džeku. („Jis pirmas mane palietė", – pasakė Džekas Lumiui, kuris berods nė kiek nenustebo.)

Dar vienu tašku Tomas Ebotas buvo nubaustas už tai, kad jis, vyresniųjų klasių mokinys, vaikštinėjo po penktokų bendrabutį. Jei norėdavai užeiti į svečius pas kurį nors jaunesnį berniuką, turėdavai prašyti to aukšto proktoriaus leidimo. Per mėnesį galėdavai gauti ne daugiau kaip keturis baudos taškus. Kas gaudavo daugiau, būdavo išmetamas iš mokyklos – be jokių derybų. Tomas Ebotas jau pačią pirmą mokslo metų dieną gavo keturis taškus; jis Redinge neišbuvo nė dviejų savaičių.

Vyresni berniukai sunkiai pritapdavo Redinge. Ebotas buvo atkeltas iš kitos mokyklos. Vaikams, priimtiems į penktą klasę, būdavo lengviau išlikti Redinge, kol baigs aštuntą. Lumis čia mokėsi jau ketvirtus metus, kaip dauguma aštuntokų.

Jei stengdavaisi – ruošdavai pamokas ir dirbdavai savo papildomą darbą, nes visi Redingo mokiniai turėdavo kokį nors papildomą darbą, – viskas būdavo gerai. Be to, reikėjo pagarbiai elgtis su kitais berniukais; privalėjai būti mandagus nuo pradžios iki galo – tokios taisyklės laikytis sunkiau, negu būti mandagiam „pirmus du kartus". Poniai Vikstid Redingo mokykla būtų patikusi.

Nusikeikęs gaudavai pusę baudos taško, pusę taško už kiekvieną ištartą keiksmažodį. Pavyzdžiui, buvo geriau sakyti „Šūdas!" arba „Mėšlas!" negu „Sušiktas mėšlas!" (Ema Redinge būtų prapuolusi.)

Ne visi berniukai turėjo „sunkumų", bet visi buvo nepageidaujami savo namuose. Lumio tėvai bei vyresnioji sesuo buvo žuvę per automobilio avariją, o seneliai norėjo, kad jis išvyktų iš jų namų, kol nepradėjo bręsti.

– Viskas gana teisinga, – sakydavo Lumis. Tai irgi galėjo būti Redingo mokyklos devizas, nors ir ne toks skambus kaip *Labor omnia vincit*.

Imtynių salėje Džekas išvydo dar vieną devizą, didžiosiomis raidėmis užrašytą ant lubų; ten jį galėjai perskaityti tik spaudžiamas prie kilimo.

NEVERKŠLENK

Itin gerų mokslo rezultatų Redingo mokykloje iš berniukų niekas nesitikėjo; namų darbai būdavo ne tiek sunkūs, kiek nuobodūs, vis tas pats per tą patį. Daug ką reikėdavo iškalti atmintinai, bet Džekas dėl to nereiškė nepasitenkinimo. „Panėrimas“, rankos tempimas, laikymas už kulkšnies, varžovo numetimas suėmus už vienos kojos, kaip Čenka berniuką jau buvo mokęs, – visa tai iš tikrųjų gana paprasta, bet reikia nuolat kartoti. Džekas Redinge jautėsi kaip namie.

Nei panelė Vurc, nei ponas Ramzis nebūtų suabejoję mokymosi atmintinai svarba. Redingo mokykloje berniukai mokėsi be jokio polėkio – viską tiesiog įsikaldavo į galvas, kartodami ir kartodami. Gabiems mokiniams, kokių, tiesą sakant, buvo nedaug, beveik nepasitaikydavo progų pasireikšti; visiems atrodė svarbiausia, kad mokinys stengtųsi. Kuo daugiau sunkumų turėdavai įveikti, tuo geriau būdavo vertinamos tavo pastangos.

Mokyklos direktorius, kurio pagrindinis darbas buvo gauti mokyklai lėšų, dažnai kur nors keliaudavo. Kur jis yra, berniukams per rytinį susirinkimą pranešdavo jo žmona. „Ponas Adkinsas, tesaugo jį Viešpats, dabar Klivlende, – sakydavo. – Mes ten turim gerai įsitaisiusių buvusių auklėtinių, o ponas Adkinsas kaip tik susipažino su keliais berniukais, kuriems reikia paramos.“

Taigi jie buvo berniukai, kuriems „reikia paramos“, – jie dėl to neprieštaravo. „Svarbiausias Redingo mokyklos tikslas, – postringavo ponas Adkinsas vieną iš tų retų dienų, kai buvo namuose, – parengti jus geresnei mokyklai negu Redingo.“

Buvo manoma, kad berniukai, Redinge įpratę stropiai mokytis, paskui kitose mokyklose, geresnėse, bus kaip reikiant išlavin-

ti. Džekas netrukus suprato, jog patys nereikalingiausi daiktai Redinge yra tos grotos ant bendrabučio langų. Niekas nenorėjo pabėgti iš mokyklos – visi troško patekti į geresnę.

Imtynių treneris, ponas Klamas, į Meiną buvo atvykęs iš Kolorado. Jis, nors kadaise ėmęsis kažkuriame iš Didžiojo Dešimtuko universitetų, kalbėdamas su komanda būtinai pabrėždavo, jog niekad nebuvo vienas iš pagrindinių varžybų dalyvių. „Ketverius metus buvau kurio nors geresnio imtynininko dubleris, – sakydavo treneris Klamas. – Kasmet vis kito, bet visada geresnio."

Savo menkumo suvokimas buvo didžiausias jų pranašumas; jausdamiesi menkesni, ir būdami itin uolūs, Redingo berniukai ilgainiui pasidarė sunkiai įveikiami.

Treneris Klamas, sudarydamas varžybų grafiką, pasistengdavo, kad jo auklėtiniai būtų suporuoti su stipresniais priešininkais. Redingo imtynininkų komandai nė vienas sezonas nebuvo sėkmingas, tačiau berniukai nebijojo pralaimėti, – o kai retkarčiais kokią kovą laimėdavo, jausdavosi lyg ant sparnų. Džekas tik vėliau, jau mokydamasis geresnėje mokykloje, sužinojo, kad niekas nenorėdavo rungtis su Redingu. Redingo berniukams, regis, būdavo malonu gauti į kaulus, – jie dažnai pralaimėdavo taškais, bet paprastai nesileisdavo paguldomi ant menčių, – be to, kad juos kur galai, jie būdavo tokie *mandagūs*.

„Nugalėti pagirkite savo varžovą, – mokė Lumis jaunesnius komandos berniukus. – O laimėję priešininkui pasakykite, kad jį užjaučiate, kad ir patys esate tai patyrę, net jeigu iš tikrųjų nesate."

Jie rungėsi su vienos Meino valstijos Bato miesto mokyklos komanda, kai Džekas pirmąkart laimėjo imtį. Jo varžovas buvo stiprus, bet nelabai vikrus berniukas, dar niekad nematęs suėmimo už veido. Džekas jį spaudė vis smarkiau – taip, kaip anąsyk parodė Lumis, – ir staiga tas berniukas jam įkando. Suleido dantis į dilbį, iki kraujo. Džekas matė to imtynininko iš Bato veidą; jo akyse neįžvelgė nei piktos valios, nei suvokimo, kad neleistinai elgiasi, tik baimę. Galbūt tas berniukas bijojo pralaimėti, ypač jei būtų paguldytas ant menčių, – tačiau dar labiau tikėtina, jog jis išsigando, kad Džekas gali jį sužeisti. Todėl kovėsi žūtbūtinai, kaip koks užspeistas žvėrelis.

Džekas jį paleido. Kąstinė žaizda nekėlė abejonių, – abiejų komandų imtynininkai ją labai rimtai apžiūrėjo, – taigi tas berniukas iš Bato buvo diskvalifikuotas už nesportišką elgesį, o Redingo komanda gavo tiek taškų, kiek Džekas būtų pelnęs už „gryną" pergalę.

– Man labai gaila, – pasakė Džekas tam kandikui. – Ir pats esu tai patyręs.

Tas berniukas iš Bato atrodė galutinai pažemintas, nepaguodžiamas. Lumis tik purtė galvą.

– Ką? – paklausė jo Džekas.

– Imtynininkui, kuris *kandžiojasi*, negali sakyti, kad esi tai patyręs, Džekai.

Taigi Redinge reikėjo išmokti keletą taisyklių; kaip tik todėl, kad nuolat stengėsi jas įsiminti, Džekas ten ir jautėsi kaip namie.

Ponia Adkins, kuri dėl amžinų mokyklos gerove besirūpinančio vyro kelionių gyveno kaip kokia gyvanašlė, berniukus mokė anglų kalbos ir parinkdavo aktorius kartą per savaitę mokykloje rengiamiems teatro vakarams. Ji buvo daugiau negu penkiasdešimties metų, kankinama sunkios depresijos, – iš pažiūros nelaiminga, išsekusi blondinė. Jos aukso spalvos plaukai jau žilo, šviesi veido oda darėsi pilkšva. Visi drabužiai atrodė jai vienu dydžiu per dideli, tarsi ji būtų džiūte džiūvusi nuo kažkokios baisios ligos.

Ponia Adkins sugebėdavo puikiai paskirstyti vaidmenis nekantriai žvalgydamasi po mokyklą – ji be jokio įspėjimo įsiveržthe davo į klasę per bet kurio dalyko pamoką. Tiesiog įeidavo ir imdavo vaikštinėti tarp mokinių, o šie stengdavosi kaip nors susikaupti ir mokytis toliau.

– Elkitės taip, lyg manęs čia nebūtų, – sakydavo ji penktokams. (Vyresni berniukai, ponios Adkins manymu, jau turėjo žinoti, kad į ją nereikia kreipti dėmesio.)

Po tokio jos apsilankymo klasėje savo pašto dėžutėje galėdavai rasti raštelį:

Užeik pas mane. – Ponia A.

Mokydamasis penktoje ir šeštoje klasėse Džekas dažniausiai gaudavo moterų vaidmenis. Jis buvo neabejotinai gražiausias Redingo mokyklos berniukas, be to, – iš entuziastingų panelės Vurc bei pono Ramzio rekomendacijų – ponia Adkins žinojo, kad jis jau daug kartų yra vaidinęs moteris.

Septintoje ir aštuntoje klasėse, kai Džekui jau neretai atitekdavo ir vyrų vaidmenys, ponia Adkins nebepalikinėjo raštelių jo pašto dėžutėje. Ji tik paliesdavo jam petį, ir jis suprasdavo, jog turi pas ją užeiti.

Taip, Džekas su ja gulėjo, – bet tik aštuntoje klasėje, kai jau buvo trylikos, beveik keturiolikos, metų ir, šio to pasigesdamas berniukų mokykloje, ilgėjosi savo ankstesnio – tvirkinamo vaiko – gyvenimo. Iki tol ponia Adkins ilgiau negu trejus metus jam vis skirdavo geriausius vaidmenis su žodžiais; be to, tada jis jau buvo pakankamai subrendęs, kad pajustų, kaip jį traukia nuolatinis jos liūdesys.

„Už tai negausi baudos taškų“, – pasakė ji Džekui patį pirmą kartą. Bet jis numanė, jog vėliau, baigęs Redingo mokyklą, turės kitaip skaičiuoti taškus. Džekas Bernsas visada jausis gavęs baudos tašką už ponią Adkins.

Per Redingą tekėjo Nezinskoto upė; beveik visus metus ji būdavo tokia sekli, jog tam, kad joje nuskęstum, būtų prireikę didžiausių (ir turbūt *juokingų*) pastangų. Bet praėjus keleriems metams po to, kai Džekas baigė Redingo mokyklą, poniai Adkins pavyko nusiskandinti Nezinskote. Tikriausiai pavasarį – na, jei sakysime, kad Meine *būna* šioks toks pavasaris.

Ponia Adkins kartais blikstelėdavo nepatvariu panelės Vurc grožiu; be to, ir kaip teatro vakarų režisierė ji buvo truputį panaši į viską *dramatizuoti* linkusią panelę Vurc. Redingo berniukai nevaidindavo ištisų pjesių ar inscenizuotų romanų; repeticijos būtų atėmusios per daug laiko, kurį tokioje praktiškų tikslų siekiančioje mokykloje mokiniai turėjo skirti rimtesniems darbams. Tačiau ponia Adkins, tarytum aidas kartojanti mokyklos mantrą, jog labai svarbu daug ką mokytis atmintinai, troško visus berniukus padaryti tikrais dramos aktoriais.

Jie būdavo aprengiami teatriniais kostiumais; ponia Adkins žiūrėdavo ir kad jie tinkamai nusigrimuotų. Moteriški apdarai, kaip Džekas po kurio laiko suprato, buvo pačios ponios Adkins nebenešiojami drabužiai – arba nykūs beveik vienodai prastai besirengiančių mokytojų žmonų suaukoti skudurai. (Ponia Adkins buvo viena iš tik dviejų Redinge mokytojaujančių moterų.)

Per tuos kas savaitę Redingo mokykloje vykstančius teatro vakarus mokiniai sakydavo kalbas, vaidindavo komiškas scenas, įvairių apsakymų bei pjesių ištraukas, deklamuodavo eilėraščius ir poemas – dažnai tik kai kurias poemų *dalis* – ir stebindavo žiūrovus savo atminties galia, kaip žirnius berdami įkvėpimo pagautų valstybės veikėjų monologus.

Penktoje klasėje Džekas deklamavo Anės Bredstrit *Mano mielam ir mylinčiam vyrui*. Vilkėdamas tvarkingais, bet pablukusiais ponios Adkins drabužiais, jis sugebėjo meniškai apsakyti puritono žmonos, namų šeimininkės, pareigas bei pirmųjų kolonistų vargus, kuriuos ponia Bredstrit taip stojiškai kentė.

Džekas vaidino ir nuostabiai gražią šmėklą (giljotinuotą merginą) šiurpiame Vašingtono Irvingo apsakyme *Vokiečio studento nuotykis*. Juoda jo suknelė iš tikrųjų buvo ponios Adkins naktiniai marškiniai – tikriausiai iš tų laikų, kai *ponas* Adkinsas ne taip dažnai keliavo.

Džekas buvo ir užnuodytoji Beatričė Hotorno *Rapačinio dukteryje*; mirdamas sode jis, kaip ir derėjo, buvo apsirengęs vasariškais drabužiais, kuriuos ponia Adkins prisiminė vilkėjusi per vienos senos draugės vestuves. Šeštoje klasėje Džekas dainavo „Neverk, mergele" – tą trumpą dainelę iš *Daug triukšmo dėl nieko*. Ponia Adkins labai mėgo Šekspyrą. Džekas segėjo vienu iš jos klostuotų sijonų, kai scenoje traukė „Po sulapojusiu medžiu" iš *Kaip jums patinka*.

Jis gerai įsiminė, ką ponia Adkins jam tada pasakė: „Na, tu taip gražiai atrodai su šituo sijonu, Džekai. Gal aš vėl jį dėvėsiu!"

Džekas šiek tiek nustebo, kai netgi tada, kai jis pirmą kartą teatro vakare dalyvavo kaip *berniukas*, ponia Adkins jį vis tiek aprengė savo drabužiais. (Juodomis laisvo kirpimo kelnėmis ir balta ilgarankove palaidinuke su paraukta apykakle.) Džekas

deklamavo „Merguželė, kur klajoji?“ iš *Dvyliktosios nakties* ir ponia Adkins apibarė jį už tai, kad paskutinius žodžius jis ištarė *jai* – ne žiūrovams:

Jaunystė juk ne amžina.

Tikrai ne amžina; ponia Adkins, regis, tai jautė. Ji privertė Džeką dainuoti „Ak, patrauk, patrauk tas lūpas“ iš *Akis už akį*. (Jo balsas dar nebuvo pasikeitęs, bet jau keitėsi.)

Perėjęs į septintą klasę, Džekas jau darėsi pernelyg raumeningas, kad jam tiktų ponios Adkins drabužiai. Bet netgi kai mokėsi aštuntoje, joks kitas Redingo mokyklos berniukas negalėjo būti geresnė mergaitė. Gaktos plaukai jam ėmė augti anksti, o veido – palyginti vėlai, tankios barzdos jis ir neturės. Džekas ilgėjosi Emos ir visada galvodavo apie ją masturbuodamasis. Jam buvo sunku įprasti praustis po dušu drauge su kitais berniukais, nemalonu žiūrėti į kitų berniukų penius. Kai jis tai pasakė poniai Adkins, ši jam patarė išmokti kokį nors eilėraštį ir po dušu mintyse jį deklamuoti.

Savaitgaliais, kai ponas Adkinsas būdavo išvykęs, Džekas lankydavosi pas ponią Adkins mokyklos direktoriaus namuose; ten ji rengdavo jį savo drabužiais – tais, kurių dar nenorėjo duoti teatro vakarams. Dramblio kaulo spalvos peniuaru su įsiūta pakietinta liemenėle; pumpuruotų verpalų nertiniu aukšta atlenkiama apykakle; veliūriniu švarkeliu; glamžyto šilko palaidine; susisiaučiamu megztiniu su atlasiniais apvadais. Kaip smulkios moters, ponios Adkins pėdos buvo gana didelės – Džekas galėjo avėti jos karoliukais papuoštomis žalsvomis šlepetėmis.

Ji niekada nepaliesdavo jo pirma ir nė karto neprašė, kad jis ją liestų. Jį rengdama – dažnai kaip tik tais drabužiais, kuriais tuo metu vilkėdavo, taigi ponia Adkins pirmiausia turėdavo nusirengti, – ji stovėdavo taip arti ir taip maloniai kvepėdavo, kad Džekas tiesiog negalėdavo atsispirti pagundai ją paliesti. Kai pirmą kartą tai padarė, ji užsimerkė ir sulaikė kvėpavimą – taip elgdamasi paskatino jį toliau ją glamonėti. Gundė visai kitaip negu atkaklioji ponia Mašado; tačiau Džekas suprato, jog drįsta liesti ponią Adkins tik todėl, kad ponia Mašado jį to išmokė. Po-

nia Adkins jo neklausė, iš kur, būdamas trylikos metų, jis žino, *kaip* reikia ją glamonėti.

„Gaila, kad ji neturi dukters", – kartą pagalvojo Džekas – kai ponia Adkins jį rengė savo mėgstama aksomine glaustinuke. (Į liemenėlę su vieliniais lankeliais ji dėl juoko įdėjo dvi citrinas – jos krūtys buvo mažos.) Džekas tik daug vėliau sužinojo, kad ponia Adkins su vyru turėjo sūnų, bet jo neteko. Sūnaus mirtis ir buvo svarbiausia Džeką patraukusio nuolatinio ponios Adkins liūdesio priežastis, tačiau Džekas tada dar nieko nė nenumanė.

– Tu man labai gražus su mano drabužiais, – tepasakė jam tąkart ponia Adkins.

Septintoje klasėje Džekui paskyrusi Mildredos Daglas vaidmenį Judžino O'Nilo pjesėje *Gauruotoji beždžionė*, ponia Adkins juo taip žavėjosi, jog kitąmet užsigeidė, kad jis vaidintų bjauriąją Mildredos tetą. Tais metais, jau paskutiniais Redingo mokykloje, kai Džekas gulėdavo jos glėbyje, ponia Adkins patamsyje kartais mėgdavo patikrinti, ar jis gerai atsimena replikas. Ji kimiu vieno iš *Gauruotosios beždžionės* veikėjų, Antrojo mechaniko, balsu tardavo: „Bijau, kad čia galite išsitepti tepalu ar šiaip kokiais nešvarumais, prie ko nors prisilietusi. To neišvengsi."

Liesdamasis prie jos, Džekas atsakydavo kaip Mildreda: „Nieko tokio. Turiu daugybę baltų suknelių." *Jos* suknelių; visas sukneles, kuriomis Džekas būdavo apsirengęs per teatro vakarus, kadaise nešiojo ponia Adkins. Kaip gerai jis jautėsi vilkėdamas jos drabužiais!

Išskyrus keliones su imtynininkų komanda, Džekas mažai kur išvažiuodavo iš Redingo. Kadangi Torontas buvo taip toli, amerikiečių Padėkos dieną jis švęsdavo Bostone – tikriau sakant, prie Bostono esančiame Kembridže – su savo kambario draugu Nojumi. Į Torontą Džekas parvykdavo tik per Kalėdas ir per nežinia kodėl taip vadinamas *pavasario* atostogas, kurios būdavo kovo arba balandžio mėnesį, – kai Toronte pavasariu dvelkdavo gal labiau negu Meine. (Meine išvis nebūdavo pavasario.)

Bet su imtynininkais jis išmaišė beveik visą Naująją Angliją. Kartą treneris Klamas nusivežė komandą net į Niujorko valstiją, į turnyrą, kur pralaimėjo net Lumis. Džekas tik tą vienintelį sykį ir matė Lumį pralaimint, nors Lumiui, – negana to, kad jis jau buvo praradęs tėvus ir vyresniąją seserį, – gyvenime teko patirti dar daug nesėkmių. Jis vėliau buvo išmestas iš privačios Bleiro mokyklos – už tai, kad užtaisė vaiką nepilnametei kažkokio teisėjo dukteriai. Todėl Lumis neteko vilties gauti imtynininko stipendiją ir mokytis koledže. Jis tapo jūrų pėstininku. Galiausiai buvo nudurtas kažkur Filipinuose; gal ten vykdė kažkokią slaptą ir labai pavojingą užduotį, arba tiesiog pasigėręs triukšmavo kokiame bare, – kad ir kaip ten buvo, sklido kalbos, kad jį nužudė parsidavinėjantis transvestitas.

Tačiau Redingo imtynininkų komandoje Džekas stengėsi sekti Lumio pavyzdžiu. Džekas niekada nebuvo toks geras imtynininkas, kaip Lumis, nors per paskutinius dvejus Redinge praleistus metus sugebėjo laimėti daugiau imčių, negu pralaimėjo.

Jei kas nors būtų Džeką fotografavęs per teatro vakarus, jis būtų tai pastebėjęs, bet tikrai negalėjo matyti, ar kas žiūri, kai jis imasi, ar fotografuoja, – tada negalėjo girdėti fotoaparato *spragtelėjimo*, negirdėdavo net žiūrovų keliamo triukšmo. Imdamasis Džekas negalvodavo net apie savo svarbiausią žiūrovą. Susiėmęs su priešininku, turi visą dėmesį sutelkti į jį, kitaip pralaimėsi; rungiesi tarytum tuščioje erdvėje, kur nėra jokių žiūrovų. Be to, kai Lumis išvyko iš Redingo, Džekas tapo komandos lyderiu – jis pirmą kartą gyvenime buvo atsakingas už kitus.

Džekas jausdavosi esąs komandos lyderis ir autobuse. Jo draugai arba miegodavo ir bezdėdavo, arba pasišviesdami žibintuvėliais ruošdavo pamokas ir bezdėdavo. (Jiems būdavo pasakyta stengtis kuo mažiau trukdyti vairuotojui.)

Kartais Džekas, kai jie jau važiuodavo atgal į Redingą, visiems pasakodavo istorijas. Apie tai, kaip mažiausiasis kareivis jį ištraukė iš gynybinio griovio, ir kaip jis tvarstė Ingridai Moe krūtį, kai mama ją ištatuiravo. Pasakojo ir apie Saskijos apyrankes, ir kaip baisiai vienas iš klientų ją apdegino, – bet ne apie tai, kaip mamai sutrūko perlų vėrinys, kai ji Amsterdame patarinėjo tam jaunam vaikinui. Nė karto neužsiminė, žinoma, ir apie ponią Mašado.

Džekas girdavosi, kad jo „įseserė“, Ema, galėtų suraityti bet kurį Redingo komandos imtynininką, tik ne Lumį, kuris tada dar nebuvo išspirtas iš Bleiro mokyklos. (Redinge visi, išskyrus Nojų ir ponią Adkins, manė, kad Džeko mama, garsi tatuiruotoja, gyvena su kažkokiu *ponu* Oustleriu, Emos *tėvu*.)

Gal Džekas tas istorijas pasakodavo todėl, kad ilgėjosi ne tik Emos, bet ir mamos, ir ponios Oustler, netgi ponios Mašado – na, bent jau jos šiurkštumo, kurio pasigesdavo bendraudamas su tokia švelnių manierų moterimi kaip ponia Adkins. Galbūt jis ilgėjosi ir ponios Mašado primityvumo.

Džekas visiems pasakojo ir apie kol kas didžiausią savo laimėjimą scenoje – apie vaidmenį pjesėje *Paštu užsisakyta nuotaka Šiaurės Vakarų teritorijose*. Tą istoriją buvo pavojinga pasakoti komandos autobuse. Treneriui Klamui nepatiko žodis „mėnesinės“; kartą jį ištaręs Džekas gavo pusę baudos taško.

Kai Džekas jau buvo aštuntokas ir vienas iš imtynininkų komandos kapitonų, jie turėjo lengvasvorininką, pavarde Lambrechtas, – į šeštą klasę priimtą naujoką iš Arizonos. Jis buvo užaugęs dykumoje ir dar niekada nematęs sniego, ką jau kalbėti apie kelio ženklą LEDO DAUBOS.

Jam tikriausiai buvo sunku perskaityti užrašą tamsoje, juo labiau kad kelio ženklai, kai naktį žiūri pro važiuojančio autobuso langą, šmėkščioja labai greitai; šiaip ar taip, Lambrechtas paklausė, lyg ir pats savęs, į nieką nesikreipdamas:

– Kas yra ledo baubas? – Jo klausimas taip ir pakibo pritemdytame autobuse; be perstojo bezdantys miegaliai nė nekrustelėjo. Džekas mokėsi Metjaus Arnoldo eilėraštį. Jis išjungė žibintuvėlį ir truputį palaukė, klausydamasis, ar kas nors atsakys Lambrechtui. – Arizonoj ledo baubų nėra, – toliau šnekėjo Lambrechtas.

– Ledo baubus sunku pamatyti naktį, – pasakė jam Džekas. – Jie taip prigludę prie žemės, kad net automobilių žibintai neužgriebia jų akių; negana to, jie kelio spalvos.

– Bet kas jie *tokie*? – paklausė Lambrechtas.

Tos kelionės autobusu būdavo gryniausios *improvizacijos*!

– Klausyk, Lambrechtai, naktį tu geriau niekur neik iš miegamojo – ypač šituo metų laiku. Ledo baubai slankioja naktimis.

– Bet ką tie ledo baubai *daro*? – nesuprato Lambrechtas. Jis jau ėmė nervintis, labai keistai, kaip visi lengvasvorininkai. Jo balsas ir šiaip būdavo gana spigus. Gal todėl Maikas Heleris, komandos sunkiasvorininkas, nusprendė užbaigti Džeko žaidimą. Heleris neturėjo humoro jausmo. Jis buvo baisus bambeklis, pernelyg kūdikiškai putlus, kad galėtų būti laikomas tikru sunkiasvorininku; be to, niekada nelaimėjęs nė vienos imties, bent jau kiek Džekas matė.

– Velniai griebtų, Lambrechtai, negi nemoki *skaityti*? – pratrūko Heleris. – Ten parašyta „daubos", o ne „baubas". Juk žinai, kas yra *daubos*, tokie kelio įdubimai? Sušiktos *duobės*, pusproti!

– Gauni pusantro taško, Maikai... ne, *du*, – ėmė skaičiuoti treneris Klamas. (Jis niekada kaip reikiant neįmigdavo.) – Pusę už „velnius", pusę už „sušiktas" ir visą tašką už „pusprotį", nors tu, Lambrechtai, iš tikrųjų toks ir esi. Bet „pusprotis" – neabejotinai *niekinamas* žodis.

– Šūdas! – nusikeikė Heleris.

– Du *su puse*, – tarė treneris Klamas.

– Tai tos ledo daubos – tiesiog nelygumai kelyje? – paklausė Lambrechtas.

– Negi Arizonoje niekad nešąla? – nustebo Džekas.

– Kai kuriose vietose šąla, – atsakė Lambrechtas. – Bet pas mus nėra tokių kelio ženklų – ir tokių *daubų*, kiek žinau.

– *Po velnių*, Lambrechtai! – riktelėjo Heleris.

– Jau *trys* taškai, Heleri, – tarė treneris Klamas. – Tau ši išvyka nelabai sėkminga.

– O kada gi Heleriui išvyka buvo sėkminga? – retoriškai paklausė Džekas. Jis tą mėnesį dar neturėjo baudos taškų. Taigi pamanė, jog nieko baisaus, jei vienu ir bus nubaustas.

Didžiausiai Džeko nuostabai, treneris Klamas tarė:

– Gauni *du* taškus, Bernsai. Pasielgei *nepagarbiai*, atkreipdamas mūsų dėmesį į tai, kad Heleris nuolat pralaimi, ir *niekinai* Lambrechto protinius sugebėjimus jį įtikinėdamas, kad čia iš tikrųjų yra kažkokių ledo baubų, prigludusių prie žemės, su akimis...

–... ir sušikto *kelio* spalvos! – pertraukė trenerį Lambrechtas.

– Pusė taško *tau*, Lambrechtai, – pasakė treneris Klamas.

Jie buvo kažkur Rod Ailande, o gal Masačusetse. Džekas žinojo tik tai, kad toli nuo Meino. Kaip jam patiko tokios naktys! Jis vėl įsijungė žibintuvėlį ir susikaupęs toliau mokėsi atmintinai „Duvro paplūdimį“ – netrumpą eilėraštį su ypač ilga pirma strofa.

– *Jūra šią naktį rami,* – garsiai perskaitė Džekas. Jis manė, jog elgiasi kilniaširdiškai, pakeisdamas temą.

– Čia tau ne teatro vakaras, Bernsai, – tarė treneris Klamas. – Mokykis tyliai, jei gali.

Jis buvo neblogas vyrukas, tas treneris Klamas, bet nepritarė Džeko nusistatymui kaskart drenuoti pritrintas ausis – laikė tai *tuštybe.* Kai Maikas Heleris Džeką, nenorintį visą gyvenimą vaikščioti su gumbuotomis ausimis, pavadino *lepūnėliu,* treneris Klamas ne tik kad nubaudė Helerį vienu tašku už „lepūnėlį“, nes tas žodis tikrai skambėjo *niekinamai,* – treneris dar privertė Helerį, kai šis kitą kartą prisitrynė ausį, iškęsti drenavimo procedūrą.

– Skauda, Maikai? – paklausė treneris Klamas vargšo sunkiasvorininko, stovėdamas prie jo, kai jam treniruočių salėje iš sužeistos ausies buvo traukiami skysčiai.

– Aha, – atsakė Heleris. – Skauda.

– Na, tai Bernso gal nereikėtų vadinti *lepūnėliu,* ar ne? – toliau šnekėjo treneris. – Gal jis *pliuškis,* bet ne *lepūnėlis.*

– Gerai, tada Bernsas – *pliuškis,* – tarė Heleris, raukydamasis iš skausmo.

– Tu teisus, Maikai, – pasakė treneris Klamas. – Bet už „pliuškį“ gauni dar vieną baudos tašką.

Vieną naktį komandos autobuse, kai treneris Klamas ir Džekas vieninteliai nemiegojo, Džekas, galima sakyti, filosofiškai pasikalbėjo su savo treneriu.

– Norėčiau tapti aktoriumi, – pasakė Džekas. – Nemanau, kad aktoriaus nenoras būti gumbuotomis ausimis yra *tuštybė.* Man atrodo, jog tai tiesiog *apdairumas.*

– Hmm, – sumurmėjo treneris Klamas. Džekui dingtelėjo, kad gal jis vis dėlto miega. Tačiau treneris tik norėjo viską apgalvoti. – Štai ką tau pasakysiu, Džekai, – netrukus tarė. – *Jei* galiausiai paaiškės, jog tu – kino žvaigždė, aš visiems pasakosiu,

kad buvai vienas iš *apdairiausių* imtynininkų, kuriuos man teko garbė treniruoti.

– Suprantu, – linktelėjo Džekas. – O jei man nepavyks tapti geru aktoriumi...

– Ką gi, svarbiausia, ar *pavyks*, juk taip, Džekai? Jei netapsi kino žvaigžde, visiems sakysiu, kad joks kitas mano treniruotas imtynininkas taip tuščiagarbiškai nesijaudino dėl savo ausų, kaip Džekas Bernsas.

– Galiu lažintis, kad paaiškės, jog tai buvo *apdairumas*, – tarė Džekas.

– Ką turi omeny, Džekai?

– Lažinuosi iš dolerio, kad aš tapsiu geru aktoriumi, – pareiškė berniukas.

– Kadangi visi kiti miega, – sušnibždėjo treneris Klamas, – apsimesiu, kad neišgirdau, Džekai. – Vėl tie mokyklos principai! Ponas Ramzis (etikos kodeksą perskaitęs daug atidžiau negu Džekas) būtų galėjęs jam priminti, kad Redinge nesilažinama. Džekas užsimerkė ir stengėsi užmigti, bet treneris Klamas tamsiame autobuse šnibždėjo toliau: – Žinok, Džekai, jei man reikėtų spėti – *spėti*, ne *lažintis*, – sakyčiau, kad kada nors tu kur nors tikrai būsi vienas iš *geriausių*.

– Galite tuo neabejoti, – patikino trenerį Džekas.

Tokia buvo ta Redingo mokykla. Kad ir kaip pačiam Džekui, ir Emai, tai atrodė keista, – ką jau kalbėti apie Alisos bei ponios Oustler nuostabą, – jam ten *patiko*. Taip tokiose mokyklose ir jaučiasi, arba galėtų jaustis, kai kurie berniukai. Keliauji tarytum į svetimą šalį, arba tikrai į svetimą; galbūt kartu vežiesi ir savo rūpesčius, bet vis tiek pritampi. Džekas Bernsas dar niekada niekur nebuvo taip pritapęs.

17

Mišelė Maer, ir kitos

Džekas *nepritapo* Ekseteryje, kur buvo priimtas geros Redingo, kaip tvirtą charakterį ugdančios mokyklos, reputacijos dėka – ir dar todėl, kad priėmimo komisijoje jį užtarė Ekseterio imtynininkų treneris, kuris žinojo, jog trenerio Klamo berniukai „tikri kalikai“. Džekas buvo *kalikas* – atkaklus vaikinas, nors šiaip niekuo neypatingas, – ir pakankamai geras imtynininkas, kad galėtų rungtis Ekseterio komandoje, bet jis nė nenujautė, kaip sunku bus mokytis privačioje Filipso Ekseterio mokykloje.

Tai, kad į Ekseterio mokyklą įstojo ir Nojus Rozenas (Nojus ten pateko *pelnytai*), Džekui buvo vienintelis išsigelbėjimas. Čia vėl įsikišo Ekseterio imtynininkų treneris, ponas Hadsonas: jis pasirūpino, kad Džekas su Nojumi būtų apgyvendinti viename kambaryje, taigi Nojus padėdavo Džekui ruošti pamokas. Džekas turėjo puikią atmintį, tačiau Ekseteryje iš mokinių buvo tiek daug reikalaujama, mokymosi lygis toks aukštas, kad vien jo gebėjimo viską mėgdžioti nepakako. Puiki atmintis jam labai praversdavo ir kaip imtynininkui, ir kaip būsimam aktoriui, bet iš mokyklos jis neišlėkė tik todėl, kad jį vis gelbėjo Nojus Rozenas.

Džekas Nojui atsilygino miegodamas su jo vyresniąja seserimi, kuri tuo laiku buvo Redklifo koledžo studentė. Su Lėja Ro-

zen Džekas susipažino per vieną iš Padėkos dienų, praleistų su Nojumi bei jo šeima Kembridže. Lėja buvo ketveriais metais vyresnė už Nojų ir Džeką; kol jie baigė Redingo mokyklą, ji mokėsi Andoveryje; o kai ji įstojo į Redklifą, jie pradėjo mokslus Ekseteryje. Ji neatrodė labai graži, bet jos plaukai buvo nuostabūs, o krūtinė – kaip Čarlso Gibsono pieštų merginų; Džeką ji traukė jau įprastai, kaip daugelis vyresnių moterų.

Nojus buvo geriausias Džeko draugas; ne sportininkas, bet vis tiek artimesnis už visus jo draugus imtynininkus. Kai Lėja, mokydamasi Redklife, praleido vieną semestrą, – ne tik tam, kad pasidarytų abortą, bet ir kad galėtų kaip reikiant dėl to pasigraužti, – Nojus nė neįtarė, kad ji pastojo nuo Džeko.

Vėliau, liovęsis sanguliauti su Lėja ir užmezgęs santykius su ištekėjusia moterimi, dirbančia mokyklos virtuvėje indų plovėja, – ponia Stekpoul buvo žema ir stora, ir turėjo keletą, laimė, jau išblukusių tatuiruočių, – Džekas iš Nojaus sužinojo, kad Lėja jaučiasi prislėgta ir lankosi pas psichiatrą. Bet Džekas ir tada nieko Nojui nepasakė.

Ne taip, kaip Redinge, kur visi mokiniai turėjo dirbti kokį nors papildomą darbą, Ekseteryje dirbo tik stipendininkai. Nojus Ekseteryje gaudavo stipendiją. Kartą, kai Nojus sirgo, Džekas laikinai perėmė jo darbą mokyklos valgykloje; jis rinko naudotus padėklus ir nešė juos į virtuvę, kaip tik ten ir susipažino su ponia Stekpoul.

Į šalia dujų gamyklos stovintį nedidelį, aptriušusį ponios Stekpoul namelį Džekas užsukdavo rytais, bet ne anksti, tarp pamokų. Visada labai skubėdavo, nes jos vyras dirbo dujų gamykloje ir priešpiečius valgydavo namuose. Minėtieji priešpiečiai, vakarienės likučiai, jau šildavo orkaitėje, kai ponia Stekpoul, svetainėje ant sofos patiesusi rankšluostį, energingai, lyg grumdamasi, mylėdavosi su Džeku, – berniukui tai atrodydavo panašu į pirmuosius lytinius santykius su ponia Mašado. Kambaryje būdavo girdėti ne tik indų plovėjos šnopavimas, bet ir kažkoks švilpesys; iš pradžių Džekas manė, jog tas garsas sklinda iš orkaitės, kur, ko gero, tuoj susprogs paslaptingieji ponios Stekpoul vyro priešpiečiai. Tačiau iš tiesų poniai Stekpoul buvo iškrypusi

nosies pertvara – tokia likusi po to, kai vyras ją sulaužė. (Galbūt per priešpiečius patyręs kažką nemalonaus – ponia Stekpoul Džekui nepasakojo, kokiomis aplinkybėmis tai nutiko.)

Džekas niekaip negalėjo jos įsivaizduoti jaunos ir žavios, ir taip pat nebūtų galėjęs aiškiai pasakyti, kaip čia yra, kad (iš dalies) dėl to ponia Stekpoul jį ir traukia – tas jos rūškanas, neišraiškingas veidas, liūdnai žemyn nulinkę lūpų kampučiai, riebaluota oda ir prastos tatuiruotės, ir lašinių rumbės ant storo juosmens, pasak jos, „meilės turėklai", – tačiau ta indų plovėja ugningai mėgaudavosi tam tikromis sueities pozomis, kurias ponia Adkins, kartais dūsaudama, tik šiaip taip pakęsdavo. Viena iš tokių pozų buvo ponios Stekpoul mėgstama padėtis „ant viršaus" – taip apsižergusi ji galėdavo patogiai kilnotis ir žiūrėti į Džeką.

– Kaip vaikinas, tu pernelyg gražus, – pasakė ji per vieną tokį pasiutišką pasijodinėjimą.

Jos vyro priešpiečiai trenkė žiediniais kopūstais, kmynais ir rūkyta dešra – gal lenkiška *kielbasa*. Šiaip ar taip, kažkuo per daug stipriu, kad būtų galima laikyti orkaitėje. „Smarkus marmalas – kaip ir pati ponia Stekpoul", – galvojo Džekas.

– Kažin, – kartą pasakė Džekas Nojui, kai juodu jau paskutinius metus mokėsi Ekseteryje, – ar vyresnės moterys, žiūrėdamos į jaunesnius vaikinus, supranta, kuriuos iš jų traukia... net jeigu daugiau netraukia nieko.

– Kodėl tau tai rūpi? – paklausė Nojus.

Tada Džekas jam beveik viską ir papasakojo – ir apie ponią Mašado. Tačiau iš kažko, galbūt iš savo motinos, jis buvo išmokęs nesakyti visos tiesos. Kalbėdamas su Nojumi, jis *nutylėjo*, kad miegojo su Lėja, neužsiminė ir apie ponią Adkins. (Džekas žinojo, kad Nojus myli seserį ir kad jam labai patiko ponia Adkins.)

Džeko nelaimei, Nojus paprasčiausiai sakydavo tiesą; negalvodamas, ką reikėtų nuslėpti. Nojus Lėjai pasakė, kad Džekas užmezgė keistą romaną su vyresne moterimi; jis seseriai papasakojo ir apie tą indų plovėją, ir apie ponią Mašado.

Ekseteryje, kur mokiniai stengėsi susidėti į galvas kuo daugiau visokiausių reikalingų – aukščiausio lygio – žinių, Džekas sužinojo vieną itin svarbų dalyką: kad gali sušikti draugystę sa-

kydamas ne visą tiesą, nes tai juk tas pats, kas išvis nesakyti tiesos. Pati Lėja, ne Džekas, Nojui pasakė, jog laukėsi Džeko kūdikio; ji broliui papasakojo ir apie abortą. Taigi kai Lėja vėl iškrito iš Redklifo – šįkart visam laikui, – Džekas suprato, jog tik pats yra kaltas, kad neteko Nojaus Rozeno kaip draugo.

Džeko vaikystė, regėjosi, niekada nesibaigs, o paauglystė pralėkė labai greitai ir nepastebimai, tik šmėstelėjo, kaip šmėsčiodavo kelio ženklai pro imtynininkų komandos autobuso langą. Džekas Bernsas apie moteris ir apie tai, kaip derėtų su jomis elgtis, išmanė ne ką daugiau negu vargšas Lambrechtas apie ledo daubas, – jis nesuvokė, jog ponia Adkins, ir ponia Stekpoul, ir netgi Lėja Rozen su juo sanguliavo iš liūdesio ir nuobodulio, puikiai žinodamos, kad jis tik berniūkštis, kuriam stojasi pimpalas.

Kai Džekas tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt trečiųjų pavasarį baigė Ekseterio mokyklą, Nojus Rozenas nepaspaudė jam rankos. Džekui daug metų buvo skaudu apie jį galvoti. Iš esmės Džekas tarsi išbraukė Nojų iš savo gyvenimo – kaip tik tada, kai Nojus jam buvo artimiausias.

Abu Nojaus tėvai buvo dėstytojai, ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėjimo teorijas nagrinėjantys mokslininkai. Matydamas, kaip jie atrodo ir kaip apstatyti jų namai Kembridže, – ką jau kalbėti apie tai, kad Nojus Ekseteryje, o Lėja Andoveryje ir Redklife mokėsi gaudami stipendijas, – Džekas priėjo prie išvados, kad iš ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėjimo nepraturtėsi. (Labai gaila, nes Džeko charakterio formavimąsi, kai jis buvo tokio amžiaus, auklėjimas neabejotinai paveikė.)

Rozenai labai rimtai žiūrėjo į visas mokymo pakopas; jie tikriausiai buvo priblokšti, kai Lėja iškrito iš Redklifo koledžo. Vėliau ji mokėsi Medisone, Viskonsino valstijoje, tačiau ten pateko į kažkokią bėdą. Ne dėl narkotikų; tai buvo susiję su politika, – anot Nojaus, ji susidėjo su netinkama kompanija. „Vieną po kito turėjo daugybę nevykusių vaikinų, – pasakė Džekui Nojus. – Tu buvai pirmas iš jų.“

Galiausiai Lėja Rozen mirė, Čilėje. Džekas tik tiek ir žinojo. Na, šįkart bent jau nebuvo jokio vandens – jokios nusmurgusios upės, tokios kaip Nezinskotas, pasiglemžęs ponią Adkins.

Džekas *nenorėjo* tiems žmonėms nieko blogo! Kaip ir poniai Stekpoul. Jos lavonas buvo rastas Ekseterio upėje, žemiau krioklių. Iki krioklių upės vanduo gėlas ir nelabai gilus, o žemiau sūrokas – žemupį pasiekia potvynio vandenys. Ponia Stekpoul buvo aptikta sūriame vandenyje, užliejamoje dumblėtoje seklumoje, baigiantis potvyniui. Vanduo jau traukėsi, taigi kažkoks golfo žaidėjas ir pamatė lavoną; o gal ne golfo žaidėjas, gal irkluotojas iš Ekseterio komandos. Džekui tada labiausiai rūpėjo artėjantys baigiamieji egzaminai, todėl jis neįsidėmėjo smulkmenų. Šiaip ar taip, mokyklos indų plovėja buvo neatpažįstama; ji ilgai išgulėjo po vandeniu.

Kaip rašė miestelio laikraštis, ponia Stekpoul buvo pasmaugta ir įmesta į upę – ji neprigėrė. Gal ji papasakojo vyrui apie Džeką? Arba jos vyras kažkaip pats viską sužinojo. O gal ji susitikinėjo ne tik su Džeku? Kaip dažnai būna Naujajame Hampšyre, visi įtarė vyrą, dirbantį dujų gamykloje ir pareinantį namo priešpiečių. Bet jis nebuvo apkaltintas.

Niekas nekaltino ir Džeko, gal tik Nojus Rozenas, – bet netgi Nojus nelaikė Džeko kaltu dėl pačios žmogžudystės. „Na, sakykime, kad tu šiek tiek prie to *prisidėjai*“, – pareiškė Nojus.

Jo vertinimas tikriausiai būtų buvęs griežtesnis, jei Lėja Čilėje būtų mirusi anksčiau, negu ponia Stekpoul buvo rasta Ekseterio upėje. Bet Lėja tuo laiku dar mokėsi Medisone, Viskonsino valstijoje, nors, be abejo, jau buvo nusiteikusi vykti į Čilę.

Per tuos metus, kai gyveno internatuose, Džekas dar labiau nutolo nuo motinos – Alisa pati pradėjo nuo jo tolti, kai jis dar lankė Šventos Hildos mokyklą. Tačiau susitikimai su Ema, nors ir nedažni, visada pakeldavo jam nuotaiką, juodu vis labiau mylėjo vienas kitą. Bet Džekas buvo per jaunas – ir pernelyg linkęs į kiekvieną moterį žiūrėti kaip į naujovę, – kad prisipažintų, jog dievina Emą.

Tik Ema suprato, kodėl per ketverius metus Ekseteryje, mišrioje mokykloje, Džekas taip ir nesusirado draugės. Ema žinojo, kad jam patinka vyresnės moterys; o Ekseterio mokyklos

mergaitės buvo tiesiog mergaitės. Kai Džekas mokėsi devintoje klasėje, kai jam buvo keturiolika, beveik penkiolika, kai kurios vyresniųjų klasių mokinės, septyniolikmetės ar aštuoniolikmetės, jam atrodė patrauklios, bet jis jau buvo nebe mažas, dailus berniukas, o nerangus paauglys. Pirmus dvejus Ekseteryje praleistus metus vyresnės paauglės į jį nekreipė dėmesio.

Savaime suprantama, tuo laiku Džekas kartais matydavosi su Ema – ir ne tik per mokinių atostogas bei dalį kiekvienos vasaros. Baigusi Šventos Hildos mokyklą, Ema išvažiavo studijuoti į Monrealyje esantį Magilio universitetą; Torontui ištikimos ponios Oustler manymu, ji pasielgė *netorontietiškai* (arba *antitorontiškai*).

Emai greitai įkyrėjo – ne Magilio universitetas, o Kvebeko gyventojai. Ji visada puikiai mokėsi, bet prancūzų kalba nebuvo jos mėgstamiausia disciplina; Ema pastebėjo, jog prancūzų filmus jai maloniau žiūrėti su subtitrais, taigi nusprendė, kad jai patinka patys filmai.

Ji įstojo į Niujorko universitetą, kur kaip pagrindinį specializacijos dalyką pasirinko kino meną. Magilio universitete Emos pažymiai buvo geri; jai pavyko susitarti, kad būtų pripažintos visos ten išlaikytos įskaitos, ir labai patiko gyventi Niujorke. Kai Džekas pradėjo mokslus Ekseteryje, tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt devintųjų rudenį, Ema jau antrus metus mokėsi aukštojoje mokykloje, bet pirmus Niujorko universitete. Jos pakviestas Džekas tą rudenį nuvažiavo į Niujorką praleisti su ja savaitgalio. Tas savaitgalis buvo ne per ilgiausias. Ekseteryje pamokos vykdavo ir šeštadieniais, iki vidurdienio; antra dienos pusė praėjo, kol Džekas iš Naujojo Hampšyro nusigavo į Niujorką, o grįžti į mokyklą jam reikėjo sekmadienį, iki aštuntos valandos vakaro.

Bet Džekui vis tiek labai patiko jaudinantis šeštadienio vakaras ir sekmadienio rytas su Ema ir kino meną studijuojančiais jos draugais. Jie visi nuėjo į naktinį kino teatrą, kur buvo rodomi Bilio Vailderio filmai. Džekas neką teišmanė apie Bilio Vailderio kūrybą, nors prisiminė Toronte su mama matęs *Džiaze tik merginos*; tada jam tikriausiai buvo devyneri ar dešimt metų.

Kai Merilina Monro, pasipuošusi blizgučiais nusagstyta suknele, uždainavo „Noriu, kad mane mylėtum“, Džekui pasistojo ir jis padarė didelę klaidą – parodė tai mamai. (Alisa kartais žiauriai pasišaipydavo iš sūnaus penio. Ji *nepasakė:* „Visai kaip tėvas“, bet pažvelgė į Džeką taip, kad šis tai suprato ir be žodžių.)

Niujorke pirmas filmas, kurį Džekas žiūrėjo su Ema ir jos draugais, buvo *Penki kapai pakeliui į Kairą*, bet vėliau Džekas prisiminė tik jo pradžią: vaiduokliška tanką, per dykumą vežantį negyvus kareivius. O po to tanko, kas toliau nutiko Frančui Tounui, Džekui visai iškrito iš atminties – pirmiausia todėl, kad Ema įkišo ranką jam į sterblę ir iki filmo pabaigos laikė suėmusi jo penį. Džekas tik po daugelio metų suvokė, kad Erichas fon Štrohaimas vaidino Romelį.

Džeko penį Ema rankoje laikė ir per visą *Prarastą savaitgalį*, kurį žiūrėdamas Džekas įsikalė mintį, kad Rėjus Milandas panašus į jo tėvą – tokį, kokį jis įsivaizduoja, na, jei Viljamas būtų girtas.

Užsnūdęs Emai ant peties, Džekas pramiegojo visą *Sanseto bulvarą*; paskui pabudo ir, nors labai norėjo nusišlapinti, nuo pradžios iki pabaigos žiūrėjo *Atsarginį kozirį*. Sekmadienio rytą, per pusryčius, kino meną studijuojantys Emos draugai juokėsi iš Džeko, sakydami, kad jis geriau būtų pramiegojęs *Atsarginį kozirį* ir pažiūrėjęs *Sanseto bulvarą*.

– Todėl aš tave ir myliu, pupuli, – neklausyk jų, – tarė Ema. Džekui nelabai patiko jos draugai, bet jis buvo su Ema, todėl nesigailėjo leidęsis į tą ilgą kelionę.

Jis niekada negarbins Bilio Vailderio, nors Vailderis buvo gimęs Vienoje, ir Džekas matė, kokie europietiški net patys amerikietiškiausi jo filmai. Kaip tik Europos kino filmų kūrėjais Džekas pirmiausia ėmė domėtis, ir supažindino jį su jais ne kas kitas, o Ema Oustler. Leisdamas savaitgalius su Ema Niujorke arba su Nojumi Kembridže, – ten, Harvardo aikštėje, jie žiūrėdavo visus užsienio kinematografijos kūrinius, – Džekas pamėgo filmus su subtitrais. Amerikiečių sukurti filmai, išskyrus vesternus, jam nepatiko.

O dėl *nepanašumo* į tėvą, tai Džekas vis pagalvodavo, kad jei Viljamas būtų susipažinęs su Ema, kai buvo jaunas, tai tikriau-

siai būtų su ja mylėjęsis, – ir Ema, tiek daug visko prisiklausiusi apie Džeko tėvą, sakydavo, kad nebūtų įstengusi atsispirti jo kerams.

– Štai tau priežastis, dėl kurios gali džiaugtis, kad mes nė karto nesimylėjom, – kartą pareiškė Ema Džekui. Ką pati mano apie tai, kad nesimyli su Džeku, ji nesakė.

Kiekvieną žiemos trimestrą, kai mokėsi Ekseteryje, Džekas savaitgalius skirdavo imtynėms. Ema dažnai išsinuomodavo automobilį ir atvažiuodavo pažiūrėti varžybų; ji pati jau buvo metusi imtynes ir vėl kovojo su antsvoriu. Ema buvo atsakanti rajūnė, bet ir atsakanti sunkumų kilnotoja. Ji pradėdavo rūkyti, paskui mesdavo, imdavo kimšti viską iš eilės, tačiau po kurio laiko nustodavo ir tada jau kamuodavosi sporto salėje. Kai visa tai prasidėdavo iš naujo, atrodydavo, kad Ema tiesiog nepajėgia pakeisti nesunkiai nuspėjamos jau įprasto ciklo eigos.

Emai reikėjo Čenkos, mėgstamo treniruočių partnerio, bet Čenka ne tik kad gyveno labai toli, Toronte, – jis laukė klubo sąnario keitimo operacijos. Borisas buvo grįžęs į Baltarusiją. „Šeimos reikalai“, – tepasakė Pavelas, dabar įsikūręs Vankuveryje. Jis vedė kažkokią moterį iš Britų Kolumbijos – susipažino veždamas ją savo taksi.

Kai Džekas jau antrus metus mokėsi Ekseteryje, kai jam buvo penkiolika, beveik šešiolika, o Emai – dvidešimt vieneri, Ema beveik kiekvieną šeštadienį, po varžybų, nusiveždavo jį į Darame, Naujojo Hampšyro valstijoje, esantį kino teatrą. Daramas – universiteto miestelis netoli Ekseterio; nedideliame tenykščiame kino teatre buvo rodomi ir seni, ir naujausi nekomerciniai užsienio filmai, tuo tarpu Ekseteryje – tik seni.

Džekui labai patiko Felinio *Kelias*, kurį jis žiūrėjo (ne vieną kartą) su Ema, laikančia jo penį. Juodu neabejojo, kad Čenka Antonio Kvino vaidinamą vyruką būtų galėjęs sumalti į miltus, bet tik tada, kai Čenkai dar nereikėjo naujo klubo sąnario. *La Dolce Vita* Džekas taip nesižavėjo. Marčelo Mastrojanio vaidinamas veikėjas buvo kaip tik toks plevėsa, kokį Džekas įsivaizdavo esant

savo tėvą, – nepasotinamas mergišius, kokiu Džekas būgštavo tapsiąs. *8 ½* jam išvis nepadarė įspūdžio – vėl tas Mastrojanis.

Felinis Džeką Bernsą vėl pakerėjo savo *Amarkordu.* Ema jau buvo mačiusi tą filmą Niujorke, bet vis tiek nusivežė Džeką į Daramą jo pažiūrėti. Jai rūpėjo pamatyti, kaip Džekas reaguos į papingąją tabako pardavėją. Laikydama ranką Džeko sterblėje, Ema mažylio reakciją pajuto turbūt anksčiau negu pats Džekas. „Na, kaip tau *šita* vyresnė moteris, pupuli?"

Juodu įsiminė nelabai žinomą aktorės, vaidinančios didžiapapę tabako pardavėją iš Riminio, pavardę. Skambindama Džekui į Eksetério mokyklos bendrabutį, kad ir kas ten pakeldavo ragelį, Ema kartais su itališku akcentu sakydavo: „Praneškyte Džekui Bernsui, kad jam skambyna Marija Antuaneta *Beluči*!

Bet dažniausiai Ema paskambinusi prisistatydavo esanti Džeko sesuo. Ir Džekas, kalbėdamas apie Emą, ją vadino nebe *įseserе*, o *vyresniąja* seserimi.

Niekas Ekseteryje nebuvo toks netaktiškas, kad šnekėtų apie jųdviejų, kaip brolio ir sesers, panašumo stoką, – gal tik Edas Makartis, Džeko komandos draugas, kuris apskritai atrodė tikras vėpla. Kartą prieš treniruotę Makartis pamiršo užsisegti suspenzorijų; iš šortų išsprūdęs jo penis kaip koks šliužas tysojo ant imtynių kilimo, kol partneris, šimtą septyniasdešimt septynis svarus* sveriantis vaikinas, jį primynė.

Ir Džekas mielai būtų primynęs Makarčiui penį tą dieną, kai šis negražiai pasakė apie Emą:

– Kaip gaila, kad paveldėjai visą šeimos grožį, Bernsai. Tavo sesuo panašesnė į imtynininką negu tu.

Jie persirengimo kambaryje, – kur ant cementbetonio grindų stovėjo mediniai suolai bei metalinės spintelės, – rengėsi treniruotei. Džekas kabliu iš apačios suėmė vieną Makarčio ranką ir, dešine užgriebęs to dičkio sprandą, staigiai palenkė į priekį. Kai Makartis stengėsi išsilaisvinti, visą svorį perkeldamas ant dešinės pėdos kulno, Džekas iš užpakalio pakišo jam koją ir Makartis nuogu pasturgaliu tėškėsi ant cementinių grindų – griū-

* 80 kg (*Vert. past.*)

damas į atdaras spintelės duris dar užsigavo nugarą ir tvoskė alkūne į suolą.

Džekas manė, kad Makartis tuoj pat pašoks ant kojų ir kaip reikiant pačiupinės jam šonus, bet šis sėdėjo kur nukritęs.

– Galėčiau tave priploti, Bernsai, – pasakė.

– Pamėgink, – atšovė Džekas.

Net mokydamasis baigiamojoje klasėje Džekas nė karto nesiėmė su daugiau negu šimtą keturiasdešimt penkis svarus* sveriančiu priešininku. Kai liovėsi augęs, jis buvo penkių pėdų ir aštuonių colių** ūgio, bet tik jei pasistiebdavo, – ir jam geriau sekdavosi rungtis, kai sverdavo šimtą trisdešimt penkis***, negu kai pasunkėdavo iki šimto keturiasdešimties****.

Paskutinius dvejus metus Ekseterio mokykloje Džekas buvo vienas iš geriausių imtynininkų, o Edas Makartis niekada niekuo neišsiskyrė iš kitų. Ant imtynių kilimo Džekas *gal* ir būtų nugalėjęs Makartį, bet ne muštynėse. Net vidutiniokas, jeigu jis sveria šimtą septyniasdešimt septynis svarus, gali įveikti neblogą imtynininką, sveriantį šimtą trisdešimt penkis; Makartis tai žinojo. Po kurio laiko jis atsistojo, trindamasis nugarą ir sutrenktą alkūnę.

Džekas, kaip kadaise jam buvo pataręs ponas Ramzis, turėjo keletą žiūrovų, nors šįkart viskas taip išėjo netyčia.

– Nederėtų žmogui sakyti, kad jo sesuo negraži, Edai, – tarė vienas iš lengvasvorininkų.

– Džeko sesuo *tikra baidyklė*, – atrėžė Makartis.

Kaip tik tai ir išgelbėjo Džeką – ne kvailas Makarčio karingumas, o tai, kad jis ištarė žodį „baidyklė“. Ekseteryje mokiniai nesilaikė jokių ypatingų gero elgesio taisyklių, negaudavo baudos taškų už kiekvieną *nepagarbų* ar *niekinamą* žodį, – tiesą sakant, didžiausi mokyklos išminčiai išvis nieko negerbė ir iš visko šaipėsi, – tačiau seserys, kai kurių jautrios sielos vaikinukų įsitikinimu, buvo neliečiamos, ypač jeigu jos nepatrauklios. O Ema, negana to, kad negraži, dar ir kovojo su antsvoriu.

---

* 66 kg *(Vert. past.)*

** 172 cm *(Vert. past.)*

*** 61 kg *(Vert. past.)*

**** 63,5 kg *(Vert. past.)*

– Kas paveldėjo visą grožį *tavo* šeimoje, Makarti? – paklausė komandos sunkiasvorininkas. Jis buvo vardu Hermanas Kastras, stipendiją gaunantis mokinys iš Teksaso valstijos El Paso miesto, neblogas imtynininkas, nors keletą imčių turbūt laimėjo vien todėl, kad kraupia savo išvaizda pergąsdino priešininkus. Jam girdint kalbėti apie negražumą buvo labai pavojinga.

– Ne su tavim šneku, Hermanai, – pasakė jam Edas Makartis.

– Dabar jau su manim, – tarė Hermanas Kastras; tuo viskas ir pasibaigė. Ar bent jau būtų pasibaigę, jei Džekas būtų viską taip ir palikęs. Bet jis kaip galėdamas gynė Emą.

Edas Makartis pažiūrėti nebuvo bjaurus, – nors jo *penis* atrodė nekaip, ypač po to, kai tas vaikinas jį primynė, – tačiau jo tikrai negalėjai pavadinti gražuoliu. Draugę jis susirado tik kai jau mokėsi baigiamojoje klasėje, ir tai ne kažin kokią: iš pažiūros baikščią strazdanotą raudonplaukę, dar tik dešimtokę. Tai ručkei buvo ką tik suėję šešiolika metų, o Makarčiui – aštuoniolika. Lytiškai jie turbūt nesantykiavo, bet tai tikriausiai jiems abiem buvo pirma tokia draugystė.

Džekas sumanė pavilioti tą ručkę – ne todėl, žinoma, kad būtų norėjęs su ja sugulti, nes ji jam buvo pernelyg jauna ir baikšti, o tam, kad nuteiktų ją prieš Makartį, taip žiauriai šnekėjusį apie Emą.

Edo Makarčio draugę Džekas užtiko savitarnos valgykloje – prie prekystalio, nukrauto įvairiomis salotomis. Visą imtynių sezoną Džekas mito vien salotomis; norėdamas prieš varžybas sverti ne daugiau kaip šimtą trisdešimt keturis su puse svaro, jis beveik jokio kito maisto ir negalėjo imti į burną. (Pusryčiams suvalgydavo dubenėlį avižinės košės, kartais su bananu; ankstyviems pietums – salotų; vakarienei irgi salotų, retkarčiais su dar vienu bananu.)

Strazdanotoji ručkė, regis, įsitempė iš baimės dar labiau negu paprastai, kai Džekas ją užkalbino.

– Ar jis gerai su tavimi elgiasi? – paklausė Džekas.

Ji buvo vardu Molė, – pavardės Džekas nežinojo, – ir spoksojo į jį išplėtusi akis, lyg laukdama nežinia kokios, bet nesulaikomos savo kūno reakcijos, tarsi jis būtų jai ką tik įšvirkštęs haliucinacijas sukeliančių vaistų.

Jis prisilietė prie jos rankos, kuri, nejučia įslydusi į nerūdijančio plieno indą su žaliais grybais, gulėjo ten kaip nukirsta.

– Kalbu apie Makartį, – tarė Džekas. – Jis kartais būna labai žiaurus moterims, ir nedėmesingas. Tikiuosi, su tavimi jis ne toks.

– Ar jis įžeidė kurią nors tavo pažįstamą? – paklausė Molė; atrodė, jog ji tikrai bijo Makarčio.

– Na, tarkime, kad tik užgavo mano jausmus – dėl sesers, – atsakė Džekas.

Jo akys, kaip jis seniai buvo išmokęs, paplūdo ašaromis. Žiūrėdamas filmus – su Ema, laikančia jo penį, – Džekas dažnai įsivaizduodavo, kaip atrodytų nufilmuotas iš arti. Ašarojantį Antonį Kviną Džekas buvo matęs jau gal dešimt kartų. Jei verkia net cirko stipruolis Dzampano, tai gali ir jis.

Ekseteryje Džekas vaidindavo retai. Jis pernelyg daug mokėsi, kad galėtų dažniau imtis vaidmenų mokyklos dramos mėgėjų draugijos, „Dramato", statomuose spektakliuose.

Jo beveik nedomino *Komivojažieriaus mirtis*, pastatyta tą rudenį, kai jis mokėsi devintoje klasėje. Džekas žinojo, jog per daug vaikiškai atrodo, kad galėtų vaidinti Vilį Lomeną, ir yra per smulkus, kad gautų kurio nors iš Vilio sūnų, Hepio arba Bifo, vaidmenį. Taigi jis drąsiai dalyvavo aktorių atrankoje dėl Lindos vaidmens ir nugalėjo daugybę mergaičių – tarp jų ir dvi abiturientes, kurios jau ketvirtus metus buvo „Dramato" narės. Tačiau tada Džekas pirmą kartą patyrė, kas yra teatro kritika: mokyklos metraštyje jo vaidyba buvo apibūdinta kaip „labai jau pamišėliška", o „Eksonietis", mokyklos laikraštis, rašė, kad Lindos vaidmuo paskirtas netinkamam aktoriui – „ir išėjo transvestitiška parodija, kokias žiūrovai turėdavo pakęsti tais niūriais laikais, kai Ekseteryje mokėsi tik berniukai".

„Ką jie išmano? – galvojo Džekas. – Tegu *Lindai* pasako, kad ji elgiasi *labai jau pamišėliškai*!"

Vėliau, suvokęs, kad jam tikrai nelengva mokytis šitoje mokykloje, Džekas dėdavosi nekreipiąs dėmesio, kokius kūrinius „Dramatas" pasirenka savo spektakliams. Dažniausiai tai nebūdavo sunku; dauguma pjesių atrodydavo pasirinktos pagal nu-

senusio hipio – mokytojo, kuris buvo dramos mėgėjų draugijos konsultantas, – literatūrinį skonį. Be to, reikia pasakyti, kad Džekas tausojo jėgas retkarčiais statomoms Šekspyro pjesėms, kurių net mėgėjų teatro artistai negalėjo visiškai sugadinti.

Džeko kolegoms, „Dramato“ aktoriams, nepatiko, kad *Komivojažieriaus mirtyje* jis buvo moteris, Linda. Jie mėgino jį priversti vaidinti vyrus, ragino dalyvauti atrankoje dėl pagrindinio vaidmens spektaklyje *Ponas Robertsas* – tarsi filmas nebūtų buvęs pakankamai prastas. Čia tai bent seniena! Džekas prisiminė Vendę Holton. „Verčiau jau mirčiau“, – pasakė.

Kaip tik to ir reikėjo, kad dar labiau pakiltų Džeko, kaip aktoriaus, reputacija, – šitoks branginimasis buvo neabejotinai veiksmingas. (Kita vertus, kuo Džekas rizikavo?)

Nusprendęs visus nustebinti, jis pareiškė norįs imtis menko vaidmens *„Rugpjūčio mėnulio“ arbatinėje*. Džekas žinojo, kad suvaidinęs Lotoso Žiedą, jaunutę geišą, vėliau be vargo gaus visus moterų vaidmenis, kurių tik norės. Vaidmuo, kurio Džekas iš tikrųjų troško, buvo spektaklyje, pastatytame pavasarį, kai jis jau priešpaskutinius metus mokėsi Ekseteryje. Džekas, be abejo, vaidino *ledi* Makbet – ir kas galėjo dėl to su juo varžytis? Kitas imtynininkas? (Viena „Dramato“ abiturientė išmąstė, kad tam vaidmeniui reikia „despotiškos“ moters – taigi, ko gero, kuo „vyriškesnės“.)

Kai „Dramato“ nariai jau manė, kad pagaliau jį perprato, – Bernsui patinka Šekspyras, Bernsas labiausiai mėgsta vaidinti apsirengęs *moteriškais drabužiais*, – jis vėl juos nustebino. Dalyvavo prieš *Ričardo III* pastatymą surengtoje aktorių atrankoje, bet varžėsi tik dėl Ričardo vaidmens. „Tegu jie sau gaišta laiką su visokiais *Mūsų miesteliais*, kad ir per amžius“, – galvojo Džekas. Jis norėjo pajusti tą futbolo kamuolį, Ričardo kuprą, ant nugaros.

Tai buvo paskutinė Džeko žiema Ekseteryje – imtynių sezonas, kai Džekas atrodė ypač sulysęs. Jis jiems parodys „nesantaikos žiemą“, kokios jie dar nematė; pasiūlys „sostą už žirgą“, labai įtikimai.

Džeko ašaros dabar jau kapsėjo Molei ant rankos, kuri tebebuvo inde su grybais; tiško ir ant brokolių, ir ant griežinėliais

supjaustytų agurkų. Iš jo lėkštės išriedėjo ridikėlis. Džekas nė nemėgino jo sugauti.

Molė nusivedė jį prie vieno iš valgyklos staliukų. Kiti mokiniai pasislinko, kad juodu galėtų atsisėsti.

– Papasakok man viską, – paprašė Molė, tvirtai suėmusi Džeko ranką. Jos akys buvo balzganai mėlynos; viena strazdana ant kaklo atrodė supūliavusi.

– Juk aš ne savo valia gimiau gražus, – pasakė Molei Džekas. – Mano seseriai ne taip pasisekė – *vyresniajai* seseriai, – pridūrė, tarsi tai, kad Ema vyresnė, būtų reiškę, jog ji niekada neturės vaikino. (Iš tiesų tai Ema kaip reikiant paišdykaudavo – dažniausiai su Džeko amžiaus vaikinukais, arba dar jaunesniais. Ji tvirtino, kad su jais *nesimyli* – „galima sakyti, kad ne".)

– Tavo sesuo *nepanaši* į tave? – paklausė Molė.

– Makartis sako, kad mano sesuo tikra baidyklė, – tarė Džekas. – Aš, aišku, taip nemanau – aš ją *myliu*!

– *Žinoma*, kad myli! – sušuko Molė, dar smarkiau suspausdama jam ranką.

Ji ne tik kad buvo negraži; šešiolikos metų Molė suprato, kad patrauklesnė tikriausiai jau nebus. Džekas neabejojo, kad ji niekada nemėgo žiūrėti į veidrodį ir darydamasi vyresnė turbūt dar labiau to nemėgs. Pasakydamas, kad jos draugas *kitą* merginą pavadino baidykle, jis pataikė tiesiai į tikslą.

Džekas paverkė pakankamai; gal truputį ir persistengė – net jo salotos sudrėko. Staiga jam toptelėjo, koks galėtų būti kitas kadras iš arti: šiek tiek virpančios, bet tvirtai sučiauptos lūpos.

– Atleisk, kad tau tai papasakojau, – tarė jis. – Nieko čia nepakeisi. Daugiau netrukdysiu.

– Ne! – suriko Molė, čiupdama jį už riešo, kai jis su savo padėklu jau buvo beeinąs šalin. Iš jo lėkštės iškrito žalia morka; iš stiklinės išsiliejo šlakelis šaltos arbatos. Visą imtynių sezoną Džekas be perstojo maukė šaltą arbatą, jis buvo kupinas energijos. Jo pirštai nuolat drebėjo – kaip žmogaus, sėdinčio visu greičiu lekiančiame traukinyje.

– Geriau jau eisiu, Mole, – pasakė Džekas; ir nuėjo neatsigręždamas į ją. Žinojo, kad ji su Edu Makarčiu nebe pora. (Žinojo ir kad Edas tuoj ateis pietauti.)

Džekas vėl nuklydo prie salotų prekystalio; jautėsi baisiai išalkęs. Ten stovėjo gražiausia mokyklos mergaitė – Mišelė Maer, irgi abiturientė. Ji buvo liekna, medaus spalvos plaukais, švytinčia tarsi manekenės oda ir – kaip kartą storžieviškai įvertino Makartis – „kietais, stačiais papukais“.

Mišelė buvo daugiau negu penkių pėdų ir dešimties colių* ūgio – dviem coliais aukštesnė už Džeką. „Dramato“ narė. Džekas ir ją nugalėjo atrankoje dėl ledi Makbet vaidmens, tačiau ji – viena iš nedaugelio – tada nė kiek nesuirzo. Nors ir tokia graži, ji visiems patiko, nes buvo ne tik protinga, bet ir labai maloni. Mišelė buvo iš anksto priimta į Kolumbijos universitetą, nes jos tėvai gyveno Niujorke ir ji norėjo sugrįžti į gimtąjį miestą; taigi ne taip, kaip dauguma abiturientų, Mišelė nesuko galvos, kuriame koledže ar universitete toliau mokysis,– ji jau žinojo.

– Džekas Bernsas, toks lieknas ir žavus! – tarė Mišelė.

– Taigi, – linktelėjo Džekas. – Išbadėjusi tamsos širdis.

– Kur tavo kupra, Dikai? – paklausė Mišelė. Kadangi Džekas vaidino Ričardą III, visi „Dramato“ nariai jį sutikę juokais to paklausdavo.

– Kostiumų spintoj, ir tai tik futbolo kamuolys, – atsakė Džekas, gal šimtąjį kartą.

– Kodėl nesusirandi draugės, Džekai? – dar pasidomėjo Mišelė. Ji tik juokavo, bent jau Džekas taip manė.

– Nes jaučiu, kad tavo širdis nelaisva, – tarė jis.

Tai buvo tik žodžiai. Džekas vis dar vaidino – kalbėjo nerimtai. Jis iškart suprato, kad padarė klaidą, bet nespėjo nieko sumąstyti, kad ją ištaisytų. Nuo nuolat į tuščią skrandį pilamos šaltos arbatos jautėsi šiek tiek apsvaigęs.

Mišelė Maer nuleido akis, lyg staiga labai susidomėjusi salotomis nukrautu prekystaliu, ir visa tarytum susmuko, nors paprastai jos laikysena būdavo nepriekaištinga. Tą akimirką Džekas atrodė beveik tokio pat ūgio kaip ji. „Ei, aš čia tik šiaip“, – buvo besakąs – *turėjo* tai pasakyti. Tačiau Mišelė jį aplenkė:

– Nežinojau, kad tau rūpiu, Džekai. Maniau, tau nerūpi *niekas*.

* 177 cm (*Vert. past.*)

Didžiausias keblumas buvo tas, kad Džekui ji labai patiko; jis nenorėjo užgauti jos jausmų. O jei būtų Mišelei Maer pasakęs, kad dulkina ponią Stekpoul, Mišelė tikrai nebūtų patikėjusi. Juk ponia Stekpoul, Edo Makarčio žodžiais tariant, tikra baidyklė – tokia nelaimėlė, palyginti su kitomis moterimis, netgi *daug* vyresnėmis. Ta indų plovėja kartą ir pati išreiškė nuostabą, kad Džekas Bernsas dulkinasi su *ja*.

„Kodėl aš?" – paklausė Džeko ponia Stekpoul, mankydama jį visu svoriu, neleisdama atgauti kvapo. Jis nepajėgė ištarti nė žodžio; kita vertus, ir nesumojo, ką reikėtų sakyti. Poniai Stekpoul labai norėjosi būti su juo; tokie vaikinai kaip Džekas Bernsas jaunystėje į ją net nežiūrėdavo. Argi Džekas galėjo visa tai pasakoti gražuolei Mišelei Maer?

– Kaip tu gali kam nors nerūpėti, Mišele? – tarė jis.

Jeigu Džekas, kai tai pasakė, būtų iškart nuėjęs, gal viskas būtų buvę gerai. Bet jis buvo pernelyg alkanas, kad bent per žingsnį atsitrauktų nuo salotų prekystalio. Kai kažkas jį sučiupo iš užpakalio, jis iš pradžių pamanė, jog tai Mišelė. *Tikėjosi*, kad Mišelė.

– Kokį velnią ten pasakei Molei, šikniau? – paklausė Makartis.

– Tik tiesą, – atsakė Džekas. – Juk šnekėjai, kad mano sesuo tikra baidyklė, argi ne?

Džekas nenorėjo, kad Mišelė Maer jį įsimylėtų, bet ji stovėjo šalia. Ir ką gi Edas Makartis galėjo padaryti? Džekas buvo Redingo auklėtinis. Makartis žinojo, kad Džekas kantrus. O ką treneris Hadsonas padarytų Makarčiui, jei šis sužeistų Džeką ir vienas iš geriausių Ekseterio komandos lengvasvorininkų praleistų keletą varžybų sezono pabaigoje?

Be to, Hermanas Kastras būtų davęs Edui Makarčiui į kaulus, jei Makartis būtų prikišęs nagus prie Džeko. Hermanas Kastras dabar buvo Džeko draugas visam gyvenimui, vien todėl, kad Džekas stojo už tuos, kurie negražūs.

– Edas sako, kad mano vyresnioji sesuo, Ema, tikra baidyklė, – paaiškino Džekas Mišelei Maer. Jis matė, kad ji jau neatsitokės; per giliai įklimpusi. – Man, aišku, taip neatrodo, nes aš Emą myliu.

Dabar Edui Makarčiui geriausia išeitis – gal netgi vienintelė išeitis tokiomis aplinkybėmis – buvo tiesiog pasitraukti; tačiau Džekas vis tiek truputį nustebo, kai Makartis taip ir padarė. Juk Makartis ką tik neteko savo apgailėtinos draugės, o su šio pasaulio mišelėmis maer tuo pačiu oru kvėpuoti galės nebent stovėdamas šalia tokių vyrukų kaip Džekas Bernsas. Šiame pasaulyje mišelės maer atitenka džekams bernsams – kartais, kaip šįkart Džekui, be jokių pastangų.

Vieną savaitgalį, abitūros metų pavasarį, Mišelė nusivežė Džeką į savo namus Niujorke. Džekas pirmą kartą jautėsi neištikimas Emai – ne todėl, kad leido laiką su Mišele, o kad nepasakė Emai, jog lankysis mieste. Mišelė buvo tokia graži; Džekas bijojo, kad Emai bus skaudu susipažinti su Mišele – ir kad Ema, ko gero, blogai su ja elgsis. (Visi Maerių šeimos nariai buvo gražuoliai, netgi šuo.)

Be to, Džekas pats save įtikinėjo, jog Emai turbūt nesvarbu, ar jis mieste, ar ne, kai ji to nežino. Ema jau buvo baigusi Niujorko universitetą ir neseniai pradėjusi rašyti scenarijus vienai vėlai vakare rodomai Niujorko televizijos humoro laidai. Jai tas darbas nepatiko. Ji buvo padariusi išvadą, kad kelias į kinematografiją, bent jau *jos* kelias, eina ne per televiziją; Ema netgi nebežinojo, ar vis dar nori kurti filmus.

– Būsiu rašytoja, meiluti. Rašysiu romanus, ne scenarijus. Užsiimsiu literatūra, ne žurnalistika.

– Kada gi tu rašysi?

– Savaitgaliais.

Taigi Džekas įsiteigė mintį, kad galbūt sutrukdytų Emai *rašyti*, jei užsuktų pas ją savaitgalį.

Mišelės tėvai turėjo prabangų butą Parko aveniu; tas butas užėmė pusę namo ir buvo didesnis negu penktokų bendrabutis Redingo mokykloje. Džekas anksčiau nežinojo, kad kai kurie žmonės turi butus, išpuoštus jiems iš tikrųjų priklausančiais vertingais meno kūriniais. Netgi nebuvo girdėjęs, kad tokie meno kūriniai *gali* priklausyti privatiems asmenims. Gal jis, kaip dau-

gelis kanadiečių, nepakankamai vertino privačios nuosavybės galią, arba jau per ilgai gyveno Meine bei Naujajame Hampšyre ir buvo netekęs miestietiško nuovokumo.

Prie svečių miegamojo esančiame vonios kambaryje ant sienos kabėjo nedidelis Pikaso paveikslas; labai žemai, šalia klozeto, kad būtų patogu į jį žiūrėti atsisėdus. Džekui tas paveikslas padarė tokį įspūdį, kad jis stovėdamas vos jo neapšlapino. Srovė iš jo penio kažkodėl krypo į šalį.

Džekas pamanė, kad kažkas atsitiko jo peniui, – kad čia gal kokia gonorėja. Jis suprato, jog tikrai galėjo ja užsikrėsti nuo ponios Stekpoul. (Juk nežinia, su kuo dar ji dulkinasi ir ką dar dulkina jos vyras!) Taigi vos neapsisiojęs maždaug ties keliais kabančio pikaso, Džekas įtikėjo, kad serga venerine liga, kuria, ko gero, apkrėstų ir Mišelę Maer. Bet jam, žinoma, nė į galvą neatėjo, kad Mišelė norės su juo mylėtis. Tąsyk juodu pirmą kartą drauge išvyko iš Ekseterio. Taip, jis ją bučiuodavo, – tačiau dar nebuvo palietęs jos, storžievio Makarčio žodžiais tariant, „kietų, stačių papukų".

Na, Džekui ir sekėsi! Gražuoliai Mišelės tėvai išvyko į kažkokį iškilmingą pobūvį – paliko Džeką ir Mišelę didžiuliame bute Parko aveniu vienus su gražuoliu šunimi. Kai jie išėjo, Džekas su Mišele įsijungė televizorių Mišelės miegamajame.

– Jų nebus visą vakarą, – tarė Mišelė.

Džekas buvo pasirengęs glamonėtis, bet tikrai nemanė, kad Mišelė Maer – iš tų merginų, kurios „eina iki galo", kaip kartą pasakė Alisa, prisiminusi gal dar ankstesnių negu hipių laikų posakį. „Tikiuosi, tarp tavo pažįstamų nėra merginų, *einančių iki galo*, Džekai", – šnekėjo mama, kai jis buvo parskridęs į apsnigtą Torontą per paskutines vadinamąsias *pavasario* atostogas.

Mišelė Maer *nebuvo* iš tų „iki galo" einančių merginų, tačiau norėjo apie tai pasikalbėti. Galbūt ji be reikalo iki šiol „to" nedariusi.

– Ne, manau, kad ne be reikalo, – skubiai pasakė Džekas.

Vos neleptelėjęs, jog baiminasi, kad nuo vienos Ekseterio indų plovėjos bus užsikrėtęs triperiu, jis nesumojo, kaip dar galėtų išsisukti, todėl pareiškė pritariąs nuomonei, jog nereikėtų „eiti iki galo".

Vienas televizijos kanalas rodė filmus su Džonu Veinu, nuo pat *Kareivio iš Kentukio*. Ten Džonas Veinas vadovauja Kentukio šaulių pulkui, ant galvos užsidėjęs iš pažiūros lyg ir visą meškėną. Džekui patiko Džonas Veinas, bet Ema jį jau buvo atpratinusi nuo žavėjimosi tokiu didvyriškumu; su ja Džekas kurį laiką žiūrėjo vien Triufo ir Bergmano filmus. Jis mėgo Triufo ir *dievino* Bergmaną.

Tiesa, *Keturi šimtai smūgių* jam pasirodė nuobodokas, jis taip ir pasakė. Ema tada juo baisiai nusivylė, net nustojo laikiusi jo penį; bet paskui vėl paėmė, kai juodu žiūrėjo *Šaukite į pianistą*, Džeko ypač mėgstamą filmą, ir laikė nė akimirką nepaleisdama per visą *Žiulį ir Džimą*, o Džekas įsivaizdavo, jog tai Žana Moro, ne Ema, laiko rankoje jo pimpalą.

O dėl Ingmaro Bergmano, tai jo vis buvo negana. *Septintasis antspaudas*, *Skaistybės šaltinis*, *Komunija*, *Tylėjimas* – tai filmai, kuriuos žiūrėdamas Džekas Bernsas susižavėjo kinematografija ir nusprendė, jog norėtų vaidinti kine, o ne teatre. *Scenos iš vedybinio gyvenimo*, *Akis į akį*, *Rudens sonata* – tie filmai jį įkvėpė. Jis mintyse vis matydavo save, nufilmuotą iš arti su Bergmano moterimis. Tardamas kiekvieną žodį, nepraleisdamas nė menkiausio judesio, Džekas įsivaizduodavo, kaip kino kameros priartintas jo veidas užpildo visą milžinišką ekraną, – arba tik vienos rankos pirštai, sugniaužti į kumštį, ar netgi smiliaus galiukas, atsirandantis kadre šalia durų skambučio.

Ką jau kalbėti apie *seksą* Bergmano filmuose – o, tos vyresnės moterys! Juoba kad Džekui su jomis susipažįstant Ema Oustler laikė suėmusi jo penį! (Bibi Anderson, Gunela Lindblom, Ingrida Tulin, Liv Ulman.) O Alisa tikėjosi, kad tarp Džeko pažįstamų nėra merginų, *einančių iki galo*! Ką ji sau *manė*?

– Kas atsitiko, Dikai? Pametei savo kuprą? – paklausė Mišelė Maer. Tai buvo dar vienas juokelis iš *Ričardo III* repeticijų.

Paprastai Džekas atšaudavo:

– Ne, tik išleidau iš jos orą.

Jis negalėjo sakyti, kad jo dėmesį atitraukia *Kareivis iš Kentukio*, tikrai ne. Mišelė su Džeku glamonėjosi ir per visą *Rio Grandę*. Džonas Veinas vėl kariavo, šįkart su apačiais. Ir su nuo

jo nutolusia padūkėle žmona – papingąja Morina O'Hara. Bet Džekas matė tik Mišelę Maer. Dieve, kokia ji buvo graži! Ir tokia miela, protinga, linksma. Kaip jis jos norėjo!

Ir Mišelė Maer tą vakarą jo norėjo, tačiau jis atsisakė su ja mylėtis, – nors negalėjo atplėšti nuo jos akių. Negalėjo liautis ją bučiavęs; vis lietė ją, spaudė glėbyje. Vis kartojo jos vardą. Jis daug metų šokinės iš miego šnibždėdamas: „Mišelė Maer, Mišelė Maer, Mišelė Maer."

– Džekas Bernsas, – sakė ji, tarytum jį mėgdžiodama. – Ričardas Kuprotasis, dar žinomas kaip *Trečiasis*, – juokėsi. – *Ledi* Makbet, – erzino.

Nė viena iš Džeko vėliau sutiktų merginų nemokėjo taip puikiai bučiuotis, toli gražu, – nors Ema Oustler bučiuodama jį kaip reikiant įaudrindavo. Nė viena Džeką bučiavusi mergina neprilygo Mišelei Maer.

Kodėl Džekas tada jai nepasakė tiesos? Kad baiminasi, jog, ko gero, serga gonorėja; kad galėjo užsikrėsti ta piktlige nuo ištvirkusios indų plovėjos, pusamžės moters, tinkančios jam į motinas! (Tai skambėjo kaip kokios „Dramato" pasirinktos pjesės siužetas – arba, dar labiau tikėtina, *Paštu užsisakytos nuotakos Šiaurės Vakarų teritorijose* tęsinys.)

Kodėl Džekas Mišelei nepasakė, kad ją myli, kad labiausiai nori ją apsaugoti nuo visokio, jo supratimu, jame slypinčio blogio? Jis turėjo susigalvoti kokį nors pasiteisinimą – dievaži, juk buvo geras aktorius. Galėjo Mišelei Maer pameluoti, jog treniruočių partneris imtynių salėje užlipo jam ant penio, – kad ir kaip keista, tai ganėtinai dažna, nors beveik neaptarinėjama, imtynininkų trauma. Taigi dabar jam pernelyg *skauda*, kad mylėtųsi, – juk jis galėjo taip sakyti.

Tačiau Džekas buvo visiškas kvailys: jis Mišelei Maer pasiūlė drauge *pasimasturbuoti*, – užuot su ja pasimylėjęs!

– Tai saugiausias seksas, – pasakė jis Mišelei, o aplink juos siautėjo kruvinas karas su indėnais – apačiai, bauginamai ūkaudami, krito negyvi. Džonas Veinas kovojo iš visų jėgų, kai Džekas, galima sakyti, žudėsi Mišelės Maer akyse. – Žinai, nusirengsim, bet abu liesim tik save, – toliau kalbėjo jis, tiesiog kasėsi sau

duobę. – Žiūrėsim vienas į kitą, bučiuosimės – *įsivaizduosime* tai, kaip aktoriai.

Ašaros Mišelės Maer akyse tikrai būtų sugraudinusios kino mėgėjus; ji buvo tokia mergina, kokias galima filmuoti ir iš labai arti.

– O, Džekai, – tarė ji. – Visą šį laiką aš tave gyniau. Kai žmonės šneka: „Džekas Bernsas pernelyg keistas", aš visada atremiu: „Jis toks kaip visi!"

– Mišele... – buvo besakąs Džekas, bet viską suprato iš jos akių. Anąsyk jis stebėjo, kaip Mišelė jį įsimyli, o dabar matė, kaip negrįžtamai ją prarado. Per televiziją rodomas vesternas su Džonu Veinu skendėjo gedulingose dulkėse – kritę žirgai, negyvi apačiai.

Džekas paliko Mišelę Maer vieną jos kambaryje; buvo pakankamai jautrus, kad suprastų, jog ji nori pabūti viena. Gražusis šuo pasiliko su ja. Svečių miegamajame, su vertingu meno kūriniu papuoštu vonios kambariu, Džekui kompaniją sudarė tik maždaug ties keliais kabantis pikasas ir televizorius. Džekas vienas žiūrėjo *Ramų žmogų*.

Džonas Veinas čia – airių kilmės amerikietis, boksininkas profesionalas; jis meta boksą, kai ringe netyčia užmuša priešininką. Tada keliauja į Airiją ir įsimyli (vėl) papingąją Moriną O'Harą. Bet Morinos brolis (Viktoras Maklaglenas) pasirodo esąs tikras šiknius; Veinas įsivelia į, ko gero, ilgiausias ir neįtikimiausias muštynes Airijos istorijoje – vėl turi kovoti kumščiais.

Apimtas savigailos, Džekas padarė išvadą, kad Viktoras Maklaglenas Džoną Veiną būtų galėjęs sumalti į miltus. (Maklaglenas buvo profesionalas, kovęsis su Džeku Džonsonu ir jį neblogai supliekęs. Veinas prieš Maklagleną nebūtų atsilaikęs nė vieno raundo.)

Kelionė atgal į Ekseterį Džekui pasirodė itin ilga; juodu su Mišele Maer beveik nesikalbėjo. Džekas dar labiau viską pablogino prisipažindamas, jog ją myli; jis pareiškė drauge masturbuotis pasiūlęs iš *pagarbos* jai.

– Aš tau pasakysiu, kodėl atrodai nenormalus, Džekai, – buvo beprašnekanti Mišelė, bet apsipylė ašaromis ir daugiau nieko

jam nepasakė. Jis turėjo pats, savo fantazijose, užbaigti jos mintį. Džekas Bernsas kone dvidešimt metų gailėsis, kad negali susigrąžinti to savaitgalio.

– Jei klaustum manęs, – išdrįso pareikšti savo nuomonę Nojus Rozenas, – sakyčiau, jog tau su Mišele nieko neišėjo todėl, kad judu negalėjot liautis *žiūrėję* vienas į kitą.

Po savaitės ar dviejų Džekas Nojui papasakojo apie ponią Stekpoul, o Nojus viską persakė seseriai, – tuo ir baigėsi Džeko draugystė su Nojumi. Skaudi netektis – tada Džekas dėl jos graužėsi labiau, negu dėl to, kad prarado Mišelę Maer. Bet Nojus ilgainiui išdilo jam iš atminties; o Mišelė liko.

Mišelė nepadarė nieko blogo. Ji buvo Džeko amžiaus, septyniolikos, beveik aštuoniolikos metų, tačiau pakankamai santūri ir ori, kad nešnekėtų artimiausioms draugėms, jog Džekas tikras bjaurybė, – ar netgi toks nenormalus, kokiu kai kurios iš jų jį laiko. Tiesą sakant, Mišelė ir toliau jį gynė, atmesdama kaltinimus nenormalumu. Hermanas Kastras vėliau Džekui pasakojo, kad Mišelė apie jį visada kalbėdavo gražiai, net kai jie jau buvo „išsiskyrę". Hermanas sakė: „Kai galvoju apie judu drauge... na, tiesiog negaliu įsivaizduoti. Tikriausiai jautėtės kaip manekenai iš madų žurnalo, ar panašiai."

Hermanas Kastras toliau mokėsi Harvarde, Harvardo universiteto Medicinos fakultete. Jis tapo infekcinių ligų gydytoju ir grįžo į El Pasą, kur gydė daugiausia AIDS aukas. Hermanas vedė labai patrauklią meksikiečių kilmės amerikietę, ir juodu susilaukė krūvos vaikų. Gavęs iš Hermano kalėdinį atviruką, Džekas kaskart lengviau atsidusdavo, matydamas, kad vaikai atsigimę į motiną. Į Hermaną, nors Džekas jį labai mylėjo, visada būdavo baisu žiūrėti. Jo pečiai buvo nuolaidūs, figūra neproporcinga, nosis priplota, o kakta atsikišusi; kaip kepta bulvė virš labai arti viena prie kitos žibančių juodų akučių.

Hermanas Kastras buvo imtynininkų komandos fotografas. Tais laikais sunkiasvorininkai imdavosi paskutiniai; Hermanas net apšildamas prieš varžybas fotografuodavo besigrumiančius

komandos draugus. Džekui atrodydavo, kad Hermanas šitaip prisidengia veidą. Gal fotoaparatas jam buvo tarsi koks skydas.

„Ei, *amigo*, – paprastai rašydavo Hermanas Kastras ant kalėdinio atviruko, – kai galvoju apie tavo meilės nuotykius... na, tiesiog negaliu įsivaizduoti.“

Ką tas Hermanas žinojo? Ilgainiui Džekas Bernsas ėmė manyti, jog tą vakarą, kai prarado Mišelę Maer, iš tikrųjų neteko savo gyvenimo meilės. Mintis, kad jo tėvas, būdamas tokio amžiaus, būtų ją išdulkinęs, – ir velniop visas gonorėjas, – Džekui buvo menka paguoda.

Be to, Džekas gonorėja *nesirgo*! Grįžęs iš Niujorko, jis nuėjo į mokyklos izoliatorių pasitikrinti. Gydytojas pasakė, kad jam ten tik truputį sudirgusi oda, gal todėl, kad dabar, pasibaigus imtynių sezonui, jis kitaip maitinasi.

– Ne gonorėja? – netikėdamas dar paklausė Džekas.

– Tikrai ne, Džekai.

Šiaip ar taip, Džekas jau kelis mėnesius dulkino šimtą septyniasdešimt svarų* sveriančią indų plovėją – kartais net keturis ar penkis kartus per savaitę. Tokio *dirginimo*, be abejo, pakako, kad jis švirkštelėtų į šoną, ant ties keliais kabančio pikaso, – ir, dar blogiau, susigadintų santykius su *la belle* Mišele, kaip Nojus Rozenas vadino Mišelę Maer.

Mišelė su Džeku toje pačioje klasėje sėdėdavo tik per vieno dalyko pamokas – jie abu ketvirtus metus mokėsi vokiečių kalbos. Daugelis mokinių, pasirinkusių vokiečių kalbą, tikėjosi tapti gydytojais. Visi sakė, jog tai tinkama užsienio kalba norintiems studijuoti mediciną. Džekas tokių vilčių neturėjo – jam nekaip sekėsi gamtos mokslai. Vokiečių kalba Džėkui labiausiai patiko dėl žodžių tvarkos – veiksmažodžiai ramiai laukia sakinio galo. Tai bent baigiamieji žodžiai! Vokiškame sakinyje visas veiksmas nukeliamas į galą. Tai aktorių kalba.

Džekas mėgo Gėtę, bet dar labiau jam patiko Rilkė, o labiausiai jis žavėjosi į vokiečių kalbą išverstu Šekspyru, ypač jo meilės

---

* 77 kg (*Vert. past.*)

sonetais, mokytojo, pono Richterio, tvirtinimu, geriau skambančiais *auf Deutsch* negu angliškai.

Mišelė Maer, tesaugo ją Dievas, su tokia mokytojo nuomone nesutiko:

– *Herr Richter*, juk nesakysite, jog „Dievybe geidulingoji, gėriu pavertus blogį" skamba ne taip gražiai kaip „Mutwillige Anmut, reizend noch im Schlimmen"!

– Bet paklausykite, Mišele, – užgiedojo ponas Richteris, – turite pripažinti, kad „Sonst prüft die kluge Welt der Tränen Sinn, Und höhnt dich um mich, wenn ich nicht mehr bin" skamba daug gražiau negu originalas. Gal padeklamuotumėte mums angliškai, Džekai? Jūs tai puikiai mokate.

– „Kad šis gudrus pasaulis, išgirdęs tavo *aimanas*, – atmintinai pasakė Džekas Mišelei Maer, – nesišaipytų, jog jau *nėr manęs.*"

– Matote? – paklausė ponas Richteris klasės. – „Aimanas" su „nėr manęs" surimuota tik iš bėdos, ar ne? O „bin" su „Sinn"... na, aš laikausi savo nuomonės.

Džekas nedrįso pažvelgti į Mišelę, ir ji nežiūrėjo į jį. Galbūt paskutiniai jo žodžiai, ištarti jai, ir bus nevykęs mėginimas surimuoti „aimanas" su „nėr manęs" – tai atrodė pernelyg žiauru.

Per paskutinę vokiečių kalbos pamoką Mišelė Džekui padavė raštelį.

– Būk geras – perskaityk vėliau, – tepasakė.

Tai buvo Gėtės žodžiai. Mišelei Gėtė patiko labiau negu Džekui. *Behandelt die Frauen mit Nachsicht.* Džekas mokėjo tą eilutę atmintinai. „Su moterimis elkitės atlaidžiai."

Jei Džekui būtų užtekę drąsos ką nors atrašyti Mišelei, jis būtų pasirinkęs Rilkę. *Sie lächelte einmal. Es tat fast weh.* Bet Mišelė Maer būtų pasakiusi, jog tai labai jau kasdieniška. „Nusišypsojo. Tapo man graudu."

Ekseteryje Džekas galėjo didžiuotis bent jau tuo, kad visą vokiečių kalbos ketverių metų kursą sugebėjo baigti be Nojaus Rozeno pagalbos. Vokiečių kalba buvo vienintelis dalykas, kurio mokytis Nojus jam negalėjo padėti, ir nepadėjo. (Savaime suprantama, kad Nojus, kaip žydas, vokiečių kalbą laikė jo tautos žudikų kalba ir nieku gyvu nenorėjo jos mokytis.)

Nojus Džekui negalėjo padėti ir per stojamuosius egzaminus. Čia Džekas jau turėjo kaip nors suktis pats; bet čia gabumai buvo daug svarbesni negu graži elgsena. Nors Džekas labai stengėsi, sugebėjimais jis neprilygo klasės draugams, su kuriais mokėsi Ekseterio mokykloje. Per stojamuosius egzaminus jis gavo mažiausiai balų iš visų aštuoniasdešimt trečiųjų laidos abiturientų.

– Aktoriai nemėgsta testų, kuriuose reikia pasirinkti vieną iš kelių atsakymų, – pasakė Džekas Hermanui Kastrui.

– Kodėl? – paklausė Hermanas.

– Aktoriai *nespėlioja*, – paaiškino Džekas. – Na, aktoriai *gali* rinktis, bet paprastai žino, kas jie tokie. Jei nežinai atsakymo, nespėlioji.

– Nepyk, kad taip sakau, Džekai, tačiau tai gana kvailas požiūris į testus.

Nekaip išlaikęs stojamuosius egzaminus, Džekas nepateko į Harvardą, kur toliau mokėsi Hermanas Kastras ir Nojus Rozenas. Jis nebuvo priimtas nė į vieną iš atseit geriausių koledžų bei universitetų. Motina prašė, kad jis grįžtų į Torontą ir lankytų tenykštį universitetą. Bet Džekas nenorėjo grįžti į Torontą.

Kadaise pati pradėjusi jį stumti nuo savęs, Alisa staiga užsigeidė, kad Džekas vėl būtų netoliese. Jis nenorėjo turėti nieko bendra su ja. Džekas seniai nebesigraužė dėl tų, pasak Emos, „lesbietiškų nesąmonių“ – Emai tai berods irgi neberūpėjo. Jiedviem dabar buvo nei šilta, nei šalta, kad Alisa su ponia Oustler gyvena kaip pora; tiesą sakant, ir Ema, ir Džekas jautėsi patenkinti, netgi didžiavosi, kad jų mamos vis dar drauge. Tiek daug porų per tą laiką *išsiskyrė* – ir kelios jų pažįstamos įsimylėjėlių porelės, ir daugelio draugų tėvai.

Tačiau Džekas negalėjo pamiršti, kad buvo išsiųstas iš Toronto – ir iš Kanados, iš gimtosios šalies. Jis jau aštuonerius metus gyveno Jungtinėse Valstijose; dauguma jo mokslo draugų buvo amerikiečiai, o filmai, kuriuos žiūrėdamas jis panoro tapti kino aktoriumi, sukurti Europoje.

Džekas parašė prašymą ir buvo priimtas į Naujojo Hampšyro universitetą. Ema kaip reikiant nudavė jam velnių: „Dėl Dievo meilės, pupuli, neturėtum rinktis NHU tik todėl, kad tau patinka

tenykštis kino teatras!“ Bet Džekas jau buvo apsisprendęs. Jam tikrai patiko Daramas ir tas kino teatras, nors jis dabar – Džekas turėjo tai pripažinti – atrodė nebe toks, koks buvo seniau, kai šalia sėdėdavo Ema Oustler ir laikydavo rankoje jo penį.

Toje kelionėje su mama po Šiaurės jūros uostamiesčius formavosi Džeko Bernso charakteris. Šventos Hildos mokykloje pasireiškė tai, ką Ema neklysdama pavadino jo silpnybe vyresnėms moterims; be to, ten Džekas pramoko vaidinti – ir pajuto, kad sugeba tai daryti įtikinamai, net kai vaidina moteris. Redinge jis įprato uoliai mokytis. Ponia Adkins jį patraukė liūdesiu. O Ekseteryje Džekas suvokė, jog nėra intelektualas, bet moka skaityti ir rašyti. (Tada jis dar nežinojo, koks retas ir naudingas šis sugebėjimas, – ir nebūtų galėjęs nusakyti, kokią jo silpnybę atskleidė ponia Stekpoul.)

Ekseterio mokyklos darbuotojos bei mokytojų žmonos, kaip vyresnės moterys, Džekui atrodė nepasiekiamos. Gal jis ir klydo taip manydamas, bet jos tikrai nebuvo tokios lengvai prieinamos kaip ponia Stekpoul – Džeką žavėjo storžieviškas, įtaigus jos nekantrumas. Redingas buvo dykynė, kur atvykusios moterys netrukus netekdavo jėgų, ar bent jau *atrodydavo* jų netekusios. O Ekseteryje kelios labai dailios mokytojų žmonos nuolat traukė berniukų dėmesį, – nors jie apie jas galėdavo tik pasvajoti. (Džekui nė į galvą neatėjo lįsti prie kurios nors iš jų; jos visos iš pažiūros buvo pernelyg laimingos).

Sunkiausiai pasiekiama atrodė madam Delakor, žavi prancūzė; ji dirbo bibliotekoje, o jos vyras mokytojavo Romanų kalbų katedroje. Niekas, atsidūręs šalia madam Delakor, nė negalvodavo apie jokį *romaną*. Ekseterio mokykloje nebuvo nė vieno mokinio, kuris būtų drįsęs pažvelgti jai į akis, – kita vertus, visi berniukai, užėję į biblioteką, ilgesingai dairydavosi jos.

Madam Delakor visada atrodydavo ką tik pasimylėjusi, tačiau trokštanti mylėtis toliau, dar *daug* kartų. (Bet jos plaukai po tos berniukų įsivaizduojamos pirmos karštos sueities kažkodėl nebūdavo susitaršę.) Savo išvaizda bei elgsena madam Delakor

darė tokį pat įspūdį kaip Žana Moro filme *Žiulis ir Džimas;* net jos vyras negalėdavo jos užkalbinti nemikčiodamas, o jis juk buvo paryžietis.

Vieną pavasario vakarą Džekas bibliotekoje paskubomis rengėsi baigiamajam istorijos egzaminui; antrame knygų saugyklos aukšte jis turėjo mėgstamą skaitytojo kabiną. Tada Džekas jau buvo nutraukęs ryšius ir su Nojumi Rozenu, ir su Mišele Maer, ir apsipratęs su mintimi, kad ateinančius ketverius metus praleis Darame, Naujajame Hampšyre.

Ema Oustler ketino persikelti į Ajovą. Ji nusiuntė ten kai kuriuos savo rašinius ir buvo priimta į Ajovos universiteto Rašytojų studiją. Džekas anksčiau nebuvo nieko apie ją girdėjęs. Žinojo tik tai, kad Ajova yra centrinėje Jungtinių Valstijų dalyje ir kad jis ilgėsis Emos.

– Galėsi atvykti pas mane į svečius, meiluti. Neabejoju, kad ten yra ir kino teatrų, ne tik tuntai rašytojų. Kino teatrai ten tikriausiai reikalingi tam, kad varytų rašytojus iš proto.

Šitaip susiklosčius aplinkybėms, Džekas dėl baigiamojo istorijos egzamino per daug nesijaudino – tik buvo truputį nusiminęs. Kai madam Delakor užsuko į jo kabiną, jis sėdėjo apsikrovęs knygomis, kurias jau turėjo būti perskaitęs. Šiaip taip įveiktas dėjo į vieną krūvą; tarp jų buvo ir didžiulis dulkėtas tomas apie romėnų teisę, kurio, pasak madam Delakor, kažkas ieškojo. Madam Delakor paprašė Džeko nunešti tą knygą atgal į trečią saugyklos aukštą. Ten buvo laikoma klasika – ir graikų, ir lotynų.

– Gerai, – pasakė Džekas madam Delakor, žvelgdamas į lieknąjos liemenį, kaip visada nedrįsdamas pakelti akių; vien jos liemens pakako, kad jis pasijustų nugalėtas.

Taigi Džekas ėmė lipti į trečią aukštą, nešinas knyga apie romėnų teisę.

– Ir tuoj pat sugrįžk, Džekai! – dar šūktelėjo madam Delakor jam pavymui. – Nenoriu jaustis kalta, kad tave išblaškiau. – Tarsi tai būtų priklausę nuo jos ar nuo Džeko!

Atrodė, kad trečiame saugyklos aukšte, kaip paprastai, nieko nėra. Džekas greit surado knygos vietą lentynoje, tačiau

virš apipelėjusių tomų, iš kito tarpo tarp stelažų, į jį žvelgė kažkieno akys.

– Mišelė Maer – ne tokia mergina, kokios tau reikia, – pasigirdo tų akių savininkės balsas. – Juk tu pats labai gražus. Kam *tau* tokia gražuolė? Tau reikia kitokios, *tikresnės*.

Dar vienos indų plovėjos? – smilktelėjo Džekui. Bet jis atpažino tą balsą ir balzganai mėlynas akis. Tai buvo Molė, kad ir kokia ten jos pavardė, buvusi Edo Makarčio draugė. (To *pimpalo* Makarčio, kaip jį ne itin draugiškai vadino Hermanas Kastras.)

– Sveika, Mole, – tarė Džekas; jis apėjo stelažą ir atsidūrė prie jos.

– *Aš* turėčiau būti tavo draugė, – pasakė jam Molė. – Žinau, kad tu myli savo seserį, ir kad ji negraži. Na, aš irgi negraži.

– Tu graži, Mole.

– Ne, negraži. – Ji atrodė visai išprotėjusi. Be to, smarkiai slogavo; jos šnervės buvo raudonos, nosis varvėjo. Molė, kad ir kokia ten jos pavardė, atsirėmė į stelažą ir užsimerkė. – Paimk mane, – sušnibždėjo.

Džekas nebesumojo, ar juoktis, ar verkti. Taigi nedarė nei to, nei to. Norėdamas kuo mažiau ją įskaudinti, jis staiga atsiklaupė ir pakėlė jos sijoną. Veidu įsikniaubęs jai į kelnaites, abiem rankom suėmė sėdmenis ir timptelėjo žemyn kelnaičių juosmenėlį.

Džekas Bernsas *laižė* dešimtokę, šešiolikmetę, trečiame EksetERio bibliotekos aukšte, tarp stelažų! Daug kartų mylėjęsis su ponia Mašado ir ponia Stekpoul, jis žinojo, kaip tai daroma; skirtumas buvo tik tas, kad šįkart pats tai pradėjo. Laižydamas jautė Molės pirštus, panirusius jam į plaukus; ji vis spaudė jo galvą prie savęs. Džekas jautė ir kaip ji baigdama visu svoriu atsišliejo į stelažą – keistas pojūtis bibliotekoje. Blogiausia buvo tai, kad jis nežinojo jos pavardės; negalėjo net parašyti jai laiškelio ir pasiaiškinti.

Taip ir paliko ją stovinčią tarp stelažų, vos besilaikančią ant kojų. Molė buvo daug žemesnė negu Mišelė Maer; jis pabučiavo ją į kaktą – kaip mažą mergytę. O kai atsisveikino, galvodamas

tik apie tai, kad reikia rengtis istorijos egzaminui, jam pasirodė, kad jai linksta keliai.

Susiradęs geriamojo vandens fontanėlį, Džekas apsiprausė veidą. Kai galiausiai grįžo į savo kabiną antrame aukšte, jam dingtelėjo, jog madam Delakor turbūt pastebėjo, jog jis labai ilgai užtruko, – ką jau kalbėti apie tai, kad buvo taip išblaškytas. Gal kiek paklaikęs jo žvilgsnis, arba kokios kitos netikėto kunilingo pasekmės, patraukė madam Delakor dėmesį.

– Dievaži, Džekai Bernsai, – tarė ji. – Ką, po galais, ten skaitei? Matau, kad ne romėnų įstatymus.

Jos balsas skambėjo labiau šelmiškai negu griežtai. Gal madam Delakor flirtavo? Džekas pagaliau išdrįso pažvelgti į ją, bet madam Delakor mintys buvo tokios pat nenuspėjamos kaip ir Džeko ateitis. Jis žinojo tik tai, kad prasideda tolesnis jo gyvenimas, ir kad jis toliau gyvens be Mišelės Maer – be savo pirmosios, ir galbūt paskutinės, tikros meilės.

18

Įeina Klaudija; išeina ponia Makvot

Į studijų metus Džekas Bernsas žvelgė tarsi pro teleskopą; taip žmogus jaučiasi, kai trokšta kažko kito, ką patirs vėliau, – kai tiesiog laukia geros progos. Naujojo Hampšyro universitetas buvo nelyginant priverstinis atokvėpis oro uoste – trumpas sustojimas Džeko kelionėje *kitur*. Pažymius jis gaudavo gerus, tokių tikrai nebūtų gavęs Ekseteryje, – ir netgi sugebėjo baigti universitetą *cum laude*, – bet visą tą laiką buvo nuo visko atitolęs.

Studentų teatre Džekui atitekdavo visi vaidmenys, kurių tik jis norėdavo, tačiau tokių nebuvo daug. Be to, jis žiūrėjo visus užsienio filmus, kurie tais metais buvo rodomi Daramo kino teatre; kartais, bet nedažnai, eidavo ten vienas. Merginas drauge vesdavosi tik tas, kurios laikydavo suėmusios jo penį. Tokios merginos buvo tik dvi.

Dažniausiai filmus kartu su juo žiūrėdavo Klaudija, kaip pagrindinį specializacijos dalyką studijuojanti teatro meną. Antroji mergina buvo japonė, vardu Midori; su ja Džekas dažniausiai matydavosi per piešimo iš natūros seansus. Jis, vienintelis modeliu dirbantis vyras, pozuodavo *visoms* iš natūros piešiančių studentų grupėms. Kaip būtų pasakęs ponas Ramzis, tai kaskart būdavo proga parodyti aktoriaus sugebėjimus, – be to, Džekui už tai mokėjo. Pozuodamas jį piešiantiems studentams Džekas

taip įtemptai negalvodavo apie savo svarbiausią žiūrovą, kaip jam buvo patarusi panelė Vurc; verčiau stengdavosi įsivaizduoti, kaip atrodytų nufilmuotas, kadre iš arti. Jis tam rengėsi ir tikėjosi, kad tokių kadrų bus daug.

Pozavimas iš natūros piešiantiems studentams buvo ir savotiškos susikaupimo pratybos, nes Džekas valios jėga slopindavo erekciją; gerokai sunkiau būdavo palaukti, kol penis truputį pasistos, o paskui nebeleisti jam toliau standėti, bet po kurio laiko Džekui jau puikiai pavykdavo ir tai. (Gal dėl to pratimo Midori ir tapo nuolatine kino lankytoja.)

„Viešpatie, išvaduok mus iš nuodėmių", – kadaise melsdavosi Lotė. Bet Džekas nebegaudavo jokių žinių iš Lotės, net atvirukų. Jis taip ir nesužinojo, kas jai nutiko Princo Edvardo saloje, – galbūt nieko.

Ema buvo išmokiusi Džeką vairuoti – neteisėtai, kaip darydavo daug ką, tačiau Džekas bent jau iškart, pirmai progai pasitaikius, gavo vairuotojo pažymėjimą. Savo automobilio jis neturėjo; todėl labai savininkiškai prisirišo prie Klaudijos „Volvo". Klaudija jam patiko, o jos automobilį jis tiesiog *dievino*.

Klaudija troško tapti aktore – drauge su Džeku vaidino keliuose studentų spektakliuose, – be to, ji dažniausiai mielai laikydavo rankoje jo penį. Taip, juodu mylėdavosi, taigi neatrodydavo labai keista, kad ji laiko jo penį (kita vertus, nebūdavo taip malonu, kaip tada, kai jį laikydavo Ema). Klaudija Džeką nuveždavo, kur tik jis norėdavo nuvažiuoti, o kai Džekas gavo vairuotojo pažymėjimą, negailėdama paskolindavo jam savo „Volvą".

Džekas keletą kartų per savaitę važiuodavo į Ekseterį – tiesiog pasitreniruoti su imtynininkų komanda ir pabėgioti sporto salėje esančiu kiek pasvirusiu mediniu taku. Universitete Džekas nenorėjo užsiimti imtynėmis; varžybos jam niekada neatrodė svarbiausias dalykas. Jis tik stengėsi išlikti pakankamai geros sportinės formos, kad prireikus galėtų apsiginti; be to, Džekas jautėsi skolingas tai sporto šakai ir buvo nusiteikęs grąžinti skolą. Ekseterio imtynių salėje jis savanoriškai padėdavo treneriams, dažniausiai rodydavo naujokams įvairius suėmimo bei

laikymo veiksmus – kaip jam, kai buvo dar vaikas, rodė Čenka, Pavelas ir Borisas, o vėliau treneriai Klamas ir Hadsonas.

Skirtingai nuo trenerio Klamo, treneris Hadsonas neniekino Džeko įpročio kaskart drenuoti pritrintas ausis. Priešingai negu treneris Klamas, treneris Hadsonas buvo gražus vyriškis; jis suprato, kodėl Džekas nenori visą likusį gyvenimą atrodyti kaip imtynininkas, juo labiau jeigu trokšta tapti aktoriumi.

– Turėdamas omenyje, kuo aš svajoju būti, ar nemanote, jog elgiuosi *apdairiai*, kai prašau drenuoti man ausis? – kartą paklausė jo Džekas.

– *Labai* apdairiai, – atsakė treneris Hadsonas.

Eksetery je tais metais dirbo dar vienas imtynių treneris, ponas Šapira. Jis mokykloje dėstė rusų kalbą, vėliau buvo paskirtas prodekanu.

Sykį, kai Džekas atsivedė Klaudiją į imtynių salę, ji paniurusi sėdėjo ant kilimo, nugara atsirėmusi į minkštu apmušalu apkaltą sieną, – tiesiog žiūrėjo į imtynininkus, gana priešiškai ir įtariai, kaip žiūri kai kurios moterys; galėjai pamanyti, kad tuoj išsitrauks ginklą ir kurį nors nušaus. Klaudija apskritai atrodė šiek tiek pavojinga – tarsi būtų laikiusi kažką paslaptyje, kažkokius ateities planus, kurių nenori atskleisti. O gal ji, kaip ir Džekas, nuolat *vaidino*?

Treneris Šapira kartą pasakė, kad Džeko draugė ne tik „nuostabiai graži“, bet ir „slaviškos išvaizdos“. Džekas ir pats matė, kad Klaudija patraukli, nors visų moterų grožis nublankdavo, kai jis mintyse jas palygindavo su neprilygstamąja Mišele Maer. Tačiau kad Klaudijos išvaizda *slaviška*, jam nebuvo atėję į galvą. Kita vertus, treneris Šapira buvo rusų kilmės humanitaras; jis tikriausiai žinojo, ką šneka. Neblogai nusimanė ir apie imtynes. Ir treneris Šapira, ir Džekas kartais griebdavosi tų pačių senų Čenkos gudrybių.

Su jokiais kitais vyrais Džekas, mokydamasis Darame, ir nebendravo – tik su tais senojoje jo mokykloje dirbančiais imtynių treneriais bei keliais Eksete rio imtynininkų komandos naujokais.

Džekas mokėsi jau antrame NHU kurse, kai pagaliau turėjo pasirinkti arba slaviškos išvaizdos gražuolę Klaudiją, arba per piešimo iš natūros seansus užvaldytą Rytų brangenybę Midori, su kuria pirmą kartą žiūrėjo Kurosavos *Asmens sargybinį*. (Jaudinantis filmas, ypač kai jį žiūri su jauna japone, viena ranka švelniai suėmusia tavo penį!) Džekas, matyt, jau per ilgai gyveno Jungtinėse Valstijose ir buvo paveiktas amerikietiško materializmo, nes jis pasirinko Klaudiją – ne tik todėl, kad ji turėjo automobilį; ji turėjo ir nuosavą butą. Ne universiteto miestelyje, o toliau, Niumarkite – maždaug tarp Daramo ir Ekseterio. Be to, kadangi Klaudija buvo aktorė, ji ieškojo tokio pat vasaros darbo kaip ir Džekas. Tai buvo darbas vasaros gastrolėse. (Klaudija sakydavo, kad tas žodis skamba dviprasmiškai.)

Naujojoje Anglijoje vasarą gastroliuodavo daugybė teatrų, ir neblogų, ir prastesnių, ir nors į mokamą darbą jie dažniausiai imdavo magistrantus, studijuojančius teatro meną, kartais talentingi žemesnių kursų studentai juose galėdavo atlikti praktiką, o kai kurie, tokie kaip Klaudija ir Džekas, netgi gaudavo atlyginimą.

Klaudijai teatras patiko labiau negu Džekui. Klaudija žinojo, kad Džekas nori būti kino aktorius, tačiau jai filmai nedarė įspūdžio. Kartą ji Džekui pasakė, jog būtų išėjusi iš daugumos kartu su juo žiūrėtų filmų, jei nebūtų rankoje laikiusi jo penio.

Klaudija buvo didžiakrūtė ir labai drovėjosi dėl savo klubų, bet jos veidas atrodė kaip tik toks, kokio reikia kadrams iš arti: lygi kreminės spalvos oda, iškilus smakras, dailūs skruostikauliai. Gaila, kad Klaudija nelabai mėgo kiną, nes ji buvo neabejotinai tinkama filmuoti – ypač jos gelsvai rudos akys, blizgančios kaip poliruota mediena. Tačiau Klaudija manė, kad bus „beviltiškai stora“ nesulaukusi nė trisdešimties. „Tada galėsiu vaidinti nebent teatre, ir tik todėl, kad esu gera aktorė“, – sakydavo.

Antro kurso pabaigoje, kovo mėnesį, Džekas su Klaudija „Volvu“ pervažiavo pusę šalies, norėdami pavasario atostogas praleisti su Ema. Džekas buvo nusprendęs kitą rudenį nusivežti Klaudiją į Torontą, ir Ema manė, kad ji su Džeku turėtų „vargšę Klaudiją“ parengti būsimam susitikimui su Alisa ir ponia

Oustler. Džekas Klaudiją į Torontą ketino vežtis ne vien tam, kad ji susipažintų su jo motina, nors kaip tik to iš jo buvo tikimasi. Mama žinojo, kad juodu gyvena drauge; savaime suprantama, ir Alisa, ir Leslė Oustler nekantriai laukė, kada pagaliau pamatys Klaudiją.

Pagrindinė priežastis, dėl kurios Džekas rengėsi vykti į Torontą, buvo ta, kad jis norėjo nusivesti Klaudiją į kino festivalį ir pamėginti ją ten pristatyti kaip rusų aktorę, nė žodžio nemokančią angliškai; Džekas tikėjosi, kad ta kelionė jiems abiem bus, anot pono Ramzio, „proga parodyti aktoriaus sugebėjimus". Be to, ir Klaudija, ir Džekas žūtbūt troško bent kelias dienas pagyventi dideliame mieste – taip jaučiasi daugelis žmonių, užsitupėjusių Naujajame Hampšyre.

Kad ir kaip Džekui tai atrodė keista, Emai Klaudija patiko – gal todėl, kad ir Klaudija kovojo su antsvoriu. Nors Klaudija buvo graži, įpročiu save menkinti ji iškart palenkė Emą į savo pusę. (Kita vertus, Ema galbūt jautė, kad Klaudija su Džeku ilgai kartu neišbus.)

Džekas nebuvo taip tvirtai, kaip Ema, įsitikinęs, kad Klaudija linkusi save menkinti. Kritiškos jos pastabos apie savo kūną, ko gero, buvo vaidyba; nes šiaip jau Klaudija neabejojo, kad traukia vyrus, – ir tikrai negalėjo nepastebėti, jog Džekui jos apkūnumas patinka. Be to, Klaudija nugirdo, kai Džekas Emai telefonu pasakė, kad kelionė automobiliu į Ajovą, ir dar pavasarį, pirmiausia bus „proga apsistoti motelyje".

– Ir ką gi tu turėjai omeny? – paklausė Klaudija, kai jis padėjo ragelį.

– Kad tu tokia mergina, su kokia man norisi greičiau atsidurti motelyje, – tarė Džekas; jis nevaidino.

O Klaudija, atsakydama į tą jo prisipažinimą, ko gero, vaidino – tuo ji ir buvo šiek tiek pavojinga.

– Su tavimi man nereikia motelio, Džekai. Su tavimi galiu ir stovėdama.

Juodu jau buvo taip pamėginę – iš pradžių abu galvojo, kaip atrodytų, jei darytų tai stebint žiūrovams, bet paskui įsijautė. Bent jau Džekas; dėl Klaudijos jis niekada negalėjo būti tikras.

Progų apsistoti moteliuose jų kelionėje į centrinę JAV dalį ir atgal tikrai netrūko; be to, Džekas džiaugėsi matydamas, kad Ajovoje, ne taip kaip Naujojoje Anglijoje, būna tikras pavasaris; aplinkui plytintys laukai svaigino žaluma. Ema su dar trim Rašytojų studijos magistrantėmis nuomojosi ūkininko namą už kelių mylių nuo Ajovos miesto; tos kitos studentės buvo išvykusios atostogauti pas tėvus, taigi Ema, Klaudija ir Džekas sodyboje gyveno vieni. Jie beveik kiekvieną vakarą važiuodavo į miestą pavalgyti – Ema buvo nekokia virėja.

Ema norėjo Klaudijai šį tą paaiškinti apie jųdviejų su Džeku motinų „lesbietiškus santykius", kurie, kaip ji sakė, iš tikrųjų *nėra* lesbietiški.

– *Ne?* – nustebo Džekas.

– Jos nėra *tikros* lesbietės, pupuli, – nė nepanašios į lesbietes, išskyrus tai, kad miega ir gyvena kartu.

– Kaip suprantu, *šiek tiek* panašios, – išdrįso pareikšti savo nuomonę Klaudija.

– Jų santykių nesuprasi be *konteksto*, – pasakė jai Ema. – Džeko mama jaučia, kad jo tėvas buvo jos gyvenimo su vyrais pradžia ir pabaiga. *Mano* mama tiesiog nekenčia mano tėvo – kartu ir visų kitų vyrų. Prieš susipažindamos mūsų mamos bendravo su daugybe niekam tikusių vaikinų – tokių, kurie žiūri tik savęs... na, supranti, ką turiu omeny.

– Taip, – linktelėjo Klaudija. – Manai, kad visi vyrai šikniai, todėl kaip tik tokį ir pasirenki. Žinau.

– Taigi, – šnekėjo Ema, – kai draugužis tave meta, arba tu jį meti, gali toliau laikytis įsitikinimo, kad visi vyrai tikri šikniai.

– Taip, – pritarė Klaudija.

Džekas nesakė nieko. Tai, kad jo mama prieš susipažindama su ponia Oustler „bendravo su daugybe niekam tikusių vaikinų", jam buvo naujiena; be to, Džekui dingtelėjo, kad Ema su Klaudija kalba tarytum apie *Emos* meilės reikalus, – nors jis ne ką apie tai težinojo. Ema turėjo begales vaikinų, dažniausiai tai būdavo vienos nakties nuotykiai, – visi tie vaikinai, pasak Emos, pasirodė esą netinkami, tačiau lyg ir nepasitaikė nė vieno, kurį jai būtų buvę sunku pamiršti. (Dauguma jų buvo, Džeko nuomone, *labai jauni* – bent jau tie, kuriuos jis matė.)

Mėgindamas šiek tiek pakeisti pokalbio temą ir dar kai ką sužinoti apie savo motiną, Džekas paklausė Emą to, apie ką galvojo jau daug metų. Jam buvo lengviau pateikti tą klausimą prie trečio žmogaus; Džekas tikėjosi, kad iš pagarbos Klaudijai Ema atsakydama kai kurias smulkmenas nutylės.

– Nežinau, kaip *tavo* mama, Ema, – tarė jis, – bet labai nustebčiau, jei mano mamai neberūpėtų vyrai – netgi *jauni*. Nors retkarčiais.

– Jeigu jau kalbam apie jaunus vyrus, neguldyčiau galvos ir dėl savo motinos, meiluti, o taviškei tai *tikrai* teberūpi vyrai – *ypač* jauni.

Džekas nenustebo, tačiau tai buvo pirmas aiškus patvirtinimas. Negana to, prisiminęs vieną iš Emos „pasakėlių prieš miegą", Džekas pagalvojo, kad *netikęs draugužis* iš istorijos apie suspaustą vaiką, ko gero, buvo kuris nors ponios Oustler draugas – tas, dėl kurio Ema dabar bjaurisi ne tik vyresniais, bet ir savo amžiaus vyrais.

O dėl Alisos, tai ji nebedirbo su Kinu – jau buvo persikėlusi į nuosavą tatuiruočių saloną Karalienės gatvėje. Tą saloną, kuris vadinosi *Duktė Alisa*, ji atidarė kaip viena iš pirmųjų investuotojų madinga tampančioje gatvėje. (Džekas neabejojo, kad nusipirkti pastatą jai padėjo Leslė Oustler.)

Vėliau Karalienės gatvė pasidarė pernelyg madinga, ten atsirado daugybė įmantriai pavadintų parduotuvių bei užkandinių. *Duktė Alisa* buvo truputį toliau į vakarus, jau šiek tiek aptriušusiame Karalienės gatvės gale, – Emos manymu, „labai jau kiniškame".

Nuo pat įsikraustymo į naująjį saloną Alisos klientai buvo „itin jauni" – pasak Emos. Bet Džekas taip ir nesuprato, ar tie jaunuoliai ten ateina dėl jo mamos, ar todėl, kad Karalienės gatvė apskritai beveik visada pilna jaunų žmonių. Ema pasakojo, kad į *Dukterį Alisą* užsuka daugiausia jauni vyrai. Kartais jie atsiveda savo drauges, kurios irgi pageidauja tatuiruočių. Tačiau Džekas jau žinojo, kad jo mama patinka jauniems vaikinams, ir kad jie ją traukia.

Be to, Ema sakė, kad Leslė Oustler „ne toks žmogus, kad žavėtųsi Karalienės gatve". Poniai Oustler nerūpėjo nei *Dukters*

Alisos aplinka, nei klientai. Bet Alisa, šitiek metų išdirbusi tai pas vieną, tai pas kitą meistrą padėjėja, dabar džiaugėsi, galėdama dirbti pati sau. Jos salone visada būdavo žmonių; jie mielai palaukdavo savo eilės arba tiesiog žiūrėdavo, kaip Alisa dirba. Sienas ji buvo nukabinėjusi savo piešinių pavyzdžiais, niekieno kito; turėjo ir kelis trafaretų albumus, kuriuos klientai laukdami galėdavo vartyti. Ji jiems išvirdavo arbatos arba kavos; salone visada skambėdavo muzika. Ryškiai apšviestuose akvariumuose plaukiojo atogrąžų žuvys; kai kuriuos piešinių pavyzdžius Alisa buvo išdėsčiusi po vandeniu, tarp žuvų, taigi atrodė, kad žuvys plaukioja tatuiruočių pasaulyje.

– Tas salonas – tikras *hepeningas*, – pasakė Ema Klaudijai.

Džekas tai žinojo, tik anksčiau neatkreipė dėmesio, jog Ema vis pabrėžia žodžius „jauni vyrai“, – arba paprasčiausiai nenorėjo apie tai galvoti. Mintis, kad jo mama prasideda su jo amžiaus, arba dar jaunesniais, vaikinais, jam kėlė nerimą. Džekui buvo daug maloniau įsivaizduoti mamą Leslės Oustler glėbyje, kur ji atrodydavo saugi, – nors ir nelabai laiminga.

– Įdomu, ką tavo mama mano apie visus tuos mano mamos vaikinus, jei tokių yra? – paklausė Džekas Emos.

– Apskritai... – tarė Ema; ji akimirką patylėjo, o paskui pasakė, labiau Klaudijai negu Džekui: – Apskritai, manau, mano mama džiaugiasi, kad Džeko mama ne *vyras*.

Džekui visada būdavo sunku užginčyti autoritetingai reiškiamą Emos nuomonę, ypač apie jo mamos ir ponios Oustler santykius. Nuo septyniasdešimt penktųjų, kai jis išvyko į Redingą, Ema su abiem mamomis praleisdavo daugiau laiko negu Džekas. Torontas nebebuvo jo miestas, dabar jau ne.

Tiesą sakant, vienintelės jo gerai pažįstamos vietos Toronte buvo senasis ponios Vikstid namas prie Spadinos ir Louterio gatvių sankryžos ir Šventos Hildos mokyklos apylinkės Forest Hile. Na, gal dar sporto salė Batersto gatvėje ir daubos kraštelis šalia Sero Vinstono Čerčilio parko, matomas pro Sent Klero aveniu esančio ponios Mašado buto langus. O Toronto centro Džekas niekada gerai nepažino, ypač to Džarvio ir Dando gatvių rajono, kur buvo Kino tatuiruočių salonas, – iš esmės svetimas

jautėsi ir vakarinėje Karalienės gatvės dalyje, mamos *hepeninge*, kaip Ema vadino *Dukters Alisos* saloną.

Iš Emos ir Džeko tikra torontietė buvo tik Ema – net kai gyveno Ajovoje, ir vėliau, persikėlusi į Los Andželą.

Alisa galiausiai padarė Emai tatuiruotę. Džekas nė neįsivaizdavo, kiek Ema dėl to derėjosi, ne tik su jo mama, bet ir su ponia Oustler. Vietoj peteliškės, kurios seniau troško, Ema dabar turėjo savo naujausią svajonių objektą – truputį sumažintą garsiosios Alisos Jericho rožės variantą.

„Tik jau nepradėk man čia pamokslauti, – taip Ema, jos pačios teigimu, pasakė savo mamai. – Jei būtum leidusi, kai norėjau, ant kulkšnies išsitatuiruoti tą suknistą peteliškę, dabar nereikėtų putoti dėl vaginos."

Kebliausia buvo tai, kad Ema nenorėjo slėpti tos savo vaginos. Pageidavo ne kokios rožėje užmaskuotos gėlytės, o tik lengvai atpažįstamos *kitos* gėlės vainiklapių. Tai buvo nors ir maža, bet vis dėlto aiškiai matoma vagina. („O, kad būčiau galėjęs slapta pasiklausyti tų motinos ir dukters ginčų!" – galvojo Džekas.)

Alisa jas kiek apramino.

– Svarbiausia, kur ji bus, Ema, – pareiškė Alisa. – *Ant kulkšnies* aš tau vaginos netatuiruosiu.

Savaime suprantama, Ema jau „seniausiai" (kaip ji sakė) nebenorėjo tatuiruotės ant kulkšnies, – o ant stuburgalio Alisa moterims išvis nieko nebetatuiruodavo. Viename tatuiruotojų žurnale ji buvo skaičiusi, kad anesteziologai netaiko epidurinės nejautros, jei pacientas turi tatuiruotę toje vietoje. (Gal baiminasi, kad kiek nors dažų gali patekti į stuburo smegenų kanalą, nors tai atrodo vargiai tikėtina.)

– Kas bus, jei gimdysi ir tau prireiks epidurinės? – paklausė Emos Alisa.

– Aš neketinu turėti vaikų, Alisa, – atsakė Ema.

– Negali to žinoti, – tarė Alisa.

– Žinau, Alisa.

– Netatuiruosiu tau vaginos ant stuburgalio, Ema.

Net Ema turėjo pripažinti, kad stuburgalis būtų nelabai tinkama vieta vaginai. Galiausiai Alisa sutiko padaryti Emai tatui-

ruotę ant šlaunies, truputį žemiau kelnaičių kraštelio, kad Ema galėtų ją matyti ir nežiūrėdama į veidrodį, ir veidrodyje.

– Ant kurios šlaunies? – paklausė Alisa.

Ema kiek pagalvojo, bet neilgai.

– Ant dešinės, – nusprendė.

Anot Emos, Alisa jau buvo ištatuiravusi kone pusę vaginos, kai pasidomėjo:

– Kodėl ant *dešinės*?

– Paprastai miegu ant kairio šono, – paaiškino jai Ema. – Jei miegosiu su kokiu vaikinu, noriu, kad jis matytų mano vaginą – na, *tatuiruotę*.

Ema pasakojo, kad jai patiko apgalvotas Alisos atsakymas, nors jo reikėjo palaukti. Džekas tai kuo puikiausiai įsivaizdavo: mama nė akimirką neatitraukia kojos nuo paminos, tatuiravimo mašinėlės adatos be perstojo sminga į odą, rašalas ir skausmas plūsta nenutrūkstamu srautu, kaip įsismaginęs lietus. Iš pradžių Ema aiškiai neprisiminė, kokia muzika tada skambėjo.

– Gal *Mr. Tambourine Man*, – pasakė.

Žinau, kad vakaro šviesa smėlynais jau nuslinko,
Nejučia iš rankų dingo,
Mane tamsoj paliko, bet aš vis dar nemiegu.
Man nuovargis jau lenkia kojas,
Stoviu čia vienas, ilgai klajojęs,
Sena gatvė tokia tuščia, kad aš net nesvajoju.

– Po saloną, kaip visada, slankiojo keli šiurpoki tipai, – pasakojo sako įspūdžius Ema. Džekas neabejojo, kad tie vyrukai negalėjo atplėšti akių nuo apnuogintos didžiulės Emos šlaunies, ką jau kalbėti apie jai daromą tatuiruotę.

– Žinai... taip, ten buvo Dilanas, bet greičiausiai *Just Like a Woman*, – staiga atėjo į galvą Emai. Džekas nesunkiai įsivaizdavo ir tai.

Apsimetinėji visai kaip moteris, taip, tikrai,
Ir myliesi visai kaip moteris, taip, tikrai,

Ir skausmą kenti kaip moteris,
Bet palūžti kaip maža mergytė.

– Jei gerai suprantu, Ema, – ilgokai tylėjusi pasitikslino Alisa, – jei miegosi su kokiu vaikinu, nori, kad jis matytų šitą tatuiruotę – net kai tu miegi?

– Mane jis, ko gero, pamirš, bet prisimins tatuiruotę, – atsakė Ema.

– Tam vaikinui labai pasiseks, – tarė Alisa. Emai pasirodė, kad Alisa tatuiravimo mašinėlės paminą spaudo tarsi mušdama Bobo Dilano dainos taktą.

– Mano mama – tikra kalė, o Alisą tu *pamilsi*, – dabar pasakė Ema Klaudijai. – Visi myli Alisą.

– *Aš* mylėjau, – tarė Džekas.

Jis išėjo į kiemą pažiūrėti į Ajovos laukus. Aplinkui plytėjo lygumos, kiek tik akys užmatė – jokių medžiais apaugusių kalvų, ne taip kaip Meine ir Naujajame Hampšyre. Ema atsekė jam iš paskos.

– Gerai, truputį pamelavau – ne *visi* myli tavo mamą, – pasakė ji.

– *Aš* mylėjau, – pakartojo Džekas.

– Važiuojam pažiūrėti kokio filmo, pupuli. Nusivežkim Klaudiją į kiną.

– Žinoma, – tarė Džekas.

Jeigu jis būtų turėjęs bent kiek smegenų, gal būtų numatęs, į kokią keblią padėtį paklius žiūrėdamas filmą su Ema *ir* Klaudija. Džekas neįsiminė to filmo, nors paprastai įsimindavo net visai nevykusius. Tačiau kai tik jis įsitaisė kino teatre, su Klaudija iš kairės ir Ema iš dešinės, iškart ir iškilo tas klausimas: kuri iš jų laikys jo penį? Džekas nebegalvojo apie filmą.

Ema, kairiarankė, pirma kyštelėjo ranką Džekui į sterblę; ji buvo ką tik atsegusi užtrauktuką, kai dešiniarankė Klaudija irgi prisilietė prie Džeko penio, kurį Ema jau laikė suėmusi. Nė vienas iš jų nepasuko galvos; visi trys nė nemirktelėdami spoksojo į ekraną. Klaudija mandagiai atitraukė ranką, bet netoli – uždėjo Džekui ant kairės šlaunies. Taikiai nusiteikusi Ema pakreipė jo

penį į Klaudijos pusę – taip, kad galiukas įsibedė į jos plaštaką. Klaudija vėl įkišo ranką Džekui į sterblę ir suėmė jo penį kartu su Emos ranka. Šitaip žiūrėdamas filmą, Džekas dvi valandas ir išsėdėjo su stačiu.

Po filmo jie dar nuėjo išgerti alaus. Apskritai Džekas išgėrinėti nemėgo. Alaus visiems nupirko Ema, bet tai padaryti galėjo ir Klaudija arba Džekas. Iš Klaudijos niekas nereikalaudavo asmens amžiaus pažymėjimo; nors jai buvo tik devyniolika, ji atrodė daug vyresnė, ne kaip studentė. Džekas irgi – po to, kai pažiūrėjo *Asmens sargybinį*, – niekam nebeatrodydavo per jaunas. Ir jam buvo devyniolika, beveik dvidešimt, bet jis mokėjo nutaisyti rūstų Toširo Mifunės žvilgsnį, o plaukus visada kaip reikiant susitepdavo želė. Emai patiko tokia jo išvaizda, ypač tas rūstus žvilgsnis, bet Klaudija kartais reikšdavo nepasitenkinimą tuo, kad jis skutasi tik kas trečią dieną.

Džekas puikiai pamėgdžiodavo pasipiktinusį Toširą Mifunę – ypač *Asmens sargybinio* pradžioje, kai samurajus atvyksta į miestą ir mato pro šalį bėgantį šunį su žmogaus plaštaka dantyse. Džeką sužavėjo piktas žvilgsnis, kuriuo Mifunė perveria tą šunėką.

Ema pasigėrė; atgal į sodybą jos automobilį parvairavo Džekas, o Ema su Klaudija susikibusios glamonėjosi ant užpakalinės sėdynės.

– Jei būtum čia, su mumis, pupuli, pamyluotume ir tave, – šnekėjo Ema.

Džekas nebesistebėjo nežabotu Emos elgesiu ir tuo, kad ji nuolat laužo taisykles, tačiau Klaudija, lyg ir prisidėdama prie jos, varė jį iš proto. Nors Ema buvo sudėtinga asmenybė – kartais beveik nepakenčiama, – ne jos, o Klaudijos Džekas niekaip negalėjo perprasti. Kaip ir jis, Klaudija tarytum tik stūmė laiką, laukė geros progos; ji atrodė kažkokia užsisklendusi, nuo visko atitolusi, nežinia ką galvojanti. O gal Klaudija tiesiog mėgdžiojo Džeką, tyčia glumino jį, kaip ir jis ją?

Namie, kai Ema visai atsijungė, Klaudija padėjo Džekui nunešti ją į jos miegamąjį; ten juodu ją nurengė ir paguldė į lovą. Ema jau knarkė, tačiau tai neatitraukė Klaudijos ir Džeko dė-

mesio: jie negalėjo nepastebėti tobulai ištatuiruotos vaginos ant dešinės Emos šlaunies.

– Kokie iš tikrųjų tavo santykiai su Ema? – paklausė Klaudija.

– Tiesą sakant, nežinau, – sąžiningai prisipažino Džekas.

– Dievulėliau, ir aš manau, kad nežinai! – nusijuokė Klaudija.

Kai juodu įsitaisė lovoje, Klaudija pasidomėjo:

– Kada prasidėjo tas penio laikymas? Na, su Ema. Kada su manimi, tai ir pati žinau.

Džekas apsimetė tiksliai neprisimenąs.

– Kai buvau aštuonerių ar devynerių, – pasakė. – Emai tada turėjo būti penkiolika ar šešiolika. O gal truputį anksčiau. Gal man buvo septyneri, o Emai keturiolika.

Klaudija netardama nė žodžio tebelaikė jo penį. Kai jis jau beveik snaudė, ji paklausė:

– Ar tu bent suvoki, kaip tai keista, Džekai?

Džekas jautriai reaguodavo į kalbas apie tariamą jo nenormalumą – nuo tada, kai Mišelė Maer pasakė, kad jis *pernelyg* keistas. Jis nepuoselėjo iliuzijų, kad Klaudija į jį žiūri kaip į savo gyvenimo meilę; Klaudija neabejotinai buvo per daug protinga, kad pati manytųsi esanti *jo* gyvenimo meilė. Bet Džekui pasidarė skaudu, kad Klaudija jį laiko nenormaliu.

– *Pernelyg* keista?

– Kaip čia pasakius, Džekai, tai nuo kai ko priklauso.

Jam tas žaidimas nepatiko. *Nuo ko priklauso?* Džekas suprato, jog ji nori, kad jis to paklaustų. Bet jis neklausė – jau žinojo, ką Klaudija atsakytų. Jis laikė suėmęs jos krūtis, nosimi trynėsi į jos kaklą, tačiau kai jo penis jau buvo beatgyjąs, Klaudija jį paleido iš rankos.

– Kodėl Ema nenori turėti vaikų? – paklausė ji.

Ką gi, Džekas Bernsas buvo aktorius – jis iškart pajuto, kad klausimas provokacinis.

– Gal ji mano, kad nebūtų gera motina? – išdrįso atsakyti Džekas, vis dar suėmęs Klaudijos krūtis. Iš tikrųjų juodu, be abejo, kalbėjo apie *jį*. Kodėl *jis* nenori vaikų? Todėl, kad jis juos paliktų, jei būtų toks kaip jo tėvas; jis Klaudijai jau buvo tai sakęs. Jis nenori būti toks tėvas, kuris palieka vaikus.

Tačiau Klaudijos tas jo atsakymas nepatenkino. Džekas žinojo, jog ji trokšta turėti vaikų. Kaip aktorė, Klaudija nekentė savo kūno; kad jos kūnas „skirtas gimdyti", buvo vienintelis geras dalykas iš to, ką ji šnekėjo apie save. Ji tai sakė rimtai. Ir berods nevaidino. Jai tikriausiai atrodė, kad koks Džekas bus tėvas, yra tik jo reikalas.

– Tai priklauso nuo to, ar tu nori turėti vaikų, ar ne, Džekai, – pasakė Klaudija.

Džekas atitraukė rankas nuo jos krūtų ir apsivertė ant kito šono, lovoje atgręžė jai nugarą. Klaudija pasisuko į jį, viena ranka apkabino per liemenį ir vėl suėmė jo penį.

– Kol baigsim universitetą, praeis dar dveji metai, – reikšmingai tarė Džekas.

– Aš juk nesakau, kad noriu vaikų *dabar pat*, Džekai.

Jis Klaudijai jau buvo sakęs, jog *niekada* nenorės vaikų. „Nebent sužinočiau, kad mano tėtis buvo mylintis tėvas ir turėjo vaiką, ar kelis vaikus, kurių *nepaliko.*" Taip Džekas tąkart tai paaiškino.

Tai ko jis dar stebėjosi, kad Klaudija jam nevisiškai atvira?

Vis dėlto jiems būdavo smagu drauge – ypač per vasaros gastroles. Praėjusią vasarą jie viename teatre Berkšyro apygardoje vaidino *Romeo ir Džuljetą*. Visus pagrindinius vaidmenis susigrobė vyresni, prityrę aktoriai. Klaudija buvo Džuljetos dublerė. Nyki kaip robotė bepapė moteriškė, vaidinanti Džuljetą, nepraleido nė vieno spektaklio – netgi dieninio. Džekas norėjo būti Romeo – ar bent jau Merkucijus, – bet kadangi jis, buvęs imtynininkas, atrodė linkęs peštis, jam buvo paskirtas Tebaldo, to pasipūtusio šikniaus, vaidmuo.

Klaudija nuolat fotografavosi su Džeku; galbūt jai atrodė, kad jei bus pakankamai nuotraukų, iš kurių aiškiai matyti, kad juodu – pora, tai jie gal ir liks drauge. Ji turėjo aparatą su uždelsto fotografavimo funkcija; nustatydavo laikmatį ir bėgdavo, kad patektų į kadrą. (Dėl to liguisto Klaudijos pomėgio fotografuotis Džekas kartais imdavo manyti, kad ji *gal vis dėlto laiko* jį savo gyvenimo meile.)

Po viešnagės pas Emą Klaudija su Džeku vaidino Garsijos Lorkos pjesėje *Bernardos Albos namai* – vasaros teatre Konektikute. Tos pjesės veiksmas vyksta Ispanijoje tūkstantis devyni šimtai trisdešimt šeštais metais. Ir Klaudija, ir Džekas gavo moterų vaidmenis. Prieš vieną vakarinį spektaklį Džekas apsinuodijo maistu – užvalgė nešviežių moliuskų. Spektaklis buvo be pertraukų. Teatro direktorė Džekui patarė „susiimti" ir dėl visa ko segėti ilgesnį sijoną. Jo dublerė sirgo makšties kandidamikoze; direktorė ją užjautė labiau negu Džeką. (Iš viso toje pjesėje vaidino devynios moterys ir Džekas.)

Jam baisiai suko pilvą, paleido vidurius. Staiga pavojingai suremtas dieglių, jis taip krūptelėjo, kad tik per plauką nepametė vienos iš liemenėlės išsprūdusios netikros krūties, – vos spėjo alkūne prispausti prie šonkaulių. Vėliau Klaudija jam pasakojo, jog iš šalies atrodė, kad jis parodijuoja patį iš skausmo besiraitantį per Ispanijos pilietinį karą sušaudytą dramaturgą; Džekas dėkojo Dievui, kad Garsija Lorka jau miręs, taigi nesikankino matydamas tokią vaidybą.

„Tai bent pamoka!" – atsakė ponas Ramzis, kai Džekas jam parašė apie tą prailgusį spektaklį ir begalines pašvinkusių moliuskų sukeltas kančias.

Panelė Vurc būtų galėjusi juo didžiuotis; jis vaidino kaip niekada anksčiau sutelkęs dėmesį į savo svarbiausią žiūrovą. Jau beveik matė tėvą salėje. (Džekas vis galvojo, kad tokia pjesė Viljamui turėtų patikti, juk visi personažai – moterys!)

Kai tą vasarą vaidino *Kabarete*, savo pirmame miuzikle, ir Klaudija, ir Džekas buvo dubleriai. Džekas – aktoriaus, vaidinančio konferansjė, kažkokio brito, kuris jam premjeros vakarą kandžiai patarė nieko per daug nesitikėti; mat kaip gyvas dar nėra sirgęs nė dienos. Džekas, šiaip ar taip, ir nesigviešė konferansjė vaidmens. O Sali Bouls jis būtų suvaidinęs geriau negu moteris, gavusi tą vaidmenį, – netgi geriau negu Klaudija, kuri buvo tos moters dublerė.

Tačiau tai būtų buvęs pernelyg įžūlus poelgis, pavojingas jų santykiams, – jei Džekas būtų dalyvavęs atrankoje dėl Sali Bouls vaidmens ir išstūmęs Klaudiją. Juodu visą mėnesį vienas kitam

dainavo „Rytojus priklauso man“ ir „Galbūt šįkart“ – niekieno nematomi savo buduare, kur didelio pasisekimo susilaukia visi dubleriai.

Bet Džekas su Klaudija *Kabarete* gavo ir „Kit Kat“ mergaičių vaidmenis, taigi turėjo progą žiūrovams parodyti, ką sugeba. Su menkai kūną tedengiančiu kostiumu, ką jau kalbėti apie veiksmo laiką ir vietą – 1929–1930 m. Berlyne, – Džekas jautėsi tarsi koks nevykėlis transvestitas, bet publikai labai patiko. Klaudija prisipažino jam pavydinti, nes jis atrodąs seksualiau negu ji.

– Galvok, ką darai, Džekai, – perspėjo jį Klaudija. Tą vasarą ir jai, ir jam buvo dvidešimt metų. – Jei dar bent kiek geriau vaidinsi moteris, niekas tau nebesiūlys vyrų vaidmenų.

(Tokiomis aplinkybėmis Džekas nusprendė, jog neverta jai pasakoti, kaip jis norėjo Sali Bouls vaidmens.)

Jis puikiai prisimins tą vasarą Konektikute. Kai Sali su „Kit Kat“ mergaitėmis dainavo „Nesakyk mamai“ ir „Mein Herr“, Džekas stovėjo atsisukęs tiesiai į publiką; matė žiūrovų veidus. Jie žiūrėjo į jį, į persirengėlę „Kit Kat“ mergaitę, – ne į Sali Bouls. Tiesiog negalėjo nuo jo atitraukti akių. O jam visas kūnas ėjo pagaugais, kai tik atidžiau pažvelgdavo į kurį nors salėje sėdintį vyrą.

Ir Klaudija, ir Džekas buvo pakankamai geri studentai, kad galėtų praleisti keletą paskaitų ir tą rugsėjį nuvykti į Toronto kino festivalį. Su dėstytojais jie susitarė, kad už praleistas dienas atsiskaitys parašydami apie matytus filmus, – Džekas pirmą ir paskutinį kartą ėmėsi kino kritikos, jei neminėtume visokių nuomonės pareiškimų per kviestinius pietus.

Nusivedęs Klaudiją į *Dukters Alisos* saloną supažindinti su motina, Džekas suabejojo Klaudijos tvirtinimu, jog ji mačiusi Raulį Chuliją, išeinantį iš vieno „Park Plazos“ vyrų tualeto. Alisa daug negalvodama palaikė Klaudiją. Džekas žinojo, kad per kino festivalius žmonės nuolat ką nors šitaip mato arba įsivaizduoja matą, bet jis norėjo, kad mama su Klaudija patiktų viena kitai; taigi prikando liežuvį.

Alisa kažkokiai merginai ant pilvo tatuiravo nedidelį skorpioną. Plona, nariuota to voragyvio uodega buvo užriesta virš nugaros. Uodegos gale esantis nuodingas geluonis – tiesiai merginai po bamba, o žnyplės grėsmingai išskėstos virš jos gaktos plaukų. Mergina atrodė kiek kvaištelėjusi – Džekas suprato, kad ji greičiausiai gyva bėda, tačiau nieko nesakė ir dėl to. Matydamas, kaip Klaudija žavisi tatuiruočių salono aplinka, jis nenorėjo ginčytis – nei dėl Raulio Chulijos, kurį Klaudija atseit matė, nei dėl nederamos tatuiruotės vietos.

Kino festivalis buvo naudingas Dukters Alisos verslui. Alisa pasakojo, jog darė tatuiruotę vienam užkietėjusiam kino lankytojui, kai staiga pamatė Karalienės šaligatviu pražingsniuojančią Glen Klous. Džekas tuo nelabai tikėjo. Vargu ar Glen Klous galėjo vaikščioti Karalienės ir Palmerstono gatvių rajone; bet jis nesiginčijo, tik tarė:

– Stebiuosi, kad Glen neužėjo išsitatuiruoti Jericho rožės.

Klaudija, iškart pamilusi Alisą, – kaip Ema ir buvo numačiusi, – pyktelėjo ant, pasak jos, nemandagiai kalbančio Džeko. Todėl abu kiek susierzino; be to, jie nevienodai vertino filmą *Mano gražioji skalbykla*, kuris Alisai, poniai Oustler ir Klaudijai labai patiko. Džekas *nesakė*, kad tas filmas prastas, tik prisipažino:

– Tikėjausi, kad bus apie gražią *moterį*.

– Tada būtų *skalbėja*, mielasis, – tarė mama.

– Tai gal pavadinime reikėjo rašyti *savitarnos skalbykla*? – pasakė Džekas.

– Dievulėliau, koks tu *smulkmeniškas*, – burbtelėjo Klaudija.

– Ir kas gi čia nemandagus! – pasipiktino Džekas.

Jo nesužavėjo ir *Širdžių dykuma*, net Leslės Oustler apibūdinta kaip lesbiečių meilės istorija, – Leslė baisiai norėjo pamatyti tą filmą. (Neabejotinai labiau negu Alisa.) Tas filmas sutraukė didžiules minias rankomis susikibusių moterų. Klaudija, kuri nelaikė suėmusi Džeko penio nė per vieną iš drauge su Alisa bei ponia Oustler žiūrėtų filmų, per *Širdžių dykumą* nelaikė net jo rankos. Atrodė, kad ji svarsto, ar nevertėtų ir jai važiuoti į Nevados dykumoje esantį Rinou be Džeko; gal Klaudija įsivaizdavo save su Helena Šeiver, ar ką.

Džekas tepasakė: „Nevisiškai atskleisti veikėjų charakteriai." To pakako, kad visos trys moterys piestu stotų prieš jį: jis esąs homofobas, bijąs lesbiečių. „Man *patinka* Helena Šeiver", – vis kartojo Džekas, tačiau tai jam nepadėjo.

Kažkoks vyrukas, viename vakarėlyje po filmų peržiūros mėginęs kabinti Klaudiją, šnekėjo, kad šis festivalis – azijiečių bumo pradžia. Džekas jautėsi labai kietas neatsakydamas nė žodžio; jis tik laikė uždėjęs ranką Klaudijai ant užpakalio, tikrai neplatoniškai. Kai Klaudija nuėjo į tualetą, Džekas pervėrė tą apie azijiečių bumą sapaliojantį šiknių rūsčiu Toširo Mifunės žvilgsniu. Vyrukas nusliūkino šalin.

Alisa su Lesle Džeką įspėjo, kad jis elgiasi „pernelyg savininkiškai". Ir dar pridūrė, kad Klaudija joms labai patinka, ir kad nė viena moteris nemėgsta būti grabinėjama viešumoje – bent jau taip, kaip Džekas grabinėjo Klaudiją. (Tai bent patarimas iš meilužių, kurios sėdėjo susikabinusios ir meiliai lietėsi kojomis, kai Džekas labai jau novatoriškai vaidino paštu užsisakytą nuotaką Šiaurės Vakarų teritorijose, lūpų!)

Džekui nusibodo į kiną bei vakarėlius vaikščioti su mama ir ponia Oustler. Tą naktį, lovoje, jis dėl to pasiskundė Klaudijai. Juodu buvo apgyvendinti Emos kambaryje. („Jos lova platesnė – pats žinai, mielasis", – priminė Džekui mama.)

Klaudija tvirtino mananti, kad Alisa su Lesle – labai miela porelė. „Akivaizdu, kad jos tave dievina", – pasakė Klaudija. Gal Džekas nemokėjo pažvelgti iš šalies, todėl to nematė?

Jis sumanė nusivesti Klaudiją į Šventos Hildos mokyklą – ne tik kad ji pamatytų, kur mokydamasis jis ėmė jausti silpnybę vyresnėms moterims, bet ir kad susipažintų su jo mylimais mokytojais. Kokia klaida! Visos mergaitės atrodė antgamtiškai jaunos. (*Žinoma* – juk ir Klaudijai, ir Džekui buvo jau *dvidešimt*!)

Pirmiausia Džekas Klaudiją supažindino su ponu Malkomu, kuris iš mokyklos visada išeidavo paskubomis – priešais save stumdamas vežimėlyje sėdinčią ponią Malkom. Ratuotoji Džeinė, negalinti matyti Klaudijos, ištiesė rankas ir apčiupinėjo jos klubus, liemenį, netgi krūtis. (Turbūt visos aklos moterys įžūlios kaip niekas kitas.)

– Eina tėvo pėdomis, ar ne? – paklausė ji savo vyro.

Džekas Klaudijai tebeaiškino, ką reiškia ši užuomina, kai juodu sutiko poną Ramzį, išeinantį iš berniukų tualeto.

– Džekas Bernsas! – sušuko ponas Ramzis, segdamasis kelnių praskiepą. – Šventasis paštu užsisakytų nuotakų globėjas!

Džekas suprato, kad *šitos* užuominos greitai tikrai nepaaiškins. Klaudiją, regis, nervino prie jų pripuolęs ir be perstojo aplink strikinėjantis žmogeliukas.

Ponas Ramzis primygtinai reikalavo, kad jie kartu su juo nueitų į po pamokų vyksiančią spektaklio repeticiją; vyresniųjų klasių mergaitės repetavo *Anos Frank dienoraštį*; Džekas žinojo, kad tas spektaklis Klaudijai sužadins nemalonius atsiminimus. Dar tik pradėjusi mokytis vidurinėje mokykloje, Klaudija dalyvavo atrankoje dėl pasmerktosios mergaitės vaidmens, bet atrodė jau pernelyg subrendusi. (Jos papai buvo per dideli – netgi tada.)

Ponas Ramzis Džeką mergaitėms pristatė kaip geriausią Šventos Hildos mokyklos aktorių, kiek tik jis atsimenąs, – nors Džekas labiausiai pasižymėjęs vaidindamas moteris. Apie Klaudiją ponas Ramzis pasakė, kad ji – Džeko draugė, aktorė.

– Jie atvyko į kino festivalį! – sušuko ponas Ramzis. Tai išgirdusios pakerėtos mergaitės tikriausiai pamanė, kad Klaudija su Džeku – garsenybės, reklamuojančios kažkokį naują filmą. Ponas Ramzis su jais elgėsi kaip su kylančiomis kino pasaulio žvaigždėmis.

Džekas prisiminė, kaip supyko ant Klaudijos už tai, kad ji nesutiko būti jo pristatinėjama kaip garsi rusų aktorė, nekalbanti angliškai. Ji apskritai bijojo improvizuoti – neturėdama vaidmens žodžių iškart pasimesdavo. Be to, Klaudija ne tik kad atrodė vyresnė, negu buvo iš tikrųjų, bet dar ir mėgdavo pameluoti, jei kas paklausdavo, kiek jai metų. „Trisdešimt su trupučiu, tiksliau nenorėčiau sakyti“, – tardavo. Neblogas atsakymas, bet visiška nesąmonė – dešimčia metų per daug.

Šventos Hildos mergaitės neabejotinai nusiminė. Džekas Bernsas – kaip tik toks, apie kokį jos seniai svajoja, bet su juo šita gašli *moteris*; šalia jos mergaitės pasijuto visiškai neseksualios. Negana to, ponas Ramzis užsigeidė, kad Klaudija su Džeku

ką nors *suvaidintų*. (Džekas jam buvo rašęs, kad kartu su Klaudija vaidina įvairiuose spektakliuose.)

Džekas prieš savo sveiką protą leidosi Klaudijos įkalbamas padainuoti kurią nors „Kit Kat" mergaičių dainą. „Mein Herr" pasirinko Klaudija, ne Džekas; vėliau jis jai pasakė, kad tokios nešvankios dainos turbūt nederėjo dainuoti Šventos Hildos mokykloje. (Kai Džekas visa tai apmąstė, turėdamas omenyje, kokią pjesę mergaitės repetavo, jam net kvapą užėmė iš pasibaisėjimo, kad jie galėjo taip netaktiškai elgtis: dainuoti dainą iš šlykštaus Berlyno nacistų naktinio klubo repertuaro.) Tarsi to būtų buvę maža, „Mein Herr" jie abu dainavo kaip Sali Bouls, taigi Klaudija galiausiai suvokė, kaip Džekas troško jos vaidmens.)

Kai jie baigė dainuoti tą geidulingą dainą, ponas Ramzis tiesiog savo kailyje netilpo iš susižavėjimo. Vargšės mergaitės jau alpėjo, arba netvėrė pavydu, ir atrodė baisiai susidrovėjusios. Klaudija pasakė, kad juodu su Džeku gal jau eisią, tegu mergaitės toliau repetuoja *Anos Frank dienoraštį*.

Bet ponui Ramziui buvo skaudu juos išleisti. Jis dar norėjo sužinoti, ką jie mano apie festivalį bei matytus filmus.

– Matėte tą Godaro filmą? *Sveika, Marija*, ar koks ten jo pavadinimas, – paklausė ponas Ramzis. – Popiežius jį pasmerkė!

– Džekas jį pasmerkė net nematęs, – tarė Klaudija. – Jis nekenčia Godaro. – Džekas stengėsi nutaisyti nors kiek draugiškesnį žvilgsnį negu Toširo Mifunės, bent jau kad dar labiau neįžeistų mergaičių.

Mokinukė, vaidinanti Aną Frank, buvo išstumta į priekį susipažinti su jais. Klaudija negalėjo atitraukti akių nuo plokščios jos krūtinės. Džekas matė, kad vargšė mergaitė jų bijo, tarsi jie būtų akivaizdžiai paneigę įsimintiniausius Anos Frank žodžius, kuriuos Klaudija mokėjo atmintinai ir čia pat (be jokio sarkazmo) pacitavo: „Tikras stebuklas, kad aš neatsisakiau visų savo idealų, nors dabar jie atrodo absurdiški ir neįgyvendinami. Tačiau aš jų neprarandu, nes, kad ir kas čia dėtųsi, vis dar tikiu, jog žmonės širdies gilumoje iš tikrųjų geri."

– Nuostabu! – suriko ponas Ramzis. – Gal reikėtų *jausmingiau*, juk tai sako Ana... bet vis tiek nuostabu!

– Dabar jau tikrai turime eiti, – tarė jam Klaudija, ačiū Dievui.

Visos mergaitės stebeilijo į Džeką, tarytum Klaudija joms matant būtų laikiusi jo penį. Klaudija į Džeką žiūrėjo tarsi galvodama, kad net Godaro filmas negalėtų būti toks nepakeliamai nuobodus kaip ši jų kelionė į praeitį.

Tiesą sakant, Džeką ėmė pagunda nueiti pažiūrėti to Godaro filmo, nes katalikai jau kilo į kovą ir grasino protesto mitingais prieš jo peržiūrą Toronte. Bet Klaudijai Godaras patiko ne ką labiau negu Džekui. (*Sveika, Marija* buvo atnaujinta Kristaus gimimo istorija; šįkart jis gimsta nekaltai degalinės patarnautojai ir taksi vairuotoju dirbančiam jos vaikinui.)

Šitaip nusiteikusius – Klaudija pyko ant Džeko, kad jis atsivedė ją į savo senąją mokyklą, o Džekas gailėjosi, kad čia ėjo (ir dar ne vienas), – juos baisiausiai išgąsdino staiga priešais išdygusi Pilkoji Šmėkla, kaip tik kai Džekas norėjo Klaudijai parodyti koplyčią. Klaudija Džeko ketvirtos klasės mokytojai padarė tokį įspūdį, kad ši tuoj pat per visą vidurinę navą nusitempė juos abu į pirmą klauptą ir privertė atsisėsti; dar gerai, kad *nepaklupdė*.

Klaudija buvo išvis nereliginga ir vėliau Džekui pasakė, kad ją nervino tos šventosios vitraže, „tos vergiškai nuolankios moterys, tupinėjančios apie Jėzų“. Ponia Makvot laikė Klaudiją ir Džeką už rankų; paskui pašnibždomis paklausė, kada jie ketina susituokti. Tai, kad ir Klaudija, ir Džekas dar *studentai*, Pilkajai Šmėklai, matyt, neatrodė labai svarbu; ją jau buvo pasiekusios žaibiškai, kaip miško gaisras, tarp Šventos Hildos mergaičių sklindančios kalbos, kad kažkas matė Džeką Bernsą festivalyje su amerikiečių kino žvaigžde, turbūt su Klaudija. Ir štai Džekas atsivedė ją į Šventos Hildos mokyklą parodyti koplyčios. Mergaitės šnekėjo, kad Džekas nori susituokti savo senosios mokyklos koplyčioje, kur buvo taip veiksmingai auklėjamas.

– Mes dar nieko nesam nusprendę, – tarė Džekas, nesumodamas, kaip dar galėtų atsakyti į ponios Makvot klausimą.

– Aš niekada netekėsiu už Džeko, – pasakė Pilkajai Šmėklai Klaudija. – Netekėsiu už vyro, kuris nenori vaikų.

– Dieve brangus! – sušuko ponia Makvot. – Kodėl... tu nenori turėti... *vaikų*... Džekai?

– Jūs juk žinote, – atsakė Džekas.

– Jis tvirtina, kad dėl tėvo, – įsikišo Klaudija.

– Nejaugi tu... *vis dar nerimauji*... kad būsi toks... kaip jis, Džekai? – paklausė Pilkoji Šmėkla.

– Yra pagrindo taip manyti, – tarė Džekas.

– Nesąmonė! – pyktelėjo ponia Makvot. – Žinai... ką *aš* manau? – pasakė Klaudijai, tapšnodama jai per ranką. – Manau, kad tai tik dingstis... *išvis* nevesti!

– Ir man taip atrodo, – linktelėjo Klaudija.

Džekas jautėsi kaip Jėzus vitraže virš altoriaus; Toronte visur, kur tik jis ėjo, jį apspisdavo moterys. Dabar tikriausiai buvo matyti, kad Džekas taikosi sprukti, nes Pilkoji Šmėkla kaip visada ryžtingai sugriebė jį už riešo.

– Juk neišeisi... nepasimatęs su... panele *Vurc*? – tarė. – Dieve brangus, ji būtų... *sugniuždyta*, jei sužinotų, kad buvai čia... ir neužėjai pas ją!

– O.

– Turėtum Karoliną nusivesti... į kino festivalį, Džekai, – toliau šnekėjo ponia Makvot. – Ji tokia *baikšti*, nedrįsta eiti... viena.

Pilkoji Šmėkla Džekui visada buvo tarsi sąžinės balsas. Vėliau Džekas graužėsi, kad poniai Makvot taip ir nepasakė, kokia ji jam svarbi, ar bent jau kokia gera mokytoja.

Ponia Makvot *mirė* Šventos Hildos koplyčioje – nubaudusi vieną iš nedrausmingų panelės Vurc trečiokų, liepusi jam pasisukti užpakaliu į altorių, nusigręžti nuo Dievo. Ji krito negyva vidurinėje navoje, ant įprasto savo tako, nusigręžusi nuo Dievo, ir tai matė tik Dievo bei to bausmę atliekančio trečioko akys. (Vargšas vaikas – čia tai bent *auklėjimas*!)

Panelė Vurc tikriausiai atbėgo vos apie tai išgirdusi – nepaliaujamai *verkdama*.

Džekas į Pilkosios Šmėklos laidotuves nenuvyko. Kad ji mirė, jis sužinojo jau *po* laidotuvių, kai mama apie ponią Makvot jam pasakė tai, ką jis ir pats, regis, turėjo numanyti. Iš tikrųjų ponia Makvot buvo jokia ne *ponia*; niekada neturėjo vyro. Ji buvo *panelė*, kaip ir panelė Vurc, – visą gyvenimą. Bet karo seselės pri-

gimtis neleido jai prisipažinti, kad yra netekėjusi, – tais laikais tai buvo tas pats, kas visiems pasakyti, jog esi nemylima.

Džekas vis galvojo, kodėl Pilkoji Šmėkla šią savo paslaptį patikėjo jo mamai. Juk jiedvi nebuvo draugės. Paskui jis prisiminė, kaip kartą ponia Makvot jam patarė nesiskųsti dėl moters, mokančios laikyti paslaptį, – turėdama omenyje Alisą. (Ir save.)

Žinia, kad Pilkoji Šmėkla buvo ne ponia, o panelė, Džeko labai nesukrėtė. Žvelgdamas į praeitį, Džekas suprato, jog nesistebėtų net išgirdęs, kad ponia Makvot, – kaip ji norėjo būti vadinama, – buvo *vyras*.

Alisa su ponia Oustler dalyvavo Pilkosios Šmėklos laidotuvių apeigose Šventos Hildos koplyčioje. Leslei, kaip buvusiai auklėtinei, būdavo pranešamos visos mokyklos naujienos. O dėl Alisos, tai ji Džekui pasakė ten ėjusi „iš ilgesio“, – Džekas vėliau dar prisiminė tąkart pagalvojęs, kad mama paprastai nevartoja šio žodžio, juo labiau kad tai jai visiškai nebūdingas jausmas.

Alisa aiškiai nepasakė, kas dar atėjo į laidotuves. „Na, Karolina, žinoma.“ Ji turėjo omenyje ne Karoliną Frenč, o panelę Vurc. *Kita* Karolina nepasirodė; Džekas žinojo, kad laidotuvėse nebuvo ir jos brolio dvynio, Gordono. (Gordonas jau buvo miręs – nelaimė, nutikusi, kai jis plaukiojo valtimi, sukliudė jam ateiti.)

Džekas mamos paklausė, ar ji per laidotuves girdėjo antklodės čiulpimo garsus arba dejones; iš to, kaip mama nustebo, jis suprato, jog dvynės But ir Džimis Beikonas tą renginį nusprendė praleisti, arba tiesiog buvo išvykę iš miesto.

Lusinda Fleming, gal jau atsikračiusi savo paslaptingojo įniršio, o gal ir ne, kasmetiniame kalėdiniame laiške apie Pilkosios Šmėklos mirtį neužsiminė; Džekas neabejojo, kad jei Lusinda būtų dalyvavusi laidotuvėse, tikrai būtų visiems apie tai papasakojusi. Be to, Džekas žinojo, kad ten nebuvo ir Rolando Simpsono, – Rolandas jau sėdėjo kalėjime.

Nesunku buvo įsivaizduoti suėjusius mokytojus. Panelė Vong greičiausiai atrodė liūdesio draskoma į gabalus, galėjai pamanyti, kad uraganas, kuriam siaučiant ji gimė, dabar pasireiškia tik trumpais škvalais – arba tik per laidotuves. Ponas Malkomas, be

abejo, atsivežė vežimėlyje sėdinčią žmoną; tas vargšelis visada stengėsi Ratuotąją Džeinę saugiai pravežti pro aplinkui šmėkšančias jos pamišimo kliūtis. Ponas Ramzis, pernelyg neramus, kad sėdėtų klaupte, turbūt stripinėjo koplyčios gale. O panelė Vurc... Dievulėliau, ji tikriausiai išverkė akis!

– Karolina buvo *visiškai palūžusi*, – pasakė Džekui Alisa.

Palūžusią panelę Vurc Džekas įsivaizdavo kuo aiškiausiai, tarsi ji būtų tebestovėjusi šalia, pasilenkusi prie jo neteisingai išspręsto uždavinio, ir jis būtų vis dar traukęs į save jos kvapą. (Džeko sapnuose panelės Vurc liemenėlė ir kelnaitės – iš paštu atsiunčiamų prekių katalogų – visada būdavo ten, kur reikia, kad ir kokia ji atrodydavo palūžusi.)

Tačiau kaip panelė Vurc galėjo toliau mokyti Šventos Hildos trečiokus? Kaip ji drausmino klasę be ją gelbstinčios Pilkosios Šmėklos?

Leslė Oustler Džekui papasakojo, kad po ponios Makvot mirties panelė Vurc pasidarė *geresnė* mokytoja; ji galiausiai *išmoko* mokytojauti. Bet per Pilkosios Šmėklos laidotuves „ta Vurc" verkė be perstojo. Ašarojo ir ašarojo, nenumaldomai. Panelė Vurc, matyt, verkė, kol išliejo visas ašaras, o paskui – tai buvo lūžio diena trečiokų klasėje – staiga liovėsi ir daugiau nebeverkė nė karto.

Džekas vis pagalvodavo, kad Karolina Vurc kas vakarą turbūt vis dar meldžiasi: „Telaimina jus Dievas, ponia Makvot."

Kartais ir Džekas ištardavo tuos žodžius melsdamasis, bet ne taip dažnai – ir toli gražu ne taip aistringai – kaip šnibždėdavo, be paliovos: „Mišelė Maer, Mišelė Maer, Mišelė Maer."

19

Klaudija, kuri jam vaidensis

Džekas Pilkajai Šmėklai, galima sakyti, taip ir neatleido už tai, kad ji jam ir Klaudijai tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt penktųjų rudenį patarė nusivesti panelę Vurc į Toronto kino festivalį. Panelė Vurc tuomet buvo keturiasdešimt kelerių metų – amžiumi ne tiek jau daug vyresnė už Alisą, – bet *atrodė* gerokai vyresnė ir ne tokia ištverminga. Gal ji visada buvo pernelyg liekna ir silpnutė, tačiau dabar, Džeko manymu, liguistas jos liesumas labiausiai krito į akis. Panelė Vurc tebebuvo trapiai graži, tačiau iš išvaizdos ne tik kad nesveika, bet ir, sakytum, dėl kažko susigėdusi, nors Džekas negalėjo įsivaizduoti, ką ji kada padarė, kad taip gėdijasi. Galbūt kadaise buvo kilęs kažkoks skandalas – toks nereikšmingas, kad kiti žmonės jo beveik ir nebeprisimena, bet pačiai panelei Vurc mintys apie jį vis smilksi galvoje.

Jos išvaizda buvo visiškai priešinga santūriam, netgi asketiškam charakteriui: Karolina Vurc atrodė kaip kokia praėjusių laikų aktorė – kažkodėl visų pražiūrėta buvusi įžymybė. Bent jau tokį įspūdį Karolina visiems padarė kino festivalyje, kai Klaudija su Džeku ją nusivedė į Polio Šreiderio *Mišimos* premjerą.

– Priminkite man, kas tas Mišima, – paprašė panelė Vurc, kai jie jau artėjo prie kino teatro.

Amžinai visur lendantys fotografai, iki tol nuolat fotografavę Klaudiją, – kadangi Klaudija buvo tokia gražuolė, fotografai neabejojo, kad ji *garsi*, – dabar sutelkė dėmesį į panelę Vurc. Iš festivalio žiūrovų minios ji išsiskyrė pernelyg puošnia apranga – tarsi moteris, maniusi, kad eina į operą, bet atsidūrusi roko koncerte. Džekas mūvėjo juodais džinsais ir buvo apsivilkęs juodą lininį švarką ant baltų trumparankovių marškinėlių. (Niekad Los Andžele nebuvusi Klaudija tokį rengimosi stilių vadino Los Andželo mada.)

Fotografai, ypač *jauni*, atrodė įsitikinę, kad Karolina Vurc – įžymybė, paskutiniame savo filme nusifilmavusi, ko gero, jau seniai, kai nė vienas iš jų dar nebuvo gimęs. „Galėjai pamanyti, kad ji – Džoana Kroford", – vėliau pasakė Klaudija. Klaudija buvo apsitempusi tviskančia suknele su siaurutėmis petnešėlėmis, bet nesubjuro dėl to, kad fotografai apspito „tą Vurc".

– Dievulėliau, – šnibždėjo panelė Vurc, – jie tikriausiai mano, kad tu jau garsus, Džekai. – Buvo labai miela girdėti, kad jai atrodo, jog sambrūzdis kilo dėl *jo*. – Neabejoju, kad tuoj išgarsėsi, – pridūrė panelė Vurc, spustelėdama Džekui ranką. – Tu irgi, mieloji, – tarė Klaudijai, kuri į tai atsakė tokiu pat švelniu rankos spustelėjimu.

– Maniau, kad ji jau *mirusi*! – nustebo kažkoks pagyvenęs vyriškis. Džekas nenugirdo garsios praėjusių laikų aktorės, kuria panelė Vurc buvo palaikyta, pavardės.

– Ar tas Mišima – šokėjas? – paklausė Karolina.

– Ne, rašytojas... – buvo bepasakojąs Džekas, bet Klaudija jį pertraukė.

– Jis *buvo* rašytojas, – tarė.

Ir dar aktorius, režisierius, ir *puskvaišis militaristas*, tačiau Džekas nespėjo to pasakyti. Jie buvo beveik nešte įnešti į kino teatrą ir pasodinti į rezervuotas vietas, nes visi aplinkui manė, kad Karolina Vurc – ne trečios klasės mokytoja, o kino žvaigždė.

Džekas išgirdo žodį „europietiška"; tikriausiai tai buvo pasakyta apie Karolinos Vurc suknelę, blyškios persikų spalvos, kadaise jai, matyt, labai tikusią, – gal dar Edmontone. Dabar su ta

suknele, labiau tinkama eiti į studentų šokių vakarą negu į filmo premjerą, panelė Vurc atrodė dar mažesnė. Ponia Adkins tokią suknelę, ko gero, būtų paaukojusi Redingo mokyklos teatro vakarams, tačiau plonytis, kone permatomas jos audinys Džekui priminė apatinius iš paštu atsiunčiamų prekių katalogų, kuriais jis rengdavo panelę Vurc – na, žinoma, tik savo fantazijose.

– Mišima yra japonas, – mėgino šį tą paaiškinti Džekas.

– *Buvo*... – įsiterpė Klaudija.

– O dabar nebe japonas? – paklausė Karolina.

Jie neatsakė į tą jos klausimą, nes prasidėjo filmas – stilingas kūrinys, kuriame Mišimos gyvenimo vaizdai (nespalvoti) įterpti į spalvotas jo romanų inscenizacijas. Džekas niekada nemėgo Mišimos kaip rašytojo, bet žavėjosi juo kaip visišku bepročiu; filmas baigėsi dramatiška Mišimos tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtais metais viešai atliktos ritualinės savižudybės scena.

Per visą filmą panelė Vurc laikė Džeko ranką; jam nuo to pasistojo, ir tai nepraslydo Klaudijai pro akis. Klaudija nesuėmė jo penio, išvis nedrįso lįsti prie praskiepo; ji sėdėjo sunėrusi rankas ant savo nemažos krūtinės ir nė nemirktelėjo, kai Mišima persirėžė pilvą; tuo tarpu Karolina iš siaubo suleido nagus Džekui į riešą. Mirgančioje ekrano šviesoje Džekas matė meškerės kabliuko formos randelį ant jos kaklo, virš žavingo apgamo. Panelė Vurc buvo tokia antgamtiškai liesa, kad jos kakle galėjai aiškiai įžiūrėti pulsą – prie pat randelio tvinksinčią kraujagyslę. Staiga Džekui į galvą atėjo mintis, kad tą tvinksėjimą galima numaldyti tik bučiniu, – bet jis, žinoma, nebūtų drįsęs pabučiuoti panelės Vurc, net jei Klaudija nebūtų sėdėjusi šalia.

– Viešpatie! – sušuko Karolina, kai jie jau ėjo iš kino teatro. (Ji buvo tokia pat pridususi kaip ponia Makvot ir patraukli kaip ponia Adkins.) – Koks... *pretenzingas* filmas!

Maždaug ketvirtą valandą po pietų jie išėję pateko tiesiai į pasipiktinusių katalikų, apsupusių ne tą kino teatrą, minią. Protestuotojai sukritę ant kelių be paliovos giedojo „Sveika, Marija“; maldos žodžiai kaip aidas sklido ir iš didžiulio kasetinio magnetofono. Džekas iškart suprato, kad klūpantys katalikai mano, jog žmonės iš kino teatro išeina pažiūrėję Godaro *Sveika,*

Marija; katalikai per klaidą buvo susirinkę protestuoti ten, kur rodė *Mišimą*.

Panelė Vurc ne tik kad nesitikėjo tokio reginio; ji nesuvokė, kad protestuotojai suklydo.

– Aišku, jiems nepatinka ta savižudybė – nė kiek nesistebiu, – pasakė ji Klaudijai ir Džekui. – Lyg ir žinojau, kodėl katalikai taip jaudinasi dėl savižudybių, bet nebeprisimenu. Berods labiausiai jie buvo sukilę dėl Grehemo Grino *Būties esmės*. Tačiau juos sunervino ir *Galia ir šlovė*, ir *Meilės istorijos pabaiga*.

Klaudija su Džeku tik žvilgtelėjo vienas į kitą. Ar buvo prasmės Karolinai pasakoti apie Godaro filmą?

Kažkoks televizijos žurnalistas norėjo su ja pasikalbėti, ir panelei Vurc tai, regis, atrodė visiškai normalu.

– Ką jūs apie visa tai manote? – paklausė žurnalistas Džeko trečios klasės mokytojos. – Apie filmą, visą šią polemiką...

– Manau, filmas labai... *dramatiškas*, – pareiškė panelė Vurc. – Truputį per ilgas, tarpais sunkiai suprantamas ir gal ne tiek *malonus žiūrėti*, kiek *įdomus*. Operatorius padirbėjo puikiai, o muzika... na, vieniems patinka, kitiems gal ne, bet ji tiesiog *užvaldo*.

Čia jau buvo daugiau, negu žurnalistas tikėjosi; jam neabejotinai labiau rūpėjo klūpantys katalikai ir iš magnetofono nepaliaujamai sklindanti „Sveika, Marija" negu filmas apie Mišimą.

– Tačiau ši polemika... – buvo besakąs žurnalistas, mėgindamas priversti panelę Vurc atkreipti dėmesį į kylančius barnius (kaip elgiasi visi žurnalistai).

– Kam tai rūpi? – numojo ranka Karolina. – Jei katalikams patinka čia plaktis dėl savižudybės, tegu plakasi! Prisimenu, kaip jie šnypštė dėl žuvies penktadieniais!

Tai buvo parodyta per šeštos valandos žinias. Alisa su Lesle Oustler žiūrėjo televizorių ir staiga išvydo drąsiai postringaujančią blyškios persikų spalvos suknele pasipuošusią panelę Vurc – su Klaudija ir Džeku iš abiejų pusių. Tai buvo beveik taip pat įdomu, kaip prakišti Klaudiją už rusų kino žvaigždę; be to, patiko ir Karolinai, nors ji nesuprato, kas čia visiems taip juokinga.

Kino mėgėjai, išeinantys iš salės, kur žiūrėjo *Mišimą*, neapsidžiaugė, pamatę juos klūpomis sutinkančius katalikus, traukiančius „Sveika, Marija“, – sukrėstiems žiūrovams prieš akis dar šmėkščiojo Mišimos charakirio vaizdai. (Džekas pagalvojo, kad ir pats Mišima nebūtų patenkintas; bent jau kai pasileido žarnas, jis atrodė nusiteikęs labai rimtai.)

Klaudija su Džeku nusivedė panelę Vurc į vakarėlį. Jiems nebūdavo sunku visur prasmukti nekviestiems; Klaudiją tvarkdariai būtų įleidę net į vyrų tualetą, jei tik ji būtų norėjusi ten apsilankyti. Klaudija sakė, kad į vakarėlius jie taip lengvai patenka todėl, kad Džekas atrodo kaip kino žvaigždė, bet iš tiesų tai juos įleisdavo dėl Klaudijos. O dabar, atėję su panele Vurc, jie į vidų, be abejo, pateko *jos* dėka. Tiesą sakant, visi trys jau buvo beišeiną, kai prie Karolinos meilikaujamai prisigretino kažkoks jaunuolis; jis įbruko jai į ranką iš ant baro stovinčios vazos nukniauktą gėlę.

– Žaviuosi jūsų darbu! – tarė ir pradingo minioje.

– Turiu prisipažinti, kad jo visiškai neprisimenu, – pasakė panelė Vurc Džekui. – Negaliu pažinti visų trečiokų, kuriuos kadaise mokiau, – paaiškino Klaudijai. – Ne visi buvo tokie įsimintini kaip Džekas!

Klaudija su Džeku nė kiek neabejojo, kad tas jaunuolis kalbėjo ne apie Karolinos *mokytojavimą*. Bet kaip jie galėjo visa tai paaiškinti panelei Vurc – ir kurių galų Klaudija arba Džekas būtų turėję vargintis?

Priešais restoraną stovinčių limuzinų eilėje Džekas atpažino vieną iš vairuotojų, savo seną bičiulį.

– Mažiau! – sušuko jis.

Stambusis jamaikietis išsiropštė iš limuzino ir ant šaligatvio apkabino Džeką, kilstelėdamas jį aukštyn. Štai tada *Sveika, Marija* besipiktinantys katalikai ir pamanė, kad Džekas yra tas taksi vairuotoju dirbantis vaikinas – Juozapas – iš Godaro filmo; taigi Klaudija, tų puspročių akimis žiūrint, buvo nėščioji degalinės patarnautoja – šių laikų Mergelė Marija. (Vienas Dievas težino, kuo jie palaikė panelę Vurc.)

– Džekai Bernsai, tu *jau* tikra žvaigždė, ponaiti! – šūktelėjo Mažius, spausdamas Džeką taip, kad šis nebegalėjo kvėpuoti.

Keliaklupsčiais aplinkui šliaužiojantys katalikai Klaudijai kėlė nerimą, o Karolinai jų fanatizmas jau buvo pakyrėjęs.

– Verčiau eikit namo ir perskaitykit jo *knygas*! – patarė panelė Vurc vienai klūpančiai protestuotojai, jaunai moteriai purvinu ir ašarotu veidu. Džekas matė, kad ta moteris galvoja: *Kristus buvo rašytojas?*

Kiti katalikai tebegiedojo tą savo tiesiog iš proto varančią „Sveika, Marija".

– Greičiau, šok vidun, Džekai! – tarė Mažius. Jis jau laikė atidaręs automobilio dureles Klaudijai ir Karolinai.

– Čia ponios Vikstid vairuotojas, mieloji, – nebijok, – pasakė Klaudijai panelė Vurc. (Tarsi poniai Vikstid būtų vis dar reikėję vairuotojo!) Bet Klaudiją, suėmęs už šlaunų, laikė kažkoks klūpantis katalikas.

– Tuoj pat paleisk, vištgalvi! – užriko ant jo Karolina. – Negi nesuvoki? Jis nusižudė, nes norėjo, kad jo gyvenimas būtų neatskiriamas nuo to, ką jis sukūrė.

Panelė Vurc, žinoma, turėjo omenyje Mišimą, bet katalikas, kuris, nors ir nenoriai, vis dėlto paleido Klaudiją, neabejotinai pamanė, kad Karolina kalba apie *Kristų*. Tai buvo iš pažiūros viskuo nepatenkintas vyriškis – plikas, vidutinio amžiaus, apsivilkęs baltais ilgarankoviais marškiniais, pasiūtais iš plono, permatomo audinio, ir į jų kišenėlę įsikišęs varvantį parkerį. Jis atrodė kaip išprotėjęs mokesčių inspektorius.

Mažiui šiaip taip pavyko įsodinti Klaudiją į automobilį, bet panelė Vurc tebeprotino klūpančią minią:

– Jis juk buvo japonas, todėl ir norėjo šitaip numirti, – susierzinusi šnekėjo ji. – Atsikvošėkite!

Visi katalikai sužiuro į ją, lyg niekas, net šimtą kartų kartodamas „Sveika, Marija", nebūtų galėjęs atpirkti savo kaltės, šitaip apšmeižęs vargšą Kristų. Jėzus buvo *japonas*?

Džekas viena ranka apglėbė Karoliną per liekną liemenį, tarytum šokių partnerę.

– Panele Vurc, jie gi visai pakvaišę, – sušnibždėjo jai į ausį. – Lipkite į automobilį.

– Dievulėliau – tu jau toks patyręs, Džekai, – tarė Karolina; ji pasilenkė, taikydamasi sėstis ant užpakalinės limuzino sėdynės.

Klaudija sugriebė ją už rankos ir įsitraukė į vidų; Mažius jai iš paskos įstūmė Džeką ir uždarė dureles.

Viena iš protestuotojų laikė Mažių už kojų, abiem rankom apsikabinusi per kelius, bet susiprotėjo paleisti, kai jis žengė vairuotojo durelių link, vilkdamas ją žeme. Džekas nė nenumanė, kuri *tikra* kino žvaigždė tą vakarą buvo nusisamdžiusi Mažių, – Mažius dievagojosi, kad neprisimena, – šiaip ar taip, jis pirmiausia parvežė namo panelę Vurc, o paskui ir Klaudiją su Džeku.

Džekas anksčiau nežinojo, kur gyvena panelė Vurc, bet nenustebo, kai Mažius sustabdė limuziną prie didžiulio namo Rasel Hilo kelyje, netoli Šventos Hildos mokyklos. Keistoka Džekui pasirodė tik tai, kad panelė Vurc paprašė Mažiaus privažiuoti prie užpakalinių durų; ten išoriniai laiptai vedė į jos nedidelį nuomojamą butelį.

Iš kur Karolina gavo pinigų savo kadaise buvusiems madingiems drabužiams? Jei tai buvo šeimos pinigai iš Edmontono, tai jie tikriausiai jau išleisti. Ar ji kada turėjo kokį gerbėją, arba slaptą mylimąjį, jautusį, kas yra gražu? Net jeigu jos gyvenime kada ir buvo koks pasiturintis draugužis, – arba, nors tai dar mažiau tikėtina, sutuoktinis, – jo, matyt, jau seniai nebėra.

Panelė Vurc nenorėjo, kad Džekas ją lydėtų laiptais aukštyn, į kuklius jos kambarius. Gal jai atrodė, kad nedera vestis į namus jauno vyriškio; bet Klaudijai ji leido eiti drauge. Džekas su Mažiumi sėdėjo limuzine ir matė, kaip jiedvi uždegė šviesas.

Vėliau, Džeko spiriama papasakoti, kaip atrodo panelės Vurc butas, Klaudija suirzo.

– Aš nešniukštinėjau, – pasakė. – Ji juk pagyvenusi moteris – turi begales visokių daiktų, kuriuos reikėtų išmesti. Daugybę senų žurnalų, ir panašiai.

– O televizorių?

– Nepastebėjau, bet labai ir nesidairiau.

– O nuotraukų? Ar ji turi kokių nors *vyrų* nuotraukų?

– Viešpatie, Džekai! Gal tu ją *įsimylėjęs*, ar ką? – nustebo Klaudija.

Juodu gulėjo Emos lovoje – jau be minkštų žaislų, kuriuos arba pati Ema, arba ponia Oustler buvo kažkur nukišusios.

Džekas nebegalėjo prisiminti nė vieno iš jų – prieš savo valią galvojo tik apie tai, kad šitoje lovoje Ema apglėbusi išmokė jį masturbuotis.

Kadangi Klaudija buvo nekaip nusiteikusi, Džekas nusprendė jai apie *tai* nepasakoti.

Nors per kino festivalį Toronte netrūko nei vakarėlių, nei visokių intrigų, Klaudija su Džeku nemažai laiko praleido *Dukters Alisos* salone – na, bent jau Klaudija. Džekas dažnai išsprukdavo iš tatuiruočių salono; jam labiau patiko netoliese esančios Gelbėjimo armijos parduotuvės klientai negu daugelis mamos garbintojų.

Aberdino Bilas buvo jūreivių tatuiruotojas – kaip ir Čarlis Snou, ir Jūreivis Džeris, Tatu Olė ir Tatu Peteris, ir Dokas Forestas. Jie mokė Alisą. Tačiau dabar tatuiruočių pasaulis jau buvo pasikeitęs; retkarčiais Duktė Alisa vienam kitam klientui dar ištatuiruodavo „Žmogaus pražūtį" ar sužeistą širdį, padedančią jūreiviui ištverti ilgus mėnesius jūroje, bet jauni vyrai, norintys būti paženklinti visam gyvenimui, vis dažniau pageidaudavo visokių naujų vulgarybių.

Kažkur pradingo Šiaurės jūros uostų romantika – ir nenutrūkstamas mamos tatuiravimo mašinėlės zyzimas, kurio klausydamasis Džekas užmigdavo, kai buvo mažas. Nugrimzdo į užmarštį ir tos drąsios merginos, apsilankiusios „Torni" viešbutyje: Ritva, kurios krūtų Džekas taip ir nepamatė, ir Hanelė – neskustomis pažastimis, su įspūdingu Floridos formos apgamu, tarsi sumaigyta pralieto vyno spalvos skrybėle, virš bambos.

Kadaise Džekas buvo toks drąsus, kad galėdavo tiesiog prieiti prie bet kurio žmogaus ir paklausti: „Ar turite kokią nors tatuiruotę?" Osle, „Bristolio" restorane, jis pasakė tai gražiai merginai: „Aš turiu kambarį ir visus reikmenis, jeigu jūs turite laiko." (Ir tik pamanykite – ne kas kitas, o *jis* sumąstė, kad mama turėtų pasisiūlyti mažiausiajam kareiviui nemokamai padaryti tatuiruotę!)

Per miegus Džekas girdėdavo naktimis prostitutėms grojančių milžiniškų Senosios bažnyčios vargonų gaudesį; netgi

nemiegodamas, jei tik užsimerkdavo, jausdavo storą vaškuotą virvę vienoje įvijų tos bažnyčios laiptų pusėje ir glotnų medinį turėklą kitoje.

Tačiau dabar (ypač todėl, kad buvo su Klaudija) matydamas tatuiruočių pavyzdžius, iškabintus *Dukters Alisos* salone, Džekas jautė gėdą dėl tokio mamos „meno"; be to, neretai, kai pažvelgdavo į jos klientus, kažkokius Karalienės gatvės padugnes, jį apimdavo bloga nuojauta. Senąsias jūreiviškas tatuiruotes, atspindinčias jūrininkų, renkančių suvenyrus ant savo kūnų, jausmus, pakeitė neskoningas priešiškumo, smurto ir blogio demonstravimas. Visokie skustagalviai su savo baikeriškais ženklais – kruvinomis kaukolėmis ir skeletais, kurių akiduobių kraštus laižo ugnies liežuviai.

Atsirado ir daugybė besiranganččių nuogų moterų, į kurias Tatu Olė nebūtų galėjęs žiūrėti nerausdamas; net Mergišius Madsenas, ko gero, būtų nusukęs akis. (Tų moterų gaktos plaukai jau būdavo pavaizduoti ne tik kaip apversti antakiai.) Darėsi populiarūs visokie genčių ženklai. Klaudiją sužavėjo kažkoks spuoguotas snarglius iš Kičinerio, Ontarijo provincijos, nusprendęs pasidaryti visą *moko* – maorių veido tatuiruotę. Perkarusi to snargliaus draugė ant šlaunies, kurią išdidžiai apnuogino, rodydama Klaudijai, turėjo *koru* – spiralę, panašią į susisukusį paparčio lapą.

Džekas pasivedėjo Klaudiją į šalį ir tarė:

– Apskritai kalbant, patrauklūs žmonės nesitatuiruoja.

Tačiau tai buvo ne visai teisybė; Džekas kalbėjo *pernelyg* apskritai. Nepatenkintas tuo, ką matė *Dukters Alisos* salone, jis viską gerokai perdėjo.

Vos tik Džekas ištarė tuos žodžius, į saloną užsuko kažkoks „žydras" kultūristas, tikriausiai dirbantis modeliu. Greitosiomis nužvelgęs Klaudiją, jis ėmė begėdiškai flirtuoti su Džeku.

– Užbėgau, kad man šį tą *patobulintum*, Alisa, – pasakė tas kultūristas, šypsodamasis Džekui. – Bet jei žinočiau, kada tavo gražusis sūnelis bus čia, ateičiau tobulintis kasdien.

Jis buvo vardu Edgaras; ir Alisai, ir Klaudijai atrodė labai linksmas ir žavus, bet Džekas stengėsi į jį nežiūrėti. Ant vienos

mentės Edgaras turėjo fotografiškai tikslų kaubojų vaidinančio Klinto Istvudo atvaizdą, su tuo plonu cigaru. Ant kitos jo mentės buvo tatuiruotė, kurią reikėjo patobulinti: labai jau šėtoniškai pavaizduotas Kristaus nukryžiavimas. Iškėtotas Jėzus grandine prirakintas prie motociklo rato. Edgaras pageidavo dar kokios nors detalės, kad būtų matyti, jog Kristus „kaip reikiant aplamdytas", – gal kokio įbrėžimo ir kraujo lašo ant skruosto, arba žaizdos ant šonkaulių.

– O gal reikia ir to, ir to? – tarė Alisa.

– Nemanai, kad bus per daug vulgaru? – paklausė Edgaras.

– Spręsk pats, čia tavo tatuiruotė, Edgarai, – atsakė Alisa.

Gal todėl, kad Klaudijai apskritai patiko visoks teatriškumas, ją taip pakerėjo Dukters Alisos pasaulis. Džeko supratimu, jei ne pats Edgaras, tai bent jau jo tatuiruotės tikrai buvo bjaurios, – o pats Edgaras neabejotinai *vulgarus*. Džekui beveik viskas *Dukters Alisos* salone atrodė neapsakomai bjauru, ir tas bjaurumas ne šiaip koks, o tyčinis, – oda ne šiaip paženklinama visam gyvenimui, ji tiesiog *sudarkoma*.

–Tu tikras snobas, – pasakė jam Klaudija.

Na, ir taip, ir ne. Tatuiruočių pasaulis, kuriuo Džekas nė kiek nesibaisėjo, kai buvo ketverių, dabar jam, dvidešimtmečiui, kėlė siaubą. Džekas Bernsas į daug ką žvelgė rūsčiu Toširo Mifunės žvilgsniu – kaip pasipiktinęs samurajus į pro šalį bėgantį šunį su žmogaus plaštaka dantyse, – o tatuiruočių pavyzdžiai *Dukters Alisos* salone buvo dar šlykštesnio elgesio, negu to šuns, atspindys.

Kadaise jūrininkystė buvo pagrindiniai visokių naujovių ir svetimybių vartai; tačiau daug kas pasikeitė. Dabar tatuiruotės – narkotikų sukelto svaigulio, kliedesių ir siaubingų haliucinacijų išraiška. Naujosiose tatuiruotėse galima įžvelgti lytinio palaidumo ir mirties šlovinimą.

Amžinai būkite jauni, – traukė Bobas Dilanas, ir Alisa ne tik kad dainavo kartu su Bobu; ji perėmė jo pasaulėžiūrą, nesuvokdama, kad ją supantys jauni žmonės – ne jos laikų hipiai su gėlėmis.

Žinoma, buvo ir „kolekcionierių", į dažus įjunkusių nelaimėlių, vis marginančių savo odą, – tų senų pamišėlių, tokių kaip

Viljamas Bernsas, kuriems lemta patirti, koks šaltis krečia visą kūną išsitatuiravusį žmogų, – bet labiausiai Džekas bjaurėjosi *savo* kartos žmonėmis, beveik dvidešimties ar jau dvidešimt kelerių metų jaunuoliais. Jis nekentė tų mažvaikių, persidūrusių lūpas, – kartais ne tik lūpas, bet ir akių vokus, ir liežuvius. Jam atrodė šlykščios tos merginos, prisivėrusios auskarų į spenelius, bambas – ir netgi į *lytines lūpas*! *Džeko* amžiaus žmonės, nuolat besilankantys *Dukters Alisos* salone, buvo visiški bepročiai ir nevykėliai.

Bet Alisa išvirdavo jiems arbatos arba kavos, uždėdavo kurią nors iš mėgstamų plokštelių; kartais jie atsinešdavo savo muzikos, triukšmingesnės negu jos. *Dukters Alisos* salonas buvo nuolatinė tokių žmonių susitikimų vieta. Ne visi ateidavo tatuiruotis, tačiau turėdavai būti tatuiruotas, kad čia jaustumeisi savas.

Kartą Džekas čia sutiko Krungą – šis užėjo išgerti arbatos. Batersto gatvėje sporto salės nebebuvo; ten atidaryta sveiko maisto parduotuvė.

– Taigi salės žiurkėms reikia ieškotis naujo laivo, Džeki, – tarė Krungas. Jis įdėmiai, vertindamas, nužvelgė Klaudiją; paskui Džekui pasakė, kad, jo nuomone, turėdama tokius klubus ji galėtų būti grėsminga kikboksininkė.

Kitą dieną užsuko Čenka; jis vaikščiojo su lazdele, bet Džekas vis tiek labai apsidžiaugė jį pamatęs ir apgailestavo, kad Čenka negali pabūti ilgiau. Su Čenka, netgi pasiramsčiuojančiu lazdele, Alisa buvo saugesnė, negu dažniausiai būdavo.

Čenka labai galantiškai elgėsi su Klaudija, bet kalbėdamas su Džeku neužsiminė, jog ji galėtų būti gera imtynininkė; tik liūdnai tarstelėjo, kad niekada nepamirš Emos, – turėdamas omenyje ne vien tai, kad lūžęs krūtinkaulis jam visiškai ir nesugijo po to, kai Ema jį permetė per šoną.

Gatvės vaikigaliai, neturintys pinigų, ateidavo į saloną ir žiūrėdavo, kaip Alisa dirba; jie stengėsi kur nors gauti grynųjų ir apsispręsti, kokios tatuiruotės norėtų. Seni „kolekcionieriai" užbėgdavo pasipuikuoti; kai kurie, regis, sukdavo galvas, kaip galėtų racionaliau paskirstyti likusį kūno paviršių, nes nedaug odos beturėdavo dar vienai tatuiruotei. (Džekas niršdavo girdėdamas, kad Klaudija juos vadina romantikais.)

– Blogiausia, – sakydavo Alisa, – kai ištatuiruotas *beveik* visas kūnas.

Ar tiems žmonėms visada *beveik* šalta? – galvodavo Džekas. Jis negalėdavo į juos žiūrėti neįsivaizduodamas savo tėvo. Ar Viljamas Bernsas dar turi bent kiek odos paskutinei natai?

Džekas nujautė, kad Klaudija įsigeis tatuiruotės, bet apsimetė nustebęs, kai ji jam pranešė ką nusprendusi.

– Bent jau nesidaryk ten, kur matytųsi, kai vaidinsi, – tarė jis.

Alisa turėjo kilnojamąją kambario pertvarą su ratukais, panašią į širmas ligoninių pooperacinėse palatose; tais audiniu aptrauktais rėmais ji atitverdavo klientą, pageidaujantį tatuiruotės *intymioje* vietoje. Klaudija norėjo, kad tatuiruotė būtų aukštai – vidinėje dešinės šlaunies pusėje; ji pasirinko Kino skeptrą. Žinojo, jog tai Džeko itin mėgstamas piešinys, kurio reikšmė – „kad viskas būtų, kaip tu nori".

„Nė nesvajok", – kadaise atkirto Alisa Džekui, kai jis pasakė, jog tai geriausia tatuiruotė iš visų, kurias ji nusižiūrėjo dirbdama su Kinu. Bet kai tos tatuiruotės panoro Klaudija, Alisa neprieštaravo.

Mokydamasis Redinge, Džekas kurį laiką mėgavosi įspūdžiu, kurį padarydavo mokslo draugams, pasakęs, kad jo mama – *garsi* tatuiruočių meistrė. (Tarytum ta profesija būtų atrodžiusi ne tokia egzotiška, jeigu Alisa *nebūtų* garsi.) Dabar jo mama *tikrai* išgarsėjo – bent jau Karalienės gatvėje, – bet Džekas *Dukters Alisos* salone jautėsi nesmagiai, jį trikdė tas niekingumas, visiškas ištvirkimas, jo supratimu, būdingas besitatuiruojantiems žmonėms.

Tačiau kaip dar jo mama galėjo elgtis? Ji mėgino Džeką apsaugoti nuo tatuiruočių pasaulio. Aiškiai parodė, kad jis nepageidaujamas Kino salone; ir ne Alisa kalta, kad Džekas, kai juodu keliavo iš vieno Šiaurės jūros uosto į kitą, ieškodami Viljamo, galima sakyti, darbavosi kartu su ja, – išskyrus tas naktis Kopenhagoje, kai berniuką miegoti paguldydavo Mergišius Larsas.

Kaip ironiška, kad kaip tik dabar, kai Alisa, regis, didžiuojasi savo darbu – ir tuo, kad yra pati sau viršininkė nuosavame

salone, – Džekas vis labiau gėdijasi jos. Klaudija ne be reikalo Džekui dėl to priekaištavo, bet Klaudija nebuvo su juo anuomet, kai mama nuo jo nusisuko.

Negana to, Džekas dabar neleido mamos mokiniui stebėti, kaip Klaudija tatuiruojama. *Kam* tada ta širma, jei šitas vyrukas spoksos į skeptrą? Juk tatuiruotė prie pat Klaudijos *gaktos*!

Tas mokinys buvo jaunas vaikinas iš Naujosios Zelandijos. „Alisos kivis", kaip sakė ponia Oustler. Leslė jo nemėgo, nepatiko jis ir Džekui. Atkeliavęs iš Velingtono, jis Alisą išmokė kelių maoriškų gudrybių. Kaip ir kiti jauni mokiniai, šis vaikinas pas ją neturėjo būti ilgai – daugių daugiausia porą mėnesių. Paskui atvyks kitas mokinys; tai visada būdavo tatuiruotojas, iš kurio Alisa galėdavo ir pati kai ko išmokti, mokydama jį daugelio dalykų. (*Tai* tatuiravimo versle nebuvo pasikeitę.)

Gerokai prieš devintojo dešimtmečio pabaigą, dėl AIDS, visi savo darbą išmanantys tatuiruotojai Kanadoje ir Jungtinėse Valstijose jau dirbo su guminėmis pirštinėmis. Džekui buvo keista matyti mamą mūvint tas pirštines. Sanitarinės sąlygos jos salone neatrodė itin geros; bet štai ji pati, pirštinėtomis rankomis, kaip kokia gydytoja ar medicinos sesuo! Kai viskas gerai, tatuiruojant kraujas netyška.

Tačiau kai kas *Dukters Alisos* salone buvo kaip ir seniau: dažai tuose mažuose popieriniuose indeliuose, viskam naudingas vazelinas, tas savotiškas elektrinės mašinėlės adatų skleidžiamas garsas, kaip dantisto grąžto, ir badomos odos kvapas – ir kava, arbata, ir medus lipniame stiklainyje. Ir, svarbiausia, tebestūgaujantis *Bobas* – šiuo bei tuo tebesiskundžiantis, pranašaujantis pražūtį ar šiaip kažką nauja.

– Kaip ir tatuiruotės dažai, – šnekėjo Alisa, – Bobo Dilano dainos, regis, skverbiasi į odą – ir į širdį.

Skeptrą Klaudijai Alisa tatuiravo uždėjusi *It's All Over Now, Baby Blue.* Iš skausmo dantimis griežianti Klaudija turbūt negirdėjo muzikos; Džekui Klaudija paslaptinga atrodė dar ir todėl, kad neleido Bobui (nei kam nors kitam) skverbtis jai į širdį.

Kažkoks narkomanas dėjosi medaus į *kavą*; gal manė, kad ten arbata. Jo galva lingavo aukštyn žemyn, kaip tų dėmesį blaškančių prie prietaisų skydo klijuojamų žaisliukų. Jis sakėsi esąs „iš pajūrio provincijų“ – tarsi gimtasis miestas ar miestelis būtų jo išsižadėjęs, arba tiesiog iškritęs jam iš kvaišalų beveik sunaikintos atminties. Ant vieno dilbio jis turėjo ištatuiruotą pusiau žalią, pusiau raudoną omarą. Tas padaras atrodė ne visai išviręs – taigi, ko gero nevalgomas.

Bobas stūgavo:

Štai stovi našlaitis su šautuvu,
Girdi jo klyksmą. Ko lauki tu?

Į Karalienės gatvę išeinančiame lange įtaisyta *Dukters Alisos* iškaba buvo medinė, išdažyta ryškiais dažais. „Čia linksma kaip saulėtame Leite, kur niekada nešviečia saulė“, – skelbė Alisa toje spalvingoje iškaboje. Visa tai kažkodėl priminė pajūrį, tarsi *Duktė Alisa* būtų buvęs kokio laivo ar uosto pavadinimas. „*Duktė Alisa* – jūreiviškas pavadinimas“, – visada sakydavo Alisa. Žinoma, juk jį Kopenhagoje sugalvojo Tatu Olė.

Visi išvargę jūreiviai, jie grįžta namo, – dainavo Bobas Dilanas.

„Arba iriasi *čia*“, – galvojo Džekas. Jis užėjo už širmos žvilgtelėti į Klaudiją; ši nusišypsojo jam, spausdama prie šonų sugniaužtus kumščius.

– Toks skeptras – budistų simbolis, – tyliai pasakojo Alisa, o tatuiravimo adatos vis smigo iš skausmo besiraukančiai Klaudijai į šlaunį. (Džekas žinojo, kad vidinėse galūnių pusėse skausmas juntamas labiau negu išorinėse.) – Šio skeptro forma – kaip stebuklingo nemirtingumo grybo, – toliau šnekėjo Alisa.

Nemirtingumo grybo! Ką dar sugalvos? Džekas nusisuko. Tos guminės pirštinės jį nervino. Jau geriau žiūrėti į narkomaną „iš pajūrio provincijų“; atrodė, kad tas vyrukas kvaišta nuo medaus kavoje. Šįkart parvykęs į Torontą Džekas Bernsas įsitikino, jog čia niekada nebus jo tikrieji namai.

Pamiršk, ką palikai, tai neseks tau iš paskos, – dainavo Bobas – kaip visada labai autoritetingai. Bobas dažnai būdavo teisus, bet

ne šį kartą. Ilgainiui Džekas supras, kad žmogų persekioja *viskas*, ką jis paliko.

Dėl to aukštai vidinėje šlaunies pusėje ištatuiruoto skeptro Klaudija kelias likusias dienas Toronte nelabai galėjo mylėtis, be to, Džekas vis aiškiau jautė, kad pateko į jos nemalonę; ir be naujosios tatuiruotės Klaudija, ko gero, nebūtų norėjusi su juo mylėtis. (Nepadėjo ir tai, kad jie miegojo Emos lovoje.) Iš Toronto jie išvyko prieš kino festivalio uždarymo vakarą.

Džekas matė, kad Klaudija nuliūdusi; jie abu jau buvo pavargę nuo barnių dėl visokių mažmožių. Negana to, naujoji tatuiruotė Klaudijai einant trynėsi į kitą šlaunį. Poniai Oustler leidus, Klaudija pasiskolino vieną iš Emos sijonų; jis jai buvo gerokai per didelis, bet juo segėdama ji galėjo vaikščioti išsiskėtusi, tarytum su vystyklu tarp kojų.

Vėliau viską prisiminęs, Džekas padarė išvadą, kad retrospektyva kino festivalyje buvo įdomesnė negu dauguma konkursinių filmų. Vienintelis filmas, kurį Klaudija su Džeku žiūrėjo vieni, buvo Fasbinderio *Marijos Braun vedybinis gyvenimas.* Džekui tas filmas patiko.

Hana Šygula ten vaidina kareivio žmoną, kuriai puikiai sekasi Vokietijoje po karo. Žiūrėti į Haną Šygulą, kai moteris laiko suėmusi tavo penį, ganėtinai malonu. Vis dėlto, nors tai buvo pirmas ir vienintelis kartas per visą festivalį, kai Klaudija laikė Džeko penį, iškilo vienas keblumas: Džekas jau buvo matęs *Marijos Braun vedybinį gyvenimą* su Ema, būdamas keturiolikos. (Juodu tą filmą žiūrėjo Daramo kino teatre; Džekas tada pirmus metus mokėsi Ekseteryje.)

Tai, kad pasitaikė proga palyginti pojūčius, Džeką trikdė; jį apėmė nuojauta, jog dėl to, ką dabar patiria, daug kas jo gyvenime pasikeis: Džekas suprato, kad jam labiausiai patinka, kai jo penį laiko Ema. (Žinoma, jis vis dar tikėjosi, kad kada nors tai darys Mišelė Maer.)

– Čia aš, ar Hana? – sušnibždėjo jam į ausį Klaudija, pajutusi mažylio įkarštį. Bet Džekas jautė, kad mažylį pralinksmino ne

Klaudija ir ne *Fräulein Schygulla*. Jis tiesiog prisiminė, kaip Ema laikė jo penį, kai jam buvo keturiolika.

Nuo tos *Marijos Braun vedybinio gyvenimo* akimirkos Džekas žinojo, kad ir jis, ir Klaudija tik lūkuriuoja; tiesiog išgyvena visus reikiamus tarpsnius, kaip sutuoktiniai, suvokiantys, kad skyrybos jau neišvengiamos.

Juodu su Klaudija vienas nuo kito tolti pradėjo praėjusį pavasarį, kai svečiavosi Ajovoje pas Emą. Po to, pasak Klaudijos, „pokalbio apie vaikus". Dar labiau susvetimėjo nuvykę į Toronto kino festivalį. O kai keliavo atgal, reikalai visai pakriko.

Namo Džekas su Klaudija važiavo kitu keliu, negu buvo atvykę, ne pačiu geriausiu, bet tokia kelionė, šiaip ar taip, nuobodi, kad ir kuriuo keliu važiuotum. Jie nusigavo į Ontarijo provincijoje esantį Kingstoną, ties Gananoku pervažiavo tiltą per Šv. Lauryno upę ir atsidūrė Niujorko valstijoje, prie Aleksandrijos įlankos. Jungtinių Valstijų muitinėje Džekas pateikė studento vizą ir Kanados piliečio pasą. Klaudija muitininkui padavė Amerikos pasą. „Volvą" vairavo Džekas. Klaudijai buvo nelabai patogu su dar nesugijusia tatuiruote; ji nenorėjo sėstis prie vairo.

Klaudija tebesegėjo plačiu Emos sijonu; ponia Oustler primygtinai reikalavo, kad ji tą sijoną pasiimtų. „Emai, kai kitą kartą parvažiuos, jis vis tiek jau bus keliais dydžiais per mažas, – pesimistiškai pasakė Klaudijai Leslė. – Tu su juo atrodai gražiau negu Ema, – nors tau jis *gerokai* per didelis."

Beveik visą kelią Klaudija sėdėjo pasikėlusi sijoną iki pat liemens – vėdino savo kinišką skeptrą ir vis tepė jį drėkinamuoju kremu. Oda aplink tatuiruotę buvo kiek paraudusi, ir Klaudija nieko nebenorėjo girdėti apie tai, kad vidinėse galūnių pusėse ji ypač jautri.

Kai Džekas sustabdė automobilį prie pasienio posto, Klaudija, kaip ir derėjo, patempė Emos sijoną žemyn. Muitininkas nužvelgė juos nuo galvos iki kojų.

– Svečiavomės pas mano motiną, gyvenančią Toronte, – neklausiamas pasakė jam Džekas. – Dar pažiūrėjom keletą kino festivalio filmų.

– Ar ką nors vežatės iš Kanados? – paklausė muitininkas.

– Ne, – atsakė Klaudija.

– Nesivežat net kanadietiško alaus? – nusišypsojo tas vyrukas Klaudijai. Ji iš tikrųjų atrodė nuostabiai.

– Aš alaus nemėgstu, o Džekas vis žiūri, kad nesustorėtų, – tarė jam Klaudija.

– Tai neturite jokių apmuitinamų daiktų? – paklausė muitininkas Džeko, jau griežčiau.

Džekas ir pats nesuprato, kas jam užėjo. („Tiesiog panorau pakvailioti“, – vėliau teisinosi Klaudijai, bet kai ko vis dėlto nepasakė.)

Tai buvo proga pavaidinti – Džekas žvilgtelėjo į muitininką slapukišku žvilgsniu. Jis puikiai mokėjo nutaisyti tokį žvilgsnį; išmoko stebėdamas šunis, ypač bailius ir puolančius iš pasalų.

– Na... – lyg ir buvo kažką besakąs Džekas, bet nutilo ir *slapukiškai* dirstelėjo į Klaudiją. – Tas kiniškas skeptras juk neapmuitinamas, ar ne? – paklausė jos. O, kokiu žvilgsniu Klaudija jį pervėrė!

– *Kas*? – susidomėjo muitininkas.

– Skeptras. Kartais būna kaip lazda, o šis tai kaip trumpas kardas, – ėmė pasakoti Džekas. – Na, karaliaus valdžios ženklas.

– *Kiniškas?* – paklausė muitininkas. – Ar labai *senas*?

– Taip, *labai* – tiesą sakant, tai *budistų* skeptras, – paaiškino Džekas.

– Verčiau pažiūrėsiu, – tarė muitininkas.

– Tai tik tatuiruotė, – pasakė jam Klaudija. – *Tatuiruotės* juk neapmuitinamos?

Kodėl Džekas su ja taip pasielgė? Jis gi mylėjo Klaudiją – na, šiaip ar taip, ji jam *patiko*. Taip juo nusivylusios Klaudijos Džekas nebuvo matęs nuo tada, kai ji rado nuogos Emos nuotraukas; tai buvo senos nuotraukos, Emos jam atsiųstos, kai jis dar gyveno Redinge ir nuolat masturbavosi. Ema tose nuotraukose buvo tik septyniolikos metų. Ją fotografavo Šarlotė Barford. Klaudija privertė Džeką tas nuotraukas išmesti, bet vieną jis vis dėlto pasiliko.

– Norėčiau įsitikinti, kad tai tik tatuiruotė, – pasakė muitininkas Klaudijai. – Dar niekada nemačiau kiniško skeptro.

– Ar čia dirba bent viena moteris? – paklausė to vyruko Klaudija. – *Jai* galėčiau parodyti.

– Tas skeptras gana *intymioje* vietoje, – reikšmingai tarė Džekas.

– Luktelkite, – paprašė muitininkas. Jis paliko juos sėdinčius automobilyje ir nuėjo atsivesti kolegės; ten buvo kažkoks lyg ir administracinis pastatas; jame muitininkas ir pradingo.

– Elgiesi kaip mažvaikis, Džekai, – papriekaištavo Klaudija. Džekas prisiminė tą vakarą ponios Oustler namuose, kai kažką panašaus jam sakė mama.

„Pimpis, pimpis, pimpis", – buvo beuždainuojąs Džekas, bet prikando liežuvį. Muitininkas grįžo su stora juodaode moterimi. Klaudija išlipo ir su ta muitininke nuėjo į administracinį pastatą, o Džekas laukė automobilyje.

– Kodėl jūs taip padarėte? – paklausė jo muitininkas.

– Pastaruoju laiku nesutariame, – prisipažino Džekas.

– Na, *tai* tikrai padės, – tarė tas vyrukas.

Grįžusi į automobilį, Klaudija pažvelgė į Džeką nuskriaustos moters žvilgsniu ir jie keliavo toliau. Vėl važiuodamas Jungtinių Valstijų keliais Džekas kažkodėl pagyvėjo.

Kanada buvo Džeko tėvynė, jo gimtoji šalis, tačiau jis džiūgavo sugrįžęs į Ameriką, kur jautėsi geriau pritampąs. Kodėl? Argi jis ne kanadietis? Nejaugi atsiribodamas nuo motinos bei jos tatuiruočių pasaulio Džekas nusigręžė ir nuo tėvynės?

Kokius tris šimtus mylių Klaudija važiavo nepratardama nė žodžio. Ji vėl sėdėjo pasikėlusi Emos sijoną iki pat liemens, atidengusi vidinėje dešinės šlaunies pusėje ištatuiruotą kinišką skeptrą, – Džekas jį matė šnairomis žvilgčiodamas į jos kojas. Tai buvo viena iš vos kelių jo matytų tatuiruočių, kurias jam ir pačiam knietėjo pasidaryti, bet ne ant šlaunies. Jis galvojo, kurioje vietoje kada nors galbūt išsitatuiruos tokį pat kinišką skeptrą, kai Klaudija galiausiai prabilo.

Jie jau buvo Vermonte – maždaug už šimto mylių nuo namų Naujajame Hampšyre. Pastebėjusi, kad Džekas žvilgčioja jai į tarpkojį, – tiksliau sakant, į jos naujutėlį kinišką skeptrą, – Klaudija tarė:

– Pasidariau šitą suknistą tatuiruotę dėl tavęs, juk supranti.

– Suprantu, – atsakė Džekas. – Man ji *patinka*. Tikrai. – Klaudija ir pati žinojo, kad Džekui patinka ir šitoks skeptras, ir tai,

kad jis ištatuiruotas tokioje vietoje. – Gailiuosi dėl to, ką padariau pasienyje, – pridūrė Džekas. – Tikrai gailiuosi.

– Aš dėl to nebepykstu, Džekai. Kurį laiką pykau, bet dabar nebe. Man skaudžiau dėl kitko.

– O.

– Čia viskas, ką gali pasakyti?

– Tikrai gailiuosi, – pakartojo Džekas.

– Svarbu ne tik tai, kad niekada neturėsi vaikų, – šnekėjo Klaudija. – Tu ir toliau kaltinsi tėvo genus dėl to, kad negali ilgai gyventi su viena moterimi.

Dabar jau Džekas šimtą mylių važiavo nepratardamas nė žodžio. Kai tyčia nieko neatsakai pašnekovui, juk irgi savotiškai vaidini.

Netrukus Džekas tyčia neatsakė Pilkajai Šmėklai. Jos laišką gavo tuoj po to, kai su Klaudija grįžo į Naująjį Hampšyrą. Pilkoji Šmėkla tik tarp kitko užsiminė, kad Klaudija „nuostabiai graži", – ir dar pavadino ją Džeko „besispyriojančia nuotaka". Bet iš tikrųjų Pilkajai Šmėklai rūpėjo ne Klaudija ir ne Džeko nenoras turėti vaikų. Ponia Makvot Džekui parašė norėdama priminti, kad jam derėtų labiau rūpintis savo motina, į kurią jis dabar, regis, visai nekreipiąs dėmesio.

„Rūpinkis ja, Džekai", – rašė Pilkoji Šmėkla.

Ar ji nebuvo jam to sakiusi seniau? Džekas išmetė jos laišką nieko neatrašęs. Vėliau, sužinojęs, kad ponia Makvot mirė, Džekas vis galvojo, ar tuomet nujautė, kad ji mirs. Jis ne tik kad nepradėjo labiau rūpintis savo motina; galėjai pamanyti, jog į Pilkosios Šmėklos laišką jis neatsakė žinodamas, kad ji nebeilgai gyvens – kad, galima sakyti, jau baigia dienas, – o kai jos nebebus, nutils ir jo sąžinės balsas.

Daramas jau buvo vos už kelių mylių, nebetoli ir Klaudijos butas Niumarkete, kai Klaudija nutraukė tylą:

– Velniai tave griebtų, Džekai, – pasakė. – Kai numirsiu, aš tau vaidensiuos – perspėju. O gal ir *anksčiau*, dar būdama gyva.

Na, Džekas Bernsas buvo aktorius – turėjo suprasti, jog tai baigiamieji žodžiai. Turėjo geriau įsidėmėti tą Klaudijos perspėjimą.

20

Du kanadiečiai angelų mieste

Nors Džekas su Klaudija vis labiau tolo vienas nuo kito, jie dar dvejus metus gyveno kartu, kol baigė Naujojo Hampšyro universitetą. Laikėsi drauge ne tik iš inercijos; kaip būsimi aktoriai, jie pratinosi slėpti jausmus. Daug ko neatskleisdami, mokėsi vienas iš kito. Abu buvo tarsi pastabūs, bet tylūs slapčiausių minčių, nematomų būdo bruožų sergėtojai.

Kitą vasarą, po kelionės į Torontą, jie vėl įsidarbino gastroliuojančiame teatre, šį kartą Kodo kyšulyje. Trupei vadovavo homoseksualus režisierius, kuris Džekui labai patiko. Brunas Litkinsas buvo aukštas, gracingas vyriškis, tiesiog *nardantis* scenoje; jis nuolat mosuodavo savo ilgomis rankomis – atrodydavo kaip garnys, energingai, bet nelabai vykusiai mokantis kitus, mažesnius, paukščius skraidyti.

Brunas Litkinsas laikėsi nuomonės, kad iš miuziklo, sukurto pagal kokią nors pjesę arba romaną, gali daryti ką panorėjęs, – kaskart vis kitaip, šokiruojamai, jį interpretuoti. Originalaus teksto jis gal ir nebūtų drįsęs kraipyti, bet jeigu kažkas pagal tą kūrinį būdavo parašęs miuziklą, Brunas jausdavosi galįs toliau jau kaip tinkamas keisti ir siužetą, ir veikėjus.

Paskelbęs, kad renkasi aktorius *Paryžiaus katedros kupriui*, – Klaudija labai norėjo tame spektaklyje vaidinti gražiąją čigonę

Esmeraldą, – Brunas Litkinsas pridūrė, kad *jo* Esmeralda bus gražuolis *transvestitas*, išlaisvinsiantis kapitono Febo širdyje rusenantį homoseksualumą – tarsi liepsną, kuriai reikia oro. Esmeralda, ta vyriškosios lyties Paryžiaus čigonų karalienė, *jėga* išvilksianti besislapstantį homoseksualų kapitoną į dienos šviesą. Ji – deguonis, kurio kapitonas Febas turi įkvėpti, kad pabustų ir susivoktų esąs gėjus!

Nuodėmingasis tėvas Frolo, kuris iš pradžių manosi mylįs Esmeraldą, vėliau nori, kad jai būtų įvykdyta mirties bausmė, – ne tik todėl, kad Esmeralda jo nemyli, bet ir dėl to, kad ji – *vyras*. (Tėvas Frolo – prancūzų homofobas.) Kvazimodas, irgi įsimylėjęs Esmeraldą, galiausiai pajunta *palengvėjimą*, matydamas, kad Esmeralda myli kapitoną Febą.

– Tai geresnė istorija, – pareiškė Brunas Litkinsas apstulbusiai trupei, – nes Kvazimodas nesigraužia, atiduodamas Esmeraldą tam kareiviui.

(Kvazimodas kuprotas, bet ne iškrypėlis.)

– Ką pasakytų Viktoras Hugo? – baisėjosi Klaudija. Vargšė Klaudija matė, kad negaus trokštamo vaidmens; bent jau scenoje, Džekas Bernsas atrodė gimęs būti transvestitu Esmeralda.

– Tegu žiūrovai *spėlioja*! – šnekėjo Brunas Litkinsas, plasnodamas ilgomis rankomis. – Ar Esmeralda moteris, ar vyras? Priverskite juos *spėlioti*!

Ten, žinoma, buvo ir kita graži čigonė – nužudytoji Kvazimodo motina – nedidelis, bet jaudinantis vaidmuo. Be to, tas teatras vasarą Kodo kyšulyje rodė ir keletą kitokių spektaklių – ne vien naujoviškai, gėjų maniera interpretuojamus miuziklus. Klaudijai atiteko ir keli svarbesni vaidmenys. Ji vaidino Salomėją Bruno Litkinso pastatytoje Oskaro Vaildo pjesėje – Brunas garbino Vaildą ir nenorėjo keisti nė vieno jo parašyto įmantraus žodžio. Klaudija buvo labai seksuali Salomėja. Tas absurdiškas septynių skraisčių šokis kvailai atrodė dėl Vaildo, ne dėl Klaudijos kaltės, – nors jai reikėjo daug grimo, kad paslėptų vidinėje dešinės šlaunies pusėje ištatuiruotą kinišką skeptrą. (Kitaip žiūrovai, ko gero, būtų sukę galvas, kas ten, – gal koks apgamas, ar žaizda.)

Džekas *Salomėjoje* vaidino ne tokį reikšmingą vaidmenį – pranašo Johanano, šauniojo Jono Krikštytojo, kurio nukirstą

galvą bučiuoja Salomėja. Tai bent bučinys! (Džekas klūpojo po stalu su išpjauta skyle galvai; staltiesė dengė jį visą, ne tik pasistojusį jo penį.) Tačiau jo santykiai su Klaudija jau buvo pašliję; netgi tas bučinys negalėjo jų vėl suartinti.)

Vaidindami gėjiškoje *Paryžiaus katedros kupriaus* versijoje, jie tik dar labiau nutolo vienas nuo kito. Vėliau, žvelgdamas į praeitį, Džekas Klaudijos nesmerkė dėl atsitiktinio pasimylėjimo su patraukliu aktoriumi, vaidinusiu homoseksualų kapitoną Febą, tačiau tuo laiku jam atrodė, kad ji labai nusikalto. (Džekas suprato, jog Klaudija turėjo teisę jam atkeršyti už tai, kad jis pavasarį ją apgaudinėjo su tango mokytoja.)

Klaudijai nepasisekė. Aktorius, vaidinęs kapitoną Febą, ją *ir Džeką* apkrėtė gonorėja. Kitaip Džekas ir nebūtų sužinojęs apie tą jos meilės ryšį, nebent Klaudija po kurio laiko būtų jam papasakojusi, – bet kadangi Klaudija nuolat visiems akiplėšiškai meluodavo sakydama, kiek jai metų, Džekas neturėjo pagrindo manyti, kad ji kada nors būtų jam atskleidusi savo paslaptį. Ją išdavė kapitono gonorėja.

Savaime suprantama, Džekas apsimesdavo, kad jam skauda labiau, negu iš tikrųjų skaudėdavo, – šlapindamasis krisdavo ant kelių ir rėkdavo visa gerkle, o Klaudija iš miegamojo šaukdavo: „Atsiprašau, atsiprašau, *atsiprašau*!“

Bruno nuostabiai surežisuotoje scenoje, kur transvestitą Esmeraldą vaidinantis Džekas kapitonui Febui prisipažįsta iš tiesų žemiau juosmens esąs vyras, Džekas dainuoja iš visos širdies, o Febas čia leidžiasi gundomas, čia atsitraukia. (Tas mulkis kapitonas geidžia Džeko, bet vis dar mano, kad Džekas yra *mergina*, – todėl ir spyriojasi.)

Džekas sučiumpa kapitono ranką ir prideda ją prie vienos iš savo netikrų krūtų; Febas neatrodo labai nustebęs. Džekas griebia kitą kapitono ranką ir prispaudžia sau prie praskiepo; Febas priblokštas žvelgia į žiūrovus, o Džekas kažką šnibžda jam į ausį. Paskui jie abu dainuoja Bruno Litkinso specialiai šiai gėjiškai *Paryžiaus katedros kupriaus* versijai parašytą dainą – „Toks pat kaip aš, mielasis“, pagal Dilano *It Ain't Me, Babe* melodiją. (Džekas mokėjo nemažai Bobo dainų; taigi dainavo puikiai.)

Tačiau tą vakarą, kai Džekas buvo ką tik sužinojęs, kad serga gonorėja, – kai Klaudija buvo ką tik prisipažinusi, kas ją apkrėtė, – Džekas *iš tikrųjų* turėjo ką pasakyti kapitonui Febui į ausį, prisispaudęs jo ranką prie pimpalo.

– Ačiū už *triperį*, mielasis, – pašnibždėjo Džekas.

Febas kiekvieną vakarą gana išraiškingai žvelgdavo į žiūrovus – dažnai kildavo ovacijos. Šitoks tiesą suvokusio žmogaus žvilgsnis – Esmeralda turi *penį*! Žiūrovai, be abejo, tai jau žinodavo. Džeko vaidinama Esmeralda jau būdavo parodžiusi tėvui Frolo, tikėdamasi, kad jis liausis prie jos lindęs, – nė nenujausdama, jog Frolo taip *jautriai* reaguos ir ims reikalauti, kad ji būtų pakarta!

Tačiau tą įsimintiną vakarą, kai kapitonas Febas užčiuopė Esmeraldos penį ir Esmeraldą vaidinantis Džekas Febui padėkojo už triperį, viskas buvo ypač įspūdinga. *Tą* vakarą gražusis kareivis savo žvilgsniu pertraukė vaidinimą; visi žiūrovai spontaniškai pašoko ant kojų ir kokią minutę, ar netgi ilgiau, stovėdami plojo kapitonui Febui.

– Gal truputėlį *persistengei*, Febai, – po spektaklio pasakė tam aktoriui Brunas Litkinsas.

Džekas tik pažvelgė į kapitoną meiliausiu transvestito Esmeraldos žvilgsniu. Febas žinojo, kad Džekas galėtų sumalti jį į miltus, jei norėtų.

Tiesą sakant, Džekas buvo dėkingas kapitonui Febui už tai, kad per jį Klaudija pasijuto nusikaltusi; Febo dėka Džekas jautėsi šiek tiek *mažiau* kaltas dėl to, kad juodu su Klaudija tolsta vienas nuo kito.

Dar kitą vasarą, baigę Naujojo Hampšyro universitetą, Džekas su Klaudija galutinai išsiskyrė. Klaudija pasirinko magistrantūrą – tolesnes teatro meno studijas viename iš Didžiojo Dešimtuko universitetų. (Džekas tyčia nesistengė atsiminti kuriame.) Jiems abiem tą vasarą atrodė, kad bus geriau, jei šįkart įsidarbins ne tame pačiame teatre. Klaudija dalyvavo kažkokiame Šekspyro festivalyje Naujajame Džersyje. Džekas vaidino spektakliuose *Gražuolė ir Pabaisa* bei *Piteris Penas ir Vendė* vaikų teatro studijoje Kembridže, Masačusetso valstijoje.

Gal jis ir ilgėjosi buvusio draugo Nojaus Rozeno, – arba jau negrįžtamai prarastos Nojaus sesers Lėjos, – bet jam buvo malonu prisiminti užsienio filmus, matytus kino teatruose Harvardo aikštėje. Vasara su subtitrais – ir vaikai bei jaunos jų motinos žiūrovų salėje – buvo kaip tik tai, ko Džekui reikėjo.

Klaudija nustebo – ir jei tai nebuvo *iš tikrųjų* paskutiniai jos Džekui pasakyti žodžiai, tai bent jau paskutiniai, kuriuos jis įsiminė:

– Kodėl nusprendei vaidinti *vaikams*? Juk tu nenori vaikų.

Džekas vaidino Pabaisą, o Gražuolė buvo vyresnė moteris, viena iš vaikų teatro studijos įkūrėjų; ji ir priėmė Džeką į darbą. Taip, jis su ja miegojo – jų romanas truko visą vasarą, nė dienos ilgiau. Ta moteris buvo gerokai per sena, kad vaidintų Džeko – Piterio Peno – draugę Vendę, bet kaip ponia Darling, Vendės mama, atrodė jaunoka. (Įsivaizduokite Piterį Peną, dulkinantį Vendės *mamą*, kad ir vieną vasarą.)

Džekas turėjo arba stoti į magistrantūrą ir mokytis toliau, arba susirasti nuolatinį darbą – ir gauti žaliąją kortelę, – jei nenorėjo grįžti į Kanadą, o jis tikrai nenorėjo. Jį vėl išgelbėjo Ema. Ji, jau prieš dvejus metus išvykusi iš Ajovos, dabar gyveno Los Andžele ir rašė savo pirmąjį romaną, nors tai skambėjo kaip loginis prieštaravimas. Kas gi važiuoja į Los Andželą rašyti *romano*? Bet Ema visada buvo atžagarė.

Ji dirbo vienoje iš kino studijų – recenzavo scenarijus; kaip ir Džekas, Ema tebebuvo Kanados pilietė, turėjo tik Kanados pasą, bet jau buvo gavusi žaliąją kortelę. Jos darbas – scenarijų skaitymas – atrodė panašesnis į ankstesnį scenaristės darbą, kurį Ema vienerius metus dirbo Niujorko televizijoje, negu į tai, kam ji rengėsi Ajovos universiteto Rašytojų studijoje. Taigi Ema rašė romaną, pasak jos pačios, norėdama atsigriebti už laiką, kurį praleido veltui, studijuodama kino meną, – ir tuo pat metu, jos žodžiais tariant, dirbo priešui, mokančiam jai atlyginimą.

Kodėl jam neatsikrausčius gyventi kartu su ja? – pasiūlė Ema Džekui. Ji surasianti jam kokį nors darbą kine. „Čia yra gražių vaikinų, pupuli, – konkurencija bus didesnė negu Toronte. Bet gražuolių, sugebančių vaidinti taip gerai kaip tu, ne per daugiausia."

Taigi toks ir buvo Džeko tolesnių veiksmų planas, jeigu jis apskritai jį turėjo. Teatras jam nusibodo – ir nieko keista, kai pagalvoji apie visus tuos miuziklus. Na ir kas, kad paskutinį kartą teatro scenoje Džekas vaidino Piterį Peną, išsivedantį Vendę Darling ir jos brolius į Niekados šalį, – o paryčiais, spektakliui seniai pasibaigus, dulkino Vendės mamą, ponią Darling.

„Ką pasakytų Dž. M. Baris?" – tikriausiai būtų pasibaisėjusi Klaudija, jei būtų tai žinojusi. Džekas nuliūsdavo, prisiminęs Klaudiją.

Los Andželas, kaip Džekas netrukus pats pamatė, ypatingas tuo, kad tu jam nedarai jokio įspūdžio, – nors ir kas būtum. Tas miestas tarytum sako, kad anksčiau ar vėliau ateis atpildo diena; išskirtinumas po truputį blėsta. Bet Džekas Bernsas, pirmą kartą atvykęs į Los Andželą, nesisukiojo aukštosiose sferose – jis dar nebuvo įžymus. Tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt septintųjų rudenį, kai jis apsigyveno su Ema, artimiausias orientyras, simbolizuojantis įvairias ateities linksmybes, buvo tas akinantis galimybių laukas – Santa Monikos prieplauka.

Džekui su Ema svarbiausia buvo tai, kad jie kvėpuoja šiltu Ramiojo vandenyno pakrantės oru; na ir kas, kad traukia į plaučius virš vandenyno tvyrantį smogą. Jie vėl gyveno kartu – ne Toronte, ir ne su savo motinomis.

Dvidešimt devynerių metų Ema atrodė gerokai vyresnė. Visi jos draugai ir pažįstami aiškiai matė, kad ji nuolat kovoja su antsvoriu, bet dar labiau jai kenkė kita, vidinė kova; vis kintantys jos siekiai kirtosi su nežmonišku ryžtu ir užsispyrimu. Kad Ema baisi nenuorama, buvo akivaizdu, bet netgi Džekas (ir net pati Ema) nesuprato, kad kažkas jai iš tikrųjų labai negerai.

Džekui niekada nesisekė su skaičiais. Gyvendamas su Ema Los Andžele, jis niekaip negalėjo įsiminti, kiek jie moka nuomos ir kelintą mėnesio dieną reikia sumokėti.

– Tu nekoks matematikas, meiluti, bet kam tau ką skaičiuoti? Juk būsi aktorius!

Šventos Hildos mokykloje Džekui reikėdavo, kad prie jo pasilenktų panelė Vurc, – užuot mokęsis matematikos, jis įkvėpdavo jos kvepalų. Ir nors ponia Makvot jam tikrai padėjo, netgi daugiau negu panelė Vurc, skaičiuoti jis taip ir neišmoko.

Redinge algebros uždavinius su Džeku spręsdavo ponia Adkins – moteris, kuri rengė jį senais savo drabužiais ir taip keistai, nuolankiai su juo mylėdavosi. (Ponia Adkins kiekvieną kartą nusirengdavo tarsi ketindama tuoj pat nusiskandinti Nezinskoto upėje, ar bent jau galvodama apie tą būsimą nykiausią savo gyvenimo akimirką.)

– Neturėtum skaičiuoti daugiau negu iki dešimties, – kartą įspėjo Džeką Nojus Rozenas.

Ponas Vorenas, Džeko konsultantas Ekseteryje, buvo malonesnis, bet nusiteikęs taip pat pesimistiškai.

– Patarčiau tau, Džekai, niekada nepasikliauti savo gebėjimu vertinti ką nors *skaičiais*.

Džekas Bernsas Los Andžele gyveno šešiolika metų. Jam patiko nuolat visur važinėti automobiliu. Iš pradžių jis su Ema nuomojosi pusę žiurkių apgraužto dviejų butų namo Venecijoje*. Tas namas buvo Vindvord** alėjoje, pavėjui nuo sušio restorano, stovinčio prie Vindvord alėjos ir Mein gatvės sankryžos, – tiksliau sakant, pavėjui nuo to restorano šiukšlių konteinerio. „Hama sušis“ atrodė geras restoranas. Ema su Džeku dažnai ten valgydavo. Žuvis būdavo tikrai šviežia, bet jos atliekos šiukšlių konteineryje, deja, nelabai.

Pirmoji Džeko mergina Los Andžele buvo padavėja, su kuria jis susipažino „Hama sušyje“. Ji su keliomis draugėmis gyveno sausakimšame name vienoje iš mažų gatvelių šalia Oušen Frant bulvaro – Aštuonioliktoje, Devynioliktoje ar Dvidešimtoje alėjoje. Džekas neįsiminė numerio. Vieną vakarą jis užėjo ne į tą namą, gal netgi ne toje alėjoje. Kai paspaudė durų skambutį, būrys merginų apsidžiaugusios pasikvietė jį į vidų, bet jo padavėjos tarp jų nebuvo. Kol suvokė, kad čia ne tos merginos, Dže-

* Taip pavadintas vienas iš Los Andželo priemiesčių. (*Vert. past.*)

** Windward – priešvėjinis (*angl.*).

kas spėjo susipažinti su viena iš jų, jį dominančia labiau negu ta sušio padavėja. Skaičiai jį vėl išvedė iš kelio.

– Gal tu nešiokis skaičiuotuvą, – patarė jam Ema, – ar bent jau viską užsirašinėk.

Džekui patiko Venecija – paplūdimys, sporto klubai, visa ta per daug į akis nekrintanti netvarka. Ema, nusvilusi Goldo sporto klube, – ji ten susipažino su kultūristu, kuris ją sumušė, – nupirko Pasaulio sporto klubo nario bilietus sau ir Džekui; ji sakė, kad jai labai patinka gorila, nupiešta ant Pasaulio sporto klubo trumparankovių ir berankovių marškinėlių. Didžiulė gorila, stovinti ant Žemės rutulio, didelio kaip paplūdimio sviedinys, su štanga gauruotose letenose, – ta štanga turėjo sverti tris ar keturis šimtus svarų, bet vis tiek buvo neaišku, kodėl ji išlinkusi.

Berankoviai Pasaulio sporto klubo marškinėliai buvo su giliomis apskritomis iškirptėmis ir taip pat plačiai iškirptomis pažastimis. Moterys jais nevilkėdavo – bent jau tokiais, kokių prisipirko Ema. Ji išsirinko pilkus treniruočių marškinėlius su dienos šviesoje švytinčiu oranžiniu užrašu. Tie marškinėliai beveik nedengė tarpo tarp krūtų, be to, Emos krūtys kartais išsprūsdavo pro šonus, tačiau ji tais Pasaulio sporto klubo marškinėliais vilkėdavo tik vietoj naktinių arba kai rašydavo.

Ema su Džeku nuomojamame bute turėjo atskirus miegamuosius, bet dažniausiai, kai neidavo į pasimatymus ir nieko neparsivesdavo, nakvodavo vienoje lovoje – nieko tokio nedarydami. Ema laikydavo rankoje Džeko penį, kol kuris nors iš jų užmigdavo, – na, jei abu atsiguldavo tuo pat laiku, o taip būdavo nedažnai. Kartais Džekas liesdavo Emos krūtis, ir viskas. Jis nė sykio nesimasturbavo gulėdamas su ja.

Ema su Džeku kadaise turėjo progą; berods abiem tai buvo aišku be žodžių. Ema išmokė Džeką smaukytis; netgi patarė įsivaizduoti ją, kai tai darys. Tačiau tik tam, kad Džekas lengviau ištvertų parengiamojoje mokykloje, Redinge; ir nors ji atsiuntė jam nuotraukų, kuriose buvo nuoga, – ir jis vieną jai nežinant tebeturėjo, – Los Andžele jie abu suprato, kad yra daugiau negu draugai, ir tikrai ne tokie kaip kiti broliai ir seserys, bet *ne meilužiai.* (Na ir kas, kad Ema kartais laiko suėmusi jo penį, – ir jie dažnai nusirengia būdami kartu, berods nė kiek nedvejodami.)

Ema susipažino su kitu kultūristu – dabar jau Pasaulio sporto klube – ir jis jos nesumušė. Jis dirbo padavėju Stano restorane, prie Rouz ir Mein gatvių sankryžos.

Stano restoranas buvo vienas iš tų, kurie Venecijoje ilgai neišsilaikė. Jo padavėjai sukosi ne taip vikriai kaip jų kolegos Niujorko didkepsnių restoranuose, tokiuose kaip Smito ir Volenskio, be to, prie kepsnių, žlėgtainių ir Meino omarų, – tai buvo viskas, ką jie patiekdavo, – nelabai tiko baltos staltiesės; tačiau padavėjai vilkėjo baltais marškiniais paraitytomis rankovėmis, be kaklaraiščių, ir ryšėjo baltas krakmolytas prijuostes, su kuriomis atrodė tarsi mėsininkai, dar neprisilietę prie mėsos. Sunku jaustis už visus pranašesniam, kai dirbi kepsninėje, bet Stano padavėjai (moterys ten maisto nenešiojo) buvo įpratę elgtis išdidžiai, tarytum gimę su tomis baltomis prijuostėmis – be jokio kraujo praliejimo, kad ir kaip keista.

Emos pažįstamas Stano padavėjas buvo vardu Džordžijus, o gal Gvidas; gulėdamas jis galėjo išspausti tris šimtus svarų. Emai pavyko jį įtikinti, kad Džekas – prityręs padavėjas, ir tas Džordžijus, arba Gvidas, kad ir nenoriai, supažindino Džeką su Donaldu, Stano metrdoteliu – bauginamai pasipūtusiu tipu, vadovaujančiu visiems padavėjams.

Džekas, žinoma, dar nebuvo dirbęs padavėju, bet Ema sumaniai pataisė pono Ramzio Džekui, kaip aktoriui, parašytą rekomendaciją, kurioje buvo vis užsimenama apie jo „didžiulį potencialą“. Studijoje Vakarų Holivude, kur Ema kiekvieną rytą nuveždavo savo pastabas ir pasiimdavo glėbį naujų scenarijų, – ji perskaitydavo ir recenzuodavo tris ar keturis per dieną, – buvo daugybė puikiausių kopijavimo įrenginių, per kuriuos Ema apsukriai perleido paredaguotą pono Ramzio rekomendaciją.

Vietoj žodžio „aktorius“ ji visur įrašė „padavėjas“; o dėl suminėtų pjesių bei inscenizacijų (ir netgi miuziklų), tai nieko apie tokius dalykus nenutuokiantis amerikietis turėjo pamanyti, jog tai prašmatnių Toronto restoranų pavadinimai; ponas Ramzis liaupsino Džeko juose parodytą „meistriškumą“ – Ema tą daug sykių pakartotą žodį paliko, tik keliose vietose pakeitė jį prieveiksmiu.

Taigi Džekas viską „meistriškai“ atliko „Paštu užsisakytos nuotakos“ užkandinėje (ir restorane, kurio pavadinimas buvo „Šiaurės Vakarų teritorijos“), paskui tokį pat „meistriškumą“ rodė kažkokių D'Erbervilių restorane, tikriausiai prancūzų, ir keliuose garsiuose Jungtinių Valstijų šiaurės rytuose esančiuose restoranuose, tokiuose kaip „Paryžiaus katedra“ bei Piterio ir Vendės užeigos namai, – ir dar kažkokiame, turbūt ispaniškame, Bernardos Albos restoranėlyje.

Pono Ramzio – tikriau sakant, Šventos Hildos mokyklos – firminį blanką, kuriame buvo parašyta, kad jis yra Anglų kalbos ir dramos meno katedros vedėjas, Ema nežymiai patobulino: ponas Ramzis tapo labai keistai, religiškai, pavadinto viešbučio bei restorano administratoriumi. Įžanginėje rekomendacijos dalyje ponas Ramzis rašė, jog ta įstaiga (jis, žinoma, turėjo omenyje Šventos Hildos mokyklą) „viena iš geriausių Toronte“.

Tačiau Donaldas buvo beširdis šiknius – tikras pragaro metrdotelis.

– Kai manęs kas prašo patarti, kuriame Toronto viešbutyje reikėtų apsistoti, kad būtų geras restoranas, visada rekomenduoju „Four Seasons“, – pasakė jis Džekui. Paskui liepė per porą minučių įsiminti specialių tos dienos patiekalų pavadinimus.

– Per dešimt minučių galiu iškalti visą meniu, – patikino jį Džekas.

Bet Donaldas jam neleido pasireikšti. Vėliau tas metrdotelis Džordžijui, arba Gvidui, prisipažino, kad jį suerzino Džeko laikysena. Jo nuomone, Džekas esąs „per Naująjį Hampšyrą atsibeldęs Toronto stuobrys“, – bent jau taip pasakojo Džordžijus, arba Gvidas. Džekas ir pats jau buvo nusprendęs, kad nenorėtų dirbti padavėju, – juo labiau tokioje pasipūtėlių *kepsninėje*. Bet kai Donaldas jam pasiūlė patarnautojo, statančio į aikštelę klientų automobilius, vietą, Džekas sutiko. Jis buvo geras vairuotojas.

Negalima sakyti, jog Ema manė, kad tas darbas jam per prastas; ji tam nepritarė politiniu požiūriu.

– *Tu* neturėtum statyti automobilių, pupuli. Juk anglų kalba tau gimtoji. Atimsi darbą iš kokio vargšo nelegalaus imigranto.

Bet Džordžijus, arba Gvidas, regis, lengviau atsiduso. Jis nenorėjo, kad Džekas dirbtų padavėju Stano restorane. Pakanka-

mai nervinosi jau vien dėl to, kad Džekas gyvena su Ema, nors Ema jam daugybę kartų sakė, jog su Džeku nesimyli. (Džekas niekaip nesuprato, kas yra tam Džordžijui, arba Gvidui. Kaip vaikinas, išspaudžiantis trijų šimtų svarų štangą, gali jaustis *toks* nesaugus?)

Automobilių statytoju Džekas dirbo neilgai; buvo išmestas tą patį vakarą – tiesą sakant, taip ir nepastatė į aikštelę nė vieno automobilio.

Tai buvo sidabro spalvos „Audi" su pilkšva oda aptrauktomis sėdynėmis, o Džekui raktelius mestelėjęs jaunas vyrukas, iš pažiūros lyg ir pretenduojantis į menininkus, atrodė susikivirčijęs su savo jauna taip pat ganėtinai pretenzingos išvaizdos žmona – arba drauge; apie tai Džekas ir galvojo, kai staiga, jam dar nespėjus pervažiuoti kvartalo, ant galinės sėdynės atsisėdo maža mergaitė. Ašarotas jos veidukas tarsi įrėmintas atsispindėjo užpakalinio vaizdo veidrodėlyje. Jai galėjo būti ketveri, daugiausia penkeri, bet ji sėdėjo tiesiog ant sėdynės, o ne paaukštintoje vaiko kėdutėje. Buvo aišku, kad galinė automobilio sėdynė tą vakarą turėjo būti jos lova, nes mergaitė vilkėjo pižama ir spaudė prie krūtinės savo antklodėlę bei meškiuką. Džekas pastebėjo ir pagalvę, atremtą į porankį dešinėje galinės sėdynės pusėje; vaiko kėdutė buvo ant grindų, numesta ten, kad nekliūtų.

– Statysi į garažą, ar lauke? – paklausė Džeko mažoji mergaitė, šluostydamasi nosį pižamos rankove.

– Negali likti automobilyje, – pasakė jai Džekas. Jis sustabdė „Audi" ir įjungė avarines šviesas; ta mergaitė jį kaip reikiant išgąsdino, jam daužėsi širdis.

– Aš nemoku gražiai elgtis, todėl nevalgau suaugusiųjų restorane, – tarė mažylė.

Džekas nežinojo, ką daryti. Gal ta jauna, pretenzinga pora kaip tik todėl ir kivirčijosi, kad vienas iš jų nusprendė palikti mergaitę ant galinės sėdynės? Vargu. Buvo matyti, kad mažylė nuolat šitaip paliekama.

– Man labiau patinka garažuose negu lauke, – paaiškino ji. – Tuoj bus tamsu, – pridūrė.

Džekas važiavo Mein gatve iki Vindvord alėjos, kur kažkokia triukšmadarių – šėlstančių nevedusių vaikinų – šutvė, nors

buvo dar tik pavakarys, jau grūdosi prie „Hama sušio", laukė staliukų. Jis paliko „Audi" kelkraštyje, neišjungęs variklio, ir paspaudė skambutį prie jųdviejų su Ema nuomojamos aptriušusio namo pusės durų; paskui grįžo prie automobilio. Nė akimirką neišleido mažylės iš akių.

– Čia ir pastatysi? – paklausė mergaitė.

– Nepaliksiu tavęs vienos, niekur, – pasakė jai Džekas.

Ema atidarė duris ir išėjo ant šaligatvio; ji vilkėjo vienus iš mėgstamų berankovių Pasaulio sporto klubo marškinėlių, daugiau nieko. Kadangi atrodė suirzusi labiau negu paprastai, Džekas suprato, kad ji rašė savo romaną.

– Graži mašinytė, meiluti. Atiteko tau su vaiku?

Džekas Emai paaiškino, į kokią padėtį pakliuvo, o mažoji mergaitė stebėjo juos, tebesėdėdama ant galinės sėdynės. Ji tikriausiai dar nebuvo mačiusi nieko panašaus į Emą su berankoviais Pasaulio sporto klubo marškinėliais.

– Juk sakiau – neturėtum statyti automobilių, – papriekaištavo Ema. Ji žiūrėjo į mažylę. – Aš tau ne kokia auklė, Džekai.

– Dažniausiai miegu ant grindų, jei manau, kad ant sėdynės kas nors gali pamatyti, – tarė mergaitė.

Tas „dažniausiai" padėjo Džekui apsispręsti – ir dar tai, ką Ema pasakė prieš grįždama į vidų toliau rašyti turbūt vienos iš tūžmingiausių savo romano pastraipų.

– Nieko gero nebus iš šito darbo, pupuli.

Džekas pasodino mažąją mergaitę galinės sėdynės viduryje ir apjuosė saugos diržu, nes niekaip nesusigaudė, kaip pritvirtinama ta idiotiška vaiko kėdutė.

– Tikriausiai sunku suprasti, kai neturi vaikų, – atlaidžiai tarė mergaitė. Jos vardas buvo Lusė. – Man beveik penkeri, – pridūrė.

Grįžęs į Rouz ir Mein gatvių sankryžą, Džekas sustojo prie šaligatvio krašto priešais Stano restoraną; jo kolegos nustebo jį pamatę.

– *¿Que pasa?* – paklausė Robertas, kai Džekas padavė jam raktelius.

– Šito į aikštelę geriau kol kas nestatyk, – pasakė jam Džekas, vesdamas Lusę į restoraną. Ji norėjo neštis antklodėlę ir meškiuką, o pagalvę palikti; Džekas neprieštaravo.

Tas šiknius metrdotelis, Donaldas, stovėjo prie savo stalo, tarsi kunigas sakykloje, pasidėjęs išankstinių užsakymų žurnalą – nelyginant kokią Bibliją. Lusė, matydama tiek žmonių, pasiprašė ant rankų, ir Džekas ją paėmė.

– *Dabar* tai tikrai pakliūsim į bėdą, – pašnibždėjo mažylė jam į ausį.

– Tau nieko nebus, Luse, – ramino ją Džekas. – Į bėdą pakliūsiu tik aš.

– Jau pakliuvai, Bernsai, – tarė Donaldas, bet Džekas praėjo pro jį ir įžengė į restoraną. Lusė savo tėvus pamatė pirmiau negu Džekas. Buvo dar ne vėlu, lauke švelni prieblanda; dar ne visi staliukai užimti. (Gal Stano restorane visada likdavo laisvų staliukų.)

Lusės mama pašoko nuo kėdės ir pasitiko juos pusiaukelėje, nespėjusius prieiti prie staliuko.

– Kažkas negerai? – paklausė ji Džeko. Tai bent klausimas! O moterys (ne tik Klaudija) dar pykdavo ant Džeko, kai jis prisipažindavo nesąs pasirengęs turėti vaikų!

– Jūs kai ką pamiršote, – pasakė Džekas pretenzingajai mamytei. – Palikote Lusę automobilyje. – Moteris tik spoksojo į jį, bet Lusė ištiesė rankutes, ir mama paėmė ją iš Džeko – su visa antklodėle bei meškiuku.

Džekas tikėjosi, kad tuo viskas ir baigsis, tačiau Donaldas, tas pragaro metrdotelis, neleido jam išeiti.

– Tronte nėra jokios Šventos Hildos – nei viešbučio, nei restorano, – sušnypštė, – nei jokios „Paštu užsisakytos nuotakos“ užkandinės...

– Vadinasi, jūs iš Toronto, – pertraukė jį Džekas. Sakydamas „Tronte“, Donaldas išsidavė. Džekas turėjo suprasti. Donaldas – vienas iš daugybės slapukų kanadiečių, Los Andžele dirbančių padavėjais.

Savaime suprantama, į menininkus pretenduojantis niekam tikęs tėvelis irgi nenorėjo Džeko išleisti iš Stano kepsninės nepridėjęs savo trigrašio.

– Pasirūpinsiu, kad tave išmestų, gražuolėli, – pasakė tas vyrukas.

– Bus malonu netekti tokio darbo, – atšovė Džekas; jam dingtelėjo, kad reikėtų įsiminti šiuos žodžius.

Džordžijus, arba Gvidas, sukinėjosi aplinkui – taip grakščiai ir nepastebimai, kaip tik gali kultūristas, išspaudžiantis trijų šimtų svarų štangą.

– Geriau jau dink iš čia, Džekai, – patarė jis.

– Kaip tik tai ir darau, – atsakė Džekas.

Jis buvo prie pat išankstinių užsakymų stalo, kai pastebėjo ten stovintį telefoną; jau norėjo skambinti 911 ir pranešti apie vaiko nepriežiūrą, bet apsigalvojo. Džekas nežinojo to sidabrinio „Audi" numerio. Turės jį užsirašyti, kad nepamirštų, – vėl nelemti skaičiai.

Tačiau niekam tikęs tėtušis atrodė pernelyg įsiutęs, kad leistų Džekui išeiti. Jis žengė į priekį, užtvėrė kelią; tai buvo vidutinio ūgio vaikinas, jo smakras – maždaug Džeko akių aukštyje. Džekas laukė, kol tas vyrukas pirmas jį palies. Kai šis griebė Džeką už pečių, Džekas šiek tiek atsitraukė, ir jaunasis tėvelis trūktelėjo jį prie savęs. Džekas nesipriešino – galva trenkėsi užpuolikui į lūpas. Nesmarkiai, bet tas vaikinas apsikraujavo kaip reikiant.

– Paskambinsiu 911, kai tik grįšiu namo, – šūktelėjo Džekas Džordžijui, arba Gvidui. – Pasakyk Donaldui.

– Donaldas sako, kad tu atleistas, Džekai, – tarė kultūristas.

– Malonu netekti tokio darbo, – pakartojo Džekas. (Jis jautė, kad tie žodžiai jam dar pravers.)

Ant šaligatvio lūkuriuojantis Robertas rankoje tebelaikė sidabrinio „Audi" raktelius. Tada Džekas ir prisiminė marškinių kišenėlėje turįs automobilio pastatymo kvitą; taigi jis jau užsirašęs numerį.

– Šitam „Audi" turėsi išrašyti kitą kvituką, – pasakė Džekas Robertui.

– Gerai, – tarė Robertas.

Mein gatve Džekas pėsčias grįžo į Vindvord alėją. Vakaras buvo gražus, tik dabar jau temo. (Kai esi užaugęs Toronte, Meine arba Naujajame Hampšyre, *visi* vakarai Los Andžele atrodo gražūs.)

Ema teberašė, kai Džekas parėjo namo, bet ji nugirdo, kad jis skambina 911.

– Kur dėjai tą vaiką? – paklausė Ema, kai jis baigė kalbėti.

– Atidaviau tėvams.

– Kas čia tau ant kaktos?

– Gal šiek tiek pomidorų padažo – mėtėmės maistu.

– Čia *kraujas*, pupuli, – matyti dantų žymės.

– Gaila, kad nematei to šikniaus lūpų!

– Ha! – tarė Ema. (Ponios Mašado šūksnio atgarsis – jį išgirdęs Džekas visada nušiurpdavo.)

Juodu nuėjo pavalgyti į „Hama sušį“. „Hama sušyje“ galėjai šnekėtis apie viską – tai buvo triukšmingas restoranas. Džekui jis iš tikrųjų patiko, bet iš dalies tai ir dėl to, pasak Emos, *„l'eau de* Šiukšlyno“ (Monrealyje Ema pramoko prancūzų kalbos) jie galiausiai išsikraustė iš Vindvord alėjoje nuomotos dviejų butų namo pusės.

– Tai ko tu pasimokei dirbdamas, kad ir neilgai, automobilių statytoju, meiluti?

– Įsiminiau vieną gerą frazę, – tarė Džekas.

Kad Džekas turėtų įsidarbinti padavėju „American Pacific“ restorane Santa Monikoje, netoli paplūdimio, Ema nusprendė ne todėl, kad jai būtų patikusi ta vieta ar restorano valgiaraštis. Vieną vakarą Ema ten nuvažiavo į pasimatymą ir jai į akį krito padavėjų uniformos – mėlyni standūs medvilniniai marškiniai su sagutėmis apykaklių kampuose, lygios bordo spalvos kaklaraiščiai, chaki kelnės su tamsiai rudais diržais ir tamsiai rudi nevarstomi batai.

– Labai primena Ekseterį, pupuli, – tau bus kaip tik. Aš tau pavogiau pietų valgiaraštį. Žiūrėk į tai kaip į progą parodyti aktoriaus sugebėjimus, kaip pasakytų ponas Ramzis.

Ema turėjo omenyje sugebėjimą atmintinai išmokti valgiaraštį. Džekas sugaišo kone visą rytą. Su visomis salotomis bei kitais užkandžiais, ten buvo gal dvidešimt patiekalų.

Paskui Džekas paskambino ponui Ramziui, į Torontą, ir papasakojo jam, kaip Ema pakeitė jo rašytą rekomendaciją; na, dėl visa ko, kad jei kas skambintų ir klausinėtų apie Džeko, kaip padavėjo, įgūdžius, jo mylimas mokytojas žinotų, jog „Paštu užsisakyta nuotaka“ yra puikus restoranėlis.

– Staliukus žmonės užsisako prieš *mėnesį*! – sušuko ponas Ramzis, kaip visada apimtas entuziazmo. – Džekai Bernsai, žinau, kad tu toli nueisi!

(Galbūt, pagalvojo Džekas, – nors gal tik kaip padavėjas.)

Tą popietę Džekas apsilankė „American Pacific" restorane; jam vis dar atrodė, jog taip turėtų skambėti kokios nors geležinkelių bendrovės, o ne restorano pavadinimas, bet metrdotelis, dailus vyrukas, vardu Karlosas, iš išvaizdos buvo malonus. Džekas iškart suprato, kad Karlosas ne kanadietis. Peržvelgęs Džeko atneštą rekomendacinį laišką, Karlosas pritariamai linktelėjo, tarsi būtų daugybę kartų valgęs „Paštu užsisakytoje nuotakoje".

Specialūs tos dienos patiekalai buvo surašyti ant lentos šalia baro.

– Neabejoju, kad gali akimirksniu juos įsiminti, – tarė Karlosas.

– Jau įsiminiau visą meniu, – pasakė jam Džekas. – Norite išgirsti?

Tuo susidomėjo ir kiti padavėjai. Buvo dar tik pusė šešių – kol kas nė vieno kliento, – bet Džekas jau turėjo kelis žiūrovus. Jis tyčia praleido veršienos muštinį su gorgonzola ir bulvių koše, kad jie manytų, jog pamiršo, – kad vėliau galėtų juos nustebinti paminėdamas tą veršienos muštinį atmintinai iškalto valgių sąrašo pabaigoje. Iš tikrųjų jis nepamiršo nieko. Be to, Džekas jau buvo apsirengęs kaip padavėjas ir žinojo, kad visiems patiko. Karlosas neprašė, kad jis išvardytų specialius dienos patiekalus.

Tai buvo pirma iš daugybės atrankų, kuriose Džekas rodė savo sugebėjimus, – na, be tos, staiga nutrūkusios, su Donaldu, – bet visose kitose atrankose Džekas jau dalyvavo kaip aktorius, ne kaip padavėjas; „American Pacific" jis dirbo tol, kol jam išvis nebereikėjo padavėjo darbo.

Ema susitarė su pažįstamu fotografu, kad šis padarytų Džeko nuotraukų; jos buvo absurdiškai brangios. Ema visur jas nešiojosi. Studijoje Vakarų Holivude ji kartais sutikdavo vieną ar kitą agentą arba aktorių atrankos vadovą. Bet atrodė labiau tikėtina, kad su kokiu nors įtakingu žmogumi susipažins išėjusi į pasimatymą arba kuriame nors iš kelių Vakarų Holivudo ir Beverli Hilso restoranų.

Kažkoks jaunas apsukruolis iš Meno kūrėjų agentūros baisiai norėjo išdulkinti Emą. C.A.A.* nebuvo nė vieno agento, kuris būtų sutikęs atstovauti tokiam nežymiam žmogeliui kaip Džekas Bernsas, tačiau tas vaikinas Emai pažadėjo, kad padės Džekui derėtis dėl sutarties, – jei Džekas gaus kokį nors vaidmenį. (Kaip Džekas gali jį gauti *be agento*, apsukruolis nepaaiškino.)

Ema pasinaudojo jaunojo agento aistra – vieną vakarą atsivežė jį į „American Pacific". Jo vardas buvo Lorensas.

– Ne Laris, – pasakė jis Džekui, kilstelėdamas antakį.

Kažin kiek naudos iš to susitikimo nebuvo, bet Lorensas kai kam vis dėlto paskambino dėl Džeko. Jis kreipėsi į kitus agentus, nepriklausančius C.A.A., bet esančius jo asmeniniame antrajame sąraše – arba, ko gero, trečiajame.

Kažkoks tipas, kurio pavardę Džekas vis painiojo su šunų, rotveilerių, veislės pavadinimu, pareiškė, kad Džeko turimos rekomendacijos ir patirtis mokyklų teatruose iš esmės yra visiškas nulis.

– Kaip ir darbas vasaros gastrolėse, – šnekėjo Rotveileris. – Dėmesio vertas tik Brunas Litkinsas. – Brunas turėjo pažinčių Holivude: aktorių atrankų vadovai kartais tardavosi su juo dėl vaidmenų, susijusių su transvestizmu. – Ar transvesticizmu, – suabejojo Rotveileris. – Na, kad ir kaip tą nesąmonę pavadintum.

Vienintelis Džeko koziris, nors ir keistokas, buvo tas, kad jis pelnė Bruno Litkinso palankumą, sukūręs homoseksualaus transvestito Esmeraldos vaidmenį Bruno savaip interpretuojamame *Paryžiaus katedros kupriuje.*

– Bet nesakyčiau, kad tai turi didelę paklausą, – perspėjo Džeką Rotveileris. (Bet Džekas anaiptol nemanė, kad norėtų tik tų vaidmenų, kurie susiję su transvestizmu, *ar transvesticizmu.*)

Kitas agentas iš Lorenso antrojo, arba trečiojo, sąrašo pasiuntė Džeką į aktorių atranką dėl vaidmens Van Nuyse kuriamame filme. Ten buvo kažkoks lyg ir privatus namas, bet kartu ir filmavimo aikštelė. Kai viena iš moterų, kirpėja arba grimuotoja, Džekui pasakė filmo pavadinimą, *Mafi – vampyrų kekšė 3*, Džekas pamanė, kad ji juokauja. Jis taip nieko ir nesuprato, kol galiausiai prisistatė prodiuserė ir paprašė parodyti penį.

---

* Creative Artists Agency – Meno kūrėjų agentūra (*angl.*).

– Mažų mums čia nereikia, – pasakė. Ji buvo vardu Mili. Vilkėjo pilkai melsvu smulkiai ruožuotu kostiumu su kelnėmis, labai elegantišku, kokius mėgsta verslininkės ir bankininkės, bet prie to kostiumo, regis, nelabai derėjo jos senamadžiai perlų karoliai – tokiais puošiasi damos, priklausančios bridžo klubams. Jos šukuosena buvo baisiai išpūsta – didžiulis sidabriškai gelsvas burbulas, tarsi motociklininko šalmas, tik be emblemų.

Džekas tarstelėjo, jog tikriausiai kažką ne taip suprato, ir jau buvo beišeinąs.

– Gal vis dėlto parodyk man savo strypą, – paragino jį Mili. – Bent jau žinosi, ar tiktum.

Jų pokalbiu susidomėjo kažkoks kultūristas, susirišęs plaukus į arklio uodegą, ir krūtinga mergina, panaši į vampyrę. Jie sėdėjo ant sofos ir žiūrėjo į vaizdajuostę įrašytą filmą. Tai buvo jų pačių filmas, gal *Mafi – vampyrų kekšė 2*, – ilga, monotoniška čiulpimo scena; ekrane įsijautusi Mafi kartkartėmis šiepė savo vampyriškus dantis. Reikėjo tikėtis, kad kai jai užeis noras siurbtelėti kultūristo kraujo, ji juos suleis jam į *gerklę*. Džekas pastebėjo, kad ant sofos filmą žiūrinti Mafi dabar be tų kraugeriškų ilčių; ji taikiai kramtė gumą.

Vaikinas su arklio uodega sustabdė čiulpimo sceną, ir jie trise apžiūrėjo Džeko penį. Čia buvo ne visai tokia kino aktoriaus karjera, kokios Džekas siekė, bet juk daugumai vyrų rūpi sužinoti, kokie yra jų peniai, palyginti su kitų; šiaip ar taip, Džeko penį vertino ekspertų komisija.

– Viskas gerai, biče, – pasakė jam kultūristas.

– Nešnekėk nesąmonių, Henkai, – paprieštaravo Mili.

– Taigi, Henkai, – pritarė jai vampyrų kekšė Mafi.

Henkas vėl atsisėdo ant sofos ir, paspaudęs vaizdo magnetofono mygtuką, toliau žiūrėjo, kaip jam čiulpia.

– Manau, jo pimpalas neblogas, – pareiškė Henkas.

– Gražus, – pasakė Džekui Mafi, – bet šitame versle to, kad gražus, ko gero, nepakanka.

– *Tikrai* nepakanka, – tarė Mili. Ji buvo penkiasdešimt kelerių, gal šešiasdešimties, metų – buvusi pornografinių filmų žvaigždė, kaip Džekui pasakė vienas iš operatorių, tačiau tas operatorius

turbūt juokavo. Jei ne pašiaušti plaukai, Mili, Džeko manymu, būtų atrodžiusi visai kaip Nojaus Rozeno motina.

– Gražus, ir ne taip jau svarbu, kokio didumo, – pašnibždėjo Mafi Džekui į ausį. Priėjusi prie sofos, ji klestelėjo šalia Henko.

– To nepakanka, ir baigta! Beje, *svarbu*, kokio didumo, – išrėžė Mili. – Ne taip svarbu, ar *gražus*.

– Ačiū, – padėkojo jiems Džekas, užsisegdamas užtrauktuką.

Henkas, tas dičkis, kuriam ekrane vis čiulpė ir čiulpė vampyrė Mafi, paėjėjo paskui Džeką iki automobilio; Henko strypas buvo ne itin gražus, bet, kaip Džekas matė, nežmoniškai didelis.

– Neprarask vilties, – tarė Henkas. – Svarbiausia, sveikai maitinkis. Tavim dėtas, valgyčiau neriebų maistą, mažiau druskos, angliavandenių.

– Henkai, ar tu *pasirengęs*? – iš namo šūktelėjo Mili.

– Ne kiekvienas gali dirbti tokį darbą, – atvirai pasakė Džekui Henkas. – Baisi įtampa. – Jis kalbėjo aukštu, nosiniu balsu, nederančiu prie gremėzdiško jo kūno.

– Henkai! – sušuko Mafi. Ji stovėjo tarpduryje ir plačiai išsišiepusi rodė dantis. Jau buvo įsistačiusi savo kraugeriškąsias iltis, pasirengusi kitai scenai, kad ir kokia ji būtų.

– Ateinu! – riktelėjo jai Henkas. – Gal viskas būtų buvę kitaip, jei būčiau sutikęs Mildredos seserį, – pasakė jis Džekui, – bet aš pirma susipažinau su Mili.

– Ji turi seserį? – paklausė Džekas.

– Mira Ašaim visų pripažįstama, – tarė Henkas. – Iš jų šeimos pornografinius filmus suka tik Mildreda.

Džekas matė, kad tarpduryje šalia vampyrės Mafi jau stovi ir Mildreda Ašaim.

– Nevilkink laiko, Henkai! – surėkė Mili.

– O kuo užsiima ta visų pripažįstama Mira Ašaim? – pasidomėjo Džekas.

– Ji tokia lyg ir agentė, – pasakė jam Henkas. – Kadaise atstovavo Valui Kilmeriui, o gal Maiklui Dž. Foksui... na, daugeliui tokių žmonių. Čia svarbiausia, su kuo susipažįsti, – pridūrė. Henkas jau ėjo atgal, namo link, kaip vyrukas, pasirengęs valandų valandas mylėtis su ištvirkusia vampyre. Neatrodė, kad jam tai būtų labai malonu.

– Sėkmės! – palinkėjo jam Džekas.

– Dairysiuos tavęs didžiajame ekrane, – atsakė Henkas, pirštu rodydamas į dangų, tarsi didysis ekranas – ir jo, ir Džeko įsivaizdavimu – būtų buvęs neįžvelgiamose aukštybėse.

– Laimingai, mažapimpi! – sušuko Džekui Mili.

Henkas stabtelėjo ir trumpam grįžo prie Džeko.

– Jei kada susipažinsi su Mira, nepasakok, kad pažįsti Mildredą, – įspėjo. – Tada jau būtų galas.

– Iš tikrųjų tai negali sakyti, kad aš *dalyvavau atrankoje*, – tarė Džekas.

– Čia ir buvo atranka, vaikine. Dairysiuos tavęs, – dar pakartojo Henkas.

Ir Džekas vėliau vis atkreipdavo dėmesį, kur vaidina Henkas, nors tąkart nežadėjo, kad jo dairysis. Henko, kaip pornografinių filmų aktoriaus, vardas buvo Henkas Ilgasis, – tas stambus, patrauklus vaikinas, turbūt dažnai apsilankantis sunkumų kilnojimo salėje, visada gaudavo vaidmenis beveik be žodžių, tikriausiai dėl tokio aukšto, nosinio balso. Džekas po pirmojo susitikimo matė Henką gal penkiolikoje ar dvidešimtyje filmų „suaugusiesiems“, – bet dažniausiai nei filmo pavadinimas, nei siužetas nebūdavo įsidėmėtinas.

Henko penį Džekas būtų atpažinęs net nematydamas paties Henko – Ema irgi. Po tos ne visai tikros atrankos Van Nuyse jie drauge žiūrėdavo Henko Ilgojo filmus.

– Niekada nevažiuok į Van Nuysą, – pasakė Džekas Emai grįžęs namo. – Ten sukinėjasi daugybė vyrukų su didžiuliais strypais.

– Tarsi tai galėtų mane sulaikyti, – dviprasmiškai burbtelėjo Ema.

Džekas jai papasakojo viską: kad jo penis, Mildredos Ašaim manymu, nepakankamai didelis; kad jis, pasak vampyrų kekšės Mafi, „gražus“, bet negali būti nė lyginamas su Henko Ilgojo.

– Nesakyčiau, kad tavo labai *mažas*, pupuli, bet mačiau ir didesnių. – Toks stačiokiškas Emos atvirumas Džeką pribloškė labiau negu Mili vertinimas. – Dėl Dievo meilės, juk nesvajoji tapti *pornografinių* filmų žvaigžde! – tarė Ema, norėdama jį pralinksminti.

Ji iškart paskambino Lorensui į Meno kūrėjų agentūrą ir pirmiausia pasakė, kad niekada su juo nesidulkins.

– Apie *tai* galim nebegalvoti, – pareiškė Ema. – Ar dar turi kokių nors puikių minčių, su kuriais agentais Džekui reikėtų susitikti? – Ema delnu pridengė ragelio mikrofoną ir pasisuko į Džeką: – Jis sako, kad ne.

– Paklausk, ar pažįsta Mirą Ašaim, – paprašė Džekas.

Ema paklausė ir tuoj pat išgirdo atsakymą.

– Lorensas sako, kad ji jau praeitis, meiluti. Visi nuo jos nusigręžė. Ji net padėjėjos nebeturi.

– Atrodo, kad kaip tik nuo jos reikėtų pradėti, – tarė Džekas. – Paklausk Lorenso, ar jis galėtų paskambinti – tik paskambinti.

Ema tam šikniui perdavė jo prašymą.

– Lorensas sako, kad Mira nebeturi net savo *biuro*.

– Regis, ji – kaip tik tai, ko man reikia, – nusprendė Džekas.

Ema tai telefonu persakė Lorensui.

– Jis pataria neužsiminti apie Miros *seserį*, – netrukus įspėjo Džeką Ema.

– Žinau, – atsakė Džekas. – Man reikia *Miros*, ne Mildredos. Žinau, žinau.

Tą vakarą, grįžęs iš „American Pacific“, Džekas atsakiklyje rado tris žinutes. Jis sunerimo, kad vieną iš jų galėjo įrašyti jo pastaruoju laiku dulkinama niekur nedirbanti namų šeimininkė, gyvenanti Benedikto kanjone. Ta moteris buvo ne viso proto; ji tvirtino iš savo miegamojo matanti dalį prabangios sodybos Cielo Draive, kur buvo nužudyta Šeron Teit, bet Džekas nematė nieko. Dar ji pasakojo, kad kai pučia Santa Anos vėjai, pasigirsta riksmas ir dejonės, ne tik ponios Teit, bet ir kitų aukų, – tarsi ten tebesiautėtų žudikai.

Ta moteris dažnai skambindavo Džekui, neretai norėdama nukelti pasimatymą tolesniam laikui. Paprastai toks atidėjimas būdavo kaip nors susijęs su jos vyru arba kuriuo nors iš vaikų, tačiau pastarąjį kartą priežastis buvo šeimos šuo. Vargšas gyvu-

lėlis suėdė kažką, ko neturėjo ėsti; viskas taip baisiai komplikavosi, kad veterinaras net pažadėjo užsukti į namus.

Ema sakė, jog Džekui reikėtų išmokti skaityti tarp eilučių, – juk aišku, kad ta namų šeimininkė miega ir su veterinaru. Emai patikdavo klausytis, kaip ta moteris iš Benedikto kanjono teisinasi, kodėl atsisako sugulti su Džeku, ar bent jau atideda neteisėtą pasismaginimą vėlesniam laikui. Tačiau šįkart Ema visą vakarą rašė, nekėlė telefono ragelio. Ji išklausė žinutes kartu su Džeku, kai jis grįžo namo.

Ir Lorensas, ir Rotveileris raportavo, jog paskambino Mirai Ašaim ir patarė jai susitikti su Džeku; jie jai pasakę jo telefono numerį. Trečia žinutė buvo Miros. Jos balsas atrodė bauginamai panašus į sesers. Iš pradžių Džekas net pamanė, jog tai Mildreda, panorusi dar kartą pasijuokti iš mažyčio jo pimpalo.

„Čia tokie du tipai, abu tikri šikniai, sako, kad turėčiau susitikti su tavimi, – buvo įrašiusi į atsakiklį Mira Ašaim. – Tai kur, po velnių, tu esi, Džekai Bernsai?"

Ir viskas – Mira šnekėjo nelabai mandagiai, be to, net neprisistatė kas esanti. Džekas suprato, jog tai Mira, tik todėl, kad jau buvo susitikęs su Mili ir atpažino panašiai skambantį jos sesers balsą. (Tame balse buvo daugiau Bruklino gaidelių negu Los Andželo.)

Ema tikriausiai pastebėjo, koks nusiminęs Džekas keletą kartų išklausė visas tris žinutes. Buvo matyti, kad jis susikrimto, tarp jų neišgirdęs nė vieno tos nevisprotės namų šeimininkės iš Benedikto kanjono įrašyto žodžio. Tik Ema pakankamai gerai pažinojo Džeką, kad suvoktų, jog, nors jam ir palengvėjo dėl to, kad jų meilės ryšys lyg ir nutrūko, jis vis dėlto ilgisi tos pamišėlės.

Pirmąjį romaną, *Skiedalų skaitytoja*, Ema Oustler parašė beveik ištisai remdamasi savo darbo patirtimi, – nors oficialus jos pareigų pavadinimas, žinoma, buvo ne toks. (Studijoje Emą visi neįprastai pagarbiai, tarsi tai, ką ji daro, būtų itin svarbu, vadino „pirmąja" skaitytoja, o visą tą darbą – „scenarijų rengimu".)

Ema skaitė ne tik be jokių sutarčių ar rekomendacijų atneštus rankraščius, bet ir scenarijus, siūlomus nelabai garsių agentų;

kartais pasitaikydavo ir parašytų kokio nors žinomo scenaristo, kurio agentas pastaruoju laiku tik gaišino studiją. Tik pagal vieną kitą scenarijų galiausiai būdavo statomi filmai – ir daugumą tų scenarijų būdavo įvertinę įtakingesni pirmieji skaitytojai negu Ema, bet po kurio laiko juos skaitydavo ir ji.

Dirbdama tą darbą Ema jaudinosi ne dėl to, kad scenarijų tiek daug ar kad jie taip prastai parašyti. Labiausiai Emą nervino studijos bosai – jie perskaitydavo jos pastabas, bet ne pačius scenarijus. Ema pastebėjo, kad dažniausiai ji būna *vienintelė* rankraščio skaitytoja. Todėl netgi prastus scenarijus ėmė vertinti pernelyg atlaidžiai; nenorėdavo jaustis kalta dėl to, kad filmas taip ir nebuvo pastatytas, – nors kino teatruose Ema, reikšdama nepasitenkinimą, apie daugelį filmų sakydavo, kad jų apskritai nereikėjo kurti.

– Bet kam tada studija samdytų recenzentą, jei bosai *norėtų* patys skaityti krūvas scenarijų, juo labiau tokių skiedalų? – kartą paklausė Emos Džekas. Jam atrodė savaime suprantama, kad dažniausiai pirmasis skaitytojas būna *vienintelis.*

Ema tam nepritarė; ji vis piktinosi, regis, visai nepagrįstai.

– Vis dėlto bosai *turėtų* juos skaityti, net jeigu jie prasti, – šnekėjo.

– Tačiau jie juk nusisamdė tave, Ema, kad patiems nereikėtų skaityti to šlamšto!

– Tą šlamštą kažkas *parašė,* pupuli. Rašė valandų valandas.

Ema viską neabejotinai perdėjo, sakydama, kad kino meno studijos buvo tik laiko gaišimas. Kurių galų ji mokėsi vertinti gerus filmus? – niurzgėjo Ema. Šitoks kino pramonės darbas išvis nesusijęs su kino menu. Džekui atrodė, kad Emos noras atsirevanšuoti nukreiptas ne ta linkme; laiką ji gaišo dėl kino pramonės intrigų, o ne studijuodama kino meną.

Ema atkakliai laikėsi nuomonės, jog tik studijos bosai kalti, kad sukurta šitiek pasibaisėtinų filmų, kurių apskritai nereikėjo kurti; todėl, stengdamiesi atpirkti savo kaltes, jie turėtų skaityti ir prastus scenarijus.

Džekas Emą įtikinėjo, kad jai reikėtų labiau jaudintis dėl to, kas būna tais retais atvejais, kai studijos bosai perskaito kokio nors nežinomo autoriaus parašytą scenarijų ir jis jiems *patinka.*

Emai patiko tik du be jokių rekomendacijų atnešti scenarijai; abu kartus jai pavyko įkalbėti bosus perskaityti rankraštį. Abiem atvejais jie tuoj pat nusipirko teisę statyti filmą ir pasiūlė scenarijaus autoriui honorarą už rankraščio pataisymą; paskui antrąjį variantą atmetė, visiškai atsiskaitė su autoriumi ir pasisamdė garsų scenaristą, kad šis pertvarkytų siužetą, kad viskas būtų kaip įprasta. Visa tai, kas buvo padaryta gerai, kas (pirmajame variante) patraukė Emos dėmesį, buvo prarasta, tačiau studija jau turėjo ir toliau tobulino, kaip jie sakė, „vertą daiktą".

Dėl to Ema nesisielojo.

– Čia jau kaltas pats autorius – pasidavė, gviešdamasis pinigų. Visi tie rašytojai taip elgiasi. Jei nori išlaikyti savo pozicijas dėl scenarijaus, neimk jokio užmokesčio iš anksto – net nesileisk tų šiknių vaišinamas priešpiečiais, meiluti.

– O jei rašytojui *labai reikia* pinigų? – paklausė Džekas. – Gal rašytojui reikia tų *priešpiečių*!

– Tada rašytojas turėtų susirasti kokį nors padienį darbą, – tarė Ema.

Tie ginčai su Ema varė Džeką iš proto. Be to, jis nerimavo dėl Emos romano, – kad tai nebūtų koks autobiografiškas pavirkavimas, *tikra* istorija, be jokių prasimanymų, prigrūsta skambių frazių ir jo jau girdėtų užgaulių anekdotų. Tai, kad pagrindinė *Skiedalų skaitytojos* veikėja buvo jauna kanadietė, – neseniai atvykusi į Los Andželą, mokyklą baigusi „rytuose" ir dirbanti tokį pat kaip Emos darbą, – Džekui neatrodė labai gerai. Tačiau netrukus paaiškėjo, kad Emos sukurta veikėja visai nepanaši į ją; Ema iš tikrųjų išgalvojo siužetą, daug įdomesnį negu jos pačios gyvenimo istorija. Ir rašė ji puikiai – neskubėdama, sakinys po sakinio, kai ką peržiūrėdama ir pataisydama.

Negana to, Ema sukūrė *didvyriškos* prigimties veikėją – pasižyminčią jaudinamai kilniais poelgiais, – nors pati Ema į viską dažniausiai žiūrėdavo pernelyg ciniškai, kad elgtųsi kaip didvyrė. Pagrindinė *Skiedalų skaitytojos* veikėja – ne cinikė. Atvirkščiai, Mišelė Maer (negalėjo sugalvoti kito vardo!) tyros širdies optimistė, į gyvenimą visada žiūrinti džiaugsmingai. Mišelė Maer – na, Emos veikėja – gera mergaitė, ji išlieka tyra netgi išgyvenusi nemažai visokių žeminančių nuotykių.

Priešingai negu Ema, Mišelė nežmoniškai liesa, ji kaskart turi prisiversti valgyti. Nuolat lankosi sporto klubuose bei sveiko maisto parduotuvėse, ryja proteino miltelius ir visokius kultūristų vartojamus maisto papildus, bet niekaip negali priaugti svorio. Nors ir mankštinasi su svarmenimis, atrodo kaip smilga. Mišelės Maer kūnas ir medžiagų apykaita kaip dvylikamečio berniuko.

Be to, irgi priešingai negu Ema, Mišelė graužiasi matydama, kad jos skaitomi scenarijai taip nevykusiai parašyti. Jai skaudu dėl prasčiausių, save apgaudinėjančių scenaristų. Mišelė nori jiems padėti tapti geresniais rašytojais; siekdama to beprasmiško tikslo, ji rašo jiems padrąsinamus laiškus ant studijos blankų. Ir tų laiškų turinys, ir tonas visai kitoks negu pastabų, kurias Mišelė pateikia studijos bosams; jos recenzijos itin kritiškos. Trumpai tariant, Mišelė puikiai dirba savo darbą: ji darbdaviams paaiškina visas priežastis, dėl kurių jie neturėtų gaišti laiko skaitydami tokį šlamštą.

Bet patiems niekam tikusiems rašytojams Mišelė Maer tarsi koks vilties angelas; ji visada sugalvoja, ką gero galėtų pasakyti net apie šlykščiausius jų skiedalus. Pirmame *Skiedalų skaitytojos* skyriuje Mišelė rašo malonų, entuziazmo kupiną laišką nuo galvos iki kojų išsitatuiravusiam kultūristui ir pornografinių filmų žvaigždei, kurio vardas Migelis Santjagas. Kaip aktorius, jis pasivadinęs Džimiu.

Gailestį keliančiame scenarijuje, iš esmės savo gyvenimo istorijoje, Santjagas save aprašo kaip pornografijos įžymybę, nemėgstantį savo darbo. Režisieriui paliepus, santykiauti Santjagas gali tik įsivaizduodamas, kad jis – dar jaunas Džeimsas Stiuartas, *Purviname angele* įsimylėjęs Margaretą Salivan, arba besimėgaujantis jausmingu šeimyniniu gyvenimu su Dona Rid *Tame nuostabiame gyvenime.* Tik įsiteigęs, kad jis yra vienintelis ir nepakartojamas Džimis Stiuartas tuose nespalvotuose melodramiškuose šedevruose, Santjagas sugeba darbuotis iki galo tokiose kino epopėjose kaip *Nuobodžiaujančios namų šeimininkės 4* ir *Laikyk stačią.*

Siužeto lyg ir nėra: matome Migelį Santjagą sporto salėje kilnojantį sunkumus, tatuiruojamą, besimokantį atmintinai

Purvino angelo ir *To nuostabaus gyvenimo* pagrindinių veikėjų žodžius ir, žinoma, atliekantį *kito* Džimio vaidmenį. Studijos bosams pateiktoje recenzijoje Mišelė Maer daro išvadą, kad tokio filmo „neįmanoma sukurti" – koks trečdalis jo būtų gryniausia pornografija! Tačiau Migeliui Santjagui Mišelė rašo, kad jo scenarijus tarytum „karčiai saldūs memuarai". Paskui ji laiške pereina prie asmeniškumo: klausia, kur Migelis treniruojasi.

Santjagas, be abejo, mano, kad Mišelė Maer – viena iš studijos vadovų, o ne scenarijų recenzentė. Jis nė neįtaria, kad ji vaizdajuosčių parduotuvėje išsinuomojo visus keturis *Nuobodžiaujančių namų šeimininkių* filmus. Žemiausiai smukusi Mišelė pasijunta, kai masturbuojasi, žiūrėdama *Laikyk stačią*; apimta aistros, ji eina į Migelio Santjago (kitaip sakant, Džimio) mėgstamą sporto klubą ir žiūri, kaip jis mankštinasi. Šiuo atžvilgiu Mišelė Maer visai kaip Ema: ji jaučia silpnybę kultūristams. Bet, kitaip negu Ema, Mišelė dažniausiai nedaro nieko, kad gautų tai, ko trokšta. Be to, koks kultūristas galėtų susidomėti Mišele? Juk ji liesa kaip šiaudelis.

Tolesnius įvykius *Skiedalų skaitytojoje* lemia tai, kad Migelis Santjagas, nors truputį kuoktelėjęs, iš tikrųjų yra malonus vaikinas. Galiausiai įsidrąsinusi ir jam prisistačiusi, Mišelė Maer prisipažįsta, kad ji ne studijos vadovė – ji tik recenzentė, kuriai jo pagailo. Jie užmezga keistokus santykius; vienas literatūros apžvalgininkas, perskaitęs *Skiedalų skaitytoją*, juos pavadino „losandželiškai nenormaliais" – taip jis norėjo pagirti romaną, apie kurį kritikai apskritai atsiliepė itin palankiai. „Labiau *noir* negu *noir*", – rašė „The New York Times".

Migelis su Mišele po kurio laiko apsigyvena drauge – „Venecijoje, name, kur nuolat juntamas sušio restorano šiukšlių konteinerio dvokas". (Džekas žinojo, iš kur ši detalė.) Jie nesimyli. Migelio strypas Mišelei per didelis – jai skauda. Ji tik laiko jį rankoje. (Ir tai Džekui buvo ne naujiena – išskyrus tą „per didelis".)

Kartais Migelis, vis labiau mylintis Mišelę, supažindina ją su kitais jo sporto klube besilankančiais kultūristais; jis matė juos dušinėje, taigi žino, kurių pimpalai maži. Mišelė miega su jais. „Ne per labiausiai, bet vis dėlto malonu", – prisipažįsta ji Mige-

liui. Apimta prieštaringų jausmų, laikydama rankoje pornografinių filmų žvaigždės penį, ji sako, kad yra laiminga.

O dėl Migelio Santjago, to didžiapimpio Džimio, tai jis seksu pasisotina toliau kantriai dirbdamas savo darbą. Migelis apsipranta ir jaučiasi patenkintas tokiais santykiais su Mišele. Mišelė retkarčiais permiega su kokiu mažą strypuką turinčiu kultūristu, bet visada grįžta namo, pas Migelį, ir guli su juo lovoje, laiko suėmusi jo didžiulį, jai netinkantį penį, – netardami nė žodžio, jie įsijungia vaizdo magnetofoną ir žiūri *Vaterlo tiltą*, 1940 metų perdirbinį su Vivjena Li ir Robertu Teiloru. Tai vienas iš Migelio mėgstamų ašaringų filmų.

Emos romano pabaigoje Mišelė Maer ir Migelis Santjagas tebegyvena kartu. Mišelė nebesiunčia vilčių teikiančių laiškų nevykėliams scenaristams; ji tik surašo savo pastabas studijos bosams, kurie niekada neskaito jos perskaitytų scenarijų. Jai vis dar gelia širdį, kai mato ypač prastai parašytą niekalą, bet grįžusi namo ji Migeliui nepasakoja, kaip praleido dieną; Migelis, savaime suprantama, irgi nešneka apie tai, ką veikė. Juodu makteli šiek tiek proteino miltelių bei maisto papildų ir eina į sporto klubą. Migelis sako, kad jam patinka, kai Mišelė miega su berankoviais Pasaulio sporto klubo marškinėliais, – pakišęs ranką po pikta gorila, laikančia išlinkusią štangą, jis liečia mažytes, vos apčiuopiamas Mišelės krūtis.

„Los Andžele yra porų, kurių santykiai daug blogesni“, – rašo Ema; šiais žodžiais, pacituotais daugelyje recenzijų, ji parengia skaitytoją paskutiniam romano sakiniui: „Jeigu jūs ar jūsų antra pusė vaidinate prastame filme, arba keliuose prastuose filmuose, – net jeigu vis perrašinėjate *to paties* prasto filmo scenarijų, – žinokite, kad yra ir blogesnių dalykų, dėl kurių reikėtų gėdytis.“

Džekui labiau patiko pirmas romano sakinys: „Arba šiame mieste išvis nėra atsitiktinių sutapimų, arba viskas čia yra vienas didžiulis sutapimas.“

Pavyzdžiui, į atsakiklį įrašyta Miros Ašaim žinutė. Džekas nežinojo, kad Ema jau žino, kas yra *Mildreda* Ašaim, ką jau kalbėti apie tai, kad Ema dieną naktį žiūrėjo pornografinius filmus – rašydama *Skiedalų skaitytoją* dirbo „tiriamąjį darbą“, kaip paskui

paaiškino, – ir tai buvo *anksčiau*, negu Džekas *Mafi – vampyrų kekšės 3* filmavimo aikštelėje atsitiktinai susipažino su Henku Ilguoju; tik po kurio laiko Džekas su Ema pradėjo kartu žiūrėti Henko Ilgojo filmus.

Džekas Emai pasakė negalįs skaityti apie Migelį Santjagą neįsivaizduodamas jį vaidinančio Henko Ilgojo, bet Ema nepritarė jo per anksti daromai išvadai, kad jos romanas bus ekranizuojamas.

– Kol kas man nešnekėk apie filmą, pupuli, – pasakė. – Tu per daug skubi.

Pirmą kartą *Skiedalų skaitytoją* Džekas skaitė tada, kai rankraštį buvo matę dar tik keli Niujorko literatūros agentai; Ema jautėsi esanti labiau amerikietė negu kadadietė ir norėjo parduoti teises Jungtinėse Valstijose dar net neparodžiusi savo romano jokiam Toronto leidėjui, – nors jos Šventos Hildos mokyklos laikų bičiulė Šarlotė, Kaulėtapapė Barford, dabar buvo perspektyvi Kanados leidybos naujokė.

– Ar tau būtinai reikėjo pagrindinę veikėją pavadinti Mišele Maer? – papriekaištavo Džekas Emai. – Man labai patiko Mišelė Maer, aš ją *dievinau*. Visada ją dievinsiu. Tu jos net nepažįsti, Ema.

– Tu ją nuo manęs slėpei, Džekai. Be to, Mišelė labai teigiama veikėja – na, knygoje.

– Mišelė labai teigiama veikėja *tikrame gyvenime*! – piktinosi Džekas. – O tu jai davei dvylikamečio berniuko kūną! Pavaizdavai ją kaip apgailėtiną būtybę, negalinčią atplėšti akių nuo kultūristų!

– Tai tik vardas, – tarė Ema. – Tu pernelyg jautriai reaguoji.

Savaime suprantama, Džekas jautriai reagavo ir į tai, ką Ema rašė apie mažą penį, – kad miegoti su vaikinu, kurio strypukas nedidelis, „ne per labiausiai“ malonu.

– Čia juk *romanas*, meiluti, – viskas išgalvota. Negi nemoki skaityti romanų?

– Tu jau šitiek metų čiupinėji mano penį, Ema. Nemaniau, kad kaskart mintyse jį *matuoji*.

– Čia *romanas*, – pakartojo Ema. – Neimk taip į širdį. Apie penius tu kai ko nesupratai, Džekai.

– Ko?

– Kai jis per didelis, skauda, pupuli. Na, skauda, jei moteris per smulki.

Džekas susimąstė; jis nežinojo, kad moteris *gali* būti per smulki. (Per *didelė* gal ir būna, bet ne per smulki.) Ar Ema norėjo pasakyti, kad geriau jau tegu būna „ne per labiausiai“ malonu, kad tik neskaudėtų? Ar čia ir yra tai, ko jis nesuprato? Paskui Džekas pamatė, kad Ema verkia.

– Man *patiko* tavo romanas, – tarė jis. – Nenorėjau pasakyti, kad nepatiko.

– Tu nesupranti.

Džekas manė, kad ji kalba apie romaną, kurį jis tarėsi supratęs kuo puikiausiai.

– Aš viską suprantu, Ema, – ėmė įtikinėti. – Gal jis ne visai mano skonio – na, vargu ar tai senamadis sudėtingo siužeto romanas su daugybe įvairiausių veikėjų. Man gal pernelyg šiuolaikiškas – ne pasakojimas, o greičiau jau psichologinė dviejų žmonių santykių analizė, be to, nenormalių santykių. Bet man *patiko* – tikrai. Manau, puikiai išlaikytas tinkamas stilius – sarkastiškai santūrus, sakyčiau. Ir labiausiai jaudinančiose vietose abejingai išdėstomi faktai – tai skamba ypač gerai. Ir tie santykiai, nors jie netobuli, tačiau tai vis dėlto geriau, negu *jokių* santykių. Aš suprantu. Jie nesimyli, *negali* mylėtis, bet – dėl įvairių priežasčių – toks bendravimas be sekso jiems yra savotiška *atgaiva*.

– Oi, gana, užsičiaupk! – tarė Ema; ji tebeverkė.

– Ko aš nesuprantu? – paklausė Džekas.

– Ne *romano* – *manęs* tu nesupranti! – sušuko Ema. – *Aš* per smulki, Džekai, – tyliai pridūrė. – Man skauda net su nelabai stambiais vaikinais.

Džekas baisiai nustebo. Juk Ema tokia kūninga mergina, tokia stipri, jauna moteris, ir nuolat kovoja su antsvoriu; ji daug aukštesnė ir sunkesnė už jį. Kaip ji gali būti per smulki?

– Ar buvai pas gydytoją? – paklausė jis.

– Pas ginekologą – taip, pas kelis. Jie sako, kad *nesu* per smulki. Matyt, kažkas man negerai galvoje.

– Tas skausmas kyla tavo galvoje? – nesuprato Džekas.

– Ne, skauda ne ten.

Emos būklė turėjo nemalonioai skambantį pavadinimą. Vaginizmas, kaip Ema paaiškino Džekui, yra sąlyginis refleksas; dažniausiai tarpvietės raumenys susitraukia, kai ta vieta kaip nors dirginama. Bet kai kurios moterys vien pagalvojusios apie varpos įstūmimą gali patirti tokį mėšlungį.

– Tu nenori, kad į tave skverbtųsi? – paklausė Emos Džekas.

– Tai įvyksta nevalingai, meiluti. Aš nieko negaliu padaryti – čia tokia įsisenėjusi liga.

– Ir neįmanoma išgydyti?

Ema nusijuokė. Ji buvo gydoma hipnoze – kad raumenys, užuot nevalingai susitraukę, atsipalaiduotų. Tačiau pats psichiatras ją iš anksto įspėjo, kad šitoks gydymo būdas padeda tik keliems procentams ligonių; Emai nepadėjo.

Paklausiusi vieno Toronto ginekologo patarimo, Ema mėgino griebtis vadinamojo sistemingo desensibilizavimo – arba „ausų krapštuko metodo“, kaip šaipydamasis pasakė ginekologas, pas kurį ji lankėsi Los Andžele. Pirmiausia įkišamas koks nors visiškai plonas daiktelis, toks kaip ausų krapštukas, – o paskui vis didesni...

– Pakaks, – pasakė Džekas; jis daugiau nenorėjo nieko girdėti apie Emos išmėgintus gydymo būdus. – Ar kas nors *padėjo*? – paklausė jos.

Vienintelis veiksmingas būdas (ir tai ne visada) būdavo visiškas partnerio paklusnumas.

– Aš turiu būti viršuje, pupuli, ir reikia, kad tas vyrukas išvis nejudėtų. Jeigu jis bent kiek krusteli, mane sutraukia mėšlungis.

Ema sakėsi turinti tvirtai valdyti vaikiną. Juda tik ji; tik šitaip ir pavyksta. Buvo aišku, kad labai sunku susirasti tokį geranorį, viskam pasirengusį partnerį.

Džekui į galvą lindo visokios mintys, daugumos jų jis nebūtų galėjęs išreikšti žodžiais. Galvojo apie tai, kad Emai nereikėtų žavėtis kultūristais; kad jos domėjimasis daug jaunesniais vaikinukais turbūt tikrai geresnė išeitis. Be to, jis prisiminė, kaip tvirtai Ema nusiteikusi niekada neturėti vaikų. Tikriausiai irgi dėl vaginizmo – tai, be abejo, įtikimesnė priežastis negu baimė, kad nesugebėtų būti gera motina arba būtų tokia kaip *jos* mama.

Būtų buvę labai netaktiška klausti, ar Ema domėjosi chirurginiu tos ligos gydymu. Gydytojo kabinete Emai iš baimės darydavosi bloga; ji bijojo medicininių procedūrų, ypač operacijų. Kita vertus, neatrodė, kad vaginizmą būtų galima išgydyti kokiu nors chirurginiu būdu, – jeigu Emai kažkas negerai galvoje.

Džekas neišdrįso Emai pasakyti, kad ji turėtų peržiūrėti *Skiedalų skaitytoją* ir kai ką pataisyti. Jis manė, kad pasakojimas apie vaginizmą būtų įdomesnis negu tie tauškalai apie didelius ir mažus penius, – ką jau kalbėti apie tai, kad tvirtinimas, jog Mišelės Maer vagina per maža, nelabai įtikimas. Bet Džekas suprato, kad Ema viską sukūrė, kaip jai patiko, – išgalvojo tai, kas jai atrodė priimtina, ir priartėjo prie savo skaudulio, kiek tik galėjo. Visą gyvenimą viršuje; ir dar tas amžinas nejudančio partnerio ieškojimas. Juk tai tikra kankynė. O gal šitaip mankštinami jos tarpvietės raumenys galiausiai atsipalaiduos?

– Kas *sukelia* vaginizmą? – paklausė Džekas, bet Ema tarytum neišgirdo arba staiga suglumo. Gal ir ji nežinojo, kas sukelia tą ligą, galbūt niekas; arba tiesiog nebenorėjo apie tai kalbėti.

Juodu nusirengė ir atsigulė miegoti. Ema laikė rankoje Džeko penį. Džekui pasistojo – jam atrodė, kad labiau negu paprastai, – bet Ema tik tarė:

– Nesakyčiau, kad tavo *labai* mažas, Džekai. Veikiau *apymažis*. Tavim dėta, meiluti, dėl to nesijaudinčiau.

Ema aiškiai nepasakė, kad yra mačiusi mažesnių, – kadaise išsitarė tik kad matė ir *didesnių*, – tačiau Džekas jos labai ir nespyrė. Jam pakako to, kad ji laiko jo penį. Džekui tai visada labai patikdavo.

– Mums reikėtų persikraustyti, – jau apsnūdusi sumurmėjo Ema.

– Galbūt kambario draugai – ne patys geriausi skaitytojai, – išdrįso pasakyti Džekas, liesdamas jos krūtis.

– Neturėjau omenyje, kad reikėtų gyventi atskirai. Tiesiog man įgriso Venecija.

Džekas dėl to nuliūdo, bet nesakė nieko. Jis ilgėsis Venecijos – netgi „Hama sušio“ *l'eau de* Šiukšlyno. Jam patiko Pasaulio sporto klubas, be to, jis kartais apsilankydavo ir Goldo klube, nors nebuvo kultūristas; abiejuose klubuose, panoręs pakilno-

ti svarmenis, Džekas Bernsas tai darydavo sunkumų kilnojimo salės moterų gale.

– Tu būsi stiprus vaikinas, Džekai, – nelabai aukštas, bet stiprus, – kadaise pasakė jam Leslė Oustler.

– Jūs taip manote? – tada paklausė Džekas.

– Aš žinau, – patikino jį ponia Oustler. – Tai jau matyti.

Dabar Džekas gulėjo tai prisimindamas, o *apymažis* jo penis, kietas kaip deimantas, styrojo dideliame, tvirtame Emos delne. Džeko plaštakos buvo mažos, kaip mamos. Gulėdamas jis mąstė, jog labai keista, kad nežinia kiek mėnesių nė nepagalvojo apie mamą. Gal Džekas nenorėjo apie ją galvoti, nes manėsi vis labiau primenąs jai tėtį; jis pats jaudinosi ne dėl *fizinio* savo panašumo į tėvą, bet buvo įsitikinęs, kad Alisą nervina *bet koks* jo panašumas į Viljamą. Džekas tiesiog jautė, kad mama jo nemėgsta.

Be to, Džekas suko galvą, kur juodu su Ema galėtų persikraustyti. Jis vienąkart užsiminė apie Palisadus. Tai buvo tarsi koks kaimas; visur galima nueiti pėsčiomis. Bet Ema pareiškė, kad Palisaduose „knibždėte knibžda vaikų“ – tai vieta, kur „anksčiau buvę normalūs žmonės persikelia *daugintis*“. Taigi Džekas padarė išvadą, kad ten jie nesikraustys.

Beverli Hilsas jiems, be abejo, buvo per brangus; ir per toli nuo paplūdimio. Ema sakė, kad jai patinka kasdien matyti vandenyną, – nors į paplūdimį ji išvis nekeldavo kojos. „Tai gal Malibu, – galvojo Džekas, – arba Santa Monika?“ Bet kadangi Ema buvo ką tik prisipažinusi, kad jai skauda, kai mylisi, – ko gero, beveik visada, – Džekas suprato, kad būtų labai netaktiška toliau su ja šnekėtis apie tai, kur jie galėtų persikraustyti. „Geriau kitą kartą“, – nusprendė.

– Pasakyk man lotyniškai, – paprašė jis Emos.

Ji žinojo, apie ką jis kalba, – tai buvo epigrafas, jos įrašytas romano pradžioje. Ema vis kartojo jį kaip kokią litaniją, tačiau Džekas tik dabar suvokė, kad ji turi omenyje *juos*.

Nihil facimus sed id bene facimus, – sušnibždėjo Ema, laikydama jo penį, kaip niekas nelaikė nei prieš ją, nei vėliau.

„Nedarome nieko, bet mums tai gerai sekasi“, – pasakė Džekas angliškai, suėmęs jos krūtis.

Buvo tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt aštuntųjų ruduo. Tais metais *Lietaus žmogus*, pripažintas geriausiu filmu, susišlavė daugumą Kino akademijos apdovanojimų. Džekui iš visų tų metų filmų labiausiai patiko *Žuvelė, vardu Vanda*. Jis būtų kažin ką atidavęs už Kevino Klaino vaidmenį, už kurį Klainas gavo „Oskarą" kaip geriausias antraplanio vaidmens atlikėjas.

Džekui Bernsui buvo dvidešimt treji. Emai Oustler – trisdešimt. Na, jų gyvenimas netrukus turėjo pasikeisti!

Su Mira Ašaim Džekas susitiko per pusryčius vienoje kavinėje Montanos aveniu, netrukus po to, kai su Ema persikraustė į Santa Monikoje išsinuomotą namą. Ema, kuri Džekui pirkdavo visus drabužius, labai atidžiai aprengė jį šiam susitikimui. Ilgarankoviais kavos spalvos marškiniais, – jų nesukišo ir paliko neužsegtas dvi viršutines sagas, – vidutinio tamsumo chaki kelnėmis ir tamsiai rudais nevarstomais batais, kuriais Džekas avėdavo dirbdamas padavėju. Jo plaukai buvo ilgoki, labiau negu paprastai sutepti geliu, be to, jis buvo dvi dienas nesiskutęs – paklausęs Emos patarimo. Ji sakė, kad jis atrodo „beveik kaip moteris", kai švariai nusiskuta, o su trijų dienų šeriais tai jau „pernelyg panašus į Toširo Mifunę". Marškiniai buvo lininiai. Emai patiko, kad jie susiraukšlėję.

Prisiminęs, kaip ponia Oustler pirko jam drabužius, kai jis rengėsi vykti į Redingą, – o vėliau į Ekseterį, – Džekas Emai prisipažino, kad jaučiasi pasielgęs negražiai, nes taip ir nepadėkojo jos mamai. Ema abiem rankom tepė jam plaukus geliu, nelabai švelniai.

– Be to, ji juk sumokėjo už mano mokslą abiejose mokyklose, – pridūrė Džekas. – Tavo mama tikriausiai mano, kad aš nedėkingas.

– Prašau tavęs – nedėkok jai, meiluti.

– Kodėl? – paklausė jis.

– *Nedėkok*, ir viskas, – atsakė Ema, tampydama jam plaukus.

Buvo matyti, kad Miros Ašaim niekas neaprengė taip rūpestingai, kaip Leslė Oustler ir Ema rengė Džeką. Jis Mirą iš pradžių palaikė kažkokia bename, atklydusia į Montanos aveniu

iš siauro palei Oušen aveniu besidriekiančio pakrantės parko ruoželio. Ji stovėjo ant šaligatvio priešais „Marmalade Café“ ir rūkė cigaretę – septintą dešimtį bebaigianti, o gal jau ir perkopusi moteris, apsiavusi purvinais sportbačiais, vilkinti seniai neskalbtu išblukusios rausvos spalvos sportiniu nertiniu ir apsmukusiomis pilkomis treningo kelnėmis. Drumzlinai žili Miros plaukai buvo visiškai tiesūs, surišti į uodegėlę, kyšančią iš *Anaheim Angels* beisbolo kepuraitės, nuo kurios buvo nukritusi raidės *A* aureolė, – Mira atrodė nė kiek nepanaši į savo jaunesnę ir daug elegantiškesnę seserį, Mildredą.

Ji netgi turėjo rankoje didelį pirkinių krepšį, į kurį buvo sugrūdusi seną lietpaltį. Džekas nė nestabtelėjęs praėjo pro ją. Pažino tik kai Mira jį užkalbino, ir tai tik todėl, kad jos balsas buvo visai kaip pornografinių filmų prodiuserės Mili.

– Atsikratyk tų šerių, – pasakė ji, – ir nereikia tiek gelio. Galima pamanyti, kad miegojai po automobiliu.

– Ponia Ašaim? – nustebo Džekas.

– Koks tu protingas berniukas, Džekai Bernsai! Ir neklausyk Lorenso – nesi pernelyg gražus.

– Lorensas sakė, kad aš pernelyg gražus? – paklausė Džekas, prilaikydamas duris ir praleisdamas ją pirmą.

– Lorensas – tikras šunsnukis ir melagis. Šitame mieste grožio nebūna per daug, – tarė Mira Ašaim. – Kaip ir sėkmės.

O dėl sėkmės, kuri kadaise lydėjo, arba nelydėjo, pačios Miros Ašaim, tai Džekas taip nieko ir neišsiaiškino – to, regis, išvis niekas gerai nežinojo. Niekas negalėjo nei patvirtinti, nei paneigti Holivudo legendų apie Mirą – pasakojimų apie tai, kas ji *seniau* buvo. Agentė, kurią I.C.M. persiviliojo iš Viljamo Moriso, o gal C.A.A. ją persiviliojo iš I.C.M.? Ar ji galiausiai buvo išmesta iš visų trijų agentūrų, ar išėjo pati, savo noru? Ar kažkada tikrai atstovavo Džulijai Roberts? Ir ką ji iš tikrųjų „atrado“: Šeron Stoun ar Demi Mur? Ar tikrai ne kas kitas, o Mira Demi pavadino „Gimme“* Mur?

Vėliau Džekas atsitiktinai susidūrė su Lorensu „Raffles L'Ermitage“ bare – Džekas ne itin mėgo tą Beverli Hilso viešbu-

* Duok man (*angl.*). „Gimme Moore“ skamba beveik kaip „gimme more“ – duok man daugiau. (*Vert. past.*)

tį, bet Lorensui ten esanti girdykla labai patiko. Lorensas tada Džekui pasakojo, kad Demi Mur pravardę „Gimme“ sugalvojo jis, o ne Mira. Tačiau Mira sakė tiesą – Lorensas buvo tikras šunsnukis ir melagis. Ir nesvarbu, ar Mira Ašaim *kada nors* atstovavo Džulijai Roberts, ar ne; svarbiausia, kad ji nebuvo nutraukusi ryšių su aktorių atrankų vadovais – ir jie, beveik visi, į ją žiūrėjo palankiai. Nors dabar Mira, ko gero, nebeatstovavo niekam, atrankų vadovai vis dar atsakydavo į jos skambučius.

Bobas Bukmanas – Emos, o vėliau ir Džeko, agentas Meno kūrėjų agentūroje – Džekui papasakojo istoriją apie garsiąją Miros beisbolo kepuraitę. Mira nebuvo Anahaimo komandos aistruolė – išvis nežiūrėdavo beisbolo. Jai patiko raidė *A* ant tos kepuraitės, tačiau ji negalėjo pakęsti aureolės. „Kepuraitė klasiška, bet aš ne angelas“, – sakydavo.

Anot Bobo Bukmano, Mira kasmet nusipirkdavo naują *Anaheim Angels* kepuraitę ir nagų žnyplutėmis nulupdavo nuo jos aureolę. „Pats mačiau ją tai darant per priešpiečius, – pasakojo Bukmanas. – Mira nugnaibė tą aureolę čia pat, prie stalo, kol laukė Kobo salotų.“ Kadangi Bukmanas paminėjo Kobo salotas, jo pasakojimas skambėjo įtikimai; kiek Džekas matė, Mira Ašaim, be pusryčių, nieko daugiau ir nevalgydavo, tik Kobo salotas.

Alanas Hergotas, – jis vėliau Džekui pramogų pasaulyje atstovavo kaip teisininkas, – tvirtino, kad Mira į jo atsakiklį visada įrašo tokią pat žinutę: „Paskambink, arba paduosiu tave į teismą ir paliksiu pliku užpakaliu.“ Mira tikrai galėjo taip sakyti.

„Šitame mieste nusibosta klausytis to, ką jau esi girdėjęs, – šnekėjo Alanas Džekui. – Turi atsakinėti, ar bent jau atrodyti taip, lyg tau būtų įdomu, bet iš tikrųjų tu pats daugiau žinai apie tai, ką žmogus tau pasakoja. Mira ne tokia. Ji visada žino ką nors, kas tau yra naujiena. Ar tai tiesa, ar ne – ne taip jau svarbu.“

Holivude visokių gandų apie Mirą Ašaim sklido tiek pat, kiek ir apie Miltono Berlio penį. Ir tik pamanykite: Džekas Bernsas su ja susipažino, nes jo pimpalas buvo mažas, arba *apymažis*, – ir tik todėl, kad pirmiau susitiko su jos seserimi, pornografinių

filmų prodiusere Mili! Tiesą sakant, jeigu ne Lorensas, Džekas gal niekad nebūtų susipažinęs su seserimis Ašaim, o į pažintį su Lorensu jis suėjo tik todėl, kad tas šunsnukis norėjo išdulkinti Emą. (Ema turbūt instinktyviai šalinosi Lorenso – gal jo strypas buvo ne toks, kokio jai reikėjo, arba ji jautė, kad Lorensas nieku gyvu neleistų jai būti viršuje.)

– Iš tikrųjų tai aš nebe agentė, – pasakė Mira Džekui, kai jie pusryčiavo toje „Marmalade Café“. Sėdėjo prie bendro stalo – lyg per kokią iškylą ar Santa Monikos bendruomenės pietus. – Mudvi su seserimi įkūrėme talentų vadybos bendrovę. – Tai išgirdęs Džekas, nelabai gerai (bet labai savotiškai) pažįstamas su *kita* ponia Ašaim, kiek sutriko. Tačiau jis ir vėliau nesistengė perprasti to verslo subtilybių. Džekas Bernsas iškart suvokė, kad jo darbas yra susirasti darbą. Vaidinti jis jau mokėjo.

Viename bendro stalo gale kažkoks vyriškis buvo išskleidęs laikraštį; jis sėdėjo ant suolo šalia Džeko ir kažką vis murmėjo panosėje – kaip žmogus, amžinai nepatenkintas žiniomis. Kitame stalo gale, arčiau Miros, buvo įsitaisiusi keturių asmenų šeima – nukamuoti jauni tėvai su dviem besivaidijančiais vaikais.

Kaip ir Rotveileris, Mira Ašaim iš Džeko darbo veiklos aprašymo išskyrė tik Bruną Litkinsą. „Žydrasis garnys“, kaip Džekas vadino Bruną, buvo vienintelis vertas dėmesio iš visų ankstesnių Džeko rėmėjų.

– Nemanau, kad tu transvestitas. Tu tik moki tokiu apsimesti, – tarė Mira.

– Aš tik moku tokiu apsimesti, – linktelėjo Džekas.

– Pranešiu tau, Džekai, jei ką suuosiu apie vaidmenis persirengėliams.

Stalo gale sėdinčių vaikų ginčai Mirą jau nervino. Mažas berniukas, kokių šešerių ar septynerių metų, buvo užsisakęs avižinės košės su bananų griežinėliais, kuriuos tuoj pat išrankiojo. Dabar jis iš vyresniosios sesers kaulijo bent kiek kumpio, bet ši nedavė.

– Jei norėjai kumpio, turėjai jo ir užsisakyti, – vis aiškino berniukui motina.

– Gali suvalgyti mano bananus, – siūlė berniukas seseriai, tačiau ji į nieką nenorėjo keisti savo kumpio – juo labiau į bananus.

– Klausyk – čia tau gera pamoka, – piktai tarė mažyliui Mira. – Tu nori jos kumpio, bet neturi nieko, ko norėtų ji. Taip nesusitarsi.

Kino pasaulyje, kaip Džekas jau matė, kiekviena nauja pažintis yra atranka. Netgi nebūtina žinoti, dėl kokio vaidmens dalyvauji toje atrankoje; tiesiog pats pasirenki vaidmenį ir vaidini, *bet kokį* vaidmenį. Džekas pažvelgė į mergaitę, užsisakiusią kumpio. Ji atrodė devynerių ar dešimties metų; turėjo tris plonai atpjautus kumpio gabalėlius. Dabar *ji* buvo Džeko žiūrovė, bet iš tikrųjų vaidybos sugebėjimus Džekas rodė Mirai Ašaim, ir Mira tai žinojo.

Filme *Bėgantis skustuvo ašmenimis** Rutgeris Haueris vaidina šviesiaplaukį androidą – tą, kuris miršta paskutinis. Harisono Fordo gyvybė jo rankose, bet Rutgeris jau miršta; jam maloniau su kuo nors pasišnekėti, negu mirti vienam. „Mačiau tokių dalykų, kokie jums, žmonėms, atrodytų neįtikimi“, – sako Rutgeris Haueris. Kaip tik tą akimirką Džekas ir turėjo galvoje.

Kaip tik tokiu balsu Džekas prakalbo, kai kreipėsi į mergaitę dėl jos kumpio.

– Turiu jaunesnį brolį, – pasakė Džekas visai kaip Rutgeris Haueris. – Jis nuolat mane ko nors prašinėjo – norėjo mano kumpio, kaip ir tavo brolis. Gal reikėjo jam duoti, bent vieną gabalėlį.

– Kodėl? – paklausė mergaitė.

– Važiuodamas motociklu patekau į avariją, – ėmė pasakoti Džekas. Jis krūptelėjo, ranka palietęs savo šoną, ir taip staigiai įtraukė oro, kad mažasis berniukas išsigandęs net sutrėškė tarp pirštų vieną iš banano griežinėlių. – Vairas smigo štai čia – išlindo kiaurai.

– Ne prie stalo, – burbtelėjo Mira Ašaim, bet vaikai ir Rutgerio Hauerio balsu kalbantis Džekas jos nepaisė.

– Maniau, kad viskas man bus gerai... netekau tik vieno inksto, – paaiškino Džekas. – Inkstai būna du, – dar pasakė berniukui. – Pakanka turėti nors vieną.

* Šis filmas lietuviškai dar vadinamas *Likvidatoriumi*. (*Vert. past.*)

– O kas atsitiko tam inkstui, kurį dar turite? – paklausė mergaitė.

Džekas patraukė pečiais ir vėl krūptelėjo; po to, kai įsmigo motociklo vairas, jam turbūt skaudėjo ir kai traukė pečiais. (Jis įsivaizdavo Rutgerį Hauerį, sakantį: „Visos tos akimirkos ilgainiui bus prarastos, išnyks kaip ašaros lietuje.“) Paskui Džekas tarė:

– Dabar vienintelis man likęs inkstas vis labiau silpsta.

– Laikas mirti, – gūžtelėjusi pasakė Mira Ašaim. (Tai paskutiniai Rutgerio Hauerio žodžiai iš *Bėgančio skustuvo ašmenimis*. Buvo aišku, kad ir Mira matė tą filmą.)

– Žinoma, galėčiau paprašyti brolio, kad jis man padovanotų vieną *savo* inkstą, – toliau šnekėjo Džekas. – Tik brolio kūno dalis prigytų mano kūne – tik brolio arba sesers, bet sesers aš neturiu.

– Tai paprašykite brolio! – susijaudinusi sušuko mergaitė.

– Tikriausiai *reikėtų* paprašyti, – nesiginčijo Džekas. – Bet, supranti, yra toks keblumas... Aš nedaviau jam savo kumpio – nė vieno gabalėlio.

– Kas yra inkstas? – paklausė berniukas.

Sesutė atsargiai padėjo vieną kumpio gabaliuką šalia jo dubenėlio su avižine koše, jau be bananų.

– Štai – imk, – tarė. – Inksto tau nereikia.

– Pranešiu tau, Džekai, jei ką suuosiu apie Rutgerio Hauerio stiliaus vaidmenis, – tepasakė Mira Ašaim, bet Džekas suprato, kad šioje atrankoje jam pasisekė.

Mergaitė žiūrėjo, kaip broliukas valgo kumpį; Džekas aiškiai matė, kad ji tebegalvoja apie avariją.

– Gal galėtumėte parodyti randą, kur įsmigo vairas? – paprašė ji.

– Ne prie stalo, – vėl burbtelėjo Mira.

Džekas buvo taip sutelkęs dėmesį į savo svarbiausią žiūrovę, kad net nepastebėjo, kada išėjo tas vyriškis su laikraščiu. Per kiekvieną spektaklį, netgi labai gerą, kas nors išeina. Bet po pusryčių, jau lauke, Montanos aveniu, Mira ėmė kritikuoti Džeko pasirodymą.

– Nesudominai to tipo su laikraščiu. Jis nepatikėjo tavo istorija apie vairą, iškart pajuto, kad meluoji.

– Mano žiūrovė buvo ta mergaitė, – tarė Džekas. – Ta mergaitė ir jūs.

– Ta mergaitė – nereikli žiūrovė, – pasakė Mira. – O mano dėmesio su tuo vairu irgi kaip reikiant nepatraukei.

– O.

– Nesakyk nuolat „O“ – tai bereikšmis jaustukas, Džekai.

Džekas suprato gerai net nežinąs, kuo užsiima talentų vadybos bendrovės ir kuo tai, ką daro Mira, skiriasi nuo agento darbo.

– Ar man nereikia agento? – paklausė jis.

– Gal pirmiau aš tau surasiu filmą, – tarė Mira. – Filmą ir režisierių. Geriausias laikas ieškotis agento – tada, kai tau jo nelabai reikia.

Džekas vėliau dažnai galvodavo, kad viskas – ir jo karjera, ir apskritai gyvenimas – gal būtų susiklostę visai kitaip, jei Mira Ašaim tąsyk jam būtų suradusi kitokį filmą – ar bent jau kitą režisierių. Bet jis žinojo, kad pirma gera proga yra vienas iš tų dalykų, kurių tikrai negali pakeisti, ir niekada negali numatyti, kokią įtaką ta pirmoji patirtis darys tolesnei tavo gyvenimo įvykių eigai.

Kiekvienas jaunas aktorius mano, kad yra kažkoks ypatingas vaidmuo – tarytum savotiškos jam ar jai idealiai tinkančios vėžės. Na, Džeko patarimas jauniems aktoriams bus toks: „Tikėkitės, kad niekada negausite jums idealiai tinkančio vaidmens.“ Miros Ašaim įstatytas į vėžes (sukūręs savo pirmą vaidmenį filme), Džekas Bernsas pasidavė rutinai.

Principiis obsta! – parašė jam laiške ponas Ramzis – pacitavo Ovidijų. „Būk atsargus iš pat pradžių!“

21

Dvi žvakės, degančios

Galiausiai už tai, kad jam taip pasisekė, Džekas Bernsas turėjo dėkoti Viljamui „Laukiniam Biliui“ Vanvlekui, dar vadinamam Pamišėliu Olandu ir Didžiuoju Perdirbinėtoju, – pastaroji pravardė jam prilipo todėl, kad jis niekingai vogdavo Europos kino klasikos siužetus ir be jokių skrupulų pritaikydavo juos Amerikos žiūrovams.

Taip nuostabųjį *Peilį vandenyje*, pirmą Romano Polanskio pilnametražį meninį filmą, sukurtą Lenkijoje 1962 metais, Vanvlekas 1989 metais perdirbo į *Mano paskutinį pakeleivį* – pasakojimą apie nekaip sutariančią porą, savaitgalį važiuojančią slidinėti, ne plaukioti jachta, ir pakeliui pasiimančią moteriškais drabužiais vilkintį keliautoją autostopu. Džekas Bernsas atrodė tiesiog iš prigimties tinkamas tam persirenginėjančio pakeleivio vaidmeniui.

Viljamas Vanvlekas buvo ir scenarijų autorius, ir režisierius. „Variety“ kartą rašė, kad nėra tokio filmo ar lyties, kurių Didysis Perdirbinėtojas nesugebėtų sudarkyti. Bet nors Laukinis Bilas buvo labiau grobikas negu menininkas, sveiko proto jam netrūko; jis vogdavo tik gerus siužetus. Be to, Vanvlekas amerikietišką seksą ir smurtą atmiešdavo jei ne europietišku menu, tai bent

jau visokiomis keistybėmis – visada su nemaža doze apgaulės ar dviveidiškumo, kuris Bilui, ir daugeliui žiūrovų, labai patiko.

Pavyzdžiui, Kolorade yra toks Keturiasdešimtojo greitkelio ruožas tarp Empiro miesto ir Žiemos parko – labai status ir vingiuotas, einantis per Bertiu perėją. Žiemą, kai sprogdinamos pavojingos sniego sankaupos, tas kelias uždaromas, tada galima pamatyti nemažai atkampias vietas mėgstančių slidininkų bei snieglentininkų, autostopu grįžtančių ten, kur paliko savo automobilius.

Pirmame *Mano paskutinio pakeleivio* kadre matome gražutę slidininkę su kuprine ant nugaros ir slidėmis ant peties; ji Keturiasdešimtajame greitkelyje stabdo automobilius. Kaip visiems netrukus paaiškės, iš tikrųjų tai ne mergina – tai Džekas Bernsas, jis atrodo nuostabiai.

Tą vaidmenį Džekas gavo ne tik todėl, kad Bruno Litkinso spektaklyje vaidino transvestitą Esmeraldą; Pamišėliui Olandui patiko ir mintis, kad pakeleivį turėtų vaidinti niekam nežinomas aktorius.

Automobiliu važiuojanti pora gerai įsižiūri į mergina persirengusį Džeką. (Vargu ar kas galėtų nekreipti į jį dėmesio.)

– Nestok, – sako moteris.

Bet vyras spaudžia pedalą, stabdo automobilį.

– Čia bus mano paskutinis pakeleivis, – sako jis. – Pažadu.

– Jau seniai žadi, Etanai, – priekaištauja moteris. – Praėjusį kartą irgi buvo daili mergina.

Kai Džekas deda slides ant prie automobilio stogo pritvirtintų rėmų, ir vyras, ir moteris nužvelgia jį iš arčiau. Etanas spokso į gražiosios merginos krūtis; jo žmoną, arba draugę, labiau domina tamsūs, gana ilgi – iki pečių – Džeko plaukai. Džekui įsitaisius ant užpakalinės sėdynės, Etanas šiek tiek pakreipia veidrodėlį, kad geriau matytų pakeleivę; moteris tai pastebi ir vis labiau pyksta.

– Sveiki! Mano vardas Džekas, – sako Džekas nusiimdamas peruką ir viršutine slidinėjimo pirštinės puse valydamasis nuo lūpų blizgančius rausvai violetinius dažus. – Tikriausiai manėte, kad aš mergina?

Atsisukusi moteris žiūri, kaip Džekas įsideda peruką į kuprinę. Paskui Džekas atitraukia gražiai prie kūno prigludusios kailinės striukės užtrauktuką, nusisega (matant ir pasibaisėjusiam Etanui) dirbtines krūtis ir jas taip pat įsideda į kuprinę, prie peruko. Žinoma, tai prastas filmas, – nors ir įkvepiantis sekėjus, – bet pradžia puiki.

– Sveikas – aš Nikolė, – sako Džekui priekyje sėdinti moteris; ji staiga ima šypsotis ir atrodo labai patenkinta.

Nikolę vaidino Džastina Dan; tai paskutinis jos filmas prieš avariją, per kurią ji buvo taip subjaurota, kad vėliau nebegalėjo filmuotis, – prieš garsųjį penkių automobilių susidūrimą toje vietoje, kur Vilšyro prospektas susikryžiuoja su Keturi šimtai penktąja gatve.

Filme, pamatęs, kad Džekas iš tiesų yra vaikinas, Etanas liepia jam išlipti.

– Juk pats jį paėmei, Etanai. Taigi pavėžėk, – sako Nikolė.

– *Vaikino* aš neėmiau, – atkerta jai Etanas.

Džekas per petį žiūri pro galinį langą į matomą kelio vingį.

– Nelabai saugu čia sustoti, – tarsteli.

– Nešdinkis! – šaukia Etanas.

Greitai parodomas kažkokio juodo furgonėlio, laviruojančio vingiuota kelio atkarpa, vidus; keli apdują snieglentininkai per rankas leidžia cigaretę su marihuana. (Nikolės žodžiai – „Jeigu išlips jis, Etanai, išlipsiu ir aš“ – skamba už kadro.)

Vėl matome Etaną su Nikole sustojusiame automobilyje: jis neleidžia jai atsisegti saugos diržo. Autostopu keliaujantis vaikinas, jau nusiėmęs nuo automobilio stogo savo slides, barbena į langą iš keleivio pusės, ir Nikolė jį praveria. Džekas dabar jau labai vyriškai sako:

– Atsiprašau, kad pridariau nemalonumų, bet man tiesiog lengviau ką nors susistabdyti, kai atrodau kaip mergina.

Paskui jis atsitraukia nuo automobilio. Atvažiuoja juodasis furgonėlis!

Stabdomas furgonėlis šiaip taip praslysta pro stovintį automobilį – vienas iš tų apsirūkiusių snieglentininkų paklaikęs rodo Etanui, Nikolei ir Džekui vidurinį pirštą. Vos išvengę su-

sidūrimo, Etanas su Nikole pastebimai sukrėsti, o Džekas nė nemirkteli.

Nuo tos vietos filmas išvis suprastėja. Reklaminiuose *Mano paskutinio pakeleivio* klipuose visada būdavo rodomi tie du pirmi kadrai, kur Džekas nufilmuotas iš arti.

Kai filmas pasiekė ekranus, Džekas buvo dvidešimt ketverių, o Džastina dvylika metų vyresnė – Džeko vaidinamam persirenginėjančiam pakeleiviui labai patraukli subrendusi moteris.

Toliau filme yra viena tikrai pikantiška scena. Džekas, vėl persirengęs mergina, kažkokio slidininkų viešbučio restorano moterų tualete stovi prieš veidrodį ir dažosi. Nikolę vaidinanti Džastina išeina iš kabinos, taisydamasi suknelę. Jie abu atrodo puikiai, bet Džastinai trisdešimt šešeri, taigi aišku, kuris iš jų gražesnis.

– Ir kokį gi automobilį tikiesi susistabdyti dabar? – užkalbina Džeką Džastina.

– Dabar tikiuosi pietų, – atsako Džekas.

– O keltuvo bilietus perkiesi pats?

– Slidinėjimas – brangus sportas, – paaiškina Džekas, gūžtelėjęs pečiais. – Stengiuosi nemokėti už pietus.

Nužvelgdama Džeką nuo galvos iki kojų, Džastina klausia:

– O ką darai *po* pietų?

– Kaip nors jį nuo to atkalbu, – sako Džekas. – O ką *jūs* darote po pietų?

Šioje filmo vietoje Džastinos vaidinama Nikolė vis dar gyvena su Etanu – ir anaiptol nesijaučia laiminga.

– *Stengiuosi* jį nuo to atkalbėti, – liūdnokai prisipažįsta ji.

Štai tada Džekas ir pabučiuoja Džastiną į lūpas. Nerimą kelia tai, kad sunku suprasti, ar jis ją bučiuoja kaip moteris, ar kaip vyras. Bet argi tai svarbu? *Mano paskutinis pakeleivis* labai patiko Džastinos Dan garbintojams. Po to, kai buvo taip tragiškai subjaurota ir dingo iš didžiųjų ekranų, Džastina įgijo *minias* garbintojų. Daugiausia visokių puspročių – nuolatinių kino lankytojų, tarsi kokius didvyrius šlovinančių per absurdiškas avarijas žuvusius ar suluošintus žmones.

O dėl Džeko, tai buvo aišku, kad prasideda kažkas, ko jis negali sulaikyti. Kaip buvęs imtynininkas, Džekas mokėjo mesti

svorį ir daugiau jo nepriaugti – neleido sau storėti. Juk jis, lengvasvorininkas, seniau ėmėsi svorio kategorijoje iki šimto trisdešimt penkių svarų*; visada buvo lieknas ir žavus, kaip kadaise sakė Mišelė Maer (*tikroji* Mišelė).

– Manau, dvilytiškumas tau tinka, Džekai, – pareiškė Mira Ašaim, kai Laukinis Bilas Vanvlekas Džeką pavertė labai jau neįprastu sekso simboliu – itin seksualiu vaikinu, kuris atrodo, nors gal ne visiems, dar seksualesnis, kai persirengia mergina.

Persirenginėjančio keliautojo autostopu vaidmenį Džekas gavo trejais metais anksčiau, negu debiutavo Džėjus Deividsonas, *Žiauriame žaidime* suvaidinęs Dil, – taigi nors Nilas Džordanas buvo puikus scenaristas ir režisierius, o Laukinis Bilas Vanvlekas, visų nuomone, tikrai *nekoks*, Džekas Bernsas vis dėlto aplenkė Džėjų Deividsoną.

Žinoma, tai buvo ne toks vaidmuo, kokius Džekas būtų galėjęs tikėtis vaidinti ir kai senstelės. (Holivude nebūna vaidmenų, tinkamų tokioms žavioms, bet žilstančioms laputėms kaip ponia Dautfajė, pertekliaus.) Vis dėlto Džekui tai buvo gera pradžia. Tačiau jis iškart nepasidarė toks garsus kaip Ema, kurios pirmasis romanas „The New York Times" perkamiausių knygų sąraše laikėsi jau penkiolika savaičių, kai *Mano paskutinis pakeleivis* buvo pristatytas „rinktiniuose kino teatruose". Be to, Ema buvo daug geriau žinoma Toronte, kur niekas neišgarsėja taip, kaip tikri, ten gimę, kanadiečiai, kuriems labai pasiseka Jungtinėse Valstijose. Bet pasiklausęs, ką šneka Džeko mama, ką jau kalbėti apie poną Ramzį, galėjai pamanyti, kad Džekas Bernsas užtemdė Džefą Bridžesą (bent jau kaip transvestitas) ir yra populiaresnis net už Harisoną Fordą.

Mano paskutinis pakeleivis buvo pasibaisėtinas filmas, bet visi įsidėmėjo tuos du Džeko kadrus iš arti, – nepakenkė ir parodija per „Saturday Night Live", – o Laukinis Bilas Vanvlekas vigilijos su žvakutėmis, surengtos prie Los Andželo universiteto Medicinos centro, kur po baisiosios avarijos gulėjo komos ištikta Džastina Dan, dėka tapo pokalbių laidų garsenybe ir vis gyrė Džeką Bernsą.

---

* 61 kg (*Vert. past.*)

Nieko keista, kad gyrė. Mira Ašaim jau buvo susitarusi, kad Džekas vaidins dar viename Pamišėlio Olando filme. Liaupsindamas Džeką, suvaidinusį gal netgi ne antraeilį, o veikiau šalutinį vaidmenį, Laukinis Bilas reklamavo būsimą savo filmą, kuris, deja, netapo tokiu kultiniu kūriniu, koks buvo *Mano paskutinis pakeleivis*. Džekas šiame, jam jau antrame, prastame Didžiojo Perdirbinėtojo režisuotame filme vaidino pagrindinį vyro (*ir moters*) vaidmenį, bet šįkart šalia jo nebuvo tokios žymios aktorės, ar aktoriaus, kaip Džastina Dan – jokios garsenybės, pačiu laiku patyrusios automobilio avariją ir nepagydomai subjaurotos. (Kitaip sakant, nebuvo nemokamos reklamos.)

Tuo tarpu, prieš pasirodydamas – vėl ir kaip vyras, ir kaip moteris – kitame Vanvleko perdirbinyje, Džekas mėgavosi ganėtinai plačia ir jam labai naudinga Emos *Skiedalų skaitytojos* reklama. Vienas žurnalo „People“ straipsnis, kuriame Ema Džeką vadino savo „kambario draugu“, buvo iliustruotas jųdviejų, berods tikrai jaukiai įsitaisiusių, nuotraukomis – ir dar tuo visiems žinomu reklaminiu filmo kadru, kur Džekas iš moters virsta vyru: vienas dailių jo lūpų kamputis išterliotas blizgančiais rausvai violetiniais dažais, todėl jis atrodo įsiaudrinęs, ką tik šiurkštokai pabučiuotas.

„Tai platoniška meilė, – buvo pacituoti Emos žodžiai. – Mes tik šiaip kartu gyvename.“ Kitąkart kalbėdamasi su žurnalistais Ema pasakė: „Aš mėgstu fotografuoti Džeką. Jis toks fotogeniškas.“ (Prie to interviu buvo pridėta miegančio Džeko nuotrauka.)

Gal tik Alisa ir ponia Oustler tikėjo, kad Ema su Džeku nesimyli; be to, Džekas jautė, kad Leslė dar abejoja. Abejojo ir tas šunsnukis Lorensas. Ema Džekui pasakojo atsitiktinai sutikusi Lorensą, priešpiečiaujantį Mortono restorane. Lorensas jau buvo praradęs darbą Meno kūrėjų agentūroje, bet nenorėjo apie tai kalbėti; jis Emai kažką tauškė apie nuosavą talentų vadybos bendrovę, atseit norįs būti „nepriklausomas“. (Kaip Mira Ašaim, apie kurią jis seniau taip arogantiškai pasakė, kad ji jau praeitis.)

Ema pastebėjo, kad Lorensas „nepriklausomas“ ir per priešpiečius; jis buvo tiesiog darbo nerandantis melagis. Sename ir

brangiame Mortono restorane, – nuolatinėje garsenybių susitikimų vietoje Melrouzo prospekte, Vakarų Holivude, – niekas nenori priešpiečiauti vienas. Taigi Ema padarė išvadą, kad Lorensas neturi su kuo sudarinėti sandėrių; gal todėl jis taip šiurkščiai ją užsipuolė. „Vis dar sakai, kad nesidulkini su tuo savo draugužiu? – paklausė jis, turėdamas omenyje Džeką. – Gal Džekas į pasimatymus eina kaip mergina?“

Ema žinojo, kad galėtų sumalti jį į miltus, bet nusprendė nuleisti jo žodžius negirdomis. „Tu toks nevykėlis, Lorensai“, – tepasakė. Jai pakako ir to, kad Lorensas, regis, nesuvokė, jog sėdi vienoje iš neprestižinių kabinų.

Scenarijų recenzentės darbo Ema atsisakė likus porai mėnesių iki *Skiedalų skaitytojos* pasirodymo. „Scenarijų rengimas – ne toks darbas, kokį norėčiau dirbti“, – paaiškino studijos bosams, bet vienas iš jų nusičiupo kai kurias jos rašytas skiltis. Holivude laikomasi savotiškos elgesio normos, per daug miglotos ir pernelyg piktai neigiamos, kad galėtum sakyti, jog tai taisyklė: nedera mulkio vadinti mulkiu, bent jau raštu. Minėtajam studijos bosui pasirodė, kad Ema nepaisė tos elgesio normos. Norėdamas ją nubausti, tas tipas padarė daugybę Emos pastabų apie scenarijus kopijų ir išdalijo scenaristų, kurių rankraščius Ema atmetė, agentams. Tačiau jo sugalvotos bausmės pasekmės buvo netikėtos: kai imi ką nors šitaip kopijuoti, tai pamato *visi*. Emos pastabas perskaitė kitų studijų bosai; šiaip ar taip, daugelį tų scenarijų agentai tebesiūlė visiems iš eilės.

Pagal kelis iš jų kaip tik buvo kuriami filmai; du per kažkokį stebuklą jau sukurti, vienas neseniai pristatytas žiūrovams, bet atsiliepimai nekokie. Savaime suprantama, tie atsiliepimai nebuvo tokie taiklūs ir taip gerai parašyti kaip Emos pastabos apie ankstesnį scenarijaus variantą. Net atmestų scenarijų autorių agentams patiko Emos recenzijos – du iš jų pasiūlė jai darbą.

Vienos Los Andželo radijo stoties pokalbių su garsenybėmis laidos vedėjas paprašė Emos leidimo eteryje perskaityti kai kurias jos parašytas pastabas apie scenarijus. „Prašom! – atsakė

Ema. – Visi kiti jas jau skaitė." (Tai irgi buvo *Skiedalų skaitytojos* reklama, nors Emai jos ir taip jau pakako.)

Dėl viso to Emos santykiai su scenaristais nepagerėjo, bet labiausiai kino pasaulio žmonės įsižeidė, kai Ema pareiškė pati neketinanti rašyti scenarijaus – juo labiau *Skiedalų skaitytojos* adaptacijos. Romane ji jau buvo aiškiai išsakiusi mintį, kad koks trečdalis tos istorijos būtų gryniausia pornografija, todėl niekas nesiimtų kurti rimto filmo. Norėdama apsidrausti nuo mėginimų kurti filmą pagal jos knygą, Ema sau, kaip autorei, pasiliko tiek teisių, kiek niekada nesuteikiama rašytojams – bent jau kol kas parašiusiems tik vieną romaną. Ji dar kartą patvirtino, kad nesirengia pati inscenizuoti *Skiedalų skaitytojos*, tačiau būtinai norėjo išlaikyti teisę aprobuoti scenarijų, jei koks kvailys jį vis dėlto parašytų; be to, filmo kūrėjai būtų turėję prašyti jos pritarimo ir parinkdami aktorius bei režisierių, ir netgi apsispręsdami dėl galutinio montažo. Niekas, varžomas tokių nežmoniškų jos iškeltų sąlygų, nebūtų galėjęs sukurti filmo pagal *Skiedalų skaitytoją*.

Kadangi Ema nuolat lankėsi visose įprastose pasilinksminimų vietose, – ji vis dažniau kartu vesdavosi ir Džeką, – daug kas manė, kad ji šitaip dirba savotišką tiriamąjį darbą prieš rašydama kitą romaną apie Holivudą, bet Džekas (tuo laiku) nežinojo, kad viskas taip ir yra. Jam atrodė, kad ji tiesiog mėgsta skaniai pavalgyti ir išgerti. Tačiau Ema jautėsi nelyginant kokia šmėkla, pasiųsta priminti studijų bosams, kad yra scenarijų skaitytojų, sugebančių *rašyti*.

Kino pasaulyje *Skiedalų skaitytoja* jau buvo žavimasi kaip knyga, pagal kurią „neįmanoma sukurti filmo", – šiame versle toks pasakymas skamba kaip komplimentas, jei nepasidaro įprastas.

Džekas nerimavo dėl Emos. Ji nežinia kodėl nusipirko namą Santa Monikoje, kurį juodu iki tol nuomojosi. Emą baisiai suerzino persikraustymas į jį iš Venecijos; ji tada sakė daugiau niekad nenorėsianti niekur kraustytis. Tačiau tas namas Santa

Monikoje atrodė ne per geriausias ir nuomotis, o jį *pirkti* buvo tikra kvailystė.

Tai buvo dviaukštis trijų miegamųjų namas į pakalnę einančiame Entrados kelio gale – netoli tos vietos, kur Entrados kelias įsilieja į Ramiojo vandenyno pakrantės greitkelį. Greitkeliu lekiančių automobilių gausmas nustelbdavo oro kondicionierių ūžimą. Negana to, tarsi Emą su Džeku būtų traukę nuo restoranų šiukšlių konteinerių sklindantys kvapai, prie jų namo vedantis keliukas kirtosi su skersgatviu, esančiu už kažkokio italų restorano. Dabar juodu užuosdavo jau ne sušio, o pasenusių baklažanų, apkeptų su tarkuotu parmezanu, dvoką.

Bet jie gyveno ten, prie Entrados kelio, kai išėjo pirmasis Emos romanas ir ji tapo, kaip pati (labai išdidžiai) sakė, „finansiškai nepriklausoma rašytoja". Ema kaip reikiant atsikeršijo už laiką, kurį sugaišo studijuodama kino meną: kino pramonės lopšyje ji parašė ne šiaip ką, o *romaną*. Ir toliau gyvendama prie Entrados kelio, ir netgi nusipirkdama tą nelemtą namą, Ema norėjo paerzinti kino pasaulį. Į Los Andželą ji atvyko kaip pašalietė; jai buvo labai svarbu, kad tokia ir *liktų*.

– Į Beverli Hilsą aš nesikraustysiu, pupuli.

– Na, ką gi... bet mes nuolat ten *valgom*, – priminė Emai Džekas.

Jie tikrai nuolat ten valgydavo, dažniausiai vėlai vakare. Džekas negėrė, taigi visada vairuodavo jis. Ema viena išgerdavo butelį raudonojo vyno – paprastai anksčiau, negu baigdavo pietauti. Jai labai patiko Beverli Hilse esantis Keitės Mantilini restoranas.

– Keitė Mantilini pernelyg toli, neverta ten trenktis dėl tarp duonos riekių įkišto kepsnio ir bulvių košės, – bambėdavo Džekas; duonos jis nevalgė, ką jau kalbėti apie bulvių košę. Bet Ema mėgo pietauti prie ilgo baro, einančio per visą restoraną. Kino pasaulio žmonės ją pažinojo ir vis paklausdavo, kaip sekasi rašyti naują romaną.

– Sekasi, – atsakydavo Ema. – Ar pažįstate Džeką Bernsą? Mes kartu gyvenam. Jis buvo ta paukštytė *Mano paskutiniame pakeleivyje* – na, tas seksualus vaikinas.

– Vaidinau *pakeleivį*, – paaiškindavo Džekas. Nors Mira Ašaim jam buvo liepusi nusiskusti nuo veido šerius, jis papras-

tai juos šiek tiek paaugindavo – kad iš pirmo žvilgsnio neatrodytų toks dvilytis.

Pirmadienių vakarais Ema su Džeku važiuodavo į Dano Tanos restoraną Vakarų Holivude. Ten prie baro buvo galima per televizorių žiūrėti „Pirmadienio vakaro futbolą“, tačiau padavėjai vilkėjo smokingais. Tame restorane linksmindavosi madingiausia Holivudo publika – visokie į kino verslą įsisukę tipai, arba mėginantys įsisukti, kažkodėl kartu su rinktiniais gangsteriais ir prostitutėmis. Kabinų sienos ten buvo apkaltos raudonu viniplastu, staltiesės su raudonais ir baltais langeliais, o patiekalai valgiaraštyje pavadinti kino pramonės garsenybių vardais.

– Kada nors čia valgysi tavo vardu pavadintą ėriuko nugarinės kepsnį, meiluti, – erzindavo Džeką Ema. Ji paprastai užsisakydavo Lu Vasermano veršienos žlėgtainį. Kai Vasermanas mirė, Džekui pasidarė nejauku valgyti tame restorane – atrodydavo, kad Emos mėgstamas veršienos žlėgtainis yra paties Lu kūno dalis. Emai labai patiko ir kepsnys à la Diler; o Džekas valgydavo nedaug – dažnai pasitenkindavo salotomis. Jis vėl be perstojo maukė šaltą arbatą, kaip seniau, kai prieš imtynių varžybas stengdavosi numesti bent kiek svorio. Į tuščią skrandį įsipylęs pusę galono arbatos, Džekas galėdavo šokti visą naktį.

Ir Ema vėlai vakare mielai klausydavosi muzikos. Jos mėgstamiausias klubas buvo Vakarų Holivude, Sanseto bulvare, esantis „Coconut Teaszer“. Jis atrodė prastokas – daug rokenrolo ir šokančių prakaituotų kūnų. Ten lankydavosi labai jauni vaikinai. Retkarčiais Ema pasigaudavo kurį nors iš tų berniukų ir parsiveždavo namo. Džekas stengdavosi nežiūrėti, kaip jie glamonėjasi ant užpakalinės sėdynės.

– Klausyk, – visada sakydavo Ema tam vaikinukui. – Turėsi viską daryti *tiksliai* taip, kaip aš liepsiu. – Džekas stengdavosi nesiklausyti.

Be to, jis stengdavosi neįsivaizduoti Emos viršuje. Nenorėjo galvoti apie jos vaginizmą, bet vis prisimindavo tą naktį, kai rado ją paplūdusią ašaromis vonios kambaryje – susirietusią iš skausmo.

– Jis sakė, kad nejudės, – verkė Ema. – *Žadėjo* nejudėti... tas šiknius!

Tik kai būdavo parsivežusi kokį vaikinuką iš „Coconut Teaszer“, Ema iš ryto nesikeldavo anksti ir iškart nesėsdavo rašyti kito romano apie Holivudą. (Savo *antrojo*, kaip ji sakydavo, tarsi tai būtų buvęs jo pavadinimas.) Ema laikėsi nusistatytos tvarkos, dirbo gal netgi pernelyg atkakliai, bet jautėsi ramesnė; dabar, kai pirmasis jos romanas jau buvo išleistas, ji, regis, neabejojo, kad kas nors išleis ir antrąjį.

Džekui gal ne taip juntamai, bet irgi palengvėjo. Tai, kad jis sukūrė savo pirmą vaidmenį kine, – ir, negana to, pasirašė sutartį, kad vaidins dar viename Viljamo Vanvleko filme, – Meno kūrėjų agentūroje niekam nedarė įspūdžio. (Kaip ir I.C.M., ir Viljamo Moriso agentūroje.) Galbūt, kai Džekas nebebus įsipareigojęs Laukiniam Biliui, kuri nors iš tų agentūrų ir sutiks jam atstovauti. O kol kas juo rūpinosi Mira Ašaim – jam buvo nurodyta ją vadinti savo *vadybininke*.

Iš darbo „American Pacific“ Džekas išėjo neskausmingai; jis buvo permiegojęs tik su dviem tenykštėmis padavėjomis, be to, viena iš jų tą darbą metė anksčiau už jį. Netgi dirbti vadovaujamam Didžiojo Perdirbinėtojo buvo geriau negu būti padavėju.

Ema norėjo, kad Džekas perskaitytų jos gaunamus skaitytojų laiškus, prieš parodydamas jai. Ji negalėjo pakęsti jokios neigiamos nuomonės; visokią kritiką Džekas turėdavo tiesiog išmesti. „Ir nerodyk man grasinimų nužudyti, Džekai. Iškart siųsk FTB.“ Grasinimų nužudyti Ema negavo; dauguma laiškų buvo malonūs. Blogiausia Džekui atrodė tai, kad daugelis skaitytojų stengiasi Emai išpasakoti savo gyvenimo istorijas. Net keista, kiek daug nevykėlių troško, kad ji rašytų apie *juos*.

Ema skaitydavo Džekui adresuotus laiškus, prieš atiduodama jam, bet ir jis pats paskui perskaitydavo visus – ir malonius, ir nelabai. Jis gaudavo gal *dvidešimt* kartų mažiau laiškų negu Ema, ir dauguma jų būdavo kupini miglotų – o kartais ir gana aiškių – užuominų. Tuos laiškus, visada su nuotraukomis, jam siuntė transseksualai – „pupytės su gaidukais“, pasak Emos, – ir gėjai, klausiantys, ar Džekas ne gėjus. Tik retkarčiais jam para-

šydavo kokia mergina – ir dažniausiai, bet ne visada, prisipažindavo, jog tikisi, kad jis normalus.

Džekui labiau rūpėjo Emos gaunami laiškai negu jo paties, nes jis vylėsi, kad kada nors Emai parašys Mišelė Maer – ir pareikalaus, kad Ema pasiaiškintų, kodėl savo veikėjai davė jos vardą. Bet Mišelė Maer Emai nerašė, ką mano apie *Skiedalų skaitytoją*.

Džekui buvo tikra kančia nieko nežinoti apie Mišelę; negana to, jam į galvą vis lindo mintis, kad ji turbūt matė *Mano paskutinį pakeleivį* ir priėjo prie išvados, jog tas transvestito vaidmuo – dar vienas svarus įrodymas, kad jis „pernelyg keistas".

– Palauk, pupuli, kol Mišelė pamatys kitą tavo filmą. Ten tai tikrai būsi *pernelyg keistas*!

Ir Džekas, ir Ema jau buvo skaitę Vanvleko parašytą scenarijų, apie kurį net Ema pasakė: „Man trūksta žodžių."

Šįkart Laukinis Bilas pasisavino nuostabų, bet visiškai nežinomą filmą; jis pavogė tą lobį iš kito olando, Peterio van Engeno, kuris mirė nuo AIDS vos spėjęs sukurti savo pirmą ir vienintelį pilnametražį meninį filmą. Tas jo kūrinys, pavadintas *Lieve Anne Frank* (*Mieloji Ana Frank* – taip laiške kreipiamasi į mirusią mergaitę), laimėjo kažkokį prizą kažkokiame olandų kino festivalyje – ir buvo dubliuotas, kad būtų galima rodyti Vokietijoje, bet daugiau niekur. Už Olandijos ribų beveik niekas nebuvo jo matęs, tik Viljamas Vanvlekas; jis tą *Lieve Anne Frank* išdarkė taip, kad vargšas Peteris van Engenas, ko gero, nebūtų atpažinęs savo filmo – net viską reginčiomis akimis žvelgdamas iš kapo.

„Lieve Anne Frank", – girdėti balsas už kadro. Tai jaunos žydės, dabar gyvenančios Amsterdame, balsas; ji maždaug tokio amžiaus, kokio buvo Ana Frank, kai fašistai ją sugavo ir išsiuntė į mirties stovyklą.

Ema su Džeku Viljamo Vanvleko namų kino salėje žiūrėjo tą originalų olandų filmą. Didysis Perdirbinėtojas turėjo didžiulį, bet labai negražų namą Loma Vistos kelyje, Beverli Hilse. Laukinis Bilas mėgo skalikus; jie laisvi lakstė po visus kambarius, slidinėdami ir vis parvirsdami ant kietmedžio grindų. Vanvlekas turėjo ir savą virėją bei sodininką – tai buvo pora iš Suri-

namo, mažutė kaip vaikas moterytė su beveik tokiu pat miniatiūrišku vyru.

„Mieloji Ana Frank, – išvertė Laukinis Bilas Emai ir Džekui; jis kosėjo, kaip visi rūkaliai. – Jaučiu, kad tu gyveni manyje, ir kad aš turiu gyventi vardan tavęs.“

Jos vardas Rachilė. Šiokiadieniais po pamokų, ir savaitgaliais, ji dirba gide Anos Frank namuose – Princo kanalo 263. Tų namų, kaip muziejaus, durys atviros kasdien, ištisus metus, išskyrus Jom Kipuro – Permaldavimo – dieną.

„Anos Frank namai liūdnai gražūs“, – sako Rachilė, žvelgdama tiesiai į kino kamerą, tarsi mes (žiūrovai) būtume turistai, o Rachilė – mūsų gidė. Matome Anos rašysenos pavyzdžius, jos dienoraščio faksimiles ir daugybę nuotraukų. Plaukus Rachilė apsikirpusi taip, kad atrodytų kuo panašesnė į Aną; ji niekina šių laikų madą ir rengiasi, kai tik gali, tokiais drabužiais, kokiais galėjo vilkėti Ana.

Matome Rachilę apsiperkančią sendaikčių turguose ir dėvėtų drabužių parduotuvėse; naktį, pasislėpusi nuo tėvų savo miegamajame, ji mėgdžioja mūsų nuotraukose jau matytas Anos pozas ir veido išraišką.

„Jie galėjo pabėgti, – vis kartoja Rachilė. – Jos tėvas, Otas, galėjo pasivogti kokią valtį. Iš Princo kanalo galėjo visus nuplukdyti iki Amstelio – upės, platesnės už kanalą. Ne iki pat jūros, žinoma, bet kur nors, kur saugu. *Žinau*, kad jie galėjo pabėgti“.

Iki tos filmo vietos dar nieko nebuvo įvykę, tačiau Ema jau ašarojo.

– Matot? Geras, ar ne? – klausinėjo Vanvlekas. – Juk *puikus*?

Rachilė įsitikėjusi, kad ji yra Ana Frank, sugrįžusi į gyvenimą; ji manosi galinti perrašyti istoriją. Jom Kipuro dieną, kai Anos Frank namai uždaryti, Rachilė atsirakina duris ir įeina į vidų. Ji apsirengia kaip Ana, – tiesą sakant, lyg ir *pavirsta* Ana, nes jųdviejų panašumas jau kelia šiurpą, – o kitą rytą, kai prie durų jau laukia turistai, ji tiesiog išeina iš Anos Frank namų, *tarsi iš tikrųjų būtų Ana Frank*. Kai kurie turistai suklinka, palaikę ją šmėkla; kiti seka jai iš paskos ir fotografuoja.

Ji eina prie kanalo, prie to *Prinsengracht*, kur jos tėvas, Otas, jau laukia valtyje. Kad ir kaip keista, tai tarytum kokia gondola, – tokios valtys plaukioja Venecijoje, ne Amsterdame, – ir Otas labai jau neįprastai atrodantis gondolininkas, nepanašus į italą. Ana lipa į valtį ir mojuoja susižavėjusiems stebėtojams.

Toliau tikrai gražus kadras: nuo auksinio Vesterkerko bokšto matyti Princo kanalu plaukianti valtis – daugybė gera linkinčių žmonių bėga prie tiltų ir atsisveikina mojuodami rankomis. Mažoji valtelė įplaukia į platesnius Amstelio vandenis; ir čia stovi minios žmonių, spragsi fotoaparatai.

Kad svajonė miršta, suprantame beveik vien iš garsų – iš kareiviškų batų trepsėjimo akmenimis grįstose gatvėse; iš kareivių žingsnių aido Anos Frank namų, kurie, kaip matome, dabar jau tušti, laiptinėje. Baldai išvartyti; Anos dienoraščio lapai išmėtyti. Ji nepabėgo.

Atrodė, kad Ema tuoj išverks akis. Džekas sėdėjo tuose neskoninguose rūmuose prie Loma Vistos kelio, žaibišku greičiu aplinkui laigančių Pamišėlio Olando skalikų tapsėjimas jo sąmonėje maišėsi su trankiais smogiamojo dalinio kareivių žingsniais. Jis nė neįsivaizdavo, kokią nesąmonę Laukinis Bilas Vanvlekas padarys iš *Mielosios Anos Frank*.

Netrukus perskaitę Didžiojo Perdirbinėtojo parašytą scenarijų, Ema su Džeku kelias dienas jautėsi prislėgti.

– Einu į klubą, pasportuosiu, – pirmąkart jį peržvelgęs, pasakė Džekas Emai.

Tarstelėjusi: „Man trūksta žodžių“, – Ema atsiduso ir pareiškė grįžtanti prie savo darbo.

– Turėjau suprasti jau tada, kai žiūrėjom tą filmą, – vėliau šnekėjo Džekui Ema. – Juk buvo aišku, kad nevaidinsi Anos Frank.

Tačiau tą dieną, kai jie perskaitė perdirbinio scenarijų ir suvokė, kuo pavirs *Mieloji Ana Frank*, Džekas galėjo tik eiti į sporto klubą ir bausti savo kūną; o Ema sėdo toliau rašyti antrojo romano apie Holivudą. Pamišėlio Olando scenarijus buvo pasibaisėtinas.

Pelniusi pripažinimą, Ema pasidarė dar didesnė darboholikė. Ji dažniausiai keldavosi, kai Ramiojo vandenyno pakrantės greitkelyje prasidėdavo rytinis transporto pikas; atsikėlusi išgerdavo kelis puodelius stiprios kavos, kartais dar neatsimerkusi, tačiau visada klausydamasi muzikos – per daug triukšmingos, Džeko supratimu, ir pernelyg panašios į sunkųjį metalą, bet vis tiek malonesnės už nuobodžią greitkelio muziką.

Ema rašydavo visą rytą – kava jai buvo, pasak jos pačios, „geriausias apetito supresantas". Kaip reikiant išalkusi, Ema važiuodavo priešpiečiauti. Per priešpiečius negerdavo, nors valgydavo daug – ir per priešpiečius, ir per itin vėlyvus pietus.

Jai labai patiko „Le Dome" restoranas Sanseto bulvare. Ten buvo aiškiai juntama sotaus ir aptingusio senojo Holivudo dvasia, bet kartu tai buvo ir ultramadinga studijų vadovų, agentų bei pramogų pasaulio teisininkų susitikimų vieta. Ema mėgo ir Vakarų Holivude esantį „Spago" restoraną – pirmąjį „Spago", įkalnin kylančioje Sanseto bulvaro dalyje. Be to, nors kol kas tik vieną, kad ir kokį populiarų, romaną parašiusiai rašytojai ten buvo pernelyg brangu, Ema bent kartą per savaitę būtinai apsilankydavo ir „Palmėje", Santa Monikos bulvare, kur, anot jos, agentų visada būdavo daugiau negu kepsnių ir omarų.

Atrodė, kad Ema tuoj sudegs kaip žvakė; ji labai neprotingai eikvojo jėgas: po priešpiečių važiuodavo į sporto klubą ir beveik visą popietę kilnodavo svarmenis. Paskui, kai jau būdavo „viską suvirškinusi", ji padarydavo šimtą ar daugiau atsilenkimų – pilvo raumenims stiprinti. Jokios aerobikos. (Šokiai ir, kai pasisekdavo, seksas „viršuje" buvo vienintelė Emos aerobinė mankšta.)

Tokios stambios merginos kūnui tai tikrai nemažas krūvis; negana to, Džekui būdavo baisu ir pagalvoti, kaip Ema vairuoja, – netgi dieną, dar negėrusi. Ji lėkdavo kaip vėjas, tačiau Džekas jaudinosi ne tik dėl greičio.

Emai labai patiko Sanseto bulvaras. Netgi Toronte, dar mokydamasi Šventos Hildos mokykloje, ji svajodavo, kaip važinės Sanseto bulvaru. Dabar Ema *visur* – ir į Beverli Hilsą, ir į Holivudą, ir į Vakarų Holivudą – skriedavo Sanseto bulvaru.

Džekas labiausiai nerimaudavo, kai ji važiuodavo atgal, į Santa Moniką. Jis žinodavo, kad Ema atsakančiai prisikirto per priešpiečius, o paskui kaip pamišusi plūkėsi sporto klube, kol iš-eikvojo kalorijas, arba ne. Jam būdavo neramu dėl Sanseto vin-gių. Be to, prieš pat Palisadus pasukusi į kairę, į Šatokvą, Ema iki Ramiojo vandenyno pakrantės greitkelio lėkdavo žemyn itin stačia nuokalne vingiuojančiu keliu. Paskui jai reikėdavo pereiti į kraštinę kairę juostą ir beveik apsigręžti – įsukti į Vakarinio Kanalo kelią.

Būdavo jau vėlyva popietė, piko metas, o Ema ištroškusi po sekinančios mankštos – vėliau ji išgerdavo du ar tris litrinius butelius „Evian" mineralinio vandens. Šatokvos keliu lekiančių automobilių sraute Ema jau būdavo įveikusi tris ketvirtadalius paskutinio didžiojo vingio, kai išvysdavo vandenyną. Džekas puikiai žinojo, kaip Ema vairuoja: į automobilius ji tikrai nebe-žiūri – bent jau tą pirmą akimirką, kai prieš akis sutviska akina-mai žydras Ramusis vandenynas. Šiaip ar taip, ji juk iš Toronto. Los Andželas žmones veikia priklausomai nuo to, iš kur jie atvy-kę; Toronte tokio Ramiojo vandenyno vaizdo nepamatysi.

Džekas sulaukdavo Emos namuose prie Entrados kelio. Grį-žusi ji sėsdavo rašyti. Tik tada Džekas važiuodavo į sporto klu-bą. (Jis Emai nesakė, kad kartais sportuoja ir Goldo klube.)

Tas laikas būdavo kaip tik tinkamas mankštintis: į klubą su-važiavę daugiausia negeriantieji, ir dar keletas nevalgančiųjų. Džekas susipažino su keliomis svarmenis kilnojančiomis ganė-tinai raumeningomis moterimis, bet merginos, kurios dažniau-siai naudodavosi širdies bei kraujagyslių sistemą stiprinančiais treniruokliais, buvo nežmoniškai liesos – dauguma tų skeletėlių, sportuojančių pietų laiku, neabejotinai sirgo anoreksija. Viena tokia mergina – ji kiekvieną vakarą visą valandą praleisdavo ant judančių laiptų – Džekui prisipažino, jog laikosi „tyrelių dietos".

– O energijos pakanka? – paklausė Džekas.

– Šiek tiek uogų, arbatinis šaukštelis medaus, truputėlis ne-riebaus jogurto – ir dar, kas trečią dieną, bananas. Viską su-dedi į plakiklį, – pasakojo mergina. – Kūnui nieko daugiau ir nereikia.

Vieną vakarą ta mergina nukrito nuo bėgtakio ir liko išsitiesusi ant grindų. Kažkuris iš jogos mokytojų pareiškė, kad jai turbūt subliūško gaubtinė žarna. Džekui ilgai akyse stovėjo keli kultūristai, lūkuriavę prie sporto klubo; pamatę greitosios pagalbos automobilį, jie ėmė jį stabdyti, mojuodami rankšluosčiais.

Džekas laikėsi savo įprastos dietos – daugiausia proteinų, gal per mažai angliavandenių, kaip žmogui, šitiek laiko praleidžiančiam ant širdies bei kraujagyslių sistemą stiprinančių treniruoklių. Svarmenis jis kilnojo nepersistengdamas: nesunkius, bet daug kartų. Džekas nenorėjo prisiauginti raumenų. Kad galėtų dirbti savo darbą, tai yra jį *gauti* – kitą vaidmenį, paskui dar vieną, – jis turėjo visada būti lieknas ir žavus.

Iš sporto klubo Džekas kiekvieną vakarą išeidavo jau svaigdamas iš alkio; grįžęs namo, jis pasiimdavo Emą, ir jie važiuodavo kur nors pavalgyti, – bet iš ryto Džeko pilvas vėl būdavo įdubęs. Galima sakyti, kad ir Džekas labai neprotingai eikvojo jėgas, – bet ne taip kaip Ema.

Vieną vakarą, rydama bulvių košę Keitės Mantilini restorane, Ema pastebėjo, kad Džekas nepabaigė savo salotų. Nustojęs kramtyti, jis žiūrėjo, kaip valgo ji; jo veide Ema įžvelgė ne bjaurėjimąsi, o nuoširdų susirūpinimą, bet Džekas turėjo žinoti, jog pakęsti jo bjaurėjimąsi Emai būtų buvę lengviau.

– Manai, kad mirsiu jauna? – paklausė ji.

– Ne! – atsakė Džekas, per greitai.

– Na, tikriausiai taip ir bus, – tarė Ema. – Mane vis tiek pribaigs jei ne šitoks apetitas, tai vaginizmas.

– Argi galima numirti nuo vaginizmo? – pasibaisėjo Džekas, bet Emos burna buvo pilna maisto; ji tik gūžtelėjo pečiais ir valgė toliau.

22

Auksiniai kadrai

Tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt devintaisiais *Betmenas* ir *Mirtinas ginklas 2* buvo bene pelningiausi filmai, bet kaip geriausiam „Oskaras" atiteko *Ponios Deizės vairuotojui*. Antras Džeko filmas, *Gidas*, režisuotas Viljamo Vanvleko, negavo jokio apdovanojimo.

Anos Frank namai atkurti Las Vege. Neskoningai išpuošta Džeko vaidinamos velionės rokenrolo žvaigždės, labai panašios į Dženis Džoplin, tik dar gražesnės, šventovė traukia tą ugningą moterį, kuri filmo pradžioje po išgertuvių mirtinai užspringsta savo vėmalais, liguistai garbinančius muzikos mėgėjus. Tos mirusios dainininkės vardas – Melodi; jos grupė, „Tyra nekaltybė", susibūrė bitnikų pamėgtoje Venecijoje bei Nortbiče dvidešimto amžiaus septintojo dešimtmečio pradžioje. Jie atsiplėšia nuo savo folkroko-džiazo-bliuzo šaknų ir, ėmę groti psichodelinį roką, tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt šeštais metais susiranda ir klausytojų, ir namus tarp hipių San Franciske.

Viskas Viljamo Vanvleko perdirbinyje buvo iš kur nors pavogta; ta „Tyra nekaltybė" ir nepaprastai greitas Melodi išgarsėjimas labai primena Dženis Džoplin karjeros pradžią su „Big Brother and the Holding Company". Pirmasis itin populiarus Melodi singlas – „Negali elgtis su mano širdimi, tarsi tai būtų

kažkas kita" – skamba įtartinai panašiai kaip Big Mama Tornton daina „Ball and Chain". Džekas ją sudainavo visai neblogai.

Džeko vaidinama Melodi netrukus meta „Tyrą nekaltybę" ir toliau dainuoja viena. Šešiasdešimt devintaisiais Melodi albumai jau auksiniai, platininiai ir trigubai platininiai. Ji grįžta prie bliuzo ir išleidžia paskutinį populiarų singlą, „Bjaurybės Bilo nebėra", odę ją skriaudusiam draugužiui – buvusiam pagrindiniam „Tyros nekaltybės" gitaristui, kurį, anot bulvarinių laikraščių, Melodi kartą mėgino nužudyti, jo mėgstamą lazaniją su marihuana dar pagardinusi žiurkių nuodais. (Tai, kad „Bjaurybės Bilo nebėra" skambėjo kaip „Me and Bobby McGee", negalėjo būti atsitiktinis sutapimas.)

Džeko vaidinama Melodi miršta visai nusigėrusi ir užspringusi savo vėmalais vieno Las Vego viešbučio kambaryje, po ten surengto koncerto, – taigi dabar ten, pietiniame Las Vego bulvaro gale, kur stovi „Mandalay Bay", atidarytas dar vienas rokenrolo muziejus, trumpo Melodi gyvenimo ir neblėstančios šlovės šventovė. Užgauli nekaltybe nė nekvepiančių Melodi apatinių ekspozicija atrodo ne vietoje, be to, ją sunku pastebėti tame viešbučių bei kazino bulvare, tačiau Pamišėlis Olandas visada norėjo sukurti filmą Las Vege, todėl ir sukūrė ten *Gidą*.

Melodi vaidmeniui Laukinis Bilas, be abejo, būtų galėjęs surasti kokią nors geriau dainuojančią merginą, bet ji veikiausiai nebūtų buvusi tokia patraukli. („Tu ten tikrai karšta pupytė, meiluti, – pagyrė Džeką Ema. – Dainuoji gal ir ne visai tobulai, bet atrodai – turiu pripažinti – kaip reikiant.") Džekas neblogai atrodė ir kaip vaikinas – muziejuje dirbantis gidas.

– Nėra čia ko daug galvoti, – pasakė Džekui Laukinis Bilas Vanvlekas. – Pavadinkim tą gidą Džeku.

Džeko vaidinamas Džekas žavisi „Tyra nekaltybe" – tuo laiku, kai joje dainuoja Melodi. Jis dar mokosi koledže, kai Melodi atsiskiria nuo grupės; o kai jis baigia mokslus, dainininkė miršta. Džekas Melodi garbina nuoširdžiau, negu paprastai garbinamos mirusios žvaigždės. (Filme Džekas ne vaikšto, o tarytum šoka – „Bjaurybės Bilo nebėra" arba „Negali elgtis su mano širdimi, tarsi tai būtų kažkas kita" skamba jam galvoje.)

Nedorėlis Melodi muziejaus, kaip vadinama ta begėdiška šventovė, direktorius priima Džeką dirbti gidu, bet Džekui ne-

patinka kai kurios ekspozicijos; jo manymu, tai neleistinas Melodi išnaudojimas, – nors ta patvirkusi dainininkė ir pati save negailestingai išnaudodavo. Surinkti jos instrumentai nekelia nederamų minčių, kaip ir gastrolių nuotraukos ir, be abejo, jos muzika. Tačiau muziejuje yra ir „kompromituojančių“ nuotraukų, kuriose matome Melodi su ją mušusiu pagrindiniu grupės gitaristu, ir visiškai girtą, drybsančią ant įvairių motelių lovų. Ir dar tie jos apdarai, ypač „apatiniai drabužėliai“; Džekas mano, kad niekas neturėtų matyti ar net grabalioti Melodi apatinių. Džekui nepatinka ir tuščių vyno butelių kolekcija; iš kai kurių ant etikečių užrašytų datų galima suprasti, kad tas vynas buvo išpilstytas jau po Melodi mirties.

Direktorius, Harvio Keitelio *Šventajame name* vėliau suvaidinto veikėjo pirmtakas, Džekui sako, jog tie vyno buteliai muziejuje laikomi, kad būtų „tinkama aplinka“; o dėl apatinių, tarp jų ir siauručių rožinių kelnaičių, ekspozicijos... na, šie daikčiukai čia „svarbiausi“.

Kaip Rachilė įsivaizduoja, kad Ana Frank galėjo pabėgti, taip ir Džekas įsitikinęs, kad Melodi nebūtinai turėjo mirti. Jei tik jis būtų buvęs netoliese ir ją pažinojęs, gal būtų išgelbėjęs. Džeko nuomone, tas Melodi muziejus yra tikra išdavystė; o kai kurie nepadoriai atrodantys jos daiktai – tarytum pasityčiojimas.

Vieną naktį, kai Melodi muziejus uždarytas, Džekas įeina į vidų – jis turi raktą. Atsinešęs porą tuščių lagaminų, Džekas į juos susideda pernelyg asmeniškus, jo supratimu, Melodi daiktus, arba gadinančius jos reputaciją, kurią tik jis, matyt, ir laiko šventu dalyku. Du patruliniu automobiliu važiuojantys policininkai pastebi, kad uždarytame pastate dega šviesa, ir atskuba pasižiūrėti. Bet Džekas jau nebe Džekas, o Melodi. Apsirengęs kaip mirusi dainininkė, jis prasineša lagaminus pro nustėrusius policininkus – ir išeina į Las Vego bulvarą. (Ne kiekvienas vaikinas paspruktų vilkėdamas juoda elastano suknele su smaragdiniais blizgučiais.) Tik čia Pamišėlis Olandas pagaliau parodė savo, kaip režisieriaus, talentą: iki tos vietos, kur Džekas, persirengęs Melodi, išeina iš Melodi muziejaus, nešdamasis lagaminus, žiūrovai nė karto nematė Las Vego bulvaro naktį, tviskančio neono šviesomis.

Policininkai nežinia kodėl nesulaiko Melodi persirengusio Džeko. Gal jie mano, jog tai Melodi šmėkla? (Bet neatrodo išsigandę.) Ar jie atpažįsta, kad jis – moteriškais drabužiais vilkintis vaikinas? (Jiems tai, regis, nė motais.) O gal ir policininkai – kaip Džekas, ir žiūrovai – supranta, kad Melodi muziejus kažkoks iškrypėliškas? Gal jie mano, kad tą šventovę *reikėtų* apiplėšti?

Laukinis Bilas Vanvlekas to nepaaiškina. Didžiajam Perdirbinėtojui rūpi tik meninis vaizdas – Melodi persirengęs Džekas, avintis skaisčiai žaliais aukštakulniais bateliais ir vilkintis ta gundomai prie kūno prigludusia suknele, kaukši bulvaru tolyn, tempdamasis neabejotinai sunkius lagaminus. Kai Džekas jau tolsta, dingsta naktyje, – gal iš tikrųjų atgimęs kaip Melodi, arba tik ieškodamas nebrangaus viešbučio, – jį, pavirtusį moterimi, pamato nedorėlis muziejaus direktorius. Džekas atrodo taip gražiai, kad direktorius nė nemėgina jo sustabdyti. Jis tik šaukia: „Tu atleistas, Džekai, – tu, kale!“

Džekas Melodi balsu atsako: „Malonu netekti tokio darbo.“ (Šitaip Džekas Bernsas prisidėjo prie pasibaisėtino Vanvleko scenarijaus – jis kadaise neklydo, kai jautė, kad tie žodžiai jam dar pravers.)

Gidas anaiptol nebuvo *prasčiausias* tų metų filmas. (Nebūtų buvęs prasčiausias ir kitais metais, kai ekranuose pasirodė *Vėžliukai nindzės* ir *Kietas riešutėlis 2*.) O tas kadras, kai Džekas Bernsas, persirengęs moterimi, sako: „Malonu netekti tokio darbo“, – na, tą kadrą įsiminė *visi*. Filmą gal ir pamiršo, bet tas kadras – ir tie žodžiai – visiems įkrito į atmintį.

Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt pirmų metų Akademijos apdovanojimų ceremoniją vedė Bilis Kristalas. Jam puikiai sekėsi, tačiau vienąsyk juokaudamas jis gal pernelyg paskubėjo. „Shrine Civic Auditorium“ salėje sėdėjo šiaip jau nežiopli žiūrovai, bet dauguma jų nesuprato sąmojo. Užtat Džekas, žiūrintis tą įspūdingą renginį per televizorių, suprato iškart; tačiau tik todėl, kad tai buvo jo žodžiai.

Bilis Kristalas kalbėjo apie tai, kad kitais metais gal nebe jis bus Akademijos apdovanojimų ceremonijos vedėjas. Tuo ne-

patenkinti žiūrovai garsiai suniurnėjo, ir dauguma jų neišgirdo, kaip Bilis – labai *moterišku* balsu – pasakė: „Malonu netekti tokio darbo."

Štai tada Ema su Džeku ir suvokė, kad Džekui pavyko. „Velniai griebtų, ar girdėjai, pupuli?" Jie buvo ponios Oustler namuose – parvykę į Torontą aplankyti savo motinų, – bet Alisa su Lesle šnibždėjosi virtuvėje; jos negirdėjo, kaip Bilis Kristalas pagerbė Džeką, ištardamas gerai žinomus jo baigiamuosius žodžius iš *Gido*, ir jau buvo nuėjusios gulti, kai *Šokis su vilkais* gavo „Oskarą" kaip geriausias filmas.

Džekas ne tik kad išgirdo Bilio Kristalo pasakytą sąmojį; jis buvo sužavėtas Bilio sugebėjimo pamėgdžioti Melodi balsu kalbantį Džeką.

– Dievulėliau! – tarė jis.

– Gana to Pamišėlio Olando, meiluti, – nusprendė Ema. – Laukiu nesulaukiu, koks bus kitas tavo filmas.

Džekas su Ema sėdėjo ant sofos didžiojoje ponios Oustler rūmų, kaip jis mintyse vadino tą namą (kol nebuvo matęs *tikrų* rūmų Beverli Hilse), svetainėje. Žiūrėdamas Emai per petį, Džekas matė vestibiulį pagrindinių laiptų papėdėje, kur ponia Mašado taip nelemtai įspyrė jam į paslėpsnį.

Ema buvo ką tik labai brangiai pardavusi savo antrąjį romaną. Prieš įteikdama leidėjui, ji nuvežė rankraštį C.A.A. dirbančiam Bobui Bukmanui. Šįkart Ema nesistengė apsidrausti nuo mėginimų inscenizuoti jos knygą. Bukmanas padėjo jai susitarti dėl filmo kūrimo, kai romanas dar nebuvo išleistas, – kaip Ema ir norėjo.

Antrasis Emos romanas, *Normalūs ir malonūs*, buvo apie tai, kas nutinka jaunai porai iš Ajovos, atvykusiai į Holivudą įgyvendinti svajonių – tapti kino žvaigždėmis. Vyras, Džonis, savo svajonės atsisako anksčiau negu jo žmona, Kerolė. Džonis pernelyg jautrus, kad prasimuštų į aktorius; kelios šiurkštokos atrankos, ir jis pasiduoda. Be to, jis labai jau doras žmogus – negeria, ir apskritai yra itin sąžiningas. Kadangi Džonis berniukiškai žavus ir neturi jokių nuobaudų už kelių eismo taisyklių pažeidimus, jam pavyksta įsidarbinti limuzino vairuotoju; netrukus jis jau vairuoja pailgintą limuziną.

Ema, žinoma, neapsiėjo be ironijos: Džonis vežioja kino žvaigždes. Seną Džonio troškimą gyventi taip, kaip, jo įsivaizdavimu, gyvena aktoriai, išduoda tik ant pakaušio į uodegėlę surišti plaukai – tai vienintelė jo nepasitenkinimo išraiška, kuria jis skiriasi iš kitų limuzinų vairuotojų. Ta Džonio uodegėlė visada tvarkinga ir švari, nelabai ilga. (Ema apie Džonį rašo, kad jis „beveik moteriškai patrauklus".) Ilgi plaukai jam tinka; Džonis džiaugiasi, kad limuzinų bendrovė jam leidžia nešioti uodegėlę.

Jo žmonai, Kerolei, sekasi prasčiau. Ji ryžtasi dirbti palydove – Džoniui dėl to labai gėda, bet jis, nors ir nenoromis, tam pritaria. Kerolė dirba vienoje palydovių tarnyboje po kitos, abėcėlės tvarka: „Auksinėse panelėse", „Beprotiškose gražuolėse", ir taip toliau.

Džonis nustato ribą: „Ar buvai negeras berniukas?" Tačiau tai nieko nereiškia; kaip Kerolė netrukus patiria, jie visi vienodi. Kad ir kur ji dirba, „Gražiausiose palydovėse" ar „Gražuolių vilionėse", iš jos reikalaujama to paties – trumpai tariant, visko.

Kartais vienoje palydovių tarnyboje Kerolė dirba mėnesį, kartais tik savaitę, arba netgi ne visą dieną. Viskas priklauso nuo to, kada ji sutinka, anot Emos, „neįprastą" klientą. Kai tik Kerolė vieną, kitą kartą atsisako daryti tai, ko klientas nori, jos dienos toje palydovių tarnyboje jau būna suskaičiuotos.

Kaip ir *Skiedalų skaitytojoje*, *Normaliuose ir maloniuose* buvo aiškiai juntama Emos užuojauta labai jau keistoms poroms, kurių santykiai pagrįsti kompromisais. Kerolė su Džoniu, kad ir kas nutiktų, myli vienas kitą; juodu išlieka kartu, nes tvirtai laikosi susitarimo, koks turėtų būti normalus ir malonus elgesys.

Kerolė dirba tik kaip iškviečiama mergina. Ji visada paskambina Džoniui ir praneša, kur važiuoja, – pasako ne tik viešbučio pavadinimą, bet ir kliento pavardę bei kambario numerį, – o paskui skambina dar kartą, kai nuvyksta į tą kambarį, ir kai iš jo išeina. Tačiau *neįprasti* pageidavimai – kasdienis dalykas; Kerolė netenka darbo visose palydovių tarnybose.

Galiausiai Džonis jai pataria: ji turėtų į telefonų knygos geltonuosius puslapius įdėti savo skelbimą. Geriausia, ką Kerolė gali pasakyti apie klientą, yra tai, kad jis buvo „malonus". Malonus reiškia „normalus", – taigi Kerolė savo palydovių tarnybą taip ir pavadina: „Normalūs ir malonūs".

Ema rašo: „Ji, ko gero, būtų prisiviliojusi daugiau klientų, jeigu jos įsteigtos tarnybos pavadinimas būtų buvęs „Motinystės atostogos“. Kas gi kviečiasi palydovę pageidaudamas, kad su juo būtų elgiamasi normaliai ir maloniai?“

Džonis tampa sąvadautoju. Jis turi nuolatinių klientų, kuriuos vežioja limuzinu, ir manosi puikiai juos pažįstąs, – tarp jų yra ir kino žvaigždžių. „Jūsų tai tikriausiai nedomina, – siūlo Džonis iš pažiūros maloniems jo limuzinu važinėjantiems džentelmenams, – bet jei kada norėsite išsikviesti palydovę... Pažįstu vieną labai *malonią* moterį – *normalią* ir malonią, jeigu jums tai patinka. Nieko *neįprasto*... na, suprantate, ką turiu omenyje.“

Pirmą kartą, kai Džonis tai sako vienam garsiam aktoriui, jam tiesiog plyšta širdis. Skaitytojai jau žino, kad, užuot tapęs kino žvaigžde, Džonis jas vežioja. Negana to, dabar Kerolė su tomis garsenybėmis *dulkinasi*!

Toks pasiūlymas, regis, domina tik pagyvenusius vyriškius; be to, dauguma jų nėra kino žvaigždės. Jie – charakteriniai aktoriai, piktadariai iš garsiausių vesternų, dabar jau raukšlių subjaurotais veidais ir nekaip besilaikantys ant kojų; krioštelėję kaubojai, kenčiantys įsisenėjusį juosmens skausmą. Kerolė su Džoniu, kai buvo vaikai, matė tuos klasika tapusius vesternus; žiūrėdami tokius filmus jie ir ėmė svajoti apie tai, kad išvyks iš Ajovos ir iškart patrauks į Holivudą.

Namuose, nuomojamoje aptriušusio dviejų butų namo pusėje Marina del Rėjuje, – kur galima ne tik girdėti, bet ir užuosti Los Andželo oro uostą, – Kerolė su Džoniu žaidžia persirengėlių žaidimus, apsikeitę vaidmenimis. Ji susiriša šviesius plaukus į uodegėlę ir apsivelka jo baltais marškiniais, su juodu kaklaraiščiu; tai matydamas Džonis sugalvoja nupirkti Kerolei jos dydžio vyrišką juodą kostiumą. Ji apsirengia kaip limuzino vairuotojas, paskui jį gundydama nusirengia.

Džonis leidžiasi Kerolės rengiamas *jos* drabužiais; vėliau ji nuperka jam liemenėlę, su įdėklais, ir reikiamo dydžio suknelę. Kerolė Džoniui gražiai sušukuoja poilgius, iki pečių, plaukus ir padažo veidą – lūpas, akių vokus, skruostus. Jis paskambina prie durų, ir Kerolė jį, persirengusį moterimi, įsileidžia į vidų; Džonis elgiasi kaip palydovė, atėjusi į nepažįstamo vyriškio kambarį

viešbutyje. „Tai jiedviem vienintelė proga pavaidinti – drauge, tame pačiame filme“, – rašo Ema.

Senas aktorius, visą gyvenimą vaidinęs kaubojus, atvyko reklamuoti savo naujo filmo – tokio, kokius Ema vadina „naujaisiais vesternais“. Lesteris Bilingsas iš tikrųjų yra Lesteris Magruderis, gimęs Bilingse, Montanoje; jis – tikras kaubojus, naujieji vesternai jam ne prie širdies. Lesteriui skaudu, kad vesternai dabar kuriami taip retai, jog jauni aktoriai net nebemoka nei jodinėti, nei šaudyti. Vadinamajame vesterne, kurį Lesteris reklamuoja, nėra nei gerų, nei blogų vyrukų; vien antiherojai. „Čia kažkoks *prancūziškas* vesternas“, – sako Lesteris.

Džonis siunčia Kerolę į Lesterio kambarį viešbutyje, – po to, kai Lesteris prisipažįsta, jog labai norėtų malonios, normalios moters. Bet Lesteris juk *tikras* kaubojus; jis užsėda ant Kerolės. („Iš pradžių nebuvo nieko *pernelyg* neįprasto“, – vėliau tikina ji Džonį.) Paskui, daugmaž įprastai smagindamasis, Lesteris staiga prisideda sau prie smilkinio ginklą. Tai 45 kalibro koltas – tik viename jo būgnelio lizde yra šovinys. Lesteris tai vadina kaubojiška rulete.

„Arba mirsiu balne, arba dar bent dieną pajodinėsiu!“ – šaukia jis. Tą akimirką, kai Lesteris spaudžia gaiduką, Kerolė galvoja, kiek Los Andželo palydovių tarnybose dirbančių merginų girdėjo, kaip daužiklis taukšteli į tuščią šovinio lizdą, kiek kartų Lesteris išliko gyvas, kad dar bent dieną pajodinėtų. Tik ne šį kartą. Šiandien Lesteriui lemta mirti balne.

Po pietų Beverli Hilso „The Peninsula“ viešbutyje svečių, galėjusių išgirsti šūvį, ne per daugiausia. Be to, labai jauni gyventojai šiame viešbutyje ne itin pageidaujami; taigi gretimuose kambariuose įkurdinti žmonės galbūt prigulę pogulio, arba neprigirdi. Ema rašo, kad „The Peninsula“ labai panašus į „Four Seasons“, tik čia „gal kiek daugiau prostitučių ir verslininkų“.

Kadangi viešbutis prie pat Meno kūrėjų agentūros pastato, galimas daiktas, kad šūvį, kuriuo Lesteris Bilingsas išsitaškė smegenis, girdėjo koks agentas, bet daugiau tai tikrai niekas. O agentams šūviai juk nerūpi.

Kerolė skambina Džoniui. Ji žino, kad niekas jos nematė per vestibiulį einančios į liftą, tačiau kas nors gali pamatyti *išeinan-*

čią! Savaime suprantama, ji kraustosi iš proto; manosi *atrodanti* kaip prostitutė. Iš tikrųjų ji taip neatrodo. Kerolė visada rengiasi kaip priešpiečiauti einanti atsakinga kino studijos darbuotoja; kaip ir dera normaliai ir maloniai moteriai, ji *nė kiek* nepanaši į telefonu iškviečiamą palydovę.

Džonis ją gelbėja. Jis į Lesterio kambarį atsineša reikiamus drabužius, Kerolei ir sau. Jai – limuzino vairuotojo kostiumą, o sau – Kerolės nupirktą suknelę ir liemenėlę su įdėklais; kai Kerolė išdažo Džoniui veidą ir sušukuoja ilgus plaukus, jis pasidaro daug panašesnis į prostitutę, negu kada nors buvo Kerolė.

Džonis jai pasako, kur stovi limuzinas. Jis paliktas netoli – tik kad nebūtų matyti nuo viešbučio durų. Džonis Kerolę patikina, kad netrukus ją susiras.

Iš viešbučio, persirengęs prostitute, jis išeina taip, kad būtų pastebėtas. Iš Lesterio kambaryje esančio mini baro pasiėmęs mažytį burbono buteliuką, Džonis juo prasiskalavo burną. Jis išdidžiai prieina prie registratūros, griebia jaunutį registratorių už atlapų ir, kvėpuodamas jam tiesiai į veidą, kimiu prostitutės balsu pareiškia: „Yra kai kas, ką turi žinot. Lesteris Bilingsas iškeliavo. Kambarį, deja, paliko *priterštą*." Paskui Džonis, atrodantis kaip prostitutė, paleidžia tą vaikiną ir per vestibiulį išlinguoja iš viešbučio. Juodu su Kerole grįžta į namus Marina del Rėjuje ir persirengia įprastais drabužiais.

Romano pabaigoje matome juos nakčiai apsistojusius motelyje šalia Aštuoniasdešimtosios magistralės, kažkur centrinėje JAV dalyje. Jie važiuoja atgal į Ajovą, ten abu susiras normalų darbą ir maloniai sau gyvens. Kerolė nėščia. („Motinystės atostogomis" pavadinta palydovių tarnyba gal iš tiesų būtų klestėjusi, tačiau Kerolė nebenori tuo užsiimti – dabar jau nebe, – o Džoniui nusibodo vežioti kino žvaigždes.)

Motelio kambaryje šalia magistralės jie per televizorių žiūri seną Lesterio Bilingso filmą, *tikrą* vesterną. Lesteris – galvijų vagis; jis miršta balne, nušautas ant arklio.

Netrukus paaiškėjo, jog *Normalūs ir malonūs* – geresnis filmas negu romanas; Ema žinojo, kad taip bus. Kai tas filmas buvo pradėtas kurti, romanas vis dar laikėsi „The New York Times" perkamiausių knygų sąraše. Daugelis literatūros apžval-

gininkų niurzgėjo, kad romaną Ema rašė jau galvodama apie būsimą scenarijų. Savaime suprantama, ji pati sukūrė ir scenarijų; kai kurie kino kritikai tvirtino maną, kad scenarijų Ema parašė pirmiau negu knygą. Ema niekam nesakė, kaip viskas buvo iš tikrųjų.

Džekas nežinojo visų Emos sutarties su C.A.A. dirbančiu Bobu Bukmanu smulkmenų, bet Bukmanas, nors paprastai neatstovaudavo aktoriams, sutiko atstovauti Džekui. Nežinia, ar sutartį su Ema jis sudarė raštu, – ar jie tiesiog pasikalbėjo priešpiečiaudami, arba telefonu, – tačiau buvo aišku, kad Ema *ir Džekas* dalyvaus filmo pagal *Normalius ir malonius* kūrime. Ema rašys scenarijų, o Džekas bus Džonis. Žinoma, Ema iš pat pradžių buvo nusprendusi, kad tas *mielo* persirenginėtojo vaidmuo turi atitekti Džekui. Šį kartą jo ilgi, iki pečių, plaukai bus tikri, ne perukas.

Meri Kendal vaidino Kerolę – nekalčiausią palydovę, kokią tik galima įsivaizduoti. Džeikas „Prerijų Šuo" Rolingsas gavo Lesterio Bilingso vaidmenį – pirmą po daugelio metų ir vienintelį *ne* vesterne.

Meri Kendal su Džeku motelio kambaryje šalia Aštuoniasdešimtosios magistralės sėdi susiėmę už rankų ir tiesiog žiūri televizorių, be žodžių. O toje pačioje romano vietoje, žiūrėdama į ką tik nušautą Lesterį Bilingsą, Kerolė sako: „Įdomu, kiek kartų per visą savo karjerą jis buvo nužudytas."

„Pakankamai daug, kad nebijotų", – prataria Džonis.

Bet Ema manė, jog bus geriau, jeigu filme jie nesakys nieko. Tada ta akimirka ekrane atrodo dar svarbesnė – tiesiog matome juos, tylomis žiūrinčius į mirštantį senąjį kaubojų. Jų svajonės tapti kino žvaigždėmis irgi mirė; tai galima įžvelgti Kerolės ir Džonio, jau susitaikiusių su likimu, veiduose, nutviekstuose mirgančios žalsvos ar melsvai pilkos televizoriaus ekrano šviesos.

Tačiau Džekui norėjosi ištarti tuos žodžius. („Pakankamai daug, kad nebijotų.")

– Gal jie tau pravers vėliau, – pasakė jam Ema, – bet ne šį kartą. Šįkart scenarijų rašau *aš*.

Ema buvo ne tik scenarijaus autorė. Ji kūrė Džekui ateitį kino versle, tik jos dėka Džekas nuo Laukinio Bilo Vanvleko peršoko

prie, galima sakyti, pagrindinių kūrėjų. Džekas Bernsas, be abejo, ir toliau buvo geriausiai žinomas kaip moteris vaidinantis aktorius, bet staiga visi pripažino, kad jis *vertas dėmesio.*

Džekas labai nustebo, kai buvo nominuotas Akademijos apdovanojimui; jis nemanė, kad tas moteriškais drabužiais persirenginėjantis limuzino vairuotojas visiems pasirodys *toks* mielas. Nieko keista, kad tais metais Džekas nelaimėjo. Ir Meri Kendal buvo pirmą kartą nominuota „Oskarui", ir taip pat jo negavo. Tačiau jie abu buvo nominuoti, vien tai jau pranoko jų lūkesčius.

Kaip geriausias filmas buvo apdovanotas *Avinėlių tylėjimas*, Džodi Foster ir Antonis Hopkinsas pelnė geriausios aktorės ir geriausio aktoriaus „Oskarus" – tai buvo jų metai.

Ema nebuvo nominuota. Scenaristus apdovanoti siūlydavo kiti scenaristai; kolegos tebejautė Emai pagiežą dėl garsiųjų jos pastabų apie scenarijus. Į „Oskarų" įteikimo vakarą Ema ėjo kaip Džeko pora, tai atrodė tikrai juokinga. Dėl to, kas yra didžiausi šikniai, jų nuomonės iš esmės sutapo; tokiame renginyje labai svarbu atpažinti šiknius.

Bilis Kristalas, vėl paskirtas vakaro vedėju, pajuokavo, jog delsia pradėti ceremoniją – „nes Džekas Bernsas dar nubėgo pasikeisti liemenėlės".

Emai ant kaklo raudonavo aiškiai matoma bučinio žymė. Ją šitaip buvo paženklinęs Džekas, jos pačios prašymu. Ema jau kuris laikas su niekuo nesusitikinėjo, ji manėsi esanti nepatraukli; be to, jai labai nepatiko „Oskarų" vakarui įsigyta suknelė. „Bent jau padaryk taip, kad atrodytų, jog kažkas mane bučiuoja, meiluti."

Ponia Oustler pastebėjo tą bučinio žymę Toronte žiūrėdama ceremonijos transliaciją per televiziją.

– Negi negalėjai užpudruoti? – paklausė Leslė Emos.

Buvo tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt antrų metų kovo trisdešimta diena – ponia Oustler su Alisa pirmą kartą žiūrėjo Kino akademijos apdovanojimų ceremoniją iki galo, nors Džekas joms sakė, jog neverta vargintis. Jis žinojo, kad geriausio aktoriaus „Oskarą" gaus Antonis Hopkinsas, bet Leslė su Alisa vis tiek nėjo miegoti ir matė, kaip Džekas nelaimėjo.

Visada būdavo rodoma kokia nors nominuoto aktoriaus filmo ištrauka. Džekas tiksliai žinojo, kurį kadrą pats būtų labiausiai norėjęs išvysti: savo veidą prie limuzino vairo – Džonis žvilgteli į užpakalinio vaizdo veidrodėlį, kuriame matyti jo žmona, Kerolė, tokia vieniša ant ilgos galinės sėdynės. Kerolė mėgina pasitaisyti šukuoseną ir vėl pasidažyti lūpas; ji atrodo susivėlusi, ką tik „Beverly Wilshire" viešbučio kambaryje grabinėta įsikarščiavusio turisto. Džeko akys tik akimirką nukrypsta į veidrodėlį, paskui jis vėl žiūri į kelią. Jo žvilgsnis stojiškas, bet kartu ir *noir*. Džekas didžiavosi tuo kadru iš arti.

Tačiau rinkodaros specialistai turbūt nemano, kad kas nors gali būti pernelyg akivaizdu. Buvo parodyta filmo ištrauka, kurioje Džekas persirengęs prostitute: tvoksdamas burbonu Beverli Hilso „The Peninsula" viešbučio registratoriui tiesiai į veidą, jis kimiu balsu pareiškia: „Yra kai kas, ką turi žinot. Lesteris Bilingsas iškeliavo. Kambarį, deja, paliko *priterštą*."

– Auksinis kadras, – pasakė Mira Ašaim, kai Ema su Džeku ją atsitiktinai sutiko „Oskarų" pokylyje Mortono restorane. Daug laiko praėjo, kol jie ten pateko; Robertsono bulvare, kiek akys užmatė, buvo nutįsusi limuzinų eilė.

Džekas pirmą kartą girdėjo tą posakį.

– Auksinis kadras, – pakartojo jis.

– Jis kanadietis, – tarė Mira. Džekas pamatė, kad ji sėdi su savo seserimi, Mildreda. („Dvi užsispyrusios senos kekšės didžiausių šulų kabinoj", – vėliau pašnibždėjo Džekui Ema.)

– Pornografiniame filme, – paaiškino Mili Ašaim, nežiūrėdama į Džeką, – auksiniu kadru vadinama ejakuliacijos akimirka. Jeigu jos neturi, gali sakyt, kad neturi nieko. Arba vyrukas nuleidžia, arba ne.

– O kaip sakoma, kai nenuleidžia – na, kai negali? – paklausė Ema pornografinių filmų prodiuserės.

– Tada sakoma, kad jam apšalo utėlės, – tarė Mili. – *Būtinai* reikia to auksinio kadro.

– Tokio pat vertingo kaip tas kadras, kur tu persirengęs kekše, Džekai, – iš aukšto pridūrė Mira, gal kiek irztelėjusi, kad Džekas jos iškart nepažino. (Ji buvo be savo mėgstamos beisbolo kepuraitės.)

– Suprantu, – pasakė Džekas abiem seserims Ašaim. Jis norėjo greičiau sprukti šalin. Ema laikė jį už rankos; Džekas jautė, kad ir ji mielai iš čia dingtų. Senosios kekšės apžiūrinėjo ją nuo galvos iki kojų, nelabai draugiškai.

– Nesvarbu, kad nelaimėjai, Džekai, – toliau šnekėjo Mira, neatitraukdama akių nuo Emos.

– Svarbu būna tik tada, kai laimi, – pataisė ją Mili.

– Na, mums jau reikia keliauti – į kitą vakarėlį, – pamėgino išsisukti Ema. – Ten bus *jaunesnė* publika.

– Oho bučinys – gražiai atrodo! – tarė Emai Mildreda Ašaim.

– Ačiū, – atsakė Ema. – Čia Džekas į mane taip įsisiurbė – jėga, ar ne?

Mildreda nukreipė įdėmų žvilgsnį į Džeką.

– Matai, koks jis žavus? – paklausė sesers Mira. – Nieko keista, kad visi taip sujudo.

Džekas suprato, kad Mili Ašaim dabar apmąsto žodį *žavus*. Jis žinojo, jog Mili pasaulyje tai, kad vaikinas *žavus*, dar nieko nereiškia.

– Man jis atrodo žavesnis, kai persirengia mergina, – tarė Mildreda Ašaim; ji vėl žiūrėjo į Emą, visai nepaisydama Džeko. Jam smilktelėjo mintis, kad Mili turbūt svarsto, ar demaskuoti jį, ar ne.

Tada Mira pasakė:

– Tu, Mili, tiesiog pavydi, kad aš pirma susipažinau su Džeku.

„Ojoi – dabar tai jau bus“, – pagalvojo Džekas. Bet Mildreda Ašaim jį nustebino. Ji tik pervėrė Džeką žvilgsniu, kad jis suprastų, jog ji puikiai prisimena, koks mažas jo pimpukas; bet jo neišdavė. Tas jos žvilgsnis nebuvo raminamas – priešingai, Mili norėjo, kad Džekas žinotų, jog ji nepamiršo nė vienos nelemtos *atrankos* Van Nuyse smulkmenos. Tiesiog dar ne laikas visa tai atskleisti.

– Dėl Dievo meilės, Mira, juk šiandien „Oskarų“ vakaras, – tarė Mili seseriai. – Negalim trukdyti šitiems vaikams linksmintis.

– Taigi, mums jau reikia keliauti, – dar kartą pasakė Ema.

– Ačiū, – padėkojo Džekas Mildredai Ašaim.

Mili vėl įsistebeilijo į Emą; ji tik pamojo Džekui atgalia ranka. Džekas baiminosi, kad ji, jiedviem su Ema nueinant, dar ką nors

pasakys – na, įgels atsisveikindama. („Ate, mažapimpi!“ – ar panašiai.) Bet Mili laikė liežuvį už dantų.

– Paminėsi mano žodį, Mildreda. Džekui Bernsui prieš akis daugybė auksinių kadrų, – išgirdo Džekas sakant Mirą Ašaim.

– Gal, – tarė Mili. – Bet man jis vis tiek atrodo žavesnis kaip mergina.

– Nesuk galvos dėl tų senų raganų, pupuli, – pasakė Džekui Ema, kai juodu grįžo į savo limuziną.

Paskui jie plaukė pasroviui limuzinų jūroje. Džekas nežinojo, į kurį vakarėlį dabar važiuoja, jam tai ir nerūpėjo. Jis visada leisdavo Emai viskuo pasirūpinti.

Po tokio vakaro Džekas galėjo tikėtis, kad kaip nors apsireikš visi jo pažįstami, – nors jis ir nelaimėjo. (Gal kaip tik todėl, kad nelaimėjo.) Bet ne tiek jau daug žmonių su juo susisiekė. Tiesa, Karolina Vurc paskambino Alisai. „Pasakykite Džekui, jog aš manau, kad laimėti turėjo jis, – paprašė panelė Vurc. – Tik pamanykit: apdovanojo „Oskaru“ tą tipą už tai, kad jis *valgo* žmones!“

Kai Džekas su Ema grįžo į namus Santa Monikoje, pirma žinutė jų atsakiklyje buvo pono Ramzio. „Džekai Bernsai!“ – sušuko ponas Ramzis. Ir viskas; to pakako.

Senieji Džeko draugai imtynininkai reagavo ne taip greitai. Treneris Klamas, iš Redingo, parašė: „Tu buvai teisus, Džekai. Gumbuotos ausys merginai nebūtų tikusios.“

Sveikinimus Džekui atsiuntė ir treneris Hadsonas, ir treneris Šapira. Hadsonas rašė, jog tikisi, kad Džekas nevartoja jokių moteriškų hormonų, ir kad tie Džeko papai buvo ne implantai – tik pagalvėlės. Šapira smalsavo, kur ta slaviškos išvaizdos gražuolė, kurios vardas jam iškritęs iš atminties; jis tikėjęsis ją pamatyti per Akademijos apdovanojimų ceremoniją.

Treneris Šapira, be abejo, turėjo omenyje Klaudiją. Iš jos Džekas negavo jokios žinios. Nė žodelio nesulaukė ir iš Nojaus Rozeno – tiesą sakant, ir nesitikėjo sulaukti. Tylėjo ir nežinia kur pradingusi Mišelė Maer. Hermanas Kastras kadaise sakė, kad ji lyg ir studijuoja mediciną, bet paskui jis pametė jos pėdsakus.

Hermanas, žinoma, pasveikino Džeką, tačiau parašė tik kelis žodžius: „Taip ir toliau, *amigo* – patekai į finalą.“

Džekas taip ir jautėsi – jis pateko į finalą ir pralaimėjo, be kovos. Dabar sunku pasakyti, ar kada nors dar užkops taip aukštai; gal ši proga gauti „Oskarą“ buvo vienintelė.

Ir *Terminatorius 2: Paskutinio teismo diena*, ir *Nuogas ginklas 2 ½: Baimės kvapas* turėjo daug didesnį pasisekimą negu *Normalūs ir malonūs*, tačiau to filmo ir nominacijos dėka Džekas Bernsas jau buvo visur atpažįstamas. Gal ir kaip vyras, ir kaip moteris; kaip vyras tai tikrai. (Džekas kol kas dar niekur nevaikščiojo persirengęs moterimi – taip elgėsi tik filmuose.) Jis dabar buvo garsenybė.

Ema, matyt, nusprendė, kad jis turi kaip tik įmanoma naudotis savo populiarumu. Taigi ji įtikino Džeką, jog reikia visiems sakyti, kad jis „šį tą“ rašo, – nors iš tikrųjų Džekas, žinoma, nerašė nieko. „Daug apie tai nešnekėk, pupuli. Tik sakyk, kad *nuolat* ką nors rašai.“ Tokiu pasakymu dažnai ir baigdavosi Džeko pokalbiai su žurnalistais. Tai skambėjo lyg ir grėsmingai, tarsi tuo, ką tariamai rašė, Džekas būtų norėjęs kažką demaskuoti. Tačiau *ką*? „Taip sakydamas atrodai paslaptingesnis, – mokė Džeką Ema. – Toks, žinai, dar labiau *noir*.“ Ar ji turėjo galvoje, kad apsimetinėdamas rašytoju jis gali pagerinti abejotiną savo, dvilyčio aktoriaus, reputaciją?

Kai kurie žurnalistai norėdavo kalbėtis *tik* apie tai, ką Džekas rašo; jie eidavo iš proto, kai jis nieko aiškiai nepasakydavo. Vien dėl to buvo verta taip šnekėti.

– Neketinu surimtėti, vesti ir turėti vaikų – bent jau kol kas, – paprastai pradėdavo Džekas. – Dabar turiu sutelkti dėmesį į savo darbą.

– Kalbate apie vaidybą?

– Taip, žinoma. Ir apie *rašymą*.

– Ką jūs rašote?

– Šiaip, šį tą. Aš *nuolat* ką nors rašau.

Net Džeko mama norėjo sužinoti, ką jis rašo.

– Tikiuosi, kad ne memuarus! – pasakė Alisa, nervingai juokdamasi.

Leslė Oustler į Džeką žiūrėjo apgailestaudama – tarytum, jei būtų žinojusi, kad jis taps *rašytoju*, nebūtų jam rodžiusi savo Jericho rožės.

Ema sakė, kad jos mama ją vis klausinėja, ar ji skaičiusi ką nors iš to, ką Džekas rašo. Emai atrodė, kad jos sugalvotas melas labai juokingas. Džekas taip nemanė. Jis nesuprato, kam viso to reikia.

Po Miros Ašaim mirties – Džekas perskaitė „Variety" išspausdintą nekrologą; niekas jam nepaskambino – Bobas Bukmanas pareiškė, kad talentų vadybininkės Džekui, šiaip ar taip, nebereikia. Visiškai pakanka turėti C.A.A. dirbantį agentą. Džekas jau turėjo ir agentą, ir pramogų pasaulio reikalus išmanantį teisininką – Alaną Hergotą.

– Tau reikia *finansų* vadybininko, o ne talentų, – pasakė jam Alanas.

Džekas, kadangi norėjo pinigais remti savo motiną, susirado finansų vadybininką Niujorko valstijos Bafalo mieste – Vilardą Seiperstoną. Pats kilęs iš Bafalo, Vilardas turėjo pažinčių Toronte. Džeką smaugė Kanados mokesčiai. Pirmiausia Vilardas jam patarė tapti Amerikos piliečiu; Džekas taip ir padarė. Paskui jis „investavo" į *Dukterį Alisą*; taigi motinai nebereikėjo „iki ausų" klimpti į mokesčius už kiekvieną jo atsiųstą JAV dolerį.

Džekui į galvą atėjo mintis, kad mama galėtų tiesiog parduoti *Dukterį Alisą* ir nebedirbti tatuiruotoja; be to, Džekas pagalvojo, kad *jeigu* mama su ponia Oustler visą laiką gyveno tik dėl piniginės paramos, kaip jis seniau manė, tai dabar galėtų mesti Leslę.

Tačiau Džeko motina tatuiruočių pasaulyje buvo sava – tik ten ji jautėsi kompetentinga, – o dėl priežasčių, dėl kurių, Džeko įsitikinimu, ji apsigyveno pas ponią Oustler, tai jis klydo manydamas, kad mama Leslės gyvenimo drauge tapo ne savo noru. Jiedvi atrodė tvirta pora. Kaip kadaise pirmas pasakė Tatu Olė, Džeko mama buvo Duktė Alisa, sena hipė ir jūreivių tatuiruotoja, tikrai verta to vardo.

Džekas gal būtų dažniau viešėjęs Toronte, jei būtų galėjęs su tuo apsiprasti – ir su mintimi, kad mama su juo niekada nekalbės apie dingusį tėvą.

Tai, kad Džekas Bernsas yra tatuiruotojos sūnus, nepažįstantis savo tėvo... na, nesunku įsivaizduoti, jog tie dalykai buvo kone pagrindiniai visokiuose interviu bei apybraižose apie populiarų jauną aktorių. Žiniasklaida visada nenuilstamai domisi egzotiška kieno nors vaikyste; apie pramogų pasaulį rašantys žurnalistai iki kraujo įsikimba į viską, kas nenormalu vienos ar kitos garsenybės gyvenime. Vieno reporterio žodžiais tariant, Džekas buvo „žmogus su tatuiruota praeitimi“. (Toks pasakymas kėlė smalsumą, ypač todėl, kad nei Džekas, nei jo mama neturėjo nė vienos tatuiruotės.)

Kanados televizijos žurnalistai vis norėdavo pasikalbėti su Džeku bei jo motina *Dukters Alisos* salone. Ir kai tik Amerikos spaudoje pasirodydavo Džeko, nufotografuoto su kokia nors mergina, nuotrauka, – visos tos merginos, išskyrus Emą, buvo ne kanadietės, be to, ir Ema (taip pat dėl mokesčių) jau buvo priėmusi Amerikos pilietybę, – į saloną būtinai ateidavo kas nors iš CBC ir imdavo Alisą klausinėti, ar ji pažįstanti tą moterį, su kuria Džekas „susitikinėja“, ir ar tie santykiai „rimti“.

– Oi, aš nekišu nosies į Džeko asmeninį gyvenimą, – neskubėdama, atsainiai, kaip nuolat nuo kvaišalų apdujęs žmogus, atsakydavo Alisa. (Kažkur netoliese stūgaudavo Bobas Dilanas.) – Ir Džekas nekiša į manąjį.

Niujorke Džekas susipažino su viena mėsos verslo paveldėtoja. Samanta buvo už jį vyresnė; ji mėgo rengti Džeką savo drabužiais. (Ne tam, kad jis taip papuoštas kur nors eitų, – Niujorke Džekas nė karto neišėjo į viešumą apsirengęs kaip moteris, be to, su Samanta neilgai ir tedraugavo.)

Ir Londone jis užmezgė trumpą meilės romaną su vyresne moterimi – Emos leidėja. Koriną žavėjo tai, kad Džekas kažką rašo; savaime suprantama, jis jai nesakė ką. Kaip leidėja, ji rengėsi labai jau seksualiais drabužiais, bet Džekas ir su ja draugavo neilgai.

Abi tos vyresnės moterys pavyduliavo Emai, prie kurios Džekas buvo taip tvirtai prisirišęs; o Džekas jautė, kad praranda pernelyg daug laiko, iš Londono ir Niujorko skraidydamas į Los

Andželą. Ema nieku gyvu nesutiko išsikelti iš apšepusio jųdviejų namo Entrados kelyje; Džekas, kur nors išvykęs, jos baisiai ilgėdavosi.

Be to, nusprendę ir toliau gyventi Santa Monikoje, Ema su Džeku galėjo įsigyti tikrai gerą automobilį. Jie nusipirko sidabro spalvos „Audi“ su pilkšva oda aptrauktomis sėdynėmis, tokio pat modelio, kokį Džekas vairavo, kai kelias valandas dirbo patarnautoju Stano restorane. Ema suprato, jog tai labai simboliška. „Perkam, bet tik jei parduos be vaiko ant užpakalinės sėdynės, pupuli.“

Turėdamas tokį automobilį, Džekas dar labiau džiaugėsi, kad negeria, – bet vis tiek nepradėjo važinėti greičiau. Anot Emos, jis ir toliau važinėjo tiesiog nepakenčiamai lėtai ir atsargiai – kaip visada. Užtat pati Ema nebuvo nei lėta, nei atsargi. „Gal būtų buvę *saugiau*, jei būtume nusipirkę *namą* Beverli Hilse“, – vis bambėjo Džekas. Jis norėjo pasakyti, jog tada Ema gal nebūtų taip dažnai vairavusi.

Taigi jie važiuodavo linksmintis, paskui grįždavo namo (arba ne) – ir, žinoma, mezgė naujas pažintis. Džekas niekada su jokia mergina nepalaikė „draugystės“ ilgiau negu mėnesį ar, daugių daugiausia, du. Ema apskritai su niekuo nedraugavo – nebent vieną naktį, kaip su tais gražuoliukais, su kuriais susipažindavo šokdama „Coconut Teaszer“ klube.

Džekas nešiojo ilgus plaukus, beveik iki pečių; su jais atrodydavo natūraliau, kai kartais persirengdavo moterimi – na, kad ir kieno nors buduare. Kaip vaikinas, jis vis dar mėgo vaikščioti apaugęs dviejų dienų šeriais; ir stengėsi būti lieknas ir žavus, nes toks buvo jo darbas.

Vaidindamas Džekas ne visada turėdavo iš vyro pavirsti moterimi, tačiau sugebėjimas tai padaryti ir toliau buvo viena iš svarbiausių jo ypatybių, dėl kurių jis atrodė toks *noir*, kaip sakė Ema.

Ekrane Džekas „draugavo“, ko gero, su visomis: su Elizabeta Šu, dar prieš tą jos *Tolyn nuo Las Vego*; su Kameron Diaz kvailoje romantinėje komedijoje; su Dru Berimor vieno Stiveno Kingo siaubo romano ekranizacijoje. Jis buvo Nikolės Kidman *lėtai* mirštantis vyras – praėjo trys ketvirtadaliai filmo, kol Dže-

kas galiausiai numirė. Nikolė Kidman buvo daug aukštesnė už Džeką Bernsą, tačiau žiūrovai to nematė, nes Džekas filme taip ir neišlipo iš lovos.

Džekas vaidino tą vyruką, už kurio Džulijai Roberts užteko proto netekėti. Jis buvo ir tas melagis, kurį metė Meg Rajen, ir beviltiškai įsimylėjęs padavėjas, kuris apipylė Gvinet Paltrou nugarą prancūziška trintų porų sriuba.

Briusas Vilis kaip reikiant iškaršė jam kailį. Denzelis Vašingtonas jį suėmė. Negana to, Džekas buvo, nors ir neilgai, Bondo mergina – ta, kuri mirė nuo užnuodytos strėlytės, paslėptos žiebtuvėlyje, dūrio, kai agentas 007 suvokė, kad Džekas yra vaikinas.

Mira Ašaim neklydo: Džekui prieš akis buvo daugybė auksinių kadrų. Jeigu jis būtų turėjęs pasakyti, kuris jo mėgstamiausias, būtų pasirinkęs sceną su Džesika Li. Tą „beveik persirengimo akimirką“, kaip rašė kažkoks kritikas žurnale „The New Yorker“.

Džesika – graži didžiulių turtų paveldėtoja. Džekas – vagis, ką tik su ja permiegojęs. Ji prausiasi po dušu, o jis vienas jos miegamajame apžvelgia, ką vertinga ji turi. Čia daug brangių daiktų. Džekas tiesiog vaikšto po miegamąjį, mūvėdamas vien trumpikėmis, o mes girdime, kaip Džesika dainuoja duše.

Priėjęs prie sieninės spintos, Džekas susižavi Džesikos drabužiais. Tai jau savaime juokinga – Džekas Bernsas čiupinėja pilnutėlėje spintoje kabančius moteriškus drabužius. Net juvelyriniai dirbiniai *taip* nesudomino vien trumpikėmis mūvinčio vagies. Aišku, kad Džekas negali atsiplėšti nuo Džesikos apdarų. Jis tarsi apkerėtas – net negirdi, kad Džesika jau užsuko vandenį; ji nebedainuoja.

Paskui vonios kambario durys prasiveria, ir pasirodo Džesika, – apsivilkusi frotiniu maudymosi chalatu, šlapius plaukus apsivyniojusi rankšluosčiu, – jos atvaizdas atsispindi sieninės spintos durų veidrodyje. Tai puikus kadras: atrodo, kad Džesika stovi šalia Džeko, kai jis laiko prisidėjęs prie beveik nuogo kūno jos suknelę ir žiūri į save (ir į ją) veidrodyje.

Jis tikrai šaltakraujis vagis. „Dievulėliau, dedu galvą, kad šita tau labai tinka“, – sako Džekas Džesikai Li. Filme Džesikos vai-

dinama veikėja nieko bloga neįtaria. (Nes toks jau siužetas: ji įsimylėjusi žavųjį vagį.) Tačiau tą sceną teko filmuoti dešimt kartų. Pati Džesika nebuvo tokia patikli. Pirmą kartą, kai pamatė Džeką Bernsą, prisidėjusį prie savęs suknelę, Džesika išbalo. To scenarijuje nebuvo. Kažkas jai, matyt, nepatiko – kažkokia Džeko ypatybė. Prireikė dešimties dublių, kad ji atsikvošėtų; Džekui irgi ne iškart viskas pavyko.

– Kas tau buvo? Ką pamatei? – vėliau paklausė jis Džesikos.

– Nežinau, Džekai, – atsakė ji. – Tiesiog pažiūrėjau į tave ir nušiurpau.

Nors Džesiką Li ir ėmė *šiurpas*, paskutinis dublis tikrai nusisekė. Visose Džeko Bernso filmų retrospektyvose, tarp rinktinių ištraukų, būdavo ir tas kadras: Džekas šalia Džesikos atvaizdo veidrodyje. Jis laiko prisidėjęs prie savęs suknelę ir sako: „Dievulėliau, dedu galvą, kad šita tau labai tinka." Džesika stovi vonios kambario tarpduryje ir šypsosi. Jos šypsena tokia plati ir giedra, kad gali joje paskęsti. Tačiau Džekas, žiūrėdamas tą filmo ištrauką, visada prisimindavo, koks buvo *pirmas* Džesikos žvilgsnis. Pirmąkart ji nesišypsojo, ir nevaidino.

Tokiomis akimirkomis Džekas ypač aiškiai pasijusdavo visur esąs pašalietis. Kai žinai, kad gąsdini žmones, išmoksti elgtis atsargiau. Tai, ką Ema turėjo galvoje, sakydama, kad Džekas visada kažkoks *noir*, iš tiesų kėlė šiurpą. Tai buvo pelninga, taip, bet ar *malonu*?

Filmuojamas iš arti, Džekas Bernsas nutaisydavo tik jam būdingą veido išraišką; ji visus trikdė labiau negu rūstus Toširo Mifunės žvilgsnis. Pats savęs Džekas nematė, tik kitų reakciją. Ar jo žvilgsnis seksualus? Taip, neabejotinai. Ar veikiau bauginantis negu *noir*? Na... ne šelmiškas, tai jau tikrai.

– Jis nenuspėjamas, meiluti, – tas tavo žvilgsnis.

– Aš tik vaidinu, – pasakė Džekas Emai. („Stengiuosi, kad mano svarbiausias žiūrovas pernelyg neatsipalaiduotų", – pagalvojo.)

– Ne, tu toks ir *esi*, pupuli. Nenuspėjamas. Tuo visus ir baugini, Džekai.

– Aš nebauginu! – ginčijosi Džekas. Jam atrodė, kad visus baugina *Ema*.

Džekas visada atsimins, kur juodu su Ema buvo, kai ji pasakė, kad jis visus baugina. Abu važiavo Sanseto bulvaru. Sidabro spalvos „Audi" vairavo Džekas. Jie buvo Holivude, – netoli „Château Marmont", kur mirė Džonas Belušis, – ir Džekas mėgino suprasti, ko taip išsigando Džesika Li.

– Gal man labai netiko ta suknelė? – šnekėjo jis. – Norėčiau tai pamiršti.

– Dievulėliau, kaip man atsibodo tas „Bar Marmont"! – tepratarė Ema.

Džeką, kaip garsenybę, visada įleisdavo į greta viešbučio esantį „Bar Marmont". Tai buvo didelis ir triukšmingas baras – daugybė netikrų papų ir karjeros siekiančių talentų vadybininkų, visi lankytojai ultramadingai apsirengę, itin jauni. Paprastai bent trisdešimt žmonių stovėdavo lauke, neįleidžiami; tą vakarą tarp jų buvo ir Lorensas. Ema stengėsi į jį nežiūrėti, bet Lorensas sugriebė Džeką už riešo.

– Tu šįvakar ne mergaitė? Tiesiog vaikinas? Kaip nusivils tavo garbintojai! – sušuko Lorensas.

Ema kaip reikiant stūktelėjo jam keliu į kiaušius; paskui su Džeku įėjo į vidų. Lorensas gulėjo ant žemės, susirietęs kaip embrionas, kelius pritraukęs prie krūtinės, tarsi pasirengęs gimti, – tačiau viskas tuo ir baigėsi. Džekas dar pagalvojo, kad jeigu *jis* būtų šitaip keliu sudavęs Lorensui į tarpukojį, Lorensas būtų pareiškęs ieškinį, o Ema išsisuko. (Todėl jis ir manė, kad visus baugina *ji*.)

„Château Marmont" – pats viešbutis – buvo visai kas kita. Džekas į jo vestibiulį neidavo tam, kad pasisukiotų minioje, bet dažnai matydavo ten su kuo nors susitinkančius aktorius. Jis ir pats keletą kartų ten su kai kuo šnekėjosi – tas vestibiulis iš tiesų buvo tarsi baras.

Kai Džekas galėdavo rinktis, jam labiau patikdavo su reikalingais žmonėmis bendrauti viešbučio „Four Seasons" bare Beverli Hilse. Jo manymu, ten rengiami susitikimai buvo stilingiausi. Džekas neabejojo, kad kada nors Beverli Hilso „Four Seasons" viešbutyje ims vaidentis įžymybių šmėklos – aktorių, kuriems

ten kažkas nepasisekė. Tačiau tai vis tiek buvo vienintelė Los Andželo vieta, kur Džekas jautėsi savas.

O šiaip jis, kaip ir Ema, beveik visur jausdavosi esąs pašalietis; jie abu buvo liūdnai pagarsėję kaip nemokantys pritapti. Jungtinės Valstijos buvo ne jų šalis. Los Andželas – ne jų miestas. Kita vertus, jie negalėjo sakyti, kad yra kanadiečiai. Ir Toronte nesijautė kaip namuose.

Redingas buvo pirma ir paskutinė vieta, kur Džekas pritapo. Ir jis, ir Ema kažkodėl jautė, kad *niekada* nepritaps Los Andžele. Svarbiausia ne tai, kad esi įžymus; tik kitiems taip atrodo. Jau užsidirbę pakankamai pinigų, Ema su Džeku galėjo iš namo Entrados kelyje persikelti kur nors kitur, bet Džekas vis aiškiau matė, kad Ema ne be reikalo nusprendė likti pašaliete. Los Andželas – miestas, kuriame jie dirba; kad ir ką dar Ema su Džeku darė, darbas jiems rūpėjo labiausiai. Los Andželas buvo jų *darbovietė*.

Jie stengėsi būti matomi, *pastebimi* – tai buvo jų darbo dalis. (Na, bent jau Džeko; Ema neėmė į galvą, kas ją mato.)

Tam tikra prasme jie, Ema su Džeku, buvo tarsi dievukai – nepritampantys Kanados dievukai angelų mieste. Kaip visi dievai, jie laikėsi nuošaliai. Patys aiškiai savęs nematė; kaip paprastai būna kino pasaulyje, ko verti jų darbai, jie suprasdavo tik iš kitų žmonių reakcijos. Tačiau širdyje Džekas Bernsas jautė, kad Donaldas, tas bjaurybė Stano restorano metrdotelis, neklydo. Donaldas permatė jį kiaurai: Džekas išties tik kažkoks per Naująjį Hampšyrą atsibeldęs Toronto stuobrys. Taip, jis dabar Jungtinių Valstijų pilietis, teisėtai gyvenantis Santa Monikoje, Kalifornijoje; bet iš tikrųjų Džekas negyvena niekur – jis tiesiog laukia geros progos. (Džekas bent jau mokėjo tai daryti. Juk laukė ir anksčiau, su Klaudija.)

Savaime suprantama, Džekas užsidirbo krūvą pinigų. Tačiau žinojo, jog tai dar ne viskas, jis dar ne tas, kas turėtų būti.

Džekas svečiavosi Toronte – nenoromis, kaip visada. Emos su juo nebuvo, nors paprastai ji ten praleisdavo daugiau laiko negu jis; Kanadoje rašytojai keliami į padanges.

„Gyvenimas – tarytum režisieriaus asistento į rankas įduotas filmavimo grafikas, – rašė Ema *Skiedalų skaitytojoje*. – Privalai pasirodyti, kai tau liepiama, tačiau tai yra vienintelė taisyklė."

Nuolat sukinėdamasis *Dukters Alisos* salone, Džekas pradėjo su mama ginčytis dėl tatuiruotojų suvažiavimų. Seniau tokių suvažiavimų *nebūdavo*, tačiau pastaruoju laiku Alisa į juos vyko kiekvieną mėnesį. Ji buvo Tokijuje, paskui Madride, tačiau dažniausiai važiuodavo į Jungtines Valstijas. Tie suvažiavimai buvo rengiami visur.

Į Los Andželą Alisa atskrisdavo retai, paprastai rudenį, ir ne vien tam, kad aplankytų Džeką, – gal neatsitiktinai kaip tik tada, kai Los Andžele rengiami kasmetiniai tatuiruotojų ir auskarų vėrimo meistrų suvažiavimai, vadinamieji „dažų mėgėjų pokyliai". Manoma, kad tie suvažiavimai būna didžiausi pasaulyje; jie vyksta Sanseto bulvare esančiame Holivudo Paladiume, svingo laikų šokių salėje.

Niujorko tatuiruotojų suvažiavimai, kuriuose Duktė Alisa irgi visada dalyvaudavo, rengiami Rouzlando pokylių salėje Vakarinėje Penkiasdešimt antrojoje gatvėje – pavasarį. Atlantoje tatuiruotojai buvo susirinkę taip pat pavasarį. Vienas suvažiavimas vyko netgi Meine – *vasario* mėnesį! Nors buvo žadėjusi, mama taip ir neatvažiavo į Meiną aplankyti Džeko, kai jis mokėsi Redingo mokykloje, bet nepraleido nė vienos „Beprotiškos Skrybėliaus arbatėlės" Portlende.

Alisa dalyvavo ir „Pragaro miesto tatuiruotojų festivalyje" Ohajo sostinėje Kolumbe, „Hyatt Regency" viešbutyje. (Birželio mėnesį, jei Džekas gerai prisiminė.) Jis manė, kad mamai labiausiai patinka Filadelfija. Ji turėjo nuotrauką, kur buvo nusifotografavusi su Pamišėliu Edžiu iš Filadelfijos; Edis visada vilkėdavo geltona sportine striuke, o plaukus taip susilipdydavo geliu, kad jie styrodavo tarsi gaidžio skiauterė.

Kad ir kur būdavo rengiamas suvažiavimas, – Dalase ar Dubline, ar tai būdavo „verslo susitikimas" Pitsburge, ar kasmetinė „Žmogaus pražūties" paroda Dekature, Ilinojaus valstijoje, – Duktė Alisa būtinai ten keliaudavo.

Ji buvo ir Bostone, ir Hamburge, Vokietijoje. Labai nusivylė sužinojusi, kad Herbertas Hofmanas nebedirba, tačiau Ham-

burge susipažino su Robertu Gorltu. „Jis šešių pėdų ir devynių colių* ūgio, žaidė krepšinį Kanadoje“, – pasakojo Alisa Džekui.

Į suvažiavimus atvykdavo tatuiruočių meistrai iš viso pasaulio: iš Taičio, Kipro, Samoa; iš Tailando ir Meksikos, iš Paryžiaus, Berlyno ir Majamio. Net iš Oklahomos, kur tatuiruoti buvo draudžiama. (Pasimatyti su kolegomis Alisa keliaudavo bet kur – kartą gyveno ir viename iš „Sheraton Meadowlands“ viešbučių, kažkokiame pelkyne.) Visada suvažiuodavo tie patys žmonės.

– Jeigu visur susirenka tie patys puspročiai, tai ko ten leki? – paklausė Džekas mamos. – Kodėl nuolat važinėji?

– Nes mes ir *esam* tie patys puspročiai, Džekai. Ką darom, tas ir esam. Niekas nesikeičia.

– Po velnių, mama, ar bent įsivaizduoji, į kokį šūdą gali įsivelt kažkokiam „Hyatt Regency“ Kolumbe, Ohajo valstijoj, arba sušiktam „Sheraton Meadowlands“?

– Jei išgirstų panelė Vurc, Džekai... – tarė mama. – Arba vargšė Lotė, ar ponia Vikstid... tegu ilsisi ramybėje... Tiesiog baisu, kaip tu pradėjai *šnekėti*. Ar čia Kalifornija, ar visas tas kinas tave taip paveikė?

– *Kaip* paveikė?

– O gal Ema, – garsiai mąstė Alisa. – Tai, kad gyveni su ta keikūne... žinoma. *Po velnių* tas, *sušiktas* anas! Girdint, kaip šneki, galima pamanyti, kad *šūdas* – universalus žodis! O seniau šnekėdavai taip gražiai. Kadaise puikiai mokėjai šnekėti. Ir tavo *tarsena* buvo tokia aiški.

Alisa sakė tiesą, bet – kaip visada – ji keitė pokalbio temą. Džekas stengiasi mamą, vidutinio amžiaus moterį, kaip nors perspėti, kad ji suprastų, jog tie tatuiruotojų suvažiavimai – tikri pamišėlių spektakliai, o jai svarbiausia, kaip jis *šneka*. Džekui tie suvažiavimai kėlė siaubą. Susirenka visokie visą kūną išsimarginę ekscentrikai; rengiami *konkursai*! Tatuiruotėmis puikuojasi buvę kaliniai. *Kalinių* tatuiruotės – savito stiliaus, kaip ir baikerių. Išsitatuiravusios ir striptizo šokėjos, ką jau kalbėti apie pornografijos žvaigždes. (Džekas į tai atkreipė dėmesį dirbdamas „tiriamąjį darbą“ – žiūrėdamas daugybę Henko Ilgojo filmų.)

---

* 205 cm (*Vert. past.*)

Kam, Dukters Alisos manymu, tie suvažiavimai *reikalingi*? Džekas buvo matęs piktas vudu lėles ir į širdį įsmeigtą durklą – su užrašu JOKIO GAILESČIO – Railio Baksterio *Tabu Tattoo* salone Vakarų Los Andžele. (Baksterio kortelėje, po viena tokia vudu lėle, buvo parašyta: VIENKARTINĖS ADATOS.)

Alisos liemuo buvo sustorėjęs, bet šypsena vis dar graži; jos plaukai, kadaise buvę geltoni kaip gintaras, ar kaip klevų sirupas, jau po truputį, sruogomis, žilo. Tačiau oda atrodė nuostabiai lygi; be to, Alisa rengėsi taip, kad būtų matyti, kokios putlios jos krūtys. Ji mėgo sukneles paaukštintu juosmeniu, su didelėmis apskritomis arba kvadratinėmis iškirptėmis. Būdama tokio amžiaus, ji segėjo liemenėles su vieliniais lankeliais – jai patiko raudonos arba fuksijų spalvos. Tą dieną salone Alisa vilkėjo kaimiško stiliaus suknele su itin plačia iškirpte; buvo matyti jos liemenėlės petnešėlės – kaip visada. Džekas pagalvojo, jog mama tikriausiai nori, kad jos matytųsi, nors niekad nevilki nei suknelių, nei palaidinukių su *giliomis* iškirptėmis. „Niekas man nekiš nosies tarp krūtų", – sakydavo Alisa. (Džekui atrodė keistoka, kad mama, neabejotinai norinti, kad visi žinotų, kokios gražios jos krūtys, jų nė kiek neapnuogina.)

Ir ką tokia moteris, *niekada* neapnuoginanti krūtų, veikia tatuiruotojų suvažiavimuose?

– Mama... – buvo besakąs Džekas, bet mama plikė arbatą, nusisukusi.

– O *moterys*, Džekai. Ar pažįsti bent vieną *malonią* merginą? O gal tiesiog man jų nerodai?

– *Malonią?*

– Kaip Klaudija. Ji buvo maloni. Kur dabar Klaudija?

– Nežinau, mama.

– O ta vargšė jauna moteris, kuri turėjo šiokį tokį darbą Viljamo Moriso agentūroje? Ji kažkaip keistai šveplavo, ar ne?

– Gven, pavardės neprisimenu, – tarė Džekas. (Apie Gven jis išvis nieko daugiau neprisiminė – tik kad ji buvo švepla. Gal ji tebedirba toje agentūroje, o gal ir ne.)

– Tą Gven turbūt jau seniai pamiršai? – paklausė mama. – Arbatą vis dar geri su medum, mielasis?

– Taip, Gven jau seniai pamiršau. Ne, be medaus – niekada jo nemėgau.

– Aktorės, padavėjos, sekretorės, *mėsos verslo paveldėtojos* – ką jau kalbėti apie šiaip visokias dūsautojas, – šnekėjo mama.

– Apie *ką*?

– O gal tu jas vadini *fanėmis*?

– Nepažįstu jokių *fanių*, mama. Tavo pasaulyje visokių fanatikų tikriausiai daugiau negu mano.

– Ką, po galais, čia man nori pasakyti, mielasis?

– Tuose jūsų suvažiavimuose tai tikrai.

– Turėtum bent kartą pamatyti tatuiruotojų suvažiavimą, Džekai. Tada taip nebijotum.

– Lydėjau tave į tą „dažų mėgėjų pokylį" Los Andžele, – priminė mamai Džekas.

– Taip, bet tik iki Paladiumo, į vidų nėjai, – tarė ji.

– Kažkokia motociklininkų gauja sukiojosi *aplink* Paladiumą!

– Sakei, kad dirbtinių papų pakankamai prisižiūri vakarais, neketini į juos spoksoti vidurdienį. Štai ką sakei! Iš tikrųjų, kaip tu *šneki*...

– Mama...

– O ta britė, su kuria buvai Londone... juk ji mano amžiaus! – sušuko Alisa. Džekas žiūrėjo, kaip ji deda šaukštelį medaus jam į arbatą.

Durys iš Karalienės gatvės atsivėrė, skimbtelėjo mažytis varpelis, tarsi *Duktė Alisa* būtų buvusi kokia krautuvėlė, kur parduodamos nėriniais apkraštuotos servetėlės ir gimtadienių atvirukai. Įėjusiai merginai aplink neseniai įvertą auskarą buvo prasidėjęs uždegimas; apatinė jos lūpa, kurioje styrojo iš pažiūros lyg ir rankogalių segtukas, atrodė gerokai atsikišusi į priekį. Virš akies jai tabalavo į vieną antakį, nuskustą, įverta grandinėlė su kažkokiu rutuliuku, bet paraudusi ir ištinusi buvo tik apatinė lūpa.

– Ko norėtum, mieloji? – paklausė tos merginos Alisa. – Ką tik išviriau arbatos. Gal gersi?

– Aha, – linktelėjo mergina. – Paprastai arbatos negeriu, bet bus gerai.

– Džekai, būk geras, įpilk panelei arbatos, – paprašė Alisa.

Tai merginai galėjo būti aštuoniolika – na, gal dvidešimt metų, daugių daugiausia. Tamsūs jos plaukai buvo nešvarūs; ji vilkėjo džinsais ir „Grateful Dead" marškinėliais.

– Velniai griebtų, koks tu panašus į Džeką Bernsą! – tarė ji, žiūrėdama į Džeką. – Išskyrus tai, kad atrodai normalus.

Alisa uždėjo plokštelę – Bobo, žinoma.

– Džekas – mano sūnus, – pasakė auskarų prisivėrusiai merginai. – Jis *ir yra* Džekas Bernsas!

– Oho! – apstulbo mergina. – Galvą guldau, kad turėjai daugybę moterų, a?

– Ne tiek jau daug, – atsakė Džekas. – Arbatos gersi su medum?

– Aha, žinoma, – linktelėjo mergina; ji liežuvio galiuku vis lietė turbūt skaudančią apatinę lūpą.

– Kokios tatuiruotės norėtum, mieloji? – paklausė jos Alisa. (*Dukters Alisos* lange kabėjo lentelė su užrašu: AUSKARŲ NEVERIU. Taigi buvo aišku, kad ši mergina atėjo tatuiruotės.)

Ji atsisegė džinsų užtrauktuką ir užkišo nykščius už kelnaičių juosmens – pasimatė gaktos plaukų kuokštelis, ant kurio taikėsi nutūpti bitė. Ta bitė buvo ne didesnė už paskutinį Džeko mažojo piršto narelį; beveik permatomi jos sparniukai – gelsvi, o kūnelis – tamsesnio auksinio atspalvio.

– Aukso spalvą sunku išgauti, – tarė Alisa – tikriausiai žavėdamasi. Džekas gerai nesuprato. – Aš ryškiai geltonus dažus maišau su plytiniais, arba galima pridėti vadinamojo angliško cinoberio – tai gyvsidabrio sulfidas. Ir dar primaišau melasos.

Džekas buvo įsitikinęs, kad trys ketvirtadaliai mamos pasakojimo – netiesa. Ji niekada niekam nesako, kaip maišo dažus, – juo labiau pašaliečiams.

– Melasos? – nustebo mergina.

– Ir dar reikia šiek tiek hamamelio, – toliau šnekėjo Alisa. – Tenka pavargti, jei nori gražaus auksinio atspalvio. – Džekas pagalvojo, kad hamamelio, regis, tikrai reikia.

Mergina žiūrėjo į savo bitę, tarsi pirmąkart ją matydama.

– Man šitą bitę ištatuiravo Vinipege, – pasakė ji.

– Tikriausiai *Tattoos for the Individual* salone, – tarė Alisa.

– Aha. Pažįstate tuos vyrukus? – paklausė mergina.

– Žinoma, pažįstu. Vinipege nepasiklysi. Turbūt nori gėlės savo bitei?

– Aha, bet niekaip neapsisprendžiu *kokios*.

Džekas pamažu slinko prie durų, pasiryžęs rizikuoti – sprukti į Karalienės gatvę; ten jį galėjo atpažinti garbintojai (arba koks nors pamišėlis), bet Džekas Bernsas vis tiek labiausiai nenorėjo žiūrėti, kaip mama klientei daro dar vieną tatuiruotę.

– Kur eini, Džekai? – paklausė Alisa, neatsisukdama. Ji dėliojo gėlių piešinių pavyzdžius, kad merginai su bite būtų patogiau išsirinkti.

– Gali neišeit, – tarė mergina Džekui. – Jei nori, žiūrėk – nesvarbu, kurioj vietoj man tatuiruos.

– Na, kaip čia pasakius... – lyg ir paprieštaravo Alisa.

– Pasimatysime namie, – pasakė Džekas mamai. – Nusivesiu judvi su Lesle pietauti.

Ir Alisa, ir ta mergina atrodė nusivylusios, kad Džekas išeina. Salone stūgavo Bobas Dilanas. (*Idiot Wind.* Džekas niekada nepamirš tos dainos.) Mergina Džekui nerūpėjo; jis mėgino suprasti, ką reiškia tas nusivylimas, aiškiai matomas motinos veide. „Kas yra, ką aš negerai darau, kad tau taip neramu?“ – norėjo paklausti jos Džekas, bet ne prie merginos su bite.

Kažkas griežia dantį ant manęs, – skundėsi Bobas. Kiekvieną kartą, atvykęs į Torontą, taip jausdavosi ir Džekas. – *Sako, kad žmogų, vardu Grėjus, nušoviau aš ir išsivežiau jo žmoną Italijon, kur nieks neras*, – toliau pasakojo Bobas. – *Ji paveldėjo milijoną, bet jau numirė, ir milijonas jau mano.*

Džekas sudainavo kitą eilutę kartu su Bobu – neatitraukdamas akių nuo mamos. *Ką padarysi, man sekasi*, – garsiai pritarė Bobui, nes tai ir buvo svarbiausia mintis, kurią įžvelgė mamos akyse. Ji mano, kad jam tiesiog sekasi!

– Kol kas, Džekai, – kol kas! – sušuko Alisa, kai jis jau žengė į Karalienės gatvę ir uždarė *Dukters Alisos* duris.

IV

MIEGAS ANT ADATŲ

23

Bilis Reinbou

Džekas dalyvavo filmo pristatyme Niujorke. (Pasak Emos, vykdė „Miramax“ įsakymą pradėti žygį.) Vienintelis įsimintinas dalykas iš to interviu buvo ne pats pirmas klausimas, jau šimtą kartų girdėtas anksčiau, o itin nevykusi to klausimo formuluotė – ir dar tai, kad vidury įprasto, Džeko dažnai kartojamo atsakymo paskambino Ema ir Džekas tada paskutinį kartą girdėjo jos balsą.

Klausimą vargais negalais išstenėjusi matroniškos išvaizdos moteris, kalbanti su gluminančiu akcentu, buvo ta pati žurnalistė iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos, kuri per vieną ankstesnį pristatymą Džeko paklausė, ar jis stengiasi būti panašus į jauną Martiną Šiną *Šių dienų apokalipsėje.* Ji gurkšnojo dietinę kokakolą ir rūkė cigaretę su mentoliu, jos iškvepiamas nenatūraliai saldus oras gaubė Džeką tarsi dūmai iš degančio mėtinių saldainių fabriko.

– Kapitonas Vilardas juk trumpais plaukais, – tąkart atsakė tai žurnalistei Džekas.

– Koks kapytonas?

– Tas, kurį Martinas Šinas vaidina *Šių dienų apokalipsėje.* Kapitonas Vilardas, – paaiškino jai Džekas. – Na, dėl laipsnio tai nesu šimtu procentų įsitikinęs.

– Tūrėjau... e... omeny ne jo plaukūs, – tarė žurnalistė.

– Ne, aš nesistengiu būti panašus į jauną Martiną Šiną, – aiškiai pareiškė Džekas. – Ir neketinu žudyti Marlono Brando.

– Tūryte galvoje... e... *jauno* Marlono Brando? – paklausė ta ponia iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos.

– Filme, apie kurį kalbėjote, – pasakė jai Džekas, lėtai tardamas žodžius, – veikėjas, kurį vaidina jaunas Martinas Šinas, yra siunčiamas nužudyti Marlono Brando – prisimenate? Marlonas Brando ten, beje, jau apysenis.

– Tiek to, – tada numojo ranka žurnalistė. – Jūdėkim... e... toliau.

Šį kartą jos klausimas buvo tiesiog pribloškiamai painus ir netaktiškas, bet ji bent jau pajudėjo toliau nuo to savo Martino Šino.

– Ar jūs toks žmogūs, kūrys...e... kad yr nėra homoseksūalūs, psychologyškai susitapatyna sū kyta lytymy? Turiū omeny... e... sū moterymys.

– Klausiate, ar aš transvestitas?

– *Tayp!*

– Ne.

– Bet jūs vysada rengiatės kayp moterys – arba, regys, apie tai galvojat, turiū omeny, kad noryt apsirengty kayp moterys, netgy kai esat apsirengęs kayp *vyras*.

– Šią akimirką tikrai negalvoju apie tai, kad norėčiau apsirengti kaip moteris, – pasakė Džekas. – Aš tiesiog kartais taip darau filmuose – na, žinote, kai *vaidinu*.

– Apie tay yr *rašote*?

– Apie rengimąsi moteriškais drabužiais?

– *Tayp!*

– Ne.

Suskambo Džeko mobilusis telefonas. Kalbėdamasis su žurnalistais Džekas telefonu paprastai neatsiliepdavo, tačiau dabar matė, kad skambina Ema, o ji pastaruoju laiku atrodė labai nusiminusi. Ema jautė, kad pralaimi kovą su antsvoriu; nuo tada, kai Džekas išvyko, ji kiekvieną rytą jam paskambinusi pasakydavo, kiek sveria. Niujorke buvo jau beveik priešpiečių metas, bet Džekas suprato, kad Ema Los Andžele ką tik atsikėlė.

Jis jai buvo sakęs, kad jį kone ištisą parą kvočia žurnalistai, – Ema puikiai žinojo, kam reikia tokių pristatymų. Šiek tiek irztelėjęs Džekas padavė savo telefoną poniai iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos.

– Ši moteris nuo manęs neatstos, – tarė. – Pamėginkite jai pasakyti, kad aš dabar kalbuosi su žurnalistais. Pažiūrėsime, ar jums pavyks.

Džekas tikėjosi šitaip bent jau pertraukti tos žurnalistės minčių seką. Jis jau žinojo, kad *Emos* minčių sekos ponia iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos tikrai nepertrauks.

– Aliuo? – tarė ta moteris, kuriai jis atrodė panašus į jauną Martiną Šiną.

Staiga Džekui pasigirdo, kad *Ema* kalba itališkai, – jis, be abejo, prisiminė, kaip ji seniau maivydavosi.

– Praneškyte Džekui Bernsui, kad jam skambyna Marija Antuaneta *Beluči*!

– Atleiskyte. Džekas Bernsas dabar kalbasy sū žurnalystais, – pasakė ponia iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos.

– Pasakykite jam, kad pasiylgau jo pėėėnio! – paprašė Ema.

– Čia skambyna kažkokia panelė *Beluči*, – tarė žurnalistė, grąžindama telefoną Džekui. – Atrodo, kad skubū.

– Tai kiek sveri šįryt? – paklausė Džekas Emos.

– Du šimtus *penkis**! Tikras šūdas! – sustaugė Ema – taip garsiai, kad išgirdo ir žurnalistė.

– Tau reikia laikytis dietos, Ema, – patarė Džekas, jau gal šimtąjį kartą.

Džekui Bernsui tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt septintais metais buvo trisdešimt dveji, o Emai – trisdešimt devyneri. Džeko medžiagų apykaita buvo greitesnė negu jos; be to, jis visada žiūrėdavo, ką valgo. Tačiau pradėjęs ketvirtą dešimtį netgi Džekas jau turėjo laikytis griežtesnės dietos.

Ema jokių dietų nepripažino. Seniau per vakarą išgerdavo vieną butelį raudonojo vyno, o dabar jau du; *priešpiečiams* užsisakydavo kokį nors patiekalą iš makaronų. Būdama beveik keturiasdešimties, ji vis dar labiausiai mėgo bulvių košę su gor-

* 93 kg (*Vert. past.*)

gonzola. Džekas ją vis protino: net ištisas dienas praleisdama Beverli Hilso „Four Seasons“ sporto salėje ant pilvo raumenų treniruoklio – net išspausdama savo pačios svorio štangą – ji neatsikratysianti visų tų angliavandenių.

Džekas matė, jog žurnalistė iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos viską užsirašo, – net kiek Ema sveria, kaip jis vėliau perskaitė tame interviu: „Du šimtus *penkis*! Tikras šūdas!“ Ji netgi sugebėjo be klaidų užsirašyti Marijos Antuanetos Beluči vardus ir pavardę; žinoma, juk ta žurnalistė, kaip paaiškėjo, buvo italė.

– Ema... – buvo besakąs Džekas.

„Jis ją vadina Ema ir šiurkščiai liepia laikytis dietos“, – užsirašė ponia iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos.

– Eik velniop su visom savo dietom, Džekai! – suriko Ema. – Tik noriu, kad žinotum, jog tavim gerai pasirūpinau savo testamente. – Tai pasakiusi ji baigė pokalbį.

– Jūsų mergyna? – pasidomėjo žurnalistė. – Turiū omeny, *viena* iš mergynų.

– Galima sakyti ir taip.

– Ar panelė Beluči yrgi aktorė?

– Panelė Beluči – putli tabako pardavėja, – atsakė Džekas. Nors žurnalistė to neužsirašė, žodis „putli“ vis tiek kažkaip atsirado jos interviu – tačiau ten taip buvo apibūdinta *Ema*.

– Tykriausiai draugaujate, arba draugavote, su *begale* mergynų? – paklausė žurnalistė.

– Rimtai dar nedraugavau su niekuo, – pasakė Džekas, jau gal šimtąjį kartą – mintyse atsiprašydamas Mišelės Maer.

Džekas jautėsi pavargęs. Juk jis šitiek kartų kalbėjosi su šitokia daugybe smalsių ir visko prasimanančių žurnalistų. Tačiau tai – ne pasiteisinimas. Jis neturėjo taip užsimiršti per tą interviu. Neturėjo taip nerūpestingai, netgi tyčia, leisti tai poniai iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos įsivaizduoti, kas tik jai patinka, – bet leido.

Žinoma, jis vėliau jaudinosi ne dėl paties interviu; tokie dalykai smarkiai nepakenkia, niekas ilgai apie tai negalvoja. Tačiau dėl to, kad paskutiniai Emos jam pasakyti žodžiai buvo apie jos *testamentą*... na, dėl to Džekas graušis amžinai.

Kai tas interviu pasirodė spaudoje, Ema jau buvo mirusi, – be to, matroniškoji italė iš Holivudo užsienio spaudos agentūros išsiaiškino, kad Džekas tikrai negalėjo turėti meilės ryšių su Marija Antuaneta Beluči, papingąja tabako pardavėja iš Felinio *Amarkordo*. (Ponia Beluči Džekui, ko gero, būtų tikusi į seneles!)

Taigi ta žurnalistė parašė, kad Džekas telefonu tikriausiai kalbėjosi su Ema Oustler, – su kuria atseit „tik šiaip gyvena kartu", – ir dar pridūrė, jog pastaruoju laiku visi iš pirmo žvilgsnio pastebi, kad garsioji rašytoja turi antsvorio, bet gal ne visi žino, kad ji sveria net du šimtus penkis svarus. (Tokiame kontekste atrodė, kad žodį „putli" Džekas pavartojo šaipydamasis iš storulės Emos.)

Negana to, ta italė interviu pabaigoje dar įkišo mintį, jog Ema, kaip visi šneka, labai nusiminusi, nes trečiasis jos romanas, – kurį rašo jau daug metų ir niekaip negali užbaigti, – darosi per ilgas.

„*Kokio* jis ilgumo?" – vėliau, po Emos mirties, klausinėjo Džeką visi žurnalistai. Bet Džekas jau buvo pamokytas, labai skaudžiai, kad su žurnalistais reikia būti atsargesniam.

Tąkart Niujorke jis apsistojo „The Mark" viešbutyje. Užsiregistravo Bilio Reinbou – veikėjo, kurį vaidino spaudai pristatomame tuoj ekranuose pasirodysiančiame filme, – vardu. Džekas viešbučiuose beveik visada registruodavosi naujausių, žiūrovų dar nematytų filmų veikėjų vardais. Taip elgėsi tam, kad garbintojai nerastų Džeko Bernso.

Tiesą sakant, ne visi jie buvo garbintojai. Kai kurie „vištgaidžiai" įsižeisdavo, kai Džekas vis tvirtindavo nesąs nei transseksualas, nei transvestitas. Kone per kiekvieną interviu jis sakydavo, kad moteriškais drabužiais rengiasi tik retkarčiais – ir tik filmuose. *Tikri* transseksualai ir transvestitai jausdavosi įskaudinti; jie šnekėdavo, kad Džekas „tik vaidina". Na – žinoma!

Taigi Džekas „The Mark" viešbutyje gyveno kaip Bilis Reinbou; jam prisiskambinti buvo galima tik per registratūrą. Džekas mamai visada pasakydavo, kur apsistojo – ir kokiu vardu pasivadino šį kartą. Tai, be abejo, žinodavo ir Ema, ir jo agentas, Bobas Bukmanas, ir jam atstovaujantis teisininkas, Alanas Her-

gotas. Ir dar kino studijos, kurioje būdavo kuriamas naujausias jo filmas, atstovas spaudai; šįkart tai buvo Erika Šteinberg iš „Miramax“. Savaime suprantama, viską žinojo ir Harvis Vainšteinas. Jeigu jau vaidini „Miramax“ filme, Harvis visada žino, kur esi apsistojęs ir kokiu vardu pasivadinęs.

Tuo laiku Džekas buvo užmezgęs romaną su garsia violončelininke Mimi Lederer, todėl ir ji žinojo, kur jis apsistojęs. Tiesą sakant, Džekas su ja gulėjo lovoje – miegojo „The Mark“ viešbutyje, – kai Ema mirė.

Tą vakarą, po pietų, Mimi į Džeko kambarį atsinešė violončelę; nuoga solo sugrojo du kūrinius. Pietaudami jie jautėsi nesmagiai, nes Mimi drabužinėje nenorėjo atiduoti saugoti violončelės. Didžiulis instrumentas, įdėtas į dėklą, užėmė trečią kėdę prie jų staliuko; Mimi vis žvilgčiojo į tą savo violončelę – tarsi tikėdamasi, kad ji ką nors pasakys.

Džekas Mimi nepasakojo, kad pažinojo vieną violončelininkę, kai buvo mažas, – Hanelę, Sibelijaus akademijos studentę, vieną iš dviejų tėvo merginų Helsinkyje. Hanelė ir jos draugė Ritva norėjo bendros tatuiruotės. Hanelei atiteko kairė vertikaliai perplėštos širdies pusė; ji buvo jai ištatuiruota ant kairės krūties. Hanelės pažastys buvo neskustos – Džekas niekada to nepamirš.

Kai Mimi Lederer grojo Džekui „The Mark“ viešbučio kambaryje, jis net nušiurpo prisiminęs, kaip sėdėjo tatuiruojama Hanelė, – kaip Mimi, gal kaip *visos* violončelininkės: plačiai išskėtusi kojas. Tada Džekas ir susimąstė, ar Hanelė kada nors grojo jo tėvui nuoga; paskui ėmė galvoti, ar *jis* panašus į Viljamą. (Na, ar taip pat elgiasi su moterimis.)

Džekas niekada nepamirš, ką Mimi Lederer jam grojo tą vakarą „The Mark“ viešbutyje, kai Ema dar buvo gyva, – solo violončelei, iš kažkurio Mocarto trio. (Džekas nesidomėjo klasikine muzika, nes ji jam primindavo vargonų muziką, bažnytinę, ir savo pareigų neatliekantį tėvą.)

„Divertismentas... Es-dur“, – pašnibždėjo jam Mimi Lederer prieš pradėdama groti. Kaip ir Hanelė, gal kaip *visos* violončelininkės, Mimi buvo aukšta, ilgarankė, mažomis krūtimis. Sa-

vaime suprantama, Džekas pagalvojo, kad krūtys gal kliūva, kai grieži violončele.

Antras kūrinys, kurį Mimi jam sugrojo nuoga, buvo vieno Bethoveno styginių kvarteto dalis. „Iš *Razumovskio*, Opus 59, – sumurmėjo Mimi. – Pirmas." Jau vien girdėdamas tokius klasikos pavadinimus Džekas sukąsdavo dantis. Negi kompozitoriai negalėjo gražiau pavadinti savo kūrinių? Bet jam buvo malonu žiūrėti, kaip Mimi Lederer paklūsta tas ryžtingai apžergtas didžiulis instrumentas.

Jie dar miegojo, kai suskambo telefonas. Pirmiausia Džekui dingtelėjo, kad tai tikrai ne Ema, nes dar gerokai per anksti. Torontas, kaip ir Niujorkas, yra rytinėje laiko juostoje; tai buvo antra Džekui į galvą atėjusi mintis. Jis matė, jog dar tik kelios minutės po šešių, – mama irgi neskambintų taip anksti, bent jau Džekas taip manė.

Erika Šteinberg buvo pernelyg maloni ir taktiška, kad žadintų jį paryčiais; be to, Erika žinojo, kad Džekas miega su Mimi Lederer, – Erika žinojo viską. Džekas pagalvojo, kad čia, ko gero, Harvis Vainšteinas. Harvis žmonėms skambina kada panorėjęs; jis Džeką kelis kartus jau buvo prikėlęs anksti rytą. Gal Džekas kažką pasakė kalbėdamasis su žurnalistais, ko nederėjo sakyti.

Ir Mimi Lederer, ir Džekas, šiaip ar taip, turėjo keltis anksti, – nors gal ne *tokioje* ankstybėje. Džekui reikėjo toliau dalyvauti filmo pristatymo renginiuose, o Mimi – skubėti pas mokinius į Džuliardo muzikos akademiją; paskui ji dar turėjo suspėti į lėktuvą. Mimi grojo kažkokiame trio ar kvartete; tądien jie rengėsi koncertuoti Mineapolyje, o gal Klivlende. Džekas gerai neprisiminė.

– Čia tikriausiai kambarių tarnyba, – tarė Mimi. – Gal dėl tavo pusryčių. Juk vakar tave įspėjau, Džekai, – geriau užsisakyk normalius pusryčius.

Mimi vakare buvo susiginčijusi su Džeku dėl jo pusryčių užsakymo – arba „pusryčių manifesto", kaip ji tai pavadino. Svetimkalbiai „The Mark" kambarių tarnybos darbuotojai (kaip ir daugumos kitų Niujorko viešbučių personalas) ne per geriausiai suprato angliškai. Mimi Džekui sakė, kad jis verčiau būtų tiesiog *pažymėjęs paukščiukais*, ko norėtų pusryčiams; nereikėjo

toje ant durų rankenos kabinamoje kortelėje rašyti „išsamaus rašinio".

Tačiau Džekas tvirtino, kad kai pageidauji minkštai virto kiaušinio, turi tiksliai nusakyti, kokio minkštumo. Be to, argi taip sunku suprasti, kai žmogus prašo: „Neriebaus jogurto, arba jo išvis nereikia"?

– Čia Harvis Vainšteinas, – pasakė Džekas Mimi, *pagaliau* pakeldamas ragelį. – Alio? – tarė.

– Skambina jūsų motina, pone Reinbou, – pranešė registratūroje dirbantis vaikinas.

Filme Bilis Reinbou neturėjo motinos, bet Džekas paprašė:

– Sujunkite.

„Iš kur ji skambina?" – galvojo Džekas. (Anot Mimi Lederer, jis dar nebuvo kaip reikiant atsibudęs.)

Vienas tatuiruotojų suvažiavimas neseniai buvo Santa Rozoje. Ar mama į Los Andželą užsuko keliaudama į tą suvažiavimą, ar jau grįždama namo? Džekas šiaip taip prisiminė, kad lyg ir grįždama, – juk ji jam pasakojo, kaip ten viskas atrodė.

Tatuiruotojai susirinko „Flamingo" viešbutyje, o gal „Rausvojo flamingo". Mama šnekėjo apie kažkokią bliuzo grupę – gal „Wine Drinkin' Roosters". Ji Džekui pasakojo apie visus to suvažiavimo dalyvius.

Be to, mama neneigė, jog tai buvo tris paras trukęs vakarėlis; tatuiruotojai linksminasi kaip gerti įjunkę nepilnamečiai. Alisa atrodė visai nusivariusi, kai tada vyko namo iš Santa Rozos. Kaip Džekas galėjo pamiršti, kad ji jam pasakojo apie Kapitono Dono, kardų rijiko, numerį? Ir apie Suzi Ming, tą „moterį be kaulų", kurios rangymasis, nors gal ir nelabai meniškas, daro neišdildomą įspūdį. (Taigi mama skambina ne iš Santa Rozos.)

Galbūt iš *Paryžiaus* – todėl ir taip anksti. Paryžiuje jau vidurdienis; gal Alisa apsiriko skaičiuodama laiko skirtumą. Bet negi ji dar negrįžo iš Paryžiaus?

Taip, Džekas prisiminė, – grįžo. Sakė ten susipažinusi su Dėde Poliu ir Mažuoju Viniu Majersu, ir su keliais kitais tatuiruočių meistrais. Iš tikrųjų tai buvo ne suvažiavimas; jie ten tik *tarėsi*,

kaip reikės surengti *Mondial du Tatouage* Paryžiuje. Visa tai, ko gero, sumanė Tin Tinas; Alisa sakė, kad jis – geriausias Paryžiaus tatuiruotojas. Ten, be abejo, buvo ir Stefanas Šodesegu iš Avinjono, ir Filipas Liu iš Lozanos, – gal netgi Runuji iš Prancūzijos Polinezijoje esančios Murea salos.

Jie visi gyveno kažkokiame viešbutyje „raudonųjų žibintų" rajone. „Prie pat Mulen Ružo", – pasakojo Džekui Alisa. „Le Tribal Act" – kūnus įvairiose vietose persivėrusių artistų trupė – vieną vakarą surengė įsimintiną pasirodymą: jie kilnojo visokius, gana įspūdingus, namuose naudojamus daiktus, pasikabinę juos ant spenelių, penių bei kitų perdurtų kūno dalių.

Tačiau tai buvo prieš kelias savaites (gal netgi mėnesius)! Dabar mama skambina iš Toronto, kur toks pat ankstus rytas kaip ir Niujorke. Džekas pagaliau susiorientavo.

– Oi, Džeki, man taip gaila – *taip* gaila! – proverksmiais sušuko į ragelį mama.

– Mama, tu Toronte?

– Žinoma, kad Toronte, mielasis, – atsakė Alisa, staiga lyg ir pyktelėjusi. – Oi, Džeki... kaip *baisu*!

Gal ji nusmigo, pasigėrusi arba apsirūkiusi, savo salone? Ir ką tik pabudo – permiegojusi naktį ant adatų. O gal mirė kuris nors iš jos kolegų, koks tatuiruočių pasaulio veteranas; gal kuris nors jūreivių tatuiruotojas *amžiams* užmigo ant adatų. Gal senas jos bičiulis Jūreivis Džeris, su kuriuo ji dirbo Halifakse, – jis irgi buvo Čarlio Snou mokinys.

– Man tiesiog *silpna* darosi, vien pagalvojus, kad turiu tau pasakyti, mielasis, – šnekėjo Alisa.

Džekui į galvą atėjo mintis, kad Leslė Oustler, ko gero, metė jo mamą – susirado kitą moterį!

– Mama, sakyk, kas yra, dėl Dievo meilės.

– *Ema...* Emos nebėra, Džeki. *Nebėra.*

– *Kaip* nebėra, mama?

Bet vos tai ištaręs jis viską suprato – telefono ragelis prie ausies staiga pasidarė šaltas kaip ledas. Džekas prieš akis išvydo tviskantį akinamai žydrą Ramųjį vandenyną – tokį, kokį pamatai pirmą kartą, kai iš Sanseto bulvaro pasuki į Šatokvą ir leki žemyn stačia nuokalne. Apačioje, nelygu kuris paros me-

tas, Ramiojo vandenyno pakrantės greitkeliu šliaužia arba lekia automobiliai; kartais ten mirguliuoja ištisa automobilių jūra, ir visada stūkso siaura betono užtvara – paskutinis barjeras tarp tavęs ir nuostabiosios Vakarų pakrantės.

– *Kaip*? – paklausė Džekas mamos.

Jis nejautė, kad visas dreba, atsisėdęs lovoje, – pajuto tik kai Mimi Lederer apglėbė jį iš užpakalio, kaip violončelę. Ji apsikabino Džeką ilgomis rankomis; išskėtusi ilgas kojas, suspaudė jo klubus.

– Leslė jau išvažiavo į oro uostą, – toliau kalbėjo Alisa, tarsi neišgirdusi Džeko klausimo. – Turėjau važiuoti su ja, bet juk pažįsti Leslę – ji net neverkė!

– Mama, kas atsitiko Emai?

– O, ne – tik ne *Ema*! – sušuko Mimi Lederer. Ji laikė pridengusi Džeką savo kūnu kaip kokia skraiste; jis jautė, kaip jos lūpos liečiasi jam prie sprando.

– Džekai – tu ne vienas! – tarė mama.

– *Žinoma*, kad ne vienas! Kas atsitiko Emai, mama?

– Gaila, kad nebuvai su ja, Džekai.

– Mama...

– Ema buvo nuvažiavusi *pašokti*, – ėmė pasakoti Alisa. – Šokdama susipažino su kažkokiu vaikinuku. Leslė man sakė to klubo pavadinimą. O, tai *baisu*! Lyg ir „Coconut Squeezer".

– *Teaszer*, ne *Squeezer**, mama. „Coconut Teaszer".

– Ema parsivežė tą vaikinuką namo, – pasakojo Alisa.

Džekas pagalvojo, kad jeigu Ema į Entrados kelyje esančią jų lindynę parsivežė kažkokį vaikinuką iš „Coconut Teaszer", vadinasi, ji nemirė *šokdama*.

– Nuo ko ji mirė, mama?

– O, tai *baisu*! – vėl sudejavo Alisa. – Jie ten sakė, kad nuo kažkokio širdies priepuolio, bet ji juk buvo jauna moteris.

– Kas sakė? Kas tie *jie*? – paklausė Džekas.

– Policija – jie mums ir paskambino. Bet kaip ją galėjo ištikti širdies priepuolis, Džekai?

Nors Emai buvo tik trisdešimt devyneri, turėdamas omenyje jos maitinimosi įpročius, vyną, sunkumų kilnojimą bei kartais

---

* Squeezer – spaudyklė (*angl.*).

iš „Coconut Teaszer“ parsivežamus berniukus, Džekas *galėjo* tai įsivaizduoti. Tačiau Ema nevartojo narkotikų. Pastaruoju laiku kokį nors berniokėlį iš „Coconut Teaszer“ ji parsiveždavo vis dažniau. (Ir pati Ema, ir Džekas manė, kad berniukai ne tokie pavojingi kaip kultūristai.)

– Turbūt darys skrodimą, – pasakė mamai Džekas.

– *Skrodimą?* Net jeigu ji mirė nuo širdies priepuolio? – nustebo Alisa.

– *Paprastai* trisdešimt devynerių metų moterų mirtini širdies priepuoliai neištinka, mama.

– Tas vaikinukas buvo... *nepilnametis*, – sušnibždėjo Alisa. – Policija nesako jo pavardės.

– Kam rūpi jo pavardė? – tarė Džekas. Jam daugelis Emos vaikinukų atrodė *nepilnamečiai*. Vargšė Ema mirė dulkindama kažkokį mažvaikį iš „Coconut Teaszer“!

Na, dėl paties berniokėlio, tai Džekas puikiai įsivaizdavo, kokią psichinę traumą jis patyrė. Džekas žinojo, kad Ema mėgo būti viršuje ir kad ji tikriausiai liepė tam berniukui nekrutėti. (Gal jis krustelėjo?) Jei tas berniukas buvo dar nekaltas, – juk Ema nebūtų jo ėmusi, jeigu jis nebūtų atrodęs *mažas*, – jei vargšeliui tai buvo pirmas kartas, tai kaip jis pasijuto, kai du šimtus penkis svarus sverianti moteris ant jo tiesiog *numirė*?

– Tas vaikinukas paskambino policijai, – toliau pasakojo Džekui mama, vis dar pašnibždomis. – Oi, Džekai, ar Ema dažnai...

– Kartais, – tepasakė Džekas.

– Turi pasimatyti su Lesle Los Andžele, Džekai. Kad jai nereikėtų viso to išgyventi vienai. Aš Leslę pažįstu. Ji palūš, *po kurio laiko.*

Džekas to negalėjo įsivaizduoti, bet jam buvo nemalonu, kad ponia Oustler viena dairysis po jo ir Emos namus prie Entrados kelio. Kokie Emos palikti daiktai ten dabar mėtosi? Džekas sunerimo pagalvojęs, kad Leslė gali rasti Emos pornografinių filmų kolekciją, bet dar baisiau jam atrodė tai, kad ji, ko gero, ims skaityti Emos *rankraščius* – tai, ko Ema neužbaigė, arba ko nenorėjo duoti leidėjams. Džekas nebuvo matęs nė vienos Emos rašomo naujausio kūrinio eilutės – jos trečiojo romano, kuris, kaip visi šnekėjo, jau darėsi per ilgas.

– Išskrisiu iš Niujorko, kai tik galėsiu, mama. Jei Leslė skambins, sakyk, kad būsiu Los Andžele prieš sutemstant.

Džekas žinojo, kad Erika Šteinberg geros širdies; ji tikriausiai atleis jį nuo kitų filmo pristatymo programoje numatytų interviu.

Niekam iš Džeko pažįstamų nebuvo paslaptis, kad Ema – jo šeimos narė. Kaip netrukus paaiškėjo, „Miramax" viskuo pasirūpino – net atsiuntė automobilį, nuvešiantį jį į oro uostą. Erika nupirko Džekui bilietą; ji netgi pasisiūlė skristi kartu su juo. Džekas atsakė, kad to tikrai nereikia, bet jis esąs jai dėkingas už tokį rūpinimąsi.

Tą rytą Džeko kambaryje „The Mark" viešbutyje telefonas suskambo dar kartą. Mimi Lederer ne be reikalo buvo Džeką įspėjusi – kambarių tarnybos darbuotojai nesuprato, ko jis norėtų pusryčiams. Nors Džekas nebedrebėjo, Mimi laikė jį apglėbusi kaip violončelę, kol pasigirdo tas antras telefono skambutis.

– Man nusispjaut, kokio jogurto jūs ten turit, – išgirdo Mimi Džeką sakant į ragelį. – Bus gerai *bet koks*.

– Kas tau, Džekai? – tarė Mimi.

– Ema mirė, – atrėžė Džekas. – Manau, dėl sušikto jogurto galėsiu pasijaudinti kitą kartą.

– Tu vaidini? – paklausė Mimi. – Na, netgi dabar. Vis dar vaidini?

Džekas nesuprato, ką ji turi omenyje, bet Mimi prisidengė antklode, tarytum jis staiga būtų pasidaręs jai visiškai svetimas.

– Kas yra? – nustebo Džekas.

– Kas *tau* yra, Džekai?

Jie abu sėdėjo lovoje; Džekas matė save virš tualetinio staliuko kabančiame veidrodyje. Nepastebėjo nieko blogo, bet kaip tik tai ir buvo negerai. Džekas neatrodė kaip žmogus, ką tik netekęs geriausios draugės; priešingai, į jį žiūrėdamas galėjai pamanyti, kad jam visiškai nieko nenutiko. Jo veido išraiška buvo neperprantama – „labiau *noir* negu *noir*", kaip ją būtų apibūdinęs „The New York Times".

Džekas niekaip nepajėgė atplėšti akių nuo savo atvaizdo – tai irgi buvo negerai. Vėliau Mimi Lederer pasakė tą akimirką negalėjusi į jį žiūrėti.

– Tu ne filme, Džekai, – buvo besakanti Mimi, tačiau Džekas pažvelgė į ją, tarsi iš tikrųjų būtų Bilis Reinbou. – Kodėl neverki? – paklausė jo Mimi Lederer.

Džekas negalėjo jai atsakyti, o jis juk mokėjo verkti. Kai vaidindamas turėdavo apsiašaroti, pradėdavo iškart, vos tik režisieriaus asistentas sušukdavo: „Prašom tylos!“

„Sukasi“, – sakydavo operatorius; Džeko akys jau būdavo sudrėkusios.

„Yra“, – tarstelėdavo garso operatorius – Džeko veidas paplūsdavo ašaromis.

Kai režisierius (netgi Laukinis Bilas Vanvlekas) sukomanduodavo: „Pradedam!“ – na, Džekas prieš kameras verkdavo atsakančiai. Ašarodavo net skaitydamas scenarijų!

Tačiau tą rytą „The Mark“ viešbutyje Džekas atrodė toks kietas vyrukas, toks *noir*, koks gal niekada nebuvo anksčiau – nei filmuose, nei gyvenime. Toks pat viskam abejingas, kokia turbūt jautėsi Ema, kai rašė: „Gyvenimas – tarytum režisieriaus asistento į rankas įduotas filmavimo grafikas. Privalai pasirodyti, kai tau liepiama, tačiau tai yra vienintelė taisyklė.“

Kaip tik tai Džekas Bernsas ir darė – skrido į Los Andželą tiesiog pasirodyti. Jis tikriausiai laikys ponią Oustler už rankos, nes to iš jo *tikimasi* – tokios taisyklės.

– Viešpatie, Džekai... – lyg ir norėjo kažką sakyti Mimi Lederer, bet nutilo. Džekas suvokė, tarsi būtų kažko nenugirdęs, kad ji jau rengiasi. – Jei tu nemylėjai Emos, tai dar išvis *nieko* nesi mylėjęs, – šnekėjo Mimi. – Ji tau buvo artimiausia, Džekai. Ar tu apskritai *sugebi* mylėti? Jeigu nemylėjai *jos*, tai manau, kad ne.

Tada Džekas paskutinį kartą matė Mimi Lederer, o juk Mimi jam patiko – tikrai. Tačiau po to ryto „The Mark“ viešbutyje *jis* nebepatiko jai. Išeidama Mimi pasakė nebežinanti, kas jis per žmogus. Bet baisiausia buvo tai, kad Džekas ir pats nežinojo, kas jis iš tikrųjų yra.

Kaip aktorius, jis galėjo būti bet kas. *Visas pasaulis* ekranuose buvo matęs Džeką Bernsą verkiantį – ir kaip vyrą, ir kaip mo-

terį. Jam šitiek kartų per veidą tekėjo blakstienų tušas – filmuojamas jis būtų padaręs *viską*. Tačiau Džekas negalėjo pravirkti dėl Emos; tą rytą „The Mark" viešbutyje jam nenuriedėjo nė viena ašara.

Buvo dar gana anksti, kai jis ėjo iš viešbučio, pasirengęs važiuoti į oro uostą. Registratūroje dirbo Džeko pirmą kartą matomas jaunas vaikinas – tikriausiai tas pats, kuris jam pranešė, kad skambina Alisa. Tas vaikinas, be abejo, žinojo, kad čia garsusis Džekas Bernsas, – tai žinojo visi. Bet kai Džekas jau žengė pro duris, registratorius šūktelėjo – labai nuoširdžiai, kaip dažnai šūkčioja jaunuoliai, kai tikrai nori įtikti:

– Maloniai praleiskite dieną, pone Reinbou!

Kaip netrukus paaiškėjo, Džekas klydo, įsivaizduodamas Emą ištikusį širdies priepuolį su visais gerai žinomais priešmirtiniais simptomais – tokiais kaip prakaitavimas, dusulys, galvos svaigimas ir krūtinės skausmas. Emos Oustler mirties priežastis buvo širdies anomalija, vadinama ilgo Q-T intervalo sindromu; tai paveldima liga, ji paveikia širdies natrio ir kalio kanalus. (Todėl sutrinka širdies laidumo sistema.) Ema mirė nuo staigios aritmijos – skilvelių virpėjimo, kaip Džekui paaiškino jos gydytojas. Jos širdis staiga nustojo plakusi; Ema mirė net nespėjusi suvokti, kad blogai jaučiasi.

Staigi mirtis dažnai būna pirmas ilgo Q-T intervalo sindromo požymis. Šešiasdešimties procentų tą sindromą paveldėjusių žmonių elektrokardiogramose, darytose ramybės būsenoje, įmanoma įžiūrėti, kad kažkas negerai, tada gydytojas supranta, kad gali būti tokia anomalija. Tačiau kitų keturiasdešimties procentų ligonių tyrimų rezultatai atrodo visiškai normalūs, – jeigu nedaroma krūvio EKG. (Emos gydytojas Džekui pasakė, kad jai tokia kardiograma nebuvo daryta.)

Be to, gydytojas dar pridūrė, kad mirtino priepuolio priežastis gali būti netikėtas triukšmas, smarkus jaudinimasis, įtampa, arba elektrolitų pusiausvyros sutrikimas, – kai žmogus išgeria per daug alkoholio arba mylisi.

Tas iš „Coconut Teaszer" parsivežtas vaikinukas, – kurio pavardė nebuvo iškelta į viešumą, – pasakojo, kad Ema ant jo susmuko taip netikėtai, kad jis iš pradžių net pamanė, jog jai tiesiog patinka taip mylėtis; jis pats mylėjosi pirmą kartą. Viską darė tiksliai taip, kaip Ema jam liepė; tikrai nejudėjo. (Turbūt buvo pernelyg išsigandęs, kad išdrįstų krustelėti.) Paskui, šiaip taip išsilaisvinęs iš Emos glėbio, vargšelis paskambino policijai.

Kadangi ilgo Q-T intervalo sindromas paveldimas, po Emos mirties reikėjo nuodugniai ištirti visus dar gyvus jos šeimos narius. Leslės Oustler, vienintelės gyvos Emos šeimos narės, organizme gydytojai neaptiko jokių tos genetinės anomalijos požymių. Jos buvęs vyras, Emos tėvas, buvo miręs prieš kelerius metus – lyg ir miegodamas.

– Tam šikniui pasisekė, – sakydavo Leslė.

Džekas namo parvyko taip ir nespėjęs pasirengti susitikimui su ponia Oustler. Lėktuve jis galvojo apie Emą – ne apie Leslę. (Džekas svarstė, kodėl jam trūksta jausmingumo, nors nežinia, ar taip galima buvo pavadinti tai, ko jam trūko.)

Leslė Oustler užsipuolė Džeką kaip viesulas. „Aš Leslę pažįstu, – sakė Alisa. – Ji palūš, *po kurio laiko.*" Kol kas ponios Oustler sielvartas nebuvo prasiveržęs – tik pyktis.

Leslė sutiko Džeką prie durų.

– Kur, po velnių, tas Emos romanas, Džekai? Na, naujasis.

– Aš nežinau, kur Emos romanas, Lesle.

– O kur *tavo* romanas, Džekai? Ar ką tu ten atseit rašai... Tu net neturi kompiuterio!

– Aš namie nedirbu, – atsakė Džekas. Tai nebuvo visiškas melas: jei kalbėtume apie rašymą, Džekas nedirbo *niekur.*

– Neturi net *rašomosios mašinėlės*! – putojo ponia Oustler. – Gal rašai *ranka*?

– Taip. Tiesą sakant, man *patinka* rašyti ranka, Lesle. – Tai irgi nebuvo visiškas melas. Džekas viską – pirkinių sąrašus, pastabas dėl scenarijų, autografus – visada rašydavo ranka.

Ponia Oustler jau buvo išnaršiusi Emos kompiuterį. Ji ieškojo Emos romano visokiais pavadinimais, kokius tik galėjo sugalvoti; bet nerado nė vienos rinkmenos, kurioje būtų žodis „ro-

manas“, arba „trečias“, arba skaičius 3. Kompiuteryje nebuvo ir nieko panašaus į neužbaigto kūrinio antraštę.

Tas iš „Coconut Teaszer“ parsivežtas vaikinukas turbūt šnekėjo labai įtikimai; policija namo Entrados kelyje nelaikė nusikaltimo vieta. Be to, kadangi Ema buvo garsi rašytoja, – nors tas berniokėlis net nežinojo, kad ji rašo knygas, – ir policininkai, ir Emos gydytojas viską, ką reikia, padarė greitai, nieko per daug nesujaukdami.

Bet paskui ponia Oustler apieškojo visus namus. Šioks toks sąmyšis, kilęs po to, kai Ema staiga numirė ant vaikinuko iš „Coconut Teaszer“, buvo smulkmena, palyginti su Leslės karštligiškai atlikta krata, po kurios namai atrodė tarsi po įsilaužusių narkomanų siautėjimo – stalčiai ištraukti, spintų durys atdaros, drabužiai išmėtyti. Emos miegamajame Leslė rado dvejas Džeko trumpikes, o Džeko kambaryje, po lova, gulėjo Emos kelnaitės ir pora liemenėlių; Leslė aptiko ir slaptavietę, kur Ema laikė pornografinius filmus.

– Žiūrėdavot juos drauge? – paklausė ponia Oustler.

– Kartais – tai buvo savotiškas tiriamasis darbas, – paaiškino Džekas.

– Neskiesk!

– Mums nereikėtų čia būti, Lesle. Norėčiau nusivežti jus kur nors papietauti. – Džekas mėgino įsivaizduoti, ką dar ponia Oustler galėjo rasti apieškodama namą.

– Tai jūs dulkinotės ar ne? – paklausė Leslė.

– Tikrai ne, – patikino ją Džekas. – Nė karto.

– Kodėl ne? – pasidomėjo ponia Oustler. Džekas nežinojo, kaip reikėtų atsakyti į tą klausimą, todėl nesakė nieko. – Miegodavot kartu, bet nieko nedarydavot? Ar *taip* viskas buvo, Džekai? – Jis linktelėjo. – Kaip ta scenarijų recenzentė su pornografinių filmų žvaigžde tame į neviltį varančiame Emos romane?

– Panašiai, – tegalėjo pasakyti Džekas. Jis nenorėjo, kad ponia Oustler manytų, jog jo galas Emai buvo *per didelis*, nes tai reikštų, kad jie *mėgino*. Bet Leslė jau buvo pati priėjusi prie tam tikrų išvadų – bent jau dėl to, kaip Ema prisitaikė prie savo vaginizmo. (Noras būti viršuje; jauni vaikinukai, kuriems ji galėdavo įsakinėti.)

Džekas neklydo, kai Emos klausė, ar buvo kokia nors *priežastis*, dėl kurios ji susirgo vaginizmu, – žinoma, kad buvo, tik Ema niekada nebūtų jam pasakojusi. Ji patyrė lytinę prievartą, kai buvo devynerių ar dešimties metų, – ją išžagino vienas iš netikusių mamos draugužių. Tai buvo paskutinis ponios Oustler draugužis. Dėl tos baisios psichinės traumos Ema turėjo praleisti vienerius mokslo metus. Džekas prisiminė kažkada girdėjęs tik tai, kad ji nesimokė „dėl kažkokių sunkumų šeimoje"; jis tada manė, jog tai buvo susiję su Leslės skyrybomis.

Sužinojęs tiesą apie paskutinį ponios Oustler draugužį, Džekas įžvelgė kitą Emos pasakojimo apie suspaustą vaiką prasmę; gal tai buvo pirmas dvylikametės mergaitės mėginimas beletrizuoti savo skriaudas.

– Žinoma, buvo daug nemalonių apsilankymų pas gydytojus, pirma ginekologinė apžiūra, – pasakojo Džekui Leslė. – Be to, Ema *nekentė* savo tėvo. Suprantama, juk jis buvo gydytojas.

Džekas anksčiau nežinojo, kad Emos tėtis buvo gydytojas. Kai Ema arba jos mama apie jį kalbėdavo, dažniausiai vadindavo *šiknium*. Net jei žodis „gydytojas" kada nors ir buvo ištartas, iš Džeko atminties jį, matyt, išstūmė tas „šiknius".

– Norėčiau nusivežti jus kur nors papietauti, Lesle, – vėl pasiūlė Džekas. – Važiuojam į kurį nors iš Emai patikusių restoranų.

– Aš nemėgstu valgyti, – priminė jam ponia Oustler.

– Na, aš paprastai užsisakau tik salotų, – tarė Džekas. – Važiuojam kur nors valgyti salotų.

– Kuriam iš jūsų patiko japoniški prezervatyvai? – paklausė Leslė. (Ji surado net Džeko „Kimono Micro Thins"!)

– Jie mano, – prisipažino jis. – „One Pico" restorane puikios salotos. – Buvęs Džeko bosas – Karlosas iš „American Pacific" – dabar ten dirbo padavėju. Džekas jam paskambino ir paprašė staliuko su vaizdu į vandenyną bei pasivaikščiojimo taką.

Atsakiklyje buvo daugybė žinučių, bet ponia Oustler Džeką patikino, kad neverta jų klausytis – ji tai jau padariusi. Ten draugų užuojautos – skambinęs net Laukinis Bilas Vanvlekas. (Pamišėlis Olandas jau daug metų nebuvo sukūręs nė vieno filmo. Džekas baiminosi, kad jis gal jau miręs.)

Vienintelis šiek tiek įdomesnis, pasak Leslės, buvo Alano Hergoto skambutis – Alanas pranešė, kad Džekas paskirtas Emos literatūrinio testamento vykdytoju. (Alanas buvo ir Emos teisininkas.) Be to, skambino ir Bobas Bukmanas, jųdviejų agentas; Bukmanas sakė, kad jis ir Džekas būtinai turį susitikti su Alanu ir aptarti Emos testamentą. (Džekas buvo ką tik sužinojęs – iš pačios Emos, kai paskutinį kartą, nelabai maloniai, su ja kalbėjosi, – kad ji surašė testamentą, kuriame juo „gerai pasirūpino".)

– Galiu lažintis, kad ji tau paliko *viską*, – pasakė ponia Oustler, plačiu liesos rankos mostu rodydama, jog turi omenyje visą kruopščiai išnaršytą niekam tikusį namą šalia Entrados kelio. – Tau pasisekė.

Kol Leslė nusiprausė po dušu ir persirengė, Džekas tyliai išklausė visas į atsakiklį įrašytas žinutes. Ir Bobas Bukmanas, ir Alanas Hergotas kalbėjo taip, kad galima buvo suprasti, jog tas „literatūrinio testamento vykdytojo" vaidmuo bus svarbesnis, negu Džekas iš pradžių pamanė; jų balsai skambėjo kažkaip itin reikšmingai; ponia Oustler to tikriausiai nepastebėjo, arba tiesiog nekreipė dėmesio.

Leslė apsirengė seksualiai atrodančia už kaklo surišama suknele, nedengiančia nugaros. Poniai Oustler, tik devyneriais metais vyresnei už Alisą, buvo ką tik suėję šešiasdešimt, bet ji, tokia liekna, elegantiška ir nė kiek nesusiraukšlėjusi, atrodė dešimčia metų jaunesnė – ir pati tai žinojo. Jos tamsūs, berniukiškai nukirpti plaukai buvo nudažyti iki pat šaknų, nedidelės krūtys nė trupučio nenukabusios, užpakaliukas iš pažiūros stangrus. Ją išduoti galėjo tik viršutinėse plaštakų pusėse pūpsančios kraujagyslės, bet ji nuolat judino rankas – tarsi tam, kad gerai neįsižiūrėtum.

Leslė pareiškė, kad Emos miegamajame nejauku, kaip nusikaltimo vietoje, – ji ten nemiegosianti. Džekas jai pasiūlė nakvoti jo miegamajame arba svečių kambaryje, tačiau ponia Oustler jam pranešė jau užsisakiusi kambarį „Shutters" viešbutyje. Šiaip ar taip, juk jie pietausią ten esančiame restorane.

– Taigi ten ir pernakvosime, – pasakė ji.

– *Pernakvosime*? – nustebo Džekas.

– Dabar neturėtum būti vienas, – tarė Leslė. – Jei nieko nedarydamas miegodavai su Ema, manau, kad galėsi taip pat *nieko nedarydamas* miegoti ir su manimi, Džekai.

Jis padėjo jos nedidelį kelioninį lagaminėlį ant užpakalinės „Audi“ sėdynės ir nuvežė ją į „Shutters“ viešbutį. Saulė jau buvo nusileidusi, tačiau Santa Monikos prieplauka tebešvytėjo rausvoje vakaro žaroje; ryškiai švietė apžvalgos ratas. Žemiau „One Pico“ einančiu pasivaikščiojimo taku be perstojo zujo riedutininkai. Leslė valgydama salotas išgėrė butelį raudonojo vyno, o Džekas – kone galoną šaltos arbatos.

– Įdomu, *kokio* literatūrinio testamento vykdytoju tu paskirtas, – tarė ponia Oustler. (Kai ji buvo nuėjusi užsiregistruoti viešbutyje, Karlosas Džekui pasakė jau seniai jo nematęs su tokia gražia moterimi.)

– Gal jos romano, – spėjo Džekas.

– Jei taip, tai ką tu *darysi*, Džekai?

– Gal Ema norėjo, kad nuspręsčiau, ar jį galima spausdinti, ar ne, – atsakė Džekas.

– Jo nėra, Džekai. *Nėra* jokio trečiojo romano. Ne jos romanas jau darėsi per ilgas, o laikas, per kurį ji *nieko* neparašė, – tarė Leslė.

– Ema jums tai sakė? – paklausė Džekas, nes tai nuskambėjo įtikimai.

Ponia Oustler gūžtelėjo pečiais.

– Ema man niekada nieko nesakydavo, Džekai. O su tavimi ji kalbėjo?

– Apie trečiąjį romaną tai ne.

– *Nėra* jokio trečiojo romano, – pakartojo Leslė.

Paaiškėjo, kad ponia Oustler skambino Alanui Hergotui. Alanas tik kažką numykęs: atseit tai „literatūriniai dalykai“; o iš tiesų tai Ema buvo aiškiai išreiškusi pageidavimą, kad jos motina nebūtų prie to prileidžiama. Alanas poniai Oustler pasakęs, jog net testamento skaitymas būsiąs uždaras; tik Bobas Bukmanas ir Džekas galėsią išgirsti Emos valią dėl palikimo.

– Bet ar jūs tik spėjate, kad nėra jokio trečiojo romano, net ir neužbaigto, ar tikrai žinote?– paklausė Leslės Džekas.

– Tik spėju, – prisipažino ponia Oustler. – Bendraudama su Ema, nuolat turėdavau spėlioti.

– Aš irgi, – pasakė Džekas.

Staiga ponia Oustler paėmė jį už rankos. Žiūrėdamas į dailų jos veidą – į spindinčias tamsias akis, tiesutėlę nosytę ir gundomą šypseną sučiauptose lūpose – Džekas galvojo, kaip tokia didžiulė būtybė, Ema, galėjo gimti iš tokio liekno, grakštaus kūno.

Jis nustebo, kai ponia Oustler tarė:

– Tu nekaltas dėl Emos mirties, Džekai. Buvai vienintelis jai rūpėjęs žmogus. Kartą ji man sakė, kad nori tik rūpintis tavimi, o visa kita ne taip jau svarbu.

– Su manimi ji niekada taip nešnekėdavo, – pasakė Džekas. Tai būtų buvusi tinkama akimirka pravirkti, bet jis ir dabar dar negalėjo. Leslė Oustler irgi dar laikėsi, nors Džeko mama gal ir neklydo manydama, kad *po kurio laiko* ji palūš.

– Gal jau paprašykim sąskaitos, – tarė Leslė. – Man norisi greičiau pažiūrėti, kaip galima miegoti su tavimi ir *nieko nedaryti.*

Džekas manė, kad juodu turėtų pasakyti jo mamai, kur nakvos. Juk Alisa jaudinsis dėl Leslės – ir dėl Džeko, bet ne taip. Kas bus, jei mama paskambins į namus Entrados kelyje ir išgirs tik atsakiklį? Tada Alisa visą naktį skambins Džekui į mobilųjį.

– Aš jai paskambinsiu, kol tu būsi vonioje, – pasakė ponia Oustler.

Džekas buvo pamiršęs pasiimti dantų šepetėlį. Jis nenorėjo naudotis Leslės šepetėliu, – dėl daugybės su visokiais praeities įvykiais susijusių priežasčių, – bet išsispaudė ant smiliaus šiek tiek jos pastos ir pasitrynė dantis.

– Gali imti mano šepetėlį, Džekai, – šūktelėjo jam ponia Oustler per uždarytas vonios kambario duris. – Iš tikrųjų, jei tikiesi galėsiąs mane bučiuoti, *būtinai* juo pasinaudok.

Džekas *nesitikėjo* galėsiąs bučiuoti Leslę Oustler – na, kol ji apie tai nekalbėjo. Tačiau dabar, nors ir žinojo, kad nereikėtų taip daryti, jis paėmė jos šepetėlį ir išsivalė dantis.

Kai išėjo iš vonios kambario, ponia Oustler jau buvo nusirengusi. Beveik nuoga, tik su mažučiukėmis juodomis kelnaitė-

mis – gudriai priderintomis prie jos cezario pjūvio, daryto „palei bikinio liniją“, rando ir prie Alisos Jericho rožės. Sukryžiavusi rankas ant mažyčių, tobulai gražių krūtų, Leslė pro Džeką įsmuko į vonią; tas jos drovumas jam buvo toks pat netikėtas kaip ir, po kelių minučių, jos bučiniai.

Leslė bučiavosi tiesiog bauginamai, lyg apimta laukinės aistros, – nė akimirką neužmerkdama spindinčių, budrių akių. Bet Džekas jautė, kad jai visa tai tik savotiškas eksperimentas, ji tik nori kai ką išmėginti.

Paskui, kai jie pavargo nuo bučinių, – kai turėjo arba liautis, arba pereiti prie rimtesnės įžangos, – ponia Oustler ramiai paklausė:

– Taip darydavot su Ema, ar ne? Turiu omeny, *bučiuodavotės.*

– Taip.

– Ir liesdavote vienas kitą?

– Kartais.

– Kaip? – Džekas abiem rankom suėmė ponios Oustler krūtis. – Ir viskas? – paklausė ji.

– Aš Emą liesdavau tik taip, – tarė jis.

– O kurią tavo kūno dalį liesdavo ji, Džekai?

Džekas niekaip negalėjo pasakyti, kad *penį*, – vienas Dievas težino kodėl, juk seniai buvo tapęs pripratęs prie visokio penio laikymo. Jis atitraukė rankas nuo Leslės krūtų ir pasivertė ant šono, nusisuko nuo jos. Ponia Oustler nedvejojo; liesa, lanksčia kaip gyvatė ranka ji apkabino Džeką per liemenį, mažyte plaštaka suėmė jau sustandėjusį jo penį.

– Taip, – tepasakė Džekas.

– Na, *nelabai* didelis, – tarė Leslė. – *Toks* Emai tikriausiai nebūtų sukėlęs mėšlungio. O kaip tu manai, Džekai?

– Gal ir ne, – atsakė jis.

Ponia Oustler nepaleido jo penio. Džekas mėgino valios jėga nuslopinti erekciją, tačiau jam nepavyko. Jis galvojo apie tai, kad Leslė Oustler tam tikra prasme, ko gero, visada turės jį savo valdžioje. Ji įsibrovė į jo vaikystę kaip tik tada, kai jis buvo ypač jautrus; pirmiausia su ta „pakeliančia“ liemenėle, – kai jos pačios jis dar net nepažinojo, – o paskui dar parodė jam savo Jericho

rožę; Džekas, tada dar paauglys, tai, kaip ji buvo apsikarpiusi gaktos plaukus, įsidėjo į atmintį tarsi kokį grožio etaloną.

Šitaip, juntamai arba ne, iš mūsų ir pavagiama vaikystė – dažniausiai tai būna ne vienas įsimintinas įvykis, o daug nedidelių apiplėšimų, bet netektis vis tiek tokia pat. Ponia Oustler neabejotinai buvo viena iš Džeko vaikystės vagių, – nors ji gal nenorėjo jo skriausti, gal išvis apie tai negalvojo. Leslė Oustler tiesiog nemėgo nekaltybės, arba žiūrėjo į nekaltybę su panieka – dėl kažkokių net jai pačiai nežinomų priežasčių.

Ją baisiai nuvylė jos buvęs vyras, gydytojas, kurio didžiuliai turtai buvo paveldėti; ir jis pats, ir ponia Oustler tuos turtus laikė savaime suprantamu dalyku. (*Daktaras* Oustleris tiek pinigų tikrai neužsidirbo kaip gydytojas – tik jau ne Kanadoje.) Taigi nuvilta ponia Oustler ėmėsi griauti ir kitų žmonių iliuzijas; kadangi ji susipažino su Alisa, Džekas pasipainiojo jos kelyje ir buvo apžavėtas.

Emos rankoje Džeko penis netrukus suminkštėdavo, o su ponia Oustler viskas buvo kitaip. Džekas nė kiek neabejojo, kad jo galas taip ir stirksos, kol Leslė jį laikys, o ji, regis, nesirengė jo paleisti. Džekas pamėgino atitraukti jos dėmesį pradėdamas visiškai netinkamą pokalbį, bet Leslė tebelaikė jo penį, tik dabar suėmė dar tvirčiau – abejingai glostė ir tampė jį, tiesiog varė Džeką iš proto.

– Man atrodo, kad aš deramai jums taip ir nepadėkojau, – pasakė Džekas. Nepaisydamas Emos aiškiai išreikšto noro – kad jis *nedėkotų* jos motinai – Džekas jautėsi išduodąs savo ką tik mirusią mieliausią draugę taip pat bjauriai, kaip išdavė ją nepajėgdamas nuslopinti erekcijos jos motinos rankoje.

– *Už ką* nepadėkojai? – paklausė ponia Oustler.

– Už tai, kad pripirkote man drabužių, kai rengiausi vykti į Redingą, ir į Ekseterį. Ir kad sumokėjote už mano mokslą abiejose mokyklose. Ir už tai, kad rūpinotės mumis – ir mano mama, ir manimi. Už viską, ką dėl mūsų padarėte po ponios Vikstid...

– Liaukis, Džekai. – Jis jau būtų liovęsis ir be jos sakymo, nes ji suspaudė jam penį – labai skaudžiai. Leslė Oustler pražiota burna prigludo Džekui prie nugaros, tarp menčių, tarsi norėda-

ma įkąsti; gal ji taip užgniaužė riksmą. Bet nieko daugiau nepasakė, tik tarstelėjo: – *Man* nedėkok.

– Kodėl ne, Lesle? Juk buvote tokia dosni.

– Aš? *Dosni?* – nustebo ponia Oustler. Džekas pajuto, kad jos plaštaka pagaliau glemba; ji pirštais atsargiai, lyg brėždama įsivaizduojamus kontūrus, perbraukė jam per nė kiek nesuglebusį penį.

Džekas prisiminė, kaip nuščiuvo *Dukters Alisos* salone lūkuriavę klientai, kai mama jam tarė – tokiu balsu, tarsi būtų jau kurį laiką su juo apie tai kalbėjusi, o ne paprašiusi nei iš šio, nei iš to, kaip iš tikrųjų ir buvo:

– Pažadėk man, Džekai, kad niekada nemiegosi su Lesle.

– Nieku gyvu to nedaryčiau, mama! – tada pareiškė Džekas.

O paskui dar buvo tas vakaras nedideliame „Sunset Marquis" viešbutyje, Vakarų Holivude, kur Džekas dulkino vieną tokią manekenę; ji gyveno atskirame namelyje, o ne kokiame pigiame numeryje pagrindiniame pastate. Visai netoli, gretimame namelyje, triukšmingai linksminosi kažkokie muzikantai – rokenrolo grupė su būriu garbintojų – ir Džeko manekenė panoro prasmukti į jų vakarėlį. Pats Džekas troško tik kaip nors *iš*smukti lauk – važiuoti namo, griūti į lovą ir užmigti. Kad jis nepaspruktų, ta manekenė įmetė jo automobilio raktelius į klozetą ir nuleido vandenį.

Džekas būtų galėjęs nueiti į registratūrą ir ko nors paprašyti, kad jam pakviestų taksi, bet jis nenorėjo visai nakčiai palikti savo „Audi" prie „Sunset Marquis"; ten kartais nutikdavo visokių negerų dalykų. Be to, manekenė į muzikantų vakarėlį išėjo apsirengusi Džeko drabužiais, jos pačios buvo tik liemenėlė. Džekas iš viešbučio būtų turėjęs išvažiuoti vilkėdamas *jos* apdarais, į kuriuos vargiai galėjo įsibraškinti. (Jie buvo šešto dydžio, ar panašiai.)

Džekas paskambino Emai, kuri tuo metu rašė. Jis ėmė maldauti, kad ji pasikviestų taksi ir atvežtų jam atsarginius „Audi" raktelius; dar aiškino, kad jie guli virtuvės stalčiuje, šalia telefono, bet Ema staiga jį pertraukė:

– Pažadėk man, Džekai, kad niekada nemiegosi su mano mama.

– Nieku gyvu to nedaryčiau, Ema!

– Nesu tuo įsitikinusi, pupuli. Ir žinau, kad *ji* su tavim tai mielai permiegotų.

– Pažadu, – tada pasakė Emai Džekas. – Būk gera – atvažiuok manęs pasiimti.

Manekenė buvo išėjusi su Džeko pinigine, įkišta į kairę priekinę kostiumo kelnių kišenę, todėl ir Džekas turėjo kaip nors prasmukti į rokenrolo grupės vakarėlį, kad ją susirastų. Jis visai neblogai pasidažė – lūpas, akių vokus, kaip visada. Manekenės liemenėlės buvo tokios mažos, kad Džekas, paėmęs vieną iš jų, iš pradžių pamanė, jog tai kelnaitės su juostele, bet paskui šiaip taip įspraudė į dubenėlius po pusę teniso kamuoliuko; prieš tai kamuoliuką dar reikėjo perkirpti.

Tai manekenei „trukčiojo" pirštai – gal dėl netinkamos dietos. Asmeninis treneris jai buvo pataręs daryti savotišką gydomąją mankštą – spaudyti teniso kamuoliuką. Taigi daugybė kamuoliukų mėtėsi visame namelyje; Džekas vieną perkirpo pusiau jos nagų žirklutėmis.

Jis vargais negalais įlindo į puošnų gelsvai žalsvą korsetą, nedengiantį pilvo, – bet, deja, buvo matyti jam nuo bambos žemyn einantis tamsių plaukų ruoželis. Džekas nugrandė tuos plaukus manekenės skustuvu. Paskui jos kriauklėje nusiskuto kojas – skusdamasis dar įsipjovė blauzdą. Užlipdęs žaizdelę tualetinio popieriaus skiaute, nusitepė kojų nagus prie ištryškusio kraujo gražiai derančios raudonos spalvos laku.

Džekas rado persikų spalvos kelnaites su nėriniuotu juosmeniu, bet skylės kojoms buvo tokios mažos, kad jam būtų sustojusi kraujotaka, taigi teko jas padidinti tomis pačiomis nagų žirklutėmis. Savaime suprantama, jis negalėjo užsisegti trumpučio tamsiai mėlyno sijonėlio užtrauktuko, tačiau ir taip, užtraukęs jį tik iki pusės, su kyšančiais kelnaičių nėriniais, atrodė neblogai. Na, gerokai išsitaršęs, bet panaši buvo ir daugelio įžymybių garbintojų, nuolat karksančių „Sunset Marquis" bare, išvaizda.

Žiūrėdamas į didžiulį veidrodį, kuriame matė save visu ūgiu, Džekas suprato, kad nereikėtų taip skubėti, kai lakuojiesi nagus, – galėjai pamanyti, kad jam per basas kojas pervažiavo žoliapjovė. Sijonėlis laikėsi kažkaip įstrižai, negana to, Džekas

vienoje pusėje buvo įplėšęs korsetą – ten bolavo jam į kūną įsirėžusi keliskart persukta dramblio kaulo spalvos liemenėlės juostelė. Džeko pusės teniso kamuoliuko didumo krūtys buvo pastebimai mažesnės už bicepsus. Jis atrodė kaip kokia trečią ar ketvirtą mėnesį nėščia žolės riedulininkė, su ką tik pradėjusiu didėti pilvuku.

Džekas būtų nesilakavęs kojų nagų, jei būtų galėjęs autis savo batais, tačiau ta manekenė jais buvo prislėgusi vonioje per gerą sprindį į vandenį panardintą jo švarką.

Tai buvo paprasčiausias muzikantų vakarėlis – Džekas nemanė, kad ten einantys svečiai turi laikytis griežtų aprangos taisyklių. Nusprendęs, kad tokia šukuosena bus kaip tik, jis gerai įsitrynė plaukus manekenės kambaryje rastu standikliu ir kaip reikiant išpūtė džiovintuvu. Taip pasigražinęs atrodė kaip ką tik žaibo trenkta nėščia *buvusi* žolės riedulininkė (dabar jau prostitutė), bet jam vis tiek toli gražu negalėjo prilygti nė viena iš daugybės „Sunset Marquis“ viešbutyje apie muzikantus besisukiojančių merginų.

Nebent ta manekenė – tikrai karšta pupytė. Nusimetusi baltus marškinius bei kostiumines kelnes, ji kaip pašėlusi šoko tik su savo liemenėle ir Džeko trumpikėmis. Muzikantai bei jų garbintojai buvo taip apkvaitę, kad tikriausiai nebūtų pastebėję net moteriškais drabužiais apsirengusio Toširo Mifunės. Į Džeką dėmesį atkreipė tik vienas vyrukas, kuris tarytum gaivino – burna į burną – savo lūpinę armonikėlę. Jis liovėsi grojęs ir įsistebeilijo į Džeką – tiksliau sakant, į jo teniso kamuoliuko puseles.

– Tu su ja? – paklausė, kriptelėjęs galvą į šokančią manekenę.

– Na, atpažįstu trumpikes ir liemenėlę, – atsakė Džekas. Tai buvo tipiški Džeko Bernso žodžiai – jis išsidavė.

– Žinai, galima pamanyt, kad tu Džekas Bernsas, – tarė tas armonikininkas. – Be juoko.

– Tikrai? – apsimetė nustebęs Džekas. – Gal matei, kur ta meilutė su trumpikėm nutrenkė visus kitus drabužius?

Armonikininkas pirštu parodė į sofą, ant kurios tysojo kažkokia itin aukšta mergina – turbūt snaudė, arba buvo nualpusi, arba negyva. (Šiaip ar taip, kurtinantis triukšmas jai netrukdė.) Ta ilgšė gulėjo apsiklojusi baltais Džeko marškiniais, kuriais

prieš tai arba ji, arba linksmoji manekenė buvo nusivaliusi lūpų dažus. Džekas susirado savo kelnes ir pasiėmė kairėje priekinėje kišenėje buvusią piniginę. Pačių kelnių jau nevertėjo vežtis namo – juk to kostiumo švarkas mirko manekenės vonioje, – o baltų marškinių Džekas turėjo gal šimtą. Tai buvo vienas iš tų vakarų, kai numoji ranka į nuostolius ir kuo greičiau išeini.

Manekenė tebešoko.

– Pasakyk jai, kad trumpikes ji gali pasilikti sau, o liemenėlę norėčiau atgauti, – tarė Džekas muzikantui, iš kurio armonikėlės sklido nelyginant koks pervažiuotos katės kniaukimas; muzikantas tik linktelėjo.

Kažkoks raumeningas tipas, lyg ir tvarkdarys, nematęs, kaip Džekas įėjo, išsekė paskui jį į prieblandoje skendintį nedidelį viešbučio parką, kur stovėjo dar keli nameliai – vieni apšviesti, kiti ne. Žolė jau buvo rasota.

– Ei! – šūktelėjo tas galiūnas. – Kai kas čia šneka, kad tu – tas prietranka Džekas Bernsas.

Džeko veidas buvo ties havajietiškais marškiniais pridengta plačia jam kelią pastojusio galiūno krūtine. Šiaip jau Džekas būtų žingtelėjęs į šalį ir pasileidęs bėgti prie šalia baro palei ištiestą aksominę virvę nutįsusios žmonių eilės; tas dičkis nebūtų jo pavijęs – ir nebūtų su juo terliojęsis minioje. Bet Džeko sijonėlis buvo toks siauras, kad einant keliai trynėsi vienas į kitą; bėgti Džekas išvis negalėjo.

– Ar čia tu, meilute? – staiga išgirdo Emos balsą. Galiūnas žengė žingsnį į šalį, leido jam praeiti. – Tik pažiūrėk – užtrauktukas atsisegęs! – pasakė Džekui Ema. Ji tvirta ranka apkabino jį per klubus ir prisitraukė arčiau. Paskui pabučiavo į lūpas, pusę veido ištepliojo dažais. – Kur tavo batai, pupule? – paklausė.

– Vandeny, – atsakė Džekas.

– Tikiuosi, ne tie Manolo Blaniko bačiukai, išdykėle, – tarė Ema, uždėjusi didžiulę leteną Džekui ant užpakalio.

– Vištgaidės! – sušuko jiems iš paskos tvarkdarys.

– Kai parodysiu tau savo daiktą, tai apsiverksi! – riktelėjo jam Ema; Džekui prieblandoje pasimatė, kad galiūnas išbalo.

Kažkoks aukštas, visiškai ištežęs vaikinas, tikra kaliausė, buvo užvirtęs ant priešais barą ištiestos virvės ir taip karojo – lyg koks padžiautas paltas.

– Manau, kad Kalifornijoje draudžiama vairuoti basomis, – pasakė Džekui Ema.

– Pažadu: niekada nemiegosiu su tavo mama, – pašnibždėjo jai Džekas.

Džekas jau buvo beveik užmigęs, kai ponia Oustler, vis dar laikydama rankoje tebestirksantį jo penį, tarė:

– Turėjau pažadėti tavo mamai, kad nemiegosiu su tavimi, Džekai. Žinoma, mes *iš tikrųjų* juk ir nemiegam – nedarom to, ką Alisa turėjo omeny, ar ne?

– Žinoma, kad ne, – atsakė Džekas.

Ponia Oustler nagu netyčia įbrėžė jam penio galiuką; jis krūptelėjo.

– Atsiprašau, – tarė ji. – Senokai nežaidžiau su pimpiais.

– Niekis.

– Turėtum pasišnekėt su savo mama, Džekai, – pasakė Leslė, taip pat, kaip būtų pasakiusi Ema.

– Kodėl? – paklausė Džekas.

– Pasišnekėk su ja, kol dar yra laiko.

– Dar yra laiko... kam?

– Mudvi su Ema retai kada šnekėdavomės, – tarė ponia Oustler. – O dabar laikas baigėsi.

– *Apie ką* turėčiau pasišnekėti su mama?

– Juk nori kai ko paklausti, Džekai.

– Ji niekada neatsakydavo į mano klausimus!

– Na, gal dabar jau laikas. Paklausk *dar kartą*.

– Jūs žinote kažką, ko nežinau aš, Lesle?

– Be abejo. Bet *aš* tau nesakysiu. Klausk mamos.

Lauke kažkas klykė – tikriausiai automobilių stovėjimo aikštelėje šalia viešbučio; kita vertus, kadangi „Shutters“ buvo paplūdimyje, klyksmai čia atsklisdavo ir nuo Santa Monikos prieplaukos. Džeko penis, gal dėl to klyksmo, pagaliau suglebo.

– O, *gražiausia*! – pasakė ponia Oustler. (Ji visaip stengėsi jį atgaivinti.) – Atrodo, jis *dingsta*!

– Gal jam liūdna, – tarė Džekas.

„Įsimink šitą pasakymą, Džekai, – kadaise jam patarė Ema. – Kada nors gal pravers." O Džekas tada net nesuvokė, kokiomis aplinkybėmis jam galėtų praversti prisipažinimas, kad jo peniui liūdna!

Jis tikrai negalėjo numatyti, kad žodis „liūdna" taip paveiks Leslę Oustler. Ji paleido jo penį ir apsivertė ant kito šono, nusisuko nuo Džeko. Kad ji verkia, jis suprato tik pajutęs, kaip virpa visa lova; ponia Oustler verkė be jokio garso. Džekas pagalvojo, kad mama turbūt tai ir turėjo omenyje, kai sakė, kad *po kurio laiko* Leslė palūš, – tačiau netgi palūžusi ponia Oustler išliko santūri. Liaunas jos kūnas tirtėjo, veidas buvo šlapias nuo ašarų, krūtys – kai Džekas jas palietė – šaltos kaip ledas, bet ji neištarė nė žodžio.

Pabudęs Džekas išgirdo, kad ponia Oustler prausiasi po dušu; vaikinas iš kambarių tarnybos, matyt, jau buvo atėjęs ir išėjęs. Kavinukas atrodė gerokai pravėsęs – Leslė nieko daugiau ir neužsisakė, tik kavos. Ji jau buvo susidėjusi daiktus į savo lagaminėlį, o drabužius, kuriais ketino vilkėti skrisdama lėktuvu, ištiesusi lovos kojūgalyje – juodą kostiumėlį su kelnėmis, siaurutes kelnaites ir mažytę „pakeliančią" liemenėlę. Ant savo pagalvės ponia Oustler buvo padėjusi staigmeną Džekui: nuogos Emos nuotrauką, kurią jis turėjo pasilikęs. Leslė ją turbūt rado namuose prie Entrados kelio – ir norėjo, kad Džekas žinotų, jog ji ją matė.

Iš tos nuotraukos į Džeką kritiškai žvelgė septyniolikmetė Ema – Džekui tada buvo dešimt, jis rengėsi vykti į Redingą. Ema niekada nebuvo geresnės formos. Vienas jos skruostas atrodė nubrūžintas, tikriausiai pritrintas per susiėmimą su Čenka, arba su kuriuo nors iš minskiečių.

Leslė Oustler iš vonios išėjo apsisiautusi viešbučio chalatu, jos plaukai buvo šlapi.

– Graži nuotrauka, a? – tarė ponia Oustler.

– Fotografavo Šarlotė Barford, – paaiškino Džekas.

– Tai turbūt buvo ir daugiau – ar ne, Džekai?

– Viena mano buvusi mergina privertė jas išmesti, – pasakė Džekas.

– Ji tikriausiai manė, kad išmetei *visas*, Džekai.

– Taigi.

– Tokio garsaus vyruko, koks esi tu, namuose neturėtų mėtytis tokios nuotraukos, – papriekaištavo Džekui ponia Oustler. – Bet aš tau nepadėsiu jos atsikratyti. Apskritai negalėčiau išmesti *jokios* Emos nuotraukos – tik jau ne dabar.

– Ne, žinoma, kad ne, – tarė Džekas.

Jis nuogas stabtelėjo prie lango, išeinančio į automobilių stovėjimo aikštelę; toliau buvo matyti dalis sustingusio, nejudančio apžvalgos rato, pilkšvoje šviesoje panašaus į didžiulius dinozauro griaučius. Santa Monika anksti rytą atrodo nekaip.

Ponia Oustler atsistojo už Džeko ir abiem rankom suėmė jo penį, kuris tuoj pat sustandėjo. Dėl to – dėl visko – Džekas vėl pasijuto išduodąs Emą. Tada jis ir pravirko. Jautė, kad Leslė nuoga, nes ji visu kūnu trynėsi į jo nugarą. Jeigu ji būtų norėjusi pasimylėti, jis nebūtų priešinęsis; gal todėl ir verkė. Visi jo pažadai Emai ir motinai iš tiesų buvo tik tušti žodžiai.

– Vargšas Džekas, – kandžiai tarė Leslė Oustler. Ji pasitraukė toliau ir apsirengė; jos plaukai buvo tokie trumpi, kad net nereikėjo džiovintuvo, pakako rankšluosčio. – Neabejoju, kad šiandien būsi labai užsiėmęs, – toliau šnekėjo ponia Oustler, – juk dabar turėsi daryti, ką daro literatūrinio testamento vykdytojai. – Džekas būtų galėjęs verkti visą dieną, bet ne jai matant. Taigi jis liovėsi ašarojęs. Susirado savo drabužius ir taip pat ėmė rengtis, Emos nuotrauką įsikišo į dešinę priekinę kišenę. – Tavo mama, be abejo skambins, kai aš dar nebūsiu grįžusi į Torontą, – pasakė ponia Oustler. – Klaus, kaip mes čia praleidom naktį... ar tikrai *nemiegojom* kartu, ir panašiai.

– Žinau, ką reikia sakyti, – tarė Džekas.

– Tu tik *pasišnekėk* su ja, Džekai. Paklausk visko, ką nori sužinoti, kol nevėlu.

Džekas baigė rengtis daugiau nepratardamas nė žodžio. Paskui nuėjo į vonios kambarį ir užsidarė duris. Mėgino kaip nors susitvarkyti plaukus; nusiprausė veidą. Buvo dėkingas poniai Oustler, palikusiai jam savo dantų pastos tūbelę; šepetuką ji,

matyt, įsidėjo į lagaminėlį. Džekas vėl išsispaudė ant smiliaus šiek tiek pastos, pasitrynė dantis ir prie kriauklės prasiskalavo burną. Dar nebaigęs tvarkytis išgirdo, kaip užsivėrė kambario durys; kai išėjo iš vonios, Leslės nebebuvo.

Nekliudomam išeiti iš viešbučio Džekui nepavyko. Ponia Oustler buvo apmokėjusi sąskaitą, bet apačioje jo laukė paparacai. Ačiū Dievui, jie pražiopsojo ponią Oustler. Kažkas buvo pastebėjęs Džeką Bernsą „One Pico" restorane, pietaujantį su labai gražia vyresne moterimi; kažkas suprato, kad jie bus praleidę naktį „Shutters" viešbutyje.

– Kas buvo ta moteris, Džekai? – prisispyręs klausė vienas iš fotografų.

Dar keli paparacai laukė prie namo Entrados kelyje, tačiau to ir reikėjo tikėtis. Džekas pagalvojo, jog labai keista, kad jų nebuvo vakar; juk būtų galėję sekti paskui jį ir Leslę į viešbutį. Jis nurengė Emos patalynę ir sukimšo jos paklodes, užvalkalus bei rankšluosčius į skalbimo mašiną; paskui kiek aptvarkė visus namus. Mama paskambino jam dar nespėjus pasitaisyti kokių nors pusryčių. Džekas jai pasakė, kad Leslė jau lėktuve ir kad jie visą naktį vienas kitą guodė.

– *Guodėte*? Tikiuosi, nemiegojai su ja, Džekai?

– Žinoma, kad ne! – garsiai pasipiktino Džekas.

– Na, Leslė kartais būna *padūkusi*, – tarė Alisa.

Džekas puikiai įsivaizdavo, kaip į tokį pasakymą būtų reagavusi ponia Oustler. Jo manymu, iš tų dviejų moterų labiau *padūkusi* buvo jo motina. Tačiau jis nesiginčijo. Suprato, kad tikrai reikia pasišnekėti su mama, bet nežinojo, nuo ko pradėti.

– Leslė sakė, kad turėčiau su tavimi pasišnekėti, mama. Sakė, kad turėčiau paklausti visko, ką noriu sužinoti, kol nevėlu.

– Dievulėliau, baisu ir pagalvoti, ką judviem teko išgyventi šią naktį! – tarė Alisa.

– Mama, *pasišnekėk* su manim.

– Juk mes ir *šnekamės*, mielasis.

Ji vėl išsisukinėjo. Džekas tiesiog atstūmė ją. Kadaise jis *mėgino* viską iš jos sužinoti, bet ji nieko nepasakojo. O dabar jis nenorėjo jai suteikti progos nusimesti naštą. Kodėl jam turėtų

rūpėti? Visa tai juk nebesvarbu. Kai jis buvo mažas, kai būtų buvę svarbu, ji tylėjo. O dabar nutilo Džekas.

– Jei nori ko nors paklausti, mielasis, tai klausk! – paragino jį mama.

– Ar tu ištikima Leslei? – paklausė Džekas. – Gal ji ištikimesnė tau, negu tu jai?

Iš tikrųjų Džekui rūpėjo ne tai – jis tik norėjo pažiūrėti, ar mama pasirengusi atvirai atsakyti į jo klausimus.

– Džeki, – kas čia per klausimas!

– Koks žmogus buvo mano tėvas? Ar jis geras žmogus, ar blogas?

– Džekai, gal tu kelioms dienoms parskrisk į Torontą – tada pasišnekėsime.

– Mes juk *šnekamės*, mama.

– Tu tik nori pasiginčyti, mielasis.

– Būk gera – pasakyk Leslei, kad *mėginau* su tavimi pasišnekėti, – paprašė Džekas.

– Tai tu su ja nemiegojai, *iš tikrųjų*? – dar paklausė mama.

Džekas jau beveik gailėjosi, kad *iš tikrųjų* nepermiegojo su Lesle Oustler, bet daugiau nieko nesakė, tik tarstelėjo:

– Ne, mama, nemiegojau.

Paskui jie tik šiaip kalbėjosi apie šį bei tą. Kai Džekas mamai pasakė, jog padėkojo poniai Oustler už viską, ką ji dėl jo – dėl jų abiejų – padarė, mama jį, kaip visada, pagyrė:

– Gražiai pasielgei, mielasis.

Jis, žinoma, dar turėjo papasakoti, kaip keistai Leslė reagavo į jo padėką, bet nepapasakojo.

Džekas kalbėjo belaidžiu telefonu, pro langą žvelgdamas į prie durų vedantį keliuką, kur stovėjo kažkurios televizijos reporteriai. Jie filmavo namą iš išorės; Džeką tai nervino. Užsižiūrėjęs į tuos reporterius, jis nesuprato, ką mama šneka apie kažkokį tatuiruotojų suvažiavimą Vudstoke, Niujorko valstijoje.

Staiga, nei iš šio, nei iš to, Džekas jos paklausė:

– Prisimeni, kai aš mokiausi Redinge? Vienąkart ketinai atvažiuoti į Meiną manęs aplankyti, bet kažkas atsitiko ir neatvažiavai. Redinge gyvenau ketverius metus, tačiau tu nė karto manęs neaplankei.

– Na, reikėtų ilgai pasakoti... kodėl neatvažiavau į Redingą. *Žinoma*, kad prisimenu! Kada nors tau viską papasakosiu, Džekai. Bus nebloga istorija.

Džekas kažkodėl jautė, kad čia dar ne tai, ką ponia Oustler turėjo omenyje sakydama, kad jam reikėtų *pasišnekėti* su mama. Jie kalbėjo užuolankomis. Džekas dešimt metų gyveno su Ema; dabar Emos nebėra, o jis negali atvirai pasišnekėti su mama. Jie *niekada* nesišnekėdavo. Buvo aišku, kad ji jam nieko nepasakos, niekada.

Alisai buvo smalsu, ką turi daryti literatūrinio testamento vykdytojas, bet Džekas ir pats nežinojo.

– Manau, netrukus sužinosiu, – tepasakė jis.

Džekas nustebo, atsakiklyje radęs tik vieną žinutę, ir išklausė ją tebekalbėdamas su mama. Tai buvo Mildreda (Mili) Ašaim, ta pornografinių filmų prodiuserė; ji skambino norėdama pareikšti užuojautą. Jos balsas skambėjo visai kaip Miros; pirmą akimirką Džekui net dingtelėjo, kad čia Mira kreipiasi į jį iš kapo. „Mielas Džekai Bernsai, – tarė Mili Ašaim, tarsi diktuodama laišką. – Man labai gaila, kad netekai draugės.“

Ji nepasakė nei savo telefono numerio, nei vardo, bet tikriausiai žinojo, kad Džekas nebus pamiršęs, jog seserų Ašaim balsai buvo vienodi. Džekas pasijuto dėkingas, kad ji paskambino, tačiau ir vėl išsiblaškęs neišgirdo, ką pasakė mama – lyg ir apie ponią Oustler.

– Džekai, tu vienas?

– Taip, vienas, mama.

– Girdėjau moters balsą.

– Čia turbūt televizorius, – pamelavo Džekas.

– Klausiau, ar Leslė nebuvo nusirengusi, Džekai.

– Na, manau, būčiau pastebėjęs, jei būtų buvusi nuoga, – atsakė jis.

– Aktorius! – tarė Alisa.

– Mama, man jau reik eit.

(Taip būtų sakiusi Ema: *reik eit*. Jie abu atkreipė į tai dėmesį.)

– Viso gero, Bili Reinbou, – atsisveikino mama ir padėjo ragelį.

24

Triukas su saga

Buvusios Šventos Hildos mokyklos auklėtinės, tokios kaip Leslė Oustler, dažnai pageidaudavo, kad pamaldos už jas būtų laikomos mokyklos koplyčioje, daugumai buvusių auklėtinių sužadinančioje ir malonius, ir skaudžius prisiminimus apie jaunystės dienas, praleistas be protą drumsčiančių berniukų, – išskyrus tuos *mažus* berniukus, kurių negalėjai pavadinti nei grėsme, nei pagunda daug didesnėms mergaitėms. (Jei nekalbėtume apie Džeką Bernsą.)

Vargu ar pati Ema pamaldoms už ją būtų pasirinkusi Šventos Hildos koplyčią, bet ji motinai nepaliko jokių nurodymų, kaip norėtų būti „pagerbta“. Taigi ponia Oustler, savaime suprantama, nusprendė Emos paminėjimą surengti ten. Šiaip ar taip, Šventos Hildos koplyčia buvo netoli Leslės namų, ir Leslė ją jau buvo pasirinkusi savo pačios laidotuvių pamaldoms.

Alisa paskambino Džekui ir perdavė Leslės prašymą: ponia Oustler norinti, kad jis „ką nors pasakytų“ per pamaldas už Emą.

– Juk tu moki pašnekėti, mielasis, – įkalbinėjo Džeką mama. – Beje, kiek jau metų tu ten kažką rašai?

Na, kaip jis galėjo atsisakyti? Be to, nors Džeko mama su ponia Oustler nieko apie tai nežinojo, Emos įžvalgiai sukurtas mitas, kad Džekas *kažką rašo*, dabar jau buvo teisybė.

Ema testamentu jam iš tikrųjų paliko *viską*. („Tau pasisekė," – tada pasakė Leslė – nė nenujausdama, kaip jam netrukus nuskils.) Džekas buvo Emos „literatūrinio testamento vykdytojas" ne vienu, o daugeliu atžvilgių – visas smulkmenas žinojo tik Bobas Bukmanas, Alanas Hergotas ir pats Džekas Bernsas, nes neįmanoma įsivaizduoti tiksliau ir apdairiau surašyto testamento negu tas, kurį surašė Ema.

Po Emos mirties visas su filmo pagal *Skiedalų skaitytoją* kūrimu susijusias teises, kurių Ema sau buvo pasilikusi tiek daug, kiek niekada nesuteikiama rašytojams, – teisę parinkti aktorius, režisierių ir netgi galutinio montažo teisę, – be jokių išlygų paveldėjo Džekas. Jis galėjo ekranizuoti jos romaną kaip tinkamas, su sąlyga, kad pats parašys scenarijų. Tik Bobas Bukmanas, Alanas Hergotas ir Džekas žinojo, kad Ema jau sukūrė *Skiedalų skaitytojos* adaptacijos metmenis – iš esmės parašė pirmąjį scenarijaus variantą. Be to, prie jos palikto rankraščio Džekas rado daug visokių jam adresuotų pastabų – pasiūlymų, ką, jeigu jis nori, būtų galima pakeisti, arba pridurti, arba išmesti. Pasakojime buvo tarpų, kai kur ir nemažų; jis turėjo juos užpildyti. Pavyzdžiui, Ema siūlė: „Sukurk dialogą pats, meiluti." Ji iš pat pradžių buvo numačiusi, kad Džekas filme vaidins tą pornografijos žvaigždę.

Jeigu jis atmestų pasiūlymą užsiimti tokiu skandalingu plagiatu, – jei nenorėtų savintis pagal *Skiedalų skaitytoją* parašyto scenarijaus autorystės, – tai filmas galėtų būti kuriamas nebent po daugelio metų (tiek, kiek turi praeiti pagal esamą autorinės teisės įstatymą), Emos romanui tapus viešo naudojimo kūriniu.

O dėl *trečiojo* Emos romano, tai ponia Oustler neklydo – jo išvis nebuvo. Bet Ema nepatyrė jokios kūrybinės krizės; ji tiesiog rašė scenarijų pagal *Skiedalų skaitytoją*, Džeko Bernso vardu.

Bobas Bukmanas, – kurio kiti klientai buvo režisieriai arba scenarijų autoriai, ne aktoriai, – Džekui papasakojo, kaip Ema jį įkalbėjo tapti jo agentu. Ji pasakė: „Džekas Bernsas yra rašytojas, ne aktorius; tik pats to dar nežino."

Džekas paveldėjo ir honorarus už dar neparduotas Emos knygas, išleistas su plonais viršeliais, – už *Skiedalų skaitytoją* ir *Normalius ir malonius*. Tai jam turėjo būti daugiau negu pakan-

kama kompensacija už laiką, kurį jis sugaišiąs „užbaigdamas“ Emos parašytą scenarijų. Trumpai tariant, Ema dar būdama gyva privertė Džeką pasiskelbti rašytoju, o mirusi suteikė jam progą iš tikrųjų juo tapti.

Ir neužbaigtą scenarijų, ir Džekui adresuotas pastabas Ema buvo ištrynusi iš savo kompiuterio, nepasilikusi nieko nei diskeliuose, nei standžiajame diske. Vienintelį spausdintą egzempliorių, kurį Alanas Hergotas saugiai laikė savo kontoroje, – kur jis su Bobu Bukmanu ir išaiškino Džekui visas Emos testamente iškeltas sąlygas, – Džekas turėjo persirašyti ranka. Iš jo interviu, dažniausiai absurdiškų, visi žinojo, kad Džekas Bernsas rašo ranka; net Leslė Oustler žinojo, kad jis neturi nei kompiuterio, nei rašomosios mašinėlės ir kad jam atseit *patinka* rašyti ranka.

Ir Bobas, ir Alanas manė, kad Džekui reikėtų persirašyti scenarijų kuo greičiau. Paskui jis galėsiąs jau neskubėdamas jį „taisyti“.

– Bet ar aš iš tiesų *turėčiau* tai daryti? – paklausė jų Džekas. – Na... ar dera taip elgtis?

– To norėjo Ema, Džekai, tačiau tu *neprivalai*... – tarė Alanas.

– Taip, apsispręsti turi pats, – pasakė Bukmanas. – Bet scenarijus tikrai geras.

Jį perskaitęs Džekas sutiko su jų nuomone; Ema juo rūpinosi būdama gyva, taigi jis nematė jokių priežasčių, dėl kurių turėtų priešintis jos norui prižiūrėti jį iš kapo.

Ponios Oustler prašymas, kad Džekas „ką nors pasakytų“ Emos atminimui Šventos Hildos koplyčioje, kur ponia Makvot jį pirmą kartą įspėjo apie pavojus, iškylančius žmogui, nusigręžusiam nuo Dievo, negalėjo stebinti tokio rašytojo, koks jis dabar buvo.

Prie visiems susidariusio įspūdžio, kad Ema Oustler išgyveno kelerius metus trukusią kūrybinę krizę ir kaip tik dėl to nutuko, prisidėjo ir tos italės iš Holivudo užsienio spaudos asociacijos paleistas gandas. Ta Džeką kalbinusi žurnalistė rašė, jog tariamai platoniški Emos santykiai su aktoriumi Džeku Bernsu, su kuriuo ji vis dėlto gyveno drauge, pastaruoju laiku atrodė pašliję; tačiau populiarioji rašytoja jį vis tiek itin dosniai apdovanojo savo testamentu. Visi jau seniai žinojo, kad Džekas – „užsislėpęs

rašytojas“, kaip jis buvo pavadintas „Entertainment Weekly“ išspausdintame pranešime apie Emos mirtį. O dabar pasklido šnekos, kad jis „tobulina“ scenarijų pagal *Skiedalų skaitytoją*. (Ema, kol buvo gyva, „kažkodėl“ nenorėjo, kad pagal jos romaną būtų kuriamas filmas.)

Gal Džekas ir jautėsi kaltas, – na, kad savinasi Emos dovaną kaip teisėtai jam priklausančią, – tačiau tą jausmą nustelbė įsitikinimas, kad net jeigu jis pasakytų tiesą, *tiesa* būtų ne tai, ko Ema norėjo. Ji norėjo, kad *Skiedalų skaitytoja* būtų ekranizuojama – daugmaž pagal jos parašytą scenarijų. Tačiau su *jos* vardu ant scenarijaus toks filmas, kokį ji įsivaizdavo, išvis nebūtų sukurtas. Ema žinojo, kad Džekas Bernsas – kino žvaigždė; jei scenarijus bus parašytas *jo* vardu, jis galės viskam vadovauti.

Taigi vienoje iš geriausių jam žinomų tokio tipo įstaigų – Beverli Hilse esančioje teisininkų Blumo, Hergoto, Dimerio ir Kuko kontoroje – Džekas Bernsas persirašė Emos sukurto *Skiedalų skaitytojos* scenarijaus juodraštį; kruopščiai nusirašė ir jos pastabas. Vos tik šį tą pakeitęs, – nors tai buvo visai nereikšmingas pakeitimas, net negalėjai sakyti, kad pavartotas kitas *žodis*: Džekas vietoj Emos „nė karto“ parašė trumpinį „nėkart“, – jis suprato, kaip lengva būsimam rašytojui pasijusti, bent jau iš dalies, tikro rašytojo kūrinio autoriumi. (Paskui, kadangi Džekas ir toliau kai ką keitė, braukė, arba kokį žodį pridurdavo, tas teisėtos autorystės jausmas – nors ir apgaulingas – vis stiprėjo.)

Tai neturėjo jo stebinti. Šiaip ar taip, Džekas juk sukosi kino pasaulyje; jis matė, kaip keičiasi scenarijai, kiek visokių diletantų prikiša prie jų nagus. Antrą ar trečią kartą perrašytas *Skiedalų skaitytojos* scenarijus jau netgi Džekui atrodys jo paties sukurtas. Tačiau visa to scenarijaus struktūra ir pasakojimo stilius neabejotinai buvo tik Emos. Kaip aktorius, Džekas puikiai pamėgdžiojo jos stilių.

Menas ne visada yra mėgdžiojimas, bet mėgdžioti Džekas Bernsas mokėjo geriausiai. Su tam tikrais nurodymais – Ema įvairiausių nurodymų paliko nemažai – *Skiedalų skaitytojos* scenarijaus rašymas (tikriau sakant, *per*rašymas) buvo tarsi dar vieno vaidmens kūrimas. Džekas savo darbą dirbo gerai.

Kad už kadro turi skambėti Mišelės Maer (pagrindinės veikėjos) balsas, nusprendė Ema. O kad priešpaskutinis romano sakinys būtų puiki filmo įžanga, sugalvojo Džekas. („Los Andžele yra porų, kurių santykiai daug blogesni.“) Matome Mišelę, scenarijų recenzentę, lovoje su pornografinių filmų žvaigžde – galima suprasti, kad ji laiko suėmusi jo penį, po antklode. Viskas atrodo labai skoningai. Istorija, kaip jie susipažino (kai Mišelė perskaitė tą pasibaisėtiną scenarijų), pateikiama kaip praeities intarpas. Savaime suprantama, žiūrovai taip ir nepamato pornografinių filmų žvaigždės (tai yra Džeko) penio.

Džekas išdrįso taip pat laisvai pasielgti ir su pirmu romano sakiniu, kuris jam visada labiausiai patiko; jis nukėlė tą sakinį į filmo pabaigą, kad tai būtų paskutiniai Mišelės už kadro ištarti žodžiai, nes manė, kad tada jie skambės reikšmingiau. („Arba šiame mieste išvis nėra atsitiktinių sutapimų, arba viskas čia yra vienas didžiulis sutapimas.“) Tai buvo pernelyg geras sakinys, Džekas negalėjo leisti, kad jį užgožtų filmo pradžioje pasirodantys titrai.

Apskritai Džekas stengėsi laikytis Emos nurodymų. Mišelė Maer ir filme tarsi koks vilties angelas, guodžiantis nevykėlius scenaristus; ji graužiasi, skaitydama niekam tikusius scenarijus, bet vis tiek yra nepataisoma optimistė ciniškame scenarijų rengimo pasaulyje.

Ema Džekui patarė pornografinių filmų žvaigždę, Migelį Santjagą, pavadinti kokiu nors anglosaksiškiau skambančiu vardu. („Tu nepanašus į vyruką, kilusį iš Centrinės Amerikos, pupuli.“) Džekas nusprendė, kad jis bus Džeimsas Stronačas. Ta pavardė turėjo patikti jo mamai, o vardas Džeimsas buvo pats tinkamiausias todėl, kad nelaimingasis aktorius ir *Nuobodžiaujančiose namų šeimininkėse* (visose keturiose dalyse), ir filme *Laikyk stačią*, ir daugelyje kitų jį išgarsinusių pornografinių filmų vaidino pasivadinęs Džimiu.

Iš to, kaip Džeimsas (Džimis) Stronačas garbina Džeimsą Stiuartą, galima suprasti, kas jis per žmogus; taigi buvo aišku, jog tos vietos, kur Džeimsą Stronačą vaidinantis Džekas Bernsas mokosi atmintinai *Purvino angelo* ir *To nuostabaus gyvenimo*

pagrindinių veikėjų žodžius, bus vienos iš labiausiai jaudinančių filmo akimirkų.

Prieš *Skiedalų skaitytojos* filmavimą Džekas nebuvo panašus į kultūristą; bet jis dar turėjo šiek tiek laiko – ėmė kitaip maitintis ir dažniau kilnojo svarmenis. Tiesą sakant, visi žinojo, kad Džekas niekada neatrodys kaip kultūristas; tiesiog reikėjo, kad jis atrodytų bent jau kaip žmogus, sportuojantis sunkumų kilnojimo salės *vyrų* gale, ne moterų. (Jo tatuiruotės, filme, bus netikros.)

Geriausias romano eilutes Ema buvo atidavusi už kadro visą istoriją pasakojančiai Mišelei Maer. „Aš gyvenau Venecijoje, name, kur buvo juntamas sušio restorano šiukšlių konteinerio dvokas...“ – ir panašiai. O masturbavimosi dviese sceną ji Džekui patarė išmesti. („Šitame filme masturbavimosi, kad ir *numanomo*, jau ir taip daugoka.“)

Ema ne be reikalo Džeką įspėjo, kad jis viso to nepadaugintų, – nors *Skiedalų skaitytoja* ekranuose pasirodė tais pačiais metais, kai kitas filmas apie masturbavimąsi, *Amerikos grožybės*, susišlavė kone visus Akademijos apdovanojimus. (Panelė Vurc, kuri labai nusivylė, kai Antonis Hopkinsas buvo apdovanotas geriausio aktoriaus „Oskaru“ už tai, kad *valgė žmones*, nenorėjo sakyti, ką mano apie tai, kad Kevinas Speisis gavo „Oskarą“ už pasismaukymą duše.)

Be to, Džekas nusprendė išmesti nelemtą Mišelės Maer nuotykį su švedų sunkiaatlečiu, Peru Griovėju. (Peras atrodė pernelyg panašus į Emą sumušusį kultūristą iš Goldo sporto klubo.) Vietoj to epizodo Džekas įkišo kitokią sceną: Džeimsas Stronačas Pasaulio sporto klubo persirengimo kambaryje dairosi kultūristų su mažais pimpiais. Bet jis apsirinka. Kultūristo, su kuriuo Džeimsas supažindina Mišelę, penis ne toks mažas, kaip jam pasirodė. Tas tipas sužeidžia Mišelę.

– Jo buvo didesnis, negu tu manei, – teprataria Mišelė. (Filme žodžiai „penis“ arba „pimpis“ išvis nevartojami.)

– Negi negalėjai jam pasakyti, kad skauda? Neprašei, kad liautųsi? – stebisi Džeko vaidinamas Džeimsas.

– Prašiau, bet jis nesiliovė, – sako Mišelė.

Savaime suprantama, Džeimsas sporto klube atkeršija Mišelės skriaudikui. (Džekas pridėjo ir tą sceną.) Tas kultūristas su

ne tokiu jau mažu pimpiu, atsigulęs ant suoliuko, rengiasi kilnoti tris šimtus svarų sveriančią štangą; jis prašo, kad Džeimsas pastovėtų šalia ir, jei reikės, jam padėtų. Džeimsas negali praleisti tokios progos.

– Laikau! – sako Džeimsas, tarsi jį vaidinantis Džekas būtų galėjęs išlaikyti tris šimtus svarų; jis meta štangą nelemtam didžiapimpiui ant krūtinės, šiam lūžta raktikaulis.

Pati Ema išbraukė Mišelės prisipažinimą, kad miegoti su vaikinais, kurių pimpiai maži, „ne per labiausiai, bet vis dėlto malonu", – be to, filme nė vienas aktorius nuogas nerodomas iš priekio, nėra jokių tikros pornografijos intarpų. Pornožvaigždes dažniausiai matome per pertraukėles tarp dublių, arba paprasčiausiai gyvenančias savo gyvenimą. (Įsiaistrinę vyrai motelių kambariuose, sustingę jų veidai nutvieksti blyksinčios televizoriaus ekrano šviesos – na, tai ir yra tos *numanomo* masturbavimosi scenos, apie kurias Ema užsiminė savo pastabose.) Bet filmas vis tiek buvo pažymėtas indeksu „N-17". Džeimsas su Mišele filmo pabaigoje tiesiog guli apsikabinę, nesikalba, „tik traukia į plaučius sušio restorano šiukšlių konteinerio dvoką", kaip už kadro sako Mišelė. Tai parašęs Džekas nusprendė, jog tikrai kiek galėdamas stengėsi nenutolti nuo Emos romano ir jos palikto pirmojo scenarijaus varianto.

Emos įsitikinimo, jog autoriai savo pozicijų dėl scenarijų neišlaiko todėl, kad išsyk gviešiasi pinigų, Džekas *neperteikė*, nors šimtą kartų buvo girdėjęs ją tai sakant. Tai, kad pagrindinė veikėja, Mišelė Maer, daug labiau užjautė scenaristus, negu užjausdavo Ema, tam tikra prasme buvo Emos pergalė – jei ne gyvenime, tai bent jau romane.

Visas tas filmas buvo savotiškas paminklas neperskaitytam scenarijui, nesukurtam filmui. Be to, ir Ema, ir Džekas labai stengėsi neįžeisti pornožvaigždžių; kaip tik todėl Džekas primygtinai reikalavo, kad vienas iš vaidmenų būtų pasiūlytas Henkui Ilgajam. Džeimsui (Džimiui) Stronačui juk reikia bičiulio, ar ne? Juo labiau kad nenormaliai aukštu balsu kalbantis Henkas Ilgasis buvo tarsi koks mikčiojančio Džeimso prototipas.(Kad Džeimsas turi mikčioti, nusprendė Ema, – kad būtų aišku, kodėl jis gali vaidinti tik filmuose „suaugusiesiems".)

Ypatingoji vampyrė Mafi jau buvo išėjusi į pensiją, kai prasidėjo *Skiedalų skaitytojos* filmavimas, bet Džekas pasistengė, kad ji gautų pornografiniuose filmuose vaidinančios vienišos motinos vaidmenį – moters, auginančios du nesuvaldomus, pernelyg judrius berniukus. Mafi savaitgaliais rengia priešpiečius lauke; vyrai, tokie kaip Henkas ir Džeko vaidinamas Džeimsas, varto ant grotelių kepamą mėsą ir eina gaudynių su Mafi vaikais.

Ema Džekui patarė į filmo kūrimą kaip nors įtraukti ir Mildredą Ašaim – kad ir kaip konsultantę. Net Bobas Bukmanas su Alanu Hergotu nežinojo kodėl. Mili (kaip ir Henkas bei Mafi) buvo mačiusi nedidelį Džeko pimpuką. Džekui gavus pornožvaigždės vaidmenį, galėjo pasklisti nemalonūs gandai, bet buvo aišku, kad taip neatsitiks, jei vieninteliai liudininkai, to verslo profesionalai, prisidės prie filmo kūrimo.

Ar buvo kas nors, ko Ema Oustler *nepadarė* Džeko Bernso labui? Džekas nemanė, kad „ką nors pasakyti“ jos atminimui Šventos Hildos koplyčioje bus labai sunku. Jis tikrai turėjo tai padaryti dėl Emos.

Pirmame klaupte, iš krašto, sėdėjo panelė Vong, sustingusi kaip virtas kiaušinis. Ji buvo įsitaisiusi tiesiai po sakykla, iš kurios Džekas turėjo kalbėti, tvirtai suglaudusi kelius, – tarsi jos kojos, veikiamos tariamai keistos Džeko, Holivudo aktoriaus, reputacijos, būtų galėjusios nevalingai prasiskėsti.

Tikriausiai ne kas kitas, o Ema ją pirma pavadino „Mis Bahamomis“. Dėl ko dar panelė Vong būtų čia atėjusi? Galimas daiktas, kad perskaičiusi knygas, kuriose Ema vaizdžiai aprašė itin keistus, bet vis dėlto pakenčiamus žmonių santykius, panelė Vong suprato, kad jos gyvenimas ne toks jau nevykęs. Moteris, gimusi siaučiant uraganui, o paskui atsidūrusi tokiame ramybės uoste, mergaičių mokykloje... na, nesunku įsivaizduoti, kaip ji jautėsi apvilta.

Ar visas mirusias auklėtines šitaip susirinkę pagerbia Šventos Hildos mokyklos mokytojai? Džekas neprisiminė, kad per pamaldas už ponią Vikstid koplyčioje jų būtų buvę tiek daug, bet ponia Vikstid buvo sena. O dabar pirmame klaupte sėdėjo ne tik

panelė Vong, bet ir ponas Malkomas, viduriniame tarpe tarp eilių pastatęs aklosios ponios Malkom vežimėlį. Ponas Malkomas buvo prisėdęs prie savo pamišėlės žmonos, vieną ranką uždėjęs ant jos vežimėlio porankio, kad ji, sujaudinta Džeko žodžių, nenusitaikytų į altorių ar į kitapus tarpo sėdinčią Džeko mamą bei ponią Oustler.

Panelė Karolina Vurc Džeko pasirodymą stebėjo įsitaisiusi šoninėje navoje, toliau nuo sakyklos – ten, iš kur į Džeką galėjo žvelgti ir svarbiausias žiūrovas.

Koplyčia neatrodė sausakimša. Iš kraštų klauptuose dar buvo vietų atsisėsti, ir daug vietos stovėti prie galinių durų, kur nekantriai stripinėjo ponas Ramzis – tarsi negalėdamas nusėdėti klaupte, pernelyg susigraužęs dėl Emos, kurios beveik nepažinojo, mirties.

Gal Ema turėjo daugiau draugių, negu Džekas manė? Kietakumštė Vendė Holton, žinoma, sėdėjo vidurinėje navoje, viename iš priekinių klauptų. Vendė – blyškiaveidė džiūsna skystučiais sidabriškai gelsvais plaukais – buvo neseniai išsiskyrusi su vyru, ausų, nosies ir gerklės gydytoju, kuris, išsigandęs kaltinimo, jog užtaisė vaiką savo seselei, pasiskelbė esąs gėjus. (Prieš pamaldas Vendė šnekėjosi su Džeku; sakė, kad būtų malonu drauge išgerti kavos, „ar šiaip ko nors“, jeigu jis turįs laiko.)

Klaupte už panelės Vong sėdėjo tikrų tikriausias uraganas, besitaikantis praryti Bahamų salas: daugiau negu du šimtus svarų sverianti Šarlotė, Kaulėtapapė Barford, Emos leidėja Kanadoje. Šarlotė pasisiūlė padėti Džekui kaip redaktorė, vien už išimtinę teisę perskaityti tai, ką jis ten atseit rašo, – romaną, o gal memuarus, kurių pavadinimas galėtų būti *Penis Šventos Hildos mokykloje.* (Šarlotė atrodė pernelyg įsileidusi į fantazijas.) Prieš pamaldas ji lyg tarp kitko pasakė, kad Džekui, matyt, buvo „velniškai sunku“ atidėti tą *kitą* rašymą ir imtis *Skiedalų skaitytojos* scenarijaus.

– Taigi, – tepratarė Džekas – nenormaliai aukštu, kaip Henko Ilgojo, balsu. Tarp suaugusių moterų, su kuriomis bendravo, kai buvo mažas berniukas, jis vėl pasijuto kaip vaikas.

Čia buvo ir seserys Hamilton; turbūt daug kas atkreipė dėmesį į tai, kad jos sėdi ne kartu. Penė, kuriai Džekas kadaise švirkš-

telėjo tiesiai į tarpuakį, dabar nekantriai žiūrėjo į jį tyromis gerai aprūpintai šeimai atsidavusios mamytės akimis, seniai išmetusi iš galvos mintis apie spermą ant kaktos. Penė pamaldose dalyvavo su savo vaikais, dviem labai mandagiomis ir labai gražiai aprengtomis mergytėmis; jos vyras, kaip ji pati sakė Džekui, tą savaitgalį buvo „išvykęs su bičiuliais pailsėti". (Džekas pamanė, kad jis gal žaidžia golfą, bet nieko daugiau neklausė.)

Penės sesuo, Bonė, kuri buvo dvyliktokė, kai Džekas mokėsi ketvirtoje klasėje, į koplyčią įėjo taip, kad jis nė nepamatė, kada ji atsidūrė klaupte, – bet Bonė tikriausiai tebebuvo šluba. Iš to, kad ji atsisėdo prie pat galinių durų, kur kaip judantis taikinys vis dar stripinėjo ponas Ramzis, Džekas suprato, kad jos dubens kaulai išnirę neatitaisomai; ji visada vilks iš paskos negyvą dešinę koją, kaire žengdama į priekį.

Tai, kad Bonė aštuoneriais metais vyresnė, dabar nebeatrodė svarbu. Mama Džekui buvo sakiusi, kad ji taip ir neištekėjo. Bonė Hamilton, pasak ponios Oustler, buvo labiausiai pageidaujama nekilnojamojo turto pardavimo ir pirkimo agentė visame Toronte. „Šitaip šlubuodama, – dar pridūrė Leslė, – ji turbūt ilgokai užtrunka, jei kas paprašo aprodyti namus, kuriuose daug *laiptų*."

Bonė, amžina suflerė, sėdėjo koplyčios gale ir jau judino lūpas, Džekui dar neprabilus, – lyg žinodama, ką jis *turėtų* pasakyti apie Emą; tarsi jis būtų iš anksto kai ką pasirašęs, o Bonė per kažkokį stebuklą tai perskaičiusi ir įsiminusi. Jai buvo jau keturiasdešimt, tačiau fatališka aistra, kurią Džekas pirmąkart pajuto, kai buvo devynerių (o Bonė – septyniolikos), tebetraukė juos vieną prie kito. Kaip Džekas kadaise mėgino pasakyti Emai, bet pasakė tik poniai Makvot, Bonė Hamilton buvo vyresnė moteris, kuri, pažvelgusi į jį, negalėjo nusukti akių.

Džekui galvoje šmėstelėjo mintis, kad čia suėjo *visos* jo vaikystėje pažinotos vyresnės moterys.

Konė Turnbul, kuri pribėgo prie ponios Oustler, Alisos ir Džeko vos pastačiusi savo automobilį su dideliu šunimi viduje, neabejotinai buvo pasikartojusi žodžius iš panelės Vurc prieš daug metų inscenizuotos *Džeinės Eir*.

– „Tuščia tvirtinti, kad žmogus turi būti patenkintas ramybe", – uždususi išpyškino Konė – suėmusi Džeką už pečių, tary-

tum matuodama; lyg rengdamasi dirbdinti jam karstą arba siūti kostiumą.

– "Bijokite sąžinės graužimo, kai ima pagunda nusidėti..." – buvo beatsakąs Džekas, tačiau nutilo, pajutęs, kad Konė iš tikrųjų labai nepatenkinta ramybe.

Džekas Konei buvo vos iki krūtų, kai juodu kadaise šitaip kalbėjosi, – kai jis, trečiokas, vaidino Ročesterį, o ji, šeštokė, Džeinę. Dabar Konė, avinti bateliais su dviejų colių kulnais, atrodė tik puse galvos aukštesnė už Džeką.

– „Jūs turbūt manote, kad aš – bedievis šunsnukis", – tarė jis.

Tai išgirdusi Konė pabučiavo jam ranką. Jos lūpos buvo praviros; be to, ji vėl prisilietė prie jo plaštakos ir dantimis bei liežuviu – tik šį kartą niekas jiems neplojo. Alisa su ponia Oustler išpūtė akis; turbūt nė viena iš jųdviejų *Džeinės Eir* dialogų atmintinai nemokėjo. Ką jos pamanė? Kad Džekas susitarė slapta susitikti su Kone Turnbul iškart po pamaldų už Emą; ar kad jis miegojo su Kone *praėjusią* naktį?

– Bravo, Džekai, – sušnibždėjo Konė Džekui į ausį. Jos plaukai atsidavė šunimi, nuo kurio kvėpavimo ką tik pastatyto automobilio langai jau rasojo.

Ačiū Dievui, čia nebuvo Džinės Džarvis. Galėjai pamanyti, kad pistoletas, kuriuo Džekas ją nušovė – scenoje, kai jie vaidino *Paštu užsisakytą nuotaką Šiaurės Vakarų teritorijose*, – šaudė ne tuščiais. Bet Džekas nebuvo pasirengęs išvysti tiek *kitų* buvusių mokyklos auklėtinių, atėjusių pagerbti Emos. O gal jos atėjo ne dėl Emos? Džekas daugelio jų nepažinojo.

„Jos čia dėl *tavęs*, pupuli, – įsivaizdavo kimiu balsu šnibždant Emą. – Visos šitos bobšės sulėkė pažiūrėti į *tave*." Galbūt. Jei ne, tai ko čia atėjo Džeko bendraklasės? Keturios, tik mergaitės.

Dvynės But, Heter ir Patsė, kurios, darželyje prisiklausiusios šeštokės Emos Oustler „pasakėlių prieš miegą", kaskart, kai tik ko nors išsigąsdavo, imdavo skleisti vienodus antklodės čiulpimo garsus, – *jos* tai tikrai atvyko ne iš pagarbos savo kankintojai. Kaip ir Morina Jap, kurios santuokinės pavardės Džekas niekaip negalėjo prisiminti; Morina tikriausiai nebuvo pamiršusi, kaip Ema ją skriaudė.

Dabar Morina, budri kaip pergąsdinta voverė, sėdėjo vidurinės navos gale, tarytum pasirengusi sprukti – na, jei Džekas staiga ką nors pasakytų apie Karališkojo Ontarijo muziejaus šikšnosparnių olų paviljoną arba, dar blogiau, primintų Emos pasakojimą apie su mama išsiskyrusį tėtį. („Jis ką tik apalpo nuo pernelyg intensyvaus sekso.“)

Ne kas kitas, o Morina Jap kadaise Emos paklausė:

– Kas yra pernelyg intensyvus seksas?

– Tau tai negresia, – tada atsakė Ema, duodama suprasti, kad klausimas nesvarstytinas.

Po pamaldų, per, pasak ponios Oustler, „savotiškus gedulingus pietus“, surengtus didžiojoje salėje, Morina Jap priėjo prie Džeko. Viena plaukų sruoga buvo įlindusi jai į lūpų kamputį, ten pat užsilikę ir keli sūrio trupinėliai. Mažyčiai čederio kubeliai, pasmeigti ant dantų krapštukų, buvo vienintelis patiektas maistas – juos galėjai užgerti baltuoju vynu, kaip sakė Alisa, apydrungniu, arba gazuotu vandeniu, kuris Džekui pasirodė „geriausiu atveju kambario temperatūros“.

Nežinia, ar dėl tų sūrio trupinėlių bei plaukų sruogos, – ar dėl nelemto Morinos įsitikinimo, jog Ema nė kiek neklydo, pranašaudama, kad ji niekada nepatirs, kas yra pernelyg intensyvus seksas, – dabar buvo sunku suprasti, ką Morina šneka.

– Užtrukau dėl Pamo Huverio, – lyg ir tarė ji, iš jaudulio apsiliedama vynu.

Džekas gurkštelėjo drungno gazuoto vandens, galvodamas, ką Morina norėjo pasakyti. *Visos* į pamaldas už Emą susirinkusios moterys – ir tos, kurias Džekas pažino, ir daugybė nepažįstamų – atrodė geriau, kai vilkėdavo uniformomis. Bet gal ir Džekas tada buvo gražesnis.

– Atleisk, gerai nenugirdau, ką sakei, Morina, – atsiprašė jis, ir jos akyse sublizgo ašaros.

– Atvykau iš Vankuverio, – pakartojo Morina Jap. – Apsistojau „Four Seasons“, mergautine pavarde.

Ir Džekas gyveno „Four Seasons“ viešbutyje – dėl to net buvo šiek tiek apsipykęs su mama. Ką apie jo pabėgimą į viešbutį

mano Leslė Oustler, Džekas nežinojo. Mama tai gal ir ne, bet ponia Oustler turbūt suprato, kodėl jis nenori nakvoti Emos lovoje, arba kambaryje, kuris kadaise buvo skirtas jam, kur Ema daug kartų laikė jį glėbyje, – kur ponia Mašado juo taip nedovanotinai, ir nepamirštamai, naudojosi.

Tai, kad jie abu turėjo kambarius „Four Seasons“ viešbutyje, dar nereiškė, jog Džekui lemta permiegoti su Morina Jap. Jis kaip tik dabar galvojo, kad Morina jo tikrai nesuras; buvo užsiregistravęs nauja pavarde. Filmas apie Bilį Reinbou jau ėjo daugelyje kino teatrų, todėl šįsyk Džekas pasivadino Džimiu Stronaču. Kadangi jis buvo savo vaidinamai pornožvaigždei neseniai pats sugalvojęs šį naują vardą, ir netgi Bobas Bukmanas su Alanu Hergotu dar nebuvo perskaitę jo daug kartų taisyto Emos rankraščio, šį kartą tikrai *niekas* nežinojo, kokiu vardu ir pavarde viešbutyje užsiregistravęs Džekas Bernsas.

Šios moterys, susirinkusios Šventos Hildos koplyčioje, atėjo pažiūrėti į *jį* – Džeką Bernsą, kino žvaigždę. Daugumos jų jis nepažino, tačiau beveik visoms buvo trisdešimt ar netgi keturiasdešimt keleri. Gal jos ir nebendravo su Džeku, kai jis buvo mažas, bet tikriausiai matydavo jį mokykloje – ir, be abejo, buvo mačiusios jo filmus. Jos čia atėjo be vyrų (nežinia, ar apskritai juos turėjo); kai kurios su vaikais. Visos, žinoma, buvo apsirengusios juodai arba tamsiai mėlynai, tačiau tie jų drabužiai Džekui atrodė tinkamesni kviestiniams pietums negu laidotuvėms. Tai krito į akis, ko gero, dar ir todėl, kad pamaldos už Emą vyko kokteilių laiku, sekmadienio pavakary.

Ketvirta į tas pamaldas atėjusi Džeko bendraklasė Šventos Hildos darželio nelankė. Lusinda Fleming buvo naujokė, kai Džekas su ja susipažino, pirmoje klasėje; jai neteko klausytis Emos „pasakėlių prieš miegą“. „Tylaus įniršio“, pasak panelės Vong, apimta Lusinda artimai nepažinojo Emos Oustler.

Kodėl Lusinda įsirašė Džeko vardą į žmonių, kuriems kasmet siuntė kalėdinius laiškus, sąrašą? Kodėl nenuilsdama rengė klasės draugų susitikimus Šventos Hildos mokykloje, nors tikrai *niekas* nebuvo pamiršęs, kaip audringai ji reagavo į bučinį? (Taip susikandžiojo, kad net reikėjo siūti, ir gulėjo šlapimo baloje ant trečiokų klasės grindų!)

Jei Lusinda Fleming būtų žinojusi, kaip Ema nemėgo kalėdinių laiškų ir juos rašančių žmonių, tikriausiai nebūtų atėjusi jai pareikšti paskutinės pagarbos. Jei būtų numaniusi, kaip Ema niekino moteris, vis pranešančias, kad susilaukė kūdikio, ir kad dėl tokių pranešimų Ema jos kalėdinius laiškus vadino „perėjimo statistika“... na, Lusinda Fleming (jei *apskritai* būtų pažinojusi Emą) nebūtų norėjusi melstis už jos sielą.

Tačiau iš tikrųjų ir Lusindai, ir visoms kitoms moterims rūpėjo *Džeko* siela – ir jis, nors tų moterų akimis žiūrint gal buvo kino žvaigždė, tarp jų staiga neteko esminio ryšio su savo svarbiausiu žiūrovu. Šventos Hildos koplyčioje, kur net Jėzus pavaizduotas iš visų pusių apsuptas moterų, – galbūt šventųjų, bet vis tiek *neabejotinai* moterų, – Džekas nebesijautė esąs Džekas Bernsas, garsus aktorius. Jis vėl buvo anas Džekas Bernsas, mažas berniukas, – vėl pasimetęs beribėse mergaičių mariose. Nesvarbu, kad jos jau suaugusios. Dar kartą įžengęs į jų pasaulį, Džekas sugrįžo į visokių baimių kupiną vaikystę, pasijuto kaip vaikas – išsigandęs ir nepasitikintis savimi.

Kaip Džekas galėjo „ką nors pasakyti“ apie Emą šitoms vyresnėms moterims – tarp jų ir toms jau suaugusioms mergaitėms, kurios darė didžiulę įtaką jo charakterio formavimuisi? Kaip jis galėjo laisvai jaustis šitoje šventovėje, kur, netgi būdamas dar mažas berniukas, nusisuko nuo Dievo?

Džekas abiem rankom įsitvėrė į sakyklą, bet vis tiek neprabilo; nepajėgė ištarti nė žodžio. Gedėtojų minia laukė; visa koplyčia sustingo – kaip Emos širdis.

Tiesiog baisu, kokius pokštus krečia sąmonė, kai žmogus išsigandęs, – galvojo Džekas. Jis būtų galėjęs prisiekti, kad tarp daugybės į jį žiūrinčių moterų mato ponią Stekpoul – seniai mirusią indų plovėją, su kuria bendravo, kai mokėsi Ekseteryje. Jei būtų turėjęs drąsos atidžiau patyrinėti veidus, gal būtų išvydęs ir ponią Adkins, prieš daug metų nuskendusią Nezinskote, – arba Klaudiją, grasinusią, kad jam vaidensis, arba Lėją Rozen, mirusią Čilėje, arba netgi pačią Emą, kuri, be abejo, būtų buvusi labai nepatenkinta Džeku, niekaip negalinčiu ištarti to, ko jis ir atvyko pasakyti.

Džekas mėgino žiūrėti į tolį, už tų veidų, nesutelkdamas dėmesio į nieką – na, nebent į poną Ramzį, kuris visada jį padrą-

sindavo. Bet ponas Ramzis buvo dingęs jam iš akių. Tiesą sakant, jį prarijo šiek tiek pavėlavusių mergaičių, Šventos Hildos mokyklos mokinių, jūra, – jos visos vilkėjo uniformomis, tarsi šios ypatingos sekmadienio vakaro pamaldos būtų buvusios tiesiog dar viena pamoka.

Visiškai sutrikęs Džekas tas mergaites palaikė šmėklomis, bet iš tikrųjų tai buvo bendrabučio gyventojos – vienintelės Šventos Hildos mokinės, sekmadienį leidžiančios mokykloje. Jos tikriausiai turėjo sukaupti visą drąsą, kad šitaip, vienu pulku, iš savo kambarių ateitų į koplyčią. Jų niekas nekvietė, nors kaip tik tokio amžiaus mergaitės nuoširdžiausiai garbino Emą Oustler. (Jaunos moterys buvo uoliausios Emos knygų skaitytojos.)

Džekas apstulbo, išvydęs jas ten, stovinčias koplyčios gale, vienas paniurusias, kitas baisiai susijaudinusias, ir gražias, ir susikūprinusias, netvarkingas – tokias, kokias matė, kai jam buvo ketveri, kai jis pirmą kartą pajuto poreikį įsikibti į mamos ranką. Žiūrėdamas į tas mergaites, jis prisiminė, kaip bijojo jų nuogų kojų, – pilkos jų kojinės buvo nusmauktos iki kulkšnių, tarsi tam, kad dar aiškiau būtų matyti jų vidinis nerimas. Aptakūs klubai, į sijonėlius nesukištos palaidinukės, atsegtos sagos, prikąstos lūpos ir tyčia nešukuojami plaukai... na, štai jos, bevardės mergaitės, kai kurios rankose laiko pirmąjį arba antrąjį Emos romaną gerokai aptrintu plonu viršeliu, ir *visos* Džekui siunčia bundančio seksualumo signalus, kuriuos jis, aktorius, visada puikiai pamėgdžioja. (Netgi kai vaidina *vyrus*!)

Džekui net kvapą užėmė, kai jas pamatė, bet netrukus jis atsipeikėjo ir prisiminė, ką turi daryti. Atgavęs balsą, pagaliau prabilo, nors labai tyliai, kone pašnibždomis, ir kreipėsi tarytum tik į jas – į tas jaunutes bendrabutyje gyvenančias mergaites. Jos tikriausiai buvo dvyliktokės ir tryliktokės.

– Prisimenu, – tarė Džekas, – kaip ji laikė mane už... *rankos*.

Tik išgirdęs, su kokiu palengvėjimu atsiduso ponia Oustler, jis suprato, kad ji buvo sulaikiusi kvėpavimą. Panelei Vong per pečius perėjo nevalingas drebulys; jos keliai atsiplėšė vienas nuo kito, kojos prasiskėtė.

– Ema Oustler manimi rūpinosi, – toliau kalbėjo Džekas. – Aš neturėjau tėvo, – pasakė mergaitėms – tarsi jos būtų to dar nežinojusios! – Bet Ema buvo mano *gynėja*.

Žodis „gynėja“ supurtė Moriną Jap nelyginant elektros išlydis; ant kelių sudėtos jos rankos pakilo į viršų, delnai atvirto aukštyn ir į šalis, kaip maldaknygės ar giesmyno puslapiai. (Džekas jau manė, kad ji, ko gero, užgiedos.) Lusinda Fleming patempusi sugriebė dantimis apatinę lūpą. Pasigirdo keistas garsas, tarsi plyštų naujos knygos nugarėlė, – Kietakumštė Holton traškino krumplius, įremtus į plokščią krūtinę.

Tada Džekui iš akių pabiro ašaros – netikėtai, jis nevaidino. Tiesiog tyliai pravirko – ir negalėjo nustoti verkęs. Dar norėjo kai ką pasakyti, bet argi tai svarbu? Argi ne tokio spektaklio jie visi čia tikėjosi? DŽEKAS BERNSAS PALŪŽO. O GAL TAI BUVO VAIDYBA? – rašys vienas iš bulvarinių laikraščių. Tačiau tai nebuvo vaidyba.

Žiūrėdamas į tas širdį graudinančias mergaites (visų pamirštas vienišas bendrabučio gyventojas), – susigrūdusias prie durų ir niekaip nenustovinčias vietoje, – Džekas tiesiog liovėsi tvardęs savo jausmus. Mergaitės purtė plaukus, gūžčiojo pečiais – stovėjo tai ant vienos kojos, tai ant kitos. Atstačiusios klubus, atkišusios alkūnes. Jos kasėsi nuogus kelius, kažko ieškojo panagėse, pravėrusios burnas liežuvių galiukais lietė lūpų kampučius – tarsi matydamos Džeką Bernsą filme, didžiuliame ekrane; lyg žvelgdamos į jį iš tamsos, pačios saugios ir nematomos.

Džekas nutilo ir leido ašaroms laisvai riedėti skruostais, iš pradžių net nesuvokdamas, kad šitaip sugraudins visus koplyčioje susirinkusius gedėtojus. Jis nenorėjo jų pravirkdyti, bet tai buvo neišvengiama.

Ponia Malkom ėmė nesulaikomai linguoti pirmyn ir atgal savo vežimėlyje, tarytum ją staiga būtų ištikusi trečia nelaimė – darsyk atėmusi kojas, arba regėjimą, arba viską iš karto. Susisielojęs ponas Malkomas, matyt, nebegalėjo jos apsaugoti. Ašaromis paplūdęs aukštyn, į Džeką, žiūrinčios Alisos veidas atrodė labai jaunas. Džekas iš lūpų suprato, ką ji šnibžda. („Atleisk, Džeki!“)

– Džekai Bernsai! – sušuko ponas Ramzis, užgniauždamas raudą.

Panelė Vurc užsidengė veidą balta nosinaite, tarsi pastatyta prieš ją sušaudyti pasirengusių kareivių būrį ir paskutinę akimirką išsigandusi.

Karolina Frenč, paprastai nesirodanti buvusių klasės draugų susitikimuose, neatvyko ir į pamaldas už Emą. Džekas pasigedo jos tuksėjimo kulnais, taip pat kaip Karolina tikriausiai pasigesdavo savotiško atgarsio – seniai nuskendusio brolio dvynio, Gordono, kulnų tuksėjimo. Širdį draskančios Džimio Beikono aimanos tikrai būtų pritikusios per gedulingas pamaldas, bet Džimis irgi nepasirodė. Laimė, kad bent jau dvynės But Džeko neapvylė, – Heter ir Patsė čiulpsėjo lūpomis, lyg žįsdamos antklodę, ir tas jų čiulpsėjimas dabar sumišo su staiga prasiveržusiu kitų gedėtojų sielvartu.

Skausmingai sudejavo Vendė Holton, kietais kaip akmenys kumščiais spausdama sau smilkinius. Garsiai užbaubė Šarlotė Barford; ji griebėsi už savo didžiulių ir kietų, tarytum su *kaulais*, papų, kitaip turbūt nebesuvaldydama besidaužančios širdies.

Jie visi tikriausiai būtų taip ir verkę, jei Džekas nebūtų vėl prabilęs; ko gero, ir dabar tebeverktų, jeigu jis nebūtų sugalvojęs, ką reikia pasakyti.

– Pasimelskime, – tarė Džekas, lyg nuo pat pradžių būtų žinojęs, ką daro. (Juk jie bažnyčioje – taigi *turėtų* melstis!)

„Diena buvo sunki, jūs labai pavargę“, – monotonišku balsu pasakodavo Ema darželinukams. Tačiau tai nebuvo panašu į maldą. „Trims iš jūsų, – visada sakydavo Ema, prieš užbaigdama pasaką apie suspaustą vaiką, – šią sunkią dieną viskas ėmė dar labiau nesisekti.“ Bet čia trūko aiškios pabaigos, be to, tai skambėjo grasinamai – anaiptol ne kaip įprasta dvasią pakelianti malda.

Taigi Džekas Bernsas sukalbėjo vienintelę maldą, kurią tą akimirką prisiminė. Tai buvo ta maldelė, kurios jis jau seniai nebekalbėdavo su mama; prisiminęs tą maldą, Džekas dažniausiai nuliūsdavo, nes jam atrodė, kad ji – savotiškas visko, ko juodu su mama nesako vienas kitam, simbolis; tačiau ta maldelė bent jau buvo trumpa.

Daugybė galvas nuleidusių žmonių – įspūdingas reginys; tiesiai už mamos sėdėjusį Čenką Džekas tik tada ir pastebėjo, kai jis nulenkė galvą. Ten, ant pliko Čenkos viršugalvio, buvo ta ukrainietiška tatuiruotė – dantis šiepiantis vilkas, į kurį pažvelgęs (nors jau nežinia kelintą kartą) Džekas nušiurpo.

– Diena, kurią mums davei, Viešpatie, pasibaigė, – pasakė Džekas, žiūrėdamas į vienintelį matomą veidą – to vilko. – Dėkojame tau už ją.

„O dabar?“ – sunerimęs dar pagalvojo Džekas, bet jį išgelbėjo nematomas vargonininkas. (Jis, arba ji, sėdėjo toliau, Džekui už nugaros.) Vargonininkas, arba vargonininkė, žinojo, kada ir kaip reikia užpildyti tylą; be to, Šventos Hildos mokykloje, buvo visiškai aišku, kuo tokia netikėtai stojusi tyla turi būti užpildoma. Staiga sugriaudėjusį himną visi mokėjo atmintinai. Net seniai atstumti berniukai, išprašyti iš mokyklos (ir iš rytais koplyčioje laikomų pamaldų) vos baigę keturias klases, nebuvo jo pamiršę. Tie ketureiliai posmai, žinoma, buvo įkritę į atmintį ir visoms buvusioms Šventos Hildos mokyklos auklėtinėms, – nesvarbu, kokio amžiaus, – jos tikriausiai šnibždėdavo mėgstamas Viljamo Bleiko eilutes per miegus.

O tos koplyčios gale nenustygstančios paauglės, bendrabučio gyventojos, kurių chorvedžiu dabar tapo ponas Ramzis? Tos jaunos moterys, svajojančios apie tolesnį gyvenimą, jau be mokyklinių uniformų, bet kartu ir bijančios pagalvoti, koks tas gyvenimas bus, kaip dažnai bijo tokios ką tik pražydusios mergaitės... Dievulėliau, kaip jos plėšė tą himną! Juk giedojo jį kartą ar du kartus per savaitę, visus tuos, regis, niekad nesibaigsiančio mokslo metus Šventos Hildos mokykloje.

„Jeruzalės“ melodija – šimtas penkiasdešimt septintas himnas iš Šventos Hildos giesmyno, iš to lapo užlenktu kampeliu – džiaugsmingai skambėjo visų buvusių auklėtinių širdyse. Tai buvo iškilminga giesme paversti Viljamo Bleiko žodžiai, – Bleikas kažkodėl manė, kad Jėzus lankėsi Anglijoje, dvasiniame Izraelyje.

Ar tos kojos senais laikais / Anglijos žengė žaliais kalnais? – giedojo koplyčioje susirinkusi minia.

Džekas nulipo altoriaus laipteliais, ir prie jo tuoj pat prikibo Ratuotoji Džeinė; užtvėrusi vidurinį tarpą tarp klauptų eilių, ji staugė kaip mirtį pranašaujanti šmėkla. Bet ponas Malkomas nedvejojo; iššokęs iš klaupto, jis apsuko persigandusios žmonos vežimėlį šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu ir ėmė stumti lauk. Džekas žengė paskui ponus Malkomus, tik akimirką

stabtelėjo prie ponios Oustler, sielvartaujančios Emos motinos, kad ji įsikibtų jam į parankę ir leistųsi palydima. Čenka, turbūt vienintelis *negiedantis* žmogus visoje minioje, – Ukrainos imtynininkai Viljamo Bleiko eilėraščių nemoka atmintinai, – tebeverkė, kai Alisa jį vedė iš koplyčios. (Jis klibikščiavo, pasiramsčiuodamas lazdele.) Kauptas po klaupto, nuo priekinių eilių iki paskutinių, visi gedėtojai sekė paskui juos.

Duokit man lanką degančio aukso! / Duokit strėles troškimų! / Duokite ietį! Rytas teaušta! / Duokit ugnies vežimą, – traukė daugybė balsų.

Giedojo net Penės Hamilton mergytės. (Žinoma – juk jos tikriausiai buvo Šventos Hildos mokyklos mokinės!)

Kai Džekas jau artinosi prie galinių koplyčios durų, viena iš ten stovinčių septyniolikmečių ar aštuoniolikmečių – išblyškusi šviesiaplaukė, mėlynakė mergaitė, liesutė kaip manekenė, – staiga lyg ir apalpusi, arba už kažko užkliuvusi, krito draugėms ant rankų. Iš pažiūros atrodė, jog tai veikiau bado dietos negu Džeko Bernso, kino žvaigždės, artumo pasekmė, – nors Džekas jau buvo matęs ganėtinai daug prie jo leipstančių, alpstančių ar šiaip griūnančių tokio amžiaus mergaičių. Bet šią mokinę taip smarkiai, ko gero, galėjo paveikti ir koplyčioje aidintis himnas.

Parkritusi mergaitė atitraukė Džeko dėmesį nuo artimiausio jo aistros objekto. Bonė Hamilton ne tik kad sugebėjo jo nepastebėta įsmukti į vieną iš galinių klauptų. Ji labai panašiai ir išsmuko – dar prieš baigiamąjį himną, aplenkusi vežimėlyje sėdinčią ponią Malkom, kuri teberiedėjo gedulingos procesijos priešakyje. Kaip Bonei pavyko taip greitai pasprukti, kad Džekas net nepamatė? (Gal šitaip šlubuojanti moteris tiesiog jaučia, kada reikia dingti?)

Į koridorių išėjusius gedėtojus, žengiančius didžiosios salės link, nešte nešė merginų ir moterų balsai; visiems tolstant nuo koplyčios, vargonų gaudesys pritilo, tačiau dvi paskutinės himno eilutės nuskambėjo garsiai ir aidžiai.

Kol pastatysim Jeruzalę / Anglijos žemėj žalioj, – giedojo minia.

– Turiu pripažint, Džekai, – sušnibždėjo jam į ausį Leslė Oustler – jos duktė irgi būtų sakiusi „pripažint“. – Čia visoms jau sudrėko ir akys, ir kelnaitės.

Džekui tas sumanymas rengti gedulingus pietus nelabai patiko. Gal apskritai nereikėtų gedulo derinti su vynu ir sūriu? Arba *moterų* su vynu ir sūriu – gedulas čia, ko gero, išvis niekuo dėtas.

Lusinda Fleming pati pirma Džekui pranešė, kad mokslo draugų susitikimų pobūviai rengiami sporto salėje, o ne didžiojoje, kuri nebuvo pakankamai didelė, kad sutilptų visos buvusios Šventos Hildos mokyklos auklėtinės, atėjusios pareikšti paskutinės pagarbos Emai – arba paspoksoti į Džeką Bernsą, arba net pamėginti jį pakabinti.

Dauguma moterų avėjo vienokiais ar kitokiais aukštakulniais. Jos Džeką buvo mačiusios tik kai jis buvo mažas berniukas, arba didžiajame ekrane, todėl nė nenujautė, kad jis tokio žemo ūgio. Tos moterys, kurios (su kulniukais) atrodė už jį aukštesnės, staiga panoro nusiauti. Taigi dabar gundomai stovėjo priešais jį, arba basos, arba tik su kojinėmis, vienoje rankoje laikydamos batelius, kitoje plastikinį puodelį su baltuoju vynu – nebeturėdamos kuo paimti ant dantų krapštukų pasmeigtų sūrio kubelių.

Džekas, dažnai dalyvaujantis Holivudo vakarėliuose, į kuriuos daugelis aktorių žiūri kaip į savotiškas atrankas, buvo įpratęs tokiais atvejais nieko nevalgyti ir negerti. Kad į tarpdančius neprilįstų visokio šlamšto ir iš burnos nedvoktų myžalais. (Negeriančiam žmogui visada atrodo, kad baltojo vyno prisipliaupusiems pašnekovams iš burnų tvoskia benzinu – ar šiaip kokiu degiu skysčiu, – o nuo Emos pagerbti atėjusių Šventos Hildos mokyklos auklėtinių sklindantis kvapas buvo toks, kad galėjai pamanyti, jog salėje tuoj kils gaisras.)

Kai kurios ketvirtą dešimtį bebaigiančios arba jau peržengusios moterys atrodė pasiryžusios viskam. Ne viena iš jų buvo išsiskyrusi, vaikus tą savaitgalį išsiuntusi pas tėvą; bent jau taip sakė Džekui. Tos moterys buvo begėdiškai – na, gal tik nederamai – atkaklios, tarsi pamiršusios, kad čia *gedulingi* pietūs.

Konė Turnbul, kurią Džekas kadaise, kai vaidino Ročesterį, spaudė glėbyje šaukdamas: „Dar niekada, niekada niekas nebuvo toks trapus ir kartu toks nepalenkiamas“, dabar stengėsi paneigti tą *Džeinės Eir* laikais Džekui galbūt susidariusį įspūdį, šnibždėdama jam į ausį, kad iš tikrųjų ji „*labai lengvai* palenkiama“.

Panelė Vurc, kurios Džekas nebuvo matęs nuo tada, kai prieš daugiau negu dešimt metų kartu su Klaudija vedėsi ją į Toronto kino festivalį, į pamaldas už Emą atėjo labai dramatiškai apsigaubusi galvą plačiu juodu šaliku – tarytum šydu. Ji atrodė kaip kokia dvylikto amžiaus piligrimė, viešai išsiplakti pasirengusi flagelantė. Buvo dar labiau sulysusi, bet trapus jos grožis visiškai nepradingęs, tik, sakytum, užgožtas kažkokio antgamtiško skausmo – lyg ją būtų kankinusios stigmos, arba kitoks nežinia nuo ko prasidėjęs kraujavimas.

– Nepaliksiu tavęs vieno, Džekai, – šnipštelėjo panelė Vurc Džekui į tą pačią ausį, į kurią ką tik šnibždėjo Konė Turnbul. – Neabejoju, kad Kalifornijoje palaidų moterų tau nestinga, bet kai kurios iš šitų buvusių auklėtinių gali būti tiesiog pasiutiškai palaidos, kokios būna tik moterys, retai ištrūkstančios i laisvę.

– Dieve mano! – tarė Džekas. Jam rūpėjo tik viena buvusi Šventos Hildos mokyklos auklėtinė, – nesvarbu, ar palaida, ar ne, – Bonė Hamilton. Bet atrodė, kad ji, nors ir tokia šluba, jau paspruko.

O dėl jaunųjų bendrabučio gyventojų, tai ponia Malkom, gąsdindama vežimėliu, buvo suvariusi jas visas į vieną kampą didžiosios salės gale; ponas Malkomas ten dabar stengėsi vargšes mergaites kaip nors apginti nuo savo kuoktelėjusios žmonos. Džekui staiga atėjo į galvą, kad Ratuotoji Džeinė, ko gero, tariasi sauganti tas jaunas moteris nuo *jo*. Juk ponios Malkom sąmonėje, arba jos likučiuose, turbūt įstrigusi mintis, kad Džekas Bernsas – persikūnijęs nedorėlis jo tėvas; jos nuomone, Džekas į Šventos Hildos mokyklą sugrįžo tik tam, kad gašliai atimtų toms mergaitėms, iš kurių netvarkingų uniformų matyti, kad jos lytiškai jau subrendusios, nekaltybę.

Džekas pastebėjo, kad paauglė, kuri ką tik buvo apalpusi, arba tiesiog už kažko užkliuvusi, pametė batelį. Ji vaikščiojo ratais, netekusi pusiausvyros, likusiu batu brūkšėdama per grindis. Tai matydamas Džekas prisibrovė tiesiai prie tų mokinių; tik jos buvo atsinešusios Emos knygų; tikriausiai tam, kad jis pasirašytų.

Neatrodė, kad tos mergaitės juo domėtųsi kaip vyru, – jos nė nemėgino flirtuoti. Dauguma jų nedrįso pažvelgti Džekui į akis, kai jis į jas žiūrėjo, o tos, kurios vis dėlto pažvelgė, neįstengė

ištarti nė žodžio. Jos buvo dar neišaugusios iš *vaikystės*, drovios ir nedrąsios. Tik tokia beprotė kaip ponia Malkom ir galėjo manyti, kad jas reikia saugoti nuo Džeko. Viena iš jų atkišo jam pirmąjį Emos romaną.

– Norėjau gauti Emos autografą, – tarė, – bet dabar gal jūs galėtumėte pasirašyti? – Kitos mergaitės mandagiai laukė savo eilės.

Morina Jap priėjo prie tos liesutės, su vienu batu netvirtai stovinčios mergaitės ir kažką pasakė, tikrai nemaloniai, bet nesuprantamai. Tai nuskambėjo kaip: „Ar jūs neužuodžiat savų namų?“ Bet Džekas jau buvo perpratęs Moriną; jis neabejojo, kad ji klausė: „Ar jums neužduota namų darbų?“

Nelaukdamas, kol vargšė mergaitė Japei Plepei kaip nors atsakys, – vėl apalps arba už ko nors užklius ir parvirs, – Džekas sugriebė ją už šaltos ir drėgnos rankutės ir tarė:

– Eime iš čia. Padėsiu tau surasti batelį.

– Aha, einam, – įsikišo kita mokinė. – Einam paieškot Elės bato.

– Kažkas man užlipo ant kulno, kai ėjau iš koplyčios, – paaiškino Elė. – Nenorėjau žiūrėt, kas toks, todėl nekreipiau dėmesio.

– Ir man labai nepatinka, kai lipa ant kulnų, – pasakė Džekas mergaitėms.

– Taip nemandagu! – tarė kažkuri iš jų.

– Tiesiog *užknisa*, – linktelėjo Džekas. (Morina Jap, gal išgirdusi tą „užknisa“, pagaliau atsikabino.)

Džekas su mergaitėmis ėjo koridoriumi, koplyčios link, dairydamasis pamesto batelio; pakeliui dar pasirašė kelias Emos knygas.

– Nebendravau su *panelėmis iš bendrabučio* nuo tada, kai kelios mergaitės mane slapta įsivedė į savo kambarį, kai čia mokiausi, – pasakė Džekas.

– Kiek jums tada buvo metų? – paklausė mergaitė, kuri jam atrodė labai panaši į Džinę Džarvis.

– Manau, kokie devyneri arba dešimt, – atsakė jis.

– O toms panoms iš bendrabučio? – pasidomėjo Elė.

– Jos tikriausiai buvo jūsų amžiaus.

– Kokios *nesveikos*! – sušuko Elė.

– Nieko neatsitiko, ar ne? – paklausė Džeko viena iš jos draugių.

– Ne, žinoma, nieko... aš tik prisimenu, kad išsigandau, – atsakė Džekas.

– Na, juk buvot mažas berniukas, – rimtai tarė kažkuri mergaitė. – Savaime suprantama, kad išsigandot.

– Va kur tas suknistas batas! – pasakė Elė. Jos batelis gulėjo nuspirtas į šalį, prie koridoriaus sienos.

– Ir kaip jūs sukursit filmą pagal *Skiedalų skaitytoją*? – paklausė Džeko viena iš jaunųjų jo palydovių.

– Gali išeit toks *nepadorus*, – pridūrė kita.

– Filme ne viskas bus rodoma taip atvirai, kaip aprašyta romane, – paaiškino Džekas. – Pavyzdžiui, niekas nė karto neištars žodžio „penis“.

– O „vagina“?

– To žodžio irgi nebus.

– O kodėl ji nesikreipė į gydytojus, kad jai *sutvarkytų* vaginą? – paklausė Elė. Džekas, be abejo, suprato, kad ji turi omenyje pagrindinę romano veikėją, Mišelę Maer, bet jis pirmiausia pagalvojo apie Emą.

– Nežinau, – atsakė Džekas.

– Viskas turbūt dėl kokių nors *psichologinių* priežasčių, Ele, – tarė viena iš mergaičių. – Norėjau pasakyt, juk čia ne kokia kelio operacija, ar ne?

Visos tos jaunos moterys, tarp jų ir Elė, kuo rimčiausiai sulinksėjo galvomis. Jos atrodė tokios protingos – širdyje dar vaikai, bet šiaip, daugeliu atžvilgių, labiau subrendusios negu Ema, kai buvo jų amžiaus, ką jau kalbėti apie Džinę Džarvis ir Penę Hamilton (arba Šarlotę Barford ir Vendę Holton). Džekas galvojo, ką jis pats darė ne taip, galbūt nederamai, kad anos mergaitės tuomet manėsi galinčios jį tvirkinti.

Šitos mergaitės nebūtų skriaudusios mažo berniuko. Su jomis Džekas pasijuto keistai – tarsi vėl būtų devynerių ar dešimties metų, tik dabar jau saugus. Toks saugus ir *toks* mažas, kad staiga pareiškė:

– Noriu sysio.

Taip būtų pasakęs devynerių ar dešimties metų vaikas. Mergaitės nenustebo; jos į tai reagavo dalykiškai.

– Ar dar prisimenate, kur berniukų tualetas? – paklausė Džeko Elė.

– Ir dabar tėra tik vienas, – pridūrė kita mergaitė.

– Aš jums parodysiu kur, – pasisiūlė Elė, imdama Džeką už rankos. (Kaip būtų paėmusi devynerių ar dešimties metų berniuką; Džekui kažkodėl sugrudo širdis.)

Jis galvojo, jog tikriausiai tik dėl *jo* kaltės tos vyresnės mergaitės anuolaik, kai jis mokėsi Šventos Hildos mokykloje, taip nenormaliai juo domėjosi. Jos turbūt kažką jautė. Džekas neabejojo, kad ne tos mergaitės, o *jis* tada buvo nenormalus.

Jis ištraukė ranką iš Elės delno. Nenorėjo, kad ji ar jos draugės – tos tiesiog neįtikimai sveikos, *normalios* jaunos moterys – matytų jį verkiant. Džekas jautė, kad tuoj apsipils ašaromis – pravirks nė kiek nesidrovėdamas, kaip devynerių ar dešimties metų vaikas. Staiga jam pasidarė gėda dėl to, ką *tikroji* Mišelė Maer būtų pavadinusi jo keistumu.

– Manau, kaip nors ir pats rasiu berniukų tualetą, – pasakė Džekas – nusijuokdamas, bet jau kaip *aktorius*. – Mirsiu – neužmiršiu to tualeto, – pridūrė, tarsi tai būtų buvęs ne paprasčiausias apsilankymas tualete, o kažin koks baisių pavojų kupinas žygis, į kurį jis, didvyris, turi leistis vienas.

Netrukus Džekas pasiklydo, pasukęs į nematytą koridorių; jam dingtelėjo, kad senoji mokykla, ko gero, perdažyta. Laiptinės atrodė kaip kokios šmėklų buveinės – jis jau baiminosi tuoj išvysiąs mirusią savo sąžinę, ponią Makvot, ar netgi Emą, nusivylusią, kad jo malda už ją buvo tokia trumpa. Eidamas tolyn, Džekas nebegirdėjo bendrabutyje gyvenančių mergaičių balsų; niekas nesekė jam iš paskos, bent jau jis taip manė.

Priešais jį, netoli koridoriaus vingio, buvo valgykla – tuščia ir tamsi. Ar ten iš vakaro šešėlių tikrai išniro kažkokia pakumpusi figūra? Tai buvo senyva moteris; Džekas jos nepažino, bet matė, kad ne šmėkla; ji atrodė pernelyg apkūni, kad būtų šmėkla. Taigi jis nusprendė, jog čia greičiausiai valytoja. Bet ką valytoja veiktų Šventos Hildos mokykloje sekmadienį; ir kur jos plaušinė šluota bei kibiras?

– Džekai, *meilūti* – mano *mažūti*! – sušuko ponia Mašado.

Ją matydamas, supratęs, jog čia tikrai ji, Džekas pasijuto taip pat, kaip jautėsi prieš daugybę metų, kai ji jam įspyrė į tarpukojį. Jis negalėjo nei pajudėti iš vietos, nei kalbėti – negalėjo net *kvėpuoti*.

Džekas jau seniai žinojo, kad jį tam tikra prasme valdo Leslė Oustler, ir visada valdys. Tačiau visaip – ir sąmoningai, ir instinktyviai – stengdamasis užmiršti ponią Mašado, jis deramai neįvertino *šios* moters galios. *Jis* jos taip ir nenugalėjo – tik Ema.

Ponios Mašado liemens nebuvo likę nė žymės, – kita vertus, ji ir seniau jo beveik neturėjo. Nukabusios jos krūtys kyšojo iš po išsipešusios trumpos palaidinukės – labai pastebimai, kaip nevykėlio vagies iš parduotuvės pavogtos prekės. Bet dar aiškiau buvo matyti, ką ponia Mašado pavogė iš Džeko: ji iš jo atėmė gebėjimą pasakyti jai „ne“. (Arba kam nors kitam!)

„Jis gi tik mažas, išgąsdintas berniukas!“ – kadaise sušuko Bonė Hamilton savo seseriai ir Džinei Džarvis, kai tos dičkės mėgino priversti Džeko penį kaip nors reaguoti.

Šalia ponios Mašado Džekas vėl pasijuto esąs tik mažas, išgąsdintas berniukas. Ji dabar, koridoriuje, ėjo aplink jį ratu, tarsi taikydamasi smogti koja, kaip buvo įpratusi; paskui kabliu iš apačios užlaužė jam kairę ranką, storais pirštais tvirtai sugriebė už dešinio riešo. Džekas žinojo, kokį veiksmą ji lyg ir rengiasi atlikti, bet niekaip negalėjo išsijudinti; nė nekrustelėjo, kad apsigintų.

Ponia Mašado kakta prisispaudė jam prie krūtinės. Jos viršugalvis – šiurkštūs žili plaukai – lietėsi prie jo kaklo. Džekas nustebo pamatęs, kokia ji žema, bet jis pats anuolaik, be abejo, buvo dar žemesnis, kai juodu paskutinį kartą taip šoko, – o Čenka vis kartojo savo įprastą litaniją, nelyginant kokią maldą: „Stebėk *rankas*! Sukis, sukis! *Nesilenk* prie jos, Džeki!“

Tačiau dabar poniai Mašado rūpėjo ne imtynės. Vis smarkiau spausdama dešinį Džeko riešą, ji pakišo jo ranką sau po palaidinuke; plačia nosimi stumtelėjo į šalį jo kaklaraištį ir dantimis atsegė antrą marškinių sagą. Džekas tarėsi užuodžiąs nuo jos plaukų sklindantį ančiuvių kvapą. Tik tada, kai dešinė jo ranka

įsibedė į nukabusias jos krūtis ir ji lyžtelėjo jam krūtinę, jis galutinai pasibjaurėjo ir pagaliau įstengė ją atstumti.

Iki tos akimirkos Džekas nemanė, kad galima šitaip atgauti atmintį, – na, kad viskas, ką vaikystėje tvirkintas ir prievartautas žmogus, laimei, buvo pamiršęs, gali staiga sugrįžti ir tvykstelėti žaibu, labai *vaizdžiai*, po daugelio metų. Apytamsiame savo senosios mokyklos koridoriuje atšokdamas nuo ponios Mašado, Džekas prisiminė tą jos triuką su saga. Kaip ji dantimis atsagstydavo jam marškinius, atitraukdavo kelnių užtrauktuką – ir ką dar darydavo burna; visa tai jis buvo tiesiog išbraukęs iš atminties.

– Nebūk toks žiaurūs, pone Pėni, – sušnibždėjo ponia Mašado, kai Džekas ėmė atbulas trauktis tolyn. Ji kurį laiką krypavo paskui jį, vilkdama išvėpusiais sportbačiais, be raištelių, apautas kojas, paskui sustojo kaip įbesta. Ją sulaikė ne šioks toks Džeko priešinimasis. Staiga pasikeitė jos žvilgsnis. Akys įsmigo į kažką šalia Džeko, arba *už* jo, – ir vos tik jis atsisuko pažiūrėti, į ką ji taip spokso, ponia Mašado pradingo.

Ji tikriausiai buvo bebaigianti, arba jau ir peržengusi, septintą dešimtį. Kaip galėjo būti tokia vikri ir greita? O gal koridoriaus vingis buvo arčiau, negu Džekui atrodė? Bet, žinoma, dar labiau tikėtina, kad ponios Mašado ten išvis nebuvo.

Šiaip ar taip, Džekas negirdėjo, kada prie jo, iš užpakalio, privažiavo vežimėlis; ratukai lygiomis linoleumo grindimis riedėjo be jokio garso. (Na, jis juk buvo šmėklų buveinėje.)

– Džekai, – tarė vežimėlyje sėdinti moteris, – atrodai kaip išvydęs vaiduoklį.

Džekas jau manė, kad čia ponia Malkom – mergaičių, į kurių skaistybę, jos įsitikinimu, jis kėsinasi, gynėja. Tačiau vežimėlyje sėdėjo patraukli keturiasdešimtmetė nekilnojamojo turto pardavimo ir pirkimo agentė, vilkinti juodu kostiumėliu su kelnėmis.

Bonė Hamilton, matyt, buvo pastačiusi savo vežimėlį kokiame nors užkaboryje netoli koplyčios durų, kad galėtų niekieno nepastebėta įšlubuoti į klauptą, o paskui taip pat nemačiom išeiti. Vėliau Bonė Džekui pasakojo, jog nekilnojamojo turto verslas jai taip gerai sekasi todėl, kad ji visada palieka vežimėlį

prie paradinių namo durų ir kartu su klientais klibikščiuoja iš vieno kambario į kitą – netgi laiptais, aukštyn ir žemyn, kaip šaipydamasi sakė Leslė Oustler. „Klientams manęs turbūt gaila, – juokėsi Bonė. – Niekas nenori liūdinti invalidės – bijo užgauti žmogų, kuriam ir taip jau blogai."

Bet per viešus renginius, apskritai visur, kur susirinkdavo minia, Bonei Hamilton visada puikiai pavykdavo nuslėpti savo šlubumą; ji buvo įgudusi įsėsti į vežimėlį ir iš jo išlipti taip, kad niekas nepamatytų. Sėdėdama vežimėlyje, Bonė atrodė labai elegantiška; Džekui dingtelėjo, kad ji tokia pat graži, kokia buvo seniau, kai jie abu mokėsi šioje mokykloje.

Jis vis dar negalėjo ištarti nė žodžio, taip netikėtai sutikęs ponią Mašado – nesvarbu, tikrą ar ne, – ir staiga itin nemaloniai prisiminęs viską, ką ponia Mašado jam darė. Negana to, dabar Džeką išgelbėjo ne kas kitas, o Bonė Hamilton, kuri kadaise nuoširdžiai stengėsi jį apginti nuo savo sesers ir Džinės Džarvis, kai jis buvo devynerių ar dešimties metų.

Džekas krito ant kelių ir paplūdo ašaromis. Bonė privažiavusi prisitraukė jį arčiau ir įkniaubė jo veidą sau į sterblę. Bonė turbūt pamanė, kad *ji* pravirkdė Džeką; kad jis niekaip negali pamiršti tos psichinės traumos, kurią patyrė, kai buvo *priverstas* švirkštelėti jos seseriai į kaktą. (Juk jis tada taip baisiai, vyresnių mergaičių kambaryje, prarado nekaltybę, kai buvo mažas, išsigandęs berniukas, o dabar dar neteko Emos – visa tai jį, be abejo, ir sugniuždė.)

– Džekai, aš vis galvoju, kaip bjauriai mes su tavim pasielgėm... kiekvieną mielą dieną galvoju apie tave! – sušuko Bonė. Džekas mėgino papurtyti jai ant kelių padėtą galvą, bet Bonė tikriausiai pamanė, kad jis nori nuo jos pabėgti; ji dar tvirčiau jį apkabino. – Ne, ne – nebijok! – pasakė. – Nesistebiu, kad mane pamatęs pravirkai, ir kad kartais persirengi moterimi ar šiaip keistai elgiesi. Po to, ką mes tau padarėm, argi galėtum *nebūti* keistas? *Savaime suprantama*, kad tu ne toks kaip visi! – proverksmiais šnekėjo Bonė.

„Ji turbūt išsikraustė iš proto", – galvojo Džekas, stengdamasis kaip nors įkvėpti oro; abiem rankom įsikibusi jam į plaukus, ji spraudė jo veidą sau tarp šlaunų. Jis jautė, kad Bonė Hamilton

labai stipri; ji neabejotinai daug mankštinosi. Bet juk negalima griebtis *imtynių veiksmų* prieš moterį, sėdinčią vežimėlyje; taigi Džekas nesipriešino, kad ir kaip tvirtai Bonė jį laikė.

Prisilenkusi arčiau, ji sušnibždėjo jam į ausį:

– Galime padėti vienas kitam tai pamiršti, Džekai. Kalbėjausi su psichiatru, kaip būtų lengviausia to atsikratyti. Galime tiesiog žengti toliau.

– Kaip? – paklausė Džekas Bonei tarp šlaunų, bet Bonė neišgirdo prislopinto jo balso. Ji išskėstais pirštais braukė jam per plaukus, glostė sprandą.

– *Normalus* seksas, Džekai, – *štai* kas mums greičiausiai padėtų pamiršti tą nemalonų atsitikimą, – pasakė Bonė Hamilton.

Džekui buvo taip gaila, kad to jau neišgirs Ema! Argi ji nebūtų užsiplieskusi vien nuo minties apie *normalų* seksą?

O gal tai vis dėlto lemtis? Juk Bonė su Džeku kadaise žiūrėjo vienas į kitą, negalėdami nusukti akių. Jis tada buvo ketvirtokas, o ji – dvyliktokė!

Be to, jis juk Džekas Bernsas. Jis miega su visomis! Kaip pasijustų Bónė Hamilton, jeigu jis *nemiegotų* su ja, invalide?

Bet Džekas sudvejojo – ji atrodė tikrai kuoktelėjusi. Bonė, pagaliau paleidusi Džeko galvą, tikriausiai įžvelgė tą dvejonę jo akyse. Ji staiga tarytum neteko pasitikėjimo savimi ir baisiai susidrovėjo.

– Nemanyk, kad aš tave *verčiu* tai daryti, Džekai. Tu mano vargšeli! – sušuko. – Ir taip jau per ilgai buvai prievartaujamas!

Ji vežimėliu atbula pavažiavo tolyn nuo jo; tai matydamas Džekas sunerimo. Jam smilktelėjo mintis, kad jie tarsi atsuka atgal filmo juostą, sugrįžta į praeitį. Tuoj vėl pasirodys ponia Mašado; jis jautė ją, jau šliurinančią artyn už koridoriaus vingio ir netrukus išlįsiančią iš tamsos.

Šitaip susidėjus aplinkybėms, Džekas nusprendė verčiau išeiti su Bone.

Per visą naktį „Four Seasons" viešbutyje Džekas taip ir nepamatė Bonės Hamilton šlubuojant. Gulėdama lovoje ji nešlubavo.

O kai vienąkart išlipo, norėdama užeiti į vonią, – ir kitą kartą, kai ryte rengėsi, – ji paprašė, kad jis nusisuktų.

Džekas pernakt nesumerkė akių. Bijojo, kad, prisiminęs ponią Mašado, ims sapnuoti košmarus. Tamsoje pajutęs, kad jau artinasi pirmasis košmaras, – nors jis ir nemiega, – Džekas Bonės paklausė, ar ji matė neaukštą, bet labai apkūnią moterį, su kuria jis kalbėjosi koridoriuje. Džekas ją, matyt, užstojęs; sėdėdama vežimėlyje, gana žemai, Bonė pamaniusi, kad jis kalbasi su savimi.

– Man pasirodė, kad tu gal *vaidini*, – tarė Bonė.

Tai dar nereiškė, kad ponia Mašado buvo tik šmėkla, arba kad Džekas ją tik įsivaizdavo. Jis rado prie kaklaraiščio prilipusį plauką; pastebėjo jį rengdamasis gulti. (Tas plaukas buvo labiau pražilęs ir šiurkštesnis negu Bonės Hamilton arba paties Džeko plaukai; be to, jokia kita moteris nebuvo padėjusi galvos jam ant krūtinės.) O paskui, nusirengdamas marškinius, Džekas pamatė, kad antra saga jau atsegta. Jis visas nušiurpo.

Triukas su saga, žinoma, buvo greitu laiku, kaip Džekas bijojo, jį apniksiančių košmarų šaltinis – na, gal ne pats triukas, kurio jis daugybę metų, laimė, nė neprisiminė, o visa tai, prie ko tas triukas privesdavo. Visi *kiti* ponios Mašado žaidimai!

Bonė Hamilton buvo labai supratinga, ji irgi nemiegojo. Be abejo, ji tą su Džeku praleistą naktį laikė savotiška *psichoterapija* – ir turbūt neklydo. Bent jau tąnakt Bonė tikrai apgynė Džeką nuo minčių apie triuką su saga.

25

Duktė Alisa grįžta namo

Alisa su Lesle Oustler gerokai sutriko, kai Džekas po pamaldų už Emą išėjo iš Šventos Hildos mokyklos nė neatsisveikinęs. Kelios ir vėtytos, ir mėtytos buvusios auklėtinės – ponios Oustler klasės draugės – buvo pakvietusios Leslę su Alisa į restoraną papietauti. Damos tikėjosi, kad prie jų prisidės ir Džekas, – na, bent jau nepabėgs su moterimi, sėdinčia vežimėlyje. (Kadangi Džekui visada patiko vyresnės moterys, ir jo mama, ir ponia Oustler iš pradžių pamanė, kad jis paspruko su Ratuotąja Džeine!)

Kelios jaudinamo Džeko išvykimo su Bone Hamilton liudininkės – tarp jų ir ta lūpų kandžiotoja Lusinda Fleming – apie tai pasakodamos viską, be abejo, perdėjo. Lusinda, tikriausiai apimta „tylaus įniršio“, matė, kaip Mažius sulankstė Bonės vežimėlį ir įdėjo į limuzino bagažinę. Alisai ir Leslei Oustler garsiai bemąstant, kaip, po galais, ponia Malkom su Džeku atsikratė vargšo *pono* Malkomo, Penė Hamilton ėmė isteriškai šnypšti, nežiūrėdama, kad šalia stovi jos vaikai – tiedvi mielos mergytės.

– Taip ir *žinojau*! – niršo Penė, kone raudamasi gražius savo plaukus. – Džekas Bernsas dulkina mano šlubę seserį – tą *šliurę*!

Panelė Vurc, sugebėjusi ganėtinai pakiliai perteikti netgi *Tesę d'Erbervilių giminės*, dabar ir Penės Hamilton praneštoje naujienoje įžvelgė šį tą gera.

– Ačiū Dievui, bent jau *tai* paaiškėjo! – pasakė Karolina Alisai ir poniai Oustler.

– Džekai Bernsai! – kažkas nugirdo murmant poną Ramzį, kaip visada pritariamai.

Buvusios auklėtinės, visos kaip viena, apstulbusios tylėjo. Tik mergaitės iš bendrabučio, tos septyniolikmetės ir aštuoniolikmetės nenuoramos, šnekėjosi toliau – savotiška greitakalbe, suprantama tik joms pačioms.

Panelė Vurc, vis dar stengdamasi pralinksminti Alisą ir ponią Oustler, tarė:

– Na, būtų buvę labiau tikėtina, bet anaiptol ne taip įdomu, jei Džekas būtų išėjęs *kaip* moteris, o ne *su* moterimi.

Kitą rytą Džekas iš viešbučio išsiregistravo gana anksti, – bet ne taip anksti kaip Bonė Hamilton, kuriai septintą reikėjo su kažkuo susitikti Rouzdeile. Registratūroje Džekas sužinojo, jog Džekui Bernsui kažkas skambino gal penkiasdešimt kartų; beveik taip pat dažnai, ir vis pikčiau, buvo reikalaujama sujungti su Biliu Reinbou, bet niekas nesusiprotėjo ieškoti Džimio Stronačo. Taigi jiedviem su Bone niekas netrukdė.

Džekas taksi nuvažiavo į Forest Hilą. Jis manė, kad mama dar miegos, o ponia Oustler bus jau seniai atsikėlusi. Leslė, be abejo, bus išvirusi kavos. Dėl kavos jis neklydo.

Ponia Oustler jam pasakė, kad mama išėjo dar prieš septintą, – tai buvo išties negirdėtas dalykas: kad Alisa tokiu laiku nebemiegotų, negana to, jau būtų apsirengusi ir kur nors eitų. (Juk niekas nenori tatuiruotis iš pat ryto.)

Šįkart Leslė atrodė kaip ką tik atsikėlusi. Ji vilkėjo senais trumparankoviais Emos marškinėliais, tarsi kokia apsmukusia suknele; tikriausiai su tais marškinėliais ir miegojo. Jie jai buvo beveik iki kelių, rankovės – žemiau alkūnių. Džekas paskui Leslę nuėjo į virtuvę, kur kvepėjo ką tik išvirta kava. Kriauklėje nebu-

vo jokių indų ir nė vieno trupinėlio ant virtuvės stalo; neatrodė, kad Alisa būtų pusryčiavusi.

Ponia Oustler atsisėdo prie švarutėlio stalo ir, šiek tiek drebančiomis rankomis laikydama puodelį, ėmė gerti kavą. Džekas irgi įsipylė kavos ir prisėdo šalia Leslės.

– Buvau susilažinusi su tavo mama, Džekai. Sakiau, kad tave patvarkys mergiūkštės iš bendrabučio. Alisa manė, kad išsivesi tą įkyrėlę su didžiuliu šunimi. Niekas nė nepagalvojo apie invalidę.

– Kur mama išėjo, Lesle?

– Darytis dar vieno magnetinio rezonanso tyrimo, – atsakė ponia Oustler. – *Magneto*, kaip sakoma.

– Kam jai reikia to tyrimo?

– Nagi, Džekai. Kada paskutinį kartą su ja kalbėjaisi? Man atrodo, kad judu taip ir nepasišnekėjot.

– Aš mėginau, – tarė Džekas. – Ji man nieko nesako.

– Turbūt ne taip klausei, Džekai.

Ant virtuvės stalo buvo baltas vokas – stovėjo stačias, įkištas tarp druskos ir pipirų indelių, iš pažiūros niekuo neypatingas, tarsi koks kvietimas į vestuves. Jei Alisa tą voką būtų palikusi Džekui, ant jo būtų didelėmis raidėmis užrašiusi jo vardą – būtų nupiešusi didžiulę motiniška meile trykštančią širdį, ar kokią kitą pernelyg efektingą begalinio švelnumo iliustraciją. Tačiau tas vokas buvo be jokio užrašo ir neužklijuotas.

– Ar mama serga, Lesle?

– Vokas? *Koks* vokas? Nematau jokio voko, – tarė ponia Oustler, kaip tik į jį ir žiūrėdama.

– Kas jame? – paklausė Džekas.

– Tu neturėtum to matyti, Džekai. *Aš* tau tikrai nerodyčiau.

Džekas praskleidė voką, nes kaip tik tai Leslė, be abejo, ir patarė jam padaryti, ir išdėjo ant švaraus virtuvės stalo keturias nuotraukas – tarytum pagal visai kitokias taisykles dėliojamo šiurpaus pasianso kortas.

Tose nuotraukose, kurios nedaug kuo skyrėsi viena nuo kitos, buvo matyti jaunos moters torsas, nuo dailios bambos iki pečių. Ji buvo nuoga; krūtys visiškai susiformavusios, dar nė kiek nenukabusios. Iš krūtų bei lygios odos Džekas ir supra-

to, kad ta moteris jauna, bet labiausiai jo dėmesį patraukė jos tatuiruotė. Tikrai gera, „senosios mokyklos", kaip būtų sakiusi jo motina. Tai buvo tradicinė jūreiviška širdis – plyšusi perpus vertikaliai, ištatuiruota įprastiniais mėlynais dažais. Tik kontūrai, be jokio spalvinimo. Viršutiniame išoriniame kairės krūties kvadrante – ant pačios krūties bei kairės krūtinės ląstos pusės. Ta plyšusi širdis, ištatuiruota kaip tik ten, kur, kaip sakydavo Alisa, lengviausia paslėpti sužeistą širdį, buvo aprišta užrašu *Kol tave rasiu*, tarsi tvarsčiu. Žodžiai parašyti kursyvu ant siauros plevenančios juostos.

Tatuiruotė buvo tokia gera, kad galėjai pamanyti, jog tai Dukters Alisos darbas, bet Džekas matė, kad rašysena ne jos. Beje, paprastai ten, kur buvo žodžiai *Kol tave rasiu*, rašomas pasprukusio, neištikimo arba kitaip širdį sužeidusio mylimojo, ar mylimosios, vardas.

Džekas beveik neabejojo žiūrįs į Tatu Olės, arba Doko Foresto, arba Tatu Peterio, – o gal Jūreivio Džerio, prieš daug metų, Halifakse, – darytą tatuiruotę. Nuotraukos atrodė ganėtinai senos. Tačiau iš tikrųjų Džekui reikėjo galvoti apie tą jauną moterį, ne apie jos tatuiruotę.

– Ne į tą krūtį žiūri, Džekai, – tarė Leslė Oustler. – Nežinau, kodėl Alisa šitiek metų slėpė nuo tavęs tą tatuiruotę. Ne tatuiruotė ją pražudys.

Tai išgirdęs Džekas pagaliau suprato, kad žiūri į mamos krūtų nuotraukas, – turbūt darytas prieš dvidešimt ar daugiau metų. Priešingai, negu visi manė, o ką jau kalbėti apie jos melavimą Džekui, Alisa vis dėlto buvo tatuiruota – tikriausiai tada, kai Viljamas sudaužė jai širdį, arba netrukus po to; Džekas tada, be abejo, buvo mažas, gal dar net negimęs.

Alisos pastangas nuslėpti nuo jo savo tatuiruotę Džekas visada laikė drovumu, nors tai atrodė tikra nesąmonė, nes šiaip mama jam darė visai kitokį įspūdį. Vadinasi, ji taip elgėsi ne iš drovumo – nenorėdavo maudytis kartu su Džeku vonioje, niekada prie jo neapsinuogindavo. (Tai, žinoma, nebuvo susiję ir su jokiu cezario pjūvio randu.) Alisa nenorėjo Džekui rodyti savo tatuiruotės – ne tik todėl, kad vis dėlto *buvo* tatuiruota, nors tvirtino esanti ne tokia kaip kiti tatuiruotojai. Ji labiausiai bijo-

jo, kad Džekas pamatys, *kokia* ta jos tatuiruotė. Nes žodis „tave" tame užraše *Kol tave rasiu* turbūt buvo kreipimasis į dingusį jo tėvą – tai jį, *Viljamą*, ji taip slėpė, nuo pat pradžių! Matydamas, jog mama *dėl jo* pasiženklino visam gyvenimui, Džekas būtų supratęs, kad ji tik apsimetė abejinga, – kai liovėsi ieškojusi Viljamo ir nieko Džekui apie jį nebepasakojo.

Dviejų colių ilgumo randas viršutiniame išoriniame dešinės, netatuiruotos, Alisos krūties kvadrante buvo plonytis, be jokių matomų siūlių žymių.

– Krūties auglio operacija daryta, kai jai buvo trisdešimt vieneri, – pasakė Džekui ponia Oustler. – Tau tada buvo dvylika – mokeisi septintoje klasėje, jei neklystu.

– Taip, Redinge, – garsiai prisiminė Džekas. – Tada mama žadėjo mane aplankyti, bet taip ir neatvažiavo.

– Ji buvo švitinama, Džekai. Be to, dar chemoterapija – kas keturias savaites, šeši kursai. Nuo tos chemijos ją kiekvieną mėnesį kelias dienas pykindavo – na, supranti, ji *vemdavo* – ir, žinoma, nuslinko plaukai. Ji nenorėjo rodytis tau plika, arba su peruku. Nuotraukose nematyti rando dešinėje pažastyje; sunku įžiūrėti ir iš arti. Limfmazgio pašalinimas – įprasta procedūra, – paaiškino Leslė.

– Ar ji tai sužinojo pasidariusi mamogramą, ar pati užčiuopė gumbą? – paklausė Džekas.

– *Aš* jį užčiuopiau, – tarė ponia Oustler. – Tokį gana standų mazgelį, galima sakyti, kietą.

– O dabar vėžys sugrįžo, Lesle?

– Jis labai dažnai pasireiškia ir kitoje krūtyje, – pasakė ponia Oustler, – tačiau jai sugrįžo kitur, ne į krūtį. Galėjo išplisti į plaučius, arba į kepenis, bet nukeliavo į smegenis. Ne pati blogiausia vieta, kur galėjo pasirodyti... Baisiausias būtų *kaulų*.

– Kaip gydomas smegenų vėžys? – paklausė Džekas.

– Iš tikrųjų tai ne smegenų vėžys, Džekai. Krūties vėžys metastazavo į smegenis – ten krūties vėžio ląstelės. Kai krūties vėžys nukeliauja kitur, turbūt jau beveik nieko nebegalima padaryti.

– Vadinasi, mamos smegenyse atsirado auglys?

– „Papildomą tūrį sudarantis pakitimas", jie berods šitaip sako, bet, mudviejų supratimu, taip, tai auglys, – gūžtelėjo pe-

čiais Leslė. – Chirurginė intervencija, pasak jų, šiuo atveju beprasmė. Net chemoterapija būtų tik paliatyvus gydymas, slopinantis simptomus. To gal netgi negalima vadinti gydymu. Tiesą sakant, gydymo išvis *nėr*, – pridūrė. Tas keistai nuskambėjęs „nėr“ (kaip ir jos vis dažniau vartojami „reik“ ir „duokš“) buvo galbūt nesąmoningas gedinčios motinos mėginimas atkurti ne itin taisyklingą, bet skaitytojams labai patinkančią mirusios dukters kalbėseną.

Ponia Oustler paėmė nuotraukas ir įdėjo į vieną virtuvės stalčių. Tame stalčiuje buvo laikomos įvairių prietaisų naudojimo instrukcijos, bet prigrūsta ir kitokio šlamšto; ten Ema su Džeku, kai buvo vaikai, ieškodavo ir lipniosios juostelės, ir smeigtukų, sąvaržėlių, gumelių.

Nufotografuoti krūtis buvęs pačios Alisos sumanymas; ji Leslės prašiusi parodyti tas nuotraukas Džekui, bet tik po jos mirties.

– Kaip pasireiškia jos liga, Lesle?

– Ji geria vaistus, kad nebūtų priepuolių, bet kelis dar gali patirti. Šiaip ar taip, vieną jau patyrė – pati mačiau. Užčiuopiau gumbą, mačiau priepuolį. Beveik nieko nepraleidžiu, – pasakė ponia Oustler.

– Tai būna traukuliai, kažkoks smūgis? – paklausė Džekas.

– Tikriausiai, – vėl gūžtelėjo pečiais Leslė. – Be to, pastebėjau, kad kažkaip neaiškiai kinta jos nuotaika, netgi charakteris.

– Lesle, mamos *nuotaika* kinta nuolat, o charakteris visada buvo *neaiškus*!

– Ji dabar tarsi kitas žmogus, Džekai. Pats pamatysi. Ypač jei tau pavyks ją prakalbinti.

Džekas pasikvietė taksi, nusprendė važiuoti į Karalienės gatvę. Pamanė, kad bus geriau, jei palauks mamos *Dukters Alisos* salone. Ponia Oustler apkabino Džeką – suspaudė glėbyje, prigaudusi galvą jam prie krūtinės.

– Ji jau greit užges, Džekai. Gydytojai sako, kad smarkiai neskaudės, bet jai nedaug teliko.

Džekas stovėjo virtuvėje, apglėbęs Leslę, ir glostė jai nugarą. Ji jam nesimeilino, tik norėjo, kad jis ją apkabintų.

– Turėtum pasišnekėti su Morina Jap, Džekai. Ji tau skambino visą naktį, iš „Four Seasons“.

– Nemanau, kad Morina nori su manimi *pasišnekėti*, – tarė Džekas poniai Oustler.

– Sakiau, kad *tu* turėtum pasišnekėti su ja, Džekai. Morina Jap – gydytoja. Sušikta onkologė.

– O.

„Four Seasons“ vestibiulyje registratoriai labai nustebo pamatę, kad Džekas Bernsas vėl įsiregistruoja. Jis ketino porą dienų praleisti Niujorke, prieš skrisdamas atgal į Los Andželą, tačiau dabar, registruodamasis, – vėl Džimio Stronačo vardu, – Džekas pasakė dar nežinąs, kiek laiko būsiąs Toronte, pranešiąs vėliau. Be to, jis lyg tarp kitko paklausė, ar neišsiregistravo Morina Jap. (Tiesą sakant, daktarė Jap buvo ką tik skambinusi kambarių tarnybai ir užsisakiusi pusryčius.)

Džekas gavo tą patį kambarį. Kadangi buvo pamiršęs nuo durų rankenos nukabinti kortelę su prašymu netrukdyti, o kambarinėms niekas nepranešė, kad šis gyventojas išsiregistravo, jį bemaž apėmė jausmas, kad gal apskritai nebuvo išvykęs iš viešbučio, – nevažiavo į Forest Hilą ir atgal, – tik kad dabar jis jau žinojo, jog miršta jo motina.

Jam dingtelėjo, kad reikėtų paskambinti Morinai. „Čia kambarių tarnyba, daktare Jap, – prisistatytų. – Gal pusryčiams norėtumėte Džeko Bernso?“

Džekas įsivaizdavo Moriną atsakant: „Taip. Ačiū“, bet dabar nebuvo nusiteikęs juokauti. Juk Morina nejuokavo, kai sakė, jog apsistojo „Four Seasons“ viešbutyje, mergautine pavarde.

Greitai nusiprausęs po dušu, Džekas apsirengė viešbučio chalatu ir įsispyrė į tas idiotiškas baltas šlepetes; galėjai pamanyti, kad eina į baseiną arba iš jo grįžta. Jis žinojo Morinos Jap kambario numerį; registratūroje dirbantys garbintojai jam pasakė, nors neturėjo sakyti. Šiaip ar taip, jis juk Džekas Bernsas; net jei, paskambinęs į registratūrą, paprašytų picos su raudonaisiais ankštiniais pipirais pagardinta dešra ir dviejų kekšių, po kokių keturiasdešimt penkių minučių jam visa tai būtų pristatyta.

Vaidindamas filmuose, Džekas buvo išmokęs įspūdingai pasirodyti be žodžių, taigi pažvelgusi pro kambario duryse įtaisy-

tą akutę, Morina Jap staiga iš arti pamatė savo mėgstamiausią aktorių. Vos prieš kelias akimirkas jai buvo atnešti pusryčiai, – o dabar už durų stovi Džekas Bernsas, apsirengęs tik maudymosi chalatu!

– Užtrukau dėl Pamo Huverio, – įsileisdama Džeką vėl suvapėjo Morina. Ir ji vilkėjo viešbučio chalatu – tik buvo be tų kvailų baltų šlepečių. (Džekas savąsias nusikratė nuo kojų prie durų.)

– Ir *ko* gi tu atvykai iš Vankuverio? – paklausė jis, atrišdamas jos chalato diržą.

– Norėjau su tavim pasimėgauti pernelyg intensyviu seksu, – atsakė Morina Jap, atlapodama jo chalatą. Na ir kas, kad tai nuskambėjo kaip: „Turėjau su tavim pasimėtyti šįryt neskaniu keksu“; Džekas žinojo, ką ji turi omenyje.

Morina buvo smulkutė: jos dubuo – ne didesnis negu trylikametės mergaitės. Krūtų oda permatoma kaip vaiko – tarytum įgavusi melsvą atspalvį nuo kraujagyslių, nors ir nematomų. O jos šlaunį Džekas lengvai apėmė abiejų rankų pirštais.

– Mano šlaunikaulis plonesnis negu tavo žastikaulis, – tarė Morina; sunku apsakyti, kaip nuskambėjo *šitie* jos žodžiai, bet Džekas kažkaip suprato, ką ji sako.

Morinos vyras su sūnumi paskambino jai į viešbučio kambarį, kai buvo be penkiolikos dešimt, o Vankuveryje – be penkiolikos septynios; ten tėvas žadino berniuką rengtis į mokyklą. Morina vieną Džeko ausį uždengė delnu – spausdama jo galvą, ir kitą ausį, prie plokščio savo pilvuko. Bet Džekas vis tiek girdėjo, kaip meiliai ji šneka su vyru, kuris irgi buvo gydytojas, ir su sūneliu, – nors kai kurių žodžių, žinoma, nesuprato. Morinos veidas paplūdo ašaromis; Džekas jautė, kaip įsitempė jos pilvo apačios raumenys.

Saviškiams Morina pasakė, kad ją taip liūdnai nuteikė pamaldos už Emą, – ji apsiverkianti vos apie tai pagalvojusi. Džekas vėl išgirdo Pamo Huverio vardą – Morina tarytum užsiminė, kad Pamas vėl labai keistas. Tik po kurio laiko, kai Morina Jap padėjo ragelį, Džekas suvokė, kad ji pasakė parskrisianti „į Vankuverį vėlesniu reisu“.

Po to pokalbio telefonu Džekas Morinai priminė, kad jie, įsitaisę „Four Seasons“ viešbučio lovoje, iš tiesų yra visai netoli

Karališkojo Ontarijo muziejaus šikšnosparnių olų paviljono; tai išgirdusi Morina jam parodė, kaip moka pamėgdžioti vaisėdį šikšnosparnį ir vampyrą. Paskui jie, savaime suprantama, suvaidino Emos sakmę apie suspaustą vaiką – visas tris jos pabaigas.

– Su tavim man niekad nebus gana pernelyg intensyvaus sekso, – pasakė Japė Plepė – vėliau, kai Džekas šiaip ne taip šlapinosi jos vonios kambaryje. Jam, be abejo, pasigirdo: „Su tavim nebūsiu nuoga, jeigu kas vėpso", ar kažkas panašaus.

– Mano mamai vėžys, – šūktelėjo Džekas iš vonios. (Nelabai garsiai; durys buvo atviros.) – Ji miršta.

– Grįžk į lovą, – jau suprantamai tarė Morina. Kai tik jie perėjo prie medicininių dalykų, Džekui nebebuvo sunku pagauti, ką ji sako. *Daktarė* Jap kalbėjo labai aiškiai.

Džekas norėjo žinoti, kas atsitiks jo motinos smegenims. Morinai tas jo klausimas turbūt pasirodė vaikiškas, nes ji Džeką tvirtai apkabino, priglaudė jo galvą sau prie krūtų ir kalbėjo su juo kaip su vaiku.

– Jai visa tai ištverti tikriausiai nebus taip sunku kaip tau, Džekai, – ėmė aiškinti Morina. – Nelygu kurioje smegenų vietoje yra tas auglys. Atsiųsk man magnetinio rezonanso nuotraukas.

– Gerai, – tarė Džekas. Jis tik dabar pastebėjo, kad verkia.

– Jei žieviniame regos centre, ji apaks. Jei kalbos... na, pats supranti. Jei vėžys pragrauš kokią kraujagyslę, ims kraujuoti ir mirs net nesuvokusi ir nepajutusi, kas atsitiko. Arba, kai smegenys sutins, ji tiesiog pamažu užges.

– Panirs į komą? – paklausė Džekas.

– Galbūt, Džekai. Gal ji ramiai numirs, ištikta komos. Gal paprasčiausiai nustos kvėpavusi. Bet prieš mirtį gali manytis esanti kažkas kitas. Ją gali apnikti haliucinacijos – na, gal ji užuos keistus, nesamus kvapus. Iš tikrųjų tai visaip gali būti. Ji mirs gana greitai ir neskausmingai, tačiau mirdama galbūt nebežinos, kas ji tokia. Baisiausia, Džekai, yra tai, kad ir tu, ko gero, nebežinosi, kas ji tokia.

Baisiausia Džekui, kaip jis pasakė Morinai, buvo tai, kad jis *niekada* nežinojo, kas per žmogus yra jo motina. Klausydamasis jos priešmirtinės būklės nupasakojimo, Džekas suvokė, kad jam visa tai ne naujiena.

– Ar nesupyksi, jeigu tau paskambinsiu, *daktare* Jap? – atsisveikindamas paklausė Džekas Morinos.

– Nepyksiu, jei skambinsi nuolat, – atsakė ji.

Jis, be abejo, jai dažnai neskambinės; Morina tai žinojo. Kai nusiuntė jai mamos magnetinio rezonanso nuotraukas, Džekas jau daugmaž numanė, kur yra tas auglys – vadinamasis papildomą tūrį sudarantis pakitimas. Numanė ir pati Alisa. Paaiškindama, kas matyti iš nuotraukų, daktarė Jap tik patvirtino prognozę. Auglys buvo limbinėje sistemoje – smegenyse esančiame emocinių reakcijų centre.

– Na, velniai griebtų, tiesiog *nuostabu*! – pasakė Leslė Oustler. – Alisa tikriausiai manys, kad visa tai labai *juokinga*, arba ji čia verks, čia juoksis – bus toks emocijų *jo jo*. Čia pasakos riebius anekdotus, čia pasiners į neapsakomą sielvartą!

Žinoma, Džeko manymu, jo mama *visada* buvo tokia; tai, kad piktybinis auglys jos smegenyse užvaldė ne kurį nors kitą, o emocijų centrą, jam atrodė savaime suprantama, netgi normalu.

– Kadangi viskas taip progresuoja, Džekai, – tąkart viešbutyje įspėjo jį Morina Jap, – aš neabejoju, kad tavo mama jau apsiprato su mintimi, jog tuoj mirs. Tu tik įsivaizduok, kiek daug ji apie tai galvojo. Kažkada begalvodama netgi nusprendė nieko tau nesakyti. Mano supratimu, tai reiškia, kad ji jau gerai viską apmąstė – ir jai pakanka dvasios ramybės, kad išlaikytų paslaptį. Neapsipranta tik ponia Oustler. Ir *tu* – tu nespėsi su tuo apsiprasti iki jos mirties. Tai įvyks labai greitai, Džekai.

– Bet jai tik penkiasdešimt vieneri! – sušuko jis, įsikniaubęs į standžias kaip trylikametės Morinos krūtis, į vaikišką jos kūnelį.

– Vėžiui patinki, kai esi jaunas, Džekai, – pasakė Morina. – Senatvėje net vėžys sulėtėja.

Niekas negalėjo sulėtinti Alisos vėžio; buvo aišku, kad jis nusineš ją paskubomis, kaip ir dera ligai, prasidėjusiai prieš dvidešimt metų. Truputį vėliau, tą patį rytą, – atsisveikinęs su daktare Jap, – Džekas nuvažiavo į Karalienės gatvę, dar kartą įžengė į Dukters Alisos tatuiruočių pasaulį ir šiek tiek pasišnekėjo su mama. (Tiksliau sakant, ji šiek tiek *pavedžiojo jį už nosies*.)

– Arbatą vis dar geri su medum, mielasis? – paklausė Alisa, kai jis įėjo į saloną. – Ką tik išviriau.

– Be medaus, mama. Turime pasišnekėti.

– Vaje, kokie mes šįryt rimti! – pasakė mama. – Tikriausiai Leslė išplepėjo paslaptį, kaip visada dramatiškai. Galima pamanyti, kad miršta *ji*... Leslė dėl to taip pyksta!

Džekas nieko nesakė; tiesiog leido mamai kalbėti; žinojo, kad ji bet kurią akimirką gali nutilti.

– Žinoma, Leslė turi teisę pykti, – šnekėjo Alisa. – Šiaip ar taip, aš ją palieku, nors žadėjau niekada nepalikti. Ji mane išleisdavo į tuos tatuiruotojų suvažiavimus, kur neretai ir pakvailiodavom. Bet aš visada sugrįždavau pas ją.

– Kaip suprantu, palieki ir mane, – tarė Džekas. – Kada ketinai man pasakyti?

– Vienintelis žmogus, kurį troškau matyti besikankinantį dėl manęs, buvo tavo tėvas, Džekai, bet jis nesikankino. Jis manęs nenorėjo, nors ir žinojo, kad, jei mane atstums, aš jam niekada neleisiu būti su tavimi.

Gal todėl, kad buvo ką tik šnekėjęsis su Morina Jap, Džekas iš pradžių pamanė, kad turbūt kažką ne taip išgirdo, tačiau matydamas, jog mama staiga visą dėmesį sutelkė į jam pilamos arbatos puodelį, jis suprato, kad ji, ko gero, leptelėjo tai, ko nenorėjo sakyti.

– Jis *norėjo* būti su manimi? – paklausė jos Džekas.

– Mirštu *aš*, mielasis. Ar nemanai, kad turėtum klausinėti apie *mane*?

Džekas žiūrėjo, kaip mama deda jam į arbatą kupiną šaukštelį medaus; jos rankos, kaip ir ponios Oustler rankos ant virtuvės stalo, šiek tiek drebėjo, kai ji šaukšteliu maišė medų arbatos puodelyje.

Džekas jautė, kad išgirdo gerai. Ji iš tikrųjų pasakė, kad Viljamas jos nenorėjo, nors ir žinojo, kad, jeigu ją atstums, *ji jam niekada neleis būti su Džeku*. Kai mama padavė jam puodelį, – nutaisiusi tokį veidą, tarsi *vis tiek* ne kas kitas, o ji būtų labiausiai nuskriausta, – Džekas pagalvojo, kad šį kartą tai jam jau tikrai niekas nesukliudys, neprivers atsitraukti.

– Jei tėtis norėjo būti su manimi, – primygtinai paklausė Džekas, – tai kodėl jis nuo mūsų vis pasprukdavo? Na, visur, kur tik nukeliaudavom. Iš vieno miesto į kitą. Kodėl visada jau būdavo pabėgęs, kai atvykdavom?

– Vėžys įsitaisė mano smegenyse – turbūt žinai, – atsakė mama. – Nenustebčiau, jei paaiškėtų, kad dėl to susilpnėjo mano atmintis, mielasis.

– Pradėkime nuo Halifakso, – toliau klausinėjo Džekas. – Ar iš Halifakso jis pabėgo anksčiau, negu tu atplaukei? Jeigu jis dar buvo ten, tai tikriausiai norėjo pamatyti, kaip aš gimstu.

– Taip, jis dar buvo ten, kai aš atplaukiau, – pasakė Alisa, nusigręžusi nuo Džeko. – Aš jam *neleidau* žiūrėti, kaip tu gimsti.

– Tai gal iš tikrųjų jis nuo tavęs nebėgo? – tarė Džekas

– Ar Leslė tau pasakojo, kaip kinta mano nuotaika? – paklausė mama. – Kartais nežinia kodėl, ir labai netikėtai.

– Manau, tu melavai, kai sakei, kad man gimstant prireikė cezario pjūvio, – pasakė Džekas. – Ir visai ne dėl rando niekada neleidai man žiūrėti į tave nuogą. Buvo kažkas kita, ką norėjai nuo manęs nuslėpti. Ar ne?

– Leslė tau parodė nuotraukas – ta *kalė*! – supyko Alisa. – Turėjai jas pamatyti tik po mano mirties!

– Kam išvis reikėjo man rodyti? – paklausė Džekas.

– Kadaise buvau graži! – sušuko mama. (Ji turėjo omenyje savo krūtis, kai buvo jaunesnė, o Džekas kalbėjo apie tatuiruotę.)

– Aš vis galvoju – na, ta tavo tatuiruotė... – tarė Džekas. – Galiu lažintis, jog tai Tatu Olės darbas, iš Kopenhagos. Turėjai ją beveik nuo pat pradžių.

– Na, *žinoma*, kad Tatu Olės, Džekai. Olei patiko tik kontūrai, ir aš neketinau pati spalvintis.

– Ir turbūt nenorėjai, kad spalvintų Mergišius.

– Nenorėjau, kad Larsas mane *liestų*, Džekai, – kad ir spalvindamas. Nenorėjau Mergišiui Madsenui rodyti savo *krūtų*!

– Mes per daug skubam, mama. Pirmiau pakalbėkim apie Torontą, paskui apie Kopenhagą. Kai persikėlėm į Torontą, ar mano tėtis jau buvo išvykęs?

– Jis pridarė bėdos kažkokiai Šventos Hildos mokyklos mokinei – ir čia suvedžiojo merginą, Džekai; be to, kiek žinau, buvo užmezgęs romaną su viena ar netgi keliomis mokytojomis!

– Aš jau girdėjau apie merginas, mama.

– Ir Halifakse jis turėjo kelias moteris! – išrėžė Alisa.

– Mama, tu man jau pasakojai. Žinau, kad tėtis tave paliko. Bet nežinojau, kad jis norėjo matyti mane.

– Aš juk negalėjau jam uždrausti tave *matyti*! – tarė Alisa. – Kai būdavai viešose vietose, ką galėjau padaryti, kad jis į tave nežiūrėtų? Bet jis nenorėjo manęs, tai kodėl turėjau jam leisti būti su tavimi?

– Gal kad aš turėčiau tėvą?

– Kas dabar pasakys, koks jis būtų buvęs tėvas, Džekai? Kai bendrauji su tokiu žmogumi, niekada negali žinoti.

– Ar jis matė mane Toronte, mama? Ar bent kartą žvilgtelėjo, kai buvau kūdikis – kai dar nebuvai jo išvijusi?

– Kaip tu drįsti! – pasipiktino mama. – Aš jo neišvijau! Jis žiūrėdavo į tave, kai tik galėdavo tai ištverti! Leisdavau jam žvilgtelėti – bent jau iš tolo – kiekvieną kartą, kai tik paprašydavo!

– Jis *prašydavo*? Ką turi galvoje, sakydama „iš tolo“, mama?

– Na, niekada nepalikdavau tavęs su juo *vieno*, – paaiškino Alisa. – Jam buvo draudžiama tave *kalbinti*.

Džekas galvojo, kas dar buvo iš jo atimta. Be to, ką jau žino. Ar jis buvo *parodomasis* vaikas, savotiškas jaukas Viljamui, kad šis sutiktų su Alisos iškeltomis sąlygomis – kad gyventų su ja?

– Sakyk man aiškiai, – toliau kamantinėjo Džekas motiną. – Tu leisdavai jam į mane pažiūrėti, bet jeigu jis norėjo bendrauti su manimi artimiau, turėjo tave vesti?

– Jis mane *vedė*, Džekai, bet tik su sąlyga, kad *tuoj pat* išsiskirsime!

– Maniau, ponia Vikstid sugalvojo, jog man reikia duoti jo pavardę, kad neatrodyčiau toks neteisėtas, – tarė Džekas. – Nežinojau, kad buvai už jo *ištekėjusi*!

– Ponia Vikstid sugalvojo, kad mes turime susituokti ir netrukus išsiskirti, nes tik taip tu gali *teisėtai* gauti jo pavardę, – pasakė Džekui mama, tarsi tai būtų buvusi visiškai nereikšminga smulkmena.

– Vadinasi, jis buvo netoliese, Toronte, gana ilgai, kai gyvenom čia.

– Tiktai kol susituokėm ir išsiskyrėm. Tu buvai dar kūdikis. Žinojau, kad jo *neprisiminsi*, – tarė Alisa. (Buvo aišku, jog ji *nenorėjo*, kad Džekas prisimintų Viljamą.)

– Bet ponia Vikstid tikrai buvo mano *geradarė*? – paklausė Džekas. – Na, mes iš tikrųjų buvom jos „nemokamai gyvenantys nuomininkai“, ar ne?

– Ponia Vikstid buvo tikras dosnumo pavyzdys! – lyg pyktelėjo mama, tarytum jis būtų suabejojęs ponios Vikstid dorybėmis bei gerais ketinimais, dėl kurių jam išties niekada nebuvo kilę jokių abejonių.

– Kas už viską mokėjo, mama?

– Dažniausiai ponia Vikstid, – lediniu balsu atsakė Alisa. – Kartais padėdavo ir tavo tėvas.

– Jis atsiųsdavo pinigų?

– Tai buvo *mažiausia*, ką jis galėjo padaryti! – sušuko mama. – Niekada Viljamo neprašiau nė penso – jis tiesiog atsiųsdavo, kiek galėdavo.

Džekui dingtelėjo, kad pinigai juk turėdavo būti iš kažkur išsiųsti; taigi mama žinodavo, kur yra Viljamas, jai nebuvo sunku sekti kiekvieną jo žingsnį.

– Ką gi, priėjome prie Kopenhagos, – tarė Džekas. – Iš tikrųjų mes jo neieškojome, ar ne? Tu jau žinojai, kad jis ten.

– Tu negeri arbatos, mielasis. Neskani?

– Nusivežei mane į Kopenhagą, kad *parodytum* jam? – paklausė Džekas.

– Kai kuriems žmonėms – ypač *vyrams* – atrodo, kad visi maži vaikai iš pažiūros labai panašūs, o kūdikiai tai visiškai vienodi. Tačiau tu ketverių metų buvai iš tiesų nepaprastas – labai *gražus* berniukas, Džekai.

Jam tik dabar viskas pradėjo aiškėti: mama jį vežiojo kaip *masalą*!

– Kiek kartų tėtis mane matė? Na, Kopenhagoje, – pasidomėjo Džekas. (*Iš tikrųjų* Džekas norėjo paklausti, jei būtų kalbėjęs įprastais kino pasaulio terminais, kiek kartų mama Viljamui siūlė *sudaryti sandėrį*.)

– Džeki... – buvo besakanti Alisa, bet staiga nutilo, tarsi pati pajutusi, kad kalba tokiu pat balsu, kokiu drausmindavo sūnų, kai jis buvo mažas. Kai vėl prašneko, jos balsas jau buvo kitoks: netvirtas, lyg maldaujamas – kaip moters, kurios smegenyse emocijų centrą užvaldė krūties vėžio ląstelės. – Kiekvienas tėvas būtų didžiavęsis tokiu nuostabiai gražiu berniuku, koks buvai tu, Džekai. Koks tėvas nebūtų norėjęs pamatyti, kokiu dailiu vaikinu tu tapsi?

– Bet tu jam neleidai, – priminė mamai Džekas.

– Aš jam siūliau *pasirinkti*! – paprieštaravo ji. – Mudu, tu ir aš, buvom *neatskiriami*, Džeki. Negi neprisimeni? Tarsi *komplektas*! Tavo tėvas galėjo imti mus, arba nieko. Jis nusprendė verčiau neimti nieko.

– Tačiau kiek kartų tu vertei jį rinktis? – paklausė Džekas. – Mes keliavom paskui jį į Švediją, į Norvegiją, Suomiją ir į Olandiją. Mama, tu galiausiai pasidavei tik todėl, kad *Australija* buvo taip sušiktai toli!

Jis turėjo kalbėti mandagiau, ypač dabar, su mirštančia moterimi, – nors jo motina ir seniau piktindavosi, kai jis sakydavo „sušiktai".

– Manaisi viską perpratęs! – atkirto Alisa. – Nieko tu nežinai, Džekai. Mes *nepersekiojom* tavo tėvo. Aš priverčiau jį sekti paskui *mus*! Ne aš, o jis galiausiai *pasidavė*, – tarė ji – tyliai, bet piktai, kaip moteris, kuri vis dar jaučiasi užgauta labiau, negu gali prisiversti pasakyti.

Džekas suprato, kad tikrai nežino nieko ir kad mama atsakys tik į tiesmukus klausimus, – taigi jis turės spėlioti, *kokius* tiesmukus klausimus jai reikėtų pateikti. Beviltiška užduotis.

– Turėtum pasišnekėti su Lesle, – patarė jam mama. – Leslei patinka šnekėtis. Pasakyk jai, kad man vis tiek, ką ji tau papasakos, Džekai.

– Mama, Leslės ten nebuvo.

Jis turėjo omeny, kad Leslės nebuvo Europoje. Bet mama nebekreipė į jį dėmesio; ji spaudė naujo kompaktinių diskų grotuvo mygtukus, ketindama nustelbti jo balsą įprasta muzika.

– Noriu nusiųsti tavo magnetinio rezonanso nuotraukas Morinai Jap, – tarė Džekas. – Ji onkologė.

– Pasakyk Leslei. Ji viską sutvarkys, Džekai. – Alisa vėl atrodė beužsisklendžianti – nors, tiesą sakant, ir iš pradžių atsivėrė tik tiek, kiek buvo priversta atsiverti.

Džekas paskutinį kartą pamėgino ją prakalbinti.

– Ko gero, man reikėtų pakeliauti, – pasakė. – Pradėsiu nuo Kopenhagos, kaip mudu pradėjom anąkart.

– Gal pasiimk ir Leslę, Džekai? Ji man čia jau įkyrėjo iki gyvo kaulo.

– Manau, keliausiu vienas, – tarė Džekas.

Mama susierzinusi vis pikčiau spaudė grotuvo mygtukus.

– Kur distancinio valdymo pultelis? – paklausė Džekas. – Naudokis pulteliu, mama.

Alisa surado pultelį ir nukreipė į Džeką, – paskui į grotuvą, – kaip kokį ginklą.

– Būk geras, *Džeki*, – paprašė ji. – Jei ketini jo ieškoti, ieškok, kai manęs nebebus.

Kompaktinių diskų grotuvas buvo naujas, o Bobas Dilanas tas pats, – tik dabar užrėkė daug garsiau, negu jie tikėjosi.

Štai nusidėjęs laidotuvininkas atsidūsi,
Ir liūdnas rylininkas verkia,
Sidabro saksofonai sako, kad man tavęs nereikia.

– Dieve mano, pritildyk! – sušuko Džekas, bet mama paspaudė ne tą – ne garsumo reguliavimo – mygtuką. Daina suskambo iš naujo, nuo pradžios.

– Keliauk, susirask jį, kai manęs nebebus, – tarė Alisa, vėl nukreipdama pultelį į Džeką – ne į savo nelemtą grotuvą.

– Aš tik noriu žinoti, kas ten iš tikrųjų *atsitiko*! Klausinėjau tave apie *praeitį*, mama. Jo nepažįstu, todėl nežinau, ar *noriu* jį susirasti!

– Na, jei nori leistis į *tokią* kelionę, tai ir leiskis, – pasakė mama, nutaikiusi pultelį kur reikia ir pagaliau pritildžiusi grotuvą; bet Bobas vis tiek dainavo per garsiai.

Varpai įskilę ir ragai prislopę
Mane jau į akis pajuokia,

Bet viskas juk ne taip,
Gimiau ne tam, kad tavęs netekčiau.

Per tą Bobo staugimą jie neišgirdo varpelio skimbtelėjimo, kai salono durys staiga plačiai atsivėrė. Salone buvo šilta, tiesiog tvanku, bet netgi uždaręs duris prie jų stovintis išblyškęs vyriškis visas drebėjo; žili jo plaukai siekė pečius, tarytum seno hipio. Džinsinis švarkas buvo papuoštas tekančios saulės aplikacija, kaip tik ties širdimi, o ant kaklo jis ryšėjo raudoną skarelę – atrodė kaip Ričardas Haris, vaidinantis kaubojų arba kokį rodeo dalyvį.

– Gal išgertumėte puodelį arbatos? – pasiūlė Alisa.

Tas vyriškis, kuriam vis dar buvo pernelyg šalta, kad galėtų kalbėti, tik linktelėjo galvą. Jis mūvėjo siaurais juodais džinsais, buvo apsiavęs juodos ir tamsiai raudonos spalvos, rombinio Teksaso barškuolės odos rašto, kaubojiškais batais. Apsižvalgęs lyg nutirpusiomis kojomis priėjo prie sofos; Džekas žinojo, jog tai miegamoji sofa. (Ponia Oustler jam buvo sakiusi, kad jo mama ant tos sofos kartais ir pernakvodavo, – tikriausiai, kai jiedvi pykdavosi.) Senasis kaubojus ant jos atsisėdo labai atsargiai, lyg ant kokio mustango.

Aš noriu, aš noriu, / Aš noriu tavęs, – staugė Bobas Dilanas. – *Mieloji, aš noriu tavęs.*

– Jūs jau išsitatuiravęs visą kūną, ar ne? – paklausė Alisa tebedrebančio kaubojaus.

– Beveik, – atsakė jis. Nebuvo matyti nė vienos jo tatuiruotės – dėmesį traukė tik tas nepaliaujamas drebulys.

Džekas pagalvojo, kad šis kaubojus turbūt bent dešimčia metų vyresnis už Viljamą Bernsą; bet jam vis tiek suspaudė širdį, tarsi čia būtų tirtėjęs jo tėtis. Senasis hipis drebančiomis rankomis niekaip negalėjo nusiauti vieno savo kaubojiško bato. Džekas priklaupęs jam padėjo jį nusitraukti; drauge su ankštoku batu nusimovė ir kojinė. Plika kaubojaus pėda buvo stulbinamai balta. Iš po džinsų klešnės kyšojo ilgaragio jaučio kaukolė, ištatuiruota per visą kulkšnį; iš praviros kaukolės burnos besiveržiančios liepsnos laižė kol kas nepaliestos pėdos viršų.

Kito bato kaubojus nė nemėgino nusiauti. (Džekas suprato, kad ta jo pėda, ko gero, jau išmarginta, kaip ir visos kitos kūno dalys.)

– Turiu tik vieną laisvą plotelį, – pasakė Alisai kaubojiškai apsirengęs hipis. – Jūs į jį ir žiūrite.

– Jūsų dar ir rankos švarios, ir veidas, – tarė Alisa.

– Man reikia švarių rankų ir veido, ponia, jei noriu gaut kokį įdomesnį darbą.

Džekas paspruko, kaip dažnai pasprukdavo ir seniau. Arbatą iš savo puodelio išpylė į kriauklę ir ėmė slinkti prie durų.

– Pasimatysim namie, mama, – tyliai pasakė. Jis nė kiek neabejojo, kad trumpas jų pokalbis jau baigtas; ir buvo toks kvailas, jog manė, kad mama daugiau nebevedžios jo už nosies.

– Atsigulkite – įsitaisykite patogiai, – pasiūlė Alisa kaubojui, nežiūrėdama į Džeką. Senasis hipis išsitiesė ant sofos; Alisa jį apklojo vilnone antklode.

Bobas vėl verksmingu balsu traukė priedainį, taip pat garsiai, bet Džekas vis tiek girdėjo, kaip kaubojus kalena dantimis.

Aš noriu, aš noriu,
Aš noriu tavęs,
Mieloji, aš noriu tavęs.

– Pasiimk ir Leslę, mielasis, – pasakė mama, kai Džekas jau ėjo pro duris; ji ir dabar nežiūrėjo į jį, verčiau tupinėjo apie senąjį kaubojų. Durims užsiveriant, Alisa dar šūktelėjo sūnui: – Jau nebesvarbu, Džekai. Man neberūpi, ar tu su ja miegosi!

Džekas ėjo pietine Karalienės gatvės puse, širdyje nešdamasis dalį nerimastingo mamos laukimo bei siaubo, kol pasigavo į rytus važiuojantį taksi ir grįžo į „Four Seasons“. Registratūroje dirbantys jo garbintojai subruzdo, kai jis antrą kartą tą pačią dieną išsiregistravo iš viešbučio. Apskritai Džekui toks chaotiškas elgesys nepatiko; nesinorėjo pasirodyti sutrikusiam ar netgi visiškai pasimetusiam, bet Džekas buvo kai ką sumanęs.

Jis įsikurs ponios Oustler „rūmų“ Forest Hile, kaip kitados vadindavo tą namą, svečių sparne. Miegos Emos miegamajame, su kuriuo – ypač su lova – susiję tiek mielų prisiminimų. Didžiulį Emos rašomąjį stalą persineš į tą kambarį, kuris buvo jo paties miegamasis, kuriame jį tvirkino ponia Mašado; ten, kur Džekas prarado nekaltybę, dabar bus jo darbo kambarys. Prie to *komplekto*, kaip tikriausiai būtų pasakiusi Alisa, mintyse pridėjęs mirštančią motiną ir Leslę Oustler, Džekas suprato, kad bus pasirinkęs kaip tik tinkamą atmosferą savo (arba Emos) *Skiedalų skaitytojos* scenarijui užbaigti.

Tą scenarijų, ir Emos pastabas, Džekas jau buvo persirašęs ranka ir turėjo atsivežęs į Torontą – kad galėtų padirbėti. Taigi jam reikėjo tik šiek tiek daugiau rašomojo popieriaus ir dar kelių rašiklių. Leslė – savaime suprantama, juk ji buvo tokia patyrusi pirkėja – tuoj pat nulėkė į parduotuvę ir nupirko jam visus tuos rašymo reikmenis. (Ir netgi naują lempą, tinkamą pasistatyti ant Emos stalo.)

Leslė jautėsi dėkinga Džekui, kad jis nepalieka jos vienos su Alisa, ypač kai taip kinta Alisos nuotaika ir net charakteris.

Iš pradžių Džeką glumino tai, kad juodu su ponia Oustler visą dieną, darbo laiku, namuose būna vieni. Jam atrodė, kad ji tuoj puls prie jo nusirenginėdama. Šiaip ar taip, mama ne tik kad leido Džekui miegoti su Lesle – ji kelis kartus *ragino* Leslę sugulti su Džeku. (Pavyzdžiui, vieną vakarą, kai ponia Oustler po pietų plovė indus, – Džekas tada svetainėje klausėsi muzikos, o jo mama išsitiesusi gulėjo ant sofos.)

– Lesle, kodėl tau šiąnakt nepermiegojus su Džeku? – šūktelėjo Alisa virtuvėje besitvarkančiai poniai Oustler.

– Mama, dėl Dievo meilės...

– Ačiū, ne, Alisa! – atsakė ponia Oustler.

– Turėtumėt pamėginti – gal patiktų, – kitą kartą, prie vakarienės stalo, prašneko Alisa. – Tu juk neknarki, Džekai? Jis netrukdys tau miegoti, Lesle... na, bent jau nebus taip, kaip su manimi. Turiu omeny, jis netrukdys tau *visą naktį*.

– Prašau tavęs – liaukis, Alisa, – tarė Leslė.

– Kiek laiko, tavo manymu, aš *realiai* dar galėsiu miegoti su tavimi? – metė Alisa poniai Oustler. – Tikiuosi, nemiegosi su manimi, kai aš jau būsiu ištikta *komos*!

– Mama, mudu su Lesle *nenorim* miegoti kartu, – pasakė Džekas.

– Norit, norit, mielasis, – paprieštaravo mama. – Negi nenori permiegoti su Džeku, Lesle? Na, *žinoma*, kad nori! – linksmai pridūrė, poniai Oustler dar nespėjus nieko atsakyti.

Džekas galėjo tik įsivaizduoti, kaip Ema būtų aprašiusi painius jų trijulės santykius, – tokius pat nenormalius, kaip ir tos pernelyg smulkios skiedalų skaitytojos meilės ryšys su scenarijus kuriančiu pernelyg stambiu pornografinių filmų aktoriumi! Džekas iš tikrųjų gyveno, kaip ir tikėjosi, kaip tik tokioje aplinkoje, kokios jam reikėjo, kad užbaigtų savo (arba Emos) scenarijų.

Tas scenarijus dabar jau išties buvo tvirtas plagiato ir teisėtos autorystės derinys; labai gudriai supintas, tarpais nutviekstas kone akinančios šviesos spindulių, kuriuose matyti į orą pakilusios įprastos, bet vis tiek stebinančios dulkės. („Kaip tik tokius paprastus, bet gerai nušviestus dalykus lengviausiai ir įsimename, žiūrėdami gerą filmą", – kadaise pasakė Ema.)

Gal todėl, kad Džekas visą laiką skyrė filmui pagal geriausią Emos romaną kurti, bet, kita vertus, dar ir dėl to, kad jo mama ir jį, ir ponią Oustler vis atkakliau prievartavo, Džekas ilgainiui liovėsi bijojęs, kad Leslė puls prie jo nusirenginėdama. Dažniausiai ji išvis prie jo nelįsdavo.

Kai jis išdrįsdavo nulipti laiptais žemyn, į virtuvę, norėdamas išsivirti arbatos arba suvalgyti kokį obuolį ar bananą, neretai rasdavo ponią Oustler sėdinčią prie virtuvės stalo, – atrodydavo, kad Alisa ką tik išėjo iš namų arba jau tuoj turėtų sugrįžti. Tada, kaip galima trumpiau, ponia Oustler Džekui papasakodavo, ką dar prisiminė apie jo tėtį.

Ponia Oustler Džekui dažniausiai atrodydavo pervargusi. Įvairios smulkmenos, ką Alisa nuslėpė nuo Džeko apie jo tėvą, jai į galvą ateidavo staiga, visai netikėtai, todėl Džekas prie jos būdavo baisiai įsitempęs – juk nežinodavo, kokią paslaptį ji jam atskleis šįkart. O Leslė dėl to, deja, imdavo elgtis taip, lyg būtų *permiegojusi* su Džeku, ir Alisa visada atkreipdavo į tai dėmesį.

– Tu su juo sugulei, Lesle, ar ne? – dažnai paklausdavo Alisa, grįžusi namo iš savo salono.

– Ne, nesuguliau, – atsakydavo ponia Oustler, tebesėdėdama – tarsi išleidusi šaknis – prie virtuvės stalo.

– Na, atrodai, lyg būtum sugulusi, – pareikšdavo Alisa. – Lyg *kažkas* būtų išdulkinęs tau smegenis, Lesle.

Lengviausia buvo sakyti, kad taip šneka Alisos auglys, – pernelyg patogu visą kaltę dėl įžeidžiamo jos elgesio suversti vėžiui. Tačiau keitėsi net Alisos kalbėsena. Jos tarsena išliko nepriekaištinga (puikus pavyzdys, kaip žmogus, padedamas ryžtingai nusiteikusios panelės Vurc, gali atsikratyti škotiško akcento), bet ji kalbėjo vis nepadoriau – kaip *visada* kalbėdavo Ema, *kartais* ir Leslė, ir kaip kalbančiam *Džekui* Alisa nuolat priekaištaudavo. (Pasak jos, nuo tada, kai jis apsigyveno Kalifornijoje.)

Tačiau Džekas dirbo toliau. Net parodė scenarijaus juodraštį poniai Oustler; ji sakėsi mirštanti iš smalsumo. Didžiausiai Džeko nuostabai, Leslę scenarijus, jos nuomone, iki smulkmenų atitinkantis romaną, labai sujaudino. Ji netgi nepatingėjo surašyti, kas scenarijuje vis dėlto kitaip. Tai nebuvo kritika – ponia Oustler tik norėjo, kad Džekas žinotų, jog ji atkreipė į tai dėmesį. Daug ką, žinoma, buvo pakeitusi pati Ema – arba patarusi tai padaryti Džekui. Bet kai kuriuos dalykus jis kitaip pavaizdavo savo valia.

– Tačiau jums *patinka*? – paklausė Džekas Leslės.

– *Labai* patinka, Džekai, – atsakė ji su ašaromis akyse.

Džekas Bernsas anksčiau nieko nebuvo rašęs; jis pirmą kartą susilaukė pritarimo kaip *literatas*. Dėl to šiek tiek pasikeitė jo santykiai su ponia Oustler. Juos dabar vienijo ne tik artėjanti jo motinos mirtis, bet ir tai, kad Ema suteikė jam progą ekranizuoti *Skiedalų skaitytoją*, o jis įtraukė į tą kūrybinį procesą ir Leslę.

Be to, juos suartino ir Alisos nenoras kalbėtis su Džeku apie jo tėvą – ir dėl to Leslę prislėgusi žinojimo našta bei būtinybė visa tai papasakoti Džekui. Blogiausia – o gal, galų gale, ir geriausia – buvo tai, kad Leslę Oustler ir Džeką vieną prie kito stūmė pati Alisa, nežinia kodėl atkakliai stengdamasi *priversti* juos sugulti, nors ir Leslė, ir Džekas buvo nusprendę to *nedaryti*, bent jau kol Alisa gyva ir taip primygtinai, netaktiškai *siūlo* jiems miegoti kartu. (Padėtis, be abejo, buvo itin kebli dėl to,

kad Alisa, netgi šitaip išsikrausčiusi iš proto, dėl vieno dalyko neklydo: Leslė su Džeku vis labiau norėjo pasimylėti.)

Alisa atrodė neabejotinai pamišusi, bet ar todėl, kad jos smegenis užvaldė krūties vėžio ląstelės, – ar tiesiog iš pykčio, kurį tebejautė Viljamui Bernsui, – ponia Oustler su Džeku taip ir nesuprato.

Vieną vakarą Džekas rado motiną nuogą ir jau užmigusią Emos – na, dabar jau *jo* – lovoje; pažadinta ji pareiškė ten įsitaisiusi, kad jis galėtų miegoti su Lesle. Džekas tą naktį miegojo buvusiame savo miegamajame (naujajame darbo kambaryje), toje pačioje lovoje, kurioje jį taip šiurkščiai auklėjo ponia Mašado.

Tas atsitikimas nepasikartojo, bet Alisa vis iškrėsdavo ką nors nauja. Vieną dieną poniai Oustler paskambino policija ir pranešė, kad *Dukters Alisos* salonas „berods uždarytas", – šviesos nedega, pakeliamosios žaliuzės nuleistos, – tačiau viduje plyšoja Bobas Dilanas; skundžiasi net pro šalį, Karalienės gatve, einantys žmonės. Šitaip Leslė su Džeku ir sužinojo, kad Alisa dabar uždaro savo tatuiruočių saloną vos tik jį atidariusi ir visą dieną snūduriuoja ant sofos. Ji jiems paaiškino, kad pastaruoju laiku jai smegenyse vis aidi kažkokie garsai, neleidžia užmigti naktį. (Anot ponios Oustler, Alisa naktimis arba gulėdavo nesumerkdama akių, arba garsiai knarkdavo.)

– Kokie garsai, Alisa? – paklausė Leslė.

– Nežinau, sunku suprasti, – atsakė Alisa. – Gal kažkieno balsai – ne tavo ir ne Džeko. Nenoriu jų klausyti.

(Taigi ji verčiau klausydavosi Bobo, labai garsiai; todėl žmonės ir skundėsi.)

– Tavo kelias į mirtį, ko gero, labai vingiuotas, Alisa, gal tau susisuko galva, – pasakė ponia Oustler.

– Tik pamanykit, ji tapo *rašytoja*! – sušuko Alisa, plodama Džekui per petį ir pašaipiai rodydama į Leslę. – Gyvenu su rašytojų *pora*!

Džekas staiga prisiminė, ko stengėsi nematyti, kai rado mamą nuogą, knarkiančią jo (seniau buvusioje Emos) lovoje: kokios suglebusios buvo miegančios mamos krūtys, o tatuiruotė – jos plyšusi širdis – tarsi pasislinkusi į šoną iš ankstesnės tobulai pa-

rinktos vietos ant pačios krūties bei kairės krūtinės ląstos pusės. Dabar tai buvo ne tik plyšusi, bet ir keistai *perkrypusi* širdis, tarytum neatitaisomai nukentėjusi daug anksčiau, negu ją sužeidė Viljamas Bernsas. Nors Alisa jau seniai miegojo, po abiem jos krūtimis dar buvo šiek tiek matyti vielinių liemenėlės lankelių įspaustos žymės; be to, iš vonios kambario pro praviras duris sklindančioje šviesoje bolavo krūties auglio operacijos randas – nenatūraliai baltas, kaip ir kitas randelis, dešinėje pažastyje, iš kur buvo pašalintas limfmazgis. (Tą randelį Džekas matė pirmą kartą.)

– Jeigu tik bent sykį gerai *pasidulkintumėt*! – vieną vakarą riktelėjo jo mama, trenkdama kumščiu į virtuvės stalą; Džekas su ponia Oustler net pašoko. – Jeigu jūs, rašytojai, visą dieną dulkintumėtės, galvą guldau, kad nebūtumėt tokie *poetiški*!

Nors scenarijus vis gerėjo, Džekas retai kada būdavo nusiteikęs *poetiškai*. Jis nustebo, bet vis tiek pasijuto įžeistas, kai mama atsisakė perskaityti scenarijų. („Aš būsiu jau mirusi, kai tu sukursi tą filmą, mielasis“, – paaiškino ji.)

Jei tomis paskutinėmis Alisos gyvenimo dienomis kas nors namuose ir atrodė nusiteikęs poetiškai, tai, Džeko manymu, nebent Leslė, kuri vieną ankstyvą popietę nei iš šio, nei iš to išdygo jo laikino darbo kambario tarpduryje – pirmą kartą jam taip sutrukdė. Buvo nuoga. Matydamas, kokia paraudusi jos oda aplink Jericho rožę, Džekas suprato, kad ji draskė savo tatuiruotę. Leslė kūkčiojo.

– Geriau būčiau nesidariusi šitos tatuiruotės, – pasakė ji.

– Man labai gaila, Lesle.

– Gyvenimas ganėtinai dažnai mums primeta galutinius sprendimus, – dar pridūrė ponia Oustler. – Reikėtų turėti sveiko proto ir jų vengti, kai tik galime.

Džekas tiesiog sėdėjo prie senojo Emos stalo; ponia Oustler nusigręžė nuo jo ir nuėjo tolyn koridoriumi.

– Ar galiu taip ir parašyti, Lesle? – šūktelėjo Džekas jai iš paskos. (Jam labai reikėjo kokių nors svarių žodžių Mišelės Maer

balsui už kadro; ir štai jie nuskambėjo.) – Kaip jūs ką tik pasakėte – ar galiu taip ir parašyti?

– Žinoma, – tarė ponia Oustler, taip tyliai, kad Džekas vos išgirdo.

Kai galiausiai buvo nuspręsta, kad Mišelę Maer vaidins Lučija Delvečijo, ir pasirašyta sutartis, Lučija pareiškė, kad kaip tik dėl balso už kadro ir norėjo gauti tą vaidmenį – ir dar todėl, kad žinojo, jog turės numesti dvidešimt svarų*, kad galėtų vaidinti Mišelę. „Miramax" tuos už kadro skambančius žodžius užrašė ant filmo plakato, jie skambėjo ir visuose reklamos klipuose: „Gyvenimas ganėtinai dažnai mums primeta galutinius sprendimus. Reikėtų turėti sveiko proto ir jų vengti, kai tik galime."

– Puiku! – sušuko Džekas per visą koridorių. Bet ponia Oustler jau buvo įėjusi į savo miegamąjį ir, nors paprastai taip nesielgdavo, užsidariusi duris.

Vėliau, vieną naktį, kai Džekas jau miegojo, Leslė atėjo į jo kambarį, – bet ir šį kartą vargu ar ketino jį gundyti. Dabar, ką nors prisiminusi, – kokią nors smulkmeną apie dingusį jo tėvą, – ponia Oustler pabusdavo ir vidurnaktį, ir paryčiais. Taip pat dažnai ją pažadindavo Alisa, čia negalinti užmigti, čia garsiai knarkianti; o kartais būdavo dar blogiau: Alisa imdavo kumščiais daužyti Leslei nugarą, – jei pabudusi pamatydavo, kad Leslė nuo jos nusigręžė; tai jųdviejų lovoje, ko gero, buvo draudžiama.

Nei Alisa, nei ponia Oustler negalėjo prisiminti, kada atsirado ta taisyklė, ir netgi ar jos kada nors tos taisyklės laikėsi, bet Alisa vis tiek užsipuldavo Leslę, o ši dar jautėsi dėkinga Alisai, bent jau nereikalaujančiai, kad namuose visą naktį staugtų Bobas Dilanas, – kaip per dienų dienas, pasak policijos pranešimų, stūgaudavo *Dukters Alisos* salone.

– Kai matysi, kad jau išeinu, Džekai, – nuvežk mane ten, – buvo prašiusi mama. Džekas žinojo, kad ji turėjo omenyje tatuiruočių saloną. – Kai bus laikas išeiti, noriu užmigti ant adatų – niekur kitur, mielasis.

* 9 kg (*Vert. past.*)

Taigi vieną iš tokių beveik bemiegių naktų ponia Oustler įslinkusi prigulė prie Džeko; suėmė jo penį taip netikėtai, bet lyg ir nesistengdama labiau suartėti, jog Džekas iš pradžių net pamanė, kad jį apglėbė Emos šmėkla. (Šiaip ar taip, ta lova juk buvo Emos.)

– Atėjau pasišnekėti, Džekai, – sušnibždėjo Leslė. – Man nerūpi, kad tavo mamai galbūt pasirodys, jog dulkinamės. Aš tik noriu tau kai ką pasakyti.

– Sakykit, – tarė Džekas.

Ji jau buvo jam pasakojusi, kad didžiąją mokesčių už jo mokslą Šventos Hildos mokykloje dalį sumokėjo jo tėvas; ne jis, o ponia Vikstid, Alisos žodžiais tariant, tik „kartais padėdavo". O drabužiai, kurių, kaip Džekas manė, jam pripirko ponia Oustler, kai jis rengėsi vykti į Redingą, ir į Ekseterį, – ką jau kalbėti apie mokesčius už mokslą tose mokyklose?

– Aš tik padėjau tau apsipirkti, – tąsyk paaiškino Džekui Leslė. – Pinigų atsiųsdavo Viljamas.

– Ir už mokslą universitete – visus tuos metus, kai mokiausi Darame? – paklausė Džekas.

– Netgi pirmus dvejus metus, kai jau gyvenai Los Andžele, – pasakė Leslė. – Jis liovėsi siuntęs tau pinigus tik kai išgarsėjai, Džekai.

– O *Duktė Alisa*? Turiu omeny saloną, Lesle.

– Viljamas jai nupirko tą suknistą saloną.

Tai buvo visai kitokio tėčio portretas, tarsi ne to, kurį Džekas įsivaizdavo, – apie kurį paskutinį kartą girdėjo mamą kalbant, kad jis skambina pianinu kruiziniame laive ir kad plaukia į Australiją, kur jį tatuiruos garsioji Sindė Rei! Gal viskas buvo visai ne taip. Ponia Oustler prisiminė, jog Alisa kažkada sakė, kad Viljamas *neplaukė* į Australiją. Negana to, Leslė Džeką nustebino pareikšdama, kad, jos manymu, Viljamas tebebuvo Amsterdame, kai Džekas su mama išvyko.

– Manau, jis žiūrėjo, kaip tu išplauki, – pasakė ponia Oustler.

Taigi kai Leslė įslinkusi prigulė prie Džeko ir suėmė jo penį, – ir užsimiegojęs Džekas pasijuto beveik kaip senais laikais, – jam knietėjo išgirsti, kokia dar sensacinga žinia apie jo tėvą iški-

lo į paviršių iš tarpais snustelinčios ponios Oustler atminties gelmių.

– Noriu pasakyti apie jos tatuiruotę – na, apie tą „tave" tame užraše: *Kol tave rasiu*, – sušnibždėjo Leslė Džekui į ausį. – Tai gali būti ir ne Viljamas.

– Ką? – nustebęs šnibžtelėjo Džekas.

– Pagalvok, Džekai. Ji jo neieškojo – jau buvo radusi! Viljamas išvis niekur nebuvo *pradingęs*.

– Kur jis dabar? – pasidomėjo Džekas.

– Neturiu nė mažiausio supratimo. Nežino ir Alisa.

– Nustokit ten *šnibždėtis*! – sušuko Alisa; ji šaukė iš kitame koridoriaus gale esančio ponios Oustler miegamojo, bet jos balsas nuskambėjo taip garsiai, kad galėjai pamanyti, jog ir ji guli Emos lovoje, su Lesle ir Džeku. – Geriau, *kalbėkitės*, nesišnibždėkit! – dar riktelėjo.

Džekas pašnibždomis paklausė Leslės:

– Kas dar galėtų būti tas „tave" tame: *Kol tave rasiu*?

– Gal jos gyvenimo meilė. Kažkas, galintis pagydyti jos širdį, kurią sužeidė tavo tėtis. Tokio žmogaus ji, matyt, taip ir nerado. Tai tikrai ne *aš*! – pareiškė ponia Oustler, o Džeko mama vėl ėmė juos tildyti.

– Nesišnibždėkit, geriau *dulkinkitės*! – rėkė Alisa.

– Turite omeny, kad tas „tave" – realiai gal išvis neegzistuojantis mylimasis? – paklausė Džekas Leslės.

– Dėl Dievo meilės, Džekai! Tai tikrai ne aš ir *galbūt* ne Viljamas – tik tai ir tenorėjau pasakyti.

– Noriu važiuoti namo! – sušuko Alisa.

– Dėl Dievo meilės, Alisa – tu gi *namie*! – riktelėjo jai ponia Oustler.

Džekas gulėjo su Lesle, laikančia rankoje jo penį, ir galvojo tik apie tą „tave" užraše: *Kol tave rasiu*. (Tarsi kas nors būtų galėjęs pagydyti sužeistą jo motinos širdį – tarsi ji kada nors būtų puoselėjusi viltį, kad sutiks žmogų, turintį kad ir menkiausią šansą ją pagydyti!)

– Panelė Vurc! – sušnibždėjo Leslė, taip netikėtai, kad Džeko penis net pašoko jos rankoje. – Jis rašė panelei Vurc! Karolina susirašinėjo su tavo tėčiu.

– Vurc? – šnibžtelėjo Džekas.

– Panelė Vurc pati man sakė, – pašnibždomis tarė Leslė. – Tavo mama turbūt ir nežinojo.

Kažkas, staiga pasirodęs kambaryje, kaip kadaise visur pasirodydavo Pilkoji Šmėkla, užstojo pro praviras duris iš vonios sklindančią šviesą, – galėjai pamanyti, jog ponia Makvot, kuri taip stengėsi išgelbėti Džeką, mėgina vėl užmegzti su juo ryšį. O gal ponia Mašado, arba *jos* šmėkla, ateina jo pasiimti? Tačiau tai buvo Džeko mama, nuogutėlė ir jau beželengianti į aną pasaulį, visai kaip šmėkla.

– Noriu namo, – sušnibždėjo Alisa. – Jeigu jūs čia nesiliausit šnibždėję, šnibždėsiu ir aš, – pridūrė, lipdama į Emos lovą.

Kad ir kaip keista, sudarkyta atrodė jos kairė krūtis, – ne dešinė, iš kurios išpjautas auglys. Melsvai juodais dažais ištatuiruota plyšusi širdis tamsavo nelyginant kokia mėlynė, o tas kursyvu parašytas „tave“ buvo toks pat bereikšmis kaip užrašas kortelėje ant lavoninėje gulinčio visiškai nepažįstamo numirėlio kojos piršto.

Ponia Oustler su Džeku iš abiejų pusių apkabino Alisą.

– Labai prašau – vežkit mane namo, – šnibždėjo Džeko mama.

– Tu *namie*, – vis kartojo Leslė – bučiuodama ją į kaklą, į petį, į veidą. – O gal turi omeny Edinburgą, Alisa?

– Ne, noriu *namo*, – jau pikčiau pasakė Alisa. – Tu žinai, ką turiu omeny, Džekai.

– Ką, mama? – Džekas žinojo, ką mama turi omeny; jis tik norėjo pažiūrėti, ar ji galės tai ištarti.

– Kalbu apie adatas, mielasis, – tarė Alisa. – Jau laikas mane vežti ten, kur mano adatos.

Nieko keista, kad Duktė Alisa tai vadino grįžimu namo.

26

Skeptikas

Džeko mama mirė ramiai, miegodama; maždaug taip, kaip buvo numačiusi Morina Jap. Penkias dienas ir naktis ji tai užmigdavo, tai pabusdavo, paskui vėl nugrimzdavo į miegą ant sofos *Dukters Alisos* salone. Leslė su Džeku pasikeisdami budėjo prie jos. Jie pastebėjo, kad Alisa ne taip smarkiai juos užgaulioja, kai nemato abiejų drauge; be to, ant sofos buvo sunku sutilpti trise.

Penktą naktį, kai buvo ponios Oustler eilė budėti, Alisa prabudusi paprašė, kad Leslė jai leistų šiek tiek pasiklausyti Bobo Dilano. Leslė žinojo, kad kas nors gali pasiskųsti policijai, todėl garso atsuko nedaug.

– Ar pakankamai garsiai, Alisa? – paklausė.

Alisa nieko neatsakė. Ponia Oustler iš pradžių pamanė, kad ji vėl užmigo; tik atsigulusi ant sofos šalia Alisos Leslė suprato, kad Alisa nebekvėpuoja. (Vėliau paaiškėjo, kad iš vėžio pragraužtos kraujagyslės jai į smegenis išsiliejo kraujas.)

Džekas gulėjo su Bone Hamilton, Bonės namuose, kai suskambo telefonas. Kad mama užmigo ant adatų, Džekas suvokė dar Bonei nepakėlus ragelio.

– Aš jam pasakysiu, – išgirdo jis tarstelint Bonę, mėgindamas kaip nors susiorientuoti tamsiame miegamajame. (Ne-

norėjo išlipęs iš lovos įvirsti į vežimėlį.) – Pasakysiu ir tai, – pridūrė Bonė.

– Alisa mirė miegodama – tiesiog nustojo kvėpuoti, – be užuolankų pranešė ponia Oustler. – Manau, mudu su Džeku turėtume pabūti su ja iki ryto. Nenoriu, kad ją išneštų tamsoje.

Alisa Leslei su Džeku buvo sakiusi, kokio paminėjimo norėtų. Net keista, kad ji taip tiksliai išdėstė savo pageidavimus.

– Visa tai reikėtų surengti kurį nors šeštadienio vakarą. Tada dar nebus uždarytos alaus ir degtinės parduotuvės, jei kartais pritrūktumėte gėralo.

Džekas su ponia Oustler sutiko patenkinti Alisos norą, pažadėjo pamaldas surengti šeštadienį vakare, nors jiems buvo sunku įsivaizduoti, kad kas nors per *kokį nors* renginį, prasidėjusį Šventos Hildos koplyčioje, galėtų pritrūkti gėralo. Alisa juk nesimokė Šventos Hildos mokykloje. Gal ir pasirodys kelios buvusios auklėtinės, tačiau tai bus senos Leslės draugės, o jos tai tikrai daug negeria. Džekas Bernsas (jau matytas per pamaldas už Emą) šįkart, be abejo, nieko taip nebedomins – naujovės žavesys bus priblėsęs. Tikriausiai ateis kai kurie Džeką nuoširdžiai mylintys Šventos Hildos mokyklos mokytojai. Ir, žinoma, kelios mergaitės iš bendrabučio, bet tos mergaitės juk irgi nekokios gėrikės. Ir ponia Oustler, ir Džekas manė, kad, palyginti su pamaldomis už Emą, šį kartą koplyčia bus apytuštė.

– *Gedulingus pietus* turėtumėte surengti sporto salėje, ne didžiojoje, – nurodė jiems Alisa. – Ir tegu niekas nieko nesako – nereikia jokių maldų, pakaks vien giedojimo.

– Vien giesmių? – paklausė Leslė.

– Tai turėtų būti mišparai, – paaiškino Džeko mama, buvusi bažnyčios choro giedotoja. – Tegu tuo pasirūpina Karolina Vurc, Lesle. Tu juk nieko neišmanai apie bažnytinę muziką, o Džekui muzika netgi *nepatinka*.

– Man patinka Bobas Dilanas, mama.

– Bobą gal palikim *gedulingiems pietums*, – nustebusi pasiūlė ponia Oustler.

Leslė su Džeku apskritai nieko nesuprato. Nors turėjo sunerimti išgirdę, kad gali pritrūkti gėralo, – ką jau kalbėti apie Alisos prašymą pranešti žinią „keliems“ seniems draugams.

Džekas paskambino Džeriui Svolou – Jūreiviui Džeriui, su kuriuo Alisa dirbo Halifakse, nors dabar Džeris jau buvo persikėlęs į Naujojoje Škotijoje esantį Niu Glazgą. Telefonu atsiliepė kažkokia moteris, gal Džerio žmona. Džekas jos paprašė pasakyti Džeriui, kad mirė Duktė Alisa. Didžiausiai jo nuostabai, ta moteris paklausė, kur ir kada bus pamaldos. Džekas jai greit viską susakė telefonu, – beveik nesitikėdamas, kad Jūreivis Džeris, ir visi kiti, pasirodys.

Nei Tatu Olei, nei Tatu Peteriui Džekas neskambino – žinojo, kad jie jau mirę. Tatu Teo vardo nerado Alisos duotame sąraše; gal ir jis jau buvo miręs.

Dokas Forestas buvo antras tatuiruotojas, kuriam Džekas paskambino. Dokas tebegyveno Stokholme. Džekas prisiminė Doko dilbius (kaip Popajaus), tvarkingai pakirptus ūsus, žandenas – ir skaisčias, žibančias akis. Jis nebuvo pamiršęs ir ką Dokas jam pasakė – tąkart, kai Džekas su mama jau rengėsi išvykti iš Švedijos. „Apsilankyk pas mane dar kartą, kai būsi vyresnis. Gal tada norėsi tatuiruotės.“

Dokas apgailestavo, kad negali iš taip toli atvykti į pamaldas už Alisą, bet pažadėjo perduoti liūdną žinią kitiems. Džekas manė, kad Dokas apie tokią kelionę užsiminė tik iš mandagumo. Paskutinį kartą Dokas Alisą buvo matęs tatuiruotojų suvažiavime „Sheraton Meadowlands“ viešbutyje, Naujajame Džersyje.

– Ji buvo jūreiviškos prigimties, – pasakė Džekui Dokas Forestas, buvęs jūrininkas; jo balsas užlūžo – arba tiesiog nutrūko tarptautinis telefono ryšys.

Paskui Džekas paskambino Henkiui Penkiui – tatuiruotojui Henkui Šifmacheriui, dirbančiam Amsterdamo *Skausmo namuose*. Šifmacheris jau buvo parašęs kelias knygas, tarp jų ir garsiąją *1000 tatuiruočių*; daugelis tos knygos iliustracijų yra nuotraukos iš „raudonųjų žibintų“ rajone esančio Tatuiruočių muziejaus rinkinių. Alisa visada sakydavo, kad Henkis Penkis – vienas iš geriausių pasaulio tatuiruočių meistrų; ji buvo su juo susitikusi daugybėje tatuiruotojų suvažiavimų; be to, svečiavosi pas jį bei jo žmoną Amsterdame. Henkas Šifmacheris irgi labai apgailestavo, kad negali tuoj pat atvykti į Kanadą.

– Bet pranešiu kitiems, – pridūrė. – Neabejoju, kad nemažai mūsiškių pasirodys.

Tik po kurio laiko – Šventos Hildos koplyčioje rengiamų pamaldų už Alisą išvakarėse – Leslė Džekui pasakė, jog skambino *kitiems* trims tatuiruotojams. Alisa Leslei buvo davusi kitą sąrašą; Leslė irgi turėjo paskambinti „tik keliems“ seniems draugams.

– Kam jūs skambinote? – paklausė Džekas ponios Oustler.

– Dieve mano, Džekai! Kaip aš galiu prisiminti? Juk žinai, kokie jų vardai.

– Gal Edžiui iš Filadelfijos? – spėjo Džekas. (Turėjo omenyje *Pamišėlį* Edį iš Filadelfijos.) – O gal Mao iš Madrido, arba Bagsui iš Londono...

– Tik trims vyrukams, – tarė Leslė. – Visi gyvena Jungtinėse Valstijose. Visi sakė, kad praneš kitiems.

– Gal Mažajam Viniui Majersui? – toliau spėliojo Džekas. „Arba Dėdei Poliui, – pagalvojo, – arba Raudonajam Šarvuočiui.“ Džekas nebuvo jų matęs, bet žinojo vardus.

– Na, šiaip ar taip, jie neatvyks, – pasakė ponia Oustler, bet iš balso neatrodė tuo įsitikinusi.

– Kas yra, Lesle?

Ponia Oustler prisiminė, kad vienas iš tų tatuiruotojų, išgirdęs blogą žinią, jos paklausė: „Kur bus vakarėlis?“

– Jis taip ir pasakė? *Vakarėlis*? – nustebo Džekas.

– Juk jie nieko daugiau ir neveikia, Džekai. Bent jau man susidarė toks įspūdis. Tik linksminasi vakarėliuose!

Apnikti tokių minčių, jie abu tąnakt beveik neužmigo. Apie antrą valandą nakties ponia Oustler prigulė prie Emos lovoje įsitaisiusio Džeko, bet jo penis jai nerūpėjo.

– O jeigu jie *visi* čia sulėks? – sušnibždėjo Leslė, tarytum Alisa būtų buvusi dar gyva ar kaip nors kitaip galėjusi tai nugirsti. – Ką *darysim?*

– Surengsim *vakarėlį*, – pasakė Džekas poniai Oustler, nelabai tikėdamas, kad taip gali nutikti.

Tą rytą, kai Leslė virė kavą, Džekas virtuvėje pakėlė telefono ragelį. Skambino Brusas Smakas, vienas iš Toronto tatuiruotojų,

geras Alisos draugas; jai patiko jo piešiniai, be to, ji buvo tarsi jo mokytoja. Brusas jau buvo skambinęs Leslei ir pareiškęs užuojautą; dabar jis klausė, ką galėtų atsinešti.

– O, nieko, tiesiog ateik, Brusai, – sutrikęs atsakė Džekas. – Mums bus malonu tave matyti.

– Vėl tas Brusas Smakas? – tarė ponia Oustler, kai Džekas padėjo ragelį.

– Klausė, ką galėtų *atsinešti*, – pasakė Džekas, pamažu imdamas suprasti, kuo kvepia toks Bruso pasiūlymas.

– *Ką* atsinešti? – nesusigaudė Leslė.

Džekui į galvą atėjo mintis, kad Brusas tikriausiai kalbėjo apie *gėralą*. Jis buvo malonus vaikinas – siūlėsi padėti. Brusas, matyt, tikėjosi, kad susirinks *minia*!

Džekas paskambino Mažiui, į mobilųjį, ir paprašė iš gėrimų parduotuvės paimti daugiau vyno: ne po vieną dėžę baltojo ir raudonojo, o tris dėžes baltojo ir *penkias* raudonojo. (Alisa Leslei buvo sakiusi, kad dauguma tatuiruotojų labiau mėgsta raudonąjį vyną.)

– Pasakyk Mažiui, kad užsuktų ir į alinę, – tarė ponia Oustler. – Baikeriai maukia alų. Tegu Mažius prisikrauna į savo suknistą limuziną alaus – kiek tilps, dėl visa ko. – Leslė sėdėjo prie virtuvės stalo, abiem rankom susiėmusi galvą, godžiai traukdama į save garuojančios kavos kvapą; atrodė kaip žmogus, neseniai metęs rūkyti ir dabar baisiai norintis įkvėpti cigaretės dūmo.

Džekas irgi įsipylė kavos, tačiau jam dar nespėjus jos gurkštelėti vėl suskambo telefonas.

– Ojoi! – sudejavo ponia Oustler.

Buvo šeštadienio rytas, – mišparai už Alisą turėjo prasidėti po pietų, pusę šešių, – bet Karolina Vurc skambino mobiliuoju telefonu jau iš Šventos Hildos koplyčios; ji ten repetavo su vargonininke ir bendrabutyje gyvenančių mergaičių choru. Atsiliepęs Džekas vargonų gaudesį ir choro giedojimą girdėjo geriau negu Karolinos balsą.

– Džekai, čia iškilo toks *keblumas* – *dvasininko* pavidalu, – sušnibždėjo panelė Vurc tokiu balsu, tarsi būtų gulėjusi su Džeku Emos lovoje – kaip jis dažnai sapnuodavo – ir bijojusi, kad šnabždesio neišgirstų kažkur netoliese esanti jo mama.

– Koks *keblumas*? – irgi pašnibždomis paklausė Džekas.

– Pastorius Parkeris – mūsų kapelionas, Džekai, – nori vadovauti susirinkusiesiems per Apaštalų tikybos išpažinimą.

– Mama prašė, kad nebūtų jokių maldų, Karolina.

– Žinau, – sušnibždėjo panelė Vurc. – Aš jam sakiau.

– Gal *aš* turėčiau su juo pasikalbėti? – tarė Džekas. Pastorių Parkerį jis buvo matęs tik vieną kartą. Tas žioplas piemengalys tikriausiai jautėsi ignoruojamas per Emos atminus; taigi dabar žūtbūt troško įsiterpti į pamaldas už Alisą.

– Manau, man pavyks su juo *susitarti*, Džekai, – pašnibždomis pasakė panelė Vurc. Vargonų gaudesys tarytum prislopo – nebe taip aiškiai skambėjo ir mergaitiški chorisčių balsai. Panelė Vurc kalbėdama turbūt ėjo tolyn nuo koplyčios; Džekas girdėjo, kaip po jos kojomis girgždčioja linoleumu išklotos koridoriaus grindys.

– Ir kaipgi jūs *tarsitės*? – paklausė jis.

– Tegu perskaito Dvidešimt trečią psalmę, nes aišku, kad jis nori *bent kiek* pavadovauti, – jau garsiau tarė Karolina.

– Mama norėjo, kad niekas nieko nesakytų. O psalmės juk irgi savotiškos maldos.

– Pastorius Parkeris, šiaip ar taip, mūsų kapelionas, Džekai.

– Na, Dvidešimt trečia psalmė man patinka labiau negu Apaštalų tikybos išpažinimas, – nusileido Džekas.

– Regis, iškilo *dar vienas* nedidelis keblumas, – pasakė panelė Vurc. Džekas išvis nebegirdėjo nei vargonų gaudesio, nei choro giedojimo. Tikriausiai Karolina koridoriumi priėjo prie paradinių durų, tačiau Džekui vėl buvo sunku nuklausyti, ką ji sako; tik dabar trukdė jau ne vargonai ir ne bendrabučio mergaičių choras. – Dievuliau! – sušuko panelė Vurc, perrėkdama kone kurtinantį variklių griausmą. (Iš tikrųjų iškilo *dar vienas* keblumas – šįkart, kaip Džekas suprato, vargu ar nedidelis.)

– Kas ten darosi? – paklausė jis, nors ir pats jau žinojo. Mama visada sakydavo, jog baikeriai į tatuiruotojų suvažiavimus atvyksta anksti; gal kad rastų gerą vietą motociklams sustatyti.

– Garbės žodis, čia *motociklininkų gauja*! – surėkė Karolina, taip garsiai, kad išgirdo ir ponia Oustler. – Ką, po galais, motociklininkų gauja veikia prie mergaičių mokyklos?

– Tuoj ateisiu, – pasakė Džekas. – Bendrabučio mergaites būtų ne pro šalį užrakinti.

– Tavo mama mus prakeikė, Džekai, – tai tik pradžia, – tarė Leslė, vis dar susiėmusi galvą.

Karolina Džekui jau buvo šį tą papasakojusi apie savo susirašinėjimą su Viljamu. Tėtis ypač domėjęsis meniniu, arba kūrybiniu, Džeko lavinimu.

– Tavo *ugdymu*, – pasakė panelė Vurc.

– Kai mokiausi Šventos Hildos mokykloje? – paklausė Džekas.

– Iš tikrųjų, Džekai, kai tu tik pradėjai mokytis *vaidybos*.

– Kalbate apie savo inscenizacijas?

– Pirmiausia apie tau puikiai pavykusius *moterų* vaidmenis, bet ne tik apie juos, – paaiškino panelė Vurc. – Maniau, Viljamas bus labai patenkintas tuo, kad mudu kalbėdamiesi priėjome prie išvados, jog ne kas kitas, o *jis* – tėvas – yra tavo svarbiausias, ypatingas žiūrovas. Jei prisimeni...

– Kaip galėčiau pamiršti?

– Bet jis *nebuvo* patenkintas, – liūdnai pasakojo Džekui Karolina. – Tiesą sakant, tavo tėvas netgi labai prieštaravo.

– Jam nepatiko, kad įsivaizduoju, jog jis – mano vienintelis žiūrovas?

– Apskritai nepatiko ta *mintis*, kad gali būti kažkoks svarbiausias žiūrovas, Džekai. Viljamas tam nepritarė dėl meninių priežasčių.

– Kodėl? – paklausė Džekas. Jis pastebėjo, kad panelė Vurc jau du kartus ištarė vardą *Viljamas*.

Karolina atsiduso. (Turbūt niekas niekada nebuvo matęs trapesnio grožio.)

– Na, – tarė ji, – manau, jo požiūrį lengviau suprasti, kai kalbama apie *vargonus*.

– Apie *vargonus*?

– Tavo tėvas primygtinai reikalavo, kad būtum mokomas vaidinti iš visos širdies, Džekai. O tavo žiūrovai – kad ir įsivaizduojami – turėjo būti ir visi vargšai nesėkmių prislėgti,

nepригirdintys nelaimėliai galinėse bažnyčios klauptų eilėse, ir netgi *anapus*.

– Anapus *ko*?

– Jis norėjo pasakyti, kad tave turi išgirsti net girtuokliai, snaudžiantys gatvėse ir skersgatviuose už bažnyčios sienų. Taip kalbėjo Viljamas.

Džekui dingtelėjo, kad jo tėtis turbūt turėjo omenyje ir prostitutes, įsikūrusias prie Senosios bažnyčios; taip, tėtis tikriausiai norėjo pasakyti, kad Džekas turi suvirpinti ne vieno, o *daugybės* žiūrovų širdis. (Na, jeigu jis šio to vertas.)

– Manau, kad suprantu, – pasakė Džekas Karolinai.

– Nevadinčiau to *susirašinėjimu*, Džekai. Mes vienas kitam parašėm, daugių daugiausia, du ar tris laiškus. Nenorėčiau, kad manytum, jog iki šiol gaunu iš jo kokių nors žinių.

– Bet jis mokytojavo šitoje mokykloje, nors ir neilgai, kai ir jūs jau dirbote mokytoja, – priminė panelei Vurc Džekas. – Jūs jį *pažinojote*, ar ne, Karolina?

Džekas su panele Vurc sėdėjo kavinėje prie Lonsdeilo ir Spadinos gatvių sankryžos. Pirmą savaitgalį po Alisos mirties. Džekas pirmą kartą matė Karoliną apsirengusią mėlynais džinsais ir vyriškais flaneliniais marškiniais; lyg ir be liemenėlės. Bet ji vis tiek, kaip šeštą dešimtį pradėjusi moteris, buvo nuostabiai graži – visa švytėjo, tiesiog *spinduliavo*. Tie iškilūs skruostikauliai, daili smakro linija, raustelėjusi persikų spalvos oda... Panelė Vurc atrodė pribloškiamai. Ji vėl atsiduso ir ilgais pirštais perbraukė sau per banguotus plaukus, kurie buvo jau visiškai žili, bet vis dar žvilgantys; saulės šviesoje jos plaukai blizgėjo kaip žėručio skalūnas.

– Taip, Džekai... jeigu jau tau parūpo... aš jį *pažinojau*, – pasakė Karolina. Paskui, žiūrėdama į puodelyje auštančią kavą, ji tyliai pridūrė: – Viljamas man padovanojo kai kuriuos mano mėgstamiausius drabužius. Jis nusimanė, kas moterims tinka. Gal dabar tie drabužiai jau išėję iš mados, bet man jie vis tiek gražiausi, Džekai.

Žinoma, juk ir Ema atkreipė dėmesį į tuos drabužius. Karolina pastebėjo, kad Džekas neteko žado; ji ištiesė ranką per nedidelį kavinės staliuką ir paglostė jam skruostą.

– Jis buvo mano mylimasis – *vienintelis* mano mylimasis, – tarė panelė Vurc. – Na, tai *ilgai netruko*, – dar pasakė, kone linksmai. – Labai jau daug kitų moterų norėjo Viljamo – ir moterų, ir mergaičių, – juokdamasi pridūrė Karolina. Džekas stebėjosi, kad galvodama apie tai ji labiau džiaugiasi, negu pyksta; gal todėl, kad nuo tada praėjo tiek daug laiko. – Tavo tėvas buvo daug labiau atsidavęs savo muzikai negu mums, gražiajai lyčiai, Džekai, – kalbėjo panelė Vurc. – Jei bent kartą išgirstum, kaip jis *groja*... – sušnibždėjo, abiem rankom suimdama Džeko plaštakas. – Na, pakanka pasakyti, jog nieko keista, kad jam labiau rūpėjo jo muzika negu *mes*!

Nieko keista, kad Džekas sapnuose rengdavo panelę Vurc apatiniais iš paštu atsiunčiamų prekių katalogų! Kas galėjo atsispirti pagundai dovanoti jai drabužius? Džeko tėvas neatsispyrė jos žavesiui!

Džekas neįprastai sunkiai nurijo gurkšnelį kavos.

– Mano mama žinojo? – paklausė jis Karolinos.

– Tavo mama žinojo tik tai, kad Viljamui patinka mano *kalbėsena*. Daugiau nieko, – tarė panelė Vurc. – Viljamas Alisai turbūt kažką pasakė apie mano balsą – apie gerą tartį. Jis man vis sakydavo, *žavėdamasis*, kad kalbu be jokio akcento.

– Vadinasi, tai buvo *mamos* sumanymas – kad jūs išmokytumėte ją taisyklingai *kalbėti*? – paklausė Džekas. – Maniau, ponia Vikstid norėjo, kad ji atsikratytų škotiško akcento.

– Dievulėliau, tikrai ne! – nusijuokė Karolina. – Ponia Vikstid juk buvo senų pažiūrų kanadietė – jai *patiko* škotiškas akcentas!

– Tačiau jūs tikriausiai žinojote apie tas mergaites – na, mokines iš bendrabučio, Karolina.

– O, kas galėjo *nežinoti* apie tas kvailiukes! – sušuko panelė Vurc. – Juk matei, kokios tos bendrabučio mergaitės, Džekai. Jei tik įmanytų, jos turbūt pastotų ir be vyrų.

– Bet jis paliko ir jus, argi ne? – paklausė Džekas. – Kalbate taip, tarsi nejaustumėte jam neapykantos.

– Aš ir nesitikėjau, kad jis bus su manimi, Džekai. Žinoma, kad *nejaučiu* jam neapykantos! Viljamas man buvo vienas iš tokių malonumų, kokį svajoja patirti visos moterys, bent kartą

gyvenime. Nors ir gerbiu Alisą, Džekai, turiu pasakyti, jog tik visiška pamišėlė, bendraudama su tokiu žmogumi, gali puoselėti viltį *išlaikyti* jį prie savęs. Ypač tokio amžiaus. Jis tada buvo toks jaunas!

Džekas žiūrėjo į Karoliną Vurc; jo veide buvo galima įžvelgti viską, ko jis neteko, – kaip ir tąkart, kai mama tarė: „Kas dabar pasakys, koks jis būtų buvęs tėvas, Džekai? Kai bendrauji su tokiu žmogumi, – tada dar piktai pridūrė Alisa, – niekada negali žinoti." O panelė Vurc tuos pačius žodžius – *su tokiu žmogumi* – ištarė vis dar žavėdamasi!

– Jeigu *jūs* būtumėte mano motina, – pasakė Džekas Karolinai, – aš būčiau turėjęs tėvą. Bent jau retkarčiais būčiau jį *matęs*.

– Aš jau daug metų negaunu jokių žinių nei iš jo, nei *apie* jį, – tarė panelė Vurc. – Tačiau tai nereiškia, kad tu negali jo susirasti.

– Gal jis jau miręs, Karolina. *Mama* juk mirė.

Panelė Vurc palinko artyn virš kavinės staliuko ir sučiupo Džeką už kairės ausies; tarytum ji būtų buvusi ponia Makvot, o jis – trečiokas, Pilkosios Šmėklos vedamas į koplyčią.

– Koks tu skeptikas! – tarė ji. – Jei Viljamas būtų miręs, man būtų *sustojusi* širdis! Tą dieną, kai jis mirs, mano krūtys susitrauks, pasidarys kaip *razinos* – arba pavirsiu *linoleumu*, ar dar kuo nors!

„Linoleumu?" – nustebo Džekas. (Vargšė moteris pernelyg ilgai dirbo Šventos Hildos mokykloje.) Džeko ausis, kurią ji laikė sugriebusi, jau tvinkčiojo. Staiga panelė Vurc jį paleido, juokdamasi iš savęs lyg maža mergaitė.

– Na, šneku kaip kokia kvaišelė iš *bendrabučio*! – sušuko Karolina. – Koks tu skeptikas, – vėl pasakė Džekui, šįkart jau meiliai. – Keliauk, susirask jį!

„Papasakok, koks kontekstas, pupuli, – sakydavo Ema. – Nieko nebūna be konteksto."

Tą kovo šeštadienį – tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt aštuntais metais, o kovo mėnesį Toronte oras ne kasdien tinkamas važinėtis motociklu – Džekas įžengė į prie mokyklos ve-

dantį žiedinį keliuką, šalia Pikthol gatvės ir Hačings Hilo kelio sankryžos, kur kadaise dairėsi, įsikibęs į mamos ranką, apsuptas daugybės mergaičių.

Motociklai, išjungtais varikliais, stovėjo sustatyti į vieną eilę – vos ne kariška tvarka. Diena buvo apniūkusi, oras darganotas, žvarbus; ant motociklų benzino bakų žvilgėjo dulksnos – smulkaus, beveik nepastebimo lietaus – lašeliai. Tokiu oru Džekas jau negaišo – neskaičiavo, kiek ten tų motociklų, – bet jų buvo maždaug trisdešimt; iš jų numerių lentelių galėjai suprasti, kokį kelią sukorė kai kurie motociklininkai.

Šiaurės Dakotos Danas atvyko net iš Bismarko; Mineapolyje jis užsuko į *Twin Cities Tattoo* saloną ir paėmė Laimingąjį Pjerą, paskui juodu nuskriejo į Madisoną, Viskonsino valstijos sostinę, kur jų laukė Barsukas Šulcas su žmona, Mažąja Vištyte. Vėliau jie paėmė brolius Fronhoferius, iš *Windy City Tattoo* salono Čikagoje, ir visi įvažiavo į Mičiganą; Kalamazo mieste ir Betl Krike pakliuvo į pūgą, bet šiaip taip nusigavo į Ist Lansingą ir dar spėjo pasilinksminti su Fliperiu Folkmanu *Spartan Tattoo* salone. Kitą rytą jie su Fliperiu nulėkė į En Arborą, kur prie jų prisidėjo Ernis Volis. Pereiti Kanados muitinę, savaime suprantama, nebuvo lengva, bet galiausiai, Vindzore, jie įsuko į Keturi šimtai pirmąjį greitkelį ir per lietų pasiekė Kičinerį, paskui Gvelfą, kur susitiko su dviem tatuiruotojais iš Ontarijo provincijos, kurių vardų Džekas seniau nebuvo girdėjęs. (Ir dabar neįsiminė.)

Keli baikeriai į šiaurę važiavo iš Luisvilio, Kentukio valstijos, ir iš trijų Ohajo miestų. *Tiger Skin Tattoo* salone dirbantis Rašalinis Džo – iš Cincinačio, seserys Skretkovič – iš Kolumbo. Viena iš tų seserų kadaise buvo Ežiuko Tomo žmona; Tomas prie jų prisidėjo Klivlende.

Pensilvanijos tatuiruotojų būryje, pernelyg dideliame, kad galėtum visus išvardyti, buvo keli garsūs meistrai iš Pitsburgo, Harisbergo, Alentauno ir Skrentono, – o Panaktinis Maikas, dirbantis *Sailors' Friend Tattoo* salone, į šiaurę atlėkė net iš Norfolko, iš Virdžinijos.

Prie Šventos Hildos mokyklos stovėjo ir keli motociklai su Merilando, Masačusetso, Niujorko bei Naujojo Džersio numeriais.

Išgirdęs iš koplyčios sklindantį griausmingą giedojimą, – *vyrų* balsai tarytum varžėsi su vargonais, visiškai nustelbę bendrabučio mergaičių chorą, – Džekas suprato, kad panelė Vurc laiko tuščiai neleido. Ji buvo sukvietusi baikerius į vidų ir pasirūpinusi, kad jie, patogiai įsitaisę, šiek tiek parepetuotų. Be to, panelė Vurc jiems pažadėjo, kad sporto salėje visi netrukus galės išgerti karštos kavos, – na, gal truputį pamelavo sakydama, jog tai bus „netrukus".

– Keli iš jūsų mokate giedoti „Dieve, sergėk Karalienę"? – dar paklausė panelė Vurc. Kadangi baikeriai sutrikę tylėjo, Karolina tarė: – Ką gi, taip ir *maniau*! Jums, regis, reikėtų *parepetuoti*.

Kai Džekas atėjo į Šventos Hildos mokyklą, jie jau giedojo. Dauguma tatuiruotojų nė nenutuokė, kurią karalienę prašo sergėti, – bet žinojo, kad šitaip pagerbia Dukterį Alisą, juk to ir atvažiavo, ir dabar jų pačių balsų skambesys juos tarsi šildė. Nuo šlapių odinių jų drabužių varvėjo lietaus lašai; kelio, tepalo ir išmetamųjų dujų kvapas maišėsi su nudėvėtos aprangos, vėjo sutaršytų barzdų ir po šalmais susivėlusių, priplotų plaukų kvapu. Bendrabučio mergaitės smalsiai žiūrėjo į juos, išrikiuotos saugioje vietoje, prie altoriaus. Mergaičių balseliai tarp baikerių, daugiausia vyrų, skambėjo keistai, lyg vaikų.

Vargonininkė, daili mergina, Šventos Hildos mokykloje pradėjusi dirbti visai neseniai, kaip ir tas mulkis kapelionas, nuolat klydo; net Džekas matė, kad ji baisiai jaudinasi ir kaskart, padariusi klaidą, ima klysti dar labiau.

– Nusiramink, Eleonora, – pasakė jai panelė Vurc, – kitaip turėsiu pati sėsti prie vargonų, o aš jau *daug metų* negrojau.

Kol Eleonora kiek atsikvėpė, Džekas prisistatė mamos draugams.

– Gražuolis Džekas Bernsas! – išgirdo Panaktinio Maiko įvertinimą.

– Dukters Alisos sūnelis, – atsiduso viena iš seserų Skretkovič.

– Aš – kita Skretkovič, – pasakė Džekui jos sesuo. – Ta, kuri nebuvo ištekėjusi nei už Ežiuko Tomo, nei už ko nors kito, – dar pašnibždėjo ir krimstelėjo jam į ausies spenelį.

– Mama tavimi labai didžiavosi, – tarė Barsukas Šulcas. Jo žmona, Mažoji Vištytė, jau ašarojo, – o buvo dar net ne vidurdienis. Pamaldos už Alisą turėjo prasidėti tik po kelių valandų.

Karolina suplojo delnais.

– Mes vis dar repetuojame – repetuosime, kol pasakysiu „Stop!“ – sušuko, atsistojusi šalia altoriaus. Eleonora, vargoninink̇ė, atrodė jau aprimusi.

– Nežinojau, kad mokate groti vargonais, Karolina, – tarė Eleonora. Tai nuskambėjo garsiau, negu ji norėjo, nes Džekas su baikeriais staiga nutilo.

Panelė Vurc paraudusi žvilgtelėjo į Džeką.

– Na, kai kas man davė keletą įsimintinų *pamokų*, – pasakė.

Dieve, sergėk mūsų maloningą Karalienę,
Tegyvuoja mūsų kilni Karalienė,
Dieve, sergėk Karalienę!
Tegu ji nugali,
Laiminga ir šlovinga,
Kad mus valdytų ilgai;
Dieve, sergėk Karalienę!

Panelės Vurc vadovaujami, jie giedojo ir giedojo. Bendrabučio gyventojos savo tyrais, mergaitiškais balseliais negalėjo prilygti su didžiausiu įkarščiu, tarsi kokioje alinėje, staugiantiems baikeriams, kurie dabar – atsigavę po ilgos kelionės per žvarbų kovo lietų – nusimetė odines striukes. Jų tatuiruotės spalvomis varžėsi su koplyčios vitraže pavaizduotu Jėzumi bei apie jį tupinėjančiomis šventosiomis.

Džekas tyliai išslinko lauk. Jis žinojo, kad panelė Vurc gali *inscenizuoti* bet ką; iki palaimingojo renginio Karolina spės tobulai nugludinti ir mergaičių, ir baikerių balsų skambesį. Kai Džekas jau ėjo pro duris, tatuiruotojai pagarbiai klausėsi, kaip mergaitės gieda „Šokio dievą“.

Šokau aš rytą,
Pasaulio pradžioj,
Šokau mėnuly,
Žvaigždėse ir saulėj karštoj,
Iš dausų nusileidau,
Šokau žemėj šitoj,

Betliejuj
Užgimiau tuoj.

Žiediniu keliuku prie mokyklos buvo privažiavę dar du baikeriai; jie kaip tik statė savo motociklus šalia kitų. Slidusis Edis Espozitas iš Konektikute, Niuheiveno mieste, esančio *The Blue Bulldog* salono ir Nenaudėlis Bilas Letersas, dirbantis *Black Bear Season Tattoo* salone Bransvike, Meino valstijoje. Susiraukšlėjusios odinės jų striukės buvo permirkusios nuo lietaus, jie atrodė sustirę, bet abu pažino Džeką Bernsą ir maloniai nusišypsojo. Džekas sveikindamasis paspaudė jiems kone suledėjusias rankas.

Jis buvo greitosiomis apsirengęs ponios Oustler namuose rastais senais drabužiais – džinsais, sportbačiais ir šilta, neperšlampama Emos striuke su gobtuvu, jam gerokai per didele.

– Aš tik nubėgsiu namo persirengti pamaldoms, – pasakė Džekas ką tik atvykusiems baikeriams. Šie suglumę klausėsi iš koplyčios sklindančių mergaičių balsų. – Kiti jau viduje, repetuoja.

– *Ką* repetuoja? – nustebęs paklausė Nenaudėlis Bilas. „Šokio dievo“ priedainis skambėjo jau trečią ar ketvirtą kartą; panelė Vurc, matyt, buvo nusprendusi, kad jį kartu su mergaičių choru turėtų giedoti ir baikeriai. Per lietų atsklido sodrūs vyrų balsai.

Tai šok, kad ir kur esi,
Esu Šokio dievas, girdžiu sakant jį,
Ir aš jus vesiu, kad ir kur jūs visi,
Aš vesiu, jūs šokit, girdžiu sakant jį.

– Eime, Bilai, – padainuosim, – tarė Slidusis Edis.

– Grįši persirengęs *mergina*? – paklausė Džeko Nenaudėlis Bilas.

– Šiandien gal ne, – atsakė Džekas.

Tuodu baikeriai jau ėjo pro duris į mokyklą, kai Džekas nugirdo Slidųjį Edį burbtelint:

– Koks tu šiknius, Bilai!

– *Žinoma*, kad šiknius! – atšovė Nenaudėlis Bilas.

Džekas grįžo į ponios Oustler namus ir išsitiesė karštoje vonioje. Leslė įėjo į vonios kambarį vilkėdama tik juodais apatiniais – siaurutėmis kelnaitėmis ir liemenėle; ji nuleido klozeto dangtį ir atsisėdo ant jo, nežiūrėdama į Džeką.

– Kiek ten jų? – paklausė.

– Maždaug trisdešimt motociklų, gal keturiasdešimt baikerių, – atsakė Džekas.

– Dauguma tavo mamos pažinotų tatuiruotojų – ne baikeriai, Džekai. Šitie baikeriai – tik ledkalnio viršūnė.

– Žinau, – tarė Džekas. – Gal paskambinkim Mažiui.

– Geriau *policijai*, – pasakė ponia Oustler. – Juk visi negalės *nakvoti* mokykloje – nesutilps net sporto salėje.

– Gal kai kurie galėtų permiegoti čia, – pasiūlė Džekas.

– Tavo mama *tyčia* tai padarė, Džekai. Gal, jei mudu būtume *sugulę*, ji būtų mūsų pasigailėjusi, taip nežeminusi.

– Kažin... – tarė Džekas. – Man atrodo, mama ir norėdama nebūtų galėjusi jų sulaikyti.

Vėliau, po vidurdienio, paskambino Mažius.

– Man jau reikėtų *furgono*, ne limuzino, ponaiti. Į limuziną daugiau gėralo nesukišiu, Džekai.

– Verčiau suvažinėk dukart, – patarė jam Džekas.

– Važiuoju jau *trečią* kartą, ponaiti! Jeigu jūs su ponia Oustler tuoj pat neatnešit savo užpakalių į koplyčią, galit nebegaut vietų *atsisėsti*! – Mažius iš prigimties buvo panikos kėlėjas. Džekas žinojo, kad panelė Vurc viskuo pasirūpins; Karolina tikrai paliks jiedviem su Lesle porą vietų.

Panelė Vurc padarė dar geriau. Ji tarpe tarp eilių pastatė Dvokiančią Beždžionę, kaip kokį tvarkdarį, kad saugotų visą klauptą. Ten sukiojosi ir Nevidonas, ir Sesutė Meška, ir Mėnulio Drakonas. Atvyko *visi* – visi iki vieno, kuriuos Džekas tikėjosi pamatyti, ir dar daugiau.

Keletas žmonių atkeliavo iš Italijos. Luka Brusas (iš Šveicarijos) Džekui pareiškė nieku gyvu negalėjęs praleisti tokio renginio. Rojus ir Pragaras atskrido iš Vokietijos, Manu ir Tin Tinas – iš Prancūzijos. Čia buvo ir Las Vego Adatos, ir Purpurinė Holivudo Pantera.

Jie susigrūdo į klauptus, į tarpus tarp eilių – minia užtvindė net koridorių, beveik iki sporto salės. Nedidelė iš pažiūros persigandusių buvusių mokyklos auklėtinių grupelė – tirtančios ponios Oustler bendraklasės – gūžėsi dviejuose priekiniuose šoninės navos klauptuose, kur jas, regis, saugojo Drąsuolis Edas, Bailys Bilas ir Laukinis Pikčiurna, tarytum savanoriai asmens sargybiniai. Jie bent jau neprileido kitų tatuiruotojų prie šių pagyvenusių damų, kurios (kaip kadaise, kai buvo mokinukės) laikėsi susikibusios už rankų.

Panelė Vurc du savo chorus – bendrabučio mergaičių ir baikerių – išrikiavo abiejose vidurinės navos pusėse, iš kur tos skirtingos žmonių grupės dabar žvelgė į suglumusius gedėtojus. Tatuiruotojai, atvykę *laiku*, o ne gerokai anksčiau, traukė pečiais, girdėdami „Dieve, sergėk Karalienę“.

– Kas ta Karalienė? – paklausė Džeko plačiapetis vyriškis ryškiai geltona sportine striuke. Jis buvo geliu taip susilipdęs plaukus, kad jie viršugalvyje stovėjo stati – nelyginant ryklio nugaros pelekas. Ir tą ryškiai geltoną striukę, ir sustatytus plaukus Džekas jau buvo matęs tatuiruotojų žurnaluose – taigi jį užkalbino Pamišėlis Edis iš Filadelfijos; be jokios abejonės.

Pastorius Parkeris atlėkė pavėlavęs.

– Neturėjau kur pastatyti automobilio! – irzliai pasiskundė kapelionas, dar gerai neįsižiūrėjęs į susirinkusią minią – į berankovius rištine batika margintus marškinėlius, tatuiruotas rankas, prasegtus havajietiškus marškinius, tatuiruotes ant krūtinių. Tikros gyvatės ir kažkokios besiraitančios mitinės pabaisos nedraugiškai spoksojo į kapelioną; tokių padarų kaip tos ištatuiruotos reptilijos nebuvo matęs nei rojaus sodas, nei pastorius Parkeris. Daugybei erškėčių vainiku apjuostos kraujuojančios Kristaus širdies paveikslėlių neabejotinai stigo įprasto anglikonų santūrumo. Be to, buvo matyti nemažai skeletų – vieniems iš burnų veržėsi liepsnos, kiti kalbėjo nešvankybes.

Įkvėpta visų tų tatuiruotų kūnų, panelė Vurc pranoko pati save – „Šokio dievas“ skambėjo nuostabiai. Bendrabučio gyventojų (pasak Leslės, „ne visai skaisčių mergelių“) choras sugiedojo visus penkis posmus, – o baikeriai kartu su mergaitėmis penkis kartus traukė priedainį. Ta išsekusi šviesiaplaukė paauglė, kuri

po pamaldų už Emą pametė batelį, ketvirtą posmą giedojo solo; ji buvo tokia graži solistė, kad baikeriai, nors jau kelis kartus repetavę „Šokio dievą" drauge su ja, iš jaudulio net apsiašarojo.

Šokau penktadienį,
Dangus ėmė tamsėti –
Nelengva šokti,
Kai velnias ant sprando sėdi.
Jie laidojo kūną,
Manė, jau manęs nebėr,
Bet aš esu Šokis,
Aš šoku vėl.

Kai kapelionas turėjo skaityti Dvidešimt trečią psalmę, koplyčioje jau buvo labai šilta; kai kurie be saiko išsimarginę tipai nusimetė marškinius. Pamaldose dalyvavo ne vien tatuiruotojai – pareikšti pagarbos atvyko nemažai Dukters Alisos klientų. Džekas atpažino daugybę mamos sukurtų tatuiruočių.

Be to, jis pastebėjo, kad ponia Oustler verkia. Ji sėdėjo susmukusi klaupte, prisiglaudusi prie jo, smulkutis jos kūnelis virpčiojo. Tai matydami Alisos kolegos ir suprato, kas ji tokia. „Toronte turiu simpatiją", – ne vienam iš jų buvo sakiusi Alisa. (Pavyzdžiui: „Ačiū, ne – ne šiąnakt. Toronte turiu simpatiją.")

„Viešpats yra mano Ganytojas; man nieko netrūksta", – ėmė skaityti pastorius Parkeris, netverdamas savo kailyje. Jis jau kone duso iš susijaudinimo, kai priėjo prie: „Nors einu per tamsiausią slėnį, nejaučiu jokio pavojaus..."

– „...*nebijau* jokio pavojaus", ne „nejaučiu", – pataisė jį panelė Vurc.

„... *nebijau* jokio pavojaus, – užsikirsdamas toliau skaitė kapelionas, – nes Tu su manimi; Tavo ganytojo lazda ir vėzdas – jie mane apgins."

– Tavo *kas*? – paklausė kažkas iš gedėtojų – balsas buvo moters. (Džekas nematė, kas prakalbo, bet galėjo lažintis, kad tai buvo kuri nors iš seserų Skretkovič.) Išgirdę tą klausimą, visi nusijuokė; vieną iš buvusių mokyklos auklėtinių, ponios Oustler bendraklasę, apėmė isterija.

Štai tada Leslė ir nesusilaikė.

– Nesimelskit, nieko *nesakykit*! – riktelėjo ji kapelionui. – Alisa norėjo, kad visi *tik* giedotų!

„Tu padengi man stalą mano priešų matomoje vietoje..." – dar sumurmėjo pastorius Parkeris; paskui nutilo. Pamatė, kad ir *jį* supa priešai, iš visų pusių.

– Tik *giedotų*, biče, – tarė Nenaudėlis Bilas Letersas.

– Taigi – giedok arba užsičiaupk, – pridūrė vienas iš brolių Fronhoferių.

– Giedok arba užsičiaupk! – pakartojo Ežiukas Tomas.

– Giedok arba *užsičiaupk*! – šaukė minia.

Eleonora, vargonininkė, atrodė suakmenėjusi iš baimės. Karolina prisėdo ant vargonų suolelio šalia jos.

– Jei pamiršai „Jeruzalės" melodiją, Eleonora, – pasakė panelė Vurc, – teatleidžia tau Viešpats Dievas, bet *aš* tai tikrai neatleisiu.

Eleonora, tesaugo Dievas tą bailiukę, atsipeikėjusi palinko į priekį – gulte užgulė manualą. Vargonai sugaudė garsiau, negu visi tikėjosi, bet ir abu chorai – mergaičių ir baikerių – plėšėsi kiek galėdami.

Ar tos kojos senais laikais
Anglijos žengė žaliais kalnais?
Ar laigė Dievo Avinėlis vešliaisiais Anglijos laukais?

Kai jie visi žengė viduriniu tarpu tarp eilių, ponia Oustler staiga atsidūrė Pamišėlio Edžio iš Filadelfijos glėbyje; baisiausiai susijaudinusi, ji jam nesipriešino, gal ir nebūtų pajėgusi. Visi Alisos draugai buvo girdėję apie Leslę ir norėjo ją apkabinti.

– Čia Alisos *simpatija*, – šnibždėjosi tatuiruotojai.

– Iš kur jie *žino*, kas aš? – paklausė Leslė Džeko.

– Tikriausiai mama jiems apie jus pasakojo, – tarė Džekas.

– *Nejaugi?* – nustebo ponia Oustler, paplūdusi ašaromis. Verkė *visi* – tatuiruotojai, Dukters Alisos klientai, draugai. (To pasaulio žmonės itin jausmingi – Leslė tik dabar tai suprato.)

Jie jau ėjo koridoriumi sporto salės link, kai bendrabučio mergaitės ir baikeriai užplėšė ketvirtą posmą; neatsiliko net panelės Vurc vis drąsinama Eleonora.

Aš nenurimsiu dvasinėj kovoj,
Nenusvirs kardas rankoje manoj,
Kol pastatysim Jeruzalę
Anglijos žemėj žalioj.

Sporto salėje stovėjo vonios didumo kubilas su ledo gabaliukais, prikrautas šalto alaus; pokšėjo vyno butelių kamščiai. Iškylų stalai linko nuo didžiulių jautienos kepsnių ir į pusdubenius sudėtų dešrų – įprastinių ant dantų krapštukų pasmeigtų sūrio kubelių nebuvo matyti.

– Kas užsakė šitiek maisto? – paklausė Džekas Leslės.

– *Aš*, Džekai. Mažius turėjo suvažinėti dar kelis kartus.

Ernis Volis dėl kažko gana piktai ginčijosi su Fliperiu Folkmanu.

– Dėl savų, Mičigano, reikalų, – juos perskirdamas diplomatiškai pasakė Barsukas Šulcas.

Barsuko žmona, Mažoji Vištytė, laikė ponią Oustler už parankės. Rašalinis Džo, iš Cincinačio *Tiger Skin Tattoo* salono, uždėjo ranką Leslei ant peties – viršutinėje jo plaštakos pusėje buvo ištatuiruotas pikų tūzas, užmestas ant čirvų tūzo.

– Jei kada būsite Norfolke, – šnekėjo poniai Oustler Panaktinis Maikas, – parodysiu jums tokį miestą, kokio net *neįsivaizduojate*!

– Jie ją *mylėjo*! – tarė Džekui Leslė, jau sunkiai gaudydama kvapą. – Pakviesk juos pernakvoti, Džekai, – pridūrė. (Slidusis Edis Espozitas jai rodė ant pilvo ištatuiruotą „Žmogaus pražūties“ paveikslėlį – Dukters Alisos kūrinį.)

– *Visus*? – paklausė Džekas ponios Oustler. – Pernakvoti *pas mus*?

– *Žinoma*, kad pas mus! – pasakė Leslė. – Kurgi daugiau jie nakvos?

„Seserų Skretkovič gal nereikia, – dingtelėjo Džekui, – bent jau *abiejų*. Gal būtų geriau, jei pakviestume tik tą, kuri *nebuvo* ištekėjusi už Ežiuko Tomo?“ Bet Džekas suprato, kad tatuiruotojų vakarėlio savaip nesureguliuosi; taigi geriausia eiti pasroviui, kaip sakydavo Alisos karta.

Pakiliai nusiteikusi panelė Vurc gyrė baikerių debiutą. Džekas, kaip visada negeriantis, saugojo bendrabučio mergaites ta-

rytum koks aviganis. Bet visi elgėsi labai gražiai, nors Fliperis Folkmanas su Erniu Voliu dar truputį pasiginčijo, – tačiau net ir tas jų ginčas „dėl Mičigano reikalų“ nesibaigė muštynėmis.

Džekas šiek tiek stebėjosi matydamas, kad ir buvusios ponios Oustler bendraklasės, regis, gana maloniai leidžia laiką. Tos pagyvenusios Šventos Hildos mokyklos auklėtinės jau seniai – o gal išvis niekada – nebuvo mačiusios tiek niekuo nepridengtos *odos*. Visa mokyklos sporto salė šurmuliavo; iš kompaktinių diskų grotuvo be perstojo sklido Bobo Dilano dainos.

Mama buvo sakiusi, kad Džeris Svolou – tradicijų šalininkas; Džekas negalėjo jo nepažinti. Ant vieno bicepso Džeris turėjo ištatuiruotą dailią merginą su medicinos sesers kepuraite. Kas gali būti *tradiciškiau*? Užrašas ant Jūreivio Džerio marškinėlių buvo japoniškas, kaip ir tatuiruotė ant dešinio jo dilbio.

– Kazuo Ogurio darbas, – išdidžiai pasakė Džekui Jūreivis Džeris.

Taigi Džeris Svolou atvyko net iš Niu Glazgo, iš Naujosios Škotijos, – ką jau kalbėti apie tai, kad jis telefonu paskambino daugiau negu šimtui žmonių.

– Seni bičiuliai palaiko ryšius, Džeki.

Džekas padėkojo Džeriui, nepatingėjusiam leistis į tokį ilgą kelią.

– *Gyvenimas* yra ilgas kelias, ponaiti Bernsai, – tarė Jūreivis Džeris. – O Naujoji Škotija ne taip jau toli.

Vėliau, kai Džekas jau manėsi prisistatęs visiems mamos draugams, – bendrabučio mergaičių choras sekiojo paskui jį kaip koks ne visai skaisčių sargybinių būrys, – jo dėmesį patraukė pažįstama figūra kitame sporto salės gale. Griaudėjant Bobo Dilano dainai *Rainy Day Women # 12 & 35*, Džekas ėmė atsargiai brautis prie drovaus, gerokai apsvaigusio vyriškio, linguojančio į taktą po krepšinio lanku. Svajinga to vyriškio veido išraiška, žilų gyvaplaukių kuokštas ant smakro – tarsi jam, nors gal jau peržengusiam penktą dešimtį, *ir dabar* dar nebūtų augusi normali barzda – ir kažkoks keistas, save menkinantis nuolat žemyn nuleistų akių žvilgsnis Džekui priminė žmogų, kuriam visada

trūko pasitikėjimo šiokiais tokiais savo gabumais. (Ir tada, kai jis, Tatu Teo mokinys, dirbo salone Zedeiko gatvėje, ir vėliau.)

„Tik ne sužeistą širdį, – kadaise atsisveikindama pasakė Alisa Robiui de Vitui. – Man jau gana tų širdžių, plyšusių perpus ar dar kaip." Tada Robis apsisprendė, jog norėtų Alisos parašo ant dešinio žasto, – tą kiek pablukusį parašą, *Duktė Alisa*, jis dabar ir parodė priėjusiam Džekui.

– Vis dar klausaisi *der Zimmerman*, Džeki? – tarė Robis.

Bobas kaip tik traukė priedainį:

Bet nenoriu toks vienišas jaustis,
Visi turi apsvaigti.

– Vis dar klausausi *den Zimmerman*, Robi.

– Negaliu lygintis su šitais vyrukais, – pasakė Džekui Robis de Vitas, netvirta ranka mostelėdamas į salėje susirinkusius tatuiruotojus. – Amsterdame man nesisekė.

– Labai gaila, – tarė Džekas.

– Aš dabar Roterdame. Turiu nuosavą saloną, bet vis tek tebesu mokinys... na, supranti, ką noriu pasakyti. Šiaip man viskas gerai, – pridūrė Robis, vos nulaikydamas tabaluojančią galvą. Jis jau buvo pradėjęs plikti – paaukštėjusi jo kakta Džeką iš pradžių ir suklaidino, kaip ir gilios raukšlės blausių, ašarojančių Robio akių kampučiuose.

– Kas atsitiko Amsterdame, Robi? Kas atsitiko *mano mamai*? Kas privertė ją išvykti?

– Oi, Džeki, – neskrisk ten. Kas buvo, tas supuvo. (Robis turėjo omenyje „Kas buvo, tas pražuvo", bet Džekas suprato, ką jis nori pasakyti.)

– Prisimenu tą naktį, kai ji buvo prostitutė. Bent jau taip *elgėsi*, – toliau kalbėjo Džekas. – Mane prižiūrėjo Saskija su Else. Tu mamai berods atnešei kažko parūkyti.

– Nereikia, Džeki, – tarė Robis. – Išmesk tai iš galvos.

– Mano tėtis juk neplaukė į Australiją? – dar paklausė Džekas Robio de Vito. – Jis visą laiką buvo Amsterdame, ar ne?

– Tavo tėvas turėjo daug *garbintojų*, Džeki. Mama tiesiog negalėjo susilaikyti.

– *Nuo ko* susilaikyti? – nesuprato Džekas.

Robis palinko į priekį, vos nepargriuvo; jis atkišo dešinį žastą su pablukusiu parašu – *Duktė Alisa* – tarsi ragindamas Džeką niuktelėti jam kumščiu į tą mamos sukurtą tatuiruotę.

– Aš jos neišduosiu, Džekai, – pasakė Robis. – Neprašyk.

– Atleisk, Robi. – Džekas susigėdo pajutęs, kad gal pernelyg agresyviai jį užsipuolė.

Robis uždėjo ranką Džekui ant sprando; linguodamas, netekęs pusiausvyros, jis priglaudė plinkančią savo kaktą Džekui prie nosies galiuko.

– Mama tave mylėjo, Džeki. Bet labiausiai, netgi labiau negu tave, ji mylėjo *Viljamą*.

Visos pagyvenusios Šventos Hildos mokyklos auklėtinės, išskyrus Leslę Oustler, jau buvo išėjusios namo. Tos, kurios gyveno vienos, – buvo išsiskyrusios ir tuo didžiavosi, – išsivedė kelis tatuiruotojus. Ponas Ramzis, su Džeku atsisveikinęs įprastu šūksniu – „Džekai Bernsai!“ – taip pat išsivedė tatuiruotoją. (Panaktinis Maikas iš Norfolke, Virdžinijos valstijoje, esančio *Sailors' Friend Tattoo* salono, iš tikrųjų buvo jūreivių draugas!)

Net panelė Vong pagaliau pajuto uragano, kuriam siaučiant gimė, atgarsius ir kaip reikiant įsišėlo – užsimiršusi labai įspūdingai šoko sporto salėje su abiem broliais Fronhoferiais, skambant Bobo Dilano *Stuck Inside of Mobile with the Memphis Blues Again.* (Panelė Vong namo išėjo su gražiau atrodančiu broliu.)

Visų nuostabai, itin ilgai užsibuvo ponai Malkomai. Ponią Malkom kaip niekad pradžiugino tai, kad vakarėlyje dalyvavo Marvinas „Mekongo Delta“ Džounsas iš Tuskaluzos, Alabamos valstijos. Marvinas Vietnamo kare buvo netekęs abiejų kojų ir nosies galo; jis pristatė savo vežimėlį prie ponios Malkom ir linksmino ją bei poną Malkomą komiškais, nors gal ir abejotinais, pasakojimais apie tai, kaip, jau prikaustytas prie vežimėlio ir turėdamas tik pusę nosies, mėgino su kuo nors sugulti. („Ne visos moterys mane užjaučia“, – tokia buvo vieno pasakojimo pradžia; Ratuotoji Džeinė plyšo juokais.)

Panelė Vurc, kuri namo išėjo deramu laiku, – turbūt nereikia nė sakyti, kad „ta Vurc“ išėjo *viena*, – visus pakerėjo pritardama Bobui. *All I Really Want to Do* ir *I'll Be Your Baby Tonight* ji

dainavo išties nepamirštamai. Ežiukas Tomas Džeką tikino, kad Klivlende tokios moters nė su žiburiu nerasi; Šiaurės Dakotos Danas pareiškė, kad tokių kaip panelė Vurc nėra ir Bismarke. („Kaip čia Edmontonui šitaip pasisekė?" – galvojo Džekas.)

Ponios Oustler namas tąnakt atrodė kaip koks motelis, ant pievelės lyg sargybiniai stovėjo motociklai, – o kiti prie pat langų, tarsi į vidų besibraunantys neprašyti svečiai.

Laimingasis Pjeras smigo svetainėje ant sofos; baikeriai ant jo užmetė tiek odinių striukių, kad kitą rytą niekas nežinojo, kur jis dingo, – na, kol Rašalinis Džo ant jo neatsisėdo.

Fliperį Folkmaną ir Ernį Volį reikėjo išskirti – dėl tų pačių Mičigano reikalų. Fliperis buvo paguldytas buvusiame Džeko miegamajame, o Ernis nakvojo virtuvėje, kur jį prižiūrėjo prasčiau atrodantis brolis Fronhoferis – tas, kuris *neišėjo* su panele Vong ir jos širdyje siaučiančiu uraganu.

Nenaudėlis Bilas Letersas su Slidžiuoju Edžiu Espozitu miegojo „bartuku" valgomajame ant stalo; visame name buvo girdėti, ką jie kalba apie jūreivių draugą Panaktinį Maiką.

– Kur tavo akys, Bilai? Gal šiknoj, jei nematei, kad Panaktinis žydras, – šaipėsi Slidusis Edis.

– Tas, kieno akys šiknoj, Edi, tai būtų pamatęs pats pirmas, – atšovė Nenaudėlis Bilas.

– Koks tu šiknius, Bilai! – tarė Slidusis Edis.

– *Žinoma*, kad šiknius! – nesiginčijo Nenaudėlis Bilas. – Ką dar pasakysi? – Bet Slidusis Edis, matyt, užmigo; net užknarkė. – Saldžių sapnų, šikniai! – garsiai sušuko Nenaudėlis Bilas, kad išgirstų visi.

– Saldžių sapnų, šikniai! – iš skalbyklos atsiliepė Barsukas Šulcas su žmona, Mažąja Vištyte; jie ten miegojo – ant grindų, pasitiesę seną dygsniuotą antklodę.

– Puikus vakarėlis, a? – pašnibždėjo Džekas vienai iš seserų Skretkovič, su kuria gulėjo Emos lovoje.

– Aha, tavo mamai būtų *labai patikęs*! – atsakė panelė, ar *ponia*, Skretkovič. Deja, ta, kuri buvo ištekėjusi už Ežiuko Tomo. Ant užpakalio ji turėjo nuostabią tatuiruotę – didžiulį aštuon-

koją, per abu sėdmenis. – Ežiuko Tomo darbas, – liūdnokai paaiškino. – Bet aštuonkojis vis tiek gražus, turiu pripažinti.

Kitame koridoriaus gale Leslė miegojo su kita seserimi Skretkovič.

– Ji buvo tokia miela! – vėliau pasakė Džekui ponia Oustler. Leslė nesistebėjo, kad toji *kita* Skretkovič niekada nebuvo ištekėjusi – nei už Ežiuko Tomo, nei už ko nors kito. (Džekui į ausies spenelį ji krimstelėjo nenuoširdžiai.)

Džekas ilgai neužmigo, ne tik todėl, kad juo švelniai rūpinosi buvusi Ežiuko Tomo žmona. Ema sakydavo, kad Džeką neretai kankinanti nemiga yra neišvengiamas nepatogumas, kurį turi kęsti negeriantis žmogus girtuoklių pasaulyje. (Džekas tuo abejojo.) Reikia pasakyti, jog turbūt niekas negalėtų ramiai užmigti, pamatęs, ką toji heteroseksuali Skretkovič išdarinėja su ant užpakalio ištatuiruotu aštuonkoju, tačiau Džekas mąstė ne vien apie tą įspūdingą aštuonkoją.

Jis vėl gailėjosi, kad užsipuolė Robį de Vitą, iš meilės Alisai atkeliavusį net iš Roterdamo. Juk savaime suprantama, kad Robis, jo žodžiais tariant, jos niekada *neišduos*. Jei Džekas nori sužinoti, ką mama nuo jo nuslėpė, arba kaip iškraipė tiesą, pasakodama jam apie tėvą, jis turi tai išsiaiškinti pats.

Jam reikia keliauti ten, kur grasino mamai keliausiąs, kai ji dar buvo gyva. Ne ieškoti Viljamo, kaip jam patarė panelė Vurc, – bent jau kol kas dar ne. Į *tą* kelionę Džekas dar nesileis; jis keliaus ten pat, kur keliavo su mama, kai jam buvo ketveri.

Būdamas trejų, gebėjimu viską įsiminti Džekas tariamai prilygo devynerių metų vaikui. O kai Džekui sukako ketveri, jo gebėjimas išlaikyti atmintyje visokias smulkmenas bei laiko tėkmės suvokimas jau buvo kaip vienuolikamečio – bent jau taip jam sakė mama. O jeigu tai netiesa? Kas, jeigu jis buvo *normalus* berniukas? Ketverių metų vaikas, kurio atsiminimus buvo taip pat lengva suklastoti kaip ir bet kurio kito tokio amžiaus mažylio; toks pat kaip visi keturmečiai vaikai, kurių gebėjimu išlaikyti atmintyje visokias smulkmenas bei laiko tėkmės suvokimu tikrai negalima pasikliauti.

Apie *tai* įsigalvojęs Džekas niekaip negalėjo užmigti. Jis staiga suprato, kaip apsikvailino manydamas, kad gali prisiminti, kas jam nutiko tuose Šiaurės jūros uostuose beveik prieš trisdešimt metų, kai jam buvo ketveri! *Štai* kur jis turi keliauti – vienas. Na, bent jau ne su Lesle Oustler. Ten jis kadaise jau buvo; tačiau tai dar ne viskas: galimas daiktas, kad didesnę tos kelionės dalį jis tik įsivaizdavo, arba viskam vadovavusi jo motina daug ką pati įsivaizdavo už jį.

Dabar ne laikas ieškoti tėvo; dabar laikas išsiaiškinti, ar verta Viljamo ieškoti.

Jie pirmiausia nuvyko į Kopenhagą. To atsiminimo mama nesuklastojo; Džekas bent jau žinojo, kur prasidėjo jų kelionė, ir kur jis netrukus sugrįš.

– Į Kopenhagą, – ištarė jis garsiai – netyčia. Nors tuo tikriausiai sunku patikėti, Džekas buvo visai pamiršęs, kad guli su viena iš seserų Skretkovič, kuri miegojo uždėjusi stiprią šlaunį jam ant juosmens.

Ji buvo nusispardžiusi antklodes; žodis *Kopenhaga* jai turbūt sužadino kažkokius jausmus, nes ji ėmė judinti klubus. Tolimas keliones mėgstančių motociklininkių klubų judesiai būna labai valdingi – kartais, kaip šios sesers Skretkovič, netgi kai jos miega. Jai ant dilbio, dabar užmesto Džekui skersai krūtinės, buvo ištatuiruotas iš pažiūros lyg ir persigandęs žalias jūrų arkliukas. Tas arkliukas nemirksėdamas žiūrėjo į mirgančią nedidelio Emos televizoriaus ekrano šviesą; buvo įjungtas orų kanalas, be garso. Abi seserys Skretkovič iš pat ryto turėjo leistis į ilgą kelionę; buvusi Ežiuko Tomo žmona norėjo žinoti, koks bus oras Ohajyje.

Orų kanalas rodė reportažą apie audrą. Palmės lūžo perpus, prieplaukos plūduriavo vandenyje, nuneštos į atvirą jūrą, ant kažkokių uolų gulėjo sudužęs laivelis, aukštos bangos mušė į krantą – visa tai be garso. Melsvai žalia televizoriaus šviesa nutvieskė tatuiruotę ant ponios Skretkovič klubo; tokioje šviesoje buvo aiškiai matyti reljefiškai pavaizduoti aštrūs dygliai ant dygliuotosios rajos nugaros, prie ilgos tarsi botagas uodegos pagrindo.

Taip, Džekas matė, kad ant atkakliai besikilnojančio jam atitekusios sesers Skretkovič klubo ištatuiruota *dygliuotoji* raja.

Atrodė, kad aštuonkojis (įkurdintas ant užpakalio) savo čiuptuvais tuoj pagriebs rają, – šios tatuiruotojos kūnas buvo tarsi vandenyno dugno žemėlapis.

Džekas kiek galėdamas išrietė nugarą, kad pasiektų distancinio valdymo pultelį, bet vis tiek nepasiekė; tai buvo ne toks atsakas į klubų judesius, kokio tikėjosi jo draugė baikerė.

– Neišeik, – sušnibždėjo ji kimiu balsu, dar ne visai pabudusi. – Kur susirengei?

– Į Kopenhagą, – pakartojo Džekas.

– Ar ten lyja? – paklausė ponia Skretkovič, vos apversdama liežuvį.

Džekas pagalvojo, kad bus jau balandis, kai jis ten nukeliaus; taigi tikėtina, kad lis.

– Tikriausiai, – atsakė jis.

– Neišeik, – murmtelėjo baikerė, tarsi vėl užmigdama – ar bent jau norėdama užmigti.

– Man *reikia* ten nuvykti, – tarė Džekas.

– Kas toje Kopenhagoje? – pasidomėjo ponia Skretkovič. Džekas suprato, kad ji jau visiškai išsibudino. – Kuo ji vardu? – paklausė baikerė, dar tvirčiau prispausdama jį savo stipria šlaunimi.

Džeką labiausiai dominantis žmogus buvo *jis*, o ne *ji*. Kadangi Džekas nežino jo vardo, bus sunku jį surasti. Tačiau buvo aišku, apie ką Džekas galvoja, – apie kadaise jį išgelbėjusį mažiausiąjį kareivį. Džekui, be abejo, rūpėjo ir ką pasakys Mergišius Madsenas; bet Larsą surasti bus lengviau. Džekas bent jau žino jo vardą.

27

Komendanto duktė; jos broliukas

Džekas paspruko iš Toronto panelei Vurc taip ir nepasakęs, ką ketina daryti; net neatsisveikinęs. Bijojo, kad Karolina nusivils išgirdusi, jog jis nusprendė kol kas tėvo neieškoti.

Iškeliaudamas Džekas pasiėmė tik žieminius drabužius; manė, kad balandžio mėnesį Šiaurės jūros uostamiesčiuose jie bus tinkamiausi. *Toronto* drabužiai, kaip juos vadino ponia Oustler. Leslė Džekui padėjo viską susikrauti. Šiaip ar taip, ji juk pirko jam drabužius – už daugumą jų pati ir sumokėjo – tą žiemą, kai Alisa jau merdėjo; be to, ponia Oustler turėjo tvirtą nuomonę, kaip Džekui derėtų rengtis tuose Europos uostamiesčiuose.

– Tikiuosi, kad žinai, Džekai, – negali eiti į tatuiruočių saloną vilkėdamas tokiais pat drabužiais, kokiais apsirengęs eitum į bažnyčią, ir atvirkščiai.

Džekas Leslę įpareigojo išsiųsti jo parašytą *Skiedalų skaitytojos* scenarijų Bobui Bukmanui į Beverli Hilse esančią Meno kūrėjų agentūrą. Per tą ilgą Kanados žiemą Leslė tapo gera Džeko, kaip scenaristo, pagalbininke; porą kartų jis vos susilaikė jai nepasakęs, kad Ema jam paliko ne tik pastabas dėl scenarijaus. Tačiau taip pasielgdamas jis būtų nusižengęs Emos valiai.

Visus tuos mėnesius, kuriuos Džekas praleido su mama, jam adresuoti laiškai iš Kalifornijos buvo persiunčiami į Torontą.

Ponia Oustler, kaip ir velionė jos duktė, juos visada perskaitydavo prieš atiduodama Džekui. Be to, ji jam atiduodavo *ne visus* laiškus; Leslė pasirodė esanti griežtesnė cenzorė negu Ema. Džeką garbinančių moterų laiškai, pasak ponios Oustler, nebuvo verti jo dėmesio. Ji jam nerodydavo ir tų įkyrėlių nuotraukų.

Turbūt buvo jau vasario mėnuo, kai Džekas Leslės paklausė:

– Nejaugi šįmet negavau nė vieno kalėdinio atviruko?

– Gavai. Visą *krūvą*, – atsakė ponia Oustler. – Aš juos išmečiau.

– Jums nepatinka kalėdiniai atvirukai, Lesle?

– Kam jų reikia, Džekai? Juk tu labai užsiėmęs vaikinas.

Mišelės Maer laiškas griežtajai cenzorei kažkaip neužkliuvo ir galiausiai pateko į Džeko rankas, nors tik po gero mėnesio nuo tada, kai Leslė jį pirmąkart perskaitė.

– Šitas įdomus, – pasakė ponia Oustler. – Kažkokia gydytoja iš Masačusetso; vardas ir pavardė – kaip Emos romano veikėjos.

Džekas turbūt atrodė apstulbęs, arba pernelyg pastebimai troško pamatyti tą laišką, tikriausiai todėl Leslė jam iškart jo neatidavė.

– Tu ją *pažįsti*? – paklausė ji.

– *Pažinojau*, – pataisė ją Džekas, ištiesęs ranką. Ponia Oustler dar kartą peržvelgė laišką – atidžiau negu pirmąsyk. – Ema žinojo, kad aš ją pažįstu, – paaiškino Džekas. – Žinojo, kad savo veikėjai duoda realiai egzistuojančio žmogaus vardą.

– Čia toks slaptas pajuokavimas – ar *tai* nori pasakyti, Džekai? – Ponia Oustler vis dar nedavė jam to laiško.

– Panašiai... – linktelėjo Džekas.

– Gal nori, kad perskaityčiau garsiai? – pasisiūlė Leslė. Džekas tebestovėjo ištiesęs ranką. – „Mielas Džekai..." – ėmė skaityti ponia Oustler, tačiau tuoj pati save pertraukė: – Na, netgi žiūrovės į tave kreipiasi „Džekai" – todėl man nė į galvą neatėjo, kad ji iš tikrųjų tave *pažįsta*.

– Suprantu, – ramiu balsu pasakė Džekas.

– Daktarė Maer – ji, beje, *dermatologė* – rašo... – tarė Leslė ir ėmė skaityti toliau: – „Žinau, kad buvai artimas Emai Oustler ir kad ketini ekranizuoti jos romaną, *Skiedalų skaitytoją*. Noriu

palinkėti tau sėkmės rašant scenarijų, ir visuose kituose darbuose. Tas romanas – vienas iš mano mėgstamiausių, ne tik dėl pagrindinės veikėjos vardo. Dar kartą linkiu tau geriausios kloties ir sveikinu tapusį puikiu aktoriumi." Na, čia viskas, – atsiduso ponia Oustler. – Laiškas spausdintas mašinėle – turbūt spausdino kažkas kitas. Ji tik pasirašė: „Mišelė". Popieriaus lapas firminis, adresas jos darbovietės – kažkokios poliklinikos prie Maunt Oberno ligoninės Kembridže, Masačusetso valstijoje. Geriau pagalvojus, šitas laiškas ne toks jau įdomus; jame nėra nieko *asmeniško*, tikrai. Niekas tai skaitydamas neįtartų, kad ji kadaise tave pažinojo.

Leslė laikė laišką ištiestoje rankoje, toliau nuo savęs, – ne kaip kokį purviną skudurą, o, dar blogiau, kaip tai, ko, ji jautė, Džekui *labai reikia.*

– Gal galėčiau pats pažiūrėti? – paprašė jis.

– Čia ne toks laiškas, į kokį reikėtų *atsakyti*, Džekai.

– Duokite man šitą suknistą laišką, Lesle!

– Kaip suprantu, slaptas pajuokavimas nebuvo labai *juokingas* – na, kad Ema savo veikėjai davė Mišelės Maer vardą, – tarė ponia Oustler. Džekas turėjo pats pasiekti laišką ir atimti iš jos.

Specialus rašymo popierius buvo ne visai baltas, veikiau kremo spalvos – labai geros kokybės. Adresas lapo viršuje išspausdintas žydrais dažais, didelėmis, aiškiomis raidėmis – gotiškuoju šriftu. Tikrai nieko *asmeniško*, kaip sakė Leslė. „Linkiu tau geriausios kloties", – vargu ar šiuos žodžius galima laikyti meilės ir švelnumo išraiška.

– Žinai, čia greičiau *raštelis* negu laiškas, – šnekėjo ponia Oustler, o Džekas tyrinėjo greitosiomis susuktą, beveik neįskaitomą Mišelės parašą, tikėdamasis jame įžvelgti tikruosius jos jausmus. – Tiesą sakant, man nemalonu liesti tai, ką lietė dermatologė, – dar pridūrė Leslė. – Bet jos laiškas čia mėtosi jau taip seniai... Juk ant jo nebegali būti jokio *užkrato*, ar ne?

– Manau, kad ne, – tarė Džekas.

Šį laišką jis pasiims į kelionę prie Šiaurės jūros; skaitys jį kasdien. Tikriausiai *niekada* neišmes šio santūraus, nieko neįpareigojančio, be jokios meilės parašyto laiško, – nes tai, ko gero, bus vienintelis jo ryšys su Mišele Maer.

Džekui nepavyko gauti bilieto į lėktuvą, skrendantį tiesiai į Kopenhagą. Jis turėjo keliauti per Amsterdamą – ten anksti rytą persėsti į Karališkųjų Olandijos oro linijų lėktuvą, iš Toronto išskridęs pavakary. Kai jam jau reikėjo važiuoti į oro uostą, ponia Oustler maudėsi vonioje. Džekui dingtelėjo, kad jis galėtų ant virtuvės stalo palikti jai raštelį, bet Leslė buvo sumaniusi ką kita.

– Nedrįsk pasprukti neatsisveikinęs ir manęs nepabučiavęs, Džekai! – riktelėjo ji, gulėdama vonioje. Vonios kambario durų Leslė niekada neužsidarydavo – kaip, dažniausiai, ir savo miegamojo.

Po to, kai išvyko baikeriai, Džekas su Lesle ilgiau negu savaitę gyveno vieni du. Bet naktimis vienas pas kitą nevaikščiojo, nė karto neperėjo koridoriaus. Nebuvo jokio penio laikymo; jie apskritai vienas kitam nebesirodė nei nuogi, nei pusnuogiai. Galbūt Alisa kiek persistengė, ragindama juos pasimylėti. Nors juodu – lyg apkerėti – vienas kitą tebetraukė, Džekas jautė, kad ir jis, ir ponia Oustler vis dar priešinasi jo motinai; jam atrodė, kad seserys Skretkovič gal šiek tiek prasklaidė kerus.

Šiaip ar taip, atsisveikinant jiedviem tikrai derėjo pasibučiuoti. Džekas klusniai užlipo laiptais į viršų. Jis stengėsi nepastebėti ant nepaklotos ponios Oustler lovos numestų siauručių juodų apatinių. Vonioje iš muilo putų kyšojo tik įsitempęs Leslės veidelis, tarsi budraus laukinio žvėriuko. Džekas pagalvojo, kad tokiomis aplinkybėmis atsisveikinimo bučinys tikriausiai bus visai *nekaltas*.

– Tikiuosi, nebėgi nuo manęs, Džekai, – tarė ponia Oustler. – Ir Ema, ir Alisa mane paliko. Tu juk nepaliksi?

– Ne, aš jūsų nepaliksiu, – atsakė Džekas, kiek galėdamas abejingiau. Leslė atkišo jam nedidelę savo burnytę ir užmerkė tamsias akis.

Džekas, atsiklaupęs prie vonios, labai švelniai pabučiavo Leslę į lūpas. Tada jos akys staiga atsimerkė, liežuvis įslydo jam į burną. Leslė muiluotais pirštais čiupo Džeką už riešo ir įsitraukė jo ranką į vandenį, sušlapino marškinių rankovę. Jei Džekui būtų reikėję atspėti, prie ko, jam dar nespėjus ištraukti rankos, vande-

nyje prisilietė jo pirštai, jis būtų sakęs, kad prie ponios Oustler Jericho rožės.

Juodu dar kurį laiką bučiavosi. Po visko, ką buvo drauge išgyvenę, Džekas nenorėjo užgauti Leslės jausmų. Jis stengėsi nepasirodyti nekantrus, bet iš tikrųjų susierzino dėl to, kad turės persirengti marškinius.

Ponia Oustler niekad per daug nesižavėjo Džeko, kaip aktoriaus, sugebėjimais; gal todėl, kad pažinojo jį nuo vaikystės, ji visada iš jo veido suprasdavo, ką jis galvoja.

– Nagi, Džekai. Aš gal ir ne Mišelė Maer, bet bučinys juk buvo *ganėtinai* malonus, ar ne?

– Man reikia pasikeisti marškinius, – tarė Džekas, tikėdamasis, kad Leslė nepastebės, jog jam pasistojo. Nusisukęs nuo jos ir jau išeidamas pro atviras vonios kambario duris, jis pridūrė: – Taip, tikrai malonus.

– Nepamiršk! – dar šūktelėjo Leslė. – To norėjo tavo mama!

Su ta mintimi, sunkesne už žieminių drabužių prigrūstą lagaminą, Džekas Bernsas atskrido į Kopenhagą. Apsistojo „D'Angleterre" viešbutyje – šįkart ne kambarinių fligelyje, o kambaryje, pro kurio langus buvo matyti aikštėje stovinti statula. Ir ta statula, ir virš jos esanti arka atrodė mažesnės – ne tokios, kokias Džekas jas prisiminė; užtat Nyhavnas, Naujasis uostas, nė kiek nepasikeitęs – ant pilko kanalo bangų pliaukšėdami tebesisupo laivai, nuo Baltijos pūtė smarkus vėjas. O dėl to, ką Džekas pasakė vienai iš seserų Skretkovič, tai jis neklydo: Kopenhagoje iš tikrųjų lijo.

Išsiimdamas daiktus Džekas rado tatuiruotos mamos krūties nuotraukas. Ponia Oustler buvo rūpestingai padėjusi jas ant jo drabužių; dvi ji pasiliko sau, o kitas dvi atidavė Džekui, tai atrodė teisinga. Džekas apsidžiaugė, kad jas turės, – ne tik todėl, kad suprato galėsiąs kai ką patikrinti. Mama jam tiek daug visko primelavo; gal tas jos *Kol tave rasiu* – ne Tatu Olės kūrinys, nors Džekas beveik neabejojo, kad jo.

Septynioliktame Nyhavno gatvės name esantis tatuiruočių salonas tebebuvo vadinamas Tatu Olės salonu. Kai kurie ant sienų kabantys piešinių pavyzdžiai buvo Olės; be to, mažyčiame kambarėlyje vis dar kvepėjo cigarečių dūmais ir obuoliais, spiri-

tu ir hamamelio ekstraktu; kai kurie dažai irgi skleidė savotiškus kvapus, bet Džekas jų neatpažino.

Dabar čia viskam vadovavo Frantas, į saloną atėjęs tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt penktaisiais, buvęs Tatu Olės mokinys. Frantas buvo žemo ūgio, stambaus sudėjimo; dėvėjo vilnonę jūrininko kepuraitę. Jo piešiniai nedaug kuo skyrėsi nuo Olės. Buvo matyti, kad Frantas – jūreiviškos prigimties žmogus, vienas iš „senųjų bičiulių“, kaip būtų pasakęs Jūreivis Džeris. Pats Frantas, kaip ir Olė, nieku gyvu nebūtų sakęsis esąs tatuiruočių *meistras*. Jis buvo tiesiog tatuiruotojas, besilaikantis senųjų tradicijų, – toks, kokie labiausiai patiko Dukteriai Alisai.

Frantas tatuiravo plyšusią širdį, kai Džekas įėjo į saloną. „Iš tiesų niekas nesikeičia“, – pagalvojo Džekas. Frantas net nepakėlė akių nuo daromos tatuiruotės.

– Džekas Bernsas, – pasakė jis, tarytum būtų Džeko laukęs; jo vardą ir pavardę ištarė ne taip džiaugsmingai kaip ponas Ramzis, bet gana draugiškai. – Kai sužinojau, kad mirė tavo mama, iškart supratau, jog netrukus atvyksi, – pridūrė Frantas.

Vaikinukas, kuriam jis tatuiravo plyšusią širdį, atrodė išsigandęs. Buvo matyti, kaip paraudusioje krūtinėje daužosi tikroji jo širdis. Tatuiruotėje laužtinė plyšio linija per širdį ėjo horizontaliai; sužeistas organas gulėjo ant labai gražios rožės. Tai buvo puiki tatuiruotė. Apatinė plyšusios širdies pusė perrišta plevenančia juosta – tik juosta, be jokio vardo. Jei vaikinukas turi bent kiek proto, tai palauks – vardą įsirašys vėliau, kai sutiks žmogų, galintį jį pagydyti.

– Iš kur žinojote, kad atvyksiu? – paklausė Džekas Franto.

– Olė vis šnekėjo, kad pasirodysi ir norėsi daug ko paklausti, – paaiškino Frantas. – Sakė, kad tavo galvoje visokios dezinformacijos daugiau negu laikraščiuose ir žurnaluose, o tai šį tą reiškia. – Džekas jau ir pats taip manė. – Be to, Olė sakydavo: „Nenustebsiu, jei paaiškės, kad tas vaikas kuoktelėjo!“ Tačiau tu, regis, užaugai normalus.

– Kaip suprantu, jūs nepažinojote mano motinos, – tarė Džekas.

– Taigi, su ta moterimi nebuvau pažįstamas – tai tiesa, – atsakė Frantas, labai atsargiai parinkdamas žodžius.

– O su mano tėčiu? – paklausė Džekas.

– Visi *mylėjo* tavo tėtį, bet aš nepažinojau ir jo.

Tai, kad visi *mylėjo* jo tėvą, Džekui buvo netikėta naujiena.

– Nesakau, kad *niekas* nemylėjo tavo mamos, – pridūrė Frantas. – Bet ji padarė kai ką, dėl ko buvo sunku ją mylėti.

– Ką? – paklausė Džekas.

Frantas tyliai atsiduso – kartu atsikvėpė ir vaikinukas, kuriam jis tatuiravo plyšusią širdį. To vaikinuko lūpos buvo sukepusios, kiek pravertos; jis jau griežė dantimis.

– Na, turėtum pasišnekėti su kuo nors, kas iš tikrųjų ją pažinojo, – patarė Džekui Frantas. – Aš žinau tik tai, ką girdėjau.

– Olė turėjo kitą mokinį – tada, kai čia dirbo mano mama, – pasakė Džekas.

– Taip – aš jį pažįstu, – linktelėjo Frantas.

– Olė jį vadino Mergišium. Mes irgi – Mergišium Larsu arba Mergišium Madsenu, – tarė Džekas.

– Šneki apie *Žuvininką*, – pataisė Džeką Frantas. – Jis nebe Mergišius. Dabar užsiima žuvų verslu – na, nesakau, kad tai blogai.

Džekas prisiminė, kad Mergišius netroško prisidėti prie Madsenų šeimos žuvų verslo. Ir kad Larsas, išsitrinkęs galvą, dar praskalaudavo plaukus vandeniu su ką tik išspaustomis citrinų sultimis.

Ant kairės Mergišiaus Madseno kulkšnies buvo ištatuiruotas Kirsten vardas, įpintas tarp širdelių ir dyglių; kai Džekas jį paslėpė, kairė Larso kulkšnis liko apjuosta tik padriku vainiku, supintu iš kažkieno kūnų dalimis apkarstytų krūmokšnių šakų.(Tarsi kas būtų nužudęs daugybę mažų gyvulėlių ir išmėtęs jų širdeles neprižiūrimame sode.)

– Tai Larsas grįžo prie žuvų verslo? – paklausė Džekas.

– Aš nebūčiau leidęsis jo tatuiruojamas, – tarė Frantas. – Nepatikėčiau jam net spalvinimo.

– Mano mama sukūrė jam tatuiruotę, – pasakė Frantui Džekas. Jis prisiminė, jog tai buvo skaisčiai raudona širdis, plyšusi perpus; tarp nelygių plyšio kraštų baltavo švarios odos ruoželis, ganėtinai platus, kad tilptų kieno nors vardas. Dėl to kilo ginčas, bet galiausiai Džeko mama Larsui toje vietoje, tarp plyšusios širdies dalių, ištatuiravo savo parašą – *Duktė Alisa*.

Džekas norėjo Frantui nupasakoti tą tatuiruotę, tačiau Frantas jį pertraukė:

– Žinau, – tarė senasis jūreivių tatuiruotojas. – Aš paslėpiau Dukters Alisos parašą.

Tai *ką* gi padarė Alisa, dėl ko buvo sunku ją mylėti? Džekas neabejojo, kad *Žuvininkas* Madsenas kažką apie tai žino; Mergišius tikriausiai ne šiaip sau liovėsi mylėjęs Alisą.

Frantas dar pridūrė:

– Tatu Olė manęs prašė: „Jei Džekas sugrįš, pasakyk jam, kad labai nepyktų."

Džekas padėkojo Frantui už tuos žodžius; Frantas buvo labai malonus: trumpam atsitraukęs nuo įpusėtos tatuiruotės, jis Džekui nubraižė nedidelį gatvių planą. Ta Naujojo uosto dalis buvo netoli žuvų prekyvietės, kurioje dirbo Larsas Madsenas, – *Fiskehuset Højbro, Højbro Plads 19.* Ten, aikštėje, stovi vyskupo Absalono statula, prie pat Kristianborgo rūmų – dabar juose įsikūręs Danijos parlamentas. (Vyskupas Absalonas – Kopenhagos įkūrėjas.) Frantas Džekui dar pasakė, kad senieji rūmai puikiai matyti iš žuvų prekyvietės.Ta aikštė – daugelio žmonių mėgstama susitikimų vieta, ten daug visokių kavinių bei restoranų.

Džekas vos nepamiršo parodyti nuotraukų, prisiminė tik išeidamas.

– Žvilgtelkite, – paprašė, paduodamas jas Frantui. – Ar kada matėte tokią tatuiruotę?

– Tatu Olės darbą atpažinčiau bet kur, – tarė Frantas, grąžindamas nuotraukas Džekui. – Olė man sakė, kad darė tatuiruotę tavo mamai. – Tik tokio patvirtinimo Džekui ir reikėjo.

Atrodė, kad nedideliame salone beveik niekas nepasikeitę; net radijas tebegrojo, nors imtuvas gal buvo ne tas pats. Tačiau Frantas taip nemanė. Kai Džekas jau ėjo prie durų, Frantas tarė:

– Dabar viskas kitaip. Septintojo dešimtmečio pabaigoje ir aštuntojo pradžioje galėjai atpažinti visų darbus. Tatuiruotė būdavo tarsi parašas. O dabar jau ne; per daug atsirado visokių terlių. – Džekas linktelėjo. (Jis buvo girdėjęs taip sakant mamą – taip šnekėjo *visi* jūreivių tatuiruotojai.) – Prieš dvidešimt metų, – pasakė Frantas, – čia kasdien atplaukdavo bent du

laivai. O dabar vienas, – pridūrė, tais žodžiais tarytum apibrėždamas viską, kas *pasikeitė*.

– Labai ačiū, – dar kartą padėkojo Džekas.

Popietė buvo lietinga, vėjuota. Restoranuose palei Nyhavno kanalą virėjai jau ruošė valgį. Džekui ir dabar nebuvo sunku atskirti kvapus: triušienos, elnio kojos, laukinės anties, keptuvėje skrudinto oto, ant grotelių keptos lašišos, netgi švelnios veršienos. Jis užuodė ir troškintus vaisius žvėrienos padažuose, ir kvapnius daniškus sūrius. Bet niekaip negalėjo atpažinti restorano, į kurį Olė su Mergišiumi nusivedė jį bei jo mamą tą paskutinį vakarą Kopenhagoje. Ten buvo atviras židinys; Džekas dabar lyg ir prisiminė, jog tąkart užsisakė triušienos.

„Horno kyšulys“ – *Cap Horn*, Nyhavno 21 – atrodė matytas, bet į vidų Džekas nėjo. Nebuvo alkanas ir norėjo greičiau susirasti Žuvininką Madseną. Džekas neabejojo, kad Mergišius, kaip ir Frantas, – netgi *labiau* negu Frantas, – tikisi, kad jis pasirodys. Be to, jei Larsas Madsenas paslėpė tarp plyšusios širdies dalių įrašytą Dukters Alisos vardą, tai jis tikriausiai žino kažką, ko dar nežino Džekas; Larsas, matyt, pasijuto įskaudintas, kai tai sužinojo.

Mergišius Madsenas tebebuvo mėlynakis blondinas nuolat išsišiepusia švarplėta burna ir suknabinta nosimi. Džekas apsidžiaugė pamatęs, kad Larsas nebeaugina apgailėtinos barzdelės ir truputį pastambėjo. Žuvininkas, jau beveik penkiasdešimtmetis vyriškis, iš pažiūros atrodė jaunesnis. Žuvų verslas, kurio jis taip nenorėjo imtis, turbūt buvo kaip tik tai, ko jam reikėjo, – galėjai pamanyti, kad Larsui galiausiai į gera išėjo ir Alisos nepalankumas, o nesėkmė tatuiruočių pasaulyje kažkaip padėjo jam išlikti nekaltam.

Mergišius dabar jau buvo vedęs, su žmona augino tris vaikus.

– Prisimeni Elizą? – droviai paklausė jis Džeko.

– Prisimenu, kaip paslėpiau jos vardą, – atsakė Džekas.

Eliza buvo vardas, prikabintas prie grandinės ant dešinės Larso kulkšnies; Džekas jį nelabai vykusiai uždengė savo ypatingąja bugienio šakele. (Jo pastangų rezultatas atrodė nelyginant koks

sudarkytas Kalėdų papuošalas – Olė tai pavadino „antikalėdine propaganda".)

– Na, ji grįžo, Džekai, – šypsodamasis pasakė Mergišius Madsenas. – Elizos visam laikui nepaslėpsi.

Nors nebelijo, oras tebebuvo drėgnas ir vėjuotas, sėdėti lauke prie staliuko nelabai malonu, tačiau iš žuvų prekyvietės matomas vaizdas – kitapus šlapios akmenimis grįstos aikštės stūksantys parlamento rūmai – išties traukė akį.

– Kartais tu mane prižiūrėdavai, – pradėjo pokalbį Džekas.

– Maniau, kad ji dirba iki vėlumos, Džekai. Nežinojau, kad susitikinėja su tuo vaiku... Prisiekiu!

– Su kokiu vaiku?

– Su tuo vargšu berniuku, – pasakė Larsas.

– Palauk, – nesuprato Džekas. – Su *kokiu* berniuku?

Mergišius Larsas atrodė baisiai susirūpinęs.

– Olė *sakė*, kad taip bus! – staiga išpyškino.

– *Kaip* bus?

– *Taip* – kad tu mane susirasi! – tarė Madsenas. – Gerai, gerai. Nuo to ir pradėkim, Džekai. Ar sunku buvo mane rasti?

– Nelabai, – atsakė Džekas.

– Taigi, žmogų surasti ne taip jau sunku, Džekai, – pradėkim nuo to. Tavo mama tėčio neieškojo. Jau buvo jį radusi, kai čia atvyko. Supranti?

– Taip, suprantu, – linktelėjo Džekas. – Jo išvis nereikėjo *ieškoti*, taip?

– Taip – tu neklysti, – tarė Mergišius. – Gerai, gerai, – pakartojo. Džekas suprato, kad Žuvininkas šios akimirkos bijojo kone trisdešimt metų! – Gerai, gerai. Pasišnekėkim, Džekai.

Manydamas, kad gavusi tą žinią Alisa *pagaliau* liausis jį kankinusi, – ir, žinoma, tikėdamasis, kad ji jam leis bent *retkarčiais* lankyti sūnų, – Džeko tėvas parašė Alisai į Torontą ir pranešė, jog susižadėjo, netrukus ketina vesti. Laimingoji mergina buvo Frederikshavno citadelės, daniškai vadinamos *Kastellet*, komendanto duktė; Viljamas Bernsas tos citadelės bažnyčioje dirbo vargonininko, Ankerio Rasmuseno, padėjėju.

Džekas lyg ir prisiminė, kad Mergišius jam ir jo mamai sakė, jog Viljamas užmezgė romaną su jauna kariškio *žmona*, bet iš tikrųjų Viljamas Bernsas susižadėjo su kariškio *dukterimi*. Jokios jaunos žmonos nebuvo; jei Džekas ką ir girdėjo apie kažkokią žmoną, tai turbūt iš motinos, ne iš Larso. Alisa Džeką į Kopenhagą atsivežė tam, kad sukliudytų Viljamui vesti.

Dabar Larsas Madsenas Džekui papasakojo, kad komendantas, Hansas Henrikas Ringhofas, buvo papulkininkis. Viljamą jis mylėjo kaip sūnų. Papulkininkis Ringhofas turėjo ir tikrą sūnų, Nilsą, kuriam buvo dvylika metų, gal beveik trylika. Vyresnioji sesuo, Karina – Viljamo sužadėtinė – Nilsą tiesiog dievino. Viljamas jį mokė groti vargonais; Nilsas buvo gana talentingas pianistas. Karina – puiki vargonininkė; jos velionė motina buvo muzikė. Papulkininkis Ringhofas žmonos neteko per automobilio avariją. Visa šeima važiavo atgal į Kopenhagą po vasaros atostogų Bornholmo saloje, kai nutiko ta nelaimė.

Jie tokia nuostabi šeima! Viljamas Alisai rašė, kad jaučiasi susižadėjęs su jais visais. Džeko tėvas tikėjosi, kad kai Džekas pradės lankyti mokyklą, mama jam leis dalį Kalėdų atostogų praleisti Kopenhagoje; Viljamas neabejojo, kad Džekui patiktų svečiuotis Frederikshavno citadelėje tuo metų laiku, kai visus apima ypatinga nuotaika. Rengiami kalėdiniai koncertai; be to, koks berniukas nenorėtų pagyventi tvirtovėje su daugybe kareivių?

– Tačiau tavo mama buvo sumaniusi ką kita, – pasakė Džekui Mergišius Madsenas.

Netrukus papulkininkis Ringhofas ir jo duktė buvo priversti nuolat matyti Alisą – ir Džeką, bet tik iš tolo, taip pat, kaip Toronte į jį būdavo leidžiama *žiūrėti* jo tėčiui. Alisa nė kiek nepasikeitė. Pasak Mergišiaus, ji ir toliau laikėsi savo nusistatymo: „Imk ir mane, arba neteksi Džeko."

Kopenhagoje prie Viljamui primestų sąlygų Alisa pridėjo dar vieną taisyklę: jei norėdavo žvilgtelėti į sūnų, Viljamas turėdavo atsivesti ir savo sužadėtinę. Kad ir *ji* pamatytų Džeką. Savaime suprantama, iš tiesų tai Alisa norėjo pažiūrėti, kaip atrodo Karina Ringhof, bet Karina neprieštaravo; ji mylėjo Viljamą ir taip pat tikėjosi, kad Alisa kada nors leis berniukui pasisvečiuoti pas tėvą.

Be to, Larsas Džekui dar papasakojo, kad Alisa mėgino suvilioti tuos vienintelius vyrus, kurie Viljamui buvo svarbūs. Ankeris Rasmusenas, vargonininkas, pasibaisėjo jos elgesiu – Rasmusenas pareiškė nenorįs jos matyti. Papulkininkis Ringhofas, našlys, Viljamą mylintis beveik taip pat kaip savo paauglį sūnų, irgi piktinosi. Papulkininkis Ringhofas stengėsi Alisą atvesti į protą, bet jam nepavyko; jis su ja tikrai *nemiegojo*.

– Padėtis buvo be išeities, – pasakojo Džekui Mergišius Madsenas. – Paskui tu įsmukai į tą prakeiktą gynybinį griovį!

– Tačiau kaip tai susiję? – nesuprato Džekas.

– Komendantas pasiuntė mažąjį Nilsą, kad tave ištrauktų! – pasakė Džekui Larsas. Vadinasi, Džeką išgelbėjo Nilsas Ringhofas, o ne kažkoks „mažiausiasis kareivis"! – Iki tol, – pasakojo Mergišius, – visi labai stengėsi neprileisti tavo mamos prie Nilso. Ji gal tik buvo girdėjusi, kad *yra* toks berniukas. Aš žinau, kad Nilsas nieko nežinojo apie ją. Tačiau tada ji su juo susipažino, Džekai. Tavo mama tam berniukui, matyt, kažką pasakė; tikriausiai padėkojo, kad tave išgelbėjo.

Tai buvo *Džeko* sumanymas, – kad mama pasisiūlytų jo išgelbėtojui nemokamai padaryti tatuiruotę, bet ji Nilsui, žinoma, pasiūlė ką kita.

– Ji suviliojo tą *vaiką*? – paklausė Džekas Mergišiaus Madseno.

– Taigi, Džekai, suviliojo. Kažkaip prie jo prisikasė.

Nilso Ringhofo drabužiai Džekui beveik tiko, o kareivio uniforma buvo gerokai per didelė; Nilsas ją turbūt pasiskolino arba pasivogė. Gal kaip tik taip Alisa jį išsivesdavo iš citadelės ir įvesdavo atgal – persirengusį kareiviu. O tą naktį, kai ji išsiuntė Nilsą iš viešbučio, jis namo turėjo pareiti *vienas*!

– *Kiek* jam buvo metų? Berods sakei, kad *dvylika*? – dar paklausė Larso Džekas.

– Na, gal beveik trylika, Džekai. Sakyčiau, trylika, *daugių daugiausia*.

Paskutinį vakarą Kopenhagoje Tatu Olė ir Larsas nusivedė Džeką su mama į prašmatnų restoraną prie Nyhavno kanalo. Bet sąskaitą apmokėjo Viljamas. Tada Viljamas tikriausiai paskutinį kartą *matė* sūnų Kopenhagoje – jis *ir Karina*, nes Džeko

mama reikalavo, kad jo tėtis į restoraną ateitų su Karina. („Šitaip mus išlydėsite“, – pasakė Alisa Viljamui.)

– Tai jie buvo ten, restorane? – paklausė Džekas Larso.

– Prie kito staliuko toje pačioje pusėje nuo židinio, – atsakė Mergišius. – Gali būti, kad tu prisimeni tą restoraną, Džekai. Užsisakei triušienos.

Bet Nilsui Ringhofui Alisa *nepasakė*, kad išvyksta; tam dvylikos ar trylikos metų berniukui tai buvo baisus smūgis. Iki Džeko ir jo mamos išvykimo nei Karina Ringhof, nei jos tėvas, komendantas, nė neįtarė, kad Nilsas susitikinėja su Alisa, – ir, žinoma, nesuprato, kaip berniukas ją įsimylėjęs. Nieko nenujautė ir Viljamas.

– Kas atsitiko tam vaikui? – pasidomėjo Džekas. Vėl pradėjo lyti, tai buvo nekoks ženklas.

– Nilsas nusišovė, – tarė Madsenas. – Šiaip ar taip, ten buvo kareivinės – kariškių teritorija. Aplinkui daugybė ginklų. Berniukas arba mirė nuo šautinės žaizdos, arba prigėrė gynybiniame griovyje. Jo kūną rado vandenyje, maždaug toje vietoje, kur tu buvai įlūžęs. Jis mirė ten, kur tave išgelbėjo, Džekai.

Tas griovys, *Kastelsgraven*, labiau panėšėjo į tvenkinį ar nedidelį ežerėlį. Balandžio mėnesį, be ledo, vanduo buvo žalsvai pilkas. Džekui jis neatrodė toks gilus, kad kas galėtų nuskęsti, tačiau anuomet, kai jam buvo ketveri, tokio gylio tikriausiai būtų pakakę. O Nilsui Ringhofui buvo tik dvylika ar trylika, be to, jis persišovė; gynybinis griovys, be abejo, buvo pakankamai gilus Nilsui.

Jei ant vandens būtų buvę bent kiek ledo, Džekas būtų vėl jį išmėginęs – tikėdamasis, kad šįkart niekas jo negelbės. Medinis parapetas, kurį kadaise triukšmingai perbėgo sunkiais batais avintys kareiviai, – pabaidydami net antis, – dabar atrodė kaip žaislinis keliukas.

Džekas, žinoma, suprato, jog tąkart su Alisa atlėkė ne Ankeris Rasmusenas, ne vargonininkas. Citadelės bažnyčios vargonais turbūt niekada negrojo joks *kariškis*. Tas uniformuotas vyras veikiausiai buvo komendantas, papulkininkis Ringhofas; jis

kažkam liepė pakviesti jo paauglį sūnų, kuris tada sirgo ir gulėjo lovoje; komendantas žinojo, kad ledas išlaikys tik Nilsą, o bet kuris iš kareivių tuoj pat įlūžtų.

Tą balandžio rytą Kopenhagoje Džekas pagaliau suvokė, kodėl vis sapnuoja mirtį, vis tą patį košmarą. Lietus nesiliovė, bet argi tai svarbu? Džekas jautėsi jau seniai nuskendęs. Jis kiekvieną kartą atsibunda drebėdamas iš šalčio; dabar Džekas jau žinojo, iš kur tas begalinis šaltis: iš gynybinio griovio, to *Kastelsgraven*, kur jis kaskart mato šimtus negyvų Europos kareivių. Iš jų aiškiai išsiskiria mažasis jį išgelbėjęs didvyris – ne todėl, kad turi neproporcingai didelį penį (kuris iš tikrųjų gal nebuvo toks didelis, koks išliko nepatikimoje Džeko atmintyje), o dėl to, kad stovi taip stojiškai sustingęs, kariškai reikšdamas pagarbą.

Džekas gerai įsiminė tą karišką atsisveikinimą; tai buvo ne tikro kareivio, o kareiviu apsimetančio berniuko gestas. Ne Džeko įsivaizduojamo mažiausiojo kareivio, o Nilso Ringhofo, dvylikos ar beveik trylikos – *daugių daugiausia* trylikos – metų vaiko, kurį tvirkino Džeko mama. (Taip pat, kaip ponia Mašado vėliau tvirkino Džeką!)

Džekas buvo susitaręs susitikti su citadelės bažnyčios – *Kastelskirken* – vargonininku. Tas vaizdas iš bažnyčios aikštės, netoliese stovintis komendanto namas, buvo tikrai matytas; Džekas prisiminė, kaip jį, ištrauktą iš griovio, kažkas nunešė į komendanto namą ir perrengė Nilso Ringhofo drabužiais. (Paprastais, *vilkimais ne tarnyboje*, kaip tada sakė Alisa. Ji buvo talentinga melagė.)

Citadelės bažnyčios vargonininko, Lasės Everliofo, vardas ir pavardė atrodė švediški – gal jis ir buvo švedas. Būdamas keturiolikos mokėsi groti sitaru, smuiku ir pianinu; prie vargonų sėdo palyginti vėlai, kai jam jau buvo devyniolika ar dvidešimt. Džekas nusivylė sužinojęs, kad Everliofas negalės su juo susitikti, nes turėjo netikėtai išvykti iš Kopenhagos groti vargonais per seno bičiulio laidotuves; bet Everliofas buvo labai malonus – paprašė jį citadelės bažnyčioje pavaduojančio vargonininko, kad šis vietoj jo pasikalbėtų su Džeku.

Lasė Everliofas žinojo, jog Džekas norėtų pasiklausyti Kalėdų muzikos, – kad įsivaizduotų, ką būtų girdėjęs per tuos kalėdinius koncertus, kurie, tėčio manymu, jam būtų labai patikę. (Tų koncertų jis taip ir neišgirdo.) Everliofas Džekui buvo palikęs savo mėgstamiausių kalėdinių kūrinių sąrašą; jį pavaduojantis vargonininkas – senyvas vyriškis, kuris sakėsi dėl rankas sukančio artrito jau beveik išėjęs į pensiją, – pasisiūlė tuos kūrinius pagroti.

– Bet ar jums neįskaus rankos? – paklausė jo Džekas. Everliofą pavaduojantis vargonininkas, Madsas Lindhartas, buvo Ankerio Rasmuseno mokinys, kadaise pažinojęs Džeko tėvą.

– Ne, jei negrosiu pernelyg ilgai, – atsakė Lindhartas. – Be to, man didelė garbė groti Viljamo Bernso sūnui. Viljamas buvo išties ypatingas. Žinoma, aš jam pavydėjau, kai pirmąkart išgirdau jį grojant, nes jis geresnis muzikantas negu aš. Tai baisi neteisybė, nes jūsų tėvas juk *jaunesnis*!

Džekas nesitikėjo, kad citadelėje sutiks žmogų, iš tikrųjų pažinojusį jo tėvą – ir manantį, kad Viljamas „išties ypatingas“. Jam tiesiog užkando žadą; taigi Džekas tik sėdėjo ir klausėsi, kaip Madsas Lindhartas groja vargonais. Jis beveik nepastebėjo, kad kažkas negerai Lindharto rankoms.

Citadelės bažnyčioje, be jųdviejų, buvo tik pora valytojų, plaunančių akmenines grindis; tos moterys gal stebėjosi, lietingą balandžio rytą girdėdamos Kalėdų muziką, tačiau dirbti joms ta muzika berods netrukdė.

Madsas Lindhartas Džekui pasakė, kad tarp Lasės Everliofo mėgstamų kalėdinių kūrinių yra keli, kuriuos labai mėgo ir Viljamas. Bacho *Weihnachtsoratorium* bei *Kanonische Veränderungen über das Weihnachtslied*; Džekas jau žinojo, kad jo tėtis mėgo groti tuos kūrinius; ir dar Mesiano *La nativité du seigneur* ir Šarpentjė *Messe de minuit* – tai Džekui buvo naujiena.

Klausydamasis Madso Lindharto grojimo, Džekas suprato, jog Viljamas tikriausiai *daugybę kartų* įsivaizdavo, kad groja vargonais savo sūnui. Tačiau Alisa jam tai buvo uždraudusi, kaip ir daugelį kitų dalykų.

– Čia *Kalėdų* muzika, pone Bernsai, – tyliai tarė Madsas Lindhartas; Džekas tik tada ir suvokė, kad vargonininkas nebe-

groja. – Ji turėtų *džiuginti*. – Tačiau Džekas verkė. – Tas berniukas, Nilsas, buvo visos citadelės numylėtinis, – pasakė Madsas. – O jūsų tėvą mylėjo visa Ringhofų šeima. Todėl tai ir buvo tokia baisi tragedija. Niekas nekaltino Viljamo dėl to, kas atsitiko Nilsui. Bet Karina dievino savo broliuką; į jūsų tėvą ji, žinoma, nebegalėjo žiūrėti kaip anksčiau. Net komendantas viską suprato, bet jis buvo visai sugniuždytas; komendantas, galima sakyti, neteko *dviejų* sūnų.

– Kur jie dabar? – paklausė Džekas.

Papulkininkis Ringhofas išėjo į atsargą. Dabar jis buvo jau senas, gyveno Frederiksberge – miestelyje netoli Kopenhagos, kur persikelia daugelis pensininkų. Karina, komendanto duktė, taip ir neištekėjo; ji irgi išsikėlė kitur. Dėstė muziką Odensėje, viename iš Karališkosios Danijos konservatorijos filialų.

Iš šio pasakojimo apie nelaimę Kopenhagoje nepaaiškėjo tik kodėl Viljamas išvyko paskui Alisą ir Džeką – į Stokholmą. Džekas suprato, kad jo tėvui būtų buvę pernelyg – gal netgi nepakeliamai – skaudu pasilikti Frederikshavno citadelėje, bet kodėl Viljamas sekė paskui juos po to, kai dėl Alisos kaltės patyrė tokią siaubingą netektį?

– Kad matytų *jus*, savo sūnų, – paaiškino Džekui Madsas Lindhartas. – Kaip kitaip jis būtų galėjęs bent retkarčiais į jus žvilgtelėti, Džekai?

– Ji elgėsi kaip pamišėlė, ar ne? – paklausė Džekas. – Mano motina buvo *beprotė*!

– Štai ką man kartą pasakė Lasė Everliofas, – tarė Madsas Lindhartas. – „Dauguma vargonininkų jais tampa todėl, kad susipažįsta su kokiu nors vargonininku.“ – Lindhartas matė, kad Džekas nesuvokia, ką jis turi omeny. – Daugelis moterų elgiasi kaip pamišėlės, nes niekaip negali pamiršti pirmo vyro, kurį įsimylėjo, Džekai. Negi taip sunku suprasti?

Džekas padėkojo Madsui Lindhartui už sugaištą laiką ir už kalėdinės muzikos koncertą. Išeidamas iš Frederikshavno citadelės Džekas apgailestavo, kad nepamatė nė vieno kareivio; bet gal jie per lietų nemarširuoja. Žingsniuodamas tolyn, – apimtas tokio pat su pykčiu sumišusio liūdesio, koks, kaip Džekas jau žinojo, buvo apėmęs ir jo tėvą, kai *jis* ėjo iš tos tvirtovės, – Džekas

mėgino įsivaizduoti, kaip jautėsi jo tėtis, kai paskui Alisą ir savo sūnų išplaukė į Stokholmą.

Keliaudamas į Stokholmą – prieš antrąkart nuvykdamas į tą miestą – Džekas mėgino įsivaizduoti ir kokių gudrybių mama griebėsi, kaip apgaudinėjo jį ten. Kopenhagoje Džeką išgelbėjo ne kažkoks „mažiausiasis kareivis“, – negana to, Džeko išgelbėtojas tapo jo mamos *auka*. Dabar Džekas vis galvojo, ar Stokholme jį nuo nelaimės tikrai apsaugojo švedų buhalteris, ar ne. Ir kas buvo jo mamos auka (arba aukos) *ten*?

Daug kas iš to, ką *tariesi atsimenąs*, yra melas, tarsi gražūs atvirukai. Švarutėlis, dar nesumintas sniegas; Kalėdų žvakės namų languose; ir niekas nemato, negirdi, kokia žala tuose namuose daroma vaikams. Arba tai, ką Džekas *tarėsi atsimenąs* apie Stokholme esančią Hedvigos Eleonoros bažnyčią – su auksiniu altoriumi... Ten jis susipažino su Torvaldu Torenu, jaunu švedų vargonininku, bet ir tie jo atsiminimai (Džekas neabejojo) ne visai tikri.

Torenas buvo tikras; Džekas jį pažino vos pamatęs. Bet Viljamas nemiegojo su jokia choro giedotoja – juo labiau su *trimis*! Alisa išgalvojo Ulriką, Astridą ir Vendelą; nieko keista, kad Džekas negalėjo jų prisiminti. Stokholme Džeko tėtis laikėsi celibato kaip koks katalikų kunigas – na, *beveik*.

Hedvigos Eleonoros bažnyčia priklausė liuteronams; Torvaldas Torenas džiaugėsi, kad turi tokį padėjėją kaip Viljamas Bernsas; Viljamas buvo vyresnis už Toreną ir, tiesą sakant, jaunąjį vargonininką kai ko išmokė. Tačiau tai truko neilgai: Alisa tuoj pat ėmė nuodyti parapijiečiams protą, norėdama nuteikti juos prieš Viljamą; vis šnekėjo, kad jis – pabėgęs vyras ir tėvas.

– Tie keli žodžiai, kuriuos aš kiekvieną sekmadienį spėdavau pasakyti bažnyčioje, negalėjo atsverti to, ką žmonės manė, matydami tave ir tavo mamą „Grand“ viešbutyje. Ji labai jau viešoje vietoje *siūlėsi* galimiems klientams; be to, mažam berniukui nebuvo gerai taip gyventi – būti nuolat *rodomam*, kaip ji rodė tave. Ir ten, „Grand“ viešbutyje, ir ant Melareno ežero, kai čiuožinėdavai su tėvo meiluže, tu buvai *rodomas*, Džekai.

– Ką? – nustebo Džekas. Ar gali būti, kad Torenas kalba apie Torsteno Lindbergo *žmoną*? (Džekas prisiminė Agnetą Nilson – ji labiau mėgo vadintis mergautine pavarde.)

Torvaldas Torenas papurtė galvą.

– Gal geriau pasišnekėk su Torstenu Lindbergu, Džekai, – patarė vargonininkas. Džekas ir pats ketino tai padaryti. Tik taip jau atsitiko, kad pirmiau šnekėjosi su Torenu; šiaip ar taip, jį buvo labai lengva surasti – Hedvigos Eleonoros bažnyčioje. Bet ir Lindbergo nereikėjo ilgai ieškoti – jis ir dabar kasdien pusryčiavo „Grand" viešbutyje.

Savaime suprantama, Agneta Nilson, mokiusi Džeką čiuožti, niekada nebuvo ištekėjusi už Torsteno Lindbergo. (Džekas netrukus pamatė, kad Lindbergas *žydras*; visada toks buvo.) Agneta Nilson Stokholme esančioje Karališkojoje muzikos akademijoje dėstė choralinę muziką, Viljamas buvo jos mylimiausias studentas. Slegiamas sielvarto dėl Nilso Ringhofo mirties, – ką jau kalbėti apie išsiskyrimą su sužadėtine Karina Ringhof, kurią labai mylėjo, – Viljamas rado paguodą tos gerokai vyresnės moters glėbyje.

Jei norėdavo pamatyti sūnų Stokholme, – na, ne tik godžiai šlamščiantį per pusryčius, – Viljamas, laikydamasis primygtinio Alisos reikalavimo, turėdavo žiūrėti, kaip Džekas čiuožia ant Melareno ežero su Agneta Nilson, jo meiluže.

„Aš turiu kambarį ir visus reikmenis, jeigu jūs turite laiko", – Džekas gerai įsiminė šiuos žodžius – ir angliškai, ir švediškai. (*Jag har rum och utrustning, om ni har tid.*)

Kaip Alisa juos šokdino – ir Džeką, ir jo tėtį!

– Ji visa tai darė, kad juos pakankintų. Tavo tėvą ir vargšę Agnetą, – pasakė Džekui Torstenas Lindbergas, kai Džekas su juo susitiko per pusryčius „Grand" viešbutyje. – Be to, aš įsitikinęs, kad tavo motina žinojo, jog Agnetos Nilson širdis nesveika. Tikriausiai tavo tėvas jai pasakė – nieko blogo negalvodamas, be abejo.

– Agneta *mirė*? – persigando Džekas.

– Taip, mirė. Turiu omeny, *po kurio laiko*, Džekai. Jos mirtis nebuvo labai *dramatiška* – na, tai atsitiko *ne ant ledo*. Aš net nesakau, kad čiuožimas viską pagreitino.

– O viešbučio valdytojas? – paklausė Džekas.

– Kuo čia dėtas valdytojas? – nesuprato Lindbergas.

– Ar jis *prievartavo* mano mamą?

– Šito žodžio nevartočiau. Nėra abejonės, kad *ji* sugundė *jį* – ir ne kas kitas, o ji pasistengė, kad jų romanas iškiltų *į viešumą*, – pasakė Džekui Torstenas Lindbergas. – Tikriausiai norėjo užtraukti gėdą tavo tėvui, nors apskritai Alisos poelgiai niekada neatrodė *logiški*.

Torstenas Lindbergas buvo neabejotinai žydras, tačiau kaip Džekas tada (būdamas *ketverių*) galėjo tai suprasti? Buhalteris tebebuvo toks pat liesas, kokį Džekas jį prisiminė, ir turėjo tokį pat žvėrišką apetitą. Džekas ir pats valgė šiek tiek daugiau, negu paprastai valgydavo per pusryčius. Ne todėl, kad jam būtų buvę malonu prisiminti, kaip čia kasryt šlamšdavo su mama, – kai būdavo *rodomas*, kaip dabar paaiškėjo, – o dėl to, kad Džekas jautė, jog jam reikia priaugti bent kiek svorio, kad *Skiedalų skaitytojos* ekranizacijoje galėtų, kaip tikėjosi, vaidinti tą nevykėlį scenaristą ir žiūrovų mėgstamą pornografinių filmų žvaigždę.

Po pusryčių, jau bijodamas, kad šitiek prisivalgęs tuoj susivems, Džekas Lindbergo paklausė, ar šis galėtų jam parodyti savo Jericho rožę. Džekas vylėsi, jog šiame pasaulyje vis dėlto yra nesikeičiančių dalykų, dėl kurių galima neabejoti. Jis žinojo, kaip atrodo mamos Jericho rožė, – bent jau dėl to buvo visiškai tikras.

– Savo *ką*? – nesuprato Torstenas Lindbergas.

– Pradėkime nuo žuvies, – tarė Džekas. – Ant dilbio, jei neklystu, turite japonišką tatuiruotę – žuvį.

– A, žuvį be vandens. *Taip!* – sušuko Lindbergas. – Kalbi apie mano *tatuiruotes*. Taip, *žinoma*!

Juodu nuėjo į Džeko kambarį „Grand“ viešbutyje. Labiausiai Džekui rūpėjo mamos Jericho rožė. Be to, jis norėjo pamatyti Doko Foresto sukurtą tatuiruotę – tristiebį kliperį, po kurio pirmgaliu iš vandens kyla didžiulė jūrų gyvatė. Alisa sakė, kad tas plaukiantis burlaivis ant Torsteno Lindbergo krūtinės, Doko Foresto darbas, dar gražesnis negu namo grįžtantis laivas, jos matytas ant velionio Čarlio Snou krūtinkaulio.

Bet ar Džekas galėjo tikėti *kuo nors*, ką jam sakė mama? Na, bent jau Doko Foresto tatuiruotė buvo tokia, kokią Džekas prisiminė. (Koks berniukas neįsidėmėtų kliperio, kurį puola jūrų gyvatė?) Dėl akies obuolio kairėje Lindbergo užpakalio pusė-

je, tai Džekas anąsyk, kai pirmą kartą jį matė, neįžvelgė gėjams iškart suprantamos to piešinio prasmės, – ką jau kalbėti apie atkištas lūpas, tarytum dar drėgną bučinio atspaudą, ant dešinio sėdmens. Beje, žuvis ant Lindbergo dilbio irgi buvo beveik tokia, kokią Džekas prisiminė, – be jokių gėjiškų užuominų.

O dėl Alisos Jericho rožės, tai Džekas jos užbaigtos tada taip ir nepamatė – tik girdėjo Alisos pokalbius su Lindbergu apie būsimą tatuiruotę. Dabar paaiškėjo, jog tai, žinoma, *ne* Jericho rožė. Kam gėjui reikėtų rožėje paslėptos vaginos? Taip, tai buvo rožė, bet vargu ar galėjai sakyti, jog penis *paslėptas* tarp maištingojo gėlės žiedo vainiklapių. Tas penis *veržte veržėsi* iš rožės!

– Kaip tu ją pavadinai? – paklausė Torstenas Lindbergas.

Džekas nebesumojo, kaip reikėtų pavadinti tokią tatuiruotę, – gal Jericho *peniu*? – todėl nusprendė, jog bus geriau, jei nesakys nieko.

Vadinamuosiuose Džeko atsiminimuose apie Torsteno Lindbergo tatuiruotes buvo ir dar vienas, mažesnis, nukrypimas nuo tiesos. Tas Tatu Olės piešinys – nuoga moteris su apverstu antakiu vietoj gaktos plaukų. Na, tai tikrai buvo viena iš Olės nuogalių, – Džekas iškart atpažino, – bet ir ši nuogalė turėjo penį.

– Mačiau visus tavo filmus – net nebežinau, kiek kartų! – tarė Džekui Torstenas Lindbergas. – Nenoriu tavęs trikdyti, Džekai, todėl nepasakosiu, ką mano draugai *visada* sako apie tave. Na, sakykime, tu jiems labai patinki *kaip moteris*!

„Grand“ viešbutyje Džeką kasryt pažadindavo į salyną ir atgal kursuojančių laivų sirenos. Vieną tokį rytą jis nuėjo žvilgtelėti į Melareno ežerą. Kaip ir Frederikshavno citadelės gynybinis griovys, ežeras dabar – balandžio mėnesį – nebuvo užšalęs, bet Džekas nesunkiai įsivaizdavo, kur stovėdavo Viljamas, kai žiūrėdavo, kaip sūnus čiuožia su širdimi sirguliuojančia jo meilužė, Agneta Nilson.

O dėl Doko Foresto salono... na, aplinka ten buvo draugiška ir pažįstama.

Džekas nebuvo matęs jokios tėvo nuotraukos. Jis žinojo tik tai, kad moterys Viljamą laikė labai patraukliu, tačiau tai juk

ne tas pats, kas detalus išvaizdos apibūdinimas. Dokas Forestas buvo pirmas žmogus, Džekui nupasakojęs, kaip iš tikrųjų atrodė jo tėvas.

– Jo plaukai buvo ilgi, iki pečių, – pasakojo Dokas. – Judesiai kaip sportininko, bet atrodė jis kaip kokia roko žvaigždė – tik geriau rengėsi.

Pasišnekėjęs su Torvaldu Torenu, Džekas jau šiek tiek abejojo dėl tatuiruotės, kurią Viljamui atseit padarė Dokas Forestas, – Alisa manė, jog tai kažkurio Pachelbelio kūrinio ištrauka. (Lyg ir *Hexachordum Apollinis*; be to, ji sakė, kad tai galėjo būti arba *Aria quarta*, arba tokata.)

– Viljamas, žinoma, grojo kelis Pachelbelio kūrinius, – pasakė Džekui Torenas. – Bet aš nemačiau nė vienos tavo tėvo tatuiruotės.

Tą patį Džekui sakė ir Madsas Lindhartas, ne apie Pachelbelį, apie Viljamo tatuiruotes.

Tatuiruotojai buvo matę Muzikanto tatuiruotes – ir, be abejo, moterys, su kuriomis Viljamas miegojo. Tačiau bent jau du jį gerai pažinoję ir mėgę vargonininkai tvirtino, kad jis niekada jų nerodė. Džekas stebėjosi, kad jo tėtis jiems nerodė savo tatuiruočių.

Ir kadangi Alisa Džekui buvo tiek daug visko primelavusi, Džekas pas Doką Forestą ėjo pasirengęs išgirsti, jog ir pasakojimas, kad jo tėtis išsitatuiravo kažką iš Pachelbelio, yra visiška nesąmonė.

Tai, ką Džekas žinojo apie Doką, buvo tiesa. Dokas džiaugėsi vėl jį išvydęs; sakėsi matęs visus Džeko filmus – ir tuos, kuriuose Džekas vaidina pusnuogis. Dokas vis galvojęs, kada Džekas nuspręs pasidaryti tatuiruotę. Jam didelė garbė, kad Dukters Alisos sūnus tatuiruotis atvyko pas jį.

Džekas Dokui pasakė, jog atėjo ne tatuiruotis.

Pagal savo metus Dokas buvo puikiai išsilaikęs: neaukštas, bet vis dar tvirtas, dar nepražilusiais smėlio spalvos plaukais. Kaip buvęs jūreivis, kuriam pirmą tatuiruotę – kadaise Amsterdame – padarė Tatu Peteris, Dokas Forestas atrodė nuostabiai.

Apie Alisą Dokas nepasakė nė vieno blogo žodžio, – senieji *jūreivių* tatuiruotojai labai solidarūs, – bet jam patikęs ir Džeko

tėtis. Kartą Dokas netgi nuėjęs į Hedvigos Eleonoros bažnyčią pasiklausyti, kaip Viljamas groja.

– Norėjau paklausti, ar prisimenate, kokią tatuiruotę jam padarėte, gal net ne vieną, – tarė Džekas. – Gal tai buvo natos iš kažkokio Pachelbelio kūrinio?

– Natų nebuvo, tik žodžiai, – atsakė Dokas. – Gal iš kokios nors dainos, bet ne giesmės. Ten buvo ne bažnytinės muzikos žodžiai – tai tikrai galiu pasakyti.

– Gal prisimenate tuos žodžius? – paklausė Džekas.

Doko Foresto salonas buvo toks pat švarus ir tvarkingas kaip ir pats Dokas. Jūreiviai visada laikosi tvarkos – bent jau *geri* jūreiviai. Dokas greitai surado reikiamą trafaretą.

– Tavo tėtis šiuo atžvilgiu, dėl tatuiruočių, buvo labai reiklus, – tarė Dokas Forestas. – Jis man neleido rašyti tiesiai jam ant odos. Sakė pirma norįs pažiūrėti, kaip mano rašysena atrodys ant trafareto. Be to, jis *tiksliai* žinojo, koks turi būti skyrybos ženklas!

Doko Foresto kursyvas buvo lygus ir aiškus. Visi Džeko pažįstami tatuiruotojai rašė labai gražiai. Trafarete, nors jau truputį apdulkėjusiame, Džekas nesunkiai įžiūrėjo žodžius ir ypatingąjį skyrybos ženklą.

Komendanto duktė; jos broliukas

– Dar niekur nebuvau jo rašęs, – pasakė Dokas, rodydamas į kabliataškį.

– Čia ne daina. Panašiau į pasakojimą, – tarė Džekas.

– Na, tavo tėčiui tikrai patiko. Turiu omeny tatuiruotę.

– Iš kur jūs žinote? – paklausė Džekas.

– Jis verkė ir verkė, – atsakė Dokas Forestas.

Džekas prisiminė, jog ir mama jam kadaise sakė, kad kartais iš to ir supranti, jog tatuiruotė kaip tik tokia, kokios reikėjo.

28

Ne tokia tatuiruotė

Vaikų atsiminimuose visada būna netikslumų, – be to, vaikai daug ką įsimena nenuosekliai. Džekas ne tik kad „atsiminė“ tai, ko niekad nebuvo, bet ir sumaišė įvykių seką; bent jau dėl vieno atsitikimo jis tikrai klydo. Tas vakaras, kai Džekas su mama nulipo į žemutinį „Bristolio“ viešbučio aukštą papietauti, buvo ne *pirmas* jųdviejų vakaras Osle, o *paskutinis.*

Į restoraną *tikrai* įėjo jauna porelė, kaip Džekas ir atsiminė. Jis tada dar pagalvojo, jog pirmą kartą mato, kad jo mama šitaip persimainytų, išvydusi įsimylėjėlius. Jaunasis vyriškis buvo lieknas, sportiškos išvaizdos, ilgais, pečius siekiančiais plaukais – kaip roko žvaigždė, tik geriau apsirengęs. Tiesą sakant, jis atrodė kaip tik taip, kaip Dokas Forestas apibūdino Viljamą Bernsą, – o jo žmona ar draugė tiesiog negalėjo nuo jo atitraukti nei rankų, nei akių. (Džekas atsiminė net tos merginos krūtis.)

Jis nebuvo pamiršęs ir kaip ragino mamą tų įsimylėjėlių paklausti, ar jie nenorėtų tatuiruotės. „Ne, – sušnibždėjo mama, – tik ne jų. Aš negaliu.“

Tada Džekas drąsiai paėmė visa tai į savo rankutes. Jis priėjo tiesiai prie gražiosios merginos ir išpyškino žodžius, kuriuos tebekartodavo lovoje, kai stengdavosi užmigti: „Ar turite kokią nors tatuiruotę?“

Na, tas jaunas vyriškis, be abejo, buvo Džeko tėvas – tik Džekas to nežinojo. Alisa tąkart leido Viljamui paskutinį kartą žvilgtelėti į Džeką, prieš išsiveždama jį į Helsinkį. (Džekas nė nenutuokė, kas buvo ta mergina; kol kas dar ne.) Niekas – nei Alisa, nei juo labiau Viljamas – nesitikėjo, kad Džekas *prieis* prie jaunosios poros ir ją *užkalbins*.

Džekas tada nesuprato, kas atsitiko tam patraukliam ilgaplaukiui vyriškiui. Atrodė, kad jam skaudu žiūrėti į Džeką; Viljamas į Džeką žvelgė labai keistai, tarsi pirmą kartą gyvenime matydamas vaiką. Bet vos Džekui dirstelėjus į jį, tuoj pat nusukdavo akis į šalį.

Be to, Viljamo balse pasigirdo lyg ir koks kartėlis, kurį pajutęs Džekas vėl pažvelgė į jį – tada, kai jaunasis tėtis pasakė savo sūnui: „Gal kitą kartą."

„Eime, tu mano aktoriuk", – tada pašnibždėjo Alisa Džekui į ausį, o Džeko tėtis užsimerkė – Viljamas nenorėjo matyti, kaip jo sūnus nueina.

Tik dabar, įsiregistravęs „Bristolio" viešbutyje, tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt aštuntų metų balandžio mėnesį, ir vienas pietaudamas tame pačiame tyliame, sename restorane, Džekas suprato, jog čia, šiame niūrokame kambaryje, tąkart matė savo tėvą.

„Gal kitą kartą", – pasakė Viljamas; tada Džekas, siektelėjęs atgal, įsikibo į mamos ranką, ir ji išsivedė berniuką iš restorano.

Viljamas, be abejo, dar matė Džeką ir vėliau, – ir Helsinkyje, ir Amsterdame, – tačiau Džekas tąsyk, ko gero, pirmą ir paskutinį kartą žiūrėjo į savo tėtį, tik nežinojo, kas jis toks!

Bet kas buvo ta mergina, ir kodėl Viljamas ją atsivedė? Ar jie tikrai buvo įsimylėję? Viljamas turbūt žinojo, kad pamatys savo sūnų; Džeko tėtis tik nesitikėjo, kad berniukas jį užkalbins. Tam Viljamas nebuvo pasirengęs – kaip ir Alisa. Aišku, kad Džekas nustebino juos abu.

Džekas susinervino pagalvojęs, kad gerai atsimena tą susitikimą, bet klydo dėl laiko, kada tai iš tikrųjų nutiko; dabar Džekas nebegalėjo pasikliauti tariama įvykių seka. Jeigu jis savo tėvą matė – nežinodamas, kad Viljamas yra jo tėvas, – ne *pirmą*, o *paskutinį* vakarą Osle, tai kada jo mama susitiko su Andreasu

Breiviku? Kada ji Andreasui pasisiūlė nemokamai padaryti tatuiruotę? Ir kada Džekas ir Alisa susipažino su ta gražia mergaite, kuriai buvo sutrikusi kalba, su Ingrida Moe?

Vos išlipęs iš taksi, sustojusio prie paradinių „Bristolio“ durų, Džekas atpažino Oslo katedrą – su pažaliavusio vario kupolu ir didžiuliu, įspūdingu bokšto laikrodžiu. Jis nusprendė, kad nueis ten iš ryto ir pasišnekės su vargonininku; tai, kad paaiškės, jog vargonininkas yra ne kas kitas, o Andreasas Breivikas, Džekui bus ne vienintelis netikėtumas.

Dabar ten buvo nauji vargonai – nebe tie, senieji, vokiečių „Walcker“ firmos, šimto dviejų registrų, kaip Džekas atsiminė. (Netgi kiti vargonai, pastatyti vietoj senųjų, jau buvo pakeisti.) Naujieji pasirodė esantys iš tiesų ypatingi, saviti; Andreasas Breivikas Džekui viską apie juos papasakojo. Jei Breivikui buvo šešiolika ar septyniolika metų, kai Alisa jį suviliojo, – arba padarė jam *nematomą* tatuiruotę, kaip būtų pasakiusi pati Alisa, – tai jis turėjo būti ne daugiau kaip keturiasdešimt penkerių, kai kalbėjosi su Džeku Oslo katedroje. Bet Andreasas Breivikas buvo tapęs šiokiu tokiu maestro ir dėl to gerokai pasipūtęs.

Jo, mėlynakio blondino, grožis atrodė nublankęs. Vyras, kurio veido bruožai tokie švelnūs, turi būti atsargus. Breiviko veidas buvo papurtęs; gal jis gėrė. Breivikas paskaitė Džekui paskaitą apie naujuosius katedros vargonus, baigtus statyti tik prieš mėnesį iki Džeko atvykimo, – juos statė kažkoks Norvegijoje gyvenantis suomis. (Džekui iš tikrųjų nėmaž nerūpėjo nei vargonai, nei tas suomis.)

Didingu mostu parodęs į tviskantį žalios ir aukso spalvos instrumentą, Breivikas tarė:

– Šituos gavom karaliaus Olafo Penktojo laidotuvių dėka. Buvo devyniasdešimt pirmųjų sausio mėnuo – niekada nepamiršiu. Senieji, Jorgenseno, skambėjo išties apgailėtinai. Tada pats premjeras reikalavo, kad būtų skirta lėšų naujiems vargonams.

– Suprantu, – tarė Džekas.

Andreasas Breivikas choralinę muziką studijavo Štutgarte; paskui groti vargonais dar mokėsi Londone. (Džekui tai neatrodė labai svarbu, bet jis mandagiai linkčiojo galvą; Breiviko išsilavinimas ir tai, kad jis puikiai šneka angliškai, neabejotinai darė didžiulį įspūdį pačiam Breivikui.)

– Aš, žinoma, mačiau jūsų filmus – labai įdomūs! Bet jūs, regis, nepasekėte muzikinėmis savo tėvo pėdomis, kaip sakoma.

– Ne – jokių muzikinių pėdų, – tarė Džekas. – Aš turbūt nusidavęs į motiną.

– Jūs tatuiruotas? – paklausė Breivikas.

– Ne. O jūs?

– Dieve mano, ne! – sušuko Andreasas Breivikas. – Jūsų tėtis buvo talentingas muzikantas, puikus mokytojas, labai patrauklus žmogus. Tačiau jo tatuiruotės – tik jo paties reikalas. Mes apie jas nekalbėdavom. Aš jų net nemačiau.

– Pone Breivikai, prašau jūsų – pasakykite, kas atsitiko. Aš nesuprantu, kas *atsitiko*.

Džekas prisiminė bažnyčioje sutiktą valytoją – kaip ji išsigando, pamačiusi jį ir jo mamą. Jis nebuvo pamiršęs ir to, ką jau lyg ir suvokė tada, kai mama suviliojo Andreasą Breiviką, ir kaip Ingrida Moe atėjo pas jo mamą darytis tatuiruotės – Ingrida norėjo plyšusios širdies, bet Alisa jai ištatuiravo sveikut sveikutėlę. Tačiau kodėl Alisai pirmiausia reikėjo pasišnekėti su Ingrida Moe, ką Ingrida arba Andreasas galėjo pasakyti Džeko mamai apie jo tėvą? Juk jo tėtis nepaspruko; Alisa Viljamo neieškojo. Ką ji dar tikėjosi apie jį sužinoti?

Pasakodamas apie *tai* Andreasas Breivikas taip nebesipūtė; jis tuo nesididžiavo, jam buvo sunku apie tai šnekėti. Bet paaiškėjo, kad viskas, ko Džekas iki tol nesuprato, iš tikrųjų gana paprasta.

Visur, kur tik Džekas su mama keliavo, po Kopenhagos, jie nuvykdavo *pirmiau* negu jo tėtis. Alisa ne tik kad vylėsi, jog Viljamas seks paskui juos, – nes trokšta matyti savo sūnų, – bet ir iš anksto žinodavo, kur jis norėtų keliauti. Breivikas Džekui papasakojo, jog to, kad pasirinkai bažnyčią ir vargonus, dar nepakanka; praeina šiek tiek laiko, kol susitari, kad tave priimtų. Visada yra koks nors prityręs vargonininkas, iš kurio kitas, *ne toks* prityręs, vargonininkas norėtų pasimokyti; be to, į bažnyčią, kurioje groja tas mentorius, mokiniai priimami pagal tam tikrą hierarchiją.

Joks vargonininkas nenori turėti per daug mokinių, taigi pasirenkami tik patys gabiausi. Kadangi vargonininkui prieš akis

visada būna daugybė natų, jis turi mokėti groti iš jų iš anksto nepasiruošęs. Mokiniai, kurie apsiriboja vieno stiliaus muzika arba nemėgsta kai kurių garsių kompozitorių, paprastai nepageidaujami; daugelis jaunų mokinių nervina mokytojus, nes tiems jaunikliams patinka tik triukšmingi, ausį rėžiantys kūriniai.

– Visada turi žiūrėti į priekį, – tarė Andreasas Breivikas. Jis norėjo pasakyti, kad viską reikia planuoti iš anksto. Kur gyvena *kitas* vargonininkas, iš kurio norėtum pasimokyti? Kurioje bažnyčioje jis groja? Kokie ten vargonai? Šiame pasaulyje visada esi ir mokinys, ir mokytojas; mokytis keliauji ten, kur ir pats turėsi mokinių. (Ne per daug, tik kad galėtum nuomotis butą.)

Taip viskas ir buvo: dar grodamas citadelės bažnyčioje, Danijoje, Viljamas jau galvojo apie Švediją, – kad norėtų, kaip padėjėjas, padirbėti kartu su Torvaldu Torenu, groti vargonais Stokholmo Hedvigos Eleonoros bažnyčioje, – o dirbdamas Stokholme Viljamas mąstė apie tai, kad (po kurio laiko) vyks į Oslą, kur galės pasimokyti iš Rolfo Karlseno, groti Oslo katedroje.

Nuo tada, kai atvyko į Kopenhagą, Alisa pirmiausia sužinodavo, kur krypsta Viljamo žvilgsnis, – į kurį miestą jis rengiasi persikelti. Džekas su mama keliaudavo ten ir įsikurdavo; Alisa imdavosi savo verslo ir laukdavo Viljamo. Paskui ji pradėdavo, labai nuosekliai, gadinti Viljamo santykius su jam ypač brangiais žmonėmis. Pirmiausia su tais, su kuriais jis susidraugaudavo bažnyčioje, – gal net su jį mokančiu vargonininku. Bet dažniausiai Alisa pasirinkdavo lengviau pasiekiamus taikinius; Osle ji nusižiūrėjo du geriausius Viljamo mokinius, Andreasą Breiviką ir Ingridą Moe.

Priešingai, negu Džekas manė ištisus dvidešimt aštuonerius metus, jo tėtis *nesuvedžiojo* Ingridos Moe. Ji tada buvo šešiolikmetė, susižadėjusi su jaunuoju Andreasu Breiviku. Juodu mylėjo vienas kitą nuo pat vaikystės, netgi grojo tais pačiais instrumentais, iš pradžių pianinu, paskui vargonais. Viljamas labai vertino juos kaip mokinius – ne tik todėl, kad jie buvo talentingi, bet ir dėl to, kad įsimylėję. (Viljamas Bernsas, nuoširdžiai mylėjęs Kariną Ringhof, prijautė vienas kitą mylintiems jauniems muzikantams.)

– Jūsų tėvas buvo ne tik kad nuostabus vargonininkas ir puikus mokytojas, – pasakė Džekui Andreasas Breivikas. – Kalbos apie tai, kas jam nutiko Kopenhagoje, Osle pasklido anksčiau, negu jis atvyko. Jis buvo tragedijos herojus.

– Vadinasi, mano mama suviliojo jus? – paklausė Džekas.

Kadaise buvęs dailus, o dabar papurtęs Breiviko veidas sustingo.

– Aš turėjau tik Ingridą, – tarė Breivikas. – Jaunam vaikinui, turėjusiam tik vieną draugę, sunku atsilaikyti prieš vyresnę moterį – ypač jei ta moteris šitaip pagarsėjusi. Jūsų mama man taip ir pasakė – ji, žinoma, mane erzino: „Andreasai, juk tam tikra prasme tu tebesi *nekaltas.*“

„Kur jam padarei tatuiruotę?“ – Džekas prisiminė tada paklausęs mamos.

„Tokioje vietoje, kad jis niekada nepamirštų“, – sušnibždėjo Alisa, šypsodamasi Andreasui. (Džekas pamanė, jog veikiausiai ant krūtinkaulio; turbūt todėl vaikinukas visas ir suvirpėjo, kai Alisa prie jo prisilietė.)

„Vieną dieną palaikyk uždengtą, – patarė Džekas Breivikui, kai jaunasis vargonininko mokinys jau ėjo iš kambario; atrodė, kad iš skausmo jis vos bepaeina. – Perštės kaip nudegimas nuo saulės, – dar pasakė jam Džekas. – Reikėtų patepti drėkinamuoju kremu.“

Tačiau Andreasas nieko nežinojo. Kai jis išėjo, Alisa pravirko: „Jei būtų ką žinojęs, būtų man pasakęs.“

Ji turėjo omenyje, kad Andreasas Breivikas nė nenumanė, kur krypsta Viljamo žvilgsnis, kur jis norėtų keliauti. Bet Ingridai Moe tai nebuvo paslaptis, ir Alisa veltui laiko neleido – tuoj pat pasistengė, kad Ingrida sužinotų, jog ji pergulėjo su jos sužadėtiniu. Ingrida pirmą kartą gyvenime pasijuto taip išduota. Dėl kalbos defekto ji drovėjosi žmonių; jai būdavo sunku su kuo nors susipažinti. Ingrida negalėjo Andreasui atleisti tokios neištikimybės. Viską dar labiau pablogino tai, kad Alisa vis lindo mergaitei į akis.

Džekas prisiminė tą sekmadienį, kai mama į bažnyčią nusinešė vieną iš kartono lapų, ant kurių viešbutyje būdavo sulankstomi išskalbti marškiniai, –pamaldoms pasibaigus, ji stovėjo

centrinėje navoje, prie krūtinės laikydama tą kartono lapą su užrašu INGRIDA MOE. Džekas tada manė, kad vargonais groja Rolfas Karlsenas, nes visi sakė, kad Karlsenas – didis muzikantas, o tąsyk vargonų muzika skambėjo ypač gražiai.

Tačiau iš tikrųjų tą sekmadienį vargonavo Viljamas Bernsas. Tai buvo vienintelis kartas, kai tėvas grojo Džekui, bet – kaip ir tada, kai berniukas sutiko savo tėtį „Bristolio" viešbučio restorane, – Džekas to nežinojo; nieko nenumanė ir Viljamas.

„Man labai gaila, kad jis tave įskaudino", – pasakė Alisa Ingridai Moe, kai ši atėjo į viešbutį, kad Alisa jai ištatuiruotų plyšusią širdį. Tačiau tas „jis" buvo Andreasas Breivikas, pergulėjęs su Džeko mama, o ne Džeko tėtis, kaip Džekas tada manė, – Viljamas *nemiegojo* su Ingrida Moe.

Džekas prisiminė ir kaip nenormalios pastangos, aiškiai matomos Ingridai tariant žodžius, sudarkė nuostabų jos grožį. Tiesą sakant, jis tada gerai ir nesuprato, ką ji šneka; visus šiuos metus Džekas šiurpo pagalvojęs, kaip jai sunku *bučiuotis*. (Įsivaizduodavęs savo tėvą, bučiuojantį tą mergaitę, Džekas baisiai susigėdo.)

„Jo vardo tai nerašysiu", – pasakė Ingridai Alisa.

„Aš ir nenoriu jo vardo", – atkirto mergaitė – iškošė pro sukąstus dantis, lyg bijodama ar nenorėdama parodyti liežuvio. Ji pageidavo tik širdies, plyšusios perpus.

Bet Alisa jai ištatuiravo neplyšusią širdį – *sveikut sveikutėlę*, kaip Džekas prisiminė.

„Čia ne tai, ko prašiau!" – išrėžė Ingrida Moe.

"Nupiešiau tai, ką tu iš tiesų ir *turi*, tikrą širdį – mažytę", – pareiškė Alisa.

„Nieko jums nesakysiu", – tarė mergaitė.

Ji pasakė tik Džekui. „Sibelijus", – pašnibždėjo. Turėjo omenyje ne kompozitoriaus pavardę, o Helsinkyje esančios muzikos akademijos pavadinimą, – ten studijavo *kiti* geriausi Viljamo mokiniai arba mokinės. (Nauji mokiniai buvo dalis to, apie ką kalbėjo Andreasas Breivikas, kai sakė, kad reikia žiūrėti į priekį.)

– Ingrida nebegroja vargonais, – dabar tarė Džekui Andreasas. – Grįžo prie pianino, bet jai nelabai sekėsi. Aš likau prie

vargonų. Vis tobulėjau, kaip ir dera, – pasakojo, baisiai didžiuodamasis. – Ir ištekėjo Ingrida nelabai sėkmingai.

Džekui Breivikas nepatiko; atrodė pernelyg patenkintas savimi, netgi žiaurokas.

– O kaip *jūsų* santuoka? – paklausė jo Džekas. – Ar jūs vis dar nevedęs?

Andreasas gūžtelėjo pečiais.

– Aš tapau vargonininku, – pasakė, tarytum tik tai būtų buvę svarbu. – Jaučiuosi dėkingas jūsų motinai, jei norite žinoti. Šiaip ar taip, ji mane apsaugojo nuo vedybų tada, kai buvau gerokai per jaunas vesti. Asmeninis gyvenimas būtų atėmęs daug laiko, o man juk reikėjo visą dėmesį sutelkti į muziką. Ingrida tai tikriausiai vis tiek būtų labiau žiūrėjusi asmeninio gyvenimo negu karjeros – nesvarbu, ar ištekėjusi už manęs, ar už ko nors kito. Be to, nemanau, kad jos asmeninis gyvenimas būtų buvęs sėkmingesnis, arba kitoks, jei būtume susituokę. Mudviem su Ingrida vis tiek nieko nebūtų išėję – tiesiog *nebuvo lemta.*

Kaip ir kai kurie kiti Džeko pažinoti sėkmingai karjeros siekiantys žmonės, Andreasas Breivikas nedvejodamas galėjo atsakyti į visus klausimus. Kuo ilgiau jis postringavo, tuo labiau Džekui norėjosi pasišnekėti su Ingrida Moe.

– Ir dar... – tarė Džekas. – Prisimenu bažnyčios valytoją – pagyvenusią moterį, labai taisyklingai kalbančią, valdingą...

– Negali būti! – pareiškė Breivikas. – Dar nesu matęs taisyklingai kalbančios valytojos. Norite pasakyti, kad ta valytoja kalbėjo *angliškai*?

– Taip, – linktelėjo Džekas. – Gana gerai.

– Tai negalėjo būti valytoja, – jau suirzęs tarė Andreasas. – Jos vardo turbūt neprisimenate?

– Ji turėjo plaušinę šluotą – buvo ja pasirėmusi, visaip mojavo, – pasakojo Džekas. – Prisistatė esanti Elsė Meri Lotė.

Breivikas niekinamai nusijuokė.

– Ten buvo Ingridos *motina*! O kad *valdinga*, tai tikrai! Dėl to jūs nesuklydote. Bet Elsė Meri kalbėjo ne taip jau taisyklingai; angliškai – ne itin gerai, tik *pakenčiamai.*

– Jos pavardė buvo Lotė. Be to, ji turėjo plaušinę šluotą, – pakartojo Džekas.

– Ji buvo išsiskyrusi su Ingridos tėvu. Ir vėl ištekėjusi, – paaiškino Andreasas. – Turėjo *lazdą*, o ne šluotą. Kadaise susilaužė kulkšnį, lipdama iš tramvajaus, kaip tik priešais katedrą. Batas kažkaip įstrigo tarp bėgių. Ta kulkšnis jai taip ir nesugijo – todėl ir vaikščiojo su lazda.

– Jos rankos buvo šiurkščios kaip valytojos, – jau abejodamas pasakė Džekas.

– Ji buvo keramikė – tokia lyg ir menininkė. Visų keramikų rankos šiurkščios, – tarė Breivikas.

Elsė Meri Lotė, savaime suprantama, nekentė Alisos; galiausiai ėmė nekęsti ir Andreaso Breiviko. (Džekas aiškiai matė kodėl.)

Džekas Breiviko dar paklausė, ar šis žino Ingridos Moe santuokinę pavardę ir adresą.

– Jums tikrai nėra reikalo su ja susitikti, – pareiškė Andreasas. – Nesitikėkite, kad dabar bus lengviau suprasti, ką ji šneka. – Bet paskui, kiek pabambėjęs, Breivikas Džekui vis dėlto pasakė Ingridos pavardę ir adresą.

Taigi paaiškėjo, kad Andreasas Breivikas, netgi tokiomis aplinkybėmis, apie Ingridą Moe žino daugiau, negu Džekas iš pradžių manė. Jos pavardė dabar buvo Amundsen.

– Po skyrybų, – pasakojo Breivikas, – ji persikėlė į butą Teresės gatvėje, trečiame aukšte – kairėje pusėje, jei žiūrėtumėte į šiaurę. Iš ten iki Oslo centro dvidešimt penkios minutės kelio pėsčiomis. – Breivikas tai pasakė lyg tarp kitko – kaip žmogus, *pats* nuėjęs minėtąjį kelią, ne vieną kartą. – Netoliese eina mėlynoji tramvajaus linija, – šnekėjo Andreasas, neskubėdamas, tarsi laukdamas tramvajaus. – Kai buvo pastatyta naujoji valstybinė ligoninė, *Rikshospitalet*, ten nutiestos trys skirtingos linijos. Iš pradžių tas triukšmas Ingridą gal nervino, tačiau dabar ji jo tikriausiai nebegirdi.

Ingrida Amundsen buvo pianino mokytoja; priiminėjo mokinius privačiai, savo bute.

– Teresės gatvė gana graži, – pasakė Andreasas užsimerkdamas, tarsi eidamas ta gatve per miegus. Jis, žinoma, tai ir *darė* – sapnuose. – Pietiniame gale, netoli Bisleto stadiono, iki kurio nuo Ingridos namų tik penkios minutės pėsčiomis, yra kelios

kavinės, visai neblogas knygynas – netgi antikvariatas – ir dieną naktį atidaryta „7-Eleven“ parduotuvė. Prie pat Ingridos, toje pačioje gatvės pusėje, dar yra didžiulis „Rimi“ prekybos centras, o šalia Steno gatvės tramvajaus stotelės – jauki daržovių parduotuvėlė. Ji priklauso imigrantams – berods turkams. Ten galima nusipirkti įvežtinių produktų – marinuotų alyvuogių, visokių sūrių. Viskas labai paprasta, bet gražu. – Tai pasakęs Breivikas nutilo.

– O jos bute, *viduje*, nebuvote? – paklausė jo Džekas.

Breivikas liūdnai papurtė galvą.

– Tai senas namas, keturių aukštų, pastatytas gal tūkstantis aštuoni šimtai septyniasdešimt penktaisiais. Truputį aptriušęs, sakyčiau. Kiek pažįstu Ingridą, ji tikriausiai nusprendė nekeisti senų medinių grindų. Turbūt pati kai ką atnaujino. Neabejoju, kad jai padėjo vaikai.

– Kiek jos vaikams metų? – pasidomėjo Džekas.

– Duktė vyresnė, – tarė Breivikas. – Gyvena su kažkokiu vaikinu, su kuriuo susipažino universitete, bet vaikų jie neturi. Abu įsikūrę Sofienberge. Tai jaunimo labai mėgstamas, naujoviškas rajonas. Ingridos duktė gali sėsti į tramvajų Tronheimo gatvėje ir per dvidešimt minučių atvažiuoti pas motiną; o jeigu dviračiu, tai per dešimt ar penkiolika. Manau, jeigu ji turėtų vaikų, tai išsikeltų iš Oslo centro – gal į Holmliją, ten kainos prieinamos, ir norvegų kol kas dar gyvena beveik tiek pat, kiek imigrantų.

– Ingrida turi ir sūnų? – paklausė Džekas.

– Berniukas studijuoja Bergeno universitete, – atsakė Andreasas Breivikas. – Pas motiną svečiuojasi tik per atostogas.

Dabar Breivikas Džekui patiko labiau negu pokalbio pradžioje. Džekas Andreasui vos nepasakė, kad, apsilankęs pas Ingridą, dar kartą užeis pas jį – ir papasakos, kaip viskas atrodo jos bute, kad vargonininkas galėtų įsivaizduoti ir *vidinę* Ingridos gyvenimo pusę, taip pat aiškiai, kaip įsivaizduoja visa kita. Tačiau tai būtų buvę pernelyg žiauru. Andreasas tikriausiai nė nesuvokė, kaip liguistai *ištyrinėjo* viską, kas susiję su buvusia jo drauge.

Ingridai Moe buvo šešiolika, kai Džekas, ant sulankstyto marlės gabalo užtepęs truputį vazelino, uždengė tatuiruotę ant kai-

rės jos krūties. Jis prisiminė, kad pleistras ne iš karto prilipo prie Ingridos odos, nes ji dar prakaitavo iš skausmo.

„Ar jau esi tai daręs?“ – tada paklausė Ingrida.

„Žinoma“, – pamelavo Džekas.

„Ne, nesi, – tarė ji. – Tik jau ne ant krūties.“

Pridėjęs prie Ingridos odos sulankstytą marlę, Džekas jautė tatuiruotės karštį – įkaitusi jos širdis net ir per tvarstį degino jam ranką.

Kaip ir Andreasui Breivikui, Ingridai Amundsen dabar turėjo būti maždaug keturiasdešimt penkeri.

– Kaip apmaudu! – staiga sušuko Andreasas, Džekas net krūptelėjo. – Jos buvo tokie ilgi pirštai – kaip tik tinkami groti vargonais. *Pianinas*... – niekinamai tarė Breivikas. – Kaip *apmaudu*!

Džekas prisiminė ilgas Ingridos rankas bei pirštus. Ir storą šviesių plaukų kasą, nukabusią žemyn ant tiesutėlės nugaros, kone siekiančią kryžkaulį. Ir mažytes krūtis – ypač kairę, kurią jis lietė per tvarstį.

Kalbėdama Ingrida Moe (dabar Amundsen) atitraukdavo lūpas atgal ir atidengdavo sukąstus dantis; jos kaklo raumenys įsitempdavo, apatinis žandikaulis atsikišdavo į priekį – galėjai pamanyti, kad ji tuoj ims spjaudytis. Džekui buvo baisu žiūrėti į akimirksniu persimainančią tokią gražią mergaitę; vargais negalais košdama žodžius ji atrodė bjauri.

Džekas šiek tiek bijojo vėl ją pamatyti. „Ta mergaitė – gyva pagunda“, – pasakė jam mama prieš dvidešimt aštuonerius metus.

„Tavo akys kaip tėvo, ir burna“, – tada sušnibždėjo Džekui Ingrida, bet dėl kalbos sutrikimo tai buvo ne šnibždesys, o kažkokia garsų maišalynė. (Jos sudarkytas žodis „burna“ nuskambėjo kaip „čiurna“.) Paskui Džekas vos nenualpo, kai Ingrida jį pabučiavo. Jos lūpos prasivėrė, dantys barkštelėjo į jo dantis; dabar jis prisiminė, jog tada sunerimo, ar jos kalbos sutrikimas neužkrečiamas.

Gal kažkas negerai jos liežuviui? Bet, žinoma, gali būti, kad Ingridos *liežuvis* čia niekuo dėtas. Andreaso Breiviko Džekas

neklausė, *kodėl* Ingridai sutrikusi kalba; savaime suprantama, neketino klausti ir pačios Ingridos.

Skambindamas jai telefonu, iš „Bristolio", Džekas bijojo, kad ji nenorės jo matyti. Kam jai vėl prisiminti tai, kas atsitiko? Tačiau jis pasielgė labai kvailai, mėgindamas ją apgauti; be to, ir darė tai nevykusiai. („Na tu ir *aktorius*!" – būtų pasišaipiusi iš jo Ema.)

Kai Ingrida Amundsen, pakėlusi ragelį, kažką pasakė norvegiškai, Džekas visai sutriko. Bet kaipgi dar galėjo ta vargšė moteris kalbėti *Norvegijoje*?

– Alio! Esu amerikietis, gyvensiu Osle neribotą laiką! – išpyškino Džekas, tarsi ir jam būtų kažkas sutrikę – ne kalba, o kai kas daugiau. – Noriu čia toliau mokytis skambinti pianinu.

– Džekas Bernsas! – tarė Ingrida – taip, kad Džekas vos atpažino savo vardą ir pavardę. – Žmogus, kalbantis kaip aš, – paaiškino Ingrida, – visada gerai įsiklauso į kitų žmonių balsus. Tavo balsą pažinčiau bet kur, Džekai Bernsai. Gal vienintelis dalykas, ką turiu bendra su *normaliai* kalbančiais žmonėmis, yra tai, kad mačiau visus tavo filmus.

– O! – susigėdo Džekas, tarytum keturmetis mažylis.

– Ir jeigu *tu* skambini pianinu, Džekai, tai tikriausiai geriau negu aš. Vargu ar galėčiau tave ko nors išmokyti.

– Neskambinu, – prisipažino Džekas. – Mano mama mirė, o tėvo aš nepažįstu. Norėjau su tavimi pasišnekėti apie jį.

Džekas girdėjo, kad Ingrida verkia; tas garsas nebuvo malonus. Ji net *verkti* negalėjo normaliai.

– *Džiaugiuosi*, kad tavo mama mirė! – pasakė Ingrida. – Manau, tai reikėtų atšvęsti! *Mielai* tau papasakosiu apie tėvą, Džekai. Ateik, pasišnekėsime, surengsime nedidelį vakarėlį.

Džekas prisiminė, kaip žiūrėjo į ją, nueinančią kilimine danga išklotu ilgu „Bristolio" koridoriumi. Jai tada buvo šešiolika, bet galėjai pamanyti, kad bemaž trisdešimt. Iš nugaros ji neatrodė kaip vaikas; ėjo tolyn nuo jo kaip moteris. Ir koks balsas! Tas balsas visada buvo kaip šešiolikmetės, kuriai tuoj sukaks keturiasdešimt penkeri.

Nors lijo lietus, Džekas gal penkiolika minučių stovėjo prie Ingridos namo Teresės gatvėje – laimė, kad po skėčiu. Taksi jį

atvežė greičiau, negu jis tikėjosi. Ingrida buvo pakvietusi apsilankyti penktą po pietų – tada ji turėjo išleisti tądien jau paskutinį mokinį. Pakėlęs akis nuo laikrodžio, Džekas pamatė iš Ingridos namo išeinantį maždaug dvylikos ar trylikos metų berniuką. Džekui dingtelėjo, kad tas berniukas *atrodo* kaip vaikas, kuris mokosi skambinti pianinu, – gal kiek užsisvajojęs, gležnutis, prie pianino sėdantis ne visai savo noru.

– Atsiprašau! – užkalbino Džekas tą berniuką. – Tu skambini pianinu? – Vaikas išsigando; tarytum galvojo, į kurią pusę bėgti. – Atleisk, kad taip smalsauju, – pasakė Džekas, norėdamas jį nuraminti. – Tu man pasirodei labai *muzikalus*. Šiaip ar taip, jei mokaisi skambinti pianinu, tai mokykis ir toliau. Nemesk muzikos! Aš negaliu apsakyti, kaip gailiuosi, kad mečiau.

– Atstok! – tarė berniukas, atatupstas traukdamasis tolyn. Džekas nustebo išgirdęs, kad angliškai jis kalba be jokio akcento. – Atrodai kaip tas iškrypėlis Džekas Bernsas. Taigi atstok!

Džekas žiūrėjo, kaip berniukas nubėga Steno gatvės tramvajaus stotelės link. Džekui į galvą atėjo mintis, kad šis Ingridos mokinys maždaug tokio amžiaus, kokio buvo Nilsas Ringhofas, kai miegojo su Alisa. Paskui Džekas paspaudė elektrinį durų skambutį, šalia kurio buvo parašyta AMUNDSEN – be jokio vardo, be inicialų.

Į trečią aukštą reikėjo lipti laiptais, lifto nebuvo, tačiau netgi tokiam snobui kaip Andreasas Breivikas būtų patikęs vaizdas, matomas pro langus. Virtuvės ir dviejų mažesnių miegamųjų langai išėjo į Steno parką – iš pažiūros tvarkingą, nusidriekusį ant kalvos. Ingrida Džekui parodė pietiniame parko gale stovinčią Fagerborgo bažnyčią – ten ji einanti kiekvieną sekmadienį. Dar pasakė, kad sekmadienių rytais tos bažnyčios varpai aidi per visą apylinkę.

– Fagerborgo bažnyčios vargonininko negalima nė lyginti su tavo tėvu ar Andreasu Breiviku, – tarė Ingrida, – tačiau tokiai paprastai pianino mokytojai kaip aš jis daugiau negu pakankamai geras.

Dabar Ingrida kalbėdama prisidengdavo burną ilgais pirštais arba nusukdavo veidą į šalį. Ir nuolat mojavo ilgomis rankomis – labai grakščiai, tarytum diriguodama tik jos pačios gir-

dimam orkestrui; ji buvo visa galva aukštesnė už Džeką, nors po namus vaikščiojo tik su baltomis sportinėmis kojinėmis. (Ir Džeką prie durų privertė nusiauti batus.)

Dėl grindų Breivikas neklydo – Ingrida išsaugojo senąsias, medines. Sūnus jai padėjo nugremžti kelis seno lako sluoksnius. Dešimtojo dešimtmečio pradžioje iš esmės pertvarkyta virtuvė buvo geriausias Ingridos buto kambarys.

– Čia „Ikea" spintelės, ir visa kita. Nieko ypatinga, – pasakė Ingrida. Visi virtuvės baldai buvo mėlynos ir baltos spalvos, darbastalis medinis; virtuvėje aplink stalą stovėjo trys kėdės; valgomojo nebuvo.

Svetainėje, kurios langai išėjo į gatvę, buvo senas židinys; išlikę ir originalūs lipdytiniai pagražinimai. Ant sienos prie pianino kabėjo nemažai nuotraukų – daugiausia šeimos. Ingridos miegamojo, didžiausio iš visų trijų, langai irgi buvo į gatvę – ne į parką.

– Man parkas naktį atrodo nykokas, – pasakė Džekui Ingrida, – be to, mano vaikai norėjo iš savo miegamųjų matyti parką. Šitame bute mes dėl nieko per daug nesukome galvų. – Ji ir šiaip kalbėjo labai keistai – na, ne tik kad sunkiai tarė žodžius.

Storos kasos, kadaise siekusios juosmenį, Ingrida nebeturėjo; dabar jos plaukai buvo šiek tiek trumpesni negu iki pečių, bet vis dar gelsvi, beveik nepražilę. Ji buvo apsirengusi džinsais ir turbūt mėgstamiausiais sūnaus paliktais marškiniais – vyriškais, flaneliniais, nesukištais į džinsus, kaip kartą vilkėjo ir panelė Vurc.

– Taip apsirengiau dėl tavęs, labai amerikietiškai atrodo, – tarė Ingrida, ilgais pirštais timpčiodama savo marškinius. – Šitame bute nesipuošiu ir nesidažau. – (Džekas neabejojo, kad ji nesuko galvos ir dėl to.) – Jei išsipuoščiau ir išsidažyčiau, mano mokiniai, ko gero, išsigąstų.

Džekas prisipažino, kad berods bus sutikęs vieną jos mokinį ir išgąsdinęs – netyčia.

– Tokį dvylikos ar trylikos metų berniuką, anglą, – pasakė.

Ingrida linktelėjo ir nusišypsojo. Daugelis jos mokinių – diplomatų vaikai; tėvai norį, kad jų atžalos užsiimtų kultūriniais dalykais.

– Kad neturėtų per daug laiko išdykauti, – tarė Ingrida. – Nebloga priežastis mokytis skambinti pianinu.

Džekas paprašė, kad Ingrida jam ką nors paskambintų, bet ji papurtė galvą. Ir paaiškino, kad jos buto sienos be garso izoliacijos. Tokiame senąme name kaimynai girdėtų muziką. Po penktos valandos ji nebegrojanti; iš ryto pirmas mokinys ateinąs ne anksčiau kaip devintą, o dažniausiai – dešimtą.

Juodu sėdėjo virtuvėje, Ingrida išvirė arbatos. Nors jau šiek tiek įdubusiais skruostais, ji vis dar buvo graži, tik nebe tokio kūdikiško veido; o ilgos jos galūnės ir platūs klubai visada atrodė kaip subrendusios moters. Tiesą sakant, dabar Ingrida buvo labiau patraukli negu daili, kokia ir turėjo būti dviejų suaugusių vaikų motina, – daugybė tų vaikų nuotraukų kabėjo ant visų buto sienų, ne tik prie pianino.

Džekas atkreipė dėmesį į su vaikais, dar mažais, nufotografuotą malonios išvaizdos vyriškį; kai kuriose nuotraukose tas vyriškis buvo jūreivis, kitose – slidininkas. Džekas nusprendė, jog tai, matyt, vaikų tėvas, buvęs Ingridos vyras; jis atrodė *malonus* tuo atžvilgiu, kurį kadaise turėjo omenyje Ema, nusakydama šio žodžio reikšmę, – na, *normalus*. Apskritai viskas Ingridos gyvenime atrodė normalu – gerąja šio žodžio prasme.

– Man nederėjo sakyti, jog *džiaugiuosi*, kad tavo mama mirė. Baisu, kai sūnus girdi ką nors taip šnekant apie jo motiną! – sušuko Ingrida. – Atsiprašau!

– Ne, neatsiprašinėk, – tarė Džekas. – Aš suprantu.

– Nekenčiau jos dėl dviejų priežasčių, – pasakė jam Ingrida. – Dėl to, ką ji padarė man... suviliojo Andreasą – žinoma, nekenčiau jos dėl to. Bet paskui, kai jau pati turėjau du vaikus, tokio amžiaus, kokio buvai tu, kai susipažinome, tada ėmiau nekęsti tavo motinos dar labiau. Pajutau jai neapykantą ir dėl to, ką ji darė *tau*. Iš pradžių nekenčiau jos kaip moteris, o paskui kaip motina. Moteris, turinti vaiką, negali ir toliau labiausiai rūpintis savimi, bet *ji* elgėsi kaip tik taip. Apie tave Alisa negalvojo – na, kad tu neturi tėvo. Ji žiūrėjo tik savęs.

Džekas sėdėjo nepratardamas nė žodžio; atrodė, kad viskas, ką sako Ingrida, yra tiesa. Jis negalėjo su ja ginčytis; kita vertus, negalėjo ir su viskuo sutikti. Džekas Bernsas juk nežinojo, kaip

jaučiasi žmogus, turintis vaikų, kaip jis pasikeičia. Tik po kurio laiko Džekas tarė:

– Tu turi ir *trečią* priežastį, dėl kurios gali jos nekęsti. Dėl tatuiruotės. Prisimenu, kad mama ištatuiravo ne tai, ko prašei.

Ingrida nusijuokė; jos juokas skambėjo natūraliau negu verksmas, Džeko girdėtas telefonu. Dabar ji gracingai vaikščiojo po virtuvę – atidarė šaldytuvą, dėjo ant stalo maistą. Džekas suprato, kad vakarienei ji iš anksto paruošė šaltų patiekalų – sausai marinuotos lašišos su garstyčių padažu, bulvių salotų su agurkais bei krapais ir gražiai suraikytos labai tamsios ruginės duonos.

– Na, tai tik tatuiruotė – ji nepakeitė mano gyvenimo, – šnekėjo Ingrida. – Bet aš didžiavausi savimi, kad išdrįsau jai pasakyti, ko noriu. Žinojau, kad jai tai nepatiks. „Noriu širdies, sveikut sveikutėlės, *neplyšusios*. Kad kada nors mano kūdikiams būtų malonu ją liesti, – pasakiau. – Mano širdžiai nieko neatsitiko, – dar paaiškinau tavo mamai. – Tik gal nupieškite šiek tiek mažesnę, negu paprastai piešiate, – pridūriau, – nes mano krūtis mažoka." Tai pasakiusi jaučiausi pasielgusi labai drąsiai, nors mano širdis buvo sudaužyta. Ją sudaužė Andreasas su tavo mama, bet aš nenorėjau, kad *ji* tai žinotų.

– *Ką* tu pasakei? – paklausė Džekas. Ne dėl Ingridos kalbos defekto; jis neabejojo, kad gerai suprato, ką ji šneka. – Tu *neprašei* plyšusios širdies, Ingrida?

– Žinoma, kad neprašiau! Kas tokios *norėtų*? Pasakiau tavo mamai, kad man reikia tokios širdies, kokią turėjau anksčiau, kai ji dar nebuvo išdulkinusi Andreaso! – Tvarkingai išdėsčiusi indus ir įrankius, Ingrida degė žvakę. Šviesos virtuvėje nejungė, jai labiau patiko prieblanda ir vaizdas į Steno parką. – Tačiau ta kalė man ištatuiravo *plyšusią* širdį! – toliau pasakojo Ingrida. – Tokią šlykščią, kokią tik galima įsivaizduoti. Na, tu juk prilipinai tvarstį, Džekai. *Pats* prisimeni.

– Aš viską prisimenu atvirkščiai, – tarė Džekas. Ingrida įsipylė taurę vyno. (Ji iš kažkur žinojo, kad Džekas negeria; vėliau pasakė, jog tai, kad jis blaivininkas, buvo parašyta viename iš interviu.) – Prisimenu, kad prašei plyšusios širdies, bet mano mama tau ištatuiravo *gerą*.

– Taip, *gerą*, tikrai, – tarė Ingrida. – Stovėdama prie Džeko kėdės, ji atsisegė flanelinius marškinius; buvo be liemenėlės. (Džekas įsivaizdavo panelę Vurc, vilkinčią tokiais marškiniais, be liemenėlės, ir atsisagstančią sagas prieš jo tėvą.)

Netgi temstant, blausioje žvakės šviesoje, perpus perplyšusi Ingridos Amundsen širdis atrodė kaip kraujuojanti žaizda. Dantytas plyšys ėjo įstrižai; jo krašteliai, raudoni kaip kraujas, buvo tamsesni negu visa širdis ir ryškesni negu jos kontūrai. Džekui dingtelėjo, jog tai šlykščiausia iš visų jo matytų mamos sukurtų tatuiruočių, bet Ingrida, regis, jau buvo su ja apsipratusi.

– Tik pamanyk! – pasakė, užsisegdama marškinius. – Mano vaikams ji labai patiko! Jiems buvo *malonu* ją liesti! Be to, po kurio laiko supratau, kad tavo mama man ištatuiravo tokią širdį, kokią turiu, o ne kokią turėjau pirmiau. Juk būtų buvę daug sunkiau nuolat matyti tokią širdį, kokią *turėjau*. Bet Alisa, žinoma, nesuvokė, kad daro man paslaugą. – Ingrida atsisėdo prie stalo ir įdėjo Džekui į lėkštę šiek tiek maisto. – *Bon appétit*, Džekai, – tarė. – Kai matau tave filmuose, vis pagalvoju, kaip tavimi didžiuojasi tavo tėvas – ir kaip buvo skaudu tavo motinai matyti tave ekrane.

– *Skaudu*? Kodėl? – nesuprato Džekas.

– Nes ji galų gale vis tiek turėjo tavimi *dalytis*, – paaiškino Ingrida. – Ji niekada nemokėjo tavimi dalytis, Džekai.

Valgiai buvo labai skanūs, Džekas jautėsi išalkęs; atrodė keista, kad negirdėti jokios muzikos, tačiau muzikantų namuose muzika niekada neskamba kaip *fonas*.

– Tavo tėvas buvo labai religingas, – pasakė Ingrida, kai Džekas padėjo jai plauti indus. – Sunku groti bažnytinę muziką bažnyčioje ir *nebūti* religingam, nors aš tai nebuvau. Pamaldesnė pasidariau grįžusi prie pianino – na, kai jau grojau nebe bažnyčioje.

– Iš kur žinai, kad jis buvo *labai religingas*? – paklausė Džekas.

– Kai Andreasas su tavo motina mane įskaudino, Viljamas man kai ką pasakė. Jis tarė: „Susirask kokį žmogų; gyvenk su juo, nuoširdžiai jam atsidavusi; turėk vaiką, arba kelis vaikus; garbink Dievą." Nesakau, kad viskas klojosi sėkmingai! Tačiau kaip tik taip Viljamas man patarė gyventi; jis tuo tikėjo. Na, aš turiu du vaikus ir garbinu Dievą. Viskas buvo neblogai.

– Tai tu irgi religinga?

– Taip – bet ne tokia kaip tavo tėvas, Džekai.

– Papasakok daugiau, kaip pasireiškė tas jo religingumas, – paprašė Džekas.

– Kad ir tavo motina, pavyzdžiui, – lyg ir irztelėjusi tarė Ingrida. – Tavo tėvas jai atleido. O aš ne.

– Jis jai atleido?

– Kartą mėgino smogti atsakomąjį smūgį, bet rezultatas buvo netikėtas. Daugiau jis turbūt nebekovojo, – pasakė Ingrida. Jos kalbos sutrikimas dabar buvo beveik nebejuntamas, arba Džekas tiesiog nebekreipė į tai dėmesio; Ingrida jam atrodė visais atžvilgiais sveikas žmogus.

Ji nuėjo į svetainę ir netrukus grįžo į virtuvę su nuotrauka.

– Daili mergina, ar ne? – paklausė, rodydama nuotrauką Džekui. Jis iškart atpažino tą gražią jauną moterį; ją Viljamas buvo atsivedęs į „Bristolio“ restoraną.

– Aš jos paklausiau, ar ji turi kokią nors tatuiruotę, – tarė Džekas.

– Tai ir buvo tas netikėtas rezultatas, – pasakė Ingrida. – Tavo tėtis nesitikėjo, kad tu juos *užkalbinsi*. Jis pasijuto siaubingai.

– Kas buvo ta mergina? – pasidomėjo Džekas.

– Mano sesuo, aktorė, – atsakė Ingrida. – Ji ne tokia kino žvaigždė kaip tu, bet Norvegijoje gana gerai žinoma, vaidina teatre. Aš tavo tėvą įkalbėjau pasiimti ją į tą restoraną. Maniau, kad tavo mamai tai bus pelnyta bausmė. Alisa Viljamui nuolat nurodinėjo, kur ir kaip jis gali į tave žvilgtelėti. Kopenhagoje ir Stokholme netgi pasakydavo, ką jis turi *atsivesti drauge*!

– Taip, žinau, – tarė Džekas.

– Taigi aš jį įkalbėjau pasiimti mano seserį, aktorę, o sesers paprašiau, kad visaip prie jo glaustytųsi. Abiem pasakiau: „Tegu ta kalė mano, kad jūs vienas kitą įsimylėję. Tegu mano, kad viskas, ką ji melavo Džekui, išsipildė!“ Bet kai tu prie jų priėjai, jie nebežinojo, ką daryti. Tavo mama, savaime suprantama, neištvėrė ir tave išsivedė. Ji visada tave išsivesdavo.

– Taip, – linktelėjo Džekas.

– Tavo tėvas man šnekėjo: „Gal atlaidumas būtų paveikęs geriau, Ingrida.“ Bet aš jam pasakiau, kad Alisos nepaveiks niekas. Juk niekas negalėjo jos paveikti, ar ne, Džekai?

– Ne, niekas.

– Tavo tėvas dar sakydavo: „Dievas nori, kad vienas kitam atleistume, Ingrida.“ Tai viskas, ką žinau apie jo religingumą, Džekai.

Lauke jau buvo sutemę, – Steno parke tikrai nykoka, – o Ingridos bute švietė tik ant virtuvės stalo stovinti žvakė.

– Žiūrėk, kaip tamsu, Džekai Bernsai, – sušnibždėjo Ingrida pasilenkdama ir sukąstais dantimis prisiliesdama prie Džeko ausies. – Man tu tebesi mažas berniukas. Negaliu tavęs išleisti į naktį.

Tie jos žodžiai, nors ir sunkiai ištarti, nuskambėjo kaip dar vienas visai paprastas sprendimas nuostabiame bute, kuriame niekas dėl nieko per daug nesuko galvos – niekada.

Ingrida Amundsen bučiavosi beveik normaliai; kartais pasigirsdavo kažkoks keistas garsas, kai ji nugurkdavo seiles, tačiau jis nebuvo nemalonus. Džekas laikė uždėjęs ranką ant mažytės Ingridos kairės krūties, suėmęs kadaise jo mamos jai ištatuiruotą plyšusią širdį, – kurią mėgo liesti jos kūdikiai.

Tiesą sakant, Ingrida krūtų beveik neturėjo; auksinės odos fone buvo aiškiai matyti mėlynos jos dilbių venos, – kaip Džekas ir atsiminė. Dar viena mėlyna kraujagyslė nuo kaklo vingiavo žemyn, tarp dviejų mažučių kauburėlių; ji visa pulsavo – tarytum po oda būtų krutėjęs koks gyvuliukas. Gal tas gyvuliukas ir trukdo Ingridai kalbėti? Na, bent jau dėl per odą persišviečiančių kraujagyslių Džekas neklydo.

– Aš vis galvojau, kuris iš mūsų labiau nukentėjo, bet iš tikrųjų mums viskas gerai, ar ne? – pasakė Ingrida; menkas jos balsas tą akimirką skambėjo apgailėtinai.

– Taip, tikriausiai, – tarė Džekas, tačiau iš tiesų nesijautė kaip žmogus, kuriam viskas gerai, ir nežinojo, kaip jaučiasi Ingrida. Ji atrodė apsipratusi su savo liūdesiu. Džekui buvo baisu ir pagalvoti, kaip ji susipažįsta su žmonėmis, ką tada patiria. Jis netgi

pyko ant jos sūnaus, išvykusio studijuoti į Bergeną. Ar negalėjo tas berniūkštis likti Osle ir dažniau matytis su motina?

Vis dėlto Ingridos gyvenimas – ta tariama pilnatvė – Džekui patiko labiau negu tai, kaip gyveno Andreasas Breivikas. Breiviko nuomonė, – na, kad Ingridai niekas nesisekė, – Džeko supratimu, buvo arogantiška ir klaidinga. Bet Andreasas Ingridą pažinojo geriau negu Džekas. Ji buvo tokia graži moteris, tačiau turėjo vieną trūkumą; Džeko mama nesunkiai įtikino berniuką, kad Ingrida ir Viljamas – meilužiai. (Kas *nebūtų* norėjęs su ja mylėtis?)

– Tavo tėvui tikriausiai *niekur* nebuvo taip blogai, kaip Kopenhagoje, – pasakojo Džekui Ingrida, – bet nemanau, kad jo santykiai su tavo motina kada nors pagerėjo. Helsinkyje tai tikrai ne. Ten Alisa su juo elgėsi pasibaisėtinai. Tačiau trokštamo tikslo ji nepasiekė. Helsinkyje tavo mama, regis, išsikvėpė, Džekai.

Džekas irgi visada taip manė.

– Kas atsitiko Helsinkyje? – paklausė jis Ingridos.

– *Visko* aš nežinau, Džekai. Tik tai, kad Alisa ten mėgino išskirti dvi lesbietes, bet jai nepavyko. Jos abi miegojo su Alisa – ir gerai pasismagino, arba ne, – bet ir toliau gyveno kaip pora.

– Kas jos buvo? – pasidomėjo Džekas.

– Muzikos studentės – dvi geriausios tavo tėčio mokinės, kaip Andreasas ir aš. Tik viena iš jų buvo vargonininkė; kita grojo violončele.

– Ritva ir Hanelė – *lesbietės*? – nustebo Džekas.

– Taip, berods tokie buvo jų vardai, – tarė Ingrida. – Svarbiausia, Džekai, kad tavo mama ir vėl negavo to, ko norėjo. Bet negavo ir tėvas.

– Tu palaikei su juo ryšį? – paklausė Džekas.

– Kol jis iškeliavo į Amsterdamą, – atsakė Ingrida. – Kas atsitiko *ten*, Viljamas man neberašė. Mūsų ryšys nutrūko, kai jis išvyko iš Helsinkio.

Bučiuotis darėsi vis įdomiau; tai galėjo būti kažkaip susiję su Ingridos kalbos sutrikimu. Jos burna atrodė neabejotinai, bet nenusakomai keista – gal tai iš tikrųjų buvo ne koks nors apčiuopiamas defektas, o savotiškas, nevalingas virpulys. Džekas nežinojo, kas tai, tik jautė, kad jį tai labai jaudina.

Dabar turbūt nederėjo to klausti, tačiau Džekui į galvą staiga atėjo ta mintis, – kai Ingrida užsiminė, kad kurį laiką susirašinėjo su jo tėvu, kol šis gyveno Suomijoje. Džekas tiesiog nesusilaikė nepaklausęs:

– Tarp tavęs ir mano tėčio kas nors *buvo*, Ingrida?

– Kas per klausimas, begėdi! – atsakė ji juokdamasi. – Jis buvo žavus vyriškis, bet ne toks, kokie man patinka. Pirmiausia todėl, kad per žemo ūgio.

– Žemesnis negu aš? – paklausė Džekas.

– Gal *šiek tiek* žemesnis – nedaug. Bet aš prie jo, žinoma, niekada negulėjau! – pridūrė Ingrida vėl nusijuokdama. Ir suėmė Džeko penį. Džekas iš patirties žinojo, kad tai reiškia, jog moteriai jau nusibodo pokalbis – kad ir koks jis buvo.

– Vadinasi, ir *aš* ne toks, kokie tau patinka?

Ingrida tebesijuokė; juokas buvo normaliausias jos skleidžiamas garsas. (Išskyrus gal tik skambinimą pianinu.)

– Su tavimi permiegoti noriu dėl kitų priežasčių, Džekai, – tepratarė ji.

– Dėl kokių kitų priežasčių, Ingrida?

– Kai mane daug daug kartų pamylėsi, tada pasakysiu, – pažadėjo Ingrida Džekui. – Vėliau pasakysiu – tikrai. – Dabar ji kalbėjo ypač neaiškiai, gal ne tik todėl, kad nekantravo. Pirmiausia Džekas išbučiavo plyšusią širdį ant jos krūties, ir jai tai, regis, patiko.

Iš ryto Džekas ją pažadino vėl bučiuodamas tatuiruotę; atrodė, kad ta širdis tebesrūva krauju. Prieš atsimerkdama Ingrida nusišypsojo.

– Taip, dar... – sušnibždėjo, dar neatmerkdama akių. Džekas toliau bučiavo jos sužeistą širdį. – Jei toliau taip darysi, pasakysiu, kaip įsivaizduoju pragarą. – Dabar Ingridos akys jau buvo plačiai atvertos – tikriausiai neįmanoma kalbėti apie pragarą užsimerkus.

– Jei ką nors skaudini... ir *žinai*, kad skaudini, tai keliauji į pragarą, – ėmė pasakoti Ingrida. – Atsidūręs pragare, turi nuolat žiūrėti į žmones, kuriuos įskaudinai. Į tuos, kurie dar gyvi. Jei *du* tavo įskaudinti žmonės susitinka, tu turi atidžiai stebėti viską, ką jie daro. Bet negali girdėti, ką kalba. Visi pragare kurti.

Taigi tu žiūri į žmones, kuriuos įskaudinai, bet nežinai, apie ką jie kalba. Ir kadangi pragaras yra pragaras, tu, savaime suprantama, manai, kad jie kalba apie tave, ir ta mintis niekaip neišeina tau iš galvos, tačiau tu nieko negali padaryti, tik žiūri ir žiūri. Bučiuok mane visą, Džekai, ne tik tatuiruotę. – Jis bučiavo ją visą, ir jie vėl mylėjosi. – Šiąnakt tavo motinos turbūt neėmė miegas, Džekai, – galiausiai tarė Ingrida. – Ji visą naktį *žiūrėjo*, nesumerkdama akių.

Džekas, matyt, buvo vėl užmigęs; pabudo išgirdęs pianiną. Visame bute kvepėjo kava. Jis išlipo iš lovos ir nuėjo į svetainę, kur Ingrida nuoga sėdėjo prie pianino ir tyliai skambino.

– Malonu taip pabusti, ar ne? – paklausė ji neatsigręždama.

– Taip, tikrai, – atsakė Džekas.

– Turime apsirengti, ir tau jau reikia eiti, – tarė Ingrida. – Tuoj pasirodys pirmas mano mokinys.

– Gerai, – linktelėjo Džekas ir buvo begrįžtąs į miegamąjį.

– Bet pirma dar mane pabučiuok, – paprašė Ingrida, – kol ta kalė dar žiūri.

Džekas nieką teišmanė apie religingumą. Jo tėtis, matyt, buvo linkęs *atleisti*. O Ingrida Moe (dabar Amundsen) – ne; ji taip ir neatleido nei Andreasui Breivikui, nei Alisai. Bučiuodamas Ingridą – priglaudęs lūpas prie keistos jos burnos – Džekas galvojo, kad ir jis nelabai atlaidus.

Alisa pragare, žiūrėdama į juos, turbūt gailėjosi, kad kadaise Ingridai padarė ne tokią tatuiruotę, kokios ji prašė, – bent jau taip manė Džekas Bernsas.

29

Tiesa

Džekas taip ir nepamatė, kaip atrodo likusi Suomijos dalis. Iš oro uosto į Helsinkį jis važiavo jau sutemus. Nors buvo balandžio mėnuo, lauke beveik snigo; dar pora laipsnių šalčiau, ir lietus būtų virtęs pūga.

Registruodamasis viešbutyje „Torni", Džekas kiek nustebęs apžvelgė didelę apskritą erdvę antrame aukšte – dabar tai buvo viešbučio vestibiulis. Džekas jį prisiminė kaip amerikietišką barą, kur rinkdavosi pašėlęs jaunimėlis, pasitaikydavo ir labai drąsių merginų. Senas liftas su geležinėmis grotomis, „laikinai" neveikęs, kai Džekas čia gyveno su mama, dabar jau buvo sutaisytas.

Viešbutis „Torni", nors jau be amerikietiško baro, tebebuvo jaunimo mėgstama susitikimų vieta. Pirmame aukšte, trilapiais dobilais išpuoštoje airiškoje aludėje „O'Malley's", putojo iš statinės pilstomas ginesas. Šio pasaulio džekams bernsams tikrai nereikėjo ten lįsti – kino mėgėjų ten visada būdavo daugiau negu „Coconut Teaszer" klube. Bet Džekas nesijautė alkanas ir buvo gerai numigęs lėktuve. Jis nenorėjo nei valgyti, nei gulti į lovą.

Aludėje susirinkusią publiką linksmino visai neblogas airių liaudies muzikos ansambliukas – smuikininkas, gitaristas ir dainininkas, kuris pasakojo, kad jam labai patinka Jeitsas. Iš Airijos į Suomiją jis sakėsi persikėlęs prieš penkiolika metų.

Per pertraukėlę Džekas persimetė keliais žodžiais su ansamblio nariais. Aludėje laiką leidžiantys jauni suomiai nedrįso šnekinti Džeko, nors nuolat į jį spoksojo. Kai airių liaudies dainas dainuojantys muzikantai vėl ėmėsi savo darbo, Džeką pagaliau užkalbino dvi merginos, suomės. Jos neatrodė drąsios; iš tikrųjų buvo labai neryžtingos. Džekas nesuprato, ko jos tikisi ir ko norėtų. Iš pradžių su juo flirtavo viena; paskui liovėsi, tada pradėjo kita.

– Šokiams tokia muzika netinka, – pareiškė ta mergina, kuri nebeflirtavo.

– Jūs, aišku, galėtumėte šokti ir be muzikos, – tarė Džekui kita, pradėjusi flirtuoti.

– Tikriausiai, – atsakė jai Džekas.

– Turbūt manote, jog siūlausi, – tarė ji.

Džekas neketino gadinti atsiminimų apie Ingridą Moe miegodamas su kuria nors iš tų suomių, arba su abiem. Jis pagalvojo, kad gal jau ir praalko, galėtų šiek tiek užkąsti. Bet kai palinkėjo merginoms labos nakties, viena iš jų burbtelėjo:

– Kaip suprantu, mes ne tokios, kokių ieškote.

– Tiesą sakant, – tarė joms Džekas, – ieškau dviejų lesbiečių.

Kaip gaila, kad tokie puikūs baigiamieji žodžiai nuskambėjo ne filme, o airiškoje aludėje „O'Malley's", Helsinkyje!

Džekas užsuko į „Torni" vestibiulį ir ten durininko paklausė, ar Helsinkyje dar yra restoranas „Salve".

– Seniau jame mėgo lankytis jūreiviai, – pridūrė Džekas.

– Dabar jau ne, – pasakė durininkas. – Be to, manau, kad Džekui Bernsui nereikėtų ten eiti. Tai tokia *vietinė* skylė.

(Airiškoje aludėje „O'Malley's" išvydęs daugybę kino mėgėjų, Džekas džiaugėsi, kad viešbutyje įsiregistravo Džimio Stronačo vardu.)

Nuėjęs į savo kambarį, Džekas persirengė, pasak Leslės Oustler, „tatuiruočių salonų drabužiais" – džinsais ir juodu megztiniu aukšta atlenkiama apykakle. Ponia Oustler jam buvo įdėjusi ir Emos striukę – trumpą, su užtrauktuku; nors rankovės Džekui buvo gerokai per ilgos, jam ta striukė labai patiko.

Lauke tebebuvo taip šalta, jog atrodė, kad tuoj ims snigti, kai Džekas įžengė į „Salve" – senovišką restoraną, kur patiekiamas

gana paprastas, bet skanus, visai kaip namie ruoštas maistas. Kadaise Džekas manė, kad Helsinkis – itin nemaloni vieta graužtis apniktam abejonių, o dabar suprato, ką durininkas turėjo omenyje, sakydamas, kad kino žvaigždei nereikėtų eiti į „Salve". *Kai kurie* tame restorane sėdintys vietos gyventojai tikrai lankėsi kino teatruose; tik jiems, ko gero, nepatiko Džeko Bernso filmai.

Padavėjos buvo tokios, kokias Džekas prisiminė, – nuvargusios ir jau senstelėjusios. Džekas galvojo apie kietakaktę padavėją, kuri buvo ištekėjusi už to terliaus Samio Salo; ji čia būtų puikiai pritapusi ir dabar, po dvidešimt aštuonerių metų. Ta padavėja Alisą įžūliai vadino „brangute", Džekas nebuvo to pamiršęs, – bet jau abejojo, ar jiedvi priešiškumą viena kitai jautė todėl, kad jo mama stūmė Samį iš verslo.

Džekas prisiminė, kad į ankštus drabužius įsibraškinusi žema ir apkūni ponia Salo – jeigu ji tikrai buvo Samio žmona – vaikščiojo kas žingsnis prisimerkdama, tarsi jai būtų skaudėjusios kojos; storos jos rankos tirtėjo.

Džekas stengėsi į nieką pernelyg įdėmiai nežiūrėti, – jokiu būdu su niekuo nesusidurti žvilgsniais, – kai prie jo staliuko, kurį dar reikėjo nuvalyti, priėjo padavėja. Ji nubraukė trupinius drėgna pašluoste. Džekas labai nespoksojo ir į ją. Priešingai negu ponia Salo, ji buvo liesa. O gal ponios Salo tik *rankos* buvo storos? Džekas gerai nebeprisiminė. Liesosios padavėjos pečiai atrodė pakumpę, oda šiurkšti, bet iš nuovargio ištįsęs pailgas veidas gana gražus, ypač akys – kaip katės; prie Džeko staliuko ji stovėjo vieną klubą atkišusi į šoną, tarytum ir jai būtų įskaudusios kojos.

– Tikiuosi, čia su kuo nors susitinkate, – tarė ji. – Juk nebūsite vienas?

– Čia negalima būti vienam? – nustebo Džekas.

– *Jums* čia tikrai negalima būti vienam, – pasakė padavėja. – Gal būtų buvę saugiau, jei būtumėte atėjęs kaip *mergina*.

– Tikėjausi, kad man pasakysite, kur galėčiau pasidaryti tatuiruotę, – tarė Džekas. – Seniau kaip tik čia reikėdavo teirautis.

– *Manęs* ir reikia teirautis, – linktelėjo padavėja. – Bet aš nejuokauju – jei nesate susitaręs čia su kuo nors susitikti, bent jau žiūrėkite, kad *išeitumėte* ne vienas.

– O tatuiruotė?

– Kino žvaigždės neturėtų tatuiruotis. Paskui filmuose negalėsite apsinuoginti.

– Tam yra visokio grimo.

– Jums, ko gero, ir tatuiruotis nereikėtų vienam, – tarė padavėja. – Atvykote čia filmuotis?

– Tiesą sakant, ieškau dviejų lesbiečių. Bet pirmiausia noriu sužinoti, kur galėčiau pasidaryti tatuiruotę, – pasakė Džekas. Pagaliau padavėja nusišypsojo; ji neturėjo vieno viršutinio iltinio danties, gal todėl ir nebuvo linkusi šypsotis.

– Jeigu jūs čia vienas, *aš* eisiu namo su jumis, – tarė padavėja. – Su dviem lesbietėm nieką tenuveiksite. – Ji matė, kad jis mąsto apie tai – apie dar vieną jam pasitaikiusią progą. Tačiau Džekas staiga pasijuto pervargęs; be to, jis norėjo kuo ilgiau išlaikyti širdyje atsiminimus apie Ingridą Moe. – Iš tikrųjų aš *nesu* tokia sena, kad tikčiau jums į motinas, – pridūrė padavėja. – Tik taip *atrodau.*

– Ne dėl to. Aš tiesiog baisiai pavargęs, – ėmė teisintis Džekas. – Iš toli atkeliavau.

– Jeigu jau atsidūrėte čia, tai aišku, kad atkeliavote iš toli.

– Norėčiau arktinio šalvio, – užsisakė Džekas.

– Ką gersite?

– Aš negeriu.

– Atnešiu alaus, – pasakė padavėja. – Galėsite apsimesti, kad geriate.

Ji labai protingai pasielgė, nes restorane sėdintys vietos gyventojai vis siūlė tostus Džeko garbei – visą laiką, kol jis vakarieniavo. Tie jų tostai buvo kažkokie grėsmingi, netgi priešiški – panašesni į iššūkius negu į draugiškumo apraiškas. Džekas pakeldavo savo bokalą ir apsimesdavo, kad gurkšteli alaus. Vyrai tarytum nematė, kad jo bokalas netuštėja, arba tiesiog nekreipė į tai dėmesio. Jei Džekas Bernsas Suomijoje ir turėjo garbintojų, tai jie puikiai mokėjo slėpti savo žavėjimąsi.

Namo su padavėja Džekas nėjo. Ji dėl to nepyko. Privertė jį palaukti prie staliuko, kol pakvietė jam taksi. Paleido tik kai automobilis jau stovėjo prie restorano; netgi palydėjo iki durų, įsikibusi į parankę.

– Mano vardas Marianė. Suomijoje tikrai yra daug sunkiau įsimenamų vardų, – tarė ji.

– Nė kiek tuo neabejoju, Mariane.

Ji padavė jam nespalvotą vizitinę kortelę – tiesą sakant, šiurpoką. Salonas vadinosi *The Duck's Tattoo*. Antinas Donaldas ant kortelės buvo nupieštas išties puikiai, tik kad jis rūkė cigarą su marihuana. Jo akys buvo apdujusios, ir apskritai jis atrodė trenktas. Kažkas aplink tą „žolę" traukiantį antiną buvo apvyniojęs gyvatę, greičiau kaip tramdomuosius marškinius negu kaip šaliką.

Kitoje kortelės pusėje buvo užrašytas telefono numeris.

– Čia *mano* numeris, – pasakė Džekui Marianė. – Turiu porą tatuiruočių, galėsiu parodyti, jei kada nors nebūsite toks pavargęs.

– Ačiū, Mariane.

– Tatuiruotojas, kurio ieškote, vardu Diegas.

– Kaip suprantu, tai ne suomiškas vardas.

– Diegas – italas, bet gimęs Suomijoje, – paaiškino Marianė. – Čia dirba jau penkiolika metų.

The Duck's Tattoo buvo Kalevo gatvėje; kitą rytą durininkas Džekui pasakė, kad nuo „Torni" iki to salono bus maždaug dešimt minučių kelio pėsčiomis. Be to, durininkas Džekui rekomendavo netoli viešbučio esantį sporto klubą „Kuntokeskus Motivus". („Trumpumo dėlei vadinkite tiesiog „Motivus", – patarė.) Ten buvo švaru, daug visokių svarmenų, tačiau Džekas mankštindamasis niekaip negalėjo susikaupti – jo žvilgsnis vis krypo į nėščių moterų aerobikos grupę. Tos moterys iš pažiūros labai jau pavojingai strikinėjo.

Pakeliui į *The Duck's Tattoo* Džekas praėjo pro pornografijos parduotuvę. Vienas iš vitrinoje išdėliotų žurnalų buvo vokiškas – „Schwangere Girls". Visos moterys jame – nėščios. *Dar daugiau* pavojingai strikinėjančių nėščių moterų! Džekui jau atrodė, kad nėštumas tampa nepageidaujamu dienos leitmotyvu.

Apskritai Džekui susidarė įspūdis, kad Helsinkis – nelyginant didžiulė statybvietė. Jis atsidūrė toje miesto dalyje, kurią prieš šimtą metų pastatė rusai. *The Duck's Tattoo* buvo priešais buvusią rusų kariuomenės ligoninę. Seniau ten, daugybėje smuklių

bei restoranų, tokių kaip „Salve“, mėgo lankytis jūreiviai, tačiau dabar tas rajonas, kaip Džekui vėliau papasakojo Diegas, diena iš dienos darėsi vis prašmatnesnis.

Diegas pasirodė esąs smulkaus sudėjimo vyriškis, draugiškų akių, su ožiška barzdele; jo dilbiai buvo išmarginti tatuiruotėmis. Vienas moters portretas atrodė beveik kaip nuotrauka. Kita moteris, nuoga, buvo pavaizduota daug išraiškingiau; tiesą sakant, ta nuogalė buvo su antinu. Diegas turėjo ir daugiau tatuiruočių, bet tą nuogą moterį su antinu Džekas įsiminė geriausiai.

Džekui patiko Diegas, niekada nematęs Dukters Alisos, bet apie ją girdėjęs. Diegas augino tris vaikus ir nebuvo nuolatinis tatuiruotojų suvažiavimų dalyvis. Jis Džekui papasakojo mokęsis iš Ferberio, Berlyne, paskui dirbęs Keiptaune, Pietų Afrikos Respublikoje. Dabar ketinąs vykti į Tailandą; ten, vyrų vienuolyne, jį „ranka“ tatuiruosiąs vienuolis. Tai būsianti „krūtinės tatuiruotė“. Diegas sakėsi mėgstąs „didelius darbus“ – ir juos kurti, ir turėti ant savo kūno. Visai neseniai jis vienam klientui ant nugaros nukopijavęs visą filmo plakatą.

Kartu su Diegu dirbo du jo mokiniai. Vienas iš jų, raumeningas vaikinas, vilkėjo maskuojamųjų spalvų kelnėmis ir juodais „Jack Daniel's“ marškinėliais. Antra buvo šviesiaplaukė moteris, vardu Taru. Ji, matyt, vėrė auskarus; ir pati turėjo kažkokį sidabrinį segutį liežuvyje. *The Duck's Tattoo* salone sukiojosi ir dar vienas vyrukas – Diego draugas Nipa, kuris Džekui ėmė pasakoti gana painią istoriją apie tai, kaip netyčia įmetė į klozetą knygą plonais viršeliais. Tai buvęs jo mėgstamas romanas, taigi jis ilgai sukęs galvą, kaip tą knygą išdžiovinti.

Džekas su Diegu truputį pasišnekėjo apie jūreivystės ir tatuiravimosi ryšį. Diegas sakė pirmą laivelį nusipirkęs būdamas tik keturiolikos. Piešinių pavyzdžiai *The Duck's Tattoo* salone buvo įspūdingi: indėnų vadai, drakonai, kaukolės, paukščiai, „Harley-Davidson“ motociklai, daug visokių komiksų veikėjų, tokių kaip Džiokeris, – ir, žinoma, *antinų*; šimtai kuoktelėjusių antinų.

Diegas prisipažino į kiną einąs nedažnai, – jis vėl užsiminė apie tris vaikus, – bet auskarų vėrėja Taru ir „Jack Daniel's“ marškinėliais vilkintis žaliūkas buvo matę visus Džeko filmus.

(Nipa sakėsi labiau mėgstąs knygas negu kiną; tai galima buvo suprasti ir iš jo pasakojimo apie nelemtą atsitikimą tualete.)

– Jūs tikriausiai netatuiravote vargonininko Viljamo Bernso, – tarė Diegui Džekas. – Tatuiruotojai jį vadina Muzikantu. Kiek žinau, dauguma jo tatuiruočių – vien natos. Jis, ko gero, jau išsimarginęs visą kūną.

– *Ko gero!* – nusijuokė Diegas. – Aš jo netatuiravau, nesu jo matęs, bet girdėjau, kad Muzikantas beveik nebeturi švarios odos!

Grįžęs į savo kambarį viešbutyje „Torni“, Džekas sėdo rašyti laiško Mišelei Maer. Juk ji dermatologė; gal žinos, kodėl kai kuriems visą kūną išsitatuiravusiems žmonėms nuolat šalta. Tikrai neįprasta taip pradėti laišką žmogui, kuriam nerašei – ir su kuriuo nekalbėjai – penkiolika metų; be to, visą kūną išsitatuiravusiems žmonėms galbūt tik *atrodo*, kad juos krečia šaltis. O kas, jeigu jie tik įsivaizduoja, kad jiems šalta, ir iš tiesų tai visiškai nesusiję su jų oda?

Net patys tatuiruočių meistrai laikosi skirtingų nuomonių apie tokius žmones; Alisa buvo įsitikinusi, kad dauguma visą kūną išsitatuiravusių žmonių nuolat šąla, bet kai kurie kiti tatuiruotojai, su kuriais Džekas susipažino per pamaldas už mamą, jam sakė, jog daugelis tokių tatuiruočių mėgėjų jaučiasi normaliai.

„Tiems, kuriuos krečia šaltis, arba iš tikrųjų šalta, arba jiems susimaišęs protas“, – pareiškė Šiaurės Dakotos Danas.

Tačiau kaip dar galėjo Džekas pradėti laišką Mišelei Maer po penkiolikos metų tylos?

Miela Mišele!

Aš esu Helsinkyje, ieškau dviejų lesbiečių. Kaip tu laikaisi?

Argi tai nebūtų buvusi *pernelyg keista* pradžia? Džekas suglamžė laiškinio popieriaus lapą. Gal reikėtų pradėti papraščiau.

Miela Mišele!

Spėk, kas atsitiko. Mirė mano mama. Pasirodo, ji man melavo apie mano tėvą – gal ir apie daugelį kitų dalykų. Dabar esu Europoje, kur kadaise maniau, kad mano tėtis permiegojo su visomis moterimis, su kuriomis tik susipažino, bet paaiškėjo, kad ne jis, o mano mama miegojo su visais – net su dvylikos ar trylikos metų berniuku, ir su dviem lesbietėmis.

Įdomu, a? Tiek mes ir težinom!

Džekas suglamžė ir šitą lapą. Jis jau buvo bepradedąs manyti, kad su Mišele Maer pabendrauti galės tik susirgęs kokia nors odos liga. Bet palaukit! Ar Mišelė savo laiške jam nelinkėjo sėkmingai ekranizuoti *Skiedalų skaitytoją*? Mišelei patinka Emos Oustler romanai! Gal jai įspūdį padarytų pamąstymai apie literatūrą?

Miela Mišele!

Ačiū už laišką. Taip, aš buvau artimas Emai Oustler, nors mudu niekada iš tikrųjų nesimylėjom. Ema tik laikydavo suėmusi mano penį. O dėl jos romano, tai, be abejo, kaip visada būna, kai ekranizuojamas literatūros kūrinys, rašydamas scenarijų leidau sau kai ką pakeisti. Pavyzdžiui, to vyruko, pornografinių filmų žvaigždės, vardą. Juk aš nepanašus į Migelį Santjagą, ar ne? Ir, žinoma, nemanyk, kad Skiedalų skaitytojoje *bus tikros pornografijos intarpų; tai ne toks filmas. Pornografija bus tik numanoma. Be to, visi sako, kad mano penis mažokas (arba* apymažis*).*

Džekas negalėjo parašyti laiško Mišelei Maer. Mišelei jis buvo *pernelyg keistas* – ne tik jai, bet ir visoms kitoms moterims, išskyrus gal tik slegiamas vienatvės arba truputį kvanktelėjusias, dar nesubrendusias, palaužtas sielvarto (arba šiaip apimtas liūdesio), neištikimas savo vyrams, tatuiruotas (su aštuonkoju ant užpakalio) arba gerokai pagyvenusias!

Be to, Džekas jau buvo sugadinęs tuos vos kelis viešbučio „Torni“ jam, kaip svečiui, skirtus laiškinio popieriaus lapus.

Džekui atrodė, kad jam nesiseka nuo tada, kai susijaudino, žiūrėdamas į nėščių moterų aerobikos grupę, – ką jau kalbėti apie tai, kaip pasijuto išvydęs tą „Schwangere Girls". Jam netgi knietėjo nueiti ir nusipirkti tą žurnalą, bet iš tiesų jis norėjo – ir dėl to tikrai sunerimo – pasimylėti su kokia nors *malonia* nėščia moterimi. („Pavyzdžiui, su *žmona*, – galvojo Džekas, – su moterimi, besilaukiančia *mano* kūdikio. Su Mišele Maer", – vis dar vylėsi.)

Tiesą sakant, kadangi nebuvo nei alkanas, nei pernelyg pavargęs, Džekas galėjo išbandyti savo laimę su kuo nors, ką jam galbūt pavyktų „pakabinti" apačioje, aludėje „O'Malley's", – arba paskambinti tai „Salve" padavėjai. Bet kai Marianė baigtų darbą, Džekas tikriausiai jau *būtų* pavargęs. O dėl „O'Malley's", tai vien ta mintis, kad toje airiškoje aludėje būtų galima pasiieškoti drąsios merginos, jau buvo žeminanti.

Dangus dar nebuvo visiškai sutemęs, kai Džekas paskambino į Sibelijaus akademiją – aukštąją muzikos mokyklą – ir paklausė, ar ten kas nors jam galėtų pasakyti, kur dabar gyvena dvi merginos, akademiją baigusios aštuntojo dešimtmečio pradžioje. Pasirodė, kad viskas ne taip paprasta. Pirmiausia Džekas turėjo šiek tiek palaukti, kol bus sujungtas su kuo nors, kalbančiu angliškai; be to, jis nežinojo tų merginų pavardžių. (Tai bent adatų ieškojimas šieno kupetoje!)

– Suprantu, kad tai skamba absurdiškai, – pasakė Džekas, – bet Hanelė griežė violončele, o Ritva grojo vargonais, ir manau, kad jos buvo *pora*.

– *Pora?* – pasitikslino angliškai kalbanti moteris. Iš jos balso buvo galima suprasti, kad ji abejoja – nelyginant kokia gerai apie literatūrą nusimananti knygų pardavėja, įsitikinusi, kad tavo ieškomos knygos pavadinimas ne visai toks.

– Taip, turiu omeny, *lesbiečių* pora, – paaiškino Džekas.

Moteris atsiduso.

– Jūs tikriausiai *žurnalistas*? – paklausė. Abejonė jos balse dabar virto pagieža; „žurnalistas" ji ištarė taip, lyg būtų sakiusi „prievartautojas".

– Ne, aš Džekas Bernsas – aktorius, – atsakė Džekas. – Manau, kad tos moterys buvo mano tėvo mokinės. Viljamo Bernso,

vargonininko. Aš jas mačiau, kai buvau dar mažas. Jos pažinojo ir mano motiną.

– Nagi, nagi... – nustebo moteris. – Ar aš iš tiesų kalbu su *tuo* Džeku Bernsu – *tikrai*?

– Taip, *tikrai*.

– Nagi, nagi... – vėl sumurmėjo Džeko pašnekovė. – Hanelė ir Ritva ne tokios garsenybės, koks esate *jūs*, pone Bernsai, bet *Suomijoje* jos gana gerai žinomos.

– Tikrai?

– Taip, *tikrai*, – patikino Džeką ta moteris. – Helsinkyje joms būtų sunku pasislėpti. Čia jums, ko gero, bet kas galėtų pasakyti, kur jos dažniausiai būna. – Džekas tylėjo, o moteris vėl atsiduso; tikriausiai neskubėdama parinko tolesnius žodžius: – Man labai norėtųsi, Džekai Bernsai, bet gal susilaikysiu nepaklaususi, kuo jūs dabar *apsirengęs*.

Vėliau Džekas paskambino kambarių tarnybai ir užsisakė šio to pavalgyti; paskui dar skimbtelėjo į registratūrą – paprašė daugiau „Torni“ laiškinio popieriaus. Jis atsispyrė bekylančiam norui pasižvalgyti aludėje „O'Malley's“ ir truputį didesnei pagundai paskambinti padavėjai Marianei ir paprašyti, kad ji parodytų savo tatuiruotes.

Kitą rytą Džekas vėl atsikėlė gana anksti ir nuėjo į sporto klubą „Motivus“.

Jis nežinojo, kaip būtų geriausia užkalbinti Hanelę ir Ritvą. Tiedvi muzikantės kiekvieną vidurdienį repetavo bažnyčioje sunkiai ištariamu pavadinimu – *Temppeliaukion kirkko*. Bažnyčia Uoloje, kaip ji dažnai vadinama, Helsinkyje buvo dar garsesnė negu Hanelė su Ritva. Ta bažnyčia beveik po žeme, po didžiuliu uolos kupolu, – suprojektuota naujoviškai, turbūt dėl akustikos. Ten dažnai rengiami koncertai, o sekmadieniais, žinoma, laikomos pamaldos – liuteronų. („*Labai* liuteroniškos“, – pasakė Džekui ta moteris iš Sibelijaus akademijos – kad ir ką tai reiškė.)

Ritva, kaip nuolatinė vargonininkė, visada grodavo per svarbiausias sekmadienio pamaldas, bet kartu su ja dažnai muzi-

kuodavo ir Hanelė. Džekas pasiteiravo, ar daug yra kūrinių vargonams ir violončelei, – jis tai tikrai dar nebuvo girdėjęs nė vieno, – tačiau ta moteris iš Sibelijaus akademijos tik tarstelėjo, kad Ritva su Hanele visiems žinomos kaip „improvizatorės“. Improvizuoti mėgstanti *pora*, kaip Džekas ir manė. Tikrai: jeigu jos abi miegojo su Alisa ir vis tiek liko pora, kaip Džekui sakė Ingrida Moe, tai aišku, kad Hanelė su Ritva jau seniai ir sėkmingai eksperimentuoja.

Net jų repeticijos buvo populiarios. Nemažai žmonių per priešpiečių pertrauką ateidavo į Bažnyčią Uoloje tiesiog pasiklausyti, kaip Hanelė su Ritva *mokosi* groti vieną ar kitą kūrinį. Džekas pagalvojo, kad tokioje aplinkoje būtų sunku su jomis kalbėtis; ir Hanelė su Ritva, ir Džekas čia buvo pernelyg gerai žinomi, kad galėtų tikėtis, jog niekas jiems netrukdys. Gal jam reikėtų tik pasirodyti bažnyčioje, tuoj po vidurdienio, ir pasikviesti jas kur nors papietauti.

Džekas jau buvo bebaigiąs mankštintis ant pilvo raumenų treniruoklio, kai jo apmąstytus pertraukė koks pustuzinis jį apspitusių prakaituotų moterų iš nėščiųjų aerobikos grupės; Džekas suprato, kad jų treniruotė, tas iš pažiūros labai pavojingas strikinėjimas, pasibaigė. Kadangi jis vis galvojo apie Mišelę Maer – ir niekaip negalėjo pamiršti neseniai matyto nerimą sukėlusio žurnalo, „Schwangere Girls“, – tos nėščios moterys jį dabar gerokai išgąsdino.

– Labas! – tarė jis, tebegulėdamas ant nugaros.

– Labas! – atsakė aerobikos instruktorė – jauna, tamsiaplaukė, labai patrauklaus apvalaino veido, siaurų akių. Treniruotę ji vedė nusisukusi nuo Džeko, todėl jis tik dabar pastebėjo, kad ir ji pati nėščia; pirmiau jis ją, vadovaujančią šokinėjančioms moterims, matė tik iš užpakalio.

– Jūs labai panašus į Džeką Bernsą, tą *aktorių*, – pareiškė labiausiai išsipūtusi moteris. Džekas nebūtų nustebęs, jei vėliau jam kas nors būtų pasakęs, jog tai buvo paskutiniai žodžiai, jos ištarti prieš gimdymą.

– Bet jūs negalite būti Džekas Bernsas... jeigu jau esate čia, – abejodama prašneko kita moteris. – Jūs tik *panašus* į jį, ar ne?

– Tai kaip koks prakeikimas, – apmaudingai burbtelėjo Džekas. – Aš nekaltas, kad atrodau visai kaip jis. *Negaliu pakęsti* to šikniaus. – Ištaręs šiuos žodžius Džekas ir išsidavė; tai buvo Bilio Reinbou žodžiai. Filme Džekas taip sakė tris kartus – kaskart vis apie kitą žmogų.

– Čia *jis*! – sušuko viena iš moterų.

– *Žinojau*, kad jūs Džekas Bernsas, – tarė Džekui labiausiai išsipūtusi aerobikos mėgėja. – Mane visada nukrečia šiurpas, kai pamatau Džeką Bernsą. Nukrėtė ir dabar, kai tik pamačiau *jus*.

– Ką gi... tada, manau, viskas aišku, – pasakė Džekas. Jis vis dar gulėjo aukštielninkas, nė nekrustelėjęs nuo tos akimirkos, kai pastebėjo, kad jį apspito moterys.

– Kokiame filme čia filmuojatės? Kas dar jame vaidina? – paklausė kažkuri moteris.

– Nesifilmuoju, – atsakė Džekas. – Atvykau čia kai ko išsiaiškinti.

Viena iš nėščiųjų suniurnėjo, tarsi jai vien nuo minties, kad Džekas Bernsas Helsinkyje kažką *aiškinasi*, būtų prasidėję sąrėmiai. Pusė moterų nuėjo sau; dabar, kai paslaptis jau buvo atskleista, Džekas joms neberūpėjo. Tačiau aerobikos instruktorė ir dar dvi moterys pasiliko, tarp jų ir ta, kuri atrodė labiausiai išsipūtusi.

– Ir ką gi čia norite išsiaiškinti? – pasidomėjo aerobikos instruktorė.

– Tai sena istorija – dvidešimt aštuonerių metų senumo, tiksliau sakant, – ėmė pasakoti Džekas. – Apie vis besitatuiruojantį bažnyčios vargonininką ir moterį, kurios tėvas jam padarė pirmą tatuiruotę. Jie turi vaiką. Yra keli pasakojimai apie tai, kas nutiko, bet, šiaip ar taip, jiems nieko neišėjo.

– Jūs esate tas vargonininkas? – paklausė labiausiai išsipūtusi moteris.

– Ne, aš – tas vaikas, jau suaugęs, po dvidešimt aštuonerių metų, – atsakė Džekas. – Noriu sužinoti, kas iš tikrųjų nutiko tarp mano motinos ir tėvo.

Iki tol nekalbėjusi nėščia moteris tarė:

– Kokia liūdna istorija! Nesuprantu, kam kuriami tokie filmai. – Ji nusisuko ir nuėjo – tikriausiai į moterų persirengimo

kambarį. Labiausiai išsipūtusi nėščioji nukrypavo paskui ją. Džekas liko vienas su aerobikos instruktore.

– Jūs juk nesakėte, kad norite kai ką išsiaiškinti *filmui*, ar ne? – tarė instruktorė.

– Ne, nesakiau, – prisipažino Džekas. – Tai ne filmui.

– Gal jums reikia *gidės*? – pasisiūlė instruktorė. Jos nėštumas buvo mažiausiai septynių mėnesių, gal aštuonių. Iššokusi bamba styrojo kaip sustandėjęs spenelis, aiškiai matoma po tampraus audinio triko. – Na, kalbu apie *pasimatymą*.

– Dar niekad nėjau į pasimatymą su nėščia moterimi, – tarė Džekas.

– Aš netekėjusi – ir net neturiu jokio draugo, – paaiškino ji. – Šis kūdikis – savotiškas eksperimentas.

– Be niekieno pagalbos? – paklausė Džekas.

– Apsilankiau spermos banke, – atsakė ji. – Spermos donoras – anonimas. Apvaisinimą jau lyg ir pamiršau.

Gulėdamas aukštielninkas ant pilvo raumenų treniruoklio, Džekas pernelyg greitai apsisprendė – tokie skuboti sprendimai apskritai buvo būdingi jo lytiniam gyvenimui. Kadangi Džekas manėsi norįs suartėti su *kokia nors* nėščia moterimi, jis nusprendė pabendrauti su nėščia sporto klubo „Motivus“ aerobikos instruktore, užuot bent *pamėginęs* susitarti dėl pietų su Hanele ir Ritva – tomis dviem lesbietėmis, dėl kurių ir atvyko į Helsinkį.

Pats save įtikinėdamas, kad elgiasi gerai, Džekas išmąstė, jog viską, ką galėtų išgirsti iš vargonininkės ir violončelininkės, kurios buvo *pora*, kai jas pažinojo jo motina ir tėvas, – ir tebėra pora iki šiol, – jis, ko gero, ir taip jau žino arba nujaučia. Mama, pasakodama apie tas moteris, jį tyčia klaidino; jos miegojo su ja, o ne su jo tėvu. Be abejo, bus ir daugiau panašių naujienų, bet nieko, ko nebūtų galima pasakyti prie kavos ar arbatos puodelio, – nieko tokio sudėtingo, kam atskleisti reikėtų viso vakaro.

Džekas nusprendė į Bažnyčią Uoloje nueiti maždaug tada, kai Hanelė su Ritva bus bebaigiančios repeticiją. Jis pasikvies jas kur nors paplepėti; to tikriausiai ir pakaks. Džekas manė, jog nėra jokios priežasties, dėl kurios jis *negalėtų* paskutinio vakaro Helsinkyje praleisti su nėščia aerobikos instruktore. Kaip vėliau paaiškėjo, viena priežastis vis dėlto *buvo*, bet Džekas pakluso vis-

ką nustelbiančiam instinktui, kuris, deja, nesvetimas daugeliui vyrų, – apimtas troškimo suartėti su tam tikro *tipo* moterimi, jis beveik ir negalvojo, kas per žmogus ta aerobikos instruktorė, kurios vardas buvo Marja Liza.

Jie susitarė dėl pasimatymo – tai buvo kebloka, nes reikėjo stabtelėti prie registratūros ir paprašyti rašiklio bei popieriaus; kiti žmonės spoksojo į juos. Marja Liza Džekui užrašė savo vardą ir mobiliojo telefono numerį. Ji pastebimai suglumo perskaičiusi, ką jai brūkštelėjo Džekas, – *Džimis Stronačas, viešbutis „Torni“*, – bet jis paaiškino, kad visada registruojasi veikėjo, kurį vaidina naujausiame, žiūrovų dar nematytame filme, vardu.

Išėjęs iš sporto klubo ir grįždamas į „Torni“, Džekas užsuko į pornografijos parduotuvę, kurios vitrinoje buvo matęs labai jau neįprastą, bet viliojantį žurnalą „Schwangere Girls“. Jis parsinešė tą žurnalą į savo kambarį – norėjo pažiūrėti į nuotraukas, kurios gerokai trikdė, bet kartu ir žadino geismą.

Eidamas iš viešbučio į Bažnyčią Uoloje, Džekas atsikratė to šlykštaus žurnalo, bet ne savo kambaryje, – įmetė į šiukšliadėžę koridoriuje, priešais liftą. Tačiau iš tikrųjų tokių nuotraukų neatsikratysi – jos neišeina iš galvos daugybę metų, gal netgi visą gyvenimą. Tai, ką tose nuotraukose daro nėščios moterys, kartu su Džeku Bernsu nukeliaus į kapą – arba į pragarą, kur, anot Ingridos, esi kurčias, bet matai visus žmones, kuriuos tyčia įskaudinai. Tik negali girdėti, ką jie sako apie tave.

Po tos popietės Helsinkyje Džekas jau puikiai įsivaizduos, kaip viskas bus pragare. Jis visą amžinybę žiūrės į tas, regis, labai nepatogiai besimylinčias nėščias moteris. Jos kalbėsis apie jį, bet jis nieko negirdės. Visą amžinybę Džekas galės tik spėlioti, ką jos sako.

Džekui Tempeliaukio bažnyčios kupolas pasirodė panašus į apverstą katilą išgaubtu dugnu. Uolos luitai, dengiantys viską, išskyrus kupolą, buvo pagoniškai paprasti; kupolas atrodė kaip kiaušinis, išlindęs iš meteoro kraterio. Aplink Bažnyčią Uoloje stovėjo keli visiškai vienodi daugiabučiai namai be jokių pagra-

žinimų. (Ketvirtajame dešimtmetyje pastatytas viduriniosios klasės kvartalas.)

Ir bažnyčios viduje daug kas buvo iš uolos luitų. Vargonininko vieta – gerai matoma kairėje pusėje sėdintiems parapijiečiams. Dabar neužsėsti aptakūs suolai – chorui – sustatyti priekyje, pačiame viduryje, ant pakylos. Chorai čia itin svarbūs. Variniai vargonų vamzdžiai tamsesnio ir šviesesnio medžio fone atrodė labai šiuolaikiškai. Sakykla buvo aptaisyta akmeniu; Džekui dingtelėjo, kad ji panaši į geriamojo vandens fontanėlį.

Tą ankstyvą popietę Džekas atsisėdęs klausėsi Hanelės ir Ritvos muzikavimo – Ritva sėdėjo šonu į jį, ant vargonų suolelio, o Hanelė atsigręžusi, plačiai išskėtusi kojas, apžergusi violončelę. Klausytojų buvo nedaug; retkarčiais kas nors tyliai ateidavo arba išeidavo, abiem moterims repetuojant. Džekas suprato, kad Hanelė jį pažino iškart, vos tik jis atsisėdo; ji turbūt žinojo, kad jis pasirodys, nes pamačiusi tik nusišypsojo ir linktelėjo galvą. Ritva tik vienąkart pasisuko, kad pažvelgtų į Džeką; ji irgi nusišypsojo ir linktelėjo. (Ta moteris iš Sibelijaus akademijos, su kuria Džekas šnekėjo, tikriausiai buvo jas įspėjusi, kad jų ieško Džekas Bernsas.)

Ne visi jų atliekami kūriniai buvo bažnytiniai – bent jau skambėjo ne taip, kaip paprastai skamba bažnytinė muzika. Kaip buvęs kanadietis, Džekas atpažino Leonardo Koheno „Jei tokia Tavo valia“, – nors anksčiau nebuvo girdėjęs, kad kas tą dainą grotų vargonais ir violončele. Kaip amerikietis, Džekas atpažino Van Morisono „Kai tik Dievas mane nušviečia savo šviesa“. Hanelė su Ritva buvo puikios muzikantės; net Džekas suprato, kad jos tikrai gražiai susigrojusios. Žinoma, jis buvo iš anksto labai palankiai nusiteikęs. Džekui Hanelė su Ritva atrodė vertos didžiausios pagarbos jau vien todėl, kad atsilaikė kaip pora, kad ir kaip jas puolė jo motina.

Džekas išklausė ir dvi jų repetuojamas įprastas bažnytines giesmes – „Giedokite ir garbinkite Jėzų“ ir „Ateik, ateik, Emanueli“. Pastaroji yra advento giesmė, be to, abi geriau žinomos Škotijoje negu Suomijoje, kaip Džekui vėliau pasakė Hanelė su Ritva. Tačiau tas giesmes labai mėgęs jo tėvas.

– Viljamas mus ir išmokė jas groti, – tarė Ritva. – Na ir kas, kad dabar ne adventas.

Jie gėrė arbatą stebėtinai gražiame ir erdviame Hanelės ir Ritvos bute, viename iš tų aplink Bažnyčią Uoloje stovinčių niūrių, pilkų namų. Hanelė su Ritva buvo sujungusios du butus, kurių langai išėjo į Tempeliaukio bažnyčią. Kaip ir ta bažnyčia, jų būstas atrodė šiuolaikiškai – baldų nedaug, ant sienų tik kelios į plieninius rėmelius įdėtos nespalvotos nuotraukos. Abi moterys, dabar jau bebaigiančios penktą dešimtį, buvo gerai nusiteikusios ir labai draugiškos. Ir jų išvaizda, savaime suprantama, anaiptol ne tokia bauginanti, kaip Džekui pasirodė, kai jam buvo ketveri.

– Jūs buvote pirma moteris neskustomis pažastimis, kurią mačiau, – pasakė jis Hanelei. Stulbinantys plaukai Hanelės pažastyse buvo kiek tamsesni nei ant galvos, tačiau dabar Džekas tos smulkmenos neminėjo – neužsiminė ir apie Floridos formos apgamą virš Hanelės bambos, primenantį sumaigytą pralieto vyno spalvos skrybėlę.

Hanelė nusijuokė.

– Dauguma žmonių įsimena mano apgamą, o ne pažastis, Džekai.

– Prisimenu ir apgamą, – tarė Džekas.

Ritva tebebuvo žema ir putli, ilgais plaukais ir dailiu veideliu. Ji vis dar rengėsi vien juodai, kaip kokia dramos meną studijuojanti panelė.

– Prisimenu, kaip tu užmigai, Džekai... ir kaip stengeisi neužmigti! – pasakė Ritva.

Džekas papasakojo, jog tada manė, kad jos prašo joms ištatuiruoti po pusę širdies todėl, kad abi miegojo su jo *tėvu.*

– Su *Viljamu*? – sušuko Hanelė, išliedama ant stalo savo arbatą. Ritva įsikvatojo.

Buvo matyti, kad šios homoseksualios moterys būdamos drauge jaučiasi taip gerai, kad gali flirtuoti su Džeku – arba su kitais vaikinais – nebijodamos, jog bus neteisingai suprastos.

– Turbūt neturėčiau stebėtis, – tarė Hanelė. – Viljamas mums sakė, kad tavo mama tau gali prišnekėti *galai žino ko*, Džekai. Tik mudvi su Ritva nemanėme, kad ji taip toli nueis.

Hanelė Džekui paaiškino, kad jųdviejų su Ritva meilės ryšys dar tik mezgėsi, jos dar nebuvo susisaisčiusios jokiais pažadais, kai jo mama ėmė jas „kabinti“; jaunosios muzikos studentės tada net svarsčiusios, kad mylėjimasis su Alisa gal būtų savotiškas jų santykių išmėginimas.

– Tuomet, tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtaisiais, Džekai, – pasakė Ritva, – mudvi su Hanele buvome tokios jaunos, kad manėme, jog į žmonių santykius visada galima žiūrėti kaip į eksperimentą.

Viljamas Hanelę su Ritva buvo perspėjęs dėl Alisos, viską joms apie ją papasakojęs. Tačiau merginos manė, kad jeigu *abi* bus „neištikimos“ su Džeko mama, tai viena kitos neįskaudins.

– Mums buvo skaudžiau, negu galėjome numatyti, – pasakojo Džekui Hanelė. – Nusprendėm atkeršyti tavo mamai – įskaudinti *ją*. Ta mūsų bendra tatuiruotė buvo skausmo, kurį viena kitai sukėlėme, simbolis – savotiškas atminas, kad daugiau *niekada* viena kitos neišduotume, kad nepamirštume, kiek daug tas miegojimas su tavo mama mums kainavo. Be to, mes jai parodėm, kad esam pakankamai *drąsios* ir galim miegoti su bet kuo – netgi su Viljamu.

– Mes, be abejo, *neketinom* miegoti su Viljamu, Džekai, ir jis nebūtų miegojęs nė su viena iš mūsų, – tarė Ritva. – Tačiau tavo mama labai jautriai reaguodavo į užuominas, kad tavo tėtis *galbūt* su kažkuo miega, ir mudviem su Hanele nebuvo sunku ją įtikinti, kad esam patvirkusios.

– Mes flirtavom net su tavimi, Džekai – tik tam, kad ją panervintumėm, – pasakė Hanelė.

– Taip, atsimenu, – linktelėjo Džekas.

Jų bendra tatuiruotė buvo dvi vertikaliai plyšusios širdies pusės; abiem moterims jos buvo ištatuiruotos ant kairės krūties.

„Tavo blakstienos tokios, kad nors mirk“, – tada pasakė Džekui Hanelė. Ji po antklode ilgais pirštais pakėlė Džeko pižamos viršutinę dalį ir paglostė jam pilvuką. Kai ji užmigo greta jo, jis jos vos nepabučiavo.

„Miegok, Džekai“, – tarė mama.

– Papasakokit apie tą „Saldžių sapnų“, – paprašė Džekas Hanelės ir Ritvos gražiajame jų bute. Lauke jau temo; šviesa iš

Tempeliaukio bažnyčios kupolo skverbėsi tarsi pro kiaušinio kevale atsivėrusius langus. (Džekas prisiminė, jog tada manė, kad „saldžių sapnų“ jo tėtis, ko gero, linkėdavo visoms savo draugėms.)

– Jam jau nebe ketveri, – pasakė Ritva Hanelei, kuri purtė galvą. – Nagi, *papasakok*.

– „Saldžių sapnų“ mums šnibždėjo tavo mama, prieš pradėdama bučiuoti mus *ten*, apačioje, – paaiškino Hanelė, nežiūrėdama Džekui į akis.

– O.

„Saldžių sapnų, Džekai! – tada palinkėjo Ritva; ir pabučiavo jį prieš miegą. – Argi ne taip jūs sakote angliškai? – paklausė Alisos. – „Saldžių sapnų“?“

„Kartais“, – burbtelėjo Alisa, o Hanelė akimirką liovėsi drąsiai švilpavusi, tarsi kairę krūtį ir šoninę krūtinės ląstos dalį badančių spalvinimo mašinėlės adatų keliamas skausmas staiga būtų pasidaręs nebepakenčiamas. Bet Džekas neabejojo, kad kvapą užimantį skausmą jai sukėlė tie žodžiai, „saldžių sapnų“, o ne adatos. (Tai bent pokalbis „ne prie Džeko“!)

Dabar Džekas Hanelei ir Ritvai papasakojo apie neįprastai ilgai trukusius mamos santykius su Lesle Oustler, – Alisa tuo pat laiku tikriausiai buvo užmezgusi ir daug kitų, trumpesnių, romanų, bet tik tas jos meilės ryšys – su moterimi – pasirodė esąs toks patvarus. Džekas Hanelės ir Ritvos paklausė, ar jų tai nestebina.

Moterys susižvelgė ir patraukė pečiais.

– Nebuvo nieko, kam tavo mama nebūtų ryžusis, Džekai, – tarė Ritva, – kad tik padarytų įspūdį – *kokį nors* įspūdį – tavo tėčiui.

– Po Viljamo, manau, Alisai jau buvo vis tiek, su kuo ji miega, – pasakė Džekui Hanelė. – Su vyru, moterimi ar berniuku.

Ant buto sienų kabančiose nespalvotose nuotraukose buvo daugiausia Hanelė su Ritva, daug kur nufotografuotos per koncertus. Vienoje – Ritva ant vargonų suolelio Šv. Jono bažnyčioje, toje *Johanneksen kirkko*, kurioje Džekas apsilankė su mama; tada visur buvo daug prisnigta, kaip jis dabar prisiminė. Prie Ritvos, iš abiejų pusių, sėdėjo du jos mokytojai – Karis Vara (tas

pasišiaušęs vargonininkas) ir kažkoks labai patrauklus jaunas vyriškis tvirtai sučiauptomis lūpomis, kurio ilgi plaukai, gražiai apgaubę dailų kaip mergaitės veidą, krito ant pečių.

– Mano tėvas? – paklausė Džekas Ritvos, rodydamas į tą nuotrauką. Viljamas joje atrodė beveik taip pat kaip aną vakarą „Bristolio“ restorane.

– Taip, žinoma, – atsakė Ritva. – Nesi matęs jo nuotraukų?

– Galvok, ką šneki, Ritva! – papriekaištavo Hanelė. – Negi manai, kad Alisa Džekui laikė albumą?

Džekas nustebo, pamatęs savo tėvą tokį jauną. Tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtaisiais, Helsinkyje, Viljamui Bernsui turėjo būti trisdešimt vieneri – pora metų mažiau negu Džekui dabar. (Labai keista pirmą kartą matyti savo tėvą nuotraukoje, kurioje jis už tave jaunesnis.) Be to, Džeką nustebino panašumas; Viljamas iš išvaizdos beveik niekuo nesiskyrė nuo Džeko.

Šalia Ritvos ir Kario Varos Viljamas, be abejo, atrodė smulkus. Jis iš tikrųjų buvo smulkaus sudėjimo, tačiau pažiūrėti stiprus vyriškis; ne gležnas, bet kažkokio lyg ir moteriško veido; ir turėjo ilgus pirštus, kaip dauguma vargonininkų. (Džeko plaštakos buvo mažos, kaip mamos, o pirštai tumpi ir tvirti.)

Viljamas vilkėjo baltais marškiniais su ilgomis rankovėmis, prasegta apykakle; virš jo aukštyn kilo Viurtembergo „Walcker“ firmos vargonų vamzdžiai. Džekas Hanelės ir Ritvos paklausė, ką jos žino apie jo tėvo tatuiruotes.

– Niekada jų nemačiau, – atsakė Hanelė. Ritva jai pritarė; ir ji nebuvo jų mačiusi.

Miegamajame Džekas atkreipė dėmesį į nespalvotas Hanelės ir Ritvos tatuiruočių nuotraukas – jose buvo matyti tik nuogi abiejų moterų torsai, abi plyšusios širdies pusės ant jų kairių krūtų. Na, bent jau šitos tatuiruotės tokios, kokias Džekas prisimena; bet Hanelė buvo išsiskutusi pažastų plaukus ir rankomis, sukryžiuotomis virš bambos, prisidengusi apgamą.

Džekas šiek tiek nustebo pamatęs, kad Hanelė su Ritva turi ir daugiau tatuiruočių. Hanelei ant klubo buvo ištatuiruotas kažkokio muzikos kūrinio fragmentas; dar daugiau natų – lyg ir iš to paties kūrinio – buvo ant Ritvos užpakalio. Ir šitos tatuiruotės, kaip ir abiejų moterų pasidalintos širdies atvaizdai, buvo

nufotografuotos iš arti – matoma tik viena ar kita kūno dalis. Bet jų kūnai buvo tokie nepanašūs, kad Džekas iškart suprato, kuri tatuiruotė yra Hanelės, o kuri Ritvos.

– Iš kokio čia kūrinio? – paklausė Džekas.

– Mes jį grojom – prieš tau ateinant į bažnyčią, – atsakė Ritva. – Ir šitą giesmę išmokom iš Viljamo, jis ją grodavo Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje.

– „Švenčiausias dieviškasis sakramentas“, – tarė Hanelė. Ji ėmė niūniuoti. – Mokam tik melodiją, žodžių neprisimenam, tačiau tai giesmė.

Melodija Džekui atrodė gerai žinoma; gal jis girdėjo tą giesmę, ar netgi pats giedojo, Šventos Hildos mokykloje. Džekas prisiminė girdėjęs mamą giedant tą giesmę Amsterdame, „raudonųjų žibintų“ rajone. Jeigu tėtis ją grodavo Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje, tai čia tikriausiai anglikonų arba Škotijos episkopalininkų giesmė.

Senojo terliaus vardo Džekas gal nebūtų prisiminęs, bet Hanelė – rodydama į nespalvotą jai ant klubo padarytos tatuiruotės nuotrauką – pasakė:

– Ne tokia jau prasta, kaip Samio Salo darbas.

Džekas Hanelei ir Ritvai papasakojo apie tą baisią naktį viešbutyje „Torni“, kai Samis Salas daužė kambario duris, – ir kaip gerokai jaunesnė Samio žmona, ta šiurkščiai kalbėjusi restorano „Salve“ padavėja, Alisai priekaištavo, kad ši stumianti Samį iš verslo.

Hanelė vėl purtė galvą – jos trumpai nukirptos šviesios garbanos nė nekrustelėjo.

– Samio žmona buvo jau seniai mirusi, kai tu su mama atplaukei į Helsinkį, Džekai, – tarė Ritva. – Ta „Salve“ padavėja buvo Samio *duktė.*

– Jos vardas Mina, – pridūrė Hanelė. – Ji buvo Viljamo draugė, viena iš tavo tėčio vyresnių moterų. Jų santykiai man visada atrodė keistoki, bet Minai buvo tekę patirti visokiausių nelaimių – kaip ir tavo tėčiui. Ji turėjo nesantuokinį vaiką, kuris mirė būdamas dar kūdikis – nuo kažkokios viršutinių kvėpavimo takų ligos.

– Tavo tėvas mylimosios neieškojo, Džekai. Jis tikriausiai tebemylėjo tą danę, – paaiškino Ritva. – Mina jam buvo tik paguoda. Manau, jis jautėsi tik tai ir galįs daryti – ką nors guosti. Na, supranti, čia tas senas krikščionių principas – susirandi žmogų, kuriam nesiseka, ir jam padedi.

Savaime suprantama, Agneta Nilson, Stokholme Viljamui dėsčiusi choralinę muziką, – o Džeką mokiusi čiuožti ant Melareno ežero, – irgi buvo vyresnė moteris. Gal ir Agnetai nesisekė; šiaip ar taip, jos širdis juk buvo nesveika.

– Klausyk, mes – muzikantės, Džekai. Tavo tėtis irgi buvo pirmiausia *muzikantas*, menininkas, – šnekėjo Hanelė. – Nesakau, kad tai, kaip gyvenu, ir kaip gyveno Viljamas, nėra nukrypimas nuo normos. Bet kas leido tavo mamai taip elgtis? Ji manėsi turinti teisę daryti *ką tik nori*!

– Hanele, ta šlerva vis dėlto buvo jo motina – kad ir ką apie ją sakytum, – įsikišo Ritva.

– Kai kas nors tave meta, tiesiog gyveni toliau, – pasakė Džekui Hanelė. – O tavo mama iš to padarė pilnametražį filmą!

– Hanele! – tarė Ritva. – Mes matėm visus *tavo* filmus, Džekai. Ir negalim atsistebėti, kad užaugai toks *normalus*!

Džekas *nesijautė* normalus. Jis vis galvojo apie tą storarankę padavėją – apie Miną, Samio Salo dukterį. Lašiniais apaugę jos žastai tirtėjo; ji buvo jo tėčio draugė!

Taigi Džeko mama pasikasė netgi po dviejų vienas kitą *guodžiančių* žmonių draugystės pamatais. Hanelė abejojo, ar Džeko tėtis su Mina bent kartą mylėjosi; Ritva manė, kad tikriausiai mylėjosi. Bet argi tai buvo svarbu? Alisa Samį Salą įtikino, kad nelaimingoji jo duktė iš Viljamo Bernso negali tikėtis nieko daugiau, tik išdavystės ir širdgėlos. Samis troško, kad Alisa su Džeku kuo greičiau išsinešdintų į Amsterdamą, žinodamas, jog paskui juos išvyks ir Viljamas.

Samis Salas iš tiesų buvo terlius; bet vis tiek neprarado kažin kiek klientų dėl Duktės Alisos. Kaip Džekui paaiškino Hanelė su Ritva, jo mama tatuiravo daugiausia viešbutyje „Torni" besisukiojančius studentus; o studentai, net ir pasiturintys, gailėdavo pinigų tatuiruotėms. Dauguma jūreivių vis dar eidavo pas

Samį; tais laikais jūreiviai tatuiruotėms išleisdavo daugiau negu studentai.

Iš Hanelės su Ritva Džekas sužinojo ir tai, kad Karis Vara daug keliavo – nuolat koncertuodavo užsienyje. Taigi Viljamas iš esmės buvo pagrindinis Šv.Jono bažnyčios vargonininkas; jam labai patiko ir ta bažnyčia, ir vargonai. Be to, jis mylėjo Sibelijaus akademijoje studijuojančius savo mokinius – Ritva su Hanele buvo vienos iš geriausių.

Amsterdame Viljamas mokinių *neturėjęs*; jo darbas Senojoje bažnyčioje buvęs toks atsakingas, kad studentams mokyti tiesiog nelikdavę laiko.

– Turite omenyje vargonų derinimą? – paklausė Džekas Hanelės ir Ritvos.

– *Ką?*

Džekas atpasakojo, ką jam buvo sakiusi mama: kad jo tėtis Amsterdame nedirbo jokio kito darbo, tik derino Senosios bažnyčios vargonus, kurie iš tikrųjų buvo, pasak Kario Varos, *neaprėpiami*, bet nuolat išsiderindavo.

– Viljamas nemokėjo suderinti net *gitaros*, ką jau kalbėti apie vargonus! – sušuko Ritva.

– Groti toje *Oude Kerk* jis sutiko tik su sąlyga, kad bus nusamdytas *dar vienas* vargonų derintojas, – pasakė Džekui Hanelė.

– Kažkoks žmogus, suderinantis vargonus prieš kiekvieną koncertą, ten jau buvo, bet – kadangi tavo tėtis to reikalavo – beveik kasdien ateidavo dar vienas vargonų derintojas, – paaiškino Ritva.

– Ne kasdien, o *kasnakt*, – pataisė ją Hanelė.

Tada Džekas ir suprato, kas buvo tas *dar vienas* vargonų derintojas, – tas minkštabūdis vaikigalis, kurį Alisa pavadino vunderkindu. Jaunasis genijus, pasipudravęs kelnių užpakalį, kad greičiau slysčiotų į šonus ant vargonų suolelio, irgi *neaprėpiamo*. Fransas Donkeris, grojęs Džekui ir jo mamai – ir daugybei netoliese įsikūrusių prostitučių – vieną naktį, kai iš tikrųjų jis, tas „vunderkindas“, turėjo derinti vargonus.

„Visi šneka, kad Senojoje bažnyčioje vargonininkai groja turistams ir prostitutėms!“ – kadaise šūktelėjo Alisai ir Džekui

Karis Vara. Hanelė su Ritva dabar pasakojo, kad Vara labai didžiavosi Viljamu. Vara sakydavęs, kad Viljamas – geriausias mokinys, kokį tik jis kada turėjęs.

Tačiau Alisa norėjo, kad Džekas manytų, jog jo tėvas buvo tik vargonų *derintojas*; ji visaip stengėsi sumenkinti Viljamą sūnaus akyse.

– Amsterdame kažkas atsitiko, – pasakė Džekas Hanelei ir Ritvai. – Tėtis liovėsi sekiojęs paskui mus – aišku, kad kažkas atsitiko.

Hanelė vėl purtė galvą, šviesios jos garbanos atrodė tarytum priklijuotos.

– Advokatė sudarė sutartį su tavo mama, Džekai, – paaiškino Ritva. – Tai buvo žiauri sutartis, bet kas nors juk turėjo Alisą sustabdyti.

– Viljamui iš to nebuvo *nieko gero*! – piktai pareiškė Hanelė.

– Taip buvo geriausia *Džekui*, Hanele, – paprieštaravo Ritva.

– Neprisimenu jokios advokatės, – tarė Džekas. – *Kas* buvo ta advokatė?

– Kažkokia *Femkė*. Pavardę pamiršau, – pasakė Hanelė. – Itin kieta skyrybų advokatė – pati išgyvenusi dramatiškas skyrybas.

Na, dabar atrodė beveik juokinga, kad Džekas manė, jog Femkė – prostitutė; jis prisiminė absurdišką istoriją apie tai, kad Femkė parsidavinėjo, norėdama sugėdinti buvusį vyrą. (Femkė buvo turtinga, kiek Džekas atsiminė, tačiau tapo prostitute!) Bet argi gali kuo nors *netikėti*, kai tau ketveri ir mama savo nuožiūra rikiuoja vadinamuosius tavo atsiminimus?

– Pradėk nuo policininko, Džekai, – patarė Ritva. – Ten buvo toks policininkas – geriausias tavo tėčio draugas.

– Jis tave iš ten ištraukė – jis buvo ir *tavo* geriausias draugas, Džekai, – pridūrė Hanelė.

– Taip, aš jį atsimenu, – tarė Džekas. Tas policininkas buvo malonus vyrukas, Nikas Oudejansas. Mėlynų kaip liepsnelės kiaušiniai akių, su nedideliu raidės *L* formos randeliu ant vieno skruostikaulio. – Aš, savaime suprantama, maniau, kad jis mano *mamos* draugas, – pasakė Džekas Hanelei ir Ritvai. – Ir kad Femkė *prostitutė*!

Jie visi sėdėjo svetainėje ant oda aptrauktos sofos; švytintį Tempeliaukio bažnyčios kupolą jau gaubė tamsa. Moterys buvo įsitaisiusios abipus Džeko; dabar jos jį apkabino.

– Džekai, tavo *mama* buvo prostitutė. O Femkė tik advokatė, – pasakė Hanelė.

– Mano mama prostitute pabuvo tik vieną naktį! – išpyškino Džekas. – Ji priėmė tik vieną klientą – jauną vaikinuką. Sakė, kad jis buvo dar nekaltas.

Abi moterys tebelaikė Džeką glėbyje.

– Džekai, niekas nebūna prostitute tik vieną naktį, – tarė Ritva.

– Dar nėra taip buvę, kad prostitutė priimtų tik vieną klientą, Džekai, – pridūrė Hanelė. – Ir dar *nekaltą*!

– Turėtume visi drauge pavakarieniauti! – staiga sušuko Ritva.

– Nebent Džekas būtų sutaręs kokį *pasimatymą*, – paerzino Džeką Hanelė. – Nenoriu juo dalytis su moterimi, kuriai jis paskyrė *pasimatymą*. – Džekas tiesiog sėdėjo ant oda aptrauktos sofos ir žiūrėjo į tamsą už lango.

– Atrodo, jis tikrai sutaręs pasimatymą, – pasakė Ritva.

– Taip, tikrai. Matau iš akių, – pritarė jai Hanelė.

– Man labai gaila, – atsiprašė Džekas. Bet jis dar ir pats nežinojo, *kaip* gaila.

Aerobikos instruktorės nėštumas buvo trisdešimt vienos savaitės, ji laukėsi antro vaiko.

– Nuo to paties nežinomo spermos donoro? – paklausė Džekas taip atsainiai, kaip tik buvo įmanoma tokiomis aplinkybėmis. Jie nuogi gulėjo lovoje, viešbučio „Torni" kambaryje; Marja Liza spaudė Džeko veidą prie didžiulio savo pilvo, kad jis pajustų, kaip spurda trisdešimt vienos savaitės vaisius.

– Ne, mano vyras mirė, – atsakė Marja Liza. – Norėjom turėti du vaikus, bet praėjo beveik treji metai, kol ryžausi pasigimdyti antrą viena.

– Jau turi mergaitę ar berniuką?

– Ketverių metų berniuką.

Džekui, sugrįžusiam prie Šiaurės jūros, buvo įdomu beveik viskas, kas susiję su ketverių metų berniukais; tačiau jis jautė, jog dabar netinkamas laikas ir vieta Marjai Lizai sakyti, kad labai gailisi taip ir nesusipažinęs su jos sūnumi. (Džekas anksti rytą turėjo išvykti į Amsterdamą.)

Ji pasakojo, kad jos sūnelį prižiūri draugė – pamaitins ir paguldys miegoti. Marja Liza Džeką iškart įspėjo, kad ilgai neužsibus. Ji paprastai niekur neužtrunkanti po sūnaus guldymo laiko ir visada būnanti namuose, savo lovoje, kai berniukas atsibunda iš ryto.

Džekas negalėjo atsistebėti trisdešimt vienos savaitės vaisiaus sportiškumu – aerobikos instruktorės mylėjimosi stilius jo taip nesužavėjo. Jis pirmą kartą gulėjo su nėščia moterimi; Džekas nežinojo, ko gali tikėtis. Tikriausiai nereikėjo nerimauti dėl to, kad Marja Liza tokia *judri* – na, kaip besilaukianti moteris. (Šiaip ar taip, jis juk pats matė, kaip ji vadovauja šokinėjančioms nėščioms aerobikos mėgėjoms; be to, Džekas žinojo, kad dauguma iš pažiūros labai nepatogių pozų, jo matytų žurnale „Schwangere Girls", nufotografuotos be jokios apgaulės.)

Jis tik vėliau suprato, ko iš tikrųjų norėjo, – ne mylėtis su nėščia moterimi, o paprasčiausiai laikyti ją glėbyje ir taip užmigti. Iš tiesų Džekas troško tik uždėti ranką ant didžiulio jos pilvo ir įsivaizduoti, kad čia *du* jo mylimi žmonės – ne tik moteris, bet ir vaikas, kurį ji pagimdys. Kaip malonu buvo šitaip užmigti!

Kažkas beldė į duris – iš pradžių tyliai, paskui jau atkakliau. Šis beldimas buvo ne toks kaip Samio Salo, bet kažkaip įsismelkė į Džeko sapną – sapne Džekas buvo tėvas.

– Marja Liza, ar tu ten? – pasigirdo vyro balsas iš koridoriaus. Paskui jis, matyt, paklausė to paties suomiškai.

Nėščiosios aerobikos instruktorės nebebuvo. Džekas lovoje pabudo vienas; jis nuėjo į vonios kambarį ir apsivyniojo juosmenį rankšluosčiu. Prie veidrodžio dantų pasta buvo prilipdytas „Torni" vokas. Ji labai apdairiai paliko jam raštelį. Džekas suprato, kad tikriausiai kalbėjo per miegus.

Mano vardas Marja Liza, ne Mišelė. Kas ta Mišelė?

Džekas suglamžė voką ir įmetė į vonios kambaryje stovinčią šliukšliadėžę. Prilaikydamas apie juosmenį apsuktą rankšluostį, nuėjo pažiūrėti, kas beldžiasi. Bet jau nujautė, kas ten toks.

– Marja Liza – žinau, kad tu ten, – pasakė tas vyriškis, tik truputį garsiau.

Kol nebuvo atidaręs durų, Džekas nežinojo, kad tas vyriškis atėjo su ketverių metų berniuku. Tačiau kaip dar tas vargšelis galėjo pasielgti? Jei esi rūpestingas tėvas, nepalieki ketverių metų vaiko vieno.

Džekas iškart suvokė, kad tas jaunas vyriškis tamsiai geltonais plaukais – Marjos Lizos vyras, tikrai *nemiręs*. (Vargu ar tai galėjo būti *nežinomas* spermos donoras.) Visas galimas abejones išsklaidė berniukas; tamsiai geltoni keturmečio mažylio plaukai buvo kaip tėčio, o apvalainas veidelis ir siauros akys – visai kaip mamos.

– Taip ir žinojau, – tarė Marjos Lizos vyras. – Jūs – Džekas Bernsas. Marja Liza pasakojo, kad matė jus sporto klube.

– Jos čia nėra, – pasakė Džekas.

Nelaimingasis vyras pro Džeką pažvelgė į sujauktą kambarį. Berniukas ėmė prašytis, kad tėtis jį paimtų ant rankų; vaikas avėjo vilnonėmis kojinėmis šlepetėmis su elniais, jam ant pižamos buvo užvilkta šilta striukytė su gobtuvu. Džekas žingtelėjo atgal, ir tėvas įsinešė sūnų į kambarį. Pagalvės bei antklodės buvo sustumtos į vieną krūvą; jaunasis vyriškis stebeilijo į lovą, į sumankytą patalynę, tarsi įžvelgdamas įsispaudusias nėščios žmonos kūno žymes.

Marja Liza vyrui buvo pasakiusi, kad vėlai vakare sporto klube ves dar vieną aerobikos treniruotę, bet jis, paguldęs berniuką miegoti, spintoje rado jos sportinį krepšį; jis tvarkė butą ir norėjo į Marjos Lizos spintą padėti kažkokį jos drabužį, o ten buvo tas krepšys.

Jaunasis vyriškis Džekui parodė tame krepšyje rastą popieriaus lapelį: *Džimis Stronačas, viešbutis „Torni“*. Bet jis iškart supratęs, kad Džimis Stronačas iš tikrųjų yra Džekas Bernsas.

– Ji vis šnekėjo: „Klube lankosi kino žvaigždė, o aš atrodau kaip banginis!“ Jūs netgi nesate jos mėgstamiausias aktorius, tačiau tai, matyt, nesvarbu, – dar pridūrė Marjos Lizos vyras.

Keturmetis berniukas dabar prašėsi paleidžiamas; tėvui buvo skaudu žiūrėti, kaip jo vaikas lipa ant lovos ir rausiasi po pagalvių krūva.

– Antro vaiko ji nenorėjo, – pasakė Džekui Marjos Lizos vyras. – Šis nėštumas neplanuotas, taip išėjo netyčia, bet ji mane dėl to kaltina, nes aš norėjau turėti daugiau vaikų.

Berniukas atrodė mieguistas, tačiau dar surado būdą pasismaginti su dygsniuota pūkine antklode ir keliomis pagalvėmis; jis ropojo ratu kaip koks žvėrelis, besitaikantis įsiknisti į tą krūvą. Džekas pagalvojo, kad šis vaikas turbūt nekalba angliškai, todėl nesupranta, kas čia ką sako, – kita vertus, mažylis vis tiek nebūtų klausęsis tėčio pokalbio su Džeku, net jeigu jie būtų šnekėję suomiškai.

„Jam tik ketveri“, – galvojo Džekas. Jis tikėjosi, kad berniukas šito nuotykio neprisimins: kaip tėtis jį pažadino vidury nakties ir vilkintį pižama nusivedė į viešbutį. O gal vaiko atmintyje išliks tik tai, kas jam bus papasakota apie šią naktį? Bet kodėl tėvai turėtų jam apie tai pasakoti? (Na, nebent po šios nakties visiškai pasikeistų jo šeimos gyvenimas, bet Džekas vylėsi, kad taip nenutiks.)

– Ji tikriausiai grįžo namo, gal kaip tik buvo kur nors pakeliui ir jūs prasilenkėte, – pasakė Džekas Marjos Lizos vyrui, kuris atrodė jau beveik pametęs galvą iš graužaties. Berniuko visai nebebuvo matyti po pagalvėmis bei antklode. Paskui mažylis prislopintu balsu kažko paprašė, kreipdamasis į tėvą.

– Jis nori į tualetą, – tarė Džekui Marjos Lizos vyras.

– Žinoma, prašom, – atsakė Džekas.

Tėvas su sūnumi dar persimetė keliais žodžiais suomiškai; Džekas nieko nesuprato – ir dėl kalbos, ir dėl patalynės barjero. Jis matė, kad Marjos Lizos vyras vengia prisiliesti prie lovos, todėl pats padėjo berniukui išsipainioti iš antklodės bei pagalvių.

Mažylis sisiojo neužsidaręs vonios kambario durų; be to, jis šnekėjosi su savimi ir dainavo. Tikriausiai taip pat elgėsi ir Džekas, kai su mama keliavo iš vieno Šiaurės jūros uosto į kitą: sisiodavo palikęs atlapas duris, šnekėdavosi su savimi ir dainuodavo, ir beveik nieko neįsiminė – na, gal tik tai, ką jam *pasakojo* mama, ką ji *norėjo* įkalti jam į galvą.

– Man labai gaila, – atsiprašė Džekas nelaimingojo vyro ir tėvo. Jis nenorėjo dar labiau liūdinti to vargšo vyriškio pasakodamas, jog jo žmona pamelavo, kad jos vyras miręs ir kad ji šįkart pastojusi nuo nežinomo spermos donoro.

– Kas tas Džimis Stronačas? – paklausė Džeko jaunasis vyriškis.

Džekas paaiškino, jog tai naujausio filmo, kurį tikisi netrukus sukursiąs, pagrindinio veikėjo vardas ir pavardė; jis neužsiminė apie tai, kad tas veikėjas – pornožvaigždė, ir kad jis, Džekas, ne tik kad vaidina šiame filme, bet ir parašė scenarijų.

Berniukas išėjo iš vonios kambario; Džekas negirdėjo, kad jis būtų nuleidęs vandenį; mažylis atrodė dėl kažko labai susirūpinęs. Lyg ir prisisisiojęs į kairę vidinę striukytės kišenę. Tėvas ramindamas jam kažką pasakė suomiškai. („Niekis, visi kartais prisisisiojam į striukių kišenes!“ – įsivaizdavo Džekas.)

Gal Džekas Bernsas buvo *sąmoningesnis* keturmetis berniukas negu Marjos Lizos sūnelis, bet dabar Džekas tuo labai abejojo.

Mažylis vėl prašėsi ant rankų, ir tėvas jį paėmė; vaikas veideliu prigludo prie tėčio kaklo ir užsimerkė, tarytum jau grimzdamas į miegą. Buvo baisiai vėlu; berniukas, be abejo, galėjo užmigti bet kur.

Džekas atidarė duris į koridorių – tikėdamasis, kad Marjos Lizos vyras neatsigręš paskutinį kartą žvilgtelėti į sujauktą lovą, bet išduotas vyriškis, žinoma, atsigręžė.

Jau žengdamas pro duris, Marjos Lizos vyras Džekui tarė:

– *Šitame* filme Džimis Stronačas, manau, neigiamas veikėjas. – Tai pasakęs tėvas su sūneliu nuėjo tolyn koridoriumi, mažylis dainavo kažkokią suomišką dainelę.

Džekas užsuko į vonios kambarį ir nuleido vandenį tualete; dar pastebėjo, kad vaikas apšlapino visą klozeto dangtį; kaip daugelis keturmečių berniukų, jis prieš sisiodamas jo nepakėlė. Džekas pats save įtikinėjo, kad jei Marjos Lizos sūnus *normalus* ketverių metų berniukas, – o elgėsi jis tikrai kaip dauguma tokio amžiaus mažylių, – tai šios siaubingos nakties išvis neprisimins, nė vienos jos akimirkos.

Džekas visur išžiūrėjo, ieškodamas popiergalio, ant kurio Marja Liza jam užrašė savo vardą ir mobiliojo telefono numerį.

Šiaip taip jį radęs, jis paskambino tuo numeriu. Jautėsi turįs ją perspėti, kad pas jį apsilankė jos vyras su sūneliu. Kai Marja Liza atsiliepė, Džekas suprato, jog ji jau grįžusi ir žino, kad vyro su vaiku nėra namuose; iš balso ji atrodė paklaikusi.

Džekas jai papasakojo, kad jos vyras baisiai sukrėstas, bet elgėsi labai mandagiai. Be to, Džekas dar pridūrė, kad mažylis buvo mieguistas ir, regis, nieko nesuprato.

– Geriau būtum pasakiusi man tiesą, – tarė Džekas.

– *Tiesą!* – sušuko Marja Liza. – Ką *tu* išmanai apie tiesą?

Iš viešbučio „Torni“ į oro uostą, esantį tolokai nuo Helsinkio, Džekas važiavo tamsoje. Buvo ankstus rytas, bet atrodė, kad vidurnaktis; savaime suprantama, lijo lietus. Vos prašvitus, kai lėktuvas pakilo, Džekas miškuose įžiūrėjo kažkokius lyg ir sniego lopinėlius.

Jis vis galvojo, kad daugiau nieko nebenori žinoti; ir taip jau per daug sužinojo apie tai, kas atsitiko. Daugiau nebereikia jokios tiesos, galvojo Džekas, – tiesos jam jau pakaks visam gyvenimui. Iš tikrųjų jis net nebenorėjo keliauti į Amsterdamą, tačiau lėktuvas skrido kaip tik ten.

30

Sutartis

Antrą kartą atvykęs į Amsterdamą, Džekas apsistojo „Grand“ viešbutyje – tikrai gerame, Oudezeids Forburgvalio gatvėje; nuo to viešbučio iki „raudonųjų žibintų“ rajono buvo gal dvi minutės kelio pėsčiomis. Lietus atsekė paskui Džeką iš Suomijos. Tą rytą, jau gana vėlai, Džekas perėjo per „raudonųjų žibintų“ rajoną, nepaisydamas dulksnos, berods atbaidžiusios turistus.

Rėksmingų prostitučių – vilkinčių vien apatiniais ir stovinčių languose bei tarpduriuose – verslas nekėlė abejonių. Bet nors buvo visiškai aišku, kuo užsiima šios pusnuogės moterys, keturmetį berniuką, Džeko neseniai matytą Helsinkyje, turbūt nesunkiai būtų pavykę įtikinti, kad jos yra *patarėjos*. (Kaip kadaise buvo įtikintas Džekas.)

Niekas negiedojo jokių himnų ar giesmių; nė viena moteris neatrodė stovinti čia pirmą kartą ar ketinanti pabūti prostitute tik vieną dieną.

Moterys mojo Džekui, kad šis prieitų prie jų, ir šypsojosi, bet jeigu jis tuoj pat neatsakydavo joms šypsena, – jei tiesiog eidavo toliau arba nežiūrėdavo joms į akis, – jos greitai nusukdavo žvilgsnius į šalį. Džekas keliskart išgirdo jas tariant jo vardą; tik vieną kartą tai nuskambėjo kaip klausimas. „Džekas Bernsas?“ – lyg suabejojo viena iš prostitučių, kai jis ėjo pro ją. Jis nepasu-

ko galvos, išvis niekaip nereagavo. Dažniausiai žodžiai *Džekas Bernsas* būdavo konstatuojamojo sakinio dalis, bet visiškai nesuprantamo – pasakyto olandiškai arba kažkokia kita kalba, ne anglų. (Olandžių tarp tų moterų buvo nedaug.)

Džekas ėjo į šiaurę iki Zedeiko gatvės galo, vien tam, kad pats pamatytų, jog senojo Tatu Teo salono *De Rode Draak* – „Raudonojo drakono" – tikrai nebėra. Jis nesunkiai rado mažytį Šv. Olofo taką, tačiau pusrūsyje buvęs Tatu Peterio salonas jau seniai, prieš daug metų, buvo perkeltas į gretimą Niuvebrugo gatvę. Džekas užmetė akį į naująjį saloną, bet į vidų nėjo. Kai vienos prostitutės paklausė, ką ši žinanti apie tą saloną, ji ėmė pasakoti, jog ten viskam vadovauja kažkoks Edis – jaunesnysis Tatu Peterio sūnus, kaip Džekas suprato.

– O, tikriausiai kalbi apie Bailį Edį, – vėliau pasakė Džekui kažkas kitas, lyg turėdamas omenyje, kad tas naujajam salonui vadovaujantis Edis su Tatu Peteriu nėra susijęs jokiais giminystės ryšiais. Tačiau tai neatrodė svarbu. Kad ir kas buvo tas Edis, Džekui jis negalėjo padėti.

Tatu Peteris – gal Edžio tėvas, o gal ir ne – mirė Šv. Patriko dieną, tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt ketvirtais metais. Bent jau taip buvo parašyta sename tatuiruotojų žurnale, kurį Džekas rado, kai su Lesle Oustler Toronte kraustė daiktus iš *Dukters Alisos* salono.

„Tik paklausykite, – dabar prisiminė jis tada pasakęs poniai Oustler. – Tatu Peteris gimė Danijoje. Aš nežinojau, kad jis danas! Pasirodo, jis dirbo Tatu Olės salone, prieš persikeldamas į Amsterdamą."

„Na ir kas?" – paklausė Leslė.

„Aš viso to nežinojau! – sušuko Džekas. – Jis važinėjo „Mersedesu"? Niekada jo nemačiau! Vaikščiojo su lazdele? Nemačiau jokios lazdelės! Nė karto nemačiau jo *einančio*! Jo žmona buvo prancūzė, *dainininkė* iš Paryžiaus? Žmonės ją lygino su Edita Piaf!"

„Alisa man, regis, pasakojo, kad jis užlipo ant minos, – tarė ponia Oustler. – Taip ir neteko kojos."

„Bet ji niekada nepasakojo *man*!" – riktelėjo Džekas.

„Ji tau apskritai *nė velnio* nepasakojo“, – dabar prisiminė tada atsakius Leslę.

Džekas per lietų apėjo Senąją bažnyčią, bet į vidų taip ir neįžengė. Nė pats nežinojo, kodėl delsia. Vaikų darželis šalia Senosios bažnyčios atrodė naujas. Prostitučių Oudekerkspleine buvo daugiau, negu Džekas atsiminė, bet darželinukų anais laikais, kai jis su mama kulniuodavo per tą rajoną, ten tikrai nebūdavo.

Džekas nesunkiai rado Varmustrato policijos nuovadą, tačiau ten irgi neužėjo. Dar nesijautė pasirengęs šnekėtis su Niku Oudejansu; pagalvojo, kad galės jį susirasti ir vėliau, na, jei Nikas tebėra policininkas.

Eidamas Varmustratu Damo aikštės link, Džekas stabtelėjo prie Šv. Onos gatvės kampo – kaip tik toje vietoje, kur kadaise, vaikštinėdamas su mama, Saskija ir Else, netikėtai sutiko Jakobą Brilį, kuriam ant krūtinės buvo ištatuiruota Viešpaties malda. O ant pilvo Brilis turėjo iš kapo kylančio Lozoriaus paveikslą. Kai ko tiesiog negali pamiršti, kad ir koks mažas būdamas esi tai matęs.

„Dievo akyse, – tada pasakė Jakobas Brilis Alisai, – su kuo sutapsi, tokia pati patapsi!“

„Ką tu žinai apie Dievo akis?“ – pašaipiai paklausė jo Elsė. Bent jau Džekas prisiminė ją taip atšovus Briliui, – jeigu tai buvo tiesa!

Tatuiruočių muziejus Oudezeids Achterburgvalio gatvėje, iki kurio nuo viešbučio buvo kokia minutė kelio pėsčiomis, Džekui pasirodė labai jaukus; tiek visokių tatuiravimo reikmenų bei atmintinų daiktų Džekas dar nebuvo matęs nė viename salone. Vidurdienį, kai tas muziejus atidaromas, Džekas susitiko su Henku Šifmacheriu, ir Henkas jam viską aprodė. Ten buvo ir Henko tatuiruočių salonas – Henkio Penkio *Skausmo namai*. Kad ir kas buvo tas *naujajam* Tatu Peterio salonui vadovaujantis Edis, šių laikų Tatu Peteriu visi laikė Henką Šifmacherį; dažų ir skausmo versle visi pažinojo Henkį Penkį.

Henkas buvo stambus vyriškis, žaliūkas su baikeriška barzda ir ilgais plaukais. Ant kairio jo bicepso ugnimi alsavo giltinės

galva su lyg ir viena krūtimi ant kaktos. Per dešinį dilbį vingiavo išsivyniojusi kino juosta. Henkis Penkis, be abejo, turėjo ir daugiau tatuiruočių; jo kūnas buvo tarytum jo kelionių žemėlapis. Bet Džekas geriausiai įsiminė tuos du piešinius.

Jis žiūrėjo, kaip Henkas kažkokiam japonui daro tarakono *irezumi* ant kaklo. (*Irezumi* japoniškai reiškia „tatuiruotė“.) Henkis Penkis buvo apkeliavęs daug šalių ir miestų: Japoniją, Filipinus, Singapūrą, Bankoką, Sumatrą, Nepalą, Samoa.

Kol Henkas tam japonui ant kaklo tatuiravo tarakoną, Džekas klausėsi iš kompaktinių diskų grotuvo sklindančios Džonio Kešo dainos *Rock of Ages*. Jis ne kartą buvo girdėjęs mamą sakant, kad geras tatuiruočių salonas – tarytum visas pasaulis. „Tai vieta, kur atleidžiamos visos aistros“, – sakė Henkas Šifmacheris. Tai kodėl Džeko mama neatleido jo tėčiui? Ir kaip Viljamas galėjo atleisti Alisai? Ar jis *tikrai* jai atleido? (Pats Džekas jautėsi negalįs jai atleisti.)

– Ar tas vaikinas, Nikas Oudejansas, tebėra šio rajono policininkas? – paklausė Džekas Henkio Penkio.

– Nikas? Jis tebėra *geriausias* šio rajono policininkas, – atsakė Henkas. – Nikas dabar suknistas *brigados vadas*.

Ant kaulėtos Jakobo Brilio nugaros buvo jo mėgstamiausia tatuiruotė, Kristaus žengimo į dangų scena – Kristus, iškeliaujantis iš šio pasaulio su būriu angelų. Per „raudonųjų žibintų“ rajoną eidamas į Varmustrato policijos nuovadą, Džekas prisiminė, kad rojų Brilis vaizduodavo tamsų ir debesuotą. Dabar nebelijo, tačiau grindinio akmenys po kojomis buvo glitūs, o dangus – kaip Jakobo Brilio rojus – vis dar tamsus ir debesuotas.

Džekas Bernsas dar kelis kartus išgirdo savo vardą. Kai kurios iš tų languose bei tarpduriuose stovinčių moterų, kad ir iš kur atvykusios, turbūt lankėsi kino teatruose – arba lankydavosi seniau, ankstesniame gyvenime.

Džekas perėjo tiltą per kanalą šalia Senosios bažnyčios ir atsidūrė prie dvokiančio pisuaro – nedidelės kriauklės šlapintis vienam vyrui, – kur prisiminė kadaise sisiojęs. Tada buvo tamsu; mama laukė už užtvaros, kol jis sisiojo. Ji vis ragino jį paskubėti. Tikriausiai baiminosi, kad kas nors ją pamatys, naktį stovinčią

vieną Oudekerkspleine. Džekas šlapindamasis girdėjo dainuojančių girtų vaikinų balsus; jie, matyt, plyšavo angliškai, kitaip Džekas nebūtų įsiminęs kai kurių jų dainos žodžių.

Vėliau mama jam pasakė, kad ten buvo anglai, futbolo aistruoliai. „Jie patys šlykščiausi", – dar pridūrė. Tadą jie šėlo po ką tik pasibaigusių rungtynių, kurias anglų komanda arba prakišo, arba laimėjo; tai buvo sunku suprasti, nes anglų aistruoliai „raudonųjų žibintų" rajone abiem atvejais elgdavosi taip pat. Saskija, kaip Džekas prisiminė, juos kartą pavadino šūdinomis kiaulėmis; Džeko mama tokių žodžių kaip „šūdinos kiaulės" nevartojo.

Džekas dar kartą apėjo Senąją bažnyčią, iš tos pusės, kur šalia prostitučių kambarėlių dabar buvo naujas vaikų darželis. Kažkas sekė Džekui iš paskos – kažkoks vyriškis, žingsniuojantis paskui jį, koja į koją, nuo Štofo tako kampo, bemaž nuo tada, kai Džekas išėjo iš Tatuiruočių muziejaus ir *Skausmo namų*. Kai Džekas sulėtindavo žingsnius, sulėtindavo ir tas vyriškis; o kai paspartindavo, tas jį sekantis tipas irgi žengdavo sparčiau.

Tikriausiai koks garbintojas, galvojo Džekas. Jis negalėdavo pakęsti, kai jie imdavo šitaip sekioti iš paskos. Jei tiesiog prieitų ir pasakytų: „Labas! Man patinka tavo filmai!" – paskui paspaustų ranką ir trauktų toliau savo keliais, – na, tada būtų gerai. O tokie *persekiotojai* Džeką tikrai nervino; dažniausiai tai būdavo moterys.

Bet ne šįkart. Dabar jį sekė iš pažiūros tvirtas vyriškis su drumzlinai geltona barzda, apsiavęs sportbačiais, vilkintis neperpučiama striuke; jis ėjo susikišęs rankas į striukės kišenes, pečius atstatęs į priekį, lyg būtų tebeliję ar šiaip labai šalta. Tas vyriškis galėjo būti jau peržengęs – ar bent jau bebaigiąs – penktą dešimtį. Jis nė nesistengė apsimesti, kad *neseka* Džeko; tarytum laukė, kada Džekas atsisuks į jį.

Džekas nemanė, kad tas tipas išdrįstų sekti paskui jį į policijos nuovadą, todėl ramiai ėjo toliau.

Iki Varmustrato buvo likusi tik viena maža gatvelė, kai kažkokia rudaodė prostitutė, vien su apatiniais ir aukštakulniais bateliais, staiga žingtelėjo iš savo tarpdurio; ji beveik prisilietė prie Džeko.

– Ei, Džekai, – mačiau tave *kine*, – pasakė. Kalbėjo su lyg ir ispanišku akcentu; gal buvo iš Dominikos ar Kolumbijos.

Pamačiusi paskui Džeką einantį vyriškį, ji tuoj pat iškėlė rankas į viršų – tarsi jis būtų nutaikęs į ją ginklą – ir greitai spruko atgal į savo tarpdurį. Tada Džekas ir suprato, kad jį sekantis vyriškis yra policininkas. Ta iš Dominikos ar Kolumbijos atvykusi moteris, be abejo, žinojo, kas jis toks; ji nenorėjo prisidaryti bėdos.

Džekas sustojo ir atsigręžė į policininką, kurio akys tebebuvo mėlynos kaip liepsnelės kiaušiniai; be to, ant vieno skruostikaulio jis turėjo nedidelį raidės *L* formos randelį. Džeką suklaidino barzda. Kai šitam policininkui buvo maždaug trisdešimt metų, kai Džekas su juo susipažino, Nikas Oudejansas buvo be barzdos. Džekas visada manė, kad Nikas – malonus vaikinas; jis labai gražiai elgėsi su Džeku, kai berniukui buvo ketveri. Dabar, peržengęs penktą dešimtį, Nikas atrodė tiesiog kietas vyrukas.

– Taip ir maniau, kad atvyksi, Džekai. Jau keletą metų tavęs dairausi. Vis sakiau moterims, – tarė Nikas, linktelėdamas tai iš Dominikos ar Kolumbijos kilusiai prostitutei, kuri šypsojosi, vėl įsitaisiusi tarpduryje, – kurią nors dieną čia pasirodys Džekas Bernsas, tas aktorius. Paskambinkit man, kai jį pamatysit. Na, – pridūrė Nikas, spausdamas Džekui ranką, – šiandien man paskambino koks pustuzinis moterų. Žinojau, kad bent viena iš jų tikrai neklysta.

Kai jie priėjo Varmustratą, policininkas uždėjo ranką Džekui ant peties, vesdamasis jį į dešinę – tarytum abejodamas, ar Džekas prisimins, kur yra nuovada.

– Ėjai pas mane, Džekai?

– Taip, – atsakė Džekas.

– Vadinasi, tavo mama mirė? – tarė Nikas.

Džekas manė, kad Nikas greičiausiai bus skaitęs apie Alisos mirtį; kadangi ji buvo Džeko Bernso motina, žinią, kad ji mirė, pranešė beveik visi apie kiną rašantys žurnalai. Tačiau Nikas Oudejansas tokių žurnalų neskaitė. Tas policininkas tiesiog pats suprato, kad Džekas nebūtų atvykęs į Amsterdamą, jei Alisa tebebūtų gyva.

– Kodėl taip manote? – paklausė Džekas.

– Galvą guldau, kad mama būtų tave atkalbėjusi nuo šios kelionės, – paaiškino Nikas. – Tikrai būtų mėginusi atkalbėti.

Jie įėjo į Varmustrato nuovadą ir užlipo laiptais į menkai apstatytą, iš esmės tuščią kabinetą antrame aukšte. Ten buvo tik stalas ir trys ar keturios kėdės; Džekas atsisėdo vienoje stalo pusėje, o policininkas kitoje, tarsi rengdamasis Džeką apklausti dėl kažkokio nusikaltimo. Džekui atrodė labai keista, kad Nikas kabineto duris paliko atviras, lyg nebūtų nieko, apie ką juodu turėtų pasišnekėti *konfidencialiai*. Apskritai Džekas jautė, kad visi tame pastate esantys policininkai iš anksto žino ne tik ko jis gali paklausti Niką Oudejansą – jie žino ir visus atsakymus.

Gal todėl, kad sėdėjo priešais policininką, Džekas neraginamas pradėjo kalbėti. Papasakojo Nikui viską. (Tarytum tai, ką Džekas patyrė vaikystėje, visas tas melas ir apgavystės, būtų buvę *jo* nusikaltimai, ne jo motinos; tarytum viską, ką neseniai sužinojo, jis pats iki šiol būtų kažkaip slėpęs nuo savęs.)

Džekas nė nemirktelėjo ir nenutilo, kai į kabinetą įėjo kitas policininkas ir padėjo ant stalo, priešais Niką, kažkiek pinigų; jam išėjus, užsuko antras, paskui trečias – visi jie dėjo ant stalo pinigus. Džekui dar net nepriėjus prie atsiminimų apie įvykius Amsterdame, tai padarė gal penki ar šeši policininkai – vieni uniformuoti, kiti apsirengę paprastais drabužiais, kaip Nikas.

Džekas jau buvo gerokai susinervinęs, kai galiausiai ėmė pasakoti apie Amsterdamą. Kol Džekas šnekėjo, Nikas susisuko kelias cigaretes. Jis turėjo šiek tiek į nedidelį maišelį suberto tamsaus tabako ir vis suko tas cigaretes, labai kruopščiai, tarsi būtų vienas. Džekui susidarė įspūdis, kad jas sukti Nikas mėgsta labiau negu rūkyti. Bet dabar Nikas liovėsi jas sukęs. Ant stalo gulėjo ne daugiau kaip trys ar keturios cigaretės; policininkas dar nebuvo nė vienos prisidegęs.

– Maniau, kad mama tai darė tik vieną naktį, – pasakė Džekas. – Maniau, kad priėmė tik vieną vaikinuką, tikriausiai dar nekaltą. Jis sutraukė jos perlų vėrinį.

– Niekas to nedaro tik vieną naktį, Džekai. Kai liepiau jai liautis, antraip grasinau pasirūpinti, kad ji būtų deportuota, ji vis tiek nesiliovė. Alisai jie visi buvo dar nekalti. Bent jau *sakėsi* tokie esantys, arba atrodė kaip skaistuoliai.

– Bet kodėl ji tai darė? – paklausė Džekas. – Juk turėjo darbą, argi ne? Pakankamai užsidirbdavo Tatu Peterio ir Tatu Teo salonuose.

Tiesą sakant, Alisa turėjo du gana gerus darbus; be to, Viljamas jai duodavo pinigų Džeko išlaikymui – ir dar kažkiek atsiųsdavo ponia Vikstid. Pinigų Alisai netrūko. Bet ji dar nebuvo išmėginusi vieno būdo, kaip priversti Viljamą sugrįžti pas ją, – dar nebuvo užtraukusi pavojaus *Džekui*; nebuvo dariusi nieko, ko tokio amžiaus vaikas neturėtų matyti. Taigi Alisa sumąstė, kad jeigu taps *prostitute*, jeigu Džekas turės patirti *tai*, – na, kaip berniukas jausis, kai paaugęs prisimins, kad jo mama buvo kekšė?

– „O jei Džekas prisimins, kad tokia tapau dėl tavo kaltės?“ – paklausė ji tavo tėčio, – pasakojo Džekui Nikas Oudejansas. – „Tau taip patinka prostitutės, kad tu net groji joms, Viljamai, – šnekėjo tavo mama, – bet kas bus, jei Džekas prisimins, jog aš kekše tapau todėl, kad tu nebegrojai man?“

Nikas Džeką patikino, kad Viljamas prostitutėms vargonais grojo vien dėl religinių priežasčių.

– Jis buvo fanatiškas krikščionis, gerąja prasme, – paaiškino Nikas. Viljamas primygtinai reikalavo, kad bažnyčioje būtų pamaldos prostitutėms, su vargonų muzika – paryčiais, kai daugelis tų moterų baigia darbą. Viljamas norėjo, kad jos žinotų, jog Senoji bažnyčia tuo laiku yra jų ir jis groja joms. Jis norėjo, kad jos ateitų į Senąją bažnyčią ir kad muzika jas nuramintų; norėjo, kad jos melstųsi. (Viljamas, be abejo, troško, kad jos nebebūtų prostitutės, bet nesistengė jų atvesti į doros kelią niekaip kitaip, tik joms grodamas.)

Ne visi Senojoje bažnyčioje palankiai žiūrėjo į tai, kad Viljamas groja prostitutėms, tačiau jis nutildė daugumą kritikų primindamas, kaip uoliai darbavosi šventas Ignacijus Lojola. Viljamas Bernsas sakė Amsterdame matąs daugiau blogio, negu šventas Ignacijus matė Romos gatvėse. Ignacijus surinko pinigų iš turtingųjų; jis įsteigė prieglaudą puolusioms moterims. Romoje šis šventasis pareiškė, jog paaukotų savo gyvybę, jei šitaip galėtų bent vieną naktį apsaugoti nuo nuodėmių bent vieną prostitutę.

– Savaime suprantama, kai kurie Senosios bažnyčios šulai reiškė abejones – šiaip ar taip, Lojola buvo *katalikas*, – pasakojo Džekui Nikas Oudejansas. – Protestantams buvo truputį neramu – tavo tėtis atrodė pernelyg artimas Romai. Bet Viljamas sakė: „Klausykite, aš nesitikiu, kad man pavyks apsaugoti nuo nuodėmių bent vieną prostitutę, – nors, tam tikra prasme, jis kaip tik tai ir stengėsi padaryti. – Aš tik noriu, kad šitos moterys pasijustų geriau. O jeigu kai kurios iš jų muzikoje girdi Dievo griausmą, argi tai blogai?“

– Dievo *griausmą*? – nustebo Džekas.

– Taip sakydavo Viljamas, Džekai. Vis šnekėjo, kad jei vargonų muzikoje girdi Dievo griausmą, vadinasi, širdies gilumoje esi tikintysis.

– Ar jam pavyko? – paklausė Džekas. – Ar bent viena prostitutė *atsivertė*?

– Kai kurios iš tų moterų jo dėka ėmė tikėti Dievą, – atsakė Nikas, – bet, regis, nė viena nemetė savo darbo – nebent gerokai vėliau, ne tada, kai tavo mama *pradėjo* parsidavinėti. Kai kurioms prostitutėms tavo tėtis nepatiko; jos manė, kad jis – tik dar vienas nepritariamai į jas žiūrintis geras krikščionis. Labai jau keistai Viljamas reiškė nepritarimą! Tačiau dar daugiau tų moterų nekentė tavo mamos. Savo vaikams jos neleisdavo nė prisiartinti prie „raudonųjų žibintų“ rajono, o tavo mama tave čia vedžiojosi dieną naktį – tiesiog tam, kad išvarytų tavo tėtį iš proto.

– Jūs jai grasinote, jog pasirūpinsite, kad ji būtų *deportuota*? – paklausė Džekas. Į kabinetą įėjo dar vienas policininkas ir taip pat padėjo ant stalo kažkiek olandiškų guldenų.

– Prostitutės, kurios nebuvo Olandijos pilietės, labai dažnai būdavo deportuojamos, – tarė Nikas. – Tačiau tavo tėtis nenorėjo, kad ji būtų išsiųsta iš šalies. Jis nenorėjo prarasti tavęs, Džekai. Kita vertus, jam buvo skaudu matyti tave tokioje aplinkoje.

Džekas paklausė, ką Nikas žino apie Fransą Donkerį, vargonų derintoją. Nikas papasakojo, jog Donkeris mėgdžiojo, ar bent jau stengėsi mėgdžioti, viską, ką tik Viljamas darė. Donkeris pusę jam skirto laiko praleisdavo mėgindamas groti vargonais, užuot juos derinęs.

– Ir kai tavo tėtis norėdavo bent vieną naktį gerai išsimiegoti, kai būdavo pernelyg pavargęs, kad grotų toms Oudekerkspleino moterims, joms grodavo Fransas. Fransas Donkeris man atrodė kvailokas; gal kas nors jį, dar kūdikį, buvo išmetęs ant galvos, – spėjo policininkas. – Bet tavo tėtis su juo elgėsi kaip su bejėgiu kambariniu gyvulėliu. Viljamas Donkeriui nuolaidžiavo; jis jo gailėjo ir visada buvo jam dosnus. Nors Donkeris to nenusipelnė – tas vaikinukas pats nesuvokė, ką daro.

– Jis pasibarstydavo užpakalį kūdikių pudra, – prisiminęs garsiai pasakė Džekas.

– Donkeris nusikopijavo netgi tavo tėčio tatuiruotes, bet labai nevykusiai, – toliau pasakojo Nikas. – Paskui jis kažkaip itin kvailai įsidarbino – tik Donkeriui ir galėjo ateiti į galvą mintis imtis tokio darbo – ir mes jo čia daugiau nebematėm.

– Ko gero, žinau, koks tai buvo darbas, – pasakė Džekas policininkui. – Donkeris įsidarbino pianistu kruiziniame laive. Jis išplaukė į Australiją, kad jį ten tatuiruotų Sindė Rei.

– Taip, tikrai! – sušuko Nikas Oudejansas. – Na tavo ir atmintis, Džekai! Net aš, policininkas, tokią smulkmeną buvau visai pamiršęs.

Džekas prisiminė ir tamsiaodę moterį iš Surinamo; ji buvo viena iš pirmųjų jį užkalbinusių prostitučių. Jis tada nustebo, kad ji žino jo vardą. Ta surinamietė sėdėjo savo lange arba Korsjesporto take, arba Bergo gatvėje – ne „raudonųjų žibintų“ rajone, o maždaug ten, kur Džekas su mama susipažino su Femke. (Jis tada dar pagalvojo, kad Femkė – labai jau keista prostitutė, o iš tikrųjų ji juk buvo *advokatė*!)

Surinamietė Džekui padavė šokolado plytelę, tokios pat spalvos kaip jos oda. „Laikiau tau, Džekai“, – pasakė. Ir jis daug metų manė, kad ji tikriausiai buvo viena iš jo tėčio draugių – viena iš tų prostitučių, kurios vesdavosi Viljamą namo ir miegodavo su juo, kaip Džekui leido suprasti jo motina. Tačiau tai buvo netiesa.

Džeko tėvas nesimylėjo nė su viena Amsterdamo prostitute; Viljamas tik grojo joms vargonais, o jos, apžavėtos to didingo ir švento gaudesio, tik *klausėsi*. Kai kurias iš jų – tas, kurios sugebėjo muzikoje išgirsti Dievo griausmą, – Viljamas *gal* ir ap-

saugojo nuo nuodėmių, bent vieną naktį, nors ir ne iš karto, o vėliau, kai keletas jų vis dėlto metė tą darbą.

– Aš tavo tėtį vadinau *protestantų* Lojola, ir jam tai, regis, patiko, – pasakė Džekui Nikas Oudejansas.

Be to, Nikas Džekui papasakojo, jog ta surinamietė buvo viena iš pirmųjų prostitučių, Viljamo dėka atsivertusių į krikščionybę; ji vargonų muzikoje išgirdo Dievo griausmą ir per vieną naktį tapo tikinčiąja.

Džekas pasimetė skaičiuodamas, kiek Niko kolegų užėjo į kabinetą ir padėjo ant stalo, priešais Niką, keletą guldenų, bet kai atėjo ir išėjo *dar vienas* policininkas, Džekas Niko paklausė, ar tik šis nebus laimėjęs lažybų dėl kažkokių varžybų ar arklių lenktynių rezultato.

– Laimėjau lažybas dėl *tavęs*, Džekai, – atsakė Nikas. – Buvau susilažinęs su visais antrosios apygardos policininkais, kad kada nors, prieš man išeinant į pensiją, Džekas Bernsas pasirodys Varmustrato nuovadoje ir mudu pasišnekėsime apie jo mamą ir tėtį.

Kitą vakarą, trečiadienį, Džekas su Niku nuėjo į Senąją bažnyčią pasiklausyti, kaip repetuoja vargonininkas Vilemas Fogelis. Kaip dėstytojas ir dirigentas, Fogelis jau buvo oficialiai išėjęs į pensiją, bet jis vis dar kūrė muziką vargonams ir chorui – neseniai buvo išleistas jo kūrinių kompaktinis diskas – ir tebegrojo Senojoje bažnyčioje, per ilgąsias pamaldas sekmadieniais ir repeticijas trečiadienių vakarais. Vilemas Fogelis buvo jau bebaigiąs aštuntą dešimtį, bet atrodė jaunesnis. Jo plaštakos buvo pailgos, be jokio plaukelio; jis vilkėjo megztiniu išsiduobusiomis alkūnėmis, kaklą nešildomoje bažnyčioje buvo apsivyniojęs vilnoniu šaliku.

Džekas gerai prisiminė siaurus mūrinius laiptus, vedančius į užslėptą vargonininko kambarėlį virš bažnyčioje sėdinčių parapijiečių. Vienoje tų laiptų pusėje buvo medinis turėklas, o kitoje – vaškuota virvė, deginto cukraus spalvos. Už oda aptraukto vargonų suolelio skaisčiai degė niekuo nepridengta elektros lemputė; ryški jos šviesa, be šešėlių, krito ant pageltusių natų

lapų. Buvo girdėti tylus tapsėjimas, kai Fogelis jau gerokai nuavėtais batais apautomis kojomis spaudė vargonų pedalus, ir dar tylesnis klebenimas, kai ilgi jo pirštai prisiliesdavo prie klaviatūros.

Kai vargonų gaudesys prislopdavo arba visai nutildavo, Džekas girdėdavo monotonišką kažkur toli, šešėlyje, esančio choro giedojimą. Kai Fogelis grodavo garsiai, pritariančių choristų balsų vargonininko kambarėlyje beveik išvis nebebūdavo girdėti. Nutaikęs akimirką, kai choras giedojo be jo, Fogelis išsilupo nedidelį ledinuką – ir dar tvarkingai įsikišo popierėlį į kišenę, tik tada įsidėjo saldainį į burną.

Džekas nežinojo, ką reiškia pavadinimai, spausdintinėmis raidėmis užrašyti ant rankenėlių (registrų). Tas pasaulis jam atrodė nesuprantamas.

BAARPIJP
8 VOET

OCTAAF
4 VOET

NACHTHOORN
2 VOET

TREMULANT POSITIEF

Džekas stengėsi muzikoje išgirsti Dievo griausmą. Bet Dievas jam nieko nesakė, netgi kai Fogelis grojo *Sanctus* ir *Agnus Dei*.

Vilemas Fogelis Džeko tėvo nepažinojo. Kartą, tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtais metais, Fogelis gana vėlai vakarieniavo restorane su draugais; vienas iš jų pasiūlė visiems nueiti į Senąją bažnyčią pasiklausyti Viljamo Bernso koncerto puolusioms moterims, bet Fogelis tada buvo pavargęs ir to pasiūlymo nepriėmė.

– Gailiuosi, kad taip ir neišgirdau, kaip jis groja, – dabar tarė vargonininkas Džekui. – Kai kas šneka, kad jis buvo nuostabus; kiti sako, kad Viljamas Bernsas pernelyg stengėsi įtikti publikai, todėl jo negalima laikyti rimtu muzikantu.

Kitą rytą Džekas su Niku Oudejansu nuėjo į kavinę, kur turėjo susitikti su Saskija. Prostitutės darbą Saskija buvo metusi prieš daugiau negu dešimt metų; tačiau Nikas Džeką įspėjo, kad nustojusi parsidavinėti ji nepasidarė švelnesnė. Saskija baigė kažkokią kosmetologų mokyklą, išmoko kirpti plaukus – ir galbūt dar daryti makiažą bei manikiūrą. Ji dabar dirbo grožio salone plačioje ir judrioje Rokino gatvėje – kur daug vidutinio brangumo parduotuvių.

Saskija nenorėjo, kad Nikas su Džeku užeitų pas ją į grožio saloną. Dėl ankstesnio darbo specifikos netgi draugiškas policininko apsilankymas jai atrodė nepageidautinas. Be to, Saskija bijojo, kad – kur jau kur, o grožio salone tai tikrai – moterys pernelyg susijaudins supratusios, kad ji pažįsta Džeką Bernsą.

Kai Džekas pamatė ją ateinančią, jam dingtelėjo, kad ji pakeitė ne tik profesiją. Ir jos išvaizda dabar buvo visai kitokia. Ji nebenešiojo daugybės nudegimo randą dengiančių apyrankių. Jau pradėjusi šeštą dešimtį, Saskija tebebuvo liesa, bet jos veidas nebe toks ištįsęs. Ankstesnio jos viliokiškumo nelikę nė žymės. Plaukus Saskija buvo nusikirpusi trumpai, berniukiškai. Ant balto megztinio aukšta atlenkiama apykakle ji vilkėjo iš pažiūros lyg ir vyrišką tvido švarką. Apsmukę džinsai tikrai negražino jos figūros; negana to, apsiavusi žemakulniais batais su trumpais auliukais, ji žirgliojo kaip vyras.

Džekas atsistojo ir ją pabučiavo, tačiau Saskija su juo pasisveikino šaltokai – ne priešiškai, bet ir ne itin meiliai. Su Niku ji elgėsi tik truputį draugiškiau. Didžiulėje rankinėje Saskija atsinešė Jorkšyro terjerą. Buvo matyti, kad tas šunelis ir Nikas – seni draugai; terjeras iššoko iš rankinės ir patenkintas sėdėjo Nikui ant kelių, kol Saskija kalbėjosi su padavėju, priėjusiu paklausti, ko ji norėtų.

Džekas jau manė, kad Saskija užsisakys raguolį su kumpiu ir sūriu, bet ji paprašė tik kavos. Jis nenustebo pamatęs, kad ji susitvarkiusi dantis. Kai šitaip keiti išvaizdą, juk reikia ir naujų dantų!

– Žinau, dėl ko čia atvykai, Džekai, bet man tai nerūpi, – prakalbo Saskija. – Aš tam nepritariu. – Džekas tylėjo. – Visi palai-

kė tavo tėtį. Tačiau aš nekenčiu vyrų, o tavo mama man patiko. Be to, dirbdama tame rajone neturėjau kada eiti į bažnyčią ir klausytis, kaip jis groja tais savo prakeiktais vargonais.

– Prisimenu, kaip nešdavom jums raguolius su kumpiu ir sūriu, – pasakė Saskijai Džekas. (Jis mėgino ją nuraminti, nes ji atrodė įpykusi.)

– Ten sukiodavosi tavo tėvas – ten tavo mama jam leisdavo į tave pažiūrėti, kai pirkdavo tuos suknistus raguolius su kumpiu ir sūriu. Turbūt krisčiau vietoj, jei kada dar bent vieną suvalgyčiau.

– Judvi su Else pasikeisdamos mane prižiūrėjote? – paklausė Džekas.

– Tavo mama padėdavo Elsei ir man sumokėti nuomą už mūsų kambarėlius, – atsakė Saskija. – Alisa sumokėdavo dalį Elsės nuomos mokesčio ir dalį manojo. Mes trys turėjome du kambarius. Tai buvo protingas sprendimas, labai *praktiškas.*

– Mama priimdavo tik nekaltus berniukus? – dar pasidomėjo Džekas.

– Kai kurie iš tų vaikinų buvo pergulėję su puse to rajono moterų! Alisai buvo svarbu tik kad jie *atrodytų* kaip nekalti berniukai, – paaiškino Saskija.

– Nejaugi ji tikrai manė, kad tėtis vėl susieis su ja, vien tam, kad ją sulaikytų, kad ji nebūtų prostitutė?

– Ji manė, kad tavo tėtis padarytų beveik viską, kad tik apsaugotų *tave,* – kad tu galėtum gyventi taip, kaip turėtų gyventi vaikas, *ne* „raudonųjų žibintų“ rajone, – tarė Saskija. – Tai ta sušikta advokatė sugalvojo, kaip priversti tavo mamą liautis parsidavinėjus.

– Jums ta advokatė nepatiko? – paklausė Džekas. Jis prisiminė, kaip Saskija su Else kartą aprėkė Femkę; jam tada atrodė, kad Elsė ir Femkė tuoj susimuš.

– Femkė buvo tokia pat šiknė geradarė kaip ir tas tavo sumautas tėvelis, Džekai. Ji visada ryžtingai ir atvirai kovojo dėl prostitučių teisių; kita vertus, ji norėjo, kad mes visos grįžtume į mokyklas ar šiaip įgytume kitokią profesiją!

– Kokią sutartį ji pasiūlė mano mamai?

– Femkė tavo mamai liepė liautis parsidavinėjus ir vežtis tave atgal į Kanadą. Femkė pažadėjo, kad šį kartą tavo tėtis neseks jums iš paskos. *Jeigu* mama tave įtaisys į gerą mokyklą, – jei pasirūpins, kad tu *mokytumeisi*, – tavo tėtis už viską mokės. Tačiau tavo mama buvo kieta moteris; ji Femkei atsakė, kad tavo tėvas turi pažadėti, jog niekada nesieks netgi *dalinės* globos. *Negana to*, jis turėjo duoti žodį, kad tavęs nelankys, net kai tu būsi vyresnis, – net jeigu Alisa jau bus *mirusi*.

– Bet kodėl mano tėtis davė tokį pažadą?

– Jis nusprendė, jog svarbiausia, kad tu būtum *saugus*, Džekai, net jeigu tai reiškia, kad jis niekada negalės su tavimi bendrauti, – pasakė Nikas Oudejansas.

– Jeigu jau tavo mama negalėjo turėti tavo tėčio, tai jis negavo tavęs, – tarė Saskija. – Viskas labai paprasta. Klausyk, Džekai – tavo mama būtų galėjusi persirėžti gerklę ir mirtinai nukraujuoti tavo akivaizdoje, vien tam, kad tai būtų *pamoka* sumautam tavo tėvui.

– Kokia *pamoka*? – sušuko Džekas. – Kad jam nederėjo jos palikti?

– Klausyk, Džekai, – vėl tarė Saskija. – Aš žavėjausi tavo mama, nes ji privertė jį užmokėti už tai, kad ją paliko. *Labai brangiai* užmokėti. Daugumai moterų niekada nebus deramai atlyginta už tai, ką vyrai joms daro.

– Bet ką gi tokio baisaus *jis* padarė *jai*? – paklausė Džekas Saskijos. – Tiesiog ją *paliko*! Manimi jis rūpinosi; davė jai pinigų mano lavinimui ir kitoms mano išlaidoms...

– Negali užtaisyti moteriai vaiko, o paskui dėl jos persigalvoti ir tikėtis, kad tau tai *nieko nekainuos*, Džekai, – pareiškė Saskija. – Jei netiki, paklausk savo tėvo.

Nikas neištarė nė žodžio nuo tada, kai Džekui pasakė, jog jo tėtis norėjo, kad jis būtų *saugus*. Buvo matyti, kad Saskija, kaip ir Alisa, galvoja tik apie kerštą, visai nepaisydama sveiko proto.

– Ar jūs kerpate plaukus ir vyrams? Ar tik moterims? – paklausė jos Džekas. (Jis stengėsi bent kiek aprimti.)

Saskija nusišypsojo. Ji jau buvo išgėrusi kavą. Dabar tik sučiulpsėjo lūpomis, ir Jorkšyro terjeras, nušokęs Nikui nuo kelių, atsidūrė jos glėbyje. Ji vėl įsidėjo šuniuką į rankinę ir atsistojo.

– Tik moterims, – pasakė Džekui tebesišypsodama. – Tačiau dabar, kai jau esi suaugęs, *Džeki*, jei norėsi, kad kas nors nukirptų tau kiaušius, prašyk manęs.

– Kaip suprantu, kastracijos ji mokėsi ne grožio mokykloje, – tarė Džekui Nikas Oudejansas, kai juodu nulydėjo Saskiją akimis. Ji nė karto neatsisuko ir nepamojavo; tiesiog ėjo tolyn.

– O Elsė? – paklausė Džekas Niko. – Tikriausiai žinote ir kaip sekasi jai.

– Tavo laimei, – atsakė Nikas, – Elsė šiek tiek švelnesnio būdo.

– Ji nekerpa plaukų? – pasidomėjo Džekas.

– Pats pamatysi, – tarė policininkas. – Visi turi kokią nors praeitį, Džekai.

Nikas vedėsi Džeką pro Damrako gatvę, tolyn nuo „raudonųjų žibintų" rajono. Jie vingiavo tarp iš vienos parduotuvės į kitą plūstančių žmonių – skersai Niuvendeiko į mažytę Šv. Jokūbo gatvę, kur – antrame aukšte – buvo įsikūrusi Elsė. Jos raudonai nušviestas langas šiek tiek skyrėsi nuo kitų prostitučių langų, ne tik todėl, kad jis švietė už „raudonųjų žibintų" rajono ribų, bet ir dėl to, kad Elsės kambarys buvo virš gatvės lygio. Tačiau pagalvojęs, kad Elsė dabar tarytum *apžvelgia* savo, kaip prostitutės, gyvenimą, – ir gyvenimą kaime, ūkininko sodyboje, kur užaugo, – Džekas suprato, kad ji, įsitaisiusi lange *virš* gatvės, yra kaip tik ten, kur ir turėtų būti.

Nikas Džekui papasakojo, kad Elsė per dienas labai lipšniai sveikina praeivius, bet naktimis į juos žiūri daug kritiškiau; jei esi girtuoklis ar koks gatvėje besišlapinantis narkomanas, ji pašvies į tave policijos duotu žibintuvėliu ir garsiai pasmerks tavo blogą elgesį. Šv. Jokūbo gatvėje Elsė dabar buvo ne tik prostitutė, bet ir savanorė tvarkos sergėtoja. Narkotikai pakeitė „raudonųjų žibintų" rajoną, Elsė buvo priversta iš jo pasitraukti; alkoholis bei narkotikai pražudė jos vaikus. (Du jaunus vyrus – jie abu mirė nesulaukę nė trisdešimties.)

Džekas kadaise klydo manydamas, kad Elsė yra maždaug jo mamos amžiaus, arba tik truputį vyresnė. Netgi iš gatvės žiū-

rėdamas į viršų, jis dabar matė, kad ji jau pradėjusi aštuntą dešimtį; taigi anuomet, kai Džekui buvo ketveri, Elsei turėjo būti daugiau negu keturiasdešimt.

– Džeki! – sušuko Elsė, siųsdama jam oro bučinius. – Mano berniukas sugrįžo! – paskelbė visai Šv. Jokūbo gatvelei. – Džeki, Džeki, – eikš, apkabink savo seną *auklytę*! Ir tu, Nikai. Tu irgi gali mane apkabinti, jei nori.

Jie užlipo laiptais pas ją. Kambarys su didžiuliu langu, kuriame ji sėdėjo, buvo tik nedidelė švara tviskančio jos buto dalis; visuose kambariuose kvepėjo virtuvėje malama kava. Elsė turėjo namų šeimininkę, daug jaunesnę moterį, vardu Marikė, kuri tuoj pat ėmė malti pupeles kavai. Kaip buvusi kaimietė, Elsė nemėgo tvarkytis po namus, bet žinojo, jog labai svarbu, kad namai būtų švarūs. Prostitute ji dirbo drauge su kita „mergina“, kaip paaiškino Džekui; abi moterys pasikeisdamos sėdėjo lange, nors Petra, ta kita prostitutė, Elsės bute negyveno.

– Petra yra jaunoji, o aš – senoji! – linksmai šūktelėjo Elsė. (Džekas Petros taip ir nepamatė, bet Nikas vėliau jam pasakė, kad jai šešiasdešimt vieneri.)

Elsė, kuriai, pasak jos pačios, buvo „maždaug septyniasdešimt penkeri“, Džekui papasakojo, kad dauguma nuolatinių klientų pas ją lankosi rytais.

– Po pietų jie prigula nusnūsti, ir yra per seni, kad kur nors eitų vakare.

Vakarais užsuka tik vyrai iš gatvės – na, jeigu jie atsitiktinai eina pro šalį, kai Elsė sėdi lange. Šiaip jau ji tokiu laiku dažniausiai leidžianti lange sėdėti Petrai.

– Aš vakarais paprastai miegu, – prisipažino Elsė, spustelėdama Džekui dilbį. – Arba einu į kiną – ypač jei rodo kurį nors iš *tavo* filmų, Džeki!

Elsė visada buvo stambi moteris, įspūdingomis krūtimis. Jos krūtinė ir dabar styrojo autoritetingai atsikišusi į priekį – kaip didžiulio laivo pirmagalys; o klubai jai einant siūbavo į šonus. Ji buvo masyvi, bet neapaugusi taukais, nors Džekas pastebėjo, kad jos dilbių bei žastų oda iš užpakalio jau nukabusi, – be to, Elsė šiek tiek šlubčiojo. Ji skundėsi silpna širdimi – ir „gal dar smegenų embolija“. Tai sakydama Elsė aiškiai sunerimusi baks-

telėjo pirštu sau į galvą; ji vis dar nešiojo labai šviesų, platinos spalvos, peruką.

– Kasdien, Džeki, – tarė, bučiuodama Džeką į skruostą, – geriu tiek tablečių, kad sunku ir suskaičiuot!

Negana to, Elsė nesutarė su buto nuomotoju; ji norėjo, kad Nikas tai žinotų; gal policija galėtų imtis kokių nors priemonių prieš naująjį namo savininką.

– Na, gal galėtumėte jį nušauti? – pasakė Elsė Nikui, šypsodamasi ir pakštelėdama jam į skruostą, o paskui vėl bučiuodama Džeką. Su tuo namo savininku buvę ginčų dėl nuomos bei kitų mokesčių; jis esąs tikras šašas.

Elsė jau seniai daug kur atstovavo prostitučių sąjungai; ji dažnai kalbėdavosi su vidurinių mokyklų moksleivėmis, pasakodavo joms apie prostitučių gyvenimą. Tos moksleivės, daugelis jų dar tik šešiolikinės, ją nuolat klausinėdavo apie pirmuosius lytinius santykius. Kadaise Elsė turėjo vyrą; santuokoje išgyveno trejus metus, kol vyras sužinojo, kad ji prostitutė.

Dabar Elsei ant veido buvo matyti mėlynė. Nikas spėjo, kad gal koks klientas „iš gatvės“ bus sumušęs jai paakį.

– Ne, ne, – tarė Elsė. – Klientai nedrįsta manęs mušti. – Paskui prisipažino įsivėlusi į muštynes vienoje Nes gatvės kavinėje, netoli Damo aikštės. Ten atsitiktinai sutikusi vieną buvusią prostitutę, kuri nenorėjusi su ja šnekėtis. – Ji, matot, geresnė už kitas! Šlerva! – piktinosi Elsė. – Gaila, kad nematei *jos* veido, Nikai.

Džekui dingtelėjo, kad nuo tos „geresnės už kitas“ šlervos galima pereiti prie pokalbio apie jo tėvą. Elsė pasakė jį ne tik kad pažinojusi; ji gana dažnai, Alisai nežinant, po vidurnakčio nueidavusi į Senąją bažnyčią pasiklausyti, kaip Viljamas groja vargonais. Džekas suprato, kad Elsė bažnyčioje, matyt, negirdėdavo jokio Dievo griaudėjimo – tik muziką. Didžiausiai Džeko nuostabai, Elsė dar pridūrė, kad vieną naktį ir *jis* buvo Senojoje bažnyčioje kartu su ja.

– Pamaniau, kad netgi jei tu neprisiminsi girdėjęs, kaip Viljamas groja, kuri nors tavo esybės dalis galbūt suims į save tą *garsą*, – tarė Elsė. – Tačiau turėjau tave ten nusinešti ant rankų – tu visą kelią miegojai – ir nė karto neprabudai, net nepakė-

lei galvos nuo mano krūtinės. Pramiegojai visą dviejų valandų koncertą, Džeki. Neišgirdai nė vienos natos! Vargu ar išvis ką nors apie tai prisimeni.

– Nedaug, – prisipažino jis.

Džekas žinojo, kaip toli užslėptas Senosios bažnyčios vargonininko kambarėlis. Jis suprato, jog tėtis negalėjo jo matyti, miegančio stambiajai prostitutei ant krūtinės, bet prisiminęs, koks buvo tėčio požiūris į, pasak Niko, „tokią aplinką", pagalvojo, kad gal tai ir gerai.

Kadangi Saskija ir Alisa buvo populiaresnės – turėjo daugiau klientų, kaip Elsė dabar pasakojo Džekui, – jį dažniausiai prižiūrėdavo Elsė (anot jos pačios, buvo jo „auklė").

– Be to, aš buvau stipresnė negu tavo mama ar Saskija, todėl kaip tik aš tave ir nešiodavau! – sušuko ji. Elsė jį tampydavo iš vienos lovos į kitą. – Kartais man atrodydavo, kad ir tu tarytum vienas iš mūsų, prostitučių, – dabar pasakė ji Džekui. – Nes tu niekada neišmiegodavai visos nakties vienoje vietoje; nes aš nuolat keldavau tave iš vienos lovos ir guldydavau į kitą!

– Prisimenu, kad jūs vos nesusimušėte su Femke, – tarė Džekas.

– Norėjau ją nudėti. *Gaila*, kad nenudėjau, Džeki! – susierzinusi šūktelėjo Elsė. – Tačiau Femkė buvo tarpininkė, o ką nors juk reikėjo daryti. Tik kad sutartis išėjo niekam tikusi – todėl ir įsiutau. Advokatams nerūpi, ar viskas *teisinga*. Jiems gera bet kokia sutartis, kad tik abi suinteresuotos šalys pritartų.

– Ką nors reikėjo daryti, Else, juk ir pati taip sakote, – įsikišo Nikas.

– Eik tu šikt, Nikai, – tarė jam Elsė. – Gerk kavą ir tylėk.

Kava buvo gera; be to, Marikė jiems buvo iškepusi sausainių.

– Ar mano tėtis matė, kaip aš išvykau iš Amsterdamo? – paklausė Džekas Elsės.

– Jis matė, kaip tu išvykai iš *Roterdamo*, Džeki. Žiūrėjo, kaip laivas išplaukia iš uosto. Femkė jį atvežė į Roterdamą, ir į prieplauką, savo automobiliu. Saskijai visa tai nepatiko. Ji palydėjo tavo mamą, mane ir tave į Amsterdamo geležinkelio stotį, bet daugiau nebegalėjo pakęsti tokios dramos. Taip Saskija vadino tą atsisveikinimą – *drama*.

– Tai jūs važiavote traukiniu į Roterdamą drauge su mumis?

– Ir ėjau su jumis į prieplauką. Aš jus abu įsodinau į laivą, Džeki. Tavo mama jautėsi neką geriau negu tėtis. Ji tarytum tik išvykdama suvokė, kad niekada nebematys Viljamo, nors sakė, jog tokia sutartis yra kaip tik tai, ko ji nori.

– Jūs matėte mano tėtį prieplaukoje?

– Ta sušikta Femkė sėdėjo automobilyje, bet tavo tėtis išlipo, – pasakė Elsė. – Jis tik verkė ir verkė; visiškai suskydo. Paskui krito ant žemės. Turėjau jį pakelti nuo šaligatvio; turėjau ant rankų nunešti į tos šiknės advokatės „Mersedesą“.

– O Tatu Peteris tikrai turėjo „Mersedesą“? – paklausė Elsės Džekas.

– Femkės buvo geresnis, Džeki, – atsakė Elsė. – Ji tuo savo „Mersedesu“ ir parvežė Viljamą atgal į Amsterdamą. Aš iš Roterdamo parvažiavau traukiniu. Užsimerkusi dar ilgai mačiau tave stovintį laive ir mojuojantį. Tu manei, kad mojuoji man... ir aš, žinoma, mojavau tau atsisveikindama... bet iš tikrųjų tu atsisveikinai su savo tėvu. Tai bent *sutartis*, a, Nikai? – kandžiai tarė Elsė policininkui.

– Ką nors juk reikėjo daryti, Else, – dar kartą pasakė Nikas.

– Eik tu šikt, Nikai, – vėl atrėžė jam senoji prostitutė.

Grįžęs į „Grand“ viešbutį, Džekas rado jam atsiųstus du faksus; iš pradžių jis nieko nesuvokė, nes ėmė juos skaityti atvirkštine tvarka. Pradėjo nuo gerokai stebinančio Ričardo Gladšteino, kino prodiuserio, pasiūlymo. Bobas Bukmanas Gladšteinui buvo nusiuntęs *Skiedalų skaitytojos* scenarijų.

Mielas Džekai!

Lik, kur esi, Amsterdame! O ką, jei susitiktume su Viljamu Vanvleku? Žinau, kad jau esi dirbęs su Laukiniu Bilu. Man atrodo, kad Skiedalų skaitytoja bus savotiškas perdirbinys, gal kaip tik iš Didžiojo Perdirbinėtojo srities. Pagalvok: visa ši istorija – tarytum perfilmuotas pornografinis filmas, bet iš tikrųjų jis nėra pornografinis, ar ne? Mes ne-

rodysim nieko, ką būtų galima laikyti pornografija, tačiau iš esmės Džeimso (Džimio) Stronačo santykiai su Mišele Maer juk šiek tiek pornografiški? (Jo per didelis, ji pernelyg smulki. Nuostabu!) Turėtume tai aptarti. Bet pirmiausia pasakyk, ką manai apie Pamišėlį Olandą. Dabar kaip tik ir jis Amsterdame, ir tu. Jei norėtum, kad režisierius būtų Vanvlekas, galėčiau susitikti su jumis ten.

Ričardas

Viskas paaiškėjo, kai Džekas perskaitė antrąjį faksą, kurį turėjo skaityti pirmiau. Jam rašė Bobas Bukmanas iš C.A.A.

Mielas Džekai,

Ričardui Gladšteinui labai patiko tavo Skiedalų skaitytojos scenarijus. Jis nori su tavimi pasitarti, kas galėtų būti režisierius. Ričardui į galvą atėjo beprotiška – o gal ir ne tokia jau beprotiška – mintis, kad reikėtų pasikviesti Laukinį Bilą Vanvleką. Paskambink man. Paskambink Ričardui.

Bobas

Džekas taip susijaudino, kad iškart ir paskambino Ričardui Gladšteinui į namus – ir jį pažadino. (Los Andžele buvo dar labai ankstus rytas.)

Laukiniam Bilui Vanvlekui galėjo būti jau beveik septyniasdešimt, o gal ir daugiau negu septyniasdešimt. Iš Beverli Hilso jis buvo parsikraustęs atgal į Amsterdamą. Porą metų niekas Holivude jam nepasiūlė režisuoti jokio filmo. Didysis Perdirbinėtojas pardavė šlykštųjį savo namą Loma Vistos kelyje. Kažkas atsitiko jo skalikams. Džekas prisiminė, kaip tie laibi šuniūkščiai lakstė po visus didžiulio namo kambarius, slidinėdami ir vis parvirsdami ant kietmedžio grindų.

Kažkokia nelaimė ištiko Laukinio Bilo virėją ir sodininką – tą surinamiečių porą. Ričardas Gladšteinas dabar Džekui pasakė, kad kažkas prigėrė Vanvleko baseine; Ričardas niekaip negalėjo prisiminti, ar tai buvo ta mažutė kaip vaikas moterytė iš Surina-

mo, ar toks pat miniatiūriškas jos vyras. (O gal nuskendo kuris nors iš skalikų!)

Taigi Pamišėlis Olandas grįžo į Amsterdamą, kur dabar gyveno su gerokai jaunesne moterimi. Vanvlekas režisavo populiarų Olandijos televizijos serialą; anot Ričardo Gladšteino, Laukinis Bilas Amsterdamo „raudonųjų žibintų“ rajone perfilmavo *Majamio policiją*.

Ričardas dar šnekėjo apie tai, jog nebus lengva įtikinti „Miramax“ studijos bosus, kad į *Skiedalų skaitytojos* režisieriaus vietą reikėtų nusamdyti Viljamą Vanvleką, – na, jei Ričardo ir Džeko susitikimas su Pamišėliu Olandu bus sėkmingas. Tačiau apskritai ta mintis ir Gladšteinui, ir Džekui atrodė verta dėmesio. (Bobas Bukmanas Džeko scenarijų iš vakaro jau buvo išsiuntęs Laukiniam Biliui.)

Ričardas su Džeku aptarė ir tai, kad Mišelę Maer galėtų vaidinti Lučija Delvečijo.

– Ji turėtų numesti bent dvidešimt svarų, – pasakė Džekas Ričardui.

– Neabejoju, kad *mielai* numestų! – tarė Ričardas. Džekas pagalvojo, kad dėl to tikrai nekyla jokių abejonių. Holivude visada yra daugybė moterų, norinčių numesti dvidešimt svarų; joms tik reikia motyvo.

Kuo ilgiau Džekas mąstė apie Laukinį Bilą Vanvleką, tuo labiau jam patiko tas sumanymas. Silpniausia Didžiojo Perdirbinėtojo kūrinių dalis visada būdavo jo pasirinkta medžiaga filmams – Laukinio Bilo scenarijai. Ne tik todėl, kad jis pasisavindavo kitų, geresnių, siužetų fragmentus, bet ir dėl to, kad per toli nueidavo; parodijuodamas nuolat nukrypdavo į kraštutinumus. Kai viską vaizduoji taip nepagarbiai, žiūrovai nemato nieko, kas jiems galėtų patikti. O Emos siužetas, atvirkščiai, buvo kupinas užuojautos – ir pernelyg smulkiai skiedalų skaitytojai, ir pornografijos žvaigždei, tam nevykėliui scenaristui, kurio penis per didelis. Vanvlekas dar niekada nebuvo režisavęs filmo pagal scenarijų, kuriame juntama *užuojauta*.

O kad Džekas būtų galėjęs paklausti Emos, ar jai patinka ta mintis! Bet jis tikrai nemanė, kad žinodama, jog jis dirba su Laukiniu Bilu Vanvleku, kaip režisieriumi, Ema apsiverstų karste.

Džekas vėl išėjo į lietų. Pražingsniavo pro *Casa Rosso*, kur rodomi pornografiniai filmai ir tikro sekso spektakliai, – tam tikra prasme irgi patarinėjama, kaip Džekas kadaise manė. Žiūrėti spektaklio jam nesinorėjo, nors tai gal būtų buvęs savotiškas tiriamasis darbas prieš *Skiedalų skaitytojos* filmavimą.

Jis dar kartą užėjo į Varmustrato policijos nuovadą, bet Nikas buvo kažkur „raudonųjų žibintų" rajone. Du jauni policininkai, abu uniformuoti, Džekui pasakė, kad, jų nuomone, Viljamo Vanvleko serialas apie žmogžudysčių skyriaus policininkus ganėtinai tikroviškas. Laukinis Bilas nemažai laiko praleidęs Varmustrato nuovadoje; jis vaikščiojęs po rajoną su tikrais patruliuojančiais policininkais. Tai, kad tikriems policininkams patiko televizijos serialas apie policininkus, buvo geras ženklas.

Džekas pasimankštino sporto klube Rokino gatvėje. Tai buvo neblogas klubas, tik muzika grojo pernelyg garsiai ir įkyriai, dėl to jis jautėsi verčiamas skubėti, nors laiko turėjo į valias. Nikas buvo sutaręs, kad su Femke Džekas susitiks ketvirtą valandą po pietų. Taigi skubėti nebuvo ko. Kai Džekas iš sporto klubo grįžo į viešbutį, registratūroje Nikas Oudejansas jam jau buvo palikęs paketą – Vanvleko serialo apie žmogžudysčių skyrių vaizdajuostę.

Džekas nusiprausė po dušu, nusiskuto, apsirengė padoresniais drabužiais ir vėl išėjo. Teisininkų Marino ir Jakobo Portvlitų kontora buvo Singelio gatvėje. Femkė, jų motina, jau nebedirbo. Džekas iškart suprato, kodėl mama kadaise taip lengvai jį įtikino, kad Femkė įsikūrusi prostitutės kambarėlyje Bergo gatvėje. Portvlitų kontora buvo maždaug pusiaukelėje tarp Bergo gatvės ir Korsjesporto tako – prie pat tų gatvelių, kur darbavosi aukštesnio lygio prostitutės.

Džekas atpažino kai kurias kontoros interjero detales; Singelio gatve važiuojantys automobiliai bei šaligatviu einantys pėstieji buvo matyti ir iš oda aptraukto skaitymo krėslo, ir nuo didelės odinės sofos. Džekas prisiminė ir kelis ant sienų tebekabančius peizažus. Nebuvo pamiršęs net kilimo – rytietiško.

Femkė vėlavo; Džekas šnektelėjo su jos sūnumis. Tuodu konservatyviai apsirengę penkiasdešimt kelerių metų džentelmenai tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimtaisiais buvo universi-

teto studentai. Bet netgi tos kartos žmonės puikiai prisiminė prieštaringai vertintą vargonininką, Viljamą Bernsą, paryčiais Senojoje bažnyčioje grodavusį prostitutėms. Vargonų muzikos koncertai Senojoje bažnyčioje kadaise buvo universiteto studentų labai mėgstama naktinė pramoga.

– Jūsų tėvą kai kurie iš mūsų laikė aktyvistu, visuomenės reformatoriumi. Šiaip ar taip, jis reiškė nuoširdžiausią užuojautą į keblią padėtį patekusioms prostitutėms, – pasakė Džekui Marinas.

– Kiti pritarė kai kurių prostitučių nuomonei – na, tų moterų, kurios *nesiklausydavo* Viljamo grojimo Senojoje bažnyčioje. Jų akimis žiūrint, Viljamas buvo tiesiog kvanktelėjęs šventuolis; juk mėginimas atvesti prostitutes į tikėjimą iš esmės yra pastangos priversti jas *mesti* prostituciją, – paaiškino Jakobas.

– Bet grojo jis nuostabiai, – tarė Marinas. – Kad ir ką žmonės manė apie Viljamą, jis buvo puikus vargonininkas.

Portvlitai vertėsi šeimos teisės praktika; jie imdavosi ne tik skyrybų bei vaikų globos bylų, bet ir ginčų dėl paveldėjimo bei nekilnojamojo turto sandorių. Viljamo Bernso atvejis buvo keblus dėl to, kad jis tebebuvo Škotijos pilietis, nors ir turėjo vizą, leidžiančią jam kurį laiką dirbti Olandijoje. Alisa, Kanados pilietė, tokios vizos neturėjo, – tačiau užsieniečiams, atvykusiems mokytis amato iš olandų tatuiruočių meistrų, policija leisdavo kelis mėnesius nemokėti mokesčių. O paskui jie jau būdavo verčiami arba išvykti, arba mokėti Olandijos mokesčius.

Olandijos teismuose byla dėl vaiko globos negalėjo būti nagrinėjama, nes nei Džeko mama, nei tėtis nebuvo Olandijos piliečiai. Kad ir kaip neleistinai mama įtraukė Džeką į savo naująjį – prostitutės – gyvenimą, jo tėvas negalėjo reikalauti teisės jį globoti. Bet buvo galima priversti Alisą išvykti iš šalies – ypač dėl to, kad, kaip prostitutė, ji daug kartų santykiavo su nepilnamečiais. Be to, ji užsitraukė daugelio prostitučių nemalonę. (Stovėdama lange ar tarpduryje, Alisa meldėsi, giedojo giesmes ir, tarsi to būtų buvę negana, dar tampė savo keturmetį sūnų po visą rajoną.)

– Ta *milžinė* jus dieną naktį nešiodavo ant rankų tarp prostitučių, – pasakė Džekui Marinas Portvlitas.

– Pusę to laiko jūs miegodavote, ar šiaip būdavote suglebęs kaip koks *pirkinių maišas*, – pridūrė jo brolis, Jakobas.

– Prostitutės jus ir vadindavo „savaitės pirkiniu“, nes tos moters glėbyje atrodydavote kaip parduotuvės maišelis su maisto produktais visai savaitei, – paaiškino Marinas.

– Vadinasi, remiantis Olandijos įstatymais, buvo galima deportuoti mano mamą, bet neįmanoma pasiekti, kad tėčiui būtų suteikta teisė mane globoti? – pasitikslino Džekas. Abu Femkės sūnūs pritariamai linktelėjo.

Kaip tik tada atėjo Femkė, ir Džekas vėl pasijuto jos bijąs – ne todėl, kad ji būtų buvusi labai baisi, kitokia prostitutė, o dėl to, kad jam dingtelėjo, jog ji –nenuilstanti *iniciatorė*. (Kad ir kiek daug visko jaustumeisi patyręs, Femkė tikrai galėtų atskleisti tau tai, ko dar nežinojai ir net neįsivaizdavai.)

– Kai žiūriu į tave filmuose, – pasakė ji Džekui nė nepasisveikinusi, – matau, kad tu toks pat gražus ir talentingas kaip ir tavo tėvas, tačiau anaiptol ne toks atviras – ne toks pažeidžiamas. Tu labai *atsargus*, ar ne, Džekai Bernsai? – tarė Femkė, sėsdamasi į odinį skaitymo krėslą. O Džekas kadaise manė, kad įsitaisiusi tame prie lango stovinčiame krėsle ji vilioja šaligatviu einančius galimus klientus!

– Ačiū, kad sutikote su manimi pasimatyti, – padėkojo Džekas Femkei.

– Labai *atsargus*, ar ne? – paklausė ji sūnų, nesitikėdama, kad kuris nors iš jų linktelės arba papurtys galvą. Iš tikrųjų tai nebuvo klausimas; Femkė jau buvo nusprendusi, koks turi būti atsakymas.

Netgi sulaukusi septyniasdešimt aštuonerių, tik pora metų vyresnė už Elsę, Femkė tebebuvo gražios figūros, nesustorėjusi. Matydamas jos eleganciją, tikriausiai įgimtą, Džekas iškart suprato, kad tik visiškas mulkis (arba ketverių metų vaikas) galėjo ją palaikyti prostitute. Jos oda buvo dar beveik neraukšlėta, kaip gerai savimi besirūpinančios penkiasdešimt kelerių metų moters; o plaukai – tikri, ne perukas – balti kaip sniegas.

– Jei tik būtum buvęs olandas, būčiau akimirksniu išrūpinusi tavo tėčiui teisę tave globoti, Džekai. Mielai būčiau išsiuntusi tavo motiną atgal į Kanadą *be vaiko*, – pasakė Femkė. – Di-

džiausias keblumas buvo tas, kad tavo tėvas jai atleido. Jis jai būtų atleidęs viską, kad tik ji darytų, kas gerai tau.

– Turite omenyje geras mokyklas, saugų rajoną ir šiokį tokį pastovumą? – paklausė Džekas.

– Tai juk neblogai, ar ne? – tarė Femkė. – Tu, regis, išsilavinęs ir gyvas. Drįstu sakyti, kad, kadangi tavo mama jau buvo pasukusi tokiu keliu, vargu ar viskas būtų taip ėjęsi *čia*. Be to, ji bent jau šiek tiek apsiprato su mintimi, kad Viljamas niekada negrįš pas ją; pradėjo tai suvokti Helsinkyje. Bet kad Viljamas sutiks išgyventi tokį skausmą, išvis nutraukti ryšį su tavimi... *jeigu* Alisa išsiveš tave atgal į Kanadą ir rūpinsis tavimi, kaip dera motinai... na, *tai* buvo staigmena! Ir tavo mamai, ir man. Mes nemanėm, kad jis su tuo *sutiks*! Nei ji, nei aš deramai neįvertinom to, kad Viljamas toks geras krikščionis. – Žodį „krikščionis" Femkė ištarė nelabai pritariamai. – Aš buvau tik derybininkė, Džekai. Tikėjausi susiderėti dėl tavo tėčiui palankesnių sąlygų. Bet ką gali padaryti, kai konfliktuojančios šalys *susitaria*? Juk sutartis yra sutartis!

– Jūs nuvežėte jį į prieplauką Roterdame? – paklausė Džekas. – Jie abu laikėsi susitarimo, iki pat galo?

Femkė pažvelgė pro langą – į Singelio gatve slenkančius automobilius.

– Tavo veidelis ant laivo denio buvo vienintelis besišypsantis veidas, kurį mačiau, Džekai. Mama turėjo tave pakelti, kad tu matytum virš turėklų. Tu mojavai tai milžiniškai prostitutei. Kai tavo tėtis parkrito ant žemės, man pasirodė, kad jį ištiko širdies smūgis. Jau maniau, kad turėsiu į Amsterdamą parvežti *lavoną* – veikiausiai ant užpakalinės savo „Mersedeso" sėdynės. Ta dičkė prostitutė jį pakėlė ir atnešė man į automobilį; nešė taip pat lengvai, kaip nešiodavo *tave*! Turėk galvoje, aš tebemaniau, kad tavo tėtis negyvas. Nenorėjau, kad Viljamas būtų ant priekinės sėdynės, bet kaip tik ten ta milžinė jį pasodino. Tada pamačiau, kad jis, nors ir nelabai, bet vis dėlto dar gyvas. „Ką aš padariau? Kaip aš galėjau? Kas aš per *žmogus*, Femke?" – šnekėjo tavo tėvas. „Tu suknistas *krikščionis*, Viljamai. Tu per daug atlaidus!" – pasakiau jam. Bet sutartis jau buvo sudaryta, ir tavo tėtis buvo gal vienintelis žmogus pasaulyje, galėjęs laikytis tokio

pažado. Dabar, kai tave matau, Džekai, suprantu, kad ir tavo mama laikėsi susitarimo – na, daugmaž.

Tą akimirką Džekas nekentė jų abiejų – ir savo motinos, ir tėvo. Dėl mamos tai priežastys buvo visiškai aiškios. O dėl tėčio, tai Džekas staiga pagalvojo, kad jis labai jau *neištvermingas*. Viljamas Bernsas tiesiog liovėsi kovojęs dėl sūnaus! Džekas įpyko. Femkė, jau išėjusi į pensiją, bet gera advokatė, įžvelgė pyktį Džeko veide.

– Nagi, susiimk. Nebūk *mažvaikis*! – tarė ji. – Kurių galų suaugusiam, sveikam vyriškiui raustis po praeitį? Tiesiog gyvenk toliau, Džekai. Vesk, stenkis būti geras vyras – ir būk geras tėvas savo vaikams. Jei pasiseks, pamatysi, jog tai nelengva. Liaukis juos *teisęs* – kalbu apie Viljamą ir tavo motiną!

Matydamas, kaip du suaugę sūnūs šokinėja apie Femkę, Džekas suprato, kad jie ją dievina. Ji vėl pažvelgė pro langą; ryžtingai pasuko veidą šonu į Džeką, lyg užbaigdama pokalbį, tarytum nebeturėdama ką daugiau jam pasakyti. Nikas Oudejansas paprašė, kad Femkė susitiktų su Džeku, o ji tikriausiai labai gerbia Niką – labiau negu Džeką. Dabar ji jaučiasi savo pareigą jau atlikusi, tai matyti iš šonu pasukto jos veido; Femkė daugiau neketina Džekui nieko pasakoti.

– Gal galėčiau paklausti, ar žinote, kas jam nutiko... na, kur jis iškeliavo? – kreipėsi į ją Džekas. – Amsterdame, kaip suprantu, nepasiliko.

– Žinoma, kad Viljamas čia *nepasiliko*, – atsakė Femkė. – Kaip galėjo pasilikti, kai kiekvienoje gatvėje, vos pasukęs už kampo, tardavosi matąs *tave*, kai gašlios prostitučių pozos jam nuolat primindavo tavo motiną – kai jos atvaizdas buvo *įsirėžęs* kiekviename neskoningai išpuoštame to rajono lange, kiekviename purviname tarpduryje!

Džekas nieko nesakė. Femkės sūnūs maldaujamais žvilgsniais bei gestais jam patarė būti kantriam. Jeigu Džekas išlauks, kol senutė vėl prakalbės, tai tikriausiai sužinos, ko atėjo sužinoti, – lyg ir tai Femkės sūnūs jam norėjo pasakyti.

– Į Hamburgą, – tarė Femkė. – Koks vargonininkas nenorėtų groti kurioje nors iš tų *Vokietijos* bažnyčių – gal netgi ten, kur kadaise grojo pats Bachas? Viljamas neišvengiamai turėjo ke-

liauti į Vokietiją, o Hamburgas dar buvo kažkuo ypatingas. Dabar nebeprisimenu kuo. Viljamas sakė, jog norėtų prisikasti prie kažkokio Herberto Hofmano. Tai tikriausiai garsūs vargonai.

Džekui buvo malonu pataisyti tokią moterį kaip Femkė.

– Tai garsus *tatuiruotojas*, ne vargonai, – pasakė jis.

– Nemačiau tavo tėčio tatuiruočių, ačiū Dievui, – tarė Femkė, duodama suprasti, kad pokalbis baigtas. – Man tik patikdavo klausytis, kaip jis groja.

Džekas padėkojo Femkei ir jos sūnums už jam skirtą laiką. Prabėgomis dar žvilgtelėjęs į Bergo gatvės bei Korsjesporto tako languose ir tarpduriuose įsitaisiusias prostitutes, jis pėsčias pasuko atgal į „Grand“ viešbutį, šįkart aplenkdamas „raudonųjų žibintų“ rajoną. Džekas džiaugėsi, kad turi Laukinio Bilo Vanvleko serialo apie žmogžudysčių skyrių vaizdajuostę ir galės ją žiūrėti, nes daugiau nebenorėjo niekur eiti iš viešbučio.

Vaizdajuostėje buvo ne viena, o kelios to televizijos serialo serijos. Džekui labiausiai patiko pasakojimas apie buvusį žmogžudysčių skyriaus darbuotoją, jau pagyvenusį vyriškį, kuris, būdamas penkiasdešimt trejų, sugrįžta į policijos mokyklą. Tas policininkas, vardu Kristianas Vinteris, ką tik išsiskyręs. Jis atitolęs nuo savo vienintelio vaiko – universitete studijuojančios dukters. Dabar jis pagal policininkams parengtą programą mokosi naujų kovos su smurtu šeimose metodų. Seniau policija į tokius nusikaltėlius žiūrėdavo pernelyg atlaidžiai; dabar jie suimami.

Visi veikėjai, žinoma, kalbėjosi olandiškai; Džekas galėjo tik spėlioti, ką jie sako. Tačiau svarbiausi čia buvo charakterių tipai – Kristianą Vinterį Džekas jau buvo matęs vienoje iš ankstesnių serijų, kurioje kaip tik žlugo šio policininko santuoka. Serijoje apie smurtą šeimose Vinteris baisisi, kad tiek daug viso to mato vaikai. Statistika rodo, kad žmonas mušančių vyrų sūnūs užaugę muša *savo* žmonas, o mušami vaikai ilgainiui tampa tokiais pat vaikų mušėjais.

Ta pagrindinė mintis Džekui nebuvo naujiena, tačiau Vanvlekas ją susiejo su asmeniniu policininko gyvenimu. Vinteris niekada nemušė savo žmonos, bet žodinis smurtas – abipusis užgauliojimas – neabejotinai pakenkė jų dukteriai. Vienas iš pirmųjų smurto šeimoje atvejų, kurio imasi Kristianas Vinte-

ris, baigiasi žmogžudyste – tuo, ką jis nuolat nagrinėdavo seniau. Galiausiai Vinteris vėl dirba drauge su savo buvusiais bendradarbiais.

Vanvleko seriale apie žmogžudysčių skyrių santūraus realizmo buvo daugiau negu Amerikoje per televiziją rodomuose filmuose; mažiau akivaizdaus smurto, atviresnis seksualinis turinys. Be to, čia nebuvo nelabai įtikimų laimingų pabaigų – Kristianas Vinteris taip ir nebesusieina su savo šeima. Jam pavyksta tik mandagiai pasišnekėti su dukterimi – kavinėje, kur duktė jį supažindina su naujuoju savo draugu. Aiškiai matyti, kad senajam policininkui dukters draugas nepatinka, tačiau garsiai savo minčių Vinteris neišsako. Paskutiniame kadre, kai duktė jį pabučiuoja į skruostą, Vinteris mato, kad jos draugas ant stalo paliko kažkiek pinigų už kavą.

Tai jau buvo *noir warm*, Laukinio Bilo kūrybos viršūnė, – bent jau taip Džekas pasakė Nikui Oudejansui, kai Nikas paskambino, norėdamas paklausti, ką Džekas mano apie Vanvleko serialą. Nikui tas serialas irgi patiko. Nikas nesiteiravo, kaip Džekui sekėsi kalbėtis su Femke. Nikas pažinojo Femkę; be to, kaip geras policininkas, jis žinojo visas Dukters Alisos istorijos smulkmenas. Džekas Nikui dar pasakė, kad Herbertas Hofmanas yra tatuiruočių meistras, o ne vargonai. Savaime suprantama, Nikas paklausė, ar Džekas vyks į Hamburgą.

Ne, jis nesirengiąs ten vykti. Džekas žinojo, kad aktoriai apskritai gal meluoja įtikimiau negu kiti žmonės, bet jiems ne ką geriau sekasi meluoti sau, – ir netgi aktoriai neturėtų būti tokie kvaili, kad meluotų policininkams.

– Ką dar aš turėčiau žinoti? – paklausė Džekas Niko, bet šis nieko neatsakė. Policininkui dabar lábai norėjosi pažvelgti Džekui į akis – paskui į rankas, tada vėl į akis. Džekas ėmė šnekėti vos ne greitakalbe; Nikui atrodė, kad Džekas beria mintis bet kaip, nenuosekliai, tačiau policininkas nieko neklausinėjo.

Džekas pasakė, jog tikisi, paties tėčio labui, kad Viljamas turi kitą šeimą. Džekas nelįsiąs į tėvo gyvenimą; šiaip ar taip, Viljamas juk nelindęs į Džeko. Be to, Džekas žinojo, kad Herbertas Hofmanas nebedirba. Alisa garbino Hofmaną, tačiau Džekas

netrikdysiąs ir jo ramybės. Na ir kas, kad Hofmanas beveik neabejotinai buvo pažįstamas su Viljamu Bernsu?

– Dabar, kai taip priartėjai, tu gal bijai jį rasti, Džekai, – tarė Nikas.

Dabar jau buvo Džeko eilė nieko neatsakyti; jis nenorėjo išsiduoti bijąs.

– Gal baiminiesi, kad suteiksi savo tėvui skausmo, arba kad jis nenorės tavęs matyti, – šnekėjo policininkas.

– Turite omenyje, *dar daugiau* skausmo? – paklausė Džekas.

– Dabar, kai taip priartėjai, gal nebenori žengti dar arčiau – tik tai norėjau pasakyti, Džekai.

– Gal, – tarė Džekas. Jis nebesijautė esąs geras aktorius. Džekas Bernsas dabar buvo berniukas, niekada nepažinojęs savo tėvo; berniukas, prie kurio tėvas nebuvo prileidžiamas; gal iš tikrųjų Džekas bijojo netekti dingusio tėvo kaip *pasiteisinimo*. Taip jam būtų pasakiusi Klaudija, o Nikas nebeištarė nė žodžio.

Jei Viljamas norėjo Herberto Hofmano tatuiruotės, tai Džekas manėsi žinąs kokios. Jo supratimu, tai turėjo būti vienas iš Hofmano burlaivių – Hofmanas juos dažnai vaizduodavo išplaukiančius iš uosto arba skriejančius atvira jūra. Kartais ten dar būdavo užtemęs švyturys ir laivas lėkdavo tiesiai į uolas. Herberto Hofmano „Jūreivio kapo“ paveikslėliai buvo vieni iš garsiausių; ir dar, žinoma, jo „Paskutinis uostas“ ir „Letzte Reise“, arba „Paskutinė kelionė“. Hofmano burlaiviai dažniausiai plaukdavo į didžiausią pavojų arba ieškoti nežinia kokių nuotykių; tos tatuiruotės dvelkte dvelkė atsisveikinimu, nors Herbertas Hofmanas kartais vaizduodavo ir grįžimą namo.

Džekas pagalvojo, kad vargu ar jo tėvas pageidavo tatuiruotės su namo grįžtančiu laivu. Tame laive, kuriuo Džekas plaukė tolyn nuo tėčio, tvyrojo, kaip jis dabar suprato, greičiau jau „Jūreivio kapo“ arba atsisveikinimo nuotaika, – bent jau Viljamui turėjo taip atrodyti. Iš uosto išplaukiantis laivas simbolizuoja neaiškią ateitį.

O gal Viljamui Bernsui norėjosi turėti dar daugiau natų ant odos? Džekas galėjo įsivaizduoti ir tai.

Iš Los Andželo buvo galima be nutūpimo skristi tiesiai į Amsterdamą – ore reikėjo išbūti šiek tiek ilgiau negu dešimt valandų. Taigi Ričardas Gladšteinas bus pavargęs. Iš Los Andželo jis išskris 4:10 po pietų, o Amsterdame nusileis 11:40 ryto, kitą dieną. Džekas neabejojo, kad Ričardas dar norės nusnūsti, prieš eidamas pietauti su juo ir Vanvleku.

Džekas dvi dienas daugiau niekur nėjo iš viešbučio kambario, tik į sporto klubą Rokino gatvėje. Maitinosi tuo, ką patiekdavo kambarių tarnyba; prirašė daugybę lapų Mišelei Maer. Taip nieko jai ir neišsiuntė, bet laiškinio popieriaus „Grand" kambaryje buvo padėta tikrai daugiau, ir gražesnio, negu viešbutyje „Torni".

Džekas vis dėlto sugalvojo, kaip galėtų Mišelei Maer pateikti klausimą apie visą kūną išsitatuiravusius žmones – na, ką ji apie tai mano kaip dermatologė.

Miela Mišele!

Ar Tu, kaip dermatologė, žinai kokią nors priežastį, dėl kurios visą kūną išsitatuiravusį žmogų galėtų krėsti šaltis?

Gal, pažymėjusi atitinkamą langelį, grąžintum man atviruką, ant kurio jau užklijavau pašto ženklą ir užrašiau savo adresą?

Visada Tavo
Džekas

Ant atviruko su Oudezeids Forburgvalio kanalo vaizdu jis Mišelei užrašė du galimus atsakymus.

☐ *Ne.*
☐ *Taip. Pasikalbėkime apie tai!*

Tave mylinti
Mišelė

Savaime suprantama, Džekas neišsiuntė nei to laiško, nei atviruko. Pirmiausia todėl, kad neturėjo Jungtinių Valstijų paš-

to ženklo atvirukui grąžinti; be to, po penkiolikos metų rašyti „Tave mylinti Mišelė“ buvo gal pernelyg įžūlu.

Antrą dieną leisdamas vienui vienas, Džekas vos nenuėjo dar kartą pasimatyti su Else, į jos butą Šv. Jokūbo gatvėje. Jis nenorėjo miegoti su aštuntą dešimtį įpusėjusia prostitute – jam tiesiog patiko Elsė.

Naktimis Džekas dažniausiai gulėdavo nesumerkdamas akių – įsivaizduodavo savo veidelį ant laivo denio, kur mama jį pakėlė, kad jis matytų virš turėklų. Džekas tik šypsojosi ir vis mojavo, o juk kaip tik tada buvo daroma didžiausia žala – ypač jo tėčiui.

Gal Hamburge Viljamas su kuo nors susipažino; gal tai jam padėjo pamiršti Džeką, jeigu jis apskritai galėjo pamiršti sūnų. Šiaip ar taip, jis juk susirašinėjo su panele Vurc, kai Džekas mokėsi Šventos Hildos mokykloje. Taigi vargu ar Viljamas liovėsi galvojęs apie Džeką.

Atvykęs Ričardas tuojau pat griuvo į lovą, o Džekas nuėjo į sporto klubą. Pastaruoju laiku Džekas vartojo daugiau angliavandenių ir buvo pakeitęs savo įprastą svarmenų kilnojimo tvarką; jam pavyko truputį pastambėti, bet jis vis tiek dar nebuvo toks, koks turėjo būti Džimis Stronačas. (Užsiauginti tokio *penio* kaip Džimio Džekas, žinoma, negalėjo, kad ir ką būtų daręs.)

Sporto klube Rokino gatvėje, galbūt beviltiškai stengdamasis nustelbti sunkumų kilnojimo salėje skambančią pasibaisėtiną muziką, Džekas mėgino dainuoti dainelę, kurią jo mama dainuodavo tik kai būdavo girta arba apkvaišusi nuo narkotikų, – tą, kurią dainuodama ji prisimindavo savo škotiška tartį.

Oi, nebūsiu aš katytė,
nei širdelė,
nei pupa.
Blogiau
Nei uosto prieplauka
tik Leito cypės kamera.
Ne, nebūsiu aš katytė,
Tuo jau aš esu tikra –

Nestovėsiu ant krantinės,
Aš – ne palaida merga.

Kaip keista, kad kadaise Alisa kaip kokią mantrą kartojo, jog niekada nebus prostitutė.

Džekui ausyse skambėjo kasvakarinė maldelė, kurią – kai jis buvo mažas – juodu su mama dažniausiai sukalbėdavo drauge. Jis prisiminė tą vakarą Amsterdame, kai mama užmigo anksčiau už jį ir jis kalbėjo maldelę vienas. Šiek tiek garsiau negu paprastai, nes turėjo melstis už abu. „Diena, kurią mums davei, Viešpatie, pasibaigė. Dėkojame Tau už ją." (Iš tikrųjų tokių vakarų turbūt buvo daugiau, ne *vienas.*)

Atgal į viešbutį Džekas ėjo per kanalą nutiestu pėsčiųjų tiltu. Sustojęs ant jo, kurį laiką žvelgė į lėtai praplaukiantį ekskursinį laivą. Laivagalyje sėdėjo mažas berniukas ir žiūrėjo į tiltą, prispaudęs veidelį prie stiklo. Džekas jam pamojavo, bet berniukas nė nekrustelėjo.

Buvo jau tamsu, kai Džekas su Ričardu Gladšteinu ėjo į Herengrachtą, į restoraną „Zuid Zeeland", kur juodu turėjo susitikti su Viljamu Vanvleku. Džekas nesijautė nusiteikęs su juo kalbėtis. Jis vis galvojo apie *kitą* Viljamą – tą, kurį būtų mylėjęs, bet dabar bijojo pamatyti.

V

DAKTARĖ GARSIJA

31

Psichoterapija

Po penkerių metų – tarytum brėždama degtuką, nuo kurio įsiplieskusi ugnis nutvieks Džeko gyvenimą Los Andžele, apnuogins jo esybę ir galiausiai privers jį ieškoti tėvo, – Džeko svetainėje ant sofos, tame apšepusiame namiūkštyje Entrados kelyje, kur jis tebegyveno, ne visai apsirengusi sėdėjo jauna mergina (jaunesnė, negu jam tada atrodė). Ji vartė jo adresų knygelę, pasiėmusi ją nuo rašomojo stalo, ir garsiai skaitė moterų vardus. Pirmiausia reikšmingu balsu ištardavo vardą bei pavardę, o paskui spėliodavo, kokie galėjo būti, ar tebėra, Džeko santykiai su ta moterimi.

Matydamas tokį paaugliškå elgesį, Džekas turėjo suprasti, kad ji neabejotinai jaunesnė, negu sakėsi esanti, – be to, jis ir šiaip galėjo numanyti, kiek jai iš tikrųjų metų. Bet Džekui *niekada* nesisekė su skaičiais.

Ji jau buvo priėjusi prie raidės *G*, kai Džekas, taręs: „Pakaks“, atėmė iš jos savo knygelę; tada ir prasidėjo visos bėdos.

– Elena Garsija, – kaip tik perskaitė ta mergina. – Tavo valytoja, o gal *buvusi* valytoja? Neabejoju, kad ją dulkinai.

Elena Garsija – *daktarė* Garsija – buvo Džeko psichiatrė. Jis su ja nesimylėjo. Per penkerius metus Džekas nė karto nepajuto noro sugulti su daktare Garsija, – bet jis dar niekada niekuo

nepasikliovė taip, kaip dabar pasikliovė ja. Elena Garsija apie Džeką Bernsą žinojo daugiau negu bet kas kitas – įskaitant ir Emą Oustler.

Džekas dažnai skambindavo daktarei Garsijai plūsdamas ašaromis, ne visada, bet kartais ir vidurnaktį. Skambino ir iš Kanų – kai dalyvavo „Hôtel du Cap“ surengtame pobūvyje. Tą dieną Džekas iš užsakytos jachtos išstūmė fotografę, įžymybes persekiojančią paparacę, ir turėjo sumokėti nežmoniškai didelę baudą.

Kitąsyk jis Martineso viešbučio paplūdimyje barškino kažkokią vištelę. Ji sakėsi esanti aktorė, bet vėliau paaiškėjo, jog ta mergina – viena iš daugybės *La Croisette* krantine švytruojančių šunų vedžiotojų, jau ne kartą sulaikyta už tai, kad dulkinosi paplūdimyje. O dar kitą sykį Džekas tikrai turėjo gauti *Palme d'Or* – už peštynes, į kurias įsivėlė tame akį rėžiančiame stiklo ir betono gremėzde – *Palais des Festivals.* Tai nutiko po to vakaro pasivaikščiojimo raudonuoju kilimu. Džekas buvo siauroje laiptinėje, vedančioje į viršuje esantį rūmų kambarį. Staiga kažkoks žurnalistas jį stumtelėjo, ir jis atsitrenkė į vieną iš festivalio apsaugos žaliūkų; tam apsaugininkui pasirodė, jog Džekas tyčia pastūmė *jį*; viskas baigėsi tuo, kad Džekas daug negalvodamas permetė jį per šoną. Čenka būtų didžiavęsis Džeku, puikiai atlikusiu jo mėgstamą veiksmą, – taip pat ir treneriai Klamas, Hadsonas ir Šapira, – tačiau tas incidentas pateko į visus laikraščius. Apsaugos žaliūkas krisdamas susilaužė raktikaulį, ir Džekas turėjo sumokėti dar vieną didžiulę baudą. Jau tie sukčiai prancūzai!

Galiausiai Džekas, gyvenęs Karltono viešbutyje, iš savo liukso kambario, su vaizdu į jūrą, išpylė visą butelį šampano „Taittinger“ (atšaldyto) ant to buvusio agento Lorenso. Tas šunsnukis, įsitaisęs terasoje, Džekui rodė vidurinį pirštą. Lorensas buvo kaip tik toks šiknius, kokius nuolat sutinki Kanuose. Džekas *nekentė* Kanų.

Daktarės Garsijos manymu, ne ką geriau Džekas elgėsi ir Venecijoje, Dovilyje bei Toronte – trijuose kino festivaliuose, kuriuose jis su Ričardu Gladšteinu, Laukiniu Bilu Vanvleku ir

Lučija Delvečijo reklamavo *Skiedalų skaitytoją*. (Neseniai pasirodžiusioje „Variety“ antraštėje – PAPLŪDIMĮ UŽPLŪDO LIBIDO – turbūt buvo užsimenama apie Džeką Bernsą.)

Emos filmą, kaip Džekas paprastai sakydavo, jie pristatė labai sėkmingai; karjeros atžvilgiu Džekui tie metai buvo gal patys geriausi. Baigę filmavimą devyniasdešimt aštuntųjų rudenį, jie rodė *Skiedalų skaitytoją* tuose festivaliuose devyniasdešimt devintųjų rugpjūčio ir rugsėjo mėnesį – prieš premjeras Niujorke ir Londone tų metų pabaigoje.

Tiesa, Venecijoje, viešbutyje „Hotel des Bains“, kilo apmaudus nesusipratimas tarp Džeko ir Lučijos Delvečijo; ji buvo per daug išgėrusi ir paskui baisiai apgailestavo, kad permiegojo su Džeku. Bet niekas to nesužinojo – netgi Ričardas ar Laukinis Bilas. Be to, niekam tai ir nebūtų rūpėję, tik Lučijos vyrui, kurio Venecijoje nebuvo. Toje apsnūdusioje lagūnoje neretai nutikdavo baisių dalykų.

– Nesigraužk, – pasakė Lučijai Džekas. – Visas miestas grimzta. Viskontis *Mirtį Venecijoje* filmavo kaip tik šitame „Hotel des Bains“. Manau, jis žinojo, ką daro.

Bet iš esmės kaltas turėjo jaustis Džekas. Lučija buvo girta; jis žinojo, kad ji ištekėjusi. Dėl to jis tuoj pat paskambino daktarei Garsijai. O vėliau dar skambino iš „Normandijos“ viešbučio Dovilyje. (Tąkart jau ne dėl Lučijos; dar blogiau: jis permiegojo su viena pagyvenusia žiuri nare.)

– *Vėl* pasireiškė silpnybė vyresnėms moterims? – telefonu paklausė daktarė Garsija.

– Tikriausiai, – tarė Džekas.

Nuvykęs į Toronto kino festivalį, Džekas apsistojo pas ponią Oustler; su ja ėjo ir į Rojaus Tomsono koncertų salėje surengtą *Skiedalų skaitytojos* peržiūrą; salė buvo sausakimša – tikras triumfo vakaras. Buvo labai malonu rodyti tą filmą Emos gimtajame mieste. Tačiau Leslė turėjo naują draugę, blondinę, kuriai Džekas nepatiko. Ta blondinė norėjo, kad jis iš ponios Oustler namų pasiimtų visus savo drabužius. Džekas žinojo, kad Leslei vis tiek, ar jis pas ją paliks tuos drabužius, ar ne, bet blondinė reikalavo, kad jis dingtų (su visais savo daiktais).

Džekas buvo gerai pažįstamoje ponios Oustler virtuvėje, kai blondinė jam padavė dvi nuogo mamos torso – su ištatuiruotu užrašu *Kol tave rasiu* – nuotraukas.

– Čia Leslės, – paaiškino jai Džekas. – Aš dvi jau turiu, o šitos dvi yra jos.

– Pasiimk, – pasakė blondinė. – Tavo mama mirė, Džekai. Leslė nebenori žiūrėti į jos krūtis.

– Aš irgi nebenoriu, – tarė Džekas, bet pasiėmė tas nuotraukas. Dabar turėjo visas keturias – ir dar nuogos septyniolikmetės Emos portretą.

Ponios Oustler rūmai, kaip Džekas mintyse vadindavo jos namus, labai pasikeitė, kai ten apsigyveno ta blondinė. Leslės miegamojo durys dabar dažniausiai būdavo uždarytos; buvo sunku įsivaizduoti ponią Oustler užsidarančią vonios kambario duris, bet gal blondinė ją įpratino užsidaryti ir jas.

Tąkart nuvykęs į Torontą, Džekas atsispyrė pagundai permiegoti su Bone Hamilton. Ji norėjo jam parduoti butą naujame kooperatiniame name, kuris kaip tik buvo statomas Rouzdeile.

– Gal prireiks, kai atsibos Los Andželas, – pasakė Bonė. Bet Džekas jautė, kad Torontas – ne jo miestas, nors Los Andželas jam buvo jau seniai atsibodęs.

Viešėdamas Toronte Džekas pasikalbėjo su Karolina Vurc, bet ne visai atvirai. Ji buvo juo nusivylusi; manė, kad jis turėtų ieškoti savo tėvo. Džekas jai nepapasakojo nė pusės to, ką sužinojo antrąkart nukeliavęs prie Šiaurės jūros. Tiesiog nepajėgė apie tai kalbėti. Tą istoriją jis galėjo pasakoti tik daktarei Garsijai, tačiau labai dažnai nieko nepasakydavo ir būdamas su ja. Mėgindavo, bet nerasdavo žodžių, – arba imdavo šaukti, arba verkti.

Daktarės Garsijos nuomone, Džekas šūkavo ir verkė per daug.

– Ypač tas verksmas... Vyrui tiesiog nedera taip elgtis, – šnekėjo ji. – Tau tikrai reikėtų ką nors dėl to daryti. – Tuo tikslu daktarė Garsija Džeką skatino apie viską, kas jam nutiko, jai pasakoti chronologiškai. – Pradėk nuo tos siaubingos kelionės, į kurią leidaisi su mama, – patarė. – *Nesakyk* man, ką *dabar* žinai apie tą kelionę. Pasakok tik kaip tau viskas atrodė *tada*. Pradėk nuo to, ką pirmiau *laikei* savo atsiminimais. Ir stenkis

neužbėgti į priekį daugiau negu būtina. Kitaip sakant, nepranašauk, Džekai.

Vėliau, kai jis pradėjo pasakoti – nuo Kopenhagos, kai jam buvo ketveri, – daktarė Garsija jam dažnai primindavo:

– Venk *intarpų*. Žinau, kad tu ne rašytojas, bet stenkis pasakoti nuosekliai.

Džekui buvo skaudu girdėti ją sakant, kad jis ne rašytojas; juk jis nemažai prisidėjo prie Emos *Skiedalų skaitytojos* scenarijaus.

Be to, toks gyvenimo istorijos pasakojimas – rišlus ir nuoseklus – truks *metų metus*! Daktarė Garsija tai žinojo; ji niekur neskubėjo. Iškart pamačiusi, koks Džekas sutrikęs, ji suprato tik kad turi kaip nors jam padėti, kad jis liautųsi šaukęs ir verkęs.

– Deja, akivaizdu, jog tu nesugebi man pasakoti savo gyvenimo istorijos taip, kad negirdėtų visi laukiamajame sėdintys žmonės, – pasakė ji. – Patikėk manim: tavęs klausytis galėsiu tik jei nusiraminsi.

– O kur bus *pabaiga*? – paklausė Džekas daktarės Garsijos, kai savo gyvenimo istoriją jai garsiai pasakojo jau penktus metus.

– Na, visa tai baigsis, kai imsi ieškoti savo tėvo – ar bent jau sužinosi, kas jam nutiko, – atsakė daktarė Garsija. – Tačiau tam tu būsi pasirengęs tik kai išklosi man viską. *Pabaiga* bus ten, Džekai, kur tu jį rasi; tai bus paskutinė vieta, kur turėsi nukeliauti. Tavo kelionės dar nesibaigė.

Džekas, gerai nepagalvojęs, padarė išvadą, kad jei savo pasakojimą sudėtų, pavyzdžiui, į knygą, tai tėvo radimas būtų paskutinis jos skyrius.

– Vargu, – paprieštaravo daktarė Garsija. – Gal greičiau *priešpaskutinis*, jei tau pasisektų. Jį radęs, Džekai, turbūt sužinosi ką nors, ko dar nežinojai, argi ne? Manau, kad tam *sužinojimui* prireiks dar vieno skyriaus.

Beje, visa tai juk reikėjo kaip nors pavadinti. Gyvenimo istorija, kurią Džekas pasakojo – taip santūriai ir *chronologiškai* – savo psichiatrei, negalėjo būti be *pavadinimo*. Bet Džekas žinojo savo gyvenimo istorijos pavadinimą dar prieš pradėdamas ją pasakoti; jau pačią pirmą dieną, kai nuėjo pas daktarę Garsiją, kai negalėjo nieko jai pasakyti nešaukdamas ir neverk-

damas, Džekas žinojo, kad ta tatuiruotė – *Kol tave rasiu* – buvo didžiausia mamos apgavystė. Ji, žinoma, ja labiausiai didžiavosi; kitaip kodėl Alisa būtų norėjusi, kad Leslė Oustler, nors ir po jos mirties, parodytų Džekui tas nuotraukas?

– Kam išvis reikėjo man rodyti? – jas pamatęs paklausė Džekas mamos.

– Kadaise buvau graži! – sušuko Alisa – Džekas tada manė, kad ji turi omenyje savo krūtis, kokios jos buvo jaunystėje, bet jį sudomino tik tatuiruotė.

Alisa taip didžiavosi, kad nuslėpė nuo jo tą tatuiruotę, jog netgi po visko, kas nutiko, norėjo, kad jis ją pamatytų! Ta tatuiruotė su užrašu *Kol tave rasiu* simbolizavo viską, ką buvo galima pasakyti apie Džeką Bernsą, – nuo tada, kai jam buvo ketveri.

Daktarė Garsija, kaip psichiatrė, buvo savotiška redaktoriaus priešybė. Džekas nieko negalėjo išmesti iš galvos – jam buvo liepta nieko nepraleisti. Be to, daktarė Garsija gana dažnai norėdavo išgirsti *daugiau.* Ji reikalavo „teiginius patvirtinančių smulkmenų". Tų atvejų, kai pasireikšdavo tai, ką daktarė Garsija identifikavo, labai greitai, kaip Džeko silpnybę vyresnėms moterims, svarbos apskritai nebuvo įmanoma perdėti; lyg ir niekuo nepagrįstas vyresnių mergaičių, su kuriomis Džekas bendravo, kai buvo mažas, žiaurumas ir agresyvus elgesys buvo „užslėpta problema". Kodėl toms vyresnėms mergaitėms norėjosi su juo taip elgtis?

Ir dar tas penio laikymas. Kaip daktarė Garsija galėjo pasakyti iš patirties, keisčiausia Džeko atveju buvo tai, kad tas penio laikymas *ne visada* baigdavosi pasimylėjimu. Be to, Džekas, vaikystėje jautęsis toks artimas mamai, labai jau greit nuo jos visiškai nutolo; galėjai pamanyti, kad jis suprato, jog Alisa meluoja, daug anksčiau, negu iš tikrųjų tai sužinojo.

Daktarę Garsiją stebino ir Džeko santykiai su Ema, visiškai kitokie negu jo santykiai su Lesle Oustler (bet kai kuo vis dėlto panašūs). Ar jis tebenori pasimylėti su Lesle? Jei taip, tai kodėl? Jei ne, tai kodėl ne?

Daktarė Garsija tvirtai laikėsi *nuodugnumo* principo.

– Manau, apie Šventos Hildos mokyklą jau pasakiau viską, – keletą kartų pareiškė Džekas.

– Oi, ne – ne viską, – kaskart tardavo daktarė Garsija. – Toks gražus berniukas mergaičių mokykloje! Turbūt juokauji? Tu ne tik kad kol kas dar nepasakei visko apie Šventos Hildos mokyklą, Džekai, – gali būti, kad taip niekada visko ir nepasakysi!

Džekui atsibodo visi tie prieštaravimai – ir ypač tas gėdingas grįžimas prie Šiaurės jūros. Bet daktarei Garsijai vis buvo negana.

– Kiek jau laiko praėjo nuo tada, kai paskutinį kartą norėjai persirengti mergina? – sykį paklausė ji. – Kalbu ne apie *filmavimąsi*! – pridūrė. (Džekas turbūt sudvejojo.) – Matai? – tarė ji. – Pasakok, kur *dar* įžiūri kokį prieštaravimą. Pasakok viską, Džekai.

Kartais Džekui atrodydavo, kad jis kalbasi ne su psichiatre, – jis jausdavosi taip, lyg studijuotų rašymo meną, nieko nerašydamas ant popieriaus. O kai daktarė Garsija uždavė kai ką *iš tikrųjų* parašyti, Džekas vos neatsisakė psichoterapijos. Daktarė norėjo, kad jis rašytų laiškus Mišelei Maer, bet jų nesiųstų, o atsinešęs garsiai skaitytų per jųdviejų seansus.

– Neįsivaizduoju, kaip galėčiau pasiaiškinti Mišelei, – prisipažino Džekas savo psichiatrei. Jau buvo praėję daugiau negu metai – gal beveik *dveji* – nuo tada, kai Mišelė jam parašė. Jis taip ir neatsakė į jos laišką.

– Tačiau tu *nori* pasiaiškinti Mišelei, ar ne? – paklausė Džeko daktarė Garsija. Jis negalėjo to nuneigti.

Džeką nervino ir tai, kad daktarės Garsijos kabinetas buvo Montanos aveniu, Santa Monikoje, visai netoli tos pusryčių kavinės, kurioje jis pirmą kartą susitiko su Mira Ašaim – dar viena vyresne moterimi, pakeitusia jo gyvenimą.

– Įdomu, – tarė daktarė Garsija. – Bet *dabar* man apie tai nepasakok. Prašau tavęs – laikykis *chronologijos*, Džekai.

Dutūkstantaisiais metais, kai Džekas gavo Amerikos kino akademijos apdovanojimą už geriausią adaptuotą scenarijų, daktarė Garsija pareiškė, jog viską „nušviečia“ tai, kad jis tą apdovanojimą (ir pačią statulėlę) vadina *Emos* „Oskaru“. Tačiau

daktarė Garsija Džekui neleido išsakyti savo jausmų. Netgi prie pasakojimo apie „Oskarą“ jis turėjo prieiti *chronologiškai.*

Be to, daktarė Garsija nepritarė pirmam Džeko mėginimui *iš tikrųjų* susisiekti su Mišele Maer, dėl kelių priežasčių. Pirmiausia todėl, kad Džekas neperskaitė laiško daktarei prieš išsiųsdamas jį Mišelei; antra, tas laiškas atrodė kvailas – nereikėjo tokio siųsti Mišelei po to, kai beveik aštuoniolika metų tarp jų *nieko* nebuvo.

Tačiau kai Džekas buvo nominuotas *dviem* Akademijos apdovanojimams (už geriausią antraplanį vaidmenį ir už scenarijų), jam dingtelėjo, jog tai puiki proga: jis gali pamėginti užmegzti ryšį su Mišele Maer – lyg tarp kitko, neišsiduodamas, kaip jam rūpi vėl su ja susieiti.

Miela Mišele!

Nežinau, ar Tu ištekėjusi, ar kitaip su kuo nors susisaisčiusi, bet – jeigu ne – gal norėtum su manimi eiti į Akademijos apdovanojimų ceremoniją? Tau reikėtų atvykti į Los Andželą – sekmadienį, kovo 26. Savaime suprantama, aš padengčiau kelionės išlaidas ir sumokėčiau už viešbutį.

Visada Tavo
Džekas Bernsas

Ir kas gi čia galėjo būti *negerai*? Juk laiškas mandagus ir dalykiškas. (Mišelė atsakė labai greit, tačiau taip, lyg būtų dar tvirtai neapsisprendusi.)

Mielas Džekai!

Vaje, kaip norėčiau ten eiti! Bet aš lyg ir turiu draugą. Negyvenu su niekuo, bet su kai kuo susitikinėju – kaip sakoma. Žinoma, man labai malonu, kad pagalvojai apie mane – po tiek metų! Šįmet būtinai žiūrėsiu ceremoniją – neisiu miegoti – ir laikysiu už Tave špygas.

Nuoširdžiai Tavo
Mišelė

– Sunku suprasti, ar ji iš tikrųjų *norėtų* eiti, – tarė Džekas daktarei Garsijai. Čia jau buvo trečia priežastis, dėl kurios Džeko psichiatrei nepatiko jo parašytas laiškas.

– Džekai, tau labai pasisekė, kad Mišelė atmetė tavo kvietimą, – pasakė daktarė Garsija. – Koks būtum buvęs *nelaimingas*, jeigu ji būtų jį *priėmusi*! Jei būtum ėjęs su ja, būtum viską sugadinęs.

Džekas negalėjo su tuo sutikti. Jis būtų kaip reikiant pasilinksminęs su žiniasklaida – tiesiog pasakęs, kad į Akademijos apdovanojimų ceremoniją atėjo su savo *dermatologe*! Tačiau daktarei Garsijai tai neatrodė juokinga; ji manė, kad tas klaidingas žingsnis – ta mintis pasikviesti Mišelę Maer į „Oskarų" vakarą – buvo „iš neigimo kategorijos". Daktarė Garsija sakė, kad Džekas visiškai nesuvokia, kaip yra nutolęs nuo normalaus pasaulio, normalių žmonių ir normalių santykių.

– O *ji*? – sušuko Džekas. (Jis kalbėjo apie Mišelę Maer.) – Ką ji turėjo omenyje rašydama, kad *lyg ir* turi draugą? Argi tai *normalu*?

– Tu dar *nepasirengęs* susitikti su Mišele Maer, Džekai, – pareiškė daktarė Garsija. – Tiek daug tikiesi iš santykių, kurie, kaip suprantu, net nebuvo kaip reikiant užsimezgę... Na, *dabar* nebenoriu nieko apie tai girdėti! Man tu tebesi ketverių metų berniukas prie Šiaurės jūros. Kaip psichiatrė turiu pasakyti, jog dar neatsipeikėjai, atėjęs iš ten, kur tave supo marios mergaičių, todėl man reikia kuo daugiau sužinoti apie Emą ir apie tavo silpnybę vyresnėms moterims. Noriu, kad viską pasakotum *chronologiškai*. Supratai?

Džekas suprato. Jo psichiatrė – tikra ragana, bent jau jam taip atrodė, bet jis turėjo pripažinti, kad jos gydymas veiksmingas: jam jau nebe taip norisi šaukti ir verkti, – be to, jis nebe taip dažnai, kaip tada, kai buvo ką tik grįžęs iš antros kelionės po Šiaurės jūros šalis, pabunda vidurnaktį plūsdamas ašaromis. Taigi Džekas toliau lankėsi pas daktarę Garsiją ir vis pasakojo niekaip nesibaigiančią savo gyvenimo istoriją. Jis tapo tuo, kuo, Emos manymu, galėjo būti – *rašytoju*; nors buvo labai jau linkęs į melancholišką logorėją. Tapo nieko neužrašančiu pasakotoju. (Džekas iš tikrųjų rašė tik tuos neišsiunčiamus laiškus Mišelei Maer.)

Daktarė Garsija buvo stambaus sudėjimo, bet patraukli meksikiečių kilmės amerikietė. Atrodė bebaigianti penktą dešimtį. Matydamas jos kabinete esančias nuotraukas, galėjai tik spėlioti, ar ji kilusi iš didelės šeimos, ar pati turi didelę šeimą. Džekas jos neklausė, o iš nuotraukų buvo sunku suprasti.

Tarp daugybės nufotografuotų vaikų Džekas neatpažino daktarės Garsijos vaikystėje – tai gal ten buvo *jos* vaikai. Tačiau nuotraukose matomas pagyvenęs vyriškis iš pažiūros galėjo būti veikiau jos tėvas negu vyras; jis visur buvo gražiai, beveik pedantiškai, apsirengęs, su plonyčiais lyg pieštuku nubrėžtais ūsais ir dailiai pakirptomis žandenomis – tarytum koks praėjusių laikų charakterinis aktorius. (Kažkoks Kliftono Vebo ir Gilberto Rolando hibridas.)

Daktarė Garsija nemūvėjo jokio žiedo; galima sakyti, išvis nenešiojo papuošalų. Taigi ji arba buvo ištekėjusi ir turėjo tiek vaikų, kad Džekas, žiūrėdamas į nuotraukas, net negalėjo visų suskaičiuoti, arba kilusi iš tokios didelės šeimos, kad apskritai nenorėjo tekėti ir turėti vaikų.

Beviltiškai stengdamasis įminti šią mįslę, Džekas gudriai paklausė:

– O gal *jūs* eitumėte į Akademijos apdovanojimų ceremoniją kaip mano pora, daktare Garsija?

– Negali skirti *pasimatymo* savo psichiatrei, – atsakė daktarė Garsija.

– O!

– Pernelyg dažnai vartoji šį jaustuką, – tarė Džekui psichiatrė.

Tas orios išvaizdos vyriškis daktarės Garsijos šeimos nuotraukose atrodė viskam abejingas, tarytum atsiribojęs nuo eilinio ginčo dar jam neprasidėjus. Kažin kur nutolęs nuo daugybės nuotraukose matomų vaikų klegesio, lyg jo negirdėtų. Gal daktarė Garsija ištekėjo už *daug* vyresnio vyro, arba kurčio? Džeko psichiatrė buvo tokia stipri moteris; ji tikriausiai nepaisė papročio mūvėti sutuoktuvių žiedus.

Daktarę Garsiją Džekui rekomendavo Ričardas Gladšteinas.

– Ji puikiai žino, kokie būna aktoriai, – pasakė Ričardas. – Tu jai nebūtum pirma kino žvaigždė.

Tada tai nuskambėjo raminamai. Tačiau Džekas daktarės Garsijos laukiamajame nė karto nesutiko jokios įžymybės; jis net pamanė, kad *garsesnes* kino žvaigždes ji gal lanko namuose. Bet iš tiesų spręsti, ko verta daktarė Garsija, pagal tai, ką sutinki jos laukiamajame, buvo sunkoka. Ten lūkuriuodavo daug jaunų ištekėjusių moterų, kai kurios ateidavo su mažais vaikais; viename laukiamojo kampe vaikams buvo padėta žaislų ir knygelių, todėl susidarydavo nerimą keliantis įspūdis, kad lankaisi pas pediatrę. Jaunos ištekėjusios moterys, kurios į psichoterapijos seansus ateidavo su vaikais, visada atsivesdavo ir kokią draugę ar auklę; tos kitos moterys prižiūrėdavo vaikus, kol jų mamytės būdavo daktarės Garsijos kabinete.

– Ar jūs atėjote pas gydytoją, ar prižiūrite kažkieno vaiką? – kartą užkalbino Džekas vieną iš tų jaunų moterų; ji, kaip ir daktarė Garsija, nemūvėjo sutuoktuvių žiedo.

– Gal mėginate mane pakabinti, ar ką? – tarė ta moteris.

Džekas vos nepaklausė, ar *ji* nenorėtų eiti į Akademijos apdovanojimų vakarą kaip jo pora, bet susilaikė pagalvojęs, ką daktarė Garsija apie *tai* pasakytų.

– Ką man *derėtų* vestis į „Oskarų“ ceremoniją? – paklausė Džekas savo psichiatrės.

– Aš tau ne kokia pažinčių tarnyba, Džekai.

Taigi Džekas neturėjo su kuo eiti į Akademijos apdovanojimų vakarą. Be tų jo dviejų nominacijų, Lučija Delvečijo dar buvo nominuota geriausios aktorės „Oskarui“, Laukinis Bilas Vanvlekas – geriausio režisieriaus, o Ričardas Gladšteinas – geriausio filmo.

Niekas nemanė, kad Lučija galėtų laimėti. Ji varžėsi su tikrų tikriausiomis žvaigždėmis – su Meril Stryp, Džuliana Mur, Aneta Benin, – be to, tai buvo Hilari Svonk metai. (Džekui, kuris ir pats kartais persirenginėjo, labai patiko Hilari filme *Vaikinai neverkia.*) O Ričardas Gladšteinas iš pat pradžių žinojo, kad už *Skiedalų skaitytoją* turbūt nebus apdovanotas geriausio filmo kategorijoje. (Tas „Oskaras“ atiteko *Amerikos grožybėms.*)

Viljamas Vanvlekas tiesiog džiaugėsi, kad dalyvauja. Laukinis Bilas nė vienoje *Skiedalų skaitytojos* recenzijoje nebuvo vadinamas Didžiuoju Perdirbinėtoju; į Pamišėlį Olandą visi da-

bar žiūrėjo beveik palankiai. Bet ne taip palankiai, kad jis gautų „Oskarą" kaip geriausias režisierius; tais metais toje kategorijoje konkuravo keli galiūnai. (Laimėjo Semas Mendesas – vėl *Amerikos grožybės*.)

Tiesą sakant, ir Džekas neturėjo jokių šansų gauti „Oskarą" už geriausią antraplanį vaidmenį – tas apdovanojimas atiteko Maiklui Keinui. (Visi užjautė Džeko suvaidintą mielą vaikiną, pornografinių filmų žvaigždę, bet, matyt, *nepakankamai*.)

Džekas jau seniai žinojo, jog labiausiai tikėtina, kad jų filmas gaus „Oskarą" už geriausią adaptuotą scenarijų – *Emos* scenarijų, kaip jis mintyse jį vadino. Kaip jis galėjo į tą apdovanojimą *nežiūrėti* kaip į Emos „Oskarą"? Juk tai buvo *jos* filmas!

Taip, Džekas pramoko rašyti tobulindamas Emos jam paliktą scenarijų. Bet kaip pasakotojas, jis dar sparčiau mokėsi per daktarės Garsijos *psichoterapijos seansus*. (Nepranašauk; venk intarpų; pasakok chronologiškai.)

Skiedalų skaitytojos pristatymas, kuriuo rūpinosi „Miramax", buvo išties sekinantis, ir didžioji to krūvio dalis dutūkstantųjų metų vasario ir kovo mėnesį teko Džekui. Laukinis Bilas Vanvlekas grįžo į Amsterdamą; jo gerokai jaunesnė draugė buvo Olandijos televizijos diktorė, o Laukinis Bilas tiesiog negalėjo nuo jos atsiplėšti. Be to, Vanvlekas labai jau nevykusiai reklamavo savo paties filmą. Pamišėlį Olandą nervino tai, kad Jungtinėse Valstijose visi taip ginčijasi dėl pornografijos; Nyderlanduose pornografija niekam neužkliūva. „Toks triukšmas kyla tik puritoniškoje Amerikoje, kur įsigalėjusios krikščioniškos teisės normos!" – pareiškė Vanvlekas. („Miramax" turbūt tikrai išmintingai pasielgė, kad leido Laukiniam Biliui būti Amsterdame, pasikviesdavo jį tik į kino festivalius.)

Po to tragiško vienos nakties nuklydimo Venecijoje Lučija Delvečijo vengė Džeko. Ji, galima sakyti, nusigręžė ir nuo filmo. Sena Džeko draugė Erika Šteinberg buvo „Miramax" reklamos agentė. Džekas ir gastroliavo su Erika – reklamavo *Skiedalų skaitytoją* spaudoje bei per televiziją – beveik be perstojo.

Vieną vakarą, po pasirodymo Lario Kingo pokalbių laidoje, Džekas paskambino Leslei Oustler ir paklausė, ar ji nenorėtų

eiti su juo į Akademijos apdovanojimų ceremoniją. („Velniop tą blondinę“, – pagalvojo.)

– Labai malonu, kad prisiminei mane, Džekai, – atsakė ponia Oustler. – Bet kaip jaustųsi Doloresa? Be to, nežinau, kuo reikėtų *apsirengti*.

– Tai *Emos* vakaras, Lesle, – tarė Džekas.

– Ne, tai bus *tavo* vakaras, Džekai. Ema mirusi. Kodėl nepasikvieti panelės Vurc? – paklausė ponia Oustler.

– Vurc! Turbūt juokaujate?

– Man „Oskaras“ nepadarytų įspūdžio, Džekai. Kam man tas auksinis, nuplikęs, nuogas vyriškis, laikantis *atseit* savo kardą? – Leslės Oustler pastabos visada būdavo labai taiklios.

Kitą rytą Džekas paskambino Karolinai Vurc ir be užuolankų pateikė klausimą. Ar ji nenorėtų atvykti į Los Andželą ir eiti su juo į Akademijos apdovanojimų vakarą?

– Prisiklausiau visokių baisybių apie šaudymą iš važiuojančių automobilių, – tarė panelė Vurc. – Bet per „Oskarų“ ceremoniją žmonių juk niekas nešaudo?

– Ne, – atsakė Džekas. – Sužeidžia tik dvasiškai.

– Na, turbūt turėčiau nueiti į kiną pažiūrėti to filmo, ar ne? – paklausė Karolina. – Esu girdėjusi ir labai gerų, ir blogų jį mačiusių žmonių atsiliepimų. Kaip žinai, tavo draugė Ema nebuvo mano mėgstama rašytoja.

– Manau, tai gana geras filmas, – pasakė Džekas.

Stojo ilgoka tyla; atrodė, kad Karolina svarsto, ar verta priimti kvietimą, – o gal panelė Vurc apskritai pamiršo, kad Džekas ją kažkur kviečia? Džekas šiek tiek įsižeidė išgirdęs, kad ji dar nematė *Skiedalų skaitytojos*. (Juk filmas nominuotas penkiems „Oskarams“! Visi Džeko pažįstami jau buvo jį matę.)

– Nejaugi tu daugiau neturi ko pasikviesti, Džekai? Negali būti, kad nerandi tinkamesnės už mane, – galiausiai tarė Karolina.

– Jau porą metų lankausi pas psichiatrę, – prisipažino Džekas. – Pastaruoju laiku esu ne per geriausios formos.

– Dievulėliau! – sušuko panelė Vurc. – Jeigu jau taip, tai aš, *žinoma*, eisiu su tavimi! Neabejoju, kad ponia Makvot, jei būtų gyva, irgi norėtų eiti drauge su mumis!

Na, nebloga mintis! Kadaise, paragintas ponios Makvot, Džekas nusivedė panelę Vurc į tą atmintiną Toronto kino festivalį, – į kurį atvyko su Klaudija; tada panelė Vurc buvo įsitikinusi, kad tuos mulkius, protestuojančius prieš Godaro *Sveika, Marija*, papiktino ritualinė savižudybė, parodyta filme apie Mišimą. Dabar Džekas galvojo, ką su kuo panelė Vurc supainios „Shrine Civic Auditorium“ salėje, kai bus įteikiami Akademijos apdovanojimai. Kuo ji gali palaikyti *Bilį Kristalą*?

Džekas Karolinai paaiškino, kad pasirūpins jos skrydžiu ir šiaip viskuo. Džeko Bernso ketinimas į „Oskarų“ vakarą vestis savo trečios klasės mokytoją buvo papildoma reklama; nepakenkė ir tai, kad Ema Oustler mirė, įpareigojusi jį rūpintis jos pirmo, geriausio, romano ekranizacija. Ta, pasak Džeko, „sąsaja su mirtimi“ irgi buvo papildoma reklama – ir „Miramax“ studijai, ir Džekui Bernsui.

Ėmę svarstyti, kuo panelė Vurc apsirengs, juodu grįžo prie to, kas svarbiausia. Džekas pasakė, kad jį Akademijos apdovanojimų vakarui rengia Armanis. (Jie paskambino; jis priėmė pasiūlymą. Taip paprastai ir daroma.)

– *Kas* tave rengia? – nesuprato panelė Vurc.

– Armanis – tas *dizaineris*, Karolina. Daug drabužių dizainerių rengia nominantus ir jų svečius „Oskarų“ vakarui. Jei pasakysite, kuris jums labiausiai patinka, man turbūt pavyks susitarti. Arba ir jus galėtų aprengti Armanis.

– Manau, aš apsirengsiu pati, jeigu neprieštarauji, – tarė panelė Vurc. – Turiu tikrai dailių drabužių, kuriuos man nupirko tavo tėvas. Juk aišku, kad Viljamas žiūrės. Jis taip didžiuosis tavimi! Nenoriu, kad Viljamas mane matytų vilkinčią suknele, kurią man išrinko ne jis, Džekai.

Tai irgi buvo įdomi mintis – na, kad Džeko tėvas žiūrės. Panelė Vurc pasipuoš, kad patiktų *jam*!

– Turėsi man pasakyti, kas kam nominuotas, – šnekėjo Karolina. – Tada nueisiu pažiūrėti *visų* tų filmų.

Džekui dingtelėjo, kad, ko gero, ne visi Akademijos balsuotojai tokie stropūs kaip jo trečios klasės mokytoja, bet vėliau – kai Džekas, pasakodamas savo gyvenimo istoriją, pagaliau priėjo prie „Oskarų“ įteikimo – daktarė Garsija pareiškė, kad ta jo užuomina apie stropumą – dar vienas nereikalingas *intarpas*.

Džekas abejojo, ar visi „Oskarams“ nominuoti filmai teberodomi Toronte; gal kai kurie ten išvis nebuvo rodomi. Bet jis žinojo, kad panelė Vurc, šiaip ar taip, stengsis pamatyti visus.

Džekas vos nepaskambino Leslei Oustler, – norėjo jai padėkoti, kad pasiūlė į Akademijos apdovanojimų vakarą pasikviesti panelę Vurc, – bet susilaikė pagalvojęs, jog ragelį gali pakelti Leslės blondinė.

Džekui tikrai būtų knietėję tai kalei pasakyti: „Doloresa, noriu jus įspėti, kad jums tuoj atgabens didelį siuntinį – dar šiek tiek mano drabužių. Būčiau dėkingas, jeigu jūs arba Leslė iškart sukabintumėte juos mano spintoje. Kad nebūtų susilamdę, kai kitąsyk apsilankysiu.“ Arba ką nors panašaus; bet Džekas, žinoma, nepaskambino. (Daktarė Garsija, jei būtų žinojusi, būtų pagyrusi jį už tai, kad jis taip susivaldė.)

Beverli Hilso „Four Seasons“ viešbučio dviejų miegamųjų liukso numeris, kuriame „Miramax“ juos įkurdino visam ilgam „Oskarų“ savaitgaliui, buvo didesnis negu panelės Vurc butas – bent jau ji taip sakė Džekui. Ten buvo netgi fortepijonas, panelė Vurc mielai juo skambino, vilkėdama baltu frotiniu „Four Seasons“ maudymosi chalatu. Ji tvirtino mokanti groti tik giesmes ir Šventos Hildos mokyklos dainas, bet jos balsas buvo malonus, ir skambino ji gerai.

– Oi, nelabai gerai – toli gražu ne taip kaip tavo tėvas. Jis mane vis erzindavo, – šnekėjo panelė Vurc. – Viljamas sakydavo: „Jei kada norėsi, kad muzika skambėtų *dar* švelniau, Karolina, gal pamėgink judinti klavišus savo *kvėpavimu*, užuot spaudžiusi pirštais.“ Jis mokėjo pajuokauti, tavo tėvas. Norėčiau, kad man daugiau papasakotum apie savo *kelionę*, Džekai. Gal pradėk nuo Kopenhagos? Aš ten niekada nebuvau.

Prieš Akademijos apdovanojimų įteikimą visada rengiama daug visokių vakarėlių. Džekas – negeriantis trečios klasės mokytojos, septintą dešimtį pradėjusios moters, palydovas – nemanė, kad juodu su Karolina pritaptų prie bakchanališkai besilinksminančių jo kolegų iš kino pasaulio. Bet į tuos pobūvius, kurių rengėjus Džeko nebuvimas būtų papiktinęs, jie vis

dėlto nuėjo, nors laiką ten leido daugiausia tyliai kalbėdamiesi tarpusavyje.

Džekas, daktarei Garsijai *ramiai* papasakojęs apie daugybę skaudžių savo gyvenimo įvykių, pajuto, kad jau įstengia tvardytis apsakydamas panelei Vurc viską, ką išsiaiškino antrąkart nuvykęs prie Šiaurės jūros, – nuo Alisos Kopenhagoje sukeltos Ringhofų šeimos tragedijos, apie kurią jis dabar kalbėjo bejausmiu balsu; tai atrodė panašiau į rašytinę kalbą negu į pašnekesį. Džekas nė karto nepakėlė balso, jam nenuriedėjo nė viena ašara; jis *nė nemirktelėjo.*

– Dievulėliau! – tegalėjo pasakyti panelė Vurc.

Juodu šnekėjosi per pusryčius atvirame ore prie Bobo Bukmano namo. Ten buvo suėję scenaristai, Džeko (arba Emos) varžovai geriausio adaptuoto scenarijaus kategorijoje, – Bukmanas atstovavo ne tik Džekui, bet ir trims kitiems nominantams. Tačiau Džekas Bobo Bukmano sode su savo trečios klasės mokytoja, buvusia tėvo meiluže, jautėsi taip, lyg tebebūtų kažkuriame iš tų Šiaurės jūros uostų, – jis panelei Vurc pasakojo, ką sužinojo.

– Nesumenkink to, kas atsitiko Stokholme, Džekai, – na, vien todėl, kad ten nebuvo taip baisu kaip Kopenhagoje, – vėliau pasakė jam panelė Vurc, tą patį savaitgalį. – Ir net jeigu Osle su kažkuo mylėjaisi, labai prašau – nieko nuo manęs neslėpk.

Jis ir neslėpė. (Daktarė Garsija jį jau buvo įpratinusi nieko neslėpti nuo *jos.*) Džekas pajuto, kad iš tikrųjų gali viską išsakyti – bent jau tokiai užuojautos kupinai būtybei kaip Karolina Vurc. Jis abejojo, ar būtų galėjęs pasakoti Šiaurės jūros istoriją Leslei Oustler ir itin nedraugiškai jos blondinei, – neašarodamas ir nešaukdamas tai tikrai ne. O panelei Vurc nė nemirktelėjęs išklojo viską apie Kopenhagą ir Stokholmą. Nesudvejojo netgi priėjęs prie Oslo. Džekas nenorėjo nusiteikti pernelyg optimistiškai, bet jau matė, kad daktarės Garsijos psichoterapija veiksminga.

32

Pastangos pamatyti

Broliai Vainšteinai tais metais finansavo kelis „Oskarams" nominuotus filmus. Akademijos apdovanojimų įteikimo išvakarėse „Miramax" surengė pobūvį „Regent Beverly Wilshire" viešbutyje. Pornografijos priešininkai prie to viešbučio reiškė pasipiktinimą *Skiedalų skaitytoja*. Filmas buvo pažymėtas indeksu „N-17"; jis nebuvo pornografinis, bet pornografijos priešininkams nepatiko tai, kad Džeko vaidinamas veikėjas (Džimis Stronačas, pornografinių filmų žvaigždė) parodytas užjaučiamai. Kiti filmo veikėjai, pornografijos verslo profesionalai, irgi atrodė verti užuojautos – ypač Henkas Ilgasis ir Mafi; epizodinį vaidmenį – save – suvaidino ir Mildreda (Mili) Ašaim. Dar blogiau, pornografijos priešininkų manymu, buvo tai, kad visos pornožvaigždės filme gyvena kaip normalūs žmonės, – na, jei keistokus daugelio Los Andželo porų santykius galima vadinti *normaliais*, o Ema manė, kad galima.

Prie viešbučio stovėjo tik saujelė protestuotojų, tačiau žiniasklaida jiems skyrė labai daug dėmesio. Kiekvienais metais susirinkdavo keli fanatikai – kai kurie viešai piktindavosi tuo, ką Džeko mama būtų pavadinusi kino filmų „kalbos suprastėjimu". Žmonės, garsiai reiškiantys pasibaisėjimą nešvankybėmis, pornografijos priešininkai... Visada būdavo kuo nors nepaten-

kintų niurgzlių, turinčių per daug laisvo laiko. Džekas manė, kad geriausia būtų išvis nekreipti į juos dėmesio, bet žiniasklaida buvo linkusi išpūsti tų protestų svarbą ir dalyvių skaičių.

Panelė Vurc įeidama į viešbutį protestuotojų nepastebėjo. Kai Laukinis Bilas Vanvlekas "Miramax" pobūvyje ėmė keikti pornografijos priešininkus, Karolina suspaudė Džekui žastą ir sunerimusi paklausė:

– Kažkas *protestuoja*? Prieš ką?

– Prieš pornografiją, – atsakė Džekas.

Panelė Vurc apsidairė, lyg manydama, kad kažkas salėje, tarp pobūvio svečių, užsiima pornografiniais dalykais, o ji tai iki šiol kažkodėl laikė nekaltu linksminimusi. Džekas jai paaiškino:

– Suprantate, Karolina, mano suvaidintas veikėjas, Džimis Stronačas, yra pornografinių filmų žvaigždė. Manau, dėl to jie ir protestuoja.

– Nesąmonė! – sušuko panelė Vurc. – Visame filme nemačiau nė vieno dauginimosi organo – nei penio, nei moteriškos *kaip ji ten vadinasi*.

– *Ko*? – nustebo Laukinis Bilas.

– *Vaginos*, – pašnibždėjo jam Džekas.

– Nederėtų vartoti šito žodžio pobūvyje, – tarė Karolina.

Netrukus paaiškėjo, kad panelė Vurc per trumpą laiką prisižiūrėjo per daug filmų, – ji pati Džekui sakė kelias pastarąsias savaites žiūrėjusi po tris kasdien. Panelė Vurc per visą gyvenimą nebuvo mačiusi tiek filmų; dabar jie visi jai susimaišė. Be to, šių metų filmai jos galvoje susipynė su matytais vaikystėje. Į pobūvyje dalyvaujančias lengvai atpažįstamas garsenybes ji žiūrėjo ne kaip į kino žvaigždes, o kaip į jų suvaidintus filmų veikėjus. Tačiau tuos filmus, deja, painiojo – kelių filmų siužetai jai susiliejo į vieną visiškai nesuvokiamą *kino epopėją*, kurioje visi jos „Regent Beverly Wilshire" viešbutyje „atpažinti" aktoriai vaidino pagrindinius vaidmenis.

– Oi, žiūrėk – ten tas pavydus vaikinas, kuris nužudė tuos žmones. Berods irklu, – pasakė panelė Vurc, rodydama į Matą Deimoną, suvaidinusį Tomą Riplį filme *Talentingasis ponas Riplis*. Negana to, panelė Vurc neskyrė Tomo Riplio nuo veikėjo,

kurį Tomas Kruzas suvaidino *Magnolijoje*, ir buvo įsitikinusi, kad Kevinas Speisis niekaip negali išsivaduoti iš nevykusios santuokos ir dažnai užsigeidžia jaunų mergaičių. – Kas nors turėtų jį stebėti, – tarė Džekui panelė Vurc, tikriausiai turėdama omenyje, kad reikia žiūrėti, kaip Kevinas Speisis *elgiasi*.

Norėdamas pakeisti pokalbio temą, Džekas pasakė, jog žavisi Gvinet Peltrou lieknumu, bet panelė Vurc atšovė:

– Jai reikėtų parenterinio maitinimo.

Kai prisižiūri per daug filmų, laikas tarytum sustoja; niekas nesensta ir nemiršta. Antonį Mingelą panelė Vurc palaikė Piteriu Loriu. („Maniau, kad Piteris Loris jau miręs, – tarė ji Džekui kitą dieną. – Jis jau daug metų nesifilmuoja." Tai išgirdęs Džekas nieko neatsakė, tik pagalvojo: „Tikrai!")

Nerimastingai dairydamasi aplinkui, Karolina pareiškė, kad tokiame pobūvyje – kur tiek daug garsenybių – turėtų budėti daugiau apsaugininkų, ne vienas; tuo vieninteliu apsaugininku ji palaikė Beną Afleką.

Pamačiusi Džudi Denč, panelė Vurc Džekui prisipažino, jog visada manė, kad Džudi Denč būtų tinkamiausia ponios Makvot vaidmeniui, – jei kas nors kurtų filmą apie Pilkąją Šmėklą.

– Filmą apie ponią Makvot? – apstulbo Džekas.

– Juk žinai, kad ji buvo karo seselė, Džekai. Sunkiai kvėpavo todėl, kad kadaise apsinuodijo *dujomis* – nebeprisimenu kokiomis.

Džekas suprato, kad nuo šiol, matydamas Džudi Denč, visada įsivaizduos Pilkąją Šmėklą – apnuodytą dujomis, bet sugrįžusią iš ano pasaulio. Jis net nušiurpo nuo tos minties.

Džekas vis žvilgčiojo į Laukinį Bilą Vanvleką, be žodžių klausdamas: „Ar dar ne laikas iš čia dingti?"

Bet Laukinis Bilas, regis, nė nesirengė išeiti. Jis vėl buvo Holivude, atgimęs kaip „Oskarui" nominuoto filmo režisierius. Džekas Pamišėliui Olandui nepavydėjo to triumfo; Didysis Perdirbinėtojas pasigėrėtinai tvardėsi režisuodamas *Skiedalų skaitytoją*. Džekas visada pasitikėjo Vanvleku kaip geru savo amato meistru, ir Laukinis Bilas dirbo tikrai meistriškai; šįkart jis nenukrypo į parodiją.

Galiausiai išėję iš „Miramax“ pobūvio, Džekas su panele Vurc, Ričardas Gladšteinas su žmona ir Vanvlekas su už jį daug jaunesne televizijos diktore, kurios vardas buvo Anekė, važiavo vakarieniauti. Prie „Regent Beverly Wilshire“ viešbučio protestuotojai tebeskandavo savo šūkius ir tebelaikė iškėlę plakatus su nupieštais vyriškais ir moteriškais dauginimosi organais – peniais ir tomis *kaip jos ten vadinasi*. Panelė Vurc vėl įsiuto.

– Jeigu jums nepatinka pornografija, *negalvokite* apie tai! – riktelėjo ji pro limuzino langą kažkokiam pastebimai suglumusiam vyriškiui, vilkinčiam gelsvai žaliais trumparankoviais marškiniais; tas vyriškis laikė plakatą, kuriame buvo pavaizduotas nuogas vaikas ir prie jo grėsmingai palinkęs suaugusio žmogaus šešėlis.

Laimė, kad panelė Vurc važiavo ne su Henku Ilguoju, Mafi ir Mili Ašaim. Džekas vėliau sužinojo, kad Mili nuleido limuzino lango stiklą ir sušuko protestuotojams:

– Jūs gal eikit namo, pažiūrėkit filmą ir *pasismaukykit*! Pasijusit geriau!

– Dievulėliau, jau sekmadienio rytas! – paskelbė panelė Vurc, pusryčiaudama su Džeku prie „Four Seasons“ baseino Beverli Hilse. – O tavo istorija, kiek prisimenu, užstrigo Osle. Gal nesistenk mėgdžioti Ingridos Moe kalbėsenos. Tiesiog papasakok, ką ji sakė, šnekėk normaliai, Džekai. Tas jos kalbos defektas labai blaško dėmesį.

Nieko keista, kad Džekas nusprendė *normaliai* šią istoriją pasakoti ir daktarei Garsijai. Jis nė nemėgino perteikti pasibaisėtino Ingridos stenėjimo. (Žinojo, kad jo pastangas pamėgdžioti Ingridos kalbos sutrikimą daktarė Garsija pavadintų nereikalingais intarpais.)

Taigi Džekas nupasakojo, kaip Ingrida Moe įsivaizduoja pragarą, tarsi pats būtų ten buvęs. Jis ypač pabrėžė, kad Ingrida nelinkusi atleisti jo motinai, o jo tėvas, atvirkščiai, atleido Alisai viską, netgi tai, kas nutiko Amsterdame, – prie tų įvykių Džekas tą sekmadienio rytą Beverli Hilse dar toli gražu nebuvo priėjęs.

Jis jautė, kad prie Amsterdamo juodu su panele Vurc ir nespės prieiti – bent jau iki Akademijos apdovanojimų ceremonijos, kuri turėjo prasidėti tą popietę.

Džekas, kartą jau dalyvavęs „Oskarų" įteikime, žinojo, kad vakaras bus ilgas. Panelė Vurc, – su plačiakrašte šiaudine skrybėle, nuo galvos iki kojų išsitepusi kremu nuo saulės, kaip koks pirmąkart išrengtas kūdikis, – jį dabar spyrė pasakoti apie Helsinkį. Buvo matyti, kad jai jau atsibodo Oslas ir Ingrida Moe, nors Viljamo pasirodymas „Bristolio" viešbutyje tikrai sujaudino. Panelė Vurc ypač apsidžiaugė išgirdusi, kad Viljamas nenusikirpo plaukų.

– Viljamo plaukai buvo labai gražūs. Tu paveldėjai jo plaukus, Džekai, – pasakė Karolina, imdama jį už rankos. – Aš taip džiaugiuosi, kad nenusikirpai trumpai, kaip dabar visi kerpasi. Tiesą sakant, visai nesvarbu, ar ilgi plaukai madingi, ar ne. Jeigu vyro plaukai gražūs, jis turėtų juos *auginti*.

Apie Helsinkį Džekas pasakojo visą likusį laiką, kol juodu su Karolina tą sekmadienį buvo dviese. Rūpestingoji Erika Šteinberg buvo susitarusi, kad kas nors ateitų į viešbutį „sutvarkyti" panelei Vurc plaukų.

– Kad ir ką tai reiškia, – pašnibždėjo panelė Vurc Džekui po priešpiečių, prieš išeidama su Erika, – aš liksiu žila. Man jau per vėlu tapti blondine – juo labiau kad blondinių ir taip jau užtenka, ypač čia.

Džekas nuėjo į šalia baseino esantį sporto klubą. Ten sutiko Sigurni Viver. (Jis jai buvo iki raktikaulio.)

– Sėkmės tau šį vakarą, Džekai! – palinkėjo ji.

Štai tada Džekas ir ėmė jaudintis; tik tada suvokė, kad žūtbūt nori *laimėti*.

– Galimas daiktas, Džekai, – vėliau pasakė jam daktarė Garsija, – kad „Oskaras" tau buvo šiokia tokia paguoda po visų *netekčių*.

Ji turėjo omenyje ne tik jo tėvą. Ir ne tik Emą. Daktarė Garsija kalbėjo ir apie Mišelę Maer, – nors anksčiau ir tvirtino, kad Džekas iš Mišelės „labai jau daug tikisi", – ir apie netikrus Džeko atsiminimus, mamos išgalvotą vaikystę, kurios jis taip pat neteko. (Daktarė Garsija, be abejo, turėjo omenyje ir jo mamą.)

Ilgu limuzinu į „Shrine Auditorium" drauge su Džeku bei panele Vurc važiavo ir Erika. Netrukus jie išvydo išvakarėse matytus protestuotojus – tuos pačius teisuolių veidus, tuos pačius plakatus. Limuzinas šliaužė taip lėtai, kad šįkart Džekui pavyko juos suskaičiuoti. Iš viso ten stovėjo devyni pornografijos priešininkai, – bet „Entertainment Weekly" numeryje, išleistame po „Oskarų" vakaro, vis tiek buvo parašyta, kad pastatą supo „daugybė" protestuotojų.

Panelė Vurc atrodė nuostabiai. Ji vilkėjo gražiai prigulusia ilga suknele su karalienės Onos stiliaus iškirpte; tokios pat sidabro spalvos kaip ir jos plaukai. Džekas, apsirengęs juodais Armanio drabužiais – juodais marškiniais, juodu smokingu, ir dar su juodu kaklaraiščiu, – panėšėjo į smulkutį gangsterį. Jau numetęs tuos dvidešimt svarų, kuriuos priaugo rengdamasis Džimio Stronačo vaidmeniui, jis vėl buvo lieknas ir žavus, kaip kadaise sakė Mišelė Maer.

Ant raudonojo kilimo jie stoviniavo ne ilgiau negu dvidešimt minučių, paskui Erika juos nuvedė prie televizijos pokalbių laidos vedėjos Džoanos Rivers, kuriai jie turėjo duoti interviu. Džekas labiausiai bijojo panelės Vurc atsakymo į lengvai nuspėjamą Džoanos klausimą, „kieno" suknele ji vilki. Bet Karolina neišpyškino: „Ją man padovanojo Džeko tėvas, kai mudu buvom meilužiai." Ji tarė: „Šitą suknelę turiu jau seniai, tai vieno buvusio gerbėjo dovana." Puikiai pasakyta, pagalvojo Džekas.

Džoana Rivers iš anksto žinojo, kad Džekas pasirodys su savo trečios klasės mokytoja; atrodė, kad tai žino visi žurnalistai.

– Koks Džekas buvo mokinys? – paklausė Džoana panelės Vurc.

– Netgi būdamas dar vaikas, Džekas taip pat įtikinamai vaidino moteris kaip ir vyrus, – atsakė Karolina. – Jam tik reikėjo žinoti, kas yra jo žiūrovas.

– Ir kas gi yra jūsų žiūrovas, Džekai Bernsai? – pasidomėjo Džoana Rivers.

– Svarbiausias žiūrovas man yra mano tėvas, – pasakė jai Džekas, – bet tikiuosi, kad dabar jau turiu ir keletą kitų gerbėjų. – Džekas pažvelgė tiesiai į televizijos kamerą ir pirmą kartą

gyvenime tarė: – Sveikas, tėti! – Jis pastebėjo, kad panelė Vurc droviai šypsosi, irgi žiūrėdama į kamerą.

Po to Džekas kaip galėdamas greičiau spruko nuo raudonojo kilimo. Jautėsi palūžęs. (Vos nepuolė skambinti daktarei Garsijai.)

– Nesijaudink, – ramino jį Karolina. – Tau nebūtina ką nors sakyti Viljamui. Jis tik nori į tave pažiūrėti – labiau negu bet kas kitas nori pamatyti, kaip tu laimi.

Tas Akademijos apdovanojimų vakaras buvo ištisas laukimas. Erika įvedė Džeką ir panelę Vurc į vidų ir jie ten laukė, regis, visą amžinybę. Džekas prisigėrė per daug „Evian" vandens, jam reikėjo nusišlapinti, – dar prieš tai, kai kažkoks motociklininko apranga vilkintis policininkas, su saulės akiniais ir baltu šalmu, įnešė Bilį Kristalą, kaip kūdikį, į sceną ir ceremonija pagaliau prasidėjo.

Džeko vieta buvo šeštoje eilėje, prie vieno iš vidurinių perėjimų. Visi nominantai sėdėjo prie perėjimų; Ričardas Gladšteinas – priešais Džeką, o Laukinis Bilas Vanvlekas – už jo. Panelė Vurc buvo pasodinta tarp Džeko ir Harvio Vainšteino. Karolina niekaip negalėjo prisiminti, kas toks tas Harvis, – per pobūvį Akademijos apdovanojimų išvakarėse Džekas juos supažindino *du kartus*, – bet ji suprato, kad jis svarbus žmogus, nes viena iš televizijos kamerų nuo pat ceremonijos pradžios iki galo buvo atsukta į jį. Dėl kažkokių Džekui nežinomų priežasčių panelė Vurc nusprendė, kad Harvis yra garsus boksininkas profesionalas – buvęs sunkiasvorininkų čempionas. (Galbūt ji nugirdo ką nors sakant, kad Harvis mėgsta pakovoti. Džekui į galvą neatėjo joks kitas paaiškinimas.)

„Oskaras" geriausiam antraplanio vaidmens atlikėjui buvo įteiktas gana greitai. Kai jį gavo Maiklas Keinas, Džekas žinojo, kad apdovanojimų už scenarijus laukti reikės dar labai ilgai, jie turėjo būti skelbiami jau į vakaro pabaigą. Beveik niekas nesėdėjo salėje visą laiką – ypač sunku buvo tiems, kurie prisigėrė mineralinio vandens, kaip Džekas. Bet reikėjo gerai apgalvoti,

kada bėgsi į tualetą; išeiti arba grįžti į savo vietą buvo leidžiama tik per televizijos pertraukėles reklamai.

Panelė Vurc vis labiau niršo ant tų laimėtojų, kuriems neužteko trumpai padėkos kalbai skirtų keturiasdešimt penkių sekundžių. Pedras Almodovaras ją tikrai užkniso; gavęs „Oskarą“ už geriausią filmą užsienio kalba, už *Viską apie mano mamą*, Pedras taip įsiplepėjo, kad Antonijus Banderasas galiausiai turėjo tempte nutempti jį nuo scenos.

– *Buenas noches!* – sušuko Almodovarui panelė Vurc.

Į tualetą jie nusprendė eiti, – tikriau sakant, nusprendė *Džekas*, nes jam jau žūtbūt reikėjo, – per Irvingo G. Tolbergo atminimo apdovanojimo įteikimą. Šįkart tas apdovanojimas atiteko Vorenui Byčiui. Karolina pyko ant Džeko, dėl kurio kaltės tai praleido. Panelė Vurc kadaise buvo įsimylėjusi Voreną Bytį.

– Toli gražu ne taip kaip tavo tėvą, Džekai, bet vis tiek jaučiausi įsimylėjusi.

Kol juodu grįžo į savo vietas, Džekas vėl įsinorėjo šlapintis. Jis panelei Vurc pašnibždomis pasakė, kad, ko gero, turės nusičiurkšti į mineralinio buteliuką, jeigu *nelaimėjo*. (Džekas tikėjosi, kad užkulisiuose yra vyrų tualetas, į kurį jis ir užeis – jeigu ten pateks.)

Pagaliau priėjo eilė apdovanoti scenarijų autorius; laimė, „Oskaras“ už geriausią adaptuotą scenarijų buvo įteikiamas anksčiau negu už geriausią originalų. Jo įteikti išėjo vienas Kevinas Speisis. Drauge su juo scenoje turėjo pasirodyti ir Aneta Benin, tačiau ji buvo nėščia ir jau tikrai pernelyg išsipūtusi, kad ryžtųsi ten ropštis iš savo vietos. Speisis pajuokavo, kad ji tuoj „pati pristatys savo kūrinį“. Paskui dar pridūrė:

– Nedrįstu jos prašyti, kad liptų čia šitais laiptais... na, nebent ji laimėtų „Oskarą“. Tada tai užropotų visomis keturiomis.

Džekui smilktelėjo, jog tai blogas ženklas – jis nelaimės „Oskaro“. Prisiminęs naktį Helsinkyje su nėščia aerobikos instruktore ir įsivaizduodamas keturpėsčią Anetą Benin, jis staiga pajuto baisų sąžinės graužimą. Tačiau tuoj pat po tos nemalonios akimirkos Kevinas Speisis tarė:

– Taigi „Oskaras“ atitenka... – Daugiau Džekas nieko nebegirdėjo, nes šalia jo spiegė panelė Vurc.

– Tik pagalvok, Džekai, kaip dėl tavęs džiaugiasi Viljamas! – šaukė Karolina Džekui į ausį, apiberdama jį bučiniais. Televizijos kamera, žinoma, pasisuko į juos, ir Džekas matė, kad panelė Vurc pro jį žiūri į ją; Karolina tiksliai žinojo, kur ta kamera yra, nes ji visą vakarą buvo nukreipta į Harvį Vainšteiną, buvusį boksininką profesionalą. Džekas atsistojo – jį bučiavo Ričardas, ir Laukinis Bilas. Harvis suspaudė panelę Vurc ir Džeką viename glėbyje. Žengdamas į tarpą tarp eilių, Džekas pastebėjo, kad Karolina, įsmeigusi akis į kamerą, siunčia oro bučinį, – jos lūpos tarė *Viljamo* vardą.

Džekas paėmė „Oskarą" iš Kevino Speisio rankų ir kalbėjo tik trisdešimt penkias iš jam skirtų keturiasdešimt penkių sekundžių; tai bent kiek kompensavo Pedro Almodovaro, dėkojusio Gvadalupės Mergelei, Mergelei iš La Kabezos, Švenčiausiajai Marijos Širdžiai ir visiems kitiems gyviesiems bei mirusiesiems, sugaišintą laiką. Džekas, be abejo, padėkojo savo trečios klasės mokytojai, panelei Karolinai Vurc, nes žinojo, kad tada kamera vėl pasisuks į ją. Paskui jis pareiškė padėką ponui Ramziui ir, savaime suprantama, Ričardui, ir Laukiniam Bilui, ir visiems „Miramax" darbuotojams. Labiausiai Džekas dėkojo Emai Oustler – už viską, ką ji dėl jo padarė, – ir, iš dalies todėl, kad žinojo, kaip tai įsiutins blondinę, dar pasakė esąs dėkingas Leslei Oustler, padėjusiai jam rašyti scenarijų. Galiausiai Džekas padėkojo Mišelei Maer – už tai, kad ji taip vėlai nemiega ir žiūri, kaip jam sekasi. (Širdies gilumoje jis tikėjosi, kad žiūri ir tas Mišelės *lyg ir* draugas. Išgirdęs, kad Džekas dėkoja Mišelei, jis gal ims pavyduliauti, ir jie galų gale išsiskirs.)

Džekas gal būtų kalbėjęs visas keturiasdešimt penkias sekundes, jei nebūtų taip norėjęs šlapintis. Išeidami juodu su Kevinu Speisiu prasilenkė su į sceną skubančiu Melu Gibsonu – Melas turėjo įteikti apdovanojimą už geriausią originalų scenarijų. Tas „Oskaras" atiteko Alanui Bolui, už *Amerikos grožybes*. Tomas Kruzas, irgi buvęs imtynininkas, užkulisiuose pamėgino iš Džeko atimti jo „Oskarą"; dabar, kai Džekas taip norėjo šlapintis, tas draugiškas pakvailiojimas galėjo blogai baigtis. Džeką užkalbino Klintas Istvudas. (Jis pasakė: „Taip ir toliau, vaike", ar kažką pa-

našaus. Džekas žinojo, kad negali pasikliauti savo atsiminimais apie tokias akimirkas – pačias svarbiausias.)

Jis tebesidairė, kur galėtų būti vyrų tualetas, kai į užkulisius atėjo Alanas Bolas su „Oskaru"; Džekas jį pasveikino. („Gerai padirbėjai, brolau", – lyg ir tarstelėjo Melas Gibsonas, bet ar Melas tai pasakė Džekui, ar Alanui?) Po tokio ilgo laukimo vakaro viskas tarytum pernelyg greit baigėsi.

Pagaliau Džekas rado, ko ieškojo. Bet palengvėjimas, kurį pajuto, tuoj pat virto sumišimu, nes jis pirmą kartą buvo tualete su „Oskaru". Leslė Oustler mėgino sumenkinti Akademijos apdovanojimą sakydama, jog tai „auksinis, nuplikęs, nuogas vyriškis, laikantis *atseit* savo kardą", tačiau „Oskaras", Džeko nuomone, buvo ilgesnis už pornografinių filmų žvaigždės penį ir gerokai sunkesnis. Su tokiu šlapintis tikrai nepatogu.

Džekas pasijuto esąs negrabus kaip vaikas ir prisiminė keturmetį Marjos Lizos berniuką, viešbutyje „Torni" prisisisiojusį į vidinę striukytės kišenę. Atvirai sakant, Džekas nežinojo, ką daryti. Jis mėgino pasikišti Akademijos apdovanojimą po pažastimi, bet jam nepavyko. Kai esi ką tik gavęs pirmą „Oskarą" ir puikiai supranti, kad kito, ko gero, niekada nelaimėsi, nesinori jo dėti ant grindų viešame vyrų tualete – arba statyti ant pisuaro ir stengtis kaip nors prilaikyti glotnią statulėlės galvą smakru.

Džekas džiaugėsi, kad tualete daugiau nieko nėra; manė, kad niekas nemato, kaip kvailai jis kankinasi. Bet staiga pastebėjo, kad kitame pisuarų eilės gale kažkas stovi. Tas vyriškis atrodė jau atlikęs savo reikalą, o Džekui akivaizdžiai nesisekė.

To vyriškio pečiai buvo platūs, kūnas tvirtas kaip sunkumų kilnotojo, o apatinis žandikaulinis iš pažiūros lyg plieninis. Iš pradžių Džekas nesuprato, kas ten toks, ir neprisiminė, kad tas buvęs kultūristas įteikė kažkurį apdovanojimą; iš ten, kur stovėjo Džekas, kitas pisuarų eilės galas atrodė nežmoniškai toli. Tačiau Džekas iškart atpažino nepakartojamą austrišką to dičkio akcentą.

– Gal norėtumėte, kad palaikyčiau? – paklausė Arnoldas Švarcnegeris.

– Ne, ačiū – aš jau kaip nors... – atsakė Džekas.

– Dievulėliau, tikiuosi, jis siūlėsi palaikyti tavo „*Oskarą*“! – tarė panelė Vurc, kai Džekas jai apie tai papasakojo. Na, *žinoma*, Arnoldas turėjo omenyje „Oskarą“ – jis tik norėjo padėti! (Mintis, kad būsimas Kalifornijos gubernatorius galbūt siūlėsi palaikyti Džekui *penį*, buvo tiesiog absurdiška!)

Užkulisiuose visi bėgiojo kaip be galvų. Per kitą televizijos reklamą Džekas grįžo į savo vietą salėje; jis nenorėjo palikti panelės Vurc be priežiūros. Bijojo, kad ji gali imti klausinėti Harvį Vainšteiną apie jo garsiausias dvikovas. O kas būtų, jei, neduok Dieve, dingtų elektra ir panelę Vurc vėl ištiktų toks pat priepuolis, koks kadaise ištiko Karališkojo Ontarijo muziejaus šikšnosparnių olų paviljone? Bet ceremonija jau ėjo į pabaigą; *Skiedalų skaitytoja* pelnė tik vieną „Oskarą“. Tai buvo *Amerikos grožybių* vakaras, bet kartu ir Džeko, ir Emos.

Panelė Vurc suglumo matydama, kad Tarybos baliuje* – po Akademijos apdovanojimų įteikimo „Shrine Auditorium“ patalpose surengtame pokylyje – lyg ir niekas *nešoka*. Džekui taip ir nepavyko jos įtikinti, kad tokį pokylį galima vadinti baliumi, bet jam tai nelabai ir rūpėjo. Jis jautėsi laimingas.

Iškilmingą vakarienę juodu valgė prie staliuko drauge su Meril Stryp, kuri atėjo su dukterimi. Džekas matė, kad panelei Vurc tiesiog netelpa į galvą: štai ta moteris iš *Sofi pasirinkimo* su tikru, gyvu vaiku! Taigi Džekas Erikai pašnibždėjo, kad jiems gal reikėtų išeiti ir važiuoti švęsti kitur, kol Karolina neišsakė visko, ką galvoja.

Jie nuvažiavo į „Vanity Fair“ pokylį Mortono restorane; Erika jiems padėjo ten prasibrauti. Džekas prisiminė, kaip ilgai juodu su Ema laukė, kol pateko į tą pokylį tais metais, kai jis buvo nominuotas „Oskarui“, bet *nelaimėjo*. Kai laimi, viskas būna kitaip. Jų limuzino vairuotojas mosavo tuo auksiniu, nuplikusiu, nuogu vyriškiu, iškišęs jį pro langą, ir eismo reguliuotojai tuoj pat praskynė jiems kelią. Hju Hefneris (ir daugelis kitų garsenybių) jau buvo ten; tikriausiai Hju anksčiau atvyko todėl, kad nebuvo „Shrine Auditorium“ salėje. „Playboy“ leidėjas pokylyje dalyvavo su tomis savo dvynėmis – Sende ir Mende.

* Ball – iškilmingas šokių vakaras (*angl.*).

Panelę Vurc Hefas papiktino labiau negu pornografijos priešininkai.

– Ką tas senas šlykštūnas sau manosi darąs su tomis mergaitėmis? – tarė Karolina Erikai ir Džekui.

Robas Lou, Maikas Mejersas ir Denis Mileris apie kažką šnekėjosi, bet nutilo, kai tik Džekas atsidūrė netoli jų. Kaskart, kai taip nutikdavo prisiartinus prie vyrų, Džekas nenorom pagalvodavo, kad jie turbūt kalbėjosi apie jį kaip apie *merginą*. Dabar taip nutiko, kai Džekas vėl ėjo į tualetą, – bet Akademijos apdovanojimą jis šįkart buvo palikęs pasaugoti Erikai ir panelei Vurc.

Paskui jie nuvyko į „Miramax" vakarėlį „Beverli Hilso" viešbučio „Polo Lounge" restorane. Džekas žinojo, kad ten bus Ričardas ir Laukinis Bilas; jis norėjo pabūti su draugais. Panelė Vurc ir dabar, ačiū Dievui, nepuolė Harvio Vainšteino klausinėti apie boksą.

Karolina prisisiurbčiojo gal truputį per daug šampano. Džekas išgėrė alaus – žalią „Heineken" butelį, kuris atrodė dar žalesnis šalia auksinio „Oskaro". (Jis nebeprisiminė, kada paskutinį kartą buvo išgėręs visą butelį alaus – gal kai mokėsi universitete.)

Kitoje „Beverli Hilso" viešbučio dalyje buvo surengti šventiniai pusryčiai. Džekas su panele Vurc nuėjo ir ten. Tie pusryčiai prasidėjo kokią trečią ar ketvirtą valandą ryto. Ten buvo Rodžeris Ebertas*; jis valgė pusryčius įsitaisęs ant kažkokios lovos, Džekui tai pasirodė keistoka. Džekas mandagiai šnektelėjo su Rodžeriu, nors šis buvo žiauriai supliekęs *Skiedalų skaitytoją*. Rodžerio žmona ir duktė, abi labai malonios, panelei Vurc pasakė, kad *joms* tas filmas patiko. Džekas apsidžiaugė pagalvojęs, kad juodu su Ema galbūt sukėlė ginčą Ebertų šeimoje.

Buvo gal penkios ryto, kai Džekas panelei Vurc pasiskundė, jog pavargo ir norėtų kristi į lovą.

– Galime grįžti į savo viešbutį, Džekai, – tarė ji, – bet į lovą tu *nekrisi*. Kol man nepapasakojai apie savo antrąjį pasibuvimą Amsterdame. – Panelė Vurc dar pridūrė, kad visą vakarą apie tai galvojo. Ji tikrai neužmigsianti, kol neišgirsianti, kaip ten viskas buvo.

* Amerikos kino kritikas, apdovanotas Pulicerio premija. (*Vert. past.*)

Džekas pranešė Erikai, kad jie jau turi išvykti, ir Erika drauge su jais važiavo limuzinu į viešbutį „Four Seasons". Viename Beverli Hilso skersgatvyje jie užstrigo: negalėjo aplenkti šiukšliavežio – vienintelio tą ankstų pirmadienio rytą sutikto automobilio. Atsklidęs šiukšlių dvokas įsismelkė į limuziną kaip savotiškas perspėjimas, kad Džekas – netgi laikydamas rankoje ką tik laimėtą „Oskarą" – nepamirštų, jog yra dalykų, nuo kurių nepabėgsi, kurie tave persekioja, kad ir kur būtum.

Džekas gana ramiai papasakojo panelei Vurc, ką veikė Amsterdame; tik istorijos pabaiga buvo kebloka. Daktarė Garsija jį būtų pagyrusi – nė vienos ašaros, jokio šūkavimo. Kai Džekas Karolinai prisipažino, jog per tą pirmą susitikimą su Ričardu Gladšteinu ir Viljamu Vanvleku niekaip negalėjo susikaupti – vis galvojo apie *kitą* Viljamą, – pro atvirus langus į viešbučio „Four Seasons" dviejų miegamųjų liukso numerio svetainę jau liejosi karštos Kalifornijos saulės šviesa. Panelė Vurc su Džeku sėdėjo ant sofos, susisupę į vienodus baltus frotinius maudymosi chalatus, basas kojas užsikėlę ant stiklinio kavos stalelio, kur blizgėjo „Oskaras". Karolinos kojų nagai buvo nulakuoti rožiniu laku. Jie irgi blizgėjo, apšviesti saulės, kaip ir „Oskaras", ir glotnus juodas fortepijonas – lyg žvilganti tepalo bala.

– Nežiūrėk į mano pėdas, Džekai, – tarė panelė Vurc. – Pėdos – seniausia mano kūno dalis. Aš turbūt gimiau kojomis į priekį.

Bet Džekas jau buvo toli, nakties tamsoje, – ten, kur Herengrachto kanalo paviršiuje atsispindėjo gatvės žibintai. Ričardas Gladšteinas, Laukinis Bilas Vanvlekas ir Džekas kalbėjosi restorane „Zuid Zeeland"; Laukinio Bilo daug jaunesnė draugė – Anekė, televizijos diktorė – pastebimai nuobodžiavo, buvo matyti, kad ji tuoj neteks kantrybės. (Juk nelabai smagu, kai esi jauna žaliaakė gražuolė, o trys vyrai sau šnekasi tarpusavyje ir nekreipia į tave dėmesio, – ypač jeigu jie šnekasi apie romano, kurio neskaitei, ekranizaciją.)

Džekas, nors ir nelabai įsijautęs į pokalbį, matė, kad jo, Ričardo ir Laukinio Bilo mintys sutampa; atrodė, kad jie laikosi vienodos nuomonės dėl to, ką dar reikia patobulinti scenarijuje ir kokia turėtų būti bendra filmo nuotaika. Ričardui merkėsi akys – perskridęs keletą laiko juostų, jis jau knapsėjo. Laukinis Bilas jį erzino – žiūrėjo, kad Ričardas neužmigtų nepasirašęs čekio. „Prodiuseriai apmoka sąskaitas!“ – vis kartojo Vanvlekas; tas vyriškis mėgo išgerti raudonojo vyno.

Herengrachto gatvėje įkvėpęs drėgno nakties oro, Ričardas kiek pažvalėjo. Dabar, visa tai prisiminęs, Džekas suprato, jog iš karto buvo aišku, kad Laukinis Bilas pasiūlys visiems pasivaikščioti po „raudonųjų žibintų“ rajoną, tačiau tada jis nustebo. Kai jie ėjo pro pirmas kelias languose bei tarpduriuose stovinčias merginas, Džekas matė, kad Ričardas visai išsibudino. O Anekei vis dar buvo nuobodu. Laukinis Bilas į tokią ekskursiją po „raudonųjų žibintų“ rajoną turbūt vesdavosi visus iš kitur atvykusius draugus; šiaip ar taip, ten buvo filmuojamas jo serialas apie žmogžudysčių skyrių, todėl jis gerai žinojo, kas ten kur yra. (Beveik taip pat gerai kaip Džekas; bet Džekas neišsidavė ten jau buvęs.)

Po kurio laiko Anekė pasidarė gyvesnė, ypač tada, kai pamatė, kad languose bei tarpduriuose įsitaisiusios prostitutės Džeką Bernsą atpažįsta taip pat dažnai kaip ir ją. Kaip itin patraukli diktorė, jau seniai dirbanti Olandijos televizijoje, ji buvo tikrai garsi – bet ne garsesnė už Džeką. Džekas buvo kino žvaigždė; kita vertus, prie jo pranašumo prisidėjo ir tai, kad Nikas Oudejansas visoms rajono prostitutėms buvo liepęs dairytis Džeko Bernso.

– Tu tokia karšta pupytė, Džekai! – sušuko vienas iš parsidavinėjančių transvestitų; tikriausiai brazilas. (Tie vištgaidžiai Džeką tiesiog persekiojo.) Tai patraukė Anekės dėmesį, o Laukinis Bilas buvo išmaukęs porą butelių raudonojo vyno; jis nieko nepastebėjo. Pamišėlis Olandas neužsičiaupdamas kažką aiškino Ričardui.

Staiga Džeką tai sunervino. Vanvlekas didžiuodamasis rodė „raudonųjų žibintų“ rajoną, tarsi pats būtų jį įkūręs, pats nu-

samdęs visas merginas. Vargšas Ričardas buvo vos gyvas dėl laiko skirtumo, priblokštas šlykščios to rajono atmosferos. O Anekei šitoks vakaras turbūt išvis nedarė įspūdžio.

„Na, – pagalvojo Džekas, – aš jiems parodysiu, ko tikrai nepamirš!“

– Čia tai niekis, – pareiškė Džekas, kai jie žingsniavo pasagos formos Oudekerkspleino gatve. Jis ėmė visus vesti skersai Varmustrato, iš „raudonųjų žibintų“ rajono. – Kol nepamatėt Elsės, galima sakyti, kad nematėt nieko.

– *Elsės*? – nustebo Vanvlekas.

– Kur mes einam? – paklausė Ričardas. (Jis suprato tik kad eina tolyn nuo viešbučio.)

– Elsė yra seniausia vis dar dirbanti prostitutė visame Amsterdame, – pasakė Džekas. – Ji – sena mano draugė.

– *Draugė*? – Laukinis Bilas vos nesuklupo.

Džekas visus vedėsi per Damrako gatvę. Buvo labai vėlu. Jis žinojo, kad Elsė tikriausiai jau bus atsigulusi. Antro aukšto lange turbūt sėdės Petra, jos kolegė, kuriai tik šešiasdešimt vieneri. O gal Petra jau bus išėjusi namo miegoti? Šiaip ar taip, Džekas pažadins Elsę, – kad parodytų Laukiniam Biliui, Ričardui ir Anekei, jog Amsterdame jis turi *praeitį*, siekiančią senesnius laikus negu tie, apie kuriuos pasakojama Olandijos televizijos seriale.

Kai jie įėjo į siaurą Šv. Jokūbo gatvelę, Laukinis Bilas jau kaip reikiant svirduliavo. Naktį toje gatvelėje gal buvo šiurpoka. Džekas pastebėjo, kad Ričardas kelis kartus grįžtelėjo per petį; o Anekė įsikibo Džekui į parankę ir ėjo prisiglaudusi prie jo.

Didžiausiai Džeko nuostabai, lange sėdėjo Elsė – ne Petra. („Kažkoks girtuoklis rėkavo ir mane prižadino, – vėliau pasakė ji Džekui. – Petra išėjo namo, o aš nenorėjau miego. Gali vadinti tai mano *intuicija*, Džeki.“)

Ją pamatęs Džekas ėmė mojuoti.

– Elsė įpusėjusi aštuntą dešimtį, – tarė jis Laukiniam Bilui, kuris spoksojo į raudonai nušviestame lange sėdinčią Elsę, tarsi išvydęs piktąją dvasią – kokią požemių harpiją ar pragaro furiją.

– *Kiek* jai metų? – paklausė Ričardas.

– Maždaug tiek, kiek tavo močiutei, – atsakė Džekas.

– Džeki! – sušuko Elsė, siųsdama oro bučinius. – Mano berniukas *vėl* sugrįžo! – dar kartą paskelbė visai Šv. Jokūbo gatvelei.

Ir Džekas siuntė jai bučinius; ir mojavo, mojavo. Tada jis ir palūžo – kai Elsė ėmė mojuoti jam.

Džekas negalėjo „atsiminti", kaip mama jį pakėlė, kad jis matytų virš laivo turėklų, kai jie plaukė iš Roterdamo uosto; *negalėjo* iš tikrųjų atkurti atmintyje, kaip mojavo Elsei, prieš dvidešimt aštuonerius metus, ir kad (kai jam buvo ketveri) tikrai matė, kaip jo tėvas krito ant žemės, abiem rankom susiėmęs plyštančią širdį.

– Neverk, Džeki, – neverk! – šaukė Elsė pro antro aukšto langą, bet Džekas jau klūpojo Šv. Jokūbo gatvelėje. Jis tebemojavo atsisveikindamas; tebemojavo ir Elsė.

Ričardas su Laukiniu Bilu mėgino pakelti Džeką, tačiau Laukinis Bilas buvo girtas. Ir Ričardas atrodė apkvaišęs, ne tik dėl laiko skirtumo, – jis irgi maukė raudonąjį vyną.

– Tu – jos *berniukas*? – vis klausė Ričardas, bet Džekas mojavo savo tėčiui, todėl negalėjo atsakyti; jam kažkoks kamštis stojosi gerklėje.

– Tikrai pažįsti šitą moterį? – stebėjosi Laukinis Bilas, netekęs pusiausvyros ir klestelėjęs ant grindinio. Ričardas dar laikė Džeką už parankės, bet paskui paleido. Džekas gulėjo gatvėje, šalia Laukinio Bilo, ir mojavo.

– Džeki, Džeki, – mama tave mylėjo! – šaukė Elsė. – Kaip tik galėjo mylėti!

Galiausiai Džekui atsistoti padėjo gražioji Laukinio Bilo diktorė; ji, kaip Džekas matė, vyno beveik negėrė.

– Dėl Dievo meilės, liaukis mojavęs tai senai kekšei! – tarė Anekė. – Liaukis ją *skatinęs*!

– Ji buvo mano *auklytė*! – proverksmiais riktelėjo Džekas.

– Ji buvo jo... *kas*? – paklausė Laukinis Bilas Ričardo.

– Jo auklė, – paaiškino jam Ričardas.

– *Nuostabu!* – sušuko Laukinis Bilas.

– Oi, užsičiaupk, Bilai! Negi nematai, kad jis verkia? – tarė Anekė Pamišėliui Olandui.

– Džekai, kodėl tu verki? – paklausė Laukinis Bilas.

– Ji mane prižiūrėdavo, kai mano mama dirbdavo, – pasakė Džekas.

– Kur dirbdavo? *Čia*? – nesuprato Ričardas.

– Mano mama stovėdavo lange, arba viename iš tų tarpdurių – ten, – paaiškino Džekas, rodydamas į „raudonųjų žibintų" rajoną. – Mano mama buvo prostitutė, – pridūrė.

– Maniau, kad jo mama buvo tatuiruotoja! – pasakė Laukinis Bilas Ričardui.

– Taip, ir tatuiruotoja, – tarė Džekas. – Prostitute ji buvo neilgai, bet vis dėlto buvo.

Džekas vėl ėmė mojuoti Elsei, tačiau Anekė apglėbė jį abiem rankom; prispaudė jo rankas prie šonų.

– Dėl Dievo meilės, *liaukis*! – ramino Džeką gražioji diktorė.

– Dar sugrįžk aplankyti manęs prieš mirtį, Džeki! – šaukė Elsė.

Laukinis Bilas tebesėdėjo ant gatvės grindinio. Jis irgi buvo bepradedąs mojuoti Elsei, bet Anekė jam įspyrė.

– Puikus sumanymas, Bilai! – pasakė ji. – Surengei ekskursiją po „raudonųjų žibintų" rajoną vaikinui, kurio mama buvo prostitutė!

– Na, aš *nežinojau*! – sušuko Laukinis Bilas. Ričardas padėjo jam atsistoti; Anekė nukrapštė šokoladuko popierėlį, prilipusį prie į arklio uodegą surištų ilgų, pražilusių Vanvleko plaukų.

Jie ėjo tolyn nuo lange sėdinčios Elsės, „raudonųjų žibintų" rajono link; tai buvo tiesiausias kelias į „Grand" viešbutį. Ričardas, žingsniuojantis šalia Džeko, viena ranka apkabino jį per pečius.

– Kaip jautiesi, Džekai? – paklausė.

– Viskas bus gerai, – atsakė Džekas.

Bet Ričardas buvo pakankamai blaivus, kad sunerimtų dėl jo; be to, juodu jau buvo besusidraugaują.

– Pažįstu žmogų, su kuriuo galėtum pasišnekėti, kai grįši į Los Andželą, – tarė Ričardas.

– Kalbi apie psichiatrą?

– Daktarė Garsija puikiai žino, kokie būna aktoriai, – pasakė Ričardas. – Tu jai nebūtum pirma kino žvaigždė.

Mojavimas pagaliau baigėsi, bet Džekas vis dar įsivaizdavo Elsę, keliančią jo tėtį nuo šaligatvio ir kaip vaiką nešančią į Femkės „Mersedesą". (Alisa tikriausiai jau buvo pastačiusi Džeką ant

denio ir jis nieko nebematė per laivo turėklus.) Drėgnas nakties oras dvelkė Džekui į veidą lyg vandenyno alsavimas – lyg vėjas, pūtęs visą kelią iš Roterdamo į Monrealį, kur plaukė jų laivas.

Džekas girdėjo, kad languose bei tarpduriuose įsitaisiusios moterys ir merginos šaukia jį vardu, bet ėjo nesidairydamas. „Nuostabu!" – išgirdo tarstelint Ričardą, lyg ir be jokios priežasties.

Anekė vėl įsikibo Džekui į parankę – šįkart tarytum norėdama jį apsaugoti nuo šūksniais sveikinančių prostitučių.

– Kai grįši į viešbutį, iškart gulk miegoti ir pasistenk visa tai pamiršti, – pašnibždėjo Džekui Anekė.

– Labanakt, brangutės! – šaukė Laukinis Bilas „raudonųjų žibintų" rajono moterims.

Džekas niekada nepamirš iš uosto išplaukiančio laivo siūbavimo – visada jaus, kaip linguoja denis po jo, keturmečio berniuko, kojomis, ir matys tolstantį Roterdamą. Kaip jis troško žvilgtelėti į tėčio herbertą hofmaną – tą tatuiruotę, kurią Viljamas veikiausiai pasidarė Hamburge! Plaukiantis laivas, matomas iš užpakalio, tolstantis nuo kranto. Hofmano „Jūreivio kapas" arba „Paskutinis uostas" – turbūt tokios tatuiruotės norėjo Viljamas. Džekas buvo tuo įsitikinęs. Tada Džekas ir suprato, kad turės jį susirasti.

Beverli Hilse saulė jau buvo pakilusi gana aukštai, įkypi jos šviesos spinduliai nebespigino pro atvirus langus. Rožiniu laku nulakuoti panelės Vurc kojų nagai nebeatrodė tokie ryškūs. Ir juodas fortepijonas lyg priblėso – dabar buvo panašesnis į karstą negu į žvilgančią tepalo balą. Bet „Oskaras", stovintis ant stiklinio stalelio, šalia basų Džeko ir Karolinos kojų, netgi neapšviestas saulės tebebuvo toks pat auksinis – toks pat akinantis.

– Žinau, kad Viljamas vakar tave matė, Džekai, – šnekėjo panelė Vurc. – Nesvarbu, kad Europoje, jeigu jis ten, buvo jau naktis ar ankstus rytas. Tiesiog žinau, kad jis nieku gyvu nepraleistų progos tave pamatyti.

Karolina atsistojo nuo sofos ir pabučiavo Džeką į kaktą; paskui, tvirtai suėmusi maudymosi chalatą prie kaklo, pasilenkė ir pabučiavo „Oskarą" – į blizgantį viršugalvį.

– Einu bent kiek pamiegoti, berniukai, – pasakė.

Džekas žiūrėjo, kaip ji eina per svetainę, kaip ranka švelniai perbraukia per juodo fortepijono klavišus; pasigirdo tik tylus kelių natų skimbtelėjimas, ir ji, įėjusi į savo miegamąjį, užsidarė duris.

Džekas taip pat pakilo nuo sofos ir užsidarė savo miegamajame; užuolaidų neatitraukė, bet atvėrė langus. Pro vėjelio judinamas užuolaidas į miegamąjį skverbėsi šviesa, be to, Džekas girdėjo iš žarnos švirkščiančio vandens šniokštimą; kažkas apačioje, sode, laistė gėles. „Oskaras" prigulė šalia Džeko. Statulėlė turėjo atskirą pagalvę. Džekas žiūrėjo į gulintį „Oskarą", laikantį atseit savo kardą. Prieblandoje „Oskaras" atrodė kaip negyvas kareivis; gal draugai jį rado mūšio lauke ir paguldė jo kūną ilsėtis tokia orumo teikiančia poza.

Džekas miegojo, kol tą pirmadienio popietę jį pažadino suskambęs telefonas. Skambino Ričardas. Džekas buvo pamiršęs, kad su Vanvleku ir Ričardu susitarė važiuoti į garso įrašų studiją įrašyti komentarų filmo vaizdadiskiui. Jie turėjo peržiūrėti visą filmą, retkarčiais jį sustabdydami ir drauge prisimindami, kokią mintį ketino išreikšti šiuo kadru ar ta scena, – kaip prie to priėjo, kaip šie vieno ar kito veikėjo arba balso už kadro žodžiai buvo atkelti iš kažkur kitur.

Džekas nusiprausė po dušu ir apsirengė. „Oskarą" padėjo ant fortepijono, juo prispaudė raštelį panelei Vurc; ji tebemiegojo. Džekas jai parašė, kad vėliau juodu papietausią – gal su Ričardu ir Laukiniu Bilu. Kad niekas nepavogtų „Oskaro" ir nepažadintų panelės Vurc, Džekas ant numerio durų rankenos užkabino kortelę su užrašu PRAŠOM NETRUKDYTI; registratūroje jis paprašė jo numerio su niekuo nesujungti.

Paskui Džekas išėjo į raižią saulės šviesą ir kartu su Ričardu bei Laukiniu Bilu limuzinu nuvažiavo į garso įrašų studiją. Laukinį Bilą kankino sunkios pagirios; jam tikrai nepalengvėjo, kai vidurnaktį sublogavo Anekė.

– Ji, matyt, kažko užvalgė, – šnekėjo Laukinis Bilas. – Gaila, kad to paties neužvalgiau ir aš. Gal tai būtų mane pribaigę.

Ričardas Džekui pasakė, kad jokios pagirios nėra tokios baisios kaip jausmas, kuris apima, kai nelaimi „Oskaro".

Atrodė, kad tuos komentarus vaizdadiskiui jie įrašinėja jau kelias valandas. Kaip ir per pirmą susitikimą su Ričardu ir Laukiniu Bilu Amsterdame, Džekui buvo sunku susikaupti. Bet jam patiko jų drauge sukurtas filmas; dabar jį žiūrėdamas, jis prisiminė, kaip viskas ėjosi.

– Kieno čia buvo mintis? – kartkartėmis paklausdavo Laukinis Bilas.

– Berods tavo, – atsakydavo Ričardas.

Apskritai kalbant, kaip tokiomis aplinkybėmis, viskas sekėsi neblogai. Laukinis Bilas lyg ir išsipagiriojo, arba tiesiog sukaupė jėgas. Netrukus Vanvlekas jau šnekėjo daugiausia. Vienąkart neužsičiaupdamas pliurpė kone pusvalandį; buvo net keista, kad jis tiek daug visko prisimena. Bet klausydamasis nuolat skambančio Olando balso Džekas mintimis kažkodėl vis nuklysdavo kitur. Jis jau tarėsi vėl girdįs Vanvleką klausiant: „Tikrai pažįsti šitą moterį?“

O kai Džekas paaiškino (tą naktį Šv. Jokūbo gatvelėje), kad Elsė buvo jo *auklytė*, Laukinis Bilas paklausė Ričardo: „Ji buvo jo... *kas*?“

„Džekai, kodėl tu verki?“ – dar paklausė Pamišėlis Olandas.

O dabar jie Holivude, garso įrašų studijoje; Laukinis Bilas Vanvlekas postringauja apie tai, kaip jie kūrė Emos filmą. Bet žodžiai tarytum pradingsta monotoniškos jo kalbos sraute. Džekas vėl matė Laukinį Bilą girtą, sėdintį ant gatvės grindinio ir šaukiantį savo draugei: „Na, aš *nežinojau*!“ O vėliau, kai jie ėjo per „raudonųjų žibintų“ rajoną, Vanvlekas šūkavo: „Labanakt, brangutės!“

Ką gi, jie turėjo padirbėti – Ričardas, Laukinis Bilas ir Džekas – ir padirbėjo. Tą popietę, truputį vėliau, grįžęs į viešbutį „Four Seasons“, Džekas rado panelę Vurc jųdviejų liukso numerio svetainėje skambinančią fortepijonu. Prisėdęs ant sofos, Džekas kurį laiką tiesiog klausėsi.

Paskui panelė Vurc prašneko, bet nenustojo skambinusi.

– Noriu tau padėkoti, Džekai, – *puikiai* praleidau laiką! Tai bent vakaras senai moteriai!

Džekui buvo nutirpęs sprandas ir skaudėjo kojų pirštus – jis pagalvojo, kad gal bus persistengęs mankštindamasis.

– Tačiau turiu pasakyti, Džekai... – toliau šnekėjo panelė Vurc. –Nesuprask manęs klaidingai, bet netgi šis ką tik praėjęs vakaras man neatrodo toks ypatingas, kokie buvo *visi* vakarai, kuriuos praleidau su tavo tėvu. Net jeigu nebūtum manęs nusivedęs į „Oskarų“ ceremoniją, aš vis tiek turėjau *Viljamą* – tai man svarbiausia.

Tą akimirką Džekas suprato, kodėl jam nutirpęs sprandas ir skauda kojų pirštus. Jis prisiminė, ką sapnavo, kai kelias valandas miegojo – ankstų pirmadienio rytą po Akademijos apdovanojimų įteikimo. Džekas stovėjo ant to laivo, išplaukiančio iš Roterdamo, denio ir stengėsi ką nors pamatyti per turėklus. Stovėjo pasistiebęs, ištempęs kaklą; tas kelias valandas, kol miegojo, jis turbūt ir išgulėjo taip nepatogiai, visas įsitempęs. Bet kranto, žinoma, nepamatė, kad ir kaip stengėsi.

Džekas Bernsas seniau nelabai tikėjo, kad galima staiga atgauti atmintį, tačiau dabar, klausydamasis, kaip panelė Vurc skambina fortepijonu, jis kai ką prisiminė ir neabejojo, kad taip iš tikrųjų ir buvo, – žinojo, kad tai tiesa.

– Pakelk mane! – paprašė Džekas mamos, stovėdamas ant to laivo denio. Prieplauka dar nebuvo nutolusi, tik Džekas jos nematė. – Pakelk! – maldavo jis. – Noriu matyti! – Bet mama jo nepakėlė.

– Tu jau ir taip daug visko pamatei, Džekai, – pasakė ji. Ir paėmė jį už rankos. – Dabar einam į apačią.

– Pakelk! Noriu *matyti*! – reikalavo Džekas.

Bet Alisa neketino leistis, kad jai kas įsakinėtų.

– Olandijos jau prisižiūrėjai tiek, kad pakaks visam gyvenimui, *Džeki*, – tarė ji.

Tiesą sakant, Džekas ir Kanados prisižiūrėjo tiek, kad pakako visam gyvenimui. Nes kaip tik Kanadą jis netrukus ir išvydo, ten mama jį vežėsi, – kad jis niekada nebematytų tėčio.

33

Nemalonumų ženklai

Ponia Mašado gal per daug optimistiškai vylėsi (bent jau taip sakė), kad ponas Penis niekada nebus išnaudojamas. Tačiau kas galėtų jį taip skriausti? Neklaužados mergaitės ir savanaudės moterys? Daktarė Garsija Džekui paaiškino, kad daugelis vaikus tvirkinančių moterų manosi juos saugančios, – kad tai, ką paprastai vadiname prievartavimu, tos moterys laiko motiniška globa.

Be to, daktarė Garsija sakė mananti, kad ponia Mašado pastebėjo, jog Alisa neturi motiniško globos instinkto.

– Tokios moterys kaip ponia Mašado visada jaučia, kurie berniukai itin pažeidžiami, – kalbėjo Džeko psichiatrė. – Žinoma, daug lengviau, kai pažįsti berniuko motiną – kai matai, ko jam trūksta.

Principiis obsta! – kadaise perspėjo Džeką ponas Ramzis. „Būk atsargus iš pat pradžių!“

Džeko motina ir tėvas buvo nemenka problema, o ką jau kalbėti apie Lusę. Jai buvo ketveri, beveik penkeri, kai Džekas vieną tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt septintų metų rudens vakarą ją rado ant jos tėvų sidabro spalvos „Audi“ užpakalinės sėdynės; tą pirmą ir paskutinį vakarą, kai jis Stano restorane, Venecijoje, dirbo patarnautoju – turėjo statyti į aikštelę klientų automobilius.

Antrą kartą Džekas Lusę matė daktarės Garsijos laukiamajame Santa Monikoje, du tūkstančiai pirmųjų balandžio ar gegužės mėnesį, – nuo tada, kai jis laimėjo „Oskarą", buvo praėję daugiau negu metai. Lusei jau turėjo būti aštuoniolika. Džekas jos nepažino, bet Lusė pažino jį; jį atpažindavo visi. („Graži mergina – turbūt kažkieno auklė", – pagalvojo Džekas.)

Jis buvo jau seniai pripratęs prie to, kad Lusės amžiaus merginos į jį spokso, ir išmokęs tai pakęsti, tačiau Lusė išvis neatitraukė akių nuo jo veido, rankų, sekė kiekvieną jo žvilgsnį ar judesį. Jos susidomėjimas Džeku gerokai peržengė netgi atviro flirto ar garbintojos smalsumo ribas. Džekas jau norėjo klausti registratorės, ar negalėtų palaukti kitame kambaryje. Jis nežinojo, ar ten yra daugiau kambarių, – ar tik vonios kambarys ir tualetas, – tačiau toks nepaliaujamas Lusės stebeilijimas, lyg ir be jokios priežasties, jį tikrai vargino.

Bet vėliau tokių keblumų nebebuvo; daktarės Garsijos laukiamajame Džekas su Luse susitiko tik tą vieną kartą. Jis visai pamiršo keistąją merginą.

Kuriais metais ir kuriuo metų laiku antrąkart matė Lusę, nors (tada) nežinojo, kad mato ją ne pirmą kartą, Džekas prisiminė tik todėl, kad tuo laiku rengėsi keliauti į Halifaksą – pirmąsyk nuo tada, kai perplaukė Atlanto vandenyną ir atvyko į Naująją Škotiją dar būdamas motinos gimdoje. Daktarė Garsija jį perspėjo, kad dabar gal nereikėtų grįžti į gimtąjį miestą; ji manė, kad tai gali sutrukdyti gydymą. Bet Džekas Halifakse turėjo ir kitų reikalų.

Ne kažin koks Kanados rašytojas ir scenaristas Dagas Maksvainis ir garbi prancūzų režisierė Kornelija Lebrun norėjo, kad Džekas vaidintų pagrindinį vaidmenį filme apie Halifakso sprogimą, įvykusį tūkstantis devyni šimtai septynioliktais metais. Jie tikriausiai negalėjo gauti reikiamo finansavimo, kol neprisiviliojo kokios nors kino žvaigždės; be to, – dėl Maksvainio scenarijaus ekscentriškumo, – ne bet kuri kino žvaigždė būtų tikusi. Kadangi pagrindinis filmo veikėjas buvo linkęs rengtis moteriškais drabužiais, ta kino žvaigždė turėjo būti Džekas Bernsas.

Veikėjas, kurį Džekas turėjo vaidinti, parsidavinėjantis transvestitas, per sprogimą netenka atminties; visi jo drabužiai išlekia

į orą, visą kūną subjauroja antrojo laipsnio nudegimai; paskui jis įsimyli jį prižiūrinčią medicinos seserį. Iš pradžių Džeko vaidinamas veikėjas neprisimena, kad yra transvestitas ir verčiasi prostitucija. Bet koks gi būtų filmas, jeigu jis neatgautų atminties?

Kai kurios scenarijaus vietos Džekui nepatiko, tačiau jis visada norėjo daugiau sužinoti apie Halifakso sprogimą – ir pamatyti savo gimtąjį miestą. Be to, Džekas džiaugėsi, kad galės dirbti su Kornelija Lebrun, kaip režisiere. Ji buvo neabejotinai pajėgesnė to tandemo dalis; taigi kai Kornelija Lebrun pasiūlė susitikti Halifakse, – ten ji jau dirbo su Maksvainiu, įtikinėjo jį, kad reikia patobulinti vargana scenarijų, – Džekas nusprendė pasinaudoti proga pamatyti gimtinę. Gal ir jis galės pridėti savo trigrašį, kad Dagas Maksvainis nesumenkintų Halifakso nelaimės.

Po to, kai laimėjo „Oskarą", Džekas atmetė begalę pasiūlymų. Dažniausiai jam buvo siūloma ekranizuoti literatūros kūrinius. Jis perskaitė daugybę romanų, ieškodamas tokio, pagal kokį galbūt norėtų rašyti scenarijų. Tačiau nuo tada, kai pradėjo pasakoti savo gyvenimo istoriją daktarei Garsijai, Džekas apskritai nebenorėjo rašyti *jokio* scenarijaus.

Džekas Bernsas grįžo prie vaidybos, bent jau kuriam laikui, – taip jis sakė Bobui Bukmanui. Tačiau gavęs „Oskarą" Džekas pasidarė pernelyg išrankus ir kaip aktorius. Bet sumanymas kurti filmą Halifakse jį sudomino. Nežinia, kokie atsiminimai ten gali iškilti į paviršių. (Veikiausiai vaikiški sapnai ir nuogąstavimai, įsivaizdavo Džekas.)

Taip nusiteikęs Džekas du tūkstančiai pirmųjų metų birželio mėnesį atvažiavo į Santa Moniką pas daktarę Garsiją. Diena buvo šilta; pastatęs savo „Audi", jis visus langus paliko atvirus.

Buvo kelios priežastys, dėl kurių Džekas jautė, kad ima pasitikėti savimi. Dabar, praėjus trejiems metams, jis jau buvo papasakojęs apie savo antrąjį apsilankymą tuose Šiaurės jūros uostamiesčiuose, išskyrus vieną, – ir matė, kad jau gali pasakoti daktarei Garsijai, kas ten atsitiko, neprarasdamas savitvardos. (Keliskart atrodė, kad pati daktarė Garsija nesusilaikys.)

Be to, Džekas labai laukė kelionės į Halifaksą – iš dalies ir todėl, kad ketino ten vykti *prieš* daktarės Garsijos valią. Ir pasku-

tinė, bet ne mažiau svarbi priežastis buvo ta, kad Džekas gavo Mišelės Maer laišką. Tai buvo išties nuostabu, juo labiau kad jis *nebuvo* gavęs jokios žinios iš jos ilgiau negu metus, – išvis nieko, net sveikinimo atviruko, kai laimėjo „Oskarą".

Tada Džekas, žinoma, padarė išvadą, kad tas *lyg ir* draugas Mišelę kaip reikiant prispaudė; Džekui į galvą netgi atėjo mintis, kad tas draugas jai uždraudė bendrauti su Džeku Bernsu. O dabar Džekas gavo ilgą, išsamų – gal netgi per daug meilų – Mišelės laišką. Savaime suprantama, jis tą laišką parodė daktarei Garsijai, bet daktarė nebuvo patenkinta.

Tai, kad Džekas, sakydamas kalbą per Akademijos apdovanojimų ceremoniją, padėkojo Mišelei Maer, kad ji taip vėlai nemiega ir žiūri, kaip jam sekasi, atsigręžė prieš jį patį. Po tų jo žodžių tarp Mišelės ir jos *lyg ir* draugo įsiliepsnojo ginčas – tikriausiai dėl to, kad Mišelė jam gal nepakankamai įsipareigojusi. Iki tol Mišelė niekada su niekuo negyveno. Jos senovišku supratimu, gyventi drauge derėjo tik susituokusiems žmonėms, norintiems vaikų; jai atrodė, kad į tai negalima žiūrėti kaip į kokį eksperimentą. Bet kai Džekas ištarė Mišelės vardą – girdint milijonams žiūrovų, – jos *lyg ir* draugas pareikalavo, kad jie apsigyventų kartu. Mišelė nusileido, tačiau prie santuokos ir vaikų vis dėlto nepriėjo.

Jis buvo jos bendradarbis, vidaus ligų gydytojas, – kažkokio studijų laikų draugo, ar draugės, draugas. Mišelė rašė, kad juodu labai (gal pernelyg) panašūs.

– Iš daktarės Maer laiško matyti, – perskaičiusi pasakė daktarė Garsija, – kad ji į viską žiūri labai pragmatiškai, visai ne taip kaip tu, Džekai.

Bet Džekas, skaitydamas Mišelės laišką, dėmesį atkreipė į ką kita: pirmiausia, iš jos gyvenimo kartu su draugu nieko neišėjo. („Įsipareigojimo metai, per kuriuos jaučiausi kaip niekada niekam *ne*įsipareigojusi", – prisipažino Mišelė.) Dabar ji vėl gyvenanti viena; ir neturinti jokio draugo. Pagaliau esanti laisva ir galinti pasveikinti Džeką, laimėjusį „Oskarą"; be to, ji norinti jį pakviesti – jeigu jis kada bus netoli Bostono – susitikti ir nueiti kur nors priešpiečių.

„Suprantu, kad ne kasmet esi nominuojamas „Oskarui", – rašė Mišelė. – Ir nesitikiu, kad, jeigu dar kartą eitum į Akademijos apdovanojimų vakarą, vėl kviestumeisi mane. Bet, kai dabar apie tai galvoju, tikriausiai būčiau išvengusi nelaimingų metų, jei tada būčiau priėmusi tavo pasiūlymą."

– Tas jos „kai dabar apie tai galvoju" jau ne šiaip užuomina, o aiški vilionė, ar ne? – dar pakomentavo laišką daktarė Garsija. (Tai nebuvo klausimas, Džekui nereikėjo nieko atsakyti; daktarė Garsija neabejojo, kad jis su tuo sutinka.)

„*Später – vielleicht*", – laiško pabaigoje buvo parašiusi Mišelė.

– Turėsi man padėti, vokiškai nesuprantu, – tarė daktarė Garsija, tarytum ne iš karto susivokusi.

– „Vėliau – galbūt", – išvertė Džekas.

– Hmm.

(Daktarė Garsija visada taip numykdavo, kai norėdavo sumenkinti vieno ar kito dalyko, arba žodžių, svarbą.)

– Iš Halifakso galėčiau grįžti per Bostoną, – pasakė Džekas.

– Kiek dabar Mišelei – trisdešimt penkeri, šešeri? – paklausė daktarė Garsija, lyg nežinodama.

– Taip, tiek pat kiek ir man, – atsakė Džekas.

– Dauguma gydytojų apimti darbo manijos, – pareiškė daktarė Garsija, – bet, kaip visų tokio amžiaus moterų, Mišelės laikrodis tiksi.

Džekas pagalvojo, kad geriau būtų daktarei Garsijai apie Mišelės laišką papasakojęs vėliau, priėjęs prie to *chronologiškai*, bet nepasakė nieko.

– Kita vertus, *neatrodo*, kad ji būtų žvaigždžių medžiotoja, ar ne? – tarė daktarė Garsija.

– Ji siūlo tik nueiti kur nors *priešpiečių*.

– Hmm.

Naujų nuotraukų daktarės Garsijos kabinete nebuvo; per tuos trejus metus, kai Džekas pas ją lankėsi, jų nepadaugėjo. Bet nebuvo ir vietos naujoms nuotraukoms, nebent ji būtų išmetusi kai kurias senas.

– Paskambink man iš Halifakso, jei pateksi į bėdą, Džekai.

– Nepateksiu aš į jokią bėdą, – atsakė jis.

Prieš atiduodama jam laišką, daktarė Garsija gerai įsižiūrėjo į dalykiškai atrodantį žydrais dažais išspausdintą adresą ant specialaus Mišelės rašymo popierius lapo.

– Tai paskambink iš *Kembridžo, Masačusetso valstijos*, – pasakė. – Beveik galiu garantuoti, Džekai, kad ten tikrai pateksi į bėdą.

Tuo laiku, *chronologiškai* pasakodamas savo gyvenimo istoriją, Džekas buvo priėjęs prie, pasak panelės Vurc, „antrojo pasibuvimo Amsterdame". Savaime suprantama, jis neskubėjo apie tai pasakoti daktarei Garsijai. Džekas manė, kad kelionė į Halifaksą – su trumpu sustojimu Bostone, pakeliui į namus, – jam bus labai naudinga.

Kai tik Džekas iš kabineto išėjo į laukiamąjį, jo dėmesį išblaškė moteris – viena iš jaunųjų mamyčių, nuolatinė daktarės Garsijos pacientė. Ji ėmė spiegti vos jį pamačiusi. (Džekui būdavo labai nemalonu, kai taip nutikdavo.)

Registratorė greitai išlydėjo jį pro duris į Montanos aveniu. Džekas dar matė, kad kita jauna motina, o gal spiegiančios moters draugė arba vaikų auklė, mėgina nuraminti rėksnę, kurios spiegimas išgąsdino vaikus; keli mažyliai pravirko.

Džekas įsėdo į savo „Audi" ir užkišo Mišelės Maer laišką už saulės skydelio vairuotojo pusėje. Jis jau artėjo prie Montanos aveniu ir Ketvirtosios gatvės sankryžos, kai užpakalinio vaizdo veidrodyje pasirodė Lusės veidas. Džekas vos nesukėlė avarijos, kai ji pasakė:

– Aš nemoku gražiai elgtis, todėl nevalgau suaugusiųjų restorane.

Jis vis tiek dar nieko nesuprato. Tik prisiminė, kad paskutinį kartą ją matė daktarės Garsijos laukiamajame, bet nežinojo, kas ji tokia. (Gal kokia įžymybes garbinanti auklė, kaip jis anąkart pamanė.)

– Dažniausiai miegu ant grindų, jei manau, kad ant sėdynės kas nors gali pamatyti, – tarė ta keista mergina. – Negaliu patikėti, kad vis perki „Audi", ir visada *sidabro spalvos*!

– Lusė? – nustebo Džekas.

– Labai jau negreit tau prišilo, – pasakė ji. – Kita vertus, aš dar neturėjau papukų, kai susipažinom. Manau, galima suprast, kodėl nepažinai.

Koks nelemtas sutapimas! Lusė buvo ne kažkieno auklė; kaip ir Džekas, ji buvo daktarės Garsijos *pacientė*. (Viena iš nesantūriausių, kaip jis netrukus pamatys.)

Buvo sunku įžvelgti šiokį tokį jos panašumą į tą susirūpinusią, bet drąsią ketverių metų mergytę, kurią Džekas paėmė ant rankų Stano restorane. Šiek tiek jos drąsos išliko, arba ta drąsa tiesiog sukietino jai širdį ir pavirto kažkuo kitu. Dabar Lusė, jau aštuoniolikos ar beveik devyniolikos metų, nebesirūpino dėl nieko – jau nebe.

Ji žiūrėjo ramiomis, lyg sustingusiomis, nemirksinčiomis akimis – tarytum nieko nepaisanti automobilių grobikė. Jeigu ją bent kiek paskatintum, – arba susilažintum iš penkių dolerių, kad jai nepavyks, – ji nuspaustų akceleratorių „iki dugno“ ir lėktų pro visus Vilšyro prospekto šviesoforus nežiūrėdama, kad dega raudona, iš Santa Monikos į Beverli Hilsą. Jeigu į nieką neatsitrenktų Brentvude, ir jeigu Vestvud Vilidže jos nenušautų koks policininkas, tai niekas ir nesustabdytų – nuogą kairę ranką ji laikytų iškišusi pro langą ir visą kelią visiems rodytų vidurinį pirštą.

Džekas pasuko į Oušen aveniu ir stabtelėjo, privažiavęs prie šaligatvio krašto.

– Manau, bus geriau, jei išlipsi, Luse, – tarė jis.

– Išsirengsiu nuoga greičiau, negu mane iš čia iškrapštysi, – pagrasino jam mergina.

Džekas laikė vairą abiem rankom ir žiūrėjo į Lusę užpakalinio vaizdo veidrodyje. Ji vilkėjo rausva berankove trikotažine glaustinuke – labai panašia į sportinę liemenėlę – ir juodais „Pumos“ šortukais, kaip kokia bėgikė. Džekas suprato, kad ji spėtų nusimesti tuos drabužėlius, kol jis išliptų iš vairuotojo vietos ir atidarytų užpakalines dureles.

– Ko tu nori, Luse? – paklausė jis.

– Važiuojam pas tave, – atsakė Lusė. – Žinau, kur gyveni, ir turiu tau papasakot velnionišką istoriją.

– Žinai, kur gyvenu? – nustebo Džekas.

– Mudvi su mama nuolat važinėjam pro tavo namą, – tarė ji. – Bet tavęs nematom. Turbūt retai kada ten būni.

– Gal pasikalbėkim automobilyje? – pasiūlė Džekas.

– Na, tai ilgoka istorija, – paaiškino mergina. Džekas veidrodyje matė, kad ji rangydamasi smaukia šortukus žemyn, ant šlaunų. Siaurutėlės jos kelnaitės, su juostele, buvo rausvos; neatrodė, kad su tokiomis būtų patogu bėgioti.

– Būk gera, užsimauk šortus, – paprašė Džekas. – Važiuosim pas mane.

Lusė avėjo purvinais sportbačiais ir visiems jaunuoliams, regis, labai patinkančiomis trumpomis – net kulkšnių nedengiančiomis – kojinaitėmis. Ji stypseno po visą Džeko namą, lyg mėgdžiodama poną Ramzį – ar šiaip nenustygdama vienoje vietoje. Džekas sekiojo paskui ją kaip šunelis; galėjai pamanyti, kad jie Lusės namuose ir ji viskam vadovauja.

– Kai tu galva trenkei mano tėtušiui į veidą... na, tai buvo lemiama akimirka, – pasakė Lusė. – Kaip tik tada mano mama nusprendė, kad jis jai įgriso. Prisimenu, kaip ji ant jo rėkė, visą kelią, kol parvažiavom namo. Jie, ko gero, būtų išsituokę dar iki ryto, jei mama būtų galėjusi taip greit suorganizuoti skyrybas.

– Iš savo patirties žinau, kad ketverių metų vaikas negali šitaip tiksliai visko įsiminti, – įspėjo Lusę Džekas.

– Mano mamos supratimu, tu buvai sušiktas *didvyris*, – tarė Lusė. – Negi manai, kad galėjau tai pamiršti? Kai išgarsėjai, ėjom žiūrėti visų tavo filmų, ir mama vis sakydavo: „Štai tas vaikinas, kuris mane išvadavo iš apgailėtinos santuokos." Tėtušis tavęs, žinoma, *nekentė*. Kai jie išsiskyrė, turėdavau klausytis ir jo šnekų apie tave. „Jei kada sutiksiu Džeką Bernsą, jis net nesuvoks, kas jam trenkė!" – šūkaudavo mano tėtis.

– Tą pirmą kartą tavo tėtušis pasirodė nekaip, – priminė Lusei Džekas.

– Noriu tau pasakyti, kad jei kada pasipainiosi mano mamai, ji išdulkins tau smegenis, o paskui viską papasakos tėtušiui, – tarė Lusė. – Visą mano gyvenimą mūsų šeimoj visi vien apie tave ir galvojo.

– Aš tik pasibaisėjau, kai pamačiau, kad tavo tėvai paliko ketverių metų mergytę automobilyje, ant užpakalinės sėdynės, *Venecijoje*, – pasakė Džekas.

Lusė čiupinėjo magnetukus su tatuiruočių piešiniais, kuriuos Alisa buvo padovanojusi Džekui, kad prisilipintų prie šaldytuvo. Tai buvo japoniški piešiniai – *irezumi*, kaip sakė Henkas Šifmacheris. Iš viso gal šeši dvidešimt penkių centų monetos didumo magnetukai. Džekas jais buvo prie šaldytuvo durų prispaudęs tas keturias nuogo mamos torso nuotraukas – keturis ne visai vienodus jos tatuiruotės su užrašu *Kol tave rasiu* atvaizdus, į kuriuos dabar Lusė ir žiūrėjo, labai atidžiai.

Bet ji vis tiek nenurimo. Netrukus dar nuėjo žvilgtelėti, kas padėta ant Džeko rašomojo stalo. Plokščias stiklinis prespapjė, šiek tiek didinantis nuogos septyniolikmetės Emos nuotrauką, jai iškart krito į akį. (Džekas žinojo, jog kada nors gailėsis, kad pasiliko vieną iš tų nuotraukų, kurių Klaudija jam buvo liepusi atsikratyti.)

– Man reik užeit į vonią, – tarė Lusė. Name buvo dar du vonios kambariai, bet ji žvitriai perėjo Džeko miegamąjį ir užsidarė jo vonioje.

Buvusį Emos miegamąjį Džekas buvo pertvarkęs į nedidelę sporto salę – ten stovėjo du skirtingi mankštos dviračiai, bėgtakis, pilvo raumenų treniruoklis, keli suoliukai, be to, gulėjo daugybė svarmenų. Veidrodžių ant sienų nebuvo – tik keletas Džeko mėgstamų filmų plakatų; dviejuose iš tų filmų vaidino ir jis pats. Kad galėtų atlikti raumenų tempimo pratimus ar šiaip pasiraičioti, ant grindų Džekas buvo pasitiesęs kilimėlį – pailgo stačiakampio formos, maždaug trečdalio imtynių kilimo didumo.

Dabar Džekas atsisėdo ant to kilimėlio ir prisitraukė kelius prie krūtinės, įtemptai galvodamas, kaip atsikratyti Lusės. Jis girdėjo, kaip Lusė nuleido vandenį tualete ir kaip vanduo bėga į kriauklę; paskui išgirdo, kaip ji išėjo iš vonios ir pakėlė ant naktinio staliuko šalia jo lovos stovinčio telefono ragelį. Iš negyvo jos balso jis suprato, kad ji kalbasi su atsakikliu.

– Labas, mama – čia aš, – išgirdo Džekas sakant Lusę. – Aš Džeko Bernso namuose, nuoga, jo lovoj. Argi ne to tu visada

norėjai? Atleisk, kad tave aplenkiau, bet tai juk nesvarbu. Galvodamas apie tave *arba mane* su Džeku Bernsu, tėtušis turbūt kuoktelės. Myliu tave!

Įėjęs į savo miegamąjį, Džekas pamatė, kad Lusė nemelavo. Ji buvo atitraukusi apklotus ir gulėjo nuoga jo lovoje.

– *Dabar* tikrai pateksim į bėdą, – pasakė Lusė.

– *Tu* gal ir pateksi, Luse, o aš tai ne, – tarė Džekas.

Jis pro ją nuėjo į vonios kambarį; norėjo atnešti jai jos drabužius, bet nerado ir niekaip nesuvokė, kur ji juos nukišo. Purvinus sportbačius ir kojinaites Lusė buvo padėjusi ant svarstyklių, o kiti drabužėliai atrodė tiesiog išgaravę. („Kur jie galėjo pradingti?“ – galvojo Džekas.)

Jis grįžo į miegamąjį.

– Tuoj pat išeik, Luse. Kur tavo drabužiai?

Lusė gūžtelėjo pečiais. Taip, ji buvo daili aštuoniolikmetė. Netgi Džekas sugebėjo suskaičiuoti metus nuo tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt septintųjų, kai atvyko į Los Andželą, ir pridėti dar ketverius. (Pastaruoju laiku jis, šiaip ar taip, nuolat galvojo apie keturmečius mažylius.) Tačiau Džekui nė mintis neatėjo į galvą, kad galėtų pasimylėti su Luse, nors tai nebūtų buvę neteisėta.

Jis matė, kad ji – viena iš tų merginų, kurios tyčia stengiasi atrodyti apsileidusios ir ištvirkusios; jos plaukuose blizgėjo auksinės sruogelės, visi kojų nagai buvo nulakuoti skirtingomis spalvomis. Ant šlaunies, vidinėje pusėje, – labai aukštai, kur nebuvo matyti po šortukais, – ji turėjo ištatuiruotą pirštų pavidalo citroną, vadinamą „Budos ranka“. Kai kurios jaunos moterys labiau jaudina nenusirengusios; be to, Džekas niekada nemėgo būti bauginamas.

– Aš tau duosiu marškinėlius ir kokius nors savo sportinius šortus, – pasakė Džekas. – Pats tave aprengsiu, Luse, jei neapsirengsi ir neišsinešdinsi lauk.

– Mano mama jau paskambino policijai, – tarė jam Lusė. – Ji per dienas sėdi namie ir neturi ką veikt. Tik dėl viso pikto laiko įjungusi atsakiklį, jei kartais skambintų tėtis. Sakau tau, ji jau du kartus išklausė žinutę – jau pasakė policijai tavo adresą, ir visa kita.

Džekas nuėjo į virtuvę ir pakėlė ragelį ten. Paskambinęs 911 pasakė, kad jo namuose yra nepageidaujama viešnia, aštuoniolikmetė, – buvo pasislėpusi jo automobilyje. Dabar ji nusirengė ir paskambino savo motinai. Be to, Džekas dar pridūrė, kad jis jos nelietė – net *nenorėjo* liesti.

– Jeigu ši mergina pati neapsirengs, gal viena iš policininkų, kuriuos atsiųsite, galėtų būti moteris? – paprašė Džekas.

Pirmiausia jis turėjo atsakyti į klausimą, ar tai šeimos konfliktas. Ar jis *pažįstąs* tą merginą?

– Nebuvau jos sutikęs nuo tada, kai jai buvo ketveri! – sušuko Džekas.

Vadinasi, *kažkada* jis ją pažinojęs, ar ne? (Jis turėjo tai numatyti.)

– Klausykite, ji mano, kad dėl manęs išsiskyrė jos tėvai. Jai ir jos motinai aš labai *rūpiu*. O jos tėvas manęs *nekenčia*!

– Tai jūs pažįstate visą šeimą?

Pasakęs savo adresą, Džekas išgirdo prašymą „luktelėti“. Budintis policijos automobilis jau išsiųstas. Savaime suprantama, policijai jau buvo pranešta – skambinusi Lusės motina. Ji kažką šnekėjusi apie gresiantį išprievartavimą.

– Tai netiesa! – riktelėjo Džekas.

– Tualete nesustoja vanduo! – sušuko Lusė iš miegamojo. – Kam tau ta policija? Verčiau pasikviesk santechniką!

Džekas padėjo ragelį ir per miegamąjį nutrepeno atgal į vonios kambarį. Lusė buvo sukišusi savo drabužius į klozeto vandens bakelį. (Jie buvo šlapi; Džekas įmetė juos į vonią.) Svirtis, laikanti plūdę, buvo išlinkusi; todėl vanduo ir žliaugė. Bent jau čia Džekas žinojo, ką daryti.

Kai jis grįžo į miegamąjį, Lusė raičiojosi ant jo lovos; patalynė buvo sujaukta, viena pagalvė nusviesta ant grindų. Lova atrodė taip, tarsi Džekas būtų ką tik mylėjęsis su *keliomis* aštuoniolikmetėmis – su pulku gimnasčių.

– Čia jau nemenkas tvarkos pažeidimas, – pasakė jis bjauriajai mergiūkštei. – Pamatysi, tau nebus taip juokinga, kai tave tikrins, ieškos *kūno skysčių*.

– Man tiesiog atsibodo klausytis kalbų, kaip tu *išdūrei* visą mano šeimą! – suriko Lusė.

Džekas žengė iš miegamojo ir uždarė duris. Paskui išėjo į kiemą ir stovėjo atsirėmęs į savo „Audi“. Vis dar laukė, kada atvažiuos policija, kai pastebėjo fotografą, iki gyvo kaulo įgrisusį paparacą, labiausiai pagarsėjusį jaunos aktorės, nusivėmusios į baseiną per kažkokias vestuves Vestvude, nuotraukomis. Džekas matė, kad tas paparacas žiūri į jį pro ilgą teleobjektyvą iš kitos gatvės pusės.

Kai pasirodė du policininkai, Džekas apsidžiaugė, kad viena iš jų – moteris. Jis jai pasakė, kur yra Lusė, ir ta policininkė įėjo į vidų, o Džekas ėmė pasakoti, kas atsitiko, kitam pareigūnui.

– Ar tikrai žinote, kad jai aštuoniolika? – vienąkart pertraukė Džeką policininkas; šiaip jis tik klausėsi. Paparacas, jau perėjęs per gatvę, fotografavo juos stovėdamas keliuko, vedančio prie Džeko namo durų, gale.

– Ji negali apsirengti savo drabužiais – jie šlapi, – aiškino Džekas policininkui, ir kaip tik tą akimirką pro duris išbėgo nuoga Lusė ir puolė Džekui ant kaklo. Policininkas stengėsi ją užstoti nuo fotografo.

Policininkė išėjo į kiemą nešina vonios rankšluosčiu. Ji mėgino juo apvynioti Lusę, bet ši vis raitėsi, nesileido apgaubiama. Galiausiai abu pareigūnai šiaip taip atplėšė merginos rankas nuo Džeko kaklo. Džekas tiesiog stovėjo, stengdamasis nesiliesti prie Lusės, o paparacas be perstojo spragsėjo fotoaparatu. Jei tas fotografas būtų žengęs bent žingsnį artyn Džeko keliuku, Džekas jam, ko gero, būtų sulaužęs visus pirštus – po vieną, netgi prie policininkų.

– Jums taip tikriausiai nutinka dažnokai, – tarė Džekui policininkas.

– Kad ir ką jis tau pasakojo, neabejoju, kad tai tiesa, – pasakė kolegai policininkė. – Jei šita mergiūkštė būtų mano duktė, man tikrai norėtųsi ją prigirdyti klozete.

Policininkės, aukštos ir lieknos juodaodės, veidas atrodė kupinas nevilties, gal dėl gilaus rando, einančio per vieną antakį. Jos porininkas buvo augalotas baltasis vaikinas, apsikirpęs ežiuku, ramiomis melsvomis, net nemirksinčiomis, kaip Lusės, akimis.

– Nepamirškite jos patikrinti, ar nėra kokių *kūno skysčių*, – tarė Džekas abiem pareigūnams. – Na, gal aš meluoju...

Juodaodė policininkė šyptelėjo.

– Žiūrėkite, kad pats neprisišauktumėte bėdos, – perspėjo ji Džeką. – Elkitės kaip pridera.

– Norėtume apžiūrėti jūsų namus, kad galėtume kai ką patvirtinti, – paprašė augalotasis policininkas.

– Žinoma, – linktelėjo Džekas.

Diena buvo ilga. Džekas vis žvilgčiojo pro langą. Jis tikėjosi, kad paparacas įžengs į jo valdas, bet šis toliau budėjo keliuko gale. Kai policininkai išsivežė Lusę, – Džekas primygtinai reikalavo, kad ji *pasiimtų* jo vonios rankšluostį, – išvažiavo ir tas fotografas.

Džekas stebėjosi matydamas, kad abu policininkai nė kiek neabejoja tuo, ką jis pasakoja; bet moteris jį vis dėlto įspėjo dėl Alisos krūtų ir jos tatuiruotės nuotraukų ant šaldytuvo durų. Kai Džekas paaiškino, kas čia per nuotraukos, policininkė tarė:

– Tai nesvarbu. Jei čia kada bus kokių nemalonumų, būtų gerai, kad jūsų *šaldytuvas* nebūtų aplipintas tokiais atvaizdais.

Džekas policininkei parodė nuogos septyniolikmetės Emos nuotrauką – tą, kuri buvo prispausta plokščiu stikliniu prespapjė ant jo rašomojo stalo.

– Ir tokiais? – paklausė.

– Jūs sparčiai mokotės, – pasakė policininkė. – Jaučiu, kad esate gabus.

Kai visi išvažiavo, Džekas vonioje rado Lusės kelnaites; jos buvo tokios mažutės, kad policininkai jų, matyt, nė nepastebėjo. Jis įmetė jas į šiukšlių kibirą, kartu su keturiomis mamos krūtų nuotraukomis ir tuo senu Emos portretu.

Jei Džekas kitą rytą nebūtų turėjęs išvykti į Halifaksą, gal būtų atsargiau elgęsis su šiukšlėmis. Vėliau jis suprato, kad galėjo numatyti, jog žurnalas, nusipirkęs iš paparaco tas nuotraukas, pasiųs ką nors prie namo Entrados kelyje, kad pasiraustų po Džeko Bernso šiukšles. Negana to, žurnalistai pakalbins Lusę – ir ši pasakys, jog visa tai buvo tik „pokštas“.

Vėliau, kai tas žurnalas Džeko paprašė papasakoti, kas atsitiko, – jie sakėsi norį rašyti tos istorijos tęsinį, – jis tik pareiškė,

kad policininkai pasielgė taip, kaip ir turėjo pasielgti. Pirmiausia, jie patikėjo Džeku. Juk išsivežė Lusę!

– Taigi pati padarykite išvadą, – pasakė Džekas kažkokiai moteriai iš to žurnalo, kuri tvirtino esanti „kruopšti faktų tikrintoja“. (Jis turėjo omenyje, kad *jo* policininkai neišsivežė.)

Bet Džekas viso to dar nė nenujautė, kai kitą rytą išvyko į Halifaksą. Po visko, kas jam nutiko anksčiau, – po daugybės nevykusių sprendimų ir apgailėtinų metų, – tas epizodas su Luse jam atrodė visiškai nereikšmingas. Jis net nepaskambino daktarei Garsijai ir nieko jai apie tai nepapasakojo. („Tegu palaukia; išgirs, kai prieisiu prie to chronologiškai“, – galvojo Džekas.)

Bet kartais netgi tokie nereikšmingi įvykiai įstringa žmonių sąmonėje. Džekas Lusei nepadarė nieko blogo – jis tik stengėsi ja pasirūpinti, kai jai buvo ketveri. Tačiau tame skaitytojus šokiruoti mėgstančiame apie kiną rašančiame žurnale nemalonus Lusės „pokštas“ buvo pateiktas, su nuotraukomis, kaip išties skandalingas nutikimas; atrodė, kad Džekas Bernsas išsisuko kažko prisidirbęs.

Apie tai bus nelengva pasakoti daktarei Garsijai, kai ateis laikas, bet – nors jie dar neegzistavo – spąstai Džekui jau buvo paspęsti. Tie spąstai buvo ne Lusė, bet ir ji prisidėjo prie pinklių, į kurias Džekas paklius.Ta maloni policininkė mėgino jam tai pasakyti. Džekas išmetė nuotraukas, tačiau policininkė jį perspėjo ne tik dėl nuotraukų.

„Jei čia kada bus kokių nemalonumų...“ Argi ne taip ji sakė?

34

Halifaksas

Džekas paskambino Mišelei Maer į darbą mobiliuoju telefonu, važiuodamas į oro uostą. Los Andžele brėško ankstus rytas, bet daktarės Maer kabinete, Kembridže, atsiliepė seselė; Masačusetse buvo trimis valandomis vėliau. Ta seselė, labai draugiška, vardu Amanda, Džekui pasakė, kad daktarė Maer užsiėmusi – apžiūri pacientą.

Džekas Amandai prisistatė, kas jis toks, ir dar pranešė, kur keliauja. Paskui pridūrė esąs Mišelės mokyklos draugas – daugiau nieko nepasakojo.

– Aš viską žinau, – tarė Amanda. – Visa poliklinika norėjo ją *pasmaugti* už tai, kad nėjo su jumis į „Oskarų“ vakarą.

– O.

– Tai eisite su ja kur nors priešpiečių? – paklausė Amanda. Džekas suprato, kad, ko gero, *visa poliklinika* viską žino apie laišką, kurį Mišelė jam parašė; gal kaip tik Amanda tą laišką ir spausdino.

Džekas jai paaiškino, jog tikisi galėsiąs pasimatyti su daktare Maer grįždamas iš Halifakso. Jis užsisakęs bilietą skrydžiui su persėdimu Bostone. Jeigu Mišelė tą vakarą būsianti laisva ir norėsianti su juo papietauti, arba kitą dieną nueiti kur nors priešpiečių... – tik tiek Džekas ir spėjo pasakyti.

– Tai dabar jau *papietauti*! – nekantriai pertraukė jį Amanda. – Gal bus ir priešpiečiai, ir pietūs. Gal ir *pusryčiai*!

Džekas Amandai pasakė, jog dar paskambins vėliau, kurią nors tos darbo savaitės dieną, iš Halifakso, – kad žinotų, ar daktarė Maer turės laiko su juo susitikti.

– Jums reikėtų apsistoti „Čarlzo" viešbutyje, Kembridže. Iš ten galima pėsčiomis ateiti į ligoninę ir mūsų polikliniką. Galiu jums užsakyti kambarį, jei norite, – pasisiūlė Amanda. – Tame viešbutyje yra ir sporto salė, ir baseinas, ir šiaip viskas.

– Ačiū, Amanda, – tarė Džekas. – Būtų labai malonu – jei daktarė Maer turės laiko su manimi pasimatyti.

– Kas čia per „daktarė Maer"! – sušuko Amanda.

Džekas Amandos neprašė, kad ji užsakytų jam kambarį „Čarlzo" viešbutyje kokia nors kita pavarde, nors buvo aišku, jog ne tik Mišelė, bet ir *visa poliklinika* žinos, kada Džekas Bernsas atvyks ir kur jis apsistos. Kad ir kaip Džekas domėjosi Halifakso sprogimu ir sumanymu kurti filmą jo gimtajame mieste, jis kol kas tikrai nesijautė įsipareigojęs vaidinti tą atminties netekusį parsidavinėjantį transvestitą, pavaizduotą Dago Maksvainio scenarijuje; tiesą sakant, kuo ilgiau Džekas galvojo apie tai, kas jam nepatinka Maksvainio scenarijuje, tuo mažiau jam norėjosi registruotis viešbutyje – nesvarbu kuriame – atminties netekusio transvestito vardu. (Kambarį viešbutyje Halifakse jis buvo užsisakęs savo tikruoju vardu ir pavarde.)

Džekas padėkojo Amandai už tokią draugišką pagalbą ir padiktavo jai viešbučio Halifakse telefono numerį, ir dar savo mobiliojo – dėl visa ko, jei Mišelė norėtų paskambinti.

Į kelionę lėktuvu Džekas pasiėmė pakankamai visokio skaitalo; be kita ko, žinoma, ir Dago Maksvainio scenarijų, kurį perskaitė dar du kartus. Tą scenarijų, kurio pavadinimas buvo *Halifakso sprogimas*, Maksvainis parašė neva pagal Maiklo Dž. Berdo knygą *Miestas, kuris mirė* – Halifakso nelaimės kroniką, pirmąkart išleistą tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt septintaisiais. Berdo knygai, neabejotinai geriausiam Džeko lėktuve skaitinėtam kūriniui, tikrai buvo padaryta meškos paslauga.

Tūkstantis devyni šimtai septynioliktų metų gruodžio šeštą dieną Nerouze – vienos mylios ilgumo ir tik penkių šimtų jardų platumo kanale, jungiančiame Bedfordo įlanką su Halifakso uostu ir atvira jūra, – susidūrė du laivai. Prancūzų krovininis laivas *Mont Blanc*, prikrautas amunicijos karo reikmėms, plaukė į Bordo. Norvegų laivas *Imo*, atvykęs į Halifaksą iš Roterdamo, turėjo plaukti toliau – į Niujorką. *Mont Blanc* gabeno daugiau negu du tūkstančius tonų pikrino rūgšties ir du šimtus tonų trinitrotoluolo.

Tuoj po susidūrimo *Mont Blanc* užsidegė; nepraėjus nė valandai pražūtingasis laivo krovinys susprogo. Žmonės beveik iš visų miesto vietų žiūrėjo, kaip dega laivas; jie nežinojo, kad ir patys tuoj išlėks į orą. Kone du tūkstančiai miestelėnų žuvo, devyni tūkstančiai buvo sužeisti, du šimtai apako.

Šiaurinę miesto dalį sprogimas sulygino su žeme – Berdas rašo, kad ji tapo „dykyne, neapmatomu liepsnojančiu sąvartynu". Žuvo šimtai vaikų. Buvo padaryta nesuskaičiuojamai daug žalos kitiems uoste stovėjusiems laivams, apgriautos prieplaukos, laivų statyklos, Karinio jūrų laivyno mokykla – ir Velingtono kareivinės, ir Nerouzo krantinė Dartmuto pusėje, kur į krantą išplaukė *Mont Blanc* kapitonas su visa įgula.

Džeko, kaip aktoriaus, manymu, įdomiausias buvo to prancūzų kapitono, Ėmė le Medeko, vaidmuo. Berdas jį aprašo kaip mažo ūgio, „ne daugiau kaip penkių pėdų ir keturių colių"*, bet gražaus sudėjimo vyriškį su dailiai pakirpta juoda barzda, auginama tikriausiai tam, kad šiaip jau labai jaunatviškas veidas atrodytų valdingesnis. Vienas Le Medeko amžininkas sakė, kad kapitonas – „patrauklus, bet nepastovios nuotaikos žmogus, kartais piktokas", ir kad jis „gal ir ne puikus, tačiau tikrai geras jūrininkas".

Džekas Bernsas nebuvo *toks* žemas, bet – kaip aktorių – jį patraukė netgi Le Medeko fiziniai duomenys; be to, Džekas puikiai mokėjo kalbėti su kokiu tik nori akcentu.

Per tos katastrofos aplinkybių tyrimą visi atkreipė dėmesį į tai, kad laivo *Mont Blanc* locmanas, Frenkas Makėjus, nekalbėjo

---

* 162,4 cm (*Vert. past.*)

prancūziškai. Le Medekas angliškai mokėjo, bet nenorėjo kalbėti, nes jam labai nepatikdavo, kai žmonės jį kartais ne taip suprasdavo. Makėjus su Le Medeku bendravo gestais.

Džekui patiko viskas, ką jis perskaitė apie tą „piktoką“ prancūzų kapitoną. Džeko nuomone, kaip tik tas vaidmuo jam ir turėjo būti pasiūlytas. (Be to, scenarijus neturėjo nukrypti nuo tikrų įvykių, kurie pakankamai įdomūs; nereikėjo prie istorinių asmenybių priplakti išgalvotų veikėjų.)

Kanados valdžia Halifakse nusprendė, kad nelaimė Nerouzo kanale įvyko dėl kapitono Le Medeko ir jo locmano, Frenko Makėjaus, kaltės. Vėliau Kanados Aukščiausiasis teismas kaltais pripažino abu laivus. Tačiau Le Medekas ir jo įgula buvo prancūzai; daugelio angliškai kalbančių kanadiečių, ne tik Naujosios Škotijos gyventojų, supratimu, prancūzai buvo kalti dėl visų nelaimių.

Prancūzų režisierė Kornelija Lebrun laikėsi nuomonės, kad Le Medekas turėjo prisiimti tik pusę kaltės. (Prancūzijos valdžia Le Medekui nepateikė jokių kaltinimų; jis plaukiojo iki tūkstantis devyni šimtai trisdešimt pirmųjų metų, o paskui dar tapo Garbės legiono ordino kavalieriumi.) Tačiau tai žinant buvo juo labiau neaišku, kodėl madam Lebrun taip įsikibusi į Dago Maksvainio scenarijų, kuriame Le Medekas – nežymus veikėjas, negana to, ir pačiam Halifakso sprogimui skirtas tik antraplanis vaidmuo.

Maksvainiui rūpėjo paribiai. Berdas tik prabėgomis užsimena, kad po nelaimės daugelis Halifakso prostitučių persikėlė į Torontą arba Monrealį – „nusprendusios grįžti vėliau, kai sąlygos pagerės“. O tos, kurios neišvyko iš miesto, „vos spėjo darbuotis“.

Turbūt remdamasis šia trumpa užuomina apie prostitučių gyvenimą Halifakse Dagas Maksvainis ir išgalvojo savo šalutinę istoriją. Kažkuriame Voterio gatvės name (apie tai užsimenama Berdo knygoje) prostitutė žiūri, kaip jos klientas – „prekinio laivo jūrininkas“ – išeina pro duris ir pasuka uosto link. Brėkšta rytas; *Mont Blanc* tuoj susprogs.

Maksvainio scenarijuje ši prostitutė (arba veikėjas, sukurtas pagal jos paveikslą) per ilgai kvėpuoja šaltu ryto oru. Sprogimo

banga nuplėšia jai nuo kūno drabužius, nuneša peruką ir staiga išmeta ją į viršų – žiūrovai mato, kad iš tikrųjų ši prostitutė, dabar nuoga ir apdegusi, yra *vyras*! Džekas Bernsas, žinoma, – kas gi daugiau?

Viskas nuniokota; atminties netekęs transvestitas vežamas į ligoninę. Vaizdai aplinkui graudūs. Kaip rašo Berdas: „Du šimtai vaikų, vyresnioji medicinos sesuo ir visi kiti darbuotojai žuvo, prispausti nugriuvusio Protestantų našlaičių prieglaudos stogo ir sienų Kambelo kelyje. Tie, kurie nemirė iškart, iš lėto sudegė."

Tačiau tikimasi, kad žiūrovai užjaus Džeko vaidinamą atminties netekusį transvestitą? Nors ligoninėje guli daugybė apdegusių moterų ir vaikų, patraukliai seselei labiausiai gaila Džeko vaidinamo prostituto. Į istorinį filmo foną, kuriam neskiriama pernelyg daug dėmesio, įterpiamos lėto atmintį praradusio paciento gijimo ir beįsižiebiančios abipusės jo ir seselės meilės scenos.

Transvestitas neprisimena, kas jis toks, – ir, be abejo, nežino, kaip ten atsitiko, kad jis tą lemtingą ketvirtadienį nuogas, degantis išlėkė į orą Voterio gatvėje, šiek tiek po devintos ryto. Kai jis sustiprėja ir jau gali išeiti iš ligoninės, seselė parsiveda jį namo.

Netrukus prieinama prie neišvengiamos atminties atgavimo scenos. (Žinodamas, koks yra Džeko Bernso amplua, gali tai numatyti.) Seselė išėjusi į darbą, į ligoninę; Džeko vaidinamas transvestitas pabunda jos miegamajame. Jis staiga pamato ant kėdės užmestą vieną iš jos uniformų, kuria ji vilkėjo praėjusią dieną. Apsivilkęs tais seselės drabužiais ir pažvelgęs į save veidrodyje... na, galite įsivaizduoti. Užplūsta prisiminimai! Kaip nederamai jis elgėsi apsirengęs kaip moteris!

Taigi žiūrovai mato *kitą* Halifakso sprogimo versiją. Pražūtingas parsidavinėjančio transvestito gyvenimas parodomas tarsi *kitokios* – *tikros* – pražūties įžanga. Kaip rašo Berdas: „Tą baisios kančios akimirką Halifakse žuvo arba buvo sužeista daugiau žmonių, negu vėliau, Antrojo pasaulinio karo metais, nukentėdavo per antskrydžius Londone." Bet ką sau manė Dagas Maksvainis?

Džekas visada labai nepatogiai jausdavosi per būsimų filmų aptarimus, jeigu režisierius ir pagrindinė mintis jam patikdavo, tačiau scenarijus būdavo pasišlykštėtinas. Jis žinodavo, kad į jį bus žiūrima kaip į mėgstančią visur kištis kino žvaigždę, besistengiančią viską pakreipti sau naudinga linkme. O šiuo atveju ponui Maksvainiui, be abejo, atrodys, kad Akademijos apdovanojimą laimėjęs scenaristas (tai bent pradedančiojo sėkmė!) tokį prityrusį rašytoją kaip jis, Dagas Maksvainis, moko, kaip reikia *rašyti*.

Halifaksas buvo Džeko gimtasis miestas, bet šiaip Džekas – dar nenusileidęs Naujojoje Škotijoje, į kurią prieš trisdešimt šešerius metus atkeliavo dar būdamas motinos gimdoje, – jau ėmė galvoti, kad nė pats nežino, ko čia dabar atvyko. Gal tai *tikrai* gali sutrukdyti gydymą, kaip jį perspėjo daktarė Garsija.

Džekas įsiregistravo „Princo Jurgio“ viešbutyje ir užsisakė stalelį pietums netoliese esančiame restorane „Press Gang“. Tas restoranas buvo priešais Princo ir Baringtono gatvių kampą, kur Viljamas Bernsas kadaise grojo vargonais Šv. Pauliaus bažnyčioje. Netoli tos vietos, prie Argailo ir Princo sankryžos, buvo Šv. Pauliaus parapijos namai, kuriuose anglikonai įkurdino nėščią Džeko motiną; gal tame pastate Džekas ir gimė, be jokios „sekcijos“.

Baltomis medinėmis lentomis apkalta, malksnomis dengta Šv. Pauliaus bažnyčia buvo pastatyta tūkstantis septyni šimtai penkiasdešimtais metais. Halifakso sprogimui atminti toje bažnyčioje, antrame aukšte, paliktas pradužęs skaidraus stiklo langas, išeinantis į Argailo gatvę. Per *Mont Blanc* sprogimą to lango stikle atsirado žmogaus galvos pavidalo skylė. Tarytum iš šono matomo veido, ypač nosies ir smakro, kontūrai Džekui atrodė visai kaip jo mamos.

Šv. Pauliaus bažnyčios vargonai pastatyti tūkstantis devyni šimtai dvidešimtais metais mirusio vargonininko atminimui. Jų vamzdžiai mėlyni ir balti; be to, ten įamžintas ir kitas – vėliau vargonavusios moters – vardas.

DIEVO GARBEI
IR NATALI LITLER,
1898–1963,
ČIA VARGONAVUSIOS 1935-1962,
ATMINIMUI

Taigi šešiasdešimt antraisiais jiems tikriausiai reikėjo naujo vargonininko. Atminimo lentelės su, kaip Džekas tikėjosi, vis dar gyvo Viljamo Bernso vardu nebuvo. Į Halifaksą dirbti Šv. Pauliaus bažnyčios vargonininku Viljamas atvyko tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt ketvirtaisiais. (Vienas Dievas težino, kiek laiko jis ten grojo, apie tai nebuvo jokių įrašų.)

Džekas išėjo iš bažnyčios ir, stabtelėjęs Senosiose kapinėse, Baringtono gatvėje, užsižiūrėjo į Halifakso uostą. Jis galvojo, kaip viskas būtų klojęsi, jeigu juodu su mama būtų pasilikę Halifakse, – gal abu būtų buvę laimingi.

Džekas suprato, kad vadinamasis „sprogimo langas" – tie puikiai išsilaikę šonu pasuktos galvos kontūrai, palikti tūkstantis devyni šimtai septynioliktųjų metų nelaimei atminti, – daug geresnė medžiaga filmui apie Halifakso sprogimą negu nevykęs Dago Maksvainio scenarijus. Dabar Džekas pasijuto nesmagiai, pagalvojęs, kad iš taip toli atkeliavo pasišnekėti apie filmą, kuris, kaip jis jau žinojo, niekada nebus sukurtas, – na, bent jau Džekas Bernsas atminties netekusio transvestito jame tikrai nevaidins.

Be to, Džekas *išvis* nenorėjo susitikti su Dagu Maksvainiu. Jis nusprendė, jog reikėtų tiesiog išsakyti Kornelijai Lebrun savo nuomonę apie tą sumanymą ir daugiau nebesikišti. (Džekas neabejojo, kad daugelio būsimų filmų aptarimų būtų galima išvengti, jei žmonės prieš susitikdami vienas kitam atvirai pasakytų, ką apie tai mano.)

Džekas žinojo, kad ir Kornelija Lebrun apsistojusi „Princo Jurgio" viešbutyje, tačiau jis iš Emos buvo išmokęs, kad visada būna geriau, kai savo mintis išreiški *raštu*, – ypač jei esi dėl ko nors susinervinęs. Iki pietų dar buvo pakankamai laiko, taigi Džekas grįžo į viešbutį ir surašė viską, ką turėjo pasakyti tai prancūzų režisierei paprasčiausiai paskambinęs iš Los Andželo.

Džekas jai paaiškino, kad dėl asmeninių priežasčių šiek tiek pabus Halifakse, bet nenorėtų prisidėti prie filmo apie Halifakso sprogimą, kuriame ta katastrofa taip sumenkinama, kūrimo. Paskui Džekas dar parašė, kad jį sudomino Le Medekas, jis norįs daugiau sužinoti apie tą veikėją. Be to, Džekas pabrėžė, kad jo fiziniai duomenys kaip tik tinkami Le Medeko vaidmeniui, o nuolatinę, kaip pasakojama, to jūrų kapitono nuotaikos kaitą ir piktumą jis tikrai galėtų suvaidinti. (Džekas užsiminė ir apie savo sugebėjimą kalbėti su įvairiais akcentais.)

Kitas geras vaidmuo, iš *tikrų* žmonių, susijusių su ta istorine katastrofa, būtų Frenko Makėjaus – locmano, nekalbėjusio prancūziškai. Ir trečias vaidmuo, galintis sudominti bet kurį aktorių, – norvegų laivininkystės bendrovės advokato Č. Dž. Berčelio. Tuo laiku Berčelis buvo garsiausias jūrų teisės specialistas visoje Rytų pakrantėje. Atstovaudamas *Imo* savininkams, Berčelis – Berdo žodžiais sakant – „teismo salėje griebėsi žiauriausios taktikos". Kadangi teisėjas palaikė *Imo*, ir vietos žmonės buvo nusiteikę prieš *Mont Blanc* (ir apskritai visus prancūzus), Berčelis turbūt jautėsi raginamas „pulti ir bauginti liudytojus".

„Tai kam dar reikia tos *išgalvotos* istorijos?" – laiške klausė Džekas Kornelijos Lebrun. Kai kone du tūkstančiai žmonių žuvo, devyni tūkstančiai buvo sužeisti – ir beveik du šimtai *apako*, – kam gali rūpėti parsidavinėjantis transvestitas, šiek tiek apdegęs ir praradęs savo drabužius, atmintį ir *peruką*? Džekas tai prancūzų režisierei parašė, kad Maksvainio scenarijus, trumpai tariant, *sušiktas*. (Daktarė Garsija būtų Džeką įspėjusi, kad šito *intarpo* gal nereikia, ir – kaip netrukus paaiškėjo – būtų buvusi teisi. Bet įsikarščiavęs Džekas per daug negalvojo, ką rašo.)

Jis atsiprašė, kad sugaišino madam Lebrun *ir poną Maksvainį*, sutikęs atvykti į pasitarimą Halifakse, kuris, kaip jis dabar suprantąs, būtų beprasmis. Be to, Džekas pridūrė, kad vos pažvelgęs į Šv. Pauliaus bažnyčioje esantį vadinamąjį „sprogimo langą" suvokė, jog Maksvainio sukurptas katastrofų filmo scenarijus *nešvankus* ir *banalus*; Halifakso sprogimą Maksvainis pavaizdavo kaip niekingą meilės istoriją.

Džekas pamiršo Kornelijai Lebrun parašyti, kad vis dar norėtų dirbti su ja, kaip režisiere, – juk dėl to jam iš pradžių ir patiko tas sumanymas susitikti Halifakse. Jis jai neparašė ir kad, šitiek kartų persirenginėjęs moterimi, jau seniai numalšino *šiokį tokį* savo norą vaidinti transvestitus; kaip aktorius, Džekas nesijautė per daug prašąs pageidaudamas, kad jam būtų leista būti vyru.

Nors apie visa tai ir neužsiminęs, Džekas viešbučio registratūroje vis dėlto paliko gerą šūsnį prirašytų „Princo Jurgio" laiškinio popieriaus lapų ir paprašė juos nunešti į madam Lebrun kambarį. Paskui jis nuėjo į restoraną „Press Gang" ir vienas ten papietavo. Grįžęs į viešbutį, Džekas registratorių paklausė, ar Kornelija Lebrun jam nepaliko kokio raštelio; jam buvo pasakyta, kad ji kaip tik sėdi bare.

Džekas tik apytikriai įsivaizdavo, kaip atrodo ta prancūzų režisierė. (Smulkaus sudėjimo šešiasdešimt kelerių metų moteris – gal panelės Vurc amžiaus, kaip Džekas manė.) Bet jis iš karto ją atpažino. Ar daug moterų Halifakse vilki vandens lelijų lapų žalumo zomšiniais kostiumėliais su kelnėmis?

– Kornelija? – kreipėsi Džekas į tą smulkutę prancūzę, kurios lūpos buvo padažytos ryškiai oranžiniais dažais.

– Žžžakas Bernsas! – sušuko ji, bet Džekui dar nespėjus pabučiuoti jos atkišto skruosto tarp jų įsispraudė kažkoks stambus, gauruotas vyriškis.

Jis buvo didesnis, negu atrodė nuotraukose ant knygų aplankų; be to, visas apžėlęs plaukais, kaip koks medkirtys. Džekas taip ir neperskaitė nė vieno to barzdoto rašytojo romano; jį erzino begaliniai atšiaurios gamtos aprašymai, kiekviename puslapyje, – užknisanti tokio pobūdžio prozos ypatybė. (Nuo vėjo linkstančios eglės, pilkos Kanados plynaukštės uolos, negailestinga jūra – šiurpus oras ir nuolatinis girtavimas.) Net viskio kvapas, sklindantis iš to rašytojo burnos, kėlė šiurpą – tai, žinoma, buvo Dagas Maksvainis. Džekas jau tiesė ranką, norėdamas su juo pasisveikinti, kai Maksvainis kumščiu iš kairės žiebė jam į dešinį smilkinį. Džekas nė nematė, kada jis užsimojo.

– *Šikau* ant tavęs! – suriko Maksvainis, bet Džekas išgirdo tik „šikau"; jis neteko sąmonės dar prieš nugriūdamas. O juk turėjo

suprasti, kad kaip tik tokio niekšiško smūgio ir galima tikėtis iš beširdžio rašytojo, Halifakso sprogimą pavertusio iškrypėliška meilės istorija.

Džekas atsipeikėjo savo kambaryje. Jis aukštielninkas gulėjo ant lovos, su drabužiais, tačiau be batų; visa galva tvinksėjo. Ant lovos krašto šalia jo sėdėjo Kornelija Lebrun. Į drėgną frotinį rankšluostėlį ji buvo įvyniojusi keletą ledo kubelių ir dabar laikė pridėjusi prie ištinusio ir pamėlusio Džeko dešinio smilkinio. „Tas nusigėręs barzdotas šunsnukis galėjo mane užmušti“, – galvojo Džekas.

– Tai mano kaldė, – šnekėjo madam Lebrun. – Nemokū skaityty anglyškai, kai paražyta *rankomys.*

– *Ranka*, – pataisė ją Džekas.

– Papražiau Dagio, kad man perskaitytų, ką paražei, *garziai.* Dydelė klaida, *oui*? Manau, jį sūpykdė tas žodys „sušyktas“.

– Arba „nešvankus“... arba „banalus“, gal...

– *Oui.* Bė to, jys gėrė.

– Ir apie mane buvo blogų atsiliepimų, – tarė Džekas. – Bet aš nemėginau Rodžerio Eberto užtvatyti savo „Oskaru“.

– *Ko* užvatyti? – nesuprato mažoji prancūzė.

– Nesvarbu. Nenoriu vaidinti tame filme, – pasakė jai Džekas.

– Le Medeko vaidmeniui aš ymčiau prancūzą, Žžžakai, – kad ir kaip gėrai tū kalby sū akzentū.

Na, ji vis tiek taip ir nesukūrė to filmo. Vėliau, tais pačiais metais, po rugsėjo vienuoliktos dienos teroristų atakų, buvo pernelyg sunku gauti lėšų filmui apie Halifakso sprogimą – net ir su kino žvaigžde. Katastrofų filmais staiga niekas nebesižavėjo. (Taip nusiteikę žmonės buvo ištisus metus, o gal ir ilgiau.)

Kažkas apie Halifakso sprogimą buvo rodoma per Kanados televiziją, bet tik po poros metų; Džekas to filmo nematė. Net negirdėjo, ar jis dokumentinis, ar – kaip būtų sakiusi panelė Vurc – *inscenizacija.* Džekas žinojo tik tai, kad Dago Maksvainio tarp to filmo kūrėjų nebuvo. Beje, po tokio susipažinimo „Princo Jurgio“ bare Džekas labai abejojo, ar kada nors dirbs su Kornelija Lebrun.

Madam Lebrun tebesirūpinant Džeko galvos trauma, viešbučio administracija į jo kambarį atsiuntė gydytoją. Ta gydytoja

Džekui pasakė, kad jam šiek tiek sukrėstos smegenys; jausdamas, kaip dešiniame smilkinyje muša pulsas, jis būtų galėjęs su ja ginčytis dėl to „šiek tiek". Gydytoja Džeką dar įspėjo, kad vienu kartu jam nereikėtų miegoti ilgiau negu dvi valandas. Registratoriams gydytoja nurodė kas dvi valandas skambinti Džekui Bernsui, kad jis pabustų; jeigu Džekas nekeltų ragelio, kas nors turėtų įeiti į jo kambarį ir jį pažadinti. Be to, gydytoja Džekui patarė dar bent dieną niekur nekeliauti.

Tą naktį, tarp registratorių skambučių, jis sapnavo save filmavimo aikštelėje. „Prašyčiau tylos", – nuskambėjo kažkieno balsas, gal šimtąjį kartą.

„Filmuojam!"

„Kamera!"

Sapnuodamas Džekas suvokė, kad ilgisi viso to proceso. Gal jis jau per ilgai nesifilmuoja.

Iš ryto Džekas ėjo Baringtono gatve, ieškodamas ko nors paskaityti. Rado knygyną, kurio pavadinimas buvo „Knygų namai". To knygyno savininkas jį atpažino ir pasikvietė išgerti kavos. Džekas pasisiūlė pasirašyti keletą knygų – na, kiek jie čia turi *Skiedalų skaitytojos* scenarijaus egzempliorių. (Leidėjas, leidęs Emos knygas plonais viršeliais, išleido ir scenarijų; daugumoje knygynų scenarijai buvo sudėti šalia Emos romano, aptaisyto viršeliu su filmo scenos nuotrauka.)

Svetingojo knygų pardavėjo vardas ir pavardė buvo Čarlzas Berčelis; paaiškėjo, kad jis – Č. Dž. Berčelio, to legendinio jūrų teisės specialisto, teismo salėje aršiausiai puolusio *Mont Blanc* kapitoną ir locmaną, anūkas. Kai Džekas Čarlzui pasisakė gimęs tikriausiai Šv. Pauliaus parapijos namuose, Čarlzas jam papasakojo, kad tos bažnyčios zakristija po Halifakso sprogimo buvo paversta savotiška greitosios pagalbos ligonine; šimtai lavonų gulėjo eilėmis palei sienas.

Čarlzas buvo labai malonus, jis Džekui dar aprodė uostą. Džekas norėjo pamatyti terminalus, ypač tą prieplauką, kur išlipdavo imigrantai. Paskui Čarlzas Džeką nusivežė į „Fairview Lawn" kapines. Džekui knietėjo žvilgtelėti, kur palaidoti *Titaniku* plaukę žmonės. Halifaksas matė daug katastrofų.

Džekas su Čarlzu kiek pavaikščiojo tarp antkapių.

PASTATYTAS
NEŽINOMAM VAIKUI,
KURIO PALAIKAI
BUVO RASTI
PO „TITANIKO“ KATASTROFOS
1912 BALANDŽIO 15,
ATMINTI

Panašių užrašų buvo daugybė.

ALMA PAULSON,
29 METŲ,
DINGUSI SU KETURIAIS VAIKAIS

Ant kai kurių antkapių buvo užrašyti tik vardai, pavardės ir amžius.

TOBURG DANDRIJA, 8 METŲ
POLIS FOLKĖ, 6 METŲ
STINA VIOLA, 4 METŲ
GOSTA LEONARDAS, 2 METŲ

Kitur – tik numeriai.

MIRĖ
1912 BALANDŽIO 15
227

Prie vieno nedidelio paminklėlio su užrašu DŽ. DOSONAS buvo daugiausia gėlių – jis tiesiog skendo puokštėse, beveik užstojančiose lyg ir girdėtą pavardę. Čarlzas Džekui paaiškino, kodėl ta pavardė atrodo girdėta. Veikėjas, kurį *Titanike* – filme – vaidino Leonardas DiKaprijas, buvo vardu Džekas Dosonas.

– Norite pasakyti, kad jis *neišgalvotas*?! – nustebo Džekas.

– Nežinau, – tarė Čarlzas.

Tame kape galėjo būti palaidotas koks nors *kitas* Dosonas. *Džekas* Dosonas, kurį vaidino DiKaprijas, turbūt išgalvotas. Tačiau nuo tada, kai tas filmas pasirodė ekranuose, *Titaniko* aukų kapinėse apsilankantys žmonės vis padeda gėlių prie paminklėlio su užrašu DŽ. DOSONAS, nes mano, kad jis ir buvo tas vaikinas. Dar blogiau: nesvarbu, ar tas Džekas Dosonas iš filmo kaip nors susijęs su Dž. Dosonu, kurio pavardė užrašyta ant antkapio, ar ne, jaunos merginos, atnešančios gėlių, vis tiek įsivaizduoja, kad tame kape guli žmogus, kadaise atrodęs kaip Leonardas DiKaprijas.

– Jau tie *filmai*, – bjaurėdamasis pratarė Džekas. Čarlzas nusijuokė.

Bet staiga Džekas suvokė – *štai* kaip tam gauruotam rašytojui ir scenaristui į galvą atėjo mintis Halifakso sprogimą pavaizduoti kaip meilės istoriją. Tai apskritai buvo nekoks sumanymas; negana to, jis netgi ne Maksvainio. Maksvainis tą mintį pasivogė iš *Titaniko*; pasičiupo kapinėse, kur guli šitiek vaikų!

– Dagas Maksvainis kilęs iš Halifakso? – paklausė Džekas Čarlzo Berčelio. Kadangi Čarlzas buvo knygų pardavėjas, Džekas neabejojo, kad jis žino.

– Čia gimęs ir užaugęs, – atsakė Čarlzas. – Baisus žmogus – tuoj šoka muštis.

Dabar, apsilankęs *Titaniko* aukų kapinėse, Džekas turėjo dar vieną priežastį, dėl kurios norėjo sumalti Maksvainį į miltus; be to, Džekui vis dar skaudėjo galvą. (Jeigu jau kalbame apie niekšišką elgesį, reikia pasakyti, kad mušeika, smūgiuojantis žmogui į smilkinį, neabejotinai ieško bėdos.)

Džekas grįžo į viešbutį ir truputį nusnūdo. Jam, matyt, iš tikrųjų buvo sukrėstos smegenys, – gal *šiek tiek*, o gal ir smarkiai, – nes jis jautėsi prastai. Ir niekaip nesuprato, kodėl neskambina Mišelė Maer, – bent jau tam, kad pasakytų, jog labai laukia tų priešpiečių, arba pietų, arba dar ko nors. Gal ji drovisi; turbūt baisiai užsiėmusi. Džekas miegojo neramiai, ir neilgai. Atsisėdo lovoje vos tik išgirdęs jį žadinančio registratoriaus skambutį – pernelyg staigiai, net žvaigždės pasipylė iš akių. Jos tebemirgėjo ir kai jis valėsi dantis.

Džekas galvojo, kad išnarintas petys būtų kaip tik tokia trauma, kokios Dagas Maksvainis nusipelnė. Kadangi Maksvainis Džeką partiesė šoniniu smūgiu iš kairės, Džekas spėjo, kad jis dešiniarankis; taigi reikėtų jam išnarinti *dešinį* petį.

Džekas paskambino į daktarės Maer kabinetą ir ten vėl atsiliepė Mišelės seselė, Amanda.

– Sveika, Amanda, – čia Džekas Bernsas. Skambinu dėl pusryčių, priešpiečių *ir pietų*.

Jis iškart pajuto, kad kažkas negerai; Amanda, anąkart buvusi tokia draugiška, dabar kalbėjo lediniu balsu.

– Daktarė Maer užsiėmusi – apžiūri pacientą, – pasakė Mišelės seselė.

– Kas čia per „daktarė Maer“, Amanda?

– Jokių pusryčių, jokių priešpiečių, jokių pietų, – išpyškino Amanda. – Daktarė Maer nenori jūsų matyti – ji su jumis net *nekalbės*. Aš atšaukiau kambario užsakymą „Čarlzo“ viešbutyje.

– Gal kažką ne taip supratau, Amanda, – tarė Džekas. – Man sukrėstos smegenys.

– Ta mergaitė jums *sukrėtė smegenis*? – paklausė Amanda.

– *Kokia* mergaitė?

– Kalbu apie nuotykį su *Luse* – apie nuotraukas, ir visa kita. Negi Kanadoj nerodo *žinių*?

Džekui prieš akis iškilo nelemtasis paparacas, tarsi tas fotografas būtų tebestovėjęs keliuko, vedančio prie jo namo durų, gale ir tebespragsėjęs savo aparatu. Vienas prastokas apie kiną rašantis žurnalas nusipirko tas nuotraukas. Negana to, reportažas apie tą įvykį, su nuotraukomis, buvo rodomas per televiziją.

– Įspūdis nekoks, – paaiškino Amanda.

– Aš nesimylėjau su ta mergina! – sušuko Džekas.

– Tikiu, kad nesimylėjote, – pasakė Amanda. – Ta mergaitė tiesiog suprato, kad *norite*, ir tikrai būtumėte su ja sugulęs, jeigu ji nebūtų paskambinusi motinai.

– Tai netiesa! Aš pats paskambinau policijai ir paprašiau, kad ją išsivežtų! Laukiau kieme, išėjęs iš savo namų, kol jie atvažiavo!

– Nuoga aštuoniolikmetė buvo jūsų lovoje – jūs netgi lankotės pas tą pačią psichiatrę, – pabrėžtinai tarė Amanda. – Jūs

pažinojote Lusę, kai ji buvo maža... sumušėte jos tėvą! Ir kodėl pasilikote jos *kelnaites*, kodėl namuose laikėte tas baisias nuotraukas? Ant jūsų rašomojo stalo buvo lyg ir *dar vienos* nuogos aštuoniolikmetės nuotrauka! Ir kelios nuogos tatuiruotos moters krūtinės nuotraukos ant *šaldytuvo*!

– Aš visa tai išmečiau! – riktelėjo Džekas.

– Kur? Ant savo pievelės priešais namą? – paklausė Amanda.

– Būkite gera, leiskite man pasikalbėti su Mišele, – maldavo Džekas.

– Mišelė prašė: „Jei Džekas skambins, pasakykite jam, kad man jis *pernelyg keistas.*“ Taip sakė daktarė, – tarė Amanda padėdama ragelį.

Džekas savo kambaryje įsijungė televizorių. Kiek sugaišo, kol tarp daugybės Kanados televizijos kanalų surado vieną Amerikos, nors (kaip jam netrukus pranešė Leslė Oustler) istoriją apie Lusę jau buvo pasičiupusi ir Kanados žiniasklaida. Pagaliau radęs „Žinių santrauką“, Džekas suprato, jog pasakojimas apie jį – pagrindinė pramogų skilties tema.

Kai Lusei pasakė, kad jos rausvosios kelnaitės rastos tarp Džeko šiukšlių – kartu su tomis kompromituojančiomis nuotraukomis, kurias Lusė jau buvo nupasakojusi reporteriams, – ji pareiškė mananti, jog Džekas norėjo pasilikti kokį nors jos apsilankymo *atminą*, todėl ir paslėpė jos kelnaites, kad nerastų policija. O paskui jis, matyt, apsigalvojo ir išmetė tas kelnaites kartu su kitais „įkalčiais“. (Per televiziją tos kelnaitės atrodė tikrai labai mažos; piršosi mintis, kad Džekas jas pavogė iš *vaiko*.)

Džekui reikėjo pačiam pamatyti tą šlykštų žurnaliūkštį, kad suprastų, kodėl visi mano, kad tos nuotraukos – na, tos, kurios buvo netinkamos rodyti per televiziją, – jį kompromituoja. Jis išėjo iš viešbučio ir pėsčias pasuko į „Knygų namus“. Čarlzas Berčelis juk knygų pardavėjas; Čarlzas tikrai žinos, kur Halifakse yra laikraščių kioskai. Savaime suprantama, Čarlzas jau turėjo nusipirkęs tą apie kiną rašantį žurnaliūkštį.

– Skambinau jums į viešbutį, Džekai, bet man pasakė, kad jūs prigulėte nusnūsti. – Nė viena „Knygų namų“ pardavėja nežiūrėjo į Džeką; jos visos jau buvo mačiusios nuotraukas ir perskaičiusios šmeižikiškų užuominų kupiną straipsnį.

Nuotraukoje ant to žurnalo viršelio buvo nuoga Lusė, kaip koks pornografinis papuošalas pakibusi Džekui ant kaklo. Atrodė, kad abu policijos pareigūnai tramdo ne tik Lusę, bet ir Džeką. Ir kitos nuotraukos, vidiniuose žurnalo puslapiuose, – ypač tos, kurias reporteriai ištraukė iš Džeko šiukšlių, – buvo tokios pat kompromituojančios. Rausvosios kelnaitės – ne tik labai mažos, bet dar ir šlapios. Nuogos septyniolikmetės Emos nuotrauka šiek tiek „patvarkyta", kad būtų galima spausdinti žurnale. Džekas manė, kad tas juodas brūkšnys, einantis per Emos akis, daro ją neatpažįstamą, netgi tiems žmonėms, kurie ją pažinojo, kai jai buvo septyniolika. Kita vertus, kas dar, be Džeko, tada iš tikrųjų *pažinojo* ją nuogą? (Džekas buvo pamiršęs, kad ponia Oustler kadaise matė tą nuotrauką.)

O dėl Džeko motinos nuotraukų, tai tas žurnalas parinko tik vieną; du juodi brūkšniai ėjo per Alisos spenelius. Emos nuotrauka tarp šiukšlių buvo taip sulamdyta, kad jos spenelių beveik nebegalėjai įžiūrėti; todėl žurnalo redaktoriai jų nė neslėpė, nors jiems pakako padorumo, kad nukirptų nuotrauką aukščiau Emos juosmens.

Straipsnyje buvo paminėta ir daktarė Garsija. Džekas neabejojo, kad ji atsisakė visa tai komentuoti. Tačiau viena buvusi jos pacientė, – kurios pavardę reporteriai nutylėjo ir kuri pareiškė, kad daktarės mėgstami psichoterapijos metodai „švelniai tariant, neatitinka normų", – pasakojo, kad daktarė Garsija griežtai nusistačiusi prieš pacientų susitikinėjimą tarpusavyje. Džekas buvo įsitikinęs, jog daktarė Garsija tikrai nemano, kad jis *susitikinėja* su Luse, bet juk visi žino, kaip kai kurie žurnalai tai padaro; visa istorija tik numanoma, nėra nieko, kas būtų pasakyta aiškiai. Netgi antraštė, jau pats straipsnio *pavadinimas*, tyčia klaidinantis; tiesą sakant, tos istorijos apie Lusę antraštė buvo tiesiog neprilygstama.

DŽEKAS BERNSAS NEPRISIPAŽĮSTA PAIŠDYKAVĘS,
BET KĄ JIS SLEPIA TARP ŠIUKŠLIŲ?

Džekas nepadarė nieko blogo, bet vis tiek atrodė nusikaltęs. Jis buvo *pernelyg keistas*, kaip būtų pasakiusi Mišelė.

Čarlzas Berčelis buvo geras vyrukas; jis nuoširdžiai užjautė Džeką. Kai Džekas grįžo į „Princo Jurgio“ viešbutį, jam galva vėl tvinkčiojo iš skausmo. Jis išgėrė porą tailenolio tablečių, o gal advilio, – paskui išvis neprisiminė, kad kažko išgėrė.

Džekui buvo įdomu paskambinti savo numeriu į Los Andželą ir išklausyti visas į atsakiklį įrašytas žinutes. Ričardas Gladšteinas, Bobas Bukmanas ir Alanas Hergotas reiškė užuojautą; Laukinis Bilas Vanvlekas skambino iš Amsterdamo. (Vėliau Džekas sužinojo, kad Pamišėlio Olando draugė, televizijos diktorė, pati pirma Olandijoje pranešė apie tą skandalą.) Kažkas iš Šventos Hildos mokyklos buvo perspėjęs Leslę Oustler; ponia Oustler kunkuliavo pykčiu. „Negaliu patikėti, kad pasilikai tą Emos portretą ir tas mamos nuotraukas. Tu tikras asilas, Džekai!“

„Keista, kad man nepaskambinai, – išgirdo Džekas iš atsakiklio sklindantį daktarės Garsijos balsą. – Tikiuosi, persigalvojai dėl stabtelėjimo Bostone, arba persigalvojo *Mišelė*. Ir nepatarčiau tau toliau kaip nors bendrauti su Luse, Džekai. Gal mums reikėtų geriau pagalvoti, kiek laiko tu praleidi laukiamajame. Gali ten susidurti su Lusės *motina*.“

Džekas stebėjosi, kad tas šlykštus žurnaliūkštis pražiopsojo tokią pikantišką smulkmeną, – na, kad ir Lusės *motina* yra daktarės Garsijos pacientė. (Nors buvo aišku, kad ji turėtų būti *kurio nors* psichiatro pacientė.)

Kartą laukiamajame viena jauna mamytė Džeką tikino, kad daktarė Garsija – vienintelė tokia iš visų psichiatrų, pas kuriuos ji lankėsi. Pas ją nereikia užsirašyti iš anksto. Ta mamytė, matyt, dažnai pajusdavo poreikį tuoj pat pasimatyti su savo psichiatre. Daugelis daktarės Garsijos laukiamajame sėdinčių mamyčių sakė, kad *kitų* jaunų mamyčių buvimas šalia jas ramina. Sutartas apsilankymų laikas visada būdavo tik apytikris, joks Niujorko ar Vienos psichiatras nebūtų to leidęs. (Joks Niujorke ar Vienoje gyvenantis psichiatro *pacientas* nebūtų to pakentęs.) Bet Dže-

kui, gyvenančiam Santa Monikoje, tokie apytikriai susitarimai patiko.

Jis padavė savo lėktuvo bilietus „Princo Jurgio“ konsjeržei ir paprašė, kad ji, jei tik pavyks, juos pakeistų.

– Tiesiog pasirūpinkite, kad rytoj galėčiau grįžti į Los Andželą – kuo tiesesniu keliu, – pasakė. – Be stabtelėjimo Bostone.

Paskui Džekas nuėjo į „Press Gang“, ten jam vėl buvo rezervuotas stalelis pietums; jis visą dieną nieko nevalgė ir jautėsi alkanas.

Džekas įsitaisė prie nedidelio stalelio ir užsisakė vieną iš užkandžių. Išskyrus tą jo vienvietį stalelį, visas restoranas buvo prisigrūdęs žmonių ir gana triukšmingas. O gal tik atrodė triukšmingas, nes Džekas pietavo vienas ir jam buvo sukrėstos smegenys. Jis sėdėjo pasisukęs į langą, nusigręžęs nuo kitų stalelių. Turėjo atsinešęs knygą, kurią Čarlzas patarė nusipirkti, tačiau kai pamėgino skaityti, skausmas jam vėl suspaudė galvą ir triukšmas restorane tarytum dar pagarsėjo. Triukšmingiausias buvo arčiausiai esantis stalas, bet Džekas nematė, kas prie jo sėdi; ir tie žmonės, jeigu išvis žiūrėjo į jį, matė tik jo nugarą.

Ypač garsiai rėkavo vienas beveik neužsičiaupiantis pasakorius. Jis vis vambrijo apie kivirčą viešbučio bare, – pasak jo, tai buvo sąžininga kova.

– Sušikti *imtynininkai*! – rėkė jis. – Griūna pasliki nuo vieno smūgio kumščiu. – Tie žodžiai, be abejo, patraukė Džeko dėmesį, nors jam ir buvo sukrėstos smegenys. – Džekas Bernsas krito kaip lapas, – gyrėsi draugams tas vyriškis.

Kaip žmogus, jau kurį laiką chronologiškai pasakojantis savo gyvenimo istoriją, Džekas buvo pastebėjęs, jog tai, ką daugelis žmonių, gal tingėdami gilintis, vadina *atsitiktiniais sutapimais*, ne visada įvyksta atsitiktinai. Pavyzdžiui, buvo galima pamanyti, kad Džekas *atsitiktinai* atsidūrė tame pačiame restorane, kuriame pietavo Dagas Maksvainis, – kitą vakarą po to, kai tas nutukęs, gauruotas rašytojas Džeką partiesė niekšišku smūgiu į smilkinį. Bet Halifaksas buvo nedidelis miestas, o „Press Gang“ – labai populiarus restoranas.

Džekas mėgino pažvelgti į Maksvainį, bet pamatė tik plačią jo nugarą. Iš to, kaip nustebo vienas rašytojo draugas, staiga

atpažinęs Džeką, Džekas suprato, jog jie nežinojo, kad jis čia sėdi, – Maksvainis apie tą nuotykį pasakojo ne tam, kad išgirstų Džekas. Džekas atsistojo ir priėjo prie Maksvainio. Draugai Maksvainį perspėjo, kad jis čia pat, tačiau nelemtas šunsnukis neužsičiaupė.

– Tas lengvasvoris neūžauga tysojo kaip negyvas, – toliau pliurpė Maksvainis.

Džekas stovėjo šalia Maksvainio, bet šiek tiek už jo. Prie stalo sėdėjo trys poros; Džekas nesuprato, kuri iš moterų atėjusi su Maksvainiu. Kiti du vyrai šypsojosi Džekui – beveik šaipėsi, – tačiau moterų, žiūrinčių, kas bus toliau, veidai buvo be jokios išraiškos.

– Norėčiau atsiprašyti, – pasakė Džekas Dagui Maksvainiui. – Tas pastabas apie jūsų scenarijų rašiau ne jums. Jums pačiam tikrai nebūčiau išdėstęs savo nuomonės taip atvirai, taip asmeniškai. Tik todėl, kad negalėjo įskaityti mano rašysenos, Kornelija parodė tą laišką jums. Ji nemoka skaityti angliškai, kai parašyta ranka. Tikiuosi, suprantate, jog taip atsitiko netyčia. Tikrai nenorėjau užgauti jūsų jausmų.

Dabar tuodu Maksvainio draugai jau *neabejotinai* šaipėsi, bet moterys buvo nuovokesnės; moterys visada perprasdavo Džeką Bernsą.

Iš tikrųjų Džekas neatsiprašinėjo – jis tik stengėsi būti mandagus pirmus du kartus, kaip jį mokė ponia Vikstid. („Princo Jurgio" bare, kai norėjo paspausti Dagui Maksvainiui ranką, – tada Džekas buvo mandagus *pirmą* kartą.) Žinoma, Džekas matė, jog Maksvainis pernelyg girtas ir pernelyg karingas, kad tai suprastų. Rašytojas tiesiog pasakojo toliau savo istoriją.

– Ta mažutė prancūzė pasišaukė viešbučio pasiuntinį ir jie drauge užkėlė Džeką Bernsą ant bagažo vežimėlio – nuvežė į kambarį kaip kūdikį kėdutėje su rateliais! – šnekėjo Maksvainis. Prie stalo sėdintys vyrai juokėsi, o moterys ne; moterys buvo budrios ir įsitempusios.

Kai Džekas uždėjo ranką Maksvainiui ant sprando ir ėmė atsargiai lenkti didžiulę, gauruotą storulio galvą prie pietų lėkštės, jis jau žinojo, kad Maksvainis stipresnis. Buvo pasirengęs tam, kad dičkis abiem rankom įsirems į stalą ir mėgins atsistoti.

Džekas, žinoma, nesitikėjo išlaikyti Maksvainio viena ranka; jis tik norėjo, kad Maksvainis išskėstų rankas ir įsiremtų į stalą, nes taip Džekui buvo lengviau atlikti visiško nelsono veiksmą, Maksvainiui nespėjus atsistoti.

Uždėjęs abi plaštakas – vieną ant kitos – Maksvainiui ant sprando, Džekas įmurkdė rašytojo veidą į paelją, iki ausų; ir pats pajuto, kaip jo riešai panyra į šiltą maistą. Iš lėkštės išlėkė šafrano spalvos ryžiais aplipusi krevetė – ir dešrelė. Maksvainis knaisiojo paelją, mėgindamas išrausti duobutę, kad galėtų kvėpuoti.

Imtynėse visiškas nelsonas draudžiamas dėl kelių priežasčių. Be abejo, šitaip sugriebęs gali sulaužyti žmogui kaklą, bet – imtynių požiūriu – tas veiksmas netinkamas ne tik dėl to. Visišku nelsonu beveik neįmanoma prispausti varžovo prie kilimo, – nebent spausdamas sulaužytum jam kaklą. Kita vertus, šitaip sugriebtam žmogui labai sunku išsilaisvinti; taigi visiškas nelsonas labai pavojingas, be to, tai gryniausias laiko vilkinimas.

Maksvainis niekaip neįstengė ištrūkti; neturėjo į ką gerai atsiremti, ypač sėdėdamas ant kėdės. Džekas laikė įmurkdęs jo veidą į paelją. Barzdotojo rašytojo kakta buvo prispausta prie lėkštės dugno; iš garso galėjai suprasti, kad Maksvainis į nosį įtraukė ryžių. Anuodu vyrai, jo draugai, dabar nebesišaipė; Džekas stebėjo juos nenuleisdamas akių. Jeigu bent vienas iš jų būtų atsistojęs, Džekas nuo nelsono būtų perėjęs prie „viščiuko“ veiksmo: būtų prilenkęs dešinę Maksvainio alkūnę prie dešinės ausies – tikriausiai sulaužydamas jam raktikaulį ir beveik neabejotinai išnarindamas dešinį petį. Paskui Džekas būtų ėmęsis vieno iš tų dviejų draugų – pirmiau to, kuris jam atrodė stipresnis.

Bet Džekas suprato, kad sunkumų nebus; anuodu vyrai sėdėjo savo vietose. Maksvainis buvo stambesnis už juos abu kartu sudėtus, ir jie patys matė, kad jam nekaip sekasi. Moterys nerimavo labiau negu vyrai. Vis susižvalgydamos tarpusavyje, jos žiūrėjo Džekui į akis – ne į Maksvainio galvą paeljos lėkštėje.

Maksvainis šliurpčiojo, tarytum būtų tebevalgęs, tačiau tas garsas buvo labiau nosinis, ne visai toks, koks girdimas valgant. Jei dičkis būtų pradėjęs springti, Džekas būtų nuvertęs jį nuo kėdės ir kaip reikiant spūstelėjęs jam pilvą, kad jis išsivemtų ant grindų. Bet kol kas to nereikėjo; rašytojas kvėpavo beveik nor-

maliai, tik labai garsiai. Kiekvienam storuliui būtų sunku kvėpuoti, jeigu jo smakras būtų prispaustas prie krūtinės; netgi be viską dar labiau komplikuojančios paeljos.

– Jau tie *rašytojai*! – tarė Džekas, veikiau Maksvainio draugams negu pačiam Maksvainiui. – Jie net pavalgyti negali nepliurpdami.

Viena iš moterų nusišypsojo; taigi turbūt ne ji buvo Maksvainio pora, o gal ir ji.

Džekas įbedė smakrą į Maksvainio viršugalvį; norėjo būti tikras, kad Maksvainis jį girdi.

– Yra dar kai kas, ką noriu pasakyti apie jūsų scenarijų, – tarė Džekas. – Kaip manote, kas būtų nutikę parsidavinėjančiam transvestitui mieste, pilname jūreivių, tūkstantis devyni šimtai septynioliktais metais? Kuris nors jūreivis būtų jį nužudęs – gerokai prieš Halifakso sprogimą. Jūsų istorija ne tik *nešvanki* ir *banali* – ji dar ir *neįtikima*.

Džekas matė, kad Maksvainis mėgina kažką pasakyti, bet neketino leisti tam nutukusiam rašeivai išsimuistyti iš paeljos. Tada ta moteris, kuri nusišypsojo Džekui, prabilo už Maksvainį.

– Manau, Dagis sako, kad mums visiems baisiai knieti išgirsti apie *Lusę*, – tarė ta moteris. Džekui dingtelėjo, kad, ko gero, kaip tik *ji* yra Maksvainio draugė, o gal ir žmona. Ji buvo maždaug tokio pat amžiaus kaip ir Maksvainis, kuriam, Džeko supratimu, turėjo būti beveik penkiasdešimt – gal netgi penkiasdešimt su viršum.

– Na, Lusė daug jaunesnė už jus visus, sėdinčius prie šito stalo. Jos gražesni papai, ir šiaip viskas, – pasakė Džekas – kaip būtų pasakęs Bilis Reinbou. Dabar jau niekas nesišypsojo.

– Būkite geras, nesužeiskite jo, – paprašė ta moteris.

– Tik tai ir norėjau išgirsti, – tarė Džekas. Jis atpalaidavo visišką nelsoną. – Tikiuosi, suprantate, kad *galėjau* jus sužeisti, – pasakė Maksvainiui, kuris mėgino linktelėti.

Džekas jį paleido ir žengė tolyn nuo jų stalo. Beveik tikėjosi, kad Maksvainis svirduliuodamas atsistos ir puls jį kumščiais. Tačiau storulis sėdėjo savo vietoje – atrodė labiau prislėgtas negu karingas.

Ta moteris, kuri kalbėjo su Džeku, sudrėkino servetėlę savo vandens stiklinėje ir ėmė tupinėti apie Maksvainį. Išrinko ryžius

jam iš plaukų bei barzdos, rado ir porą krevečių, ir kelis dešros griežinėlius, ir gabalėlį vištienos. Apvalė jį kaip galėdama, bet šafrano taip lengvai nenutrinsi; rašytojo barzda ir kakta buvo išmargintos oranžinėmis – moliūgo spalvos – dėmėmis.

Visa tai stebėjęs padavėjas nepaleido iš akių Džeko, kuris grįžo prie savo stalelio, bet dabar atsisėdo nugara į langą, atsisukęs į Maksvainio kompaniją. Džekas atvirai nežiūrėjo nė į vieną iš tų žmonių, jis tik norėjo laiku pamatyti artėjantį Maksvainį, jei šis sumanytų jį pulti. Ta moteris, kuri prašė nesužeisti Maksvainio, vis žvilgčiojo į Džeką, bet iš jos veido išraiškos buvo sunku suprasti, ką ji galvoja.

Džekas pamojo padavėjui, kad prieitų, ir tarė:

– Jeigu jie pasilieka, pasiūlykite ponui Maksvainiui kitą paeljos porciją. Aš sumokėsiu.

– Ne, jie nepasilieka, – atsakė padavėjas. – Ponui Maksvainiui skauda krūtinę – todėl ir išeina.

Džekui dingtelėjo, jog būtų nekas, jei paaiškėtų, kad jis prisidėjo prie to girto storžievio mirties, – tas nutukęs rašytojas buvo baisiausiai išgarbintas Kanados literatūros stabas. Per skrodimą, ko gero, būtų nustatyta, kad Maksvainis į plaučius įtraukė ryžių. Jis nužudytas maistu; žmogžudystės įrankis – paelja! Panegirikos banga užlietų visą šalį. Nutildytas balsas, kaip štorminis vėjas gairinęs Kanados laukus! Ir, kas blogiausia, visur būtų prikaišiota ilgų Maksvainio kūrinių citatų, žurnalas „Quill & Quire“ spausdintų gargantiueliškus uolų, medžių ir kirų aprašymus.

– Gal žinote, ar ponui Maksvainiui kada nors *anksčiau* šitaip skaudėjo krūtinę? – paklausė Džekas susirūpinusio padavėjo.

– O, nuolat, – atsakė padavėjas. – Jį baisiai ėda rėmuo.

Džekas užsisakė alaus. Nebuvo jo gėręs nuo tada, kai vakarėlyje „Polo Lounge“ restorane, po Akademijos apdovanojimų įteikimo, ištuštino „Heineken“ butelį. Jis tik dabar pamatė, kad nemažas Maksvainio paeljos gumulas užtiškęs jam ant kelnių; pirmiau buvo labai užsiėmęs, todėl ir nepastebėjo. Šafrano spalvos ryžiais aplipusi krevetė, lipnus dešros griežinėlis... Džekas visa tai nubraukė servetėle, bet (kaip ir Maksvainis) negalėjo atsikratyti šafrano dėmės.

Matydamas susirūpinusį padavėją, Džekas vis galvojo apie Maksvainio krūtinės skausmą. Jis nuoširdžiai vylėsi, kad tai tik rėmuo. Maksvainis buvo tikras šiknius, bet dar per jaunas mirti. Džekas juk susilaikė, nesužeidė to šunsnukio; būtų pernelyg žiauru, jei paaiškėtų, kad jis, nors ir netyčia, *nužudė* Dagą Maksvainį!

Toks buvo tas Halifaksas. Džekas prašė daktarės Garsijos, kad ši leistų bent šiek tiek papasakoti, kas ten nutiko. (Juk chronologiškai prie šitos savo gyvenimo istorijos dalies jis prieis tik po metų, o gal ir dar vėliau.) Matydama, koks Džekas susijaudinęs, – ir todėl, kad jau buvo kalbėjusi su Luse, ir su Lusės *motina*, apie tą Lusės išdaigą, – psichiatrė jam nusileido. Ji sutiko išklausyti Džeko pasakojimą bent jau apie Dagą Maksvainį.

Džekas daktarei Garsijai prisipažino, jog jam pasisekė, kad Maksvainio krūtinės skausmas nebuvo pavojingas. Ponia Oustler laikraštyje rado trumpą pranešimą apie „girtų peštynes“ restorane „Press Gang“, Halifakse, – pasak vieno Kanados žurnalisto, „susipešė du nesutariantys rašytojai, anksčiau apsikumščiavę „Princo Jurgio“ viešbučio bare“. Leslę, žinančią, jog Džekas negeria, visai suglumino reporterio pastaba, kad Džekas Bernsas ramiai gurkšnojo alų, kai draugai teikė pagalbą Maksvainiui.

– Džekai, – pasakė daktarė Garsija, – man atrodo, kad tau reikėtų pasisamdyti asmens sargybinį.

– Man nereikia asmens sargybinio, – papurtė galvą Džekas. – Tik turiu saugotis šoninių smūgių iš kairės.

– Turėjau omenyje, tau reikia asmens sargybinio, kuris žiūrėtų, kad *tu* ko nors nesužeistum, – paaiškino daktarė Garsija.

– O.

– Na, mums labai susitrukdė darbas – gal dabar daugiau apie tai nekalbėkim, – tarė psichiatrė.

– Ką man daryti? – nuoširdžiai paklausė Džekas.

– Būtų gerai, jei netrukus susirastum kokį filmą, kuriame norėtum vaidinti, – pasakė daktarė Garsija. – Ar nemanai, kad tau reikėtų kurį laiką pabūti kuo nors kitu, ne Džeku Bernsu?

35

Lengvai pamirštama

Kitais metais Džekas vaidino trijuose filmuose; dar kitais – dar dviejuose. Netgi pats Džekas, nors jam nesisekė matematika, sugebėjo suskaičiuoti, kad per dvejus metus nusifilmavo penkiose juostose. Taigi jis *gana ilgai* buvo ne Džekas Bernsas.

Per tuos dvejus metus jis negavo jokios žinios iš Mišelės Maer; ji neatsakė į jo laišką, kuriame jis paaiškino, kaip ten viskas buvo su Luse. Daktarė Garsija ragino Džeką pripažinti, kad tas jo gyvenimo istorijos skyrius, kuriame kalbama apie Mišelę Maer, jau baigtas, ar bent jau *turėtų* būti baigtas. Daktarė sakė, jog *labai gerai*, kad jis nesulaukė jokios žinios iš Mišelės.

Per tuos dvejus metus Džekas užsidirbo krūvą pinigų, o išleido labai nedaug. Turbūt vienintelis jo nusipirktas brangus daiktas buvo naujas „Audi"; savaime suprantama, vėl sidabro spalvos. Džekas nesugalvojo priežasties, dėl kurios turėtų parduoti namą prie Entrados kelio ir įsigyti kokį tinkamesnį būstą. Tikriausiai todėl, kad iš tiesų jis norėjo išvis dingti iš Los Andželo, – nors nė vienas kitas miestas Džeko neviliojo, ir jis tvirtai laikėsi Emos minties, kad gal ir gerai būti pašaliečiu. Be to, kadangi Džekas tebepasakojo savo gyvenimo istoriją, jis negalėjo įsivaizduoti, kaip nutrauktų ryšį su daktare Garsija. Bendraudamas su ja Džekas jautėsi labiausiai priartėjęs prie geros, ar

netgi galimos, santuokos. Su daktare Garsija jis matydavosi du kartus per savaitę. Chronologiškas gyvenimo istorijos pasakojimas šiame Džeko gyvenimo etape buvo reguliaresnė ir labiau stimuliuojanti veikla negu mylėjimasis.

Na, dėl mylėjimosi per pastaruosius dvejus metus, – nuo tada, kai Džekas taip ryžtingai *atsisakė* mylėtis su Luse, – tai jis kurį laiką guodė Lučiją Delvečijo, kaip tik išgyvenančią itin nemalonias skyrybas. Atrodė, kad Lučijos skyrybos niekada nesibaigs, – ta užsitęsusi kova dėl vaikų, kredito kortelių, vasarnamių, automobilių ir šunų, – ir kadangi pasipiktinęs jos vyras į *Džeką* žiūrėjo kaip į pagrindinę jų šeimos nesutarimų priežastį, Džeko buvimas *nesantuokiniame* Lučijos gyvenime jai buvo menka paguoda ir tai ilgai netruko.

Paskui Džekas atseit užmezgė romantiškus santykius su trim kino žvaigždėmis – savo partnerėmis trijuose iš penkių pastarųjų filmų, – tačiau tie gandai dviem atvejais iš trijų buvo klaidingi. Ta partnerė, su kuria Džekas iš tikrųjų miegojo, Margareta Beker, buvo vieniša motina, jau pradėjusi penktą dešimtį. Ji turėjo dvylikos metų sūnų, Džulianą, ir namą Malibu pakrantėje. Jie abu – ir Margareta, ir Džulianas – buvo tikrai mieli, bet labai jau trapūs. Berniukas nepalaikė ryšių su savo tėvu ir pernelyg daug tikėjosi iš visų mamos mylimųjų – jie visi ją paliko.

Taigi į Džeką Džulianas žiūrėjo jau nebe taip viltingai. Susirūpinęs berniukas tarytum stengėsi įžvelgti kažkokius ženklus, iš kurių suprastų, kad Džekas rengiasi palikti jį ir jo mamą. Džekui tas berniukas patiko, – jis *džiaugėsi*, kad jo gyvenime yra vaikas, – bet Džulianas buvo toks nelaimingas, o Margareta, Džuliano mama, linkusi kibte prikibti prie mylimojo, kaip kokia *erkė*.

Kai tik Džekas turėdavo kur nors išvykti, ji prikišdavo į jo lagaminą savo nuotraukų; tose nuotraukose, specialiai padarytose prieš Džeko kelionę, Margareta atrodydavo pastėrusi iš baimės, kad jis pas ją negrįš. Negana to, naktimis Džekas dažnai prabusdavo pajutęs, kad Margareta žiūri į jį – tarytum mėgindama įsiskverbti į jo, miegančio, sąmonę ir kaip nors jį paveikti, kad jis jos niekada nepaliktų.

Džulianas sekiojo Džeką liūdnomis akimis – kaip šunelis, kurį Džekas pamiršo pašerti. O Margareta bent kartą per dieną Džekui pasakydavo: „Žinau, kad mane mesi, Džekai. Bet būk geras, neišeik dabar, kai aš jaučiuosi pernelyg silpna, kad galėčiau tai pakelti, ir kai tai ypač pakenktų vargšui Džulianui."

Džekas su ja išbuvo šešis mėnesius, bet tie mėnesiai jam pra-ilgo kaip šešeri metai; Džekui buvo skaudžiau palikti Džulianą negu Margaretą. Berniukas į jį žiūrėjo kaip į sprunkantį tėvą.

– Mes baisiai rizikuojam, kai vaikai šitaip nuoširdžiai prie mūsų prisiriša, – vėliau pasakė Džekas daktarei Garsijai, bet ji pareiškė nepasitenkinimą, kad jis apie tuos santykius jai papasakojo taip paviršutiniškai. O gal visi jo santykiai su žmonėmis visada ir buvo tokie paviršutiniški?

Ir po kelių mėnesių, nors Džeko name prie Entrados kelio visus kitus garsus užgoždavo Ramiojo vandenyno pakrantės greitkeliu lekiančių automobilių gausmas, gulėdamas lovoje Džekas tebegirdėdavo vandenyno ošimą, – kurio klausydavosi Margaretos namuose Malibu, kai laukdavo, kada Džulianas įeis į miegamąjį ir ims žadinti jį ir Margaretą. Džekas ilgėjosi Margaretos ir Džuliano, bet jie stūmė jį nuo savęs – beveik nuo pat tos akimirkos, kai jis įžengė į jų gyvenimą. Daktarė Garsija pareiškė, kad jie „dar nelaimingesni" negu *Džekas*.

– Aš nesu *nelaimingas*! – pasipiktino Džekas.

– Hmm, – tarė daktarė Garsija. – Ar kada pagalvojai, Džekai, kad labiausiai trokšti tikrų santykių ir normalaus gyvenimo, bet nepažįsti nieko, kas būtų tikras ir normalus?

– Taip, kartais apie tai pagalvoju, – atsakė Džekas.

– Mudu matomės jau penkerius metus, bet neprisimenu, kad būtum bent kartą išreiškęs savo nuomonę apie politiką, – toliau kalbėjo daktarė Garsija. – Kokios tavo politinės pažiūros, Džekai?

– Apskritai labiau liberalios negu konservatyvios.

– Tai tu demokratas?

– Aš nebalsuoju, – prisipažino Džekas. – Niekada nebalsavau.

– Čia tai bent nusistatymas! – sušuko daktarė Garsija.

– Gal todėl, kad gyvenimo pradžioje buvau kanadietis, paskui tapau amerikiečiu, – bet iš tikrųjų nesijaučiu esąs nei tas, nei tas, – pasakė Džekas.

– Hmm.

– Man tiesiog patinka darbas, kurį dirbu, – pridūrė jis.

– Tu niekad neatostogauji? – paklausė daktarė. – Paskutinės atostogos, apie kurias man pasakojai, buvo *mokinių vasaros atostogos*.

– Kai aktorius nesifilmuoja, jis atostogauja, – tarė Džekas.

– Tačiau tai ne visai tiesa, ar ne? – paprieštaravo daktarė Garsija. – Juk nuolat skaitinėji scenarijus. Daug laiko sugaišti apgalvodamas naujus vaidmenis, net jeigu galiausiai pasiūlymą atmeti. Be to, pastaruoju laiku skaitai daug romanų. Nuo tada, kai tau buvo *priskirti* nuopelnai už tą scenarijų, turbūt kartais pamąstai apie kitą adaptaciją? O gal apie originalų scenarijų?

Džekas nieko neatsakė; jam ir pačiam atrodė, kad jis *nuolat* dirba, netgi tada, kai nedaro nieko.

– Tu mankštiniesi sporto klube, visada žiūri, ką valgai, negeri svaigalų, – kalbėjo daktarė Garsija. – Bet ką darai, kai nori tiesiog *atsipalaiduoti*? O gal tu niekada neatsipalaiduoji? – paklausė.

– Su kuo nors pasimyliu, – atsakė Džekas.

– Taip mylėdamasis, kaip myliesi tu, neatsipalaiduosi, – pareiškė daktarė Garsija.

– Leidžiu laiką su draugais, – tarė Džekas.

– *Kokiais* draugais? Ema mirusi, Džekai.

– Aš turiu ir kitų draugų! – riktelėjo Džekas.

– Tu neturi nė vieno draugo, – pasakė daktarė Garsija. – Turi tik pažįstamų, kolegų; su kai kuriais iš jų palaikai draugiškus santykius. Tačiau kas iš tikrųjų yra tavo *draugai*?

Visai sutrikęs Džekas paminėjo Hermano Kastro vardą – to Eksetério sunkiasvorininko, kuris dabar dirbo gydytoju El Pase. Ant kalėdinių atvirukų Hermanas visada rašydavo: „Ei, *amigo*“.

– Žodis „amigo“ dar nereiškia, kad jis tavo draugas, – pabrėžtinai tarė daktarė Garsija. – Ar tu prisimeni jo žmonos vardą, jo vaikų vardus? Ar kada nors svečiavaisi pas jį El Pase?

– Jūs mane liūdinate, – pasiskundė Džekas.

– Visada prašau, kad pacientai man papasakotų apie juos labiausiai sujaudinusias gyvenimo akimirkas – apie sėkmės ir nesėkmės akimirkas, Džekai, – pasakė daktarė Garsija. – Taigi tu turi išsakyti, kas tave prajuokino, kas pravirkdė, dėl ko supykai.

– Aš tai ir darau, argi ne? – paklausė Džekas.

– Tačiau to reikia tam, Džekai, kad pasakodamas savo gyvenimo istoriją atvertum širdį. Paprastai taip ir būna – bent jau *turėtų* būti, – paaiškino daktarė Garsija. – Man tikrai gaila, bet šiuo atveju – nors tu viską pasakoji labai sąžiningai ir, manau, išsamiai – aš nesijaučiu tave pažįstanti. Žinau, kas tau *nutiko*. Žinau viską iki koktumo! Bet tu *neatvėrei širdies*, Džekai. Aš vis dar nežinau, kas tu toks. Prašau tavęs – pasakyk, kas tu toks.

– Anot mano motinos, – pasakė Džekas laibu balsu, ir jie abu – ir pats Džekas, ir daktarė Garsija – suprato, jog taip jis kalbėdavo, kai buvo mažas berniukas, – aš buvau aktorius dar prieš tapdamas aktoriumi, bet pats iš savo vaikystės aiškiausiai atsimenu tas akimirkas, kai jausdavausi turįs įsikibti į motinos ranką. Tuomet nevaidindavau.

– Na, tada, manau, turėtum kaip nors jai atleisti, – švelniai tarė daktarė Garsija. – Gal tau reikėtų pasimokyti iš tėvo. Aš tik spėju, bet tikriausiai, kai *jis* atleido tavo motinai, tik tada galėjo gyventi toliau. Tau trisdešimt aštuoneri, Džekai, – esi turtingas, garsus, bet tu negyveni.

– Mano tėtis neturėjo gyventi toliau be manęs! – sušuko Džekas. – Jis neturėjo manęs palikti!

– Turėtum kaip nors atleisti ir jam, Džekai, – atsiduso daktarė Garsija. (Džekas negalėjo pakęsti tų jos atodūsių.) – Dabar tu vėl verki, – dar pasakė ji. – Verksmas čia nepadės. Turi liautis verkęs.

Daktarė Garsija kartais būdavo tikra ragana! Todėl Džekas jai nieko nesakė, kai gavo žinią iš Mišelės Maer. Jis daktarei nepranešė, kad ketina apsilankyti visos šalies dermatologų suvažiavime, – jautė, kad ji kaip galėdama stengtųsi jį perkalbėti; Džekas

bijojo išgirsti tai, ką daktarė pasakytų, nes žinojo, kad ji niekada neklysta.

O dėl Mišelės, tai ji – tarsi nė vienas iš jųdviejų nebūtų jautęs jokios nuoskaudos, tarsi tie dvidešimt metų, kai jie nebendravo, būtų prabėgę greičiau, negu prabėgdavo Eksetерio mokinių vasaros atostogos, – tiesiog parašė Džekui, kad atvyksta į Los Andželą ir labai norėtų su juo pasimatyti.

Mišelė dar pridūrė, kad dermatologų suvažiavimuose dalyvauja ne kasmet – paprastai tik tada, kai jie rengiami šiaurės rytuose. Bet ji niekada nebuvusi Los Andžele. („Ar gali įsivaizduoti?" – rašė.) Ir kadangi šis suvažiavimas jai puiki proga pamatyti Džeką... na, iš jos laiško buvo galima suprasti, kad dėl Džeko ji ir nusprendė visą ilgą savaitgalį praleisti spindinčiame Holivudo viešbutyje su būriu odos gydytojų.

Dermatologai buvo pasirinkę vieną iš tų erzinančių „Universal City" viešbučių. „Sheraton Universal", iškilęs virš daugybės į slėptuves panašių filmavimo angarų, atgręžtas į Holivudo kalvas, buvo prie „Universal Studios" pramogų parko – kitapus gatvės. Tas viešbutis kažkuo priminė poilsio namus atostogaujantiems – jame suvažiavimų dalyviai dažnai apsistodavo su šeimomis.

Kol dermatologai kalbėsis apie odą, jų vaikai galės pasivažinėti pramogų parke. Džekas įsivaizdavo, kad atvykę į pietų Kaliforniją dermatologų vaikai bus išteplioti visokiais kremais nuo saulės ir apmuturiuoti iki ausų; tiesą sakant, Džekui apskritai atrodė keista, kad dermatologai savo suvažiavimą rengia tokiame *saulėtame* mieste.

Mišelės Maer laiškas buvo neabejotinai žaismingas; ji rašė kaip lengvabūdė privačios vidurinės mokyklos mokinė, kokia kadaise buvo. Skaitydamas jos laišką Džekas prisiminė, kaip ji kartą pajuokavo, turėdama omenyje jo vaidintą Ričardą III. „Kur tavo kupra, Dikai?" – paklausė Mišelė.

„Kostiumų spintoj, ir tai tik futbolo kamuolys", – tada atsakė Džekas, gal šimtąjį kartą.

Mišelė nė kiek nesuirzo, kai Džekas ją nugalėjo atrankoje dėl ledi Makbet vaidmens; be to, Džekas dabar, žinoma, prisiminė ir kad Mišelė buvo daugiau negu penkių pėdų ir dešimties colių

ūgio – liekna, medaus spalvos plaukais, švytinčia tarsi manekenės oda ir (kaip kartą storžieviškai įvertino Edas Makartis) „kietais, stačiais papukais“.

„Kodėl nesusirandi draugės, Džekai?“ – kadaise pasidomėjo Mišelė – kai juodu buvo septyniolikmečiai. Ji tik juokavo, bent jau Džekas taip manė.

Bet jis turėjo ką nors atsakyti – Džekas vaidino, kalbėjo nerimtai. „Nes jaučiu, kad tavo širdis nelaisva“, – tarė jis.

„Nežinojau, kad tau rūpiu, Džekai. Maniau, tau nerūpi *niekas*“, – pasakė Mišelė.

„Kaip tu gali kam nors nerūpėti, Mišele?“ – tada paklausė Džekas – tai ir buvo nesėkmės pradžia.

Juos labiausiai suartino *vaidyba*. Sąžiningai Džekas pasielgė tik tada, kai nepermiegojo su Mišele, – tik todėl, kad manė, jog nuo ponios Stekpoul, tos indų plovėjos, užsikrėtė gonorėja, ir bijojo užkrėsti Mišelę. Kita vertus, kaip Džekui paaiškino daktarė Garsija, vargu ar jis tąkart iš tikrųjų elgėsi *sąžiningai*. Juk Džekas Mišelei nepasakė, *kodėl* nenori su ja miegoti.

Žinoma, Džekas tada manė, kad beveik niekas nepatikėtų, jeigu jis prisipažintų, jog dulkina ponią Stekpoul, – juo labiau Mišelė. Juk ji buvo tokia graži, o ponia Stekpoul – iš pažiūros tikra nelaimėlė (netgi palyginti su *daug* vyresnėmis moterimis).

Kodėl koketiškas Mišelės laiško žaismingumas dabar Džeko neatbaidė? Ar jis taip troško su kuo nors suartėti – užmegzti, kaip sakoma, tikrus ir *normalius* santykius už aktorių pasaulio ribų, – kad net nepastebėjo to, kas buvo akivaizdu? Džeko santykiai su Mišele niekada nebuvo iš tikrųjų artimi; jie net *nepriartėjo* prie tikrų santykių. Jeigu Džekas *būtų* permiegojęs su Mišele – ir neužkrėtęs jos gonorėja, nes ir pats nebuvo ja užsikrėtęs nuo ponios Stekpoul, – kada jie būtų išsiskyrę? Mišelei pradėjus studijuoti Kolumbijos universitete, Niujorke, o Džekui – Naujojo Hampšyro universitete? Turbūt. Džekui susipažinus su Klaudija? *Neabejotinai!*

Trumpai tariant, Mišelė Maer visada buvo tik Džeko iliuzija. Jųdviejų meilė – veikiau kitų Ekseterio mokinių vaizduotės padarinys, o ne tikras jausmas. Mokykloje jie buvo gražiausia

mergina ir patraukliausias vaikinas; gal daugiau niekas jų *niekada* ir nesiejo.

„Man visą dieną bus visokie susitikimai, o vakarais dar paskaitos, – rašė Mišelė apie viešbutyje „Sheraton Universal" rengiamą dermatologų suvažiavimą. – Bet iš paskaitų aš gal paspruksiu. Tik pranešk, kurį vakarą, ar kelis vakarus, būsi laisvas. Man taip knieti pažiūrėti, kur tu lankaisi. Turiu omeny, Džekai, kad tau tikriausiai *priklauso* tas miestas!"

Bet Holivudas – ne toks miestas. Jis tarytum amžinas, tviskantis pereinamasis prizas; dažniausiai Holivudas tiesiog išsprūsta iš rankų. Vieną vakarą jis tau *tikrai* priklauso – tą vakarą, kai tau įteikiamas „Oskaras". Bet paskui ateina kitas vakaras (ir dar kitas). Labai greit pamatai, kad Holivudas jau nebe tavo miestas, ir *nebebus* tavo – nebent laimėtum *dar vieną* Akademijos apdovanojimą, ir dar...

Kadaise Holivudas priklausė kino studijoms, tačiau viskas pasikeitė. Kai kurie agentai *elgėsi* taip, tarsi visas miestas priklausytų jiems; kai kurie aktoriai ir aktorės *manė*, kad Holivudas priklauso jiems, bet jie klydo. Vieninteliai žmonės, kuriems tas miestas iš tikrųjų priklauso, turi ne vieną „Oskarą"; jie „Oskarus" laimi nuolat, vieną po kito, o Džekas Bernsas *nebuvo* vienas iš tų žmonių ir žinojo, kad niekada nebus. Bet Mišelė Maer į jį žiūrėjo kaip į kino žvaigždę. Ji manė, kad tai svarbiausia.

Anot daktarės Garsijos, prie *tikrų*, arba *normalių*, santykių Džekas labiausiai priartėjo su Klaudija – tai bent jau buvo *iš tiesų artimi* santykiai, na, kol jųdviejų keliai išsiskyrė. Bet Mišelė Maer Džekui buvo pavojingesnė, be to, sunkiau pamirštama, nes su ja jis kadaise bendravo tik kaip su *galima* mylimąja. „Tokie santykiai žeidžia labiausiai, ar ne?" – paklausė Džeko daktarė Garsija. (Ji, be abejo, turėjo omenyje ir Džeko tik įsivaizduojamą bendravimą su tėvu.)

Šitaip perspėtas Džekas nuvažiavo į „Universal City" paimti Mišelės Maer – *daktarės* Maer, netekėjusios trisdešimt aštuonerių metų dermatologės. Ir ką jis sau manė? Tiesą sakant, ir pats jau nujautė, jog tą laiką, kō gero, maloniau praleistų kad ir su kokiu atmintį praradusiu parsidavinėjančiu transvestitu.

Taip nusiteikęs Džekas įžengė į „Sheraton Universal“ vestibiulį, užplūstą daugybės nenormaliai judrių vaikų, grįžtančių iš visą dieną trukusio pasivažinėjimo po pramogų parką. Mišelė buvo sakiusi, kad lauks Džeko bare; ten jis ją ir rado, geriančią margaritas su dar trimis ar keturiomis dermatologėmis. Jos visos buvo jau gerokai įkaušusios, bet Džeką kiek padrąsino tai, kad Mišelė dar pajėgė atsistoti; ji vienintelė atsistojo su juo sveikindamasi.

Mišelė tikriausiai buvo pamiršusi, kad Džekas toks žemas, – ji avėjo bateliais su *labai* aukštais kulnais; penkių pėdų ir dešimties colių ūgio Mišelė netgi basa atrodydavo daug aukštesnė už Džeką.

– Matot? – tarė ji kitoms gydytojoms. – Kino žvaigždės visada pasirodo esančios mažesnės, negu tikiesi.

(Džeką nusmelkė nemaloni mintis, kad „tas pimpalas“ Makartis, jei būtų buvęs šalia, būtų pasakęs, kad Džeko viršugalvis vos siekia kietus, stačius Mišelės papukus.)

Džekas Mišelę nusivežė papietauti į Džounso restoraną – itin madingą Holivudo publikos susitikimų vietą. Pačiam Džekui tas restoranas nelabai patiko – nuolat sausakimšas, tiesiog erzinamai klestintis, – tačiau jis suprato, kad Mišelė nusivils, jei negaus progos bent kiek pasižvalgyti. (Maistas ten buvo gana paprastas, bet klientai išties prašmatnūs: manekenės, visokios jaunos aktoriukės, gal būsimos žvaigždės, daugybė netikrų papų – visa tai prie picų ir makaronų.)

Žinoma, ten buvo ir Lorensas, su viena iš manekenių; Džekas su Lorensu vienas kitam automatiškai parodė vidurinį pirštą. Iškart buvo matyti, kad Mišelei visa tai daro įspūdį, nors ji ne per tvirčiausiai laikėsi ant kojų.

– Visą dieną nieko nevalgiau, – prisipažino. – Nereikėjo gerti tos antros margaritos.

– Užvalgyk makaronų, – patarė Džekas. – Bus geriau. – Bet Mišelė išlenkė taurę baltojo vyno Džekui dar nespėjus išspausti citrinos į savo šaltą arbatą.

Džekas vis dairėsi, kur dingo Lorensas, tikriausiai trokštantis atkeršyti už tą „Taittinger“ butelį, Kanuose išpiltą jam ant galvos.

– *Viešpatie!* – šnekėjo Mišelė – jos tartis buvo klaiki – su ryškiausiomis Bostono ir Niujorko gaidelėmis. – Čia taip žavu.

Pati Mišelė, deja, neatrodė žavi. Jos oda, kadaise, kaip Džekas prisiminė, švytėte švytėjusi, dabar buvo sausa ir lyg nužvarbusi – tarsi Mišelė būtų išlipusi iš karštos vonios ir ilgai stovėjusi lauke šaltą Naujosios Anglijos žiemos dieną. Šviesūs, medaus spalvos, Mišelės plaukai buvo papilkėję ir negražiai nutįsę. Apskritai ji Džekui atrodė pernelyg liesa ir gyslota, kokios būna moterys, kurios per daug mankštinasi arba laikosi itin griežtos dietos – arba daro ir tai, ir tai. Ji ne tiek jau daug išgėrė, bet jos skrandis buvo tuščias, – Mišelė buvo iš tų žmonių, kurie iš pažiūros nuolat vaikšto tuščiais skrandžiais, – taigi ir nedidelis alkoholio kiekis ją galėjo *išversti iš kojų*.

Ji buvo apsirengusi dailiai prigludusiu pilku kostiumu su kelnėmis, po švarkeliu pasivilkusi puošnią sidabro spalvos glaustinukę. Niujorko drabužiai – Džekas žinojo, kad tokio kostiumo nenusipirksi nei Bostone, nei Kembridže; ir tuos batelius su *labai* aukštais kulnais ji tikriausiai pirko ne kur kitur, o Niujorke. Bet netgi šitaip apsirengusi Mišelė atrodė kaip *gydytoja*. Jos pečiai buvo įsitempę, tiesutėliai – kaip žmogaus, kuriam sužeistas kaklas, – galėjai pamanyti, kad ji ir gimė su iškrakmolytu medikės chalatu.

– Nežinau, kaip tau pavyksta tai, ką darai, – šnekėjo Mišelė. – Na, kaip tu taip normaliai atrodai šitaip *nenormaliai* elgdamasis – persirengęs kažkur besibastančia slidininke, pavyzdžiui. Arba kai vaidinai mirusią roko žvaigždę – *moterį*! Ir limuzino vairuotoją, kurio žmona prostitutė.

– Pažinojau daug limuzinų vairuotojų, – pasakė Džekas.

– O kiek tu pažinojai homofobiškai nusiteikusių veterinarų, Džekai? – paklausė Mišelė. (Ji buvo mačiusi netgi tą nenusisekusį filmą.)

– Nori pasakyti, kad aš *keistas*?

– Tačiau kažkaip išsisuki. Tu toks *natūraliai* keistas, – tarė Mišelė.

Džekas tylėjo. Mišelė mėgino kažką išgriebti iš antros baltojo vyno taurės, jau beveik tuščios, dugno. Tai buvo žiedas, nuslydęs jai nuo piršto.

– Rengdamasi šitam pasimatymui, numečiau nemažai svorio, – paaiškino ji. – Dabar esu dviem dydžiais lieknesnė negu prieš mėnesį. Vis persimaunu žiedus ant storesnių pirštų.

Džekas šaukšteliu išėmė Mišelės žiedą iš vyno taurės. Tas žiedas buvo nusmukęs nuo vidurinio jos dešinės rankos piršto; Mišelė lyg teisindamasi pasakė, kad jos kairės rankos vidurinis pirštas dar plonesnis, o ant smilių tas žiedas neužlenda.

Toks žiedas, iš pažiūros senamadis, nelabai tiko jos amžiaus moteriai. Pernelyg masyvus – su dideliu deimantais apkraštuotu safyru.

– Jis turbūt susijęs su kokiais nors mielais prisiminimais, šitas žiedas? – paklausė Džekas.

Mišelė Maer apvertė savo vyno taurę ir pravirko. Ji buvo užsisakiusi picą, nors Džekas jai patarė užvalgyti makaronų. Džounso restorane picos buvo plonapadės; Džekas nemanė, kad tokia pica Mišelės skrandyje galėtų sugerti bent kiek alkoholio.

Tai buvo jos motinos žiedas – todėl Mišelė ir paplūdo ašaromis. Jos motina mirė nuo odos vėžio, kai ji dar studijavo mediciną. Mišelė netrukus ir pati susirgo odos liga; ji sakė, jog tai streso sukelta egzema. Taigi dermatologiją Mišelė pasirinko dėl asmeninių priežasčių.

Jos tėvas vėl vedė, *daug* jaunesnę moterį.

– Ta barakuda *mano* amžiaus, – tarė Mišelė. Ji užsisakė trečią taurę baltojo vyno, o picos dar nebuvo palietusi. – Juk prisimeni mano tėvų butą Niujorke, ar ne, Džekai? – paklausė. Nuo pirštų smunkantį mirusios motinos žiedą Mišelė buvo padėjusi ant savo lėkštės krašto; ten jis ir gulėjo, tarsi besitaikydamas atsikąsti picos. (Tikrai atrodė, kad tas žiedas picos nori labiau negu Mišelė.)

– Žinoma, – atsakė Džekas. Kaip jis būtų galėjęs pamiršti tą prabangų butą Parko aveniu? Tuos gražius kambarius, gražius tėvus ir gražų šunį! Ir svečių vonios kambaryje, labai žemai, šalia klozeto, kabėjusį Pikaso paveikslą, kuris tiesiog *prašėsi* apsisiojamas.

– Aš turėjau paveldėti tą butą, – pasakė Mišelė. – tačiau dabar jis atiteks tai *barakudai.*

– O.

– Kodėl tu su manimi nemiegojai, Džekai? – paklausė Mišelė. – Kaip galėjai man siūlyti *masturbuotis* drauge? Juk toks

masturbavimasis – daug intymesnis dalykas negu paprastas pasimylėjimas, argi ne?

– Maniau, kad esu užsikrėtęs gonorėja, – prisipažino Džekas. – Nenorėjau užkrėsti tavęs.

– Užsikrėtęs gonorėja... nuo *ko*? Juk daugiau su niekuo nesusitikinėjai, ar ne?

– Miegojau su ponia Stekpoul, ta indų plovėja. Tu jos turbūt neprisimeni, Mišele.

– Visos tos moterys, kurios dirbo virtuvėj, buvo senos ir storos! – sušuko Mišelė.

– Taip, – linktelėjo Džekas. – Na, bent jau ponia Stekpoul tai tikrai.

– Tu galėjai miegoti su *manimi*, bet miegojai su sena, stora *indų plovėja*? – pasibaisėjo Mišelė, Džekui net suspengė ausyse. (Žodžius „indų plovėja“ ji ištarė taip pat kaip „barakuda“.)

– Miegojau su ponia Stekpoul, kai dar nežinojau, kad *galėčiau* miegoti su tavimi, – priminė Mišelei Džekas.

– O tavo santykiai su Ema Oustler – kokie jie buvo iš tikrųjų? – paklausė Mišelė.

„Prasideda, – dingtelėjo Džekui. – Tuoj pasakys, kad aš *pernelyg keistas*, ir taip toliau.“

– Mudu su Ema tik drauge gyvenom, bet niekada nesimylėjom.

– Tai sunku įsivaizduoti, – tarė Mišelė, sukinėdama žiedą ant lėkštės krašto. – Nori pasakyti, kad judu drauge tik *masturbuodavotės*?

– Nedarėm netgi to.

– Tai ką *darėt*? *Ką nors* juk turėjot daryti.

– Bučiuodavomės, aš liesdavau jos krūtis, ji laikydavo suėmusi mano penį.

Siekdama vyno taurės, Mišelė alkūne netyčia atsirėmė į savo lėkštės kraštą; jos motinos žiedas nuskriejo tolyn. Nukrito ant gretimo stalelio – baisiausiai išgąsdino dvi manekenes, kurios, matyt, laikėsi raudonojo vyno dietos.

Viena iš tų manekenių jį paėmė ir žvilgtelėjo į Džeką.

– Oi, nereikėjo... – tarė, užsimaudama žiedą ant dailaus pirštuko.

– Atsiprašau – čia jos motinos žiedas, – pasakė Džekas tai manekenei; ji patempė lūpą, o Mišelė atrodė visa nutirpusi iš gėdos.

– Tu manęs neprisimeni, ar ne, Džekai? – paklausė kita manekenė.

Džekas atsistojo, priėjo prie jų stalelio ir ištiesė ranką, žiūrėdamas į manekenę, užsimovusią Mišelės žiedą. Jis norėjo laimėti bent kiek laiko – stengėsi prisiminti, kas ta *kita* manekenė.

– Bijojau, kad *tu* būsi mane pamiršusi, – pasakė jai Džekas. (Tai buvo Bilio Reinbou žodžiai – Džekui jie visada patiko.)

Tačiau ta manekenė turbūt tikėjosi ne tokio atsakymo. Džekas niekaip negalėjo prisiminti, kur su ja susipažino. O gal jie nepažįstami, gal ji tik juokauja?

Jos draugė, kuri buvo užsimovusi Mišelės žiedą, sumanė pajuokauti kitaip: žiūrėjo, ar tas žiedas užlįs ant kurio nors Džeko piršto.

– Kas galėjo pamanyti, kad Džeko Bernso tokios mažos rankutės? – šnekėjo ji. (Mišelės žiedas smukčiojo, užmautas Džekui ant kairės rankos mažylio; jį mūvėdamas Džekas grįžo prie savo stalelio.)

– Džeko Bernso mažas *pimpaliukas*, – tarė kita manekenė.

Tai išgirdęs Džekas pagalvojo, kad gal ji *iš tikrųjų* jį pažįsta, bet vis tiek jos neprisiminė. Mišelė žiūrėjo stiklinėmis akimis.

– Nekaip jaučiuosi, – pasakė ji Džekui. – Ko gero, pasigėriau, jei nori žinoti teisybę.

– Tau reikėtų ko nors užvalgyti, – patarė Džekas.

– Negi nežinai, kad gydytojai nemėgsta, kai kas nors jiems nurodinėja, ką reikėtų daryti, Džekai?

– Eime. Parvešiu tave į viešbutį, – tarė Džekas.

– Noriu pažiūrėti, kur tu gyveni! – gailiai paprašė Mišelė. – Ten turbūt nuostabu.

– Ten tikra skylė, – įsikišo Džeką pažįstanti manekenė. – Tik nesakyk, kad išsikraustei iš tos krušyklos Entrados kelyje, Džekai.

– Tavo viešbutis daug arčiau negu mano namai, – pasakė Džekas Mišelei.

– Ar tu miegojai su ta mergina? – paklausė jo Mišelė, kai jie įsėdo į „Audi“. – Neatrodė, kad ją pažinotum.

– Neprisimenu, kad būčiau su ja miegojęs, – prisipažino Džekas.

– Kas yra *krušykla*?

– Na, lyg ir *viešnamis*.

– Tu tikrai gyveni kažkokioj skylėj La Strados kelyje? – dar pasidomėjo Mišelė.

– Taip, tikrai, – linktelėjo Džekas. – *Entrados*.

– Bet kodėl tu gyveni *skylėj*? Ar Džekas Bernsas neturėtų gyventi *rūmuose*?

– Aš iš tikrųjų nežinau, kur norėčiau gyventi, Mišele.

– *Viešpatie!* – vėl tarė ji.

Mišelė kaip reikiant įmigo, kai jie važiavo Holivudo greitkeliu. Džekas turėjo ją įnešti į „Sheraton Universal" vestibiulį. Jis nežinojo jos kambario numerio; rakto jos rankinėje nerado. Kiek pagalvojęs Džekas nusinešė Mišelę į barą – neabejojo, kad ten pamatys keletą apkaušusių jos kolegų. Jis tikėjosi, jog bent vienas iš jų bus pakankamai blaivus, kad atpažintų Mišelę.

Viena dermatologė iškart prišoko padėti Džekui; ji buvo neišvaizdi ir labai kandžiai nusiteikusi, tačiau bent jau negirta. Juodu drauge nutempė Mišelę į jos kambarį. Ta Mišelės kolegė buvo vardu Sandra, iš Mičigano. Sandra turbūt manė, kad Džekas miega su Mišele, nes ji ėmė Mišelę nurenginėti jo akivaizdoje.

– Prileiskite jai vonią, – paliepė Sandra. – Nepaliksime jos šitaip nusmigusios. Gali užspringti, jei susivems. Nusigėrę žmonės dažnai įkvepia savo vėmalų. Bus geriau, jei pažadinsime, kad išsivemtų nemiegodama.

Džekas viską padarė, kaip liepė ta gydytoja. Paskui nunešė Mišelę į vonios kambarį ir, Sandros padedamas, atsargiai paguldė į vonią. Nuoga Mišelė atrodė nežmoniškai liesa – tiesiog išsekusi. Ant nedidelių Mišelės krūtų buvo matyti strijos, kokios išryškėja moterims po nėštumo; oda tose vietose buvo susiraukšlėjusi. (Tai buvo lieknėjimo pasekmės; Mišelė niekada nesilaukė.)

– Dievulėliau, kiek svorio ji numetė? – paklausė Sandra Džeko, tarsi jis būtų privertęs Mišelę taip sulieseti.

– Nežinau, kiek ji svėrė seniau, – atsakė Džekas. – Nemačiau Mišelės dvidešimt metų.

– Na, turbūt nuostabu *taip* ją pamatyti, – tarė Sandra.

Mišelė Džekui buvo kai ką papasakojusi apie tą streso sukeltą egzemą; ji dažniausiai pasireiškianti ant alkūnių ir kelių. Kai labai smarkiai, oda būnanti raudona ir gruoblėta kaip gaidžio pakarūklai. Dabar Džekas stebeilijo į vonioje tysančios Mišelės alkūnes ir kelius, beveik tikėdamasis, kad paslaptingoji jos odos liga pasireikš jam bežiūrint.

– Į ką taip *žiūrite*? – paklausė Sandra. (Mišelė, nors ir paguldyta į vonią, tebemiegojo lyg be sąmonės; Džekas ją laikė už pažastų, kad galva nenuslystų į vandenį.)

Jis paaiškino mėginąs įžiūrėti streso sukeltą egzemą, bet Sandra jį patikino, kad raudonis Mišelės odos taip staiga nenutvieks.

– Nepamatysite tokio vaizdo, koks būna daugybę nuotraukų sujungus į filmuką, – pasakė ji. Paskui žvilgtelėjo į Džeko rankas. – Gražus *žiedas*, – tarė. (Džekas ant kairės rankos mažylio tebemūvėjo Mišelės mamos žiedą.)

Pradėjusi gaivelėtis Mišelė nežinojo, kad su jais yra Sandra.

– Paliksiu judu, balandėliai, vienus, – pasakė Sandra Džekui. – Tik žiūrėkite, kad nesusivemtų užmigusi. Šiaip ar taip, jums, regis, patinka į ją spoksoti.

– Ar mes jau?.. – paklausė Džeko Mišelė. Džekas išgirdo, kaip Sandra, jau einanti iš kambario, šiurkščiai susijuokė, užverdama duris.

– Ne, – atsakė jis. – Mes nieko nedarėm.

– Tai kada darysim, Džekai? O gal tu vėl manai, kad sergi gonorėja?

– Ne. Nesirgau ir tąkart. Tik pamaniau, kad *galiu* būti užsikrėtęs, – paaiškino Džekas.

– Tačiau tu net neprisimeni, su kuo miegojai, – priminė jam Mišelė. – Ir neatrodo, kad gertum. Turbūt miegi su begale moterų, Džekai.

– Na, ne, – tarė Džekas.

Jis Mišelei nejautė nieko daugiau, tik savotišką su gailesčiu sumišusią panieką, kokią jaučiame žmonėms, nesugebantiems valdytis. (Džekas turėjo prisipažinti, kad, kaip blaivininkas, jau-

čiasi esąs pranašesnis už žmones, geriančius per daug – nesvarbu, kokiomis aplinkybėmis.) Žinoma, jam buvo gaila Mišelės, nes žlugo visos jos viltys, susijusios su jųdviejų vakaru miesto linksmybių sūkuryje, ir su jos tėvų butu Niujorke, kurį iš jos nugvelbė ta barakuda, ir netgi su mirusios motinos žiedu, kuris jai smunka nuo pirštų. (Džekas nusimovė tą žiedą nuo kairės rankos mažylio ir įdėjo į muilinę virš vonios kambario kriauklės.)

Paskui padėjo Mišelei nusišluostyti; ji truputį drebėjo. Mišelė pasakė norinti dar pabūti vonios kambaryje viena.

Viešbučio kambarinė jau buvo paklojusi lovą ir užtraukusi užuolaidas, bet Džekas jas atitraukė – norėjo pažiūrėti į Holivudo kalvas. Kambario langai buvo nuo lubų iki grindų, vaizdas išties įspūdingas, tačiau net Holivudo kalvos negalėjo atitraukti Džeko dėmesio nuo tualete vemiančios Mišelės žiaukčiojimo. Jis pritykino prie vonios kambario durų ir ten stovėjo, klausydamasis, ar ji nespringsta. Vėliau, išgirdęs, kad ji nuleido vandenį tualete ir atsuko čiaupą virš kriauklės, Džekas grįžo prie didžiulių langų.

Buvo du tūkstančiai tretieji. Jis Los Andžele gyveno jau šešiolika metų. Dabar vėl stengėsi prisiminti, ar miegojo su ta manekene, kurią matė Džounso restorane, – su ta, kuri sakė, kad jo penis mažas, – bet išvis nieko apie ją neprisiminė. Užtraukdamas užuolaidas Džekas pagalvojo, kad jau užtektinai prisižiūrėjo į Holivudo kalvas.

Mišelė išėjo iš vonios kambario apsirengusi vienu iš frotinių viešbučio chalatų; ji atrodė susidrovėjusi, palyginti blaivi, ir iš tolo trenkė dantų pasta, tarsi būtų suvartojusi visą tūbelę. Džekas neapsidžiaugė supratęs, kad ji nori su juo miegoti, – jis tikėjosi, kad ji nenorės. Bet negalėjo antrąsyk jos nuvilti, tik ne dabar, kai jau žinojo, kad ji tebegalvoja apie tą pirmą kartą, kai jis ją atstūmė.

Džekui tik vėliau atėjo į galvą, kad ir Mišelė, ko gero, tiesiog jautėsi turinti tai padaryti. Jų pasimylėjimas buvo niekuo neypatingas, tikrai ne toks, kad užgožtų kitą, ilgiau išlikusį įspūdį, – na, kad juodu iš tikrųjų nenorėjo mylėtis. (Abu tiesiog manė, kad taip turi būti.)

– Ir kuo gi ši vieta tokia *universali*? – paklausė Mišelė, kai jie jau buvo pasimylėję ir Džekas švelniai čiupinėjo jos krūtis. Ji gulėjo ant nugaros, ilgas rankas prispaudusi prie šonų, kaip kareivis.

Džekas pagalvojo, kad ji tikriausiai turi omenyje viešbučio pavadinimą, „Sheraton Universal“, – arba vietą, kurioje šis viešbutis pastatytas, „Universal City“, – bet jam dar nespėjus prabilti, Mišelė tarė:

– Galiu pasakyti, kas šiąnakt tikrai *universalu*. Tai *universalus* nusivylimas – kaip vienatvė, arba liga, arba mirtis. Arba žinojimas, kad niekada neturėsi vaikų. Tokia didžiulė, *universali* nesėkmė, ar ne?

– Iš tikrųjų tai *kino studijos* pavadinimas, – paaiškino Džekas. – „Universal Studios“.

– Tavo penis nėra *pernelyg* mažas, Džekai, – tarė Mišelė Maer. – Ta manekenė tiesiog norėjo tave įskaudinti.

– Gal ji po to, kai su ja bendravau, pasidailino nosį? – garsiai mąstė Džekas. – Na, juk ji manekenė – jai gali būti operuotas smakras, arba akys. Neabejoju, kad daryta plastinė veido operacija. Turi būti kokia nors priežastis, kodėl aš jos neprisimenu.

– Oi, nežinau, – pasakė Mišelė. – O kaipgi *mes*? Po kelerių metų *viso šito* turbūt neprisiminsime, ar ne?

Štai ir po viso *tikėjimosi*, kaip Džekas vėliau pasakys daktarei Garsijai. Daktarė Garsija nenustebs, bet galima įsivaizduoti, koks priblokštas buvo Džekas, kai suvokė, kaip greit Mišelė Maer tapo *lengvai pamirštama*.

36

Klaudijos šmėkla

Po to nutiko daug blogų dalykų. Džeko psichiatrė mėgino teigiamai nušviesti tai, kad jam nepavyko užmegzti ryšio su Mišele Maer. Gal Džekui pagaliau atsivers akys ir jis išmes iš galvos, pasak daktarės Garsijos, „tas savo fantazijas apie praeitį“, visus tuos „jeigu“, – na, *jeigu* tik jam su Mišele Maer viskas būtų sėkmingai susiklostę tą pirmą kartą, gal jis būtų išvengęs nesėkmių paskesniais metais, nevisaverčių santykių.

– Tu visada per daug galvojai apie praleistą progą suartėti su Mišele, Džekai, – šnekėjo daktarė Garsija, – ir nekreipei reikiamo dėmesio į tai, kas puikiai sekėsi su Klaudija. Tie santykiai, šiaip ar taip, truko gana ilgai.

– Tik ketverius metus, – priminė daktarei Džekas.

– Su kuo dar tu ištvėrei bent aštuntąją to laiko dalį, Džekai? Tik nesakyk, kad su Ema! Penio laìkymas rankoje juk nėra *visaverčiai* santykiai.

Bet Džekas priešinosi psichiatrei, besistengiančiai viską nušviesti teigiamai. Jis jautėsi prislėgtas. Darėsi panašus į save tokį, apie kokį rašė kino žurnalai, – į tikrą nenaudėlį. Džekui nerūpėjo, kiek manekenių jis nebeprisimins po mėnesio. Jam jau buvo vis tiek, kokioje „krušykloje“ jis gyvena. (Daktarė Garsija tokią jo dvasinę būseną vadino „Entrados kelio nuotaika“.)

Taip nusiteikęs Džekas du tūkstančiai trečiųjų metų gegužės mėnesį nuvyko į Niujorką filmuotis. Jis buvo priėmęs pasiūlymą vaidinti Harį Moką australų režisierės Džilianos Skot filme *Meilės poetas*. Džiliana buvo ir to filmo scenarijaus autorė.

Haris Mokas – suluošintas manekenas, arba „*pusė* manekeno", kaip jis pats sako. Vieno Niujorko namo liftas jam sutraiškė kojas. Haris visada norėjo tapti aktoriumi; jo puikus balsas. Bet juk ne kasdien pasitaiko vaidmenų, tinkamų vežimėlyje sėdinčiam vaikinui.

Haris darbo, netgi kaip manekenas, gauna ne per daugiausia. Jis dažnai matomas sėdintis lovoje anksti rytą – tik viršutinė jo kūno dalis, nuoga. (Visa kita po antklode.) Tai *moteriškų* drabužių reklama; daili manekenė, paprastai pirmajame nuotraukos plane, jau apsirengusi arba pradėjusi rengtis. Jos drabužiai ir yra reklamuojamos prekės; o toliau matoma viršutinė Hario kūno dalis pavaizduota tik kaip vienas iš jos aksesuarų.

O kartais, kai jis pats demonstruoja drabužius, Džeko vaidinamą Harį matome sėdintį prie rašomojo stalo arba prie brangaus automobilio vairo. Haris reklamuoja ir rankinius laikrodžius, tada vilki smokingu, bet dažniausiai jis būna tas *aksesuaras*, pusė nuogo vyro, moteriškų drabužių reklamose – tai jo amplua.

Pinigų Hariui Mokui lyg ir netrūksta. Jis praturtėjo padavęs į teismą namo, kurio liftas sutraiškė jam kojas, savininkus; Niujorke bei jo apylinkėse, kur vyksta veiksmas, Džeko vaidinamas Haris yra gana garsus, labai fotogeniškas luošys. Manekenu jis dirba veikiau tam, kad jaustų bent šiokią tokią savo vertę, o ne todėl, kad jam reikėtų pajamų. Tiesą sakant, jis gyvena visai neblogai – viename iš tų Niujorko namų, kuriuos saugo durininkai. Savaime suprantama, Haris be jokio vargo vežimėliu nuvažiuoja į sporto klubą. Jis pusę dienos kilnoja svarmenis ir, sėdėdamas vežimėlyje, dar žaidžia krepšinį – netgi tenisą.

Be to, Džeko vaidinamas Haris nuolat mokosi atmintinai ir deklamuoja meilės eilėraščius, arba poemų dalis, – tai gal nelabai gerai, ypač todėl, kad jis *neturi* mylimosios. Haris vis įtiki-

nėja draugus – vaikinus, su kuriais mankštinasi sporto klube, ir kolegas manekenus, – kad jie turėtų vilioti savo merginas meilės eilėraščiais. Tačiau niekam tai nerūpi. Haris pažįsta daug garsių manekenių, labiausiai geidžiamų Niujorke. Bet jos tik draugės; tų manekenių meilės poezija nejaudina.

Praeina pirma filmo valanda ir penkiolika minučių, o Džeko vaidinamas Haris ekrane pasimyli tik vieną kartą; nieko keista, kad tas pasimylėjimas – tikra nelaimė. Haris sugula su mergina, dažnai rengiančia jį prieš fotografavimą, – ji negraži ir labai nervinga, visai nepatraukli, su auskaru, įvertu į apatinę lūpą. Meilės poezija ją žavi, bet Hario luošumas tai tikrai ne. Džekas turėjo pripažinti, kad Džilianai Skot pavyko sukurti itin nesmagią, tiesiog „Oskaro“ vertą, nevykusio pasimylėjimo sceną.

Už kadro skamba tik Hario Moko deklamuojami meilės eilėraščiai. Vienas už kitą niūresni, nuo Tomo Hardžio iki Filipo Larkino; nuo Džordžo Viterio iki Roberto Greivso. (Greivso, Džeko manymu, buvo per daug.)

Haris Mokas dažniausiai padeklamuoja tik porą eilučių, retai kada visą posmą. Niekas iš jo pažįstamų nenori išgirsti viso eilėraščio.

– Abejoju, ar šitas vaidmuo tau tinkamas, – perspėjo Džeką daktarė Garsija. – Suluošintas manekenas, niekaip nerandantis klausytojų. Ar nemanai, kad tai pernelyg skaudi tema? – Be to, daktarės Garsijos nuomone, Džekui buvo nepatartina taip ilgai būti toli nuo jos. – Pacientų, nusidanginusių į Niujorką, aš nelankau, Džekai... nors mielai ten pavaikščiočiau po parduotuves.

Kodėl jūsų vaikai, jeigu čia iš tikrųjų jūsų vaikai, nė kiek nepaauga? – norėjo paklausti Džekas. Tos nuotraukos daktarės Garsijos kabinete buvo tarsi kokia nesikeičianti kolekcija. Gerokai pagyvenęs daktarės vyras, arba tėvas, – Džekas nežinojo, kas jis toks, – atrodė tarytum sustingęs laiko tėkmėje. Jie *visi* buvo sustingę laiko tėkmėje, nelyginant kokie vabzdžiai gintaro gabalėliuose. Bet Džekas daktarės apie tai neklausinėjo.

Jis tiesiog išvyko į Niujorką filmuotis.

– Darbas yra darbas, daktare Garsija, – pasakė lyg teisindamasis. – O vaidmuo – tik vaidmuo. Aš nesu Haris Mokas ir tikrai juo netapsiu. Apskritai nežinau, kas aš.

– Tai nemenka tavo problemos dalis, Džekai, – priminė jam daktarė.

Visas filmas turėjo būti susuktas per penkiasdešimt dvi dienas. Įskaitant ir repeticijas, Harį Moką vaidinančiam Džekui Niujorke reikėjo išbūti porą mėnesių.

Džekas buvo įpratęs pas daktarę Garsiją lankytis du kartus per savaitę – jis žinojo, kad per tuos du mėnesius, kai jos nematys, ne kartą turės jai paskambinti. Telefonu, žinoma, nepasakos daktarei Garsijai savo gyvenimo istorijos; jei staiga prireiks, jis galės su ja *pasišnekėti*, o chronologišką pasakojimą teks atidėti tolesniam laikui.

Daktarės Garsijos nuomone, iš chronologiško gyvenimo istorijos pasakojimo buvo galima suprasti, kaip Džekui sekasi. Juk nesunku tiesiog išrėkti, kas tave jaudina ar slegia šią akimirką; daug sunkiau iš viso to sukurti istoriją ir ją papasakoti (tiksliai, kaip viskas buvo) atidžiai besiklausančiam žmogui. Šiuo atžvilgiu chronologiškas pasakojimas yra tarytum vaidyba. Daktarė Garsija buvo įsitikinusi, kad jei Džekas negali nuosekliai papasakoti, kas nutiko, tai reiškia, kad jis nei psichologiškai, nei emociškai su tuo dar neapsipratęs.

Džekas Bernsas į Hario Moko vaidmenį sudėjo viską. Prisiminė, kaip ponia Malkom baugino visą klasę, kaip ji, įsmaginusi vežimėlį, trenkdavosi į suolus, – kaip skriedavo tarpais tarp eilių Šventos Hildos koplyčioje, vežimėliu kliudydama klauptus ir nusibruoždama krumplius. Jis prisiminė ir Bonę Hamilton, įgudusią įsėsti į vežimėlį ir iš jo išlipti taip, kad niekas nepamatytų. Jo akivaizdoje ji nė karto nepaslydo ir neparkrito, bet jis pastebėjo kelias mėlynes, iš kurių suprato, kad jai ne viskas taip puikiai pavyksta.

Džekas ne tik kad rodė visokius triukus su invalido vežimėliu *Meilės poeto* filmavimo aikštelėje; jis būtinai norėjo naudotis tuo vežimėliu ir kai nebūdavo filmuojamas. Tiesiog apsimesda-

vo invalidu. Važinėdavosi po visą viešbutį kaip koks psichiškai nesveikas luošys; priversdavo žmones įkelti jį į limuziną, paskui iškelti. Mėgino ir griūti. Kartą tikrai įspūdingai apvirto kūliavirsčias Vakarinėje Centrinio Parko gatvėje esančio viešbučio „Trump International" vestibiulyje – persigandęs pasiuntinys ir durininkas pripuolė jam padėti.

Tame Trampo viešbutyje buvo puiki sporto salė. Džekas ten nuvažiuodavo vežimėliu; užlipdavo ant bėgtakio ir bėgdavo pusę valandos, o vežimėlis stovėdavo šalia, tarsi būtų ne jo.

Kai Haris Mokas filme krinta iš vežimėlio, už kadro niūriai skamba Roberto Greivso eilėraštis. (Tos kelios Greivso eilutės labai reikšmingos. „Meilė – visuotinė migrena", pavyzdžiui.)

Arba:

Kodėl tiek daug mergaičių, talentingų ir gražių,
Susituokė su vyrais, nevertais jų rankos ir širdies?
Naivų pasiaukojimą turbūt atmest galiu,
Kaip ir misionierių ryžtą, devyniais atvejais iš dešimties.

Kai Džeko vaidinamas Haris šliaužia iš lovos į vonios kambarį, ta mergina, kuri ką tik su juo mylėjosi, žiūri į jį – bjaurėdamasi. Už kadro girdėti Hario balsas; jis deklamuoja E. I. Kamingso eilėraštį.

man patinka mano kūnas, kai jis su tavo
kūnu.

Haris dar tikisi tą merginą su auskaru lūpoje sužavėti Tedo Hjuzo meilės eilėmis, bet ir Hjuzo žodžiai, nors skamba reikšmingai, nepasiekia tikslo. Mergina išeina pro duris Hariui dar nebaigus pirmo posmo.

Mudu sėdim ilgai ir žiūrim, kaip temsta:
Joks laikrodis to neskaičiuoja.

Hario savigailos akimirkos, – kai jis daužo galvą į vamzdį, negalėdamas išlipti iš slidžios vonios, – išties patetiškos. (Tuo

laiku už kadro skamba Hario deklamuojamas Džordžo Viterio eilėraštis.)

Nejaugi aš, kai slegia neviltis tikra,
Pražūsiu čia, nes moteris dora?

Meilės poetas – niūri meilės istorija. Pirmi trys filmo ketvirtadaliai – labiau *film noir* negu meilės istorija, o pabaiga gal panašesnė į meilės istoriją negu į juodąjį kiną. Džeko vaidinamas Haris sporto klube susipažįsta su neseniai paralyžiuota mergina. Ji irgi sėdi vežimėlyje. Haris iškart supranta, kad ta mergina pirmą kartą pasirodė viešumoje būdama tokios jai pačiai neįprastos, bet nuolatinės būklės; ji labai nedrąsi. Pasipūtęs asmeninis treneris, kurio Haris nekenčia, jai rodo įvairius treniruoklius ir moko, kaip reikia mankštintis. Tokius neseniai prie vežimėlių prikaustytus žmones kaip ta mergina tokie veteranai kaip Haris vadina „naujagimiais“.

– Palik tą naujagimę man, – sako Haris treneriui.

Tada Haris pats imasi rodyti, kaip veikia treniruokliai; tai tikras *farsas*; Haris tyčia – labai įspūdingai – griuvinėja, jam viskas krinta iš rankų.

– Matai? Tai visai *lengva*! – sako jis „naujagimei“, pamėgdžiodamas entuziastingai nesąmones pliauškusį asmeninį trenerį. Džeko vaidinamas Haris kiek galėdamas nerangiau išsirita iš vežimėlio, – kad ta neseniai paralyžiuota mergina suprastų, jog *niekas* jai nebus lengva.

Kai juodu vienas kitą pamilsta, už kadro vėl girdėti Hario balsas; jis deklamuoja A. E. Hausmano eilėraštį. (Ne kur kitur, o sporto klube.)

O, kai aš tave mylėjau,
Jaučiausi tyras ir drąsus,
Aplink visi labai stebėjos,
Koks mano elgesys gražus.

Džekui Bernsui turėjo būti gėda – tą mėnesį Niujorke jis elgėsi ne taip gražiai kaip Haris Mokas. Viename miesto centre

esančiame naktiniame klube Džekas susipažino su šokėja; tikriau sakant, su ten šokančiu transvestitu. Džeko dėmesį patraukė iš pažiūros labai jau stiprios tos šokėjos rankos ir išsikišęs Adomo obuolys. Jis suprato, kad iš tikrųjų ji yra vyras. Bet vis tiek leidosi jos gundomas – na, iki tam tikros ribos. Džekas nesipriešino, kai ta šokėja per Trampo viešbučio vestibiulį nustūmė jo vežimėlį į barą. Ten ji įsitaisė vežimėlyje jam ant kelių ir juodu drauge dainavo „The Beatles" dainą; jiedviem pritarė visi baro lankytojai.

Kai aš pasensiu ir gal prapliksiu,
Kada nors ateity.
Ar man atsiųsi meilės laiškelį
Ir butelį vyno krepšy?

Džekas mėgino atsisveikinti su ta šokėja prie lifto, bet ji būtinai norėjo užeiti į jo kambarį. Juodu dainavo ir lifte, kildami aukštyn. (Šokėja ir čia sėdėjo Džekui ant kelių.)

Jeigu sugrįžčiau tik trečią ryto,
Ar užrakintum duris?
Ar tu branginsi mane, ar maitinsi,
Kai man bus šešiasdešimt ketveri?

Transvestitas stūmė Džeko vežimėlį koridoriumi iki jo kambario. Prie durų Džekas vėl mėgino atsisveikinti.

– Nebūk kvailas, Džekai, – tarė šokėja ir įvežė jį į vidų.

– Aš su tavimi nesimylėsiu, – perspėjo ją Džekas.

– Tikrai mylėsies, – pasakė gražioji šokėja.

Netrukus Džekas suprato, kad neišvengs muštynių. Transvestitas, kai nori mylėtis, įsiaudrina kaip vyras, – nes jis ir *yra* vyras! Taigi užvirė tikras *mūšis*. Šiek tiek nukentėjo kambarys – ypač viena lempa. Taip, Džekas *buvo* susijaudinęs, bet netgi jis žinojo, kad *noras* pasimylėti ir *mylėjimasis* – ne tas pats. Netgi jis kartais suvaldydavo geismą.

– Žiūrėk, juk aišku, kad tu manęs nori, – šnekėjo šokėja. – Nesipriešink. – Ji jau buvo nusirengusi ir nuplėšusi beveik visus

Džeko drabužius. – Tau *stovi,* – vis rodė, tarsi pats Džekas būtų to nežinojęs.

– Man kartais stovi ir kai miegu, – pasakė jis.

– *Pažiūrėk* į mane! – klykė šokėja. – Ir *man* stovi!

– Matau, – tarė Džekas. – *Be to,* tu turi krūtis. (Jos buvo kietos kaip obuoliai; Džekas tai žinojo, nes iš visų jėgų stūmė jas tolyn nuo savo veido.)

Šįkart jis laiku pastebėjo ir spėjo išvengti šoninio smūgio iš kairės – ir smūgio dešine iš apačios, ir galva į pilvą. Ta šokėja gal iš tiesų buvo šokėja, bet turbūt lankiusi ir kitokias treniruotes; mušėsi ji tikrai ne pirmą kartą.

Savaime suprantama, ėmė skambėti telefonas – Džekas numanė, kad skambina administratorius. Gretimuose kambariuose apsistoję žmonės, kurie girdėjo, kaip dūžta lempa, ir visa kita, tikriausiai paskambino į registratūrą. *Na, Donaldui Trampui tai, ko gero, patiktų!* – galvojo Džekas. (Nuostabus vaizdas į Centrinį Parką, matomas pro Trampo viešbučio langus, dabar niekam nerūpėjo.)

Paskui Džekas išgirdo, kad apsaugininkai jau knebinėja jo kambario durų užraktą, bet jis laikė suėmęs šokėjos galvą kabliu iš priekio ir neketino paleisti – netgi tam, kad atidarytų duris. Šokėjos nagai buvo kaip kokio vanago; Džekas ją vis dėlto paleido, kai ji įkando jam į dilbį.

– Grumiesi kaip mergiotė, – pasakė Džekas.

Jis žinojo, kad tai išgirdusi šokėja *galutinai* įsius. Kai ji metėsi ant jo, jis atliko visai neblogą „panėrimą“ ir atsidūrė jai už nugaros. Prispaudė jos krūtinę prie kilimo, užlaužęs abi rankas, kad ji nebegalėtų jam įkąsti. Apsaugininkai galiausiai atidarė duris; jie buvo dviese, be to, pasirodė ir naktį budintis administratorius.

– Atėjome jums padėti, pone Bernsai... norėjau pasakyti, pone *Mokai,* – tarė administratorius.

– Čia turiu tokią kuoktelėjusią šokėją, – paaiškino jiems Džekas.

– Jam stovėjo. Aš mačiau, – mėgino teisintis transvestitas.

Vienas iš apsaugininkų anksčiau turbūt manė, kad Džekas *iš tikrųjų* neįgalus. Jis nebuvo matęs Džeko be vežimėlio – niekur,

netgi jokiame filme. (Tas apsaugininkas, matyt, retai nueidavo į kiną.) O iš kito apsauginínko reakcijos, kai jie trise per prievartą rengė šokėją, galima buvo suprasti, kad jis pirmą kartą mato pupytę su gaiduku.

Džekas taip ir neatsigulė miegoti; jis repetavo, kaip šią savo gyvenimo istorijos dalį papasakos daktarei Garsijai. Jau žinojo, kad nelauks, kada galės apie šį nutikimą papasakoti *chronologiškai*. Prie tos dilbio vietos, kur buvo matyti įkandimo žymė, Džekas laikė pridėjęs šaltu vandeniu suvilgytą frotinį rankšluostuką. Transvestitas jam neperkando odos, tačiau tą vietą skaudėjo, be to, raudona žymė negražiai atrodė.

Kitą rytą, jau gana vėlai, paskambinęs daktarei Garsijai iš *Meilės poeto* filmavimo aikštelės, Džekas pasakė, kad Haris Mokas vargu ar būtų patyręs tokį nelemtą nuotykį, o Džekui Bernsui tai, deja, būdinga. (Šitaip savikritiškai prakalbęs Džekas tikėjosi išvengsiąs kritiškų daktarės pastabų.)

– Tu per dažnai paklūsti kitiems, Džekai, – tarė daktarė Garsija. – Nereikėjo įsileisti to transvestito į liftą – geriau jau būtum mušęsis su juo vestibiulyje, ten muštynės būtų greičiau pasibaigusios. Beje, jeigu jau apie tai kalbam, neturėjai leisti tai šokėjai bare sėdėti tau ant kelių.

– Nebūtų buvę gerai, jei būtume susimušę bare, – patikino daktarę Džekas.

– Bet kodėl tu apskritai parsivedei ją iš to naktinio klubo? – paklausė daktarė Garsija.

– Ji mane sujaudino. Buvau įkaitęs, – prisipažino Džekas.

– Neabejoju, Džekai. Toks ir yra transvestitų *tikslas*, ar ne? Jie iš kailio neriasi, kad tik sujaudintų vyrus. Tačiau prie ko tai priveda, Džekai? Kiekvieną kartą, kuo tai baigiasi?

Džekas nesugalvojo, ką galėtų atsakyti.

– Tu vis pakliūni į bėdą, – pareiškė daktarė Garsija. – Kol kas tos bėdos *nedidelės*, bet žinai, prie ko tai gali privesti, – juk žinai, Džekai? Negi nesuvoki, kuo tai baigsis?

Buvo du tūkstančiai trečiųjų liepos mėnuo, kai jie Niujorke atšventė *Meilės poeto* filmavimo pabaigtuves ir Džekas parskrido

į Los Andželą. Jis buvo perėmęs Hario Moko įprotį deklamuoti meilės eilėraščių posmus visiškai nepažįstamiems žmonėms, tačiau tąkart kalta buvo ir labai patraukli iš Niujorko į Los Andželą skridusio lėktuvo stiuardesė, ne tik Džekas. Ji jo paprašė papasakoti apie naujausią filmą, ir Džekas pirmiausia jai paaiškino, kad Haris Mokas kaip apsėstas kala atmintinai meilės eilėraščius ir deklamuoja juos pirmai progai pasitaikius.

– Pavyzdžiui, ar esate girdėjusi Filipo Larkino eilėraštį „Pašnekesys lovoje"? – paklausė jis. (Ta stiuardesė buvo maždaug jo amžiaus.)

– Ar man būtinai reikia jį išgirsti? – sunerimo ji. – Aš *ištekėjusi.*

Bet Džekas neprarado vilties. (Jis jau seniai nebuvo sugulęs su jokia stiuardese.)

– Arba Donaldo Džastiso „Bertramo sode", – toliau šnekėjo jis, tarytum stiuardesė jį būtų kaip nors paskatinusi. – „Džeinė žvelgia į savo muslino sijoną, / Tarsi *jis* būtų užsitraukęs gėdą..."

– Gana! – nutildė Džeką stiuardesė. – Nenoriu nieko apie tai girdėti.

Štai kas nutinka, kai aktoriaus paprašai, kad papasakotų apie naujausią filmą.

Įėjęs į savo namus Entrados kelyje, Džekas tuoj pat paskambino nekilnojamojo turto pardavimo agentei ir paprašė, kad ši pradėtų siūlyti pirkėjams jo namą. („Parduosiu šitą krušyklą! – galvojo Džekas. – Gal tai mane privers gyventi kitaip.")

Susitikti su daktare Garsija – pirmą kartą po dviejų mėnesių – jis važiavo jausdamasis esąs visai kitas žmogus.

– Tačiau tu dar neapsisprendei, kur norėtum gyventi, Džekai, – atkreipė jo dėmesį daktarė Garsija. – Ar neišmuši, taip sakant, pagrindo sau iš po kojų?

Bet Džekas, nors dar nežinojo, kaip toliau gyvens, buvo bent jau pasiryžęs ką nors daryti.

– Juk ne pats namas įsileido Lusę, – šnekėjo daktarė Garsija. – Ar *dėl to,* kad mama tau melavo, ar *todėl,* kad neturėjai tėvo, tu dabar blaškaisi kaip laivas be inkaro – pats nežinodamas, kur tave nubloks vėjas, arba bangos, arba dar vienas netikėtas meilės nuotykis?

Džekas tylėjo.

– Pagalvok apie Klaudiją, – dar pasakė daktarė Garsija. – Jeigu svajoji apie reikšmingas permainas, jeigu *tikrai* nori gyventi kitaip, pamėgink susirasti tokią moterį. Gal tau reikėtų su kuo nors užmegzti santykius ir stengtis juos palaikyti; tai netgi nebūtinai turi trukti ketverius metus. Pagalvok apie ryšį su moterimi, su kuria galėtum išgyventi bent *vienerius* metus! Pradėk po truputį, bet *pradėk*.

– Kadaise sakėte, kad jūs ne kokia pažinčių tarnyba, – priminė daktarei Džekas.

– Aš sakau, kad turėtum *liautis* lakstęs į pasimatymus, Džekai. Turiu galvoje, jei mėginsi gyventi su kokia nors moterimi, tau reikės gyventi visai kitaip. Tau nereikia naujo namo. Turi susirasti ką nors, su kuo galėtum gyventi.

– Tokią moterį kaip Klaudija? Ji norėjo *vaikų*, daktare Garsija.

– Nesakau, kad tokią kaip Klaudija *tuo atžvilgiu*; aš tik kalbu apie tokius santykius, kurie iškart nenutrūktų, Džekai.

– Klaudija dabar turbūt labai stora, – pasakė Džekas daktarei Garsijai. – Jau tada buvo matyti, kad jai reikės nuolat kovoti su antsvoriu.

– Neturėjau omeny panašumo į Klaudiją ir tuo atžvilgiu, Džekai.

– Klaudija taip norėjo vaikų – dabar ji tikriausiai jau *močiutė*! – tarė Džekas.

– Tu niekada nemokėjai skaičiuoti, Džekai, – pasakė daktarė Garsija.

Džekas nekaltino daktarės Garsijos. Jautėsi tik pats kaltas dėl to, kas atsitiko. Tačiau Klaudiją jis pastaruoju laiku vis prisimindavo, be abejo, *todėl*, kad per psichoterapijos seansą kalbėjosi apie ją su daktare Garsija. Teisindamasis jis galėjo pasakyti tik tai, kad galvojo apie Klaudiją ir tą šiltą vasaros vakarą, kai po kviestinių pietų grįžo į Santa Moniką.

Tada Džekas prisiminė patį pirmą kartą, kai Klaudija jam leido pasivažinėti jos „Volvu“, – prisiminė tą nuostabų laisvės

jausmą, kuris apima, kai esi jaunas, visiškai vienas, ir vairuoji automobilį.

Apie tai galvodamas Džekas įsuko į keliuką, vedantį prie jo namo Entrados kelyje, – priekiniai automobilio žibintai apšvietė stulbinamai gražią neabejotinai slaviškos išvaizdos merginą, sėdinčią ant gerokai aptrinto, bet kažkur lyg ir matyto lagamino absurdiškai mažoje Džeko pievelėje. Ta mergina sėdėjo taip ramiai, nė nekrustelėdama, tarytum pozuodama fotografui šalia ženklo PARDUODAMA, kad pirmą akimirką Džekas net pamiršo, *kas* parduodama. Jam dingtelėjo, kad gal *ji*; tik po kurio laiko jis prisiminė, kad parduoda namą, – ta netikėta mintis, jog mergina parduodama, vėliau niekaip neišėjo Džekui iš galvos, nes paaiškėjo, kad jis ne taip jau smarkiai suklydo.

Staiga jis suprato, kas ji tokia, – Klaudija, arba jos šmėkla. Tikras stebuklas, kad Džekas nepaleido „Audi" vairo ir jos nesuvažinėjo, – būtų vietoje užmušęs Klaudiją, arba – dar kartą – jos šmėklą. *Bet kaip čia gali būti Klaudija?* – galvojo Džekas. Ta mergina ant jo pievelės buvo tokia pat jauna, kokia buvo Klaudija, kai jis ją pažinojo, arba dar jaunesnė. (Be to, Klaudija visada atrodė vyresnė, negu buvo iš tikrųjų, ir dar mėgdavo pameluoti, jei kas paklausdavo, kiek jai metų.)

„Velniai tave griebtų, Džekai, – kadaise pasakė Klaudija. – Kai numirsiu, aš tau vaidensiuos – perspėju. O gal ir *anksčiau*, dar būdama gyva."

Kadangi Klaudija buvo Džeką perspėjusi, kad jam vaidensis, turbūt nereikėtų jo labai smerkti už tai, kad jis, išvydęs šalia ženklo PARDUODAMA sėdintį vaiduoklį, pamanė, jog tai Klaudijos *šmėkla*. Šmėklos paprastai nekeliauja su lagaminais, bet gal ji išmesta iš rojaus, arba iš pragaro, – arba tam, kad galėtų vaidentis Džekui, jai reikia daugiau drabužių. Šiaip ar taip, Klaudija juk aktorė, arba *buvo* aktorė, ir jai patiko teatras, labiau negu Džekui. Klaudijos šmėklos lagaminas, ko gero, tik *butaforija*.

Džekas kažkaip sugebėjo išlipti iš automobilio ir prieiti prie jos, nors jo kojos buvo kaip akmeninės. Jis suprato, kad dabar apsisukti ir nuvažiuoti arba tiesiog pabėgti būtų nekokia išeitis – nuo šmėklos juk nepaspruksi. Bet priekinius „Audi" žibintus jis

paliko įjungtus. Kai artiniesi prie šmėklos, norisi ją bent jau aiškiai matyti. Kas gi išdrįstų prieiti prie vaiduoklio tamsoje?

– Klaudija? – drebančiu balsu paklausė Džekas.

– O, Džekai, kiek daug laiko praėjo, – tarė ji. – Visą *amžinybę* tavęs nemačiau!

Ji buvo ta pati Klaudija, tik jaunesnė. Ta pati sceninė laikysena, ta pati balso moduliacija – atrodė, jog net akis į akį su Džeku ji kalba lyg stengdamasi, kad ją puikiai girdėtų ir tie vargšeliai, sėdintys prasčiausiose vietose, viršutiniame balkone.

– Tačiau tu tokia *jauna*.

– Aš numiriau jauna, Džekai.

– *Kiek* tau buvo metų, Klaudija? Atrodai dar jaunesnė, negu *buvai*! Argi taip gali būti?

– Matyt, mirtis man tinka, – tarė ji. – Nepakviesi į vidų? Aš *mirtinai* norėjau tave pamatyti, Džekai. Visą *amžinybę* sėdėjau ant šitos nusmurgusios pievelės.

Žodis „nusmurgusios“ nuskambėjo neįprastai, Klaudija taip nešnekėdavo. Bet kas galėjo žinoti, kur ji buvo – ir, tarp mirusiųjų, su kuo? Ji ištiesė rankas, ir Džekas padėjo jai atsistoti. Jis nustebo pajutęs, kad ji gana sunki. Kas galėjo pamanyti, kad šmėklos apskritai kiek nors sveria? Tačiau Klaudija, sprendžiant iš jos išvaizdos, netgi rojuje – ar toje *kitoje* vietoje – vis dar turėjo žiūrėti, kad neišstorėtų.

Ji ir dabar, matyt, drovėjosi dėl savo klubų. Segėjo tokį pat ilgą, platų sijoną, kokius segėdavo visada – netgi vasarą. Ir buvo tokia pat didžiakrūtė, kokią Džekas ją prisiminė; tiesą sakant, kaip šmėkla, – na, palyginti su šmėklomis, kokias žmonės paprastai įsivaizduoja, – ji buvo labai apkūni.

Džekas nubėgo prie automobilio ir išjungė žibintus, beveik tikėdamasis, kad Klaudijos šmėkla pradings. Bet ji laukė jo, šypsodamasi; paskui leido jam įnešti į vidų jos seną odinį lagaminą. Įėjusi pasuko tiesiai į Džeko miegamąjį, tarytum juodu vis dar būtų buvę pora ir ji visus tuos metus būtų gyvenusi su juo, – nors iš tiesų Klaudija nė karto nebuvo apsilankiusi šitame Džeko name. Jis nustėręs palaukė, kol ji pasinaudojo tualetu. (Kas galėjo pamanyti, kad šmėklos tai daro?!)

Džekas visai sutriko. Jis ir tikėjo ja, ir įtarė, kad čia kažkas ne taip. Jos oda buvo tokia pat lygi, kreminės spalvos, toks pat iškilus smakras, dailūs skruostikauliai – jis visada sakė, kad jos veidas kaip tik toks, kokio reikia kadrams iš arti. Gaila, kad Klaudija nepasirinko kino, nors ji ir buvo linkusi storėti; toks veidas teatre deramai neįvertinamas, Džekas jai visada taip sakė.

Išėjusi iš vonios kambario, Klaudijos šmėkla prisiartino prie Džeko ir prigludo nosimi prie jo kaklo.

– Pasiilgau netgi tavo kvapo, – tarė.

– Šmėklos turi uoslę? – nustebo Džekas.

Jis laikė ją suėmęs už pečių, šiek tiek atitraukęs nuo savęs, ir žiūrėjo jai į akis; jos buvo tokios pat gelsvai rudos kaip ir seniau, blizgančios kaip poliruota mediena, tarytum liūtės akys. Bet kažkas vis dėlto atrodė ne visai taip; panašumas pribloškiantis, tačiau nevisiškas. Ne tik todėl, kad ji buvo lyg ir per jauna, kad galėtų būti Klaudija, kurią jis pažinojo, – net jeigu ji mirė kitą dieną po to, kai jie išsiskyrė, net jeigu mirtis (kaip sakė šmėkla) jai *tinka*.

– Žinai, man į galvą atėjo tokia mintis, Klaudija... – tarė Džekas. Laikydamas ją, netgi atitraukęs nuo savęs, jis jautė jos kūno šilumą. Džekas visada manė, kad vaiduokliai (jeigu juos apskritai įmanoma jausti) būna *šalti*. – Nuo tada, kai mirė mano mama, aš vis galvoju, ar šmėklos tebeturi tatuiruotes, kurias turėjo būdamos gyvos... na, po mirties.

Ji vėl nusišypsojo, – bet netgi jos šypsena atrodė ne visai tokia, kokią Džekas prisiminė. Klaudijos dantys lyg ir nebuvo tokie balti. Paskui ji iš lėto pakėlė savo ilgą, platų sijoną. Jos akys žvelgė taip pat viliojamai, o ant šlaunies, dar putlesnės, negu jis prisiminė, labai aukštai, vidinėje pusėje, ji turėjo ištatuiruotą kinišką skeptrą, tą trumpą kardą, kurio reikšmė – „kad viskas būtų, kaip tu nori“.

– Negreit, bet pagaliau užgijo, – pasakė ji.

Džekas matė, kad jos kiniškas skeptras tikrai neblogas, bet ne toks tobulas, kokį jo mama buvo nusižiūrėjusi iš Polio Harperio.

– Tikra tatuiruotė, – tarė ta mergina. – Ranka nenutrinsi. Pats pažiūrėk, Džekai, – nagi, paliesk.

Jos balso *moduliacija* gal ir buvo tokia pat, bet kalbėjo ji ne taip aiškiai kaip Klaudija, ne taip taisyklingai – nebuvo tokia išsilavinusi. Tas jos „nagi, paliesk" – tas atsainus „nagi" – nuskambėjo taip pat neįprastai kaip ir žodis „nusmurgusios", į kurį Džekas atkreipė dėmesį anksčiau.

Jis palietė tos merginos tatuiruotę, labai aukštai, vidinėje šlaunies pusėje, – tą kiniško skeptro *imitaciją*, kaip dabar pagalvojo.

– Kas tu tokia? – paklausė.

Ji paėmė jo ranką ir privertė jį paliesti ją dar aukščiau. Nemūvėjo jokių kelnaičių, netgi su juostele.

– Juk prisimeni tą jausmą, Džekai? Negi nenori vėl būti ten – vėl būti jaunas?

– Tu ne Klaudija, – papurtė galvą Džekas. – Klaudija niekada nesielgė vulgariai. – Jis dar norėjo pasakyti, jog šmėklos ne tik kad nebūna šiltos; šmėkloms nesudrėksta. (O gal?..)

– Tau stovi, Džekai, – tarė ta mergina jį paliesdama.

– Man kartais stovi ir kai miegu, – atsakė jis, tarsi ta nemaloni scena su transvestitu Trampo viešbutyje būtų buvusi generalinė repeticija. – Didelis čia daiktas!

– Pakankamai didelis, – sumurmėjo mergina, bučiuodama jį į lūpas; ji bučiavosi toli gražu ne taip kaip Klaudija. Bet Džekas tik didžiausiomis valios pastangomis liovėsi ją lietęs. Kad liautųsi ir *ji*, jis turėjo aiškiai parodyti, jog žino, kas ji tokia.

– Ką apie tai pasakytų tavo mama? – paklausė Džekas Klaudijos dukters. – Jei sužinotų, kad norėjai mylėtis su manimi! Mama nebūtų patenkinta, ar ne?

– Mano mama mirusi, – tarė mergaitė. – Aš čia atėjau tau vaidentis – ji būtų to norėjusi.

– Man labai gaila, kad tavo mama mirusi, – pasakė Džekas. – Tačiau *ko* ji būtų norėjusi?

– Aš netikiu šmėklomis, – paaiškino Klaudijos duktė. – Atėjau čia tau vaidentis, nes nemanau, kad mama pati galėtų tai daryti.

– Kuo tu vardu? – paklausė Džekas.

– Sali, – atsakė mergaitė. – Kaip Sali Bouls iš *Kabareto*. Mama labai norėjo to vaidmens – ji man sakė, kad *tu* irgi norėjai. Ir kad tau tas vaidmuo tikriausiai būtų geriau pavykęs.

– Nuo ko mirė tavo mama, Sali? Kada?

– Nuo vėžio, prieš porą metų. Turėjau palaukti, kol man sukaks aštuoniolika, kad galėčiau *teisėtai* tau vaidentis.

Ji atrodė kaip dvidešimt kelerių metų mergina, bet ir jos motina visada atrodė vyresnė, negu buvo iš tikrųjų.

– Tau tikrai aštuoniolika, Sali?

– Taip, kaip ir Lusei. Juk Lusei buvo aštuoniolika? – paklausė Sali.

– Kaip suprantu, visi viską žino apie Lusę, – tarė Džekas.

– Tas nuotykis su Luse buvo paskutinė naujiena, kurią mano mama išgirdo apie tave – prieš pat mirtį. Gal, kai tai sužinojo, jai buvo lengviau numirti be tavęs, – pareiškė Sali.

Kaip ir Lusė, Sali vaikščiojo po Džeko namą, tarsi jis jai priklausytų. Džekas pastebėjo, kad ji nusispyrė batelius; strapaliojo basa ant imtynių kilimo jo sporto kambaryje. Jos berankovė smėlio spalvos palaidinukė buvo permatoma; liemenėlė tokios pat smėlio ar gelsvai rusvos spalvos. Sijonas čiužėjo jai vaikštant. Ji stabtelėjo prie rašomojo stalo, perskaitė ant jo padėto scenarijaus antraštinį puslapį. (Tada ir paėmė Džeko adresų knygelę.)

– Mano mama taip ir nesiliovė tave mylėjusi, – šnekėjo Sali. – Vis galvodavo, kaip viskas būtų susiklostę, jei būtų likusi su tavimi; ar tu kada nors būtum sutikęs turėti su ja vaiką, arba kelis vaikus. Ji apgailestavo, kad išsiskyrė su tavimi, bet labai norėjo *vaikų*.

Iš to, kaip Sali ištarė „vaikų“, Džekas suprato, kad jai vaikai nepatinka, – arba ji tiesiog nejaučia tokio poreikio jų turėti, kokį jautė Klaudija.

Sali klestelėjo ant sofos Džeko svetainėje ir atsivertė jo adresų knygelę. Jis prisėdo prie jos.

– Ar tu turi brolių, seserų, Sali?

– Šaipaisi? Mama išperėjo keturis, vieną po kito. Man labai pasisekė – buvau pirma. Taigi dirbau aukle.

– O tavo tėtis? – pasidomėjo Džekas.

– Jis nepiktybinis, – tarė Sali. – Mama, kai išsiskyrė su tavimi, buvo pasiryžusi tekėti už pirmo sutikto vaikino. Jis tik turėjo pažadėti, kad norės vaikų. Mano tėtis ir buvo tas pirmas sutiktas vaikinas, toks apgailėtinas nevykėlis.

– Kodėl sakai, kad jis nevykėlis, Sali?

– Jis turėdavo eiti su mama žiūrėti visų tavo filmų. Vargu ar jam būdavo malonu, jei supranti, ką turiu omeny, – pasakė Sali. – Žinoma, ir aš, kai paaugau, eidavau žiūrėti visų tavo filmų – su mama *ir tėčiu*. Ji tėčiui viską apie tave išpasakojo. Ne tik jam, bet ir *man*. Kaip judu nuvykote į Toronto kino festivalį; kaip tavo mama ją tatuiravo. Kaip tu ją privertei parodyti tatuiruotę muitininkei – čia tai man patiko. Ir kaip ji tave užkrėtė gonorėja, kuri jai prilipo nuo kapitono Febo, kai tu vaidinai gėjų Esmeraldą *Paryžiaus katedros kupriuje*; ji sakė, kad tada baisiai pasišiaušei, lyg pats niekada nebūtum išdykavęs.

– Bet tavo tėtis ją mylėjo? – paklausė Džekas.

– O, jis ją *dievino*! – atsakė Sali. – Mama nutuko kaip karvė – pati visai nebekreipė dėmesio, kaip atrodo; be to, buvo aišku, kad ji tebemyli tave. Bet tėtis ją *garbino*.

– Tu labai graži, Sali, – pasakė Džekas mergaitei. – Tokia panaši į mamą, kad aš beveik patikėjau. Pirmą akimirką *iš tikrųjų* maniau, kad esi Klaudijos šmėkla.

– Galiu tau vaidentis kaip tikra šmėkla, Džekai. – Sali nežiūrėjo į jį; vis vartė jo adresų knygelę, tarsi kažko ieškodama. Staiga atsivertė pirmą puslapį; pradėjo nuo *A*. Raiškiu motinos balsu perskaitė pirmą moters vardą.

– Mildreda (Mili) Ašaim, – ištarė Sali; paskui prakalbo lyg kaltindama: – Ar tu ją dulkinai, Džekai? Gal ir dabar su ja barškiniesi?

– Ne, niekada, – atsakė Džekas.

– Čia tai bent! Dar viena Ašaim – *Mira*. Tu ją išbraukei. Iš to jau tikrai galima suprasti, kad judu dulkinotės. Paskui ją metei, ar ne?

– Niekada su ja nesimylėjau. Išbraukiau jos vardą, nes ji mirė. Sali, gana, šitaip nežaisim, – tarė Džekas.

Bet ji skaitė toliau; užsiplieskė radusi Lučijos Delvečijo vardą.

– Netgi mama sakė, kad tu su ja *tikrai* miegojai, – pareiškė Sali. – Mama sakė, kad iš karto suprato, jog su ja sugulsi, kai tik pamatė tave su ja tame filme.

Džekas per ilgai nuolaidžiavo. Sali jau buvo priėjusi prie raidės *G*, kai prasidėjo nemalonumai. (Džekas žinojo, ką pasakys daktarė Garsija, – na, kad jam išvis nederėjo sėdėti ant sofos prie Sali.)

– Elena Garsija, – perskaitė Sali. Iš Džeko veido turbūt buvo galima suprasti, kad jį užgavo tokia nepagarba daktarei Garsijai, į kurią jis net nedrįsdavo kreiptis vardu. Daktarė Garsija buvo svarbiausias žmogus šiame Džeko gyvenimo etape, ir Sali tai matė. – Tavo valytoja, o gal *buvusi* valytoja? – paklausė Sali, *dar* nepagarbiau. – Neabejoju, kad ją dulkinai.

– Ji mano gydytoja – psichiatrė, – paaiškino Džekas. – Aš jos net nevadinu vardu.

– A, taip – ji ir *Lusės* psichiatrė, ar ne? Kaip galėjau pamiršti! – sušuko Sali. – Galvą guldau, kad Lusės *mama* dabar tave persekioja.

Sali buvo nuostabi; talentinga kaip motina, nors toli gražu ne taip įgudusi vaidinti. Tą akimirką, kai ėmė meilintis Džekui, ji jam atrodė dar panašesnė į Klaudiją negu iš pradžių, kai jis manė, kad ji – Klaudijos šmėkla.

– Būk geras, nepyk ant manęs, Džekai, – šnekėjo Sali, tokiu pat balsu, kokiu būtų šnekėjusi jos motina. – Aš tik ilgiuosi mamos. Tikėjausi, kad būdama su tavimi ją lyg ir susigrąžinsiu.

Džekas negalėjo pajudėti; tiesiog sėdėjo ant sofos. Jau buvo patyręs, kad moterys, net labai jaunos, iškart pastebi, kai visas nutirpsti. Klaudija visada pajusdavo tas akimirkas, kai Džekas negalėdavo jai atsispirti. Pajuto ir Sali. Ji prisispaudė prie jo; pradėjo segioti jo marškinių sagas. Jis jos nesustabdė.

– Prisimeni, kaip vaidinai Joną Krikštytoją? – paklausė Sali.

– Tik jo galvą – nedidelis vaidmuo, – atsakė Džekas. – Aš buvau tik nukirsta galva.

– Nukirsta galva, ant stalo, – priminė Sali, nutraukdama jam marškinius. Džekas nė nepastebėjo, kada ji atsisegiojo palaidinukę; tik pamatė, kad ji jau atlapa. – Mama buvo Salomėja, ar ne? – paklausė Klaudijos duktė.

– Taip, – linktelėjo Džekas; jis vos galėjo kalbėti. Mergaitė jau buvo nurengusi jį ir nusirengusi pati. Nuoga ji buvo gyva Klaudija – su tuo kinišku skeptru, ir šiaip.

– Mama sakė, kad, kai tąkart tave pabučiavo, tai buvo geriausias jos bučinys.

Tikrai įsidėmėtinas bučinys, Džekas puikiai prisiminė. Tačiau jo santykiai su Klaudija tada jau buvo pašliję; netgi tas bučinys negalėjo jų vėl suartinti.

Džekas atpažino mėlyną mėgstamų japoniškų prezervatyvų foliją. Sali plėšė apvalkalėlį dantimis. Džekui pasirodė pernelyg keista, kad Klaudijos duktė žino, jog jam labiausiai patinka „Kimono Micro Thins“. Paskui jis prisiminė, kad mergaitė buvo užėjusi į jo vonios kambarį; ten, be abejo, ir rado prezervatyvus, vaistų spintelėje.

Džekas žiūrėjo į jos gelsvai rudas akis ir matė Klaudiją, tarytum ji būtų buvusi gyva ir tokia pat jauna kaip kadaise. Ta pati plati burna, tik dantys baltesni; tos pačios putlios krūtys ir platūs merginos, kuri vėliau tikrai turės kovoti su antsvoriu, klubai. Kaip ir jos motina, Sali buvo moteris, kurioje galima tiesiog paskęsti.

Daktarė Garsija ir be Džeko aiškinimo supras, kas ten buvo negerai, – bet kas, išskyrus Džeką, būtų sugebėjęs sudėti skaičius. Jeigu jis Klaudiją paskutinį kartą matė tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt septintųjų birželį, tai netgi jeigu ji Sali tėvą sutiko *tuoj pat* – ir už jo ištekėjo, ir pastojo dar tam mėnesiui nesibaigus, – Sali *negalėjo* būti gimusi anksčiau negu aštuoniasdešimt aštuntųjų kovo mėnesį. Taigi du tūkstančiai trečiųjų liepą Sali buvo *penkiolikos* metų. Aštuoniolika jai galėjo būti nebent jeigu ji būtų buvusi (veikiausiai) *Džeko* duktė! Daktarė Garsija Džekui kartą jau buvo priminusi, kad jis niekada nemokėjo skaičiuoti.

Iš tikrųjų, kaip Džekui papasakojo Sali, – deja, *po to*, kai juodu pasimylėjo, – aštuoniasdešimt septintųjų birželio mėnesį Klaudija nuvyko į kažkokį Šekspyro festivalį Naujajame Džersyje ir ten susipažino su jaunu režisieriumi, Šekspyro kūrinių tyrinėtoju. Juodu susituokė tų metų rugpjūtį, Klaudija pastojo rugsėjį;

Sali gimė aštuoniasdešimt aštuntųjų birželį. Kai ji mylėjosi su Džeku jo namuose Entrados kelyje, jai tik prieš mėnesį buvo suėję penkiolika metų. Bet ji atrodė daug vyresnė!

Sali greitai prisileido vonią ir atsisėdo į vandenį, vonios kambario duris palikusi atviras. Sakė nemėgstanti taip išsyk išlėkti pasimylėjusi, bet šįkart turinti skubėti. Privalanti iki nustatyto laiko grįžti į „Džordžijos" viešbutį Santa Monikoje, kur apsistojusi su mama, tėčiu ir seserimis.

– Tavo mama *gyva*?

– Ji stora kaip troba, bet sveikutėlė, – atsakė Sali. – Juk nebūtum su manimi sugulęs, jei būtum žinojęs, kad mama gyva, ar ne?

Džekas tylėjo, tiesiog sėdėjo vonios kambaryje ant grindų, atsirėmęs į rankšluosčių kabyklą, ir žiūrėjo į vandenyje mirkstantį beveik tobulą Klaudijos atvaizdą.

– Mano tėvai – laimingiausia pora iš visų, kurias pažįstu, – šnekėjo Sali. – Mama baisiai susidrovi, kai ją paerzinam, kad buvo tavo draugė. Bet mano seserims, ir man, *ir tėčiui* tai labai juokinga. Užsisakom picą ir žiūrim kurį nors tavo filmą – visi *plyštam juokais*! Mama kartais turi išeiti iš kambario. Taip ją prijuokinam, kad jai net prireikia nusičiurkšti! „Sustabdykit juostą – tuoj grįšiu", – sako. Kai tu laimėjai „Oskarą", maniau, kad visi privarysim kelnes.

– *Kiek* tau metų? – paklausė Džekas.

– Tu *tikrai* nemoki skaičiuoti – mama nejuokavo, – tarė Sali. – Dėl visa ko, Džekai, tau reikėtų pasiskaityti Kalifornijos valstijos Baudžiamąjį kodeksą – skyrių apie neteisėtus lytinius santykius su nepilnamečiais. Tau daugiau negu dvidešimt vieneri, man mažiau negu šešiolika – tai svarbiausia. Tai, ką padarei, yra arba baudžiamasis nusižengimas, arba netgi sunkus nusikaltimas. Ko gero, būtum pasodintas į kalėjimą vieneriems, dvejiems, trejiems arba net ketveriems metams – ir dar turėtum sumokėti baudą, iki dvidešimt penkių tūkstančių dolerių. Na, jeigu aš kam nors papasakočiau.

Ji atsistojo vonioje, greitai apsišluostė ir numetė rankšluostį ant grindų. Džekas nusekė paskui ją per miegamąjį į svetainę,

kur buvo išmėtyti jos drabužiai; kol Sali rengėsi, Džekas ieškojo jos batelių.

– Čia, galima sakyti, mano vasaros darbas, – tarė ji.

– *Koks* darbas? – (Sugundyti Džeką Bernsą? Išlupti pinigų?)

Sali paaiškino, kad jos tėtis, – apie kurį, gal per daug optimistiška jos nuomone, vargu ar buvo galima sakyti, kad jis apgailėtinas nevykėlis, – Vermonte vadovauja nedideliam vietos bendruomenės teatrui, pavadintam Teatro pagrindų studija. Jie stato spektaklius vasaros gastrolėms; rengia vaidybos kursus, per mokslo metus režisuoja, rašo vaidinimų scenarijus. Viską finansuoja specialus fondas, ne pelno organizacija. Klaudija ir jos šekspyriškasis vyras, kai nestato spektaklių ir neveda kursų, nuo ryto iki vakaro renka lėšas tam fondui.

– Mūsų šeima didelė – keturios dukros, – toliau šnekėjo Sali. – Visos kada nors turėsime studijuoti koledže. Mūsų tėvų gyvenimas mums geras pavyzdys. Mes mylime teatrą, mokomės būti savarankiškos, pinigai mums *nerūpi*, bet jų visada *trūksta*. Supranti?

– Kiek tu nori? – paklausė Džekas Klaudijos dukters.

– Mano mama *numirtų*, jei sužinotų, kad suguliau su tavimi.

– Kiek, Sali?

Ji sugriebė Džeko riešą ir žvilgtelėjo į jo laikrodį.

– Po velnių! Turėsi mane nuvežti prie „Džordžijos", arba išleisi kur nors netoliese. Aš atseit buvau filmo peržiūroje, kur tikėjausi sutikti tave. Šlykštu, kai šitaip nustato laiką, kada turi grįžti!

– Tavo mama ir tėtis *žinojo*, kad susitiksi su manimi? – nustebo Džekas.

– Taip, bet nemanė, kad su tavimi *mylėsiuos*! – juokdamasi sušuko Sali. – Jie tikrai nuostabūs tėvai – juk *sakiau*.

Ji Džekui įteikė Teatro pagrindų studijos lankstinuką – ten buvo Klaudijos, jos vyro ir kitų dukterų nuotraukų. Čekį reikėjo išrašyti Teatro pagrindų fondui; kadangi tai ne pelno organizacija, Džeko „paaukoti" pinigai, kaip jam paaiškino Sali, bus išskirti iš sumos, apmokestinamos pajamų mokesčiu.

Jau daug metų dukterys vis klausinėjusios motinos, kodėl ji nesikreipianti į Džeką Bernsą ir neprašanti pinigų teatro išlai-

kymui. Džekas juk kino žvaigždė, o Klaudija jį pažįsta; jis tikrai *kiek nors* duotų.

– O kodėl *tu* negalėjai tiesiog paprašyti manęs, kad kiek nors paaukočiau? – paklausė Džekas.

– Ar būtum davęs tiek daug? – atšovė Sali. (Džekas Teatro pagrindų fondui išrašė šimto tūkstančių dolerių čekį. Palyginti su bausme, numatyta Kalifornijos valstijos Baudžiamajame kodekse, tai buvo neblogas sandėris.)

Džekas nuvežė mergaitę ir senąjį Klaudijos lagaminą į Oušen aveniu. Bent jau dėl to lagamino jis neklydo; paaiškėjo, jog tai iš tikrųjų tik butaforija.

Sali tėvai buvo naktiniai žmonės. Paguldę jaunesniąsias dukteris, Klaudija su vyru dar eidavo į apačioje esantį viešbučio barą išgerti; ten jie ir žadėjo laukti iš „peržiūros" grįžtančios Sali. Jie buvo leidę jai važiuoti į miestą susitikti su Džeku Bernsu – vien tam, kad ji paprašytų Džeko paaukoti kiek nors pinigų Klaudijos pirmajai, neblėstančiai meilei – teatrui. (Turbūt tai Sali ir turėjo omenyje sakydama, kad jos mokosi būti *savarankiškos.*) O dėl senojo Klaudijos lagamino, tai Sali jį buvo prikimšusi Teatro pagrindų studijos lankstinukų – dėl visa ko, jei toje „peržiūroje" kartais sutiktų *daugiau* turtingų ir garsių kino žvaigždžių.

Sali su Džeku dar aptarė, ar jam derėtų drauge su ja užeiti į „Džordžijos" vestibiulį. Kad susipažintų su jos tėčiu – ir, praeities vardan, pasisveikintų su Klaudija. Sali galėtų pranešti, kaip dosniai Džekas juos parėmė. Retai kas dovanoja šimtą tūkstančių; tokią didelę paramą jau galima „įvardyti", sakė Sali. Tai galėtų būti Džeko Bernso stipendija, skiriama jaunam, dar studijuojančiam aktoriui, režisieriui ar dramaturgui; be to, kaip tik renkamos lėšos naujo šešių šimtų vietų teatro statybai. (Taigi paramą *tikrai* galima kaip nors „įvardyti".)

– Arba, jei nori, gali išsaugoti anonimiškumą, – pridūrė Sali.

Džekas nusprendė išsaugoti anonimiškumą. Jis Sali pasakė verčiau *neisiąs* į „Džordžijos" barą susipažinti su jos tėčiu ir atnaujinti pažinties su jos mama.

– Turbūt taip bus geriausia, – tarė Sali. – Atvirai kalbant, *man* gal ir pavyktų. Repetavau tai, po velnių, *visą amžinybę.* Bet tikrai

nežinau, ar tu pakankamai geras aktorius, kad galėtum tiesiog įeiti ten ir apsimesti, jog *neišdulkinai* man smegenų.

– Tikriausiai nesu toks geras, – prisipažino Džekas.

– Džekai, manau, kad tu labai mielas, – pasakė Klaudijos duktė, bučiuodama jį į skruostą. – Mama su tėčiu tau parašys – žinau, kad parašys. Ilgą padėkos laišką, mažų mažiausiai. Tavo adresas bus jų sąraše visą likusį tavo gyvenimą; jie tikriausiai kasmet prašys pinigų. Nesakau, kad kas kartą šimto tūkstančių, bet *kiek nors* tikrai prašys. Aš visada maniau, kad jie *turėtų* paprašyti.

Teatro pagrindų studijos lankstinuke Klaudija vilkėjo palapinės pavidalo suknelę ir atrodė storesnė už Keti Beits, lipančią į karštą vonią su Džeku Nikolsonu, kad ir kuriame filme tai buvo. Klaudijos vyras buvo aukštas, barzdotas, tarytum pasmerktas vaidinti išduotus karalius. Jaunesniosios dukterys – tokios pat stambios ir gražios kaip Sali.

Kai Džekas sustabdė automobilį prie šaligatvio krašto priešais Oušen aveniu esantį „Džordžijos“ viešbutį, Sali pabučiavo jį į kaktą.

– Tu, regis, geras žmogus, Džekai, – tik labai liūdnas, – tarė.

– Perduok nuoširdžiausius linkėjimus savo mamai, – paprašė Džekas tos penkiolikmetės.

– Ačiū už pinigus, Džekai. Mums tai labai svarbu – aš nejuokauju.

– Ką turėjai omeny sakydama, kad atėjai man *vaidentis*? – paklausė Džekas. – Na, tai buvo smūgis. Labai taiklus – turiu tai pripažinti, Sali. Bet kaipgi tu man *vaidenaisi*?

– O, dar pamatysi, – pasakė Sali. – Visa tai tau *tikrai* vaidensis, Džekai. Beje, kalbu ne apie pinigus.

•

Džekas grįžo į savo namus Entrados kelyje – į nusikaltimo vietą, taip sakant. Tai *iš tikrųjų* buvo nusikaltimas, ne tik pagal Kalifornijos valstijos Baudžiamąjį kodeksą; Džekas Bernsas ir pats jautė, kad nusikaltimas. Jis pasimylėjo su penkiolikos metų mergaite ir tai jam kainavo tik šimtą tūkstančių dolerių.

Džekas ilgai negulė miegoti, perskaitė Sali jam paliktą lankstinuką, kiekvieną žodį; gerai įsižiūrėjo į visas nuotraukas. Teatro pagrindų studija siekė kilnaus tikslo – kad teatras būtų atviras visiems. Kažkoks kaimynas, elektrikas, nemokamai įtaisė naujus sceną apšviečiančius žibintus; pora vietos dailidžių padirbo dekoracijas trims Šekspyro pjesėms, irgi be jokio užmokesčio. Tame nedideliame pietų Vermonto miestelyje berods visi buvo kaip nors prisidėję prie bendruomenės teatro.

Aplinkinių mokyklų mokiniai teatre statė savo spektaklius; moterų knygų klubas inscenizuodavo mėgstamų romanų ištraukas. Sausio mėnesį prieš išvykdama į gastroles ten repetavo Niujorko operos trupė; profesionalūs operos dainininkai mokė dainuoti kelis balsingus vietos vaikus. Poetai ten skaitė savo eilėraščius; be to, buvo rengiami koncertai. Vasarą, be abejo, buvo stengiamasi įtikti populiarių pramogų trokštantiems turistams, tačiau kasmet rodomi ir bent du „rimti" spektakliai. Džekas atpažino kelis gastrolininkus – aktorius ir aktores iš Niujorko.

Lankstinuke buvo dvi Klaudijos nuotraukos; abiejose ji atrodė labai linksma, tiesiog švytinti, ir stora. Jos dukterys buvo itin fotogeniškos – savimi pasitikinčios mergaitės, išmokytos vaidinti. Klaudija tikrai galėjo didžiuotis ne pagal metus tvirta ir ryžtinga pirmagime Sali. Ar Klaudija ir jos vyras žino, kaip puikiai Sali sugeba tvardytis, kaip nepriklausomai mąsto? Tikriausiai. Ar Sali tėvai žino ir kad ji tokia lytiškai aktyvi (šeimos labui)? Tikriausiai ne.

Klaudija teatrą pavertė šeimos verslu – gal daug sėkmingiau, negu pati manė. Bet Džekas, kad ir kaip stengėsi perprasti finansavimą, vis tiek nesuvokė, kaip veikia tas atseit pelno nesiekiantis fondas. (Jį vėl sutrikdė skaičiai.) Džekas žinojo tik kad visą likusį gyvenimą rašys čekius Teatro pagrindų fondui; *reguliariai* siunčiamos šimto tūkstančių dolerių, ar didesnės, aukos jam atrodė menka bausmė už tai, ką jis padarė.

Džekas norėjo tuoj pat paskambinti daktarei Garsijai, bet buvo jau antra ar trečia valanda ryto, be to, jis numanė, ką daktarė pasakytų. „Papasakosi, kai prieisime prie to *chronologiškai*, Džekai. Aš ne kunigas. Išpažinčių neklausau." Ji turėjo omenyje,

kad iš jos Džekas negali tikėtis nuodėmių atleidimo; kita vertus, paties Džeko manymu, tai, kad jis pasimylėjo su Klaudijos dukterimi, buvo išvis neatleistina – net jeigu Džekui būtų pavykę save įtikinti, kad Sali iš tikrųjų buvo Klaudijos šmėkla.

Pagaliau nusprendęs eiti miegoti, Džekas jau norėjo išjungti šviesą virtuvėje, kai jo žvilgsnis užkliuvo už maisto produktų sąrašo, kurį jis pats kažkada buvo prispaudęs prie šaldytuvo durelių vienu iš mamos dovanotų magnetukų su japoniškų tatuiruočių piešiniais.

KAVOS PUPELIŲ
PIENO
SPANGUOLIŲ SULČIŲ

Tik toks ir tėra jo gyvenimas. Džekas jau buvo bepradedąs suprasti, kad Klaudija ištesėjo pažadą jam vaidentis.

Džekas pastebėjo, kad kai jauti gėdą, prisigalvoji visokių „jeigu“. Klaudijos dukteriai Sali penkiolika metų; Džekui buvo nesunku įsivaizduoti, kad tokio amžiaus mergaitė, ko gero, dėl ko nors pykstasi su mama. Paauglės kartais ir be jokio pagrindo jaučia priešiškumą savo motinoms. O jeigu dėl kokios nors kvailos priežasties Sali norėjo *įskaudinti* mamą? O kas, jeigu ji *pasakė* Klaudijai, kad pasimylėjo su Džeku?

O kas bus, jeigu kada nors Sali ims apie tai galvoti ir prieis prie absurdiškos išvados, kad Džekas ja pasinaudojo? Jeigu – dėl daugybės priežasčių, galbūt išvis nesusijusių su tuo, kas paskatino Sali suvilioti Džeką, – ta savavalė mergiūkštė tiesiog nuspręs, kad jis turi būti nubaustas už nusikaltimą, kurį padarė, arba kad Džeką Bernsą reikėtų bent jau demaskuoti?

– Ką gi, Džekai, aš neabejoju, jog tave labiau slegia gėda negu baimė, kad gali būti nubaustas pagal Kalifornijos valstijos Baudžiamąjį kodeksą, – vėliau pasakė daktarė Garsija. – Bet ar nemanai, kad daugelio mūsų praeityje yra kas nors, kas galėtų mus sunaikinti vienu laišku ar telefono skambučiu?

– *Jūsų* praeityje tikriausiai nėra tokio žmogaus, daktare Garsija?

– Ne aš čia pacientė, Džekai. Neprivalau atsakyti į tokį klausimą. Na, aišku tik tai, kad visi turime su kuo nors *apsiprasti.*

Ėjo du tūkstančiai trečiųjų rugpjūčio mėnuo. Džeko namas Entrados kelyje tebebuvo parduodamas, bet Džekas jautė, kad Klaudijos šmėkla įsikraustė visam laikui; ji tarytum gyveno su juo. Kad ir kur jis persikeltų, prieš arba po to, kai tas nelemtas namas bus parduotas, Džekas neabejojo, kad ir Klaudijos šmėkla persikeltų drauge.

Krungas, tas tailandietis kikboksininkas iš Batersto gatvėje buvusios sporto salės, kurioje Džekas kadaise lankėsi, kartą pasakė: „Salės žiurkėms reikia ieškotis naujo laivo, Džeki." Ką gi, ir Džekas jautėsi esąs žiurkė, kuriai netrukus reikės ieškotis naujo laivo, bet dabar jis buvo žiurkė su šmėkla.

Džekas patyrė, koks neramus būna miegas, kai gyveni su šmėkla. Jis sapnavo beprasmius, nerimą keliančius sapnus, iš kurių pabusdavo įsitikinęs, kad jo ranka ką tik lietė Emos tatuiruotę. (Tą tobulą vaginą, *ne* Jericho rožę, kurią jo mama Emai ištatuiravo ant dešinės šlaunies – truputį žemiau kelnaičių kraštelio.)

Džekas paklausė nekilnojamojo turto agentės patarimo ir išsikraustė; dabar agentė galėjo išvežti iš namo visus senus, negražius baldus, – daugumą jų Ema buvo įsigijusi pirmajam butui Venecijoje, – ir kilimus, ir Džeko sporto kambario įtaisus; grindys buvo nušlifuotos, sienos išdažytos baltai. Tas namas ir dabar buvo tikra skylė, bet jau švari ir tuščia, – o Džekas persikėlė į kuklų butą „Okeanoje", Santa Monikoje.

Tas butas buvo trečiame aukšte, keturių kambarių, įskaitant virtuvę; jo langai išėjo į kiemą ir į baseiną. Džekas galėjo pasirinkti butą su vaizdu į Oušen aveniu, bet „Okeana" buvo ne per brangiausias viešbutis nuolatiniams gyventojams, labai mėgstamas šeimų su vaikais; Džekui patiko klausytis baseine žaidžiančių vaikų krykštavimo. Kai kurios šeimos buvo iš Azijos arba Europos; Džekui patiko klausytis ir užsienio kalbų skambesio. Jis apsiprato su mintimi, kad čia gyvena laikinai; nes Džekas Bernsas ir pats buvo laikinas – beveik nebeegzistuojantis.

Iš to, ką turėjo gyvendamas Entrados kelyje, jis, galima sakyti, nepasiliko nieko. Gal tris ketvirtadalius savo drabužių atidavė labdarai, o „Oskarą“ nuvežė savo teisininkui, kad pasaugotų.

Tiesa, Džekas pasiliko savo naujausią „Audi“. „Okeanos“ sporto klubas atrodė tarsi pasityčiojimas, bet Venecijoje buvo du klubai, kurie Džekui patiko, – be to, iš „Okeanos“ važinėti pas Montanos aveniu įsikūrusią daktarę Garsiją Džekui buvo netgi arčiau negu iš namo Entrados kelyje.

„Okeanoje“ Džekas įsiregistravo Hario Moko vardu; kaip visada, tik keli jam svarbūs žmonės žinojo, kur jis apsistojęs. Džekas (kaip žmogus, bepriprantantis prie tokios netikrumo būsenos) nė kiek nenustebo, kai netrukus po persikraustymo jį susirado Leslė Oustler. Ponia Oustler paskambino, nes kurį laiką negavo iš jo jokių žinių, – bet ji dėl to nepykstanti, greitai pridūrė. O Doloresa tuo, be abejo, buvo labai patenkinta.

Doloresą taip nervinę Džeko, regis, visam laikui palikti drabužiai, kad ponia Oustler juos galiausiai padovanojusi Šventos Hildos mokyklai; ponas Ramzis labai apsidžiaugęs, nes tai būsią puikūs kostiumai mokinių spektakliams. Ir ponas Ramzis, ir panelė Vurc skambinę Leslei ir dėkoję už neįprastą dovaną. („Mums visada trūksta vyriškų drabužių inscenizacijoms“, – paaiškinusi Karolina.)

Buvęs Džeko miegamasis, kaip sakė ponia Oustler, pertvarkytas į studiją Doloresai. (Leslės blondinė, matyt, buvo kokia poetė arba tapytoja, – aišku, kad kažkokia menininkė, – bet Džekas neklausinėjo.) O dėl buvusio Emos miegamojo, tai ten dabar *oficialus* svečių kambarys. Sienos išklijuotos kitokiais tapetais – „moteriškesniais“, kaip sakė Leslė. „Moteriškesni“ ir baldai, ir užuolaidos. Džekas numanė, kad viso to pageidavo Doloresa, bet jis neklausinėjo ir apie tai.

– Kai atvyksi, turbūt labiau norėsi apsistoti viešbutyje, – tarė ponia Oustler.

– Turbūt, – atsakė Džekas. Jis vis dar nesuprato, dėl ko ji skambina.

– Gal sužinojai ką nors *naujo* apie savo tėtį, Džekai? – paklausė Leslė.

– Ne. Bet aš jo ir neieškau, – paaiškino Džekas.

– Ir kodėl gi? Juk jis jau turėtų būti pradėjęs septintą dešimtį, ar ne? Tokio amžiaus vyriškiams visko nutinka. Gali jo netekti net nespėjęs rasti... na, supranti, ką turiu omeny.

– Norite pasakyti, kad jis gali numirti?

– Gal jau ir numirė, – tarė ponia Oustler. – Seniau tu taip stengeisi ką nors apie jį sužinoti. Kur dingo tavo smalsumas, Džekai? – (To Džeką vis klausė ir daktarė Garsija.)

– Aš lankausi pas psichiatrę, – lyg ir pasiteisino Džekas.

– Gerai, kad bent su *kuo nors* pasikalbi! – sušuko Leslė. – Bet seniau viską suspėdavai.

– Ponia Oustler tikriausiai turėjo galvoje, Džekai, – netrukus pasakė jam daktarė Garsija, – jog tai, kad lankaisi pas psichiatrę, dar nereiškia, kad negali truputį pasmalsauti.

Bet Džekas nepateisinamai nusikalto. Jis ne tik kad pasimylėjo su penkiolikos metų mergaite – jis tarytum *apsiprato* su tuo, kas nutiko. Jį slegia baisi paslaptis, kurią – jei Klaudijos duktė jam leis – jis nusineš į kapus. *Gėda* nuslopino jo smalsumą. Kai jauti gėdą, nesinori ieškoti naujų nuotykių – bent jau kurį laiką.

Prie Klaudijos ir jos vyro (kurį Džekas visada įsivaizduos kaip barzda apžėlusį, visų išduotą karalių) padėkos laiško buvo pridėtos kelios šeimos nuotraukos – tarp jų ir Sali, dar mažos mergytės, portretas, ir Klaudijos, kai ji buvo pastebimai lieknesnė. Vienoje nuotraukoje Klaudijos vyras ir mergaičių tėvas buvo švariai nusiskutęs; Džekas iškart suprato, kodėl tas karalius užsiaugino barzdą.

„Jei kada norėtum sugrįžti į teatrą, – rašė Klaudija, – tik pasakyk!“ Koks mėnuo ar šešios savaitės Vermonte vidurvasarį, scena tokia maža, kad galima jaustis kaip namuose, jis pats galėtų pasirinkti ir pjesę, ir vaidmenį. Tokiomis aplinkybėmis Klaudijos pasiūlymas Džeką kartu ir sujaudino, ir atbaidė.

„Mes visi tau tokie dėkingi, Džekai“, – toliau rašė Klaudija.

„Ir taip didžiuojamės Sali, kad ji taip drąsiai į jus kreipėsi!“ – buvo pridūręs Klaudijos vyras (Sali tėvas).

Džekas Klaudijai ir jos vyrui atsakė, jog džiaugiasi, kad galėjo bent šiek tiek padėti. Bet jis, deja, nesąs toks drąsus kaip Sali; Džekas parašė, kad jam jau būtų baisoka stovėti vienam scenoje. „Iš konteksto išplėštos filmavimo akimirkos, prie kurių aš jau pripratau, leidžia aktoriui tarytum pasislėpti", – rašė Džekas. (Kad ir ką tai reiškė!) Ir dar pridūrė, jog dažnai galvos apie nedidelį jų teatrą, kiekvieną vasarą gailėsis, kad praleido progą bent mėnesį ar šešias savaites idiliškai pagyventi Vermonte. (Iš tikrųjų jis būtų verčiau *miręs*, negu ten keliavęs!)

Džekas jautė, kad Klaudijos šmėkla žiūri jam per petį; ji patenkinta šypsojosi, kai jis išsiuntė tą laišką.

Tuoj po to veidmainiško susirašymo Džekas išgyveno kitokio bendravimo jaudulį. Pokalbis telefonu su Karolina Vurc, kurios skambutis pažadino Džeką vieną ankstų rugpjūčio rytą, kai jis gal šimtąjį kartą sapnavo, kad liečia Emai ant šlaunies ištatuiruotą vaginą, buvo tikrai nuoširdus. Šeima iš Diuseldorfo, su kuria Džekas kartais pasišnekėdavo, norėdamas pasitikrinti, ar dar nepamiršo Ekseteryje pramoktos vokiečių kalbos, jau buvo susikėlusi ir plaukiojo „Okeanos" baseine.

– Džekai Bernsai, kaip pasakytų ponas Ramzis, – prašneko panelė Vurc. – Pakilk ir švytėk! – Panelė Vurc, žinoma, nė nenumanė, kaip gėdingai Džekas nusikalto. (Kad jis dar kils ir kils, buvo gal ir tikėtina; bet kad kada nors dar *švytės*, atrodė neįsivaizduojama.)

– Kaip malonu girdėti jūsų balsą, Karolina, – nuoširdžiai pasakė Džekas.

– O tavo balsas skamba baisiai, – tarė panelė Vurc. – Neapsimesk, kad tavęs nepažadinau. Bet aš noriu tau pranešti naujieną, dėl kurios buvo verta tave pažadinti, Džekai.

– Gavote žinią iš jo? – paklausė Džekas, jau visiškai pabudęs, nors gal ir nešvytėdamas.

– Ne iš jo, o *apie* jį. Tu turi *seserį*, Džekai!

Biologiniu požiūriu, jeigu jo tėvas vedė antrą kartą, – o dabar paaiškėjo, kad Viljamas tikrai vedė, – buvo galima suprasti, kad Džekas turi *pusiau* seserį, ir tai tikrai buvo netikėta naujiena ir jam, ir panelei Vurc.

Ji buvo vardu Heter Berns, dirbo asistente Edinburgo universiteto Muzikos fakultete, kuriame (prieš kelerius metus) baigė studijas ir įgijo pirmą mokslo laipsnį, Muzikos katedroje. Heter buvo pianistė ir vargonininkė, ir dar grojo medine fleita. Filosofijos mokslų daktaro disertaciją apsigynė Belfaste.

– Apie Bramsą, – pasakojo Džekui Karolina. – Parašė kažką apie Bramsą ir devynioliktą amžių.

– Mano tėtis Edinburge? – paklausė Džekas panelės Vurc.

– Viljamas ne visai sveikas, Džekai, – jis sanatorijoje. Vėl grojo vargonais Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje, dėstė Edinburge, bet paskui susirgo osteoartritu. Artrito pažeistomis rankomis nebegali groti, bent jau profesionaliai.

– Jis sanatorijoje gydosi *artritą*? – pasitikslino Džekas.

– Ne, ne – ten gydomos *psichikos* ligos, – pasakė panelė Vurc.

– Jis beprotnamyje, Karolina?

– Heter sako, kad ten labai gražu. Viljamui ten *patinka*. Tik kad labai daug kainuoja, – pridūrė panelė Vurc.

– Mano sesuo paskambino, nes jai reikia pinigų? – paklausė Džekas.

– Ji paskambino, nes jai reikia *tavęs*, Džekai. Klausė, kaip galėtų su tavimi susisiekti. Pažadėjau, kad pati tau paskambinsiu. Kaip žinai, aš *niekam* nesakau tavo telefono numerio, – nors šiuo atveju man tikrai norėjosi pasakyti. Taip, Heter reikia pinigų, – kad Viljamas galėtų toliau laimingai ir saugiai gyventi toje sanatorijoje.

Džeko seseriai buvo dvidešimt aštuoneri. Panelė Vurc Džekui paaiškino, kad Heter, kaip Edinburgo universiteto asistentė, neuždirba tiek, kad galėtų turėti vaikų. Taigi ji tikrai neišgalės mokėti už Viljamo išlaikymą ir priežiūrą toje psichiatrinėje ligoninėje.

– Heter ištekėjusi? – paklausė Džekas panelės Vurc.

– Žinoma, kad ne!

– Na, jūs užsiminėte apie vaikus, Karolina.

– Kalbėjau hipotetiškai – apie menką tos vargšės mergaitės atlyginimą, – toliau aiškino Džekui panelė Vurc. – Heter turi draugą. Jis airis. Bet ji neketina už jo tekėti. Heter tik pasakė,

kad gaudama tiek, kiek gauna dabar, negali net *svajoti* apie šeimą ir nori tavęs paprašyti, kad padėtum išlaikyti Viljamą.

Aš turiu seserį! – galvojo Džekas; kad jai reikia jo pagalbos (kad *apskritai* yra žmogus, kuriam jo reikia), buvo nuostabiausia naujiena!

Dar geriau buvo tai, kad Džeko sesuo mylėjo jųdviejų tėvą. Anot panelės Vurc, Heter Viljamą tiesiog dievino. Bet jai nebuvo lengva, kaip ir jam. Pasišnekėjusi su Džeko seserimi, panelė Vurc jau galėjo daug ką papasakoti.

Kita Viljamo Bernso meilė, – nors jo jausmai jai turbūt nepranoko, gal netgi neprilygo tam, ką jis kadaise jautė komendanto dukteriai, – buvo jauna moteris, kurią jis sutiko ir vedė Vokietijoje. Barbara Štainer buvo dainininkė; ji Viljamą supažindino su Šuberto dainomis. Tų vokiškų *Lieder* dainavimas su klavikordo akompanimentu, – panelė Vurc Džekui paaiškino, jog tai „šiuolaikinio pianino prototipas“, – Viljamui buvo nauja, jaudinanti patirtis. Jis nemanė, jog tai menkesnis menas, ir jo jausmai Barbarai Štainer nebuvo laikinas susižavėjimas; juodu drauge koncertavo ir dėstė muziką.

„Aš turiu sūnų, bet jo gal niekada nebepamatysiu“, – iškart pasakė Viljamas Barbarai.

Heter panelei Vurc papasakojo, kad vaikystėje nuolat jautėsi taip, tarsi Džekas Bernsas būtų šalia, – net kai Džekas dar nebuvo kino žvaigždė, tėtis kaip apsėstas žiūrėjo Džeko filmus ir didžiajame ekrane, ir įrašytus į vaizdajuostes bei vaizdadiskius. (Anot panelės Vurc, Viljamas visus Džeko žodžius – *visų* filmų – mokėjo atmintinai.)

Viljamas Bernsas su Barbara Štainer gyveno Miunchene, Kelne, Štutgarte; iš viso Vokietijoje juodu drauge praleido gal penkerius metus. Kai Barbara jau laukėsi Heter, Viljamas gavo pasiūlymą grįžti „namo“, į Edinburgą; jis mielai pasinaudojo ta proga. Heter gimė Škotijoje; abu jos tėvai, kaip vėliau ir ji, buvo Edinburgo universiteto Muzikos fakulteto dėstytojai.

Viljamas vėl grojo Tėvo Vilio vargonais Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje – tiesa, tie vargonai jau buvo šiek tiek pakeisti ir padidinti. Tačiau toje bažnyčioje, kur tokia pasakiška reverbera-

cija, tai beveik neturėjo reikšmės; tai buvo Senoji šv. Pauliaus episkopalinė bažnyčia, kurią Viljamas labai mėgo, o Edinburgas buvo jo miestas.

Panelė Vurc, telaimina ją Dievas, tai išgirdusi padarė skubotą išvadą, kad Viljamo gyvenimas pagaliau įėjo į vėžes, jis tarytum grįžo į pradinę padėtį. Atrodė tikrai nuostabu, kad po visų jaunystės kelionių ir išgyvenimų Viljamas Bernsas vis dėlto „susitupėjo". Rado tinkamą moterį; o gimus dukteriai, lyg prarasto sūnaus pakaitalui, Džeko tėvas, regis, turėjo aprimti.

Bet viskas buvo ne visai taip. Barbara Štainer ilgėjosi Vokietijos. Edinburgo ji nelaikė didingu klasikinės muzikos miestu; na, muzikos ten netrūko, tačiau didesnė jos dalis, Barbaros nuomone, buvo tik vidutiniška. O klimatas nemalonus, drėgnas. Barbara manė, kad toks oras pasunkino jos įsisenėjusį bronchitą; ji pusiau juokais sakydavo, kad tapo nuolat krenkščiančia dainininke, bet jos kosulys buvo nepaliaujamas – liga daug sunkesnė, negu ji manė.

Iš to, ką papasakojo Džeko sesuo, vieną kartą paskambinusi telefonu, panelė Vurc suprato, kad jos motina buvo viskuo nepatenkinta niurgzlė. Barbara vis sakydavo, kad Škotijoje vyrai (išskyrus Viljamą) nepatrauklūs ir prastai rengiasi; o moterys dar nepatrauklesnės ir išvis nemoka rengtis. Viskis – gryna prakeiktis, ne tik todėl, kad žmonės prasigeria (Viljamas negėrė), bet ir dėl to, kad jis užmuša skonio receptorius ir škotai net nebesuvokia, koks prastas jų maistas. Kiltus, kaip ir vokiškas odines kelnes iki kelių, turėtų dėvėti tik vaikai – bent jau taip manė Barbara. (Viljamas kaip gyvas nebūtų segęsis kilto.) Vasarą, kai oras pagaliau pagerėdavo, visur būdavo per daug turistų – ypač amerikiečių. Barbara buvo alergiška vilnai; visų tų škotiškų languotų audinių ji negalėjo pakęsti.

Heter panelei Vurc pasakojo, kad jos motinai ir vienas kūdikis buvo baisi našta, todėl ji nepasidavė Viljamo įkalbinėjimams pasigimdyti dar bent vieną ar du vaikus. Barbara neturėjo motinystės instinkto, tačiau ji susimažino dėstytojavimo krūvį (perpus), kad galėtų daugiau laiko praleisti su Heter, nors tas su kūdikiu leidžiamas laikas jai buvo tikra kankynė.

Barbara Štainer buvo išsiskyrusių tėvų vaikas; ji taip bijojo gyvenimo atskirai ir skyrybų, kad iš tos baimės dažnai net imdavo įtarinėti, jog Viljamas jau rengiasi ją mesti. Ji klydo; iš tikrųjų Viljamas (pasak Heter) buvo „vergiškai ištikimas“ jį tvirtai savo gniaužtuose laikančiai žmonai. Jis manėsi esąs kaltas dėl to, kad ji taip liūdi, ir graužėsi, kad išvežė ją iš jos mylimos tėvynės; Viljamas sakė, kad jie galėtų keltis atgal į Vokietiją, tačiau Barbara manė, jog ten persikėlęs jos vyras jaustųsi labai nelaimingas ir dėl to dar greičiau su ja išsiskirtų.

Kai Barbaros Štainer tėvai dar nebuvo išsiskyrę, jai labai patikdavo visos šeimos atostogos slidinėjimo kurortuose – kiekvieną žiemą ir pavasarį jie keliaudavo į Šveicarijos ir Austrijos Alpes. Po skyrybų tos kelionės, į kurias Barbara jau leisdavosi tik su mama arba tik su tėvu, buvo tarytum priverstinės pramogos – stojiškas sportavimas ir pietūs tylomis, kai tėvas arba mama gerdavo per daug vyno. Tačiau Heter vis tiek nuolat girdėdavo liūdinčios mamos pagarbiai tariamus tų Austrijos ir Šveicarijos slidinėjimo kurortų pavadinimus; galėjai pamanyti, kad tai šventųjų vardai ir kad Barbara atsivertė į katalikybę.

Sankt Antonas, Klostersas, Lechas, Vengenas, Cermatas, Sankt Kristofas. Kai gyveno Vokietijoje, Barbara Štainer iš tikrųjų išmokė Viljamą Bernsą slidinėti – nors jam nelabai sekėsi. (Džekas niekaip negalėjo įsivaizduoti savo tėčio, išsitatuiravusio vargonininko, su slidėmis.) Bet Šveicarijos ir Austrijos Alpės buvo labai toli nuo Škotijos.

„Nusivešim tave slidinėti, *kai būsi pakankamai subrendusi*“, – sakydavo Heter mama.

(Nesunku suprasti, kad šitie panelės Vurc pakartoti žodžiai Džekui ausyse nuskambėjo tarsi Alisos pažadų aidas.)

Tačiau netrukus paaiškėjo, kad vadinamasis įsisenėjęs bronchitas iš tiesų yra plaučių vėžys; Barbara buvo įsitikinusi, kad jį „pasigavo“ (kaip kokį gripą) Edinburge. „Nenustebčiau sužinojusi, kad plaučių vėžys ir *atsirado* Škotijoje“, – lyg ir juokaudavo ji tarp kosulio priepuolių. Nuo to laiko Barbara nebedainavo, bet nemirė.

Heter tada buvo per maža, kad išlaikytų atmintyje ką nors gero apie tai, kaip jos mama pasveiko. Karolina Džekui pasakė, kad Heter išvis nieko neprisimena apie švitinimą, o apie chemoterapiją – tik kad mama vėmė ir kad nešiojo peruką. Panelės Vurc manymu, Heter tada turėjo būti penkeri metai. Mergytė beveik neįsiminė pirmosios kelionės į slidinėjimo kurortą, į Klostersą, – jai į atmintį įkrito tik tai, kad jos mama, Barbara, labai liūdėjo, nes buvo pavargusi ir negalėjo slidinėti.

Džekas, kalbėdamas su Karolina, suabejojo, ar Heter, kai jai buvo penkeri, apskritai galėjo *ką nors* tiksliai įsiminti. Panelė Vurc atmetė jo abejones sakydama, kad nors jo seseriai tada buvo tik penkeri, vieną dalyką apie motiną ji įsiminė kuo puikiausiai. Barbara Štainer *negalėjo pakęsti* škotų važinėjimo ne ta kelio puse. Ji vis baisėdavosi, kiek užsienio turistų žūsta Edinburge kiekvieną vasarą. (Dėl to, kad nulipa nuo šaligatvio žiūrėdami į kairę, o ne į dešinę.)

„Jei vėžys nesugrįš manęs pribaigti, – sakydavo Barbara Viljamui *ir savo penkiametei dukrytei*, – tai tikrai nutrėkš koks ne ta gatvės puse lekiantis automobilis." Taip ir atsitiko.

Barbara nulipo nuo šaligatvio, kur buvo parašyta – kuo aiškiausiai – PAŽVELKITE Į DEŠINĘ. Bet ji pažvelgė į kairę, nors Edinburge buvo išgyvenusi jau beveik šešerius metus, ir ją nubloškė gatve važiavęs taksi.

– Heter berods sakė, kad tai nutiko netoli Šarlotės aikštės, – pasakojo Džekui panelė Vurc. – Kažkoks rašytojas, rašantis knygeles vaikams, skaitė ištraukas iš savo kūrinių – vyko kažkoks literatūros festivalis. Mama nusivedė Heter pasiklausyti to skaitymo, surengto kažkokioje palapinėje. Kai jiedvi jau žingsniavo namo ir ketino pereiti per gatvę, Heter ištiesė rankutę – norėjo įsikibti į motinos ranką. Heter žvilgtelėjo ten, kur reikėjo, ir pamatė, kad atlekia taksi; o jos mama pažvelgė ne į tą pusę ir nulipo nuo šaligatvio. Taksi Barbarą užmušė vietoje. Heter prisimena, kad jos pirštai tik vos vos prisilietė prie motinos rankos.

Ar jo sesuo neraginama išpasakojo panelei Vurc visas tas skaudžias smulkmenas, ar Karolina ją meiliai iškamantinėjo, Džekas nesuprato. Jis žinojo tik tai, kad panelė Vurc visada buvo

linkusi viską, kas svarbu, *dramatizuoti*, – taigi ji Džekui pasakė, kad nuo smūgio Barbaros Štainer perukas nulėkė kažkur į šalį, ir kad Heter su mama (mamai primygtinai reikalaujant) būdamos vienos kalbėdavosi tik vokiškai.

Girdėdami, kad penkiametė Džeko sesuo žuvusią mamą šaukia *vokiškai*, nelaimės liudininkai visai sutriko. (Tarp liudininkų buvo daug tėvų su vaikais; jie irgi ėjo iš susitikimo su tuo literatūros festivalyje dalyvavusiu vaikiškų knygelių autoriumi.) Policija neteisingai suprato, kas nutiko: automobilis nubloškė važiavimo juostas supainiojusią turistę iš Vokietijos; ta stulbinamai plika moteris neturėjo jokių asmens dokumentų, o jos penkiametė duktė, apimta isterijos, kalba tik vokiškai.

Iš tikrųjų Barbara turėjo rankinę. Kai taksi ją nubloškė, ta rankinė tikriausiai kažkur nuskriejo – ir dingo, kaip ir perukas. Šiek tiek aprimusi Heter vienam iš policininkų pasakė angliškai, kad nori eiti „namo"; ji paėmė tą policininką už rankos ir parodė, kur gyvena. Edinburge Heter su mama ir tėčiu visur vaikščiodavo pėsčiomis; niekas iš jų šeimos (netgi pati Heter, kai užaugo) nemokėjo vairuoti.

Taigi Viljamas Bernsas, penkiametės mergytės tėvas, tapo *vienišu* tėvu.

– Kadangi pažįstu Viljamą, – šnekėjo panelė Vurc, – neabejoju, kad jis jautėsi esąs kaltas ir dėl to vargšo vaiko motinos mirties.

– Taip sakė Heter? – paklausė Džekas.

– Ne, ji taip *nesakė*, Džekai! Bet aš pažįstu Viljamą. Tavo motinai jis atleido visas kaltes, bet neatleido sau.

– O dabar jis išprotėjo?

– Tau reikėtų pasikalbėti su seserimi, Džekai. Turėtum pasimatyti su Heter, kol nevėlu.

– Bet ar Heter nori mane matyti? – paklausė Džekas panelės Vurc. (Jam dingtelėjo, kad pirmiau gal reikėtų nusiųsti seseriai čekį.)

– Tu pats jai paskambink ir pasikalbėk, – patarė panelė Vurc. – Esu įsitikinusi, kad judu turite daug ką bendra.

– Ir ką gi, pavyzdžiui, Karolina?

– Jums abiem nelabai patiko jūsų motinos, – pasakė panelė Vurc.

– Aš *mylėjau* savo mamą, kai buvau mažas, – pabrėžtinai tarė Džekas.

– Dievulėliau, Džekai, neabejoju, kad ir tavo sesuo mylėjo savo mamą, kai buvo maža. Tačiau dabar, kai apie tai galvoja, Heter supranta, kokio sunkaus būdo buvo jos motina. Ar tau tai neatrodo pažįstama?

Panelė Vurc buvo įsitikinusi, kad tėvas Džeko *nepaliko* likimo valiai; priešingai, Viljamas išlaikė Džeką. Kai jis sudarė sutartį su Alisa, ši turėjo bent jau iš pažiūros elgtis tinkamai. Džekas mokėsi gerose mokyklose, vilkėjo švariais drabužiais, niekas jo nemušė ir neprievartavo – na, bent jau kiek Alisa žinojo.

Be to, panelė Vurc – nors Džeko motina jai nepatiko – sakė mananti, kad Alisa stengėsi apsaugoti Džeką nuo, pasak Karolinos, „tam tikrų suaugusių žmonių sprendimų", kurių paslaptingame Alisos asmeniniame gyvenime buvo per akis. (Nors Džekas bendravo su Lesle Oustler ir su kai kuriais Alisos draugais iš tatuiruočių pasaulio.)

– Turėsi man papasakoti, kaip laikosi Viljamas, kai jį rasi, – paprašė panelė Vurc. – O kol kas dėkok Dievui, kad turi seserį.

– Aš turiu seserį, – pakartojo Džekas.

Kaip tik tokią žinutę jis įrašė į daktarės Garsijos atsakiklį, nes buvo dar per anksti, kad galėtų jai skambinti ir tartis dėl apsilankymo. Daktarė Garsija būtų pasakiusi, jog vien to, kad jis sužinojo turįs seserį, „nepakanka", – ji visada taip sakydavo, kai manydavo, jog Džeko sužinota naujiena nėra tokia svarbi, kad jis galėtų skambinti jai į namus.

Taigi Džekas, užuot pasikalbėjęs su daktare, paskambino savo seseriai, Heter Berns. Santa Monikoje buvo dar tik 7:00 ryto; Toronte, iš kur skambino panelė Vurc, 10:00, o Edinburge jau seniai po pietų. Kai Heter pakėlė ragelį, Džekas išgirdo muziką – dainininkų balsus, ir vargonus, ir gal dar trimitus.

– Sekundėlę! – tarė jo sesuo ir pritildė grotuvą.

– Aš – Džekas Bernsas, tavo brolis, – prisistatė Džekas.

– O aš – Heter, tavo *pusiau* sesuo, iš tikrųjų, – pasakė ji. – Bet jaučiuosi taip, lyg tave pažinočiau. Lyg būčiau su tavimi užaugusi. „Jeigu brolis tave pažinotų, tikrai mylėtų“, – sakydavo tėtis kiekvieną vakarą, kai guldydavo mane miegoti. Ir nuolat kartodavo, kaip kokį priedainį: „Aš turiu sūnų! Turiu sūnų ir dukterį!“ Kartais tai įgrisdavo, bet aš žinojau, ką jis nori pasakyti.

– Gaila, kad mudu neaugom drauge, – tarė Džekas.

– Tu dar nežinai, ar gaila, – pasakė Heter. Jos balsas buvo skambus ir ramus, tarsena ne tokia škotiška, kaip Džekas galėjo tikėtis. (Jam pasirodė, kad ji kalba veikiau su airišku akcentu, – gal todėl, kad keletą metų gyveno Belfaste, arba dėl to, kad draugauja su airiu.) Bet svarbiausia buvo tai, kad Heter kalbėjo labai dalykiškai.

– Noriu su tavimi pasimatyti, – tarė Džekas.

– Tu dar nežinai, ar nori, Džekai Bernsai, – pasakė Heter. – Nesmagu prašyti tave pinigų, bet man jų labai reikia. Tikriau sakant, jų reikia mūsų tėvui, – nors jis pats to nežino.

– Jis rūpinosi manimi; aš pasirūpinsiu juo, – pažadėjo jai Džekas.

– *Nevaidink*, kai kalbi su manimi, pone Kino Žvaigžde. Sakyk tik tai, ką iš tikrųjų nori pasakyti.

– Aš tai ir noriu pasakyti.

– Tada gal atskrisk pas mane. Pažiūrėsim, kaip mums seksis, – tarė Heter.

– Turėjau būti su tavimi, kai tu rengeisi į pirmą pasimatymą, – pasakė seseriai Džekas. – Būčiau galėjęs tave perspėti, kad būtum atsargi su tuo vaikinu.

– Gal nereikia, kaip pasakytų Bilis Reinbou, – atšovė Heter. – Aš irgi būčiau galėjusi tave perspėti, kad būtum atsargesnis su kai kuriomis merginomis.

– Be jokios abejonės, – tarė Džekas. Tai irgi buvo Bilio Reinbou žodžiai. (Visos to veikėjo frazės buvo jau tūkstančius kartų girdėtos, bet Bilio lūpose net banaliausi žodžiai skambėjo labai nuoširdžiai.)

– Kalbi kaip jis, – lyg papriekaištavo Heter. – Kaip Bilis Reinbou, norėjau pasakyti.

– Bet aš ne toks kaip jis – tikrai ne toks, – patikino ją Džekas – tikėdamasis, kad tai tiesa. Jo sesuo tylėjo. Džekas girdėjo tebegrojančią muziką, tarytum kokį himną. – Aš turiu seserį, – pasakė jis. (Tie žodžiai, regis, derėjo prie himno.)

– Taip, turi, Džekai Bernsai. Ir tėvą. Bet aš tau pasakysiu, kaip viskas bus, – tarė jo sesuo. – Turėsi praeiti pro mane, kad prisigautum prie jo. Net už visus tavo pinigus, pone Kino Žvaigžde, neleisiu tau pasimatyti su juo, kol nepasimatei su manimi. Už jokius pinigus!

– Gali manimi pasitikėti, Heter.

– Turėsi praeiti pro mane, kad prisigautum prie jo, – pakartojo Heter. – Man reikia žinoti, ar galiu tau patikėti *jį*.

– Prisiekiu Dievu – tu gali manimi pasitikėti.

– Prisieki *Dievu*? Ar tu religingas, Džekai Bernsai?

– Ne, nelabai, – prisipažino Džekas.

– Na, *jis* religingas. Pasistenk pasirengti ir tam, – patarė Džekui sesuo.

– O *tu* tiki Dievą, Heter?

– Ne taip, kad kada nors galėčiau atleisti tavo motinai, – pasakė ji. – Nesu *tokia* religinga. O *jis* – toks.

Po Barbaros Štainer mirties Viljamas Bernsas su dukterimi *iš tikrųjų* išmoko slidinėti. Juodu vykdavo į kalnų kurortus tik kartą per metus, savaitei arba dešimčiai dienų, – į kurią nors iš tų vietų, kurių pavadinimai skambėjo kaip šventųjų vardai; paskui į tą sąrašą dar įtraukė ir Davosą, ir Pontresiną. Slidinėjimas, kaip ir muzika, – kaip viskas, ką juodu darė drauge, – tapo savotišku ritualu. (Pasak Džeko sesers, po kurio laiko ir ji, ir tėtis jau buvo pusėtini slidininkai.)

Heter Džekui papasakojo, kad mokytis skambinti pianinu pradėjo praėjus metams po motinos mirties, kai jai buvo šešeri. Viljamas Bernsas dukteriai sakęs, kad ji turinti skambinti po penkias valandas per dieną, viena. Būdama jau paauglė, Heter ėmė groti ir medine fleita. „Fleita – visuomeniškesnis instru-

mentas“, – paaiškino ji Džekui. Kadangi yra itin daug airiškos muzikos fleitai, mokslų daktaro disertaciją Heter apsigynė Belfaste.

Tas airis, jos draugas, tebegyvenąs Airijoje. Heter prisipažino nelabai tikinti, kad įmanoma išlaikyti artimus santykius, kai žmonės taip toli vienas nuo kito. Tačiau juodu drauge grojęvienąme orkestrėlyje Belfaste, drauge keliavę – į Portugaliją, per praėjusias Velykas. („Tas vaikinas man patinka, kai ne per dažnai jį matau“, – tepasakė apie jį Heter.)

Kaip asistentė, ji sakė uždirbanti dvidešimt du tūkstančius svarų sterlingų per metus. Belfaste už dviejų miegamųjų butą mokėdavusi tris šimtus aštuoniasdešimt svarų per mėnesį; o Edinburge mokanti tris šimtus už atskirą kambarį dideliame bute, kuriame gyvenanti su penkiomis kitomis merginomis. Tačiau jos vienerių metų sutartis pratęsta; atlyginimą jai ketinama didinti, kitąmet ji uždirbsianti dvidešimt tris tūkstančius svarų. Kol kas Heter esanti patenkinta gyvenimu Edinburge ir savo darbu; jei čia gyventų dar bent penkerius ar šešerius metus, ir jeigu tai, ką yra parašiusi, būtų išleista, tada ji jau turėtų pakankamai lėšų ir galėtų kurti šeimą. Bet Heter abejojo, ar pasiliks Škotijoje. (Džekui ji tepasakė, kad yra „kai ką sumaniusi“.)

Paskutiniuosius metus gyvendama Belfaste Heter grojo vargonais bažnyčioje. Vienas iš jos vyresniųjų kolegų, su kuriuo ji dabar dirbo Edinburgo universitete, Džonas Kičinas, vargonavo Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje – nuo tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt aštuntųjų, kai Viljamas Bernsas, susirgęs artritu, turėjo pasitraukti iš pagrindinio vargonininko pareigų. Viljamas dar beveik penkiolika metų grojo vargonais Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje – kaip Džono Kičino padėjėjas. O dabar Džoną Kičiną Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje kartais pavaduodavo Heter. Ji Džekui pasakė, kad Kičinas – senas jųdviejų tėvo bičiulis. (Ir dar pridūrė, kad jis jai „kaip dėdė“.)

Be to, Heter vieną vakarą per savaitę savo medine fleita grodavo airiškas melodijas „Centriniame bare“ – aludėje Leito alėjos gale.

– Parodysiu tau „Centrinį“, kai atvyksi, – pažadėjo Heter.

– Noriu viską apie tave žinoti, – tarė Džekas.

– Tu dar nežinai, ar nori, – priminė jam sesuo.

Džekas pastatė savo „Audi“ prie šaligatvio krašto Montanos aveniu; jis laukė Elizabetos, daktarės Garsijos registratorės, kuri jau tuoj turėjo pasirodyti ir atrakinti kabinetą. Elizabeta pirma išgirs Džeko žinutę: „Aš turiu seserį.“ Džekas palauks, kol ji išklausys visas į atsakiklį įrašytas žinutes, ir tik tada paklaus, ar daktarė Garsija galėtų jį priimti patį pirmą.

Džekas niekada nebelūkuriuodavo laukiamajame. Jei iki psichoterapijos seanso dar būdavo šiek tiek laiko, jis sėdėdavo automobilyje. Kai prieidavo jo eilė, Elizabeta jam skambtelėdavo į mobilųjį; tada Džekas įmesdavo kelias monetas į automobilio stovėjimo skaitiklį ir eidavo tiesiai į kabinetą. Matydamos jį laukiamajame, jaunosios mamytės – ir kartais jų draugės arba vaikų auklės – imdavo, pasak daktarės Garsijos, „kone isterikuoti“.

Džekas klausėsi Emilu Haris kompaktinio disko, jos dainos *Tougher than the Rest*, ir pritardamas pirštais barbeno į vairą, kai pamatė šaligatviu ateinančią Elizabetą. Žiūrėdama į jį, Elizabeta pažvangino raktais, bet žvangesio Džekas negirdėjo – jį nustelbė Emilu.

– Tuoj jums parodysiu, kas čia *kietesnė už kitas*, – tarė registratorė, įleisdama Džeką į kabinetą. Ji buvo aukšta, vanagiško veido, jau peržengusi penktą dešimtį; pilkšvi jos plaukai visada būdavo surišti į arklio uodegą. Matydamas, kokie įsitempę jos kaklo raumenys, galėjai įtarti, kad ji tokia pat griežta kaip ponia Makvot.

– Įrašiau žinutę į daktarės Garsijos atsakiklį, – pasakė Džekas.

– Girdėjau. Maloni naujiena. Visada išklausau žinutes paskambinusi iš automobilio, – paaiškino Elizabeta. – Tikriausiai norite, kad daktarė jus priimtų patį pirmą?

– Būčiau labai dėkingas, Elizabeta.

Džekas sėdėjo daktarės Garsijos kabinete, ne laukiamajame, kol Elizabeta išvirė kavos. Jis pirmą kartą buvo vienas tame ka-

binete; galėjo neskubėdamas įsižiūrėti į ten kabančias šeimos nuotraukas ir pastebėjo, kad daktarė Garsija jose daug jaunesnė, negu jam pirmiau atrodė. Jeigu tie vaikai jos, tai dabar jie jau suaugę – gal netgi turi savo vaikų.

– Kiek daktarei Garsijai metų? – paklausė Džekas Elizabetos, kai ji jam atnešė puodelį kavos.

– Šešiasdešimt vieneri, – atsakė Elizabeta.

Džekas labai nustebo. Daktarė Garsija atrodė gerokai jaunesnė.

– O tas vyriškis nuotraukose? – dar pasidomėjo Džekas. – Ar jis jos vyras, ar tėvas?

– Jis *buvo* jos vyras, – tarė Elizabeta. – Mirė prieš beveik dvidešimt metų – aš tada daktarės dar nepažinojau.

Gal todėl tas pagyvenęs vyriškis nuotraukose atrodė lyg šmėkla; jis buvo tik dvasia, sklandanti toje šeimoje, nebe jos narys.

– Antrą kartą ji netekėjo? – paklausė Džekas.

– Ne. Gyvena su viena iš dukterų, ir tos dukters šeima. Daktarė Garsija turi tiek daug anūkų, kad sunku ir suskaičiuoti.

Paaiškėjo, kad Elizabeta, prieš tapdama daktarės Garsijos registratore, lankėsi pas ją kaip pacientė. Elizabeta buvo išsiskyrusi; be to, buvusi alkoholikė, kadaise praradusi teisę globoti savo vienintelį vaiką, mažą berniuką. Kai ji nustojo gėrusi ir susirado darbą, tas berniukas – jau paauglys – nusprendė grįžti gyventi su ja. Elizabeta tvirtino, kad daktarė Garsija ją išgelbėjo nuo pražūties.

Džekas vienas gėrė kavą daktarės Garsijos kabinete; jautėsi nepritampąs prie jos šeimos narių, tarytum sustingusių laike. Džekui atrodė labai reikšminga, kad jo psichiatrė kabineto sienas nukabinėjo savo pačios bei vaikų nuotraukomis, darytomis tada, kai jos vyras dar nebuvo miręs, – lyg jai būtų reikėję ko nors, kas nuolat primintų, kad negalima perdėtai savęs gailėtis. (Savigaila nepadeda pasveikti, bent jau taip daktarė Garsija sakydavo pacientams.)

Apsiprask ir gyvenk toliau, – tarytum sakė tos nuotraukos. – *Praeities nepamiršk, bet atleisk.*

Dukters namuose, kur daktarė Garsija gyveno kaip močiutė, – turbūt griežtoka, kaip Džekas įsivaizdavo, – tikriausiai buvo

naujesnių nuotraukų. (Jau suaugusių daktarės vaikų, daugybės jos anūkų – ir, ko gero, visos šeimos mylimų gyvulėlių.) Tačiau kabinete, kuriame dirbo, – konsultavo pragaištingai savęs besigailinčius žmones, – daktarė Garsija turėjo surinkusi viską, kas jai rūsčiai primindavo ankstesnį džiaugsmą ir nuolatinį liūdesį. Kadaise ji Elizabetai sakiusi, jog, ištekėjusi už gerokai vyresnio vyro, visada žinojo, kad jos vyras mirs anksčiau už ją. „Aš tik nenujaučiau, kad šitiek metų anksčiau!" – juokdamasi pridūrusi daktarė Garsija.

– *Juokdamasi?* – nustebęs paklausė Džekas Elizabetos. – Daktarė Garsija tikrai *juokėsi*, kai tai pasakė?

– Tai ir yra svarbiausia, ar ne? – tarė Elizabeta.

Čia jau buvo kitas apytikris susitarimas, kokio niekas nebūtų pakentęs Vienoje ar Niujorke, kur nuoširdų Elizabetos bendravimą su Džeku visi būtų pasmerkę kaip neatitinkantį profesinės etikos, – kur, kaip Džekas įtarė, ir primygtinis daktarės Garsijos reikalavimas, kad pacientai viską pasakotų chronologiškai, būtų laikomas neprofesionalumu. Tačiau tokia psichoterapija buvo veiksminga, argi ne?

Ant daktarės Garsijos rašomojo stalo buvo padėta receptų blankų krūvelė. Džekas pagalvojo, ką norėtų pasakyti daktarei, ir ar tai tilps ant vieno recepto blanko. Nusprendė, kad kaip nors sutalpins, jei rašys kuo mažesnėmis raidėmis.

Miela daktare Garsija,

Išvykstu į Edinburgą pasimatyti su savo seserimi – gal ir su tėvu! Papasakosiu jums viską chronologiškai, kai grįšiu.

Užjaučiu Jus dėl vyro.
Džekas

Tai parašęs Džekas išėjo į laukiamąjį, kur viena auklė ketverių ar penkerių metų mažyliui skaitė vaikišką knygelę. (Šiame apytikrių susitarimų pasaulyje Džekas jau žinojo, kad neverta klausti, kodėl jaunosios mamytės savo vaikų su auklėmis nepalieka namie.) Ta auklė pakėlė akis į Džeką, kai jis išėjo iš dakta-

rės Garsijos kabineto, o vaikas nė nežvilgtelėjo. Ant nedidelės sofos gulėjo viena iš jaunųjų mamyčių, susirietusi kaip embrionas, nusisukusi nuo žmonių laukiamajame. Verksmo Džekas negirdėjo, bet jos pečiai krūpčiojo.

– Palikau daktarei Garsijai raštelį – ant stalo, – pasakė Džekas Elizabetai.

– Gal dar norėtumėte, kad jai ką nors pasakyčiau? Na, be to, ką parašėte tame raštelyje, – paklausė Elizabeta.

– Pasakykite, kad man šiandien nebūtina su ja susitikti, – tarė Džekas. – Pasakykite, kad atrodžiau laimingas.

– Na, čia jau būtų šiek tiek perdėta. Gal geriau pasakysiu, kad atrodėte „laimingesnis negu paprastai“? – pasiūlė Elizabeta.

– Gerai, – linktelėjo Džekas.

– Būkite atsargus, Džekai. Nekvailiokite, ir taip toliau.

37

Edinburgas

Džekui buvo trisdešimt aštuoneri; jo seseriai Heter – dvidešimt aštuoneri. Kaip susipažinti su žmogumi, kurį turėjai pažinoti beveik visą savo gyvenimą? Džekas stengėsi laimėti laiko. Atvyko į Edinburgą viena diena anksčiau, negu buvo Heter pasakęs, kad atvyks. Jam dar reikėjo pasidomėti tuo, kas buvo susiję su jo motina. Džeką su Heter suvedė tėvas. Džekas nenorėjo, kad Heter turėtų ką nors bendra su jo mamos praeitimi Edinburge.

„Balmoralo" viešbučio durininkas, kiltu segintis augalotas vaikinas, pats pirmas Džeko paklausė, ar šis atvyko „į festivalį", – vėliau tą klausimą Džekas girdėjo dar daug kartų.

Jis gavo kampinį liukso numerį, kurio langai išėjo į Princų gatvę. (Buvo matyti iš pažiūros chaotiška batutų aikštė.) Princų gatve plūdo pėsčiųjų srautas: žmonės su pirkinių maišeliais, turistai, čia sulankstantys, čia vėl išskleidžiantys žemėlapius. Džekas, padedamas konsjeržo, išsinuomojo automobilį su vairuotoju, kad jį nuvežtų į Leitą – ten, kur Alisa praleido savo jaunystę. Žmonių ten buvo mažiau – ta miesto dalis, matyt, ne visiems patiko.

Vairuotojo Rorio dantys buvo dirbtiniai, prastai įtvirtinti. Jam kalbant jie keistai klepsėjo.

Džekas norėjo pamatyti Šv. Tomo bažnyčią, kurios chore Alisa giedojo – be jokių nuodėmingų minčių, *prieš* susipažindama su Viljamu Pietų Leito parapijos bažnyčioje. Šv. Tomo bažnyčios išvis nebebuvo, tačiau Roris, gimęs Leite, prisiminė, kur ji stovėjo ir kas jai nutiko. Daugiau negu dvidešimt metų ten buvo sikų šventykla. Iš ten atsiveriantis vaizdas į buvusią Leito ligoninę, kadaise taip slėgęs Alisą, kad ji net perėjo į kitą bažnyčią, kėlė liūdesį ir dabar. Roris Džekui papasakojo, kad buvusios ligoninės vietoje dabar likusi tik poliklinika. Ištuštėjusios pastato dalys atrodė apleistos ir apgriuvusios; pusė pirmo aukšto langų buvo išdaužti.

Džekas žinojo, ką būtų pasakiusi daktarė Garsija, jei tą akimirką būtų buvusi su juo ir Roriu. „Jei Šv. Tomo bažnyčios tiesiog nebėra, jei visa tikinčiųjų bendrija gali nebegalvoti apie praeitį, kodėl negali tu, Džekai?"

Pietų Leito parapijos bažnyčia, kurioje Alisa giedojo Viljamui, Džekui padarė kitokį, prieštaringą įspūdį. Sienos, pastatytos palei Konstitucijos gatvę, kad žmonės nelįstų į mėgstamas kapines, atrodė nežmoniškai aukštos, palyginti su nuvirtusiu antkapiu. Ant jo buvo parašyta: „ČIA GULI ROBERTO KOLDKLOJAUS PALAIKAI." Ir iškalta data, jau sunkiai įžiūrima: 1482. Apžiūrinėdamas antkapius, Džekas atkreipė dėmesį į tai, kad paskutinis žmogus ten palaidotas tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt antrais metais.

Džekas nebūtų norėjęs ten atgulti. Juk jeigu gulėtum tose kapinėse, atgręžtas į pietus, tai visą pomirtinį gyvenimą turėtum žiūrėti į šlykštų septyniolikos aukštų namą.

O dėl tos Leito alėjos dalies, kur kadaise ėjo Mendelsono ir Džeinės gatves jungiantis geležinkelio tiltas, – Aberdino Bilo tatuiruočių salonas, *Iškęsk*, buvo kaip tik po dundančiais traukiniais, – tai Džekas ten nepamatė tokių „nutriušusių būstų", apie kokius jam pasakojo Alisa. (Kai ji buvo maža, ten stovėjo daugiausia nedidelės krautuvėlės su viršuje įrengtais butais, „atitinkančiais tik minimaliausius patogumo ir saugumo reikalavimus", – taip ji sakė.) Tačiau iš senųjų pastatų ten buvo išlikę tik

arkiniai geležinkelio tilto skliautai, naudojami kaip autoservisai; labiausiai dėmesį traukė „Folksvagenų“ remonto dirbtuvė.

Butai dabar ten buvo naujesni negu devyniolikto amžiaus pabaigoje Leito alėjoje pastatytuose ir jau gerokai apleistuose namuose – nebe tie „nutriušę būstai“, kuriais bjaurėjosi Alisa, o jaukūs globos namai pagyvenusiems žmonėms, pastatyti aštuntojo dešimtmečio pabaigoje. Anot Rorio, „namai našlėms ir našliams“.

Džekas niekaip negalėjo rasti kino teatro, kuris, kaip tvirtino jo mama, buvo „už poros žingsnių“ nuo *Iškęsk*. Bet Roris prisiminė, kur stovėjo vietos kino teatras, – dabar ten buvo bingo salonas, pavadintas „Meka“

Visose kitose Leito alėjos vietose buvo daugybė nedidelių kone dieną naktį atidarytų būtiniausių prekių parduotuvių, pasak Rorio, „prie kiekvieno kampo“. Apskritai atrodė, kad Leito alėja – gyvenamųjų namų rajonas, tačiau ten buvo ir aludžių, ir tokių restoranėlių, kuriuose maistas parduodamas išsineštinai, ir, žinoma, vaizdajuosčių nuomos punktų. Džekui susidarė įspūdis, kad ten gyvena jauni žmonės, tarp jų daug azijiečių.

Alisa kartą pasakojo, kaip susižavėjo, pirmą sykį, vaikystėje, pamačiusi Leito Centrinę stotį, bet buvusiame stoties pastate dabar buvo „Centrinis baras“, kuriame Džeko sesuo grojo medine fleita. Roris Džekui pasakė, kad visai neseniai, aštuntojo dešimtmečio pabaigoje ar devintojo pradžioje, ten pasirodydavo striptizo šokėjos. Popietė jau buvo įpusėjusi, kai Džekas užėjo į „Centrinį“; striptizo šokėjų ten nesimatė. Automatinis patefonas grojo Frenko Sinatros *My Way*. Per cigarečių dūmus vos galėjai įžiūrėti plytelėmis išklijuotas sienas, pailgus veidrodžius ir visokiais raštais išmargintas aukštas karalienės Viktorijos laikų lubas.

Prie Konstitucijos ir Bernardo gatvių sankryžos, kampiniame pastate, buvo bankas ir tarytum kokia krovinių gabenimo agentūra. Džekas su Roriu tiltu pervažiavo Leito upę ir atsidūrė Dok Pleise, uosto rajone. Džekas prisiminė dainelę, kurią jo mama dainuodavo tik kai būdavo girta arba apsvaigusi nuo narkotikų, – tą dainelę, kurią ji pirmą kartą jam girdint dainavo

Amsterdame. Jo mamai tai buvo tarsi mantra, kaip jis kadaise manė, – tarsi pasižadėjimas, kad ji niekada nebus prostitutė.

Oi, nebūsiu aš katytė,
nei širdelė,
nei pupa.
Blogiau
Nei uosto prieplauka
tik Leito cypės kamera.
Ne, nebūsiu aš katytė,
Tuo jau aš esu tikra –
Nestovėsiu ant krantinės,
Aš – ne palaida merga.

Škotiškos tarsenos Džekui dar reikėjo pasimokyti, bet jis sudainavo tą dainelę Roriui, kuris pareiškė pirmą kartą ją girdįs. O dėl uosto rajono, tai čia neatrodė taip jau baisu – bent jau Džekui dabar. („Palaidos mergos", jei čia kada ir trainiojosi, dabar tikriausiai buvo persikėlusios kitur.)

Rorio parvežtas į „Balmoralo" viešbutį, Džekas prigulė vėlyvo pogulio. Miegojo tik dvi ar tris valandas, tačiau to pakako, kad atsikratytų po ilgo skrydžio visada juntamo nuovargio. Papietavęs viešbučio restorane, Džekas išėjo į lauką, į Princų gatvę, ir ten stovinčio durininko paklausė, į kurią Leito aludę vertėtų užsukti. Prisigerti jis nenorėjo, tik šiaip pagalvojo, kad sunkiai nusakomoje motinos gimtinės aplinkoje mielai pagurkšnotų alaus. (Gal nejučia įsijautė į savo senelio, Aberdino Bilo, vaidmenį.)

Durininkas Džekui rekomendavo dvi aludes; abi buvo Konstitucijos gatvėje, viena šalia kitos. Džekas sėdo į taksi ir ten nuvažiavęs paprašė, kad vairuotojas palauktų, – jis ilgai neužtruksiąs. „Leito uostas", kur Džekas iš pradžių užėjo, buvo ankštas ir prisigrūdęs žmonių, labai įvairaus plauko. Ten sėdėjo ir neabejotinai nuolatiniai lankytojai – kasdien užsukantys vietos gyventojai, – ir iš dokuose stovinčių laivų atėję jūreiviai, ir studentėliai, galbūt geriantys pirmą bokalą. (Škotijoje alų gerti

leidžiama nuo aštuoniolikos metų, bet Džekui pasirodė, kad iš tikrųjų jaunimas geria nuo šešiolikos.)

Tos aludės lubos buvo papuoštos vėliavų mozaika; ant sienų kabojo kaspinai nuo jūreivių kepurių ir iš laivų atnešti gelbėjimosi ratai. Prie veidrodžio buvo prilipintas ženklas: IŠSAUGOKIME LEITĄ. Padavėja Džekui paaiškino, jog tai politinis šūkis – atsakas į žmonėms nepatinkantį sumanymą Leitą pavadinti „Šiaurės Edinburgu".

Džekas atsisakė jam pasiūlytų baro užkandžių, – be kita ko, ir kažkokių kiaulienos spirgučių, – jis tik gurkštelėjo stipraus škotiško avižinio porterio.

Tolėliau, toje pačioje Konstitucijos gatvėje, buvo į didžiulį urvą panaši karalienės Viktorijos laikų aludė – „Kilmingųjų baras"; priešingai negu „Leito uostas", ji buvo apytuštė; kita vertus, net jeigu visa „Leito uosto" publika būtų suėjusi į „Kilmingųjų barą", čia vis tiek būtų atrodę palyginti tuščia. Šitoje aludėje nebuvo nė vienos moters, sėdėjo tik keli iš pažiūros nelaimingi vyrai – papurtusiais veidais, žvairomis akimis, keisčiausių formų nosimis. Džekas svarstė, kurio alaus užsisakyti: Niukaslio šviesiojo ar kažkokio „Juodojo Daglo"; bet iš tikrųjų tai nebuvo svarbu, nes jis žinojo, kad neišgers nei vieno, nei kito. Džekas Bernsas negalėjo prisiminti, kada paskutinį kartą buvo bare ar aludėje ir niekas jo neatpažino; o dabar, tą patį vakarą, jo niekas neatpažino *dviejose* aludėse.

Sugrįžęs į „Balmoralą", Džekas bare išgėrė stiklinę mineralinio vandens; ten skambėjo Bobo Dilano *Lay, Lady, Lay*. Ta sena daina, kadaise Džekui patikusi, dabar jį užklupo visai netikėtai. Jis mėgino atsisveikinti su savo motina ir nė nenumanė, kad niekas čia, Edinburge, jos gimtajame mieste, neprikels jos taip, kaip kaskart prikelia Bobas Dilanas.

– Atvykote į festivalį, pone Bernsai? – paklausė baro padavėjas.

– Tiesą sakant, čia gimė mano motina, – tarė Džekas. – Šiek tiek pasidairiau ten, kur ji kadaise gyveno, Leite. Be to, čia gyvena mano sesuo. Rytoj su ja susitiksiu. – Džekas *nepridūrė*: „Pirmą kartą!"

Jis buvo susitaręs susitikti su Heter kitą rytą kavinėje „Drambliai ir bandelės“, Nikolsono aikštėje. Iš jo viešbučio iki tos kavinės buvo mažiau negu dešimt minučių kelio pėsčiomis; be to, ta kavinė buvo prie pat Edinburgo universiteto pastato, kuriame dirbo Heter. Muzikos fakulteto dėstytojų kabinetai ir repeticijų kambariai yra Nikolsono aikštėje esančiuose Elisono rūmuose.

Džekas perėjo Šiaurinį tiltą, nutiestą virš „Britų geležinkelių“ manevravimo stoties. Paskui pražingsniavo pro Nikolsono gatvėje stovintį didžiulį stiklinį pastatą, Festivalių teatrą, ir pasuko į dešinę, į Nikolsono aikštę. Į susitikimą Džekas, kaip paprastai, atėjo pirma laiko. Kavinėje jis atsisėdo prie staliuko netoli durų ir užsisakė puodelį kavos. „Dramblių ir bandelių“ kavinės reklamoje buvo parašyta: VISAME EDINBURGE NERASITE GERESNIŲ VAISTŲ NUO PAGIRIŲ.

Kavinės sienos buvo išdažytos ryškiai geltona spalva. Languose žaliavo augalai; šalia jų stovėjo stiklinė dėžė, pilna dramblių statulėlių – iškaltų iš akmens, išdrožtų iš medžio ir nudažytų, keraminių ir porcelianinių. Didžiulė apvali atraminė kolona buvo apklijuota vaikų piešiniais – juose pavaizduoti paukščiai, medžiai ir, *žinoma*, drambliai. Apskritai tos kavinės interjeras buvo informatyvus, bet keistokas, kaip kokios pradinukų klasės.

Kai Heter įėjo pro duris, Džekas iš pradžių nesuprato, kuo ji panaši į jį. Jos plaukai buvo trumpi ir šviesūs kaip mamos, tos vokietės, bet rudos akys ir ryškūs veido bruožai visai kaip Džeko, arba kaip Viljamo; be to, ji buvo liesa ir mažutė – smulki ir stipri kaip jojikė. Nešiojo akinius ovaliais vėžlio kiauto rėmeliais; paaiškino esanti tokia pat trumparegė, kokia buvo jos mama, bet nenorinti dėtis kontaktinių lęšių. Negalinti pakęsti jausmo, kad kažkas yra akyse. Taigi dar šiek tiek palūkėsianti, o kai būsianti vyresnė, gal pasidarysianti tą naujovišką lazerinę operaciją. (Visa tai ji Džekui pasakė dar prieš atsisėsdama.)

Juodu pasisveikino paspausdami vienas kitam ranką, nepasibučiavo. Heter užsisakė arbatos, ne kavos.

– Atrodai visai kaip jis, – pareiškė. – Turiu galvoje, tu ne toks panašus į Džeką Bernsą, kaip maniau; daug panašesnis į mūsų tėtį.

– Negaliu sulaukti, kada jį pamatysiu, – pasakė Džekas.

– *Turėsi* palaukti, – tarė Heter.

– Na, čia tik toks posakis, – paaiškino Džekas. Jie abu labai jaudinosi.

Heter pasakojo apie tas penkias merginas, su kuriomis gyvena. Ji netrukus išsikraustysianti, su viena iš tų merginų. Kitos dvi jos buto draugės vadovaujančios nerūkančiųjų klinikai; jos esančios veganės ir manančios, kad visi smailūs daiktai pritraukia blogą energiją. Heter virtuvėje auginusi kelis kaktusus, bet jų reikėję atsikratyti – „per daug spyglių“. Paskui tos veganės priprašiusios viso daugiabučio namo savininką, kad nuo stogo nuimtų vėjarodį. *Mano sesuo gyvena su kažkokiomis pusprotėmis!* – galvojo Džekas.

Jis pasakė, kad parduoda savo namą Santa Monikoje, bet kol kas nė neįsivaizduoja, kur norėtų gyventi.

Heter žinojo, kad „Balmoralo“ viešbutyje Džekas įsiregistravęs Hario Moko vardu; ji paklausė kodėl. Džekas pasidomėjo, ką ji dėsto universitete. (Heter dėstė penkis kursus – muzikos istorijos ir teorijos, daugiausia pirmakursiams, ir atlikimo meno.)

– Mūsų katedroje dirba vien senukai! – geraširdiškai pridūrė Heter.

Džekui dingtelėjo, kad jo sesuo – labai patraukli akiniuota mergina; ji atrodė akademiškai mąsli, nuo visko atitolusi, kone abejinga aplinkai. Buvo beveik, o gal ir visai, nepasidažiusi, bet vilkėjo dailiu lininiu sijonu ir gražiai prie kūno prigludusiais trumparankoviais marškinėliais, avėjo patogiais batais.

Džekas paprašė, kad ji jam parodytų, kur dirba ir kur gyvena. Visą laiką, kol jie ėjo, Heter, pati nejausdama, judino pirštus, tarsi grodama pianinu ar vargonais.

Elisono rūmų pusrūsyje esantys repeticijų kambariai atrodė kaip kalėjimo kameros. Jie buvo mažiukai, beveik be ventiliacijos, drumzlinai žalia – žirnių sriubos – spalva išdažytomis sienomis ir šlykščiai oranžiniu linoleumu išklotomis grindimis. Dienos šviesos lempos švietė pakankamai ryškiai – Heter pasiskundė, kad jos tiesiog varo iš proto.

Džekas pagalvojo, kad nuo žodžio „protas“ juodu galėtų pereiti prie pokalbio apie tėtį, tačiau ir jis, ir Heter jautėsi kaip per

pirmą pasimatymą. (Jiedviem pirmiau reikėjo pašnekėti apie daugybę visokių smulkmenų, kad galėtų aptarti svarbesnius dalykus.)

Elisono rūmų auditorija, kurioje Heter dėstė, buvo jaukesnė negu repeticijų kambariai. Pro didelius langus sklido natūrali dienos šviesa, nors vaizdas buvo labai ribotas – matyti tik senas mūrinis pastatas. Auditorijoje stovėjo du pianinai ir nedideli vargonai, bet kai Džekas paprašė, kad Heter jam ką nors pagrotų, ji papurtė galvą ir mostelėjo į siaurus sraigtinius laiptus, vedančius į jos kabinetą. Džekui pasirodė, jog ji nori, kad jis pirmas liptų aukštyn tais laiptais.

– Gal pasišnekėkim apie jį? – pasiūlė Džekas. – Galėtume pradėti nuo artrito, jeigu tai lengvesnė tema.

Heter žiūrėjo į mėlyną kilimą, patiestą ant kabineto grindų; jos pirštai tarytum bėgiojo tik jos vienos matoma klaviatūra, ieškodami reikiamų klavišų; ji sutrikusi timpčiojo savo sijoną. Kreminių kabineto sienų paviršius buvo grublėtas. Kabinete stovėjo du rašomieji stalai; ant vieno, didesnio, buvo padėtas kompiuteris, o ant mažesnio – vokiečių kalbos žodynas. Stereofoninė aparatūra atrodė brangesnė už visus kitus kabinete esančius daiktus, įskaitant ir nedidelį pianiną; ant knygų lentynų buvo daugiau kompaktinių diskų negu knygų, o prie skelbimų lentos prismeigta tamsiai ruda Bramso nuotrauka. Ir dar atvirukas – spalvota iš pažiūros labai seno klavikordo, kokį gali pamatyti nebent muzikos istorijos muziejuje, nuotrauka. Gal tą atviruką jai atsiuntė koks draugas – gal tas airis – arba Viljamas, jei Viljamas dar gali atsiųsti atviruką.

– Noriu tave pažinti po truputį, – tarė Heter, tebežiūrėdama į kilimą. Jos lūpos buvo tokios pat plonos kaip Džeko; viršutinė – kaip siaurutis, tiesus brūkšniukas.

– Čia ankštoka, bet gražu, – pasakė Džekas apie jos kabinetą.

– Erdvės man pakanka – trūksta laiko, – tarė Heter. – Vasarą gerai – nėra paskaitų, galiu daug ką patyrinėti. O kai prasideda mokslo metai, tai gal tik per Velykas turiu laiko rašyti.

Džekas linktelėjo ir pažvelgė į Bramso nuotrauką – tarsi Bramsas būtų supratęs, ką Heter turi omenyje. (Džekas nė nenumanė, apie ką ji šneka.)

Heter užgesino šviesas kabinete.

– Eik pirmas, – pasakė, jiedviem dar nepradėjus lipti laiptais žemyn. Gal ji manė, kad bus lengviau kalbėti, kai jis negalės pažvelgti į ją. – Tėtis slepia rankas arba mūvi pirštinėmis, nes liga subjaurojo jam plaštakas. Osteoartritas sąnarius pažeidžia labai pastebimai – jie ne tik patinsta, bet ir pasidaro gumbuoti. Tai vadinama Heberdeno mazgeliais.

– Kur jam iššoko tie gumbai? – paklausė Džekas, lipdamas laiptais priešais Heter.

– Ant galinių pirštų sąnarių – tarp vidurinio ir galinio pirštakaulių. Bet jo plaštakos ne tokios baisios, kaip jam pačiam atrodo; svarbiausia, kad jam labai skauda, kai groja.

– Ar jis negalėtų liautis grojęs?

– Visai pakvaišta, kai neprisėda prie instrumento. Žinoma, pirštinėmis jis mūvi ir todėl, kad jam šalta.

– Kai kuriems visą kūną išsitatuiravusiems žmonėms *nuolat* būna šalta, – pasakė Džekas.

– Nejaugi? – šyptelėjo jo sesuo. (Džekas pagalvojo, kad tą kandumą ji greičiausiai bus paveldėjusi iš savo vokietės motinos.)

Juodu pėsti patraukė per automobilių stovėjimo aikštelę, paskui pro kitus universiteto pastatus, Čarlzo gatve į Džordžo aikštę. Heter žingsniavo sparčiai; netgi dabar, kai jie ėjo vienas šalia kito, ji kalbėdama nežiūrėjo į Džeką.

– Artritas trukdo jam groti jau daugiau negu penkiolika metų, – šnekėjo Heter. – Šitai ligai būdingas kremzlių irimas ir, kaip jie sako, hipertrofija – sąnario kaulai nenormaliai padidėja. Kai serga pianistas arba vargonininkas, prisideda dar ir tai, kad sąnariai labai susidėvėję. Kai osteoartrito pažeisti sąnariai judinami, juos skauda labiau, ramybės būklėje skausmas aprimsta. Taigi kuo daugiau jis groja, tuo labiau jam skauda. Tačiau skausmas jį sušildo. – Tai pasakiusi Heter nusišypsojo. – Jam tai patinka.

– Turbūt yra koks nors gydymas, – tarė Džekas.

– Jis išmėgino visus nesteroidinius uždegimą malšinančius vaistus – jie gadino jam skrandį. Jis kaip tu – nevalgo. Tu juk nevalgai, ar ne?

– Nori pasakyti, kad jis liesas?

– Švelniai tariant, – atsakė Heter. Jie praėjo pro kelias festivalio palapines ir dabar jau žingsniavo didžiuliu Medouzo parku, kurio takai buvo apsodinti vyšniomis. Kažkokia moteris teniso rakete mušinėjo kamuoliuką, kad šuo bėgtų jo atnešti.

– Kur mes einam? – paklausė sesers Džekas.

– Juk sakei, kad nori pažiūrėti, kur gyvenu.

Jie praėjo nedidelę Bruntsfildo golfo aikštelę, kur jaunas vyriškis (be golfo kamuoliuko) mokėsi tinkamai užsimoti; į tą laukymę, į atvirą bendrą kapą, kaip Džekui dalykiškai paaiškino Heter, kadaise buvo vežamos maro aukos.

– Tėtis vartoja gliukozamino sulfatą, maisto papildą; jis būna sumaišytas su chondroitinu – tai ryklio kremzlės. Jis mano, kad jam tai padeda, – pasakė Heter – taip, kad buvo aišku, jog jai tai atrodo visiškai neveiksminga. – Be to, jis mirko rankas ištirpdyto parafino vonelėse, parafiną dar maišo su alyvų aliejumi. Karštas parafinas kaip vaškas sustingsta jam ant rankų. Tėtis baisiai apsišiukšlina, kol viską nusilaupo, bet jam, regis, malonu taip krapštinėtis. Tai kaip tik atitinka jo obsesinį-kompulsinį sutrikimą.

– Jo *ką*?

– Dabar nekalbam apie jo psichiką, kol kas dar ne, – priminė Džekui sesuo. – Jis mirko rankas ir lediniame vandenyje – laiko įmerkęs tol, kol gali pakęsti. Tai gana mazochistiškas užsiėmimas žmogui, kurį nuolat krečia šaltis, tačiau karštas parafinas ir ledinis vanduo padeda – tėčiui bent jau kurį laiką ne taip skauda.

Diena buvo šilta, vėjuota, bet matydamas, kaip Heter eina – galvą palenkusi žemyn, mosuodama rankomis, pečius atkišusi į priekį, – galėjai pamanyti, kad juodu žygiuoja per audrą.

– Visus tuos metus, kol užaugau, tėtis man kasdien sakydavo, kad tave myli taip pat kaip ir mane, – pasakojo Heter, vis dar nežiūrėdama į Džeką. – Kadangi negalėjo būti su tavimi, sakydavo, kad kiekvieną akimirką, kurią praleidžia su manimi, myli mane dvigubai. Vis šnekėdavo, jog turi mylėti mane taip, kad tos meilės pakaktų dviem žmonėms.

Heter pirštai ore vėl spaudė įsivaizduojamus klavišus; Džekas, be abejo, negalėjo žinoti, kokia muzika skamba sesers galvoje.

– Savaime suprantama, aš tavęs nekenčiau, – prisipažino Heter. – Jeigu jis turėjo mylėti mane dvigubai, nes baisiai ilgėjosi tavęs, na, aš maniau, jog tai reiškia, kad tave jis myli *labiau*. Tačiau daugelis vaikų taip jaučiasi, argi ne? – Heter staiga sustojo ir pažvelgė į Džeką. Nelaukdama, kol jis ką nors atsakys, ji tarė: – Atėjom – štai mano gatvė, mano namas. – Tai pasakiusi sunėrė rankas ant mažyčių krūtų, tarsi jie būtų ginčiję̨si.

– Tačiau dabar tu nebejauti man neapykantos? – paklausė Džekas.

– Stengiuosi nebejausti, Džekai.

Ta gatvė atrodė judri – daugybė parduotuvėlių, nemažas eismas. Daugiabutis namas, kuriame Heter gyveno, buvo penkių ar šešių aukštų – aptvertas kaltine geležies tvora, ryškiai raudonomis durimis. Foje sienos buvo išklijuotos plytelėmis, laiptų turėklai – iš medžio ir geležies, patys laiptai akmeniniai.

– Eik pirmas, – tarė Heter, rodydama į tuos laiptus.

Džekui dingtelėjo, kad ji gal tiki kokiu prietaru, susijusiu su laiptais. Užlipęs tris maršus, jis atsigręžė ir pažvelgė į ją.

– Lipk, – mostelėjo Heter. – Jokia sveiko proto moteris nenorės, kad Džekas Bernsas žiūrėtų, kaip ji užlipa ar nulipa laiptais. Aš taip drovėčiausi, kad turbūt suklupčiau ir nusiriščiau žemyn.

– Kodėl? – nesuprato Džekas.

– Vis galvočiau, kaip atrodau, palyginti su visomis tomis gražuolėmis, kurias tu esi matęs – ir iš užpakalio, ir visaip kitaip, – paaiškino Heter.

– Liftas sugedęs? – paklausė Džekas.

– Lifto nėra, – atsakė Heter. – Butas šeštame aukšte, bet reikia lipti laiptais. Daugelyje Edinburgo namų labai aukštos lubos – tai reiškia, kad labai ilgi laiptų maršai.

Koridoriaus sienos buvo šiltų, bet neįdomių atspalvių – rausvai violetinės, kreminės, rusvai raudonos. Paties buto lubos aukštos, kaip Heter ir sakė, o sienos išdažytos ryškiomis spalvomis; svetainės – raudonai, virtuvės – geltonai. Kad čia gyvena

dar penkios merginos, galėjai suprasti tik iš to, kad virtuvėje stovėjo dvi viryklės ir du šaldytuvai. Visur buvo švaru ir tvarkinga – taip ir turi būti, kad gyvenimas su penkiais kitais žmonėmis būtų bent jau pakenčiamas. Džekas neklausė, kiek bute yra vonios kambarių. (Buvo aišku, kad *šešioms* merginoms jų, šiaip ar taip, nepakanka.)

Heter kambario – kuriame stovėjo rašomasis stalas, plati lova ir buvo daugybė knygų lentynų – sienos buvo tamsiai raudonos, o pro milžiniškus langus atsivėrė Bruntsfildo sodų vaizdas. Džekas matė, kad Heter knygos daugiausia grožinės, be to, – kaip ir jos kabinete universiteto rūmuose, – kompaktinių diskų čia buvo daugiau negu knygų, akį traukė įspūdinga stereofoninė aparatūra. Priešais lovą stovėjo vaizdajuosčių ir vaizdadiskių leistuvai bei televizorius. Džekas pastebėjo, kad ant stalelio prie lovos, tarp kitų, padėtos ir kelios jo filmų vaizdajuostės.

– Žiūriu į tave, kai negaliu užmigti, – pasakė jam sesuo. – Kartais be garso.

– Kad netrukdytum buto draugėms? – paklausė Džekas.

Heter gūžtelėjo pečiais.

– Joms vis tiek, ar žiūriu su garsu, ar be, – tarė. – Tiesiog moku visus tavo žodžius atmintinai ir kartais noriu pati juos pasakyti.

Daugiau nebuvo kur sėstis – tik ant vienintelės kėdės prie rašomojo stalo arba ant lovos. Iš esmės Heter gyveno tarytum bendrabučio kambaryje, tik didesniame ir gražesniame.

– Gali sėstis ant lovos, – pasiūlė ji. – Išvirsiu arbatos.

Ant rašomojo stalo stovėjo įrėminta iš pažiūros jauno Viljamo Bernso nuotrauka – jis grojo vargonais, su dar maža Heter ant kelių. Kai Džekas atsisėdo ant lovos, Heter jam padavė odinį nuotraukų albumą.

– Čia paaiškinimų, manau, nereikia, – pasakė, palikdama jį vieną kambaryje.

Ji labai supratingai pasielgė, kad paliko jį vieną; tikriausiai žinojo, kad jis beveik nėra matęs tėčio nuotraukų, todėl dabar, tiek daug iš karto, norėtų peržiūrėti niekieno nestebimas.

Nuotraukos į albumą buvo sudėtos chronologiškai. Barbara Štainer buvo nedidukė, šviesiaplaukė, bet putlesnio veido negu jos duktė – ne tokia graži. Grožį Heter paveldėjo iš Viljamo. Jis nenusikirpo plaukų – panelė Vurc būtų buvusi patenkinta – ir sendamas vis liesėjo. Albume buvo daugybė jo nuotraukų su Heter, – kai ji buvo maža mergytė, o paskui jau paauglė, – ir nemažai Heter nuotraukų su mama, ir Viljamo Bernso su Barbara Štainer. Žinoma, tai juk buvo Heter albumas, tikriausiai ji ir parinko nuotraukas, kurias norėjo jame matyti.

Jai turbūt labiausiai patiko tų tėvo ir dukters kelionių į slidinėjimo kurortus vaizdai; iš Vengeno, ir iš Lecho, ir iš Cermato parsivežti atvirukai buvo sudėti pramaišiui su slidinėjančių Heter ir Viljamo nuotraukomis. (Džekas pagalvojo, kad tai tiesiog stingdanti pramoga žmogui, kuriam ir taip nuolat šalta; bet Viljamas Bernsas, regis, puikiai jautėsi vilkėdamas slidininko kostiumu – arba taip džiaugėsi, kad slidinėja su dukterimi, jog tas džiaugsmas jį ir šildė.)

Nė vienoje nuotraukoje Heter mamos veido išraiška nebuvo tokia, kad iškart suprastum, jog ji nuolat jausdavosi kuo nors nepatenkinta; kita vertus, taip pat sunku buvo įžvelgti ką nors, iš ko būtų aišku, kad ji kadaise turėjo nuostabų balsą. Tiesa, jos *pozos* atrodė nelabai natūralios – ypač tose nuotraukose, kur ji buvo su peruku, – o paskui ji tiesiog dingo, be jokių pėdsakų. Džekas atsivertė kitą albumo puslapį, ir Barbaros Štainer nebebuvo. Jis tiksliai žinojo, kada pravertė jos mirties akimirką; nuo tos vietos visose nuotraukose buvo tik Heter ir tėtis – abu drauge arba atskirai.

Albumo pradžioje tarp nuotraukų buvo prikaišiota ir koncertų programų, tačiau nuo tada, kai Heter iš pažiūros buvo dvylika ar trylika metų, Viljamas Bernsas, matyt, nebekoncertavo.

Džekas atpažino „Centrinio baro“ interjerą – ten buvo nufotografuota ne tik Heter, grojanti savo medine fleita, bet ir Viljamas, skambinantis kažkokiu į pianiną panašiu instrumentu; ir vienas, ir su dukterimi, akompanuojančia jam fleita. Tai buvo kažkoks elektrinis klavišinis instrumentas – lyg ir sintezatorius, jei Džekas gerai prisiminė pavadinimą, – be to, matydamas Vil-

jamo ir Heter veidų išraiškas, Džekas labai abejojo, ar jie ten grojo klasikinius kūrinius.

Džekas žinojo, kodėl jo tėvas daugelyje nuotraukų atrodo pernelyg šiltai apsirengęs. (Viljamui turbūt dažnai būdavo šalta, tik ne tada, kai jis slidinėdavo.) Bet netgi tose momentinėse vasaros atostogų nuotraukose, kur Viljamas buvo nufotografuotas paplūdimyje, tik su maudymosi kelnaitėmis, jo tatuiruotės buvo neryškios, tarytum susiliejusios. Natos, kai jos labai mažos ir sunkiai įžiūrimos, atrodo kaip ranka rašytos raidės – ypač tokiam žmogui kaip Džekas, nemokančiam skaityti natų.

Džekas susigėdo prisiminęs, kad kadaise Klaudijai sakė, jog *niekada* nenorės vaikų. „Nebent sužinočiau, kad mano tėtis buvo mylintis tėvas ir turėjo vaiką, ar kelis vaikus, kurių *nepaliko*", – taip jis tąkart tai paaiškino.

Ką gi, dabar Džekas ant kelių laikė daiktinį įrodymą, – Heter nuotraukų albumas buvo tarytum jos meilės jųdviejų tėčiui ir Viljamo meilės jai metraštis. Džekas jau buvo peržiūrėjęs visas nuotraukas ir susikaupęs ketino žiūrėti dar kartą, kai į kambarį grįžo Heter – atnešė arbatos. Ji atsisėdo ant lovos šalia Džeko.

– Yra tuščių vietų, iš kur išėmei nuotraukas, arba jos pačios iškrito iš albumo, – tarė jis.

– Buvę mano vaikinai. Jų nuotraukas išėmiau, – pasakė Heter.

Vartydamas albumą Džekas nematė nė vieno vaikino, kuris būtų galėjęs būti tas airis, Heter draugas; jam piršosi mintis, kad tas airis, ko gero, nėra Heter gyvenimo meilė, bet jis jos apie tai neklausinėjo.

Džekas atvertė tas nuotraukas, kuriose buvo Heter ir Viljamas Bernsas, grojantys „Centriniame bare".

– Buvau ten vakar – pažiūrėjau, kur tu groji fleita, – prisipažino Džekas.

– Žinau. Viena mano draugė tave matė. Kodėl nepasikvietei manęs?

– Norėjau truputį pasižvalgyti Leite, pamatyti tas vietas, apie kurias man pasakojo mama, – paaiškino Džekas.

Jis atvertė paskutinius albumo puslapius, kur jųdviejų tėvas mūvėjo pirštinėmis.

– Kas jam *yra*? – paklausė Džekas. – Turiu omeny psichiką, ne artritą.

Heter pakreipė galvą į šoną; padėjo Džekui ant peties. Jis viena ranka suėmė jos plaštaką, kita laikė arbatos puodelį. Džekui ant kelių gulėjo atverstas albumas; vyriškis, toks panašus į Heter ir Džeką, žvelgė į juos.

– Noriu, kad pasiklausytum Tėvo Vilio vargonų Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje, – tarė Heter. – Noriu kai ką tau pagroti, kad tu būtum pasirengęs.

Juodu toliau sėdėjo drauge; Džekas siurbčiojo arbatą. Heter, padėjusi galvą jam ant peties, savosios, žinoma, negalėjo gerti.

– Kodėl negeri arbatos? Nenori? – paklausė Džekas.

– Noriu daryti kaip tik tai, ką dabar ir darau, – atsakė Heter. – Noriu visada taip laikyti galvą tau ant peties. Noriu tave apkabinti ir bučiuoti – ir daužyti tave kumščiais, mušti per veidą. Noriu tau pasiguosti dėl visko, kas bloga man kada nutiko. Ypač dėl to, apie ką būčiau norėjusi pasišnekėti su tavimi tada, kai tai nutiko. Noriu tau papasakoti apie visus tuos vaikinus, nuo kurių tu gal būtum mane apsaugojęs.

– Dabar tu gali visa tai daryti, – tarė Džekas.

– Kol kas man pakaks to, ką darau, – pasakė Heter. – Tu nori visko per greitai.

– Kaip *pasireiškia* jo obsesinis-kompulsinis sutrikimas? – paklausė Džekas.

Heter suspaudė jam ranką ir papurtė galvą, nepakeldama jos nuo jo peties. Ji turėjusi parduoti butą, kuriame gyveno Viljamas, – kuriame ji užaugo, Mačmonte.

– Tai didelis studentų miestelis, bet ten gyvena ir kai kurie dėstytojai, – paaiškino Heter. Būtų buvę puiku, jeigu ji būtų galėjusi ten likti, bet jai tekę parduoti tą butą ir susirasti pigesnę pastogę.

– Kad galėtum sumokėti už gydymą toje sanatorijoje? – paklausė Džekas. Heter linktelėjo galvą, neatsitraukdama nuo jo. Dauguma jos daiktų, ir visi Viljamo, saugomi sandėlyje. – Aš galiu nupirkti tau butą, – pasiūlė Džekas.

Heter pakėlė galvą nuo jo peties ir pažvelgė į jį.

– Tu negali man jo *nupirkti*, – tarė. – Na, tiesą sakant, turbūt *galėtum*. Bet tai būtų neteisinga. Nenoriu, kad tu *viską* darytum už mane, tik padėk man išlaikyti *jį*.

– *Padėsiu*, bet tu man dar nepasakei, ką reikia daryti, – priminė jai Džekas.

Heter gurkštelėjo arbatos. Paskui prisitraukė arčiau jo ranką, kurios nebuvo paleidusi, ir ėmė apžiūrinėti.

– Tavo plaštakos tokios pat smulkios kaip jo, bet jo pirštai ilgesni. Tavo rankos ne tokios, kokių reikia, kad galėtum groti vargonais, – pareiškė. Ir pridėjo savo pirštus prie Džeko, priglaudė delną prie delno; jos pirštai buvo ilgesni. – Visas jo kūnas ištatuiruotas, – pradėjo pasakoti, tebežiūrėdama į suglaustas savo ir Džeko rankas. – Net viršutinės pėdų pusės, net kojų pirštai.

– Ir *plaštakos*?

– Ne, plaštakos netatuiruotos, kaip ir veidas bei kaklas, ir penis.

– Tu matei jo penį, ar jis tau *sakė*, kad netatuiruotas? – paklausė Džekas.

– Nustebtum sužinojęs, kiek daug žmonių matė tėčio penį, – nusišypsojo Heter. – Neabejoju, kad pamatysi ir tu. Tai neišvengiama.

Ji buvo sudėjusi mažesnį nuotraukų albumą Džekui; maždaug tokio didumo, kokie būna romanai plonais viršeliais; kai kurios nuotraukos buvo tokios pat kaip ir didžiajame albume, arba tik truputį kitaip nufotografuotos tos pačios gyvenimo akimirkos. Mažajame albumėlyje nebuvo Heter motinos nuotraukų – tik pačios Heter ir Viljamo. Džekas su Heter dabar žiūrinėjo tas nuotraukas ir gėrė arbatą.

– Galėčiau išmokti slidinėti, – pasakė Džekas. – Tada slidinėtume visi drauge.

– Tada slidinėtum su *manimi*, Džekai. Tėčio slidinėjimo laikai jau praėjo.

– Jis nebegali slidinėti?

– Jį pamatęs iš pradžių manysi, kad jam viskas gerai, – na, kad jis tik truputį ekscentriškas, – tarė Džekui sesuo. Ji nusiėmė

akinius ir prikišo veidą prie pat Džeko veido – taip arti, kad jų nosys susilietė. – Be akinių turiu žiūrėti šitaip prisikišusi, kad aiškiai tave matyčiau, – pasakė Heter. Paskui iš lėto atšlijo nuo Džeko, bet tik per šešis ar aštuonis colius. – Maždaug nuo čia jau nebematau, – paaiškino vėl užsidėdama akinius. – Na, kai su juo susitiksi, tau atrodys, kad galėtum išsivežti jį į Los Andželą – ir judu ten puikiai gyventumėte. Tu manysi, kad aš pasielgiau žiauriai arba kvailai, išsiųsdama jį iš namų, bet jam reikia priežiūros, ir jie ten moka jį prižiūrėti. Nemanyk, kad tu pats galėtum juo rūpintis. Jeigu jau aš negaliu jo tinkamai prižiūrėti, o aš *tikrai* negaliu, negalėtum ir tu. Gal iš pradžių tau taip neatrodys, bet jis yra ten, kur ir turėtų būti.

– Tikiu, – linktelėjo Džekas. Jis nuėmė seseriai akinius ir prikišo savo veidą prie pat jos, susilietė su ja nosimis. – Žiūrėk į mane, – tarė. – Aš tavimi tikiu.

– Žiūrėjau į tave iš arti pusę savo gyvenimo, – nusišypsojo ji.

– O aš negaliu į tave atsižiūrėti, Heter.

Ji brūkštelėjo ranka sau per plaukus ir tuo pat metu viršutine kitos plaštakos puse nusivalė lūpas. Džekas atpažino tą gestą. Kaip tik taip jis *Mano paskutiniame pakeleivyje* nusiėmė peruką ir viršutine slidinėjimo pirštinės puse nusivalė nuo lūpų blizgančius rausvai violetinius dažus. Beveik tobulai pamėgdžiodama Džeko balsą, Heter tarė:

– Tikriausiai manėte, kad aš mergina?

– Neblogai! – pagyrė ją Džekas, žiūrėdamas į rudas jos akis.

– Nelabai saugu čia sustoti, – ištarė ji, taip pat kaip Džekas *Mano paskutiniame pakeleivyje*. – Atsiprašau, kad pridariau nemalonumų, bet man tiesiog lengviau ką nors susistabdyti, kai atrodau kaip mergina, – toliau vaidino Heter. – Stengiuosi nemokėti už pietus, – dar pasakė, gūžtelėdama pečiais – irgi visai kaip Džekas.

– O Melodi iš *Gido*? – paklausė jis.

Heter atsikrenkštė.

– Malonu netekti tokio darbo, – ištarė kuo puikiausiai.

– O Džonis, persirengęs prostitute, iš *Normalių ir malonių*? (*Jokia mergina negali to suvaidinti*, – galvojo Džekas.)

– Yra kai kas, ką turi žinot, – pasakė jo sesuo kimiu prostitutės balsu. – Lesteris Bilingsas iškeliavo. Kambarį, deja, paliko *priterštą*.

– Užsidėk akinius, – paprašė Džekas atsistodamas nuo lovos. Jis priėjo prie Heter drabužių spintos ir atidarė duris. Išsirinko trumpą gelsvai rausvą peniuarą ir, laikydamas už pakabo, prisidėjo prie krūtinės.

– Dievulėliau, dedu galvą, kad šita tau labai tinka, – pasakė Heter – taip pat, kaip Džekas, vagis, filme sako Džesikai Li.

Džekas pakabino peniuarą į spintą ir su Heter nuėjo į virtuvę; išplovę ir sausai iššluostę arbatos puodelius, jie padėjo juos į indaują. Tokiam žmogui kaip Džekas, žinoma, buvo sunku įsivaizduoti, kaip galima gyventi su penkiomis buto draugėmis.

– Turbūt jautiesi taip, tarsi gyventum laive, – tarė jis.

– Netrukus iš čia išsikraustysiu, – nusijuokė Heter.

Atgal juodu žingsniavo tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atėję, per Medouzo parką. Džekas vienoje rankoje nešėsi mažąjį nuotraukų albumėlį, nors Heter sakė, kad galėtų jį panešti įsidėjusi į savo kuprinę.

Netoli Džordžo aikštės jie pamatė senyvą vyriškį sniego baltumo plaukais, skambinantį gitara ir švilpiniuojantį. Heter Džekui pasakė, kad tas senukas visada ten būna, kasdien – netgi žiemą. Dažnai ateina į tą vietą aštuntą valandą ryto ir groja visą dieną.

– Jis turbūt *nuprotėjęs*? – paklausė Džekas.

– *Nuprotėjęs* – reliatyvus pasakymas, – tarė Heter.

Ji šnekėjo apie skvošą, į kurį, regis, žiūrėjo labai rimtai. (Pasigyrė, kad Muzikos fakultetas turi skvošo komandą; ji toje komandoje esanti viena iš geriausių žaidėjų.) Ir dar pasakojo apie „miesto žuvėdrų antplūdį".

– *Miesto* žuvėdrų? – nustebo Džekas.

– Jų pilna visame Edinburge – kartą taip apipuolė vieną žmogų, kad jis pateko į ligoninę! – baisėjosi Heter.

Žingsniuodami Pietiniu tiltu juodu priėjo tą vietą, kur tiltas susikerta su Karališkąja Mylia. Džekas nė nesuvokė, kad žvilgtelėjo ne į tą pusę, bet kai jie jau buvo beeiną per gatvę, Heter sugriebė jį už rankos ir griežtai tarė:

– Žiūrėk į *dešinę*, Džekai. Nenoriu tavęs netekti.

– O aš bijau, kad neprarasčiau *tavęs*, – atsakė Džekas.

– Kalbu apie tai, kaip tu eini per gatvę, – paaiškino Heter.

Džekas abejojo, ar būtų radęs Senąją šv. Pauliaus bažnyčią be žemėlapio ir detalių kelio nurodymų. Ta bažnyčia buvo pristatyta prie stačios kalvos tarp Karališkosios Mylios ir Džefrio gatvės, kur buvo pagrindinės durys. Be to, į ją galėjai įeiti ir pro šonines duris, iš siauro Karaberio skersgatvio, – o iš kitos, dar siauresnės gatvelės, vadinamos Šiauriniu Grėjaus skersgatviu, įėjimo į bažnyčią nebuvo.

Džekas pradėjo Heter pasakoti istoriją, kurią jam kadaise papasakojo mama. Atseit vieną naktį, prieš pat vidurnaktį, Viljamas vargonavo Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje, dalyvavo vadinamajame „vargonų maratone“, – visą parą trukusiame koncerte vargonininkai grojo keisdamiesi kas valandą ar kas pusvalandį, – tada garsiai užgrojęs Viljamas pažadino vienoje iš palei bažnyčią einančių siauručių gatvelių miegojusį girtuoklį. Tas nepraustaburnis valkata baisiai piktinosi vargonų gausmu.

Čia Heter tarė:

– Girdėjau šitą istoriją. Pažadintas girtuoklis atseit ėmė skųstis, kad „nuo šitų, velniai griebtų, sušiktų vargonų eina toks sušiktas triukšmas, kad tuoj prikels sušiktus numirėlius“. Taip?

– Lyg ir taip, – linktelėjo Džekas.

– Pagrosiu tau tą kūrinį, – pasakė Heter. – Bet lauke, už bažnyčios sienų, ne kažin kas tegirdėti. Arba ši istorija gerokai perdėta, arba girtuoklis miegojo *klaupte*. Netgi Boelmano tokata nepažadintų valkatos, nusmigusio Karaberio arba Šiauriniame Grėjaus skersgatvyje.

Šoninės Senosios šv. Pauliaus bažnyčios durys, iš Karaberio skersgatvio, buvo užrakintos, o pagrindinės, Džefrio gatvėje, atviros. Bažnyčia buvo tuščia, bet prie altoriaus degė žibalinės lempos. Heter Džekui pasakė, kad jos visada dega, – net kai ji vargonuojanti labai vėlai vakare.

– Vakarais čia šiurpoka, – prisipažino Heter. – Tačiau turiu mokytis groti tamsoje.

– Kam? – paklausė Džekas.

– Daug įdomių dalykų prasideda tamsoje, – pasakė jam sesuo. – Velykų vigilijos pamaldos, pavyzdžiui. Galima išmokti groti tamsoje, tik reikia įsiminti natas.

Iš navos žiūrint į didžiulį altorių, vargonų vamzdžiai atrodė beveik tokie pat aukšti kaip ir vitražiniai langai. Pati bažnyčia buvo ne per didžiausia, tačiau tamsi ir santūri. Būdamas joje nelabai galėjai susigaudyti, kuris lauke metų laikas ir – nors pro langų vitražus ir durų portalus skverbėsi blausi šviesa – kuris paros metas, diena ar naktis.

Heter pastebėjo, kad Džekas žiūri į lotynišką užrašą ant altoriaus. Kaip kadaise įsitikino ponas Ramzis, Džekui nelabai sekėsi lotynų kalba.

VENITE
EXULTEMUS
DOMINO

– „Ateikite, garbinkime Viešpatį“, – išvertė jam sesuo.

– O, tikrai, – tarė Džekas.

– Priprasi, – pasakė Heter.

Prie altoriaus ji persižegnojo ir nusiėmė kuprinę. Džekas atsisėdo ant vargonų suolelio galo šalia jos.

– Vėliau tau pagrosiu kokį nors tylesnį kūrinį, – pažadėjo ji, – o Boelmano tokatos negalima groti tyliai. Kai išgirsi, kaip groja *jis*, ji skambės dar garsiau. Ten kitokia bažnyčia, – purtydama galvą pašnibždomis pridūrė Heter.

Džekas nebuvo pasirengęs išvysti, kaip jos rankos šokinėja ant klaviatūros, kaip ji visa persimaino. Tai buvo triukšmingiausia, šaižiausia muzika, kokią tik jis kada girdėjo bažnyčioje. Nauji akordai pynėsi su tebeaidinčiais ankstesniais; vargonų suolelis drebėjo. Tai galėjo būti muzika filmui apie vampyrus – gotiškai persekiojimo scenai.

– Jėzau! – šūktelėjo Džekas, pamiršęs, kad sėdi bažnyčioje.

– Taigi, – tarė Heter; ji nebegrojo, tačiau tokata tebeaidėjo po Senosios šv. Pauliaus bažnyčios skliautais. – Dabar išeik į lauką – paskui man pasakysi, ar girdisi. – Heter dar kartą užgrojo

Boelmano tokatą; nuo tų garsų Džekui vėl smarkiau sutvaksėjo širdis.

Jis išėjo pro duris į Džefrio gatvę ir Šiauriniu Grėjaus skersgatviu pasuko Karališkosios Mylios link. Siaurutis, purvinas skersgatvis dvokė šlapimu ir alumi; palei bažnyčios sieną gulėjo sudaužytų butelių šukės, visur buvo primėtyta tuščių cigarečių pakelių ir kramtomosios gumos popierėlių. Kiek paėjęs ta gatvele, Džekas priglaudė ausį prie akmeninės bažnyčios sienos; Boelmano tokata čia skambėjo taip tyliai, kad jis vos galėjo sekti melodiją.

Karališkojoje Mylioje vargonų išvis nebuvo girdėti, – jų gausmą, matyt, užgožė automobilių ūžimas bei kiti gatvės garsai, – o Karaberio skersgatvyje tokatos melodiją nustelbė baisiai plerpiantis kažkokio restorano kondicionierius arba virtuvės gartraukis. Vargonų muzika čia tik tarpais atsklisdavo kaip tolimas, nutrūkstantis murmesys. Bet kai Džekas grįžo į Senąją šv. Pauliaus bažnyčią, Tėvo Vilio griausmas jį tiesiog apkurtino. Jo sesuo grojo iš visos širdies.

Kaip Heter ir sakė, ta istorija apie girtuoklį buvo gerokai perdėta, – arba tas valkata miegojo klaupte, kai jį užklupo Boelmano tokata. Svarbiausia, Heter nuomone, toje istorijoje buvo tai, kad Viljamas Bernsas tokatą grojo taip garsiai, jog *visi* klausytojai, – netgi Alisa ir tas vargonininkas, kuris laukė savo eilės groti, – išlėkė iš bažnyčios ir stovėjo lietuje.

– Tai buvo viena iš tėčio „bipolinių akimirkų“, – pareiškė Džeko sesuo. – Manau, tas pasakojimas iš tikrųjų ir yra apie tai. Tėtis, galima sakyti, išvarė tavo motiną į lietų, ar ne?

– Tai jam bipolinis sutrikimas? – paklausė Džekas.

– Ne, obsesinis-kompulsinis, – tarė Heter, – bet kartais jį apima prieštaringi jausmai. O *tau* taip nebūna, Džekai?

– Tikriausiai būna, – atsakė Džekas.

Heter dabar grojo tyliau – nuo Boelmano buvo perėjusi prie kito kompozitoriaus.

– Čia iš vienos Hendelio *Saliamono* arijos, – paaiškino. Kalbėjo taip pat tyliai, kaip ir grojo.

– Tave irgi kartais apima prieštaringi jausmai? – paklausė jos Džekas.

– Noras visada būti su tavimi ir noras niekada tavęs nebeišvysti, – atsakė Heter. – Noras matyti tavo veidą, kai tu miegi, ant pagalvės šalia savo veido – ir žiūrėti, kaip tu rytą atmerki akis, kai aš guliu prie tavęs, – tiesiog žiūriu ir laukiu, kada tu pabusi. Kalbu ne apie *seksą*.

– Žinau, – tarė Džekas.

– Noras gyventi su tavimi, kad niekas manęs nuo tavęs nebeatskirtų, – kalbėjo Heter.

– Suprantu.

– Ir vis galvoju, kaip būtų gerai, jeigu išvis nieko apie tave nežinočiau, jei mūsų tėvas apskritai nebūtų man pasakęs, kad turiu brolį; tai puikiai dera su noru niekada daugiau nematyti jokio Džeko Bernso filmo, ir kad visos visų tavo filmų scenos, kurias aš įsiminiau, iškristų man iš galvos, tarytum tie filmai išvis nebūtų buvę sukurti.

Ji nesiliovė grojusi, tačiau dabar pagreitino tempą. Be to, vargonai gaudė vis garsiau; Heter jau beveik šaukte šaukė, kad jos balso nenustelbtų iš visų pusių ataidintys garsai.

– Mums tiesiog reikia ilgiau pabūti drauge, – pasakė jai Džekas.

Ji abiem rankom atsirėmė į klaviatūrą – pasigirdo nedarnūs, ausį rėžantys garsai. Paskui slystelėjo vargonų suoleliu prie brolio ir puolė jam ant kaklo, suspaudė jį glėbyje.

– Jeigu bent kartą jį aplankysi, turėsi matytis su juo nuolat, Džekai. Negali staiga atsirasti jo gyvenime ir vėl pradingti. Jis tave myli, – pasakė Heter. – Jei tu jį mylėsi, aš mylėsiu tave. Jei neįstengsi būti su juo, aš tavęs nekęsiu.

– Labai aiškiai pasakyta, – tarė Džekas.

Heter akimirksniu atsistūmė nuo jo – taip šiurkščiai, jog Džekas pamanė, kad ji jam trenks.

– Jeigu *nesi* Bilis Reinbou, jo žodžiais su manimi nekalbėk, – piktai perspėjo.

– Gerai, – linktelėjo Džekas ir ištiesė rankas. Kai ji leidosi apkabinama, jis pabučiavo ją į skruostą.

– Ne, ne taip. Argi taip reikia bučiuoti seserį? – tarė Heter. – Turi pabučiuoti mane į lūpas, bet ne taip, kaip bučiuoji savo merginas, ne pravira burna. *Šitaip*, – pasakė, bučiuodama jį – sausomis lūpomis švelniai prisiliesdama prie tvirtai sučiauptų Džeko lūpų.

Kas būtų galėjęs pamanyti, kad Džekui Bernsui kada nors patiks šitaip nekaltai bučiuoti moterį? Bet jam buvo trisdešimt aštuoneri, ir jis pirmą kartą bučiavo seserį.

Tą naktį juodu praleido drauge Džeko liukso kambariuose „Balmoralo“ viešbutyje. Paskambinę kambarių tarnybai, užsisakė pietus ir žiūrėjo per televiziją rodomą gana prastą filmą. Heter į savo kuprinę buvo įsidėjusi dantų šepetėlį, gerokai per didelius trumparankovius marškinėlius – vietoj naktinių marškinių – ir drabužius kitai dienai. Ji Džeką iškart perspėjo, kad keltis jie turėsią anksti.

Heter buvo numačiusi viską, netgi tai, kad pamėgins atkurti išsvajotą sceną, apie kurią Džekui pasakojo Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje: kad nori matyti jo, miegančio, veidą ant pagalvės šalia savo veido – gulėti prie jo ir žiūrėti, kaip jis rytą atmerkia akis, tiesiog žiūrėti ir laukti, kada jis pabus.

Ji Džekui pasakė, kad su tuo vaikinu, airiu, jos nesieja jokie ypatingi jausmai, kad labiausiai ji mylėjo vieną savo dėstytoją, Belfaste. Žinojo, kad tas dėstytojas vedęs, tačiau jis ją tikino, jog rengiasi mesti žmoną; bet galiausiai metė ne žmoną, o Heter.

Džekas seseriai papasakojo apie ponią Mašado – ir apie ponią Adkins, ir apie Lėją Rozen, ir apie ponią Stekpoul. (Jos buvo pirmosios aukos; vienos iš pirmųjų jį paženklinusių moterų, dėl kurių jis nusivylė savimi.) Jis Heter viską išpasakojo ir apie Emą bei ponią Oustler, ir apie Klaudiją bei jos dukterį – ir apie visas kitas. Netgi apie tą pamišėlę iš Benedikto kanjono – tą, kurią iš proto varė Čarlzo Mansono nužudytų žmonių riksmai ir dejonės, âtseit pasigirstančios, kai pučia Santa Anos vėjai.

Heter Džekui prisipažino, kad nekaltybės neteko su vienu iš Viljamo studentų; tas vaikinas tada jau studijavo universitete, o ji dar mokėsi vidurinėje mokykloje.

– Tuo laiku mūsų muzikavimo įgūdžiai buvo panašūs, o dabar aš groju daug geriau negu jis, – dar pridūrė Heter.

Džekas jai pasakė, kad pastaruosius penkerius metus pati svarbiausia moteris jam buvo daktarė Garsija.

Heter pasakojo, kad beveik tiek pat laiko, kiek groja vargonais, – arba pianinu, arba medine fleita, – ji praleidžia ir toliau mokydamasi vokiečių kalbos. Su mama ji vokiškai kalbėjo tik kai buvo maža, o rimtai tos kalbos mokytis pradėjo pirmiausia todėl, kad domėjosi Bramsu; tačiau dabar atsirado dar viena priežastis, dėl kurios ji nori išmokti tą kalbą. Jeigu ji dėstys Edinburge dar dvejus ar trejus metus, jos, kaip dėstytojos, darbo veiklos aprašymas bus daug įspūdingesnis. Dirbdama Džono Kičino padėjėja Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje, ji gerokai pasitobulino kaip vargonininkė. Taigi po dvejų ar trejų metų, jei pakankamai gerai kalbės vokiškai, ji galės persikelti į Ciurichą ir susirasti kokį nors darbą ten.

– Kodėl į Ciurichą? – paklausė Džekas.

– Na, ten yra universitetas, ir konservatorija, ir neproporcingai daug bažnyčių, kaip tokiame palyginti nedideliame mieste. Kitaip sakant, *daugybė* vargonų. Be to, ten gyvendama galėčiau lankyti tėtį kasdien, o ne kartą per mėnesį arba kas šešias savaites.

– Jis *Ciuriche*?

– Aš juk nesakiau, kad jis Edinburge, Džekai. Sakiau tik kad pirmiau turėsi pasimatyti su manimi.

Džekas lovoje pasirėmė alkūnėmis ir pažvelgė į sesers veidą ant pagalvės; ji šypsojosi jam, auksiniai jos plaukai buvo nubraukti nuo kaktos ir užkišti už mažų ausyčių. Paskui Heter abiem rankom suėmė Džeką už sprando ir prisitraukė jo veidą arčiau. Jis buvo pamiršęs, kad ji turi žiūrėti prisikišusi per kelis colius – jei nori aiškiai matyti jį be akinių.

– Tai keliausim į Ciurichą? – paklausė Džekas.

– Tu keliausi ten be manęs, šįsyk, – pasakė jam Heter. – Turi pasimatyti su juo vienas, pirmą kartą.

– Kaip tu išgali skraidyti į Ciurichą kartą per mėnesį arba kas šešias savaites? – tarė Džekas. – Turi leisti man mokėti už tas keliones.

– Gydymas toje sanatorijoje kainuoja tris šimtus penkiasdešimt tūkstančių Šveicarijos frankų per metus – du šimtus dvylika tūkstančių JAV dolerių – na, jei norime, kad jis ir toliau gyventų privačiame klinikos skyriuje. Jeigu tu mokėsi už tai, man pakaks pinigų kelionėms. – Heter pritraukė Džeko galvą prie pagalvės šalia savęs. – Jei nori nupirkti man butą, gal geriau pirk tokį, kad pakaktų vietos mums abiem, Ciuriche, – pakišo mintį. – Aš gimiau Edinburge. Čia tavo pagalbos man nereikia.

– Nusipirksiu visą namą Ciuriche! – nusprendė Džekas.

– Tu viską per daug skubini, – priminė jam Heter.

Džekas nematė, kada ji užmigo, ar išvis buvo sumerkusi akis. Kai pabudo, Heter įdėmiai žiūrėjo į jį – jos didelės, rudos akys buvo prie pat Džeko akių, o maža nosytė beveik lietėsi prie jo veido.

– Tu turi keturis žilus plaukus, – pasakė Heter.

– Tuoj pažiūrėsiu, ar tu neturi, – nusijuokė Džekas, bet Heter plaukai buvo aukso spalvos iki pat šaknų. – Ne, neturi, kol kas dar ne.

– Todėl, kad aš, apskritai kalbant, ganėtinai laiminga, – paaiškino ji. – Tu tik pažiūrėk į mane. Ką tik permiegojau su kino žvaigžde, ir nieko čia tokio. „Didelis čia daiktas“, kaip pasakytų Bilis Reinbou.

– Man tai didelis, – tarė Džekas.

Heter suspaudė jį glėbyje.

– Na, *iš tikrųjų* tai man irgi – *labai.*

Kol Džekas prausėsi po dušu, Heter nusinešė jo lėktuvo bilietus prie viešbučio vestibiulyje esančio informacijos stalo; ji užsakė jam skrydį į Ciurichą, su persėdimu Amsterdame, ir grįžtamąjį bilietą, iš Ciuricho į Los Andželą.

Be to, ji susitarė dėl jo pirmo susitikimo – tą pačią dieną, po pietų – su Kilchbergo sanatorijos gydytojais; iš viso ten buvo penki gydytojai ir vienas profesorius. Heter Džekui davė lankstinuką su prie Ciuricho ežero įsikūrusios klinikos pastatų bei teritorijos planu. Kilchbergas buvo vakariniame ežero krante, Ciuriche tas krantas vadinamas *kairiuoju*; iš miesto centro iki klinikos – maždaug penkiolika minučių kelio automobiliu.

Taigi Džekas į Šveicariją turėjo išvykti iškart po pusryčių; Heter jam jau buvo užsakiusi kambarį Ciuricho viešbutyje „Zum Storchen".

– Tau gal labiau patiktų „Baur au Lac", – pasakė ji, – bet „Zum Storchen" tikrai gražus, be to, ant upės kranto.

– Neabejoju, kad viskas bus gerai, – tarė Džekas.

– Gydytojai ten puikūs – manau, jie tau patiks, – šnekėjo Heter. Ji nebežiūrėjo į Džeką. Juodu pusryčiavo „Balmoralo" viešbučio kavinėje – šalia jų sėdėjo keli pavargę turistai, šeimos su mažais vaikais. Džekas matė, kad Heter vėl nervinasi – taip pat, kaip jie abu nervinosi pirmąkart susitikę. Džekas norėjo paimti ją už rankos, bet ji jam neleido.

– Žmonės manys, kad mes kartu miegam... na, *iš tikrųjų*, – pasakė ji. – Žinai, man dar reikia priprasti, kad galėčiau būti su tavimi viešumoje.

– Priprasi, – tarė Džekas.

– Tik žiūrėk, kad tau nieko nenutiktų, nesielk *kvailai*, – išpyškino Heter.

– Moki skaityti iš lūpų? – paklausė jos Džekas.

– Džekai, *būk geras*, nesielk kvailai, – pakartojo Heter. Ji lyg ir pyktelėjo, neatrodė nusiteikusi žaisti.

Džekas judino lūpas, be garso tarė žodžius, kiek galėdamas lėčiau ir aiškiau. „Aš turiu seserį ir ją myliu", – pasakė jis Heter, iš tikrųjų to neištardamas.

– Tu viską per daug skubini, – vėl priminė jam sesuo, bet Džekas matė, kad ji suprato, ką jis sakė. – Mums jau reikia važiuoti į oro uostą, – pareiškė Heter, žiūrėdama į savo laikrodėlį.

Kai juodu važiavo taksi, Heter atrodė išsiblaškiusi – paskendusi mintyse. Vėl sukdama akis į šalį, ji paprašė:

– Kai su juo pasimatysi – na, *po to*, kai truputį pabendrausite, paskambink man.

– Žinoma, – pažadėjo Džekas.

– Turėsi tik pasakyti: „Aš jį myliu." Nieko daugiau, bet nedrįsk sakyti nieko mažiau, – perspėjo jį sesuo. Jos pirštai ant įsitempusių šlaunų grojo Boelmano tokatą, arba kažkokį kitą triukšmingą kūrinį.

– Nesijaudink dėl manęs, Heter.

– O *tu* moki skaityti iš lūpų? – paklausė ji, vis dar nežiūrėdama į Džeką.

– Visi aktoriai moka, – pasakė jis. Bet Heter tiesiog žvelgė pro langą, nebešnekėjo – jos lūpos buvo sučiauptos taip pat tvirtai kaip tada, kai ji pirmą kartą bučiavo Džeką kaip brolį.

Buvo dar gana ankstus rytas, kai jie nuvyko į oro uostą. Džekas nesitikėjo, kad Heter lydės jį iki oro uosto, ir juo labiau kad eis drauge su juo į vidų; dabar ji privedė jį prie registracijos stalo. Buvo matyti, kad jai tokios kelionės įprastos.

– Tikiuosi, Šveicarija tau patiks, – tarė Heter, brūkšėdama kojomis.

Ji mūvėjo mėlynais džinsais ir buvo apsirengusi jau kitais, tamsesnės spalvos, trumparankoviais marškinėliais; su kuprine ir trumpai nukirptais plaukais atrodė panašesnė į universiteto studentę negu į dėstytoją. Jei ne tie nuolat judantys pirštai, žiūrint į ją būtų buvę sunku suprasti, kad ji muzikantė. Ji buvo tiesiog nedidukė, daili mergina – iš pažiūros labai rimta, gal dėl akinių ir ryžtingos eisenos.

Šalia metalo detekcijos įrenginio, kur apsaugininkas žvilgtelėjo į Džeko pasą ir patikrino nedidelį kelioninį krepšį, kurį Džekas nešėsi į lėktuvą, buvo organinio stiklo užtvara – Heter negalėjo lydėti brolio iki vartų. Džekas norėjo ją pabučiuoti, bet ji vis suko veidą į šalį.

– Aš su tavimi neatsisveikinu, Džekai. Nedrįsk su manimi atsisveikinti, – pasakė Heter, tebebrūkšėdama kojomis.

– Gerai, – tarė Džekas.

Nors tarp jų dabar buvo ta organinio stiklo užtvara, Džekas dar matė Heter, eidamas vartų link. Jis vis gręžiojosi pažiūrėti į ją; liovėsi ėjęs tolyn nuo jos, kai pamatė, kad ji pagaliau pakėlė akis į jį. Rodydama ranka į savo širdį, Heter judino lūpas – iš lėto, garsiai neištardama nė žodžio.

„Aš turiu brolį ir jį myliu“, – sakė Džekui sesuo, nors jis neišgirdo nė vieno skiemens.

„Aš turiu seserį ir ją myliu“, – irgi be garso atsakė Džekas.

Tarp jų zujo kiti žmonės. Staiga Džekas pametė Heter iš akių – kai prie jo priėjo dvi merginos ir viena iš jų, juodukė, su deimantiniu auskaru nosyje, tarė:

– Juk jūs ne Džekas Bernsas, ar ne? Juk *negali* būti, kad jūs – jis?

– Galvą guldau, kad čia ne jis, – patikino ją draugė – baltaodė, saulėje nudegusiais pečiais, apsivilkusi berankove trikotažine palaidinuke. Jai truputį luposi nosis.

Jos buvo amerikietės, koledžo studentės, grįžtančios iš kelionės po Europą, – bent jau taip spėjo Džekas. Jis dar pasidairė sesers, bet niekur jos nebematė.

– Taip, aš – Džekas Bernsas, – pasakė Džekas merginoms. (Jis pats nebūtų galėjęs paaiškinti kodėl, bet – pirmą kartą gyvenime – *iš tikrųjų* jautėsi esąs Džekas Bernsas!) – Jūs nesuklydot – čia aš. Aš tikrai esu Džekas Bernsas.

Jis kažkodėl apsidžiaugė, kad tos merginos jį pažino. Tačiau dabar iš jų veidų buvo matyti, kad jos juo netiki; ūmus jųdviejų susidomėjimas Džeku taip pat staiga ir nuslūgo.

– Puikus mėginimas, – nusišiepė baltoji mergina. – Bet nieko neapmulkinsite sakydamas, kad jūs – Džekas Bernsas. Tik jau ne kai šitaip atrodote.

– *Kaip*? – paklausė jos Džekas.

– Na, visai *normaliai*, – pasakė ta baltoji mergina.

– Tarsi būtumėt *laimingas*, ar ką, – pridūrė juodukė.

– Bet aš *tikrai* esu Džekas Bernsas, – tarė Džekas, nelabai įtikinamai.

– Patikėkite – jums neišdegs, – pareiškė baltoji mergina. – Be to, esate per senas, kad šitaip elgtumėtės.

– Nuo kada jau čia Džekas Bernsas toks *nuoširdus*? – kandžiai paklausė juodukė.

– Norėčiau išgirsti, koks jūs būnate *noir*, – tarė baltoji mergina.

– Pasakykite *ką nors* iš bet kurio Džeko Bernso filmo, – metė iššūkį juodukė.

Kur Heter, kai jos taip reikia? – galvojo Džekas. Kur tėtis, atseit mokantis visus Džeko Bernso žodžius atmintinai?

Merginos jau buvo benueinančios. Džekas išpešė iš kelnių savo marškinėlius ir kilstelėjo apatinį jų kraštą aukštyn, iki krūtinės, tarsi būtų laikęs ant pakabo kabančią suknelę.

– Dievulėliau, dedu galvą, kad šita tau labai tinka, – pasakė, toli gražu ne taip, kaip filme sako vagis, kurį Džesika Li užklumpa besikuičiantį po jos spintą.

– Liaukitės! – šūktelėjo jam baltoji mergina.

– Žinote ką? – pridūrė juodukė. Jai į nosį įvertas deimantinis auskaras žybčiojo ryškioje oro uosto šviesoje. – Jei *tikrasis* Džekas Bernsas kada jus sutiktų, tai praeitų pro šalį neatsigręžęs!

– Malonu netekti tokio darbo! – dar suriko Džekas joms iš paskos, bet jos nė nestabtelėjo. Jis dabar buvo tikrai nekokia Melodi, net Laukinis Bilas Vanvlekas jam būtų liepęs pakartoti tuos žodžius.

Taip buvo todėl, kad Džekas *nevaidino*. Tarytum nebemokėjo vaidinti! Žodžių jis nebuvo pamiršęs, bet nebegalėjo įsijausti. Jis turi seserį ir ją myli; ir ji sakė, kad myli jį. Džekas *liovėsi* vaidinęs. Jis buvo tiesiog Džekas Bernsas – *tikrasis* Džekas Bernsas, pagaliau.

38

Ciurichas

Kai ištatuiruojamas paskutinis švarios odos lopinėlis ir visas kūnas atrodo kaip prirašytas sąsiuvinis, į dažus įjunkę „kolekcionieriai“ elgiasi nevienodai.

Alisa sakydavo, kad kai kurie tiesiog pradeda darytis naujas tatuiruotes ant senų. Bet jei taip darai, oda ilgainiui tampa tamsi kaip naktis – išvis nebeįmanoma įžiūrėti piešinių. Džekas kartą matė vieną mamos klientą, kurio rankos, nuo riešų iki pažastų, buvo juodut juodutėlės; galėjai pamanyti, kad jis apdegęs. Ne tokiais radikaliais atvejais dukart tatuiruota oda atrodo išmarginta vingiuotomis, abstrakčiomis linijomis – kūnas tarytum įvyniotas į turkiško rašto skarą.

Bet yra ir tokių „kolekcionierių“, kurie į savo kūną, į tą prirašytą sąsiuvinį, žiūri kaip į kokį šventraštį; jie nė neįsivaizduoja, kad galėtų išsitatuiruoti ką nors naujo ant jau turimų tatuiruočių, ar bent jau ant kurios nors senos tatuiruotės dalies. Viljamui daugumą tatuiruočių sukūrė puikūs meistrai, tačiau jis brangino netgi prastas, nepavykusias tatuiruotes, nes tai buvo jam svarbi muzika. Ir ta muzika, ir žodžiai visam gyvenimui paženklino ne tik jo odą.

Heter Džekui pasakojo, kad tarp jų tėvo tatuiruočių nėra švarios odos tarpų. Tokatos ir himnai, preliudai ir fugos iš da-

lies dengia vienas kitą – kaip pasklidi natų lapai ant popieriais apkrauto rašomojo stalo; kiekvienas to stalo colis nuklotas natomis.

Viljamui ant nugaros, kaip sakė Heter, tokioje vietoje, kurią jis pats tik labai pasistengęs galėjo pamatyti, buvo ištatuiruotas plaukiantis laivas – iš toli matomas laivagalis. Tas laivas plaukė tolyn nuo kranto, skrodė jį praryti besitaikančias muzikos bangas. Įtemptos burės irgi buvo išmargintos natomis, bet laivas taip toli nuplaukęs, kad tos natos jau neįskaitomos. Tai buvo Herberto Hofmano tatuiruotė, bet Heter sakė, kad ji „beveik pradingusi plačiame muzikos horizonte“, – „Jūreivio kapas“ arba „Paskutinis uostas“, bet mažesnis, negu Džekas įsivaizdavo, ir iš visų pusių apsuptas *garsų*.

Ant tėčio labai mėgstamo Velykų himno „Viešpats Kristus šiandien prisikėlė“ šiek tiek užėjo Valterio *Wachet auf, ruft uns die Stimme* – dviejų viršutinių penklinių pradžia buvo ten, kur *turėjo* būti „Viešpaties Kristaus“ *aleliuja*. Kitoje vietoje mistišką Bacho Kalėdų adoraciją (*Jesu, meine Freude*) iš dalies dengė Balbastrė *Joseph est bien marié*; žodžio *Largo*, virš viršutinės Bacho penklinės, buvo matyti tik pusė.

Ir gerai žinomi Hendelio *Mesijo* soprano arijos žodžiai („Užgimė mums Kūdikėlis“), ir natos buvo įsiskverbę į Vidoro tokatą – iš Penktosios simfonijos, op.42, – ištatuiruotas netgi tas chronologinės kūrinio eilės žymuo, *op.42*, ir kompozitoriaus vardai. Džekas nustebo išgirdęs, kad visur ištatuiruotos ne tik kompozitorių pavardės, bet ir vardai, – ne *Bachas* ir *Vidoras*, o *Johanas Sebastianas Bachas* ir *Šarlis Mari Vidoras*, – be to, pavardės ir vardai užrašyti ne šiaip kokiu rankraštiniu šriftu, o pusjuodžiu kursyvu, kurį (ilgainiui, kai jis pablunka) darosi vis sunkiau įskaityti.

Laikui bėgant neberyškios darėsi ir kai kurios kitos Viljamo tatuiruotės – pavyzdžiui, Džono Stanlio *Trimito solo*, re tonacijos kūrinys vargonams, ištatuiruotas Džeko tėčiui ant krūtinės, ties dešiniu plaučiu; apatinė – pedalų – penklinė (kurioje surašytos natos, grojamos kojomis) buvo beveik išnykusi, kaip ir žodis *Vivo* virš pirmos Aleno *Litanijų* penklinės; bet Aleno

žodžiai ant Viljamo užpakalio nebluko. Prancūziška citata buvo ištatuiruota kursyvu ant kairio sėdmens, o vertimas – ant dešinio; Džeko tėvas susens greičiau, negu tie žodžiai nusitrins nuo jo odos.

Protas jau pasiekė ribą.
Tik tikėjimas tebeauga.

Viljamo Bernso protas irgi pasiekė ribą. Turbūt kaip tik tai sesuo ir norėjo pasakyti Džekui. Kiekviename jų tėčio kūno lopinėlyje išdėstyta kokia nors mintis; nė viena jo tatuiruotė nebuvo padaryta be priežasties. Tačiau dabar vietos liko tik tikėjimui.

„Suprasi, ką turiu omeny, kai pamatysi jį nuogą, o kad pamatysi, tai gali neabejoti", – pasakė Džekui Heter.

„Galiu *neabejoti*?"

Daugiau jo sesuo apie tai nebešnekėjo. Taigi pasakymas, kad Džekas dėl kai ko nuogąstavo, kai lėktuvas nusileido Ciuriche, būtų labai švelnus.

Heter buvo jį įspėjusi, kad šveicarai įsimena tavo vardą ir tikisi, kad tu įsiminsi jų. Kaip aktorius, Džekas pasitikėjo savo sugebėjimu įsiminti žodžius, bet šį kartą jo, ne tik kaip aktoriaus, laukė tikrai sunkus išmėginimas. Veikėjų, su kuriais jis turėjo susitikti Kilchbergo sanatorijoje, vardai buvo įspūdingi, o vaidmenys glaudžiai susiję (kaip jo tėvo tatuiruotės) – kartais iš dalies sutampantys.

Heter padedamas, Džekas kai ką išsiaiškino apie tuos penkis gydytojus ir vieną profesorių; prieš susipažindamas jis mėgino įsivaizduoti, kaip jie atrodo. Tačiau šiame spektaklyje vaidino ne jis, o *jie*. Jie prižiūrėjo jo tėtį; Džekas turėjo iš jų mokytis.

Klinikos vadovas, profesorius Lijonelis Riteris, buvo vokietis. Heter Džekui pasakojo, kad profesorius Riteris gerai kalba angliškai ir taip stengiasi kalbėti diplomatiškai, jog tikrai reikia jam atleisti, jei kartais ir įkyri, nuolat kartodamas tą patį. Jis visada būna tvarkingai, bet labai paprastai apsirengęs – toks tvirtas, iš pažiūros sveikas vyras, besididžiuojantis Kilchbergo sanatorijos, privačios psichiatrijos klinikos, šimto trisdešimt šešerių metų

istorija. (Džekas profesorių Riterį įsivaizdavo šiek tiek panašų į tenisininko apranga vilkintį Deividą Niveną.)

Direktoriaus pavaduotojas gydymui, daktaras Klausas Horvatas, buvo austras. Heter sakė, kad jis patrauklus, draugiškas vyriškis – sportininkas, ypač geras slidininkas. Viljamas labai mėgstąs pasišnekėti apie slidinėjimą su daktaru Horvatu, kuris nuoširdžiai tikįs geru psichologiniu Kilchbergo sanatorijos *bėgiojimo* programos poveikiu, – toje programoje noriai dalyvaująs ir šešiasdešimt ketverių metų Viljamas Bernsas. Džekui buvo sunku įsivaizduoti savo tėtį, visą kūną išsitatuiravusį vargonininką, *bėgantį ristele*, o daktarą Horvatą jis mintyse matė kalbantį su Arnoldo Švarcnegerio akcentu – ir gal tokį pat linksmą, nusiteikusį taip pat optimistiškai kaip Arnoldas, ypač toje komedijoje, kurioje jis, buvęs kultūristas, atseit yra Denio De Vito brolis dvynys.

Antras vokietis, daktaras Manfredas Bergeris, buvo neurologas ir psichiatras, klinikos Gerontopsichiatrijos skyriaus vedėjas. Sesuo Džeką patikino, kad jų tėtis – *jaunai* atrodantis šešiasdešimt ketverių metų vyriškis, kol kas tikrai ne toks, kokie labiausiai domina daktarą Bergerį. Heter pasakojo, kad daktaras Bergeris „pasikliauja tik faktais“ – nepripažįsta jokių spėlionių.

Viljamą Bernsą, kai jis atvyko į Kilchbergą, kankino nuotaikos svyravimai, būdingi bipoliniam sutrikimui. (Jį staiga apimdavo euforija, pereinanti į pyktį; kartais jis visą savaitę būdavo linksmas ir energingas, tarytum nejausdavo poreikio miegoti, bet visa tai baigdavosi stingdančia depresija.) Kaip vėliau paaiškėjo, Viljamui *nebuvo* bipolinio sutrikimo. Tačiau tai buvo diagnozuota tik po išsamaus neurologinio patikrinimo, kurio primygtinai reikalavo daktaras Bergeris.

Anot Heter, daktaras Bergeris laikėsi atmetimo principo. Gal Viljamui smegenų auglys? Daktaras Bergeris tuo abejojo, bet visų pirma reikėjo atmesti tai, kas būtų baisiausia. Kažkokia „temporalinės skilties epilepsija“ irgi galėjo pasireikšti nuotaikos svyravimais, tokiais kaip Viljamo, – ypač tokiais euforijos ir triukšmingo pykčio priepuoliais. Bet Viljamas Bernsas

nesirgo temporalinės skilties epilepsija, jo nekankino ir bipolinis sutrikimas.

Negalėjai sakyti, kad bendravimas su daktaru Bergeriu atima drąsą; atrodė, kad daktaras Bergeris kaskart tikisi, jog paaiškės, kad jis klydo; bet jis buvo tikrai ne toks žmogus, kokį atbaidytų nesėkmė.

Džekas kol kas dar nedarė išvados, kad įdomiausios psichikos ligos itin sunkiai diagnozuojamos ir gydomos. Šiaip ar taip, kas, matydamas tatuiruotes, kuriomis išmargintas visas jo tėčio kūnas, *neįtartų*, kad Viljamui Bernsui šitaip pasireiškia obsesinis-kompulsinis sutrikimas? Ir dar tai, kad vargonavimas jam kelia skausmą, bet jis visai pakvaišta, kai negroja, – na, kas dėl to nesijaustų prislėgtas, kas nepatirtų nuotaikos svyravimų?

Tačiau daktaras Bergeris pasikliovė tik faktais; jis turėjo kai ką atmesti, o ne spėlioti. Sesuo Džekui sakė, kad daktaras Bergeris yra labai svarbus komandos narys, – nors iš visų gydytojų mėgti jį turbūt sunkiausia. Jis, nors ir vokietis, buvo perėmęs šveicarų įprotį sveikinantis ilgai ir smarkiai purtyti žmogui ranką; Heter Džeką perspėjo, kad daktaras Bergeris sveikinasi „taip, lyg norėtų pasigalynėti“.

Džekas nerimavo dėl to tipo, jo dar net nematęs; įsivaizdavo jį šiek tiek panašų į Džiną Hekmaną arba į Tomį Li Džounsą. (Netrukus paaiškės, kad Džekas labai klydo.)

Kitos gydytojų komandos narės buvo moterys. Heter nuomone, tiesiog stulbinančios. Daktarė Regula Huber, pavyzdžiui, kuri rūpinosi vidaus ligų gydymu. Ji buvo šveicarė, keturiasdešimt kelerių metų, nenuilstanti blondinė. Kilchbergo sanatorijoje gyveno daug senyvų pacientų; vidaus ligų gydytojai ten darbo netrūko. Daugumą senukų į psichiatrijos kliniką buvo paguldę šeimos nariai; tie pacientai negalėjo išvykti kada panorėję.

Heter Džekui pasakojo, jog dažnai susitinka su profesoriumi Riteriu bei kitais Viljamą prižiūrinčiais gydytojais – ir nebuvo nė vieno karto, kad nesupypsėtų daktarės Huber pranešimų gaviklis ir ji neišlėktų skubiai kažkuo pasirūpinti. O dėl Viljamo Bernso, į kliniką paguldyto dukters, bet paskui pasilikusio ten savo noru, – laimė, be jokio priešinimosi, – tai daktarė Huber, kaip ir daktaras Bergeris, pirmiausia norėjo kai ką *atmesti*.

Ar jų tėvui sumažėjusi skydliaukės funkcija? (Dėl to žmogų gali krėsti šaltis.) Ne, nesumažėjusi. Gal jis serga miotonine distrofija? Ačiū Dievui, ne! Tai kodėl Viljamas Bernsas toks *liesas*? Nes jis negeria ir mano, kad persivalgyti – nuodėmė; jis laikosi griežtos dietos, tarsi būtų koks manekenas, arba žokėjus, arba *aktorius*. (Obuolys nuo obels netoli krenta!)

Daktarė Huber Džeko ir Heter tėtį gydė, ar bent jau stengėsi gydyti, nuo artrito. Neseniai išmėgino naujos rūšies nesteroidinius uždegimą malšinančius vaistus – tikėjosi, kad jie ne taip trikdys virškinimą, kaip trikdė panašūs, tik šiek tiek senesni vaistai, – tačiau ir naujieji Viljamui taip sudirgino skrandį, kad daktarė Huber nusprendė verčiau skirti jam įprastų vietiškai veikiančių vaistų.

Daktarė Huber laikėsi nuomonės, kad kai kurie vadinamieji placebai *ganėtinai veiksmingi,* – na, jei pacientai mano, kad jie veiksmingi. Ji neprieštaravo matydama, kaip Viljamas mėgsta gydytis karštu parafinu ir lediniu vandeniu, ir leido jam vartoti gliukozamino sulfatą su ryklio kremzlių ekstraktu. Be to, Viljamas Bernsas nešiojo varines apyrankes, nusimaudavo jas tik rengdamasis skambinti fortepijonu arba groti vargonais.

Heter patiko daktarė Huber, anot jos, tikra pragmatikė. (Džekas kažkodėl manė, kad ji turėtų būti panaši į Fransę Makdormand, vieną iš jo mėgstamų aktorių.)

Trečios iš klinikoje dirbančių vokiečių, daktarės Rutos fon Ror, pareigos buvo ne visai apibrėžtos; Heter žinojo tik tai, kad ji – kažkokio skyriaus vedėja. *Kokio* skyriaus, buvo neaišku, o gal ir tyčia nutylima. Daktarė fon Ror buvo aukšta, įspūdinga moteris vešliais kaip liūto karčiai rusvais plaukais, kuriuose žibėjo viena sidabrinė sruoga, atrodanti labai natūraliai, bet, pasak Heter, vargu ar iš tikrųjų natūrali. Daktarė fon Ror visada laikėsi iškilniai, kaip ir derėjo skyriaus vedėjai. Dažniausiai leisdavo kitiems kalbėti pirmiau, nors ir neslėpdavo tam tikros nepakantos. Ji žinojo, kada reikia atsidusti, o ilgi jos pirštai buvo itin mitrūs – neretai paėmusi sukdavo tarp jų pieštuką ir jis beveik niekada neišsprūsdavo jai iš rankos. Kai ji kalbėdavo, – paprastai paskutinė ir tokiu balsu, kad visi suprastų, jog pokalbis baig-

tas, – prakaulų veidą atsikišusiu smakru visada pasukdavo šonu į klausytojus, tarsi pozuodama dailininkui, įamžinsiančiam jos profilį ant monetos.

„Kita vertus..." – dažnai pradėdavo savo pasisakymą daktarė fon Ror, tarytum būtų buvusi *Abejonių* skyriaus vedėja, – tarytum ta sidabrinė jos plaukų sruoga būtų buvusi nuoroda į visa tai, kas kiekvienoje diskusijoje lieka nepasakyta. Daktarės fon Ror darbas buvo priversti kitus suabejoti savo sugebėjimais; ji mėgdavo užsiminti apie tai, ko *negalima* atmesti.

Visi Kilchbergo sanatorijos darbuotojai sakė, kad Viljamas Bernsas – pavyzdingas pacientas. Ir kad jam ten, matyt, patinka; šiaip ar taip, Viljamas nė karto nemėgino pabėgti. Jis labai retai skundžiasi dėl gyvenimo sąlygų arba dėl gydymo. Taip, kartais pasiduoda savo demonams; kartais jį ištinka įniršio ir beprotybės priepuoliai, tačiau Kilchberge jis tai patiria daug rečiau, negu patirdavo anapus klinikos sienų. Sesuo Džeką tikino, jog dabar jų tėvas yra ten, kur ir turėtų būti; kad ir kaip keista, su tuo lyg ir apsiprato ir pats Viljamas. („Ar jums neatrodo, kad jis *pritaria* šiam sumanymui?" – kažkada entuziastingai paklausė daktaras Horvatas.)

Tačiau daktarė fon Ror būtinai turėjo iškelti iki tol visų nutylėtą klausimą. „Ar nemanote, kad hospitalizmas – antra kai kurių mūsų pacientų liga? – tarė ji, kai atrodė, kad viskas tiesiog puiku. – O kas, jeigu mums *pernelyg* gerai sekasi su Viljamu? Tam tikra prasme, jeigu jis čia laimingas, tai gal mes padarėm jį *priklausomą* nuo mūsų ir nuo šios ligoninės? Aš tik klausiu", – kaip visada pridūrė ji, pasėjusi abejonės sėklą.

Kaip tik daktarė fon Ror nesiliovė klausinėjusi, *kodėl* Viljamą taip dažnai krečia šaltis. „Kas tai sukelia, koks *dirgiklis*?" – vis domėjosi ji. (Kilchbergo sanatorijoje, kaip Džekui sakė sesuo, „dirgiklis" buvo itin dažnai vartojamas žodis.)

Kaip tik daktarė fon Ror užsiminė, kad Viljamas Bernsas, ko gero, linkęs į narcisizmą, gal jam netgi pasireiškia narcisistinis asmenybės sutrikimas. Juk jis kasdien su šampūnu plaunasi žilus, beveik baltus, ilgus kaip hipio plaukus; visada labai atidžiai renkasi minkštiklį ir gelį. (Kartą jį ištiko priepuolis – jis lakstė

nuogas ir klykė, nes perdegė jo plaukų džiovintuvo saugiklis!) Ir dar tos jo kruopščiai išbadytos tatuiruotės, o ką jau kalbėti apie tai, kaip jis jas saugo. Dažniausiai slepia. Vilki marškiniais su ilgomis rankovėmis, užsisagsto juos iki pat pasmakrės, mūvi ilgomis kelnėmis, niekada neįsispiria į batus be kojinių – netgi vasarą. (Tačiau kai Viljamas Bernsas *nori*, kad pamatytum jo tatuiruotes, tai parodo *visas*.)

Ilgomis kelnėmis ir ilgarankoviais marškiniais dažnai vilki šizofrenikai; jie jaučiasi nesaugūs. Bet Džeko ir Heter tėčiui šizofrenija nebuvo diagnozuota. Daktarė fon Ror tik atkreipė visų dėmesį į Viljamo pedantiškumą ir tuštybę – pavyzdžiui, į tai, kaip jis bijo sustorėti. „Ar nemanote, kad Viljamas baisus perfekcionistas? – sakydavo daktarė fon Ror. – Aš tik klausiu."

Susirgęs osteoartritu Viljamas Bernsas nebegalėjo groti vargonais kaip profesionalas, – todėl jis anksti išėjo į pensiją, o tai pagreitino jo protinį nuosmukį. Bet jis dar galėjo dirbti dėstytoju – netgi atlikimo meno, nors ir ribotai, kaip Džekui pasakojo Heter. Ir, be abejo, galėjo toliau dėstyti muzikos teoriją ir istoriją; bet jis visai pasitraukė iš pareigų, turbūt be reikalo.

„Juk tai, kad žmogus, nebegalintis gyventi taip, kaip gyveno seniau ar kaip tikėjosi gyvensiąs, nusprendžia anksčiau laiko išeiti į pensiją, yra vienas iš skiriamųjų narcisizmo požymių, argi ne?" – kartą pasakė kitiems gydytojams daktarė fon Ror. (Jos žodžiai: „Aš tik klausiu", – visada būdavo numanomi, net jeigu ji jų neištardavo.)

„Pribloškianti moteris, – apibūdino daktarę fon Ror Džeko sesuo. – Tipiška skyriaus vedėja."

Mėgindamas įsivaizduoti daktarę Rutą fon Ror, Džekas prisiminė daktarę Garsiją – gerą klausytoją, visada iškeliančią daugybę naujų klausimų. Nejaugi ir daktarė Garsija – tipiška skyriaus vedėja?!

Šešta, paskutinė, bet ne mažiau svarbi gydytojų komandos narė buvo žavi jauna moteris – autoritetinga, bet santūri – daktarė Ana Elizabeta Krauer-Popė. Ji visada vilkėdavo ilgu, iškrakmolytu baltu chalatu – tikriausiai ne tam, kad visiems būtų aišku, jog ji yra gydytoja, o kad apsaugotų savo itin madingus

drabužius. (Ji buvo šveicarė, bet jos drabužiai, Heter tvirtinimu, tikrai nešveicariški.)

Kaip ir du jos vardai bei su brūkšneliu rašoma pavardė, daktarė Ana Elizabeta Krauer-Popė buvo įsidėmėtina, labai gražaus sudėjimo, tarsi kokia Paryžiuje ar Milane dirbanti „Vogue“ manekenė; ji atrodė pernelyg elegantiška, kad būtų šveicarė, nors buvo gimusi Ciuriche ir tame mieste orientavosi taip pat puikiai kaip ir savo darbo srityje. Daktarė Krauer-Popė buvo Kilchbergo sanatorijos vaistų žinovė; niekas neabejojo, kad apie receptus ji nusimano taip pat gerai kaip ir apie drabužius.

Ji nusivylė supratusi, kad Viljamo negalima gydyti naujais nesteroidiniais uždegimą malšinančiais vaistais (atseit ne taip trikdančiais virškinimą), kad jis pakenčia tik vietiškai veikiančias gydomąsias priemones. Daktarė Krauer-Popė susigūždavo iš pasibaisėjimo matydama, kaip Viljamas mirko rankas karšto parafino vonelėse – ir kaip atrodo jo drabužiai, kai jis paskui tą sustingusį parafiną nusilaupo. Išvydusi, kaip jis panardina plaštakas į ledinį vandenį, daktarė Krauer-Popė turbūt norėdavo persirengti. (O dėl varinių apyrankių, tai ji negalėjo į jas žiūrėti; gliukozaminą – ir ypač ryklio kremzlių ekstraktą – daktarė Krauer-Popė laikė dėmesio nevertais „liaudiškais vaistais“.)

Kad Viljamo Bernso taip nekankintų obsesinis-kompulsinis sutrikimas, daktarė Krauer-Popė išrašė antidepresantų; toks gydymas jį apramino. Tiesą sakant, daktarė išmėgino dvejus vaistus: „Zoloft“ ir „Seropram“. Ir vieni, ir kiti turėjo tam tikrų privalumų, abeji buvo selektyvūs serotonino reabsorbcijos inhibitoriai, kuriais paprastai gydoma nuo depresijos.

O dėl šalutinio poveikio, tai, kaip Džekui sakė Heter, svaigulys, burnos džiūvimas, mieguistumas ir apetito stoka jų tėvo per daug nevargino; beje, kaip tik dėl Viljamo apetito stokos gydytojai visada labiausiai nerimavo. (Bet pats Viljamas, kuris taip stengėsi išlikti lieknas, turbūt apsidžiaugė, netekęs apetito.) Jis skundėsi kartais skausmingomis, ilgai trunkančiomis erekcijomis; be to, šiek tiek „pakito“ – Heter Džekui nepasakojo *kaip* – Viljamo domėjimasis seksu ir lytinis pajėgumas. Tačiau ilgainiui Viljamas Bernsas, regis, susitaikė – ar bent jau apsiprato – ir su tokiu šalutiniu poveikiu.

Vaistai nesulėtino Viljamo motorikos. Antidepresantai niekaip nepaveikė jo sugebėjimo groti klavišiniais instrumentais. Kūriniai, kuriuos jis buvo išmokęs atmintinai, niekur nedingo, ir natas jis skaitė taip pat greitai kaip ir seniau.

Daktarė Krauer-Popė nerimavo, kad Viljamui, ko gero, bus sunkiau sutelkti dėmesį, ir jis prisipažino, jog dažnai negali susikaupti, ne taip greitai įsimena naujus kūrinius; be to, Viljamas retkarčiais nusiskųsdavo neįprastu nuovargiu. Sakėsi anksčiau buvęs energingesnis; kita vertus, dabar geriau miegąs.

Daktarė Krauer-Popė atidžiai stebėjo Viljamą ir todėl, kad baiminosi, jog ilgai gydomas antidepresantais jis gali pasidaryti viskam abejingas ar ne toks jautrus; ji sakė, jog tai kartais vadinama „išsekimo sindromu", bet Viljamo elgesyje tokių požymių neįžvelgė. Pasak Heter, tėtis išvis niekam nebuvo abejingas – jis į viską reagavo, „deja", taip pat jautriai kaip ir seniau.

Apskritai daktarė Krauer-Popė manė, kad Viljamo gydymas antidepresantais gana sėkmingas. Ji pabrėžė, kad kalbėdama apie Viljamo lytinio pajėgumo „pokyčius" neturėjo omenyje impotencijos, nors galimas ir toks šalutinis poveikis; taigi antidepresantus daktarė Krauer-Popė vadino „visiškai priimtina išeitimi-kompromisu". (Daktarei Krauer-Popei, matyt, patiko žodžių junginiai, rašomi su brūkšneliais. Džekas neprisiminė, kad kada būtų pažinojęs bent vieną į ją panašią moterį.)

Džekas nekantravo susipažinti su tais žmonėmis; jam labai palengvėjo, kai išgirdo, kad pirmiau susitiks su jais, – na, prieš pasimatydamas su tėvu.

Viljamas Bernsas su Džeko mama susipažino būdamas dvidešimt penkerių; jam buvo dvidešimt šešeri, kai gimė Džekas. Ar ilgai pats Džekas, būdamas tokio amžiaus, būtų ištvėręs santuokoje? O kas, jeigu jam, dvidešimt šešerių metų vaikinui, būtų gimęs kūdikis? Tada, kai juodu su Ema taip netvarkingai gyveno Los Andžele. Koks jis būtų buvęs tėvas?

Džekas žinojo, ką į tokį klausimą atsakytų daktarė Garsija, – ji tik numyktų: „Hmm".

Džekas įsiregistravo Vyno aikštėje esančiame viešbutyje „Zum Storchen". Iš savo kambario, su vaizdu į Limato upę, jis matė ekskursinį laivą, lėtai praplaukiantį pro upės pakrantėje įrengtą viešbučio kavinę. Aplinkui buvo senamiestis – akmenimis grįstos gatvelės, daugelis jų skirtos tik pėstiesiems. Bažnyčių varpai skambėjo, regis, kas penkiolika minučių; galėjai pamanyti, kad Ciuriche visi nuolat galvoja apie laiko tėkmę. Džekas nusiskuto ir apsirengė vakarienei, nors popietė buvo dar tik įpusėjusi.

Taksi automobilyje – oro uoste, Klotene – Džekas pagalvojo, kad gal reikėtų važiuoti tiesiai į Kilchbergo sanatoriją, bet su profesoriumi Riteriu bei kitais gydytojais jis turėjo susitikti tik pavakary. Džekas nenorėjo rizikuoti – bijojo, kad gali susidurti su tėvu dar nepasišnekėjęs su gydytojais. Viljamas, nors ir nesitiki, kad Džekas tuoj pasirodys, tikrai jį atpažintų.

Džekas abejojo, ar klinikos gydytojai nesuklydo, nusprendę jo tėvui nesakyti, kad jis atvyksta, tačiau ir Heter, ir visa psichiatrų komanda manė, jog bus geriausia, jei Džeko tėvas nieko nežinos; žinodamas jis per daug jaudintųsi.

Daktarė Krauer-Popė nepatarė didinti Viljamo vartojamų vaistų, „Zoloft" arba „Seropram", dozės – nesvarbu, ar jam bus iš anksto pranešta apie Džeko apsilankymą, ar ne. Netgi daktarė fon Ror susilaikė neįterpusi to savo „kita vertus"; tiesą sakant, ji pareiškė, kad jeigu Viljamui būtų duota daugiau antidepresantų, pirmąkart atvykęs sūnus jį, ko gero, pamatytų „kone katatonišką" arba išvis sustingusį.

Daktaras Horvatas, tas draugiškas austras, direktoriaus pavaduotojas gydymui, dažnai bėgiojantis drauge su Viljamu, savo pacientui pasakė, kad pas jį atvyks „ypatingas svečias". Kadangi nuo paskutinio dukters apsilankymo buvo praėję dar labai nedaug laiko, Viljamas turbūt manė, kad atvyks kas nors iš muzikos pasaulio, – koks nors iš kitur atkeliavęs muzikantas, kolega vargonininkas, pakviestas į Ciurichą koncertuoti arba groti kurioje nors bažnyčioje. (Tokie įžymūs svečiai retkarčiais užsukdavo į Kilchbergą pareikšti pagarbos Viljamui Bernsui.)

Džekas buvo paprašęs „Zum Storchen" konsjeržo, kad šis jam rekomenduotų kokį restoraną, esantį netoli viešbučio, kad būtų

galima pareiti pėsčiomis. Viljamui bus leista pavakarieniauti su sūnumi, bet jį lydės profesorius Riteris arba kuris nors iš klinikos gydytojų (arba keli gydytojai).

„Būtų geriausia, jei užsisakytum staliuką trims ar keturiems žmonėms, – patarė Džekui Heter. – Jie nenorės, kad išsivežtum iš sanatorijos jį vieną. Be to, patikėk manimi, Džekai, *tu* irgi nenorėsi – bent jau ne pirmą kartą."

Konsjeržas – trumpai ir aiškiai šnekantis vyriškis su kauptuko formos randu ant kaktos, tikriausiai kažkada trenkęsis galva į automobilio priekinį stiklą, – užsakė staliuką keturiems „Kronenhalėje". Jis Džeką patikino, jog tai puikus restoranas; be to, iki jo labai malonu paėjėti. „Kadangi jūs esate Džekas Bernsas, man pavyko gauti jums staliuką – netgi be išankstinio užsakymo."

Išėjęs iš viešbučio, Džekas kurį laiką stebėjo Limato upėje plaukiojančias gulbes bei antis. Žvilgtelėjęs į dviejų įspūdingų bažnyčių bokštus, matomus iš Vyno aikštės, jis pasitikrino, ar tiksliai eina jo laikrodis; netoliese buvo taksi stovėjimo vieta. Džekas žinojo, kad nuo „Zum Storchen" iki Kilchbergo – tik dešimt ar penkiolika minučių kelio automobiliu; jis nenorėjo nei vėluoti, nei nuvažiuoti per anksti.

Džekui buvo nesmagu, kad dėl visko taip kaltino savo motiną. Jeigu ji būtų gyva ir jis lauktų pirmo pasimatymo su *ja*, tikriausiai jaudintųsi ir nerimautų nė kiek ne mažiau, negu jaudinasi dabar, prieš susitikdamas su tėvu. Staiga Džekui pasirodė absurdiška, kad jis negali jai atleisti; juk jis jos ilgisi. Kaip norėtų dabar jai paskambinti! Tačiau ką jis jai pasakytų?

Jo skambučio laukia panelė Vurc; ne kam kitam, o Karolinai jis turėjo paskambinti. Bet Džekas galvojo tik apie tai, kad norėtų pasišnekėti su mama.

„Labas, mama – čia aš, – pasakytų. – Darau tai ne tam, kad tave įskaudinčiau, bet kaip tik dabar važiuoju susitikti su tėčiu – po šitiek metų! Gal gali ką patarti?"

Džekas įsėdo į taksi ir Ciuricho ežero pakrante išvažiavo iš miesto – nuostabiai gražus kelias visą laiką vingiavo palei ežerą.

Prie pat vandens stovėjo kažkokio teatro festivalio palapinės. Diena buvo šilta, saulėta, bet oras sausas – kalnų oras, ne toks kaip Edinburge. Kartkartėmis anapus ežero staiga šmėstelėdavo stulbinantys Alpių vaizdai. Visur viskas švytėjo švara. (Netgi taksi automobilis.)

Kilchbergas buvo maždaug septynių tūkstančių gyventojų bendruomenė. Kadangi ežere plaukiojo daugybė burinių laivelių, – o pakrantėje stovėjo įspūdingi namai, daugelis su sodais, – tas miestelis atrodė kaip koks kurortas. Taksi vairuotojas Džekui pasakė, kad dešiniajame ežero krante gyvena truputį turtingesni žmonės.

– Europiečiams labiau patinka žiūrėti į vakarus, – paaiškino. Kilchbergas, įsikūręs kairiajame Ciuricho ežero krante, žiūrėjo į rytus.

Bet Džekui Kilchbergas pasirodė žavus. Ten buvo netgi nedidelis vynuogynas, ar šiaip kažkoks ūkis, o sanatorija stovėjo ant aukštos kalvos, iš ten atsivėrė puikus vaizdas į ežerą ir į šiaurėje plytintį Ciurichą; pietuose buvo matyti Alpės.

– Dauguma pacientų važiuoja autobusu iš Biurklio aikštės – prie Kilchbergo sanatorijos yra stotelė, – pasakė Džekui taksi vairuotojas. – Kalbu apie tuos pacientus, kuriems leidžiama išeiti, – pridūrė ir atsargiai pažvelgė į Džeko atspindį užpakalinio vaizdo veidrodyje, tarytum neabejodamas, kad Džekas buvo *pasprukęs*. – Ir jūs kitą kartą gal norėsite važiuoti autobusu – *šimtas šešiasdešimt pirmu* autobusu, jei prisiminsite.

Tas vairuotojas buvo iš Vidurinių Rytų, arba iš Turkijos. (Žodį „europiečiams“ ištarė aiškiai bjaurėdamasis.) Angliškai jis kalbėjo daug geriau, o vokiškai – taip pat sunkiai ir vis užsikirsdamas kaip ir Džekas. Iš pradžių juodu mėgino šnekėtis vokiškai, bet vairuotojas tuoj perėjo prie anglų kalbos. Džekas niekaip nesuprato, kodėl buvo palaikytas klinikos pacientu; gal jį vežęs vairuotojas nevaikščiojo į kiną.

Užtat nežmoniškai liesa mergina su sportbačiais ir bėgikės apranga, sutikusi Džeką prie, kaip jis manė, pagrindinių ligoninės durų, tikrai buvo kino mėgėja. Ta mergina žingsniavo pirmyn ir atgal laukiamajame, prie registratūros, kai Džekas įėjo į

vidų. Džekui dingtelėjo, kad ji turbūt kokia kūno rengybos specialistė – arba slaugytoja, atsakinga už fizinę terapiją, arba savotiška asmeninė pacientų trenerė. *Jai reikėtų priaugti šiek tiek svorio*, – pagalvojo Džekas. – *Kartais sportiški žmonės lieknėdami persistengia.*

– Stok! – riktelėjo ta mergina, angliškai, rodydama pirštu į Džeką. (Nei tarpduryje, nei laukiamajame, nei prie registratūros stalo daugiau nieko ir nebuvo.) Džekas sustojo.

Tada pasirodė slaugytoja, atskubėjo iš kažkokio koridoriaus.

– Pamela, *er ist harmlos*, – pasakė.

– Be abejo, nepavojingas – juk jis netikras, – tarė Pamela. – Vaistai veikia. Dėl to nesijaudinkite. *Žinau*, kad jis nepavojingas. *Žinau*, kad netikras.

Iš jos tarsenos buvo galima suprasti, kad ji amerikietė, tačiau slaugytoja su ja kalbėjo vokiškai, ir ji suprato, ką slaugytoja sako. Džekas pagalvojo, jog ši liesutė mergina, matyt, taip ilgai čia gydosi, kad per tą laiką net spėjo išmokti vokiečių kalbą.

– *Es tut mir leid*, – tarstelėjo slaugytoja Džekui, išvesdama jaunąją amerikietę. („Atsiprašau“, – pasakė ji.)

– Su juo turėtumėte kalbėti angliškai, – patarė slaugytojai Pamela. – Jeigu jis būtų tikras, tai kalbėtų angliškai – kaip filmuose.

– Aš susitaręs susitikti su profesoriumi Riteriu! – dar sušuko slaugytojai Džekas.

– *Ich bin gleich wieder da!* – atsakė slaugytoja. („Aš tuoj grįšiu!“)

Abi moterys pradingo koridoriuje, bet Džekas vis dar girdėjo liesutės pacientės balsą – ji kalbėjo vis garsiau. Džekui į galvą atėjo mintis, kad jis pats gal ne viso proto, jei pamanė, kad ta mergina – viena iš klinikos darbuotojų.

– Paprastai jie *nešneka*, – pasakojo slaugytojai Pamela. – Dažniausiai tik *pasirodo*, bet nieko nesako. Dieve, gal vaistai *neveikia*!

– *Das macht nichts*, – švelniai ramino ją slaugytoja. („Tai nesvarbu.“)

Džekas Bernsas buvo kino žvaigždė psichiatrijos klinikoje; nieko keista, kad pirma pacientė, su kuria jis susidūrė, jį palaikė

kalbančia haliucinacija. (Daktarė Garsija, ko gero, būtų pasakiusi, jog tai visai neblogas aktoriaus apibūdinimas.)

Netrukus slaugytoja grįžo, purtydama galvą ir kažką murmėdama sau panosėje – beveik negirdimai ir, negana to, vokiškai. Jei ne jos uniforma, ir jei Džekas nebūtų jos matęs prieš kelias minutes, tai dabar, girdėdamas tą jos murmėjimą, tikrai būtų pamanęs, kad *ji* yra pacientė. Ji buvo žemo ūgio, penkiasdešimt kelerių metų, stambi ir stačiokiška, garbanotais pilkšvais plaukais – buvusi blondinė, kaip Džekui atrodė.

– Keista, kad pirmas žmogus, kurį *jūs* čia sutikote, yra mūsų *vienintelė* amerikietė, – pasakė slaugytoja. – Blaibel, – pridūrė, energingai kratydama Džekui ranką.

– Atsiprašau? – nesuprato Džekas.

– Valtraut Blaibel – sakau jums savo *vardą ir pavardę*!

– O. Džekas Bernsas.

– Žinau. Profesorius Riteris jūsų laukia. Mes *visi* žinojom, kad atvyksite, tik ne vargšė Pamela.

Jie išėjo iš pastato ir perėjo per vidaus kiemą; ten buvo skulptūrų parkas ir negilus tvenkinėlis su plaukiojančiais vandens lelijų lapais. (*Toks, kad niekas nepaskęstų,* – galvojo Džekas.) Daugumos pastatų langai buvo dideli, kai kurie su ant stiklo nupieštais juodais paukščių siluetais.

– Čia mūsų paukščius atbaidantys paukščiai, – paaiškino slaugytoja Blaibel, mostelėdama ranka. – Tikriausiai matėte tokių ir Amerikoje.

– Kaip suprantu, užėjau ne į tą pastatą, – tarė Džekas.

– Na, *aš*, jumis dėta, į moterų korpusą nebūčiau ėjusi, – šyptelėjo slaugytoja Blaibel.

Klinikos aplinka buvo tikrai gražiai prižiūrima. Takeliais vaikščiojo keliolika žmonių; kiti sėdėjo ant suoliukų, žiūrėjo į ežerą. (Nė vienas *neatrodė* išprotėjęs.) Ežere plaukiojo gal šimtas burinių laivelių.

– Kartais vežu Viljamą pirktis drabužių, – pasakė Džekui slaugytoja. – Dar nebuvau mačiusi vyro, taip mėgstančio pirktis drabužius, kaip mėgsta jūsų tėvas. Kai reikia prisimatuoti, kartais būna sunkoka. Veidrodžiai jam nemenkas išmėginimas –

dirgikliai, kaip sako daktarė fon Ror. Bet su manimi Viljamas elgiasi gražiai. Apskritai kalbant, nekvailioja.

Jie įėjo į tarytum kokį administracinį pastatą, nors jame sklido verdamo valgio kvapai; gal ten buvo kokia kavinė arba klinikos valgykla. Paskui slaugytoją lipdamas laiptais į viršų, Džekas pastebėjo, kad ji žengia per dvi pakopas; tik labai tvirta ir ryžtinga moteris galėjo taip žirglioti, būdama tokio žemo ūgio ir dar segėdama sijonu. (Džekui nebuvo sunku patikėti, kad jo tėvas su Valtraut Blaibel *nekvailioja*.)

Profesorių Riterį jie rado pasitarimų kambaryje; jis sėdėjo vienas ilgo stalo gale ir kažką rašėsi į bloknotą. Pašoko ant kojų, kai slaugytoja Blaibel įvedė Džeką. Profesorius buvo liesas, bet raumeningas, ranką spaudė smarkiai, atrodė šiek tiek panašus į Deividą Niveną, bet vilkėjo, žinoma, ne tenisininko apranga. Jo chaki spalvos kelnės buvo su klostelėmis prie juosmens ir tvirtai sulygintais kantais, gelsvai rudi nevarstomi batai – tarytum ką tik nublizginti; marškiniai – trumpomis rankovėmis, tamsiai žali.

– A, jūs mus radote! – sušuko profesorius.

– *Er hat zuerst Pamela gefunden*, – pasakė slaugytoja Blaibel. („Jis pirmiau rado Pamelą.“)

– Vargšė Pamela, – tarė profesorius Riteris.

– *Das macht nichts.* Pamela tik mano, kad ją vėl taip veikia vaistai, – išeidama paaiškino slaugytoja.

– *Merci vielmal*, Valtraut! – šūktelėjo jai pavymui profesorius Riteris – dviem kalbomis, prancūzų ir vokiečių, padėkojo: „Labai ačiū!“

– *Bitte, bitte*, – sumurmėjo slaugytoja Blaibel mostelėdama ranka – taip pat, kaip mostelėjo į didžiuosius langus, kuriuose buvo nupiešti paukščius atbaidantys paukščiai.

– Valtraut turi brolį, Hugą, kuris nuveža jūsų tėvą į miestą – retkarčiais, – pasakė Džekui profesorius Riteris. – Bet Hugas nelydi Viljamo, kai jis eina pirktis *drabužių*. Tai geriau sekasi Valtraut.

– Ji užsiminė apie veidrodžius, – tarė Džekas. – Sakė, kad jie – *dirgikliai*, ar kad viena iš gydytojų juos taip vadina.

– A, taip – prie to dar prieisime! – Buvo matyti, jog profesorius Riteris įpratęs vesti susirinkimus. Jis kalbėjo draugiškai, bet laikėsi tvarkos; kad nekiltų jokių abejonių, kas čia vadovauja.

Kai kiti gydytojai vorele suėjo į pasitarimų kambarį, Džekas pagalvojo, kad jie turbūt laukė kažkur netoliese. Kokį ženklą jam nematant jiems davė profesorius, kaip juos pasikvietė? Atrodė, kad jie netgi žino, kur kuriam reikia sėstis, – tarsi ant pliko stalo, kur dabar visi pasidėjo beveik vienodus bloknotus, būtų gulėjusios kortelės su vardais. Gydytojai atėjo pasirengę, neabejotinai nusiteikę kažką užsirašinėti. Bet pirmiausia Džekas turėjo ištverti privalomus rankos paspaudimus, kurie – visi – buvo šiek tiek, vienu ar dviem papurtymais, per ilgi. Be to, kiekvienas gydytojas, tarytum susipažinimas būtų buvęs surepetuotas, turėjo ką Džekui pasakyti.

– *Grüss Gott!* – sušuko daktaras Horvatas, širdingasis austras, tampydamas Džeko ranką aukštyn ir žemyn.

– Jau seniai pažįstame jus iš ekrano, pone Bernsai, – tarė daktaras Bergeris (tik faktais pasikliaujantis neurologas), – bet kai į jus žiūriu, pirmiausia matau jauną Viljamą!

– Kita vertus, – autoritetingai, kaip ir derėjo skyriaus vedėjai, pridūrė daktarė fon Ror, – ar galime sakyti, kad pažįstame Džeką Bernsą, vien todėl, kad gerai pažįstame Viljamą? Aš tik klausiu.

Daktarė Huber, spausdama Džekui ranką, žvilgtelėjo į savo pranešimų gaviklį.

– Aš tik vidaus ligų gydytoja, – prisistatė ji. – Suprantate, *normali* gydytoja. – Sulig tais žodžiais jos gaviklis supypsėjo ir ji akimirksniu paleido Džeko ranką – tarsi jis staiga būtų miręs. Tada priėjo prie pasitarimų kambaryje, šalia durų, esančio telefono. – Huber *hier*, – pasakė į ragelį. O paskui, kiek patylėjusi, tarė: – *Ja, aber nicht jetzt.* („Taip, bet ne dabar.“)

Džekas neabejojo, kad atpažino daktarę Aną Elizabetą Krauer-Popę – tą manekenę, kuri visada vilki ilgu, iškrakmolytu baltu chalatu, kad apsaugotų savo drabužius. Ji supratingai pažiūrėjo jam į akis, tarsi mėgindama įžvelgti, kokius vaistus jis vartoja, – arba kokius, jos nuomone, *turėtų* vartoti.

– Paveldėjote puikius tėvo plaukus, – pareiškė. – *Tikiuosi*, kad nebūsite paveldėjęs jo potraukių.

– Aš netatuiruotas, – tarė Džekas, spausdamas jai ranką.

– Galima ir kitaip pasiženklinti visam gyvenimui, – įsiterpė daktarė Kita Vertus fon Ror.

– Ne visi potraukiai liguisti, Ruta, – pasakė daktarė Huber, vidaus ligų gydytoja. – Atrodo, kad ponas Bernsas, kaip ir jo tėvas, laikosi dietos. Juk mes visi pritariamai žiūrime į tai, kad Viljamas nori išlikti lieknas.

– Turi omenyje jo *narcisizmą*? – oriai, kaip skyriaus vedėja, paklausė daktarė fon Ror.

– Ar *jūs* lankotės pas kokį nors psichiatrą, pone Bernsai? – pasidomėjo daktaras Bergeris, pasikliaujantis tik faktais. – O gal tai galime atmesti?

– Tiesą sakant, *lankausi* pas vieną gydytoją, – prisipažino Džekas.

– Na... – buvo beprabyląs profesorius Riteris.

– Nereikia to gėdytis! – sušuko jo pavaduotojas gydymui, daktaras Horvatas.

– Turbūt nejaučiate jokių osteoartrito požymių, – tarė daktarė Huber. – Jūs dar per jaunas, – pridūrė. – Supraskite, aš nesakau, kad *jums* reikėtų nerimauti dėl Viljamui rankas susukusio artrito. Juk neskambinate fortepijonu, negrojate vargonais, ar ne?

– Ne. Ir nejaučiu jokių artrito požymių.

– Gal vartojate kokius nors *vaistus*, apie kuriuos turėtume žinoti? – paklausė daktarė Krauer-Popė. – Kalbu ne apie vaistus nuo artrito.

– Ne, nieko, – atsakė jai Džekas. Ji lyg ir nustebo, arba nusivylė – Džekas nelabai suprato.

– Nagi, nagi! – šūktelėjo profesorius Riteris, suplodamas rankomis. – Dabar turėtume leisti Džekui paklausinėti *mus*!

Džekas matė, kad gydytojai geranoriškai pakenčia profesorių Riterį. Profesorius, šiaip ar taip, buvo klinikos vadovas – ir neabejotinai turėjo daug visokių pareigų, susijusių su viešaisiais ryšiais, kurių turbūt kratėsi gydytojai.

– Taip, prašom – klauskite, *ko tik norite*! – tarė daktaras Horvatas, slidininkas.

– Kodėl veidrodžiai yra *dirgikliai*? – paklausė Džekas.

Gydytojai, regis, nustebo, kad jis žino apie veidrodžius, – ką jau kalbėti apie *dirgiklius*.

– Džekas šnektelėjo su Valtraut – apie tai, kaip ji veža Viljamą pirktis drabužių, – paaiškino kolegoms profesorius Riteris.

– Kartais, pamatęs save veidrodyje, Viljamas tiesiog nusisuka – arba užsidengia veidą rankomis, – pasakė daktaras Bergeris, nenutoldamas nuo faktų.

– Bet *gana dažnai*, – ėmė pasakoti daktarė fon Ror, – vos žvilgtelėjęs į veidrodį, jis užsinori pamatyti savo tatuiruotes.

– *Visas*! – sušuko daktaras Horvatas.

– Kartais ir laikas, ir vieta būna visai netinkami tokiam *detaliam* apsižiūrėjimui, – paaiškino profesorius Riteris, – bet Viljamas į tai tarytum nekreipia dėmesio. Kai kada jis ima nusirenginėti jau pradėjęs *pasakoti*.

– *Ką* pasakoti? – nesuprato Džekas.

– Jo kūnas – tarsi gobelenas, ir jis gali papasakoti, ką mato. Ir muzikos istoriją, ir *savo gyvenimo*, – tarė daktarė Huber. Dar kartą supypsėjo jos pranešimų gaviklis, ir ji vėl priėjo prie šalia durų esančio telefono. – Huber *hier. Noch nicht!* – jau pyktelėjo. („Dar ne!“)

– Pedantiškiems žmonėms, tokiems kaip jūsų tėvas, sunkiausia todėl, kad jie niekada nesijaučia viską padarę *pakankamai* pedantiškai, – pasakė Džekui profesorius Riteris.

– Jis didžiuojasi savo tatuiruotėmis, bet žiūri į jas labai kritiškai, – pridūrė daktaras Bergeris.

– Viljamas mano, kad kai kurios jo tatuiruotės yra ne ten, kur turėtų būti. Jis save kaltina, kad visko gerai nenumatė. Viljamas dėl daug ko *apgailestauja*, – toliau pasakojo daktaras Horvatas.

– *Kai kada*, – patikslino daktarė fon Ror, – jis galvoja tik apie tai, kuri tatuiruotė turėjo būti arčiausiai širdies.

– Bet iš tiesų juk nedaug kas gali būti *tikrai* arti širdies, – įsiterpė daktarė Krauer-Popė. – Jis savo kūną išmargino ne tik tuo, kas jam patinka; jis šitaip išreiškė ir savo sielvartą. Antidepresantai jį apramino, dabar jis ne taip jaudinasi, geriau miega...

– Bet jie nemažina jo sielvarto, – tiesiai pasakė daktarė fon Ror – pasisukdama į Džeką tarsi monetoje įspaustu profiliu.

– Na, nelabai, – pripažino daktarė Krauer-Popė.

– Gal dabar neaptarinėkime tikslios diagnozės. Kol kas pakaks ir to, kad pasakysime, jog jūsų tėvas išgyveno daug *netekčių*, – tarė Džekui profesorius Riteris. – Prarado tą Ringhof, paskui savo vokietę žmoną, bet pirmiausia neteko *jūsų*.

– Jis tiesiog absurdiškai *jausmingas*, – pareiškė daktaras Bergeris purtydamas galvą – turbūt apgailestaudamas, kad Viljamas Bernsas ne toks *dalykiškas* kaip jis.

– Antidepresantai *padėjo* – aš tik tai norėjau pasakyti, – tarė daktarė Krauer-Popė.

– *Padeda* ir tai, kad neleidžiame jam žiūrėti į veidrodžius, – autoritetingai, kaip skyriaus vedėja, pridūrė daktarė fon Ror.

– Ar yra ir daugiau dirgiklių? – paklausė gydytojų Džekas.

– Na... – lyg sudvejojo profesorius Riteris. – Gal Džekui pirma reikėtų susipažinti su tėvu?

(Džekas matė, kad kiti gydytojai taip nemano.)

– Bachas! – suriko daktaras Horvatas. – Visi Bacho kūriniai.

– Bachas, Bukstehudė, Stanlis, Vidoras, Vjernas, Diubua, Alenas, Diuprė... – ėmė vardyti daktaras Bergeris.

– Hendelis, Balbastrė, Mesianas, Pachelbelis, Šaidtas... – įsikišo daktarė fon Ror.

– Ir viskas, kas susiję su Kalėdomis arba su Velykomis, visos *giesmės* ir *himnai*, – pridūrė daktarė Huber; ji sėdėjo įbedusi rūstų žvilgsnį į savo pranešimų gaviklį, lyg žiūrėdama, ar jis išdrįs supypsėti.

– *Muzika* yra dirgiklis? Ar netgi kai kurių kompozitorių pavardės? – nustebo Džekas.

– Ir muzika, ir kai kurių kompozitorių pavardės, – linktelėjo daktarė Krauer-Popė.

– Ir kai jis skambina fortepijonu arba groja vargonais? – paklausė Džekas.

– Na... – numykė profesorius Riteris.

– Kai užplūsta skausmas... – buvo bepasakojanti daktarė Krauer-Popė.

– Kai jam *sutraukia* pirštus... – įsiterpė daktarė Huber.

– Kai jis *suklysta*, – nukirto daktarė fon Ror, tarytum tuo jau viskas būtų pasakyta – bent jau jos nuomone. Apskritai beveik viskas, ką sakė daktarė fon Ror, pabrėžtinai ir nė kiek neabejodama, skambėjo kaip baigiamieji žodžiai; be to, būdama tokio didelio ūgio, ji į visus žiūrėjo iš aukšto. Daktarė fon Ror ir atsisėdusi atrodė ne ką žemesnė. (Sveikindamasis Džekas pastebėjo, kad jis jai vos iki peties.)

– Taip, klaidos yra dirgikliai, – pritarė susirūpinęs profesorius Riteris.

– Čia vėl viskas dėl to Viljamo *pedantiškumo*, – paaiškino daktaras Bergeris.

– *Ir*, bet tik retkarčiais, kai jis žiūri jūsų *filmus*, – pasakė daktarė fon Ror, neatitraukdama akių nuo Džeko.

– Jį sujaudina tam tikri jūsų vaidmenų žodžiai, – tarė profesorius Riteris.

– Bet dažniausiai tie filmai jam *padeda*! – patikino Džeką daktarė Krauer-Popė.

– Tačiau *kartais*... – dar norėjo kažką sakyti daktarė fon Ror.

– Na... – pertraukė ją profesorius Riteris. – Manau, Džekas turėtų *pamatyti* savo tėvą, *paklausyti*, kaip jis groja, *pasišnekėti* su juo...

– Ir ką po ko jis turėtų daryti? – paklausė daktaras Bergeris, galbūt kandžiai; Džekas nesuprato.

Vėl supypsėjo daktarės Huber pranešimų gaviklis; ji atsistojo nuo stalo ir priėjo prie telefono. Daktarė Krauer-Popė abiem rankom užsidengė veidą.

– Gal bent kiek papasakokime Džekui apie Viljamo *dienotvarkę*? – pasiūlė profesorius Riteris.

– Čia tai bent *pedantiškumas*! – sušuko daktaras Horvatas.

– Jūsų tėvas nori iš anksto žinoti, ką kurią dieną veiks, – paaiškino Džekui daktarė fon Ror.

– Ir kelintą *valandą*! – pridūrė daktaras Horvatas.

– Tiesiog pasakykite, kokia jo dienotvarkė, – įsikišo daktarė Krauer-Popė. – Gal bus geriau, jei žinos.

– Huber *hier*, – prie durų pasakė į ragelį daktarė Huber. – *Ich komme sofort.* – („Jau einu.“) Ji grįžo prie stalo. – Sunki būklė, – tarė, spausdama Džekui ranką. – *Noch ein Notfall.* – („Dar vienas skubus iškvietimas.“) Džekas atsistojo, atsisveikindamas su ja; visi kiti irgi pakilo iš savo vietų.

Džekas su gydytojais, tik be daktarės Huber, jau ėjo iš pasitarimų kambario. (Daktarė Huber išlėkė bėgte.)

– Atsikelia, tada karštas parafinas, ledinis vanduo, pusryčiai... – pasakė daktaras Horvatas, kai jie lipo laiptais žemyn. Džekas suprato, jog tai pasakojimo apie jo tėvo dienotvarkę pradžia.

– Pirštų mankšta mankštos salėje, tuoj po pusryčių, – toliau pasakojo daktaras Bergeris.

– Pirštų mankšta? – nustebo Džekas.

– Taip Viljamas vadina skambinimą fortepijonu per šokių pamokas, nes jis skambina užrištomis akimis, tik tuos kūrinius, kuriuos moka atmintinai, – paaiškino daktarė fon Ror.

– Kodėl užrištomis akimis? – paklausė Džekas.

– Mankštos salėje yra veidrodžių, – tarė profesorius Riteris. – Daug veidrodžių. Viljamas ten visada būna užrištomis akimis, arba – kartais, naktį – skambina tamsoje.

– *Bėgiojimas*, po pirštų mankštos – jei tą dieną geras oras, – toliau pasakojo daktaras Horvatas. – Arba, retkarčiais, išvyka į miestą su Hugu.

– Apie Hugą, tiesą sakant, dar nešnekėjom, – įspėjo kolegas profesorius Riteris.

– Ar *būtina* apie jį šnekėti? – suabejojo daktarė fon Ror. – Gal ne *dabar*? Aš tik klausiu.

– Kartais – na, po pirštų mankštos – Viljamui vėl prireikia ledinio vandens, ar ne? – pasakė daktaras Bergeris.

– Tai, regis, padeda, – nuolankiai pripažino daktarė Krauer-Popė.

– Tada priešpiečiai – *po* bėgiojimo, – tarė daktaras Horvatas.

– Arba po išvykos *su Hugu*, – purtydamas galvą patikslino daktaras Bergeris.

– Ne *dabar*, Manfredai! – priminė jam daktarė fon Ror.

– Ir vėl karštas parafinas, po priešpiečių, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Ir vėl ledinis vanduo. Tai Viljamas dažnai daro žiūrėdamas filmą.

– Kurį nors iš *jūsų* filmų, tiesą sakant, – dar paaiškino Džekui daktaras Bergeris. – Kiekvieną popietę jis žiūri vis kitą Džeko Bernso filmą.

– Ir dar vieną vakare! – sušuko daktaras Horvatas. – Visada pažiūri dar vieną filmą prieš miegą!

– Tu peršokai į priekį, Klausai, – tarė daktarė fon Ror.

Jie užsuko į pastatą, kuriame buvo mankštos salė, įrengta kaip šokių studija; palei visas vidines sienas ėjo specialūs turėklai, kabojo veidrodžiai. Vėlyvos popietės šviesoje juodo fortepijono, K. Bechšteino, paviršius žvilgėjo kaip gerai prižiūrimo gyvulio kailis.

– Čia jis mankština pirštus, iš ryto ir po pietų, – pasakė daktarė Krauer-Popė, rodydama į fortepijoną. – Dar kartą, po pietų, skambina pažiūrėjęs filmą. Jau ne šokėjams – po pietų rengiamos jogos pratybos. Tada muzika būna tokia lyg ir mistinė, tylesnė – kaip *fonas*, galima sakyti. Bet jis visada skambina užrištomis akimis, jeigu dar nesutemę.

– Jogos grupė kartais sunerimsta, kai jam sutraukia pirštus, – įsiterpė daktaras Bergeris. – Šokėjai reaguoja ne taip jautriai, net jeigu aiškiai matyti, kad Viljamui skauda.

– Viljamui *labai nesmagu*, jei turi liautis skambinęs, – pasakojo daktarė Krauer-Popė. – Jis prisiverčia skambinti toliau.

– Na... – tarė profesorius Riteris. – Po jogos pratybų jam jau būna įpilta ledinio vandens – ir karšto parafino, jeigu jis nori.

– Paskui *vėl* ledinio vandens, – pridūrė daktaras Bergeris; jis norėjo, kad Džekui būtų papasakota viskas, ir reikiama tvarka.

– Ritminė gimnastika! – sušuko daktaras Horvatas, mojuodamas rankomis. – Ypač jei nebuvo bėgiojimo. Tik keli pratimai *pilvo raumenims*, keli *įtūpstai* ir *šuoliukai*! (Daktaras Horvatas rodė *įtūpstus* ir *šuoliukus*, didžiulėmis pėdomis dunksėdamas ant mankštos salės kietmedžio grindų.)

– Tris kartus per savaitę būna grupinė terapija – pacientai aptaria, kaip jiems sekasi kovoti su savo ligomis. Jūsų tėvas ne-

blogai kalba vokiškai, – pasakė Džekui profesorius Riteris. – Be to, jam jau geriau pavyksta susikaupti.

– Jei niekas nepradeda niūniuoti, – įsiterpė daktaras Bergeris. – Viljamas *negali pakęsti* niūniavimo.

– Dar vienas dirgiklis? – paklausė Džekas.

– Na... – numykė profesorius Riteris.

– Kas antrą trečiadienį rengiame kino vakarus – tada jau rodomi paprastai *ne* Džeko Bernso filmai, – toliau pasakojo daktaras Bergeris. – Kartą per savaitę būna loto vakaras, Viljamas loto nemėgsta, bet jam labai patinka istorijų kavinė – na, kai garsiai skaitome visokias istorijas, arba skaito patys pacientai. Be to, dar būna tokie vakarai, kai *jaunesni* pacientai lankosi gerontopsichiatrijos korpuse. Viljamas nuoširdžiai užjaučia sergančius senukus.

– Kartais, sutemus, atsivedame senukus į mankštos salę – jiems patinka klausytis, kaip Viljamas tamsoje skambina fortepijonu, – pridūrė daktarė fon Ror.

– Man irgi patinka! – sušuko daktaras Horvatas.

– Čia yra pacientų, sergančių šizofrenija, ir maniakine-depresine psichoze, – pasakė Džekui daktarė Krauer-Popė. – Kalbu apie tuos, kurie išgyvena palyginti ramų remisijos periodą, kurie gali sutelkti dėmesį. Na, jūs nustebtumėte – ir šizofrenikai mėgsta klausytis, kaip jūsų tėvas tamsoje skambina fortepijonu.

– Be to, fortepijono muzika, regis, raminamai veikia mūsų pacientus, kuriuos kankina panikos priepuoliai, – tarė daktaras Bergeris.

– Išskyrus tuos, kuriuos panikos priepuoliai ištinka *tamsoje*, – pabrėžė daktarė fon Ror. (Džekas matė, kad ji puikiai suvokia, kaip gražiai pro langus sklindančioje šviesoje spindi sidabrinė jos plaukų sruoga.)

– Ar Kilchberge yra daugiau tokių pacientų, kuriuos šeimos nariai čia paguldė... na, visam likusiam gyvenimui? – paklausė Džekas.

– Na... – atsiduso profesorius Riteris.

– Privačiame skyriuje pacientai retai kada apgyvendinami keleriems ar keliolikai metų, – atsakė daktaras Bergeris.

– Pas mus nepigu, – paaiškino daktarė fon Ror.

– Bet *verta* čia gydytis! – subaubė daktaras Horvatas. – Ir Viljamui čia *patinka*!

– Jaudinuosi ne dėl kainos, – tarė Džekas. – Vis galvoju, kaip jį paveiks toks ilgas buvimas sanatorijoje.

– Turite omenyje hospitalizmą? – kaip visada „tik paklausė“ daktarė fon Ror.

– Kas iš tikrųjų yra tas hospitalizmas? – pasidomėjo Džekas.

– Liga, kurią sukelia ilgas gydymasis ligoninėje – liguisti pakitimai, prisidedantys prie tų, dėl kurių žmogus ir buvo paguldytas, tarsi dar viena liga, – ėmė aiškinti daktaras Bergeris, tačiau neatrodė, kad jis pats tuo tikėtų. Galėjai pamanyti, kad hospitalizmas – vienas iš tokių hipotetinių sveikatos sutrikimų, apie kokius daktarė fon Ror „tik klausia“; tokia kone fantastinė liga, kokias daktaras Bergeris, pasikliaujantis tik faktais, paprastai *atmeta*.

– Nuo hospitalizmo nėra jokių vaistų, – tarstelėjo daktarė Krauer-Popė – irgi taip, lyg manytų, kad ta liga išgalvota.

– Bet Viljamui čia *patinka*! – atkakliai tikino visus daktaras Horvatas.

– Jam *dar labiau* patinka Šv. Petro bažnyčioje, – pataisė jį daktarė fon Ror. – *Die Kirche St. Peter* – taip vadinasi ta bažnyčia, – pasakė Džekui. – Jūsų tėvas ten vargonuoja – pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais, iš ryto, aštuntą valandą.

– Džekas rytoj rytą galės paklausyti, kaip jis groja! – sušuko daktaras Horvatas.

– Dėl to verta atkeliauti – net iš Los Andželo, – pasakė Džekui daktaras Bergeris.

– Kuriam nors iš mūsų reikėtų eiti su Džeku – jis neturėtų ten būti vienas su Viljamu, – tarė profesorius Riteris.

– Viljamas niekada nevažiuoja į Šv. Petro bažnyčią *vienas*! – šūktelėjo daktarė fon Ror.

– Gal būtų geriau, jeigu jie ten būtų ne su Hugu, – pasiūlė daktarė Krauer-Popė. – Vienas iš *mūsų* turėtų eiti su Džeku ir Viljamu.

– Aš *tai* ir turėjau omeny! – jau susierzinęs tarė profesorius Riteris.

– Aš galiu juos nuvežti! – sušuko daktaras Horvatas. – Jūsų tėvas džiaugsis, kad groja jums! – pasakė Džekui.

– Gal *pernelyg* džiaugsis, – pridūrė daktarė Krauer-Popė. – Man irgi reikėtų ten būti – na, jei kartais prireiktų kokių vaistų. Greičiausiai raminamųjų.

– *Pernelyg* didelis jaudulys irgi gali sukelti priepuolį, – paaiškino Džekui daktaras Bergeris.

– *Gali*, bet paprastai nesukelia, – pasakė daktarė fon Ror.

– Taigi *abu* – ir Ana Elizabeta, ir aš – važiuosime su jais į Šv. Petro bažnyčią. Negali nutikti nieko, kam mes nebūtume pasirengę! – tvirtu balsu pareiškė daktaras Horvatas.

– Jūsų tėvas mums – ypatingas pacientas, Džekai. Mums malonu juo rūpintis, – tarė profesorius Riteris.

– Mums *didelė garbė* jį saugoti, – pataisė profesorių daktarė fon Ror – kaip visada priekabiai.

– O ką jis veikia su Hugu, kai jie nuvažiuoja į miestą? – paklausė gydytojų Džekas.

Daktaras Horvatas net *pašoko* ant mankštos salės grindų. Profesorius Riteris susilaikė nenumykęs: „Na...“ – bent kartą. Daktarė Krauer-Popė išraiškingai sunėrė rankas ant baltu chalatu pridengtos krūtinės, tarsi norėdama pasakyti, kad nėra jokių vaistų nuo to, ką Viljamas su Hugu veikia mieste. Daktarė fon Ror, kad ir kaip tai atrodė keista, užsidengė veidą delnais, tarytum staiga įsijautusi į daktarės Krauer-Popės vaidmenį.

– Kartais jie tiesiog užeina į kokią nors kavinę... – pradėjo pasakoti profesorius Riteris.

– Eina ten pažiūrėti į moteris, bet daugiau nieko ir nedaro, tik *žiūri*, – patikino Džeką daktaras Horvatas.

– Mano tėvas su kažkuo susitikinėja? – paklausė Džekas.

– Jis neabejingas moterims, – atsakė daktarė Krauer-Popė. – Be to, jis jas labai traukia; taip pat kaip ir seniau. Ir čia nemažai mūsų pacienčių juo žavisi, bet mes klinikoje, žinoma, neleidžiame palaikyti tokių santykių.

– Jis vis dar lytiškai aktyvus? – paklausė Džekas.

– Na, tikimės, kad ne *čia*! – sušuko daktaras Horvatas.

– Turėjau omeny, kai būna mieste, – tarė Džekas.

– Kartais, – ėmė pasakoti daktaras Bergeris, nenutoldamas nuo *faktų*, – Hugas nuveda jūsų tėvą pas prostitutę.

– Ar tai saugu? – paklausė Džekas daktarės Krauer-Popės, kuri (kaip jis įsivaizdavo) galėjo paskirti kokių nors *vaistų*.

– Būtų nesaugu, jeigu jis santykiautų su prostitute, bet jis nesantykiauja, – atsakė daktarė Krauer-Popė.

– Tie apsilankymai neoficialūs – na, *oficialiai* mes tam nepritariame, – paaiškino Džekui profesorius Riteris.

– Mes tik *neoficialiai* leidžiame tai daryti, – pridūrė daktarė fon Ror; ji vėl kalbėjo kaip tikra skyriaus vedėja, pašaipi ir linkusi prieštarauti.

– Juk jis fiziškai sveikas vyras! – sušuko daktaras Horvatas. – Jam *reikia* sekso! Savaime suprantama, jis neturėtų santykiauti čia – tik jau ne su pacientėmis ar klinikos darbuotojomis.

– Bet jūs sakėte, kad jis *nesantykiauja*... – Džekas žvilgtelėjo į daktarę Krauer-Popę.

– Jis masturbuojasi, būdamas su prostitute, – pasakė ji. – Tam nereikia jokių apsisaugojimo priemonių.

– Čia, manau, kaip moters nuotrauka žurnale – tik jis žiūri į tikrą moterį, ne į nuotrauką, – tarė daktaras Bergeris.

– Kaip pornografija? – paklausė Džekas.

– Na... – *vėl* numykė profesorius Riteris.

– Viljamas turi ir tų žurnalų, – nepritariamai pareiškė daktarė fon Ror.

– Tie žurnalai juk yra saugus seksas, argi ne? – šyptelėjo daktarė Krauer-Popė. – Su prostitute irgi saugu – kai jis taip su ja bendrauja.

– Suprantu, – pasakė gydytojams Džekas. – Aš neprieštarauju.

– Jūsų sesuo dėl to, regis, irgi neprieštarauja, – tarė profesorius Riteris. – Mes tik *oficialiai* negalime tam pritarti.

– Aš, matyt, kažko nesuvokiu. Kaip galima pritarti *neoficialiai*? – piktinosi daktarė fon Ror.

Daktaras Horvatas žirgliojo skersai salę – darė įtūpstus, girgždindamas grindis.

– *Būk geras*, Klausai... – neištvėrė profesorius Riteris.

– Ar mano tėtis visada eina pas tą pačią prostitutę, ar kaskart vis pas kitą? – paklausė Džekas.

– Detaliau apie tai jums turbūt galėtų papasakoti Hugas, – tarė daktaras Bergeris.

– Ar jam *būtina* susitikti su Hugu? Aš tik klausiu, – garsiai suabejojo daktarė fon Ror. (Daktaras Bergeris purtė galvą.)

– Nesvarbu, ar čia, Kilchberge, ar kur nors kitur, mes visi galiausiai sutinkame savo *Hugą*, – pasakė profesorius Riteris.

– Nuo *Hugo* nėra jokių vaistų, – pridūrė daktarė Krauer-Popė.

– *Leider nicht*, – tarstelėjo daktarė fon Ror. („Deja, ne.“)

– Ką gi, dabar norėčiau pasimatyti su savo tėvu, nebent būtų netinkamas laikas... – pasakė gydytojams Džekas.

– Laikas *kaip tik tinkamas*! – sušuko daktaras Horvatas.

– Dabar skaitymo valanda. Viljamas mėgsta skaityti, – tarė daktaras Bergeris.

– Ramiausias laikas, – linktelėjo galvą daktarė fon Ror.

– Manau, jis skaito Bramso biografiją, – spėjo daktarė Krauer-Popė.

– Bramsas – ne dirgiklis? – paklausė Džekas.

– *Skaitymas* apie jį – ne, – dalykiškai paaiškino daktaras Bergeris.

– Jūsų tėvas turi du kambarius, ir dar vonią, privačiame skyriuje, – pasakė Džekui profesorius Riteris.

– Todėl ir brangu, – pridūrė daktarė fon Ror.

– Užsisakiau staliuką vakarienei, šiam vakarui, – tarė Džekas. – Nežinau, kas dar norės važiuoti su mumis, bet staliukas bus keturiems žmonėms, „Kronenhalėje“.

– *„Kronenhalėje“!* – subaubė daktaras Horvatas. – Būtinai užsisakykite Vienos šnicelį arba keptų dešrelių!

– „Kronenhalėje“ yra *veidrodžių*, – sunerimo daktarė Krauer-Popė. – Po vieną prie kiekvienų durų ir dar vienas virš bufeto.

– Jų, be abejo, galima *išvengti*, – pasakė jai profesorius Riteris.

– Tik ne to, kuris vyrų tualete! – paprieštaravo daktaras Horvatas.

– Tai kas važiuos su jais? – paklausė daktaras Bergeris. – Aš negaliu – tik ne šį vakarą.

– *Aš* galėčiau, – pasisiūlė daktarė Krauer-Popė. – Esu sutarusi pasimatymą, bet atšauksiu.

– Tai būtų geriausia, Ana Elizabeta, – Viljamui gali prireikti vaistų, – tarė profesorius Riteris.

– Manau, kad Hugas ne per daug užsiėmęs, – pasiūlė daktarė fon Ror.

– Nenorėčiau ten eiti su Hugu, Ruta, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – „Kronenhalė“ – ne tokia vieta, kokiose paprastai lankosi Hugas.

– Aš negaliu šįvakar eiti į „Kronenhalę“, o rytoj rytą – į Šv. Petro bažnyčią! – sušuko daktaras Horvatas.

– Gal aš galėčiau – žvilgtelėsiu į savo kalendorių, – tarė profesorius Riteris. – Arba daktarė Huber.

– Tikrai pravartu į restoraną vestis *vidaus ligų gydytoją*, – pareiškė daktaras Bergeris. – Na, jei kam pasidarytų bloga.

– *„Kronenhalėje“* niekam nebūna bloga! – riktelėjo daktaras Horvatas.

– Daktarę Huber nuolat kas nors iškviečia, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Jeigu ji išlėks, aš liksiu viena su Viljamu ir Džeku – ir visais tais *veidrodžiais*. Be to, reikia, kad būtų dar vienas vyras... jei Viljamas užsinorėtų į tualetą.

– Juk *aš* būsiu ten, – priminė jai Džekas.

– Turėjau omeny, dar vienas vyras, *pažįstantis* jūsų tėvą.

– Žvilgtelėsiu į savo kalendorių, – pakartojo profesorius Riteris.

Daktarė fon Ror tebežiūrėjo į visus kaip tipiška skyriaus vedėja, bet dabar ji šypsojosi. Džekui ta jos šypsena buvo naujiena, tačiau kiti pašnekovai, regis, nustebo.

– Kas yra, Ruta? – paklausė kolegės daktarė Krauer-Popė.

– Tikrai neatsisakysiu išvykos į „Kronenhalę“ su Viljamu ir Džeku Bernsu – nė už ką! – tarė ji. – Ir niekas man nesutrukdys užeiti į vyrų tualetą, jei ten bus Viljamas. Tegu net nemėgina!

Daktarė Krauer-Popė užsidengė veidą rankomis; matyt, nebuvo jokių vaistų, galinčių nuslopinti daktarės fon Ror norą važiuoti į „Kronenhalę“. (Daktaras Bergeris vėl purtė galvą.)

– Vadinasi, sutarta, – lyg abejodamas pasakė profesorius Riteris.

– Gerai bet kas, tik ne Hugas, – susitvardžiusi filosofiškai nusprendė daktarė Krauer-Popė. – Ten eisime mudvi su Ruta.

– Negaliu apsakyti, kaip nekantrauju, Ana Elizabeta, – šyptelėjo daktarė fon Ror.

– Norėčiau važiuoti namo pasirengti vakarienei, – pranešė profesoriui Riteriui daktarė Krauer-Popė.

– Žinoma! – linktelėjo profesorius. Jie visi akimis nulydėjo išeinančią daktarę Krauer-Popę. Ji buvo taip gražiai apsirengusi; jai tiko netgi tas baltas chalatas.

– Man taip smalsu, kuo Ana Elizabeta šįvakar bus pasipuošusi, – pasakė daktarė fon Ror, kai kolegė išėjo. – Juk ji važiuoja namo *pasipuošti*, o ne persirengti kitu chalatu!

– Ji buvo sutarusi pasimatymą su savo *vyru*, – visiems paskelbė daktaras Bergeris. – Tikriausiai važiuoja namo kaip nors, labai švelniai, jam pasakyti, kad šįvakar negalės.

Džekui buvo nesmagu, kad dėl jo daktarė Krauer-Popė turėjo pakeisti savo planus. (Kita vertus, daktarė fon Ror, regis, mielai pakeitė savuosius.)

– Nesijaudinkite! – padrąsino Džeką daktaras Horvatas, sunkia letena plumpindamas jam per petį. – Kad ir kas šįvakar nutiktų, jūs važiuojate į „*Kronenhalę*“!

– Aš tik noriu pasimatyti su savo tėvu. To ir atvykau, – priminė jiems Džekas.

– O mes tik stengiamės jus *parengti* susitikimui su juo, – pasakė daktaras Bergeris.

Daktaras Horvatas liovėsi plumpinęs Džekui per petį, bet dabar didele, stipria ranka masažavo jam sprandą.

– Noriu jus kai ko paprašyti, jei suteiksite man tą malonumą, – tarė draugiškasis austras.

– Žinoma. Ko? – paklausė Džekas.

– Gal galėtumėte ką nors *pasakyti* – na, kaip Bilis Reinbou. Žinau, kad galite! – paprašė daktaras Horvatas.

– Be jokios abejonės, – atsakė Džekas Bilio balsu. (Po to nutikimo Edinburgo oro uoste, jam dabar labai palengvėjo, kai pajuto, kad vis dar sugeba vaidinti.)

– *Wunderschön!* – sušuko daktaras Horvatas. („Nuostabu!“)

– Nekvailiok, Klausai, – tarstelėjo daktarė fon Ror. – Tikiuosi, nesupyksite, – pasakė Džekui, – bet Bilis Reinbou man kelia šiurpą.

– Taip ir turėtų būti, – pritarė jai Džekas.

– Turiu jums pasakyti, Džekai, – įsiterpė profesorius Riteris, – kad Viljamas tuos žodžius ištaria taip pat kaip jūs!

– Jūsų tėvas jus gerai *išstudijavęs*, – pridūrė daktaras Bergeris.

– Turite būti tam pasirengęs, Džekai. Viljamas apie jus žino daugiau, negu jūs manote, – pasakė daktarė fon Ror. (Daktaras Horvatas nebemasažavo Džekui sprando, užtat daktarė fon Ror dabar laikė jį draugiškai apkabinusi per pečius.)

– Taip, Heter man sakė – jis visus mano žodžius moka atmintinai, – linktelėjo Džekas.

– Turėjau omenyje ne tik jūsų *filmus*, Džekai, – įspėjo jį daktarė fon Ror.

– Manau, jis jau pasirengęs, Ruta, – pareiškė daktaras Bergeris.

– *Ja, der Musiker!* – sušuko Džekui daktaras Horvatas. („Taip, muzikantas!“) – Jums jau laikas susipažinti su muzikantu!

39

Muzikantas

Privačiame Kilchbergo sanatorijos skyriuje viešpatavo ramybė, kurios Džekas, pirmą kartą ten lankydamasis, gal deramai neįvertino. (Jis pats anaiptol nesijautė ramus.) Baltai aptinkuotas pastatas su pilkšvai mėlynomis, ežero spalvos, langinėmis atrodė panašesnis į nedidelį viešbutuką negu į ligoninę. Pro trečiame aukšte esančių kampinių Džeko tėvo kambarių langus buvo matyti Kilchbergo stogai; be to, atsivėrė vaizdas į rytinį Ciuricho ežero krantą. Tolumoje, į pietus nuo ežero, dunksojo padūmavusios Alpės.

Ligoninės lovos, ant kurios gulėdamas Džeko tėvas skaitė knygą, galvūgalis buvo šiek tiek pakeltas. Tik iš tos lovos ir iš to, kad ant garsą sugeriančių gumuotų grindų nebuvo nė vieno kilimo, ir galėjai suprasti, kad šie privatūs kambariai yra gydymo įstaigos dalis – ir kad ant lovos skaitančiam vyriškiui reikia priežiūros. Nors pro atvirus langus nuo ežero pūtė šiltas vėjelis, Viljamas buvo apsirengęs kaip vėsią rudens dieną: storais flaneliniais marškiniais ant baltų trumparankovių marškinėlių, velveto kelnėmis ir baltomis sportinėmis kojinėmis. (Džekas su tokiais drabužiais būtų prakaitavęs, – nors dabar, kai pažvelgė į tėvą, jį staiga nupurtė šaltis.)

Miegamasis, susisiekiantis su kitu kambariu, – kuriame stovėjo sofa, kortų stalelis ir dvi kėdės tiesiomis atkaltėmis, – nebuvo užgriozdintas baldais ar apkrautas kokiais atminais. Džeko dėmesį patraukė tik nuotraukos – didžiulės skelbimų lentos, nusmaigstytos viena ant kitos užeinančiomis momentinėmis nuotraukomis. Be to, ant rausvai oranžinių – persikų spalvos – abiejų kambarių sienų kabėjo filmų plakatai. Džeko Bernso filmų; iš pirmo žvilgsnio Džekui pasirodė, kad tėtis įsirėmino ir pasikabino visų jo filmų plakatus. O ant knygų lentynų Džekas matė daug proporcingesnį kompaktinių diskų, vaizdadiskių, vaizdajuosčių ir *knygų* rinkinį, negu buvo matęs sesers kabinete universiteto rūmuose ir jos miegamajame.

Gydytojai, kartu su profesoriumi Riteriu ir Džeku, į dailų, bet kuklų jo tėvo butuką suėjo tylomis. Iš pradžių Džekui atrodė, jog tėtis nemato, kad jie čia. (Viljamas nepakėlė akių nuo knygos.) Bet, – kaip galėjai suprasti iš durų į koridorių, kurias jie rado atlapotas, – Džeko tėvui, gyvenančiam psichiatrijos klinikoje, tokie įsibrovimai buvo ne naujiena. Viljamas buvo pripratęs prie ne visada pasibeldžiančių gydytojų ir slaugytojų.

Džeko tėtis žinojo, kad jie stovi jo miegamajame; jis *tyčia* nepakėlė akių nuo knygos. Džekas suprato, kad jo tėvas šitaip parodo, jog kartais norėtų pabūti vienas. Širdingasis daktaras Horvatas neklydo sakydamas, kad Viljamui Bernsui patinka Kilchbergo sanatorijoje, tačiau tai nereiškė, kad jam čia patinka *viskas*.

– Nesakykite – pamėginsiu atspėti, – tarė Džeko tėvas, atkakliai tebežiūrėdamas į knygą. – Buvote susirinkę, pasitarėte ir, kad ir kaip keista, kažką nusprendėte. Oi, koks džiaugsmas – atsiuntėte *komisiją*, kad man papasakotų, ką įdomaus sugalvojote! (Viljamas vis dar nežiūrėjo į juos – varinės jo apyrankės žvilgėjo dulsvoje vėlyvos popietės šviesoje.)

Viljamas Bernsas kalbėjo lyg ir be jokio akcento, tarytum daugybė metų, praleistų užsienio miestuose ir jų bažnyčiose, būtų galutinai išdildę visą jo škotiškumą. Jo tarsena buvo tikrai ne amerikietiška; kita vertus, ir ne britiška. Tai buvo savotiš-

ka Europos anglų kalba, kokia kalbama Stokholme ir Štutgarte, Helsinkyje ir Hamburge. Ta gryna anglų kalba, kuria giedamos giesmės, daugybe balsų – nuo Frederikshavno citadelės bažnyčios, tos *Kastelskirken*, iki Senosios bažnyčios, garsiosios *Oude Kerk*, Amsterdame.

O dėl Viljamo kandumo, tai Džekas suprato, kad jo sesuo Heter aštrų liežuvį, ko gero, bus paveldėjusi ne iš savo vokietės motinos, kaip jis anksčiau manė.

– Nesielk kaip mažvaikis, Viljamai, – pasakė daktarė fon Ror.

– Pas tave atėjo ypatingas svečias, Viljamai, – tarė daktaras Bergeris.

Džeko tėvas sustingo; jis nebeskaitė, bet ir dabar dar nepakėlė akių nuo knygos.

– Tavo sūnus, Džekas, atkeliavo iš taip toli ir nori pakviesti tave pavakarieniauti! – sušuko profesorius Riteris.

– Į „Kronenhalę“! – sugriaudėjo daktaras Horvatas.

Viljamas užvertė knygą ir užsimerkė; tarytum užmerktomis akimis jam būtų buvę lengviau matyti arba įsivaizduoti savo sūnų. Džekas negalėjo šitaip žiūrėti į jį; laukdamas, kol tėvas atsimerks arba prakalbės, jis nukreipė žvilgsnį į nuotraukas, prismeigtas prie artimiausios skelbimų lentos.

– Paliksime judu vienus, – nenoromis pasakė profesorius Riteris.

Džekas tikėjosi čia pamatyti savo nuotraukų – veikiausiai iškirptų iš kino žurnalų, iš straipsnių apie filmų premjeras, pasivaikščiojimus raudonuoju kilimu ir Akademijos apdovanojimų vakarus. Bet ne asmeninių momentinių nuotraukų, o jų čia buvo nemažai. (Džeko nuotraukų buvo daugiau negu Heter!)

Štai jis vaidina vienoje iš daugybės panelės Vurc *inscenizacijų*, Šventos Hildos mokykloje. Paskui Džekas, savaime suprantama, iškart atpažino save, vilkintį paštu užsisakytos nuotakos kostiumu, – tame lemtingame, kruviname pono Ramzio režisuotame spektaklyje. Tikriausiai jį fotografavo panelė Vurc ir ponas Ramzis. (Džekas neabejojo, kad tas nuotraukas jo tėčiui atsiuntė Karolina.)

Bet iš kur tos nuotraukos, kuriose Džekas su Ema? Ponios Vikstid virtuvėje juos, žinoma, galėjo nufotografuoti Lotė, bet čia buvo ir daugiau Džeko nuotraukų su Ema, ponios Oustler namuose, – ir Džeko su Čenka Batersto gatvės sporto salėje, ir Džeko, su kažkuo besiimančio Redingo mokykloje! Gal Leslė Oustler kartais atsiųsdavo Viljamui nuotraukų? Gal Džeko motinos širdis ilgainiui šiek tiek suminkštėjo?

Tačiau nei ponia Oustler, nei Džeko mama nė karto nebuvo *Redinge*. Gal nuotraukas, kuriose Džekas imasi, Viljamui atsiuntė treneris Klamas? Bet čia buvo ir Ekseterio mokyklos imtynių salėje darytų nuotraukų; gal Viljamas bendravo ir su treneriu Hadsonu, ir su treneriu Šapira?

Džekas išgirdo, kaip tyliai užsivėrė durys į koridorių. Kai jis pažvelgė į tėvą, Viljamas jau buvo atsimerkęs ir šypsojosi. Džekas nė nenumanė, kiek laiko tėvas šitaip žiūrėjo į jį. O juk jis tik žvilgtelėjo į vieną iš keliolikos skelbimų lentų; pamatė tik kelias iš daugybės nuotraukų, tačiau to pakako, kad suprastų, jog tėtis gyvena tarp jo – mažo berniuko, paauglio, moksleivio – atvaizdų. (Dabar Džekui šiek tiek paaiškėjo, kodėl Heter ant jo pyksta, – gal todėl, kad *Džeko* praeities psichiatrijos klinikoje uždaryto jųdviejų tėvo būste matyti daugiau negu *jos*.)

– Bijojau, kad būsi mane pamiršęs, – pasakė Džekui tėtis. Tai buvo Bilio Reinbou žodžiai. Džekui jie visada patiko, ir dabar tėtis juos ištarė kuo puikiausiai.

Džekas nedrąsiai parodė į visas tas nuotraukas.

– O aš bijojau, kad *tu* būsi pamiršęs *mane*! – prisipažino – savo paties balsu, ne Bilio Reinbou.

– Sūneli, – tarė tėvas; jis patapšnojo lovą ir Džekas prisėdo prie jo. – Tu neturi vaikų; kai turėsi, suprasi, kad jų *neįmanoma* pamiršti!

Džekas tik dabar pastebėjo, kad tėtis su pirštinėmis.Tikriausiai moteriškomis – tokiomis tampriomis ir plonytėmis, kad su jomis jis galėjo versti knygos lapus tarsi plikomis rankomis. Tos pirštinės buvo gelsvai rusvos, beveik kūno spalvos.

– Mano rankos tokios negražios, – sušnibždėjo Džeko tėtis. – Suseno greičiau negu visos kitos kūno dalys.

– Parodyk, – paprašė Džekas.

Nusimaudamas pirštines Viljamas porąkart susiraukė iš skausmo, bet nenorėjo, kad Džekas jam pagelbėtų. Paskui padėjo plaštakas sūnui ant delnų; Džekas jautė, kad jo tėvas truputį virpa, tarsi jį krėstų šaltis. (Pačiam Džekui kambaryje dabar pasidarė karšta.) Tėčio pirštų sąnariai buvo tokie išsipūtę, jog Džekas abejojo, ar jis galėtų užsimauti arba nusimauti žiedą, – Viljamas žiedų nemūvėjo. Kieti gumbai, Heberdeno mazgeliai, pūpsantys ant galinių pirštų sąnarių, Viljamo plaštakas buvo sudarkę labiau, negu Džekas įsivaizdavo.

– Šiaip man viskas gerai, Džekai, – pasakė tėtis. Jis prisidėjo vieną ranką prie širdies. – Išskyrus *čia*, kartais. – Paskui kitos rankos smilių įbedė sau į smilkinį, tarytum nusitaikė kokiu ginklu. – Ir *čia*, – pridūrė šelmiškai šypsodamasis. – O kaip tu laikaisi?

– Gerai, – atsakė Džekas.

Jis jautėsi taip, tarsi žiūrėtų į save ant ligoninės lovos, apsirengusį drabužiais, kokiais iš tikrųjų niekada nevilkėtų, – tarsi jis, trisdešimt aštuonerių metų vyras, vieną vakarą būtų užmigęs ir kitą rytą pabudęs jau šešiasdešimt ketverių.

Viljamas Bernsas buvo liesas – kaip daugelis muzikantų. Bet, gal dėl ilgų plaukų ir smulkių, moteriškai dailių veido bruožų, atrodė veikiau kaip roko muzikos atlikėjas, o ne vargonininkas, – buvo panašesnis į pagrindinį kokios nors grupės dainininką (arba į vieną iš tų perkarusių tarytum belyčių būtybių su elektrinėmis gitaromis) negu į „klavišininką“, kaip jį pavadino Heter.

– Tikrai važiuosime į „Kronenhalę“? – paklausė Džeko tėtis.

– Taip. O kuo ji tokia ypatinga? – pasidomėjo Džekas.

– Ten ant sienų kabo tikri paveikslai – Pikaso, ir panašiai. Džeimsas Džoisas ten turėjo savo staliuką. Be to, ir maistas geras, – pasakė Viljamas. – Tikiuosi, su mumis važiuos ne daktaras Horvatas. Šiaip Klausas man patinka, bet jis valgo kaip ūkininkas!

– Važiuosime su daktare fon Ror ir daktare Krauer-Pope, – pranešė Džekas.

– Oi, koks džiaugsmas, – vėl tarė Viljamas, taip pat pašaipiai. – Jos – vienos iš gražiausių daktarėlių, kokias tik galima pamatyti. Turiu tai pripažinti. Bet šiek tiek Rutos užtenka ilgam, o su Ana Elizabeta išvis niekur nenueisi be *vaistų*.

Džekas stengėsi atsispirti jausmui, dėl kurio sesuo buvo jį įspėjusi: tėvas jam atrodė beveik normalus, ar bent jau ne toks ekscentriškas, kokį jis įsivaizdavo. Viljamas tikrai nebuvo nei toks įsiaudrinęs kaip profesorius Riteris, nei toks nesuvaldomas triukšmadarys kaip daktaras Horvatas, nei toks įsitempęs kaip daktaras Bergeris, arba daktarė fon Ror, arba daktarė Krauer-Popė. Tiesą sakant, iš visų Viljamą Bernsą prižiūrinčių gydytojų tik daktarė Huber Džekui pasirodė *normali*, – bet ji buvo vidaus ligų gydytoja, ne psichiatrė. (*Pragmatikė*, kaip sakė Heter.)

– Tu čia turi tiek daug nuotraukų, – tarė tėvui Džekas. – *Mano* nuotraukų, norėjau pasakyti.

– Na, taip – *žinoma*! – sušuko Viljamas. – Tau reikėtų geriau į jas įsižiūrėti. Neabejoju, kad kartais net nežinodavai, jog esi fotografuojamas!

Džekas atsistojo nuo lovos ėmė apžiūrinėti skelbimų lentas; tėvas sekė paskui jį, tik su kojinėmis, – tyliai, neatsilikdamas, kaip šešėlis.

Čia buvo ir daugiau besiimančio Džeko nuotraukų – pernelyg daug, kaip jam atrodė. Kas galėjo tiek prifotografuoti? Štai net *dešimt* tos pačios imties akimirkų! Tiek kartų Džekas buvo nufotografuotas per vienas varžybas Redinge ir per dvejas Ekseteryje. Jis nė nenumanė, kad kažkas juo taip žavėjosi tose mokyklose. Žinoma, Džekas jau žinojo, kad tėvas mokėjo už jo mokslą bei išlaikymą, ir Ekseteryje, ir Redinge; gal Viljamas jautėsi turįs teisę ko nors paprašyti, kad fotografuotų Džeką imtynių salėje, tačiau *kas* galėjo būti tas žmogus?

Staiga tėvas apsikabino Džeką per krūtinę, pakišęs rankas jam po pažastimis; ilgi, gumbuoti smulkių Viljamo plaštakų pirštai dabar buvo sunerti sūnui ant širdies. Paskui Džekas pajuto, kaip tėvas pabučiavo jį į pakaušį.

– Sūneli! – pasakė. – Man buvo sunku įsivaizduoti, kad mano berniukas – *imtynininkas*! Turėjau pats pamatyti.

– Matei mane imtynių salėje?

– Tavo motinai pažadėjau, kad su tavimi nebendrausiu. Nesakiau, kad niekada tavęs *nematysiu*! – sušuko Viljamas. – Tos varžybos buvo vieši renginiai; net jei būtų žinojusi, o ji nežinojo, ji nebūtų galėjusi manęs sulaikyti!

– Tu *pats* padarei kai kurias iš šitų nuotraukų? – paklausė Džekas.

– *Kai kurias*, žinoma! Be to, treneris Klamas buvo labai malonus vyrukas, nors ne itin talentingas fotografas, ir treneris Hadsonas, ir Šapira – kokie nuostabūs žmonės! Tavo draugas Hermanas Kastras – puikus vaikinas! Turėtum palaikyti ryšį su Hermanu. Turiu omeny, ne tokį, kokį palaikai dabar, Džekai. Tačiau daugelį imtynių nuotraukų pasidariau pats. Taip! – Viljamas staiga lyg ir pyktelėjo matydamas, koks Džekas apstulbęs. – Na, iš taip toli atkeliavęs juk *galėjau* šiek tiek pafotografuoti! – susierzinęs pridūrė. – Kryžiaus kelius nueini, kol nusigauni į *Meiną*; ne ką lengviau nuvykti ir į Naująjį Hampšyrą.

Džekas galvojo apie tai, kad Heter buvo ką tik gimusi, kai jis pirmą kartą dalyvavo varžybose Redinge; Viljamas į Meiną, ko gero, iškeliavo, kai Barbara dar laukėsi, arba kai Heter buvo naujagimė. O kai Viljamas vyko į Naująjį Hampšyrą, kai Džekas rungtyniavo Ekseteryje, Heter buvo dar maža mergytė – pernelyg maža, kad prisimintų visus tuos kartus, kai tėčio nebuvo namie. Tačiau kaip tas Viljamo keliones ištvėrė Barbara? Iš pradžių ji sirgo vėžiu, paskui ją užmušė taksi, nuo tada Viljamas į Ameriką nebekeliavo.

Prie vienos iš Viljamo skelbimų lentų buvo prismeigta Džeko, sėdinčio „Hama sušio“ restorane, nuotrauka – iš to, kaip jis šypsojosi, žiūrėdamas į objektyvą, Džekas suprato, kad jį fotografavo ne kas kitas, o Ema. Ir kitą Džeko nuotrauką, su Ema ant kelių, darė Ema – tą jis prisiminė. Juodu buvo savo pirmajame bute, toje nuomojamoje žiurkių apgraužto dviejų butų namo pusėje Venecijoje. O dar vienoje nuotraukoje Džekas vilkėjo „American Pacific“ padavėjo uniformą; ir tada jį galėjo nufotografuoti tik Ema.

– Šitas atsiuntė Ema? – paklausė Džekas tėvo.

– Žinau, kad su Ema tau kartais būdavo nelengva, – atsakė jis, – bet ji buvo gera tavo draugė – nuoširdi ir ištikima. Aš pats nebuvau su ja susitikęs – mes tik retsykiais pasišnekėdavom telefonu. Žiūrėk! – staiga šūktelėjo tėvas, tempdamas Džeką prie kitos skelbimų lentos. – Ir tavo draugė Klaudija man atsiuntė kelias nuotraukas!

Štai jie – Klaudija su Džeku – tą vasarą, kai vaidino Šekspyro tragedijoje Berkšyro apygardoje. Džekas tada norėjo būti Romeo, bet jam atiteko Tebaldo vaidmuo. Šalia buvo prismeigtos kelios nuotraukos iš vasaros teatro Konektikute, kur ir Klaudija, ir Džekas gavo moterų vaidmenis – Garsijos Lorkos pjesėje *Bernardos Albos namai.* (Laimė, kad niekas Džeko nefotografavo, kai jis ten buvo apsinuodijęs maistu.)

– O su Klaudija buvai susitikęs? – paklausė Džekas tėvo.

– Ir su ja bendravau tik telefonu, deja, – atsakė Viljamas. – Miela mergaitė, labai rimta. Bet ji norėjo vaikų?

– Taip, – linktelėjo Džekas.

– Su kai kuriais žmonėmis susipažįsti netinkamu laiku, ar ne? – tarė tėvas. – Ir aš su tavo mama susipažinau netinkamu laiku – kaip paaiškėjo, netinkamu ir jai, ir man.

– Ji neturėjo teisės neprileisti tavęs prie manęs! – piktai pasakė Džekas.

– Nebūk toks *amerikietis*! – subarė jį tėvas. – Jūs, amerikiečiai, manotės turį tiek daug visokių *teisių*! Aš sutikau jauną merginą ir jai pasakiau, kad visada ją mylėsiu, bet nemylėjau. Atvirai kalbant, mylėjau ją neilgai. Tiesą pasakius, dėl jos apsigalvojau labai greitai, – bet tada jau buvau pakeitęs jos *gyvenimą*! Kai pakeiti visą žmogaus gyvenimą, Džekai, kokias teises dar gali turėti? Ar nemanai, kad tavo mama turėjo *teisę* pykti?

Tėvas Džekui atrodė tokio pat sveiko proto kaip ir bet kas kitas iš jo pažįstamų. *Kodėl mano tėtis čia?* – vis galvojo Džekas, nors Heter buvo jį įspėjusi, kad susidarys toks įspūdis.

Keliose nuotraukose Džekas vilkėjo *Kabareto* „Kit Kat“ mergaitės kostiumu – tą vasarą ir jis, ir Klaudija norėjo vaidinti Sali Bouls. Be to, tėvas turėjo nemažai aštuoniasdešimt šeštųjų

vasaros nuotraukų; tada Džekas susipažino su Brunu Litkinsu, tuo žydru garniu, kuris jam paskyrė transvestito Esmeraldos vaidmenį *Paryžiaus katedros kupriuje*, – dėl to Džeko karjera pakrypo abejotina linkme, bet jis vis dėlto išsisuko nepakeitęs heteroseksualios orientacijos.

– Puikiai atrodei kaip mergina, – šnekėjo Viljamas, – bet man – tikriausiai todėl, kad esu tavo tėvas, – labiau patiko tave matyti vaidinantį vyrus.

Viljamas turėjo ir nuotraukų, kuriose Džekas buvo su mama ir Lesle Oustler, o vienoje – su mama *Dukters Alisos* salone. Ar juos tąkart fotografavo ponia Oustler, ar kuris nors iš Alisos klientų?

– Ema norėjo, kad pamatyčiau, kaip atrodo jos motina, – paaiškino Džekui tėtis, – nes ji nerimavo, kad jos motina gal pernelyg tvirtai laiko tave savo rankose. Kalbu ne apie *imtynes*!

– Ir ponia Oustler atsiųsdavo tau nuotraukų? – paklausė Džekas. – O su *ja* kada nors šnekėjaisi telefonu?

– Kaip suprantu, Leslė man atsiųsdavo kokią nuotrauką arba paskambindavo tik kai supykdavo ant tavo mamos, – pasakė Džekui tėvas.

– Turbūt tada, kai mama būdavo jai neištikima, – tarė Džekas.

– Aš niekada neklausinėjau apie tavo mamą, Džekai. Tik apie tave.

Vienoje nuotraukoje Džekas buvo su panele Vurc – tada jis ir Klaudija vedėsi panelę Vurc į Toronto kino festivalio renginius. Karolina, apsirengusi kaip buvusi kino žvaigždė, tiesiog spinduliavo. Ją su Džeku tikriausiai nufotografavo Klaudija, bet buvo aišku, kodėl panelė Vurc taip gundomai šypsosi, žiūrėdama į objektyvą; Karolina tikrai žinojo, kad arba ji pati, arba Klaudija nusiųs tą nuotrauką Viljamui.

Kitoje nuotraukoje buvo Džekas su Klaudija, fotografavo turbūt panelė Vurc. Džekas dabar neprisiminė, ar tai buvo vakaras prieš nesusipratimą dėl *Mišimos*, ar po. Jie tada sėkmingai prasmuko į kažkieno vakarėlį, nes tvarkdariai panelę Vurc palaikė garsenybe. Toje momentinėje nuotraukoje Klaudija meiliai

žvelgė į Džeką, bet jo akys buvo nusuktos kitur; jis nežiūrėjo nei į Klaudiją, nei į objektyvą. (Bet kas, pažįstantis Džeką, galėjo suprasti, kad jis dairosi Sonjos Bragos.)

– Kaip tu mane radai, sūneli? – paklausė Džeko tėtis.

– *Heter* rado *mane*. Ji paskambino panelei Vurc. Karolina visada žino, kur aš.

– Mieloji Karolina, – tarė Viljamas, tarytum būtų rašęs jai laišką. – Kaip jau sakiau, su kai kuriais žmonėmis susipažįstame netinkamu laiku!

– Ką tik buvau Edinburge, susipažinau su Heter, – pasakė Džekas.

– Ji *valdinga* mažylė, ar ne? – paklausė tėtis.

– Aš ją myliu, – tarė Džekas.

– Ir aš, sūneli, – ir aš!

Toliau buvo dar daugiau Džeko nuotraukų su Ema – juk nemenką savo gyvenimo dalį jis praleido su ja. Štai jie „Marmont“ bare, ir prie „Mondriano“ viešbučio „Padangių baro“ baseino Sanseto bulvare, ir vienoje iš tų atskirų viešbučio „Sunset Marquis“ parke stovinčių vilų, Vakarų Holivude. Buvo ir momentinių nuotraukų, kuriose Džekas sėdėjo prie savo „Audi“ vairo – vieno „Audi“, paskui kito, ir dar kito. (Dabar jis žinojo, kad visas tas nuotraukas padarė Ema, bet apskritai niekada nekreipdavo dėmesio, ar jį kas fotografuoja, ar ne, nes buvo prie to pripratęs.)

Viljamas turėjo ir Heter bei *jos* motinos nuotraukų, – kai kurios iš jų buvo tokios pat, kokias Džekui rodė Heter, – ir dar daugiau slidinėjimo vaizdų, bet labiausiai Džekas stebėjosi daugelyje nuotraukų šalia savęs matydamas *Alisą*. (Jis niekaip nesuprato, kodėl tėtis jos neiškirpo; juo dėtas, *Džekas* tikrai būtų iškirpęs.) Kai kurios iš tų nuotraukų buvo padarytos tada, kai Džekas pirmą kartą lankėsi Šiaurės jūros uostamiesčiuose, kai jam buvo tik ketveri ir jis vis taikėsi įsikibti į motinos ranką.

Štai jie Nyhavne, Naujajame uoste, priešais Tatu Olės saloną; fotografavo tikriausiai Mergišius Madsenas arba pats Olė. Ir Stokholme, prie iš salyno atplaukusio laivo, – jis stovėjo šalia „Grand“ viešbučio. Ar juos ten fotografavo Torstenas Lindber-

gas? Džekas niekada nepamirš, kad matė savo tėvą, bet nežinojo, kas jis toks, – „Bristolio“ viešbučio restorane, Osle, kur Viljamas *nemiegojo* su Ingrida Moe. Bet kas padarė tą nuotrauką, kurioje Džekas, įsikibęs į mamos ranką, stovi priešais *Domkirke*, Oslo katedrą?

Džekas ir miręs atpažintų amerikietišką barą, – nors ten dabar jau viešbučio „Torni“ vestibiulis, – tačiau kuri iš tų lesbiečių, muzikos studenčių, Helsinkyje nufotografavo Džeką su mama, kai jie lipo laiptais į viršų? (Jie visada lipdavo laiptais, nes liftas neveikė, ir visada – kaip šitoje nuotraukoje – laikydavosi susikibę už rankų.)

Kodėl Viljamas Bernsas neatsikratė visko, kas jam primena Džeko motiną, kad niekada jos daugiau nebematytų?

Džekas taip įdėmiai žiūrėjo į nuotraukas iš Amsterdamo, kad nė nepastebėjo, kaip arti stovi tėvas, ir kaip atidžiai Viljamas stebi sūnų. Vienoje nuotraukoje Džekas buvo su mama ir Tatu Teo; kitoje su Tatu Peteriu – garsiuoju Peteriu de Hanu, kurio kairė koja buvo nutraukta žemiau kelio. Tatu Peterio plaukai buvo nuglostyti atgal, kaip Džekas ir prisiminė, bet nuotraukoje atrodė lyg ir šviesesni; ant dešinio bicepso Tatu Peteris turėjo ištatuiruotą geniuką Vudį.

– Tatu Peteriui buvo tik penkiolika metų, kai jis užlipo ant tos minos, – pasakojo Viljamas, bet Džekas jau ėjo toliau. Žiūrėjo į save, keturmetį berniuką, su mama vaikštantį po „raudonųjų žibintų“ rajoną. Fotoaparatai ten buvo nepageidaujami; prostitutės nenorėjo, kad jas kas fotografuotų. Bet kažkas – gal Elsė arba Saskija – tikriausiai vis dėlto atsinešė fotoaparatą. Alisa kaip niekur nieko šypsojosi, žiūrėdama į objektyvą, tarytum *niekada* nebūtų turėjusi jokių rūpesčių.

– Kaip drįsti šitaip žiūrėti į savo motiną? – griežtai pasakė Džekui tėvas.

– Ką?

– Sūneli! Kiek jau metų praėjo po jos mirties? O tu jai dar neatleidai! Kaip *drįsti* jai neatleisti? Ar ji kaltino *tave*?

– Ji neturėjo kaltinti ir tavęs! – sušuko Džekas.

– *De mortuis nihil nisi bonum.* Ar supranti lotyniškai, Džekai? – Buvo aišku, kad Viljamas žino, jog Džekui nelabai sekėsi lotynų kalba. – Apie mirusiuosius gerai, arba nieko.

– Tai nelengva, – tarė Džekas.

– Jeigu jai neatleisi, Džekai, niekada negalėsi užmegzti dėmesio vertų santykių su jokia moterimi. O gal buvai užmezgęs dėmesio vertus santykius, apie kuriuos aš nieko nežinau? Santykiai su daktare Garsija nesiskaito! Ir su Ema *beveik* nesiskaito.

(Jis žinojo net apie daktarę Garsiją!)

Džekas nepastebėjo, kada tėvas pradėjo drebėti, bet dabar Viljamas jau drebėjo kaip reikiant. Žingsniavo pirmyn ir atgal, iš miegamojo į svetainėlę – paskui vėl į miegamąjį, susiėmęs rankomis krūtinę.

– Tau šalta, tėtuk? – paklausė Džekas. Jis nė pats nesuprato, iš kur ištraukė tą „tėtuk". (Laimė, tai buvo ne Bilio Reinbou žodis – šį kartą tikrai ne.)

– Kaip tu mane pavadinai? – susidomėjo tėvas.

– „Tėtuku".

– Man *patinka*! – sušuko Viljamas. – Skamba taip *amerikietiškai*! Heter mane vadina „tėčiu" arba „tėveliu" – taigi tu negali taip vadinti. Tiesiog *nuostabu*, kad vadinsi mane „tėtuku"!

– Gerai, tėtuk. – Džekas jau manė, kad tėvas gal nebesikabins prie jo dėl mamos, bet jam nepavyko taip lengvai išsisukti.

– Laikas uždaryti langus – dabar tas vakaro laikas, – šnekėjo Viljamas, kalendamas dantimis. Džekas jam padėjo uždaryti langus. Nors saulė dar nebuvo nusileidusi, ežeras atrodė jau tamsesnis; ant vandens buvo likę tik keli buriniai laiveliai. Tėvas drebėjo vis smarkiau; Džekas jį apkabino.

– Jei negali atleisti savo motinai, Džekai, niekada neišsivaduosi. Tai tavo paties labui, supranti – tavo *sielos*. Kai atleidi žmogui, kuris tave įskaudino, jautiesi lyg išsinėręs iš savo *odos* – toks laisvas. Tarytum žvelgi į save iš šalies. – Viljamas staiga nustojo drebėjęs. Džekas truputį atsitraukė nuo jo, kad geriau jį matytų; tėvas vėl šelmiškai šypsojosi, vėl atrodė neatpažįstamai pasikeitęs. – Ojoi, – tarė. – Ar aš pasakiau „odos"? Juk nepasakiau „odos", ar pasakiau?

– Taip, pasakei, – linktelėjo Džekas.

– Ojoi, – vėl sudejavo Viljamas. Jis jau segėsi savo flanelinius marškinius, bet staiga nusitraukė juos per galvą, atsisegęs tik iki pusės.

– Kas atsitiko, tėtuk?

– O, nieko tokio, – nekantriai burbtelėjo Viljamas, maudamasis kojines. – „Oda“ yra vienas iš dirgiklių. Stebiuosi, kad jie tau nepasakė. Duodami man šitiek antidepresantų, neturėtų tikėtis, kad prisiminsiu visus tuos suknistus *dirgiklius*!

Ant abiejų jo pėdų viršaus, kur labai skauda, kai tatuiruojama, buvo Džeko ir Heter vardai – *Džekas* ant dešinės pėdos, *Heter* ant kairės. (Kadangi Džekas nemokėjo skaityti natų, jis nežinojo, kaip tai skambėtų, bet jų vardai buvo užrašyti ir natomis.)

Dabar Džeko tėtis jau buvo nusirengęs ir marškinėlius, ir nusimovęs velvetines kelnes. Likęs tik su dryžuotomis trumpikėmis, kurios jam buvo per didelės, – ir kurias, Džeko manymu, jis vargu ar galėjo įsigyti pirkdamasis drabužius su Valtraut Blaibel, – Viljamas atrodė kaip buvęs lengviausiojo svorio boksininkas. Jis svėrė tikrai ne daugiau kaip šimtą trisdešimt ar šimtą trisdešimt penkis svarus* – kadaise tai buvo Džeko svorio kategorija. Tatuiruotės dengė visą gyslotą Viljamo kūną kaip šlapio laikraščio skiautės.

Doko Foresto kursyvas tarp daugybės natų iškart krito į akis – tarsi kokia nudegimo žymė. Tie žodžiai, ištatuiruoti ne taip arti širdies, kaip Viljamui dabar norėjosi, buvo paženklinę kairę jo krūtinės ląstos pusę lyg rimbo kirtis.

Komendanto duktė; jos broliukas

– Čia ne tatuiruotės, sūneli, – šnekėjo tėvas, stovėdamas nuogas priešais Džeką. Stulbinamai baltos Viljamo plaštakos, veidas, kaklas ir penis buvo vienintelės ne melsvai juodos ar jau papilkėjusios jo kūno vietos. – Čia viskas, ką aš iš tikrųjų girdėjau ir jaučiau. Viskas, ką aš *mylėjau*! Ne *tatuiruotės* mane pažend-

* 58 ar 61 kg (*Vert. past.*)

klino. – Kaip tokio nedidelio vyriškio, jo buvo labai ilgos rankos – kaip gibono.

– Gal tau reikėtų apsirengti, tėtuk, – kad galėtume važiuoti vakarieniauti.

Džekas matė sugrūstas natas, tarytum suglamžytą popieriaus skiautę, ant kairio tėčio klubo – Džeko mama kadaise buvo įsitikinusi, kad Viljamą taip apterlino Bastūnas Bilas, o Tatu Olė sakė, jog ta tatuiruotė buvo „nevykusiai suplanuota“. Į natas, kurios juosė dešinį Viljamo bicepsą beveik iki pažasties, Džekas nespėjo gerai įsižiūrėti; didesnės tos tatuiruotės dalies išvis negalėjai matyti – tai buvo arba Kino, arba Bastūno Bilo klaida. O himno fragmentas ant kairės Viljamo blauzdos – *Alsuoki many, Šventoji Dvasia* (ir žodžiai, ne tik natos) – iš tiesų buvo ištatuiruotas taip gražiai, kaip Tatu Olė kadaise ir sakė. (Tai tikriausiai buvo Čarlio Snou darbas, arba Jūreivio Džerio.)

O dėl tėčio mėgstamo Velykų himno, prasidedančio žodžiais „Viešpats Kristus šiandien prisikėlė“, tai jį Džekas matė atvirkščią – užtat Viljamas galėjo skaityti natas sėdėdamas ant klozeto. Kadangi žodžiai nebuvo ištatuiruoti, tik natos, Džekas suprato, jog čia „Viešpats Kristus“, tik todėl, kad žinojo, kur ta tatuiruotė turėtų būti, ir kad ji atvirkščia, – be to, Džekas prisiminė, jog tą himną Viljamui ištatuiravo Aberdino Bilas. Kaip Džekui ir sakė Heter, ant tos senos tatuiruotės dabar buvo šiek tiek užėjusi kita, naujesnė: Valterio *Wachet auf, ruft uns die Stimme* – dviejų viršutinių penklinių pradžia buvo ten, kur *turėjo* būti „Viešpaties Kristaus“ *aleliuja*.

Džeko tėtis šokinėjo ant lovos kaip beždžionė; distancinio valdymo pulteliu, kurį laikė rankoje, Viljamas buvo nuleidęs lovos galvūgalį, kad ji būtų lygi. Dabar Džekas nebegalėjo gerai įžiūrėti visų jo tatuiruočių – pavyzdžiui, buvo sunku suprasti, *kuri* ilga ir sudėtinga Hendelio frazė ištatuiruota ties Viljamo inkstais. Džekas žinojo tik tai, kad tą tatuiruotę sukūrė Tatu Olė. („Dar daugiau kalėdinės muzikos“, – kadaise atsainiai pasakė Olė.) Tačiau iš to, ką spėjo pamatyti, Džekas padarė išvadą, jog tai tikriausiai Hendelio *Mesijo* soprano arija („Užgimė mums Kūdikėlis“), – vadinasi, šalia jos buvo Vidoro tokata.

Herberto Hofmano tolyn plaukiantis laivas, kone pradingęs natų vandenyne, dabar, kai Viljamas taip šokinėjo ant lovos, buvo beveik neįžiūrimas. Ant dešinio tėvo peties Džekas atpažino dar vieną Tatu Olės tatuiruotę – tarytum išskleistos vėliavos skiautę. Tai buvo Bacho muzika, bet ne kalėdinė, kaip kadaise manė Džeko motina, – ne Bacho *Weihnachtsoratorium* ir ne jo *Kanonische Veränderungen über das Weihnachtslied.* Džekui buvo nelengva įsižiūrėti į šokinėjančio tėvo petį, bet jis, Ekseteryje mokęsis vokiečių kalbos ir dabar atvykęs čia, jautė, kad vis geriau supranta vokiškai, – *Der Tag, der ist so freudenreich.*

Be to, Džekui prieš akis šmėstelėjo Pachelbelio pavardė, nors jis nesuspėjo pamatyti, koks ten kūrinys, – o ant tėvo stuburgalio buvo beveik neįskaitoma pusračiu išriesta Teo Rademakerio tatuiruotė: *Wir glauben all' an einen Gott.* (Kompozitorius – Samuelis Šaidtas.)

Virš Bacho adoracijos *Jesu, meine Freude* („Jėzau, mano džiaugsme"), kurią Džeko tėčiui Amsterdame ištatuiravo Tatu Peteris, tikrai nebuvo matyti pusės žodžio *Largo* – kaip Džekui ir sakė sesuo. Bachą iš dalies dengė Balbastrė (*Joseph est bien marié*), bet Džekas neatpažino, kuris meistras Viljamui sukūrė tą naujesnę tatuiruotę.

Kadangi Džekas, galima sakyti, nemokėjo prancūziškai, jam buvo itin sunku įskaityti Diuprė *Trois préludes et fugues pour orgue*, – o ką jau kalbėti apie Mesiano *Dieu parmi nous*, kur dar buvo prirašytas romėniškas skaitmuo IX.

Ar tai reiškia „Dievas tarp mūsų"? – galvojo Džekas.

– Aš turiu sūnų! – šaukė Džeko tėtis, šokinėdamas ant lovos. – Ačiū tau, Dieve, – aš turiu sūnų!

– Tėti, nesusižeisk.

– *Tėtuk*, – pataisė Džeką tėvas.

– Būk atsargesnis, tėtuk.

Mėgindamas iššifruoti tatuiruotes ant aukštyn žemyn šokinėjančio nuogo žmogaus kūno, gali įsivaryti galvos skausmą. Džekas stengėsi įžiūrėti „kažką iš Bacho", ką Samis Salas atseit išbadė Viljamui ant užpakalio, – ir natas, kurias jam Osle išta-

tuiravo Trondas Halvorsenas (tas *terlius*), kuris jį užkrėtė, – bet Džekui nuo tų pastangų jau sukosi galva.

– Ar žinai, ką reiškia „tokata“, Džekai?

– Ne, tėtuk.

– Iš esmės „tokata“ yra *prisilietimas* – toks tarytum *stuktelėjimas*, – paaiškino Džekui tėvas; jis net nebuvo pridusęs. Džekas nematė jokio pagrindo manyti, kad daktaras Horvatas neklydo, kai šnekėjo apie gerą psichologinį Kilchbergo sanatorijos *bėgiojimo* programos poveikį, tačiau geras *aerobinis* poveikis buvo akivaizdus.

Stanlio *Trimito solo*, re tonacijos kūrinys, ištatuiruotas Viljamui ant krūtinės, ties dešiniu plaučiu, atrodė tarytum vaizdinė agitacija. (Juk tam, kad galėtum pūsti trimitą, reikia gerų plaučių, argi ne?) O ant nuogo Džeko tėvo užpakalio buvo garsioji Aleno citata, prancūzų ir anglų kalbomis, – bet Džekas negalėjo jos perskaityti, kai Viljamas šitaip nenustygo vietoje.

– Tėtuk, gal tau jau reikėtų apsirengti vakarienei?

– Jei sustosiu, man bus šalta, sūneli. Nenoriu jausti šalčio! – sušuko tėvas.

Profesoriui Riteriui bei kitiems gydytojams – jie stovėjo ir klausėsi koridoriuje – tie žodžiai, matyt, buvo įprastas signalas. Pasigirdo garsus, tankus beldimas į duris – tikriausiai beldė daktaras Horvatas.

– Gal mums reikėtų užeiti, Viljamai! – šūktelėjo profesorius Riteris; tai buvo ne klausimas.

– *Vielleicht!* – surėkė Džeko tėvas. („Gal!“)

Viljamas nušoko nuo lovos; rankomis atsirėmęs į gumuotas grindis, jis išsirietė, žiūrėdamas į Džeką, ir atkišo nuogus sėdmenis atsiveriančių durų link. Taigi kai profesorius Riteris bei kiti gydytojai suėjo į kambarį, Viljamas jiems *rodė nuogą užpakalį*.

Protas jau pasiekė ribą.
Tik tikėjimas tebeauga.

– Turiu pasakyti, Viljamai, jog tu mus šiek tiek nuvylei, – tarė profesorius Riteris.

– Tik *šiek tiek*? – paklausė Džeko tėvas; jis jau buvo atsistojęs ir atsisukęs į juos, nuogas.

– Viljamai, šitaip apsirengęs negali važiuoti į „Kronenhalę“! – perspėjo jį daktaras Horvatas.

– Nevakarieniausiu su nuogu vyru – bent jau ne viešoje vietoje, – pareiškė daktarė fon Ror, bet Džekas matė, jog ji tuoj pat ėmė gailėtis, kad ištarė tuos žodžius. – *Es tut mir leid*, – pridūrė. („Atsiprašau“, – pasakė ji Džeko tėvui.) Kiti gydytojai ir profesorius Riteris sunerimę žiūrėjo į ją. – Juk *atsiprašiau*! – oriai, kaip skyriaus vedėja, tarstelėjo jiems daktarė fon Ror.

– Berods išgirdau žodį „nuogu“, – šypsodamasis pranešė Viljamas sūnui. – Tai bent *dirgiklis*!

– Juk sakiau, *atsiprašau*, Viljamai, – pasakė daktarė fon Ror.

– O, nieko tokio, – irzliai tarė Džeko tėvas. Bet Džekas pastebėjo pirmą ženklą, kad jo tėčiui vėl darosi šalta. Viljamas virptelėjo. – Tik aš jums juk *sakiau*, kad *nesu* nuogas. Jūs *žinot*, kad taip *nesijaučiu*!

– Mes žinom, Viljamai, – ramino jį daktaras Bergeris. – Tu mums sakei.

– Bet Džekas negirdėjo, – įsiterpė profesorius Riteris.

Daktarė fon Ror atsiduso; jei būtų rankoje turėjusi pieštuką, jau būtų pradėjusi jį sukti tarp ilgų pirštų.

– Šitos tatuiruotės yra *tikrieji* jūsų tėvo drabužiai, Džekai, – pasakė daktarė fon Ror. Ji uždėjo rankas Viljamui ant pečių – paskui perbraukė abiem delnais per Viljamo žastus bei dilbius ir suėmė jį už riešų. – Jam šalta, nes tiek daug jo mėgstamų kompozitorių jau mirę. Tiesą sakant, *dauguma* jų mirę. Ar ne, Viljamai?

– Sustingę kapuose, – linktelėjo Džeko tėvas; jis visas drebėjo.

– O kas čia, ir čia, ir čia, *visur*? – paklausė daktarė fon Ror, rodydama į Viljamo tatuiruotes. – Nieko daugiau, tik Viešpaties garbinimas – Jam giedami himnai – ir verksmingos maldos. Tu arba ką nors liaupsini, arba gedi. Tu dėkoji Dievui, Viljamai, bet šiaip beveik visus ir viską apraudi. Na, kaip man sekasi? – paklausė daktarė fon Ror. Džekas matė, kad jai pavyko apraminti jo tėtį, bet jis vis tiek dar dreba. (Daktaras Horvatas, trin-

damas Viljamui pečius, mėgino per tirtančią galvą užvilkti jam marškinėlius.)

– Tau sekasi visai neblogai, – nuoširdžiai pasakė Džeko tėvas daktarei fon Ror. Jam buvo pernelyg šalta, kad dar šaipytųsi; jis vėl kaleno dantimis.

– Tavo kūnas *nenuogas*, Viljamai. Jis puikiai pridengtas džiaugsmingais himnais ir neblėstančia Dievo meilės liepsna – bet taip pat ir neblėstančiu *netekties sielvartu*, – šnekėjo daktarė fon Ror.

Daktaras Horvatas toliau rengė Džeko tėvą, kaip mažą vaiką. Džekas matė, kad jo tėtis visiškai pasidavė, ne tik jį rengiančiam daktarui Horvatui, bet ir daktarės fon Ror litanijai – tam, ką jis pats, be abejo, buvo daug kartų jai pasakojęs.

– Tu apsirengęs savo sielvartu, Viljamai, – šnekėjo daktarė fon Ror, – ir tavo sužeista širdis dėkinga – tik ji negali tavęs sušildyti, jau nebe. O *muzika* – na, kai kurie kūriniai pergalingi. *Džiaugsmingi*, kaip tu sakai. Bet labai daug yra ir liūdnų, ar ne, Viljamai? Tokių liūdnų tarsi laidotuvių giesmės, tarsi graudulingos *raudos*, kaip daug kartų girdėjau tave sakant.

– Tas „daug kartų“ nuskambėjo kandžiai, Ruta, – tarė Džeko tėvas. – Iki tol tau sekės gerai.

Daktarė fon Ror vėl atsiduso.

– Aš tik noriu, kad laiku nuvažiuotume vakarieniauti, Viljamai. Atleisk, jeigu pasakodama Džekui kai ką *sutrumpinu*.

– Manau, kad suprantu, – pasakė Džekas daktarei fon Ror. (Jis tikrai manė, kad ji puikiai padirbėjo, kaip tokiomis aplinkybėmis.) – Aš suprantu, tėtuk, – tikrai.

– Tėtuk? *Was heisst* „tėtuk“? – paklausė daktaras Horvatas. („Ką reiškia *tėtuk*?“)

– *Amerikanische Umgangssprache für „Vater“*, – paaiškino jam profesorius Riteris. („Amerikiečių šnekamąja kalba tai reiškia „tėve“.)

– Kaklaraiščio gal nereikia, Klausai, – pasakė daktarė fon Ror daktarui Horvatui, kuris nelabai sėkmingai mėgino surišti mazgą Viljamui po kaklu. – Džekas be kaklaraiščio – ir atrodo puikiai.

„Juk važiuojate į *Kronenhalę*!" – jau manė išgirsiąs Džekas; bet daktaras Horvatas, netardamas nė žodžio, padėjo kaklaraištį į šalį.

– Gyvenimas – ne vien sielvartas ir Dievo garbinimas, Viljamai, – reikšmingu balsu pareiškė daktaras Bergeris. – Na, faktiškai.

– *Nebesakysiu* to žodžio, kurį pasakiau, Viljamai, – atsargiai tarė daktarė fon Ror, – bet tu tikrai negali važiuoti į „Kronenhalę" vilkėdamas *tik* savo tatuiruotėmis, nes – žinau, kad ir pats supranti, Viljamai, – jos socialiai nepriimtinos.

– Socialiai nepriimtinos, – šypsodamasis pakartojo Džeko tėvas. Džekas matė, kad Viljamui Bernsui patinka būti socialiai *nepriimtinam*, ir kad daktarė fon Ror tai žino.

– Noriu pasakyti, jog matau, kaip gerai jūs rūpinatės mano tėčiu, – pasakė Džekas gydytojams. – Noriu, kad žinotumėt, jog mudu su seserimi jums už tai labai dėkingi – ir kad mūsų tėvas taip pat jums dėkingas. – Visi pasijuto nesmagiai, lyg susidrovėjo, tik ne Viljamas – jis atrodė supykęs.

– Apsieisim be *iškilmingų kalbų*, Džekai. Tu nebe *kanadietis*, – tarė jis. – Mes visi galim būti socialiai priimtini, kai reikia. Na, gal išskyrus *Hugą*, – pridūrė su Džeko beveik nebestebinančia šelmiška šypsena. – Ar jau susipažinai su Hugu, Džekai?

– *Noch nicht*, – atsakė Džekas. („Dar ne.")

– Bet jie tau tikriausiai papasakojo, į kokias išvykas aš kartais leidžiuosi su Hugu? – paklausė tėvas jau nebesišypsodamas, nei šelmiškai, nei kaip nors kitaip, tarytum kažkoks žodis – nebūtinai „Hugu", bet *netinkamas* žodis – būtų galėjęs jį staiga neatpažįstamai pakeisti. – Juk papasakojo, ar ne? – Jis nejuokavo.

– Kai ką apie tai žinau, – pamėgino išsisukti Džekas. Bet jo tėvas jau buvo atsigręžęs į profesorių Riterį bei kitus gydytojus.

– Ar nemanote, kad tėvas su sūnumi tokius dalykus kaip seksas, apie kurį kalbėtis nesmagu, bet būtina, turėtų aptarti *dviese*? – paklausė Viljamas savo gydytojų.

– *Bitte*, Viljamai... – buvo besakąs profesorius Riteris.

– Argi ne taip elgiasi kiekvienas *rūpestingas* tėvas? – toliau šnekėjo Džeko tėtis. – Ar tai ne mano *pareiga*? Pasikalbėti su

sūnumi apie seksą – ar tai ne *mano* pareiga? Kodėl to ėmėtės *jūs*?

– Mes manėm, kad reikia Džekui pasakyti, ką tu veiki su Hugu, Viljamai, – tarė daktaras Bergeris. – Nežinojom, kad pats apie tai užsiminsi.

– Faktiškai, – pridūrė Viljamas, jau truputį aprimęs.

– Galėsime apie tai pasikalbėti vėliau, tėtuk.

– Gal prie vakarienės stalo, – pasiūlė Viljamas, šypsodamasis daktarei fon Ror, kuri vėl atsiduso.

– Jeigu jau apie tai užsiminėm, jums jau reikėtų *važiuoti*! – sušuko daktaras Horvatas.

Bet kai visi pasuko koridoriaus link, – ir Džeko tėvas nusilenkdamas praleido į priekį daktarę fon Ror, – daktaras Horvatas sulaikė Džeką, sugriebęs už pečių.

– Kuris *dirgiklis* čia buvo? – sušnibždėjo jis Džekui į ausį; daktaras Horvatas net šnibždėti nemokėjo tyliai. – *Das Wort*, – pridūrė. („Žodis".) – Koks?

– „Oda", – pašnibždomis atsakė Džekas. – Tai buvo žodis „oda".

– *Gott!* – riktelėjo daktaras Horvatas. – Tai vienas iš *pavojingiausių* dirgiklių – *nenuslopinamas!*

– Gerai, kad bent jau *kai kurie* nuslopinami, – pasakė Džekas. – „Nuogas", pavyzdžiui. Daktarei fon Ror berods pavyko jį nuslopinti.

– *Ja*, „nuogas" dar pusė bėdos, – atsainiai tarė daktaras Horvatas. – Bet apie *odą* „Kronenhalėje" geriau nešnekėkite. Ir *veidrodžiai*! – net žioptelėjo prisiminęs. – Neprileiskite Viljamo prie veidrodžių.

– Veidrodis – *nenuslopinamas* dirgiklis? – paklausė Džekas.

– Veidrodis – daugiau negu dirgiklis, – niauriai pasakė daktaras Horvatas. – Veidrodis jam kaip *das ganze Pulver*!

– Kas? – nesuprato Džekas; jis pirmą kartą girdėjo tą posakį.

– *Das ganze Pulver*! – sušuko daktaras Horvatas. – Kaip parako statinė!

Jų vakaras „Kronenhalėje" prasidėjo nuo to, kad Viljamas ėmė grožėtis rusvuose daktarės fon Ror plaukuose žibančia sidabrine sruoga – ir pareiškė negalįs atsikratyti minties, kad vieną rytą, kai ji ėjo į darbą, į ją trenkė žaibas. Jis manąs, jog prieš priimdama pirmą pacientą ji aiškiai jautųsi, į kurią galvos vietą žaibas pataikė, – nes toje vietoje plaukų šaknys buvo taip smarkiai pažeistos, kad negyvi plaukai iškart ir pražilo.

– Ar tai *komplimentas*, Viljamai? – paklausė daktarė fon Ror.

Jie dar nebuvo susėdę prie užsakyto staliuko, kambaryje su matinio stiklo siena. Į „Kronenhalę" jie įžengė iš Remio gatvės. Daktarei fon Ror, daug aukštesnei už Džeko tėvą, pavyko užstoti veidrodį prie baro. Paskui jie praėjo pro moterų ir vyrų tualetus, kur irgi buvo veidrodžių, tačiau eidamas koridoriumi, vedančiu į stiklo siena atitvertą kambarį, Viljamas jų negalėjo matyti. (Veidrodis virš bufeto buvo kitoje restorano pusėje.)

Viljamas dairėsi aplinkui, bet nematė, kas yra už daktarės fon Ror, – jis jai buvo iki krūtų, – o daktarė Krauer-Popė jį laikė už kitos parankės. Džekas sekė iš paskos. Tėvas vis grįžčiojo ir šypsojosi jam. Džekas suprato, kad jo tėčiui labai smagu įeiti į tokį prašmatnų restoraną kaip „Kronenhalė" lydimam dviejų puikiai atrodančių moterų.

– Jei nebūtum tokia aukšta, Ruta, – pasakė Viljamas daktarei fon Ror, – žvilgtelėčiau į tavo viršugalvį ir pamatyčiau, ar ta sidabrinė sruoga nudažyta iki pat šaknų.

– Tu šįvakar žarstai *komplimentus*, Viljamai, – tarė ji, šypsodamasi jam iš viršaus.

Džeko tėtis patapšnojo nedidelį rankinuką, kurį daktarė Krauer-Popė nešėsi ant peties.

– Raminamųjų pasiėmei, Ana Elizabeta? – paklausė.

– Elkis kaip pridera, Viljamai, – atsakė daktarė Krauer-Popė.

Viljamas atsigręžęs mirktelėjo Džekui. Daktaras Horvatas Džeko tėvą buvo aprengęs juodais ilgarankoviais šilkiniais marškiniais; kadangi Viljamo rankos buvo ilgos, o šiaip kūnas labai smulkus, visi marškiniai atrodydavo jam per dideli. Su pečius siekiančiais sidabriniais plaukais, tokios pat spindinčios pilkšvos spalvos kaip ir daktarės fon Ror „žaibo pažeista"

sruoga, Viljamas buvo kažkaip itin moteriškai patrauklus – tą įspūdį dar sustiprino varinės apyrankės ir pirštinės. Jo „vakarinės“ pirštinės, kaip jis jas vadino, buvo pasiūtos iš plonytės juodos veršiuko odos. Matydamas, kaip tėvas stripinėja ant pirštų galų, Džekas prisiminė poną Ramzį. Heter neklydo sakydama, kad Viljamas Bernsas – *jaunai* atrodantis šešiasdešimt ketverių metų vyriškis.

– Rutai, deja, nepatinka Bilis Reinbou, Džekai, – pranešė Viljamas, kai jie jau sėdo prie staliuko.

– Deja, ji man *sakė*, – tarė Džekas, šypsodamasis daktarei fon Ror, kuri jam irgi nusišypsojo.

– Bet aš vis tiek, – atsikrenkštęs toliau šnekėjo Džeko tėvas, – turiu pasakyti, kad sėdim su dviem gražiausiom bobom, kokias tik čia matau.

(Jis iš tikrųjų mokėjo visus Bilio Reinbou žodžius atmintinai.)

– Tu toks malonus, Viljamai, – šyptelėjo daktarė fon Ror.

– Matai, koks Rutos rankinukas? – paklausė Džeko tėvas, rodydamas į didoką daktarės fon Ror rankinę, kuri net netilpo po kėde. – Čia jau, sakyčiau, ne rankinukas, o lagaminas – *su drabužiais kitai dienai*, – pridūrė Viljamas, mirktelėjęs Džekui. Tėvas įžeidžiamai užsiminė, kad daktarė fon Ror turbūt pasirengusi praleisti naktį viešbutyje „Zum Storchen“ su Džeku!

– Ne kasdien sutinki vyriškį, kuris taip žavisi moters *aksesuarais*, – šypsodamasi pasakė Džekui daktarė fon Ror.

Daktarė Krauer-Popė neatrodė tokia pasitikinti savimi ir nesišypsojo; buvo matyti, kad daktarei Krauer-Popei, nors ji ir apsirengusi kaip manekenė, labiausiai rūpi gydymas.

Be to, Džekas žinojo, kad daktarė Krauer-Popė ištekėjusi ir turi mažų vaikų, todėl jo tėvas, taip trikdomai stengdamasis jį su kuo nors supiršti, ir sutelkė dėmesį į daktarę fon Ror. (Ji, kaip Džekui sakė Heter, buvo seniai išsiskyrusi, vaikų neturėjo.)

– Džekas lankosi pas psichiatrę – jau ilgiau, negu aš jus pažįstu, damos, – pranešė Viljamas. – Kaip tau ten sekasi, Džekai?

– Nežinau, ar tokia psichoterapija kaip nors vadinama, – tarė Džekas. – Na, ar yra specialus psichiatrijos terminas.

– Nebūtinai turi būti specialus terminas, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Galite tiesiog nupasakoti.

– Na, daktarė Garsija... ji tikrai nuostabi moteris, neseniai pradėjusi septintą dešimtį, turi daugybę vaikų ir anūkų. Prieš daug metų neteko vyro...

– Tačiau dauguma jos pacientų – moterys, ar ne, Džekai? – įsiterpė tėvas. – Man susidarė toks įspūdis, kai perskaičiau vieną iš tų straipsnių apie nuotykį su Luse. Juk prisimenate mergaitę, kuri buvo pasislėpusi ant užpakalinės Džeko automobilio sėdynės? – paklausė Viljamas gydytojų. – Ir ji, ir jos motina taip pat lankėsi pas tą psichiatrę! Galima pamanyti, kad pietų Kalifornijoje trūksta psichiatrų!

– Viljamai, tegu Džekas mums papasakoja apie tą psichoterapiją, – pertraukė jį daktarė fon Ror.

– O, – susigriebė Džeko tėvas; Džekas net šiurptelėjo išgirdęs, kaip tėtis ištarė tą „O“. Taip pat kaip jis.

– Na, daktarė Garsija man liepia apie viską pasakoti chronologiškai, – ėmė aiškinti Džekas. Abi gydytojos linksėjo galvomis, bet Viljamas staiga sunerimo.

– Apie *ką*? – paklausė jis.

– Apie viską, kas mane prajuokino, kas pravirkdė, dėl ko supykau... apie tokius dalykus, – atsakė Džekas.

Dabar nei daktarė Krauer-Popė, nei daktarė fon Ror nebelinksėjo; jos abi atidžiai stebėjo Viljamą. Pagalvojęs, kas jo sūnų galėjo prajuokinti, pravirkdyti ar supykdyti, jis, regis, labai susijaudino.

Dešinę ranką Džeko tėtis buvo prisidėjęs prie širdies, bet jo pirštai ten nenurimo. Jie pamažu slinko kairės krūtinės ląstos pusės link – tarytum čiuopdami kažką po marškiniais, o gal ir po oda. Jis tiksliai žinojo, kur yra tai, ko ieško, – jam nereikėjo žiūrėti. Žmogus, galėjęs prajuokinti arba pravirkdyti Viljamą Bernsą, buvo Karina Ringhof – komendanto duktė. O pravirkdyti *ir supykdyti* jį galėjo tai, kas nutiko jos broliukui.

– Tokia psichoterapija turbūt *ilgai* trunka, – tarė Džekui daktarė Krauer-Popė, neatitraukdama akių nuo pirštinėtos Viljamo

rankos – juodos rankos ant juodų marškinių. Daktarė, kaip ir Džekas, žinojo, kurią tatuiruotę ta ranka liečia.

Komendanto duktė; jos broliukas

Matydamas skausmo iškreiptą tėvo veidą, Džekas suprato, kad Viljamas laiko uždėjęs smilių tiesiai ant kabliataškio – pirmo (ir tikriausiai paskutinio) Doko Foresto ištatuiruoto kabliataškio.

– Jūsų psichoterapija, matyt, kaip *ištisas romanas*, – pasakė Džekui daktarė fon Ror, bet jos akys – kaip ir kolegės – tebebuvo įsmeigtos į jo tėvą.

– Tu *chronologiškai* išpasakoji viską, kas tave prajuokino, kas pravirkdė, dėl ko supykai... – pakartojo Viljamas net susiraukdamas iš skausmo – tarsi kiekvienas jo tariamas žodis būtų jam ištatuiruotas ant krūtinės ląstos, arba ties inkstais, arba ant pėdų viršaus, kur Džekas matė savo ir sesers vardus. Visur, kur, kaip Džekas žinojo, velniškai skauda, kai badoma, Viljamas Bernsas turėjo tatuiruotes – jis buvo pasiženklinęs visam gyvenimui visose skausmingiausiose kūno vietose, išskyrus penį.

– Ir tokia psichoterapija jums padėjo? – lyg abejodama paklausė Džeko daktarė fon Ror.

– Taip, manau, kad padėjo. Bent jau jaučiuosi geriau negu tada, kai pirmą kartą nuėjau pas daktarę Garsiją, – atsakė Džekas.

– Ir jūs manote, jog padėjo kaip tik tai, kad viską pasakojate *chronologiškai*? – dar pasidomėjo daktarė Krauer-Popė. (Džekas suprato, jog ji įsitikinusi, kad chronologiškas pasakojimas apie visas sėkmės ir nesėkmės akimirkas negali būti toks veiksmingas kaip gydymas vaistais.)

– Taip, manau... – buvo besakąs Džekas, tačiau tėvas jį pertraukė.

– Tai *barbariška*! – sušuko Viljamas. – Man tai atrodo tikra *kankynė*! Jau pats tas sumanymas – chronologiškai išdėstyti viską, kas prajuokino, kas pravirkdė, dėl ko supykai... na, tai

baisiausias *mazochizmas*, apie kokį tik esu girdėjęs! Tu turbūt *išsikraustei iš proto*!

– Manau, jog tai veiksminga, tėtuk. Pasakodamas apie viską chronologiškai aš aprimstu.

– Akivaizdu, kad mano sūnų apėmusi kažkokia manija, – pasakė Viljamas gydytojoms.

– Ne Džekas gydomas psichiatrijos klinikoje, Viljamai, – priminė jam daktarė fon Ror.

Daktarė Krauer-Popė abiem rankom užsidengė savo dailų veidą; tą akimirką Džekas persigandęs pagalvojo, kad ir žodis „klinika“, ko gero, bus dirgiklis. Doko Foresto tatuiruotė kairėje Viljamo krūtinės ląstos pusėje tikrai buvo dirgiklis, bet *nuslopinamas* – bent jau taip atrodė. Džeko tėvas vėl padėjo abi rankas ant stalo.

Kaip tik tada prisistatė padavėjas – žemo ūgio vyriškis, nors ir nutukęs, bet taip pat nenustygstantis vietoje, vis stripinėjantis ant pirštų galų, kaip ir Viljamas ar ponas Ramzis. Jo burna buvo maža, o ūsai labai vešlūs; atrodė, kad kalbant jie kutena jam nosį.

– *Was darf ich Ihnen zu Trinken bringen?* – paklausė padavėjas. (Tai nuskambėjo taip, tarsi „Ko galėčiau jums atnešti išgerti?“ būtų vienas žodis.)

– Pasisekė, – murmtelėjo Džeko tėvas, turėdamas galvoje, kad padavėjas pasirodė pačiu laiku, bet padavėjas pamanė, kad Viljamas kažką užsisakė.

– *Bitte?* – paklausė padavėjas.

– *Ein Bier*, – tarė Džekas – rodydamas į save, kad išvengtų tolesnių nesusipratimų. („Vieną alaus.“)

– Nežinojau, kad tu *geri*! – susirūpino jo tėtis.

– Negeriu. Pats pamatysi. Neišgersiu net šito vieno bokalo, – patikino jį Džekas.

– *Noch ein Bier!* – pasakė padavėjui Viljamas, rodydamas į save. („Dar vieną alaus!“)

– Viljamai, tu negeri – net pusė bokalo tau būtų per daug, – priminė jam daktarė fon Ror.

– Gersiu, ką gers Džekas, – kaip vaikas užsispyrė Viljamas.

– Tik jau ne su antidepresantais. Tau negalima, – įspėjo jį daktarė Krauer-Popė.

– Tai gal ir aš neužsisakysiu alaus, – nusprendė Džekas. – *Das macht nichts.*

– Po kurio laiko Džekas geriau kalbės vokiškai, – pasakė Viljamas gydytojoms.

– Džekas ir dabar kalba *puikiai*, Viljamai, – atrėmė jo pastabą daktarė fon Ror.

– Matai? Tu jai patinki, Džekai, – tarė Viljamas. – Sakau, kad jos rankinėje *drabužiai kitai dienai*!

Gydytojos, nekreipdamos dėmesio į Viljamo šnekas, užsisakė butelį raudonojo vyno. Viljamas paprašė jam atnešti mineralinio vandens. Džekas padavėjui pasakė, kad apsigalvojo. Gal padavėjas jiems atneštų *didelį* butelį mineralinio? O alaus nereikia.

– Ne, ne! Išgerk alaus! – paprieštaravo Viljamas, pirštinėtais pirštais suimdamas Džeko ranką.

– *Kein Bier*, – dar kartą pasakė Džekas padavėjui, – *nur Mineralwasser*. („Alaus nereikia, tik mineralinio vandens.“)

Džeko tėtis paniuręs sėdėjo prie stalo ir statė labai jau netvirtą piramidę iš peilio, šaukšto ir šakutės.

– Sušikti *amerikiečiai*, – burbtelėjo. Ir pakėlė akis žiūrėdamas, ar pavyko suerzinti sūnų. Nepavyko. Daktarė fon Ror ir daktarė Krauer-Popė susižvelgė, bet nesakė nieko. – Neužsisakyk Vienos šnicelio, Džekai, – toliau šnekėjo Viljamas, tarsi nuo pat pradžių būtų galvojęs tik apie valgiaraštį, kurį ką tik paėmė į rankas.

– Kodėl ne, tėtuk?

– Jie papjauna veršiuką ir pusę jo sudeda tau į lėkštę, – pasakė Viljamas. – Ir neimk *Bauernschmaus*, – dar pridūrė. (*Bauernschmaus* – pailgoje lėkštėje patiekiamas valstietiškas įvairios mėsos ir dešrelių rinkinys; jį labai mėgsta austrai, taigi buvo galima numanyti, kad tokį rinkinį norėtų užsisakyti daktaras Horvatas, bet Džekas matė, kad *Bauernschmaus* net nėra „Kronenhalės“ valgiaraštyje.) – Ir juo labiau neprašyk *Bratwurst*. Atneštų arklio penio didumo veršienos dešrą.

– Jeigu jau taip, tai tikrai nereikia, – tarė Džekas.

Daktarė fon Ror su daktare Krauer-Pope šnekėjosi Šveicarijos vokiečių greitakalbe. Tai buvo ne ta vokiečių aukštaičių kalba, kurios Džekas mokėsi mokykloje – ne *Schriftdeutsch*, kaip sako šveicarai, ne literatūrinė vokiečių kalba.

– *Schwyzerdütsch*, – niekinamai sušnypštė Džeko tėvas. – Jos šnekasi Šveicarijos vokiečių kalba, kai nori, kad aš nesuprasčiau.

– Jei pats nebūtum šnekėjęs apie arklių penius, gal joms nereikėtų šnekėtis apie tave, tėtuk.

– Manau, tau reikėtų susirasti kitą psichiatrę, arba psichiatrą, Džekai. Ką nors, kam galėtum viską papasakoti iškart – nebūtinai chronologiškai, dėl Dievo meilės.

Džekas nustebo išgirdęs tėvą sakant „dėl Dievo meilės" – ne todėl, kad tėvas tuos žodžius ištarė tiksliai taip pat, kaip ištardavo jis, – Džekas labai retai vartodavo tą posakį, – o dėl to, kad jis pats *nė karto* neištarė tų žodžių nė viename iš savo filmų. (Daktaras Bergeris Džekui sakė, kad tėvas jį *gerai išstudijavęs*; o daktarė fon Ror dar įspėjo, jog turi omenyje ne tik jo *filmus*.)

– Net keista, kiek daug jis žino, ar ne? – pasakė Džekui daktarė fon Ror.

Padavėjas – tas laiku pasirodantis energingas storulis – grįžo priimti užsakymų. Džeko tėvas nedvejodamas užsisakė Vienos šnicelį.

– Viljamai, žinau, kiek tu valgai... Nesuvalgysi nė pusės, – protino jį daktarė Krauer-Popė.

– Aš kaip Džekas su bokalu alaus, – atšovė Viljamas. – Nebūtinai turiu visą suvalgyti. Be to, neužsisakiau prie jo *pommes frites* – tik salotų. *Und noch ein Mineralwasser, bitte*, – paprašė jis padavėjo. Džekas nustebo pamatęs, kad litrinis butelis jau tuščias.

– Neskubėk, Viljamai, – pasakė daktarė Krauer-Popė, paliesdama viršutinę juoda pirštine apmautos jo plaštakos pusę. Viljamas atitraukė ranką.

Restoranas šurmuliavo, bet nebuvo sausakimšas; jie vakarieniavo palyginti anksti – grūstis „Kronenhalėje" prasideda šiek

tiek vėliau, bent jau taip Džekui sakė konsjeržas. Tačiau visi restorano lankytojai atpažino Džeką Bernsą.

– Apsidairyk, Viljamai, – paragino Džeko tėvą daktarė fon Ror – įsakmus jos balsas derėjo prie plaukuose spindinčio sidabrinio žaibo žybsnio. – Didžiuokis tokiu garsiu sūnumi. – Bet Viljamas nesidairė.

– Ir visi šitie svetimi žmonės, kurie atpažįsta Džeką, iškart supranta, kad tu esi jo tėvas. Jie atpažįsta ir tave, Viljamai, – pridūrė daktarė Krauer-Popė.

– Ir ką jie galvoja? – tarė Viljamas. – „Ten Džeko Bernso tėvas su savo turbūt antra ar trečia žmona“, – tai *tu*, Ruta, – pasakė Viljamas daktarei fon Ror, – nes aiškiai matyti, kad esi vyresnė už kitą prie šio stalo sėdinčią žavią damą, bet tikrai ne tokia sena, kad galėtum būti Džeko motina.

– Viljamai, liaukis... – mėgino jį nutildyti daktarė Krauer-Popė.

– O kuo jie laiko *tave*, Ana Elizabeta? – toliau šnekėjo Viljamas. – „Kas ta graži jauna moteris su vestuviniu žiedu? Tikriausiai Džeko Bernso *draugė*!“ Apie Rutos lagaminėlį jie dar nepagalvojo.

– Tėti...

– *Tėtuk!* – pataisė Džeką tėvas.

– Geriau tiesiog pasikalbėkim, tėtuk.

– Apie seksą su prostitutėmis ar apie *Hugą*? – paklausė Viljamas. Pasigirdo spragtelėjimas – daktarė Krauer-Popė atsisegė rankinuką. – Gerai, liausiuos. Atsiprašau, Ana Elizabeta, – tarė Džeko tėtis.

– Aš ieškau *popierinės nosinės*, Viljamai. Kažkas įkrito man į akį, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Neketinau duoti tau *vaistų*; kol kas dar ne. – Ji atsidarė mažytę pudrinę – joje, be abejo, buvo veidrodėlis, bet Džeko tėvas jo nematė – ir atsargiai prilietė akies kamputį popierine nosine.

– Gal galėtume pasikalbėti apie tą naktį, kai visi atsikėlėme antrą valandą ir žiūrėjome, kaip Džekas laimi „Oskarą“! – pasiūlė daktarė fon Ror, imdama Viljamą už pirštinėtos rankos.

Jis dėbtelėjo į jos plaštaką, suėmusią jo pirštus, tarsi ji būtų raupsuotoji.

– Turi omeny *Emos* „Oskarą", Ruta? – paklausė Viljamas. – Juk aišku, kad tas scenarijus Emos, nuo pradžios iki galo. Ar ne, Džekai?

Džekas nieko neatsakė; jis tik žiūrėjo, kaip daktarė fon Ror paleidžia jo tėvo ranką.

– Kai atneš maistą, Viljamai, padėsiu tau nusimauti pirštines, – tarė ji. – Bus patogiau valgyti be jų.

– *Ich muss bald pinkeln,* – pranešė Džeko tėtis. („Man tuoj reikės nusišlapinti.")

– Aš jį nuvesiu, – pasakė gydytojoms Džekas.

– Manau, turėčiau jus palydėti, – pasisiūlė daktarė fon Ror.

– *Nein,* – paprieštaravo Viljamas. – Mes juk berniukai. Einam į berniukų tualetą.

– Tik nekvailiok, Viljamai, – įspėjo jį daktarė Krauer-Popė. Džeko tėtis, stodamasis nuo stalo, iškišo jai liežuvį.

– Jei negrįšite po kelių minučių, ateisiu pažiūrėti, – tarė daktarė fon Ror, paliesdama Džekui ranką.

– Džekai, jūsų tėtis verkė, kai laimėjote „Oskarą". Verkė ir šūkavo iš džiaugsmo, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Jis taip didžiavosi jumis – didžiuojasi ir *dabar.*

– Aš tik norėjau pasakyti, kad Ema jam tikriausiai *padėjo,* – pyktelėjo Viljamas.

– Tu verkei ir šūkavai iš džiaugsmo, Viljamai, – kaip ir mes visi, – atkirto daktarė fon Ror.

Tik po kelių akimirkų, lydėdamas tėvą į tualetą, Džekas suvokė, kad jeigu jie žiūrėjo dutūkstantųjų metų Akademijos apdovanojimų ceremoniją, vadinasi, jo tėvas Kilchbergo sanatorijoje gyvena jau ilgiau negu trejus metus. Niekas, net Heter, Džekui nepasakė, kiek laiko Viljamas ten jau išbuvo.

– Žinoma, Ema man padėjo, tėtuk, – prisipažino Džekas. – Labai daug padėjo.

– Nenorėjau pasakyti, kad nesididžiuoju tavimi, Džekai. *Savaime aišku,* kad didžiuojuosi!

– Žinau, tėtuk.

Tualete Džekas mėgino užstoti veidrodį, bet Viljamas kaip įbestas sustojo priešais kriauklę, ne prie pisuaro. Jie kiek pasivaržė. Viljamas norėjo žvilgtelėti į veidrodį Džekui per petį; kai Džekas pasistiebė, Viljamas staiga palenkė galvą, tikėdamasis ką nors pamatyti jam pro šoną. Abu kraipėsi į šalis. Buvo neįmanoma sukliudyti Viljamui pažvelgti į save veidrodyje.

Veidrodžiai buvo dirgikliai, bet jie Džeko tėvą veikė ne taip, kaip pirmiau paveikė žodis „oda". Šįkart jis nemėgino išsirengti. Tačiau jam bežiūrint į save, jo veido išraiška pasikeitė.

– Matai tą žmogų? – paklausė Džeko tėtis, išvydęs savo atvaizdą. Galėjai pamanyti, kad tualete greta jų stovi kažkoks trečias vyriškis. – Jam daug visko nutiko, – pasakė Viljamas. – Daug visokių baisių dalykų.

Džekas nebesistengė pridengti tėčio, jis irgi pažvelgė į veidrodį. To trečio vyriškio veidas vis keitėsi. Džekas matė, kaip jo tėtis atrodė tada, kai pirmą kartą žvilgtelėjo į jį, Džeką, dar kūdikį, kai mama dar nebuvo nuvijusi jo šalin, – Viljamo veide, kuris staiga pasidarė labai vaikiškas, buvo galima įžvelgti viltį, pereinančią į nuostabą. Džekas matė ir ką jo tėvas tikriausiai išvydo veidrodyje tą dieną Kopenhagoje, kai iš gynybinio griovio buvo ištrauktas Nilso Ringhofo kūnas, – arba kai Viljamas sužinojo, kad Alisa miegojo su tuo berniuku, o paskui jį paliko.

Tėtis susmuko Džeko glėbyje, tarsi būtų norėjęs atsiklaupti ant tualeto grindų – kristi ant kelių kaip tąkart Roterdamo uoste, kai Elsė turėjo jį nunešti į Femkės automobilį. Arba kaip tada, kai policininkas parvedė Heter namo – ir pasakė, kad jie Barbarą, žuvusią jo žmoną, iš pradžių palaikė turiste iš Vokietijos, kuri, eidama per gatvę netoli Šarlotės aikštės, pažvelgė ne į tą pusę.

– To žmogaus kūnas kaip žemėlapis, – tarė Viljamas, rodydamas į suglebusį vyriškį veidrodyje. – Gal drauge patyrinėkim tą žemėlapį, Džekai?

– Gal vėliau, tėtuk. Ne dabar.

– *Nicht jetzt,* – neprieštaravo tėvas.

– Sakei, kad tau reikia nusišlapinti, tėtuk, – priminė jam Džekas.

– O, – tarstelėjo tėvas, atsitraukdamas nuo sūnaus. – Aš, atrodo, jau...

Jie abu pažvelgė į jo kelnes. Viljamas mūvėjo chaki spalvos kelnėmis su klostelėmis prie juosmens ir tvirtai sulygintais kantais, – tokiomis, kokias mėgo ir profesorius Riteris, – bet dabar Viljamo kelnės buvo su tamsia dėme; jis stovėjo ant grindų pasklidusioje šlapimo balutėje.

– Labai nesmagu, kai taip nutinka, – pasakė tėtis. Džekas nežinojo, ką daryti. – Nesijaudink, Džekai. Daktarė fon Ror tuoj ateis manęs gelbėti. Kam, tavo manymu, ji iš tikrųjų pasiėmė tą *lagaminą*? – Viljamas staiga nusisuko nuo veidrodžio – tarsi tas trečias vyriškis būtų jį įžeidęs ar užtraukęs gėdą.

Netrukus, tarytum tai būtų buvę numatyta Viljamo dienotvarkėje, pasigirdo autoritetingas beldimas į tualeto duris.

– *Herein!* – sušuko Viljamas. („Prašom!“)

Daktarė fon Ror kyštelėjo ilgą ranką į vyrų tualetą – pasiūlė Džekui savo didžiulę rankinę, nerodydama veido.

– *Danke*, – padėkojo Džekas, imdamas tą rankinę.

– Visai kas kita, kai jis pamato save veidrodyje *be drabužių*, – dar perspėjo Džeką daktarė fon Ror, paleisdama duris.

Džekas nurengė tėvą ir apšluostė apatinę jo kūno dalį popieriniais rankšluosčiais, sudrėkinęs juos šiltu vandeniu; paskui pasiėmė daugiau rankšluosčių ir gerai nusausino. Viljamas leidosi apšvarinamas – kaip paklusnus vaikas.

Džekui pavyko jį išlaikyti nusisukusį nuo veidrodžio. Bet kai Viljamas šitaip stovėjo, nuogas, – kol Džekas talpioje daktarės fon Ror rankinėje ieškojo drabužių, – į tualetą įėjo kažkoks elegantiškai apsirengęs vyriškis; juodu su Džeko tėvu įsistebeilijo vienas į kitą. Tam elegantiškam ponui, iš pažiūros veikiausiai vidutinio amžiaus bankininkui, Džeko tėtis buvo tik nežinia koks nuogas, išsitatuiravęs tipas. O Viljamas Bernsas, jei Džekas gerai suprato, ką reiškia pasipiktinusio tėčio veido išraiška, į tą elegantiškai apsirengusį bankininką žiūrėjo kaip į įsibrovėlį, sutrukdžiusį tokį švelnų tėvo ir sūnaus bendravimą. Negana to, elegantiškasis ponas matė, kad Viljamas Bernsas, nuogas ir iš-

sitatuiravęs, *mūvi pirštinėmis*, – o ką jis pagalvojo apie varines apyrankes, išvis sunku įsivaizduoti.

Bankininkas metė į Džeką įprastą „žinau, kas tu toks" žvilgsnį. (Jis atėjo nusišlapinti, o pateko į kažkokį iškrypėlišką *filmą*!)

– *Er ist harmlos*, – patikino Džekas tą vyriškį, prisiminęs, ką slaugytoja Blaibel sakė vargšei Pamelai. („Jis nepavojingas.")

Buvo aiškiai matyti, kad bankininkas tuo abejoja. Džeko tėtis stovėjo įkvėpęs pilnus plaučius oro ir išpūtęs krūtinę kaip gaidys; jis sugniaužė kumščius ir atkišo pirštinėtas rankas.

Džekas mėgino viską paaiškinti Ekseteryje pramokta vokiečių kalba, tikėdamasis, kad pavyks.

– *Keine Angst. Er ist mein Vater*, – pasakė jis bankininkui. („Nebijokite. Jis – mano tėvas.") O paskui jau buvo sunkiau: – *Ich passe auf ihn auf.* – („Aš jį prižiūriu.") Bankininkas pasišalino; turbūt nepatikėjo nė vienu Džeko žodžiu.

Kai tas vyriškis dingo, – vienintelis *tikras* trečias žmogus, kurį laiką buvęs tualete su Džeku ir Viljamu, – Džekas aprengė savo tėvą, stengdamasis prisiminti, kaip mitriai ir švelniai jį klinikoje rengė daktaras Horvatas.

Tėtis lyg ir nurimo, pasakodamas Džekui apie natas; Viljamas tikriausiai žinojo, kad jo sūnus nieko neišmano apie muziką.

– Ketvirtinių natų viduriukai užtušuojami, jos su kojelėmis, – aiškino Džekui tėvas. – Aštuntinių irgi užtušuojami, jos būna arba su vėliavėlėmis, arba brūkšneliais sujungtos po dvi ar daugiau. Šešioliktinių viduriukai taip pat užtušuojami, jos jungiamos dvigubais brūkšneliais.

– O pusinės? – paklausė Džekas.

– Pusinių viduriukai balti – na, žiūrėdamas į mane, gali sakyti, kad *kūno* spalvos, – tarė tėtis; ir netikėtai nutilo.

„Kūno": jie abu išgirdo tą žodį. Ar tai dirgiklis? (Gal netgi toks pat nenuslopinamas kaip „oda", tikriausiai būtų pasakęs daktaras Horvatas.)

– Pusinių viduriukai balti... – pasufleravo tėvui Džekas, tikėdamasis, kad šis ims pasakoti toliau. – Viduriukai balti, *ir*?..

– Viduriukai balti, ir jos *su kojelėmis*, – užsikirsdamas pasakė Džeko tėtis – žodis „kūno" turbūt šmėkščiojo pritemusioje jo

sąmonėje, kur glūdėjo visi dirgikliai. – Sveikosios natos irgi baltais viduriukais, tačiau *be kojelių*.

– Palauk! Pastovėk ramiai, – staiga tarė Džekas, rodydamas į dešinį tėvo šoną. – Kas *čia*?

Ten buvo ne žodžiai ir ne natos; ta tatuiruotė atrodė kaip žaizda. Negana to, gilios įpjovos kraštai buvo raudoni – tarytum apkepę krauju. (Matydamas tą kraują, Džekas turėjo ir pats suprasti, bet jam tada juk buvo tik ketveri.)

– Čia ta vieta, kur buvo sužeistas Kristus, – paaiškino Džekui tėvas. – Jam įkalė vinis į plaštakas, – pasakojo, sudėjęs juodomis pirštinėmis apmautas rankas, tarsi melsdamasis, – ir į pėdas, o *čia*, – pridūrė Viljamas, čiupinėdamas tatuiruotę dešinėje krūtinės ląstos pusėje, – vienas iš kareivių perdūrė Jam šoną ietimi.

– Kas tatuiravo? – paklausė tėčio Džekas. Jis manė, jog tėtis atsakys, kad kažkoks *terlius*; bet Džekas juk ir pats turėjo suprasti.

– Kadaise, Džekai, Amsterdame kiekvienam religingam žmogui *norėjosi* turėti bent vieną tatuiruotę, sukurtą tokio Jakobo Brilio. Tu gal buvai per mažas, kad jį prisimintum.

– Ne, aš prisimenu Brilį, – tarė Džekas; jis palietė krauju apkepusią žaizdą ant tėčio šono – o paskui užvilko ant jos marškinius.

„Kronenhalė“ buvo tikrai puikus restoranas. Džekas gailėjosi, kad paprašė tik salotų, bet jis suvalgė du trečdalius tėvo užsisakyto Vienos šnicelio. Viljamas Bernsas maistą tik paknebeno.

– Na, bent jau Džekas šįvakar nesiskundžia apetitu, Viljamai, – niurnėjo daktarė Krauer-Popė, tačiau ir Viljamas, ir Džekas buvo gana linksmai nusiteikę.

Jiems pavyko atsilaikyti prieš žodį „kūnas“, kuris, kaip paaiškėjo, buvo nuslopinamas dirgiklis, – ne toks kaip „oda“, – ir nors Džekas tėvo veide matė to trečio žmogaus sielvartą, jis suprato, kad jie iš tualeto ištrūko nepatyrę to, kas blogiausia gali nutikti jo tėčiui prieš veidrodį. Daktarė fon Ror juk sakė, kad būna visai kas kita, kai Viljamas veidrodyje pamato save *nuogą*. Džekas

pagalvojo, jog tai, ko gero, ir būtų kaip *das ganze Pulver* – kaip parako statinė, apie kurią kalbėjo daktaras Horvatas. Kada nors Džekas tai pamatys, gana greitai. Bet šį vakarą „Kronenhalėje" Džekas jautėsi patenkintas, kol kas to išvengęs.

Jie kurį laiką šnekėjosi apie Kilchbergo sanatorijoje dirbančias jaunas slaugytojas. Atseit jos stoja į eilę, kad galėtų kas rytą skusti Džeko tėtį, arba skuta jį pakaitomis; Viljamas labai mėgstąs paflirtuoti.

– Tu pats nesiskuti? – paklausė tėvo Džekas.

– *Tu* pamėgink nusiskusti – be veidrodžio, – atšovė tėvas. – Ir paprašyk, kad tave bent kartą nuskustų jaunutės slaugytojos, Džekai.

– Jei nesiliausi kvailiojęs, Viljamai, tave skusti pavesiu Valtraut, – pagrasino daktarė fon Ror.

– Svarbiausia, kad nepavestum to *Hugui*, Ruta, – tarė Džeko tėtis.

Šitaip Viljamui pavyko vėl pradėti kalbą apie Hugą ir seksą su prostitutėmis. Valdingoji daktarė fon Ror buvo pakankamai įžvalgi, kad tai nujaustų, bet ji negalėjo jam sukliudyti.

– Iš esmės šios žavingos damos prieštarauja dėl Hugo, Džekai, – pareiškė Viljamas, – ne dėl prostitučių.

Daktarė fon Ror, žinoma, atsiduso; daktarė Krauer-Popė susiėmė galvą.

– Pasakei „prostitučių" – daugiskaita. Susitikinėji su keliomis, ne su viena? – paklausė tėvo Džekas.

– Ne su keliomis iš karto, – vėl šelmiškai šyptelėjo Viljamas. (Buvo girdėti, kaip daktarė fon Ror sukinėja šaukštą bei šakutę, barkšnoja peiliu; o daktarei Krauer-Popei vėl kažkas įkrito į akį.)

– Man tik smalsu, tėtuk, ar tu susitikinėji su tomis pačiomis dviem ar trim moterimis... na, su kiekviena atskirai... ar kaskart eini vis pas kitą.

– Turiu kelias, kurios man patinka, – atsakė tėvas. – Yra trys ar keturios damos, pas kurias lankausi.

– Taigi tu savaip joms ištikimas – ar *tai* norėjai pasakyti, Viljamai? – įsiterpė daktarė Krauer-Popė. – Čia kažkokios dainos

žodžiai, ar ne? – Daktarė Krauer-Popė vyno buvo išgėrusi daugiau negu daktarė fon Ror. – O gal aš *įsimoviau*, kažką ne taip supratau?

– „*Su*simoviau“, Ana Elizabeta, – pataisė ją daktarė fon Ror.

– Ar tai *saugu*? – paklausė tėvo Džekas.

– Aš su jomis nesantykiauju, jeigu *tai* turi omeny, – atsakė Viljamas; jo balse pasigirdo jau įprasta pasipiktinimo gaidelė.

– Žinau. Norėjau paklausti, ar saugu *visais atžvilgiais*, – paaiškino Džekas. – Pati ta vieta, pavyzdžiui. Ar ten nepavojinga?

– Su manimi būna *Hugas*! – sušuko Viljamas. – Na, ne tame pačiame kambaryje, žinoma.

– Žinoma, – linktelėjo Džekas.

Sidabrinis stalo įrankis, kurį daktarė fon Ror buvo gerai įsukusi, nužvangėjo ant grindų.

– Palaukite, tuoj pamatysite Hugą, – tarė Džekui daktarė Krauer-Popė. – Jūsų tėvas su Hugu visiškai saugus.

– Tai kodėl jūs dėl jo prieštaraujate? – paklausė Džekas abiejų gydytojų.

– Tuoj pamatysite, – tepasakė daktarė fon Ror.

– Nesigailėk manęs, Džekai, – tarė Viljamas. – Nemanyk, jog tai, kad masturbuojuosi su prostitute, reiškia, kad *nuolankiai susitaikau su likimu*. Tai nėra nuolankumo išraiška.

– Aš turbūt nesuprantu, kas tai, – prisipažino Džekas.

Jie visi matė, kaip Viljamas vėl prisidėjo dešinę ranką prie širdies; juoda pirštine aptraukti jo pirštai vėl slinko tos tatuiruotės su kabliataškiu link. (Džeko tėtis, padedamas daktarės fon Ror, buvo nusimovęs pirštines, kad galėtų pavalgyti. Bet baigęs vakarieniauti jas tuoj pat vėl užsimovė.)

– Per savo gyvenimą turėjau kelias moteris, kurių troškau... nors jos su manimi buvo ne taip *ilgai*, kaip man norėjosi, – liūdnai pasakė Viljamas. – Daugiau nebegaliu. Neištverčiau, jei vėl ką nors prarasčiau.

Ir gydytojos, ir Džekas viską žinojo apie tatuiruotę, kurią Viljamas Bernsas pasidarė netekęs Karinos Ringhof, ir kur ta tatuiruotė yra. Bet Džekas nė nenumanė, ar jo tėtis turi kokią nors tatuiruotę Barbaros, savo vokietės žmonos, atminimui, – ir jeigu

turi, tai kurioje vietoje. Gal tai kurios nors iš daugybės natų; Džekas nusprendė, jog paklaus Heter.

– Suprantu, tėtuk. Suprantu, – tarė Džekas.

Jis galvojo, ar tėtis kada nors liečia pirštais kitą savo krūtinės ląstos pusę, kur Jakobas Brilis jį perdūrė ir paliko kraujuojančią žaizdą. Džekui buvo įdomu, ar čiupinėdamas *tą* tatuiruotę Viljamas kada nors jautė tokį pat skausmą, kokį jam kelia komendanto dukters ir jos broliuko atminimui ištatuiruoti žodžiai. Jis tikėjosi, kad ne. Tas Jakobo Brilio pavaizduotas Kristaus kraujas buvo vienintelė spalvota iš visų Džeko tėvo tatuiruočių.

– Mums jau laikas eiti, Viljamai, – atsargiai pasakė daktarė Krauer-Popė. – Ką tu rytoj mums pagrosi – Džekui, man ir daktarui Horvatui?

Tai buvo gera gudrybė, ir Džeko tėvas, regis, nieko neįtarė. Jo dešinė plaštaka pamažu nuslinko žemyn nuo širdies ir nuo kairės krūtinės ląstos pusės. Jis išskėtė juodomis pirštinėmis apmautų rankų pirštus ant baltos staltiesės – ir sušlepsėjo kojomis po kėde, tarytum ieškodamas pedalų. Iš jo akių buvo galima suprasti, kad jis jau mato klaviatūrą. O jo širdyje gaudžia vargonai – tokie neaprėpiami kaip Senosios bažnyčios; užsimerkęs Džeko tėtis beveik girdėjo jų gausmą.

– Juk nesitiki, kad aš tau čia *paniūniuosiu*, ar ne, Ana Elizabeta? – paklausė Viljamas daktarės Krauer-Popės. Taigi jai vis dėlto nepavyko jo apgauti. Tiesą sakant, ji dabar sulaikė kvėpavimą, kaip ir Džekas bei daktarė fon Ror, nes jie visi žinojo, kad „paniūniuosiu" gali būti dirgiklis. Kaip Džeką buvo įspėjęs daktaras Bergeris, Viljamas *negalėjo pakęsti* niūniavimo. (Nors jam gal nepatiko pats niūniavimas, o ne tai reiškiantis žodis.)

– Gal bus geriau, jei dabar nesakysi, kad rytoj rytą galėtum juos nustebinti? – pasiūlė daktarė fon Ror. – Aš tik klausiu.

– Kodėl gi ne? – tarstelėjo Džeko tėtis; jis atrodė pavargęs.

– Duosiu šį tą, kad automobilyje apsnūstum, – pasakė Viljamui daktarė Krauer-Popė.

Džeko tėtis purtė galvą; jis ir taip jau buvo apsnūdęs.

– Nenoriu atsisveikinti su Džeku, – irzliai tarė Viljamas. – Aš jau daug kartų su tavimi atsisveikinau – pernelyg daug kartų,

sūneli. Atsisveikinau su tavimi *čia*, – pasakė, vėl prispausdamas pirštinėtą ranką prie širdies, – ir *čia*, – dar pridūrė, rodydamas į savo akis, – ir *čia*! – Viljamas jau verkė, prisidėjęs smilių sau prie smilkinio.

– Pamatysi mane rytoj rytą, tėtuk. – Džekas abiem rankom suėmė tėvo veidą. – Mes matysimės nuolat, – pažadėjo. – Aš dažnai čia lankysiuos. Mudu su Heter Ciuriche pirksim namą.

Viljamas staiga liovėsi verkęs ir tarė:

– Gal *išprotėjai*?! Čia vienas iš brangiausių pasaulio miestų! Paklausk Rutos, paklausk Anos Elizabetos! *Pasakykit* jam! – sušuko jis moterims. – Nenoriu, kad mano vaikai *bankrutuotų*, – sudejavo, abiem rankom susiėmęs krūtinę ir susigūžęs, tarsi jam būtų šalta.

– *Sehr bald wird ihm kalt werden*, – pasakė kolegei daktarė fon Ror. („Jam tuoj pasidarys šalta.“)

– *Mir ist nicht immer kalt*, – paprieštaravo Džeko tėvas. („Man ne visada šalta.“)

Daktarė Krauer-Popė atsistojo ir uždėjo ranką Viljamui ant peties; jis sėdėjo visas drebėdamas.

– Išsižiok, Viljamai, – paprašė daktarė. – Jei išgersi šitą, nejausi šalčio – tik apsnūsi.

Džeko tėvas pasuko galvą ir iškišo liežuvį. (Džekui dingtelėjo, kad jis aną kartą gal neteisingai suprato, kodėl tėtis tai padarė.) Daktarė Krauer-Popė padėjo tabletę Viljamui ant liežuvio galiuko; paskui priglaudė jam prie lūpų stiklinę vandens ir jis tą tabletę nurijo.

– Aš tik pažiūrėsiu, ar Hugas jau atvažiavo čia automobiliu. Turėjo atvažiuoti, – pasakė daktarė fon Ror, nueidama nuo stalo.

– Profesorius Riteris gyvena viename iš tų siaubingai brangių namų kitapus ežero, priešais sanatoriją, – vėl prakalbo Džeko tėvas, vos tik nurijęs daktarės Krauer-Popės duotą tabletę. – Colikone ar Kiusnachte – kažkuriame iš tų prabangių priemiesčių.

– Kiusnachte, Viljamai. Ten labai gražu, – patikino Džeką daktarė Krauer-Popė. – Toje ežero pusėje daugiau saulės.

– Man jau sakė taksi vairuotojas, – tarė Džekas.

– Bet ar tu žinai, kiek *kainuoja*? – paklausė Džeko tėvas. – Keturi milijonai Šveicarijos frankų, ir už *ką*? Už trijų ar keturių šimtų kvadratinių metrų namą moki daugiau negu tris milijonus dolerių? Visiška *nesąmonė*!

– Tas namas su vaizdu į ežerą; ir su sodu, – paaiškino daktarė Krauer-Popė. – Su maždaug tūkstančio kvadratinių metrų sodu, Viljamai.

– Vis tiek nesąmonė, – užsispyręs tvirtino Džeko tėtis; jis bent jau nedrebėjo. Daktarė Krauer-Popė stovėjo už Viljamo kėdės ir masažavo jam pečius. Ji tiesiog laukė, kada pradės veikti tabletė.

– Viljamai, Džekas juk galėtų nusipirkti nedidelį namą mieste – ne tokį brangų, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Manau, kad jam vis tiek, ar matys ežerą, ar ne.

– *Viskas* Ciuriche labai brangu! – pareiškė Džeko tėvas.

– Viljamai, tu važiuoji tik pirktis drabužių ir moki prostitutėms. Ką dar esi pirkęs Ciuriche? – paklausė daktarė Krauer-Popė.

– Matai, ką man tenka ištverti, Džekai? Jaučiuosi taip, tarsi būčiau *vedęs*! – tarė Viljamas. Jis pastebėjo, kad daktarė fon Ror jau grįžo. – Jas *abi*!

– Sunku patikėti, bet Hugas jau čia, su automobiliu, – pranešė daktarė fon Ror. – Jis nepamiršo.

– Tu per daug griežta vargšui Hugui, – pasakė Viljamas daktarei fon Ror. – Palauk, tuoj su juo susipažinsi, Džekai. Jis kaip Hermanas Kastras.

Kitaip tariant, sunkiasvorininkas – Džekas tai suprato iš pirmo žvilgsnio, kai tik pamatė gremėzdišką Hugo figūrą, palinkusią prie juodo „Mersedeso“. Hugas baltų marškinių rankove blizgino variklio dangčio papuošalą. Jis atrodė apsirengęs veikiau kaip padavėjas negu kaip limuzino vairuotojas ar klinikos slaugytojas, kas iš tikrųjų ir buvo. Bet nors Hugas ir vilkėjo baltais ilgarankoviais marškiniais, Džekas matė, kad jo korpusas stambus ir skulptūriškas, kaip kultūristo.

Hugo vyresnioji sesuo, Valtraut, – slaugytoja Blaibel, – buvo žema ir stora, o Hugas tiesiog milžiniškas. Jis toks tapo savo pastangomis. Pats užsiaugino tuos galingus pečius ir pūpsančius žastus; tikrai daug mankštinosi, kol jo sprandas pasidarė beveik tokio pat storumo kaip Viljamo liemuo. Be to, Hugas buvo nusiskutęs galvą plikai, deja, – nors negalėjai atmesti minties, kad jam gal taip labiau tinka. Jo veide buvo galima įžvelgti aklą, stačiokišką plūgo ryžtą. Kadangi vienoje Hugo ausyje blizgėjo auksinis – nieko nereiškiantis – auskaras, į akis dar labiau krito tai, kad *kita* jo ausis be spenelio. (Tėtis Džekui papasakojo, kai jie važiavo iš Kilchbergo į Ciurichą, kad Hugas nukentėjo kažkokiame naktiniame bare rungdamasis su šunimi.)

– Bet per daug nesigailėk Hugo, – pridūrė tėtis. – Šuniui visa tai baigėsi blogiau.

(Hugas užmušė šunį, supykęs, kad šis suėdė jo ausies spenelį, – tai Džekas vėliau sužinojo iš daktaro Horvato.)

Nebuvo sunku suprasti, kodėl daktarei fon Ror ir daktarei Krauer-Popei nepatinka Hugas. Išsilavinusios, subtilios moterys nesižavi tokiais vaikinais, tokie vyrai išvis nelabai traukia moteris. Tačiau Hugo ne tik išvaizda, bet ir charakteris buvo kaip puikaus asmens sargybinio.

Kilchberge jaunosios slaugytojos – tos, kurios stodavo į eilę, kad galėtų skusti Džeko tėtį, – nė kreiva akimi nežiūrėjo į Hugą. Vyresnės ten dirbančios moterys – ir Hugo sesuo, ir gydytojos – jam tikriausiai nuolat įsakinėjo. Hugas buvo storžievis, jis kitaip nemokėjo elgtis. Bet Džekas bent jau susipažino su žmogumi, galinčiu jam pasakyti, kur Ciuriche yra geras sporto klubas; be to, Džekas iškart suprato, kad Hugas *dievina* Viljamą.

Hugo, kaip vaikino, bendraujančio su prostitutėmis, autoritetas *tų* damų akyse, be abejo, pakilo, kai jis tapo Viljamo Bernso, tokio patrauklaus pagyvenusio džentelmeno, palydovu.

– Hugai! – pasisveikino Džeko tėvas su tuo netašytu milžinu, kaip su senu bičiuliu. – Noriu tau pristatyti savo sūnų, Džeką – *den Schauspieler.*

(„Tą aktorių“, – taip Viljamas sūnų pristatė ir visiems šimtas šešiasdešimt pirmo autobuso keleiviams.)

Viljamas užsispyrė su Džeku bei daktare fon Ror iš Kilchbergo į Ciurichą važiuoti autobusu. Džeko tėtis didžiavosi, kad moka naudotis visuomeniniu transportu, ir norėjo, kad Džekas pamatytų, kaip jis dažniausiai nukanka į miestą ir grįžta atgal – kai važiuoja su Valtraut pirktis drabužių, arba, kita ko, su Hugu. (Juoduoju „Mersedesu" buvo važinėjama tik vakarais.)

Atrodė, kad dauguma autobuso keleivių pažįsta Džeko tėvą, ir kiekvienam iš jų Viljamas pasakė: „Noriu jums pristatyti savo sūnų, Džeką – *den Schauspieler.*"

– Mačiau visus jūsų filmus, – tarė Hugas, susipažindamas su Džeku. – Žiūriu kartu su Viljamu. Jie nesensta! – sušuko, spausdamas (ir visaip purtydamas) Džekui ranką.

Džekas matė, kaip daktarė fon Ror susižvelgė su daktare Krauer-Pope, – tarsi žodis „senti" būtų buvęs dirgiklis, gal tam tikrame kontekste. Bet ne šįkart. Džeko tėtis šypsojosi – ir jau nebestripinėjo ant pirštų galų, veikiau svirduliavo. (Arba žodis „senti" nebuvo dirgiklis, arba pradėjo veikti daktarės Krauer-Popės duota tabletė.)

– *Neatsisveikinu* su tavimi, Džekai, – tarė Viljamas. Jis abiem rankom apsikabino Džeko kaklą; jo galva ant Džeko krūtinės buvo lengva kaip kūdikio.

– Tau ir nereikia atsisveikinti su Džeku, Viljamai, – įsiterpė daktarė fon Ror. – Tik pasakyk jam *„bis morgen"*. Juk pasimatysite rytoj rytą.

– *Bis morgen*, tėtuk.

– *Bis morgen*, – sušnibždėjo Džekui tėtis. – Aš jau įsivaizduoju, kaip tave apklostau, paguldęs miegoti, sūneli, arba tu apklostai *mane*.

– Gaila, bet jums jau laikas – šįvakar *Hugas* apklostys tave, Viljamai, – pasakė daktarė Krauer-Popė.

– Oi, koks džiaugsmas, – tarė Viljamas, paleisdamas sūnų.

Džekas pabučiavo tėtį – sausomis, tvirtai sučiauptomis lūpomis švelniai prisilietė prie jo lūpų – taip, kaip jį mokė Heter. Ir Viljamas taip pat pabučiavo Džeką.

– Žinau, ką spėjai nuveikti, sūneli. Suprantu, kad bučiavai seserį!

Džekas labai rizikavo, bet jis jautė, kad dabar tinkama akimirka. Šiaip ar taip, čia pat yra Hugas ir abi gydytojos – na, jei kas būtų negerai.

– Aš tave myliu, tėtuk, – pasakė tėvui Džekas, negalvodamas, ar žodis „myliu“ – dirgiklis, ar ne. – Myliu kiekvieną tavo odos lopinėlį. Tikrai.

Hugas pažvelgė į Džeką lyg norėdamas jam smogti. Daktarė fon Ror ir daktarė Krauer-Popė atidžiai stebėjo Viljamą. Kaip jį paveiks žodis „odos“? Kaip nenuslopinamas dirgiklis? O gal – tokiame kontekste – jis visiškai priimtinas?

– Pasakyk dar kartą, Džekai, – paprašė Viljamas. – Nagi, pasakyk!

– Myliu tave ir kiekvieną tavo odos lopinėlį, – pakartojo Džekas.

Viljamas Bernsas prisidėjo juodomis pirštinėmis apmautas rankas prie širdies ir nusišypsojo Hugui bei gydytojoms, nežiūrėdamas į Džeką.

– O jis su kiaušiais, ar ne? – tarė jiems Džeko tėvas.

– Čia jau ne mano sritis, – atsakė daktarė fon Ror.

– Aš geriausiai nusimanau apie *vaistus*, Viljamai, – pareiškė daktarė Krauer-Popė.

Bet Džeko tėvui nieko blogo nenutiko. Jis stovėjo susiėmęs už širdies tik todėl, kad norėjo jausti, kaip ji plaka.

– Ir aš myliu tave ir kiekvieną *tavo* odos lopinėlį, sūnau! Būk geras, nepamiršk paskambinti seseriai.

Staiga visi pamatė, koks Viljamas pavargęs. Hugas padėjo jam atsisėsti ant užpakalinės „Mersedeso“ sėdynės; ten įsitaisęs Viljamas Bernsas atrodė mažiukas kaip vaikas, pirmą dieną važiuojantis į mokyklą. Kultūristas turėjo jam užsegti saugos diržą, o paskui – prieš sėsdamasis prie vairo – Hugas dar priėjo prie Džeko ir vėl ėmė purtyti jam ranką. Džekas jau manė, kad Hugas jam tą ranką visai nutrauks.

– Jūsų kiaušiai dideli kaip *der Mond*, – pagyrė Džeką Hugas. („Jūsų kiaušiai dideli kaip mėnulis.“) Tada Hugas įsėdo į automobilį ir jie nuvažiavo.

– *Bis morgen!* – šūktelėjo jiems pavymui daktarė Krauer-Popė.

– Dabar sėsiu į taksi ir važiuosiu namo, – pasakė daktarė fon Ror. – Gyvenu kitoje miesto pusėje, – paaiškino Džekui.

Netoli Belvju aikštės buvo taksi stovėjimo vieta, ten daktarė Krauer-Popė ir Džekas palaukė, kol daktarė fon Ror susirado laisvą taksi. Moterys atsisveikindamos pasibučiavo į abu skruostus.

– Patikėkite, Džekai, į mane niekada netrenkė žaibas, – pasakė daktarė fon Ror, kai jie paspaudė vienas kitam ranką. – Bent jau į galvą tai tikrai ne. Manau, jūsų tėvas mane sužeidė kaip žaibas – ne į galvą, o į širdį.

Džekas su daktare Krauer-Pope Krantinės tiltu grįžo prie viešbučio „Zum Storchen".

– Ar tikrai nenorite, kad palydėčiau jus namo? – paklausė Džekas.

– Gyvenu netoli jūsų viešbučio, – atsakė daktarė, – bet jūs nerastumėte kelio atgal. Gatvelės čia siauros ir išsišakojusios į visas puses.

– Kokio amžiaus jūsų vaikai? – dar pasidomėjo Džekas. Vakaras buvo gražus, Limato upėje mirgėjo miesto žiburiai.

– Dešimties ir dvylikos metų, abu berniukai, – atsakė daktarė Krauer-Popė. – Jei kada turėčiau su jais atsisveikinti, kaip jūsų tėvas turėjo atsisveikinti su jumis, turbūt nusižudyčiau. Arba, jei man pasisektų, atsidurčiau tokioje vietoje kaip Kilchbergo sanatorija. Turiu galvoje, ne kaip gydytoja.

– Suprantu, – tarė Džekas.

– Aš myliu jūsų tėvą ir kiekvieną jo odos lopinėlį, – nusišypsojo daktarė.

– Ar jam kada nors pasidarys geriau? – paklausė Džekas.

– Jis kartais elgiasi daug blogiau negu šį vakarą su jumis. Šiandien jis stengėsi jums padaryti kuo geresnį įspūdį, – paaiškino daktarė. – Bet jam nepasidarys nei blogiau, nei geriau. Toks jau tas mūsų Viljamas.

– Jam labai pasisekė, kad gyvena su jumis visais, Kilchberge, – tarė Džekas.

– Už tai turėtumėte padėkoti savo seseriai, Džekai. Ji daug ką paaukojo, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Ar jūs tikrai ketinate čia pirkti namą?

– Taip, tikrai, – atsakė Džekas.

– Mano vyras nusimano apie nekilnojamąjį turtą – gal galėtų jums padėti. Aš nusimanau tik apie *vaistus*.

Jie jau buvo Vyno aikštėje, priešais viešbutį „Zum Storchen“.

– Ar tikrai nenorėtumėte... – buvo besakąs Džekas, vėl siūlydamasis palydėti daktarę namo.

– Ne, tikrai, – pertraukė jį daktarė. – Aš jau būsiu namie ir netgi lovoje, kai jūs dar kalbėsite su Heter. Nepamirškite jai paskambinti.

Bet daktarė Krauer-Popė niekur nėjo, tebestovėjo aikštėje. Džekas suprato, kad ji dar nori jam kažką pasakyti, bet nesiryžta – gal todėl, kad jie dar nepakankamai gerai pažįstami.

– Jūs dar *neinate*, Ana Elizabeta?

Ji vėl užsidengė veidą rankomis; tas jos – tokios rimtos (ir gražios) moters – gestas buvo kone juokingas, labai jau mergaitiškas.

– Kas yra? – paklausė Džekas.

– Tai ne mano reikalas – jūs turite psichiatrę, – tarė ji.

– Būkite gera, pasakykite, apie ką galvojate, – paprašė Džekas.

– Aš manau, kad jums reikėtų užbaigti tą chronologišką pasakojimą, – pasakė ji, – o kai *užbaigsite*, tada turėtumėte paprašyti savo gydytojos, kad ji jums ko nors išrašytų. Dabar gal nenorėtumėte jų gerti, kol dar stengiatės viską išdėstyti chronologiškai.

– Kalbate apie tabletes?

– Taip, apie tabletes. Jos panašios į tas, kurias pas mus geria jūsų tėvas, bet naujesnės ir ne visai tokios kaip „Zoloft“ ar „Sepropram“. Tai būtų „Cipralex“; tie vaistai panašūs į „Seropram“, tačiau juose yra naujos veikliosios medžiagos – escitalopramo. Jie greičiau pradeda veikti – po savaitės, o ne po dviejų ar trijų – ir, kadangi yra stipresni, normali dozė būtų dešimt miligramų, o ne dvidešimt.

– Antidepresantai? – paklausė Džekas.

– Taip, žinoma, – atsakė daktarė Krauer-Popė. – Jungtinėse Valstijose jų pavadinimas, regis, „Lexapro", bet daktarė Garsija, be abejo, žinos. Buvo tikimasi, kad vaistai su escitalopramu sukels mažiau nepageidaujamų reakcijų. Bet ne visi klinikiniai tyrimai tai patvirtino. Jums gali nepatikti lytinio potraukio sumažėjimas, galima impotencija arba užsitęsianti ejakuliacija. – Daktarė Krauer-Popė nusišypsojo. – Be to, jums *tikrai* nepatiktų tai, kaip tie vaistai galėtų paveikti jūsų gebėjimą chronologiškai pasakoti savo gyvenimo istoriją, Džekai. Taigi pirmiausia užbaikite pasakojimą, kurio klausosi daktarė Garsija. O paskui pamėginkite.

– Manote, kad man depresija, Ana Elizabeta?

– Kas per klausimas! – nusijuokė ji. – Jeigu jūs chronologiškai pasakojate apie viską, kas jus prajuokino, kas pravirkdė, dėl ko supykote, ir jeigu iš tikrųjų nieko nepraleidžiate, tada *savaime aišku*, kad jums depresija! Stebiuosi, kad jūs pats neatsidūrėte tokioje ligoninėje kaip Kilchbergo sanatorija, Džekai. Na, ne kaip *lankytojas*.

– Bet kaip aš suprasiu, kad jau baigiau pasakoti? Tam turbūt niekada nebus galo.

– Tikrai suprasite, Džekai, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Visa tai baigsis, kai pajusite norą padėkoti daktarei Garsijai už tai, kad jūsų klausėsi. Pabaiga bus tada, kai turėsite kitą žmogų, kuriam norėsite viską pasakoti, *ne* psichiatrą.

– O.

– *Gott!* – sušuko daktarė. – Kas galėjo pamanyti, kad polinkis šitaip sakyti „O" paveldimas?

Daktarė Krauer-Popė paspaudė Džekui ranką; nueidama – su aukštakulniais bateliais nelabai tvirtai stypčiodama per grindinio akmenis – ji dar sušuko per petį:

– Rytoj rytą susitiksime šitoje vietoje, kur dabar stovite, Džekai. Nuvesiu jus į bažnyčią. Viljamas atvažiuos su daktaru Horvatu.

– *Bis morgen!* – šūktelėjo jai Džekas. Paskui įėjo į viešbutį ir paskambino seseriai.

Kitą rytą pirmame ant naktinio staliuko, šalia telefono, padėto bloknotėlio lape Džekas atpažino savo rašyseną.

„Cipralex“, 10 mg
(Jungtinėse Valstijose „Lexapro“?)
Paprašyti daktarės Garsijos

Kaip ten pasakė profesorius Riteris? „Jūsų tėvas išgyveno daug *netekčių.*“ Jau vien tų netekčių pakanka, kad žmogų imtų krėsti šaltis; gal Viljamo tatuiruotės čia niekuo dėtos.

Pokalbis su Heter buvo malonus; nors Džekas ją pažadino, ji labai apsidžiaugė, kad jis paskambino.

– Na, *pagaliau* aš su juo susipažinau. Kiek daug laiko praėjo! Praleidau su juo kelias valandas, – ėmė pasakoti Džekas. – Daktarė fon Ror, daktarė Krauer-Popė ir aš nusivežėm jį vakarieniauti į „Kronenhalę“. Be to, aš, žinoma, susipažinau su Hugu – ir su visais kitais.

– Tiesiog *pasakyk*! – riktelėjo Heter.

– Aš jį myliu, – greitai pasakė jai Džekas.

– Tik tai ir norėjau išgirsti, Džekai, – tarė ji ir pravirko.

– Myliu jį ir kiekvieną jo odos lopinėlį, – pridūrė Džekas.

– Dieve mano – tu juk neištarei žodžio „odos“, ar ne? – persigando Heter.

– Tokiame kontekste, kai pasakiau, kad jį myliu, nieko baisaus nenutiko, – paaiškino jai Džekas. – Jis sakė, kad aš, matyt, su kiaušiais, jeigu jau išdrįsau tai pasakyti.

– Tai jau *tikrai* su kiaušiais! – sušuko Heter.

– Buvo tik keli priepuoliai – nieko labai baisaus, – toliau šnekėjo Džekas.

– Tokių priepuolių bus visada, Džekai. Apie juos gali nepasakoti.

– Tu neprieštarauji dėl tų prostitučių? – paklausė Džekas.

– O *tu*, Džekai?

Džekas atsakė, kad, atsižvelgdamas į visas aplinkybes, neprieštarauja.

– Jam nieko negali nutikti, kai Hugas su juo, – pridūrė.

Jie pasvarstė, ar Džekas, kalbėdamas su panele Vurc, turėtų užsiminti apie tas prostitutes. Džekas nekantravo paskambinti Karolinai ir viską jai papasakoti. („Gal ne *viską*, Džekai, – perspėjo jį Heter. – Gal bus geriau, jei apie prostitutes užsiminsi kitą kartą.“)

Jie klausė savęs, ar Hugas – naktiniame bare susirungęs su šunimi ir netekęs ausies spenelio – galėjo pasielgti dar kvailiau, negu įsiverti tabaluojantį auksinį auskarą į kitos ausies spenelį.

– Gal Hugas *nori* atkreipti visų dėmesį į tai, kad viena jo ausis be spenelio? – tarė Heter.

– Tada būtų galėjęs įsiverti tą auskarą į *viršutinę* sužeistos ausies dalį, o sveikojoje nenešioti nieko, – pasakė Džekas.

Heter garsiai pamąstė, kad Džekas gal galėtų susitikti su tomis prostitutėmis, pas kurias lankosi jų tėvas, – na, jei Hugas jį su jomis supažindintų.

– Pažiūrėtum, ar tos moterys malonios, ir paprašytum, kad jos su juo gražiai elgtųsi, – šnekėjo Džeko sesuo.

– Jis ir taip jau beveik nebeturi asmeninio gyvenimo, – paprieštaravo Džekas. Jie sutarė, kad reikia suteikti mylimam žmogui šiek tiek privatumo, net jei baiminiesi dėl jo gyvybės.

– Juk tau jie patinka, ar ne? – paklausė Heter. – Visi jo gydytojai – netgi profesorius Riteris.

– Na... – tarė Džekas. – *Žinoma*, kad patinka!

– Ar skambinsi man kasdien? – dar paklausė sesuo.

– Be abejo! Jei kartais pamirščiau, tu gali man skambinti mano sąskaita, – pasiūlė Džekas.

Heter vėl verkė.

– Manau, tu mane papirkai, Džekai. Aš tau visiškai *parsidaviau*! – sušuko ji.

– Aš tave myliu, Heter.

– Ir aš myliu tave ir kiekvieną *tavo* odos lopinėlį, – pasakė ji.

Džekas Heter papasakojo, kaip jų tėtis susierzinęs vis šnekėjo, kad Ciuriche viskas baisiai brangu ir kad jo vaikai, ketinantys

čia pirkti namą, turbūt *išsikraustė iš proto.* (Tokią nuomonę išsakė žmogus, nė nenumanantis, kaip brangiai kainuoja gydymas Kilchbergo sanatorijoje, – ir kad Heter pritrūko pinigų jo išlaikymui, kad tai buvo svarbiausia priežastis, dėl kurios ji susisiekė su Džeku!)

Paskui Džekas su seserimi dar pasikalbėjo apie visokius buitinius reikalus – Džekas išvis niekada nemanė, kad kada nors su kuo nors apie tai kalbėsis. Jie, pavyzdžiui, aptarė, koks turėtų būti jų bendras namas Ciuriche: kiek jiems reikia kambarių, kiek *vonios* kambarių, dėl Dievo meilės. (Visiškai taip pat tuos žodžius būtų ištaręs ir Viljamas.)

Atrodė, jog tai savaime aišku, ką čia dar kalbėti, bet Džekas suprato, kad, kai esi laimingas, – ypač kai taip jautiesi pirmą kartą gyvenime, – imi galvoti apie tokius dalykus, kokie niekada nerūpėdavo, kai buvai *ne*laimingas.

Koks tai buvo rytas! Pirmiausia šviesa, užliejusi jo kambarį viešbutyje „Zum Storchen“, paskui kava ir lengvi pusryčiai kavinėje prie Limato upės. Paprasti dalykai dar niekada neatrodė tokie sudėtingi, o gal atvirkščiai? Viskas, kas toliau nutiko, nepriklausė nuo Džeko valios, kaip ir tą lemtingą dieną, kai Viljamas Bernsas apvaisino Alisą Stronač.

Priešais viešbutį „Zum Storchen“ – Vyno aikštėje, ant tų pačių grindinio akmenų, kur stovėjo Džekas, kai šūktelėjo: *„Bis morgen!“* – dabar jo laukė nuostabiai graži vaistų žinovė, daktarė Ana Elizabeta Krauer-Popė. Ji vėl buvo apsirengusi tiesiog pribloškiamai; Džekas suprato, kodėl Kilchberge ji visada vilki baltą chalatą: vien tam, kad susilpnintų visiems daromą įspūdį.

Jie pėsti ėjo į kalną kylančiomis siauromis gatvelėmis, Šv. Petro bažnyčios link; Džekas galvojo, kad kada nors įsimins tų gatvelių pavadinimus. *Schlüsselgasse*, priešais *Veltliner Keller* ir *Weggengasse* – tie pavadinimai skambės jam ausyse kaip muzika.

– Gražus rytas, ar ne? – pasakė daktarė Krauer-Popė. Ji elgėsi labai taktiškai, kai pastebėjo, kad Džekas negali kalbėti. – Šv. Pe-

tro bažnyčios laikrodis didžiausias Europoje – iš visų pusių matomas keturių ciferblatų bokšto laikrodis, – pasakojo Džekui, tiesiog šnekėjo apie šį bei tą. – Gal reikia *nosinaitės*? – paklausė jau ieškodama jų pakelio rankinuke. Džekas papurtė galvą.

Jis norėjo pasakyti, kad saulė tuoj nudžiovins jo ašaras, bet neįstengė ištarti nė žodžio, tik kosčiojo, tarsi kas būtų įstrigę jam gerklėje.

Prie melsvai pilkos bažnyčios buvo nedidelė akmenimis išgrįsta aikštė, apsodinta daugybe medžių; visokie augalai žaliavo ir loveliuose, pritvirtintuose prie aplinkinių parduotuvių bei gyvenamųjų namų palangių. Keli statybininkai remontavo lyg ir kokį daugiabutį namą. Tas pastatas buvo kitoje aikštės pusėje, priešais bažnyčią; statybininkai dirbo stovėdami ant pastolių. Kaukšėjo plaktukas; du vyrai kažką labai sudėtingai pjovė lanksčiu pjūklu. Ketvirtas statybininkas narstė vamzdžius – turbūt aukštino pastolius.

Tas vamzdžių montuotojas pirmas pastebėjo daktarę Krauer-Popę ir jai pamojavo. Tada ir kiti trys statybininkai atsigręžė pažiūrėti; du iš jų paplojo, vienas švilptelėjo.

– Ko gero, jie jus pažįsta, – tarė Džekas Anai Elizabetai, apsidžiaugęs, kad atgavo balsą. – O gal tiesiog elgiasi kaip visi statybininkai?

– Tuoj pamatysite, – atsakė ji. – Čia šiek tiek kitokie statybininkai.

Atrodė labai keista, kad šiokiadienio rytą, dar prieš aštuonias, žmonės eina į bažnyčią. Gal bus kokios mišios? – paklausė Džekas daktarės Krauer-Popės. Daktarė jį patikino, kad ne. Šv. Petro bažnyčia – protestantų. Mišių išvis nebūna – tik pamaldos kiekvieną sekmadienį.

– Mes negalime jiems uždrausti ateiti, – pasakė daktarė Krauer-Popė. – Šv. Petro bažnyčia – vieša vieta.

Dar daugiau žmonių lipo aukštyn plačiais, nestačiais bažnyčios laiptais; jie atrodė kaip vietos gyventojai, ne turistai. Džekas matė, kad tarp jų yra ir kostiumuotų vyrų, panašių į tą bankininką, kurį jo tėtis išgąsdino „Kronenhalės“ tualete, ir moterų su mažais vaikais, ir šeimų. Buvo netgi paauglių.

– Jie visi eina pasiklausyti, kaip jis groja? – paklausė Džekas Anos Elizabetos.

– Kaip galėtume juos sulaikyti? – tarė ji. – Argi ne taip išperkamos knygos ir filmai? Geriausia reklama, kaip jūs sakote, *iš lūpų į lūpas.*

Šv. Petro bažnyčia buvo sausakimša; vietos likę tik stovėti.

– Jūs, šiaip ar taip, nesėstumėte, – pasakė Džekui daktarė Krauer-Popė. – Turėsite išeiti prieš tėvui baigiant groti. Viljamas nenori, kad matytumėte pabaigą, bent jau ne šį pirmą kartą.

– *Kokią* pabaigą? – nesuprato Džekas. – Kodėl turėčiau išeiti jam dar nebaigus groti?

– Prašau jūsų – pasitikėkite manimi, – tarė Ana Elizabeta. – Klausas – daktaras Horvatas – jus išves į lauką. Jis žino kada. – Ji vėl užsidengė veidą rankomis. – Mes *visi* žinom, – pridūrė šitaip pasislėpusi.

Akmeninės bažnyčios grindys buvo pilkos, šlifuoto marmuro. Vietoj klauptų stovėjo šviesios medinės kėdės, bet jos buvo sustatytos tiesiomis eilėmis, kaip klauptai. Žmonės žiūrėjo į priekį, nusisukę nuo vargonų, – galėjai pamanyti, kad bus tikros pamaldos, su pamokslu ir taip toliau. Džekas nustebęs galvojo, kodėl klausytojai neapsuka savo kėdžių, kad galėtų *matyti* vargonininką, kurio grojimo ateina klausytis – labai ištikimai, kaip jis dabar suprato.

Vargonai buvo antrame aukšte, užpakalinėje bažnyčios dalyje – virš susirinkusių žmonių. Vargonų suolelis – kiek Džekas jį matė – atrodė nusuktas nuo altoriaus. Vargonininkas žiūrėjo tik į virš jo iškilusius sidabrinius vargonų vamzdžius su mediniais rėmais.

Kaip atšiauru, – galvojo Džekas. – *Vargonininkas nusisukęs nuo žmonių, o žmonės – nuo jo!*

Po iškilia medine sakykla stovėjo didelė juoda vaza su gėlėmis. Virš altoriaus buvo užrašas:

Matth. IV.10.
Du solt anbätten
Den Herren deinen Gott
Und Ihm allein
dienen.

Tai buvo parašyta lyg ir senovine vokiečių kalba. Džekas turėjo prašyti daktarės Krauer-Popės, kad ji jam išverstų.

– „Viešpatį, savo Dievą, tegarbink ir jam vienam tetarnauk“, – išvertė ji.

– Manau, galima sakyti, kad mano tėtis – nuoširdžiai tikintis žmogus, – tarė Džekas.

– Viljamas niekada nesistengia kitų atversti į savo tikėjimą, – pasakė Ana Elizabeta. – Tegu jis tiki, kuo nori. Nei man, nei kam kitam jis nenurodinėja, kuo reikia tikėti.

– Ne, tik šneka apie atleidimą, – pabrėžė Džekas. – Man jis gana aiškiai pasakė, kad turiu atleisti savo motinai.

– Tai nebūtinai susiję su religija, Džekai, – paaiškino daktarė Krauer-Popė. – Ar nemanote, kad taip elgtis liepia sveikas protas?

Ji vėl išsivedė Džeką į lauką; įėję pro kitas duris, jie laiptais užlipo į antrą aukštą – kur buvo vargonai. Mažesni negu dauguma Džeko matytų – labai gražūs, aptaisyti šviesiu medžiu. Tie vargonai buvo penkiasdešimt trijų registrų, pastatyti Strasbūro „Muhleisen“ firmos.

Džekas pažvelgė žemyn ir pamatė, kad netgi stovintys žmonės žiūri į altorių, ne į vargonus.

– Kaip suprantu, niekas nenori *matyti*, – tarė jis Anai Elizabetai.

– Tiesiog išeikite su daktaru Horvatu, kai jis pasakys, – priminė jam daktarė Krauer-Popė. – Kai Viljamas baigs groti, jam reikės ledinio vandens, paskui karšto parafino ir *vėl* ledinio vandens. Jei atvažiuosite į Kilchbergą prieš pietus, gal galėsite su juo pabėgioti – ir su daktaru Horvatu. Vėliau, po pietų, galėsite pasiklausyti, kaip jis skambina užrištomis akimis; bus jogos pratybos. Arba kartu su juo pažiūrėsite kurį nors iš savo filmų! –

susijaudinusi pasakė ji. – Tik *išeikite*, kai bus laikas. Gerai? Aš nejuokauju.

– Gerai, – pažadėjo Džekas.

Kai daktaras Horvatas su Džeko tėvu užlipo laiptais į antrą aukštą, daugelis susirinkusių žmonių pasuko galvas, norėdami pažvelgti į Viljamą Bernsą. Viljamas atrodė labai susikaupęs; jis nekreipė dėmesio į nieką, netgi į sūnų. Džeko tėtis tik linktelėjo vargonams. Džekas pajuto, kad daktarė Krauer-Popė prisilietė prie jo rankos. Ana Elizabeta norėjo, kad Džekas žinotų, jog Viljamas visada taip elgiasi prieš grodamas. (Kaip ji sakė praėjusį vakarą? „Toks jau tas mūsų Viljamas.“)

Žmonės nepasveikino pasirodžiusio Viljamo plojimais; niekas nė nesumurmėjo, bet Džekas pirmą kartą girdėjo tokią pagarbią tylą.

Daktaras Horvatas atnešė natų lapus. (Iš pažiūros jų buvo labai daug.)

– Paprastai jis groja valandą, – garsiai sušnabždėjo daktaras Horvatas Džekui į ausį. – Bet šiandien, kadangi čia esate jūs, gros pusvalandžiu ilgiau!

Daktarė Krauer-Popė, be abejo, nugirdo, ką jis pasakė; turbūt visi bažnyčioje susirinkę žmonės girdėjo daktaro Horvato *šnabždesį*.

– Manai, kad tai geras sumanymas, Klausai? – tarė Ana Elizabeta daktarui Horvatui.

– Gal yra kokia tabletė, kuri priverstų mane liautis? – paklausė Džeko tėvas daktarės Krauer-Popės, bet Džekas matė, kad tėtis ją tik erzina; jis kaip visada šelmiškai šypsojosi. Atsisėdęs ant vargonų suolelio, Viljamas pažvelgė Džekui į akis – tarsi Džekas ką tik, kaip tik tą akimirką, būtų jam pasakęs, kad labai myli jį ir kiekvieną jo odos lopinėlį.

– Ar nepamiršai paskambinti seseriai, Džekai? – paklausė tėtis.

– Ne, žinoma, aš jai paskambinau. Mes ilgai kalbėjomės.

– Sūneli... – tepratarė Viljamas. Jo žvilgsnis nukrypo į klaviatūrą; Džekas girdėjo, kaip tėvo kojos švelniai prisilietė prie pedalų.

Ana Eližabeta jau buvo paėmusi natas iš daktaro Horvato ir dabar jas žiūrinėjo.

– Matau daug vietų, kur gali sutraukti pirštus, Viljamai... *labai* daug, – pasakė ji.

– O aš matau *muziką*, – mirktelėjo jai Viljamas. – *Labai* daug muzikos.

Susijaudinęs Džekas skaičiavo sietynus. (Jie buvo iš stiklo ir sidabro; iš viso lyg ir dvidešimt aštuoni.)

– Vėliau *pabėgiosim*! – tarė Džekui daktaras Horvatas. – Šįvakar *aš* vakarieniausiu su jumis ir Viljamu. Tegu merginos pailsi!

– Puiku – labai laukiu, – nusišypsojo Džekas.

– Deja, ne „Kronenhalėje“, – dar pasakė daktaras Horvatas. – Bet labai jaukiame restoranėlyje. Savininkas mane pažįsta, ir jam labai patinka jūsų tėvas. Jie visada uždangsto veidrodžius, kai žino, kad ateis Viljamas! – sušnabždėjo daktaras Horvatas – labai garsiai. – Nuostabu, ar ne?

– *Bitte*, Klausai! – šnipštelėjo daktarė Krauer-Popė.

Džekas suprato, kad ji jo tėčiui vartys natų lapus; Viljamas jau atrodė pasirengęs groti. Dabar niekas iš susirinkusių žmonių nebebuvo atsigręžęs į juos. Visi žiūrėjo į tą griežtą įsakymą iš Evangelijos pagal Matą: „Viešpatį, savo Dievą, tegarbink ir jam vienam tetarnauk.“

Viljamas laikė rankas pečių aukštyje, virš klaviatūros. Džekas girdėjo, kaip jis giliai įkvėpė. Iš to, kaip žmonės staiga įsitempė, ištiesė nugaras, Džekas suprato, kad girdėjo ir jie, – tai buvo savotiškas ženklas.

– Prasideda! – tarė daktaras Horvatas; jis nuleido galvą ir užsimerkė.

Viljamo rankos tarytum sklandė – kaip vanagai kylančioje šilto oro srovėje. Paskui jis leido joms kristi žemyn. Tai buvo Bachas, chorinis preliudas – *Liebster Jesu, wir sind hier.* („Švenčiausiasis Jėzau, mes esame čia.“)

– *Tranquillo*, – sušnabždėjo daktaras Horvatas – stebėtinai tyliai, itališkai.

Paskui Džekas tiesiog klausėsi tėvo grojimo. Jis stebėjosi matydamas, kad Viljamas nesiliauja grojęs ir kad nė vienas iš susirinkusių žmonių neišeina – nė nekrusteli. Jie stovėjo, daktaras Horvatas ir Džekas, – nė karto neprisėdo ir daktarė Krauer-Popė. Džekas nežinojo, kaip kitiems, bet jam kojos nepavargo; jis tiesiog stovėjo, gėrėdamasis garsais. Viljamas Bernsas grojo ir grojo – visus savo mėgstamiausius kūrinius. (Visą, pasak Heter, „senąją klasiką".)

Viljamas vargonavo jau ilgiau negu valandą. Jie išgirdo ir Hendelį, ir visus kitus. Kai Džeko tėtis ėmė groti Bacho Tokatą ir fugą d-moll – garsųjį kūrinį, kurio taip mėgo klausytis šalia Senosios bažnyčios įsikūrusios Amsterdamo prostitutės, – daktaras Horvatas bakstelėjo Džekui alkūne.

– Mes jau *beveik* išeinam, – pasakė daktaras Horvatas.

Džekas, savaime suprantama, nenorėjo išeiti, bet matė, kad Ana Elizabeta žiūri į jį. Džekas pasitikėjo ja; pasitikėjo jais visais. Sunku lipti laiptais, kai skamba tokia muzika, bet daktaras Horvatas su Džeku tyliai nulipo žemyn. Viljamas buvo per daug užsiėmęs, kad pastebėtų, jog jie išeina.

Bažnyčioje buvo šilta; visos durys atviros, ir visi varstomi langai. Bacho muzika liejosi į nedidelę aikštę, išsiveržusi į lauką drauge su Džeku bei daktaru Horvatu. Lauke ji skambėjo ne taip garsiai, – tarp medžių ir ant akmeninių tolyn nuo Šv. Petro bažnyčios vedančių laiptų, – bet vis tiek galėjai girdėti kiekvieną natą, beveik taip pat aiškiai kaip ir viduje.

Tada Džekas ir pamatė daugybę žmonių atviruose aplinkinių namų languose bei tarpduriuose. Visur, kur tik jis žvelgė, stovėjo žmonės – tiesiog stovėjo ir klausėsi.

– *Žiemą*, be abejo, būna ne visai taip! – šnekėjo daktaras Horvatas. – Bet jie vis tiek ateina pasiklausyti, kaip jis groja.

Džekas stovėjo bažnyčios laiptų papėdėje, aikštės viduryje, – tiesiog klausėsi ir žiūrėjo į visus tuos žmones. Netriukšmavo netgi statybininkai, seniai nustoję dirbti. Jie ramiai stovėjo ant pastolių, padėję į šalį savo įrankius, – jie *klausėsi.* Tas, kuris pirma kaukšėjo plaktuku, buvo nusirengęs marškinius; du vyrai, kažką pjovę lanksčiu pjūklu, dabar rūkė. O ketvirtas staty-

bininkas, vamzdžių montuotojas, vienoje rankoje laikė nedidelį vamzdelį – tarsi batutą. Jis dėjosi diriguojąs orkestrui.

– Tikri klounai! – tarstelėjo daktaras Horvatas ir pažvelgė į savo laikrodį. – Kol kas jam dar nė karto nesutraukė pirštų!

Bacho Tokata ir fuga d-moll pritilo, tarytum ėjo į pabaigą.

– Kas nors dar bus? – paklausė Džekas. – Jis dar gros?

– Dar vieną kūrinį, – linktelėjo daktaras Horvatas.

Matydamas, kad statybininkai ant pastolių nė nekrusteli, Džekas suprato, jog jie koncerto programą įsiminę taip pat gerai kaip ir daktaras Horvatas; atrodė, kad jie kažkam rengiasi.

Staiga Bachas baigėsi. Ir tą pačią akimirką žmonės kažkodėl plūstelėjo į lauką – šeimos su vaikais ėjo iš bažnyčios. Kai kurios motinos su mažyliais ne ėjo, o bėgo; tik suaugusieji ir paaugliai liko viduje.

– Bailiai! – niekinamai tarė daktaras Horvatas ir paspyrė akmenuką. – Pasirenkite, Džekai. Susitiksim vėliau – *pabėgiosim*! – Džekas matė, kad daktaras Horvatas jį tuoj paliks.

Be to, Džekas suprato, kad jau yra girdėjęs tą paskutinį kūrinį. Jį jam visai neseniai pagrojo Heter, Senojoje šv. Pauliaus bažnyčioje. Tokio kūrinio nepamirši! Tai siaubingoji Boelmano tokata. Ir statybininkai jau buvo girdėję Boelmaną – gal Viljamas Bernsas tą kūrinį visada grodavo paskiausiai. Statybininkai neabejotinai žinojo, kas bus toliau.

Aną kartą Džekas tos tokatos dar galėjo klausytis, kai stovėjo kitapus Senosios šv. Pauliaus bažnyčios sienų. O dabar garsai, pasklidę iš Šv. Petro bažnyčios, tiesiog kurtino. Džekas nebuvo taip gerai įsiklausęs į Boelmaną, kad pastebėtų pirmą tėčio klaidą, – kai jam pirmą kartą sutraukė pirštus, – bet daktaras Horvatas tai išgirdo; jis krūptelėjo ir sugniaužė vieną kumštį, tarytum būtų prisivėręs plaštaką automobilio durelėmis.

– Man jau laikas grįžti į vidų! – sušuko daktaras Horvatas.

Viljamas suklydo antrą kartą, paskui trečią; dabar ir Džekas jau girdėjo, kad kažkas negerai.

– Vėl pirštai? – paklausė jis daktaro Horvato.

– Jūs nė neįsivaizduojate, kaip jam skauda, kai groja Boelmaną, Džekai, – pasakė daktaras, – bet jis negali liautis grojęs.

Džekas galvojo apie prostitutes, kurios savo languose ir tarpduriuose klausydavosi muzikos, atsklindančios iš Senosios bažnyčios, kad ir kaip vėlai vakare ar anksti rytą; dabar jis suprato, kodėl jos negalėdavo eiti namo, kai grodavo Viljamas Bernsas.

Išgirdęs, kad Viljamas suklydo ketvirtą kartą, daktaras Horvatas pasileido bėgte.

– Noriu būti ten, kai jis pradės *nusirenginėti*! – šūktelėjo Džekui, žirgliodamas laiptais per tris pakopas.

Muzika tebegriaudėjo – puikiausias garso takelis baisiausiai persekiojimo scenai, kaip Džekas įsivaizdavo. Kitame jo filme galėtų būti tokia scena. Gal jam pavyktų prikalbinti tėtį, kad pagrotų Boelmaną įrašui, – nors ir su klaidomis.

Net Džekas suprato, kad klaidų vis daugėja. Statybininkai sustingę stovėjo ant pastolių.

– Aš turiu sūnų! – staiga sušuko Džeko tėvas, perrėkdamas slopstančią tokatą. – Turiu dukterį *ir sūnų*! – šaukė. Paskui skausmas visai surakino Viljamui pirštus – jo kumščiai su trenksmu krito ant klaviatūros. Nuo Šv. Petro bažnyčios laikrodžio bokšto pakilo pulkas balandžių; tada statybininkai ėmė giedoti.

– Aš turiu sūnų! – giedojo; klausydamiesi Viljamo Bernso, jie netgi buvo pramokę anglų kalbos. – Turiu dukterį *ir sūnų*! – garsiai traukė tie vyrai, pagauti įkvėpimo, nors ir nelabai talentingi; bet Džekui jie negalėjo nepatikti.

– *Venite exultemus Domino!* – giedojo Džeko tėvas, tarsi kokią giesmę.

Paprasti Ciuricho statybininkai turbūt nemoka lotyniškai, bet šie vyrai juk ne pirmą kartą klausėsi Viljamo Bernso, be to, – kaip Džekui sakė Ana Elizabeta, – čia buvo šiek tiek kitokie statybininkai.

– *Venite exultemus Domino!* – pritarė Džeko tėvui keturi statybininkai.

Tas, kuris pirma kažką kalė, dabar laikė plaktuką aukštai virš galvos iškeltoje rankoje; kiti du vyrai stovėjo atkišę savo pjūklą, tarytum atnašaudami. Vamzdžių montuotojas buvo pasičiupęs ilgesnį vamzdį ir laikė jį stačią – kaip vėliavos stiebą.

– *Venite exultemus Domino!* – giedojo Džeko tėtis su statybininkais.

Džekas suprato, ką reiškia tie lotyniški žodžiai, tik todėl, kad visai neseniai su seserimi buvo užėjęs į Senąją šv. Pauliaus bažnyčią. „Ateikite, garbinkime Viešpatį, – giedojo jų tėvas. – Aš turiu sūnų. Turiu dukterį *ir sūnų*! Ateikite, garbinkime Viešpatį!"

Statybininkai ir toliau pritarė Viljamui.

Žmonės jau ramiai ėjo iš bažnyčios – Boelmanas nebegriaudėjo, nebebuvo pavojaus su kuo nors susidurti. Džekas žinojo, kad jo tėtis jau nusimetė visus drabužius ir stovi nuogas arba, jei dar nespėjo, tai pusnuogis. Kilchbergo sanatorijoje slaugytoja Blaibel arba slaugytojas Blaibelis, – Valtraut arba Hugas, – jam turbūt jau pridėjo ledo kubelių į vandens indą. Paskui reikės karšto parafino ir *vėl* ledinio vandens, kaip pasakojo Ana Elizabeta.

Taigi netrukus Viljamas Bernsas stovės nuogas Šv. Petro bažnyčioje, jeigu dar nestovi, – visą kūną išmarginusios tatuiruotės bus vienintelis jo choras. Tada daktaras Horvatas pradės jį rengti, švelniai ir mitriai, – arba abu: daktaras Horvatas ir daktarė Krauer-Popė. Paskui jie išvažiuos – grįš į kliniką.

Koncertas pasibaigė, tačiau statybininkai tebeplojo. Tada Džekas ir suprato, kad juodu su tėvu visada stengėsi sužavėti ne vieną klausytoją ar žiūrovą, – nors kadaise Džekui, dar mažam berniukui, buvo lengviau įsijausti į vaidmenį, kai jis įsivaizdavo vaidinąs tik savo tėvui. (Džekas su tėčiu dar turės pasikalbėti apie Viljamo ginčą su panele Vurc dėl to *žiūrovo* – ir apie daugelį kitų dalykų.)

Džekas išėjo iš aikštės ir žingsniavo tolyn siauromis gatvelėmis. Jose matė nemažai ta pačia kryptimi einančių tėvo klausytojų. Džekui buvo malonu žinoti, kad Ciurichas yra ta vieta, kur jis gali jaustis savas, bent jau kol Viljamas Bernsas čia miega ant adatų.

Eidamas Džekas galvojo apie tai, kad grįš į viešbutį „Zum Storchen" ir persirengs, kad būtų patogiau bėgioti.

Los Andžele buvo jau po vidurnakčio – Džekas negalėjo taip vėlai skambinti daktarei Garsijai į namus. Bet jam dabar ir nereikėjo kalbėtis su psichiatre. Jis paskambins į jos kabinetą ir įrašys į atsakiklį: „Ačiū, kad mane išklausėte, daktare Garsija."

Toronte buvo gal pusė penkių ryto – na, nežmoniškai anksti. Karolina dar miegos, bet ji nesupyks, kai Džekas ją pažadins, – juk jis jai praneš žinią apie tėvą, apie jos mieląjį Viljamą. Tiesą sakant, Džekas netvėrė nekantrumu – taip norėjo pasakyti panelei Vurc, kad jį rado.

Padėka

Toronte: Helgai Stephenson, Bruce'ui Smuckui, daktarui Martinui Schwartzui, detektyvui Ray'ui Zarbui, Debbie Piotrowski.

Edinburge: Mary Haggart, vyskupui Richardui Holloway'ui, Florence Ingleby, Alanui Taylorui, Kerstie Howell, Aly Barr, Billui Stronachui, Davidui Valentine'ui, Johnui Kitchenui, Elaine Kelly, Euanui Fergusonui.

Halifakse ir Niu Galzge, Naujojoje Škotijoje: Charlesui Burchell'iui; Jerry'ui Swallow, vadinamam Jūreiviu Džeriu; Dave'ui Schwarzui.

Kopenhagoje: Susanne Bent Andersen, Kirstin Ringhof, Merete Borre, Trine Licht, Mortenui Hesseldahliui, Lisbeth Møller-Madsen, Lasse'i Ewerlöfui, Bimbo.

Stokholme: Charlottei Aquilonius, Docui Forestui, Torvaldui Torénui, Unnai Palm, Annai Andersson.

Osle: Mai Gaardsted, Janneken Øverland, Kåre Nordstoga.

Helsinkyje: Olli Arrakoski, Päivi Haarala, Jaakko Tapaninen, Tapio Tittu, Diego, Nipa, Taru.

Amsterdame: Robbertui Ammerlaanui; Joepui de Grootui; Henkui Schiffmacheriui, vadinamam Henkiu Penkiu; Louise van Teylingen, Willemui Vogeliui.

Los Andžele: Robertui Bookmanui, Richardui Gladsteinui, Alanui Hergottui.

Ciuriche: Ruth Geiger, Annai von Plantai, profesoriui Waldemarui Greiliui, daktarui Andreasui Horváthui, daktarui Oliveriui Hartmannui, daktarei Stephanie Krebs, daktarei Alice Walder, daktarei Christine Huwig-Poppe.

Ypač dėkoju: Kelly Harper Berkson, Davidui Calicchio, Kate Medina, Harvey'ui Ginsbergui, Craigui Nova'i, Alyssai Barrett, Amy Edelman, Janet Turnbull Irving.

Turinys

I ŠIAURĖS JŪRA

II MARIOS MERGAIČIŲ

III LAIMĖS KŪDIKIS

IV MIEGAS ANT ADATŲ

V DAKTARĖ GARSIJA

Irving, John
Ir32 Kol tave rasiu : romanas / John Irving ; iš anglų kalbos vertė Daiva Daugirdienė. - Vilnius : Alma littera, 2008. - 984 p.

ISBN 978-9955-24-868-2

„Kol tave rasiu“ – neabejotinai autobiografiškiausias Džono Irvingo romanas, malonus ir liūdnas kūrinys. Jame apstu komiškų detalių, groteskiškų veikėjų, smurto, sekso, nesusipratimų – visko, ką skaitytojai ir tikisi rasti Džono Irvingo knygose.

UDK 820(73)-3

John Irving

KOL TAVE RASIU

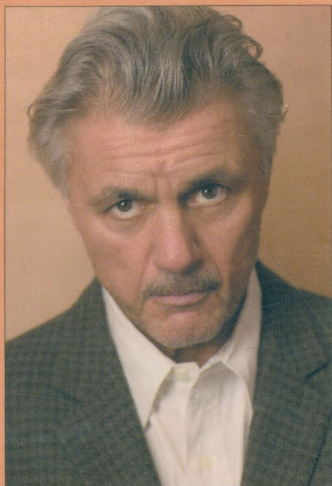
Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Daiva Daugirdienė*

Redaktorė *Bronė Balčienė*
Viršelio dailininkas *Edvardas Jazgevičius*
Viršelio iliustracija: *Henko Schiffmacherio* tatuiruotė

Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 10 000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė UAB „Logotipas“, Utenos g. 41a, LT-08217 Vilnius

Nuotraukos autorius © Jane Sobel Klonsky

„Kol tave rasiu“ – naujausia itin p šiuolaikinio amerikiečių rašytojo Džono Irvingo (g. 1942), romanų „Pasaulis pagal Garpą“, „Sidro namų taisyklės“, „Malda už Oveną Minį“, „Ketvirtoji ranka“, „Našlė vieneriems metams“ ir kt., autoriaus knyga. Joje rašytojas tarytum apibendrina pagrindines savo gyvenimo bei kūrybos temas ir pagaliau atskleidžia daug metų saugotą paslaptį.
Knygoje pasakojama istorija tokia skaudi ir asmeniška, kad Džonas Irvingas, parašęs romaną pirmuoju asmeniu ir įteikęs rankraštį leidyklai, po kurio laiko jį atsiėmė ir perrašė trečiuoju.

Romano veiksmas prasideda 1969 m. Džekas Bernsas, nuostabiai gražus ketverių metų berniukas, su mama, talentinga tatuiruotoja Alisa, keliauja iš vieno Šiaurės jūros uosto į kitą: jie ieško pradingusio Džeko tėvo. Bet tatuiruotėmis susižavėjęs vargonininkas Viljamas Bernsas, – baisus mergišius, užvaldęs Džeko mamos širdį, – vis spėja paspruktі. Galiausiai nustojusi jį vaikytis, Alisa su sūnumi grįžta į Torontą. Čia Džekas lanko mergaičių mokyklą, į kurią priimami ir berniukai iki ketvirtos klasės. „Tu būsi saugus tarp mergaičių“, – sako Džekui mama. Ką gi, Džekas vėliau ilgėsis tų mergaičių, netgi tų, kurios jį tvirkino. (Kartais *ypač* tų, kurios jį tvirkino!) Jis ilgėsis ir ponios Mašado, kurios dėka jautėsi mylimas, ir ponios Oustler, valdingai įsibrovusios į jo vaikystę, su ta „pakeliančia“ liemenėle ir Jericho rože.
Po daugelio metų, jau tapęs kino žvaigžde, Džekas Bernsas, „žmogus su tatuiruota praeitimi“, pasakoja psichiatrei apie viską, kas jį prajuokino, kas pravirkdė, dėl ko jis supyko. Tačiau daug kas iš to, ką jis *tariasi atsimenąs*, yra melas. Iš tikrųjų Džekas net nežino, kas esąs. Tai suvokęs, jis pagaliau nusprendžia sužinoti tiesą...

